

PR O C O P I I
C Æ S A R I E N S I S
O P E R A.

V E N E T I I S.
EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMÆ JAVARINÆ.

M. DCC. XXIX.

42/65/43

PR OGOPH

CAESARIENSIS

OPERA.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΚΑΙΣΑΡΕΩΣ

ΤΩΝ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΕΤΡΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

PROCOPII

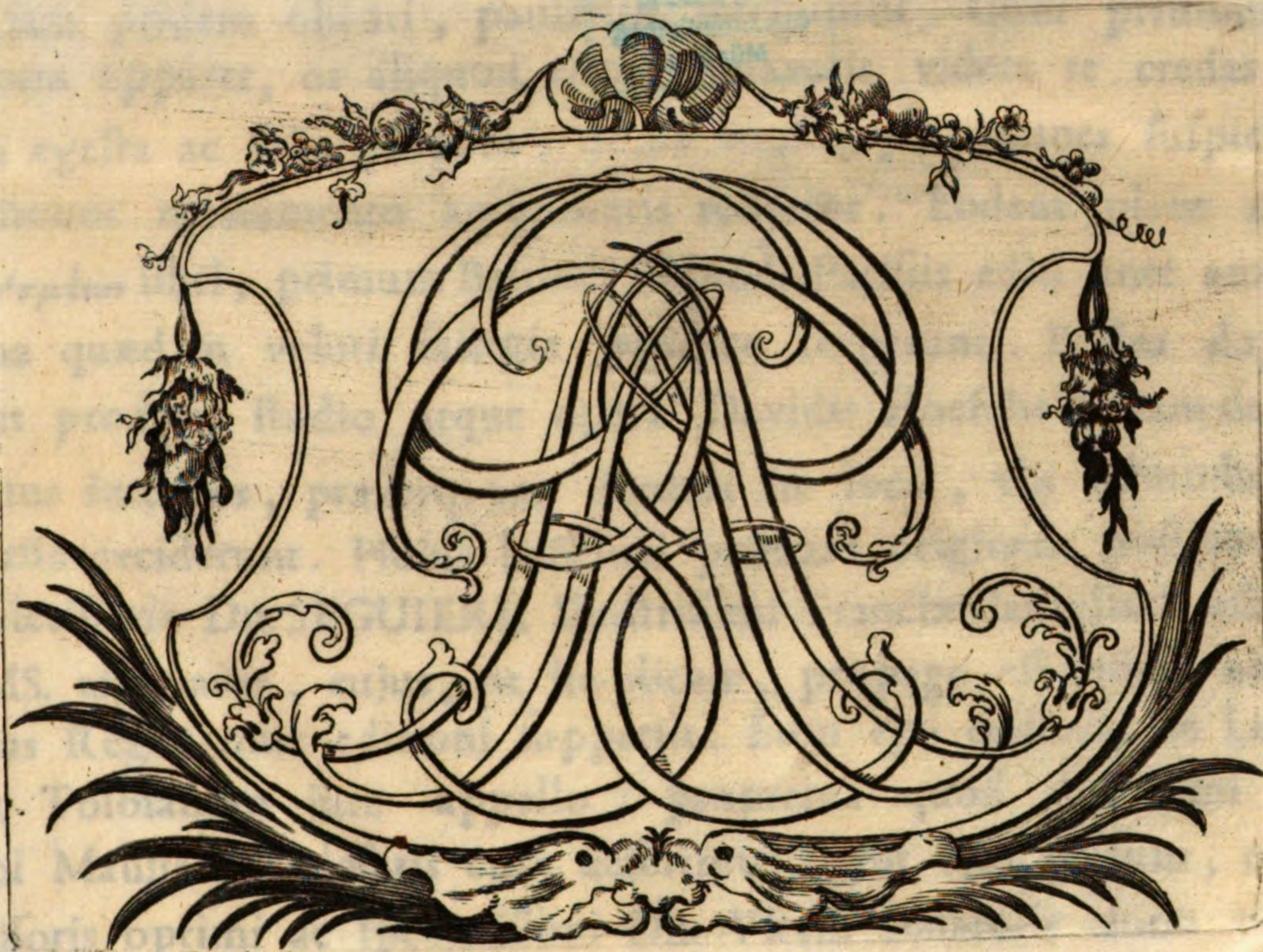
CÆSARIENSIS

HISTORIARUM TEMPORIS SUI

TETRAS ALTERA.

Interprete CLAUDIO MALTRETO *Aniciensis,*
Societatis JESU Presbytero:

Cum supplementis Vaticanis, & locorum
aliquot emendationibus.

VENETIIS,

EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMÆI JAVARINA.

M. DCC. XXIX.

W6/65/43

ПРОКОПИ

КАИЗАР

ТОИКАТ АТТОНИЗТОПИ

ТЕПАЗ АЕТТЕРА

ПРОКОПИ

САСАРИЕНСИС

ИСТОРИАРУМ ТЕМПОРИС СUI

ТЕРАСАЛТЕРА

Interpretis CLAUDIO MALTRETTO Auctoris

Societatis IESU Presbytero:

Cum supplementis Vaticanis, & locorum
aliquot emendationibus.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

VENETIS

EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMAEI JAVARINA

M. DCC. XXIX

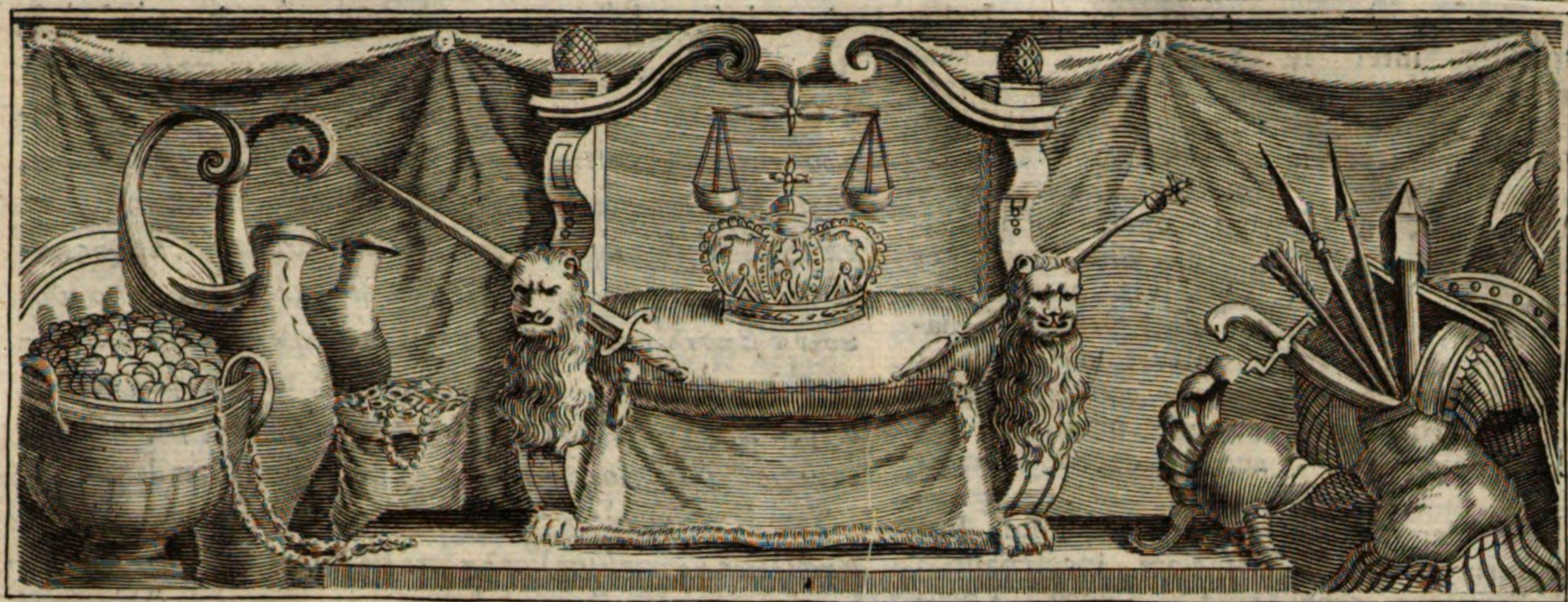

LECTORI.

ANIMUM expedi, AMICE LECTOR, & ad longum iter accinge. Orbis Romanus, quam late patuit sub Justiniano Augusto, obcundus est totus, excepta forte Italia. Se ducem offert PROCOPIUS Cæsariensis ubique notus. Tibi ipsum sequenti hospitia nusquam deerunt. Ubivis patebunt Imperatoris illius Ædificia: quæ Scriptor hic adeo muniit, ut ea non imber edax aut Aquilo impotens possit diruere, aut innumerabilis annorum series & fuga temporum labefactare. Vide & mirare quantum adversus vetustatem bonæ litteræ valeant. Columnæ, Porticus, Sacræ Ædes, Palatia, Pontes, Balneæ, Castella, Oppida, in solis eruditis melius stant, quam ubi extructa quondam fuere opere solidissimo. Alibi vel fœde mutila sunt, vel omnino nulla: hic nomen, situm formamque retinent. Quamquam visum est aliquando ævum scripta isthæc abolevisse. At cum diu latuissent in pulvere, extitere sensim, arcuum instar triumphalium: qui terra jam pridem obruti, paulatim reteguntur. Cum primum summa curvatura apparet, os aliquod effossi cadaveris videre te credas. Humo autem egesta ac solo purgato, decus molemque omnes suspiciunt, & suus honor monumento antiquitatis redditur. Eodem plane modo hi *πρὸς ῥωμῶν* libri, primum Basileæ, subinde Parisiis editi ante annos 120. summa quædam veluti fastigia prodere cœperunt. Postea duplo ampliores prodire studio atque opera Davidis Hoeschelii. Iam demum exhibemus integros, præterquam duobus in locis, vbi admodum pauca Librariis exciderunt. Hujus beneficii primam originem positam audio in locupletissima Dn. SEGUIERII Illustrissimi Franciæ Cancellarii Bibliotheca. Ibi MS. asservatur, cujus, ut ita dicam, propago est codex, unde textus Græcus Regiæ huic editioni suppetiit. Eum ego codicem in Lectionibus variis Tolosanum jure appello; propterea quod doctissimi Philippi Jacobi Maussaci Tolosatis cura descriptus, post ejus obitum, e manibus possessoris optimi ac spectatissimi Dn. Vitelli Senatoris dono transiit ad virum Clarissimum Bernardum Medonium. Qui ut privatum munus publicum faceret, mihi, amico veteri multisque obstricto beneficiis ipsum benignissime obtulit. Ego vero accepi, & accepisse lætor eo magis, quo melius novi præstantem ejus humanitatem, doctrinam, atque ingenium. Cæterum moneo non ita me usum ejusmodi MS. ut numquam

ad editionem Augustanam respexerim. Immo semper illam ante oculos habui, ac sicubi meliora obtulit, excepi lubens, contextuique inserui. Quidquid discriminis fuit, id in lectionibus variis reperiens. Addo, lecturum te in his libris, quaecumque inedita retulit ex Procopio Petrus Gyllius in Topographia CP. Procul dubio codicem nactus erat vir eruditus nostro similem. Ac forte eo ipso usus est, quem habet Illustrissimus Cancellarius, & olim habuisse dicitur Illustr. ac Reverend. Cardinalis Armaniacus, cujus Bibliotheca Gyllius praefuit. Tenere te, Lector, diutius nolo. Procopius invitat: I, sequere; bonis avibus ingrediare viam: Justiniani aedificia obi: singula diligenter inspicere; Vale.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΚΑΙΣΑΡΕΩΣ

ΤΗΣ ΔΕΤΤΕΡΑΣ ΤΕΤΡΑΔΟΣ

ΤΩΝ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

B I B Λ. Α.

PROCOPII CÆSARIENSIS

HISTORIARUM TEMPORIS SUI

TETRADIS SECUNDÆ

LIBER I.

CAPUT I.

Byzantii Zeno imperat, in Occidente Augustulus. Oreste hujus patre occiso, regnat Odoacer. Theodericus Gothorum Rex e Thracia in Italiam migrat, Zenonis impulsu. Ravennam, cujus situs describitur, obsidet. Odoacrum e medio tollit. Potitus Italia, subditis cum laude præest. In ferculo videre sibi visus caput Symmachii, quem cum Boetio inique occiderat; territus ac lugens moritur.

ΤΑ μὲν οὖν ἐν Λιβύῃ πράγματα τῇδε Ρωμαίοις ἐχώ-
ρισεν. ἐγὼ δὲ ἐπὶ πόλεμον τὸν Γότθικόν εἰμι· ἐπει-
πὼν πρότερον, ὅσα Γότθοις τε καὶ Ἰταλιώταις ἀπὸ τῆςδε τῆς πο-
λέως γενέσθαι ξυνέβη. ἐπὶ Ζηνώντος ἐν Βυζαντίῳ βασι-
λεύοντος, Αὐγυστος εἶχε τὸ ἐσπέρειον κράτος· ὃν ὁ Αὐγυσ-
τος ὑποκομιζόμενοι ἐκάλεον Ρωμαῖοι, ὅτι δὴ μεράκιον ὦν
ἔτι τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ὡς οἱ Ορέστης ὁ πατὴρ διακεί-
το ξυνοπίτατος ὦν. ἐτύχανον δὲ Ρωμαῖοι, χρόνῳ τινὶ
πρότερον, Σκίρρους τε, καὶ Αλανὰς, καὶ ἄλλα ἅττα Γότ-
θικὰ ἔθνη ἐς ξυμμαχίαν ἐπαγαγόμενοι· ἐξ ἧς δὴ αὐτοῖς
πρὸς τὴν Αλαρίχου καὶ Αττίλας συνωλέχθη παθεῖν, ἅπερ
μοι ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ἐρρήθη. ὅσῳ τε τὰ τὴν βαρβα-
ρῶν ἐν αὐτοῖς ἤκημαζε, ποσῶν τε τῶν Ρωμαίων στρατιῶν ἀξί-
ωμα ἤδη ὑπέληγε, καὶ τῷ δὲ πρεπεῖ τὴν ξυμμαχίας ὀνόμα-
τι πρὸς τῶν ἐπιπλύδων τυραννέμενοι ἐβιάζοντο. ὥς αὖ-
τὸς ἀναίδως ἄλλα τε πολλὰ οὐ τι ἐκασίους ὠάγκαζον,
Procopius.

ITA quidem in Africa processit Roma-
na res: ego vero ad bellum Gotthi-
cum venio, prævia rerum narratione, quæ
ante illud Gotthis & Italis contigerunt. Uno
tempore, Byzantii Zeno, in Occidente im-
peravit Augustus, quem Romani, diminuto
blande vocabulo, appellaverunt Augustulum; Augustulus Imp.
propterea quod Imperium susceperat adole-
scentulus. Id vero Orestes ipsius pater, sin-
gulari prudentia vir, administravit.
Aliquanto ante Romani Scirros, Ala-
nos, & alias quasdam gentes Gotthicas
in societatem asciverant; ex quo illas
ab Alarico Attilaque clades acceperant,
quas in superioribus libris descripsi. Sed
quantum & fortunæ & dignitatis adde-
bant militiæ Barbaræ, tantum Roma-
næ detrahebant, subque honesto fœde-
ris nomine ab extraneis tyrannice op-
primebantur. Horum certe impudentia
eo crevit, ut post alia multa ab invitis
A

Cam Barbaris
perniciosa so-
cietas.

Orestis caedes.

Odoacer ty-
rannus.Theodericus
in Zenonem
Aug. rebellas.

Italiam petit.

Edit. Paris.
pag. 309.

Cæsena.

Ravennæ si-
tus.

Maris æstus.

expressa, demum agros omnes Italiae dividere inter se voluerint, & cum tertiam eorum partem ab Oreste exigent, abnuentem eum illico vita spoliarent. Inter ipsos quidam erat, Odoacer nomine, Protector Cæsarianus: qui tunc, si illorum opera Principatum consequeretur, se voti compotes facturum recepit. Qua via arrepta tyrannide, Imperatori nihil præterea mali intulit, vivere privatum finens; tertiaque agrorum parte concessa Barbaris, eos sibi devinxit penitus, ac tyrannidem per annos decem firmavit.

Sub idem tempus Gotthi, qui Imperatoris permisso Thraciam incolebant, in Romanos rebellare, duce Theoderico, qui vir erat Patricius, & Byzantii sellam Consularem ascenderat. At Zeno August. rationem optimam e re nata inire callens, Theoderico suavit, ut Italiam peteret, & cum Odoacro collata manu, sibi Gotthisque Imperium Occidentis pararet: cum esset convenientius, præsertim Senatori, tyrannum exigere, & Romanis atque Italis præesse omnibus, quam armis cum Imperatore contendere, & in tantum venire discrimen. Eo delectatus

consilio Theodericus, in Italiam proficiscitur. Gotthi se comites adjunxerunt, parvulis foeminisque in plaustro impositis cum suppellectili, quantacumque deferri potuit. Ubi ventum est ad sinum Jonium, quoniam trajicere nequibant, defecti navibus; illum circumcundo, per Taulantiorum aliorumque ejus accolarum oras progressi sunt. Ipsi factæ obviam Odoacri copiae, & multis fusæ congressibus, cum suo Principe Ravennæ se commiserunt, aliisque munitissimis locis: quæ Gotthi cum obsiderent, pleraque variis, prout cujusque fors tulit, cepere modis: Cæsena autem castellum, Ravenna stadiis ecc. distitum, necnon Ravennam ipsam, ubi erat Odoacer, in potestatem suam nec vi, nec deditione redigere valuerunt. Est enim Ravenna plano in campo posita ad extremum sinum Jonium; a quo stadiis duobus distat. Neque enim maritima est, nec videtur adiri classibus facile posse, immo nec pedestribus copiis. Quippe naves ad littus illud appellere nequeunt, prohibita brevibus, quæ in mare ad xxx. saltem procurrunt stadia, ac circuitu suo longissime eos ipsos a littore summovent, qui illud habent in conspectu proxime navigantes. Pedestrem vero exercitum excludunt aquæ, quibus Padus amnis, quem & Eridanum vocant, e montibus Gallicis eo decurrens, alique fluvii navigabiles, & lacus, urbem illam undique ambiunt. Ibi quotidie quiddam fit, sane permirum. Diluculo mare, in morem fluminis, tanto spatio, quantum expeditus viator uno die conficiat, in terram effundit se, & naves patitur in media continente. Vesperis trajectum, quem dedit, aufert, atque, æstu reciprocante, ad se undas reducit. Itaque quicumque res, vitæ usibus accommodatas, in urbem commercii gratia aliamve ob causam inferre volunt, vel inde evehere, impositis mercibus in navigia, hisque eum in locum tractis, unde transmitti solet, accessum maris expectant. Affluente æstu, humo sensim sublata naves feruntur, & nautæ, admota jam operi manu, navigant. Quod non hic solum, sed in toto illo etiam littore ad urbem usque Aquilejam continenter fit,

Α καὶ τελοῦντες ἑὺμπαντας πρὸς αὐτὸς νείμασθαι τὰς ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ἀγρὰς ἡξίου. ὧν δὴ τὸ τριτημόριον σφίσι διδόναι ἡ Ορέστην ἐκέλευον. ταῦτά τε ποιήσεν αὐτὸς ὡς ἦκιστα ὁμολογουμέντα διδύς ἐκτελεῖν. ὧν δὲ τις ἐν αὐτοῖς Οδοάκρος ὄνομα, ἐς τὰς βασιλέως δορυφόρους τελευτῶν, οἷς αὐτὸς τότε ποιήσεν τὰ ἐπαγγελόμενα ὁμολόγησεν, ὧν περ αὐτὸς ἐπὶ τῇ ἀρχῇ κατασχέσονται. ἔπειτα τὴν τυραννίδα παραλαβὼν, ἄλλο μὲν ἔδεν τῇ βασιλείᾳ κακὸν ἔδρασε, ἐν ἰδιώτῃ δὲ λόγῳ βιωτὸν ἐν τῷ λοιπὸν εἶασεν. καὶ τοῖς βαρβάροις τὸ τριτημόριον τῆς ἀγρῶν παραχώρησεν, τὰ τῶν τῶν ἑσπέρων αὐτὸς βεβαίωτατα ἐταιρῶσά μιν, τὴν τυραννίδα ἐς ἑπὶ ἐκράτειρό το δέκα.

Υπὸ δὲ τῶν αὐτῶν χρόνων καὶ Γότθοι (οἱ ἐπὶ Θράκης, δόντος βασιλέως, κατὰ κλυτὸν ὄπλον ἐπὶ Ρωμαίους, ὁ δὲ δέριχος σφίσιν ἡγεμὴν, ἀντὶ τῆς ἀνδρὸς πατρικίης τε καὶ ἐς τὴν ὑπάτων δίφρον ἀναβεβηκότος ἐν Βυζαντίῳ. Ζῶντων δὲ βασιλέων, τὰ παρόντα δὲ τίθεται ἐπιστάμινος, ὁ δὲ δέριχος παρήνει ἐς Ἰταλίαν πορεύεσθαι, καὶ Οδοάκρῳ ἐς χεῖρας ἰόντι τὴν ἐσπερίαν ἐπικράτησιν αὐτῶν τε καὶ Γότθοις πορίζεσθαι. ἄμεινον γάρ οἱ εἶναι, ἄλλως τε καὶ ἐπὶ ἀξίωμα βελῆς ἦκοντι, τὴν τυραννὸν βιασαμένῳ Ρωμαίων τε καὶ Ἰταλιωτῶν ἀρχεῖν ἀπαντων, ἢ βασιλεὶ δαμαχόμενῳ ἐς ποσὸν κινδυνεῖν ἴσθαι. ὁ δὲ δέριχος δὲ ἡδὲ τῇ ὑποθήκῃ, ἐς Ἰταλίαν * ἦκει, καὶ αὐτῶν * ἦκα ὁ δὲ Γότθων λεγὼς εἶπετο, παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ἐν τῇ ἀμαξίᾳς ἐνδέρμενοι. καὶ τὰ ἐπιπλάσσεια φέρειν οἱ οἱ τε ἦσαν ἐπειδὴ τε κόλπε ἀγχις τῇ Ἰονίᾳ ἐγένοντο. δαπορδμύεσθαι, νηῶν σφίσιν ἐπαρσῶν, ἦκιστα εἶχον. περιέοντες δὲ τὴν τὴν κόλπε περιόδοι, πρὸς ὡς ἐχάρου δα τε Ταυλαντίων καὶ τῶν ταύτην ἐδῶν. τούτοις δὲ οἱ ἀμφὶ Οδοάκρον ὑπαντίσσαντες, μάχαις τε ἡσκηδέντες πολλαῖς, ἐν τε Ραβέννῃ σὺν τῇ ἡγεμονίᾳ σφῶν αὐτῶν εἶρξαν, καὶ ἐν τοῖς μάχαις τῶν ἄλλων χωρίων ἰχυροῖς ἐσι, καθεστηκότες δὲ ἐς πολιορκίαν οἱ Γότθοι, τὰ μὲν ἄλλα χωρία ἑὺμπαντα, ἑσπέρῳ δὲ ὅτῳ ἐκαστῷ τετύχηκεν, εἶλον. * Κισίνων δὲ τὸ * Καυσήνων φρέγιον, ὅπερ σαδίοις τελακασίοις Ραβέννης δέχει, Ραβένναν τε αὐτῶν (ἐνθα καὶ Οδοάκρον συμπέπτακεν εἶναι) ἔπειτα ὁμολογία, ἔπειτα βία ἐλεῖν ἰχυον. Ραβέννα δὲ αὐτῶν πεδίῳ μὲν κεῖται ὑπτίῳ, ἐς τῇ Ἰονίᾳ κόλπε τὰ ἐχάτα, δυοῖν σαδίων διεργομένη μέτρῳ, τὸ μὲν ἐπὶ θαλάσσιος εἶναι. καὶ δὲ ὁφθαλμοῖς δέουτε ναυσίν, ἔπειτα πεζῶν στρατῶ φαίνεται ἔσθαι. αἱ τε δὲ νῆες καταίρειν ἐς τὴν ἐκείνην ἀκτὴν ἦκιστα ἔχουσιν, ἐπεὶ αὐτῇ ἡ θάλασσα ἐμπόδιός ἐστι, βράχος ποικίλην ἐχῶσσαν, ἢ καὶ σαδίας τελακασίας. καὶ ἀπ' αὐτῆς ἡ ὁρὰ ταύτην, καὶ περ τοῖς πλέουσιν ἀγχις ὁρῶμένῳ, τῇ τῇ βράχους περιεσπία ἐκαστῷ ἑμβαινέειν εἶναι. καὶ τῶν πεζῶν στρατῶ ἐσβατὴν ἐδαμῇ γίνεται. πάδος τε δὲ ὁ ποταμὸς (ὃν καὶ Ηεῖδανὸν καλεῖσιν) ὃς ὁρέων τῶν Κελτικῶν ταύτην φερόμενος, καὶ ποταμοὶ ἄλλοι ναυσίποροι, ἐνὶ λίμναις τισὶ πανταχόθεν αὐτῶν περιβαλλόντες, ἀμφὶ ῥύτον ποιεῖσι τὴν πόλιν. ἐνταῦθα γίνεται τι ἐς ἡμέραν ἐκάστην θαυμάσιον. οἷον ἡ θάλασσα πρῶτ' ἐκαστὴν χῆμα ποταμῶν, ἡμέρας ὁδὸν ὀξύνων ἀνδρὶ, ἐς γλῶσσαν ἀναβαίνει, καὶ πλοῖμον αὐτῶν παρεχομένη ἐν μέσῳ ἡπείρῳ, αὐτὴς ἀναλύσασθαι παρθμόν, ἀνασρέφει ἀμφὶ δειλὴν ὀφίαν, καὶ ἐφ' αὐτῶν ἐκβάλλει τὸ ρεύμα. ὅσοι οὖν ἐς τὴν πόλιν ἐσκομίζω τὰ ἐπιτίθεται, ἢ ἐνδένδε ἐκφέρειν κατ' ἐμπροσθίαν ἢ κατ' ἄλλῳ ἔχουσιν αἰτίαν, τὰ φορτία ἐν τοῖς πλοίοις ἐνδέρμενοι, κατασπᾶσαντες τε αὐτὰ ἐν χωρίῳ οὗ δὴ ὁ ποταμὸς γίνεσθαι εἶωθεν, προσδέχονται τὴν ἐπιρροήν. καὶ ἐπειδὴ αὐτῇ ἀφίηται τὰ τε πλοῖα καταβραχὺ ἐκ γῆς ἐπαυρόμενα πλεῖ. καὶ οἱ ἀμφὶ ναῦται, ἐργε ἐχόμενοι, ναυτίλλονται ἡδὴ. καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ταῦτα μόνον, ἀλλ' ἐς ἅπασαν τὴν ἐκείνην ἀκτὴν ἔσθαι γίνεται, ἄρχει ἐς Ἀκυλῆαν πόλιν. ἐ μὲν τοιαῦτα

ἐς τὴν ἅπαντα χρόνον γίνεσθαι εἰώθει, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς
βραχὺ φαίνεται τὸ δὲ σελήνης φῶς, ἐδὲ ἡ δὲ θαλάσσης παρό-
δος ἰσχυρά γίνεται· μὲν δὲ τὴν πρώτῃ διχότῳ ἄρτι ἐς
τὴν ἑτέραν, καρτερὰ μᾶλλον ἢ ἐπὶ ῥοῇ γίνεσθαι πέφυκε.
ταῦτα μὲν οὖν ὡς πηγεῖ.

Ἐπεὶ δὲ τρίτον ἔτος Γότθοις τε καὶ Οὐδέριχῳ Ράβενναν
πολιορκῶσιν ἐπέτριπτο ἡδὴ· οἱ τε Γότθοι ἀχθόμενοι τῇ
προσοδρείᾳ, καὶ οἱ ἀμφὶ Οὐδάκρον πιεζόμενοι τῇ ἀναγκαί-
ων τῇ ὁπορίᾳ· ὑπὸ ἑλλητικῇ τῇ Ραβέννης ἱερεῖ ἐς λόγους
ἀλλήλοις ξυνίασιν, ἐφ' ᾧ Οὐδέριχος τε καὶ Οὐδάκρος ἐν
Ραβέννῃ ἐπὶ τῇ ἰσῇ καὶ ὁμοίᾳ διαίτῃ ἔξωσι· καὶ χρόνον μὲν
τινα διεσώσαντο τὰ ζυγκείμενα. μὲν δὲ Οὐδέριχος Οὐδά-
κρον λαβὼν, ὡς φασὶν ἐπιβουλήν ἐς αὐτὸν χράμενον, ἔφα-
πὼ τε δολερῶς ἐπὶ δοίῳ καλέσας, ἔκτεινε· καὶ ἀπ' αὐ-
τῆς, βαρβάρων τῶν πολεμίων προσποιησάμενος ὅσας
περιεῖναι ξυνέπεσεν, αὐτὸς ἔχε τὸ Γότθων τε καὶ Ἰταλιω-
τῶν κράτος· καὶ βασιλεύσας μὲν τῇ Ρωμαίων, οὔτε τῇ ὀνό-
ματος ἐπιβατεύσαι ἠξίωσεν. ἀλλὰ Ῥήξ τε διεβίω κα-
λέμενος. οὕτω δὲ σφῶν τις ἡγεμόνας οἱ βάρβαροι κα-
λεῖν νενομίκασι. τῶν μὲν τοι κατηκόων τῶν αὐτῆς προὔσῃ
ζύμπαντα περιβαλλόμενος, ὅσα τῶν φύσει βασιλέων
ἤρμοσαι· δικαιοσύνης τε δὲ ὑπερφύως ἐπεμελήσατο,
καὶ τὰς νόμας ἐν τῇ βεβαίᾳ διεσώσατο, ἐκ τῆς βαρβα-
ρῶν τῶν περιόκων ἀσφαλῶς τὴν χώραν διεφύλαξε,
ξυνέσεως τε καὶ ἀνδρείας ἐς ἄκρον ἐληλύθει ὡς μάλισα.
καὶ ἀδίκημα χεδόντι ἐδένετο αὐτὸς ἐς τὰς ἀρχομένας
εἰργάζετο, ὅτε τῇ ἄλλῃ τοιαῦτα ἐγχεχωρηκότες ἐπέβη
πλήν γε δὴ ὅτι τῶν χωρίων τὴν μοῖραν ἐν σφίσιν αὐτοῖς
Γότθοι ἐνείμαντο, ἅπερ Οὐδάκρος τοῖς σασιώταις τοῖς
αὐτῆς ἔδωκεν. ὡς τε ὁ Οὐδέριχος λόγῳ μὲν τύραννος, ἔργῳ
δὲ βασιλεὺς ἀληθής. τῶν ἐν ταύτῃ τῇ τιμῇ ἔξ ἀρχῆς οὐδο-
κιμηκότων ἐδενὸς ἦσαν, ἔρωσ τε αὐτῶν ἐν τῇ Γότθοις καὶ Ἰτα-
λιώταις πολὺς ἠκμασε· καὶ ταῦτα καὶ ἄπο τῆς ἀνθρωπείου
ἔοπα· ἑτέρων δὲ ἑτέρα ἐν ταῖς πολιτείαις αἰεὶ αἰρουμένων
τὴν ἐφεσώσαν ἀρχὴν ζυμβαίνει ἀρέσκειν μὲν ἐν τῇ πα-
ραυτίᾳ, οἷς ἂν ἐν ἡδονῇ τὰ παρασόλῃα ἢ λυπεῖν δέ, ὡς δὲ
γνώμης ἀπεναντίας χωρήσειον· ἐπὶ δὲ ἐπιβίεας ἐπὶ καὶ ἑξί-
κοντα, ἠτελεύτησε· φοβερὸς μὲν τοῖς πολεμίοις γεγωνὺς
ἅπασι, πόθον δὲ αὐτῶν πολὺν τινὰ ἐς τὰς ὑπὸ κῆρας ἄπολι-
πῶν· ἐτελεύτησε δὲ ἔοπα τοῖσδε.

Σύμμαχος καὶ Βοέτιος, οἱ τότε γαμβροί, ἀπατεῖσθαι μὲν
τὸ ἀνέκαθεν ἦσαν· πρῶτον δὲ βαλὼν τῇ Ρωμαίων καὶ ὑπ' αὐτῶ
γενέσθαι ἀμφὶ τὰ φιλοσοφίαν ἀσκήσαντες, καὶ δικαιοσύνης
ἐπιμελησάμενοι ἐδενὸς ἦσαν· πολιτῶν τε καὶ ξένων χρήμασι
τῇ ὁπορίᾳ ἰασαμένω, καὶ δόξης ἐπὶ μέγα χωρήσαντες, ἀν-
δρας ἐς φθόνον τὰς πικροτάτας ἐπηγαγέτω. οἷς δὴ συκοφαν-
τήσι Οὐδέριχος ἀναπειθεῖς, ἅπερ νεώτεροις πράγμασιν
ἐγχειρουῦντας τῶν ἀνδρῶν νέτῳ ἔκτεινε, καὶ τὰ χρήματα ἐς τὸ
δημόσιον ἀναγράψαι ἐποίησατο. δειπνοῦντι δὲ οἱ, ὁλί-
γαις ἡμέραις ὕστερον, ἰχθύος μεγάλης κεφαλῇ οἱ θανάτου
παρετίθεσθαι αὐτῇ Οὐδέριχῳ ἔδοξε κεφαλὴν Συμμάχου
νεοσφαγῆς εἶναι. καὶ τοῖς μὲν ὁδῶσιν ἐς χεῖλος τὸ κάπνισμα
πηγῶσι, τοῖς δὲ ὀφθαλμοῖς βλοσυρόντι καὶ μανικόν ὀρώσιν,
ἀπειλοῦντι οἱ ἐπιπλεῖστον ἔωκε· περιδὲν δὲ τῶν τεράτων
τῇ ὑπερβάλλοντι γεγωνὺς καὶ ῥιγώσας ἐκτόπως, ἐς κοίτῃ
τὴν αὐτῆς ἀπεχώρησε δρόμῳ. τριβώνιά τε πολλὰ οἱ ἐπι-
δεῖναι κελεύσας, ἡσύχαζε· μὲν δὲ, ἅπαντα ἐς ἑλπίδιον ἃ
ἰατρὸν τὰ ζυμπεσόντα ἔξενεγνῶν. τὴν ἐς Σύμμαχόν τε καὶ
Βοέτιον ἀμαρτὰν ἐκλαίειν. ἄπο κλαύσας δὲ, καὶ περιελθὼν
τῇ συμφορᾷ, ὡς πολλῶν ὕστερον ἐτελεύτησεν· ἀδίκημα
τὸ πρῶτον καὶ τελευτῶν ἐς τὰς ὑπὸ κῆρας τὰς αὐτῆς δράσας· ὅτι δὴ ἐδιδραμνισάμενος, ὡς περ εἰώθει, τὴν πε-
ρὶ τοῦ ἀνδρὸς γνῶσιν ἠνεγκε.

Procopius.

A haud tamen semper pari modo ac ratione.
Cum enim Luna minus jubar terris ostendit, tunc mitius exundat mare: at ex quo Luna medium implevit orbem, donec crescens æqua iterum portione divisa fuerit; æstus magis fervere solet. Sed de his ha-
ctenus.

Jam annos tres Theodericus & Gotthi Ravennæ ob-
sidio.
Ravennam circumfederant frustra, cum hinc Gotthos obsidionis tedium, inde Odoacri defensores penuria cibarium ad hanc perpulit pactionem, cujus conciliator fuit Antistes Ravennæ; ut in ea urbe Theodericus atque Odoacer ex æquo viverent. Aliquandiu quidem mansere pacta: postea vero Theodericus, detecta, ut perhibent, fraude, quam Odoacer ipsi struebat, eum dolose ad epulas invitatum occidit. Exin

Barbaris hostibus, quicunque supererant, ad se pellectis, in sua ditione Gotthos atque Italos habuit. Ac licet Romani Imperatoris nec insignia, nec nomen usurpare voluerit, sed vixerit contentus Regis appellatione, qua Barbari supremos Principes suos donare consueverunt; tamen subditis ita præfuit, ut ipsi nihil defuerit eorum, quæ sunt Augustorum moribus consentanea. Nam & justitiæ cultor fuit eximius, & auctoritatis legum assertor. Provincias suas a vicinis Barbaris intactas custodit, ad apicem provectus non prudentiæ modo, verum etiam fortitudinis. Nulla fere injurias subditos affecit ipse, neque ulli, qui talia admisisset, indulgit; nisi quod partem agrorum, quos Odoacer factioni suæ concesserat, inter se Gotthi diviserunt. Verbo tyrannus fuit Theodericus; re ipsa verus Imperator, eorum nemini postponendus, qui ab ortu Imperii in illo honoris gradu excelluerunt. Illum Itali juxta ac Gotthi amabant plurimum, contra humani morem ingenii. Nam cum in rerum administratione civilium alius aliud optare soleat; qui cum potestate est, continuo quidem placet, quibus, quæ agit, jucunda accidunt; at illis displicet, quorum votis adversatur. Cum superstes annos xxxvii, fuisset, hostibusque omnibus formidabilis; ex vita discessit, magnum sui desiderium relinquens subditis. Sic autem illius obitus contigit.

Symmachus, ejusque gener Boetius, nobilissimo loco nati, iidemque viri Consulares, in Senatu eminebant. A Philosophia nemo illis erat instructior, nemo studiosior æquitatis. Accedebat benignitas, qua inopiam cum civium tum peregrinorum levabant. Hinc magnam adepti gloriam, sibi invidiam cumularunt apud homines acerbissimos: quorum calumniis inductus Theodericus, ambos studii novarum rerum infimulatos morte affecit, eorumque bona publicavit. Paucis post diebus cœnanti ipsi, cum piscis grandioris caput ministri, apposuis-
sent, visum est id Symmachi caput esse, recens obtruncati: quod dentibus inferiori labro impressis, & oculis torve truculenterque tuentibus, graviter minantis haberet speciem. Ingenti prodigio territus, rigensque frigore extra modum, ad cubile properat, complures imponi sibi lacernas jubet, ac sub iis tenet se se: deinde exposita rei serie Elpidio Medico, commissum in Symmachum ac Boetium scelus deflevit. Id lamentatus, & animi dolore pressus, quem calamitas afferebat, paulo post obiit. In subditos hæc prima fuit eademque postrema ejus injuria; quam fecit, in utrumque virum sententiam ferens, causa præter consuetudinem, non cognita diligenter.

Ravennæ ob-
sidio.Edit. Paris.
pag. 310.Cædes Odoac-
ri.Theodericus
Italix Rex.

Ejus laudes.

Symmachum
& Boetium in-
juste necat.Misere mosi-
tur.

CAPUT II.

Theoderici successor Atalaricus puer a matre Amalasuntha, laudatissima femina, præceptoribus traditur, litteris imbuendus. Earum osiores Gotthi, Reginam vituperant. Ipsius constantia, & in difflanda conspiratione prudentia.

*Edit. Paris.
pag. 311.
Theoderico
succedit Ata-
laricus puer.*

*Amalasuntha
luades.*

*Filium jubet
imbui literis.*

*pag. 312.
Id Gotthi im-
probat.*

*Atalarici im-
probitas.*

MORTUO Theoderico, in regnum successit ejus ex filia nepos Atalaricus; qui annos tum octo natus, & orbus patre, ab Amalasuntha matre educabatur: nec multo post Byzantii Justinianus Imperium suscepit. Administrabat regnum Amalasuntha, quippe quæ filii tutelam gereret, prudentia pollens, æqui servantissima, ac virilem supra modum animum ostendens. Quamdiu rem tractavit publicam, nec pœna corporis, nec multa Romanorum quemquam multavit: iniquam nocendi ipsis cupidinem, qua ardebant Gotthi, repressit: Symmachi ac Boetii liberos in paterna bona restituit. Filium autem ad Romanorum Principum vitam & mores institui voluit, adegitque ludum literarium frequentare. Eumdem ad tres viros applicuit, e senibus Gotthis delectos, quos omnium intelligentissimos ac moderatissimos noverat. Hæc Gotthis minime placebant, more magis barbaro gubernari volentibus ab Atalarico, quo licentius injurias imponent subditis. Aliquando mater, cum in cubiculo peccantem aliquid deprehendisset, colaphum illi infregit: is vero flens, se inde proripuit in andronitidem. Tum Gotthi, in quos incidit, ex-candescere, in Amalasuntham convitia jacere, & affirmare eo spectare ejus consilia, ut morte quamprimum deleteret filium, & alteri viro nupta, cum eo Gotthis atque Italis imperaret. Subinde collecti spectantissimi quique, Amalasuntham adeunt, & queruntur, nec honeste Regem, nec commode sibi educari: litteras a fortitudine longe esse dis-junctas, traditamque a senibus institutionem in timiditatem & animi humilitatem plerumque verti: itaque oportere, ut in re bellica futurus animosus gloriaque insignis, amoto doctorum metu, armis exerceatur. Theodericum allegant, numquam passum Gotthorum liberos ad ludi magistros mitti; cum diceret omnibus, eos numquam hastam aut gladium despecturos mente intrepida, si scuticam tremuissent. Subjiciunt debere ipsam reputare cum animo, ereptum sibi fato. Theodericum, postquam tot potitus provinciis, regnumque alienum adeptus esset; quamvis litteras ne tantillum quidem auribus admisisset. Ergo, in-quiunt, *has, Domina, pædagogos in præsens valere jube, & Atalarico convictores aliquot æquales adhibe, qui ætate cum ipso florentes, ad generose & more Barbaro regnandum impellant.*

Quæ cum audiisset Amalasuntha, etsi parum probabat, tamen verita ne quid Barbari moverent, sibi, quæ dixissent, grata accidere simulavit, & quidquid postulabant, concessit. Amotis ab Atalarici latere senibus, aggregantur in ipsius convictum pueri nondum puberes, nec longe ætate eum præcurrentes. Simul ut pubertatem attigit, eorum impulsu præceps in temulentiam & fœminarum concubitus, evasit insigniter nequam, atque in matrem cum tanta vecordia concumax, ut de illa nil laboraret; quamvis jam Barbari in eam aperte conspirarent, & Regia facefcere impudenter juberent. Quam

κακοήθη τε διαφερόντως εἶναι, καὶ τῇ μητρὶ ὑπὸ ἀβελτηρίας ἀπειθέσειον κατεστῆσαντο. ὥς ἐδὲ μεταποιοῖσθαι αὐτῆς τὸ παράπαν ἤξιεν· καὶ περ τῶν βαρβάρων ἐκ τῶ ἐμφανῆς ἐπ' αὐτῇ ἦδη ξυμισταμένων, οἱ γε καὶ τῷ βα-

ΑΤΕΛΕΤΗΣΑΝΤΟΣ τε αὐτὴ παρέλαβε τὴν βασιλείαν Αταλάριχος, ὁ Θεόδωρος θυγατρίδης, ὁκτὼ γεγονώς ἐτη, καὶ ὑπὸ τῇ μητρὶ Αμαλασουμένη ἐφεόμυρος. ὁ γάρ οἱ πατὴρ ἦδη ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνιστο. χρόνῳ τε καὶ πολλῷ ὕστερον Ιασηνιανὸς ἐν Βυζαντίῳ τὴν βασιλείαν παρέλαβεν. Αμαλασουμένη δὲ, ὅτε τῇ παιδὸς ἐπιτροπὸς ἔ-στα, καὶ ἀρχὴν διωκεῖτο· ξυμίσσεως μὲν καὶ δικαιοσύνης ἐπὶ πλείστον ἐλθῆσα, καὶ φύσεως ἐς ἄγαν τὸ ἀρρενωπὸν ἐνδεικνυμένη· ὅσον τε χρόνον τὴ πολιτείας προὔσκη, ἐδέξατο πάντων Ρωμαίων ἐς τὸ σῶμα ἐκόλασεν, ἢ χρήμασιν ἐζημίωσεν. καὶ μὲν ἐδὲ Γότθοις ξυμεικτόν ἐστι καὶ ἐκείνων ἀδικιανόργων· ἀλλὰ καὶ τοῖς Στρυμόχε καὶ Βοετίε παισὶ τὴν εἰσὶν ἀπέδωκεν. ἢ μὲν οὖν Αμαλασουμένη τὸν παῖδα ἐβέλετο τοῖς Ρωμαίων ἀρχαῖσι, τὰ ἐς τὴν δίκαιαν ἐμὸτροπον κατεστῆσασθαι, καὶ φοιτᾶν ἐς γραμματικὰ καὶ ἡθελὶ ἀγασθαι. ἔτι τε δόξα-λεξάμενη τὴν Γότθοις γερόντων, ὥσπερ ἠπίεστο μᾶλλον ἀπάντων ξυμεικτῶν καὶ ἐπιεικῆς εἶναι. ξυμδιατῆσθαι Αταλάριχῳ ἐκέλευε. Γότθοις ταῦτα ἐδάμην ἤρεσκε. τῇ δὲ ἐς τὰς ὑπὸ πικρῆς ἀδικίας ἐπιθυμία βαρβαρικώτερον πρὸς αὐτὴν ἀρχεῖσθαι ἠθέλον. καὶ ποτὲ ἢ μὲν μήτηρ ἀμαρτάνοντά τι ἐν τῇ κοιτῶνι τὴν παῖδα λαβῆσα, ἐρράπισε καὶ ὅς δεδακρυμένος ἐς τὴν ἀνδρῶν τιδὰ ἐνδένδε ἀπῆλθε. Γότθοι δὲ αὐτῇ ἐντυχόντες, δεινὰ ἐποιούντο, καὶ τῇ Αμαλασουμένη λοιδορέμενοι, ἰχυρίζοντο βέλεισθαι αὐτῇ τὴν παῖδα ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίσθαι· ὅτι τάχιστα ὅπως αὐτὴ ἐτέρῳ ἀνδρὶ ἐς κοίτην ἐλθῆσα, Γότθων τε καὶ Ἰταλιωτῶν ξυμὸν αὐτῇ ἀρχοί. ξυμμεγύντες τε, ὅσοι δὲ ἐν αὐτοῖς λόγιμοι ἦσαν, καὶ παρὰ τὴν Αμαλασουμένην ἐλθόντες ἠτιώτο, ἐκ ὁρθῶς σφίσιν ἐδὲ καὶ ξυμφέρει, τὴν βασιλέα παιδιδέσθαι. γραμματικὰ τε καὶ παρὰ πολὺ κεχώριται ἀνδρείας· ἐδιδασκαλία γερόντων ἀνθρώπων ἐς τὸ δειλὸν καὶ τὸ τεπειρόν· ὅσοι μὲν γὰρ ἐπὶ πλείστον. δεινὸν τοῖς νυνὲν ἐν τινὶ ἔργῳ πολυμήτῳ τε καὶ δόξῃ μέγαν ἐσόμενον, φάσκει τὴν διδασκαλῶν ἀπαλλαγέντα, τὰς ἐν τοῖς ὅπλοις μελέτας ποιεῖσθαι. ἔλεγον δὲ, ὡς ἐδὲ Θεόδωρος ποτὲ Γότθων τινὰς παῖδας ἐς γραμματικὰ πέμπειν ἔβη. λέγειν δὲ ἅπανσιν, ὡς καὶ περ αὐτοῖς τὸ δότῳ σκύττας ἐπιγένηται δέος, καὶ μήποτε ξίφους ἢ δορατῆς ὑπερφρονεῖν ἀξιώσασιν. ἐννοεῖν τε αὐτῇ ἐδικαίου, ὡς ἄρα οἱ Θεόδωρος, χῶρας τε τοσαύτης κύριος γεγονώς, καὶ βασιλείαν ἐδαμόθεν αὐτῇ προσήκασαν περιβαλλόμενος, τελευτήσσει, καὶ περὶ γραμμάτων ἐδὲ ὅσον ἀκούει ἔχων. καὶ περ αὐτῇ δέσποινα, ἔφασαν, παιδαγωγὸς μὲν τέττις χαίρειν τανῷ ἔα· σὺ δὲ Αταλάριχῳ ὁμοδιαίτης ἡλικίας τινος δίδε, οἱ περ αὐτῇ τὰ ἐς τὴν ἡλικίαν ξυμμεμύζοντες, ἐς τὴν ἀρχὴν κατὰ γὰρ τὸν βαρβαρὸν νόμον ὀρμήσουσι.

Ταῦτα ἐπειδὴ ἤκουσεν Αμαλασουμένη, καὶ ἐπὶ ἤνεσε μὲν δεί-σασα, καὶ τὴν ἀνθρώπων ἐπιβελίῳ δόκησιν τε παρείχετο, ὡς πρὸς ἡδονῆς αὐτῇ οἱ λόγοι ἐγένοντο· καὶ ξυμεικτῶν ἀπυντα, ἔσαν οἱ βαρβαροὶ αὐτῆς ἐχρήζον. τὴν γε γερόντων Αταλάριχον ἐκλελοιπότων, παῖδες αὐτῇ τινες ξυμῆσαν κοινῶν τῆς διαίτης ἐσόμενοι, ἔπαυ μὲν ἡβηκότες, χρόνῳ δὲ πολλῷ προτερόντες. οἱ περ αὐτὸν, ἐπειδὴ τάχιστα ἐς ἡβλὴν ἤλ-θον, ἐς τε μέθῃ καὶ γυναικῶν μίξεις παρακαλουῖτες, ὥς ἐδὲ μεταποιοῖσθαι αὐτῆς τὸ παράπαν ἤξιεν· καὶ περ τῶν βαρβάρων ἐκ τῶ ἐμφανῆς ἐπ' αὐτῇ ἦδη ξυμισταμένων, οἱ γε καὶ τῷ βα-

σιλείαν ἀναχωρεῖν ἢ ἀνδραπονεῖν ἀνέδλιν ἐκέλευον. Αμαλα-
 σουῦθ᾽ αὖτε κατωρρώδησε ἢ τῆς Γότθων ἐπιβελῶν, ἔτε
 οἱ αὖτις ἐμαλακίᾳ δὴν. ἀλλ' ἐτι τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα ἐνδεικ-
 νυμένη, ἔβριζε δολοφύσας τὰς ἐν τῇ βαρβάρῳ λογισμῶν
 τε καὶ αὐτῇ αἰτιωτάτης τῆς σάσεως, ἐκέλευεν ἐς τὰς Ἰτα-
 λίας ἐξαχθῆναι, ἔχ' ἅμα μὲν τοι, ἀλλ' ὡς πορρωτάτω
 ἀλλήλων· τῷ δὲ λόγῳ ἐσέλλοντο, ἐφ' ᾧ ἢ χάραν φυλάξ-
 σιν ἐκ τῆς πολέμῳ ἐφόδε. ἀλλ' ἐδέν τι ἦσαν οἱ ἄνδρες
 ἔτοιμα ἔχοντες τῆς φίλων καὶ τῆς ξυγγενῶν ξυμῆσαν, καὶ περ μα-
 κράν ὁδὸν πορεύμενοι ἐς αὐτὰς ἅπαντες· καὶ Αμαλασουῦ-
 θῇ τὰς ἐπὶ ἐπιβελῶν ἐξηρτύοντο. ἅπερ ἐκείνῳ φέρειν ἡ γυνὴ
 οἶά τε ἔσα ἐπερὶ τοιαύτῃ. πέμψασα ἐς Βυζάντιον, Ἰου-
 νιαν βασιλέως ἀνεπύνησάντο, εἰπερ αὐτῷ βελομένη ἦν,
 Αμαλασουῦθ᾽ αὖτε τῷ Θεοδώρῳ παρ' αὐτῆς ἦκειν· βέλεται
 ὅδ' αὖτις ἐξ Ἰταλίας ἀπαλλάσσεσθαι ὅτι τάχιστα· βασιλεὺς
 τε τῷ λόγῳ ἠδαιεῖς, ἐλθεῖν τε τῷ γυμναστικῷ ἐκέλευε, ὅτι ἐν
 Ἐπίδαμνῳ οἱ κοινὸν καλλίσον ἐν παρασκευῇ ἐπέσελλε γυμ-
 νάσαι. ὥστε ἐπειδὴν Αμαλασουῦθ᾽ οἱ, καταλύοι τε αὐ-
 τόσε, ὅτι χρόνον ἔχοντες ὅσον αὐτῇ βελομένη ἦν,
 ἔπειθ' ἐκ κομίζεσθαι ἐς Βυζάντιον. ταῦτα ἐπεὶ Αμαλασουῦ-
 θ᾽ ἔγνω· ἄνδρας δολοφύσας Γότθους, δραστηρίους τε καὶ
 αὐτῇ ἐς τὰ μάλιστα ἐπιπιδέεις, ἐξελεν ἐφ' ᾧ τὰς τρεῖς ἀπο-
 κτενέσιν, ὧν ἄρτι ἐμνήσθη, ἅτε τῆς σάσεως αἰτιωτάτης αὐτῇ
 γενομένης. αὐτὴ δὲ ἄλλα τε χρήματα, καὶ τετρακίσια χρυ-
 σῆ κεντῶνία ἐν νηὶ μιᾷ ἐνδεμένη, ἐς ταύτην τε ἐμβι-
 βάσασα τῆς ἐπιστάτων τινὰς, πλεῖν μὲν ἐκέλευεν ἐς
 Ἐπίδαμνον, ἀφικόμενος δὲ ὁρμίζεσθαι μὲν ἐν τῇ ταύτης
 λιμένι· τῆς δὲ φορτίων ἕως αὐτῇ ἐπισέλλει, μὴ δ' ὅ, τῶν
 ἐκφορεῖν τῆς νεῆς. ἔπειθ' αὖτε ταῦτα, ὅπως, ὧν μὲν
 δολοφύσας τὰς ἑῖς πύθεται, μὲν τε αὐτῇ, καὶ τῷ
 ναυῷ μεταπέμποιτο, ἐδέν ἔτι ἔχουσα πρὸς τῆς ἐχθρῶν
 δέος· ὧν δὲ αὐτῇ τινὰ περιεῖναι ξυμβαίνει, ἐδεμῖας οἱ ἀ-
 γασθῆς ἀπολελειμμένης ἐλπίδος, πλεοὶ τε ταπὸν τάχος,
 καὶ ἐς γὰρ τῷ βασιλέως ζῶν τοῖς χρήμασι δρασ-
 ζοιτο. τοιαύτη μὲν γνώμη Αμαλασουῦθ᾽ ἐς Ἐπίδαμνον
 τὴν ναυῷ ἐξελε, καὶ ἐπεὶ ἀφίκετο ἐς τὸν Ἐπίδαμνῳ
 λιμένα, οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες, τὰ ἐντεταλμένα ἐποί-
 ουν. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον Αμαλασουῦθ᾽ τῆς φόνων οἱ
 ἐξεργασμένων ἥπερ ἐβούλετο, τὴν τε ναυῷ μετεπέμ-
 πετο· καὶ μένουσα ἐπὶ Ραβέννης, τὴν ἀρχὴν ὡς ἀσφα-
 λές αὐτῇ ἐκρατύετο.

A Gotthorum molitionem non extimuit Ama-
 lasuntha, nec muliebriter contraxit ani-
 mum; sed regiam adhuc probans aucto-
 ritatem, e Barbaris selegit tres nobilif-
 simos, & seditionis, qua petebatur, auctores præcipuos; eosque, per cau-
 sam tuendi fines ab hostium irruptione, in extremam amandavit Italiam, non si-
 mul, sed ita ut longissime inter se ab-
 essent. Nihilo hi tamen minus, ami-
 corum & propinquorum ope, consilia
 communicabant, viæ longinquitatem vin-
 cente internuntiorum omnium studio; &
 Amalasunthæ perniciem parabant. Rem
 illa non valens ferre diutius, rationem
 hanc secum iniit. Byzantium misit ro-
 gatum Justinianum Imperatorem, vellet
 ne sui adeundi potestatem facere Theo-
 derici filia Amalasunthæ, constitutum
 habenti quamprimum cedere ex Italia?
 Quo nuntio lætus Imperator, foeminam
 ad se invitat, & Epidamni domum pul-
 cherrimam parari jubet, ut, postquam
 Amalasuntha venerit, in ea diversetur,
 & inibi morata, quamdiu collibitum fue-
 rit, Byzantium petat. Certior de his
 facta Amalasuntha, delectis inter Got-
 thos viris strenuis, sibi que addictissimis,
 trium illorum cædem mandat, quos
 auctores fuisse præcipuos excitati in eam
 motus proxime dixi. Tum præter alias
 opes, quadraginta millibus auri pondo
 in navem impositis, cum quibusdam e
 numero fidissimorum; his, ut Epi-
 damnum navigent, imperat: eo cum
 pervenerint, ad portum quidem appli-
 cent; eorum vero, quæ navi
 commissa sint, nihil exponant; donec
 ipsa quid fieri velit mandaverit. Ideo
 hæc agebat, ut, si tres illos de me-
 dio sublato resciret, non moveret se
 loco, & navim revocaret, secuta jam
 ab inimicis: sin cuiquam illorum vita
 superesset, sibi que adeo nihil bonæ ef-
 fet reliquum spei; celeri navigatione in
 Cæsareæ ditionis oras cum auro se se re-
 ciperet, evaderetque. Hoc Amalasuntha
 consilio navem Epidamnium misit: qua
 ad portum illius urbis appulsa, parvæ
 mandatis, qui pecuniam servabant. Pau-
 lo post Amalasuntha, peractis ex ani-
 mi sententia cædibus, quas imperaverat,
 navim revocavit, & Ravennæ ma-
 gnans, sceptrum manu validissima te-
 nuit.

Amalasunthæ
 constantia.
 Edit. Paris.
 pag. 313.

Justinianum
 adire cogit at.

CAPUT III.

Theodati genus, mores, consilium. Missi Byzantio Legati ad Rom. Pontificem. Pro-
 copii de Religione iudicium. Ægrotante Atalarico, sibi timens a Gotthis Amala-
 suntha cum Alexandro de Italia Justiniano dedenda clanculum agit; dum in spe-
 ciem expostulatoriæ utrinque litteræ commeant. Byzantium Legati redeunt. Impera-
 tor Petrum in Italiam destinat.

H N. δὲ τις ἐν Γότθοις Θεοδάτος ὄνομα, τῆς Θεο-
 δωρείου ἀδελφῆς Αμαλαφρίδος υἱός, πόρρω
 που ἦδη ἡλικίας ἦκων· λόγων μὲν Λατίνων μεταλα-
 χὼν καὶ δογματῶν Πλατωνικῶν· πολέμων δὲ ἀμελεπ-
 τῶς παντάπασιν ἔχων, μακρὰν τε δολοφύσας τὴν δρα-
 στηρίαν, ἐς μὲν τοὺς φιλοχρηματίας δαιμονίως ἐσπασκός. ἔ-
 πειθ' ὁ Θεοδάτος πλείων μὲν τῆς ἐν Τίσκοις χωρίων κύρι-
 ος ἐγεγόνει, βιαζόμενος δὲ καὶ τὰ λειπόμιστα τὰς κεκτημέ-
 νων ἀφαιρεῖσθαι ἐν σπασθῇ εἶχε. γέγονας ὅδ' ἔχων, συμφορὰ
 τῆς Θεοδάτῳ ἐδόκει εἶναι. ταύτην αὐτῷ Αμαλασουῦθ᾽ ἢ
 πορρωτάτω ἀνασέλλειν ἢ πείγετο· καὶ αὐτῇ ἢ χεῖρ τε αὐτῇ
 ἐσάει, καὶ χαλεπῶς εἶχε. ἐβέβηκετο οὖν Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ

D. I NTER Gotthos quidam erat, nomine Theodati ge-
 nus & mores.
 Theodatus, filius Amalafridæ sororis
 Theoderici, provecta jam ætate homo, ac
 Latinis quidem litteris & Philosophia Plato-
 nis imbutus, sed rei bellicæ plane rudis,
 summe ignavus, & avaritiæ deditus extra
 modum. Hic agrorum Tusciæ partem ma-
 ximam cum possideret, e reliquis exturbare
 dominos enitebatur, genus quoddam infelici-
 tatis esse ducens, habere vicinos. Quam ho-
 minis cupiditatem omni studio reprimebat A-
 malasuntha: ideoque hanc ille inexpressibili
 odio prosequabatur, victusque impatien-
 tia, Tusciam in Justiniani Aug. potesta-
 tem tradere cogitabat, ut ab eo multa
 A iij

pag. 314.

Legati ad Rom.
Pontif.

Procopii de
Religione judi-
cium.

Atalarici mor-
bus.

Agit cum Ale-
xandro Ama-
lasuntha.

Edit. Paris.
pag. 315.

Justiniani &
Amalasunthæ
epist.

auctus pecunia, & in Senatum allectus, deinceps Byzantii vitam ageret. Cum id Theodato deliberatum esset, Legati ad Romanum Pontificem venerunt Hypatius Ephesiorum Antistes, ac Demetrius Philippenfium, qui sunt in Macedonia, ut de Religionis dogmate agerent, in quo dubiis sententiis inter se Christiani dissentiunt. Eam controversiam etsi ipse probe teneo, minime tamen commemorabo; quod insanæ arrogantiae esse putem, Dei quæ sit natura disquirere: nam, ut equidem sentio, nequit homo vel humana, nedum Dei naturam perfecte assequi. Ac mihi quidem, quæ non aliter quam pia credulitate bene coluntur, ea præterire silentio tutum est, idque unum affirmare de Deo lubet, esse illum summe bonum, ac sua potentia res universas complecti. Quisque autem, vel Sacerdos vel homo privatus, de his pro suo loquatur sensu. Porro Theodatus cum Legatis illis clam collocutus, quæ dicebam modo, ipsis plane exposuit, injunxitque, ut initium a se consilium Justiniano Aug. enuntiarent.

Hoc interim spatio Atalaricus, cum in crapulam effuse se immerfisset, tabe confici cœpit. Hinc animi pendens Amalasuntha, quod nec filii, adeo absurdum, voluntate fidere posset, nec, si moreretur Atalaricus, suam in tuto vitam postea fore existimaret, Gotthorum optimatibus jam offensis; ut salutis suæ consulere, statuit Gotthorum Italorumque regnum in Justiniani Augusti ditionem transferre. In Italiam se contulerat Alexander Senator, cum Demetrio & Hypatio profectus. Nam ubi navigium, quod Amalasuntha præmiserat, applicitum stare in portu Epidamni, ipsam autem, multo licet elapso tempore, moram facere Imperator audisset, Alexandrum destinaverat, re quidem ipsa, ut de Amalasunthæ rebus ab eo penitus inspectis certior fieret; in speciem vero legationem ipsi dederat, se commotum repulsa significans ad Lilybæum accepta, de qua dixi in superiore libro: tum quod Hunnos decem ab exercitu Africæ dilapsos fuga, atque in Campaniam delatos, Uliaris, Neapoli custos appositus, accepisset, non invita Amalasuntha: & Gotthi, dum ad Sirmium cum Gepædibus bellum gererent, urbem Gratianum, in finibus Illyrici sitam, hostiliter vexassent. Amalasunthæ hæc per litteras obijciens Imperator, Alexandrum miserat: qui postquam pervenit Romam, ibi Præsules de rebus, quarum causa venerant, agentes reliquit; & Ravennam profectus, ad conspectum Amalasunthæ, clam quidem arcana retulit Imperatoris verba; palam vero ejusdem litteras reddidit, in hanc sententiam scriptas. Lilybæi castellum, quod nostrum est, injusta vi captum retines; necdum placuit remittere Barbaros, quos a me transfugas accepisti: per summam quoque injuriam damna gravissima intulisti Gratianæ meæ. Quo tandem hæc eruptura sint, tuum est cogitare. Cum has litteras Amalasuntha sibi datas legisset, his verbis rescripsit. Magnum & forti animo præditum Imperatorem magis decet puero orbo & quid agatur ignaro opitulari, quam sine causa indicare inimicitias. Ex iniquo enim congressu ne victoriam quidem honestam refert. Scilicet Lilybæum, & fugitivos decem, & quod in urbem amicam milites nostri, dum hostes suos peterent, peccarunt per ignorantiam, minaciter Atalarico commemoras. Absint procul, absint hæc a te, Imperator. quin potius fac memineris non tuæ adversus Vandalos expeditioni non

Α Τροσκίαν ἐνδοῦναι ἐφ' ᾧ χρήματα τε πολλὰ, καὶ βελήες τῶν αὐτῆ ἀξίωμα κομισάμενος, ἐν Βυζαντίῳ τὸ λοιπὸν διατίθειτο. ταῦτα Θεοδάτος βεβηλωμένον, πρέσβεις ἐκ Βυζαντίου παρὰ τῆς Ρώμης Ἀργιέρην ἤκον, ὃς, τῆς Εφέσου ἱερὸς Ὑπάτιος, ὁ Δημήτριος τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Φιλίππων, δόξης ἕνεκεν, ἢν Χριστιανοὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἀντιλέγουσιν ἀμφαγνοοῦντες. τὰ δ' ἀντιλεγόμενα ἐγὼ ἐξεπιστάμενος, ὡς ἤκουσα ἐπιμνήσομαι. ἄπονοίας δὲ μακρῶς τινὸς ἡγεμαι εἶναι, διεδυνάσθαι τὴν τῆς Θεῆς φύσιν, ὅποια ποτὲ εἴσιν. ἀνθρώπων δὲ ἐδὲ τὰ ἀνθρώπειά ἐς τὸ ἀκριβὲς (οἶμαι) καταληπτὰ. μή τοι γὰρ δὴ τὰ Θεῆς φύσιν ἤκοντα. ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα ἀκινδυνῶς σεσιωπῆσαι μόνον τῶ μὴ ἀπιστῆσαι τὰ τετιμημένα. ἐγὼ δὲ ἂν ἐδὲν ἄλλο περὶ Θεοῦ ὁτιοῦν εἴποιμι, ἢ ὅτι ἀγαθὸς τε παντίπασιν εἴη, καὶ ζῦμπατα ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῇ αὐτῆς ἔχει. λεγέτω δ' ὡς περ γινώσκων ἕκαστος ὑπὲρ αὐτοῦ εἴεται, καὶ ἱερὸς καὶ ἰδιώτης. Θεοδάτος δὲ συγγενόμενος Λάδρα τοῖς πρέσβεσι τέτοις, ἀγγέλλειν ἐπέσπελλεν Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ ἅπερ αὐτῶ βεβηλωμένα εἴη, ἐξαιπὼν ὅσα μοι ἄρτι δεδήλωται.

Εν τῷ τῷ δὲ Αταλάριχος ἐς κραιπάλῳ ἐμπεπτοκῶς ὄρον ἐκ ἔχουσιν, νοσήματι μαρasmus ἦλθον. διὸ δὴ Αμαλασουῶντα διηπορεῖτο. ἔπε δὲ ἐπὶ τῇ τῷ παιδὸς γνώμῃ τὸ παρρῆν εἶχεν, εἰς τὸ ἀτοπίαν ἐληλακότος. εἰ δ' αὐτὸς Αταλάριχος ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζεται, καὶ ὥστε αὐτῆς τῆς βίον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ τὸ λοιπὸν εἶσθαι, Γότθων τοῖς λογιματέτοις προσκεκρυῖται. διὸ δὴ τὸ Γότθων τε καὶ Ἰταλιῶν κράτος ἐνδιδόναι Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ, ὅπως αὐτὴν σώζοιτο, ἠθέλουν. ἐτύχχανε δ' Ἀλέξανδρος, ἀνὴρ ἐκ βαλῆς, ζῶν τε Δημητρίῳ καὶ Ὑπατίῳ ἐνταῦθα ἤκον. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν Αμαλασουῶντος πλοῖον ἐν τῷ Επιδάμνῳ λιμένι βασιλῶς ὁρμίζεσθαι ἤκεσαν, αὐτῷ δ' ἐμέλλειν, καίπερ χρόνος τριβέντος συχνῶς ἐπεμψεν τὸν Ἀλέξανδρον, ἐφ' ᾧ κατασκευάμενος ἅπαντα τὰ ἀμφὶ τῇ Αμαλασουῶντι ἀγγέλλει. τῷ δὲ λόγῳ πρεσβυτέρῳ τῷ Ἀλέξανδρον βασιλῶς ἐπεμψεν, τοῖς τε ἀμφὶ τὸ Λιλύβαιον ζυγαραχθεῖς (ἅπερ μοι ἐν τοῖς ἐμπαροῦσιν λόγοις δεδήλωται) καὶ ὅτι Οὐννοὶ δέκα ἄπο τῆς ἐν Λιβύῃ στρατοπέδῳ δρασμῶν ἐχόμενοι ἐς Καμπανίαν ἀφίκοιντο. οὐλίαις τε αὐτῶς, ὅς Νεάπολιν ἐφύλασσαν, Αμαλασουῶντος ἔτι ἀκυσίας ἐδέξατο. Γότθοι δ' ἐγὼ γήπαισι τοῖς ἀμφὶ Σίρμιον πολεμοῦντες, πόλιν Γρατιανῇ, ἐν τῇ Ἰλλυριῶν ἐχατὶα κειμένη, ὡς πολεμίας ἐχρήσαντο. ἅπερ Αμαλασουῶντι ἐπικαλῶν γράμματά τε γράψας, τὸν Ἀλέξανδρον ἐπεμψεν. ὅς ἐπειδὴ ἐν Ρώμῃ ἐγένετο, τὸς μὲν ἱερεῖς αὐτῆς εἶασεν πρᾶσσοντας ὡς ἔνεκα ἦλθον. ἐς δ' Ῥάβενναν αὐτὸς κομιθεῖς, καὶ Αμαλαζούνη ἐς ὅσον ἤκον, τὸς τε βασιλέως λόγους ἀπήγγειλε Λάδρα, καὶ τὰ γράμματα ἐς τὸ ἐμφανὲς ἐνεχείρισεν. ἐδήλυνε δὲ ἡ γραφή ταῦτα. Τὸ ἐν Λιλύβαιῳ φρεῖον, ἡμέτερον δὲ, βίβλα βαβῶσα ἔχεις. ὁ βαρβαρὸς δραπέτης ἐμὲς γεγεννημένους δεξάμεναι, ἀποδοῦναι ἔπω καὶ νῦν ἐγνώκας. ἀλλὰ καὶ Γρατιανῷ τῷ ἐμῷ τὰ ἀνήκεστα, ἐδὲν σοὶ προσήκον, εἰργάσω. ὅθεν ἄρα σοὶ ἐκλογίζεσθαι προσήκει, ποῖα ποτὲ τῶ τοῖς τελεσθῆναι γένοιτο. ταῦτα ὡς ἀπενεχθέντα ἡ γυνὴ τὰ γράμματα ἀνελέξατο, ἡμείβετο τοῖς δὲ. Βασιλέα μέγαν τε καὶ ἀρετῆς μεταποιέμενον, ὁρῶντ' αὐτῶν παιδί, καὶ ὡς ἤκουσα τῶ πρᾶσσομένου ἐπαιδανομένου, πᾶλλον ζυγαραβέσθαι εἰκός, ἢ ὅτι ἐδεμίας αἰτίας ἔξφορον εἶναι. ἀνθρώπων δὲ, ὡς μὴ ἐκ τῆς ἀντιπάλης συζαίνῃ, ἐδὲ τῷ νίκῳ δὲ περὶ φέρει. σὺ δὲ τὸ Λιλύβαιον Αταλάριχῳ ἐπαναστείεις, καὶ φυγάδας δέκα, καὶ στρατιῶν ἐπὶ πολεμίας τὸς σφετέρους ἰόντων ἀμαρτὰς δεξάμενος ἀγνοῖα τινὶ ἐς πόλιν φιλίαν. μὴ δὴ τα, μὴ σὺ γὰρ, ὡς βασιλεὺς, ἀλλ' ἐν θυμῷ μὲν ὡς ἐπὶ Βανδύλῳ ἐστρατεύσας, ἐχέσθαι σοὶ ἐμποδὼν ἐσημῶ, ἀλλὰ καὶ ὁδὸν

ἐπὶ τὰς πολέμους, καὶ ἀγορὰν τῇ ἀναγκαιοτάτῳ σου προθυ-
μία πολλὴ ἔδομην, ἄλλων τε, καὶ ἱππῶν τοσούτων τὸ πλῆθος,
ἀφ' ὧν σοὶ ἡ τῇ ἐχθρῶν ἐπικράτησις μάστις γέγονε. καὶ τοὶ
ξύμμαχος ἀνὴρ φίλος δικαίως καλοῖτο, ἐχθρὸς ἀνὴρ τὴν ὁμοιχ-
μίαν ἐς τὰς πέλας προέχοιτο μόνον· ἀλλὰ καὶ ὅς ἀνὴρ τὸ ἐς πόλε-
μον ἕκαστον, ὅτε ἀνὴρ δέοιτο, ὑπεργαίνοιτο. ἐκλογίζεσθαι δὲ ὡς
τῶν καὶ αὐτὰ ὁ σόλος ὁ σὸς ἔτε ἀλλοτρίῃ ἐκ τῆς πελάγους εἶχεν, ὅτε
μὴ Σικελία προχέειν, ἔτε τῇ ἐν δένδρεσιν ἀνιόντων χωρὶς ἐς Λι-
βύλῳ ἵεναι. ὡς σοὶ τὸ τῇ νίκῃς κεφάλαιον ἐξ ἡμῶν ἔστιν. ὁ δὲ
τοῖς δότοροις λύσιν διδὼς, καὶ τὴν ἐν δένδρεσιν δότορσιν δότορ-
εῖσθαι δίκαιος. τί δὲ ἀνθρώπων ἥδιον ἀνὴρ ἐχθρῶν ἐπικρατήσεως,
ὡς βασιλεὺς, γένοιτο; καὶ μὴ ἐλασθεῖσθαι ἐκ ἐν μετρίοις
ὁμῶν ξυμβαίνει, οἳ γε ἐχθρὸν τὸν τῇ πολέμῳ νόμον τὸ τῇ λα-
φύρων νεμόμεθα μέρος. νῦν δὲ καὶ τὸ Σικελίας Λιθύβαιον,
ἀνῶθεν Γοτθοῖς προσήκον, ἀξιοῖς ἀφαιρεῖσθαι ἡμᾶς,
Πέτραν ὡς βασιλεὺς, μίαν ὅσον ἡδὲ ἀργυρεῖς ἀξίαν, ἡ
ἀνδρῶν περὶ σοὶ Αταλαρείχῳ εἰκός γε λῶν, ἐν τοῖς ἀναγ-
καιοτάτοις ξυμπαράμενῳ, ἐπεὶ ἀνῶθεν τῇ σῆς βασιλείας ἔ-
στα ἐτύγχανε. ταῦτα μὲν ἐκ τῆς ἐμφανῆς Αμαλασουῦθα βα-
σιλεὺς ἔγραψε. λάθρα δὲ αὐτῷ ξύμπασαν Ἰταλίαν ἐγχει-
εῖν ὁμολόγησεν. αἱ δὲ περὶ σβείας ἐς Βυζάντιον ἐπαυήκοντες, ἀ-
παντα Ἰστανίαν βασιλεὺς ἡγείλαν. Ἀλέξανδρος μὲν, ἀπερὶ τῇ
Αμαλασουῦθῃ δοκούμενα εἶναι. Δημήτριος τε καὶ Ὑπάτιος, ὅσα
Θεοδάτῃ λέγοντος ἠκούσαν καὶ ὡς δυνάμει μεγάλῃ ἐν Τέσσοις
ὁ Θεοδάτος χρώμενος, χάρως τε ἐνταῦθα τῇ πολλῇς κέρως γε-
γονώς, πόνῳ ἀνέδενε τὰ ὁμολογημένα ἐπιτελεῖν οἷός τε εἶναι.
οἷς δὲ περὶ χαρῆς γεγονώς ὁ βασιλεὺς, Πέτρον, Ἰλνυρίον
γένος, ἐν Θεσσαλονίκῃς ὁρμώμενον, ἐς τῇ Ἰταλίαν διδύς
ἔστειλεν, ἕνα μὲν ὅντα τῇ ἐν Βυζαντίῳ ῥητόρων, ἄλλως
δὲ ξυμπετόν τε καὶ παρὸν καὶ ἐς τὸ πείθειν ἡκανόν πεφυκότα.

A modo non obstitisse, sed tendentibus in hostem
copiis libentissime dedisse iter, copiamque e-
mendi annonam, & cum alia, tum equo tan-
to numero suppeditasse, ut hostem nulla re
magis, quam eorum opera, debellaveris. So-
cii demum & amici nomen meretur, non ille
tantum, qui arma cum vicino consociat, ve-
rum etiam qui quaelibet ad bellum quodvis ne-
cessaria palam subministrat. Id etiam reputa,
tunc temporis classem tuam nec alio, quam in
Siciliam, recipere se e pelago, nec absque re-
bus ibi coemptis tenere cursum in Africam po-
tuisse. Quare victoria summam adscribere nobis
debes: siquidem qui negotii tollit obces, di-
gnus est qui successus gloriam ac præmium ferat.
Quid autem hominis dulcius, quam potiri ho-
stium, o Imperator? Nos tamen jacturam baud
mediocrem passos, quippe spoliis expertes
contra quam lex belli jubet, nunc etiam Lily-
bæ, in ditione Gotthica jam pridem posito, Edit. Paris.
spoliare vis, uno videlicet scopulo, o Impera-
tor, nullius fere pretii digno: qui si in tuo prius
imperio fuisset, eo saltem Atalaricum, tibi in
rebus maxime necessariis auxiliatum, remune-
rari debueras. Imperatori his palam scriptis
Amalasuntha, clam recepit tradituram se
illi universam Italiam. Reversum Byzantium
Legati, Justiniano August. cuncta renuntiant, Legatorum
Alexander quidem Amalasunthæ confilia, reditus.
Demetrius vero atque Hypatius quæcum-
que acceperant ex ore Theodati, & nul-
lo hunc negotio perficere promissa posse,
quod in Tuscia polleret plurimum, &
partem magnam ejus provinciæ possideret.
His lætus admodum Imperator, extem-
plo in Italiam Petrum destinat. Erat is
natione Illyrius, patria Theffalonicensis,
Advocatus Byzantii, prudentia vir singu-
lari, commodis moribus, & persuadendi
vi præditus.

CAPUT IV.

*Amalasuntha Theodati rapacitatem coercet. Eundem, Atalarico mortuo, studet sibi con-
ciliare, & ad regnum vocat. In carcerem mittitur ab ingratiſſimo Rege, cui Pe-
trus Justiniani Legatus, post Amalasunthæ cædem, bellum denuntiat.*

ΕΝ ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένετο τῇδε, ἐν τῷ Θεοδάτῳ Τέ-
σσοι πολλοὶ Αμαλασουῦθῃ διέβαλλον, βιάσασθαι
ἅπαντας τὰς ταύτης ἀνθρώπους, καὶ τὰς ἀγρὰς ἀφελῆσθαι
ἐδόντι λόγῳ, τὰς τε ἄλλας ἅπαντας, καὶ ἐχθρὸς γε τὴν
βασίλειον οἰκίαν αὐτῶν, ἡ δὲ πατριμονιον καλεῖν νε-
νομίκασι. διὸ δὲ τὰς διδύνας καλέσασα Θεοδάτῳ ἡ
γυνὴ, ἐκ τῇδε τῇ διαβαλλόντων ἐληλεγμένον,
ὑποτιννύει πάντα λῶν ἀγκασεν, ἀπερ (εἰ δέον) ἀφείλε-
το, ἔγωγε αὐτῇ ἀπεπέμψατο. καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐσάγαγεν τῇ ἀν-
δρῶν προσηκούνῃ, ἄλλοτε τὸ λοιπὸν ἐγγένοι ἀν-
ωμένῳ ὑπὸ φιλοχρηματίας ὡς μάστις, ὅτι διαμαρτά-
νειν τε καὶ βιάσασθαι ἀδύνατος ἦν.

Υπὸ τῷ χρόνῳ τῷτον, Αταλαρείχος μὲν τῇ νόσῳ κατα-
μαρανθεὶς ἐτελεύτησεν, ὁκτὼ τῇ ἀρχῇ ἐπιβίβας ἔτη. Α-
μαλασουῦθα δὲ (χρὴ οἱ γενέσθαι κακῶς) ἐν ἐδόντι λόγῳ
φύσιν τὴν Θεοδάτῃ ποιησάμενη, καὶ ὅσα εἰς αὐτῇ ἐναγχοῦς
δράσεις, ἐδόν πείσεσθαι ἄχαρ πρὸς αὐτῇ ὑπετόπασεν,
ἡ τὴν τῇ ἀνδρῶν ἀγαθὸν ἐργάζηται μείζον. μεταπεμ-
ψάμενη τοῖς αὐτῇ, ἐπειδὴ ἦκε, τιθασθεῖσα ἔφασκε,
χρόνῳ ἐπίστασθαι ὡς οἱ παῖς ἐπὶ δόξος εἶναι, ὅτι δὲ ὀλίγῳ ὕ-
περον τελευτήσῃ (τῇ τε δὲ ἰατρῶν πάντων ταῦτα γινώσκον-
των ἀκηκοέναι, καὶ αὐτῇ τῇ Αταλαρείχῳ σώματος ἀεί μα-
ραινομένη αἰδέσθαι) ἐπεὶ τε αὐτῇ ἀμφὶ Θεοδάτῳ ἑώρα Γό-
νθῃς τε καὶ Ἰταλιώταις δόξαν ἐκ ἀγαθῶν τινα ἔχοντας, ἐπὶ

D HÆC ibi dum aguntur, interea Tu-
sci complures de vi in omnes pro-
vinciæ suæ incolas apud Amalasuntham ac-
cusant Theodatum, ex mera libidine Theodati ra-
pacitas.
cum in alios quosvis, tum in domus
Regiæ fundos, quos Patrimonium voci-
tant, involantem. Quamobrem illa acci-
tum ad rationem reddendam Theodatum,
& ab accusatoribus manifeste convictum,
quæcumque malis artibus eripuerat, restitue-
re coegit, ac tum demum remisit. Inde
cum in summam offensionem hominis incur-
risset, deinceps intercessit inter ambos dif-
cordia, illum avaritia conficiente, quod
nec peccare licentius, nec vi invadere cupi-
ta posset.

E Sub idem tempus tabe exesus obiit A-
talaricus; cum in regno annos viii. vi-
xisset. Tunc Amalasuntha, haud dubie
peritura, nulla nec indolis Theodati,
nec suæ in eum recentis severitatis habi-
ta ratione, in animum induxit, se il-
lum planè innoxium experturam, si in ip-
sum majus aliquod beneficium conferret.
Eum igitur accersit, ac post ipsius adventum,
deliniit, asseverans, se antea cognovisse quæ
esset opinio de morte propinqua filii; quip-
pe cum a Medicis omnibus prænuntiata
illam audiret, ac videret ipsa Atala-
rici corpus in dies contabescere: quo-
niam vero perspiciebat, minus com-
mode apud Gotthos & Italos audire
Amalasuntha
Theodatum
ad regnum vo-
cat.

Theodatum, ad quem Theoderici genus redactum esset; sibi id cordi fuisse, ut turpi illa existimatione depulsa, ipsi ad regnum vocato nihil obstaret: praeterea se ex amore æqui sollicitam, timuisse, nequando ab illis circumfusa, qui se injuria affectos ab eo dicerent, audiret expostulantes, adesse neminem, ad quem quæ passi essent, deferrent, sibi que infensum dominum imperare: itaque se ad regnum jam illum invitare, cum esset purus a suspitione, & in famam secundam restitutus: at sanctissime jurandum esse, nomen quidem regiae potestatis ad Theodatum transiturum, rem vero ipsam, ut prius, in Amalasuntha mansuram. Theodatus, his auditis, quid placuit Amalasunthæ, jurato promissit, sed malo animo ac fraudulenter; quippe memor, uti ante ab ea fuisset habitus. Juravit quoque Amalasuntha Theodato ex animi sui sententia, ac decepta, Regem illum constituit; quæ de re missis Byzantium Legatis Gotthis, Justinianum Aug. certiore fecit.

In carcerem
conicitur.

Lacus Vul-
nus.

Edit. Paris.
pag. 318.

Vitis Aulone.

Principatum adeptus Theodatus, cum spem Amalasunthæ, tum sui promissi fidem prorsus fefellit. Gotthorum enim, ab illa interfectorum, complexus propinquos, quorum magnus in ea gente & numerus erat & splendor; repente quosdam ex Amalasunthæ necessariis occidit, adeoque ipsam conjecit in carcerem, priusquam Legati Byzantium pervenissent. Est in Tuscia lacus (Vulsinum appellant) & in eo parva admodum insula, castello munita valido. Clausam hic Amalasuntham Theodatus servari jussit, ac veritus, quod accideret, ne eo facto Imperatorem offenderet, Liberium & Opilionem Senatores Romanos, aliosque nonnullos misit, omni ope deprecari jussos illius odium, affirmando, nihil mali Amalasunthæ irrogasse Theodatum, quamvis ab ea prius acceptum pessime. In eandem sententiam litteras & ipse Rex dedit, & ab Amalasuntha, vel invita, expressit. Hæc ibi sic se habebant. Petrus autem his instructus a Justiniano Aug. mandatis, ut clam omnibus convento Theodato, & rejurando obstricta illius fide, eorum, de quibus agerent, nihil foras elatum iri, cum eo factam pactiorem de Tuscia optime stabiliret: occulto itidem cum Amalasuntha colloquio, de omni Italia, pro-
ut e re foret utriusque, transigeret: veniebat, Legationi præstans speciem controversiæ de Lilybæo aliisque rebus, quarum mentionem proxime feci. Nihil dum enim de Atalarici obitu, Theodati principatu, Amalasunthæ casibus Imperator audierat. Ac primum quidem in via Petrus cum Legatis Amalasunthæ collocutus, Regem creatum Theodatum didicit: dein vero in urbe Aulone, quæ ad sinum Jonium sita est, cum Liberio & Opilione fermone habito, quæcumque contingerant ex ipsis cognovit, ibique substitit, de re tota admonito Imperatore.

Hæc ubi Justinianus August. accepit, secum inita ratione, qua Gotthis ac Theodato perturbationem injiceret, Amalasunthæ scripsit, se, quoad posset, defensionem ejus suscipere, ac Petro mandavit, ne consilium hoc teneret abditum; sed cum Theodato, tum Gotthis omnibus declararet. Cum autem Legati Italiæ Byzantium pervenissent, omnes, Opilione excepto, qui in Amalasuntham nihil deliquisse Theodatum constantissime affirmabat, rem plane, uti se habuerat, Imperatori narrarunt; in-

A περιεσκήκει τὸ Θεοδορεῖχε γένος, τίς δὲ αὐτὸ διακαθάραι τῷ αἵματι οὐνόματος ἐν σπουδῇ οἱ γενέσθαι, ὅπως μὴ τι αὐτῷ καλῶς ἐκείνῳ ἐπὶ τῷ βασιλείῳ ἐμπόδιον εἴη. ἀλλὰ δὲ τὸ δίκαιον αὐτῷ ξυμπράττειν, εἴγε περιστάνῃ τοῖς ἡδικοῦσιν αὐτῷ λέγουσιν, ὡς ἡδὴ αἰτιωμένοις ἐκείνῳ μὲν ὅτῳ τῷ ξυμπεσόντι σφίσιν ἀγγείλωσι, δεσποτῶν δὲ τὴν δυσμενῆ ἐχειν. ὅτῳ ταῦτα μὲν αὐτὸν, ἔγωγε καθάρων γεγενημένον, ἐς τῷ βασιλείῳ παρακαλεῖν. δὲ αὐτὸν ὅρκοις δεινοτάτοις καταληφθῆναι ὡς ἐς Θεοδόταν μὲν τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα ἄγοιτο, αὐτῇ δὲ ἔργον τὸ κράτος ἐκ ἑλάσσον, ἢ ὑπερέτερον, ἐχοι. ταῦτα ἐπὶ Θεοδότῳ ἤκουσεν, ἅπαντα ὅσα αὐτῷ βεβηλωμένη Ἀμαλασοῦνθῃ ὁμωμοκῶς, ἐπὶ λόγῳ τῷ ποιῶν ὁμολόγησεν, ἐν μνήμῃ ἔχων ὅσα δὲ ἐκείνη ὑπερέτερον ἐς αὐτὸν εἰργασμένη ἐτύγχανεν. ἔγωγε μὲν Ἀμαλασοῦνθα πρὸς τὴν γνώμην οἰκείαν καὶ τῷ Θεοδότῳ ὁμοσάμενην, ἀπατηθεῖσα ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν κατεστήσατο. πρέσβεις τε πέμψασα ἐς Βυζάντιον ἄνδρας Γότθους, Ἰεσινιανῶν βασιλεῖ ταῦτα ἐδήλα.

Θεοδότος μὲν τὴν ἡγεμονίαν παραλαβὼν, πάντα οἱ τὰ ἐναντία, ὧν ἐκείνη τε ἠλπίσε καὶ αὐτὸς ὑπέχετο, ἐπρασε. καὶ Γότθων τῶν πρὸς αὐτῆς ἀνηρημένων τὰς ξυγγενεῖς ἐπαγαγόμενος, πολλὰς τε καὶ λίαν λογίμους ἐν Γότθοις ὄντας, τὴν Ἀμαλασοῦνθῃ προσηκόντων ἐκ τῶν αἰφνιδίως τινὰς ἐκτείνε, καὶ αὐτῶν ἐν φυλακῇ ἔχεν, ἔγωγε τὴν πρέσβειαν ἐς Βυζάντιον ἀφικομένην. ἐστὶ δὲ τις λίμνη ἐν Τυρρῶνι, Βελσίνῃ καλεσμένη, ἧς δὴ ἐν τῷ νήσῳ αἰεῖσι, βραχεῖα μὲν κομῶν ἔσται, φρεῖον δὲ ὁχυρόν ἔχουσα. ἐνταῦθα Θεοδότος τῷ Ἀμαλασοῦνθῃ καθεύδων ἐτήρει. δέσας δὲ, ὅπερ ἐγένετο, μὴ βασιλεῖ ἀπ' αὐτῆς προσκεκρυμένως εἰσέλθοντες ἐκ τῆς Ρωμαίων βαλῆς Λιβέριον τε καὶ Οπιλίωνα σείλας, ξυῶτέροις τισὶ, παραιτέσθαι πάσῃ δυνάμει βασιλείαν ἐπήγγειλεν, ἰχυρομένους μὲν πρὸς αὐτῆς ἄχαρῃ τῇ Ἀμαλασοῦνθῃ ξυμβῆναι, καίπερ αὐτῶν ἀνέχεσθαι δεινὰ εἰργασμένη τὸ πρότερον. καὶ οὕτως ταῦτα αὐτὸς γε βασιλεύς ἐγραφε, καὶ τῷ Ἀμαλασοῦνθῃ ἔτι ἐκκεκρυμένως ἐπὶ ἑκαστῇ ἐλάλησεν. ταῦτα μὲν οὕτως ἐφῆρετο τῇδε. Πέτρῳ δὲ αὐτῷ πρὸς τὴν βασιλείαν ἐντέταλτο, ἐντυχὲν μὲν κρυφῶ τῶν ἄλλων ἀπάντων Θεοδότῳ, καὶ ὅρκῳ τὰ πιστὰ παρεχομένῳ ὡς ἐδὲν αὐτῷ τῶν πρασσομένων ἐκπυσον γένοιτο, ἔγωγε τε καὶ ἀμφὶ Τυρρῶν ἐν τῇ ἀσφαλείᾳ πρὸς αὐτὸν δέδοται. καὶ Ἀμαλασοῦνθῃ ξυγγενόμενον λάθρα, ξυμπάσης περὶ Ἰταλίας διοικήσασθαι, ὅπῃ ἐκατέρῳ ξυνοίσειν μέλλει. ἐς δὲ τὸ ἐμφανὲς ὑπὲρ τῆς Λιβυαίας καὶ τῶν ἄλλων, ὧν ἐναγχος ἐμνήσθην, πρεσβύτων ἦεν. ἔγωγε χάριτι περὶ τῆς Αταλαίχας τελευτῆς, ἢ τῆς Θεοδότῳ ἀρχῆς, ἢ τῆς Ἀμαλασοῦνθῃ ξυμπεπτωκότων, βασιλεύς ἠκηκόει. Πέτρος δὲ ὁδῶ πορδόμενος, πρῶτον μὲν τοῖς Ἀμαλασοῦνθῃ πρέσβεσι ξυγγενόμενος, τὰ ἀμφὶ τῆς Θεοδότῳ ἀρχῆς ἐμαθε. γενόμενος δὲ ὀλίγῳ ὕστερον ἐν πόλει Αὐλώνι, ἢ πρὸς κόλπῳ τῷ Ἰονίῳ κεῖται, ἐνταῦθα τε τοῖς ἀμφὶ Λιβέριον τε καὶ Οπιλίωνα ἐντυχάν, τὰ ξυμπεσόντα σύμπαντα ἔγνω. ἐς τε βασιλείαν πάντα ἀνερχομένων, αὐτῶν ἐμείνεν.

Επεὶ δὲ ταῦτα Ἰεσινιανὸς βασιλεύς ἤκουσεν. Γότθους τε καὶ Θεοδόταν ξυμπράττειν διανοόμενος, πρὸς μὲν Ἀμαλασοῦνθῃ γράμματα ἔγραφε, δηλοῦντα ὅτι αὐτῆς, ὡς ἐνὶ μάλιστα, μεταποιεῖσθαι ἐν σπουδῇ ἔχει. τῷ δὲ Πέτρῳ ἐπέσειλλε, ταῦτα μηδαμῇ ἀποκρύψασθαι. ἀλλ' αὐτῷ τε Θεοδότῳ καὶ Γότθοις ἅπασιν φανερά καταστήσασθαι. πρέσβεων δὲ τῶν ἐξ Ἰταλίας οἱ μὲν ἄλλοι, ἐπειδὴ ἐς Βυζάντιον ἐκομίσθησαν, τὸν πάντα λόγον βασιλεῖ ἠγγείλαν, καὶ πάντων μάλιστα Λιβέριος. αὐτῷ δὲ ὁ ἀνὴρ καλὸς τε καὶ ἀγαθὸς διαφερόντως, λόγῳ τε τῶν ἀληθῶς ἐπιμελεῖσθαι

ἔξεπιστά.

ἐπιπλάμμενος· Οπιλίω δὲ μόνος ἐνδελεχέστατα ἰχυρί-
 ζετο, μηδὲν ἐς Αμαλασουῶν ἀμαρτεῖν Θεοδάτον· Πέ-
 ρον δὲ ἀφικομένον ἐς Ἰταλίαν, Αμαλασουῶν ξυνέβη ἐξ
 ἀνδρῶν ἀφανισθῆναι. Γότθων δὲ συγγενεῖς, τῶν ὑπὲρ
 ἐκείνης ἀνηρημένων, Θεοδάτῳ προσελθόντες, ἔπε αὐτῷ
 οὔτε σφίσι τὸν βίον ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ἰχυρίζοντο εἶναι, ὡς
 γὰρ μὴ αὐτοῖς Αμαλασουῶν ὅτι τάχιστα ἐκποδὼν γένη-
 ται. Συγχωροῦντός τε αὐτοῖς, ἐν τῇ νήσῳ γενόμενοι τὴν
 Αμαλασουῶν δόρυς ἐκτείναν· ὅπερ Ἰταλιώταις τε ὑ-
 περφυῶς ἅπαντας, καὶ τοὺς ἄλλους Γότθους, ὠμίαν·
 Ἀρετῆς δὲ πάσης ἡ γυνὴ ἰχυρότατα ἐπεμελεῖτο, ὥστε
 μοι οὐλίγῳ ἐμπροσθεν εἴρηται· Πέτρος μὲν οὖν Θεοδάτῳ
 τε ἀντικρυς ἐμαρτύρατο, καὶ τοῖς ἄλλοις Γότθοις, ὅτι
 δὴ αὐτοῖς τῷ δεινῷ τῷ ἐξαιργασμένῳ, ἀπονοδος βασιλεῖ
 τε καὶ σφίσι ὁ πόλεμος ἔσαι· Θεοδάτος τε ὑπὸ ἀβελτη-
 ρίας τὰς Αμαλασουῶν φονεῖς ἐν τιμῇ πολλῇ ἔχων, Πέ-
 ρον τε καὶ βασιλέα πείθειν ἠθέλει, ὥς αὐτῷ οὐδαμῇ ἐπα-
 νοῦντος, ἀλλ' ὡς μάστιγα ἀκασίᾳ, Γότθοις ἐργασθεῖν τὸ
 μίσημα τῷτο.

primis Liberius, vir honestis moribus &
 bonitate præditus singulari, qui veritatem
 contaminare mendacio nesciebat. Italiam
 vero tum Petrus attigit, cum jam inter
 homines esse desiisset Amalasuntha. Got-
 thorum enim, quos illa morte affecerat, Amalasunthæ
 propinqui, Theodatum adierant, eique
 asseverant, nec ipsum, nec se vivere
 securos posse, nisi Amalasuntham de me-
 dio quamprimum tollerent. Annuente il-
 lo, nulla interposita mora delati in insu-
 lam, necem attulerunt Amalasunthæ, &
 ea re mœrorem maximum Italis omnibus
 ac cæteris Gotthis. Hæc enim mulier
 summa animi firmitate, ut paulo supra
 dixi, omnium officia virtutum obibat. Quo-
 circa Petrus Theodato Gotthisque cæteris
 aperte denuntiavit, quandoquidem hoc faci-
 nus admisissent, Imperatori bellum cum ip-
 sis fore inexpiabile. At stolidè ineptus
 Theodatus, cum Amalasunthæ interfectori-
 bus plurimum honoris tribueret, Petro
 & Imperatori persuadere volebat, se
 minime approbante, quin potius invitissi-
 mo, Gotthos hoc piaculum perpetrasse.

Amalasunthæ
mors.

Petrus Gotthis
bellum indicit.

Edit. Paris.
pag. 319.

CAPUT V.

Justinianus bellum Gothicum suscipit. Mundum in Dalmatiam, Belisarium cum clas-
 se in Siciliam mittit. Ad Francorum Principes scribit. Mundus Salonas capit.
 Belisarius universa Sicilia potitus, Consulatum suum munificentia claudit.

ΕΝ τούτῳ δὲ Βελισάριος δόδοκιμηνέται καὶ Γελίμερος Β
 τε καὶ Βανδύλων τετύχηκε· βασιλεὺς δὲ τὰ ἀμφὶ Αμα-
 λασουῶν ξυνεχθέντα μαθὼν, ὡς κατὰ τὸν πόλεμον,
 ἔννατον ἔτος τὴν βασιλείαν ἔχων· καὶ Μουῦδον
 αὐτὸν μὲν τὸν Ἰλλυριῶν στρατηγὸν ἐς τὴν Δαλματίαν ἰέναι,
 τὴν Γότθων κατὰ τὸν, καὶ Σαλώνων ἀποπειράσασθαι ἐκ-
 λῶν· ὡς δὲ Μουῦδος, γένος μὲν βάρβαρος ἄσχετον τῷ
 τοῖς τῷ βασιλεῶς παρὰ τῶν εὐνοῦς, καὶ ἀγαθὸς τὰ πο-
 λέμια· Βελισάριον δὲ ναυσὶν ἔστειλε, στρατιώταις μὲν ἐκ
 καταλόγων καὶ Φοιδεράτων τετρακισχίλις, ἐκ δὲ Ἰσαύρων
 τετρακισχίλις μάστιγα ἔχοντα· ἄρχοντες δὲ ἦσαν ἐλλόγιμοι
 μὲν Κωνσταντῖνος τε καὶ Βέσας, ἐκ τῆς ἐπὶ Θράκης χωρίων
 Περάνιος δὲ ἐξ Ἰβηρίας τῆς ἀγχίστα Μήδων, γενόμενος μὲν
 τῶν ἐκ βασιλείας Ἰβήρων, αὐτόμολος δὲ πρότερον ἐς Ρω-
 μαίους κατὰ ἔθος τὸ τῶν Περσῶν ἦκων· καταλόγων δὲ ἰπ-
 πικῶν μὲν, Βαλεντῖνός τε, καὶ Μάγνος, καὶ Ἰνοκέντιος·
 πεζῶν δὲ, Ἡρωδιανός τε, καὶ Παῦλος, καὶ Δημήτριος,
 καὶ Οὐρσικίνος· ἀρχηγὸς δὲ Ἰσαύρων, Εὐνης· εἰποντο
 δὲ ὅτι Οὐννοὶ ξυμμαχοὶ ἔσονται, καὶ Μαυρέσιοι τελακόσιοι·
 στρατηγὸς δὲ αὐτοκράτωρ ἐφ' ἅπασιν Βελισάριος ὡς, δορυφό-
 ρος τε καὶ ὑπασις αὐτῷ πολλὰς τε καὶ δοκίμας ἔχων· εἶπετο δὲ
 αὐτῷ καὶ Φώτιος, ὁ τῆς γυναικὸς αὐτῆς Ἀντωνίνης υἱὸς ἐκ γά-
 μων προτέρων· νέος μὲν ὢν ἔτι, καὶ τῶν ὑπὸ τῆς
 ξυμπεπαισθέντος τε καὶ φύσεως ἰσχυρὸς ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν δη-
 λώσας· βασιλεὺς τε Βελισάριος ἐπέστειλεν, ἐς Καρχη-
 δόνα μὲν τῷ λόγῳ σέλλεσθαι· ἐπειδὴ δὲ ἐς Σικελίαν
 ἀφίκωνται, ὥς δὴ κατὰ χρεῖαν τινὰ ἐνταῦθα ὑπο-
 βάντες, πειράσθαι τῆς νήσου· καὶ ὡς μὲν δυνατὰ ἦ,
 ὑποχειρίαν αὐτῷ ἔδενι πόρῳ ποιήσασθαι, κατέχευε τε,
 καὶ αὐτῆς μηκέτι μεδίεσθαι· ὡς δὲ τι ἐμπόδιον ὑπαντία-
 σι, πλεῖν καὶ τάχος ἐπὶ Λιβύης, ἔδενι αἰδοῖσιν τὴν βα-
 λήσεως παρεχομένους.

Πέμψας δὲ καὶ παρὰ Φράγγων τὰς ἡγεμόνας, ἐγράφε τὰς δὲ
 Γότθοις Ἰταλίαν τὴν ἡμετέραν βίαν ἐλόντες, ἐχθρὸν αὐτῶν ὅπο-
 δίδοναι οὐδαμῇ ἐγνωσαν· ἀλλὰ καὶ προηδικήκασιν ἡμᾶς ἔτε
 φορητὰ, οὔτε μέτρα· διόπερ ἡμεῖς μὲν στρατεύειν ἐπ'
 Procopius.

HOC tempore Belisarium recens de Ge-
 limere Vandalisque reportata victoria
 commendabat. Imperator vero, simul,
 ut de Amalasunthæ casu factus est certior,
 bellum suscepit, annum agens imperii no-
 num, ac Mundo, Magistro militum per
 Illyricum, imperavit, ut in Dalmatiam
 Gotthis subditam proficisceretur, & Salo-
 nas tentaret. Erat Mundus genere natus
 Barbaro, studiosissimus rerum Imperatoris,
 ac bello egregius. Belisarium quoque
 Augustus cum classe misit, agentem se-
 cum quatuor militum millia ex numeris
 militaribus & fœderatis, & Isauros ter
 fere mille. Præcipui Duces erant Con-
 stantinus & Bessas Thraces; Peranius in
 Iberia, quæ Medis vicina est, e do-
 mo Regis Iberum ortus, & ad Roma-
 nos jampridem transfuga propter invisos
 Persarum mores. Equestribus numeris præ-
 rant Valentinus, Magnus, & Innocen-
 tius; pedestribus, Herodianus, Paulus,
 Demetrius, & Ursicinus: Isauros du-
 cebat Ennes: Hunni socii sequebantur bis
 centum, Mauri trecenti. Summum bel-
 li imperium penes Belisarium erat, ha-
 bentem in comitatu Prætorianos hasta-
 tos, scutatosque, permultos, & incly-
 tos. Assumpserat uxoris suæ Antoninæ
 ex priori marito filium, Photium,
 adhuc primæ lanuginis adolescentem; in
 quo excellens prudentia ac naturæ vis
 longe præcurrebant ætatem. Præcepit
 autem Belisario Imperator, ut ire se
 Carthaginem simularet: ubi in Siciliam
 ventum esset, facta per necessitatis cau-
 sam exscensione, tentaret insulam, ac,
 si fieri posset, nullo negotio occupa-
 ret; receptam teneret ita, ut non di-
 mitteret: sin quid obstaret, cursum ce-
 leraret in Africam, dissimulato prorsus
 consilio.

Initium belli
Gothici.

Mundus in
Dalmatiam
mittitur.

Belisarius in
Siciliam.

Duces.

Photius Beli-
sarii privi-
gnus.

Tum quoque ad Francorum Principes
 Legationem cum his litteris misit. Quo-
 niam Gotthi non modo Italiam, quam
 habent, ditioni nostræ ereptam vi, re-
 stituere nolunt, sed injurias etiam nobis,
 nec mediocres, nec tolerabiles, imposue-
 B

pag. 320.
Justiniani ad
Francorum
Principes epist.

Mundus Salo-
nas capit.

Belisarius Si-
cilia potitur.

Consulatum
munificentia
claudit.

runt, non lacesſiti; ipſis bellum inferre co-
acti ſumus. Nobiſcum vos id ſuſcipere conve-
nit, quod commune facit cum germana Reli-
gio, erroris Ariani expultrix, tum odium,
quo æque ut nos, diſſidetis a Gotthis. Hæc
ſcripſit Imperator, quibus amplum pecuniæ
munus addidit, plura pollicitus daturum ſe,
rem aggreſſis. Illi ſocia arma lubentiſſime
promiſerunt. In Dalmatiam ingreſſus Mun-
dus cum exercitu ſuo, & cum Gotthis, quos
obvios habuit, præliatus, illis acie victis,
Salonas cepit. Belisarius vero appulſa in
Siciliam claſſe, potitus eſt Catana: inde
movens, Syracuſas deditione, cæterasque
urbes labore nullo recepit, præter Panor-
mum; cujus mœnibus conſiſſi Gotthi præſi-
diarii (& vero locus munitus erat) Belifa-
rio permittere ſe noluerunt, mandaruntque
ut inde exercitum properaret abducere. Be-
liſarius urbem terra expugnari non poſſe ani-
madvertens, claſſem jubet ſubire portum,
uſque ad mœnia patentem. Erat enim hic
extra muros, & ab hominibus plane vacabat.
Appulſis eo navibus, accidit, ut earum mali
altius quam murorum pinna evaderent. Qua-
re illico Belisarius omnes navium lembos la-
gittariis complet, ſublatoſque e faſtigiiſ
ma-
lorum ſuſpēdit. Inde telis a vertice pe-
titi hoſtes, & graviſſimo correpti metu,
ſtatim Panormum Belisario dederunt. Ex
eo tempore Siciliam univerſam veſtigalem
habuit Imperator: quando cum Belisario
felicius, quam dici poſſit, actum eſt.
Conſulatum enim, quem poſt victoriam
Vandalicam ſuſceperat, adhuc gerens cum
Siciliam omnem ſubegit, extremo illius
die Syracuſas ingreſſus eſt, cum exercitus
ac Siculorum ingenti plaſu, nummos au-
reos omnibus ſpargens. Id quod non ex
compoſito fecit, ſed caſu quodam eve-
nit; ut tota inſula jam Romanis re-
cuperata, eo die Syracuſas inveheretur,
& Conſulatu, non, ut mos erat in
Byzantii Curia, ſed ibi depoſito, vir
Conſularis evaderet. Hos Belisarius ſucceſ-
ſus habuit.

γενέσθαι. Βελισαρίω μὲν οὖν ἔτι δὴ εὐήμερῃσαι ζῶντι.

C A P U T VI.

Theodatus cum Petro Juſtiniani Legato pacificitur. Ejuſdem demiffio animi le-
preſſa colloquio. Theodati & Juſtiniani mutua litteræ.

Edit. Pariſ.
pag. 321.
Theodatus
cum Petro
pacificitur.

HÆC Petrus cum accepſſet, ma-
gis ac magis inſtare, & terrorem
offerre Theodato non ceſſabat. Ille pa-
vidus, nec minus attonitus, quam ſi
cum Gelimere captus etiam ipſe jam
teneretur, cum Petro arbitris omnibus
remotis, egit. Tandem convenit, ut
omni Sicilia Theodatus Juſtiniano Aug.
cederet: ad ipſum quotannis coronam
mitteret auream tercentum pondo, ac
ter mille bellatores Gotthos, quando
collibitum eidem eſſet: ne liceret
Theodato Sacerdotum quemquam, aut
Senatorum, privare vita, vel ejus bo-
na publicare, niſi de Imperatoris ſen-
tentia: ſi quos e ſubditis ad Patricia-
tum provehere, vel in Senatum legere
vellet, id illis ne daret ipſe, verum
peteret ab Imperatore; in ſpectaculis ac
ludis Circenſibus, & ubicumque fauſtis
populi Rom. acclamationibus locus eſt,
primū Juſtiniano Aug. ſemper accla-
maretur, deinde Theodato: huic num-
quam ſoli ſtatua ex ære aliave mate-
ria poneretur, at utrique ſemper, &
eo quidem ordine, ut quæ exprimeret

A αὐτὸς ὡς ἀγαθὸς μετὰ ὑμᾶς δὲ εἰς πόλε-
μον τὸνδε, ὃν ἡμῖν κοινὸν εἶναι ποιεῖ δόξα τε ὀρθή, ἀποσειομέ-
νη τῶν Αρειανῶν γνώμῃ, καὶ τὸ ἐς Γότθους ἀμφοτέρων ἔχθος.
ποταῦτα μὲν βασιλεὺς ἐγράφε καὶ χρήμασιν αὐτὸς φιλοτιμη-
σάμενος, πλείονα δῶσεν, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐργῇ γέγονται, ὁμο-
λόγησεν. οἱ δὲ αὐτῷ ζῶν προθυμίᾳ πολλῇ ζυμμάχῃσιν ὑπέ-
χοντο. Μοῦνδος μὲν οὖν, καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ στρατιᾷ ἐς Δαλματίαν
ἀφικόμενος, καὶ Γότθοις τοῖς ἐκείνῃ ὑπαντίασασιν ἐς χεῖρας
ἐλθόντες, νικήσαντες τε τῇ ζυμβολῇ, Σάλωνας ἔχον. Βελισα-
ρίος δὲ καταπλεύσας ἐς Σικελίαν, Κατάνην ἔλαβεν. ἐν δὲ τῇ
ὁρμῷ μετὰ Συρακῆσας τε ὁμολογίᾳ, καὶ πόλεις τὰς ἄλλας,
παρεſήσατο ἐδὲνὶ πόνῳ. πλὴν γὰρ δὴ ὅτι Γότθοι οἱ ἐν Πανόρ-
μῳ φυλακῇ εἶχον, θάρρους τῇ περιβόλῃ, (ὡς γὰρ ἰχυρὸν
τὸ χωρίον) προχωρεῖν τε Βελισαρίῳ ἠκίστα ἠθέλον, καὶ αὐτὸν
ἐνθὺνδε ἀπάγειν τὴν στρατὸν κατατάχας ἐκείδον. Βελισαρίος δὲ,
λογισάμενος ἀμύχανον εἶναι δεῖν τῆς ἡπείρου τὸ χωρίον εἶναι,
ἐς πλεῖν τὸν ὅλον εἰς τὴν λιμένα ἐκέλευεν, ἀχρεῖς τὸ τεῖχος διή-
κοντα. ὡς γὰρ τῇ τε περιβόλῃ ἐκτός, καὶ παντάπασιν ἀνδρῶν ἐρη-
μος. ἐδὲ τῇ νηῶν ὁρμίσσασιν, τὰς ἰσθμὸς ζυμβαίνει τὴν ἐπὶ ἀλ-
ξων καὶ υπερτέρως εἶναι. αὐτὴ καὶ οὖν τὰς λέμβους τῇ τῶν ἀ-
παντας τοξοτῶν ἐμπλησάμενος, ἀπεκρέμασεν ἄκρων ἰσθμῶν.
ὅθεν δὴ καὶ κορυφῇ βαλλόμενοι οἱ πολέμιοι, ἐς δεὸς τι ἀμύ-
χανον ἦλθον, καὶ Πανόρμον δὴ τῷ ὁμολογίᾳ Βελισαρίῳ πα-
ρέδσαν. βασιλεὺς τε ἐκ τῆς Σικελίας ὅλῳ ἐς φόρον ἀπα-
γωγῇ κατήκον εἶχε. τῇ δὲ Βελισαρίῳ τότε κρείσσον λόγῳ
εὐτύχημα ζυμβλήχθῃ γενέσθαι. τῷ δὲ ὑπατείᾳ λαβὼν τὸ ἀ-
ξίωμα ἐπὶ τῇ Βανδίλῃς νενικηέναι, ταύτης ἔτι ἐχόμενος, ἐ-
πειδὴ παρεſήσατο Σικελίαν ὅλῳ, τῇ δὲ ὑπατείᾳ ἐχάτη ἡ-
μέρα, ἐς τὰς Συρακῆσας ἐσέλασε, πρὸς τε τὴν στρατοπέδον
Σικελιωτῶν προτάμενος ἐς τὴν μάλιστα, καὶ νόμισμα χρυσοῦ
ρίπτων ἅπασιν. ἐκ δὲ ἐπὶ τῆς μεν τοῦ αὐτοῦ πεποιήτο τῶτο,
ἀλλὰ τις τῇ ἀνδρώπῳ ζυμβήτύχῃ πᾶσαν ἀνασωσάμεναι
τὴν νῆσον Ρωμαίοις ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐς τὰς Συρακῆσας ἐση-
λακέναι. τῷ τε τῇ ὑπάτων ἀρχῇ, καὶ ἡπερείωδαι ἐν τῇ Βυ-
ζαντίᾳ βελούτην, ἀλλὰ ἐνταῦθα καταθεμένῳ ἐξ ὑπάτων

D ΕΠΕΙ δὲ ταῦτα Πέτρος ἔμαθεν, ἐγκείμενος πολλῶν ἐτι-
μᾶλλον καὶ δεισιδόμενος, Θεοδάτον ἐκέτι ἐνείκει. καὶ ὡς
ὑποδειλιάσας τε, καὶ ἐς ἀσφασίαν ἐμπεπτωκὸς, ἔχῃσιν.
ἢ εἰ δορυάλωτος ζωὴ αὐτοῦ Γελίμερι καὶ αὐτὸς ἐγγέγοναι, ἐς λό-
γους τῷ Πέτρῳ, κρύφα τὴν ἄλλων ἀπάντων, ἦλθεν. ἐς τὴν ζυμβα-
σιν σφίσιν ἦλθεν, ἐφ' ᾧ Θεοδάτος Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ Σικε-
λίας ἐκθήσεται πάσης. πέμψῃ δὲ αὐτῷ καὶ σέφανον χρυ-
σοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος κατὰ ἑξακοσίας ἐλκοντα λίβρας. Γότθους
δὲ ἀνδρας μαχίμους ἐς ἑξακίχας, ὡς καὶ αὐτῷ βελομέ-
νῳ εἴη. Θεοδάτῳ τε αὐτῷ ἐξ ἑσθίας ἐδαμῇ ἔσθαι τῶν τινα
ἐρέων ἢ βελούτων δποκτινυῖναι, ἢ ἀναγράφον ἐς τὸ δημό-
σιον αὐτῷ τῶν ἐσθίων, ὅτι μὴ βασιλέως ποιεῖσθαι γνώμη.
ὡς δὲ γὰρ τῶν ὑπηκόων τινὰς ἐς τὸ τῶν πατρικίων ἢ ἄλλο
βελῆς ἀξίωμα Θεοδάτος ἀγαγεῖν βέλῃται, τῶτο δὲ ἐκ
αὐτὸν δῶσεν, ἀλλὰ βασιλέα αἰτήσιν διδόναι. εὐφη-
μουῦντα δὲ Ρωμαίων τὸν δῆμον, ἀναβόησιν αἰεὶ βασιλέα
πρῶτον, ἔπειτα Θεοδάτον, ἐν τε θεάφοις καὶ ἵππο-
δρομίαις, καὶ εἰ πᾶσιν ἄλλῃ τὸ τοῖστο γενέσθαι δεήσει.
εἰκόνα τε χαλκῇ, ἢ ὕλης ἐτέρας, μὴ ποτε Θεοδάτῳ
μόνῳ καθεῖσθαι. ἀλλὰ γίνεσθαι μὲν αἰεὶ ἀμφοτέροις,

σησεται δὲ ἔτι. ἐν δεξιῷ μὲν τὴν βασιλείαν, ἐπὶ δ' αὖ-
 τερα δὲ τὴν Θουδίαν. ἐπὶ ταύτῃ μὲν τῇ συμβάσει γράφας,
 τὸν πρεσβευτὴν ὁ Θουδίας ἀπεπέμφατο.

Ολίγω δὲ ὕστερον ψυχῆς ὀρώδια παραλαβῆσα τὸν ἄν-
 θρωπον, ἐς δέματά τε ἀπὸ γενέσθον ἐκ ἔχοντα, καὶ ἔσρε-
 φον αὐτὸν ἡ δαίμων, διδασκόμενον τῷ τῷ πολέμῳ ὀνόματι.
 καὶ αὐτὸς ἡ δαίμων, εἰγε βασιλεὺς ἑδμή ἀρέσκει τὰ τε αὐτῷ καὶ Πέτρῳ
 ξυγκείμενα, ὁ πόλεμος δὲ δὺς ἀπαντήσῃ. αὐτὸς οὖν τὸν
 Πέτρον μεταπεμφάμενος ἐν Ἀλβανοῖς ἡδὴ γενόμενον, ἄτε
 κοινολογούμενος, λάθρα τὴν ἀνδρῶν ἀνεπυθάνετο, εἰ τὴν
 ξύμβασιν βασιλεὺς πρὸς ἡδονῆς ἔσεσθαι οἶεται; καὶ ὁ, ἔτι
 δὴ ὑπὸ πῶπάζειν, ἔφη. ὡς δὲ γὰρ ταῦτα ἑδμή ἀρέσκει ἡ
 ἀνδρα, τί τὸ ἐν δένδρῳ γενήσεται; εἰπὼν. ἀπεκρίνατο Πέτρος,
 πολυμήτερος σοὶ τὸ λοιπὸν, ὡς γενναῖε. τί δὲ, δίκαια ταῦ-
 τα, ὡς φίλτατε πρεσβύτα, ἔφη; ὑπολαβὼν, καὶ πῶς ἐ-
 δίκαιον, ὡς ἀγαθὸν, εἶπε, τὰ ἐπιτιμώματα ἐκάσθῃ ψυχῇ
 φυλάσσεσθαι; τί δὴ τὰ τὸ ἐστίν; ὁ Θουδίας ἡρώτα. ὅτι σοὶ
 μὲν παρὰ πολλὴ φιλοσοφία, ἔφη. Ἰσχυριανῶν δὲ, βασιλεὺς Ρω-
 μαίων γενναῖος εἶναι. ἀφ' ἑρμῆς δὲ, ὅτι τῷ μὲν φιλοσοφίαν ἀσκή-
 σαντι, θάνατον ἀνθρώποις πορίζεται, ἄλλως τε καὶ τοσούτοις
 τὸ πλῆθος, ἐμὴ ποτε δὲ πρεσβύτα, καὶ ταῦτα ἀπὸ τῷ Πλάτω-
 νος δακρυβίης ἡς διλονότι μεταχόντα σε, μὴ ἐχὶ φόνος παν-
 τελεῶς ἐλδύθρον εἶναι, ἐχ' ὅσιον. ἐκείνον δὲ χώρας μεταποιή-
 σασθαι, ἐδὲν ἀπεικός, ἀνθρῶν τῇ ὑπαρχέσῃ προσήκουσας ἀρ-
 χῇ. ταύτῃ ὁ Θουδίας τῇ ὑποθήκῃ ἀναπειθεῖς, ὡμολόγησεν
 Ἰσχυριανῶν βασιλεὺς τῇ ἡγεμονίᾳ ἐκστήσεσθαι καὶ ταῦτα αὐτὸς
 τε καὶ ἡ γυνὴ ὡμοσε. τὸν τε Πέτρον ὅρκους κατέλαβεν, ὡς ἐπ' ὀ-
 τερον ἐκπύσα ταῦτα ποιήσεται, πρὶν ἂν βασιλεὺς ἐκ ἐνδεχό-
 μῃον τὴν πρὸτέραν ξύμβασιν ἰδοὶ καὶ Ράσικον τῇ τινα ἰερέων,
 καὶ αὐτῷ μάστιγας ἐπιτιθείων, ἀνδρα Ρωμαῖον, ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁ-
 μολογίᾳ ξυῖ αὐτῷ ἐπεμψεν. οἷς δὴ καὶ γράμματα ἐνε-
 χείρισε.

Πέτρος μὲν οὖν καὶ Ράσικος ἐν Βυζαντίῳ γενόμενοι, τὰ
 πρὸτερον δόξαντα βασιλεὺς ἡγγεῖλαν, καθάπερ Θουδίας
 σφίσι ἐπέσειλθεν. ἐπεὶ δὲ τὰς λόγους ἐνδεχόμενοι βασιλεὺς
 ἡκούσας ἡθέλει. τὰ ἐν ὑστερῷ γεγραμμένα ἐπέδεξαν. ἐδήλυν δὲ
 ἡ γραφὴ ταῦτα. Οὐ γέγονα μὲν, βασιλεῦ, ἐπὶ πλῆθος αὐλῆς.
 * βασιλεῖς τετύχηκε γὰρ μοι τετέχθαι τε ἐν * βασιλείᾳ δέξαι, καὶ τε-
 τράσθαι τὰ γενέας ἀξίως. πολέμων τε, καὶ τῶν ἐν ταῖς
 δορυβίων, εἰμὶ ἐπαντελῶς ἐμπειρος. περὶ λόγων δὲ ἀκο-
 λῶ ἀνῶθεν ἐρωτικῶς ἐχρηκότε μοι, καὶ δακρυβίᾳ ἐς τὸ αἰ-
 πεπονημένῳ, ξυμβαίνει τῆς ἐν ταῖς μάχαις παραχῆς ἐκα-
 σάτω ἐς τὸδε εἶναι. ὥς ἡκούσας με εἰκός, τὰς ἐκ τῆς βασιλείας
 ζηλουῦν τιμὰς, τὸν καὶ κινδύων διώκειν βίον. ἔξον ἀμφοῖν
 ἐκποδὼν ἴσασθαι. τὸν γὰρ μοι ἐδὲν ἕτερον ἐν ἡδονῇ ἐστίν.
 τὸ μὲν, ὅτι κόρῳ τετέμνεται. πλῆθμον γὰρ ἡδέων ἀπάντων.
 τὸ δὲ, ὅτι τὸ μὴ ἐδιδόμηναι ἐς παραχλὺ φέρει. ἐγὼ δὲ, εἰ
 μοι χωρεῖα γέννηται, ἐχ' ἡσων ἡ δώδεκα κεντῶνα εἰς ἐπέτειον
 φέρονται πρὸς οὐδὲν, περὶ ἐλάσσονος ἂν αὐτῶν τὴν βασιλείαν
 ποιήσαιμι. καὶ σοὶ τὸ Γότθων τε καὶ Ἰταλιῶν αὐτῶν ἐγχει-
 ρεῖα κράτος. ὡς ἐγὼ γε ἡδὴ ἂν ξυῖ τῇ ἀφραγμοσυνῇ γεωρ-
 γὸς εἶναι, ἢ ἐν μερίμναις βασιλικαῖς βίῳ, κινδύοις
 ἐκ κινδύων παραπεμπέσθαι. ἀλλὰ πέμπε ἀνδρα ὡς τά-
 χισα, ὅτῳ με Ἰταλίαν τε καὶ τὰ τῆς βασιλείας πράγματα
 παραδοῦναι προσήκει. Θουδίας μὲν ἡ γραφὴ τοσαῦτα ἐδή-
 λυν. βασιλεὺς δὲ ὑπεράγαν ἡσθεῖς, ἀμείβεται ὧδε. Πάλαι
 μὲν σε ξυμετὸν εἶναι, ἀκοῇ εἶχον. νῦν δὲ καὶ τῇ πείρᾳ μεμα-
 ρηκῶς οἶδα, οἷς ἐκ ἐγνώκας τὸ τὸ πολέμῳ παραδοκῆν πέ-
 ρας. ὅπερ ἡδὴ πεπονθότες τινες, ἐν τοῖς μεγίστοις ἐσφάλη-
 σαν. καὶ σοὶ οὐ ποτε μεταμελήσει φίλος ἡμᾶς ἀντὶ
 πολέμων ποιησαμένῳ. ἀλλὰ καὶ ταῦτα, ἅπερ αἰ-
 τεῖς, παρ' ἡμῶν ἔξεις καὶ προσέσαι σοὶ ἐν ταῖς πρώταις
 Ρωμαίων τιμαῖς ἀναγράφω εἶναι. νῦν μὲν ἐν Ἀθανάσιον καὶ
 Procopius.

Imperatorem, dexteram, quæ Theodatum,
 sinistram obtineret. Postquam his Theo-
 datus pactis conventis subscripsit, Legatum
 remisit.

Paulo post invasit hominem horror, &
 in varios timores, qui modum excedebant,
 ita adduxit, ut de statu mentem ejus
 dimoverit, vel ipso belli nomine con-
 sternatam; cum illud statim affore in-
 telligeret, si ipsius cum Petro composi-
 tionem Imperator non approbaret. Confe-
 stim igitur Petrum, cum jam apud Alba-
 nos esset, ad colloquium revocat, ac
 seorsum rogat, num Imperatori gratam
 fore existimet pactationem confectam? At-
 que illi affirmanti se ita conjicere, *Quid*
vero postea fiet, inquit, *si non pla-*
cuerit? Cui Petrus, *Tibi*, ait, *præclare*
vir, gerendum deinceps bellum. *Quid?* sub-
 jicit Theodatus, *Idne æquum est, Legate*
charissime? Tum ita Petrus suscipit: *Quid-*
ni æquum, o bone, ut ingenio quisque
suo consentanea sectetur studia? Hic quærenti
 Theodato, quid hoc sibi vellet, respondit:
 Tu quidem vehementer amas philosophari;
 Justinianus vero generosum præbere se Ro-
 manorum Imperatorem. Hoc demum ab illo
 differt, quod hominibus, præsertim tot
 numero, interitum asferre Philosophum mi-
 nime deceat, idque ex disciplina Platonis:
 cujus tu cum sis consultus, ab omni utique cæde
 puram agere vitam debes. At illum nihil vetat
 sibi armis venditare provincias, jure veteri
 ad ipsius Imperium pertinentes. Hac indu-
 ctus commonitione Theodatus, se Ju-
 stiniano Aug. cessurum regno spondit,
 & promissam jurejurando cum uxore fir-
 mavit. At una Petrum jurare compulit,
 non prius ipsum hæc editurum, quam
 ab Imperatore priorem rejici pactationem
 videret; cum eo Rusticum (id viro nomen erat
 Romano ac Sacerdoti, quo familiarissime ute-
 batur) ut de his coram transigeret, desti-
 navit, & utrique litteras dedit.

Ergo Petrus & Rusticus, postquam ad-
 venere Byzantium, ex præscripto Theo-
 dati, primum quidem priora pacta Impera-
 tori exponunt: deinde vero conditionem
 repudiant, posteriores litteras exhibent qua-
 rum hæc erat sententia. *Equidem in aula non*
sum extraneus: cum & in avunculi Regia
natus sim, & pro dignitate generis edu-
catus: at bella eorumque tumultus non plane
didici usu. Quippe cum a puero Musarum
 amore captus, rationem cum illis semper
 habuerim, longissime ab infesto strepitu Martis
 bæteus absui: ita ut nihil sit, cur armo-
 rum alea plenam nunc sequar vitam, gloriæ
 regnandi cupidus; quando amoliri utrumque
 licet, (bellum inquam & regnum.) Mibi certe
 neutrum arridet: hoc quidem, quoniam sa-
 tietate mulctatur atque fastidio, suavis
 omnibus moveri solito; illud vero, quia re-
 rum insolentia perturbationem parit. Si modo
 habeam prædia, unde mihi quotannis auri pondo
 saltem mille & ducenta proveniant, regnum his
 posthabebo, ac tibi statim Gotthorum Italorumque
 imperium tradam: ut qui terram animo va-
 cuo colere malim, quam regales inter sollicitu-
 dines vivere, quæ me in alia ex aliis
 pericula mittant. Age, eum ocyus huc virum
 destina, cui conveniat, a me Italiam, & quid-
 quid ad regnum spectat accipere. Hæc signi-
 ficabat epistola Theodati: cui Impera-
 tor, summa auctus lætitia, in hunc modum re-
 scripsit. *Te virum cordatum esse fama pridem ac-*
ceperam: nunc vero etiam experientia doctus
talem agnosco; dum statuis non expectare
exitum belli: quæ demens expectatio jam quos-
dam in summi momenti rebus fecellit. At te num-
 quam pœnitebit, quod nos ex hostibus amicos fe-
 ceris: verum concessis iis, quæ postulas illud ac-
 cedet, ut amplissimis Romanorum Magistrati-
 bus adscribaris. In præsentī Athanasium ac

Theodati de-
 missus animus.

Colloquium
 ejus cum Pe-
 tro.

Edit. Paris.
 pag. 322.

Theodati ad
 Justinianum
 epistola.

Rescribit Ju-
 stinianus.

pag. 323.

Legati ad
Theodatum
missi.

Petrum destino, rem ita composituros, ut ea præclare stet utrique nostrum. Belisarius quoque propediem te conveniet omnibus, quæcumque inter nos pepigerimus, extremam imposuitur manum. Hæc ubi scripsit Imperator, Athanasium, fratrem Alexandri, legatione apud Atalaricum antea functi, ut dictum est, iterumque Petrum Causidicum, de quo supra memini, misit cum his mandatis; ut fundos, domui Regis addictos, quos Patrimonium vocant, Theodato attribuerent: cum pacta retulissent in tabulas, ac juramentis firmassent, Belisarium accerserent e Sicilia, quo Palatium omnemque Italiam reciperet & custodiret. Ipsi demum Belisario injunxit, ut ab illis accitus maturaret.

CAPUT VII.

Mundi filiique ejus interitum prædixisse Sibylla creditur. Theodatus fidem fallit, & Imperatoris Legatos male accipit. De Legationum jure colloquium. Justiniani ad Gotthorum Optimates epistola. Ab eo missus cum exercitu Constantianus Domasiam recipit. Exit annus belli Gotthici primus.

Mauricius
Mundi F. a
Gotthis occi-
ditur.

Mundi mors.

Edit. Parif.
pag. 324.
Sibyllinum
Oraculum.

Theodati per-
fidi inconstan-
tia.

DUM hæc tractat Imperator, & Legati, quos dixi, in Italiam proficiscuntur; interea Gotthi cum magno exercitu, Asinario, Grippa, aliisque ducibus, in Dalmatiam veniunt. Quibus ad Salonas progressis occurrit cum exigua manu Mauricius, Mundi filius, explorandi gratia, non pugnandi. Nihilominus acri commisso certamine, hinc Gotthorum primarii fortissimique, illinc Romani fere omnes cum Duce Mauricio ceciderunt. Mundus, accepto nuntio, magnum ex infelici casu dolorem cepit: mox ira ardens, adversus hostem incompote properat. Validissime confligitur: ac victoria quidem Romanis cedit, sed Cadmea. Confectis enim plerisque hostium, cum cæteri palam fugerent, Mundus cæde furens, ac temere insequens, nec valens commotum filii casu animum cohibere, a quodam fugientium vulneratus, occubuit: tandem hostis urgeri desitus, & uterque exercitus digressus est. Tunc Romani in memoriam revocarunt Sibyllinum Oraculum, quod antea decantatum prodigii loco habebant. Sic enim illud accipiebant, ut dicerent, post captam Africam, Orbem cum sua progenie ad interitum redactum iri. Non erat hæc sententia vaticinii: sed prænuntiato Africæ reditu in ditionem Romanam, id sequebatur; tunc Mundum cum filio periturum. Etenim his verbis constabat: *Africa capta, Mundus cum nato peribit*. Et quoniam Mundus Latine Orbem universum significat, ad Orbem oraculum referebant. Sed hæc hæc haftenus. Salonas autem nemo se recepit. Nam & Romani, omnino orbat Ducibus, rediere domum; & Gotthos, amisso exercitus robore, in regionis illius castella metus compulsi. Neque enim Salonarum muris fidebant, præsertim cum Romani, urbis illius incolæ, ipsis parum studerent.

Theodatus his auditis, Legatos, qui ad ipsum jam venerant, nullo numero habere cœpit. Erat enim perfidiosus natura, itaque mobilis, ut Fortuna, quæcumque adestet, eum temere, & contra personæ ac muneris dignitatem, jam immodico terrore dejiceret; jam audacia efferret tanta, quantam verbis consequi nequeo.

A Πέτρον ἀπέσταλκα, ὅπως ὁμολογίᾳ τινὶ ἐκατέρῳ τὸ βέβαιον ἔσται. ἤξει δὲ ὅσον ἔπο' κ' Βελισάριος παρά σε, πέρας ἅπαν ἐπιθήσων, ὅσα ἂν ἐν ἡμῖν συγκαίμῃ. ταῦτα βασιλὸς γράφας, Ἀθανάσιόν τε τὸν τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἀδελφόν (ὃς παρώλυσεν Ἀταλάριον, ὡς περὶ ῥήθην, ἐπεσβόσε) καὶ Πέτρον αὐτῷ τὸν ῥήτορα ἐπέμψεν, ἑκαστὸν ἐμνήθην· ἐντελάμενος, τὰ μὲν χωρεῖα τῇ βασιλείᾳ οἰκίας, ἡ δὲ πατριμόνιον καλῶσι, Θεοδάτῳ νείμει· γράμματα δὲ καὶ ὅρκους, ὁ χύρωμα τῇ ξυνοδικαῖς ποιησάμενος, ἔτω δὲ ἐκ Σικελίας Βελισάριον μεταπέμψασθαι, ἐφ' ᾧ πάτε βασιλείᾳ καὶ Ἰταλίᾳ παραλαβὼν ἐξυμπασαν, ἐν φυλακῇ ἔχει. καὶ Βελισαρίῳ ἐπέστειλεν, ὥστε αὐτὸν ἐπειδὴν μεταπέψωνται, καὶ τὰχος ἦκειν.

B EN ὅτ' ταῦτα βασιλὸς ἔπραξε, καὶ οἱ ἀρεσβεῖς ἔτοι ἐς Ἰταλίαν ἐσέλθοντο· ἐν τῷ Γότθοι, ἄλλων τε καὶ Ἀσινάριος καὶ Γρίππα σφίσιν ἡγεμένων, στρατῷ πολλῷ ἐς Δαλματίαν ἦκον. ἐπειδὴ τε Σαλώνων ἀρχισαῖνον Μαυρεῖκιος σφίσιν, ὁ Μουῦδος υἱός, ἐκ ἐς παράταξιν, ἀλλ' ἐπὶ κατασκοπῇ ἦκον, ξυνοδικαῖς τισὶν ὑπὸ τῷ αἵματι. καρτερὰς δὲ γενόμενης τῇ προσβολῇ, Γότθων μὲν οἱ παῖδες καὶ ἀνέστερον, Ρωμαῖοι δὲ ἡδὸν ἅπαντες, καὶ Μαυρεῖκιος ὁ στρατηγός. ἀπερὶ ἐπὶ ἦκεσε Μουῦδος, περιώδυνός τε γενόμενος τῇ συμφορᾷ, καὶ συμῶ πολλῶν ἡδὲ ἐχόμενος, αὐτὴ κα μάλ' ἐπὶ τῆς πολέμιας ἐδὲν κόσμῳ ἦεν. τῆς τε μάχης κρατερὰς γεγενημένης, τὴν Καδυκίαν νίκην Ρωμαίοις, νικῆσαι ξυνέπεσε. τῷ μὲν δὲ πολέμῳ ἔνταυθα οἱ πλείστοι ἐπέσον, καὶ ἡ ἔσπ' ἡ λαμπρὰ ἐγεγόνει. Μυῦδος δὲ κτείνων, καὶ ὅποι παρὰ τῷ ἐπόμενος, κατέχειν τὴν δ' ἀνοικίαν τῇ τῷ παιδὸς συμφορᾷ ὡς ἦκεσε ἔχων, ὑφ' ὅτ' δὲ τῷ φερόντων πληγῇ, ἐπέσει· καὶ ἦτε δ' ὡς ἐς τὸ ἐτελεύτῃ, καὶ τὰ στρατοπέδα ἐκάτερα διέλειπτο. τότε Ρωμαῖοι ἀνεμνήσθησαν τῇ Σιβύλλῃς ἔπος, ὅπερ ἀδόμητον ἐν τῇ σφίσι χροῖν τέρως αὐτοῖς ἐδοξεν εἶναι. ἐλεγε γὰρ τὸ λόγιον ἐκεῖνο, ὡς ἡμῖν καὶ ἂν Ἀφρικὴν ἔχεται, ὁ κόσμος ξυνοδικῶν γόνῳ ὀλεῖται. τὸ μὲν τοι χρῆσθαι τὸ ἐδὲν λ'· ἀλλ' ὑπεῖπον ὅτι δὴ αὐτῷ ὑπὸ Ρωμαίοις Διβὴν ἔσαι, καὶ τὸ ἐπὶ περὶ, ὅτι τότε ξυνοδικῶν παιδὶ ἀπολείται Μουῦδος. λέγει δὲ ὅδε ἀερίσας ἄρτα

* ΤΟΤΕ ΔΕ ΚΟΣΜΟΣ Τῇ ΛΑΤΙΝΩΝ ΦΩΝῇ Ο ΜΟΥΔΟΣ ΔΥΝΑΤΑΙ. ΦΩΝΤΟ ΑΜΦΙ Τῷ ΚΟΣΜῳ Τὸ ΛΟΓΙΟΝ ΕΙΝΑΙ. ΤΑΥΤΑ ΜΕΝ Δὲ ὅδε πη ἔχον. ἐς δὲ Σαλώνας ἐσθλῶς ἐδίδες. οἱ τε δὲ Ρωμαῖοι ἐπ' οἷς ἀνεχώρησαν, ἐπεὶ ἀναρχοὶ τὸ παράπαν ἐλείποντο. οἱ δὲ Γότθοι τῇ ἀρίστων ἐδὲν σφίσι ἀπολελειμένους, ἐς δὲ ἐλθόντες, τὰ ἐκεῖνη φρενὴ ἔχον· ἐδὲ δὲ Σαλώνων τῇ περιβολῇ ἐπίσειον. ἄλλως τε καὶ ἐλὼν αὐτοῖς ἀνοδικῶς ἐχόντων Ρωμαίων, οἱ ταύτην ὥκλιτο.

Ταῦτα ἐπεὶ Θεοδάτος ἦκεσε· τὸς ἀρεσβεῖς ἡδὲ παρ' αὐτὸν ἦκοντες ἐν ἐδὲν ἐποίησαντο λόγῳ. ἐς δὲ ἀπισίαν ἰκανῶς ἐπεφύκει, καὶ βέβαιον τὴν δ' ἀνοικίαν ἐδαμῇ ἔχον· ἀλλ' αἰεὶ αὐτὸν ἡ παρὰ τῇ τύχῃ ἀλόγως τε καὶ τῷ κατ' ἐαυτὸν ἐκ ἐπαξίως ἐς τὸ ὀρθόδιον ἀπῆγε μίτρον ἐκ ἔχασαν, καὶ αὐτῷ ἐς ἀπατόν τι ἀντικαθίστη ἑρᾶσος. καὶ τότε γοῦν τῇ θανάτῳ πέρει τῷ Μουῦδῳ τε ἀκίστας καὶ Μαυρεῖκις, ἐπήρθη τε ὑπεράγαν, καὶ ἐκ τῷ λόγῳ τῷ πεπραγμένων· καὶ τὸς ἀρεσβεῖς ἡδὲ παρ' αὐτὸν ἦκοντες ἐρεχλεῖν ἤξισ.

↑ αἰδω
κονη
λε

καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ Πέτρος ποτὲ, ἅτε ὑπερβάντι τὰ βασιλεῖ ὡς
μολογημένα, ἐλοιδορεῖτο, ἄμφω Θεοδόσιος δημοσίᾳ καλέ-
σας, ἔλεξε τοιάδε. Σεμνὸν μὲν τὸ χεῖμα τῶν πρεσβέων, καὶ ἄλ-
λος ἐντιμὸν καθεστῆκεν ἐς πάντας ἀνθρώπους. ἔπειτα τὸ γέρας
ἐς τοὺς οἱ πρεσβείας ἐν σφίσι αὐτοῖς ὁσώζουσιν, ἐσὶ σφέ-
τερά ἐπιεικέα φυλάξωσι τὸ τῶν πρεσβείας ἀξίωμα. κτεῖναι
δὲ ἄνδρα πρεσβύτην ἐνδίκως νενομίσασιν ἄνθρωποι, ὅταν
ἢ ἐς βασιλέα ὑβρίσας φαίνεται, ἢ γυναικὸς ἄλλω ξυνοικέ-
σης ἐς δυνὺ ἔλθοι. Θεοδόσιος μὲν ταῦτα ἐς Πέτρον ἀπέρι-
ψεν, ἔχοντι γυναικὶ ἐπλησίαν, ἀλλ' ὅπως ἰχυρίσασιν ἐγ-
κλήματα γίνεσθαι ἐς πρεσβυτέρους θάνατον ἄγοντα. οἱ δὲ πρέ-
σβεις ἀμείβονται τοῖςδε. Οὐ δὴ ταῦτα, ὦ Γότθων ἀρχηγέ, ἢ
περεῖρηκας, ἔχεις δ' ἂν σὺ παραπετάσῃσιν ἐχούσιν αἰνέσαι
ἀνθρώπων ἐργα ἐς ἀνθρώπους πρεσβείας ἐνδείξαιο. μοι χῶ μὲν
δὲ ἐδὲ βυλομένῳ πρεσβυτέρῳ πᾶρεσι γίνεσθαι. ὦ γε ἐδὲ ὅ-
δατος μεταλαγχάνειν, ὅτι μὴ γνώμη τῆς φυλασσόντων, ῥά-
διόν ἐστι. λόγος δὲ, ὅσους ἂν ἐκ τῆς πέμψαντος ἀκνηοῦς εἴπῃ,
ἐκ αὐτὸς ἐν τῷ δὲ αἰτίῳ, ὡς γὰρ ἀγαθοὶ τύχῳ σιν ὄν-
τες, εἰκότως ἂν λάβοι. ἀλλ' ὁ μὲν κελύσας φέροίτο ἂν δικαί-
ως τὸ ἐγκλημα τῶτο. τῷ δὲ πρεσβυτέρῳ τὸ τῷ ὑπεργίαν ἐκ-
τελέσαι περίεστι μόνον. ὥς ἡμεῖς μὲν ἅπαντα ἐρεῖν,
ὅσα ἀκύναντες πρὸς βασιλέως ἐσάλμημι. σὺ δὲ ὅπως
ἀκύνῃς πρῶτος (παραττομένῳ γάρ σοι ἀδικεῖν ἀνθρώ-
πους πρεσβείας λείπειται) ὥρα σοι ἐκόντι ἐπιτελεῖν ὅσα
βασιλεῖ ὡμολόγησας. ἐπ' αὐτὸ δὲ τῶτο ἡμεῖς ἤκομεν. ἐπι-
σολῶ, ὡς σοὶ ἔγραψεν, ἥδη λαβὼν ἔχεις τὰ δὲ γράμματα,
ἀποῖς Γότθων πρῶτος ἐπεμψέμεν ἐκ ἄλλοις τισὶν ἢ αὐτοῖς
δῶσομεν ταῦτα τῶν πρεσβέων ἐπόντων, ἐπεὶ παρόντες οἱ
τῶν βαρβάρων ἀρχόντες ἦκυσαν, Θεοδόσιον ἐγχειρίσαι τὰ
γεγραμμένα σφίσι ἐπέσελλον. εἶχε δὲ ὧδε. Εἰμὲν δὲ
γέγονεν ἡμῖν ἐν πολιτείᾳ ὑμᾶς ἀνελθεῖν τῇ ἡμετέρᾳ. ὡ-
σπερ ἡμᾶς ἡδυνῶναι εἰκός. ἐν δὲ ἐπὶ τῷ ἐλασσούδαι, ἀλλ'
ὅπως ἀξιώτεροι ἔσοιτε, ἐς ἡμᾶς ἤξετε. ἄλλως τε ἐκ ἐς ἡμῶν
να, ἢ ἄλλως ἀγνώτα, Γότθας καλῶμεν. ἀλλ' ὡς ἐθέσι γε-
νομένοις ἡμῖν, καὶ ἐπὶ καιρῷ διεσῆναι τετύχηκε. διὰ ταῦτα
τοῖσι Αθανάσιος τε καὶ Πέτρος ἐσάλησαν, οἷς ὑμῖν ἐς ἅπαν-
τα ξυλλαβεῖσθαι χρεών. ποσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐδήλου. Θεοδό-
σιος δὲ ἅπαντα ἀναλεξάμενος, ἔτετι ἔργῳ ἐπιτελεῖν ὡς βασι-
λεὺς ὑπέχετο ἔγνω καὶ τὸς πρεσβείας ἐν φυλακῇ ἐμεῖς ἔειχε.

Βασιλεὺς δὲ Ἰουστινιανὸς ἐπεὶ ταῦτα τε καὶ ἐν Δαλματίας
ξυνερχόμενοι ἡκικόε. Κωνσταντιανὸν μὲν, ὅς τῳ βασιλι-
κῶν ἰπποκόμων ἦρχεν, εἰς Ἰλλυριὸς ἐπέμψε, στρατιὰν τε
αὐτῷ ἐπισείλας ἀγεῖναι, καὶ Σαλώνων ἀποπειράσασθαι,
ὅπως ἂν αὐτῷ διωκτὸν εἴη. Βελισάριον δὲ ἐς Ἰταλίαν τε καὶ
τὰ χεῖρα ἐκέλευεν ἵεναι, καὶ Γότθοις ὡς πολέμοις χεῖσθαι.
Κωνσταντιανὸς μὲν ὡς ἐπὶ δαμόν τε ἀφικόμενος, καὶ χρο-
νον τινὰ ὁδεύων ἐνταῦθα, στρατιὰν ἤγειρεν. ἐν τῷ δὲ
Γότθοι, Γρίππα σφίσι ἡγεμὴν, στρατῷ ἐτέρῳ ἐς Δαλ-
ματίαν ἀφικόμενοι, Σάλωνας ἔχον. Κωνσταντιανὸς τε, ἐπεὶ
οἱ τὰ τῶν παρασκευῶν ὡς αἰεὶ εἶχον, ἄρας ἐξ Ἐπιδάμου
τῷ παντὶ στόλῳ ὁρμίζετον ἐπὶ δαυρον, ἢ ἐς ἐν δὲ ξυλὰ ἐς
πλέοντι τῷ Ἰόνιον κόλπον. ἐνθα δὲ ἄνδρας, ἔς ἐπὶ κατασκο-
πῇ Γρίππας ἐπέμψε, τετύχηκεν εἶναι. καὶ αὐτῶς, τὰς τε
ναῦς ἐπικατασκοπεῖσι, ἐπὶ Κωνσταντιανῶν στρατόπεδον, ἐ-
δοξε θάλασσαν τε καὶ ἢ γῆν ξύμπασα στρατιῶν ἐμπλε-
ως εἶναι. παρά τῃ Γρίππᾳ ἐπαρήκοντες, μυριάδας ἄν-
δρῶν ἐκ ὀλίγας Κωνσταντιανὸν ἐπάγεσθαι ἰχυρίζοντο. ὁ δὲ
ἐς δεῦρος τι μέγα ἐμπεισὼν ὑπαντάσσειν τοῖς ἐπὶ σφίσι ἀξυμ-
φορον ᾤετο εἶναι. καὶ πολιορκεῖσθαι πρὸς τὸ βασιλέως στρατῷ, ἐ-
τῶ δὲ θαλασσοκρατῆντος, ἡκίστα ἠθέλε. μάλιστα δὲ αὐτὸ ξυνε-
τάρασεν ὁ Σαλώνων περίβολος. ἐπεὶ αὐτὸς τὰ πολλὰ ἡδὴ
καὶ πεπνῶκε, καὶ τὰ ταῦτα ὡς κημένον τὰ ἐς Γότθους κομιδῇ ὑ-
ποπταῖ. καὶ διὰ τοῦτο ἐνθένδε παντὶ τῷ στρατῷ ἀπαλλαγῆς

Tunc igitur allato necis Mundi ac Mauricii
nuntio supra modum & rerum gestarum con-
ditionem elatus, Legatos, quos jam ac-
ceperat, argute ludificari aggressus est, ac
die quodam, cum ei Petrus pactionem,
quam cum Imperatore confecerat, viola-
tam exprobrasset, accitis ambobus publi-
ce hæc verba protulit. *Augusta quidem est,
& apud omnes gentes verenda admodum Le-
gationis functio. Hoc autem honore tamdiu*
*Legati merito fruuntur, dum Legationis digni-
tatem modestia sua retinent. Etenim jure com-
muni gentium occiditur Legatus, qui vel in
Regem aperte fuit contumeliosus, vel eorum
cujuspiam temeravit. His Petrum Theoda-
tus perstrinxit, non quod ille cum scemi-
na rem habuisset, verum ut ostenderet ef-
fe crimina, quæ Legatum capitali supplicio
obnoxium redderent. Legati vero respon-
derunt. Hæc non ita se habent, ut dixisti,
Gothorum Princeps, nec tu Legatos gravium
scelerum reos feceris, levibus vanisque pretexti-
bus. Nequit enim, ut maxime velit, adul-
ter esse Legatus, qui ne aquam quidem habere
facile possit, nisi eorum, a quibus asseruatur,
permisso. Quod ad verba illius attinet; cum
is omnia refert, quæ a delegante accepit, si
qua est in his culpa, eam jure sustineat qui
imperavit, non Orator, in quo nihil, nisi
ministri operam, spectes. Quare quidquid ex
Imperatoris ore exceptum asserimus, dice-
mus: tu viro fac animo tranquillo audias:
nam perturbatus, huc facile prolaberis, ut
Legatorum jus violes. Nunc demum tempus
est quæcumque Imperatori promissisti, implere
sponte; eamque ob causam venimus, & tibi
scriptas ab eo litteras jam accepisti: quas autem
ad Optimates Gothorum dedit, ipsis tantum
reddemus. Hæc a Legatis dicta cum au-
diissent, qui aderant, Barbarorum primo-
res, missas ad se litteras iussere tradi Theo-
dato: erant autem hujusmodi. Id nobis cordi
est, ut vos in nostræ Rei corpus publicæ
recipiamus: quod vobis jucundissimum esse de-
bet. Venturos enim ad nos, non imminutio
dignitatis, sed accessio manet & cumulus. In
primis valeat, quod Gothos non ad externa
& ignota ipsis domicilia invitamus: verum
familiares accimus nostros, post interruptam
aliquanto spatio consuetudinem. Quamobrem
Athanasium & Petrum misimus, quorum ope-
ram juvare vos in omnibus decet. Hæc erat
litterarum significatio; quas Theodatus cum
perlegisset, longe averlus a præstanda Au-
gusto promissi fide, Legatos severa custodia
septos tenuit.*

Postquam hæc Justinianus Aug. & quæ in
Dalmatia contigerant, audit; Constanti-
anum, sacri stabuli Comitem in Illyricum
misit, iussitque exercitum cogere, & Sa-
lonas tentare pro viribus: Belisario man-
davit, ut in Italiam properaret, & pro
hostibus haberet Gothos. Ubi venit Epi-
damnum Constantianus, aliquamdiu moratus
ibi, conflavit exercitum. Interea Gotthi
cum aliis copiis, Grippa duce, ingressi
Dalmatiam, Salonas obtinuerunt. Optime
tandem instructus Constantianus, Epidamno
solvit, classemque universam appellit E-
pidaurum: quæ urbs a dextera est sinum
Jonium ingredientibus. Ibi tum agebant
a Grippa missi exploratores: quibus clas-
sem & exercitum Constantiani inspicien-
tibus, & mare & terra armato plena mi-
lite visa sunt. Itaque ad Grippam rever-
si, Constantianum non paucas virorum my-
riadas secum ducere asseverarunt. Quo il-
le nuntio perculsus, nec tutum esse du-
cebat ire obviam adventantibus, nec cin-
gi obsidione a Cæsarianis volebat, tam
valide maris imperium obtinentibus. Salo-
narum præsertim muri, quorum jam pars ma-
gna corruerat, cum habebant sollicitum
& civium in Gothos voluntas ipsi valde

De Legatio-
num jure di-
sceptatio.

Edit. Paris.
pag. 325.

Ad Gottho-
rum primores
Justiniani e-
pist.

Constantianus
Comes stabuli.

Epidamni con-
stat exercitum.

Epidaurum
appellit.

pag. 326.

Ad Lissam applicat.

Salonas, Dalmatiam ac Liburniam recipit.

Primus belli Gothici annus.

suspecta erat. Quocirca inde cum omnibus copiis quam celerrime egressus, in campo, Salonas & urbem Scardonam interjacente, castra metatur. Profectus Epidauro Constantianus universa cum classe navigat, & ad Lissam, quæ in sinu sita est, applicat. Tum quosdam e suis mittit, renuntiuros, quæ de rebus Grippæ explore compererint. Ab his ordine edoctus omnia, recta Salonas cursum intendit. Proxime urbem delatus, expositis in terram copiis, ipse quidem ibi constitit; delectis vero quingentis, cum Siphyllan, e suis unum Protectoribus, præposuisset, injunxit ut angustias occuparent, quas in suburbiis esse audiverat. Siphyllas mandata fecit. Postridie Constantianus omnique exercitus Salonas terra marique ingressi, in portu classem religarunt. Tum curam Constantianus ad reparandas prope ruinas omnes murorum contulit. Grippas autem & Gotthorum exercitus, septimo post captas a Romanis Salonas die, inde moventes, Ravennam redierunt. Ita demum Constantianus Dalmatiam Liburniamque omnem obtinuit, conciliatis sibi omnibus Gotthis, illarum partium incolis. Eo loci erant Dalmatiæ res. Pariter cum hyeme primus annus exit hujus belli, quod litteris commisit Procopius.

Α ὅτι τάχιστα, ἐν τῇ πεδίῳ στρατοπεδούμενος, ὁ μεταξὺ Σαλώνων καὶ Σκαρδώνης πόλεως ἐστὶ Κωνσταντιανὸς ὃς ἤ ναυσὶ ἀπάσαις πλείων ἐξ Εἰπιδάυρου, Λυσίας προσέχων, ἢ ἐν τῇ κολπῇ κείνῃ * Δίος τε ἐνθένδε τε τῇ ἐπομένῳ τινὰς ἐπέμψεν, ἐφ' ᾧ τὰ ἀμφὶ τῷ Γρίππᾳ διεκδυνάμηντο ὅποῖά ποτε ἦ, ἐσαγγείλωσιν αὐτῷ ὅν δι' ἃ πάντα λόγον πυθόμενος, δι' οὗ Σαλώνων καὶ τὰς ἄλλας καὶ ἐπειδὴ αὐτῆς ἀρχιστράτηγον, ἀποβιβάσας τὸ στρατεύμα ἐς τὴν ἡπειρόν, αὐτὸς μὲν ἐν ταύτῃ ἡσύχαζε. πεντακοσίους ὃς τῷ στρατῷ ἀπολέξας, Σιφύλλαν τε αὐτοῖς ἀρχόντα ἐπισήσας, τῷ δορυφόρῳ τῷ αὐτῷ ἔνα. ἐκέλευε τὴν σκευὴν κατελαβεῖν, ὡς δὴ ἐν τῇ τῆς πόλεως προασείῳ ἐπύθετο εἶναι. καὶ Σιφύλλας μὲν καὶ ταῦτα ἐποίησε. Κωνσταντιανὸς δ', καὶ ἡ στρατιὰ πᾶσα ἐς Σάλωνας τῇ ὑπεραίῳ ἐσελάσαντες, τῇ τε πεζῇ καὶ ταῖς ναυσὶ, προσωρμίσαντο. Κωνσταντιανὸς μὲν Σαλώνων τὴν περιβόλιν ἐπεμελεῖτο, ἀνοικοδομήμενος ἀπὸ τῶν ἁπάντων, ὅσα αὐτῷ καταπεπτώκει. Γρίππας δ', καὶ ὁ τῷ Γότθων στρατῷ, ἐπειδὴ Ρωμαῖοι Σάλωνας ἔχον, ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ἐνθένδε ἀναστάντες, ἐπὶ Ραβέννης ἀπενκομίσθησαν. ἔπειτα Κωνσταντιανὸς Δαλματίαν τε καὶ Λιβυρνήαν ἐξυμπασαν ἔχε, Γότθας προσαναγόμενος ἁπάντας, οἱ ταύτην ἴδρωτο. τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ Δαλματίαν ταύτην πηῖχε. ὁ δὲ χειμὼν ἔληγε, καὶ πρῶτον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Προκόπιος ἐξηγεῖται.

CAPUT VIII.

Ingressus Italiam Belisarius, Ebrimirum Theodati generum in fidem recipit. Neapolin obsidet. Incæptum hoc dissuadenti Stephano civi Neapolitano respondet. Initium a civibus deditionis faciendæ consilium Pastor & Asclepiodotus oratione sua evertunt.

Belisarius in Italiam trajicit.

Edit. Paris. pag. 327. Theodati gener Ebrimurh.

Neapolin obsidet Belisarius.

Oratio Stephani ad Belisarium.

BELISARIUS, relicto Syracusis & Panormi præsidio, cum cæteris copiis Messana trajecit Rhegium; ubi Scyllam & Charibdin fuisse Poetæ fabulantur. Quotidie confluebant indigenæ, in ejus fidem se conferentes; cum oppida sua, a multo jam tempore nuda mœnibus, tueri nollent, maximeque odissent Gotthos, dominatu, quo tunc premebantur, offensi merito. E Gotthis Ebrimurh, gener Theodati, cujus filiam Theoderiantham uxorem duxerat, cum omni suo comitatu ad Belisarium transfugit, & statim ad Imperatorem profectus, præter honores alios, Patricii dignitatem obtinuit. Rhegio exercitus terrestri itinere per Brutiorum & Lucanorum oras processit, prosequente classe non procul a continente. Ingressi Campaniam, devenerunt ad urbem maritimam (Neapolin vocant) munitam admodum, & magno Gotthorum præsidio instructam. Ac naves quidem Belisarius in portu extra teli jactum hædere jussit: ipse vero prope urbem metatus, ante omnia castellum suburbanum deditione cepit: deinde civibus, quod petebant, concessit, ut quosdam ex Optimatibus in castra mitterent, qui quæcumque vellet elocuti, vicissim quæ ex ipso audissent, publice renuntiarent. Confestim Neapolitani Stephanum destinant, qui ad Belisarium admissus ita disseruit. *Inique facis, Magister militum, cum bellum infers Romanis insontibus, & urbis parvæ incolis, ita confictis Barbarorum dominorum præsidio, ut, si libeat repugnare, non liceat. Accedit quod isti præsidium apud nos agitaturi venerunt, relictis sub Theodati manu liberis, uxoribus, rebusque pretiosissimis. Quare si quid in eum molli nobiscum fuerint, se ipsi potius prodidisse vide-*

CBELISARIOS ὃς φύλακας ἐν τῇ Συρακῇ, καὶ Πανόρμῳ ἀπολιπὼν, τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἐκ Μεσσηνίας διέβη ἐς Ρήγιον ἐνθα δὴ οἱ ποιεῖται τὴν τε Σκύλλαν γεγονέναι μυθοποιῶσι καὶ Χάρυβδιν καὶ αὐτῷ προσεχάρου ὅση μέραι οἱ ταύτην ἄνθρωποι. τῇ τε δὲ χωρίων ἀτειχίστων σφίσιν ἐκ παλαιῶν ὄντων, φυλακῇ αὐτῶν ἐδαμῇ ἔχον, καὶ κατ' ἐχθρὸς τῷ Γότθων μάλιστα τῇ δὲ παρέσθαι ἀρχήν, ὡς τοῖς εἰκόσ, ἤχθοντο. ἐκ δὲ Γότθων αὐτόμολος παρὰ Βελισάριον Εβριμύρξιν * πᾶσι τοῖς ἐπομένοις ἦλθεν, ὁ Θεοδᾶτης γαμβρὸς, ὃς τῇ ἐκείνῃ θυγατρὶ Θεοδενάνθῃ ἐξωμύκει. αὐτὰ κατεπαρά βασιλέως Σαλῶν, γερῶν τε ἄλλων ἔτυχε, καὶ ἐς τὸ Πατρικίον ἀξίωμα ἦλθε. τὸ δὲ στρατεύμα ἐν Ρηγίᾳ πεζῇ δὲ Βρεττῶν τε καὶ Λοκρῶν ἦεν, παρηκολούθει τε ἀρχιστράτηγος ἡπεῖρος ὃς τῶν σόλος. ἐπεὶ δὲ ἐς Καμπανίαν ἀφίκοντο, πόλιν ἐνέτυχον ἐπὶ θαλάσσιαν, Νεαπόλιν ἔνομα, χωρίῳ τε ἐχυρῷ, ὃς Γότθων πολλὴν φρενὴν ἔχον. καὶ τὰς μὲν ναῦς Βελισάριος ἐκέλευεν ἐν τῇ λιμένι ἐξω βελῶν ὀντιόρμιζεσθαι. αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν ἐγγύς στρατοπεδὸν ποτισάμενος, πρῶτον μὲν τὸ φρενὸν, ὃ ἐν τῇ προασείῳ ἐστὶν, ὁμολογία ἔλεγε. ἐπειτα δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει δεομένοις ἐπέτρεπε τῇ τινὰς λογίμων ἐς τὸ στρατόπεδον πέμψαι, ἐφ' ᾧ ἐπείπωσιν ὅσα αὐτοῖς βελομένοις ἐστὶ, καὶ τὰς λόγους ἀκυσαντες τὰς αὐτὰς ἐς τὸ πᾶν ἀναγγείλωσιν. αὐτὰ καὶ οὖν οἱ Νεαπολῖται Στέφανον πέμψαν. ὃς ἐπεὶ παρὰ Βελισάριον ἦκεν, ἔλεξε τοιαῦτα. Οὐ δίκαια ποιεῖς, ὦ στρατηγέ, ἐπ' ἀνδρας Ρωμαίους καὶ ἐδὲν ἀδικουῦντας στρατεύων οἱ πόλιν τε μικρὰν οἱ καὶ μὲν καὶ βαρβάρων δεσποτῶν φρενὴν ἐχομένην. ὥστε ἐδὲ ἀντιπαράξει ὡς ἐδέλωμεν, ἐφ' ἡμῖν εἶναι. ἀλλὰ καὶ φρεσὶ τοῖς σὺ δὲ ἐξυμπαίνεις, παῖδας τε καὶ γυναικας καὶ τὰ τιμιώτατα ὑπὸ τῷ Θεοδᾶτι χειρὶν ὑπολιπῶσιν, ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ φυλακῇ ἦκεν. ἐκοῦν, ὡς τὴν ἡμῶν προάξωσιν, ἐτὴν πόλιν, ἀλλὰ σφᾶς αὐτὰς καταποδιδόντες φανήσονται. εἰ δὲ ταῖς ἀδελφῶν ὑποσελαμένους

εἰπεῖν, ἔδεν τὰ ἐξυμφορα ὑμῖν αὐτοῖς βελδοσύμφοροι ἐφ' ἡμᾶς ἦκετε. Ρώμῳ μὲν ᾗ ἐλθόντων ὑμῖν, καὶ Νεάπολιν ἐδένι πόνῳ ὑποχειρὴς ἔσται. ἐκείνης δὲ, ὡς τὸ εἶκος, ἀποκρηδέντες, ἔδεν ταύτῃ ἀσφαλῶς ἔξετε. ὥς τε τὴν ἄλλω χρόνος ὑμῖν ἐν τῇ προσεδεία τετρίφεται ταύτῃ. ταῦτα μὲν Στέφανος εἶπε.

Βελισάριος δὲ ἀμείβεται ὥδε. Τὸ μὲν δὲ ἡ ἄλλως ἡμᾶς βελδοσύμφορος ἐνθάδε ἦκειν, καὶ Νεαπολίταις σκοπεῖν δώσομεν. ἀλλ' ἐστὶ τῆς ἡμετέρας βελῆς ἄξια, βελόμεθα σκοπεῖν ὑμᾶς, ἔγω δὲ πρᾶσσειν, ὅσα ἀν' ἐξυμφορᾶς ὑμῖν αὐτοῖς μέλλῃ. δέξατε τοίνυν τὸν βασιλέως στρατὸν ἐπὶ τῇ ἐλδοθείᾳ τε ὑμῶν καὶ τῇ ἄλλων Ἰταλιωτῶν ἥκοντα, καὶ μὴ τὰ πάντων ἀνιάρωτατα ἐφ' ὑμῖν ἐλθῇ. ὅσοι μὲν ᾗ δαλείαν ἢ ἄλλο τι ἀναδύομενοι τῇ ἀιχρῶν ἐς πόλεμον χωρῶσιν, ἔτοι δὲ ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι δήμερουῦντες, δὴ τυχήματα διπλάττωσιν, ἐξυμῇ τῇ νίκῃ καὶ τῇ κακῶν ἐλδοθείᾳ κησάμενοι. καὶ ἡσάμενοι, φέρονται τι αὐτοῖς παραμύδιον, τὸ μὴ ἐκόντες τῇ χείρονι ἐπεδαιτύχῃ. οἷς δὲ παρὸν ἀμαχητὶ ἐλδοθέρους εἶναι, οἱ δὲ ὅπως τὴν δαλείαν βέλαιον ἔξωσιν ἐς ἀγῶνα κησῶνται. ἔτοι δὲ καὶ νεκρῶν, ἀν' ἔγω τυχῶ, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις ἐσφάλησαν. καὶ καὶ τὴν μάχην ἐλασσόνως ἢ ἐβέλοντο ἀπαλλάξαντες, ἐξυμῇ τῇ ἄλλῃ κακοδαμονίᾳ καὶ τὴν δὲ τῆς ἡσῆς ἐξυμφορᾶν ἔξωσι. πρὸς μὲν οὖν Νεαπολίτας ἡμῖν ποσάυτα εἰρήδω. Γότθοις ᾗ τοῖς παρῆσιν αἵρεσιν δίδωμεν, ἢ ἐξυμῇ τῇ λοιπῇ ὑπὸ βασιλεὶ τῇ μεγάλῃ τετρίφεται. ἢ κακῶν ἀπαθείσιν οἴκαδε τὸ παράπαν εἶναι. ὥς, ὡς τῶν ἀπάντων αὐτοῖς τε ὑμεῖς ἀμελήσαντες, ὅπλα ἡμῖν ἀνταίρειν τολμήσητε, ἀνάγκη καὶ ἡμᾶς, ὡς θεὸς θέλῃ, τῇ προσυχόντι ὡς πολέμῳ χρῆσθαι. εἰ μὲν τοι βελόμενοις ἢ Νεαπολίταις τὰ τε βασιλέως ἐλέσθαι, καὶ δαλείας ἔγω χαλεπῆς ἀπὸ τῆς μάχης, ἐκείνα ὑμῖν ἀναδέχομαι τὰ πῖσα διδῶν ἐσέσθαι πρὸς ἡμῶν, ἢ Σικελιώται ἀπὸ τῶν ἐλπίσαντες, ψευδορκίᾳς ἡμᾶς ἐκ' ἔχον εἰπεῖν.

Ταῦτα μὲν Στέφανον Βελισάριος ἐς τὸ δῆμον, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευεν. ἰδὲ δὲ οἱ μεγάλα ὑπέχετο ἀγαθὰ ἐσέσθαι. Νεαπολίτας ἐς δὲ νοῖαν τῇ βασιλέως ὀρμήσονται. Στέφανος δὲ ἐς τὴν πόλιν ἦκων, τὰς τε Βελισάριος λόγους ἀπῆγγελε. καὶ γνώμῳ αὐτὸς ἀπεφαίνετο, βασιλεὶ μάχεσθαι ἀξυμφορὸν εἶναι. οἱ δὲ ἐξυμφορᾶς Ἀντίοχος, Σῦρος μὲν ἀνὴρ, ἐκ παλαιῶν δὲ ὠκνημένος ἐν Νεαπόλει ἐπὶ τῇ καὶ θάλασσαν ἐργασίᾳ, καὶ δόξαν πολλὴν ἐπὶ τῇ ἐξυμφορᾷ καὶ δικαιοσύνῃ ἐνταῦθα ἔχων. Πάσῳρ ᾗ καὶ Ἀσκληπιδότος, ῥήτορες μὲν ἦσαν, καὶ λίαν ἐν γὰρ Νεαπολίταις λογίμω, Γότθοις δὲ φίλῳ ἐς τὰ μάλιστα, καὶ τὰ παρόντα ὡς ἡκιστα βελόμενῳ μεταβάλλεσθαι. τῷ πῶ ἀνδρὶ βελδοσύμφορῳ ὅπως τὰ πρᾶσόμενα ἐν κωλύμεναι, πολλά τε καὶ μεγάλα τὸ πλῆθος ἐν γὰρ τῇ πόλει ποιεῖσθαι, καὶ Βελισάριον ὅρκοις καταλαμβάνειν, ὅτι δὴ τῶν αὐτῶν μάλα πρὸς αὐτῶν τεύξονται. ἐν βιβλίδῳ δὲ ἅπαντα γράψαντες, ὅσα Βελισάριον ἐκ' ἂν τις ἐνδέχεται ὑπετόπασε, Στεφάνῳ ἔδωκαν. ὅς ἐπειδὴ ἐς τὸ βασιλέως στρατόπεδον αὐτὸς ἀφίκετο, τῇ στρατῷ ἐπιδείξας τὸ γραμματεῖον, ἐπὶ τῷ δ' ἀνετο εἰ οἱ πάντα τε ἐπιτελέσειν, ὅσα Νεαπολίταις προτείνονται, καὶ περὶ τῶν ὁμείσθαι βελόμενῳ εἶναι; ὁ δὲ αὐτὸν, ἅπαντα σφίσιν ἐπιτελῆς ἐσέσθαι ὑποχόμενος, ἀπεπέμφατο. Ταῦτα Νεαπολίταις ἀκούσαντες, τὰς τε λόγους ἐνδέχοντο ἡδὴ, καὶ κατὰ τὸ ἔλεδον τῇ πόλει τὸ βασιλέως στρατεύμα δέχεσθαι. ἀπαντήσιν ᾗ αὐτοῖς σφίσιν ἰχυεῖζοντο ἐδέν ἄχαρι, εἴτω ἱκανοὶ Σικελιώται τεκμηριῶσαι. οἷς δὲ τετύχηκεν, ἔναγχος βαρβάρων τυράννων τὴν Ἰεσινιανῶν βασιλείαν ἀλλαξάμενοις, ἐλδοθέρους τε εἶναι, καὶ ἀπαθείσι δυσκόλων ἀπάντων. καὶ πολλῶν θορύβῳ ἐχόμενοι, ἐπὶ τὰς πύλας ὡς δὴ αὐτὰς ἀνακλινουῦντες ἦσαν. Γότθοις ᾗ ἐκ' ἡν ἐν ἡδονῇ τὰ πρᾶσόμενα κωλύειν μὲν τοῖς ἐχθροῖς τε ὄντες, ἐκποδῶν ἴσαντο. Πάσῳρ ᾗ καὶ Ἀσκληπιδότος τόντε δῆμον καὶ Γότθος ἅπαντας εἰς ἓνα ζυγαλέσαντες χῶρον, ἐλεξάντο ἰαδῶν. Πόλεως μὲν πλῆθος αὐτῶν τε καὶ ἑαυτῶν σωτηρίαν προίεσθαι, ἐδέν ἀπεικὸς ὡς. ἄλλως τε καὶ καὶ μηδὲν τῇ δοκίμων κοινώσαντες, εἴτα αὐτόνομον τῇ περὶ τῶν ὅλων ποιήσονται γνώσιν. ἡμᾶς δὲ ἀνάγκη ἐξυμῇ ὅσον ἔγω δὲ πολέμῳ, ὅσατον ἔρανον τῇ πατρίδι τὴν δὲ παρέχεσθαι τῇ παραίνεσιν. ὁρῶμεν

buntur, quam urbem. Ac si verum libere fatendum est, vestris rationibus adversatur susceptum a vobis consilium nos invadendi. Vos quidem, ubi Romam ceperitis, Neapoli quoque nullo negotio potiemini: ab illa autem repulsi, neque hanc, ut patet, obtinebitis tuto. Itaque tempus in hac obsidione inutiliter traducetis. Haecenus Stephanus.

At Belisarius ita reposuit. *Redene an secus* Respondet Stephano Belisarius. *consulta ac provisa re huc venerimus, considerandum Neapolitanis non proponemus: sed quæ a nobis institutam modo consultationem merentur, ea volumus ut expendatis, & quidquid e re vestra futurum est, amplectamini. Ergo missum ad vos cæterosque Italos in libertatem vindicandos exercitum Imperatoris accipite, nec bonis deterrima omnium præoptate. Qui ne servitium aliudve dedecus patiantur, bellum suscipiunt; ii sane, si rem prospere gesserint, fructum inde duplicem referunt, victores utique & malis liberi redeunt: sin victi fuerint; hoc saltem reportant solatium, quod invitæ Fortunam infestam sequantur. Quibus vero, cum citra pugnam excutere jugum liceat, ut firmitus id retineant, pugnare libet; illis vel ipsa victoria, si forte cesserit, in rebus maxime necessariis fraudi est: pejus autem, quam optabant, certamine perfundis, ad cæteras ærumnas calamitatis cladis accedit. Atque hæc Neapolitanis dicta sunt. Gothis vero hic degentibus optionem facimus, utrum malint, nobiscum deinceps Imperatori magno parere; an redire domum incolumes. Jam si his prorsus repudiatis conditionibus, arma in nos tollere audeatis; non poterimus facere, volente Deo, quin obvium quemque hostiliter accipiamus. At si Neapolitanis sequi partes Augusti placeat, seque adeo dura servitute eximere; interposita fide recipio, a nobis bona in vos eadem profectura, quorum spem Siculis antea ita fecimus, ut nos perjurii insimulare merito nequeant.* Edit. Paris. pag. 328.

Hæc Stephano Belisarius referenda publice commisit: privatim magna spondit præmia, si Neapolitanorum animos ad Imperatorem converteret. Reversus in urbem Stephanus, sibi dicta a Belisario retulit, suamque ipse sententiam promens, perniciosum fore civibus cum Augusto bellum asseruit. Cum eo conspirabat Antiochus, natione Syrus; qui commercii maritimi gratia jampridem habitabat Neapoli, magna cum laude prudentiæ & probitatis. Ibidem erant Pastor & Asclepiodotus, Advocati, & inter Neapolitanos admodum clari. Hi Gothis amicissimi cum essent, nec vellent præsentem rerum statum mutari, ratione inter se inita, quæ cœptum disturbarent; multitudini instabant, ut multas ac magnas proponeret condiciones, & Belisarium jurejurando obstringeret, quo fidem is faceret, se promissa non dilaturum. Denique omnia, quæ Belisarium nemo admitturum putaret, in libello perscripta, dedere Stephano: qui iterum Cæsarea castra ingressus, cum libellum Magistro militum obtulisset, rogavit, vellet ne, quæcumque Neapolitani peterent, exequi, & jurejurando firmare? Ille vero in omnibus satis ipsis factum iri pollicitus, Stephanum remisit. His auditis, assensum testari voce Neapolitani; clamitare, accipiendum in urbem esse Imperatoris exercitum: pro certo jactare, nullo modo fraudi id sibi fore; cuivis rem planam fieri exemplo Siculorum, qui Tyrannis Barbaris nuper valere jussis, ut se Justiniani imperio subderent, libertate gaudeant, omni molestia vacui. Jamque ad portas tumultuose decurrebant, ut eas panderent; his autem offensi Gotthi, nec valentes obfistere, abscedebant: cum & populum &

In urbe agitur de facienda deditione.

Edit. Paris.
pag. 329.
Pastoris & A.
sclepiodoti
oratio.

Gotthos omnes Pastor atque Asclepiodotus unum in locum convocarunt, itaque sunt allocuti. Cum civitatis plebs in precipitem locum se salutem suam committit, id facit, quod in proclivi est; praesertim si cum nullo Procerum communicato consilio, de rerum summa ad arbitrium suum constituit. Nos autem, communi instante exitio, facere non possumus, quin de patria bene mereamur nunc ultimum, hac saltem cohortatione: Ergo, Cives, omni, ut videmus, ope contenditis, vos urbemque permittere Belisario, montes vobis pollicenti aureos, ac iurandum sanctissimum offerenti. Ista quidem vobis conducere nemo non fateatur, si id quoque promittere Belisarius possit, se bello potiturum. Summa enim esset dementia, non quidlibet gratificari futuro domino. Verum si haec in incerto posita sunt, nec mortalium quifquam idoneus est fidejussor fortunae; videte quas calamitates accersere studeatis. Nam si Gotthi bello superiores evaserint; poenam vobis irrogabunt, ut hostibus infensissimis: quippe qui nulla adacti necessitate, sed perfida adducti segnitie, in proditionem incubueritis. Ex quo etiam fiet, ut ipse Belisarius, si forte vicerit, nos infidos & nostrorum proditores Principum iudicet, ac tamquam transfugas perpetuo, ut par est, praesidio Imperator fraenet. Et vero qui proditorem, quo utatur, nactus est, ejus quidem beneficio repente victor oblectatur; at postea, ob admissam fraudem suspectum, odit, ac talis auctorem beneficii timet, signa illius perfidiae apud se habens. Rursus, modo Gotthis in praesenti fidem servemus, fortiter dimicando; si quidem hostem debellaverint, ab ipsis bona amplissima; sin forte vicerit Belisarius, ab eo veniam consequemur. Nemo enim, nisi excors, amorem infeliciter fidelem plectit. Quid vero vobis accidit, ut obsidionem hostilem expaveatis; cum nec ab annonae imparati, nec comestibus interclusi, domi sedeat in otio, mœnibus atque hisce praesidiariis praebentibus securitatem. Si qua certe spes expugnandae urbis Belisario foret; ad pacem ejusmodi, ut equidem sentimus, non accessisset: ac si justitiae nostraeque utilitati studeret, sibi non committendum putaret, ut terrorem incuteret Neapolitanis, & nostro in Gotthos scelere suam potentiam stabiliret: sed cum Theodato & Gotthis conferret manum, ut in victoris potestatem veniret urbs, sine periculo nostro ac proditione. Sic locuti Pastor & Asclepiodotus, Judaeos nullam urbi rem necessariam defore affirmantes producunt: Gotthi se mœnia tuto servaturos omni asseveratione recipiunt. Quibus promissis inducti Neapolitani, Belisario mandant, inde quamprimum moveat. At ille in obsidionem incubuit. Tentato saepe muro, repulsus est, multis amissis militibus, iisque generosissimis. Ad muros enim Neapolis qua mare, qua disrupta loca negabant aditum, & cum ob alia, tum propter acclivitatem, insuperabiles erant agredientibus. Nec multum Belisarius Neapolitanos turbavit, aqueductu urbis inciso: nam cum intra murorum ambitum essent putei, qui sufficerent usibus necessariis, vix jactura illa sentiebatur.

pag. 330.

Α τοίνυν ὑμᾶς, ἄνδρες πολῖται, καταπροδιδόναι Βελισαρίῳ ὑμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν ἐπειγομένους, πολλά τε ὑμᾶς ἀγαθὰ ἐπαγγελλομένῳ ἐργάζεσθαι, καὶ ὅρκους δεινοτάτους ὑπὲρ τῶν ὁμειδῶν εἰ μὲν οὖν καὶ τὸ ἡμῖν ἀναδέχεσθαι οἷός τε, ὥς ἐς αὐτὸν ἦξιν τὸ τῆς πολέμου κράτος, εὐδαίμονα ἀντίποι, μὴ ἔχι ταῦτα ἡμῖν εὐμφορὰ εἶναι. τῷ δὲ κυρίῳ γενησομένῳ μὴ ἔχι πάντα χαρίζεσθαι, πολλὴ ἄνοια. εἰ δὲ τὸ μὲν ἐν ἀδύλῳ κεῖται. ἀνθρώπων δὲ εὐδαίμονα ἀξιοχρεῶς ἐστὶ τὸ τῆς ἀναδέχεσθαι γνώμῃ σκέψασθαι ὑπὲρ οἷων ὑμῖν συμφορῶν ἢ σπυδὴ γίγνεται. ὡς δὲ τῆς πολέμου Γότθοι τὸ δυσμενῶν περιέσσαν, ὥς πολέμους ὑμᾶς, τὰ δεινότερα σφᾶς αὐτὲς ἐργασμένους, κολάσασιν. εὐδαιμόνεια ἀνάγκη βιάζομενοι, ἀλλὰ γνώμῃ δειλοκακουῦτες, ἐς τὴν προδοσίαν καδίς αὐτε. ὥς καὶ Βελισαρίῳ κρατήσαντι τὴν πολέμου, ἴσως ἄπιστοί τε φανέμεθα, καὶ τὴν ἡγεμένων προδοταί καὶ ἄτε δραπεταί γεγεννημένοι, ἐς πάντα τὴν αἰῶνα φρενὴν πρὸς βασιλείῳ καὶ τὸ εἰκὸς ἔξοιλον. ὁ γὰρ τε προδοτὴς τετυχηκώς, τῇ μὲν χάρει ἐς τὸ παρῑκά νικήσας ἡδὴ ὑποψία ὅτι ὑπεροντὴ ἐκ τῆς πεπραγμένων, μισοῖ, καὶ φοβεῖται τὸν δεινὸν, αὐτὸς ἐφ' αὐτῷ τὰ τὴν ἀπίστίας γνώμῃ ματαίῃ ἔχων. ὡς μὲντοι πιστοὶ ἐν Γότθοις τῷ παρόντι γενόμεθα, γενναίως ὑποσάντες τὴν κίνδυνον, αὐτοὶ τῆς πολέμου κρατήσαντες, μεγάλα ἡμᾶς ἀγαθὰ δράσασιν. καὶ Βελισαρίῳ ἡμῖν νενικηκώς, ἀνέπω τύχη, συγγνώμῃ ἔσαι ὄνοια ὅτι ἄποτυχῆσα, πρὸς εὐδαιμόνεια ἀνθρώπων, ὅτι μὴ ἀξυνέτα, κολάζει. τί δὲ καὶ παθόντες καταρρώδηκατε τὴν πολέμου τὴν προσεδείαν, οἱ εὐδαίμονα ἐπιτιθεῖν σπανίζοντες, εὐδαίμονα τοῦ ἀποκεκλεισμένοι τὴν ἀναγκαίων, καδίς αὐτε οἱ καὶ τῷ περὶ βόλῳ φρενὴς τοῖς εὐδαίμονα τὸν ἀρρεῖν ἔχοντες, οἷός μεθα δὲ εὐδαίμονα Βελισαρίῳ ἐς τὴν δὲ εὐμενίαν καὶ ὁμολογίαν ἡμῖν, εἴ τινα βία τὴν πόλιν αἰρήσειν ἐλπίδα εἴχε. καὶ τοι εἰ τὰ δίκαια καὶ ἡμῖν εὐνοῖσονται ποιεῖν ἡδέων, εὐδαίμονα πολίτας αὐτὴν δίδωσθαι ἐχρῶν, εὐδαίμονα τῇ παρ' ἡμῶν ἐς Γότθους ἀδικία τὴν οἰκίαν βεβαιουῦν δυνάμιν ἀλλὰ ὁδὸν αὐτῶν τε καὶ Γότθοις ἐς χεῖρας εἶναι, ὅπως κινδυνὸς καὶ προδοσίας ἡμετέρας χωρεῖς ἡ πόλις ἐς τὸ τῶν νικάντων χωρήσει κράτος. Τούτῳ Πάσῳρ τε καὶ Ασκληπιοδότος εἰπόντες, τὴν ἱεράειν παρήγον ἡγεζομένους, τὴν πόλιν τῶν ἀναγκαίων εὐδαίμονα ἐνδεῶς εἶσθαι. καὶ Γότθοι δὲ φυλάξιν ἀσφαλῶς τὴν περὶ βολὸν ἡγεζομένη. οἱ δὲ Νεαπολίται ἡγεμένοι, ἐκέλευον Βελισαρίῳ ἐνδεῶς εἶσθαι τὰ χεῖρα ἀπαλλάσσεσθαι. ὁ δὲ ἐς τὴν πολιορκίαν καδίς αὐτε. πολλὰς τε τῆς περὶ βόλῳ ἀποπειρασάμενος, ἀπεκρῆδη, τὴν στρατιωτῶν ἀπολέσας πολλὰς, καὶ μάστιγα οἷς δὴ ἀρετῆς τι μεταποιεῖσθαι εὐνοῖσται. τὸ δὲ Νεαπόλειος τῆς πόλεως τὰ μὲν θαλάσση, τὰ δὲ δυσχωρίαις τισὶν, ἀποροδοτὸν τε ὡς, καὶ τοῖς ἐπιβεβλῶσι τὰ τε ἄλλα, καὶ διὰ τὸ ἄνυτοι εἶναι, εὐδαίμονα ἐσβατόν. καὶ τὸ ὅτι μὲν τοι, ὅς ἐς τὴν πόλιν εἰσῆγε τὸ ὕδωρ, διελὼν Βελισαρίῳ, ἡ σφύδρα Νεαπολίτας ἐπ' αὐτῶν ἐπεί φρέατα ἐντός τε ὄντα τῆς περὶ βόλῳ, καὶ τὴν χρεῖαν παρεχόμενα, αὐτῶν τῶν σφίσι καὶ λίαν εἰδὲ.

C A P U T I X.

Theodatus Gothorum Rex futurum belli exitum prodigio discit. Belisarii in Neapolitanos conatus irriti. Via, qua urbs capi poterat, cognita & occulte munita, ad deditionem invitatur, expugnationum mala commemorans.

ΟΒΣΕΣΣΙ, clam hostibus, Romam miserunt, qui promptum a Theodato subsidium peterent. Is vero, ut erat natura ignavus, quemadmodum supra dixi, nullum belli apparatus habebat. Sunt qui causam aliam addant, oblatum εὐμεροδοτὸν εἶρηται. λέγουσι δὲ αὐτῶν καὶ ἑτερόν τι εὐμενίαν, ὃ μάστιγα αὐτὴν ἐξέπληξε καὶ εἰς ὀρρώδιαν μείζω ἀπώλεκεν, ἐμοὶ μὲν ἔπιστά λέγοντες καὶ ὡς δὲ, εἰρήσεται. ὁ δὲ αὐτῶν καὶ ἄλλοτερον μὲν οὐκ ἀτέλεστος ὡς τῶν τε

ΟΙ μὲν ἐν πολιορκίᾳ λαθάνοντες τὴν πολέμου, ἐπεμπονὲς Ρώμῃ παρὰ ὁδὸν αὐτῶν, βοηθεῖν σφίσι καὶ τὰς πόλιν δέοντες. ὁ δὲ αὐτῶν δὲ πολέμου παρασκευῶν τινα ἡκιστα ἐποίητο, ὡς μὲν καὶ φύσει ἀνάνδρος. ὡς περὶ μοι εὐμενίαν, ὃ μάστιγα αὐτὴν ἐξέπληξε καὶ εἰς ὀρρώδιαν μείζω ἀπώλεκεν, ἐμοὶ μὲν ἔπιστά λέγοντες καὶ ὡς δὲ, εἰρήσεται. ὁ δὲ αὐτῶν καὶ ἄλλοτερον μὲν οὐκ ἀτέλεστος ὡς τῶν τε

αὐτο-

απολέγειν ἐπαγγελλομένων τὰς πίσεις ποιεῖσθαι τότε δὲ τοῖς παρῶσιν ὁπορέμμενος, ὃ δὴ μάλιστα τοὺς ἀνθρώπους ἐς μαντείας ὁρμᾶν εἶωθε, τῷ τινος Εβραίου, δόξαν ἐπὶ τέτρω πολλῶν ἔχοντος, ἐπιμαρτυροῦντο, ὅποιόν ποτε τῷ πολέμῳ τῷδε τὸ πέρας ἔσαι; ὃ δὲ αὐτῷ ἐπήγγειλε χοίρων δὲ κάδας ἑῖς καθεύδοντι ἐν οἰκίσκοις ἑστῇ, καὶ ὄνομα ποιησαμένην δεκάδι ἐκάστη, Γότθων τε καὶ τῶν Ρωμαίων, καὶ τῷ βασιλέως στρατιῶν, ἡμέρας ῥητὰς ἡσυχίαν μένειν. Οὐδὲν δὲ καὶ ταῦτα ἐποίησε. καὶ ἐπειδὴ παρῶν ἡ κυρία, ἐν τοῖς οἰκίσκοις ἄμφω γενόμενοι, ἐθεώοντο τὰς χοίρας. ὁρὸν τε αὐτῶν, οἷς μὲν τῷ Γότθων ἐπὶ τὴν ὄνομα, δυοῖν ἀπολελειμμένοι, νεκρὰς ἅπαντας ζῶντας δὲ, ὀλίγων χωρεῖς, ἅπαντας, ἐς ἃς τὸ τῷ βασιλέως στρατιῶν ὄνομα ἴσιν· ὅσοι μὲν τοὶ Ρωμαῖοι ἐκλήθησαν, τῶν δὲ ξυμβέβη ἀπορρύλῃαι μὴ τὰς ἑξήκας ἅπασιν, περιεῖναι δὲ ἐς ἡμισυ μάλιστα ταῦτα Οὐδάτω θεασαμένων, καὶ ξυμβαλλομένων τὴν πολέμῳ ὁπορέσθαι, δέος φασὶν ἐπελθεῖν μέγα, εὐεῖδον, ὡς Ρωμαίοις μὴ ξυμπεσεῖται πάντως τεθνήξεσθαι τε καὶ ἡμίσεας, καὶ τῶν χρημάτων στερήσεσθαι. Γότθοις δὲ ἡσυχάσθαι τὸ γένος ἐς ὀλίγους ἀποκεκρίσθαι. ἐς βασιλέα δὲ, ὀλίγων οἱ ἀπολεμένων, τὸ τῷ πολέμῳ ἀφ᾽ ἑξέσθαι κράτος. καὶ ἔπειτα Οὐδάτω λέγουσιν ἐδεμίαν ὁρμὴν ἐπιπεσεῖν ἐς ἀγῶνα Βελισαρίου κατὰ τὰς αἰτίας. περὶ μὲν οὖν τῶν λεγόμενων ἑκάστος, ὡς πρὶν αὐτὰ πίσεως τε καὶ ἀπιστίας ἔχει.

Βελισάριος δὲ Νεαπολίταις, καὶ γὰρ τε καὶ θάλασσαν παλιορκῶν, ἡγαλῆεν. καὶ οἱ οὐδὲ προχωρήσεν αὐτὸς ποτε ὦντο. καὶ μὴ οὐδὲ ἀλώσεσθαι ἠλπίζον, ἐπεὶ τῶν χωρῶν τῶν δυσκολίων ἀντιστάσαντες ὡς μάλιστα εἶχε. καὶ ὁ χρόνος αὐτῷ ξυμβόμενος ἐνταῦθα ῥῆμα, λογιζόμενος, ὅπως μὴ χειμῶνος ἄρα, ἐπὶ Οὐδάτῳ τε ἀναγκάζηται καὶ Ρώμῃ μὴ εἶναι. ἡ δὲ καὶ τῶν στρατῶν ἐπήγγειλε ξυσκαδῆσθαι, μέλλων ἐνθενδε ὅτι τάχιστα ἀπαλλάσσεται. καὶ οἱ ἐπιπλεῖστον ἀπορρέοντες ὁπλίσαντες ταῖς δεξιῶν ἡμῶν χερσὶν ἦσαν. τῶν τινος Ἰσαύρων ἐπιθυμίας ἔχοντες τῶν οὐκ οἰκοδομῶν θεάσασθαι, καὶ ὅντινα ἔσπον τῇ πόλει τῶν ὕδατος χρειᾶν παρείχετο. ἐσβάς τε τὴν πόλιν ἀποδόν, ὅθεν αὐτῷ διερχόμενος Βελισάριος, ἐβάδιζε πᾶν ἐνδὲν· ἐπεὶ τὸ ὕδωρ αὐτῷ, ὅτε διερχόμενος, ἐπελελοίπει. ἐπεὶ δὲ ἄρχισα τῶν περιβόλων ἐγένετο, πῆρξεν αὐτὸν ἐνέτυχεν, καὶ ἀνθρώπων χερσὶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ πρὸς τὴν φύσιν τῶν χωρῶν ἀποτεθείσθαι. ταῦτη τῇ πῆρξιν οἱ τῶν οὐκ οἰκοδομῶν πάλαι τῶν οὐκ οἰκοδομῶν ἐν ἀφαντεσιν, διώρυχα ἐνθενδε ἐποίησαν· καὶ ἐς διόδον μὲν τοὶ ἀνθρώποις ἰκανῶς ἔχουσιν, ἀλλὰ ὅσον τῷ ὕδατι τὴν πορείαν παρέχεται. καὶ ἔπειτα τὸ ξυνέβαινον ἐκ ὁροσ τοῦ αὐτοῦ πανταχόσε τῶν οὐκ οἰκοδομῶν εἶναι ἀλλὰ σενοχωρεῖαν ἐν τῇ πῆρξιν ἐκείνῃ ὑπὸ νηπίαν, ἀνθρώπων, ἀλλως τε καὶ τεθωρακισμένων, ἡ ἀσπίς αὐτῶν φέρονται, ἀπορρόπος ἔσται. ταῦτα τῶν Ἰσαύρων κατανοήσαντι, καὶ ἀμύχανα ἔδοξεν εἶναι τῶν στρατῶν ἐς τὴν πόλιν εἶναι, ὡς ὀλίγῳ μέρει τῶν ἐκείνῃ διώρυχα ὁρμητέραν ποιήσων. ἄτε δὲ αὐτὸς ἀφανὴς τε ὦν, καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐνδὲν πῶποτε ἐς λόγους ἦκων, τὸ πρῶτον ἐς Παύκαριν ἤνεγκον, ἄνδρα Ἰσαυρὸν, ἐν τοῖς Βελισαρίῳ ὑπαπιστῶν ὁδοκιμοῦντα. ὁ μὲν οὖν Παύκαρις τῶν πάντα λόγον αὐτίκα τῶν στρατῶν ἡγγαίε. Βελισάριος δὲ τῇ τῶν λόγων ἡδονῇ ἀναπνύσας, καὶ χρέμασι μέγαλοισι τῶν ἀνθρώπων δωρήσασθαι ὑποχόμενος, ἐς τὴν πῆρξιν ἦγε, καὶ αὐτῷ ἐκέλευεν, Ἰσαύρων τινὰς ἐταίρους ἀμύχανον, ἐκτομὴν ὡς τάχιστα τῶν πῆρξιν ποιεῖσθαι, φυλασσόμενον ὅπως τῶν ἐργῶν μηδὲν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ δώσωσι. Παύκαρις δὲ, Ἰσαύρους ἀπολεξάμενος πρὸς τὸ ἔργον ἐπιτιθείας πάντη ἔχοντας, ἐν τῷ τῶν οὐκ οἰκοδομῶν αὐτοῖς λάθρα ἐγένετο· ἐς τὴν χῶρον ἐλθόντες, ἵνα δὴ τῶν σενοχωρεῖαν ἡ πῆρξιν ἐποίησιν, ἐργῶν ἔχοντες, καὶ ἀξίνας τῶν πῆρξιν, ἐδὲ πελέκασιν τέμνοντες, ὅπως μὴ ἐκδηλα τῶν κτύπων τοῖς πολέμοις ποιήσωσι τὰ πρῶτον ἀμύχανα· ἀλλὰ σιδηροῖς τισὶν ὅξεσιν αὐτῶν ἐνδελεχίστατα ξύοντες. καὶ ῥῆμα ὀλίγῳ κατέργαστο, ὡς ἐν ἀνθρώπων δουλοκρατίᾳ.

A nempe prodigium, quod illum perculerit ac terruerit vehementius: id ego et si judico incredibile; tamen narrabo. Theodatus di-
Theodatus, cum antea didicisset divinos vinos consu-
consultare & fide dignari, consilii tunc lere solitus.
laborans inopia, quæ maxime ad explo-
randa vaticinia impellere solet homines, ex Hebræo quodam, arte illa celeberrima, quæsit, quis exitus belli hujus futurus esset? Præcepit ille, ut porcos triginta in cellulas tres, nimirum de-
nos in unamquamque concluderet; ac primam quidem decadem Gotthos, alte-
ram Romanos, tertiam Imperatoris mi-
lites appellaret; tum ad præstitutam diem quiesceret. Morem gessit Theodatus. Ubi dies dicta affuit, ambo cel-
las ingressi, porcos inspiciunt. Quibus-
cumque nomen impositum Gotthorum fue-
rat, eos invenere mortuos, duobus demptis; vivos autem omnes, præter-
quam paucos, Imperatoris milites, ut vocabant: at Romanorum appellatione donatis, setarum defluvium pati contigit: eorum quinque in vita manserunt. Con-
templatus hæc Theodatus, & conjectura affecutus exitum belli, expavisse dicitur; Edit. Paris.
ut qui probe jam intelligeret fore ut Ro-
manorum fortunæ defluerent, eorumque pag. 331.
media pars interiret; Gotthorum gens cladibus ad paucos redigeretur, & paucorum morte staret Imperatori victoria. Hinc Theodato ad decertandum cum Belisario nihil animi fuisse ferunt. Porro de his differat quisque, prout ipsis fidem vel ad-
jungit, vel abrogat.

At Belisarius, Neapolitanos terra mari-
que obsidens, æstuebat. Nam illos nec
in deditionem voluntariam concessuros um-
quam putabat, nec fore sperabat ut vi-
caperet, repugnante maxime difficultate loci. Nec parum dolebat, quod ibi tem-
pus confumeret, reputans, se coactum iri Theodatum & Romam aggredi hyeme. Jamque copiis ut convasarent edixerat, inde mox discessurus; cum illi curis gra-
vissimis fluctuanti feliciter hoc evenit. Isaurum quemdam cupido cepit inspicien-
dæ structuræ aquæductus, & quo is mo-
do civibus aquæ usum præberet. Ingres-
sus procul ab urbe, ubi illum Belisarius ru-
perat, expeditissime processit; cum, pro-
pter labem, nihil aquæ inesset. Proxime
moenia, saxum ingens offendit, ibi ipsa
loci natura, non hominum manibus posi-
tum: cui aquæductus continuaverant ve-
teres ejus structores, sic perforato, ut
transitum satis laxum daret aquæ, ne-
garet viro. Itaque non æqualem ubique
habebat latitudinem aquæductus; sed in
eo Saxo occurrebant angustiae, viro, præ-
fertim loricato scutatoque imperviae. Isau-
ro, re perspecta, visum est, fieri pos-
se ut in urbem penetraret exercitus, si
meatus ille paulum laxaretur. Et quoniam
homo erat obscurus, nec sermonem cum ul-
lo Duce unquam habuerat; Paucaridi Isau-
ro, inter Belisarii Scutarios inclito, rem
aperuit: extemplo indicavit Paucaridis Belisario: qui præ nuntii voluptate respi-
rans, hominem ad manum operi admo-
vendam, promissa grandi pecunia, impu-
lit, jussit assumere Isauros aliquot, &
rupem quamprimum exscindere, ea cau-
tione adhibita, ut nemo persentisceret. Paucaridis cum Isauris, quos delegit in-
cepto huic omnino idoneos, aquæductum oc-
culte subiit. Ad locum, quem arcebat
cautes, progressi, opus inchoant urgent-
que, non ascis, nec securibus cadentes
saxum, ne sonitus rem hosti pro-
deret; sed acutis quibusdam ferramen-
tis illud radentes sine ulla intermissione,
brevi tempore tantum effecerunt, ut in-
C

Divinatio per
porcos.

Belisarius de
obsidione sol-
venda cogitat.

Urbis aquæ-
ductus.

pag. 332.

dutus lorica vir, & clypeum ferens, transire posset.

Oratio Belisarii ad Stephanum.

Cuncta jam optime se habebant; cum Belisarius in hanc venit cogitationem, si in urbem exercitus vi irrumperet, securitatem hinc stragem hominum, & quaecumque in urbe ab hoste capta patrari solent. Quocirca accitum illico Stephanum sic affatur. Captas urbes persæpe vidi, & quæ usu tunc veniunt, usu cognovi. Summa licentia deservit in viros ferrum ad internecionem: fæminis, licet mortem peroptantibus, parcat, ad ludum contumeliosum reservans, in quo dira & miseratione digna patiuntur: liberali cultu & educatione privati pueri, servire necesse habent, idque inimicissimis, quorum manus paterno cruore tinctas viderunt. Omitto incendia, amice Stephane, quæ divitias atque urbia nitorem delent. Nunc, dum eadem, quæ captis antea urbibus contigerunt, patientem Neapolin hanc, tamquam in speculo, contempler; ipsius me & vestri miseret. In eam enim ita paratas habeo machinas, ut facere non possit quin capiatur. Nolle certe urbs antiqua, quæ incolas Christianos habet ac Romanos jam inde olim, in ejusmodi calamitatem incideret, præsertim ducente me Romanorum exercitum, & habente in castris complures Barbaros; quorum iram inhibere non potero, si impressione ceperint urbem, pro cuius mœnibus fratres & consanguineos amiserunt. Ergo dum vobis integrum est potiora eligere & pacisci, in melius referte consilia, & calamitatem vitate: quæ cum, ut apparet, vobis inciderit, vestram merito perviciaciam, non Fortunam culpabitis. His dictis, remisit Stephanum Belisarius. Ille ad populum Neapolitanum processit lachrymans, & cum gemitu retulit, quaecumque Belisarium dicentem audiverat. Il vero nec metum cepere, nec deditionis Belisario faciendæ consilium. Nimirum Deus Imperatori subdere Neapolitanos nolebat, nisi male multatos.

Ανατὰ εἶναι, θάρακά τε ἀμπεχομένῳ ἢ ἀσπίδα φέροντι, ταύτην εἶναι.

Επεὶ δὲ ἅπαντα ἤδη ὡς ἄριστα εἶχον, ἔννοια Βελισαρίου ἐγένετο, ὡς ἂν πολέμῳ ἐς Νεάπολιν τῷ στρατῷ ἐσιμπᾷ εἴη, τοῖς τε ἀνδράποισι ἀπολωλέναι ξυμβήσεται, & ἄλλα ξυμπεσεῖν ἅπαντα, ὅσα πόλει πρὸς πολεμίων ἀλέσῃ γίγνεσθαι εἴωθε. Στέφανόν τε δι' οὗς μεταπεμφάμενος, ἐλέξε τοιαῦτα. Πολλὰ κίς εἶδον πόλεις ἀλέσας, καὶ τὴν τῶν καὶ ταῦτα γινόμενων εἰμὶ ἐμπεῖρος. τὸς μὲν δὲ ἀνδρας ἀναιρῶσιν ἢ βιβλὸν ἅπαντας, γυναικας δὲ θνήσκουσιν αἰσμένους ἐκ ἀξοῖσι κτεῖναι, ἀλλ' ἐς ὕβριν ἀγόμεναι παρὰ χουσιν ἀνήκεσθαι τε καὶ ἐλέες πολλὰς ἄξια. παῖδας δὲ, ὅτε ἔοφῃς ὅτε παιδείας ἔτω μεταλαχόντας, δελοῦν ἀνάγκη, καὶ ταῦτα τοῖς πάντων ἐχθρίοις, ὧν ἐν τῇ χειρὶ τὸ τῷ πατέρων αἷμα τεθάνται. ἐγὼ δὲ, ὃ φίλε σέφανε, λέγειν τὸ πῦρ, ὃ τὰ τε ἄλλα χρήματα καὶ τὸ τὸ πόλεως ἀφανίζεται κάλλος. * ταῦτα Νεάπολιν τῶνδε ὡς περ ἐν κατοπτρῷ τῷ πρὸτε- * ταυτὰ ρον ἀλέσας πόλεσιν ὁρῶν πάχυσαν, αὐτὴ τε καὶ ὑμῶν ἐς οἰκτονίαν. μηχαναὶ γάρ μοι πεποίωται νῦν ἐς αὐτὴν, ἡ μὴ εἰχὶ ἀλῶναι ἀδυνάτον. πόλιν δ' ἀρχαίαν, καὶ οἰκήτορας Χριστιανούς τε καὶ Ρωμαίους ἀνθρώπων ἔχουσιν, ἐς τὸ τοῦ τύχης ἐκ ἀνδραγαθίας, ἀλλὰς τε καὶ ὑπὲρ Ρωμαίων στρατηγούτους, ἐλθεῖν. μάλιστα ἐπεὶ βάρβαροι πολλοὶ μοι τὸ πλῆθος ἐν τῷ στρατῷ εἰσὶν, ἀδελφεὺς ἢ ξυγγενεὺς πρὸς τῷδε ἀπολωλέκότες τῇ τείχεσσι ὧν δὴ κατέχειν τὸ θυμὸν, ἡ πολέμῳ τῶν πόλιν ἐλώσιν, ἐκ ἀνδραγαθίας. ἐκ οὗ ὡς ἐστὶ τὰ ξυνοίσονται ἐλέσθαι τε καὶ πρᾶσσειν ὑφ' ὑμῖν ἐστὶ, βελοῦσθαι μὲν τὰ βελτίω, φύγετε δ' ἐξυμφορὰν ἢς (ὡς τὸ εἰκὸς) ξυμπιπτεσθὲς ὑμῖν, καὶ τῶν τύχῃ δικαίως, ἀλλὰ τῶν ὑμετέρων αἰτιάσθαι γνώμην. τὰ αὐτὰ εἰπὼν Βελισαρίος σέφανον ἀπεπέμφατο. ὃς ἐς Νεάπολιν τὸν δῆμον παρήλθε δεδακρυμένος τε, καὶ πάντα ξυνοίμωγῃ ἀγγέλλων ὅσα Βελισαρίος λέγοντος ἤκουσεν. οἱ δὲ (ἐδὲ δὲ ἡ Νεαπολίτις ἀθῶος βασιλεὺς κατηκόος γενέσθαι) ὅτε εἰδοσάν τι, ὅτε Βελισαρίος προχωρεῖν ἐγνώσαν.

CAPUT X.

Edit. Paris. pag. 333.

Belisarius in urbem Neapolin parat irrumperē: suos tandem per aquæductum immit-
tit. Urbis capte clades. Belisarius ad clementiam hortatur exercitum. Repentinus
Pastoris obitus. Stephani & Asclepiodoti convitia mutua. Asclepiodotum populus
in frustra concidit.

Belisarius irruptionem parat.

TUNC Belisarius ad irruptionem faciendam ita res comparavit. Vespere, prima face, virorum circiter CD. delectu habito, cum Magnum, turmæ equestris Ducem, & Ennem, cui parebant Isauri, illis præfecisset, edixit omnibus ut loricas induerent, & scutis ensibusque instructi, mandata sua quiete expectarent. Accersitum Bessam a se digredi vetuit, habere se dicens quæ cum ipso de exercitu constitueret. Adulta nocte, Magno & Enni, quo jam res deducta esset, aperuit, ac monstrans locum, ubi prius aquæductum inciderat, præcepit, ut, sumptis lucernis, quadringentos illos in urbem inducerent. Comites addidit tubicines duos; qui, urbem ingressi, eam clangore turbarent, suisque significarent eventum rei. Ipse scalas quamplurimas, jam ante fabricatas, habebat in expedito, ac dum illi, qui subierant aquæductum, ad urbem procedebant, cum Bessa ac Photio ibi stans, cum ipsis omnia disponebat. Tum dimissis per castra, qui vigilare omnes juberent, & habere arma in manibus; quos maxime valere animo judicabat; eorum agmine se succinxit. Ad urbem vero saggredientium pars major, periculo

TOTE δὲ καὶ αὐτὸς τὰς εἰς τὴν εἰσοδὸν κατεσῆσατο ὥδε. ἀνδρας ἀμφὶ τετρακοσίους ἀπολεξάμενος, περὶ λύχων ἀφάς, & ἀρχοντας αὐτοῖς ἐπισήσας Μάγνον τε, ὃς ἰππικὴ καταλόγῳ ἠγεῖτο, καὶ τῷ Ισαύρων ἀρχηγόν τ' Εὐνίῳ, θάρακί σκαθαί τε ἅπαντας, καὶ τὰς τε ἀσπίδας τὰς τε ξίφῃ ἀνελομένους, ἡσυχάζειν, ἄλλοις αὐτὸς σημήνην, ἐκέλευε. καὶ Βέσσαν μεταπεμφάμενος, αὐτὴ μείνειν ἐπήγγειλε. βελεσθαι δὲ ξυνοίμωγῃ τινὰ περὶ τῷ στρατῷ ποιεῖσθαι. καὶ ἐπειδὴ πόρρω ἡν τῷ νυκτὶ, Μάγνον τε καὶ Εὐνίαν τὰ σφίσι παρόντα εἰπὼν, καὶ τὸ χεῖρον ἐπιδείξας, ἐπρότερον τὸν ὀχετὸν ἐτυχε θάρρηξας, τοῖς τετρακοσίοις ἐς τὴν πόλιν ἐξηγήσασθαι, λύχνα ἀνελομένους, ἐκέλευε. καὶ ἀνδρας δύο, τ' σάλπιγγι χρῆσθαι ἐπισαμένους, ξυνοίμωγῃ αὐτοῖς ἐπεμψεν. ὅπως, ἐπειδὴ τὰ περιδόλα ἐν τῷ γενέωνται, τῶν τε πόλιν ξυνοίμωγῃ, καὶ τὰ πρᾶσθαι σημήναι σφίσι, οἱ οἱ τε ὥσιν αὐτὸς δὲ κλίμακας ὅτι πλείους πρότερον πεπονημένους ἐν παρασκευῇ εἶχεν. οἱ μὲν οὖν ἐς τὸν ὀχετὸν ὑποδύντες, ἐπὶ τῇ πόλιν ἐβάδιζον. αὐτὸς δὲ ξυνοίμωγῃ Βέσσαν καὶ Φωτίον αὐτὸς ἐμψεν, καὶ ξυνοίμωγῃ ἅπαντα ἐπράσσε. πέμψας δὲ καὶ ἐς τὸν στρατόπεδον, ἐγρηγορεῖν τε καὶ τὰ ὅπλα ἐν χειρὶν ἔχειν ἐπέταξε. καὶ πολλὰς μὲν τοὺς ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν, ἐς δὲ ὅλως τῶν πρὸς εἶναι. τ' ὅτε ἐπὶ τῇ πόλιν ἰόντων οἱ ὑπὲρ ἡμῶν, κατορρώδηκότες τὸν

κίνδυνον, ὅπισθ' ἀπεκομίζοντο. ἔς ἐπεὶ Μάγνος ἐπεδαί-
οι, καὶ περ πολλὰ παραινέσας, ἐκ' ἐπειδὴ παρὰ τὸν στρα-
τηγὸν ζῶν αὐτοῖς ἐπαυήκε. τῆς δὲ Βελισαρίου κακίας, καὶ
τῆς ἀμφ' αὐτὸν ἀπολέξας διακοσίας, ζῶν Μάγνῳ ἵεναι ἐκέ-
λευεν. ὧν δὴ καὶ Φωτίος ἠγείσθαι θέλων, ἐς τὴν διάρυχα
ἐσεπήδησεν· ἀλλὰ Βελισαρίος αὐτὸν διεκώλυσεν. αἰχμυ-
θέντες δὲ τῷ τε στρατηγῷ καὶ Φωτίῳ τὴν λοιδορίαν καὶ ὅσαι
τὸν κίνδυνον ἐφόβον, αὐτοῖς αὐτὸν ὑποσῆναι τολμήσαν-
τες, ζῶν αὐτοῖς εἶποντο. Βελισαρίος δὲ δέσας μὴ τῶν
πολεμίων τισὶ τῶν πρᾶσσομένων αἰσθησὶς γένηται, οἳ δὴ
ἐς τὸν πύργον φυλακῇ εἶχον, ὃς τῷ ὀχετῷ ἀγχισα ἐ-
τύγχανον ὧν, ἐνταῦθα τε ἦλθε, καὶ Βέσσαν ἐκέλευε
τῇ Γότθων φωνῇ διαλέγεσθαι τοῖς ταύτῃ βαρβάροις, ὅ-
πως δὴ μὴ τις αὐτοῖς ἐκ τῶν ὀπλων πάταγος ἐναυλος εἴη. καὶ Βέ-
σας μὲν αὐτοῖς ἀναβοήσας μέγα, προχωρεῖν Βελισαρίῳ
παρήναι· πολλὰ σφίσι ἐπαγγελλόμενος ἀγαθὰ ἐσέσθαι.
οἳ δὲ ἐτάσσαν, πολλὰ ἐς Βελισαρίον τε καὶ βασιλέα ὑβρί-
ζοντες. ταῦτα μὲν ἐν Βελισαρίῳ καὶ Βέσῃ ἐπράσσετο τῇδε.

Ὁ δὲ Νεαπόλεως ὀχετὸς ἐκ' ἀχέρας τὸ τεῖχος καλύπτει
ται μόνον· ἀλλ' ἔτι τὴ πόλεως ἐπιπλεῖστον δίδκει, κήρυμα
ἐκ πλίνθων ὀπτημένης ὑψηλὸν ἔχων, ὥστε γινόμενοι ἐν τῷ
περιβόλῃ οἱ ἀμφὶ Μάγνον τε καὶ Ἐννῶ πάντες, ὅδε ὅπως
ποτὲ γῆς εἰς ζυμβάλλεσθαι ἠδυνάοντο. καὶ μὲν ἐδὲ πη ἀπο-
βαίνειν εἶχον, ἔως οἱ πρῶτοι ἐς χῶρον ἵκοντο, καὶ τὸν ὀχετὸν
ἀνώροφον ζυμώπτεσθαι εἶναι, καὶ οἱ κημάδι κομιδῇ ἀπρημελι-
μένον. ἐνταῦθα ἔσω γυνὴ τις ὄκει, μόνη τε ἔσα, καὶ πρὸς αὐ-
τὴν πολλὴ ζυμώπτεσθαι καὶ δένδρον ἐλαίας καθύπερθε τῷ ὀχε-
τῷ ἐπεφύκει. ἔτοι ἐπειδὴ τὸν τε ἔραν ἔιδον, καὶ ἐν μέσῃ πό-
λει ἵσθοντο εἶναι· ἐκβαίνειν μὲν διενουῶντο, μηχανῶν μὲν
τοὶ ἐδεμίαν εἶχον (ἀλλως τε καὶ ζῶν τοῖς ὀπλοῖς) τῷ ὀχετῷ
ἀπαλλάσσεσθαι. ὑψηλὴ γάρ τις οἰκοδομία ἐνταῦθα ἐτύγ-
χανεν ἔσα, καὶ ἐδὲ ἀνάβασιν τινα ἔχουσα. τῶν δὲ στρατιωτῶν
ἐπὶ πλεῖστον ἀπορεμένων, καὶ ἐς στενοχωρίαν πολλῶν ζυμώ-
των (ἡδὴ γὰρ τῶν ὀπλων ἰόντων πολὺς τε ζυμώρρεος ὁμιλος)
ἐγένετο αὐτῇ τινὶ ἔννοια τὴν ἀνὸς ἀποπειρᾶσθαι. καταδέμα-
νος ζῶν αὐτὴ κατὰ ὀπλα, καὶ χερσὶ καὶ τοῖς ποσὶ τὴν ἀνάβα-
σιν βιασάμενος, ἐς τὸ τὴ γυναικὸς οἰκημα ἦλθε. ἐαυτὴν ἐν-
ταῦθα ἰδὼν, ὡς μὴ σιωπῇ, κτείνειν ἠπειλίσεν. ἡ δὲ κα-
ταπλαγεῖσα, ἄφωνος ἔμεινε. ὅς ἐκ τῆς πρέμνης τὴν ἐλαίαν ἰ-
μάντα τινα ἰχυρὸν ἀναφάμενος, τὴν ἑτέραν τῇ ἰμάντι ἀρ-
χῇ, ἐς τὸν ὀχετὸν ἐρρίψεν. ἔδῃ λαβόμενος τῶν στρατιωτῶν ἑ-
καστος, ἀνέβαινε μόλις. ἐπεὶ δὲ ἀναβεβήκεισαν ἅπαντες,
καὶ τε νεκρὸς τὸ τεταρτημόριον ἐτί ἐλείπετο. χωρεῖσιν ἐπὶ τὸ
τεῖχος· καὶ πύργων δύο τὰς φύλακας, ὅδε τι αἰδανομέ-
νες τῷ κακῷ, κτείνουσιν ἀμφὶ τὰ πρὸς βορρᾶν τῷ περιβό-
λῳ, ἐνθα Βελισαρίος ζῶν τῇ Βέσῃ καὶ Φωτίῳ εἰσῆκει, κα-
ραδοκῶν τὰ παρασώματα. καὶ οἱ μὲν ἐς τὸ τεῖχος τῇ σάλπιγγι
ξυνέκαλουν. Βελισαρίος δὲ τῷ περιβόλῳ τὰς κλίμακας ἐ-
ρείσας, τὰς στρατιώτας ἐν δένδρῳ ἀναβαίνειν ἐκέλευε. τῶν δὲ
κλιμάκων ἐδεμίαν δίδκειν ἀχέρας τὰς ἐπ' ἀλξίας ζυμώπτε-
σθαι. ἄτε γὰρ αὐταῖς ἐκ' ἐν τῷ ἐμφανῶς οἱ τεχνίται ποιέμενοι,
μέγας τῇ καθήκοντος ἐχέοις τε δέξινεσθαι ἐγένοντο. διόπερ
δύο ἐς ἀλλήλας ζυμώπτεσθαι, καὶ ἐπ' ἀμφοῖν ἀναβαίνοντες ἔ-
τι δὴ τῶν ἐπ' ἀλξίαν καθυπέρτεροι οἱ στρατιῶται ἐγίνοντο.
ταῦτα μὲν οὖν Βελισαρίῳ ἐφέρετο τῇδε.

Ἐς δὲ τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν τῇ περιβόλῳ, ἐνθα ἐχοὶ βάρβα-
ροι, ἀλλὰ Ἰουδαῖοι φυλακῇ εἶχον, ἐδὲ τῇ κλίμαξιν ἔχουσαι, ἐδὲ
ἀναβαίνειν ἐς τὸ τεῖχος οἱ στρατιῶται ἐδύναντο. οἳ γὰρ Ἰουδαῖοι
τὰς πολέμοις ἡδὴ προσκερκότες, ἐμπόδιοι τε γεγενημένοι,
ὅπως μὴ τὴ πόλιν ἀμαχητὶ ἔλωσι, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐλπίδα ἐδε-
μίαν ἐπ' αὐτοῖς ἔχοντες, καρτερῶς τε (καὶ περ αὐτοῖς τὴ πόλε-
ως ἡδὴ ἀλάσσης ἐμάχοντο, καὶ τῇ τῶν ἐναντίων προσβολῇ πα-
ραδόξως ἀντείχοντο) ἐπὶ δὲ ἡμέρᾳ ἐγένετο, καὶ τῇ ἀναβεβηκότων τινὲς ἐς αὐτὰς ἦσαν ἔτι καὶ αὐτοὶ ὀπίθην βαλλόμε-

Procopius

A territa, pedem retulit : quos vehementer
quidem, sed frustra ad se hortando revoca-
re conatus Magnus, cum illis ad militiæ
Magistrum rediit. Eos male verbis accepit
Belisarius, lectosque e circumstantibus du-
centos, cum Magno ire iussit. His ducem
se Photius præbere volens, in canalem in-
siluit : sed vetuit Belisarius porro pergere.
Pudore demum, quem Magistri militum
Photique exprobatio incutiebat, incensi
omnes, quicumque periculum refuge-
rant, illudque ausi subire denuo, eos
secuti sunt. Ac veritus Belisarius, ne
hostium manipulus, qui in turri, aquæ-
ductui proxima, excubabat, fraudem per-
ciperet, eo se contulit, & Bessæ im-
peravit, ut, sermones ferendo cum il-
lis Gotthice, ipsorum aures teneret, quo
minus armorum sonitum acciperent. Bessas
magna voce eos inclamans, ut se se Beli-
sario dederent, hortari cœpit, bona polli-
cens plurima. Illi ridicula & sannas in Belisari-
um ipsumque Imperatorem pleno ore mittebant.
Ita se Belisarius ac Bessas ibi gesserunt.

Edit. Paris.
pag. 334.

Cum autem Neapolis aquæductus non
solum ad muros usque tetus sit, sed in
urbem etiam longe excurrat, altum ha-
bens fornicem e costili latere; hinc fa-
ctum est, ut intra murum urbis progres-
si omnes, quos Magnus atque Ennes du-
cebant, nec, ubi terrarum essent, con-
jicere, nec usquam exire potuerint : donec
primi devenire in locum, ubi cælo ca-
nalis patebat, eratque domus admodum
neglecta; quam sola, eaque pauperrima,
muliercula incolebat : ibidem super aquæ-
ductu enata olea in arborem creverat.
Simul ac videre cælum, & in urbe
media se esse intellexerunt, erumpere
consilium fuit : sed nulla ars suppete-
bat, qua, præsertim cum armis, ca-
nali egredierentur. Erant enim alti parietes,
nec ascensum præbebant. Militibus valde
animo fluctuantibus, & angustiori in spatio
se comprimantibus (jam enim pone se-
quentium magnus numerus confluebat)
cuidam in mentem venit ascensum tenta-
re. Itaque positis confestim armis, ma-
nibus pedibusque enitens, ad mulieris
domum evasit, eamque ibi nactus, ipsi
mortem, ni taceret, minatus est. Il-
la præ ingenti metu obmutuit. Is vero,
cum ex oleæ caudice lorum validum re-
ligasset, alteram ejus partem extremam
in aquæductum demisit : qua singuli mili-
tes apprehensa, foras ægre se sustulerunt.
Quarta pars noctis adhuc supererat,
cum sgressi omnes ad mœnia succedunt,
ac turrium duarum custodes incautos tru-
cidant, ad illam murorum partem,
quæ Septentrionem spectat : ubi Belisa-
rius cum Bessa ac Photio stabat, in-
cœpti successum cupidissime expectans.
Illi tubis vocarunt ipsos ad murum : cui
scalas cum applicuisset Belisarius, & inde
milites iussisset ascendere, accidit, ut nul-
læ pinnas pertingerent : quippe fabricati il-
las in occulto opifices, non potuerant ju-
stam assequi longitudinem. Quare binis in-
vicem colligatis, per utrasque scandendo,
milites pinnas superavere. Ibi res Belisario
sic procedebat.

Interea ad maritimam murorum partem, non
Barbarorum, sed Judæorum custodiis muni-
tam, nec scalis uti milites, nec ascendere po-
terant. Sibi enim conscii Judæi, se in of-
fensionem hostium cecidisse, oblato ipsis im-
pedimento, quo minus urbe citra pugnam po-
tirentur; eam ob causam, acti desperatio-
ne, fortiter pugnabant, quamvis urbe jam
capta, ac præter opinionem hostilem im-
petum sustinebant. Ubi illuxit, pars eo-

Capta Nea-
polis.
pag. 335.

Urbis clades.

Belisarius ad
clementiam
suos hortatur.Edit. Paris.
pag. 336.Pastor repente
moritur.Stephani &
Asclepiodoti
convitia mu-
tua.

rum, qui ascenderant, illos invasit: tum a tergo appetiti celis, fugierunt; vi atque impressione Neapolis capta est, ac portis jam reclusis, Rom. omnis exercitus intra- vit. Qui ad portas, orienti Soli obversas, locati fuerant, cum scalæ nusquam præsto essent, igni valvas corruerunt, nullis defensas custodibus: jam enim his fuga dilapsis, pars illa muri plane vacabat. Ingens tum cædes facta. Nam omnes, præsertim quicumque fratrem vel propin- quum in oppugnatione amiserant, ira fu- rentes, obvium quemque, sine ullo æ- tatis discrimine, mactabant. Ingressi domos, pueros fœminasque sua facie- bant mancipia, & opes diripiebant: in primis Massagetæ; qui ne a templis quidem vim abstinentes, multis, qui se illis commiserant, necem intulerunt. Ita sævitum est; donec Belisarius, quo- quoversum discurrens, prohibuit, & ad- vocata concione sic verba fecit. Post- quam Deus victoriam & insignem gloriam no- bis tribuit, urbe, quæ hæcenus inexpugnabi- lis fuerat, in nostram potestatem subiecta; non oportet indignos præstare nos tali gratia; sed multa erga victos humanitate ostendere, a nobis illos merito subactos esse. Nolite igitur odium in Neapolitanos exercere perpetuum, neque ultra belli finem illud producite. Nemo victor jam victos odit: quod si ipsos interi- matis, non jam tolletis hostes de medio; verum subditos morte multabit. Itaque no- cendi his finem facite, nec ira sic indulgete, ut illi omnia permittatis. Turpe enim est ira- cundia videri vinci victores hostium. Vobis eorum omnes pecunie in præmium bellicæ vir- tutis cedant: at viris reddantur cum liberis conjuges: atque hinc discant victi, quales amicos sua ipsis temeritas in tempore eripue- rit. Hac Belisarius habita oratione, Neapolitanis uxores, liberos ac cæteros captivos omnes dimisit, nullam vim tur- pem expertos, ipsisque animos militum reconciliavit. Ita factum est, ut Nea- politani illo uno die libertatem amiserint receperintque, & ad suas pretii majoris pecunias redierint. Nam qui aurum a- liudve pretiosum habuerant, id jam an- te abdiderant, infossum terræ. Itaque in- scientibus hostibus, pecunias pariter cum do- mibus recuperarunt. Hunc habuit exitum obsidio, per dies admodum xx. extracta. Captos ibi Gothos, minimum DCCC. fervavit incolumes Belisarius, nec mi- nori in honore quam suos milites ha- buit.

Pastor, qui plebem, uti supra com- memoravi, ad insaniendum perpulerat, ubi captam urbem animadvertit, in apo- plexiam incidit, ac repente efflavit ani- mam, cum antea belle haberet, nec eum quisquam molestia affecisset. Ascle- piodotus vero, quem ille participem so- ciumque machinationis habuerat, cum O- ptinatibus, qui supererant, Belisarium adiit. Hic ipsum Stephanus hujusmo- di convitiis aggressus est. Vide, morta- lium omnium pessime, quæ mala patriæ im- portaveris, tuo in Gothos studio prodita salute civium. Ac si res Barbaris ex sen- tentia successisset, mercedem ab illis accipe- re, & unumquemque nostrum, qui potiora consilia sequebamur, insimulare proditio- nis, cum Romanis compositæ voluisses. Nunc, post- quam Imperator urbem recepit, ac nobis hujus viri virtus salutem peperit; adeone inconside- rate ausus es convenire Magistrum militum; quasi nihil mali nec in Neapolitanos, nec in Cæsareum exercitum molitus sis? Sic Ste- phanus, vicem publicam graviter dolens, in Asclepiodotum erupit stomachum. Is vero respondens, Non advertis, inquit, præclare vir, te nobis, dum nostram in Gor-

A νοι, ἐφθγον· κὶ κτ' κράτος Νεάπολις ἦλθ. κὶ τῶ πυλῶν ἦδη ἀνακεκλιμένων, ἅπας ὁ Ῥωμαίων στρατὸς εἰσῆλθε. ὅσοι δὲ ἀμ- φι πύλας ἐτετάχατο, τὰς πρὸς ἀνίχοντα ἡλίον τῆς ἀμμένηας, ἐπεὶ κλίμακες σφίσι παρεῖσαι ἐδάμῃ ἐτυχον ταύτας δὴ τὰς πύλας, ἀφυλάκτως παντάπασιν ἔσας, ἑκαύσαν ἐρημον τὸν ἀνδρῶν τὸ ἐκεῖ τεῖχος ἅτε τὸ φυλάκων δρασμῶ χρησαμένων, ἐγένετο φόνος τε ἐν ταῦθα πολὺς ἐγέγονε. Συμῶ δὲ ἡ χόμι- νοι ἅπαντες, ἄλλως τε καὶ ὅσοις ἀδελφὸν τινα ἢ συγγενὴ ὄπο- θανεῖν τειχομαχοῦντα τετύχηκε, τὸ ἐν ποσὶν αἰεὶ, ἐδεμι- ᾶς ἡλικίας φειδόμενοι, ἔκτεινον. ἐς τε τὰς οἰκίας ἐσβάλλον- τες, παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας λυδραποδίσαν, τὰ δὲ χρήματα ἐλπίσαντο. καὶ πάντων μάλιστα οἱ Μασαγέται· οἱ ἐδὲ τῶν ἰε- ρῶν ἀπεχόμενοι, πολλὰς τῶν ἐς αὐτὰ φυγόντων ἀνείλον. ἕως

B Βελισάριος πανταχόσε περιῶν, διεκάλυσε τε, καὶ συγκα- λέσας ἅπαντας, ἐλέξε τοιάδε. Ἐπειδὴ νενικηκέναι τὰ ἡμῖν δέ- δωκεν ὁ θεός, καὶ ἐπιπλεῖσον δὲ δοξίας ἀφίχεται, πόλιν ἀ- νάλωτον πρότερον ἔσαν, ὑποχείριαν ἡμῖν ποιησάμενος· ἀ- ναγκαῖον καὶ ἡμᾶς τε μὴ ἀναξίους εἶναι τὸ χάριτος; ἀλλὰ καὶ τῇ ἐς τὰς ἡσθημένους φιλανθρωπία τὸ δικαίως κεκρατηκέναι τῶν ἐνδείκνυται. μὴ τοίνυν ἀπέραντα Νεαπολίτας μισήση- τε, μηδὲ ὑπερόριον τὴν πολέμῃ τὸ εἰς αὐτὰς ἔχθος ποιήσητε. τὰς δὲ ἡσθημένους ἵδεις τῶν νενικηκότων ἐτι μισεῖ. κτείνοντες τε τὸν αὐτὸς, καὶ πολεμίων ἀπαλλαγῆσθε τοιοῦτον, ἀλλὰ θά- νάτω ζημιωθήσθε τὸ ὑπὸ κρῶν ἐκκοῦν ἀνθρώπους τὰς δὲ μη- δὲν ἐργάσθητε παραιτέρω κακὸν, μηδὲ τῇ ὀργῇ πάντα χαλε- ζεσθε. αἰσχρὸν γὰρ τὸ μὲν πολεμίων κρατεῖν, τὸ δὲ συμῶ ἡστας φαίνεσθαι. ὑμῖν δὲ χρήματα μὲν τὰ ἄλλα γινέσθω τὸ ἀρετῇ ἀ- θλαῖ, γυναῖκες δὲ τοῖς ἀνδράσι ζῆν τοῖς παισὶν ὀποδιδόσθω- σαν. μὴ θανέτωσαν δὲ οἱ νενικημένοι τοῖς πρᾶγμασιν, ἡλί- κων ὅς ἀβελίας ἐξέρχεται φίλων. τοσαῦτα εἰπὼν Βελισά- ριος, τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ παῖδιά, καὶ τὰ ἄλλα ἀνδράποδα Νεαπολίταις πάντα ἀφῆκεν, ὑβρεως ἐδεμῖας ἐς πείραν ἐλ- θόντας, καὶ αὐτοῖς τὰς στρατιώτας διήλασεν. ἔπειτα Νεαπό- λίταις συνηλέχθη ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ αἰχμαλώτοις τε γενέσθαι, καὶ τῶν ἐλθόντων ἀνασώσασθαι, καὶ τὸ χρημάτων τὰ τιμιώ- τατα ἀνακτήσασθαι. ἐπεὶ αὐτὸς ὅσοι χρυσὸν, ἢ ἄλλο τι τῶν ἐ- πιτιμίων, ἔχοντες ἐτυχον, ἔπειτα δὴ τὰ πρότερον ἐς γλῶ καπο- ρύξαντες ἀπεκρύφοντο καὶ ταύτην τὰς πολεμίας λαθεῖν ἵχυ- σαν αὐτοῖς χρήμασι τὰς οἰκίας ἀπολαβόντες. ἥτε πολιορ- κία, ἐς ἡμέρας μάλιστα εἰκοσὶν κατατείνασα, ἐς τὸ ποτε ἐτε- λούται. Γότθους δὲ τὰς τῆδε ἀλόντας, ἐχ ἡστας ἢ ὀκτακο- σίας ὄντας, κακῶν ἀπαθείς Βελισάριος παντάπασιν διαφυ- λάξας, ἐκ ἐλασσόνος ἢ τὰς στρατιώτας τὰς αὐτὸς ἐν τιμῇ εἶχε.

Πάσῳ δὲ ὅς ἐς ὀπτόνοιαν ὡς πρότερον μοι δεδήλωται τὸ δῆμων ἐνήγην, ἐπεὶ τὴν πόλιν ἀλισκομένῳ εἶδεν, ἐς ἀπο- πληξίαν* ὅς ἐπεσεν, καὶ ὅς ἀπίνης ἀπέθανεν. ἔτε νοσήσας* ἐπὶ πρότερον, ἔτε ἄλλο τι πρὸς ἐδρὸς παθῶν ἄχαρι. Ασκλη- πιδότος δὲ, ὅς ζῶν αὐτὰ ταῦτα ἔπρασε, ζῶν τῶν λογίων τοῖς περισσι παρὰ Βελισάριον ἦλθε. καὶ αὐτὸς Στέφανος ἐπι- τωθάζων, ἐλοιδορεῖτο ὧδε ὅρα, ὧ κακίς ἐστιν ἀνθρώπων ἀπάν- των, οἱ κακὰ τῇ πατρίδι ἐργάσω, τὸ ἐς Γότθους δυνόας, τὴν τῶν πολὺν ἀποδομὸς σωτηρίαν. εἴτα εἰ μὲν τοῖς βαρ- βάροις ὅς ἐγέγονε τὰ πρᾶγματα, ἡξίωσας ἀν ἐμμισθός τε αὐτὸς πρὸς ἐκείνων εἶναι, καὶ ἡμῶν ἕκασον τῶν τὰ βελτίῳ βε- βηλωμένων, τὸ ἐς τὰς Ῥωμαίας ἀποδοσίας ὑπαγαγεῖν. ἐ- πεὶ δὲ τὴν πόλιν βασιλὸς εἶλε, σεσώσμεθα δὲ τῇ τῆδε τῷ ἀνδρὸς ἀρετῇ, ἔτω δὲ εἰσελθεῖν παρὰ τὸν στρατηγὸν ἀνε- πισκέπτως ἐτόλμησας; ἅτε ἐδὲν δεινὸν ἔτε Νεαπολίτας, ἔτε τὸ βασιλέως διαπεπραγμένους στρατόπεδον. Στέφανος μὲν τῇ συμφορᾷ περιώδιος ὢν, εἰς Ασκληπιδότου ταῦ- τα ἀπέρριψεν. ὁ δὲ αὐτὸν ἀμείβεται τοῖςδε. Λέληθας σεαυτὸν ἐκαμίσζων ἡμᾶς, ὧ γενναῖε, οἷς δὴ ὄντοισιν τὴν πρὸς τὰς Γότθους ἡμῖν ὀνειδίζεις. ὄντες γὰρ τις δὲ

* ἐπέπεσε

ἀνθρώποις κινδυνεύουσιν, ὡς μὴ ἐκ τῆς βεβαίας τῆς ἀγνώμης, καὶ ἂν πῶτε εἴη. ἐμὲ μὲν οὖν οἱ κρατοῦντες τοῖσιν δὲ πολιτείαις φύλακα ἔχουσιν, οἷον ἀρτίως πολέμιον ὄραν ἐπεὶ ὁ τῇ φύσει τὸ πιστὸν ἔχων, καὶ συμμεταβάλλει τῇ τύχῃ τῆς γνώμης. σὺ δὲ τῶν πραγμάτων καὶ ὁμοίως αὐτοῖς φερομένων, ἐπὶ μὲν ἂν τὰς ἐπιόντων ἐνδέξῃ λόγους. ὁ δὲ τὸ δεινὸν ἄσπετον, ἅμα τε εἴδωκε, καὶ τῶν εἰς τὰς φιλιππίας ἡγήσατο πρὶν τοιαῦτα μὲν καὶ Ἀσκληπιοδότος εἶπε. Νεαπολιτῶν δὲ ὁ δῆμος, ἐπεὶ αὐτὸν ἐνδένδε ἀναχωροῦντα εἶδον, ἀδρόσι γενόμενοι, ἅπαντα αὐτῷ ἐπεκάλουν τὰ παρόντα σφίσι. καὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα ἐπὶ δὴ ἐκτείναν τε, καὶ τὸ σῶμα καὶ βραχὺ διεσπάρσαντο. ἔπειτα τὸν Πάσσαρος οἰκία γενόμενος, ἄνδρα ἐξήτοιμα. τοῖς τε οἰκέταις τεδνῆσαι Πάσσαρος ἰχυριζομένοις, ἡκιστα πιστεύειν ἠξίου, ἕως αὐτοῖς τὸ ἄνδρα περὶ νεκρὸν εἴδεισαν καὶ αὐτὸν Νεαπολίται ἐν τῷ ποταμῷ ἀνεσκολόπισαν. ἔπειτα Βελισάριον παρηγοροῦσαν, ἐφ' οἷς δικαία ὀργὴ ἐχόμενοι ἔδρασαν. τυχόντες τε αὐτῶν συγγνώμονες, διελύθησαν. ἔπειτα μὲν Νεαπολίται ἀπὸ τῆς πόλεως ἔφυγον.

thos benevolentiam exprobras, præconium tribuere. Nemo enim, nisi constans animo sit, adductis in periculum dominis studium unquam exhibeat. Me certe victores talem publicæ rei suæ defensorem habebunt, qualem hostem experti sunt. Nam qui ingenio fidei est, haud mutat animum cum fortuna. Tu vero, si cursus rerum diversus fuerit, quicumque accesserint, oblatam ab ipsis conditionem statim accipies. Etenim qui mentis inconstantia laborat; simul timuit, fidem vel amicissimis pactam deserit. Hæc retulit Asclepiodotus: quem ut inde abeuntem Asclepiodoti vidit populus Neapolitanus, facto agmine, exdes. malorum omnium, quæ tunc accidissent, auctorem clamitans, haud prius discessit, quam ipsum contrucidavit, ejusque corpus minutatim discerpit. Subinde Pastoris domum ingressi, cum eum quærent, famulis mortuum affirmantibus, credere noluerunt, donec illi monstrarunt cadaver hominis; quod Edit. Paris. Neapolitani e patibulo suspenderunt in pag. 337. suburbano. Tum Belisarium orant, ut eorum quæ iusta accensi ira fecissent, veniam daret: qua impetrata, digressi sunt. Ita demum Neapolitani ex malis emersere.

CAPUT XI.

Gothorum Rex creatus Vitigis, de medio Theodatum tollit. Ejus ad Gothos oratio de prudenti cunctatione & belli apparatu. Relicto Romæ præsidio, Ravennam concedit. Matasuntham Amalasunthæ filiam uxorem ducit.

ΓΟΤΘΟΙΣ τε, ὅσοις ἀμφὶ τὴν Ῥώμην καὶ τὰ ἐκείνην χωρία ἐξυμνεῖσθαι εἶναι, καὶ πρότερον τῶν Θεοδώτων ἡσυχίαν ἐν δαύματι μεγάλῳ ποιημένοις, ὅτι δὴ ἐν γειτόνων ἔσσι τοῖς πολέμοις καὶ βέλοιο δὴ μάχης εἶναι ἐν σφίσι τε αὐτοῖς ὑποψία πολλὴ ἐς αὐτὸν χρησαμένοις, ὡς δὴ τὰ τῶν Γότθων πράγματα προδοῖ Ἰασηνιανῶν βασιλεῖ ἐδελασίως, ἄλλο τε οἱ ἐδὲν ἐπιμελὲς εἶναι, πλὴν γε δὴ ὅπως αὐτὸς ἡσυχίᾳ βιοτεύοι, ὡς πλείστα περιβαλλόμενος χρήματα ἐπεὶ δὴ ἀλῶναι Νεαπολιν ἠκέσσαν ἅπαντα οἱ ταῦτα ἐκ τῶν ἐμφανῶν ἐπικαλοῦντες, ἐς χωρίον ἐξυμνέγνωσαν, Ῥώμης ὁ γδοήκοντα καὶ ἑκατοσίους σταδίους διέχον, ὅπερ Ῥωμαῖοι καλεῖσι Ρεγέτα. ἐνθεν δὲ ἦν ἐν στρατοπέδῳ σταδίων σφίσι ἐδοξεν ἄριστον εἶναι πεδίον ὅσον πολλὰ ἐνταῦθα ἐστὶν ἰσχυρότατον. ῥεῖ γὰρ καὶ ποταμὸς δὴ Δεκάννοβιον τῇ Λατίνων φωνῇ καλεῖσιν οἱ ἐπιχώριοι. ὅτι δὴ ἐν νεακαίδεκα περὶ ὧν σημεία, ὅπερ ἐξυμνεῖσθαι ἔδει καὶ δέκα καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἔπειτα δὴ ἐμβαλεῖς ἐς θάλασσαν, ἀμφὶ πόλιν παρακίβηται ἡ ἀγχισα ὅρος τὸ Κιρκαιὸν ἐστὶν, καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς τῇ Κίρκῃ συγγενέσθαι φασὶν, ἐμοὶ μὲν καὶ πρὶς λέγοντες. ἐπεὶ δὲ ἐν νήσῳ Ὀμηρὸς τὰ τῆς Κίρκης οἰκίαν ἰχυρίζεται εἶναι. ἐκείνῳ μὲν τοῖς ἐχθροῖς εἰπὲν, ὡς τὸ Κιρκαιὸν τὸ ἐπὶ πολὺ τὴν θάλασσαν διέχον, νήσῳ ἐμφερὲς εἶναι, καὶ τοῖς τε πλείστον ἀγχισα, τοῖς τε εἰς τὴν ἐκείνην νήσον βαδίζουσι, νήσος δοκεῖ ἐπιπλεῖστον εἶναι. καὶ ἐπειδὴν τις ἐν αὐτῇ γενήται, τότε δὴ μεταμανθάνει φειδωλῶς τὸ δόξαι τὰ πρότερα. Ἐξ αὐτοῦ Ὀμηρὸς ἴσως νήσον τὸ χωρίον ὠνόμασεν. ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸ πρότερον λόγον ἀνέμι.

Γότθοι, ἐπεὶ δὴ ἐς Ρεγέτα ἐξυμνέγνωσαν, βασιλεῖα σφίσι τε καὶ Ἰταλιώταις οὐτίγιν εἰλοντο ἄνδρα οἰκίας μὲν καὶ ἐπιφανῶς ὄντα. ἐν μάχαις δὲ ταῖς ἀμφὶ Σίρμιον λίαν ὀδοιμνηκότες τὸ πρότερον, ὡς καὶ τὸ πρὸς Γήπαιδας πόλεμον Θεοδέριχος διέφερε. Θεοδώτος γὰρ ταῦτα ἀκούσας, ἐς φυγὴν τε ὤρμητο, καὶ τῶν ἐπὶ Ραβένναν ἤλαυνεν. οὐτίγιν γὰρ τὰχος ὀπταρὸν ἐπεμψεν, ἄνδρα Γότθον ἐπιστάτην αὐτῶν, ἠζῶντα, ἢ νεκρὸν ἀγαγεῖν Θεοδώτον. ἐτύγχανε γὰρ τῷ Θεοδώτῳ ἔστος ὁ ὀπταρὸς χαλεπῶς ἔχων, ὅς αὐτὸς τοιαῦτα. κέρως τινος ὁ ὀπταρὸς ἐπὶ κληρὸν τε καὶ τὸ ὅτι ὁ φινδὸς ἀρετὴν ἔσσαν ἐμνησεύετο. ταῦτα τῶν Θεοδώτων ἀφελόμενος τὸ μνηστῆρα τῶν χρημάτων

GOTTHI vero, qui apud Romam circumjectisque in locis degebant, & vehementer mirati antea fuerant adeo cessare Theodatum, ut hosti appropinquanti offerre se & congredi nollet; non leviter suspicantes, eum Justiniano Augusto Gothorum res ultro prode, neque aliud curare, nisi ut in otio, fortunis abundanti, vitam traderet; ubi nuntius venit captam esse Neapolin, horum omnium culpam in ipsum palam conjicientes, in locum cohere, qui Roma CCLXXX. stadiis distat, & a Romanis Regeta dicitur. Is castris commodissimus visus est, quod multa habeat equorum pascua, ac rigetur fluvio, quem indigenæ Latino vocabulo Decennovium ideo appellant, quia decursis XIX. milliariibus, quæ stadia conficiunt CXXII. in mare influit ad urbem Tarracinam, monti proximam Circæ: ubi cum Circe egisse Ulysses ferunt; quos falli judico, si bene Homerus in insula domicilium Circes collocat. Quamquam fateor Circæum hunc montem sic in mare porrigi, ut insulæ speciem habeat, nec modo præternavigantibus, sed perambulantibus etiam ea littora, esse insula videatur longissimo tractu. At ubi quis in ipso fuerit, tunc demum se opinione deceptum prius fuisse videt. Atque hanc forte ob causam Homerus insulæ nomen loco tribuit. Ego vero ad propositum redeo.

Congregati apud Regeta Gotthi, sibi Italisque Regem eligunt Vitigin, virum haud illustri quidem loco natum, sed clarissimum præliis ad Sirmium ante editis, cum adversus Gepædas bellum gereret Theodericus. His Theodatus auditis, præcipiti fuga Ravennam petit. Mox Vitigis Optarin, natione Gotthum, instare jubet, ac Theodatum abducere, seu vivum, seu mortuum. Erat autem Optaris Theodato hac de causa infensus. Puellæ cujusdam, cum hæreditate, tum forma divitis, nuptias Optaris ambiebat. Inductus pecunia Theodatus illam, huic ereptam

Invisus Gothis Theodatus.

Regeta.

Decennovius fluu.

Mons Circæus

Vitigis Rex.

pag. 338.

ἐφ' ᾧ Ρώμην φυλάττει σφίσιν· ἔτι δὲ τῶν ἄλλων στρατῶν ἐς Ράβενναν ἦει. ἥ ἐν βελῆς πλείους ἐν ὁμήρων λόγῳ ξυν' αὐτῷ ἔχων. καὶ ἐπεὶ ἐνταῦθα ἀφίκετο, Ματασουῶθ' ἢ Ἀμαλασουῶθ' εὐγατέρα· παρθένοντε καὶ ὠραίαν ἤδη ἔσαν, γυναικαγαμεῖν, ἔτι ἐδελύσιν, ἐποίησατο ὅπως δὴ βεβαιότερον ἢ ἀρχὴν ἔξει, τῇ ἐς γένος. Ὁδὲ δὲ ἔχει ἐπιμίσγεται. ἔπειτα δὲ ἅπαντας Γότθους πανταχόθεν ἀγείρας, διειπέτε καὶ διεκόμεναι, ὅπλα τε καὶ ἱππεὺς ὁπλίσαντες καὶ λόγον ἐκάσθη· μόνους δὲ Γότθους, οἳ ἐν Γαλλίαις φυλακῇ ἔχον, δέει τὴν Φράγγων ἐχθρότητα καὶ μεταπέμπεσθαι. οἳ δὲ Φράγγοι ἔτι Γερμανοὶ μὲν τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο. ὃν τινα ἢ ἑξ ὅπου τε ἀρχῆς. καὶ ὅπου ὠνομάζοντο, Γαλλίαις τε ἐπεβάτευσαν, καὶ ἑξ ὅπου Γότθοις γεγένηται, ἐρῶν ἐρχομαι.

Alebrum præfecit: cum reliquo stipatus exercitu, Ravennam petiit, obsides secum habens Senatores quamplurimos. Eo cum pervenisset, Matasuntham Amalasunthæ filiam, Matasuntham vxorem ducit maturam jam viro virginem, invitam duxit in matrimonium, ut certius sibi regnum assereret, hoc intimo nexu cum stirpe Theoderici. Deinde contractos undique Gotthos omnes descripsit ordinavitque, arma atque equos singulis pro modo & gradu dividens. Eos tantum Gotthos, qui in Galliarum præfidiis erant, cum sibi a Francis metueret, revocare non poterat. Hi vero Franci dicebantur olim Germani. Quæ primæ eorum fuerint sedes, & quo pacto Gallias occupaverint, ac demum hostiles cum Gotthis susceperint inimicitias, narrare aggredior.

Franci, dicti olim Germani.

CAPUT XII.

Aliquiarum Orbis partium descriptio. Veteres Francorum sedes. Visigottorum ditio. Arborychi & Franci in unam gentem coalescunt. Visigotibi omnem Galliam obtinent. Franci cum Theoderico Italiæ Rege fædus: Burgundiones vincunt: Alaricum Visigottorum, Regem occidunt. Carcaffionem obsident frustra. Theoderici res gestæ in Gallia. Theudis tyrannus.

Edit. Paris. pag. 340.

ΤΗΝ θάλασσαν ἐκ τε τῆ ὠκεανῆ καὶ Γαδεύρων ἐς πλεόντι, χώρα μὲν ἢ ἐν ἀριστερᾷ, ὥσπερ ἐν τοῖς ἑμπαροῦσιν λόγοις ἐρρέθη, Εὐρώπῃ ὠνομάσθαι· ἢ δὲ ἀντιπέρασ αὐτῇ, Λιβύῃ ἐκλήθη καὶ δὴ ποιοῦντες, Ἀσίαν καλεῖσι. Λιβύης μὲν οὖν τὰ ἐπὶ κείνῃ ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐκ ἔχον εἰπεῖν, ἔρημος γὰρ ἐστὶν ἐπιπλεῖστον ἀνθρώπων. καὶ ἀπ' αὐτῆς ἢ πρῶτῃ τῇ Νεῖλῳ ἐκροῇ ἑδαμῇ ἐγνωσται, ὃν δὴ ἐπ' Αἰγύπτῳ ἐνθενδε φέρεσθαι λέγουσιν. Εὐρώπῃ δὲ οὖν ἀρχομένη Πελοποννήσῳ βεβαιότατα ἐμφερὲς ἐστὶ, καὶ πρὸς θάλασσαν ἐκατέρωθεν κεῖται. καὶ χώρα μὲν, ἢ πρῶτῃ ἀμφὶ τὴν ὠκεανὸν καὶ δύνοντα ἥλιον, Ἰσπανίᾳ ὠνομάσθαι, ἄχρι ἐς Ἀλπεὺς τὰς ἐν ὄρει τῇ Πυρρῶνι ἔσας. Ἀλπεὺς δὲ καλεῖν, τὴν ἐν σινοχωρίᾳ δίοδον, οἳ ταύτῃ ἀνθρώποι νομοκίβησαν. τὸ ἢ ἐνθενδε μέλει τῇ Λιγυρίας ὀρίων Γαλλίᾳ ἐκλήθη. ἐνταῦθα δὴ καὶ Ἀλπεὺς ἔσται Γαλλίᾳ τε καὶ Λιγυρίας διορίζουσι. Γαλλία μὲν τοῖς Ἰσπανίᾳ πολλῶν ὁρίων, ὡς τὸ εἶκος, ἐστὶν· ἐπεὶ ἐκ τῆς ἀρχομένης Εὐρώπῃ ἐς ἅπαντα τὴν ὄρεος ἀεὶ ποιοῦντι κατὰ λόγον χωρεῖ. χώρα δὲ αὕτη ἐκατέρωθεν τὰ μὲν πρὸς βορρᾶν ἄνεμον, πρὸς τὴν ὠκεανὸν περιβάλλεται· τὰ δὲ πρὸς νότον θάλασσαν τὴν Τυρρῶνιν καλουμένην, ἔχει. ἐν Γαλλίᾳ δὲ ἄλλοι τε ποταμοὶ καὶ Ροδανὸς τε καὶ Ρήνος ῥέουσι. τῶν τῶν ὁδὸν οὖν ἐναντίαν ἀλλήλοισιν ἰόντων, ἄτερος μὲν ἐκδίδωσιν ἐς τὴν Τυρρῶνιν θάλασσαν. Ρήνος δὲ ἐς τὸν ὠκεανὸν τὰς ἐκβολὰς ποιεῖται. λίμναι τε ἐνταῦθα, οὗ δὴ Γερμανοὶ τὸ παλαιὸν ὠκλυτο, βάρβαρον ἔθνος, οὗ πολλοῦ λόγου τὸ κατ' ἀρχὰς ἄξιον, οἳ νῦν Φράγγοι καλοῦνται. τῶν ἐκ τῆς Ἀρβόρυχοι ὠκλου, οἳ ξυν' ἅπασῃ τῇ ἄλλῃ Γαλλίᾳ. καὶ μὲν καὶ Ἰσπανίᾳ, Ρωμαίων κατήκοοι ἐκ παλαιῶν ἦσαν. μετὰ δὲ αὐτοὺς, ἐς τὰ πρὸς ἀνίχοντα ἥλιον, Θόρυγγοι βάρβαροι, δόντων Αὐγούσου πρώτου βασιλέως, ἰδρύσαντο. καὶ αὐτῶν Βουργουζιοὺς οὐ πολλῶν ἀποδὲν πρὸς νότον ἄνεμον τῆς Ἀρβόρυχοι ὠκλου. Σουάβοι τε ὑπὲρ Θόρυγγων, καὶ Ἀλαμανοὶ, ἰχυρὰ ἔθνη. οὗτοι, αὐτόνομοι ἅπαντες, ταύτῃ τὸ ἀνέκαθεν ἰδρυτο.

Προϊόντος δὲ χρόνου, Οὐίσιγοτθοὶ τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν βιάσασθαι, Ἰσπανίαν τε πᾶσαν καὶ Γαλλίαν, τὰς ἐκ τῆς Ροδανῶν ποταμοῦ, κατηκόους σφίσιν ἐς φόρον ἀπαγωγῇ ποιησάμενοι, ἔχον. ἐτύγγανον δὲ Ἀρβόρυχοι τότε Ρωμαίων στρατιῶται γεγεννημένοι. ἐς δὲ Γερμανοὶ κατηκόους σφίσιν ἐδέλοντες, ἀτε ὁμόρους ὄντας, καὶ πολι-

EUROPA dicitur pars Orbis ad eorum sinistram sita, qui in mare mediterraneum ab Oceano & Gadibus provehuntur; ut in superioribus libris commemoravi. Africæ vero nomen accepit opposita continens: quam deinde Asiam vocant, qui porro tendunt. De ulterioribus Africæ partibus explore non possum scribere, propter immensas solitudines. Quo etiam fit, ut nos penitus lateat origo Nili, quem in Ægyptum inde decurrere perhibent. Europa, ipso statim initio plane Peloponneso similis, utrinque mari alluitur, ac prima illius portio, quæ magis ad Oceanum Solemque occidentem porrigitur, appellatur Hispania ad Alpes usque montis Pyrenæi. Alpium vero nomen perviis montium angustis tribuunt regionum illarum incolæ. Sequitur Gallia, quam vocant usque ad Liguriæ fines: ubi Alpes aliæ Gallos a Liguribus discludunt. Porro Gallia multo majorem, quam Hispania, latitudinem habet, ut par est. Incipiens enim ab angusto Europa, in progressu patet amplissime proportionem. Utriusque illius regionis latus Aquilonare, Oceano; Australe, mari, quod nominant Tyrrhenum, ambitur. Galliam cum alii rigant fluvium Rhodanus ac Rhenus: qui sic diversi abeunt, ut alter in mare Tyrrhenum exeat; Rhenus in Oceanum evolatur. Hic sunt paludes; ubi quondam habitabant Germani, qui Franci nunc appellantur, gens barbara, & initio parum spectata. Horum sedes contingebant Arborychi, cum reliqua omni Gallia atque Hispania Romanis jampridem subditi: secundum quos, ad Orientem, Thoringi concessam sibi ab Augusto Cæsare, Imperatorum primo, regionem colebant. Non procul ab his, ad Austrum versus, degabant Burgundiones; ultra Thoringos Suabi & Alamanni, validæ nationes. Isti omnes, ab antiquo liberi, oras illas tenebant.

Orbis partes.

Origo Nili cognita.

Hispania. Quid sint Alpes.

Gallia.

Rhodanus ac Rhenus.

Veteres Francorum sedes.

Arborychi.

Thoringi.

Burgundiones, Suabi, Alamanni.

pag. 341.

Visigottorum ditio.

Procedente tempore Visigothi facta in Rom. Imperium irruptione, Hispaniam universam ac provincias Galliarum trans Rhodanum positas, subegerunt, habueruntque vestigales. Militarem operam Romanis tunc navabant Arborychi: quibus Germani, utpote finitimi, & a veteri Reip.

Arbotychi &
Franci in u-
nam gentem
coalescunt.

forma digressis, cum legem ac jugum vellent imponere, primum prædati, deinde recto Marte eos aggressi sunt, agente omnes belli prurigine. Generositatem & in Romanos benevolentiam testati Arborychi, rem in eo bello gessere fortiter. Nihil vi proficientes Germani, illos ad societatem & affinitates jungendas invitarunt: quibus Arborychi libenter assensu sunt, quod Christiani utrique essent. Eo pacto in unam coaliti gentem, potentissimi evaserunt. Alii vero Romani milites, qui erant in extrema Gallia stationarii, cum nec Romam redire possent, neque ad hostes Arianos desciscere vellent; se ipsi cum signis, & regionem, quam Romanis ante servabant, Arborychis ac Germanis permiserunt, moresque omnes patrios retinere: quos eorum posterum ad se transmissos adhuc rite observant. Nam & ex numeris, in quos olim contributi militaverunt, hac etiam ætate agnoscuntur, & signa propria præferentes invadunt prælia. Constantiter patriis utuntur legibus, & præter alias Romani habitus partes redimiculum capitis etiamnum gestant.

Visigothi
omnem Galli-
am obtinent.

Ac tamdiu quidem Galliam, quæ cis Rhodanum fluvium est, tenuit Imperator, quamdiu Romanis sua constitit civilis administrationis forma: ubi vero illam Odoacer in tyrannidem mutavit; tunc, Tyranni concessu, Galliam omnem ad Alpes usque, quibus Gallorum ac Ligurum fines terminantur, Visigothi obtinuerunt. Post Odoacri necem, Thoringi & Visigothi jam auctam Germanorum potentiam veriti (quippe hominum multitudine plurimum convalescerat, & obvios quosque aperta vi evertebat) Gotthorum ac Theoderici societatem magno studio ambierunt. Volens quoque Theodericus eos habere socios, cum ipsis devincire se affinitate non renuit. Itaque tunc Regi Visigothorum Alarico juniore Theudichusam virginem filiam suam, & Hermenefrido Thoringorum Regi Amelobergam, Amalafriedæ sororis suæ filiam, collocavit. Quo factum, ut ab illis quidem Franci, metu Theoderici, vim abstinerent; sed arma intulerint Burgundionibus. Deinde Francos inter & Gotthos coitur societas in Burgundionum perniciem, pactoque convenit, ut gentem debellent, & ditioris illius terras obtineant: qui vicerint, a sociis non adjuti, ubi multa nomine certam auri summam ab illis acceperint, participes eos faciant bello captæ regionis. Igitur ex constituto Germani cum magno exercitu Burgundiones petunt; dum Theodericus, qui se in speciem ad expeditionem paraverat, copiarum profectioem differt, consulto procrastinans, exitumque expectans. Vix tandem emissio exercitu, Ducibus mandat, uti lentius iter habeant, ac si Francos victos audierint, ne porro ire pergant: fin forte victoriam cessisse illis acceperint, deinceps properent. Hæc Theoderici mandata accurantibus Ducibus, Germani soli cum Burgundionibus manus conferunt. Inito acerrime prælio, ceciderunt utrinque plurimi. Etenim diu dubio Marte pugnatum est: at dein Franci, verso in fugam hoste, & ad ultimas regionis, quam incolebat, propulso oras, ubi multas habebat munitiones, reliqua occuparunt. Accepto rei nuntio, affuere confestim Gotthi, increpitique a sociis, viæ difficultatem causati sunt. Tum multa repræsentata, regionem, uti convenerat, cum victoribus dividerunt. Atque ita magis eluxit prudentia Theoderici; qui subditorum amisso nemine, dimidiam terræ hostilis par-

Societas jun-
cta connubiis

Edit. Paris.
pag. 342.

Francorum
foedus cum
Theoderico.

A Franci victi.
Burgundiones

Α τείαν λυέχον πάλαι καταβαλόντας, ποιήσασθαι, ἐλπί-
ζοντό τε, καὶ πανδημεὶ πολεμῶσιόντες, ἐπ' αὐτοὺς ἦσαν.
Αρβόρυχοι δὲ ἀρετὴν τε καὶ δυνάμειον ἐς Ρωμαίους ἐνδείξά-
μενοι, ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐν τῇ δὲ τῷ πολέμῳ ἐγενοντο. καὶ,
ἐπεὶ βιάζεσθαι αὐτοὺς Γερμανοὶ ἐχοῖοι τε ἦσαν, ἐταιρίζε-
σθαι τε ἤθελον, καὶ ἀλλήλοις κινεσθαι γίνεσθαι. ἃ δὲ Ἀρ-
βόρυχοι, οὐτι ἀκούσιοι, ἐνεδέχοντο. Χρειαῖνοι δὲ ἀμ-
φότεροι ὄντες ἐτύγχανον· οὕτω τε εἰς ἓνα λαὸν ζυωθέν-
τες, δυνάμειος ἐπὶ μέγα ἐχώρησαν. καὶ στρατιῶται δὲ Ρω-
μαίων ἕτεροι ἐς Γάλλων τὰς ἐσχατίας φυλακῆς ἐνεκα ἐτε-
τάχατο. οἳ δὲ οὔτε ἐς Ρώμην ὅπως ἐπ' ἀνήξουσιν ἔχοντες,
οὐ μὴν ἔτε προχωρεῖν Ἀρειανοῖς ὑπὸ τοῖς πολεμίοις βου-
λόμενοι· σφᾶς τε αὐτοὺς ζῶν τοῖς σημείοις, καὶ χώραν λυ-
πάσαι Ρωμαίοις ἐφύλασσον, Ἀρβόρυχοις τε καὶ Γερμανοῖς
ἐδόσαν. ἐς τε ὑπογόνους τὰς σφετέρους ζυμπαντα παρα-
πεμπάντες, διεσώσαντο τὰ πάτρια ἔθνη, ἃ δὲ σεβόμενοι,
καὶ ἐς ἐμὲ πρὶν ἀξίωσιν. ἔκ τε γὰρ τῶν καταλόγων ἐς τόδε
τὸ χρόνον δηλοῦνται, ἐς ἃς τὸ παλαιὸν ταττόμενοι ἐστρατεύ-
σαντο. καὶ σημεῖα τὰ σφέτερα ἐπαγόμενοι, οὕτω δὲ ἐς μά-
χην κατὰ δίστανται, νόμοις τε τοῖς πατέροις ἐσαεὶ χρῶνται.
καὶ ἡμᾶ τῶν Ρωμαίων ἐν τε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, καὶ τοῖς
ἑαυτῶν ἑαυτοῦσι.

Εως μὴ οὖν πολιτεία Ρωμαίοις ἡ αὐτὴ ἔμελλε, Γαλλίας
τὰς ἐντὸς Ροδανὸς ποταμὸς βασιλεύς εἶχεν. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ
Οδοάκρος ἐς τυραννίδα μετέβαλλε τότε δὲ, τὸ τυραννὸς σφί-
σιν ἐνδιδόντες, ζυμπασαν Γαλλίαν Οἰσίγοιδοι ἔχον, μέ-
γας Ἀλπειαν, αἱ τὰ Γάλλων τε ἔθνη καὶ Λιγύρων διορίζου-
σι πεσόντος δὲ Οδοάκρου, Θόριγοι τε καὶ Οἰσίγοιδοι, καὶ Γερ-
μανῶν δυνάμειν ἡδὴ ἀνδρομένην δειμαίνοντες (πολυανθρω-
πία δὲ ἡ χυροτάτη ἐγένετο, ἣ τὰς αἰεὶ ἐν ποσὶ ὄντας ἐκ τῶν
ἐμφανέων ἐβιάζετο) Γότθων δὲ καὶ Οδοδερίχου τὴν ζυμμα-
χίαν ἀρραποῖσθαι ἐν σπῆδι εἶχον. ἐς δὲ ἐταιρῆσθαι
Οδοδερίχου θέλων, ἐς κῆδος αὐτοῖς ἐπιμίγνυσθαι ἐκ ἀπῆλξιν.
τῇ μὴ οὖν τῷ κατὰ τὸ Οἰσίγοιδοι ἡγεμένῳ Ἀλαερίχῳ,
τῷ νεότερῳ, Οδοδερίχου δὲ αὐτῶν θυγατέρα παρδένον ἡγύη-
σε Ἐρμυφειδῆ δὲ, τὸν Θορύγγων ἄρχοντι, Ἀμελοβέργῳ τῷ
Ἀμελαφειδῆς τῆ ἀδελφῆς παῖδα. καὶ αὐτῶν Φράγγοι δὲ
μὲν ἐς αὐτοὺς βίαν, δέει τῶν Οδοδερίχου, ἀπέχοντο ἐπὶ Βερν-
ζιῶνας δὲ πολέμῳ ἦσαν. ὕστερον δὲ Φράγγοις τε καὶ Γότθοις
ζυμμαχίαν τε καὶ ζυωθῆναι ἐπὶ κακῇ τῇ Βερνζιῶνων ἐ-
γένοντο. ἐφ' ᾧ κατασφύονται γένος, καὶ χώραν λυέχουσι πα-
ρασῆσονται ποινῶν οἱ νενικηκότες περὶ τῶν μὴ ζυστρατεύσαν-
των ῥητόν τι χρυσίον κομίζονται· κοινῇ δὲ καὶ ἔτι πῶς χώραν τῇ
δορυάλων ἀμφοτέρων εἶναι. οἳ μὴ οὖν Γερμανοὶ πολλῶν
στρατῶν ἐπὶ Βερνζιῶνας καὶ τὰ σφίσι συγκαταβῆναι ἤκουσαν. Οδο-
δερίχος δὲ παρὰ σφᾶς ἐπορεύετο μὴ δύναντο τῇ λόγῳ ἐξεπίπιδεν.
δ' αἰεὶ ἐς τὴν ὑστέραν τὴν στρατῶν τῇ ἐξοδῶν ἀπετίθετο, κα-
ραδοκῶν τὰ ἐσόμενα· μόλις δὲ πέμψας ἐπέστειλε τοῖς τῶν στρα-
τῶν ἄρχουσι, χολαίτερον τῷ πορείαν ποιεῖσθαι, καὶ εἰ μὴ
Φράγγους νενικημένους ἀκῶσιν, μὴκέτι περαιτέρω πορεύε-
σθαι· λυέχου δὲ τινὲς αὐτῶν ζυμβαμα πύθωνται, τοιοῦτον
καὶ τὰς ἰέναι. καὶ οἳ μὴ ἐποίουν ὅσα Οδοδερίχος σφίσι
ἐπήγγελε Γερμανοὶ δὲ κατὰ μόνας Βερνζιῶσιν ἐς χεῖρας
ἦλθον. μάχης τε καρτερᾶς γενομένης, φόνος μὴ ἐκατέρων
πολὺς γίνεται λυέχου δὲ ἀγχώματος ἐπιπλεῖσιν ἡ ζυμβολή.
ἐπειτα δὲ Φράγγοι καὶ ἑλπίσιν τὰς πολεμίας, ἐς τὰ ἔχματα
χώρας, ἥς τότε ὄκειν, ὤχλησαν, ἐνθα σφίσι τότε πολλὰ
ὀχυρώματα λυέχου, αὐτοὶ δὲ τῷ λοιπῷ ζυμπασαν ἔχον.
ἀπὲρ Γότθοι ἀκῶσαντες, κατὰ τὰς παρῆσαν κακῶς ὄντας
τε πρὸς τὴν ζυμμαχίαν, τὸ δὲ χώρας δύσδοτον ἡγίωον· καὶ τῷ
ποινῶν καταδόμενοι, τῷ χώρῳ, κατὰ περ ζυωκίον,
ζῶν τοῖς νενικηκῶσιν ἐνείμαντο. ἔτι τε Οδοδερίχου ἡ πρό-
ποια ἐπὶ μάλλον ἐγγνώθη· ὅς γε ἐδὲνα τῶν ὑπὸ κῶν ὑπο-
βαλῶν,

* παρὰ

βαλὼν, ὀλίγω χρόνῳ ἤνιμίσειαν τὴν πολεμίων ἐκτίσαστο
χώραν. ἔπει μὲν καταρχὰς Γότθοι τε καὶ Γερμανοὶ μοῖραν
τινα Γαλλίας ἔχον.

Μετὰ δὲ Γερμανοὶ πῆς δυνάμεως σφίσιν ἐπὶ προδοσίαν ἰού-
σης, ἐν ὀλιγωρείᾳ ποιησάμενοι Θεοδέριχον τε καὶ τὸ ἀπ' αὐ-
τῆς δέος, ἐπὶ τῇ Αλαρείχῳ καὶ Οὐίσιγότθῳ ἐσράτδυσαν.

Ἄδῃ Αλαρείχος μαθὼν, Θεοδέριχον ὅτι τάχιστα μετεπέμ-
ψατο. καὶ ὁ μὲν ἐς τὴν ἐπιχειρήσαντα στρατὸν πολλῶν ἦν. ἐν τού-
τῳ δὲ Οὐίσιγότθοι, ἐπεὶ Γερμανὸς ἐπὶ πόλιν * Καρκα-
σιανὴν στρατοπεδεύειν ἐπύθοντο. ὑπὸ τῷ αἰζόν τε, καὶ στρατό-
πεδον ποιησάμενοι, ἔμμενον. χρόνῳ δὲ σφίσιν ἐν ταύτῃ τῇ προ-
δοσίᾳ τριβομένην συχρῆν ἡ χαλκὸν τε, καὶ (ἅτε πῆς αὐτῶν
χώρας πρὸς τὴν πολεμίων ληϊζομένης) δεινὰ ἐποιούοντο. καὶ
τελοῦντες, εἰς Αλαρείχον πολλὰ ὕβριζον, αὐτὸν τε δὲ
τὸ τῶν πολεμίων δέος κακίζοντες, καὶ τῇ κηδεσὶν ἢ μέλλουσιν
ὀνειδίζοντες. ἀξιόμαχοι δὲ αὐτοὶ ἰχυρίζοντο εἶναι, καὶ ῥᾶον
καὶ μόνας περιέσεσθαι Γερμανῶν τῇ πολέμῳ. διὸ δὴ καὶ,
Γότθων σφίσιν ἔπει παρόντων, Αλαρείχος ὑπὸ ἀγκαστοῖς
πολεμίοις δὲ μάχης εἶναι. κατ' ὑπερέτεροι δὲ Γερμανοὶ ἐν
τῇ συμβολῇ ταύτῃ γενόμενοι, ἦ τε Οὐίσιγότθων τὴν πλεί-
στας, ἢ Αλαρείχον ἢ ἄρχοντα, κτείνεσι. καὶ Γαλλίας μὲν
καταλαβόντες, τὰ πολλὰ ἔχον. Καρκασιανὴν δὲ πολλῇ συνε-
δῇ ἐπολιόρκουσι. ἐπεὶ τὸν βασιλικὸν πλεῖστον ἐνταῦθα ἐπύ-
θοντο εἶναι, ὃν δὴ ἐν τοῖς ἀνω χρόνοις Αλαρείχος ὁ πρῶτος
Ρώμῃ ἐλὼν, ἐληΐσαστο. ἐν τοῖς δὲ καὶ τὰ Σολόμωνος
τῇ Εβραίων βασιλείᾳ κειμήλια, ἀξιοδέατα ἐσάγαν ὄντα.
πρασία δὲ λίθος αὐτῶν τὰ πολλὰ τὸ ἐκαλλώπιζεν, ἅπερ ἔξ
Ιεροσολύμων Ρωμαῖοι τὸ παλαιὸν εἶλον. Οὐίσιγότθων τε
οἱ περιόντες Γισελίχον, νότον Αλαρείχε υἱόν, ἄρχοντα
σφίσιν ἀνείπον, Αμαλαρίχε τὴν Αλαρείχε θυγατέρα παι-
δὸς ἐστὶ κομιδὴ ὄντος. ἔπειτα δὲ, Θεοδέριχε καὶ τῶν Γότθων
στρατὶ ἦκοντος, δέσαντες Γερμανοὶ, τὴν πολιορκίαν διέ-
λυσαν. ἐνθεν τε ἀναχωρήσαντες, Γαλλίας τὰ ἐκτὸς Ροδανῆ
ποταμῆς ἐς ὠκεανὸν τετραμμένα ἔχον. ὅθεν αὐτὸς ἐξελάσας
Θεοδέριχος ἐχθροὺς τε ὦν, ταῦτα μὲν σφᾶς ἐκχεῖν ἔχειν,
αὐτὸς δὲ Γαλλίας τὰ λοιπὰ ἀνέσώσαστο. Γισελίχε τε ἐκ-
ποδὼν γενόμενος, ἐς τὸν θυγατρίδου Αμαλαρίχον τὴν
Οὐίσιγότθων ἀρχὴν ὡς ἐκιν. ἔδῃ αὐτὸς ἐπεὶ ὅπως παι-
δὸς ἐστὶ ὄντος. χρήματα τε λαβὼν ἐμπνεύει, ὅσα ἐν πό-
λει Καρκασιανῇ ἔκειτο, ἐς Ράβενναν καὶ τάχος ἀπήλαυνεν.
ἄρχοντας τε αἰεὶ καὶ στρατιὰν Θεοδέριχος ἐς τὴν Γαλλίαν καὶ
Ισπανίαν πέμπων, αὐτὸς εἰχετο ἔργα, τὸ τῆς ἀρχῆς κρά-
τος ἀποροῦντος ὅπως βέβαιον ἐσάει ἔξει. φόρου τε ἀπα-
γωγὴν ἔταξεν οἱ αὐτῶν ἀποφέρειν τὰς ταύτης ἀρχοντας. δε-
χόμενος τε αὐτῶν ἐς ἑκάστον ἔτος, τῇ μὴ δοκεῖν φιλοχρη-
μάτως ἔχειν, τῇ Γότθων τε καὶ Οὐίσιγότθων στρατῶν
δῶρον ἐπέτειον ἐπέμπε. καὶ ἀπ' αὐτῶν Γότθοι τε καὶ Οὐί-
σίγιοι ποιοῦντος τὰ χρόνα (ἅτε ἀρχόμενοι τε πρὸς ἀν-
δρὸς ἐνός, καὶ χώραν τὴν αὐτὴν ἔχοντες) παῖδας τοῦς
σφετέρους ἀλλήλοις ἐγγυῶντες, ἐς ἐγγυένειαν ἐπεμί-
γνυστο.

Μετὰ δὲ, Θεοδῆς, Γότθος ἀνὴρ, ὃν περ Θεοδέ-
ριχος τῇ στρατῶν ἄρχοντα ἐπέμπε, γυναῖκα ἔξ Ισπα-
νίας γαμετὴν ἐποίησαστο, οὗ γένους μὲν τοῖς Οὐίσι-
γότθων, ἀλλ' ἔξ οἰκίας τῆς τινος ἐπιχωρίων δαδαί-
μονος. ἄλλα τε περιβεβλημένα μεγάλα χρήματα, ἢ
χώρας πολλῆς ἀνὰ τὴν Ισπανίαν κυρίαν οὔσαν. ὅθεν
στρατιώτας ἀμφὶ διχιλίου ἀγείρας, δορυφόρων τε πε-
ριβαλλόμενος δυνάμειν, Γότθων μὲν, Θεοδέριχε δὲ
νότος, τῷ λόγῳ ἤρχεν. ἔργῳ δὲ τύραννος ἐκ ἀφανῆς ὤν.
δεί-
σας τε Θεοδέριχος (ἅτε ἐκείνου ἐς ἄκρον καὶ ἐμπειρίας
ἦκον) μή οἱ, πόλεμον τὸν πρὸς δέλον τὸν αὐτὸν ἔχοντες
σφάλλοντι, ἢ Φράγγοι, ὡς τὸ εἶδος, ἀπαντήσουσιν, ἢ καὶ
Procopius.

tem auro modico sibi paravit. Sic demum
pars Galliae a Gotthis & Germanis haberi
cepta est.

Postea Germani, viribus audiores, Eorum bellum
nulla habita Theoderici ratione, ejus-
que metu deposito, in Alaricum & Vi-
sigotthos bellum moverunt. Qua de re
factus certior Alaricus, Theodericum pro-
tinus advocavit. Dum ille cum magno
exercitu suppetias venit; interea Visi-
gotthi Germanis, quos ad Urbem Car-
cassonem habere castra audierant, occur-
runt, & castra ipsi etiam metati, si-
stunt. Ibi cum diutius sedissent, suos
ab hoste vastari agros moleste ferebant.
Denique in Alaricum contumeliosi passim
erupere sermones, terrorem illi ab ho-
ste incussum objicientium, focerique ex-
probrantium cunctationem. Se adversa-

riis virtute & animo pugnandi pares ja-
ctabant, & solos facilius e Germanis
relaturos victoriam. Quare Gotthis ab-
sentibus, coactus est Alaricus cum ho-
ste configere. Quo in praelio superio-
res Germani, Alaricum Regem cum ple-
risque Visigotthorum occidunt, magnam
Galliae partem occupant, & summa con-
tentione Carcassonem obsident, ferente
fama, gazam ibi Imperatoriam asserva-
ri, quam aetate superiori, Roma capta,
Alaricus senior abstulerat. In ea vise-
batur Salomonis Hebraeorum Regis supel-
lex praeclarissima. Erant enim praeiis or-
nata lapidibus complura vasa: quae quon-
dam Romani Hierosolymis exportaverant.

Qui praelio superfuerant Visigotthi, Gi-
felicum, Alarici ex concubina filium,
Regem appellarunt; quod Amalaricus,
qui matrem habuit filiam Alarici, tunc
admodum puer esset. Deinde Theodero-
co cum Gotthorum copiis adventante;
corrupti metu Germani, obsidionem sol-
verunt. Illinc digressi, regiones Gal-
liae, quae ultra Rhodanum ad Oceanum
vergunt, subegere: unde cum eos exi-
gere non posset Theodericus, ut partes
illas retinerent concessit: reliquam ipse
recepit Galliam, sublatoque e medio
Gisefico, regnum Visigotthorum trans-
tulit ad suum ex filia nepotem Amalar-
icum; cujus adhuc pueri tutelam susce-
pit. Thesauro omni, qui repositus erat
Carcassone, sublato, Ravennam festine
rediit. At in Galliam Hispaniamque
Praefectos & copias identidem mittens,
dabat operam provide, ut regnum sibi
firmissime stabiliret. Illarum autem pro-
vinciarum Praefectis tributum imposuit:
quod cum quotannis acciperet, ne ava-
ritia duci videretur, illud in donati-
vum annum, quo Gotthorum ac Visi-
gotthorum exercitum affligiebat, conver-
tit. Hinc factum progressu temporis,
ut Gotthi & Visigotthi, sub eodem
Principe iisdem in terris positi, mutuis
liberorum suorum connubiis affinitatem con-
traxerint.

Post vero, Theudis, natione Got-
thus, quem Theodericus exercitui prae-
fecerat miseratque in eas partes, ex
Hispania uxorem duxit, non Visigot-
tham genere, sed e sanguine indigenae
divitis, & ipsam auro locupletissimam,
& fundi dominam latissimi in Hispania.
Unde cum militum duo circiter
millia collegisset, ac valido munif-
feto se satellitio, verbo quidem Dux
Gotthorum, Theoderici munere, re Tyrannidem
autem ipsa tyrannus erat non obscu-
rus. Ac veritus pro singulari sua pru-
dencia ac rerum usu Theodericus, ne
si bellum inferret subdito, sibi obviam
ut verisimile videbatur, Franci obsisterent,
vel res novas moverent Visigotthi, adeo

Eorum bellum
cum Visigot-
this.

Edit. Paris.
pag. 343.

Carcassonem
obsident: ubi
erant in gaza
Alarici vasa
Salomonis.

Theoderici
res gestae in
Gallia.

Theudis ux-
orem Hispanam
ducit.

pag. 344.
Tyrannidem
occupat.

non Theudi potestatem abrogavit, ut perpetuum armorum imperium ipsi detulerit. Porro Gotthorum primoribus imperavit, ad eum scriberent, recte ipsum & convenienter sapientiae suae facturum, si Theoderici salutandi causa Ravennam veniret. Mandata quidem Theoderici plane Theudis exequabatur, nec vestigal annuum intervertebat umquam; at nec Ravennam ire, nec per litteras invitantibus id polliceri voluit.

Ατι νεώτερον Ουϊσίγοτθοις αὐτὸν δράσασσι, ἔτε παρέλυε τῆς ἀρχῆς Οὐδίνω, ἀλλὰ καὶ τῶν στρατῶν ἐξηγεῖσθαι αἰεὶ ἐς πολέμον ἰόντι ἐκέλευε. γράφειν μὲν τοὶ αὐτοὶ Γότθων τοῖς πρώτοις ἐπήγγελεν, ὡς δίκαιά τε ποιοίη, καὶ ξυνέσεως τῆς αὐτῆς ἀξία, ὡς Οὐδέριχον ἐς Ράβερναν ἦκων ἀσπάζοιτο. Οὐδὴς ὅτ' αὐτὸν Οὐδέριχος ἐκέλευεν, ἀπαντα ἐπέτελει. καὶ φόρον τὸν ἐπέτειον ἔποτε ἀνίει. ἐς Ράβερναν δὲ ἵεναι ἔτε ἤθελεν, ἔτε τοῖς γράφουσιν ἐπηγγέλλετο.

C A P U T X I I I .

Franci Thoringos & Burdiones debellant. Sororem Regis Francorum Amalaricus uxorem ducit; cum Atalarico paciscitur: a Francis in praelio vita. Theodaticum Francis pacta conventa: de quibus implendis orationem Ritigis ad suos habet. Cum Francorum Regibus societatem pangit.

Franci Thoringos debellant, & Burgundiones.

POST Theoderici obitum, Franci, nemine jam obsistente, Thoringos bello adorti, ipsorum Regem Hermenefridum interficiunt, ac totam gentem in ditionem subjungunt suam. Hermenefridi uxor cum libetis elapsa, ad fratrem suum Theodatum, tunc temporis Gotthorum Regem, se recipit. Deinde Germani cum Burgundionibus, qui supererant, armis congressi adeptique victoriam, eorum Regem, in castellum quoddam regionis illius coniectum, asseruarunt custodiis: ipsos vero, ad obsequium redactos, secum in posterum militare coegerunt, ut bello captorum conditio postulabat, & locis omnibus, quae Burgundiones ante coluerant, vestigal imposuerunt. Rex autem Visigothorum Amalaricus, adulta jam aetate, Germanorum potentiam reformidans, eorum Regis Theodeberti sororem in matrimonium duxit, & Gallia cum Gotthis & Atalarico consobrino suo ita divisit, ut Gotthis cesserit, quidquid est cis Rhodanum fluvium; partes vero trans illum positae, in Visigothorum ditione manserint. Convenit etiam inter ipsos, ut nec vestigal, quod constituerat Theodericus, non penderetur amplius Gotthis. Quidquid opum ex urbe Carcaifone idem abstulerat, Atalaricus bona fide Amalarico restituit. Quoniam vero hae duae gentes connubiis affinitates junxerant; unicuique viro, qui uxorem e gente altera accepisset, permessa est optio, utrum mallet uxorem sequi, an ad gentem, ex qua ipse esset, illam traducere. Uxores multi abduxerunt arbitrato suo: multi secuti sunt. Postea Amalaricus offensus suae conjugis fratri poenas graves perfolvit. Cum enim uxorem de Deo recte sentientem Ariana ipse imbutus haeresi, non modo consuetis uti caeremoniis, & in divino cultu instituta patria vetaret sequi; sed indignis etiam modis acciperet nolentem ad suae sectae ritus accedere: hac ferre non valens mulier, fratri rem totam edidit. Hinc orto Germanos inter ac Visigothos bello, ac praelio pertinacissime inito, victus demum Amalaricus non sine magna suorum strage, oppetit. Sororem Theodebertus cum omnibus opibus recipit, & quantacumque pars Galliae Visigothis obvenerat, eam obtinet. Qui cladi superfuere, ex Gallia cum uxoribus liberisque egressi, in Hispaniam ad Theudin jam palam tyrannum se receperunt. Ita Gallia in Gotthorum ac Germanorum ditionem venit.

Amalarici connubium.

Ejusdem cum Atalarico conventa. Edit. Paris. pag. 345.

A Francis ex-
sus Visigot-
thorum Rex
Amalaricus.

EΠΕΙ δὲ Οὐδέριχος ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνιστο· οἱ Φράγγοι, ἔδενός σφίσιν ἐτι ἀντιστατούτως, ἐπὶ Ουρύγγας ἐστράτευσαν, καὶ Ερμυρέφειδὸν τε τὸν αὐτῶν ἀρχόντα κτείνεσσι, καὶ αὐτὸς ἀπαντας ὑποχείριος ποιησάμενοι ἔχον. ἡ δὲ τῷ Ερμυρέφειδῃ γυνὴ ξυν τοῖς παισὶ φυγῆσα, περὶ Οὐδίναν τὸν ἀδελφόν, Γότθων τλίμικαυτὰ ἀρχοντα, ἦλθε. καὶ δὲ, Γερμανοὶ Βεργυζίωνων τε τοῖς περιέσιν ἐς χεῖρας ἦλθον καὶ μάχῃ νικήσαντες, τὸν μὲν αὐτὸν ἀρχόντα ἐς τι τῶν ἐκείνῃ φρεσίων καθεύδοντες, ἐν φυλακῇ εἶχον· αὐτοὺς δὲ κατηκόους ποιησάμενοι, ξυστρατεύειν τοιοῦτον σφίσιν ἐπὶ τῆς πολέμιας, ἄτε δορυαλώτας, ὡς ἀγχαζον· καὶ τὴν χώραν ἐξέμπασαν, ὡς Βουργυζίωνες τὰ πρότερα ᾤκου, ὑποχείριον ἐς ἀπαγωγὴν φόρου ἐκτίσαντο. Αμαλάριχος τε, ὃς ἦρχεν Ουϊσίγοτθων, ἐπεὶ εἰς ἀνδρὸς ἡλικίαν ἦλθε, δυνάμειν τὴν Γερμανῶν κατορρώδηςας, τὴν Οὐδιδίβετος ἀδελφῷ τῷ Γερμανῶν ἀρχόντος ἐν γαμετῆς ἐποίησατο λόγῳ· καὶ Γαλλίαν πρὸς τὴν Γότθους καὶ τὴν ἀνεμὶνὸν Αταλάριχον ἐνείματο. τὰ μὲν ὅτ' ἐν τῇς τῷ Ροδανῷ ποταμῷ, Γότθοι ἐλαχον· τὰ δὲ τῆς ἐκτὸς, ἐς τὸ Ουϊσίγοτθων περιέσει κράτος. ξυνέκειτο δὲ φόρον, ὃν Οὐδέριχος ἔταξε, μηκέτι ἐς Γότθους κομίζεσθαι· καὶ χρήματα, ὅσα ἐκείνος ἐν Καρκασιανῆς πόλεως λαβὼν ἔτυχεν, Αταλάριχος Αμαλάριχον ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀπέδωκεν. ἐπεὶ δὲ ἄμφω τὰ ἔθνη ταῦτα ἐς τὸ κῆδος ἀλλήλοις ξυνελδόντα ἔτυχε, τὴν αἵρεσιν ἔδωσαν ἀνδρείκασθαι, τὴν ἐγγύην ἐς δάτερον ἔθνος πεποιημένῳ, πρότερον γυναικὶ ἐπέδαι βάλαιτο, ἢ ἐκείνῳ ἐς γένος τὸ αὐτὸ ἀγχεσθαι; ἦσαν δὲ πολλοὶ καὶ οἱ τὰς γυναικας ὅπως ἐβέβηλοντο ἄγοντες, καὶ οἱ πρὸς τῶν γυναικῶν τῶν σφετέρων ἀγόμενοι. ὕστερον ὅτ' Αμαλάριχος, προσκεκρυπὼς τῷ τῷ γυναικὸς ἀδελφῷ, κακὸν μέγα ἔλαβε. δόξης ὅτ' ὀρθῶς τὴν γυναικα ἔσαν, αἵρεσιν αὐτὸς τὴν Αρείαν ἔχων, ἐκ εἰς νομίσαις τοῖς εἰσδοῦσι χεῖσθαι, ἐδὲ καὶ τὰ ἔθνη τὰ πάτρια, τὰ ἐς τὸ θεῖον ὀξοσιεσθαι. ἀλλὰ καὶ προχωρεῖν τοῖς αὐτῇ ἡθεσιν ἐκ ἐθέλσαν, ἐν πολλῇ ἀτιμίᾳ εἶχεν. ἀπερὲς εἰς ὅτ' αὐτὸς τὴν γυνή φέρειν ἐς τὸν ἀδελφὸν ἐξέλεγεσθαι ἀπαντα. διὸ δὴ ἐς πόλεμον Γερμανοὶ τε καὶ Ουϊσίγοτθοι πρὸς ἀλλήλους κατέσπονσαν. καὶ λίαν μὲν ἰσχυρὰ ἐπιπλεῖσον ἐγγόνει ἡ μάχῃ. τέλος δὲ ἡσθηθεὶς Αμαλάριχος, τῶν τε οἰκείων πολλὰς δαποβάλλει, καὶ αὐτὸς θνήσκει. Οὐδιδίβετος δὲ τὴν τε ἀδελφὴν ξυνὴν πᾶσι χρήμασιν ἔλαβεν, καὶ Γαλλίας ὅποσον Ουϊσίγοτθοι λαχόντες εἶχον. τῶν δὲ ἡσθημένων οἱ περιόντες ἐν Γαλλίᾳ ξυνὴν γυναικί τε καὶ παισὶν ἀναστάντες, περὶ Οὐδίναν ἐς Ἰσπανίαν ἠδὲ ἐκ τῆς ἐμφανῆς τυραννοῦντα ἐχώρησαν. ἔτω μὲν Γότθοι τε καὶ Γερμανοὶ Γαλλίαν ἔχον.

* παρὰ

* παρὰ

Χρόνῳ δὲ τῷ ὑσέρῳ Θεοδώτῳ, ὁ τῷ Γότθων ἀρχηγός, ἐπειδὴ Βελισαρίου ἐς Σικελίαν ἦκειν ἐπύθετο, ξυμῆκας πρὸς Γερμανὸς ποιῆται, ἐφ' ᾧ ἀρχοντὰς τε αὐτὸς, καὶ τῷ Γότθοις ἐπιβάλλουσιν ἐν Γάλλοις μοῖραν, καὶ χρυσὸν κεντηνάρια λαβόντας εἰκοσι, πόλεμον σφίσι τὸνδε ξυμῆκας. ἔπειτα τὰ ξυγκείμενα ἐργάζεσθαι, μοῖραν τὴν πεπερωμένῳ ἀνέπλησε. διὸ δὲ Γότθων πολλοὶ τε καὶ ἄριστοι ἐνταῦθα, ὧν Μαρκίας ἡγεῖτο, φυλακῇ εἶχον. ὅς δὲ Οὐίτιγίς ἐνθένδε ἐξαναστῆσαι ἐχ' οἷός τε ἦν. καὶ μὴν ἐδὲ Φράγχοις ἀντιπᾶσαι αὐτὰς ὥρτο ἰκανὸς εἶσθαι, Γαλλίαν τε καὶ Ἰταλίαν (ὡς τὸ εἶκος) καταδέσσειν, ὡς αὐτὸς τῷ παντὶ στρατῷ ἐς Ρώμην ἐλάσῃ. ξυγκαλέσας οὖν εἴ τι ἐν Γότθοις καθάρων ὡς, ἐλεξε τοιάδε. Οὐκ ἦδειαν μὲν, ἀνδρες ξυγγενεῖς, ἀναγκαίαν δὲ ὑμῖν παραίνεσιν ποιῆσθαι βελομένης, ἐνθένδε ὑμᾶς ἐν τῷ παρόντι ξυμῆκας. ὅπως δὲ ἀκασήδε μὲν πρῶτος, βελούσηδε δὲ τῷ παρόντων ἡμῖν ἐπαξίως. οἷς ἡδ' αἰσθάνεσθαι κατὰ νοῦν χωρῶσι. τὸ μὴ περὶ τοῦ μὲν νάγκη ἢ τύχη, ἔτω τὰ παρόντα διωκῆσθαι ἀξυμφορὸν τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἡμῖν ὡς ἄριστα ἐς τὸ πολέμῳ παρασκευῇ ἔχει. Φράγχοι δὲ ἡμῖν ἐμποδὼν ἴσανται, οἷς ἐκ παλαιῶν πολεμίοις εἴσι, τοῖς τε χημάσι, καὶ τοῖς σώμασι δαπανώμενοι, ἀντέχειν εἰς τὸδε ὅμως ἰχύσαμεν. ἐπεὶ ἄλλο ἡμῖν ἔδεν ἀπὸντα πολέμιον. ἐφ' ἐτέρως δὲ νῦν ἡμᾶς ἀναγκαζόμενους ἵεναι, τὸ πρὸς αὐτὰς πόλεμον καταλύειν δεήσει. πρῶτον μὲν, ὅτι ὡς δυσμενεῖς ἡμῖν ἐχθροὶ, μὲν Βελισαρίου ἐφ' ἡμᾶς τεταξέονται πάντως. τὰς δὲ ἐχθρὸν τὸν αὐτὸν ἔχοντας, ἀλλήλοισι ἐς ὅνοι-ἀν τε καὶ ξυμμαχίαν ξυμῆκας, ἢ τὸ πρᾶγμα εἰσὴν γαίται φύσις. ἔπειτα, ὡς καὶ πρὸς ἐκάτερον στρατόπεδον χωρεῖς τὸ πόλεμον διενέγκωμεν, λελεῖφεται ἡμῖν ἀμφοτέρων ἡσῆσθαι. ἀμεινον οὖν ὀλίγῳ ἡμᾶς ἐλασσάμενους, τὰ πλεῖστα τὸ ἀρχὴν ἡσῆσθαι, ἢ πάντων ἔχειν ἐφειμένους, ξυμῆκας τὴν ἡγεμονίαν δυνάμει πρὸς τὸν πολεμίων ὑποτάσσονται. οἷμι τοίνυν, ὡς, ὡς Γαλλίας τὰς σφίσι ὁμόρους Γερμανοῖς δῶμεν, καὶ χημάτα, ὅσα ξυμῆκας τῇ χώρᾳ ταύτῃ Θεοδώτῳ αὐτοῖς ἀμολόγησε δώσειν. ἐχ' ὅσον ὑπαρξέονται τὸ εἰς ἡμᾶς ἐχθρός, ἀλλὰ καὶ πόλεμον ἡμῖν ξυμῆκας τὸνδε ὅπως δ' αὖτις, ὅς φερομένων τὸ πρᾶγμα ἡμῖν, Γαλλίας ἀνακτῆσθαι. ὑμῶν ἐχθροὶ γίνεσθαι μὲν, ἐμὲ δὲ τὸν παλαιὸς εἰσέρχεται λόγος, τὸ παρὸν δὲ τιθέναι κελόων. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τὸ Γότθων λόγιμοι, ξυμφορὰν εἶναι αὐτοῖς οἰόμενοι, ἐπιτελῆ γίνεσθαι ἡθέλον. σέβονται τοίνυν πρὸς βίαν αὐτίκα ἐς τὸν Γερμανῶν ἔθνος, ἐφ' ᾧ Γαλλίας τε αὐτοῖς ξυμῆκας τῷ χρυσῷ δώσασσι, καὶ ὁμαίχμιαν ποιήσονται. Φράγχοι δὲ τὸν ἡγεμόνα ἦσαν Ἰλδρίβερος τε καὶ Θεοδρίβερος, καὶ Κλοδαριος. οἱ Γαλλίας τε καὶ τὰ χημάτα παραλαβόντες, διενείμαντο μὲν καὶ λόγον τὸ ἐκάστω ἀρχῆς, φίλοι δὲ ἀμολόγησαν Γότθοις ἐς τὰ μέγιστα εἶσθαι, καὶ λάθρα αὐτοῖς ἐπικέρως πέμψειν. καὶ Φράγχοι μὲν τοῖς, ἀλλ' ἐκ τῶν σφίσι καπηλίων ἐθῶν. ὁμαίχμιαν δὲ αὐτὸς ἐκ τῶν ἐμφορῶν ἐπὶ τῷ Ρωμαίων κακῷ ποιήσασθαι ἐχ' οἷός τε ἦσαν, ἐπεὶ ὀλίγῳ πρότερον βασιλεὺς τὸνδε τὸν πόλεμον ξυμῆκας ἀμολόγησαν. οἱ μὲν οὖν πρὸς βίαν, τὰ ἐφ' οἷς περὶ ἐλάλησαν ἐχθροὶ, ἐπαυῆκον ἐς Ράβενναν. τότε

Deinde Theodatus Gotthorum Rex, Theodatus cum Francis pacificatur. de Belisarii in Siciliam adventu certior factus, cum Germanis paciscitur, ut ipsi eorum Reges ad hoc bellum auxilio veniant, ubi Galliarum partem, in ditione Gotthica sitam, ac duo millia auri pondo acceperint. Verum is vitæ factum prius implevit, quam pacta convента. Quamobrem multi iique fortissimi Gotthorum in illis erant partibus præsidarii, duce Marcia. Neque eos evocare inde Vitigis tuto poterat, nec Francis pares putabat fore, Galliam atque Italiam procul dubio incurfaturis, si ipse copias omnes Romam duceret. Itaque convocatis, qui inter Gotthos erant lectissimi, orationem hanc habuit. Huc vos coegi modo, Gentiles mei, ut monita dem, parum illa quidem jucunda, sed necessaria: quæ æquo animo audiat velim, & pro rerum instantium merito in medium consulatis. Certe quibus ex voto non procedunt incæpta; de statu, in quo sunt, frustra illi tractaverint, nisi necessitati ac fortunæ se se accommodent. Cætera quidem bello necessaria optime paravimus; sed obstant Franci, veteres hostes: quibus hæcenus, licet cum pecuniâ & vitæ multorum dispendio, restitimus, quia nihil hostile præterea se nobis obtulit. Nunc arma alio vertere coactis, pacem cum Francis pungere necesse erit: primo, quia, si ipsis inimicitia nobiscum maneat, profecto in nos vires cum Belisario sociabunt. Fert enim natura, ut qui hostem communem habent, amicitia ac societate conjuncti sint. Deinde, si utrumque exercitum separate adoriamur, utrinque certa nobis clades impendet. Præstat igitur levi jactura maximam regni patrem conservare, quam habendi omnia cupiditate eoredigi, ut vita pariter cum omni ditione spoliemur ab hostibus. Quare existimo Germanos, non modo odium, quo a nobis dissident, deposituros, sed nostros etiam in hoc bello socios fore, si ipsis finitimam Galliam & quantamcumque pecuniam cum ea se daturum Theodatus promiserat, concedamus. Quo autem pacto, si res nobis prospere cesserit, recuperaturi Galliam sinus, nemo vestrum disquirat. Subit enim memoria veteris illius verbi, quo jubemur instantia bene constituere. Hæc cum audissent Gotthorum Proceres, ac sibi conducere censuissent, ut ea fierent placuit. Ergo mittuntur statim ad Germanos Legati, qui illis Galliam cedant, datoque auro componant societatem. Tunc Reges Francorum erant Childeburtus, Theodebertus & Clotharius: qui traditam sibi Galliam ac pecuniam inter se pro cuiusque regni portione diviserunt, promiseruntque se Gotthis amicissimos fore, & auxilia missuros clam, non Francorum, sed nationum, quibus imperarent. Nec vero poterant adversus Romanos societatem coire palam, Imperatori in hoc bello opem paulo ante polliciti. Legati, re, cujus causa missi erant, confecta, Ravennam redeunt. Tum demum Marciam cum copiis, quibus præerat, Vitigis revocavit.

Deinde Marciam cum suis eparchis Ovitigis

CAPUT XIV.

Belisarius relicto Neapoli & Cumis presidio, Romam petit. Dedunt se Romani. Via Appiæ descriptio. Gotthi Roma excedunt. Eam ingreditur Belisarius, & ad obsidionem ferendam necessaria parat.

Edit. Parif.
pag. 347.

Cumigantrium
trum Sibyllæ.

Quæstor.

*Erat Censor
Via Appiæ.

pag. 348.

Gothi Roma
abunt.

Urbem ingre-
ditur Belisa-
rius.

Claves ad Im-
peratorem
mittit.

Muros reparat.

DUM hæc agit Vitigis, interea Belisarius Romam cogitans, profectiorem parat. Itaque trecentis militibus, & peditatu delectis, Præfectoque Herodiano, Neapolin credidit. Quot etiam Cumanæ arci custodiendæ suffecturos putavit, tot eo misit: cum in Campania, præter Cumas ac Neapolin, nullus esset munitus locus. Hæ sunt Cumæ, quarum incolæ antrum ostendunt, in quo Sibyllam vaticinatam perhibent. Porro Cumas mare alluit, stadiis cxxviii. Neapoli distans. Instruente exercitum Belisario, Romani, calamitatem Neapolitanæ similem veriti, re perpensa, satius esse iudicarunt Imperatoris copias in urbem accipere; eos ad id maxime impellente Silverio, civitatis Pontifice. Mox Fidelium, Mediolano urbe Liguriæ oriundum, qui prius Atalarici Assessor fuerat (hæc dignitas lingua Romana dicitur Quæstor) ad Belisarium legant, eumque Romam hoc invitant promisso, citra pugnam se urbem deduros. Ille via Latina exercitum duxit, relicta ad lævam Appiæ, quam Appius * Consul Romanus ante annos nongentos munit, ac suo donavit nomine. Viam Appiam diebus quinque emittitur vir expeditus. Ab urbe enim Roma ad Capuam pertinet, ea latitudine, ut adversa inter se plaustra duo libere commeent. Omnium maxime spectabilis est. Molares enim & natura præduri sunt lapides omnes: quos certe Appius e remota aliqua lapidicina illux convexit: cum vicinus ager nullos ferat ejusmodi. Eos autem lævigatos in planum, & angulatos, apte commisit, non inferto ære aliave re quapiam. Adeo tamen firma compage hærent, itaque coeunt; ut spectantibus non arte coagmentati, sed natura congeniti videantur. Et quamvis per tot sæcula frequentibus plaustris ac jumentis quibuslibet quotidianum iter præbuerint; tamen nec ab ordine vel minimum cessere; nec fractus quisquam est nec minutus, nec pristinum nitorem amisit. Hactenus de via Appiæ.

Gothi vero, qui Romæ præsidium agitabant, cum adventare hostem audissent, nec lateret eos Romanorum consilium, ex eo valde erant solliciti, quod urbem tueri, & accedentibus repugnare minime poterant. Inde postmodum, cum bona Romanorum venia, profecti, concesserunt omnes Ravennam; excepto Leuderio ipsorum Duce: quem, ut opinor, præsentis fortunæ pudor ibi tenuit. Illa die evenit, ut quo tempore Romam Belisarius cum Imperatoris exercitu per portam, quam Asinariam vocant, intrabat, eodem inde Gotthi per aliam, quæ Flaminia appellatur, excefferint. Atque ita recepta est Roma die ix. Decembris, anno postquam capta fuerat sexagesimo; qui fuit xi. imperii Justiniani. Tum Leuderio Gotthorum Ducem & portarum claves ad Imperatorem Belisarius misit, & cura ad muros, qui passim collapsi erant, reparandos conversa, minas ita extruxit, ut in angulum omnes definerent, addita a sinistro latere appendice, ne defensores ad illos positi paterent telis op-

ΕΝ ᾧ ταῦτα Οὐίτιγίς ἐφρασεν, ἐν τῷ Βελισάριος ἐς Ρώμην ἰέναι παρεσκευάζετο. ὁπολέξας οὖν ἄνδρας ἐκ καταλόγου πεζικῆς ξικασίας, καὶ Ἡρωδیانον ἀρχοντα ἐπὶ τῇ Νεαπόλει φυλακῇ κατέστησάτο. ἐπέμψεν καὶ ἐς Κυμὴν φρενὲς, ὅσας ᾤετο τῇ τῆς συνταῦθα φρενὲς φυλακῇ ἱκανὲς εἶναι. ἄλλο γάρ τι ὀχύρωμα ἐν Καμπανίᾳ, ὅτι μὴ ἐν Κύμῃ τε καὶ ἐν Νεαπόλει, ἐκ τῶν ἐν ταύτῃ τῇ Κύμῃ οἱ ἐπιχώριοι τὸ Σιβυλλῆσι δεικνύουσι, ἀπήλαιον, ἐνθα δὴ αὐτὸ τὸ μαντεῖον γεγενῆσθαι φασιν ἐπιθαλασσία δὲ ἡ Κύμη ἐστὶ, Νεαπόλεως ἐκ τῶν εἰκοσίων καὶ ἑκατὸν σταδίων διέκυσσα. Βελισάριος μὲν οὖν διεκόσμη τὸ στρατεῦμα. Ρωμαῖοι δὲ, δέισαντες μὴ σφίσι συμβαίνειν ὅσα Νεαπολίταις συμπεπτώκε, λογισάμενοι ἐγνωσαν ἀμεινον εἶναι τῇ πόλει τὴν βασιλέως στρατὸν δεξασθαι. μάλιστα δὲ αὐτὸς Σιλβέριος εἰς τὸ ἐνῆγεν, ὃ τῆς δὲ τῆς πόλεως ἀρχιερέως. Φιδελίον τε πέμψαντες, ἄνδρα ἐκ Μεδιολάνων ὀρμώμενον, ἢ ἐν Διγέροις κεῖται, ὃς δὴ Ἀταλασίῳ παρὶ δρόμοις πρότερον, κοινὰς ὡρα δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην καλεῖσιν Ρωμαῖοι Βελισάριον ἐς Ρώμην ἐκάλουν, ἀμαχητὶ δὲ πόλιν παραδώσειν ὑποχόμενοι. ὃ δὲ τῆς Λατίνων ὁδὸς ἀπῆγε τὸ στρατεῦμα, τὴν Ἀππίαν ὁδὸν ἀφείκει ἐν ἀριστερᾷ, ἢ Ἀππιοῦ ὁ Ρωμαίων ὑπατος ἐννακοσίους ἐν αὐτοῖς πρότερον ἐποίησέ τε, καὶ ἐπὶ αὐτὸν ἐχρῆσθαι. ἢ ἡ Ἀππία ὁδὸς, ἡμερῶν πέντε ἀνδρὶ δὴ ζῶντι ἐκ Ρώμης ὅδ' αὐτὴ ἐς Καπύην δύνει. ὁ δὲ εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην, ὅσον ἀμάξας δύο ἀλλήλαις ἐναντίας ἰέναι καὶ εἰς ἀξιοθέατος πάντων μάλιστα. τὸ δὲ λίθον ἅπαντα, μυλὴν τὴν τε ὄντα καὶ φύσει σκληρόν, ἐκ χώρας ἄλλης μακρὰν ἔσσης τεμὼν Ἀππιοῦ ἐνταῦθα ἐκόμισε. ταύτης δὲ τῆς γῆς ἔδαμῃ πέφυκε λεία καὶ τῆς λίθου καὶ ὁμαλὲς ἐργασάμενος, ἐγγώνιος δὲ τῇ ἐντομῇ πεποιημένος, ἐς ἀλλήλους ἐκινῆσεν, ὥστε χαλκὸν ἐν τῷ, ὥστε τι ἄλλο ἐμβεβλημένος. οἱ δὲ ἀλλήλοις ἔπειτα ἀσφαλῶς ἐκινῶνται καὶ μεμύκασιν. ὥστε ὅτι δὴ ἐκ εἰσιν ἡρμοσμένοι, ἀλλ' ἐμπεφύκασιν ἀλλήλοις, ὁ δὲ τῶν ὁρῶσι παρέχοντες καὶ χρόνῳ τριβέντος συχνὴ δὴ, ὥστε ἀμάξαις τε πολλαῖς καὶ ζώοις ἅπασιν ἄβατοι γενόμενοι ἐς ἡμέραν ἐκάσθη, ὥστε τὴν ἀρμονίαν πάντα πασιν ἄνευ κινῶνται, ὥστε τινὲς αὐτῶν ἄφθαρτῶν ἢ μείονι γενεᾷ ἐκινῶνται, καὶ μὴ ὥστε τὴν ἀμαρυγῆς τι ὁποβαλέσθαι. τὰ μὲν δὲ τῆς Ἀππίας ὁδὸς τοιαῦτα ἐστὶ.

Δ Γότθοι δὲ, οἱ ἐν Ρώμῃ φυλακῇ εἶχον, ἐπεὶ τὰς τε πολεμικὰς ἀρχὰς πᾶσι πύθοντο, καὶ Ρωμαίων τῆς γνώμης ἠδόντο, ἢ χαλκὸν, τὴν τε πόλιν φυλάσσειν, καὶ τοῖς ἐπίσσι δὲ μάχης ἰέναι ἐχέοι τε ὄντες. ἐπειτα δὲ Ρωμαίων σφίσι ἐνδιδόντων, ἐνδένδε ἀπαλλαχέντες ἐπὶ Ραβέννης ἐχώρησαν ἅπαντες. πλήν γε δὴ, ὅτι Δούδερις, ὃς αὐτῶν ἡρχεν (αἰδέσθεις, οἱ μαι, τὴν τὴν παρῶσαν) αὐτὸς ἐμείνε. ἐκινῶνται τε ἐκινῶν τῇ ἡμέρᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, Βελισάριον μὲν καὶ τὴν βασιλέως στρατὸν ἐς Ρώμην εἰσέναι δὲ πύλης, καὶ καλεῖσιν Ἀσινάριαν; Γότθους δὲ ἀναχωρεῖν ἐνδένδε δὲ πύλης ἐτέρας, ἢ Φλαμινία ἐπικαλεῖται Ρώμην τε αὐτὸς ἐξήκοντα ἔτεσιν ὕστερον * ὑπὸ μνησ, ἐνδέκατον ἔτος Ια * θ'. ἀπὸ. σινιαντὸν βασιλέως τὴν αυτοκράτορα ἀρχὴν ἔχοντος, ἢ μὴ λω. Δούδεριον μὲν οὖν τὸν Γότθων ἀρχοντα, καὶ τῶν πύλων τὰς κλείς, Βελισάριος βασιλεὺς ἐπέμψεν αὐτὸς δὲ τῶν περιβόλων πολλὰ καὶ διερρύσηκός ἐπεμελεῖτο, ἐπαλξιν δὲ ἐκάσθη ἐγγώνιον ἐποίησεν. οἱ κοδομίαν δὲ

τινα ἐτέρων ἐκ πλαγίας τὸ δ' αὖν ὡς τιθεῖσθαι, ὅπως οἱ ἐνθ' ἐν-
 δε τοῖς ἐπὶ σὶ μαχόμενοι, πρὸς τῇ ἀριστερᾷ σφίσι τειχομα-
 χουμένων, ἡκιστα βάλλωνται. Ἐπὶ τὸν ἀμφὶ τὸ τεῖχος βα-
 θεῖαν τε καὶ λόγῳ ἀξίαν πολλὰ ὥρυσε. Ῥωμαῖοι δὲ τὴν μὲν
 ἀφ' ὧν τὴν στρατὸν, καὶ διαφέροντως τὴν ἐς τὰς ἐπάλξεις ἀ-
 ποδεδεγμένῳ ἐμπειρίαν, ἐπὶ νουῶν. ἐν θαύματι δὲ μεγά-
 λω ποικίλοι, ἢ χαλκόν, εἴ τινα ὡς πολιορκηθήσεται ἐννοί-
 αν ἔχων, φηδὴ ἐσιπτα οἱ ἐς Ῥώμην εἶναι. ἢ ἔτε πολιορκίαν
 οἱ ἂν ἐσι φέρειν τῇ ἐπιτηδείῳ τῇ ἀπορίᾳ, ὅτι τὸ μὴ ἐπιθα-
 λασίος εἶναι, καὶ τείχεσι περιβαλλομένη τὸς ἐπὶ τὴν χρῆμα.
 ἄλλως τε καὶ ἐν πεδίῳ κειμένη ἐσάγαν ὑπὲρ, τοῖς ἐπὶ σὶν
 εὐεφθορὸς, ὡς τὸ εἶκος, ἐστίν. ὃ καὶ ταῦτα ἀκούων, ταῖς πο-
 λιορκίαν ἔδεν τι ἡσυχον ἅπαντα ἐξιρτύνετο. καὶ τὸ σί-
 τον, ὃν ταῖς ναυσὶν ἔχων ἐκ Σικελίας ἐφίκετο, ἐν
 οἰκῆμασι δημοσίοις καταδεδέμενος ἐφύλασσε. καὶ Ῥωμαῖους
 ἅπαντας, καί περ δεινὰ ποιημένους, ὑπ' ἀγκυλῶν ἅπαν-
 τα σφίσι τὰ ἐπιτηδεύματα ἐκ τῇ ἀγρῶν ἐσκομίζεσθαι.

A pugnantium a parte læva : & mœnibus
 altam ac præclaram fossam circumdedit.
 Ac providentiam quidem Magistri mili-
 tum, & solertiam in pinnarum stru-
 ctura præcipue elucentem Romanii præ-
 dicabant ; iidem veroangebantur, ve-
 hementer mirantes quid illi in men-
 tem venisset, ut si obsessum iri se in-
 telligeret, intraret Romam, obsidioni
 ferendæ imparem, tum ob annonæ diffi-
 cultatem, quam, quod a mari absit,
 passura esset ; tum ob ingentem muro-
 rum ambitum, situmque in campo pla-
 nissimo, qui facilem invadentibus præ-
 bet aditum, pro natura loci. Hæc
 audiens Belisarius, nihilo secius om-
 nia ad obsidionem necessario expedit,
 & frumentum, quod e Sicilia secum
 advexerat, in horrea publica condi-
 tum servavit. Immo vero Romanos om-
 nes, ex agris comportare quidquid annonæ
 ibi habebant, quamvis id ægre ferrent,
 coegit.

CAPUT XV.

Partem Samnii recipit Belisarius. Beneventum cur olim dictum Maleventum. Ejus
 conditor Diomedes, stupendos apri Calydonii dentes ibi reposuit. Ibidem Æneade-
 dit Palladium Trojanum, cujus imago describitur : item sinus Ionius, Magna
 Græcia, aliæque partes Italiae.

ΤΟΤΕ δὴ καὶ Πίτζας, Γότθος ἀνὴρ, ἐκ Σαμνίνης ἦκων, αὐ-
 τὸν τε, καὶ Γότθος οἱ ἐκείνη ξυῖ αὐτὰς ὥκλωτο, καὶ Σαμνίνης
 τὴν ἐπιθαλασσίαν μοῖραν τὴν ἡμίσειαν Βελισαρίῳ ἐνεχείρισεν,
 ἀχρεῖς τὸ ποταμὸν, ὃς τὴν χώραν μεταξὺ φέρεται. Γότθοι δὲ,
 ὅσοι ἐπὶ θαλάσσιον τὸ ποταμὸν ἵδρυντο, ἔτε τὰ Πίτζας ἐπέδαι,
 ἔτε βασιλεῖ κατήκοι εἶναι ἠθέλον. στρατιώτας τε οἱ Βελισα-
 ρίος καὶ πολλὰς ἐδωκεν, ὅπως αὐτὰς ἐξυμφολάξωσι τὰ ἐκείνη
 χώρα, πρὸτερον δὲ Καλαβροὶ τε καὶ Ἀπυλίοι, Γότθων
 σφίσι τὴν χώραν ἐπαρόντων, Βελισαρίῳ ἐθέλωσι προσε-
 χώρησαν οἱ τε παράλιοι, καὶ οἱ τὰ μεσόγεια ἔχοντες. ἐν
 τοῖς δὲ Βενεβεντός ἐστιν, ὡς πάλαι Μαλεβεντόν ὠνόμασαν
 Ῥωμαῖοι. ταυτὸν δὲ Βενεβεντόν καλεῖσιν, τὸ ἀπὸ τῆς πρὸτερον ὠ-
 νόματος διαφύγοντες βλασφημίαν. βέντος γὰρ ἀνέμων Λατί-
 νων φωνῇ διώεται. ἐν Δαλματίας γὰρ, ἡ ταύτην καὶ ἀντικρὺ
 ἐν τῇ ἀντιπέρας ὑπερῶν κεῖται, ἀνέμῳ τι πνέμα
 σκληρὸν τε καὶ ὑπερφύως ἀγρίον ἐπισκῆπτειν φιλεῖ.
 ὅπερ ἐπειδὴν ἐπιπνέειν ἀρξῆται, ὁδὸν ἰόντα ὄντινα ἀν-
 θρωπον ἐνταῦθα ὀρεῖν ἐδεμίαν μηχανὴν ἐστὶν ἀλλ' οἱκοι,
 * ἅπαντα καθεύδοντες, ἑαυτὰς πρᾶσι. τοιαύτη γὰρ τις ἡ τῆς
 πνέματος φορὰ τυγχάνει ὥστε, ὥστε ἀνδρὰ ἰππεία ξυν τῇ ἰπ-
 πῳ ἀρπάσασα μετέωρον φέρεται ἐπιπλεῖσόν τε περιγαγῆσθαι.
 τὸ δὲ αἶρος χώρας, εἴτα ὅπῃ παρατύχη δόπορρί πτεσσα κτείνει.
 Βενεβεντόν δὲ, ἄτε κατ' ἀντικρὺ Δαλματίας ἔσαν (ὥσπερ
 μοι εἴρηται) ἐπὶ τῇ ὑψηλῇ τινος χώρας κειμένη, μοῖραν τι-
 να φέρεσθαι τὴν τε δὴ τὴν ἀνέμῳ δυσκολίας συμβαίνει ταύτην
 Διομήδης ποτὲ ὁ Τυδεὺς ἐδείματο, μὲν Ἰλίου ἀλῶσιν ἐκ τῆς ἀρ-
 γῆς δόπορ κτείνει. καὶ γνώριμα τῇ πόλει τὰς ὀδόντας σὺς τῆς
 Καλυδωνίας ἐλείπετο, ἃς οἱ θεῖος Μελέαγρος ἀθλα τῆς κωπη-
 γεσίας λαβὼν ἔτυχεν. οἱ καὶ εἰς ἐμὲ ἐνταῦθα εἰσι, θεῖα μα λό-
 γῳ πολλὰ ἰδεῖν ἄξιον, περὶ μετ' ὧν καὶ ἡσυχον ἢ ἑκατὶ δαμόν ἐν
 μύθοις χηάματι ἔχοντες ἐνταῦθα καὶ ἐξυγνέσθαι τὸ Διομή-
 δῳ Αἰνείᾳ τῷ Ἀγχιόσῃ, ἡκοντι ἐξ Ἰλίου, φασὶν, καὶ τὴν λόγι-
 ον, τὸ τὸ Αἰθῶν ἄγαλμα δοῦναι, ὃ ξυῖ τῷ Οὐδυσσεὶ δόπορ σὺλ-
 σας ἔτυχεν, ὅτε κατασκόπως τὸ Ἰλίον ἐλθέτω ἀμφω πρὸ-
 τερον, ἢ τὴν τε ἀλόσιμον γενέσθαι τοῖς Ἑλλήσιν. λέγεται γὰρ
 αὐτὰς νοσήσαντι τε ὕσερον, καὶ ὑπὲρ τὸ νόσον πωδανόμενον,
 καὶ τὸ μαντεῖον, ὃ ποτὲ οἱ τῆς κακῆς ἀπαλλαγῆναι ἐσέσθαι,

C TVM etiam Pitzas, natione Gotthus, Edit. Paris.
 profectus e Samnio, se & Gotthos, pag. 349.
 qui ibi cum ipso degebant, ac Samnii Samnii partem
 maritimi dimidiam partem ad fluvium us- tem recipit
 que, qui regionem interluit, Belisarii Belisarius.
 testati permisit. Gotthorum, qui trans-
 fluvium habitabant, nemo Pitzam sequi,
 neque in ditionem Imperatoris concedere
 voluit. Belisarius vero milites ei non
 multos dedit, qui cum ipso tractum il-
 lum tuerentur. Jam ante Belisario se spon-
 te dediderant, nullo constrikti Gotthorum
 præsidio, Calabri Apulique, cum maris
 accolæ, tum mediterranea incolentes : in
 quorum urbibus est Beneventum, olim
 Maleventum a Romanis dictum. Nunc
 autem Beneventum vocant, execrationem
 vitantes priori inditam nomini. Nam vox
 quidem Latina Ventus auram spirantem
 significat. In Dalmatia vero, quæ con-
 tra hanc urbem in adversa continente si-
 ta est, malus ac vehementissimus ventus
 bacchatur : qui quoties flare cœperit, in
 via neminem reperire est : at omnes se
 domi tenent. Is enim est venti impetus,
 ut equitem cum equo in sublime rapiat, ac
 diu per auras circumactum, quocumque
 fors tulerit, proiciens enecet. Molestiæ,
 quam affert hic ventus, non expers est
 Beneventum, quippe contra Dalmatiam,
 ut dixi, editoque in loco positum. Eam ur-
 bem filius Tydei Diomedes, ab Argis
 olim, post excidium Ilii, pulsus, condi-
 dit, ibique in monumentum reliquit apri
 Calydonii dentes, qui ipsius patruo Me-
 leagro in venationis præmium cesserant. Ibidem etiamnum servantur, visendi sane :
 ut qui non minus palmos tres orbe lunato
 colligant. Illic insuper cum Anchisæ fi-
 lio Ænea, qui Ilio venerat, Diomedem
 egisse ferunt, eique ex oraculi præscri-
 pto, dedisse Palladis simulacrum : quod
 rapuerat, Ulyssæ socio ; cum ambo I-
 lium, priusquam a Græcis caperetur, explo-
 ratum ivissent. Nam illi postmodum, ut fa-
 ma est, ægrotanti, consultum de morbo. O.
 raculum respondit, numquam ipsum convali-
 turum, nisi viro Trojano illam trade-
 ret statuum : quæ nunc ubi terra-
 D iij

Beneventum
 olim dictum
 Maleventum.

Ejus conditor
 Diomedes.

Dentes apri
 Calydonii.

Palladium.

pag. 350.

rum sit, Romani se scire negant. Ejus tantum speciem ostendunt incisam lapidi, & in æde Fortunæ hac etiam ætate positam pro æneo Palladis simulacro, ad exortivum templi latus sub dio stanti. Illa autem imago lapidea habitum refert bellantis, hasta, veluti ad conflictum, protenta. Tunicam talarem haberet, nec vultu reddit facta a Græcis Minervæ signa; sed iis est plane similis, quæ veteres formabant Ægyptii. Palladium Constantinus Aug. (si audimus Byzantios) in foro, cui nomen tribuit suum, defodit. Sed hæc hæc.

Sic Belisarius totam Italiam, quæ citra sinum Jonium est, Romam usque & Samnium subegit: quæ sunt ultra sinum, usque ad Liburniam, Constantianus, ut dixi, recepit. Nunc eorum, qui Italiam incolunt, exponere situm aggredior. Adriaticum pelagus in longum continentis recessum se se effundens, Sinum Jonium efficit, haud tamen ut in aliis locis, in quibus maris procurfus finitur Isthmo. Nam & Sinus, quem appellant Crisæum, ad Lechæum definens, ubi est urbs Corinthus, Isthmum ibi facit, stadiis ad summum x l. latum. Et sinus alter, qui excipit Hellepontum, ac Melas (id est, Niger) dicitur, haud majori, sed pari spatio Cheronæsum in Isthmum cogit. Ab urbe autem Ravenna, ubi Sinus Jonius terminatur, ad mare Tyrrhænicum viro expedito non minus dierum octo iter est: propterea quod ita progreditur infusum mare, ut constanter ad dexteram spatietur. Citra hunc sinum incolitur primum oppidum Dryus, hodie vulgo Hydrus: a cujus dextera sunt Calabri, Apuli & Samnites: hos Picentes excipiunt; quorum sedes Ravennam usque pertinent. A læva est pars altera Calabria, Brutii, Lucani: post quos habitant Campani, usque ad urbem Terracinam: succedunt his agri Romani fines. Hi populi maris utriusque littora ac mediterraneas omnes plagas interjacentes habent: eaque est quæ prius Magna Græcia dicebatur. Et vero sunt in agro Bruttio Locri, Epizephyrii, Crotoniata, ac Thurii. Trans sinum Græci, Epitrotæ dicti, primum locum obtinent, ad urbem usque maritimam Epidamnium. Hinc se aperit Prebalis regio; sequitur cui Dalmatiæ nomen est, & quæ cum ipsa Occidentalis Imperii finibus comprehenduntur, proxima Liburnia, huic Istria, deinde regio Venetorum ad Ravennam urbem porrecta. Atque hi sunt maris accolæ: supra quos Sicii & Suabi, non illi, qui Francis parent, sed ab iis diversi, interiores terræ tractus obtinent. Ultra hos Carnii siti sunt Noricque: ad quorum dexteram Dacæ & Pannonæ habitant, suisque in urbibus Singidonum ac Sirmium numerant, ad Istrum fluv. evadentes. Illis nationibus Gotthi trans Jonium sinum belli hujus initio imperabant. Ultra Ravennam, a parte læva fluminis Padi, degunt Ligures, & ad eorum latus Aquilonare Albani in perbona regione, quam Langivillam vocant: ad Occasum Galli ac deinde Hispani. A parte dextera habet Padus Æmiliam & Tuscos ad Romæ usque confinia. Atque hæc ita se habent.

Λία τέ ἐστι καὶ τὰ Τάσκων ἔθνη, ἃχει καὶ ἐς τὴν

Ἀπλὴν εἰ μὴ ἀνδρὶ Τρωὶ τὸ ἄγαλμα ἔτο δίδοι. καὶ αὐτὸ μὲν ὁ περὶ τὴν ἑσπέρην, ὅφρασι Ρωμαῖοι εἰδέναι. εἰκόνα δὲ αὐτῆς λίθῳ τινὶ ἐγκολλημένῳ δεικνύουσιν. ἥτις δὴ καὶ ἐν ἐμὲ ἐν τῇ τύχῃς ἱερῶν παρὰ τῇ χαλκῇ τῇ Ἀθηνᾶς ἀγάλματος κεῖται, ὅπερ αἰθερὸν ἐς τὰ πρὸς ἑωτὴν νεώϊδρυται. αὕτη δὲ ἐν τῇ λίθῳ εἰκὼν πολεμική τε, καὶ τὸ δένρον ἀνατείνεσθαι, ἅτε ἐς ζυμβολῶν, εἴκοι. ποδὴ δὲ καὶ ὡς τῇ χιτῶνι ἔχει. τὸ δὲ πρόσωπον, ὅπως Ἐλλήνων ἀγάλμασι τῇ Ἀθηνᾶς ἐμφερές ἐστιν, ἀλλ' οἱ ἀπαντάσιν τὸ παλαιὸν Αἰγύπτιοι ἐποίουν. Βυζάντιοι δὲ φασὶ τὸ ἄγαλμα ἔτο Κωνσταντῖνον βασιλέα ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ αὐτῆς ἐπ' αὐτῷ ἐστὶ, κατορύσσοντα θέσθαι. ταῦτα μὲν δὴ ὥδε πηθεῖται.

Ἰταλίαν δὲ ἔτο ζυμβασαν, ἢ ἐν τὸς κόλπος τῇ Ἰονίᾳ ἐστὶν, ἃχει ἐς τὴν Ρώμην καὶ Σάμνιον Βελισάριος παρεστήσατο. ἔτο δὲ κόλπος ἐκ τὸς ἄχει ἐς Λιβερνίαν Κωνσταντιανὸς (ὡς περὶ ἐρρήθην) ἔχον ὅντινα δὲ ἔσπον Ἰταλίαν οἱ καὶ σὶν οἱ παύτη ἀνθρωποὶ, ἐρῶν ἐρχομαι. πέλαγος τὸ Ἀδριατικὸν ἐπὶ τῷ τινὰ πόρρω περὶ τὴν πείρην ἐβάλλον, ποιεῖται τῇ Ἰονίῳ κόλπον, ἐδὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις χωρίοις, ἐνθα δὴ τελευτᾷσα τῇ θαλάσσης ἢ ἐς τὴν πείρην ἀνάβασις Ἰσθμὸν ποιεῖται ὅτε ἔτο Κεῖται ὁ καλέμενος κόλπος, ἀπολήγων ἐς τὸ Λέχαιον, ἵνα δὴ Κεῖται ὁ ἡ πόλις ἐστὶν, ἐν μέσῳ τῆς ἀράκοντα σαδίων μάστιγα, ποιεῖται τῇ ταύτῃ Ἰσθμὸν. καὶ ὁ ἀφ' Ἐλληνιστὸν κόλπος, ὅν Μέλαντα καλεῖσιν ὁ πλέον, ἀλλὰ καὶ ἔτο τὸ μέσον ἀποτελεῖ τῇ ἐν Χερρόνῳ Ἰσθμὸν. ἐκ δὲ Ραβέννης πόλεως, ἢ δὴ τελευτᾷ τῇ ὁ Ἰόνιος κόλπος, ἐς θαλάσσαν τῇ Τυρρηνικῇ ἐχέσθαι ἢ ὁκτὼ ὁδὸς ἡμερῶν διζώνων ἀνδρὶ ἐστὶν. αἴτιον δὲ, ὅτι προῖσθαι ἢ τῇ θαλάσσης ἐπὶ ῥοί, ἐν δεξιᾷ ἐπὶ πλείστον ἐσσεὶ φέρεται. τῆς δὲ τῇ κόλπος ἐν τὸς πόλιν πρῶτον ὁ Δρυὸς οἰκεῖται, ὅπερ τανῶν Ὑδρὸς καλεῖται. τῆς ἐν δεξιᾷ μὲν Καλαβροὶ τε καὶ Ἀπέλιοι, καὶ Σαμνίται ἐσσι. καὶ αὐτῇ ἐχομένοι, Πικηνοὶ, ἃχει ἐς Ράβενναν πόλιν ὥκλυνται ἐπὶ θάτερα δὲ, Καλαβρῶν τε μοῖρα ἢ λειπομένη ἐστὶ, καὶ * Βρεττιοί τε, καὶ Λαυ- * Βρεττιοί τε κανοὶ μεθ' ἑς Καμπανοὶ ἃχει ἐς Ταρακύναν πόλιν οἰκῶσιν, ἢ δὴ οἱ Ρώμης ὅροι ἐκδέχονται. ταῦτα τὰ ἐθνη ἐκατέρας θαλάσσης τὴν ἡῖονα καὶ τὰ ἐκείνη μεσόγεια ζυμβασαντα ἔχουσιν. αὐτῇ τε ἐστὶν ἢ μεγάλη Ἑλλὰς καλεμένη τὰ πρῶτα. ἐν * Βρετ- * Βρεττιοί τε τίοις ἔτο Λοκροὶ τε ἐσσι οἱ ἐπὶ τῇ ἐξοχῇ, καὶ Κροτωνιάται, καὶ Θέρμοι. τῇ δὲ κόλπος ἐκ τὸς, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνες ἐσσι, ἢ περὶ τῇ καλέμενοι ἃχει ἐπὶ δάμνην πόλεως, ἢ περὶ ἐπὶ θαλάσσια οἰκεῖται καὶ ταύτης μὲν ἐχομένη, * Πρέκαλις ἢ χώρα ἐ- * Πρέκαλις ἐστὶ μεθ' ἡν Δαλμασία ἐπικαλεῖται, καὶ τὸ τῆς ἐσπερίας λελόγισται κράτος. τὸ δ' ἐν τῇ ἑσπέρῃ, Λιβερνία τε καὶ Ἰστρία καὶ Βενετῶν ἢ χώρα ἐστὶ, μέχρ' ἐς Ράβενναν πόλιν διήκῃσα. ἔτοι μὲν ἐπὶ θαλάσσιοι ταύτῃ ὥκλυνται. ὑπερθε δὲ αὐτῶν, Σίσκιοι τε, καὶ Σούαβοι ἐχέοι Φράγγων κατήκοοι, ἀλλὰ παρὰ τῇ τοῖς ἑτέροις χώρῃ τῇ μεσόγειον ἔχουσιν. καὶ ὑπερ τῇ τοῖς Κάρνιοι τε, καὶ Νεβηκοὶ ἱδρυται. τῇ τῇ Δάκαι τε καὶ Πάννονες ἐν δοξίᾳ οἰκῶσιν. οἱ ἄλλα τε χωρία, καὶ Σιγγιδόνων καὶ Σιρμίων ἔχουσιν, ἃχει ἐς ποταμὸν Ἰστρον διήκοντες. τῇ τῇ μὲν δὴ τῇ ἑσπέρῃ Γότθοι, κόλπος τῇ Ἰονίᾳ ἐκ τὸς, κατ' ἀρχὰς τῇ δὲ τῇ πολέμῃ, ἢ ῥχον ὑπερ τῇ Ραβέννης πόλεως Πάδης τῇ ποταμῷ ἐν ἀριστερᾷ Λιγυριοὶ ὥκλυνται. καὶ αὐτῶν, τῇ μὲν πρὸς βορρᾶν ἀνεμὸν, Ἀλβανοὶ ἐν χώρῃ ὑπερφυῶς ὑγαθῇ Λαγγυβίλλα καλεμένη, οἰκῶσιν. τῇ τῇ πρὸς ἐσπεραν, Γάλλοι τε, καὶ μετ' ἐκείνης Ἰσπανοὶ ἔχουσιν. τῇ δὲ Πάδης ἐν δοξίᾳ, Λίμι- * Ρώμης ὅροις διήκοντα. ταῦτα μὲν δὴ ὥδε πως ἔχει.

CAPUT XIV.

Belisarius copias in Tusciam mittit. Narniam Bessas recipit. Spoletium & Perusiam Constantinus. Hujus victoria. Vitigis, exercitu in Dalmatiam misso, Romam properat. Gotthi Salonas obsident.

ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ δὲ τὰ Ρώμης ὅλα κύκλῳ ἅπαντα, μέχρ' ἐς ποταμὸν Τίβεριν, καταλαβὼν, ἐκραυῶντο. καὶ ἐπειδὴ οἱ ἅπαντα ὡς ἄριστα εἶχε, πολλὰς τῶν αὐτῶν ὑπαπιστῶν, ξυλδορυφόροις ἄλλοις τε, καὶ Ζαντῆρι, καὶ Χορσομάνῳ, καὶ Αἰχμάνῳ τῶν Μασαγέταις, καὶ στρατιὰν ἄλλαν Κωνσταντίνῳ ἔδωκεν. ἐς τὴν Τυρκίαν ἐκέλευεν ἵεναι, ἐφ' ᾧ παραστήσεται τὰ ἐκείνη χωρία. καὶ Βέσσας ἐπήγγελε καταλαβεῖν Ναρνίαν, πόλιν ἐχυρὰν μάλιστα ἐν Τῆσκοις ἔσαν. ὃν Βέσσας ἔπος, Γότθος μὲν ὡς γένος τῶν ἐκ παλαιᾶ ἐν Θράκῃ ὠκημένων, ὁ δὲ δέχεται ἐκ ἐπισπομένων ὡς ἱκανὸν ἐνθένδε ἐς Ἰταλίαν ἐπῆγε τὸν Γότθων λεῶν. δραστέος δὲ καὶ ἀγαθὸς τὰ πολέμια. στρατηγὸς τε γὰρ ὡς ἄριστος, καὶ αὐταρχὸς δέξιος. καὶ Βέσσας μὲν, ἐπὶ ἀκρεσίῳ τῶν οἰκητόρων, Ναρνίαν ἔχε. Κωνσταντίνος δὲ Σπολίτιόν τε καὶ Περυσίαν, καὶ ἄλλα ἅττα πόλιν σματα παρεστήσατο ἐδὲνί πόνῳ. ἐδελοῦσιν γὰρ αὐτὸν ταῖς πόλεσι Τῆσκοι ἐδέχοντο. φρουρὰν οὖν ἐν Σπολίτῳ καταστῆσάμηνος, αὐτὸς ξυλδορυφόροις ἐν Περυσίᾳ τῇ Τούσκων πρώτῃ ἡσύχαζεν. Οὐίτιγης δὲ ταῦτα ἀκούσας, στρατιὰν τε ἀρχοντας Οὐρίλαν τε καὶ Πίσσαν ἐπέμπευ. οἷς Κωνσταντίνος ὑπαντιᾶσας, ἐν τῇ Περυσίᾳ προαστείῳ ἐς χεῖρας ἦλθε. πλήθει δὲ τῶν βαρβάρων ὑπεραιρόντων, ἀγχώματος μὲν τὰ πρῶτα ἐγγεγόνῃ ἡ μάχη, ῥῆ δὲ, Ρωμαῖοι τῇ σφῶν ἀρετῇ καὶ θυπέστεροι γεγεννημένοι, τὰς πολεμίας ἐτρέφαντο. φέροντας τε ἐδὲν κόσμῳ, χερσὶν τι ἅπαντας ἐκτενον. καὶ ζῶντας ἐλόντες τὰς τῶν πολεμίων ἀρχοντας, παρὰ Βελισάριον ἐπεμψαν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα Οὐίτιγης ἤκουσεν, ἡσύχαζεν ἐπὶ Ραβέννης καὶ ἐπὶ ἡδελῶν, καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν Μαρκίαν τε καὶ οἱ ξυλδορυφόροι ἐπὶ Γαλλίων ἡκόντες, ἐμπόδιοι ἦσαν. ἐς μὲν οὖν Δαλματίαν, στρατιὰν τε πολλὴν, καὶ ἀρχοντας Ασινάριον τε καὶ Οὐλιγίσalon ἐπεμψαν, ἐφ' ᾧ Δαλματίαν τῇ Γότθων ἀρχῇ ἀναστήσων. καὶ αὐτοῖς ἐπέστειλεν ἐκ τῆς ἀμφὶ Σαβίαν χωρίαν σράτευμα ἐταρσεσάμενοις τῇ ταύτῃ βαρβάρων, ἐπὶ δὲ Δαλματίας τε καὶ Σαλῶνας ἵεναι. ξυλδορυφόροις δὲ καὶ μακρὰ πλοῖα πολλὰ ἐπεμψαν, ὅπως Σαλῶνας καὶ γλῶν τε καὶ Σάλασαν πολιορκεῖν οἱ τοῖς αὐτοῖς. αὐτὸς δὲ τῶν παντὶ στρατῶν ἐπὶ Βελισάριον τε καὶ Ρώμην ἵεναι ἡπείχετο, ἰππέας τε καὶ πέλους ἐχ' ἡσόν ἢ μυριάδας πεντεκαίδεκα ἐπαγόμενος. καὶ αὐτῶν τε θωρακισμένοι ξυλδορυφόροι ἰπποισὶ πλείοσι ἦσαν.

Ασινάριος μὲν οὖν ἀμφὶ τῆς Σαβίαν γεγόμενος, τὸ τῶν βαρβάρων σράτευμα ἡγεῖρε. μόνος δὲ Οὐλιγίσalos Γότθοις ἐς Λιβερνίαν ἡγήσατο. καὶ σφίσι Ρωμαίων ἐν χωρίῳ Σκάρδων ἐς χεῖρας ἐλθόντων, ἡσπιδέντες τῇ μάχῃ, ἀνεχώρησαν εἰς Βέρρον πόλιν ἐν ταῦτά τε τῶν ξυνάρχοντα ἀνέμψεν Οὐλιγίσalos. Κωνσταντίνος δὲ, ἐπεὶ τῶν Ασινάριος παρασχεδὼν ἤκουσε, δέσας περὶ Σάλασι, στρατιώτας μετεπέμψατο, οἱ ξυλδορυφόροι τε ἐκείνη φρεσὶα εἶχον. καὶ ταῖς φρεσὶν τε ἀμφὶ τῶν περὶ βόλον ἅπαντα ὥρυσσε κύκλῳ, καὶ τὰ ἄλλα ἐς τὴν πολιορκίαν ὡς ἄριστα ἐξήρτυετο. Ασινάριος δὲ πᾶν πολὺν τε σράτευμα βαρβάρων ἀγείρας, ἐς Βέρρον πόλιν ἀφίκετο. ἐνθα δὲ Οὐλιγίσalos τε καὶ τῇ Γότθων στρατῷ ξυμμίξας, ἐς Σάλανας ἦλθε, καὶ χαράκωμα μὲν ἀμφὶ τῶν περὶ βόλον ἐποίησαντο. τὰ δὲ πλοῖα στρατιωτῶν ἐμπλησάμενοι, τὴν περὶ βόλον ἐπὶ Σάλασι μέρους ἐφρέου. ἐπὶ τῇ Σάλασι καὶ γλῶν τε καὶ Σάλασαν ἐπολιόρκουν. Ρωμαῖοι δὲ τῶν πολεμίων ναυσὶν ἐξαπινάως ἐπὶ τῶν ἐλθόντων, ἐς φυγὴν τρέποντες καὶ αὐτῶν πολ-

BELISARIUS fines omnes Romæ circumpositos usque ad fluvium Tiberin complexus, eos munivit. Atque ubi cuncta recte disposuit, validam Scutariorum suorum manum, cum stipatoribus hastatis, inter quos erant Zanter, Chorsomanus, & Aischmanus Massagetæ, aliasque Constantino copias dedit, & eo consilio misit illum in Tusciam, ut eam subigeret. Bessæ, uti Narniam, urbem Tusciæ munitissimam, occuparet, injunxit. Erat hic Bessas natione Gotthus, ex eorum stirpe, qui in Thracia jamdiu habitabant, nec Theodericum secuti fuerant inde Gotthos in Italiam ducentem. Animo impigro ac bellica virtute præditus, optime ductabat milites, & res dextere per se ipse agebat. Is quidem Narniam, civibus non invitis, obtinuit. Constantinus vero Spoletium, Perusiam & alia quædam oppida nullo negotio recepit, Tuscis eum sponte in suas urbes accipientibus. Præsidio Spoletii constituto, Perusiæ, quæ urbs princeps Tuscorum est, cum exercitu se se tenuit. Vitigis, his auditis, adversus illos exercitum, Unila ac Pissa Ducibus, destinavit. Obviam fit Constantinus, & in Perusiæ suburbano congreditur. Superioribus numero Barbaris, anceps pugnae primordium fuit. Virtute postmodum sua victores Romani, hostes fundunt, atque incompote fugientes ad internecionem fere cædunt. Cum Duces eorum cepissent vivos, miserunt ad Belisarium. Qua de re factus certior Vitigis, Ravennæ diutius sedere noluit; ubi tenebatur expectatione Marcie, qui nondum e Gallia cum suis advenerat. Itaque Asinarium & Uligisalum magno cum exercitu in Dalmatiam expedit, ut illam ad ditionem Gothicam revocent, jubetque, cum ex Suabia Barbarorum indigenarum copias asciverint, recta Dalmatiam ac Salonas petere. Cum iisdem longas naves misit complures, quo Salonas terra ac mari obsidere possent. Ipse cum omni exercitu Belisarium verius ac Romam properat, non minus centum & quinquaginta millia equitum ac pedum ducens: plerique cum ipsis equis loricati erant.

Dum apud Suabiam Asinarius Barbarorum exercitum conscribit, solus Uligisalus Gotthos in Liburniam ducit. Hi facto cum Romanis ad Scardonem oppidum prælio victi, urbem Burnum re-petierunt: ubi collegam suum Uligisalum expectavit. Constantinus, apparatu Asinari cognito, Salonis timens, milites qui omnia regionis illius castella obtinebant, accivit; muros fossa cinxit perpetua, cæteraque ad obsidionem ferendam necessaria diligentissime expedit. Asinarius collectis Barbarorum ingentibus copiis, ad urbem Burnum pervenit. Ibi junctis cum Uligisalo Gotthorumque exercitu viribus, Salonas se se contulit. Mox ducto vallo claudere mœnia, atque horum parti maritimæ plenas militibus naves opposuerunt; itaque terra ac mari obsederunt Salonas. Romani vero repentino impetu submersere hostium classem, naves multas submersere cum viris; multas

Belisarius copias in Tusciam mittit.

Bessas Narniam, Constantinus Spoletium occupat.

Ad Perusiam, urbem Tusciæ principem, pugna. Edit. Paris. pag. 351.

Vitigis cum exercitu Romam properat.

Suabia.

Scardon.

Burnus.

Gotthi Salonas obsident.

Vitigis cum exercitu Romam properat.

Edit. Paris.
pag. 353.

cepere vacuas. Nec tamen Gotthi ob-
dionem solverunt; immo vero Romanos
intentiori oppugnatione intra muros ope-
rue. Ita Romani & Gotthi in Dal-
matia rem armis gerebant. At Vitigis,
cum ex indigenis, qui Roma veniebant,
audiret, exercitum Belisarii molestissimum
esse, ipsum sui ex urbe discessus pœni-
tebat, nec poterat mente consistere: sed
ira captus contra pergebat. In itinere ob-
vium nactus Sacerdotem quemdam Roma
profectum, dicitur interrogasse contentius,
utrum adhuc esset Belisarius Romæ? quasi
vereretur ut Belisarium posset assequi, ac
ne is inde se proripuisset. Hac parte Vi-
tigin securum esse Sacerdos jubet, pro
certo affirmans, nunquam fugere Beli-
sarium; sed tenere, quem habet, lo-
cum. Instat acrius Vitigis, aperte op-
tans muros Romæ prius videre, quam Beli-
sarius illinc aufugeret.

Belisarius co-
piarum partem
e Tuscia revoca-
vit.

UBI Gotthorum copiis omnibus peti-
se Belisarius cognovit, æstare du-
bitatione cœpit. Nam ut cohortibus,
quas Constantinus & Bessas ducebant,
carere noller, suadebat in primis pauci-
tas militum, quos secum habebat. Rur-
sus non expedire censebat, præsidia ex
munitis Tusciæ locis deducere; ne inde
Gotthi Romanos oppugnarent. Re bene
explorata, Constantino ac Bessæ manda-
vit, ut idoneo præsidio in regionis illius lo-
cis, quæ maximi momenti essent, relicto,
confestim ipsi cum reliquo exercitu Romam
venirent. Dicto audiens Constantinus, Pe-
rusiæ & Spoletii collocatis præsidis, Ro-
mam cum reliquis omnibus iter celerat. At
Narniæ dum res Bessas lentius digere, Got-
thi illac iter habentes, agrum suburbanum
implent. Hi sequentis exercitus præcursores
erant: quos adortus Bessas, sibi oppositos,
præter opinionem, in fugam vertit, mul-
tisque cæsis, cum ab ingruente multitudine
premeretur, Narniam se se retulit. Ibi re-
licto præsidio, Romam, uti iusserat Belisa-
rius, advolat, ac jam jam hostem affore
nuntiat. Etenim Narnia CCL. solum sta-
diis Roma distat. Porro Vitigis Perusia ac
Spoletio, urbibus validissimis, abstinuit,
ne voluit ibi tempus conterere, id unum
expetens, ut nondum fuga elapsum Belisa-
rium Romæ deprehenderet. Ubi Nar-
niam quoque teneri ab hoste rescit,
illic nihil movere voluit, haud igna-
rus difficilem aditu & valde arduum lo-
cum esse. Infidet enim editum montem,
cujus radices Nar amnis alluit, unde
suum urbs nomen hausit. Ad eam du-
cunt ascensus duo, hic ab oriente So-
le, ille ab occidente. Horum alter
difficiles angustias inter saxa prærupta ha-
bet: alter non nisi ponte adiri potest,
qui fluvio impositus, ea parte transi-
tum præbet. Hunc pontem Cæsar Au-
gustus olim extruxit; spectatu sane di-
gnissimum opus: nam quotquot usquam
fornices vidimus, eos altitudine supe-
rat.

Vitigis Ro-
mam accedit.

Itaque inutili abjecta mora, inde
Vitigis movit, & cum universo e-
xercitu per agrum Sabinum iter inten-
dit Romam: cui jam ita proximus,

Α λὰς μὲν αὐτοῖς ἀνδράσι καταδύσει, πολλὰς δ' ἀνδρῶν κινὰς
εἶλον. ἔμην τοι τ' προσεδρεῖαν Γότθοι διέλυσαν, ἀλλὰ καὶ μάλ-
λον ἐν τῇ πόλει Ρωμαίους κατακράτος πολιορκουῦντες, εἶρξαν.
τὰ μὲν ἐν στρατοπέδοι Ρωμαίων τε καὶ Γότθων ἐν δογματίαις
ἐφέρετο τῇδε. Οὐίτιγιδι δ' ἐπὶ τοῖς ἐπιχωρίων ἐν Ρώμης ἡκόν-
των ἀκέσσαντι τὸ ξυὺ Βελισαρίῳ στρατόμα βαρύτατον εἶναι,
Ρώμης τε ὑποκεχωρηκότι μετ' ἐμελε, καὶ μένειν ἐν τοῖς καθέστω-
σιν ἐκ' ἐτι ἡδυνάτο· ἀλλὰ θυμῷ ἡδὲ ἐχόμῳ, ἐπ' αὐτὰς ἦε
καὶ οἱ ἐν αὐτῇ τῇ πορείᾳ τῷ τις ἐρέων ἐν Ρώμης ἡκόν, ἐνέ-
τυχεν. ἔδῃ ξυὺ θορύβῳ πολλῷ πυδέσθαι φασὶν Οὐίτιγιν,
εἰ Βελισάριος ἐτι ἐν Ρώμῃ εἴη; ἅτε δέισαντα, μὴ ἔχι αὐτὸν
καταλαμβάνειν οἷός τε ἦ, ἀλλὰ φθάσει ὑποδράς ἐνθένδε καὶ
αὐτὸν εἰπεῖν, ἥκιστα οἱ χρίσθαι τὸ ἐν φροντίδι εἶναι. καὶ αὐτὸν
δὲ οἱ ἀναδέχεσθαι, μήποτε Βελισάριον δρασμῷ χρῆσθαι,
ἀλλ' αὐτὸς μένειν. καὶ τὸν, ἐτι ἐπείγεσθαι μᾶλλον ἢ πρότερον,
δι' ἀμύμον ἐκ τῆς ἐμφανὲς τὸ Ρώμης θεάσασθαι τεῖχος πρότε-
ρον, ἢ Βελισάριον ἐνθένδε ὑποδράναι.

CAPUT XVII.

Belisarius Constantinum ac Bessam e Tuscia Romam revocat. Narniæ situs. Vitigis
Romam accedit. Pontem Belisarius munit. Fuga custodum pontis.

Narniæ situs.
pag. 354.

C ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ δὲ, ἐπεὶ Γότθους πανδημεῖ στρατεύεσθαι
ἐπ' αὐτὸν ἤκεσε, διηπορεῖτο. ἔτε δὲ τὰς ἀμφὶ Κωνσταντι-
νόν τε & Βέσσαν ὑπολείπεσθαι ἡθέλει, ἀλλὰς τε καὶ ὀλίγης οἱ
τ' στρατιᾶς παντάπασιν ἔσσης, καὶ τὰ ἐν Τέσσοις ἐκλιπεῖν ὁ χυ-
ρώματα, ἐδόκει οἱ ἀξύνμορον εἶναι, ὅπως δὴ μὴ ταῦτα ἐπὶ
Ρωμαίους Γότθοι ἐπιτεχίσματα ἔχοιεν. λογισάμενος οὖν,
Κωνσταντίνῳ τε καὶ Βέσσᾳ ἐπέσειλε, φρερὰν μὲν ἐν τοῖς ἀναγ-
καίοις τοῖς τῷ ἐκείνῳ ἀπολιπεῖν χωρίων, ὅση δὴ φυλάσσειν
αὐτὰ ἱκανὴ εἴη αὐτὰς δὲ τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἐς Ρώμην καὶ ταῦτα
ἐποίει. ἐν τε δὲ Περουσίᾳ καὶ Σπολιτίῳ φρερὰν καταστῆσά-
μενος, ξυὺ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐς Ρώμην ἀπήλαυσε. Βέσσα
δὲ χολαίτερον τὰ ἐν Ναρνίᾳ κατιστάμεν ξυνέπεσε, τὴν δὲ
οδὸν ἐνθένδε ποιημένων τῷ πολεμίων ἐμπλεῖα Γότθων τὰ ἐν
τῇ προαστείᾳ πεδία εἶναι. ἀρόδρομοι δὲ ἔτοι ἀπὸ τ' ἄλλης
στρατιᾶς ἦσαν οἱς δὴ Βέσας ἐς χείρας ἐλθὼν, τὰς τε κατ' αὐ-
τὸν παρὰ δόξαν ἐξέφατο καὶ πολλὰς κτεῖνας ἐπειδὴ τῇ πλή-
θει ἐβιάζετο, ἐς Ναρνίαν ἀνεχώρησεν. ἐνταῦθα τε φρερὰς
ἀπολιπὼν, καθάπερ οἱ ἐπέσειλε Βελισάριος, ἐς Ρώμην καὶ τὰ
χορὴν καὶ παρὲς αὐτὰς τότε ὅσον ἔπαυσε πολεμίας ἀπήγαγε.
Ρώμης δὲ Ναρνίᾳ πεντήκοντα & ἑκατοσίοις σταδίοις διέ-
χει. Οὐίτιγιδι δὲ Περουσίας μὲν καὶ Σπολιτίως ἀποπειράσθαι
ἥκιστα ἐγχερεῖ. τὰ δὲ χωρία, ἐχυρὰ ὡς μάλιστα ἐστὶ καὶ τεύχε-
δαί οἱ ἐνταῦθα τὸν χρόνον, ἐδαμῇ ἡθέλει. μόνον γὰρ οἱ ἐν ἐ-
πιθυμίᾳ ἐγένετο, Βελισάριον ἔπαυσε ἀποδράναι ἐν Ρώμῃ ὑ-
ρέσθαι. ἀλλὰ καὶ Ναρνίαν ἐχέσθαι πρὸς τῷ πολεμίων μαδῶν,
ἐδεῖ ἐνταῦθα κινεῖν ἡθέλει. δυσπρόσοδόν τε, καὶ ἄλλως ἀναν-
τες ὄν, τὸ χωρίον εἰδώς. κεῖται μὲν δὲ ἐν ὑψηλῷ ὄρει.
ποταμὸς δὲ Νάρνος ἐς τὸν τῆς ὄρους παρὰρρεῖ ἀπόποδα, ὅς
καὶ τ' ἐπαυμίαν τῇ πόλει παρέχει. ἀνοδοὶ τε δύο ἐνταῦθα
ἀγασιν. ἡ μὲν πρὸς ἀνίσχοντα, ἡ δὲ πρὸς δύοντα ἥλιον. ταῦται
αἰτέρα μὲν στενοχωρίαν τινὰ δύσκολον ἐξ ὑποτόμων πετρῶν
ἐλαχρὸν ἐς δὲ τὴν ἐτέραν, ἐκ' ἐστὶν ὅτι μὴ δὲ τ' γέφυρας εἶναι.
ἡ δὲ ποταμὸν ἐπικαλύπτουσα, δὲ βαρύνει ταύτην ἐργάζεται. ταύ-
τῃ δὲ τὴν γέφυραν Καίσαρ Αὐγύστος ἐν τοῖς ἀνω χρόνοις ἐ-
δείματο, θεῖαμα λόγῳ πολλοῦ ἄξιον. τ' δὲ κυρτωμάτων
πάντων ὑψηλότατον ἐστὶ, ὃν ἡμεῖς ἴσμεν.

Οὐίτιγιδι οὖν, ἐκ ἀναμείνας τ' χρόνον σφίσι ἐνταῦθα
τεύχεσθαι, κατὰ τὰς ἐνθένδε ἀπαλλαγὰς, τῇ παντὶ στρα-
τῇ ἐπὶ Ρώμην ἦε, δὲ Σαβίνας τ' πορείαν ποιημένος. καὶ
ἐπειδὴ

ἐπιδὴ Ρώμης ἀρχὴ ἐγένετο, σαρδίους τε αὐτὴ μᾶλλον, ἢ τῆς
 σαρσιν καὶ δέκα διείχε, Τιβέριδος ποταμὸν γεφυρὰ ἐνέτυχεν.
 ἔνθα δὴ Βελισάριος ὀλίγω πρότερον πύργον τε δεινὰ μύθος,
 καὶ πύλας αὐτῶν ἐπιθέμενος, στρατιωτῶν φρενὰν κατέστησεν.
 ἔχοντι τοῖς πολεμίοις ταύτη μόνον ὁ Τίβρις ὁρμαίνων, ὡς
 ἐς τὸ καὶ γεφυρὰ πολλὰ χόσε τὸ ποταμὸν τυγχάνουσιν ἔσσαι.
 ἀλλ' ὅτι πλείονα χρόνον ἐν τῇ πορείᾳ τοῖς ἐναντίοις ἔριβεθε
 ἢ θελεῖς φράσσειν, ὅτι ἄλλοι βασιλέως παραδοκῶν, καὶ ὅπως
 ἔτι μᾶλλον Ρωμαῖοι τὰ ἐπιτήδεια ἐσκομίζονται, ὡς τε ἔν-
 δυνάμει ἀποκρῖνεντες οἱ Βάρβαροι, ὁρμαίνουσιν ἐγχειρήσω-
 σιν ἐπὶ γεφυρᾶς ἐτέρωθεν ἔσσης, καὶ ἡσσαν ἢ εἰκοσιν ἡμέρας δα-
 πανᾶσαι σφίσιν ἐνόμιζε. Ἐπλοῖα βυλόμενοι ἐς Τίβριν
 καταπαῖσαι ποσάυτα τὸ πλήθος, πλείω αὐτοῖς (ὡς τὸ εἶκος)
 τεξίφθαι χρόνον. ἀδὴ ἐν νῶ ἔχων, τὴν τῇδε φρενὰν κατέ-
 στησεν, ἔνθα οἱ Γότθοι ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ κολύσαντο, ἀπορ-
 μύθοι τε, καὶ πολεμικὰ ἔσσαι σφίσιν ἐς τὸ πύργον τῇ ὕψε-
 ραῖα οἰόμενοι. ἡλθον δὲ αὐτοῖς καὶ αὐτόμολοι δύο καὶ εἰκοσι,
 Βάρβαροι μὲν τὸ γένος, στρατιῶται δὲ Ρωμαῖοι, ἐκ καταλό-
 γου ἰππικῆς, ὅπερ Ἰννοκέντιος ἤρχεν. ἔννοια δὲ τότε Βελισάριος
 ἐγένετο ἀμφὶ Τίβριν ποταμὸν ἐν στρατοπεδῷ σῶσαι. ὅπως
 τε τῇδε ὁρμαίνουσιν τῶν πολεμίων ἔτι μᾶλλον ἐμπόδιον γένων-
 ται, καὶ θάρσος τὴν σφετέρᾳ ἐπὶ δεξιῇ τινὰ ἐς τὰς ἐναντίας ποι-
 ῆσονται. στρατιῶται μὲν τοῖς ὅσοι φρενὰν (ὡς περ ἐρρήθη) ἐν
 τῇ γεφυρᾷ ἔειχον, καταπεπληγμένοι δὲ τῇ Γότθων ὁμίλῳ,
 καὶ τὴν κινδυνὴν καταρρώδηνότες τὸ μέγεθος, νύκτωρ δὲ πύρ-
 γον ἐκλιπόντες, ὅν περ ἐφύλασσον, ἐς φυγὴν ὁρμήσαντο. ἐς Ρώ-
 μιν δὲ σφίσι καὶ οἰόμενοι εἰσιπταῖ εἶναι, ἐπὶ Καμπανί-
 ας λάθρα ἐχώρησαν. ἢ δὲ ἐκ στρατηγῆς κόλασιν δεισαντες,
 ἢ τὰς ἐταίρους ἐρυθειῶντες.

A ut ab ea stadiis non amplius xiv. abesset,
 pontem Tiberis offendit paulo ante a Be-
 lisario munitum turri, & in hac fori-
 bus defensa, locatum ab eodem militare
 præsidium; non quod hostes Tiberim il-
 lac solum transire possent: quandoquidem
 fluvius & vectorias naves & pontes mul-
 tis habet in locis; sed quia, cum alias
 ab Imperatore copias magno expectaret
 opere, constitutum habebat moram ho-
 sti in via longiorem injicere; idque e-
 tiam agebat, ut Romani in urbem am-
 pliores commeatus inveherent. Nam,
 si inde repulsi Barbari, per alium tran-
 sire pontem aggredierentur, illis dies fal-
 tem xx. absumptum iri putabat: ac plus
 etiam temporis perituum videbatur, si
 quot opus essent navigia, tot vellent in
 Tiberim trahere. Sic Belisarius ratione
 subducta, eos ibi custodes posuerat,
 ubi Gotthi illius diei noctem egerunt,
 fluctuantes animis, ac sibi postridie op-
 pugnandam turrin existimantes. Ad ip-
 sos transfugerunt Barbari xxii. Romani
 milites, ex equestri turma, cui præ-
 rat Innocentius. Tum Belisario in men-
 tem venit castra ad fluvium Tiberim
 metari, ut melius hostem transitu prohi-
 berent, & quantum animo confiderent,
 demonstrarent. At milites, quibus credi-
 ta, ut dictum est, pontis custodia fue-
 rat, attoniti Gotthorum ingenti, nu-
 mero, ac periculi magnitudinem reformi-
 dantes, turri, quam custodiebant, no-
 ctu relicta fugam ceperunt, ac Romam
 sibi clausam rati, in Campaniam ivere
 furtim, seu pænæ a Magistro militum
 infligendæ metu, seu commilitonum ve-
 recundia ducti.

Belisarius
pontem munit.

Fuga custodum
pontis.

CAPUT XVIII.

In acerrimo prælio Belisarius, equo Bala invehctus, rem fortiter ac feliciter gerit.
 Fugati Gotthi, Romanos fugant. Redintegratur prælium. Belisarius ad muros se
 recipit: iterum Gotthos fundit. Visandi Gotthi casus mirabilis. Virigis cives Roma-
 nos ad defectionem sollicitat.

Τῇ δὲ ἐπιγενομένη ἡμέρᾳ, οἱ μὲν Γότθοι τὰς τῶν πύργων
 πύλας πόνω καὶ δὲν ὁρμαίνουσιν, ὡς ὁρμαίνουσιν ἐποίη-
 σαντο, ὡς δὲ σφίσιν ἐμπόδιον ἵσταμένη. Βελισάριος δὲ, ὡς
 πῶτε πεπυσμένος τῇ ἀμφὶ τῇ φρενᾷ ζυμπεσόντων, ἰππέ-
 ας χιλίους ἐπαγόμενος, ἐς τὸ ποταμὸν καὶ γεφυρὰν ἦεν, καὶ χῶρον
 ἐπισκεψάμενος, ὅπερ ἂν σφίσιν ἐν στρατοπεδῷ σῶσαι ἀμει-
 νον εἴη. καὶ ἐπειδὴ ἐγγύτερον ἐγένοντο, ἐντυγχάνουσιν τοῖς πο-
 λεμίοις ἡδὴ τὸ ποταμὸν διαβάσιν, ἐς χεῖρας τε αὐτῶν τισιν
 ἔτι ἐθέλουσιν ἡλθον. ὅς ἰππέων δὲ συνίστατο ἢ ζυμβολὴ ἐ-
 κατέρωθεν. τότε Βελισάριος, καὶ περ ἀσφαλὴς τὰ πρότερα ὦν,
 καὶ ἐπὶ τῇ στρατηγῇ τὴν τάξιν ἐφύλασσε, ἀλλ' ἐν τοῖς πρώτοις,
 αἵτε στρατιῶται, ἐμάχετο. καὶ ἀπ' αὐτῶν τὰ Ρωμαίων πράγμα-
 τα ζυμβολὴς κινδυνὸν πολλὸν ἐκπεπτωκέναι, ἐπεὶ ζυμπα-
 σα ἢ τὸ πολέμου ῥοπή ἐπ' αὐτὸν ἔκειτο. ἔτυχεν δὲ ἰππῶ τινι
 καὶ τὰ ὅρμα, πολέμων τε λίαν ἐμπεῖρῳ, καὶ ὁρμαίνοντι
 καὶ ἐπιβάτῳ ἐπισαμένῳ. ὅς δὴ ὅλον μὲν τὸ σῶμα φαιὸς ὡς, τὸ
 μέτωπον δὲ ἄπαν ἐκ κεφαλῆς ἄχρι ἐξ ῥίνας λευκὸς μάστιγι.
 τῶν Εἰλλυες μὲν Φαλίον, Βάρβαροι δὲ Βάλαν καλεῖται. καὶ ζυ-
 νέπεσε Γότθων τὰς πλείους βάλλειν ἐπ' αὐτὸν τε καὶ Βελισά-
 ριον, πᾶσι ἀκόντια καὶ τὰ ἄλλα βέλη, ὅς αἰτίας τοιαύτης. αὐ-
 τόμολοι ὅσοι τῇ προτεραίᾳ ἐς Γότθους ἦγον, ἐπεὶ ἐν τοῖς πρώ-
 τοῖς μαχόμενον Βελισάριον εἶδον, ἐπισαμένοι ὡς, ὡς αὐτὸς
 πέση, ὁρμαίνουσιν Ρωμαίοις αὐτίκα δὴ μάλα τὰ
 πράγματα, κραυγῇ ἐχρῶντο, βάλλειν ἐκ κελύμενοι ἐς
 ἰππον τὸν Βάλαν. καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐς τὸν Γότθων στρατὸν ζυμ-
 पासαν ἔτος δὴ περιφερόμενος ὁ λόγος ἡλθον. ζήτησιν μὲν τοῖς
 Procopius.

C POSTRIDIE Gotthi, effractis nullo
 negotio turris foribus, obsistente ne-
 mine, fluvium transierunt. Belisarius
 vero, cum de custodum fuga nihil
 audiisset, assumptis equitibus mille, ad
 fluminis pontem contendit, optaturus lo-
 cum, qui castris commodior videretur.
 Invecti propius, jam fluvium transgressos
 offendunt hostes, ac vel inviti cum eo-
 rum parte certamen ineunt: ex equis
 utrique pugnant. Tunc Belisarius, quam-
 vis antea cautus, non se tenuit in or-
 dine Magistri militum; sed inter primos,
 uti miles, certavit. Unde Romana res
 in grave discrimen venit: siquidem bel-
 li momentum omne in ejus capite posi-
 tum erat. Equo tum vehebatur bellico-
 sissimo, sessorisque e periculis expedien-
 di perito: qui toto fuscus corpore, an-
 teriorem capitis partem, a summa fron-
 te ad nares, eximio candore insignem
 habebat. Equum ejusmodi vocitant Equus Balas.
 Græci Phalion, Barbari Balan. Illum au-
 tem ac Belisarium plerique Gotthi jaculis
 aliisque telis ideo petebant; quia trans-
 fugæ, qui pridie ad illos concesserant,
 simul Belisarium in prima acie prælian-
 tem viderunt, haud ignari, si is oc-
 cideret, extemplo Romanam rem col-
 lapsuram, sublato clamore, ad fe-
 riendum equum Balan hortati sunt.
 Hac inde voce per omnem didita Got-
 thorum exercitum, omittebant, ut

Edit. Paris.
pag. 355.
Acce certamen

Belisarii vir-
tus.

Equus Balas.

fit in magno tumultu, quorsum ea spectaret, quærere, nec Belisarium plane noverant: at conjectantes id monitum non abs re quoquo-
versum manare, omisissis cæteris, in Belisa-
rium plerique tela torquebant. Ac jam eo-
rum generosissimi quique, acribus impulsi
gloriæ stimulis, equis proxime admotis, ni-
tebantur illumprehendere, & vehementi ira
abrepti, hastis & gladiis feriebant. Belisa-
rius vero obvios, sine ulla intermissione,
nunc hos, nunc illos necabat. Quo in di-
scrimine maxime eluxit amor, quo illum
hastati scutatique ipsius Protectores comple-
tebantur. Ei namque circumfusi omnes,
fortitudinis specimen dederunt, quale nemi-
nem hactenus edidisse crediderim. Siquidem
Magistro militum ejusque equo prætentis cly-
peis tela omnia excipiebant, & eos, qui
incurrabant, trudendo, non cessabant re-
pellere. Ita demum omnis impetus in unius
viri corpus furebat. In hac pugna cecide-
runt e prima Gotthorum acie non minus mil-
le; e Belisarii familia multi, iique fortif-
simi, & ipsius stipator Maxentius, cum in
hostem præclara facinora edidisset. Eo die
Belisario sic favit fortuna, ut quamvis unus
ipse prælio peteretur, nullo tamen affectus
vulnere, nec missili percussus fuerit.

Virtus ac fe-
licitas Belisa-
rii.
Edit. Paris.
pag. 356.

Gotthorum
fuga.

Valentini fa-
cinus.

Porta Belisa-
ria.

Belisarius ad
muros refugit.

pag. 357.

Iterum Got-
thos fugat.

Tandem Romani virtute sua hostem fu-
derunt, nec fuga destitit Barbarorum ingens
multitudo, donec ad castra sua pervenit:
ubi Gotthorum pedites, recentes adhuc &
integri, impetum hostium sustinuerunt, eos-
que facile propulerunt. Aliis subinde equi-
tum turmis auxilio subeuntibus, effusa Ro-
mani fuga evaserunt in collem, ibique ste-
tere. Equitibus vero Barbaris eos affecutis,
equestre pugna redintegratur: in qua Va-
lentinus, equiso Photii Antoninæ filii, for-
tem animum maxime prodidit. Cum enim
solus in hostile agmen insilisset, represso
Gotthorum impetu, iis, qui cum ipso e-
rant, salutem peperit. Sic elapsi, ad mœ-
nia Romæ contendunt: eodem feruntur in-
sequentes Barbari, & ad portam, quæ
nunc dicitur Belisaria, veniunt. Veriti Ro-
mani, ne cum fugientibus irrumpens hostis
urbem intraret, nolebant portam aperire,
enixe licet instante, & minaciter inclaman-
te Belisario. Nempe qui despectabant e
turri, virum, cujus vultum adeoque totum
caput concretus sudore pulvis tegebat, agno-
scere minime poterant. Quin etiam clarum
omnibus visum auferebat occasus Solis:
præterea Romani Magistrum mil. occidisse
existimabant. Etenim quicumque priori in
fuga se se urbi commiserant, Belisarium in-
ter primos fortiter pugnantem occubuisse re-
nuntiant. Confluentes magno numero Bar-
bari, iraque ardentes, transvolare fossam,
& illos, qui se ultra receperant, invadere
meditabantur. Romani vero cis fossam ad
mœnia conferti, se in arcum coegerant,
sic ut alter hæreret alteri. Qui intra mu-
ros erant, cum nec Ducem haberent, ac
prorsus imparati, sibi atque urbi metuer-
ent, opem ferre suis nequibant in tantum
adductis periculum.

Tunc animum Belisarii audax subit
cogitatio, quæ præter expectationem rem
Romanam fervavit. Nam voce cun-
ctis, qui circum aderant, animatis,
in hostes impressionem repente fecit.
Illi, jam ante & nocte & cursu ad-
modum turbatis ordinibus, ubi in se
ab iis, quos fugaverant, nec opinato
feri viderunt impetum; alias ex urbe
copias venisse subsidio suspicantes, gravi
hinc subeunte metu, in fugam omnes
consternantur. Sustinens se ab insequendo
Belisarius, ad muros confestim redit.
Quo erecti facto Romani, in urbem ipsum

Α αὐτῶν, ἅτε ἐν θορύβῳ μεγάλῳ, ἤκιστα ἐποίησαντο· ἐδὲ ὅ-
τι ἐστὶ Βελισάριος σαφῶς ἐγνώσαν. ἀλλὰ ζυμβαλόντες ἐκ
εἰκῆ τὸν λόγον ἐπιπολάζοντα ἐς πάντας ἵεναι, τῶν ἄλλων ἀ-
φ' ἐμῶν πάντων, οἱ πλείστοι ἐπὶ Βελισάριον ἐβαλλον. ἤδη
δὲ αὐτῶν καὶ φιλοτιμία μεγάλη ἐχώρητοι, ὅσοι ἀρετὴν τι μετε-
ποιούωτο, ὡς ἀγχοτάτω παραγνομήτοι, ἅπτεσθαι τε αὐ-
τῶν ἐνεχείρου. καὶ τοῖς τε δόρασι τοῖς τε ξίφεσι, θυμῷ πολ-
λῷ χρώμενοι, ἔπαιον. Βελισάριος δὲ καὶ αὐτὸς τε ἐπιστροφά-
δην τὰς αἰὲς ὑπαντιάζοντας ἐκτενε· καὶ τῶν αὐτῶν δορυφόρων τε
καὶ ὑπαπιστῶν δ' εἰς αὐτὸν δυνόας ὡς μάλιστα δὴ ἐν τῷ τῶν
κινδυνῷ ἀπήλαυσε. γυνομήτοι δὲ ἀμφ' αὐτὸν ἅπαντες, ἀρε-
τῇ ἐπεδείξαντο, οἷον πρὸς ἐδονὸς ἀνδρώπων ἐς τὴν δὲ τῇ ἡ-
μέραν δεδηλωθῆναι οἱ μαι. τὰς δὲ ἀσπίδας τὰς τε στρατηγὰς καὶ
τῇ ἰππῇ προβεβλημένοι, τὰ τε βέλη πάντα ἐδέχοντο· καὶ
τὰς αἰὲς ἐπίοντας, ὠδισμῷ χρώμενοι, ἀπεκρόντο. ἔτω τε ἡ
ζυβολὴ πᾶσα ἐς σῶμα ἐνὸς ἀπεκρίθη ἀνδρός. ἐν τῷ τῶν
πόνῳ πίπτει μὲν Γότθοι ἐκ ἡσυχίας ἢ χίλιοι, καὶ αὐτοὶ ἄνδρες
οἱ ἐν τοῖς πρῶτοις ἐμάχοντο θνήσκουσι δὲ Βελισαρία οἰκίας
πολλοὶ τε καὶ ἄριστοι, καὶ Μαξέντιος ὁ δορυφόρος, ἔργα μεγάλα
ἐπὶ τὰς πολεμίας ἐπιδειξάμενος. Βελισαρία δὲ ζυώβη τις
τύχη ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, μηδὲ τετρωθῆναι μηδὲ βεβληθῆναι, καὶ
περ' ἀμφ' αὐτῶν μόνῳ γενομένης τῇ μάχῃς.

Τέλος δὲ ἀρετῇ τε τῇ σφετέρᾳ Ρωμαῖοι τὰς πολεμίας ἐτρέ-
ψαντο. ἐφύγε τε πᾶμπολύ τι βαρβάρων πληθος, ἕως ἐς στρα-
τόπεδον τὸ αὐτῶν ἵκοντο. ἐνταῦθα δὲ οἱ Γότθων πεζοὶ, ἅτε ἀκ-
μήτες ὄντες ὑπέστησαν τε τὰς πολεμίας, καὶ πόνῳ ἐδόντι ἀπε-
ώσαντο. βεβληθῆναι τε αὐτοὺς ἰππέων ἐτέρων, κατακρά-
τος Ρωμαῖοι ἐφύγον, ἕως ἀναβάντες ἐς τινα γέωλον ἐστησαν.
καταλαβόντων δὲ σφᾶς βαρβάρων ἰππέων, αὐτοὺς ἰππομα-
χίᾳ ἐγέτετο. ἐνταῦθα δὲ Βαλεντίνος, ὁ Φωτίᾳ τῇ Ἀντωνίνῃς παι-
δὸς ἰπποκόμος, ἀρετὴν δὴ λῶσιν ὡς μάλιστα ἐποίησεν. μόνος
δὲ ἐσσηδῆσας ἐς τὴν πολεμίων ὁμίλον, ἐμπόδιός τε τῇ Γότ-
θων ὁρμῇ ἐγεγόνει, καὶ τοὺς ζυῶ αὐτῶν διεσώσατο. ἔτω τε
ἐξαφύγοντες, ἐς τὴν Ρωμῆς περίβολον ἤλθον· διώκοντες τε οἱ
βάρβαροι, ἀχρὶ ἐς τὸ τεῖχος ἵκοντο, ἀμφὶ τὴν πύλιν ἢ Βελι-
σαρία ἀνόμασαι νῦν. δέσαντες δὲ Ρωμαῖοι, μὴ τοῖς φού-
γασιν οἱ πολέμιοι ζυωεὶσθ' ἀλλοιούτες τὰς περιβολὰς ἐντὸς γέ-
γωνται, ἀνακλίνειν τὰς πύλας ἤκιστα ἤθελον καὶ περ Βελι-
σαρία πολλά τε σφίσι ἐγκελευόμενα, καὶ ζυῶ ἀπειλῇ
ἀναβοῶντος. ἔτε δὲ τὸν ἄνδρα οἱ ἐκ τῆς πύργῃ ἐκκλύποντες
ἐπιγινώσκουσιν οἱ οἱ τῆσαν, ἐπεὶ οἱ τὸ τε πρόσωπον, καὶ ἡ κε-
φαλὴ ζυμπασα, λυθρῶ τε καὶ κονιορτῷ ἐκαλύπτετο· ἅμα δὲ
ἐδὲ κατὰ τὰς ἀκρεβῶς εἶχεν. ὡς δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἀμφὶ ἡ-
λίᾳ δύσιν. ἐμὴν δὲ περὶ εἶναι τὴν στρατηγὸν Ρωμαῖοι ὄρον-
το. ὅσοι δὲ ἐν τῇ πρῶτερον γυνομήτοι τροπῇ φεύγοντες ἦ-
κον, τεθνήσκει Βελισάριον ἐν τοῖς πρῶτοις ἀριστόντα ἡγ-
γελον. ὁ μὲν θυμὸς μίλος τῇ πολεμίων ῥόσας τε πολὺς,
καὶ θυμῷ μεγάλῳ ἐχώμενος, τὴν τε τάφρον δ' αὐτὸς ἐξέβληται,
καὶ τοῖς φούγασιν ἐνταῦθα ἐπιδέσθαι διενουῶτο. Ρωμαῖοι
δὲ ἀμφὶ τὸ τεῖχος ἀθρόοι τὰς τάφρας ἐντὸς γεγενημένοι, ἐν χρωῖ
ζυωόντες ἀλλήλοις, ἐς ὀλίγον ζυωήγοντο. οἱ μὲν τοὶ περι-
βολὰς ἐντὸς, ἅτε ἀστράτῃ τοὶ τε καὶ ἀπαράσκειοι παντά-
πασιν ὄντες, καὶ περὶ σφίσι τε αὐτοῖς καὶ τῇ πόλει πεφοβημέ-
νοι, ἀμύνειν τοῖς σφετέροις, καὶ περ ἐς τοσέτων κινδυνῶν ἐλ-
θῶσιν, ἐδαμῇ εἶχον.

Τότε Βελισάριον ἐννοία τε καὶ τόλμα εἰσῆλθεν, ἢ Ρωμαῖοις ἐκ
τῆς ἀποσοδοκῆς τὰ παράγματα διεσώσατο. ἐγκελευσάμενος δὲ
τοῖς ζυῶ αὐτῶν πᾶσιν, ὅζα πινάκας τοῖς ἐναντίοις ἐνέπεσεν. οἱ
δὲ κατὰ τὸν ἀποσμίᾳ πολλῇ, ἅτε ἐν σκότῳ καὶ διώξει, χρώμε-
νοι, ἐπεὶ σφίσι ἐπίοντας παρὰ δόξαν τὰς φεύγοντας εἶδον. ὑ-
ποποπήσαντες καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς πόλεως βεβληθῆναι στρατόμα-
χος φόβον τε πολὺν ἀπ' αὐτῶν κατασάντες, καὶ κράτος ἤδη ἅπαν-
τες ἐφύγον. Βελισάριος δὲ ἤκιστα ἐκπεσὼν ἐς τὴν δίοξιν, αὐτίκα ἐς τὸ τεῖχος ἀνέστρεψεν. ἔτω τε Ρωμαῖοι θαρσύναν

τες αὐτὸν τε καὶ τὰς ἀμφ' αὐτὸν ἅπαντας τῇ πόλει ἐδέξαντο. παρὰ τοσῶτον μὲν κινδυνὸς Βελισάριος τε καὶ τὰ βασιλείως πράγματα ἤλθεν ἢ τε μάχῃ παρῶν ἀρξαμένη, ἐτελεύτα ἐς νύκτα. ἡρίευσαν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ Ρωμαίων μὲν Βελισάριος. Γότθων δὲ, Οὐίσανδος Βανδαλάριος. ὃς, ἥμισυ ἢ μάχῃ ἀμφὶ Βελισαρίῳ ἐγένετο, ἐπειδὴ αὐτὸς τὰ παρῶν ἐπέπεσον, ἔσπερον ἀπέστη ἕως ἑισκαίδεκα πληγὰς λαβὼν τῷ σώματι ἐπέσε. δόξαν δὲ αὐτίκα τεθνάναι, ἡμελήθη τε παρὸς τὴν εἰσόδον, καίπερ νενικηκόων, καὶ ζῶν τοῖς νεκροῖς αὐτὸς ἔκειτο. τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐπειδὴ στρατοπέδου ἀμφοτέρωθεν τῶν Ρώμης περιβόλοις βάρβαροι, ἐπεμψάν τινες ἐφ' ᾧ νεκρὸς τε τὰς σφετέρους θάψασιν, καὶ τὰ νόμιμα ἐπὶ οἷα τῇ ἐκείνων ποιήσονται οἱ τὰ σώματα διεσπύοντο, Οὐίσανδον Βανδαλάριον ἐτι ἐμπνέον διέσκεπον. καὶ αὐτὸν τὴν εἰσόδον φωνῶν τινὰ οἱ ἀφείναι ἤξισ, ἔδεδον ἡδύνατο. ἐπεὶ οἱ τὰ ἐντὸς τῆς λιμῆς καὶ τῆς ἐκ τῆς ἄλλης κακοπαθείας ἀνυχμῶν λίαν ἐκαίετο. καὶ ὕδωρ οἱ ἐνθενδε ἐδέετο ἐς τὸ σῶμα ἐμβάλλεσθαι. πίνοντα τε αὐτὸν, καὶ ἐν αὐτοῖς γεγονότα, ἀράμφοι ἐς τὸ στρατόπεδον ἰσχυρὰν. μέγα τε ὄνομα Οὐίσανδος Βανδαλάριος ἐκ τῆς ἔργου ἐκ ἐν Γότθοις ἔχε καὶ τὰ μάλιστα δόδοκμων, πάμπολυ τινὰ ἐπεβίω χρόνον. ταῦτα μὲν οὖν τρίτῃ ἡμέρᾳ μάχης ἡμέρᾳ γεγενῆσθαι ζυνέπεσε.

Τότε δὲ Βελισάριος ἐπεὶ ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ζῶν τοῖς ἐπομένοις ἐγένετο, στρατιώτας τε καὶ τὸν τῶν Ρωμαίων δῆμον χερσὶν τι ἅπαντα ἐς τὸ τεῖχος ἀγείρας, πυρὰ τε πολλὰ καίειν, καὶ τὴν νύκτα ὅλῳ ἐρηγορεῖν ἐκέλευε. καὶ τὴν περιβολὸν περιεὶ κύκλῳ, τὰτε ἄλλα διεῖπε, καὶ πύλῃ ἐκάστη τὴν ἀρχόντων ἐπέστησε. Βέσας δὲ, ὃς ἐν πύλῃ τῇ καλεσμένῃ Πραίνεσι-νι φυλακῇ ἔχον, ἀγγελοῦ παρὰ Βελισάριον πέμψας, ἐκέλευε λέγειν, ἐχεῖν παρὸς τὴν πολεμίων τὴν πόλιν, δι' ἄλλης πύλης ἐσβεβληκότων, ἢ ὑπὲρ ποταμὸν Τίβεριν Παγκρατίαν ἀνδρὸς ἀγίαν ἐπ' αὐτὸν ἔστα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Βελισάριον ἦσαν, σῶζεσθαι ὅτι τὰ χεῖρα δὲ πύλης ἐτέρας παρήνουν. αὐτὸς μὲν τοῖς ἐδὲν καπορρῶδισεν, ἔδεδον λόγον ὑγιαίνει χυρίζετο εἶναι. ἐπεμψε δὲ καὶ τὴν ἐπὶ πύλῃ τινὰς ὑπὲρ ποταμὸν Τίβεριν καὶ τὰς οἱ τὰ ἐκείνη ἐπισκεψάμενοι, ἐδὲν πολεμίων τῇ πόλει ἐνταῦθα ζυμβῶναι ἀπήγγελλον. πέμψας οὖν δίδυς ἐς πύλιν ἐκάστην, ἀρχῆσι τοῖς πανταχὶ ἔσιν ἐπέσθλιν, ὥστε, ἐπειδὴ τὰς πολεμίας ἀκούσασιν κατ' ἄλλῃ τινὰ τὴν περιβολὴν ἐσβεβληκέναι μοῖραν, μήτε ἀμύνειν, μήτε φυλακῇ τὴν σφετέραν ἐκλιπεῖν, ἀλλ' ἡσυχῇ μένειν. αὐτὸς δὲ ὑπὲρ τῶν μελήσειν. ἔπρασε δὲ ταῦτα, ὅπως μὴ ἐκ φήμης ἐκ ἀληθείας ἐς παραχλὺ αὐτοῖς κατιστῶνται. Οὐίτιγος δὲ, Ρωμαίων ἐτι ἐν θορύβῳ πολλῷ καθεστώων, ἐς πύλιν Σαλαρίαν τὴν τινὰ ἀρχόντων, Οὐακιν ὄνομα, ἐπεμψεν, ἐκ ἀφανῆ ἀνδρα. ὃς ἐνταῦθα ἔλθων, καὶ Ρωμαίους τὴν ἐν Γότθους ἀπιστίας κακίστας, τὴν παροδοσίαν ἀνείδιζεν, καὶ αὐτοῖς ἐπὶ τῇ πατρίδι πεποιῆσθαι καὶ σφίσι αὐτοῖς ἔλεγεν. οἱ τὴν Γότθων δυνάμεως, Γραικὸς τὰς σφίσι ἐχούσας τε ἀμύνειν ὄντας ἡλάνθαντο, ἐξ ὧν τὰ ὑποτέρα ἐδέναν ἐς Ἰταλίαν ἦκοντα εἶδον, ὅτι μὴ τραγώδης καὶ μίμης καὶ ναυτὰς λωποδύτας. ταῦτα τε καὶ πολλὰ τοιαῦτα Οὐακίς εἰπὼν, ἐπεὶ οἱ ἐδὲς ἀπεκρίνατο, ἐς Γότθους τε καὶ Οὐίτιγιν ἀνεχώρησε. Βελισάριος δὲ γέλῳτα πολὺν παρὸς Ρωμαίους ὥφλιν ἐπεὶ μόλις τὰς πολεμίας ἐξαρῶν, θάρσειν τε ἡδὴ καὶ περιφρονεῖν τὴν βαρβάρων ἐκέλευε. ὃς δὲ εἶδέναι, ὡς κατακράτος αὐτὸς νικήσειν. ὅπως δὲ τὸ καταμαθὼν ἔγνω, ἐν τοῖς ὀπίσθεν λόγοις εἰρήσεται. ἐπεὶ δὲ πόρρω ὡς τὴν νύκτων, ἤσιν ἐτι Βελισάριον ὄντα, ἢ τε γυνῇ, καὶ τὴν ἐπιτηδείων ὅσοι παρήσαν, ἅρπυ βραχέος κομιδῇ γέυσασθαι μόλις ὡς ἀγκαλῶν. ταῦτα μὲν οὖν τὴν νύκτα ἔπει ἐκότεροι διενοήσαντο.

A cum omnibus, quos ducebat, accipiunt. Eo discriminis Belisarius, resque Imperatoris venerunt. Porro cœptum mane prælium nox diremit. Ac Romanorum quidem optime se in eo Belisarius gessit; Gotthorum vero, Visandus Bandalarius: qui, fervente circa Belisarium Marte, in primo confligens ordine, non prius abstitit, quam corpore tredecim faucio vulneribus concidit. Illico expirasse visus, & a sociis, quamvis victoribus, pro occiso relictus, inter mortuos ibi jacuit. Die tertio, cum Barbari, ad Romæ muros castra metati, misissent qui suos fato functos sepelirent, ac iusta ipsis funebria solverent; hi, dum perquirunt inspectantque cadavera, Visandum Bandalarium spirantem adhuc offendunt. Ex eo sodalium quidam vocem aliquam precibus conatur elicere. Silebat enim, absumptis ardore viribus, quem inedia aliæque ærumnæ in visceribus acuebant. Quocirca tandem petiit, ut aqua ori infunderetur. Potu refocillatum, levatumque humo, in castra portarunt. Magnum hinc nomen Visandus Bandalarius apud Gotthos adeptus, summa cum gloria diutissime superstes fuit. Hæc die post pugnam tertio contigerunt.

Tunc autem Belisarius cum suis in tutum receptus, coactis ad muros militibus ac populo Rom. fere universo, injunxit, crebros ignes accenderent, ac totam noctem vigilarent. Mœnia deinde circumiens, cum cætera providit, tum singulis portis singulos Duces apposuit. Sub hæc Bessas, portæ Prænestinæ custos, ad Belisarium misit, qui nuntiaret, urbem ab hostibus teneri, per eam ingressis portam, quæ ultra Tiberim est, & a sancto Pancratio nomen habet. His auditis, qui Belisarium circumstabant, ut per aliam portam evaderet, auctores erant. At ille intrepidus, & falsa afferri asserens, nulla interposita mora, trans fluv. Tiberim aliquot misit equites: qui, regione explorata, nihil ibi hostile urbi incidisse retulerunt. Quamobrem ad singulas portas e vestigio mittit Ducibus, ubivis positus, si forte hostem alia muri parte irrupisse audierint, ne suppetias ferant, neu de statione decedant; sed in ea taciti maneat; sibi enim cætera curæ fore. Hæc eo agebat consilio, ne falso rumore iterum turbarentur. Adhuc Roma tumultu trepido plena erat, cum Vitigis ad portam Salariam Vacin Ducem, virum non ignobilem, destinaret. Quo ille cum accessisset, Romanis perfidiam in Gotthos objecit, ac prodicionem exprobravit, quam ut dicebat, in se ipsi & patriam cuderant, Gotthorum potentia posthabita Græcis, qui tueri ipsos non possent, & a quibus profectum neminem vidisset umquam Italia, nisi Tragædos, Mimos ac piratas. Hæc aliaque ejusmodi plurima locutus Vacis, cum ei nemo responderet, ad Gotthos & Vitigin rediit. Romanis vero dignissimus risu Belisarius videbatur, qui ex hostibus ægre elapsus, bono esse juberet animo, Barbarosque contemnere, nec dubitare se diceret, quin eos vi debellaret. Id quo pacto edoctus sciret, dicetur postea. Profecta nox erat, cum Belisarium, adhuc impastum, uxor & familiares quicumque aderant, vix ut frustum panis ederet perpulerunt. Sic demum hanc utrique noctem egerunt.

Visandi casus mirabilis.

Porta Prænestina. Edit. Paris. pag. 358. Porta S. Pancratii.

Vitigis Romanos ad defectionem sollicitat.

CAPUT XV.

Castra septem faciunt Gotthi : urbis aquæductus, incidunt ; excitas a Belisario moletrinas evertunt . Eas reparat Belisarius.

Gotthorum
castra.

Edit. Paris.
pag. 359.

Porta S. Petri.

Moletrinx ubi
sit.

Gotthi sua ca-
stra muniunt.

pag. 360.
Urbis aquædu-
ctus incidunt.

POSTERO die Gotthi, qui urbem facillime, ob ipsius amplitudinem, obsidione se capturos putabant, & Romani, salutis suæ propugnatores, ita se ordinarunt. Habent urbis mœnia majores portas xiv. & minores aliquot. Spatium, quod portis majoribus quinque, a Flaminia ad Prænestinam, comprehenditur, infestare Gotthi aggressi sunt, castris sex circumjectis; propterea quod muros omnes non poterant vallo intersepire: castra autem hæc omnia cis flumen Tiberim locarunt. Veriti etiam Barbari, ne hostis, rupto ponte, quem vocant Milvium, eriperet ipsis transitum in oram omnem, quæ trans fluvium ad mare usque patet, eoque pacto nullum sentiret obsidionis incommodum; ultra Tiberim vallum septimum in Neronis campo fixerunt, ut pontem inter castra positum haberent. Itaque ab hostibus infestæ fuerunt portæ aliæ duæ, videlicet Aurelia, insignis jam Petri nomine, qui Princeps fuit Apostolorum Christi, ac prope illam conditus jacet; & Transiberina. Atque ita Gotthi ad summum dimidiam murorum partem castris complexi, nec amne usquam prohibiti, mœnia, quacumque vellent, oppugnatum ibant. Quo autem modo Romani muris fluvium interceperint, explicabo. Tiberis, copiosus aquis, longe mœnia præterfluebat. Locus autem, in quo flumini murus imminet propius, planus est & valde faciles habet aditus. E regione, trans Tiberim, magnus collis eminet, ibique omnes urbis moletrinx jam inde olim extructæ sunt: quippe magna aquæ vis per alveum structilem ad collis verticem deducta, inde vehementi cum impetu in declive labitur. Quamobrem veteres Romani collem hunc & adversam fluminis ripam muro claudere statuerunt, ut hostes nec moletrinas disturbare, nec, amne transito, in muros urbis movere quidquam facile possent. Igitur cum illic fluvium ponte junxissent, placuit murum illi committere, multisque in opposita regione ædificatis domibus, effectum est, ut urbem Tiberis interlueret. Sed hæc hæc.

Gotthi vero, cum fossas altas castris omnibus præduxissent; terram, quam inde egresserant, coagmentantes, illam extra interiorem parietem altius exaggerarunt, ac superinfixis stipitibus præacutis quamplurimis, castra singula non minus, quam castellorum propugnacula, munierunt. Ac vallo quidem, quod in campo Neronis erat, Marcias præerat: jam enim cum suis e Gallia reversus, ibi castra posuerat. Cætera autem Vitigis moderabatur, Sextus ipse: nam unumquodque Præfectum habebat suum. Hoc dispositi modo Gotthi, aquæductus omnes incidunt, ut inde urbs nihil aquæ accipiat. Sunt aquæductus Romæ xiv. numero, e coctili latere structi quondam, adeo lati altique, ut eques intra illos equitare possit. At Belisarius urbis custodiæ sic providit. Portam ipse minorem Pincianam, & majorem, quæ a dextera hujus est, ac Salaria dicitur, infedit; quia patris illius murus expugnari facile poterat, & in hostes exitum Romanis

ΤΗ δὲ ἐπιγενομένη ἡμέρᾳ, Γότθοι μὲν Ρώμῃ πολιορκίᾳ ἐλεῖν, δὲ μέγας δὲ πόλεως, ἐδόντι πόνῳ οἰόμενοι. Ρωμαῖοι δὲ αὐτοῖς ἀμυνόμενοι, ἐτάξαντο ὥδε. ἔχει μὲν δὲ πόλεως ὁ περίβολος δις ἐπὶ πύλας, καὶ πυλίδας τινὰς. Γότθοι δ' ἐχ' οἱοί τε ὄντες ὅλον στρατοπέδον τὸ τεῖχος περιλαβέδαι, καὶ κλῶν ἐξ ποιησάμενοι χαρακώματα, πέντε πυλῶν χάρον ὑπὸ χλαυ, ἐκ τῆς Φλαμινίας ἀχειρὲς τὴν καλὴν μένῃ Πραίνεσιν. ταῦτά τε αὐτοῖς τὰ χαρακώματα ξύμπαντα ἐντὸς Τιβερίδος ποταμῷ ἐπεποίλωτο. δέισαντες οὖν οἱ βάρβαροι μὴ τὴν γέφυραν διαφθεύσαντες οἱ πολέμιοι, ἢ Μιλβίᾳ ἐπ' αὐτὸν ἐσίν, ἀβατα σφίσι ποιήσονται ἅπαντα, ὅσα ἐκτὸς ποταμῷ ἐστὶ διήκοντα μέχρι ἐς θάλασσαν. καὶ ἀπ' αὐτῆς αἰδοῦσιν τὴν ἐν τῇ πολιορκίᾳ κακῶν ἥμισυ ἔχουσιν. χαράκωμα δ' ἐβδόμον Τιβερίδος ἐκτὸς ἐν Νέρωνος πεδίῳ ἐπὶ ἔταξαν, ὅπως σφίσι τὴν γέφυραν τὴν στρατοπέδων ἐν μέσῳ εἴη. διὸ δὲ ἄλλας δύο τῆς πόλεως πύλας ἐνοχλεῖσθαι πρὸς τὴν πολεμίων ἐκὼν βαινε, τὴν τε Αὐρηλίαν (ἢ νῦν Πέτρου) καὶ τὴν Χερσὺν ὁποσὶν κορυφαίᾳ, ἅτε περ πλησίον κειμένη, ἐπ' αὐτὸν ἐσίν) καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ποταμὸν Τίβεριν. ἔπειτα Γότθοι τὸν στρατοπέδον τὸν ἡμῖς σέβαν μάλιστα περιεβάλλοντο τὸ τεῖχος μοῖραν, ἅτε δὴ τὸν ποταμὸν ἐδαμῇ τοπαράπαν εἰργόμενοι ἐς ἅπαντα τὸν περίβολον κύκλῳ, ὑπὸ καὶ ἐβάλλοντο, τὸν πολέμῳ ἦσαν. ὅντινα δὲ ἔσπον Ρωμαῖοι τὰ ποταμῷ ἐπὶ ἐκάτερα τὸν πόλεως τεῖχος ἐδείμαντο, ἐρῶν ἔρχομαι. πολὺς μὲν ὁ Τίβερης παραρρέων, ἐπιπλεῖσιν τὸν περιβόλον ἐφ' ἔρετο τῇδε. ὁ δὲ χάρος ἔτος, ἐφ' ὃς ὁ περίβολος καὶ τὸν ποταμὸν ἀνέχει, ὑπὸ τῆς καὶ λίαν δέσφοδος ἐστίν. τότε δὲ ἀντικρὺ τὴν χάρον, ἐκτὸς τῆς Τιβερίδος, λόφον τινὰ μέγαν ἐκὼν βαινε εἶναι. ἐνταῦθα δὲ οἱ πόλεως μύλωνες ἐκ παλαιῶν πάντες πεποίλωται. ἅτε ὕδατος ἐν ταῦτα πολλὴ δὲ μὲν τὸ ὄρεα ἀγομένη ἐστὶ τὴν λόφον ὑπερβολὴν. ἐς τὸ κατὰ ντες δὲ ἐκὼν ῥύμη μεγάλη ἐν τῇδε ἰόντος. διὸ δὲ οἱ πάλαι Ρωμαῖοι τὸν τε λόφον, καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ποταμὸν ὀχλῶν, τείχει περιλαβεῖν ἐγνώσαν. ὥς μήτε τοῖς πολεμίοις δυνατὰ εἴη τῆς τε μύλωνας διαφθεῖραι. καὶ ποταμὸν διαβάσιν ὁπερὶ τὸν πόλεως περιβεβόλει. ζούσαντες οὖν ταῦτα τὸν ποταμὸν τῇ γέφυρᾳ, ἐκὼν βαινε τὸν τεῖχος ἐδόξαν. καὶ οἱ κίᾳς συχνὰς ἐν χαλῶν τὴν ἀντιπέραν δειμάμενοι, μέσον δὲ πόλεως τὸν Τιβερίδος πεποίλωται ῥόμα. ταῦτα μὲν δὴ ὥδε πηῖχεν. Γότθοι δὲ τὰ φρενὲς βαθείας ἀμφὶ τὰ χαρακώματα ξύμπαντα ἄρυσαν. καὶ τὴν χάρον, ὃν ἐν τῇδε ἀφείλοντο, ἐκὼν βαινεσαντες, ὑπὲρ τῆς τοῖχης τῆς ἐνδὸν ὑψηλὸν τε ὥς μάλιστα αὐτὸν ποιησάμενοι, καὶ σκολόπων ὀξέων κατὰ πύργον πᾶμπόλῳ τι χηῖμα πηξάμενοι, ἐδόν τι καταδέεσθαι τὸν ἐν τοῖς φρενίοις ὀχυρωμάτων τὰ στρατοπέδα πάντα ἐργάσαντο. καὶ χαρακώματος μὲν τὸ ἐν Νέρωνος πεδίῳ, Μαρτίας ἦρχεν. ἡ δὲ ἔκ Γαλλίων ἐκὼν τοῖς ἐπομένοις ἀφίκετο, ἐκὼν οἱς ἐν ταῦτα ἐστρατοπέδωσεν. τῇ δὲ ἄλλαν Οὐίτιγιν ἐγγεῖτο ἐκτὸς αὐτός. ἄρχων δὲ ἔκ τῆς καὶ χαράκωμα ἐκασον. Γότθοι μὲν ἔπειτα ταῖς ἀμύραις, διείλοντες ὅρεα ἅπαντας. ὅπως δὲ ὕδατος ὥς ἥμισυ ἐς τὴν πόλιν ἐν τῇδε εἰσίοι. Ρώμης δὲ ὅρεα ἰδ'. μὲν τὸ πλῆθος εἰσιν ἐκ πλίνθας δὲ ὀπτημένης τοῖς πάλαι ἀνδράποισ πεποίλωτο, ἐς ποσὸν ὄρεος καὶ βάθους διήκοντες, ὥς ἀνδρῶν ἰππῶν ὀρεα μὲν ἐν ταῦτα ἰππῶν δυνατὰ εἶναι. Βελισάριος δὲ τὰς τῆς φυλακῆς τὸν πόλεως διεκόσμηκε ὥδε. πυλίδας μὲν αὐτὸς τὴν Πηγιανλὴν καὶ πύλιν τὴν ταύτης ἐν δεξιᾷ,

εἶχεν· ἡ Σαλαρία ὠνόμασαι. καὶ ταύτης ὅδ' ἐπίμαχος τε ὁ Α
περίβολος ἦν, ὃν Ῥωμαίοις ἐξήπτα ἐπὶ τὰς πολεμίας ὄντα
ἐτύγχανε. Πραίνεσιν αὖτ' Ἰβέρους καὶ τῇ Φλαμινίᾳ,
ἡ Πιγκιανῆς ἐπὶ θάτερα ἔστι, Κωνσταντίνον ἐπέστησε, τὰς τε
πύλας ἐπιδείξας πρότερον, καὶ λίθων μεγάλων οἰκοδομίαν ἐν-
δοθεν αὐτὰς ὑποφράξας ὡς μάλισα· ὅπως δὲ αὐτὰς μηδενὶ
ἀνακλίνειν δυνατὰ εἴη· τὸ δὲ χαρακωμετχένος ἀγχαπῶ
ἄντος, εἰσεσε μή τις ἐπὶ τῇ πόλει ἐνέδρα πρὸς τὴν πολεμίων
ἐνταῦθα ἔσαι. τὰς δὲ λειπομένας τὴν περικλῶν καταλόγων τὰς
ἀρχοντας διαφυλάσσειν ἐκέλευσε. τὴν δὲ ὀχετῶν ἐκασον ὡς
ἀσφαλές αὐτὰ οἰκοδομίαν ἐπιπλεῖσον κατέλαβε, μή τις ἐξω-
θεν κακῶς γήσων ἐνταῦθα ἴοι.

Επεὶ δὲ τὸ ὀχετῶν (καθ' ἅπερ μοι εἴρηται) διαμερθεύων,
ἐκείνη τὰς μύλας τὸ ὕδωρ ἐνήργει. ζώοις τε τισιν ἐργάζεσθαι
αὐτὸ ἔδαμῃ εἶχον. ἔοφης ἀπάσης ἀτε ἐν πολιορκίᾳ σπανί-
ζοντες, οἳ γε καὶ ἰππων μόλις τὴν σφίσιν ἀναγκαίων ἠδυνά-
ντο ἐπιμελεῖσθαι. Βελισάριος δὲ ὅδ' ἔδρε τόδε· ἐμπαροθεν δὲ γε-
φύρας, ἧς ἄρτι πρὸς τὴν περιβόλῃ ἔσσης ἐμνήσθην, χοίνας
ἀρτίσας, ἐξ ἐκατέρων τῶν ποταμῶν ὅχθης ὡς ἄριστα ἐντα-
μένας, ταύταις τε λέμβους δύο παρ' ἀλλήλοις ἐξυδῆσας,
πόδας δύο ἀπ' ἀλλήλων διέχοντας, ἡ μάλισα ἡ τῇ ὕδα-
τῶν ἐπιρροῇ ἐκ τῆς γεφύρας κυρτώματος ἀκμάζουσα κα-
τήκει. μύλας τε δύο ἐν λέμβῳ ἐκατέρῳ ἐνδένεμενος, ἐς τὸ μετα-
ξὺ τῶν μηχανῶν ἀπεκρέμασεν, ἡ τὰς μύλας σρέφειν εἰ ὥθει.
ἐπένεινε δὲ ἄλλας τε ἀκάτας ἐχομένας τὴν αἰὶ ὀπίθεν κατὰ
λόγον ἐδέσμευε, καὶ τὰς μηχανὰς ἔοπα τῶν αὐτῶν ἐπιπλεῖσον
ἐνέβαλε· προῖσθης οὖν τὴν ὕδατος ῥύμης, αἱ μηχαναὶ ἐφε-
ξῆς ἀπάσαι, ἐφ' αὐτὰς κυλινδέρμεναι, ἐνήργουν τε τὰς κατ'
αὐτὰς μύλας, καὶ τῇ πόλει τὰ αὐτὰρ κη ἥλου. ἀδὴ οἱ πολέ-
μιοι πρὸς τὴν αὐτομόλων γρόντες, ἀφανίζουσι τὰς μηχανὰς
ἔοπα τοῦδε. δένδρα μεγάλα, καὶ Ῥωμαίων σώματα νεο-
σφαγῆς, ἐς τὸν ποταμὸν ξυμφορουῦντες, ἐρρίπτουσι. τῶν τε τὰ
πλεῖστα ξυμὸν τῶν ῥόμβων ἐς μέσσην πόλιν φερόμενα τὴν μη-
χανῶν ἀπεκαύλιζε. Βελισάριος δὲ κατιδὼν τὰ ποιήμενα,
προσεπετεχνήσατο τάδε· ἀλύσεις μακρὰς σιδηρὰς, πρὸς τῇ
γεφύρᾳ ἤρτυσε, ἐξικνεμένας ἐς Τίβεριν ὄλον. αἷς δὲ προ-
σπίπτοντα ξύμπαντα, ὅσα ὁ ποταμὸς ἔφερε, ξυμίστατό τε,
καὶ ἐκείνη ἐς τὰ πρὸς ὡ ἐχώρει. ταῦτά τε ἀνέλκοντες αἶε, οἷς
τὸ ἔργον τῆς ἐπέκειτο, ἐς τὴν γλῶττιν ἔφερον. ταῦτα δὲ ἐποίησε,
καὶ τὸ σῆμα τὸ μὴ λῶν ἐνεκα· ἢ ὅτι, ὅσον ἐνδένδε ἐς δέος τε καὶ
ἐννοίαν ἦλθε, μὴ λάθωσιν ἀκάτοις πολλαῖς οἱ πολέμιοι
ἐντὸς τῆς γεφύρας καὶ ἐν μέσση πόλει γενόμενοι· ἔτω τε οἱ βάρ-
βαροι τὴν πείρας, ἐπεὶ ἔδεν σφίσι ταύτην πρὸς ὡ ἐχώρει, ἀπέχον-
το. καὶ τοιοῦτον Ῥωμαῖοι τῆς τοῖς μύλων ἐχρῶντο τὴν
δὲ βαλανείων τῆς ὕδατος τῇ ὑπορῖα παντάπασιν ἀπεκέ-
κλειντο. ὕδωρ μὲν τοῖς ὅσον πιεῖν, ἄλλοις εἶχον ἐπεὶ καὶ τοῖς
τῆς ποταμῶν ἐκασάτω οἱ καὶ παρὶν ἐκ φρεάτων ὑδρὸς εἶδαι.
ἐς δὲ τὰς ὑπονόμους, οἳ περὶ ἐκ τῆς πόλεως, εἴ τι οὐ καθαρὸν,
ἐκβάλλουσιν ἐξω, ἀσφάλειαν ἐπινοοῖν ἐδεμίαν ὡς ἀγχα-
σο. ἐπεὶ ἐς τὸν ποταμὸν Τίβεριν τὰς ἐκβολὰς ἔχουσιν ἅπαντες καὶ ἔξω
τῆς πόλεως ἐπιβελῶν γενέσθαι,

dabat. Prænestinam Bessæ assignavit : Belisarius en-
Constantino Flaminiam, a læva Pincia-
næ sitam, commisit, occlusis prius fo-
ribus, & magnorum strue lapidum in-
tus optime communitis, ne quis posset
eas recludere. Cum enim unum ex val-
lis hostilibus proximum esset; ne quas
ibi insidias urbi hostes molirentur time-
bat. Reliquarum custodiam Ducibus nu-
merorum pedestrium demandavit. Singulos
aquæductus denso pariete firmissime obstru-
xit; ne quis insensu eo extrinsecus illabe-
retur.

Et quoniam, aquæductibus, uti dixi,
incisis, aqua molas non versabat amplius,
neque id jumentorum opera fieri poterat;
re cibaria penitus, ut fit in obsidione,
defectis Romanis, qui vix habebant quo
equos sibi necessarios sustentarent; artem
hanc Belisarius excogitavit. Pro ponte,
quem mœnibus commissum dicebam modo,
aptatis funibus, & ab utraque fluminis ri-
pa validissime tentis, binos lembos colli-
gavit, bipedali inter utrumque relicto spa-
tio, qua majori impetu e pontis fornice a-
qua decurrebat. Tum duabus molis utri-
que lembo impositis, in medio machinam,
qua molæ volvi solent, suspendit. Alios
continenter lenunculos ad eorum rationem,
qui pone erant, connexuit, ac machinas
eodem modo immisit: quæ omnes ordine,
profluentis aquæ vi, circumactæ, appositæ
sibi molas ciebant, & quantum urbi opus
erat, molebant. Quæ cum hostes ex trans-
fugis cognovissent, hac arte machinas ever-
terunt. Magnas arbores & Romanorum nu-
per occisorum cadavera ad fluvium compor-
tantes, mittebant in profluentem. Horum
pars maxima, secundo amne in medias de-
vecta scaphas, machinam fregit. Re Be-
lisarius animadversa, priori hæc inven-
to addidit. Late, per totum Tiberis
alveum, oblongas prætendit ponti cate-
nas ferreas: in quas omnia, quæ de-
ferebat flumen, sic incurrebant, ut
ibi colligerentur, nec ultra procederent.
Ea vero indefinenter trahentes, qui hoc
munus susceperant, in terram subduce-
bant. Id Belisarius non tam molarum
causa agebat, quam quia metu & suspi-
cione hac pulsabatur, ne hostes multis
lembis investiti, cis pontem & in mediam
urbem clam penetrarent. Sic tandem Bar-
bari incæpto jam irritò, abstinere: & hu-
jusmodi quidem moletrinis Romani deinceps
usi sunt; balneis autem ipsos exclusit a-
quæ penuria. Quod ad potum attinet, sa-
tis aquæ habebant: cum ii, quorum
domus erant a fluvio remotissimæ, e pu-
teis haurire possent. Denique cloacis, quæ
sordes & purgamenta urbis foras ejiciunt,
nullam Belisarius cautionem adhibere ne-
cesse habuit. Etenim quia cunctæ in
fluvium Tiberim se exonerant, propter
ea nullus ibi locus erat insidiis hostium.

Molettrinas
excitat.

Eas evertit
hostis.

Edit. Paris.
pag. 361.

CAPUT XX.

Victoria Belisario puerorum ludo portenditur. Obsidionem ciues Romani impatienter ferunt. Legatos mittit Vitigis ad Belisarium. Mutuae orationes.

Puerorum ludus, omen victorie.

ITA quidem obsidioni ferendae necessaria disposuit Belisarius; multi vero Samnites pueri, qui oves in agro suo pascebant, cum duos delegissent corpore valentiores, & Belisarium vocassent alterum, alterum Vitigin, luctari ambos iusserunt. Certamine validissime inito, cadit Vitigis: hunc puerorum turba ex arbore per ludum suspendit; viso tum forte lupo, pueri omnes se in pedes conjiciunt: suspensus ex arbore Vitigis, in eo cruciatu derelictus diutius, moritur. Quo Samnites audito, poenam quidem ex pueris nullam, sed conjecturam ex illo casu ceperunt certissimam, ut dicebant, victorem belli vi Belisarium fore. Haec ita contigerunt.

Populus Romanus, moleste fert obsidionem.

Populus vero Romanus, incommodorum belli obsidionisque omnino insolens, cum & illuvie & annonae penuria premeretur, atque in muris cogeretur excubare pervigil, ac venturam brevi urbem putaret in potestatem hostium, a quibus interea agros caeteraque omnia vastari videbat; graviter commotus indignabatur, quod immerens obsideretur, & in tantum discrimen veniret. Quare collecti ciues, aperte Belisario maledicebant; quod ab Imperatore minoribus, quam par esset, copiis instructus, non dubitasset bellum suscipere Gothicum. Eadem Patres Curiae, quam appellant Senatum, Belisario occulte exprobrabant. Quae cum Vitigis extransfugis audiisset, ut accenderet offensionem, qua rem Romanam valde turbatum iri existimabat, Legatos, in quibus erat Albes, ad Belisarium misit: qui ad ejus conspectum admissi, praesentibus Senatoribus cunctisque exercitus Ducibus, orationem hanc habuerunt. Sapienter olim, Magister militum, assignarunt homines rerum nominibus certa discrimina: quorum e numero istud profertur: Temeritas a Fortitudine diversa est. Nam illa quidem si quos occupaverit, eos turpiter in periculum conjicit: haec vero virtutis laudem amplissimam refert. Hartum certe altera te adversum nos impulit: ultra autem ea sit, mox planum facies. Etenim si bellum Gothicis inferis, fortitudine fretus; illius probandae facultas adest, praecclare vir; cum hostium castra manibus adeoque tuis oculis subiecta sint. Sin armatus audacia in nos insurrexisti, facti utique temerarii te poenitebit. Nam ubi in dimicationem ventum est, subire solet eorum animos poenitentia, qui rem ratione non inierunt. Nunc autem desine arumnas his Romanis producere, quos Theodericus in deliciis ac summa libertate enutrit, nec iusto Gothorum Italarumque domino impedimentum offer. Quo enim pacto non absurdum id fuerit, ut Romae sedes inclusus, & praehostium metu prodire renuens; dum urbis hujus Rex, in castris agens, subditos suos belli damnis & incommodis afficit? Nos vero tibi tuisque potestatem dabimus abeundi cum rebus vestris. Nam nec fas, nec humanis moribus consentaneum esse ducimus, ad officium se & modestiam referentibus insultare. Quod ad Romanos spectat, lubenter eos interrogabimus, quo tandem crimine a Gothicis laesi, cum nos, tum se ipsi prodiderint, qui nostram hactenus experti benignitatem, jam etiam auxilium sibi a nobis oblatum vident.

Edit. Paris. pag. 362.

Vitigis Legatos ad Belisarium mittit.

Legatorum oratio.

AΤΑ μὲν οὖν ἐς τὴν πολιορκίαν τῇδε Βελισαρίῳ διακῆ-
σατο. Σαμνιτῶν δὲ παῖδες πολλοὶ, πρόβατα ἐν χώ-
ρᾳ ποιμαίνοντες, δύο τὲς σώματος ἐν σφίσι δὲ ἵκοντας ἀ-
πολέξαντες, καὶ αὐτῶν ἕνα μὲν καλέσαντες ἐπὶ τῷ Βελισαρίῳ
ὀνόματος, Οὐίτιγιν δὲ τὸ ἕτερον ὀνομάσαντες, παλαίειν ἐκέ-
λευον. ὣν δὴ ἰσχυρότατα ἐς τὸ ἀγῶνα κατισταμένων, τὸ Οὐί-
τιγιν δὴθεν ξυμῶν χθὲν πεσεῖν. καὶ αὐτὸν ὁ τῶν παίδων ὁμι-
λος παίζοντες, ἀπὸ δένδρου * ἐκρήμνου. λύκα δὲ τύχῃ τι-
νὶ ἐνταῦθα φανέντος, οἱ μὲν παῖδες ἔφυγον ἅπαντες. ὁ δὲ ἀπὸ
τῷ δένδρῳ ἠρτημένος Οὐίτιγίς, χρόνῳ τριβέντος, ἐν ταύτῃ δὴ
τῇ τιμῶν θνήσκει. καὶ ἐπεὶ ταῦτα ἐς Σαμνίτας ἔκπυστα ἐγε-
γόνει, ἔτε κολασίν τινα ἐς τὰ παιδία ταῦτα ἐξώλεγκαν. καὶ τὰ
ξυμπέσοντα ξυμβαλόντες, νικήσιν κατακράτος Βελισαρίου

* ἐκρέμων.

B ἡ χυεῖζοντο. ταῦτα μὲν δὴ ἥτως ἐγένετο.

Ρωμαίων δὲ ὁ δῆμος, τὸ ἐν πολέμῳ τε καὶ πόλιορκίᾳ κα-
κῶν ἀνδρείς παντὰ πᾶσιν ὄντες, ἐπεὶ δὴ τῇ μὲν ἀλυσίᾳ ἐπιέ-
ζοντο, καὶ τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀπορίᾳ, φυλάσσειν δὲ αὐτοὶ τὴν
περιβολὴν ἠναγκαζόντο, καὶ τὴν πόλιν ἀλώσεσθαι καὶ εἰς μακρὰν
ὑπετόπάζον. ἅμα δὲ καὶ τὰς πολεμίας εἰώρου, τὰς τε ἀγρὰς καὶ
τὰς πόλιν πάντα ληϊζόμενος ἡ χαλκὸν τε, καὶ δεινὰ ἐποιῶντο, εἰ
ἐδὲν αὐτοὶ ἡδικοῦντες πολιορκοῦντο τε, καὶ ἐς τοσούτων κινδύνων
μέγιστος ἦκοιεν. ἐν σφίσι τε αὐτοῖς ξυμπεσόντες, Βελισα-
ρίῳ τὴν ἐμφανῆς ἐλοιδοροῦντο ὅς γε ἐκ ἀξιοχρεῶν πρὸς
βασιλέως λαβὼν δύναμιν ἐτόλμησεν ἐπὶ Γότθας στρατεύε-
σθαι. ταῦτα δὲ καὶ οἱ ἐκ βελῆς ὑπὸ σύγκλητον καλεῖσιν Βελισα-
ρίῳ ἐν παραβύσῳ ὠνεῖδιζον. ἅπερ Οὐίτιγίς πρὸς τὸ αὐτομό-
λων ἀκέρως, ξυγκρίνειν τε αὐτὸς ἐτι μᾶλλον ἐθέλων, καὶ ἐς πολ-
λὴν παραχλὴν ἐμπεσεῖν τὰ Ρωμαίων πράγματα ταύτῃ οἱ-
ὀμνος πρὸς βίαν παρὰ Βελισαρίῳ ἄλλως τε, καὶ Ἀλβινῷ πεμ-
ψεν. οἱ ἐπεὶ δὴ ἐς τὴν τῶν Βελισαρίῳ ἀφίκοντο, παρόντων τε
τῶν ἐκ βελῆς, καὶ ὅσοι τὸ στρατὸν ἄρχοντες ἦσαν, ἐλέξαν τοιάδε.
πάλαι, ὦ στρατηγέ, τοῖς ἀνδράποισι δὲ τε καὶ καλῶς διώρεις
τὰ τὰ πράγματα ὀνόματα ἐν οἷς ἐν τούτοις, θράσος κεχῶρι-
σαι ἀνδρείας. τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν οἷς ἀν προσγένοιτο, ξυμῶν ἀτι-
μίας, ἐς κίνδυνον ἄγει. τὸ δὲ δοξάν ἀρετῆς ἰκανῶς φέρεται. τῶν
πὸν θάτερον σε εἰς ἡμᾶς ὠνεῖν. ὁπότερον μὲν τοι, αὐτίκα
δηλώσεις. εἰ μὲν γὰρ ἀνδρεία πιστεύων ἐπὶ Γότθας ἐστράτευ-
σας (ὅρας γὰρ δὴ πᾶσι ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ τῶν πολεμίων στρατό-
πεδον) καὶ σοὶ ἀνδραγαθίζεσθαι, ὦ γενναῖε, θάρρως πάρεσθαι.

D ὡς δὲ γε θράσει ἐχόμενος ἐφ' ἡμᾶς ὠρμησάμενος πάντως σοὶ καὶ
μεταμειλήσει τὴν ἐκ τῶν πεπραγμένων. τὸ γὰρ ὑπονοημένων αἰ-
γνώματι, ὅταν ἐν τοῖς ἀγῶσι γένωνται, μετανοεῖν φιλοῦσι. νῦν
οὖν μήτε Ρωμαίοις τοῖςδε περαιτέρω τὴν ταλαιπωρίαν μη-
κυῖσθαι ποιεῖς, ἐς δὴ Θεόδωρος ἐν βίῳ ὑπερῶν τε καὶ ἄλλως
ἐλθόντων ἐξέθρεψε μὲν δὲ τῷ Γότθων τε καὶ Ἰταλιωτῶν δεσπό-
τῃ ἐμποδὼν ἵστατο. πῶς γὰρ ἐν ἅπλῳ, σε μὲν ἔγωγε καθεργμέ-
νον τε, καὶ τὰς πολεμίας κατέπτηκόντα, ἐν Ρώμῃ καθῆσθαι τὸ
ταύτης βασιλείᾳ, ἐν χαρακώματι διαβίοντα, τὰ τὴν πολέμου
κακὰ τὰς αὐτὰς κατηκόως ἐργάζεσθαι; ἡμεῖς δὲ σοὶ τε καὶ τοῖς
ἐπομένοις ποιεῖσθαι ἡδὴ τὸ ἀφοδὸν κατ' ἐξασίαν παρέχομεν,
E ἅπαντα τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἔχοντες. τὸ γὰρ ἐπεμβαίνειν τοῖς τῶν
σῶφρον μεταμαθῆσιν, ἔτε ὅσιον, ἔτε ἄξιον ἔστιν ἂν ἀνδρῶν
πίνα εἶναι νομίζομεν. ἡδέως δ' ἂν καὶ Ρωμαῖος ἔτι ἐροίμεθα
τὰς, τί ποτε ἄρα Γότθοις ἐπικαλεῖν ἔχοντες, ἡμᾶς τε καὶ σφᾶς
αὐτὰς πρὸς δόσαν; οἱ γὰρ μὲν ἡμετέρας ἐπιεικείας ἄρχει τῶνδε
ἀπὸ ἡλυσαν, νῦν δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ἐπικελεύας εἰσὶν ἐμπεροί.

Τοσαῦτα μὲν οἱ ῥήσοφες εἶπον. Βελισάριος δ' ἀμείβεται ἄνδρα ὅ μιν ἔξυμβληκεν, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, ὡς καὶ ὑπὸ ταῖς ἀκάνθαις βελομένοι τὰς κεφαλὰς κρύπτεσθαι, ἐδάμνηζετε. Ρωμαῖοι μὲν τοὶ ἐλόντες ἡμεῖς, τὰ ἄλλοτεράων ἐδὲν ἔχοντες. ἀλλ' ὑμεῖς ταύτης τὰ ῥήματα ἐπιβατεύσαντες, ἐδὲν ὑμῖν ῥοσφῆκον, νῦν ἔχοντες τοῖς πάλαι κερτημένοις ἀπέδοτε. ὅς τις δ' ἐμῶν Ρώμης ἐλπίδα ἔχει ἀμαχητὶ ἐπιβήσεσθαι, γνώμης ἀμαρτάνει. ζῶντα γὰρ Βελισάριον μεθίσσεσθαι ταύτης ἀδύνατον. τοσαῦτα μὲν καὶ Βελισάριος εἶπε. Ρωμαῖοι δ' ἐν δέει μεγάλῳ γινόμενοι, ἡσυχὴν ἐκάθλωτο. καὶ ἐδὲν τοῖς ῥήσοφες ἀντιλέγειν ἐτόλμοιεν, καὶ περὶ ἐπὶ τῇ ἐς Γότθους ποδοσίᾳ πολλὰ πρὸς αὐτῶν κακίζοντες. πλὴν γὰρ δὴ, ὅτι Φιδέλιος αὐτὰς ἐρεχελεῖν ἔγνω. ὅς τότε τῆς αὐλῆς ὑπαρχος καταστὰς πρὸς Βελισάριον ἐτύγχανε, καὶ ἀπ' αὐτῶν πάντων μάλιστα ἐδοξε βασιλεὶ δυνόειν ἔχειν.

Locutis hæc Oratoribus, Belisarius ita respondit. *Deliberandi tempus non capiemus arbitrio vestro: neque enim is est hominum mos, ut de hostium sententia bellum gerant: at rem quisque suam tractare solet, prout optimum factu judicat. Vobis autem prædico futurum tempus, cum sub sentibus capita voletis abdere; nec reliquum ibi locum habebitis. Nos demum potiti Roma, nihil alienum tenemus: at vos quam antea occupaveratis injuria, antiquis dominis inviti nunc reddidistis. Cæterum si quis vestrum sperat fore ut Romam sine ullo confictu ingrediatur, eum sua fallit opinio. Neque enim fieri potest, ut vobis urbem hanc Belisarius, quandiu vivet, relinquat.* Secundum hanc Belisarii orationem, Romani metu perculsi ac taciti sedebant, nec audebant refellere Legatorum objurgationem, proditos ab ipsis Gothos vehementer querentium. Unus admodum Fidelis, quem Belisarius Præfectum Prætorio tunc creaverat, ausus eos verbis impetere, omnium maxime Imperatori studere visus est.

Edit. Paris.
pag. 363.

CAPUT XXI.

Vitigis ad oppugnationem inferendam se comparat. Arietis, balistæ, & lupi, machinarum bellicarum descriptio.

ΟΤΤΩ μὲν δὴ οἱ ῥήσοφες ἐς τὸ σφέτερον στρατόπεδον ἐκ ομίλουντο. καὶ ἐπεὶ αὐτῶν Οὐίτιγος ἐπυνθάνετο, ποῖός τε ἀνὴρ Βελισάριος εἴη; καὶ γνώμης ὅπως ποτὲ ἀμφὶ τὸ ἐν δέει ἀναχώρησιν ἔχων; ἀπεκρίναντο, ὡς καὶ εἰκότα Γότθοι ἐλπίζουσι, δεδιέναι Βελισάριον ὅτι ὁδὸν ἔσται οἱ ὁμοῖοι. Οὐίτιγος δὲ ταῦτα ἀκούσας, τειχομαχεῖν τε πολλὴν σπουδὴν βεβούλετο, καὶ τὰ ἐς τὸ περιβόλῳ ἐπιβελῶν ἐξηρτύετο. ὡς δὲ πύργους ξυλίνας ἐποίησεν ἰσχυροὺς τῷ τεύχεϊ τῶν πολεμίων. ἔτυχε γὰρ τῶν ἀληθέως μετὰ πολλὰς ξυμμετρήσεως τῶν λίθων ἐπιβολαῖς. τέτοις δὲ τοῖς πύργοις ἔοχοι ἐς τὰς πύργους ἐμβεβλημένοι, πρὸς γωνίᾳ ἐκάστη ὑπέκειντο. οἱ δὲ αὐτοὶ κυλινδρικοί, ῥᾶ τ' ἀπελάττειν ἐμελλον ὅπῃ οἱ τειχομαχοῦντες αἰεὶ βέλονται. καὶ βόες πρὸς πύργους ξυμμετρήμενοι εἰκονοεβρίται καὶ κλίμακας πολλὰς τε τὸ πλῆθος, καὶ ἄχρως τὰς ἐπ' ἀλλήλους ἐξικνεμένας ἵππομαζας καὶ μηχανὰς τέσσαρας, αἱ κεκοιλοῦνται. ἐς δὲ ἡ μηχανὴ τοιαύτη. κίονες ὅρσοι ξύλινοι τέσσαρες ἀντίοι τε καὶ ἵσοι ἀλλήλοις ἐσῆσι. τέτοις δὲ τοῖς κίονσι δοκὸς ὀκτώ ἐγκαρσίαις ἐνεύροντες, τέσσαρες μὲν ἄνω, τοσαῦται δὲ πρὸς τὸ βάσσειν ἐναρμόζουσιν. οἱ κίονες τε γὰρ ἡμεῖς ἐργαζόμενοι, προκάλυμμα πανταχόθεν ἀντὶ τοῦ τείχεος καὶ τείχεος, διφθέρας αὐτῇ περιβάλλουσιν ὅπως ἴτε μηχανὴ τοῖς ἐλκεσιν ἐλαφρὰ εἴη. καὶ οἱ ἐνδον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὄσιν, ὡς πρὸς τὸ ἐναντίων ἡμισυ βάλλονται. ἐν τῷ δὲ αὐτῷ δοκὸν ἑτέραν ἄνωθεν ἐγκαρσίαν ἀναρτήσαντες, χαλαραῖς τῶν ἀλύσεσι καὶ μέσσην μάλιστ' ἐκ μηχανῶν ἔχουσιν. ἥ δὲ ὅσῃαν ποιεῖται τῶν ἀκρῶν, σιδῆρων πολλῶν καὶ ἀπὸ ἀκίδων καλύπτει βέλους. ἡ καὶ τῶν ἀκρῶν, ὡς περ ἀκμῶνα, τῶν σιδῆρων ποιεῖται. καὶ ἔοχοις μὲν ἡ μηχανὴ τέσσαρσι πρὸς κίονι ἐκάστῳ κειμένοις ἐπὶ ῥταί. ἄνδρες δὲ αὐτῶν ἔχοντες ἡ καὶ πεντήκοντα κινεῖσιν ἐνδοθεν. οἱ ἐπειδὴν αὐτῶν τῶν περιβόλων ἐρείσωσι, τῶν δοκῶν, ἥ δὲ ἄρτι ἐμνήσθην, μηχανὴν τινὴ σφύροντες, ὅπῃ σὺν ἀνέλεσιν, αὐτοὶ δὲ αὐτῶν ξυμρῶμὴ πολλὴ ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀφίσσιν. ἡ δὲ συχρὰ ἐμβαλλομένη, κατασεῖσαι τε, ὅπῃ ποσὶ τοῖς καὶ διελεῖν, ῥᾶ τ' αὐτὰ τέλει. καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐπ' αὐτῶν ταύτῃ ἡ μηχανὴ ἔχει. ἐπεὶ δὲ δοκὸς ταύτης ἡ ἐμβολὴ πρὸς ἔχουσα, πλήσσει ὅπως παρατύχοι, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων τὰ ἄρρ' ἐνα, εἰώδε. τῶν μὲν οὖν τειχομαχοῦντων οἱ κεκοιλοῦνται, τοιοῖ δὲ εἰσι.

Γότθοι δὲ πάμπολύ τι γῆμα φακέλων, ἐκ τε ξύλων καὶ

Ad sua reversi castra Oratores, quærenti Vitigi, quis esset vir Belisarius, & quid animi ad discessum haberet, responderunt, spe vana teneri Gothos, si Belisarium utcumque se territuros putarent. Quo Vitigis audito, oppugnationem acriter inferre constituit, & quæ ad mœnia labefactanda valerent, ita paravit. Turres ligneas fecit, æquales hostili muro, cujus mensuram affecutus est, illas cum structura lapidea sæpe componendo. Earum turrium basi, ad singulos angulos, suberant rotæ, quarum lapsu facillime agerentur quocumque vellent oppugnatores: ipsas demum juncti boves trahebant. Deinde scalas paravit quamplurimas, quæ ad pinnas pertingebant, ac machinas quatuor, quas Arietes vocant. Est autem ejusmodi machina. Ligneis columnis quatuor sic erectis, ut inter se oppositæ & æquales stent, illis trabes inferunt transversas octo; nempe quatuor committunt supra, totidemque ad bases. Tum opus, ad cubiculi formam quadranguli, pro parietibus ac muro undique circumtegunt coriis, ut & levis sit tractu machina, & qui in ea sunt, tuti sint ab hostium telis. Aliam quoque trabem intus transversam, atque ex alto ad medium fere machinæ spatium laxis catenis suspensam habent: cujus caput in mucronem definens, non secus ac teli cuspidem, multo induunt ferro, incudis instar, quadrangulo. Machinam rotis quatuor, quæ singulis columnis subjunctæ sunt, elatam, viri non minus L. intrinsecus movent; eaque muro applicita, trabem, cujus modo memini, machina agentem quodam, abducunt retro, & in murum magno cum impetu remittunt. Hæc autem sæpius repetita impressio eam habet vim, ut quancumque in partem inciderit, eam facillime quatiat convellatque. Atque inde nacta nomen est machina, quod prominens trabis ejusce caput, quocumque fors tulerit, dare impetum soleat feriendo, quo modo ovium mares arietant. Ea demum forma est Arietum, quibus murorum oppugnatores utuntur.

Pararunt præterea Gotthi innumeros lignorum arundinumque fasciculos, quibus injectis complerent fossam & æquarent, ne

Vitigis ad oppugnationem se accingit.

Arietis descriptio.

pag. 364.

Balista.

Onager.

Lupus.

Edit. Paris.
pag. 365.

machinae transitu prohiberentur. Sic instructi Gotthi oppugnare muros ardebant. Belisarius vero in turribus machinas locavit, quas appellant Balistas. Habent hæc speciem arcus, infra quem cornu concavum prominet, catena laxa suspensum, ferreæque virgæ rectæ incumbens. Qui inde volunt hostem appetere, ligna, quæ sunt arcus capita duo, modici funis nexu coire cogunt, & cavo in cornu sagittam aptant, dimidio quidem sagittis aliis, quas arcubus mittunt, brevioribus; sed latioribus quadruplo: nec pennis consuetis instructam, at tenuibus lignis, earum loco ita insertis, ut sagittæ speciem omnino reddant. Ei demum infixæ cuspidibus, admodum magna, pro crassitudinis portione; multi, qui utrinque astant, vincula machinis quibusdam intendunt: tum concavum cornu progrediens, erumpit: sagitta pariter vi tanta exploditur, ut sagittariorum jactus minimum duos æquet, incidensque in arborem lapidemve, facile frangat. Ejusmodi est machina, quæ nomen ex eo trahit, quod vehementissime tela jaciatur. In murorum pinnis alias machinas statuerunt, lapidibus mittendis idoneas: fundarum eæ sunt similes, & Onagri appellantur. Portis etiam, extra murum, imposuerunt Lupos, quos ita fabricantur. Trabes erigunt binas, quæ a terra ad pinna pertingunt. Tum ligna laborata alternatim apponunt, recta hæc, illa transversa; itaque committunt, ut media inter commissuras foramina appareant sibi respondentia. Ex qualibet junctura mucro quidam prominet, stimulo crasso persimilis. Ac postquam ligna transversa alii trahi sic infixerunt, ut desuper ad dimidiam partem pervadant, efficiunt, ut trabes supinæ portis incumbant. Ubi propius accessit hostis, qui sunt in parte superiori, apprehensis summis trabibus, eas impellunt. Illæ vero subeuntibus incidentes repente, mucronibus prominentibus quoscumque intercipiunt, momento perimunt. Acta hæc a Belisario.

σι τῶ ἐμβολῶν, ὅσας ἂν λάβοιεν, ὁπεὶ τῶς κτείνεσι. Βελισάριος μὲν ταῦτα ἐποίησεν.

CAPUT XXII.

Belisarius admotas ab hostibus machinas ridet. Illius in sagittis mittendis dexteritas mira. Vitigis a porta Salaria ad Prænestinam se confert. Moles Adriani acriter oppugnata, acriter propugnatur.

Belisarii risus.

In sagittis
mittendis dex-
teritas.

OBSIDIONIS die xviii. circiter Solis ortum, Gotthi, duce Vitigi, ad oppugnanda mœnia accesserunt. Ac Romani quidem, turrium arietumque appropinquantium insueto plane spectaculo percellerantur omnes: Belisarius vero hostilem aciem cum machinis progredientem videns, ridebat, & militibus imperabat, uti se continerent, nec pugnam prius lacerarent, quam ipse signum dedisset. Neque ille tam risus causam, quæ patuit postmodum, prodidit. Quamobrem Romani, eum rati facete ludere, carpebant ipsum, & impudentem vocabant, atque iniquo ferebant animo, quod hostes porro pergentes haud inhiheret. Jam Gotthi fossæ propinqui erant; cum primus omnium Magister militiæ, intento arcu, eorum cuidam lorica induto, atque agmen ducenti, collum trajicit. Is lethali accepto vulnere, supinus sternitur. Mox ab omni Romano populo ingens & inauditus attolli clamor, optimum inde omen accipiente. Missa a Belisario sagitta

A καλὰ μὲν ποισάμενοι, ἐν παρασκευῇ εἶχον· ὅπως δὲ ἑστὶ τῶν τὰ φρονέμεβαλόντες, ὁμαλὸν τε τὸ χωρὸν ἐργάζονται, καὶ ταύτην διαβαίνειν αἱ μηχαναὶ ἡκιστα ἐργάζονται. ἔτι μὲν δὲ Γότθοι παρασκευάσαντες, τειχομαχεῖν ὤρμυντο. Βελισάριος δὲ μηχανὰς ἐς τὰς πύργους ἐτίθειτο, αἷς καλεῖσιν βαλίστρας. τὸ ξὺν δὲ χῆμα ἔχουσιν αὐταί, ἐνερθεὶν τε αὐτῇ κοίλῃ τις κεραία προέχει· αὐτὴ μὲν χαλαρὰ ἡρτημένη, σιδηρὰ δὲ ὁδεῖα τινὶ ἐπικειμένη. ἐπειδὴ δὲ οὗ τὰς πολέμιους ἐνθενδε βάλλειν ἐδέλεσσιν ἄνθρωποι, βρόχε βραχέος ἐνέρσει τὰ ξύλα ἐς ἄλληλα νύειν ποιεῖσιν, αἱ δὲ τὸ ξὺν ἀκρα ξυμβαίνει εἶναι· τὸν τε ἄρσενον ἐν τῇ κοίλῃ κεραία τίθενται, τῶν ἄλλων βελῶν, ἀπερὲν τῶν τῶ ξὺν ἀφίσσιν, μήκος μὲν ἔχοντα ἡμισυ μάλιστα, ὅρος δὲ καὶ τὸ τετραπλάσιον. πτεροῖς μὲν τοῖς ἐπὶ τοῖς εἰωθόσιν ἀνέρχονται· ἀλλὰ ξύλα λεπτὰ ἐς τῶν πτερῶν τῶν χωρῶν ἐνείροντες, ὅλον ὑπομιμουῦνται τὸ βέλος τὸ χῆμα. μεγάλῳ δὲ αὐτῶν λίαν καὶ τὸ πάχος καὶ λόγον τῶν ἀκίδων ἐμβαλόντες σφίγγουσι τε πολλοὶ οἱ ἀμφοτέρωθεν μηχαναῖς τισὶ καὶ ποτε ἡ κοίλη κεραία προέσσει, ἐκπίπτει μὲν· ξυρῶν δὲ τοσαύτη ἐκπίπτει τὸ βέλος, ὥστε ἐξικνεῖται μὲν ἐχέσων ἢ καὶ δύο τὸ τῶ ξὺν βολὰς. δένδρεα δὲ ἢ λίθινά ἐπιτυχῶν, τέμνει ῥαδίως. τοιαύτη μὲν ἡ μηχανὴ ἐστὶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς, ὅτι δὴ βάλλει μάλιστα, ἐπικληθεῖσα. ἐτέρας δὲ μηχανὰς ἐπὶ ξυρῶν ἐν τῇ περιβολῇ ἐπέλκεσιν, ἐς λίθων βολὰς ἐπιτιθεῖσας. σφονδόναις δὲ αὐταὶ εἰσιν ἐμφορεῖς, καὶ ὅνα γροῖ ἐπικαλῶνται· ἐν δὲ τῇ πύλῃ λυκαὶς ἐξω ἐπετίθεντο, ἐς δὴ ποιεῖσιν ἑὸ πῶ τοῦδε. δοκὴς δύο ἰσῶσιν, ἐκ γῆς ἄχρῃ καὶ ἐς τὰς ἐπέλκεσιν ἐξικνεῖσθαι. ξύλα τε ἐργασμένα ἐπὶ ἀλλήλα δέμενοι, τὰ μὲν, ὅρθεα. τὰ δὲ, ἐγκάρσια, ἐναρμόζουσιν, ὥς τῶν ἐνέρσεων τὰ ἐν μέσσοις ἀλλήλων ὑπὸ πῆμα φαινέσθαι. ἐκάστης δὲ ἀρμονίας ἐμβολὴ τις προέχει, κέντρῳ παχεῖ ἐς τὰ μάλιστα ἐμφορὴς ἔσσει. καὶ τῶ ξύλων τὰ ἐγκάρσια ἐς δοκὸν ἐτέρας πηξάμενοι, ἀνωθεν ἄχρῃ ἐς μοῖραν διήκοντα τῶν ἡμίσειων, ὑπὸ τῆς τῶς δοκὴς ἐπὶ τῶν πυλῶν ἀνακλίνεσι. καὶ ἐπειδὴ αὐτῆς ἐγγυτέρω οἱ πολέμοι ἵκωνται, οἱ δὲ ἀνωθεν ἄχρων δοκῶν ἀφάμενοι ὠθοῦσιν· αὐταὶ δὲ ἐς τὰς ἐπιόντας ἐκ τῆς αἰφνιδίως ἐμπίπτουσαι, τοῖς προέχουσιν βέλεος ἀφέντος, ταῦτ' ἔτι καὶ αὐτῶν ξυρῶν. καὶ ἵτε κραυγὴ μείζων

μείζων δὲ τὴν περικύβητον ἦσαν, καὶ τὰς πολέμιας ἡσῆσαι Ῥωμαῖοι ᾤοντο. καὶ τότε μὲν Βελισάριος τῇ μὲν στρατιᾷ πά-
ση κινεῖν τὰ τοξόματα ἐσήμαινε τὰς δ' αὖτ' αὐτὸν ἅπαντας
ἐς μύνας τὰς βόας ἐκέλευε βάλλειν. πάντων τε τῶν βῶν αὐ-
τίκα πεσόντων, εὐδὲ τὰς πύργους περαιτέρω κινεῖν οἱ πολέ-
μιοι εἶχον, εὐδὲ τι ἐπιτεχνήσασθαι, ὁπορμήντοι ἐν αὐτῇ τῇ
ἔργῳ, οἳ οἱ τε ἦσαν. ἔπειτα τε Βελισάριος ἡ πρόνοια ἐ-
γνώσθη, τὴν μὴ ἐκαστὰ πῶντας τὰς πολέμιας ἀναστέλλειν πε-
ραῖσθαι. καὶ ὅτι γελῶν τὴν τῶν βαρβάρων δύθειαν, οἳ δὲ
βόας περιέλαυν ἐς τῶν ἐναντίων τὸ τεῖχος ἔπειτα ἀνεπισκέπ-
τως ἐλπίδα εἶχον. ταῦτα μὲν ἀμφὶ Βελισαρίου πύλῳ
ἐγένοντο. Οὐίτιγίς δ' αὖτ' αὐτὴν ἀποκρεαθεῖς, Γότθων μὲν
στρατιὰν πολλὰν αὐτῷ εἶασε. φάλαγγα δ' αὐτῶν βαθεῖ-
αν κομιδῇ ποιησάμενος, καὶ τοῖς ἀρχαῖς ἐπισείλας, προ-
σβολὴν μὲν μηδαμῇ τὴν περικύβητον ποιεῖσθαι, μένοντας δ'
ἐν τάξει βάλλειν τε συχνὰ ἐς τὰς ἐπάλξεις, καὶ ὡς ἡμι-
στα Βελισαρίῳ καιρὸν ἐνδιδόναι ἐπιβοηθεῖν ἐτέρωθεν τῇ
τείχῃ ὅπῃ αὐτὸς προσβάλλειν μέλλῃ στρατῷ πλείονι.
ἔπειτα τε ἀμφὶ πύλῳ Πραυνεσίαν ἐπὶ μοῖραν τὴν περικύ-
βητον, ὡς Ῥωμαῖοι Βιβάρειον καλεῖσιν, καὶ ἡ τὸ τεῖχος ἐπι-
μαχώτατον μάλιστα, πολλῶν στρατῶν ἦν. ἐτύγχανον δ' ἡ-
δὴ καὶ μηχαναὶ αἰεὶ, πύργων τε καὶ κελῶν, καὶ κλί-
μακες πολλαὶ ἐνταῦθα ἔσσι.

Εν τῷ τῷ Γότθων προσβολῇ ἑτέρα, ἐς πύλῳ Αὐρη-
λίαν ἐγένετο ἔσπερον ποῦδε. Ἀδριανὸς τὴν Ῥωμαίων αὐτο-
κράτορος τάφος, ἔξω πύλης Αὐρηλίας ἐστίν, ἀπέχων τὴν
περικύβητον ὅσον λίθου βολῇ. θάλαμα λόγῳ πολλῶν ἄξιον.
πεποιήσθαι δ' ἐκ λίθου παρίε, καὶ οἱ λίθοι ἐς ἀλλήλους με-
μύκασιν. εὐδὲν ἄλλο ἐντὸς ἔχοντες. πλεοναί τε αὐτῶν πῶ-
σαρες εἰσιν ἴσαι ἀλλήλαις, ὅρος μὲν χερδὸν τι ἐς λίθου
βολῇ ἐκαστὴ ἔχουσα. μήκος δ' ὑπὲρ τὸ τῆς πόλεως τεῖ-
χος. ἀγάλματα τε ἄνω ἐκ λίθου εἰσὶ τῶν αὐτῶν, ἀνδρῶν
τε καὶ ἵππων, θαυμάσια οἷα. τῶν δὲ τῶν τάφῳ οἱ παλαι-
οὶ ἀνδρωποῖ. (ἐδόκει δ' αὖτ' αὐτῇ πόλει ἐπιτείσχισμα εἶναι)
τειχίσμασι δύο ἐς αὐτὴν δὲ τὴν περικύβητον διήκοντι, μέρος εἶ-
ναι τῆς τείχεος πεποιήσθαι. ἔοικε γοῦν πύργῳ ὑψηλῷ πύ-
λης τῆς ἐκείνῃ προβεβλημένην. ὡς μὲν οὖν τὸ ἐνταῦθα ὀχύ-
ρωμα ἰκανώτατον. τῶν δ' αὖτ' αὐτῇ φυλακτικῇ Κωνσταντῖνον ἐπι-
σήσας Βελισάριος ἔτυχεν. ὡς δὲ ἐπέσειλε καὶ τὴν φυλακῆς τεί-
χεος τὴν ἐχομένην ἐπιμελεῖσθαι, φάσκειν τινὰ καὶ ἐκ ἀξιόλογον
φρενῶν ἔχοντος. ἡμιστὰ δ' αὖτ' αὐτῇ ἐπιμάχῃ ὄντος τὴν περικύ-
βητον, ἄτε τὴν ποταμὸν παραρρέοντος, εὐδὲ μὲν αὐτῷ προσβολὴν
ἔσεσθαι ὑποπήσας, καὶ ἀξιόλογον ἐνταῦθα φυλακῇ-
εον κατεστήσατο ἄλλ' ὀλίγων οἳ τὴν στρατιωτῶν ὄντων, τοῖς δ'
χωρίων ἀναγκαιοτάτοις τὸ πλῆθος ἐνεμμενῆς πεντακισχίλι-
ας δ' αὖτ' αὐτῇ βασιλέως στρατεύματα ἐν Ῥώμῃ κατ' ἀρχὰς
τῆς δὲ τὴν πολιορκίας ζυγίει Κωνσταντῖνος (καὶ γὰρ οἱ ἡγέ-
λοντο οἱ πολέμιοι τὴν ἐς τὴν Τίβερην δὲ τοπικῶν μὲν ὁρμῶν
ως, ἡ δὲ δὲ πρὸς τὴν ἐκείσιν ἐπὶ τῇ σματι. αὐτὸς μὲν καὶ τὰς
ἐκείσιν ἐξ ὀλίγοις τισὶν ἐβοήθει τοῖς δ' αὖτ' αὐτῇ πλείοσι τὴν ἐν τῇ πύ-
λῳ τε καὶ τῇ τῶν φρενῶν ἐπιμελεῖσθαι παρήγγειλεν. ἐν τῷ
δ' οἱ Γότθοι πύλῳ τῇ Αὐρηλίᾳ, καὶ τῇ Ἀδριανῇ πύργῳ προσέ-
βαλλον μηχανῶν μὲν εὐδὲ μὲν ἔχοντες, κλιμάκων δ' αὖτ' αὐτῇ
λύ τι ἐπαγόμενοι χρῆμα, καὶ τοξόματων πλῆθος ἐς τὴν δὲ το-
ρεῖαν ῥῶν κατεστήσασθαι τὰς πολέμιας οἳ ὁμῶν, καὶ τὴν ἐνταῦ-
θα φυλακτικῇ κρατήσιν, δι' ὀλίγων ἀνδρωπῶν, εὐδὲν πόνον.
* Δύρας δ' αὖτ' αὐτῇ προβεβλημένοι ἐβάδιζον, εὐδὲν ἐλασσεμένας τὴν ἐν
Πέρσαις * δὲ ῥῶν. καὶ ἔλαθον τε τὰς ἐναντίας ἀρχοτάτω
αὐτῶν ἡκοντες. ὑπὸ δ' αὖτ' αὐτῇ κρυπτόμενοι ἔλαθον, ἡ ἐς τὸν
Πέτρῳ δ' αὖτ' αὐτῇ νεῶν διήκει. ὅθεν δ' αὖτ' αὐτῇ φανέντες ὁρμήσας
ὡς ἔργα εἶχοντο, ὡς μὴ τῇ καλεμένην βαλίστρα χρῆσθαι τὰς
φύλακας οἷας τε εἶναι (καὶ δ' αὖτ' αὐτῇ πῶν, ὅτι μὴ ὅς ἐν-
αντίας, αἱ μηχαναὶ αὐταὶ τὰ βέλη) καὶ μὲν εὐδὲ ἐν τοῖς
Procopius.

* θυρεοὺς
* γέρρων

altera, cum eodem successu; intentior e
muro clamor sublatus est, jamque hostem
devictum Romani existimarunt. Tum Be-
lisarius cunctis militibus dato signo, sa-
gittas expedire jubet, ac suis praesertim
injungit, ut boves tantum configant: qui-
bus ad unum confestim caesis, turres pro-
movere hostis ultra non potuit, coepoque
in medio haesit, inops artis atque consilij.
Hinc constitit fecisse provide Belisarium,
cum hostes procul positos coercere renuit,
ac risisse Barbarorum simplicitatem; qui
tam inconsiderate sperassent, fore ut bo-
ves ad hostilem murum perducerent. His
ad portam gestis Belisariam, Vitigis ita
repulsus numerosam Gothorum cohortem
ibi reliquit, eorumque acie sic disposi-
ta, ut magnam altitudinem haberet, Du-
cibus praecipit, ne in murum impres-
sionem facerent; at, servatis ordinibus,
crebra in pinnas tela torquerent, nec
Belisario darent spatium ferendi suppetias
laborantibus in alia murorum parte,
quam ipse cum majoribus copiis pararet
invadere. Itaque ad partem, portae Prae-
nestinae vicinam, dictamque a Romanis
Vivarium, ubi murus expugnari facilli-
me poterat, cum magno armatorum nu-
mero contendit. Ibidem jam paratae e-
rant cum aliis machinis, tum turres, a-
rietes & scalae quamplurimae.

Interea portam quoque Aureliam hoc
modo Gotthi oppugnaverunt. Extra portam
Aureliam, jactu lapidis procul a moeni-
bus, est Adriani Aug. tumulus, opus spe-
ctandum ac memorabile. Nam constat ex
marmore Pario, aptissimeque haerent in-
ter se lapides, quamvis nihil sit intus,
quo vinciantur. Aequalia sunt quatuor e-
jus latera: cujusque latitudo jactum lapi-
dis aequat; altitudo muros urbis excedit.
In culmine admirabiles visuntur virorum e-
quorumque statuae ex eodem marmore. Et
quoniam objecta urbi munitio tumulus hic
esse videbatur; eum veteres moenibus con-
junxerunt duobus extructis brachiis, quae
a muro ad ipsum pertinent. Itaque spe-
ciem turris habet excelsae, & portam
protegentis vicinam. Quod propugnaculum
cum opportunissimum esset; illius praesidium
Belisarius commiserat Constantino: eidem-
que mandaverat, ut muro etiam continen-
ti, in quo parva ac levissimi momenti cu-
stodia stabat, advigilaret. Etenim, quia
praeterlabens ibi fluvius obstabat, quomi-
nus murus oppugnaretur; nullam ea parte
datum iri impressionem ratus, custodiam,
nullo fere habendam numero, illic posue-
rat, in loca maxime necessaria militibus
contributis: quorum magna sane paucitas
erat: cum Imperatoris copiae quas habe-
bat Roma, obsidionis hujus initio viro-
rum millibus ad summum quinque consti-
tissent. Factus certior Constantinus ho-
stem Tiberis transitum tentare, mu-
ro partis illius timens, eo cum pau-
cis subsidio currit, portae & tumuli
demandata cura majori numero. Inte-
rea Gotthi portam Aureliam Adriani-
que molem invadunt, nulla quidem ma-
china, sed ingenti vi scalarum sagit-
tarumque instructi; cum sibi persuade-
rent se hostem facilius redacturos ad
incitas, locatique ibi praesidii, ob
paucitatem, nullo negotio potituros.
Scuta praefidentes, haud minora Per-
sarum gerris, subibant, & quamvis
jam hostibus proximi, eos tamen la-
tebant. Etenim porticu tegebantur,
quae ad Petri Apostoli templum pertinet.
Hinc repente facta eruptione, rem
ita aggressi sunt, ut nec balista,
quam vocant, uti possent custodes; prop-
terea quod ex adverso tantum tela mittunt

Vitigis ad
portam Prae-
nestinam se
confert.
Edit. Paris.
pag. 366.

Adriani mo-
les.

Ad molem
Adriani certa-
tur acerrime.

pag. 367.

hæ machinæ : nec sagittis quidquam contra accedentes proficerent , scutorum obiectu prohibiti . Acriter Gotthi , in pinnas tela creberrima jacentes , instabant , ac jam parabant scalas muro applicare , tumuli defensoribus fere undique circumventis : quippe horum terga ab utroque latere occupassent continuo , si processissent . Romanos , vi salvos evadere desperantes , aliquandiu defixit timor . Deinde communi animo contractis grandioribus plerisque statuis , ambabus inde manibus saxa tollentes ingentia , in capita hostium devolvunt . Illi sic petiti referre pedem . Quibus paulatim dilabentibus , superiores jam Romani , revocare animos , & clamore magis ac magis contento , arcubus jactuque lapidum oppugnatores propellere . Cumque etiam tormentis manum admovissent , gravem incussere terrorem hostibus , quorum impressio brevi desit . Tum quoque affuit Constantinus , territis disiectisque facile , qui flumen tentaverant ; cum murum ei proximum , non plane , ut rebantur , incustoditum offendissent . Quo factum est , ut circa portam Aureliam res in tuto fuerint .

Α τοξόμασι τὰς ἐπιόντας ἀμυνέσθαι , τὰ παράγματος σφίσι δὲ τὰς θύρας ἀντιστατούτως . ἐπεὶ ἤ καρτερῶς τε οἱ Γότθοι ἔκειντο , βάλλοντες συχνὰ ἐς τὰς ἐπάλξεις . καὶ τὰς κλίμακας ἤδη προεθήσειν τῷ τειχίσματι ἐμελλον , κυκλώσαντες χεδόν τι τὰς ἐκ τῆς τάφου ἀμυνομένους· αἰετὶ δὲ αὐτοῖς , εἰ χωρήσειαν , καὶ νότῃ ἐκ τῆς πλαγίων ἐγίνοντο . χρόνον μὲν τινα ὀλίγον ἐκπληξίς τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένετο , καὶ ἔχασιν ἐλπίδα κατ' ὅ , τι χρηρὲς ἀμυνομένους σωθῆναι . μὲν ζυμφορήσαντες , τὸ ἀγαλμάκων τὰ πλεῖστα , μεγάλα λίαν ὄντα , διέφθειρον . αἶροντες τε λίθους ὑπερπληθεῖς ἐνθένδε χερσὶν ἀμφοτέραις , καὶ κορυφῇ ἐπὶ τὰς πολεμίας ἐρρίπτουσι . οἱ δὲ βαλλόμενοι ἐνεδίδουσιν . καὶ βραχὺ τε αὐτῶν ὑποχωρουμένων , τὸ πλεον ἤδη Ῥωμαῖοι ἔχοντες , ἐξάρσισάν τε , καὶ ξυὸ βοῇ μείζονι , τοῖς τε καὶ λίθων βολαῖς , τὰς τειχομαχοῦντας ἡμύνοντο . καὶ τὴν μηχανῶν ἀφάρμοι , ἐς δέος μέγα τὰς ἐναντίας ἦγον· ἥτε προσβολὴ αὐτῶν δι' ὀλίγον ἐγένετο . παρὼν δὲ ἤδη καὶ Κωνσταντῖνος δεδιζόμενος τε τὰς τῆς ποταμῆς δόπειρασσάμενες , καὶ ῥαδίως ὡσάμενος . ἐπεὶ ἔπαντάπασιν ἀφύλακτον , ὥσπερ ὦροντο , τὸ ἐκείνη τείχισμα ὄρον , ἔπειτα ἐν τῇ ἀσφαλεῖ τὰ ἀμφὶ τῷ πύλῳ Αὐρηλίῳ ἐγένετο .

CAPUT XXIII.

Conatus Gotthorum irriti . Muri Romani pars in D. Petri tutela . Tormenti ictus mirabilis . Ad Vivarium & portam Salariam ingens Gotthorum strages .

Conatus Gotthorum irriti.

Edit. Paris. pag. 368.

Muri pars in D. Petri tutela .

Tormenti ictus mirabilis .

CUM ad portam transfiberinam , quæ Pancratiana dicitur , venissent hostium copiarum , nihil memorabile gesserunt , obstante valido situ loci . Quippe impetum abnuat ibi arduus urbis murus ; quem Paulus infederat cohorte peditum , cui præerat . Abstinerunt Gotthi porta Flaminia ; quod in præcipiti loco sita , difficiles habeat aditus . Eam agmen peditum , qui Regii cognominantur , suo cum Duce Ursicino custodiebat . Inter hanc portam & Pincianam (sic porta minor appellatur , ad Flaminiam dexteram posita) pars quædam muri , non a solo usque , sed a medio ad summum , compage pridem soluta sponte & diducta bifariam , haud corruiat quidem , nec penitus convulsa est ; verum adeo inclinata huc atque illuc prominet , ut partim ultra , partim cis reliquum murum existat . Quamobrem a multo jam tempore locum illum Romani lingua patria Murum ruptum vocarunt : & cum eam partem initio demoliri Belisarius atque instaurare vellet , obstiterunt , firmissime asseverantes Petrum Apostolum ipsis recepisse , curæ sibi fore ejus loci munitiorem . Hunc autem Apostolum venerantur omnium maxime ac demirantur Romani : quorum opinioni expectationique ibi plane respondit exitus . Nam nec eo die , nec deinceps , quamdiu Romani Gotthi circumfuderunt , vim hostilem locus ille excepit , sed prorsus belli tumultu vacuus fuit . Certe incessit nos admiratio , quod hostis , qui toties aperta vi , toties nocturnis fraudibus aggressus est mœnia , hanc eorum partem oblivione vel negligentia semper prætermiserit . Quocirca nec postmodum quisquam ausus est eam reficere : sed fissa , ut erat , stat adhuc . Hæc hæc .

Ad portam vero Salariam Gotthus quidam , vir non ignobilis , procero corpore & bellica virtute præditus , lorica munitus & casside , seorsum ab aliis extra ordinem ad arborem stans , tela missabat in

ΕΣ μὲν τοι πύλῳ ὑπὲρ ποταμὸν Τίβερην , ἢ Παγκρατιανὴ καλεῖται , δυνάμεις τῶν πολεμίων ἐλθῶσα ἐνδὲν ὅ , τι καὶ ἄξιον λόγου ἔδρασε , χερσὶ καὶ χυτῇ , ἀνάντης τε καὶ κατὰ τὰς ἐφόδους ἐκ ὀπίσθεν , ταύτῃ ὅτ' ἐπὶ τῇ περὶ τὸν πόλεως περιβολῇ ἐσιν . Παῦλος ἐνταῦθα φυλακῇ εἶχε , ξυὸ καταλόγῳ πεζικῶν , καὶ αὐτὸς ἦρχεν . ἐμὴν δὲ πύλιν Φλαμινίας ἀπεπεράσαντο . ἐπεὶ ἐν χώρῳ κρημνώδει κειμένη , καὶ λίαν ἐστὶν ὀρθόσδοτος . οἱ Ῥῆγες ἐνταῦθα πεζικὸν τέλος ἐφύλασσον . καὶ Οὐρσικῆν ὅς αὐτῶν ἦρχε . ταύτης δὲ μετὰ τὴν πύλιν , καὶ τὴν ἐν δεξιᾷ ἐχομένην πυλίδος , ἢ Πιγκιανὴν ὀνομάζεται , μοῖρά τις τῆς περιβολῆς , διότι καὶ τὸ παλαιὸν ἀπὸ ταυτομάτης διαιρεθεῖσα (ἐκ ὧν ἐδάφους μὲν τοι , ἀλλ' ὅσον ἐς μῆκος τῆς ἡμῆς σείας) ἐκ ἐπεσε μὲν , ἔτε ἄλλως διεφθάρη· ἐκλίθη δὲ ἔτι πῶς ἐφ' ἐκάτερα , ὥς τὸ μὲν ἐκτὸς τῆς ἄλλης τείχους , τὸ δὲ ἐντὸς φαίνεσθαι . καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς περιβολῆς διερρώγεται Ῥωμαῖοι τῇ σφετέρᾳ γλώσῃ ἐκ παλαιῶν καλῶσι τὴν χώρον . τὸ δὲ μέρος καθελεῖν τε καὶ ἀνοικοδομήσασθαι Βελισάριον κατ' ἀρχὰς ἐγχειροῦντα , ἐκώλυον Ῥωμαῖοι , Πέτρον σφίσι τὸν Ἀπόστολον ὑποχέσθαι ἡ χειρίζεσθαι , εὐταῖς μελήσειν τῇ ἐνταῦθα φυλακῇ . τὸν δὲ τὸν ἀπὸ σόλον σέβονται Ῥωμαῖοι καὶ τεθήπασιν πάντων μάλισα . ἀπεβίβη τε αὐτοῖς ἅπαντα ἐν ταῖς ταῖς χερσὶν , ἢ διανοοῦντο καὶ προσεδόκων . ἐδὲ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ , καὶ μὴν ἐδὲ ἐς τὴν ἅπαντα χρόνον , κατ' ὃν Γότθοι Ῥώμῃ ἐπολιόρκουν , ἐδὲ πολεμίων τις δυνάμεις ἐνταῦθα ἀφίκετο , ἐδὲ τινὰ παραχρῆν γενέσθαι ξυμβῆναι . καὶ ἐθαυμάζοντο γὰρ ὅτι ἐς μὴν μὴν ἦκιστα τὴν πολεμίων , ἢ ἐς πείραν , αὐτὴ ἢ τῆς περιβολῆς μοῖρα περὶ πάντα τὸν χρόνον ἦλθεν . ἐδὲ τειχομαχοῦντων ἐδὲ νύκτωρ ἐπιβελούωντων τῇ τείχει , οἷα πολλὰ ἐνεχείρισαν . διὸ δὲ ἐδὲ ὕστερόν τις ἀνοικοδομήσασθαι τὸ ἐπὶ τὸν πόλιν , ἀλλ' ἐς ἡμέραν τῇ δὲ ἔτι τὸ ἐκείνη διήρηται τείχος . ταῦτα μὲν οὕτως ὥς ἐπὶ πῃ ἔχον .

Εν δὲ Σαλαρία τῇ πύλῃ , ἀνὴρ , δυνάμεις τε καὶ ἀγαθὸς τὰς πολεμίας , θώρακά τε ἐνδιδυσκόμενος , καὶ κράνος ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχων· ὧν τε ἐκ ἀφανῆς ἐν τῇ τῇ Γότθων ἔθρει , καὶ ἐν πάσῃ ξυὸ τοῖς ἄλλοις ἐμεινεν· ἀλλ' ἐπὶ δένδρῳ ἰσάμενος , ἐβάλλε συχνὰ

ἐς τὰς ἐπάλξεις. τῶν δ' ἄνδρα μηχανὴν, ἐν πύργῳ κατὰ μέρος τὸ λαίον ἔστα, τύχητινὶ ἔβαλλε. ὁ δὲ βάλαν τὸν τε θωρακὰ καὶ τὸ ἄνδρ' ὅπως σῶμα τὸ βέλος, ὑπὲρ ἡμῶν ἐς τὸ δένδρον ἔδω. ἐνέρσει τε αὐτὸν ἄνδρα ξυνοήσαν, νεκρὸν ἤρπασεν. ὅπερ ἐπεὶ οἱ Γότθοι κατείδον, κατορρώδισαντες, καὶ βελῶν ἔξω γυρόμενοι, ἔμεινον μὲν ἐτι ἐντάξει· τὸς δ' ἐν τῇ τείχει ἔκ ἐτι ἐλύπουσαν.

Βέσας δὲ καὶ Περάνιος, Οὐίτιγιδος ἐν Βιβλαρίφῳ χυρότατα ἐγκείμενα σφίσι, Βελισάριον μετεπέμποντο. ὁ δὲ δέσας περὶ τῆς ἐνταῦθα τείχει (ὡς δὲ ταύτην ἐπιμαχότατον, ὡς περ εἴρηται) κατὰ τὰς ἐξόδους αὐτῶν, ἐναὶ τινὰ ἐπιτηδείων λίπων ἐν Σαλαρίᾳ καὶ τὰς στρατιώτας ὁρῶν ἐν Βιβλαρίῳ τὴν προσβολὴν τῶν ἐναντίων πεφοβημένους, μεγάλῳ τε ἔσαν καὶ πολυάριθμον· ὑπερφρονεῖν τε τῶν πολεμίων ἐκέλευε, καὶ ἐπὶ τῇ θαρσεῖν ἀντικαθίστη. ὡς δὲ οὐ ταύτην ἡρώος ὁμαλὸς κομιδὴ, καὶ ἀπ' αὐτῆς τὴν ἐφόδους τῆς προσιόντων ἐγκείμενος. τύχη τε τινὶ τὸ ἐκείνη τείχος ἔπα ἐπιπλεῖσον διερρύηκει, ὡς τῆς πλίνθων μὴ λίαν τῷ ξυνοήκῃ ξυνοήσασθαι. τείχισμα δ' ἄλλο βραχὺ περιέβαλλον ἔξωθεν αὐτῶν οἱ πάλαι Ρωμαῖοι, ἐκ ἀσφαλείας τινὸς ἕνεκα (καὶ δὲ οὐκ ἐν πύργῳ ὁχύρωμα εἶχε, καὶ μὲν ἐπὶ ἐπάλξεσιν τινὲς ἐνταῦθα πεποιύωνται, ἐπὶ τῷ ἄλλῳ, ὅθεν ἂν ἐκπύσασθαι οἷον τε ὡς τῷ ἐς τὸν περιβόλον ἐπιβλήνῃ τῶν πολεμίων) ἀλλὰ ἔξωθεν τινος ἐκ ὁπερὲς χάριν ὅπως δὴ λέοντας τε καὶ τὰλλα θηρία καθεύδοντες ἐνταῦθα πρῶτον. διὸ δὲ καὶ Βιβλαρίον τὸ ὀνόμασαι. ἔπα δὲ Ρωμαῖοι καλῶσι τὸν χώρον, καὶ ἂν τὴν ζῶντα μὴ χειροῖν τρέφεσθαι εἴωθεν. Οὐίτιγιδος μὲν οὐκ ἐκ μηχανᾶς τε ἄλλας ἄλλῃ τῇ τείχει ὑπομάζε. καὶ καὶ τὸ ἔξω τείχισμα τὰς Γότθους ἵνα ἐκέλευεν· οἱ οὐ μὲν, ὡς τῶν ἐντὸς γένωνται, πόνον δὲ τῇ τείχει κρατήσιν, ὅπερ ἐδαμὴν ἐχρὸν ξυνοήσασθαι εἶναι. Βελισάριος δὲ, ὁρῶν τὰς πολεμίας τὰς τε Βιβλαρίον διορύσσοντας, καὶ πολλὰ καὶ τὰ περιβόλα προσβάλλοντας, ἔτε ἀμύνειν τὰς στρατιώτας, ἔτε ἐν τῇ ἐπάλξεσιν μένειν, ὅτι μὴ λίαν ὀλίγας, εἶα, καὶ περ ἅπαν ξυνοήσαντες, εἴ τι ἐν στρατοπέδῳ λόγιμον ὡς. καὶ πῶς δὲ ἅπαντας ἀμφὶ τὰς πύλας ἐν παρασκευῇ εἶχε τε θωρακισμένους τε καὶ ἔξω μὲν ἐν χερσὶ φέροντας. ἐπεὶ δὲ οἱ Γότθοι, διελόντες τὴν πόλιν, ἐντὸς τῇ Βιβλαρίᾳ ἐγένοντο. Κυρωμένον ξυνοήσας ἄλλοις τισὶ, κατὰ τὰς ἐπ' αὐτὰς ἐσβιάσας, ἔργα εἶα ἔχεσθαι καὶ οἱ μὲν τῷ φόβῳ πεπτωκότας ἅπαντας ἐκτείνον, ἔτε ἀμύνοντες, καὶ ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ὁρῶντες ἐν τῇ ἐς τὴν ἐξόδον γενοχώρα. τῇ δὲ πολεμίων τῶν ἀποσδοκῆται καταπλάγνυνται, καὶ ἐκ ἐν ταῖς ξυνοήσασθαι, ἀλλὰ ἄλλων ἄλλῃ φερομένων τὰς περιβόλας τὰς πύλας ἀνακλίνας Βελισάριος ὁρῶντες, ἅπαν ἐπὶ τὰς ἐναντίας ἡφίει τὸ στρατόμαχον καὶ οἱ μὲν Γότθοι ἐς ἀκλὴν ἡκίσα ἔβλεπον· ἀλλ' ἐς φυγὴν, ὅπῃ ἐτυχεν ἕκαστος, ὥρμητο. ἐπισπόμενοι δὲ Ρωμαῖοι, τὰς αἰὲν ἐν ποσὶ ῥᾶστα ἐκτείνον· ἥτε δὲ ὡς πολλὴ γέγονεν· ἐπεὶ οἱ Γότθοι, μακρὰν ἀπολελειμμένοι τῇ σφετέρων χαρακώματων, τῇδε ἐτειχομάχου. Βελισάριος δὲ τὰς τῶν πολεμίων μηχανὰς καίειν ἐκέλευεν· ἐπὶ πλεῖστον δὲ ἡ φλόξ αἰρομένη, μείζονα τῷ ἐκπληξιν (ὡς τὸ εἶδος) τοῖς φούγασιν ἐνεποίει.

Εν τῇ δὲ κατὰ πύλῳ Σαλαρίᾳ ξυνοήσαντες ὁμοίαν τύχην ξυνοήσαντες τὰς τε πύλας ὁρῶντες ἀνέωγον, καὶ ἐς τὰς βαρβάρους ἐκ τῆς ἀποσδοκῆται ἐνέπιπτον· τῶν τε ἐκ ἀμύνοντες, ἀλλὰ τὰ νῶτα σρέψοντας, ἐκτείνον καὶ τὰ κατ' αὐτὰς μηχανήματα ἔκαιον, καὶ ἡ τε φλόξ πολλὰ καὶ τῇ τείχει ἐπὶ μέγα ἤρθη. ἥτε τῇ Γότθων ὑπαγωγῇ κατακράτης ἦδη ἐν παντὸς τὰς περιβόλας ἐγένετο· καὶ ἡ κραυγὴ ἀμφοτέρωθεν ὑπερφύει, καὶ μὲν ἐν τῇ τείχει Ρωμαίων τοῖς διώκουσιν ἐγκλωδομένων, τῇ δὲ ἐν τοῖς χαρακώμασι, τῷ τῇ πάσας ὑπερβολῇ ὁδυρομένων. ἀπέθανον δὲ Γότθων ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ τρισμύριοι, ὡς αὐτὸ οἱ ἄρχοντες ἰσχυρίζοντο καὶ τραυματῆαι πλεῖς ἐγένοντο.

Procopius.

pinnas. Virum hunc tormentum, quod in turri ad laevam erat, casu quodam sic attigit, ut telum, lorica & corpore transfixis, in stipitem dimidia plus parte descenderit, suaeque commissura compactum hominem, suspenderit mortuum. Quo viso conterriti Gotthi, se extra teli jactum in ordine tenuerunt, ac muri propugnatores desierunt, incescere.

Jam ad Vivarium Bessas ac Peranium, Vehemens ad infestissimum Vitigin patientes, Belisarium Vivarium advocant. Is illi murorum parti, facile, ut dictum est, expugnabili metuens, auxilio currit, amicorum cuidam relicta Salariae cura. In Vivario milites magno hostium impetu numeroque attonitos animadvertens hortatur, contemnant Barbarum, eorumque animos ad fiduciam revocat. Locus erat planissimus, & eare impressionibus accedentium patebat. Forte Edit. Paris. etiam ibi sic fatisciebat pars muri maxima, pag. 369. ut lateres parum bene haerent. Huic muro minorem alium veteres Romani foris praefruxerant, non ut munimento esset: cum ipse nec turribus, nec pinnis, nec re demum ulla munitus sit, quae contra vim ab hostibus in moenia susceptam valeat; sed voluptatis causa ab humano cultu alienae: nimirum ut leones aliasque feras ibi clausas tenerent. Hinc Vivarium dictum est: sic enim locum Romani vocant, in quo belluae non cicures ali solent. Ergo Vitiginis alibi machinas cujuscumque modi ad moenia paratas habens, Gotthos muro exteriorum jussit invadere, non dubitans, quin, si hunc penetrarent, facile poterentur majori muro, cujus infirmitatem apprime noverat. Ut ab hostibus vivarium perfodi, multisque in locis peti moenia Belisarius vidit, militibus edixit ne illos arcerent, nec nisi pauculos ad pinnas reliquit, quamvis omni exercitus flore stipatus esset. Infra autem ad portam cunctos disposuit, loricated neque aliud gestantes manibus, nisi gladios. Ubi Gotthi, perfosso muro vivarium ingressi sunt, Belisarius Cypriano, in eos protinus cum nonnullis immisso, rem permisit aggredi. Hi metu consternatos omnes occidunt impune: cum nec se ipsi defenderent, immo sibi invicem essent exitio in angustiis exitus. Improvisi impetu perculis hostibus, nec servantibus ordines sed aliis alio properantibus, repente Belisarius, patefacta muri porta, in illos copias emittit omnes. Virtutis obliti Gotthi, quo fors quemque fert, fugiunt. Insequentes Romani obvium quemque expeditissimo ferro necant. Instante, longe provecti sunt: quoniam Gotthi, qui illam murorum partem oppugnatam venerant, procul aberant a suis castris. Tum igne machinis hostium subiecto, Belisarii jussu, surgens altius flamma, fugientes gravius perculit, ut consentaneum erat.

Inter haec ad portam Salariam eadem fortuna fuit. Apertis subito foribus, in Barbaros inopinato se effuderunt, illosque, omisso repugnandi consilio, terga dantes contrucidarunt: obiectas quoque sibi inciderunt machinas; ita ut passim circa muros in sublime ignes evaderent, ac jam undique vimpulsis Gotthis, ingens tolleretur utrinque clamor, hinc a Romanis, qui in moenibus stantes, voce dabant animos insequentibus; inde a Barbaris, qui acceptam cladem maximam in castris lamentabantur. Et vero xxx. Gotthorum millia eo die ceciderunt, uti ipsorum Duces affirmarunt, ac major fuit sauciorum numerus.

F ij

Vivarium un. de dictum.

Gotthorum caedes.

pag. 370.

Caesorum ingens numerus.

Nam quia conferta fuerat multitudo, e murorum pinnis nullus fere ictus irritus venerat, & qui fecerant excursions, trepidantibus ac fugientibus gravissimam stragem dederant. Mane coepit oppugnationi vesper finem attulit. Eam utrique noctem egerunt, Romani quidem in urbe Pæana lætum canentes, ac Belisarium prædicantes, mortuorumque potiti spoliis; Gotthi vero suis medentes faucibus, atque interfectos lugentes.

Ἀπὲρ δὲ ἐν πλήθει πολλῶν, οἱ τε δὲ τῶν ἐπ' αὐτῶν τὰ πλεῖστα ἐτύγχανον εἰς αὐτὰς βάλλοντες, καὶ οἱ τὰς ἐπεδρομὰς ποιεῖμενοι, πᾶμπολύ τι χεῖμα καταπεπληγμένων τε καὶ φερόντων ἀνθρώπων διέφθειρον. ἥτε τειχομαχία πρὸς ἀρχαίαν, ἐτελεύτα ἐς δαίλιν οὐρανόν, ταύτῃ μὲν οὐρανὸν νύκτα πύλιν σιωποῦντες. Ρωμαῖοι μὲν ἐν τῇ περιβολῇ παιανίζοντες, καὶ Βελισάριον ἐν δόρυμιναις ποιεῖμενοι, καὶ τὰ τῶν νεκρῶν σκυλλοματὰ ἔχοντες. Γότθοι δὲ τὰς τε ξυμμάχιας σφῶν θανατοῦντες, καὶ τὰς τελευτήσαντας ὀδυρόμενοι.

CAPUT XXIV.

Belisarij ad Justinianum August. epistola. Ominosus lapsus imaginis Theoderici Gothorum Regis. Oraculum Sibyllinum.

Belisari ad
Imperatorem
epist.

Edit. Paris.
pag. 371.

IMPERATORI litteras Belisarius in hanc sententiam scripsit. In Italiam pervenimus, uti jusseras, & magna potiti illius parte, Romam etiam recepimus, exactis hinc Barbaris, quorum Praefectum Leuderin ad vos misi non ita pridem. Postquam autem praesidia militaria imposuimus locis validis, quæ in Sicilia atque Italia occupavimus, exercitus ad quinque millia redactus superfuit: hostium vero centum & quinquaginta millia nos invaserunt. Ac primum cum ad fluvium Tiberim ivissemus exploraturi, præterque opinionem in necessitate configendi incidissemus, parum abfuit quin hastarum vis nos obruerit. Deinde muros copiis omnibus ac machinis undique aggressi Barbari, tantum non primo nos urbemque cepere aditu; fecissentque, nisi fortuna prospera ex periculo nos eripuisset. Etenim quæ naturam rerum excedunt; ea merito, non humanæ virtutis ac fortitudini, sed Deo sunt adscribenda. Quæ hæcenus, seu fortunæ munere, seu virtute propria gessimus, optimo certe loco sunt: quæ vero consequuntur, tuam ut rem augeant velim. Quare quidquid & a me dici, & a vobis fieri convenit, non celabo; haud ignarus, Dei quidem arbitrio res humanas fluere; operum vero omnium Duces vituperium vel laudem ex iis, quæ ipsi fecerint, reportare consuevisse. Itaque arma nobis mittantur ac milites, eo numero, ut in posterum paribus cum hoste viribus bellum hoc geramus. Neque enim reponenda sunt omnia in cura ac fide Fortunæ: quippe quæ eundem semper cursum tenere minime soleat. Tecum illud, Auguste, cogita, nos, si jam hostis vicerit, ex Italia tua deturbatum iri, simulque exercitum amissuros, cum ingenti ob rem male gestam dedecore. Omitto, quod Romanos, quibus fides in Majestatem tuam antiquior salute fuit, in exitium conjecisse videbimur, & læti successus, quos ad hanc diem habuimus, nihil denique nisi doloris materiam relinquent nobis. Etenim, si ab urbe Romæ & Campania, multoque ante a Sicilia repulsi fortè fuisset; id nos, omnium utique malorum levissimum, morderet, quod bonis in aliena manu positus non potuisset ditari. Hoc etiam vobis perpendendum est, ne multarum quidem myriadum praesidio potuisse umquam conservari Romam diutius, cum ob amplitudinem, tum quod a mari remota, rebus omnibus necessariis intercludatur. Ac Romani quidem jam nobis student; si tamen ærumnæ protrahantur, apparet eos meliora primo quoque tempore amplexuros. Nam qui recens amicitiam junxere, non duris rebus exerciti, sed beneficiis affecti, in fide manere solent. In primis famas Romanos ad multa, quæ admittere nollent, subiget. Me vero, qui vitam Majestati tuæ meam deberi scio, me,

BELISARIOΣ τε γράμματα βασιλεῖ ἔγραψεν· ἐδήλα δὲ ἡ γραφή ταύτη. Αἰγυπτιακοὶ εἰς Ἰταλίαν, ὡς περ ἐκέλευε, χώραν τε αὐτῆς περιβεβλημένοι πολλῶν, καὶ Ρώμην κατελάβομεν, ἀπώσμενοι τὰς ταύτης βαρβάρους. ὥν περ ἑναγχοὶ ἄρχοντα Λούδεριν ἐς ὑμᾶς ἐπέμψα. Συμβέβηκε δὲ ἡμῖν τῶν στρατιωτῶν τὸ πλῆθος ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἰταλίᾳ ἐπὶ φυλακῇ τῶν οὐχυρωμάτων καταστραμμένοις, ὥν περ δυνατοὶ κατακεκραπημένοι γέγοναμεν, τὸ στρατεύμα ἐς πεντακισχίλις ὅσοι λελεῖσθαι. οἱ δὲ πολέμοι ἥκασιν ἐφ' ἡμᾶς ἐς μυριάδας πεντεκαίδεκα συυελεγμένοι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν ἀνδρῶν γενομένοις περὶ Τίβεριν ποταμὸν, ἡναγκασμένοις τε παρὰ γνώμην αὐτοῖς ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, μικρὰ κατακεχῶσθαι δοράτων συμβέβηκε πλήθει. ἔπειτα δὲ τειχομαχίαν οἱ βάρβαροι παντὶ τῷ στρατῷ, & μηχαναῖς τισὶ προσβαλόντες πανταχόσε τῇ τείχει, ὀλίγῃ ἐδέησαν ἡμᾶς τε αὐτοβοεῖ καὶ πόλιν ἐλεῖν, εἰ μὴ τις ἡμᾶς ἀνῆρπασε τύχῃ. τὰ δὲ τῶν παραγμῶν νικῶντα τὸ φύσιν, ἐκ ἀνείκοπος ἐς ἀνδρῶν ἀρετῶν, ἀλλ' ἐς τὸ κρείσσον ἀναφέρεται ὡς περ. τὰ μὲν οὐκ ἄρτι τῶνδε ἡμῖν πεπραγμένα, εἴτε τύχῃ τινὶ, εἴτε ἀρετῇ, ὡς ἀριστα ἔχει, τὰ δ' ἐνδεδέσθαι βελόμην ἀν' ἀμείνω τοῖς πράγμασι τοῖς σοῖς ἐσσεσθαι. ὅσα μὲν τοι προσήκει ἐμὰ τε εἰπεῖν καὶ ὑμᾶς πρᾶξαι, & μήποτε δόπορὺ φομαι, ἐκεῖνο εἰδὼς, ὡς ὁρῶσις μὲν τὰ ἀνθρώπων πεισῶν, ἂν βελομένῳ Θεῷ εἴη οἱ δὲ τῶν ἔργων ἀπάντων προσέταται, ἐκ τῶν σφίσι αὐτοῖς πεπραγμένων τὰς αἰτίας ἢ τὰς ἐπαίνας ἐς αἰετὸν φέρονται. ἐκὼν ὅπλα τε καὶ στρατιῶται σελιδέσθαι ἐς ἡμᾶς τοσούτοι τὸ πλῆθος, ὥς τοῖς πολεμίοις ἡμᾶς τοιοῦτον ὅς ἀντιπάλαι δυνάμεως ἐς πόλεμον τόνδε καθίστασθαι. & ὅς ἅπαντα χρεὼν πιστεύειν τῇ τύχῃ ἐπεὶ εἰς ὁμοίως ἐς πάντα τὸ χρόνον φέρεται πέφυκεν. ἀλλὰ σε, ὦ βασιλεῦ, κείνο εἰσὶ πῶ, ὡς ἡ νῦν ἡμῶν οἱ βάρβαροι περιέσσονται, Ἰταλίας τε τῆς ἐκπεσέμεθα, καὶ προσαποβαλέμεν τὸ στρατεύμα καὶ προσέδωκεν ἡμῖν τοσαύτη τις ἔσα ἢ ὑπὲρ τῆς πεπραγμένων αἰχμῆς. ἐγὼ δὲ λέγειν, ὡς καὶ Ρωμαῖους δόπορὺν δοξάμεν, οἱ γε περὶ ἐλάσσονος τῆς σωτηρίας τῆς σὺ βασιλείαν πεποιῶνται πίστεως. ὥς ἡμῖν καὶ τῶν ἄρτι τῶνδε γενομένων δήμεριαν εἰς συμφορῶν ὑπόθεσιν τετελεσμέναις συμβέβηται. εἰ δὲ Ρώμης ἡμῖν καὶ Καμπανίας καὶ πολλῶν ἄλλων Σικελίας δόπορὺν κατακεκράσθαι τετύχηκε, τὸ πάντων ἀν' ἡμᾶς κερδοτάτων τῶν κακῶν ἔδαντε τὸ μὴ τοῖς ἀλλοτρίοις δειδωῆσθαι πλετεῖν. καὶ μὲν καὶ τὰ τοῖς ἐκλογίζεσθαι ὑμᾶς ἄξιον, ὡς Ρώμην ἔγωγε ποτὲ πλείω τινὰ χρόνον ἐδὲ μυριάσι πολλαῖς δεφύλαξαι δυνατὸν γέγονε, χώραν τε περιβεβλημένῳ πολλῶν, & τῇ μὴ ἐπὶ θαλασσίαν εἶναι, τῇ ἀναγκαίων δόπορὺν κλεισμένῳ ἀπάντων. καὶ Ρωμαῖοι μὲν νῦν ὀνοϊκῶς ἡμῖν ἔχουσι τῇ κακῶν αὐτοῖς (ὡς τὸ εἶκος) μηχανομένων, εἰδὲν μελλήσασιν ὑπὲρ αὐτῶν ἐλεῖσθαι τὰ κρείσσω. οἱ δὲ ὅς ὑπογυῖε τισὶν ἐς ὄνοϊαν καθιστάμενοι & κακοτυχοῦντες,

ἀλλ' οὐ πᾶσιν αὖτε, τὸ πικρὸν ἐς αὐτὰς διασώζειν εἰώθασιν. ἄλλως τε καὶ Ῥωμαῖοι λιμῶ ἀναγκαζήσονται πολλὰ, ὧν ἐκ αὐτῶν βέλονται, παρ᾽ αὐτοῦ, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, θάνατον οὐ φείλων τῇ αὐτῇ βασιλείᾳ, καὶ δὲ τὸ ζῶντά με, εἰδὲς ἂν ἐν δυνάμει ἐξελθεῖν διώαιτο. σκοπεῖ ὅποιαν σοὶ ποτε δόξαν ἡ τοιαύτη Βελισαρία τελευτὴ φέροι. τοσαῦτα μὲν Βελισαρίου ἐγγράφῃ βασιλὸς τε ξυμπαραχθεὶς, * στρατεύματά τε καὶ ναῦς ἀπαρτῆ ἡγεῖρε· καὶ τοῖς ἀμφὶ Βαλεριανόν τε καὶ Μαρτίνον ἐπέστελλε καὶ τὰχος ἵεναι. σαρλέντες δὲ ξυμπαραχθεὶς ἄλλω ἀμφὶ τὰς χειμερινὰς ἑσπέραις ἐτυχόν, ἐφ' ᾧ πλοῦσθαι εἰς Ἰταλίαν. οἱ δὲ καταπλοῦσσαντες εἰς τὴν Ἑλλάδα (περαιτέρω δὲ βιάζεσθαι τὴν πλοῦν ἐχ' οἱοί τε ἦσαν) διεχέμαζον εἰς τὰ ἐπὶ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας χωρία. ταῦτά τε Βελισαρίῳ δηλώσας Ἰουστινιανὸς βασιλὸς, B ἐτι μᾶλλον αὐτὸν τε, καὶ Ῥωμαῖους ἅπαντας, ἐς τὴν ποροθυμίαν ἐπτερώσεν.

Εν τούτῳ δὲ ξυμμιχθεὶς ἐν Νεαπόλει τοῖονδε γενέσθαι. Ὁδεδείχετο τῷ Γότθων ἀρχοντος εἰκὼν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐτύγχανεν ἔσθαι, ἐκ φησίδων τινῶν ξυγκειμένη, μικρῶν μὲν ἑσάγαν, χροαῖς δὲ βεβαμμένων χερσὶν τι ἀπάσαις. ταύτης τῆς εἰκόνος ποτὲ τὴν κεφαλὴν ἀφ' ὧν ὕμναι, ζῶντος Ὁδεδείχετο, ξυμβέβηκε· τῆς τῇ φησίδων ἐπιβολῆς ἐκ τῆς ἀπομάτης ξυμπαραχθείσης· καὶ Ὁδεδείχετο ξυμμιχθεὶς τελευτῆσαι τὸν βίον αὐτίκα δὴ μάλα. ἐνιαυτοῖς δὲ ὀκτὼ ὑπερον, αἱ τὴν τῆς εἰκόνος γαστέρα ποιεῖσαι φησίδες διεργύσαν ἑξαπινάως, καὶ Ἀταλάειχος ὁ Ὁδεδείχετο θυγατέρα δὲ θυὸς ἐτελεύτα. χρόνος δὲ τελευτῆς ὀλίγος, πίπτει μὲν ἐς γλῶσσαν αἱ περὶ τὰ αἰδοῖα φησίδες. Ἀμαλασουῦθα δὲ Ὁδεδείχετο παῖς ὅς ἐστιν ἀνδρῶπων ἡράνισο. ταῦτα μὲν οὐκ οἶδα, τῇ δὲ ἐχάρησε. Γότθων δὲ Ῥώμης ἐς τὴν πολιορκίαν καταδισαμένων, τὰ ἐκ τῆς εἰκόνος μικρῶν ἄχρη ἐς ἄκρας πόδας διεφάρθαι τετύχηκε. ταύτην τε ἅπαντα ἐκ τῆς τοῖς ἐξίτηλος ἡ εἰκὼν γέγονεν· οἱ τε Ῥωμαῖοι τὸ παρ᾽ αὐτῶν ξυμβαλόντες, περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ ἰχυρίζοντο τὸν τῆ βασιλείας στρατὸν, ἐκ ἄλλοις ἐδὲν εἶναι τὰς Ὁδεδείχετο πόδας, ἢ τῷ Γότθων λεῶν, ὧν ἐκεῖνος ἦρχεν, οἱ ὁμοῖοι καὶ ἀπ' αὐτῶν δυνάμεις ἐτι μᾶλλον ἐγένοντο. ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ τινες πατρικίων τὰ Σιβύλλης λόγια ἀποφύερον, ἰχυρίζομενοι, τὴν κίνδυνον τῇ πόλει ἄχρη ἐς τὴν Ἰσλίον μὲν γεγενῆσθαι μόνον. χροῖαι δὲ τότε βασιλεῖα Ῥωμαίοις καταστῆναι τινα, ὅς ἐστι δὴ τὸ Γετικὸν ἐδὲν Ῥώμῃ πολιορκίαν δέσειε. Γετικὸν δὲ ἔθνος φασὶ τὰς Γότθους εἶναι εἶχε δὲ τὸ λόγιον ὥδε. ὡς τι υἱοῖς μὲν ζῆ καὶ ἰβονυῶν. καὶ κατενησι γὰρ σοενηπιῆν ἐτι σο πιαπῆτα. πέμπτον δὲ μὲν Ἰσλίον ἰχυρίζοντο εἶναι. οἱ μὲν, ὅτι Μαρτίου ἰσαμίνης ἡ πολιορκία κατ' ἀρχὰς γέγονεν, ἀφ' ἧς δὴ πέμπτον Ἰσλίον ξυμβαίνειν εἶναι οἱ δὲ ὅτι Μάρτιον παρῶτον παρὸς τὴν Νεμαβασιλείας ἐνόμιζον μὲν, ὅτε δὴ Ῥωμαίοις ἐς δεκάμηννας ὁ ἐνιαυτὸς χρόνος * ξυμῆν. ὁ Ἰσλὸς τε ἀπ' αὐτῶν Κιντύλιος ὠνομάζετο. ἀλλ' ὡς ἄρα τῶν ἐδὲν ὕγιες. ἐδὲ δὲ βασιλὸς τότε Ῥωμαίοις κατέστη καὶ ἡ πολιορκία ἐνιαυτῷ ὅσους δυνάμεις ἐδὲν ὁμοῖος Ῥώμῃ κινδυνώσαν εἶναι, ὡς μοι ἐν τοῖς ὀπίσθων λελέξεται λόγοις. δοκεῖ γάρ μοι ἐπαύτως δὴ τὴν βαρβάρων ἐφοδὸν τὸ μαντεῖον δηλοῦν. ἀλλ' ἑτέραν τινα, ἢ ἡδὴ ξυμβᾶσαν, ἢ ὑπερόν ποτε ἐσομένην. τῇ γὰρ Σιβύλλης λογίων τὴν δυνάμειον παρὸς τὰ ἔργα ἐξέρπειν, ἀνδρῶπων, οἶμαι, ἀδυνάτα εἶναι. αἴτιον δὲ, ὅτι ἐγὼ αὐτίκα δηλώσω, ἐκεῖνα, ἀναλεξάμενος ἅπαντα. ἡ Σιβύλλα, ἐχ' ἅπαντα ἐξῆς τὰ παρ᾽ αὐτῶν λέγει, ἐδὲ ἀρμονίαν τινα ποιημένην τὰ λόγια ἀλλ' ἐπος εἰπέσα ὅτι δὴ ἀμφὶ τοῖς Λιβύης κακοῖς, ἀπεπήδησεν ὁ θυὸς ἐς τὰ Περσῶν ἦδη. ἐν δυνάμει τε Ῥωμαίων ἐς μνήμην ἐλθούσα, μεταβιβάζει ἐς τὰς Ἀσσυρίους τὸν λόγον. καὶ πάλιν ἀμφὶ Ῥωμαίοις μαντευομένη, ἀπολέγει τὰ Βρεττανῶν πάθη. ταύτην τε ἀδυνάτα ἐστὶν ἀνδρῶπων ἀποφύεω

inquam, vivum nemo hinc deicere poterit. Sed vide quid tandem laudis allaturus tibi sit ejusmodi exitus Belisarii. His a Belisario scriptis, turbatus Imperator, copias & naves propere colligit, & Valeriano ac Martino mandat, pergere maturerent. Jam enim circa solstitium hybernum cum aliis copiis eo profecti consilio, ut in Italiam navigarent, cum appulissent in Græciam, propterea quod cursum tendere ultra non poterant, in Ætolia & Acarnania hyemabant. Quæ cum Justinianus Augustus Belisario significasset, cum ipsi, tum Romanis omnibus animum addidit & alacritatem.

Hoc interim spatio Neapoli res hujusmodi contigit. In foro visebatur Theoderici Gothorum Regis effigies, ex lapillis compacta, minutis admodum, & verficoloribus fere singulis. Hujus caput olim, vivente Theoderico, defluxit, turbatis sponte sedibus lapillorum: ac brevi Theoderici consecutus est obitus. Octo post annis, dilapsis repente calculis, qui imaginis ventrem conflabant, decessit statim Atalaricus, Theoderici nepos ex filia. Aliquanto post ceciderunt lapilli, qui circa verenda erant: tum inter homines esse desinit Theoderici filia Amalasuntha. Quæ cum ita se habuissent, Gothi Romanam obsidentibus, reliquæ partes imaginis, a femoribus ad imos pedes, corruerunt, itaque ex pariete effigies prorsus abolevit. Inde Romani capto omnino, belli victorem fore Imperatoris exercitum asseverabant, interpretantes, nihil esse aliud Theoderici pedes, nisi Gothos, quibus ille imperasset: unde meliorem in dies spem capiebant. Roma autem Patricii quidam Sibyllæ Oracula proferebant, prædici his affirmantes, nonnisi ad mensem Julium Romam in discrimine fore: fixum enim esse ut Romanorum Imperator tum quispiam crearetur, ex quo nihil Geticum Roma amplius extimesceret. Nam Gothos ajunt gentem esse Geticam. His porro verbis constabat Oraculum: *Quintili mense* * * * *Roma nihil Geticum metuet*. Quintum vero mensem asseverabant esse Julium: hi quidem, quod obsidio cœpta esset ineunte Martio, a quo mensis quintus est Julius: hi vero, quia ante regnum Numæ, cum annum mensibus decem Romani componerent, primum numerabant Martium; ex quo factum, ut Julius Quintilis dictus fuerit. At hæc omnia vana erant. Nam nec Romanorum Imperator creatus tum quisquam est; nec nisi post annum solvenda erat obsidio; & quo tempore Totilas Gothi præfuit, Roma in eadem pericula recidit, quemadmodum in libris consequentibus narabo. Neque enim videtur mihi vaticinium, hanc Barbarorum expeditionem significare, sed aliam quampiam, vel jam ante præteritam, vel aliquando futuram olim. Certe fieri non posse arbitror, ut mentem oraculorum Sibyllæ, priusquam accesserit exitus, humana intelligentia assequatur. Cujus rei causam ex iis peto, quæ meis perlecta oculis modo promam. Nimirum Sibylla non omnia pandit ordine unoque contextu: sed verbo indicatis Africæ calamitatibus, in Persidem confestim transfilit: hinc, Romanorum mentione inducta, orationem ad Assyrios transfert: & ad Romanos converso iterum vaticinio, Britannicæ clades prænuntiat. Quare oracula Sibyllina ante eventum nemo potest percipere.

Ominous lapsus statum Theoderici.

Edit. Paris. pag. 372.

Sibyllæ Oraculum.

E

Edit. Paris. percipere; sed necesse est ut tempus ipsum, re jam peracta, & comprobata experimento prædictione, hujus interpretes sit accuratus. Sed de his quisque ad libitum judicet: ego vero eo, unde sum digressus, revertor.

*Providentia
Belisarii.*

*pag. 374.
Mauri levipes.*

CAPUT XXV.

Belisarius inutilem multitudinem amandat in Campaniam: Silverium Papam in Græciam relegat; Vigiliam ad Pontificatum provehit: & custodiis providet. Templum Jani conantur quidam recludere.

ITA noctem illam, ut diximus, Romani traduxere & Gotthi, postquam isti a mœnibus, quæ oppugnabant, repulsi sunt. Postridie Belisarius Romanis omnibus edixit, uxores, liberos ac servitia, quæ ad murorum custodiam minus necessaria viderentur, deportarent Neapolin, ne annonæ penuria laborarent. Idem militibus, si cui famulus vel ancilla erat, injunxit; cum diceret, obsidione eripi sibi facultatem distribuendi cibaria consueto modo; verum necesse esse ut ipsorum quidem cibarium dimidiam portionem singulis diebus acciperent, pro reliqua vero pecuniam. Illi morem gesserunt, ac statim turba ingens in Campaniam iter intendit; idque pars navibus in Romano portu inventis, pars pedibus via Appia confecerunt. Iis autem, qui vel hac progrediebantur, vel ibant ad portum, nullum obsessores periculum, nullum metum afferēbant. Nam hostes, nec Romam castris totam cingere, propter urbis magnitudinem, poterant, nec manipulatim a castris longius digredi audebant, eruptionum hostilium metu coerciti. Quapropter obsessis liberum aliquandiu fuit urbe excedere, & aliunde in eam com meatus inferre. Noctu præsertim formidine trepidabant Barbari, & agentes excubias, in castris se continebant: quoniam ex urbe cum alii, tum Mauri crebro se ejiciebant, & ubicumque hostes vel somno oppressos offenderent, vel exiguo numero incedentes (ut in magno exercitu sæpe fit, cum vel usus vitæ necessarii postulant, vel ad pastum ducendi sunt equi, muli & pecudes, quarum carnibus vescimur) obtruncabant, illisque raptim spoliatis, si forte major hostium numerus ingrueret, subducebant se cursu; ut est hominum genus natura levipes, armis gravibus nudum, & fuga assuetum prævertere. Itaque Roma libere migravit magna multitudo: atque hi in Campaniam, illi in Siciliam, alii alio, prout ipsis facilius videbatur ac melius, concesserunt. Tunc Belisarius numerum militum ad murorum ambitum proportionem non habere animadvertit. Pauci enim erant, ut supra dixi, nec poterant iidem semper excubare vigilēs; sed his somnum, ut par erat, capientibus, illi custodiam agitabant. Præterea videbat maximam plebis partem egestate & victus penuria premi. Et vero, cum viles essent opifices, qui in diem viverent, ac feriari cogerentur obsidione; parandæ rei cibariæ ratio ipsis deerat. His de causis Belisarius homines e plebe militibus adjunxit, divisitque custodias, plebejo cuique certa quadam constituta mercede in dies singulos. Eorum classēs ita descriptæ sunt, ut vigiliis agendis sufficerent. Ac sua cuique classi nox, qua mœnia custodiret, assignata erat; sic, ut in orbem omnes excubarent. Hoc modo Beli-

Aπὸ τῆς ἑργασίας Σιβύλλης λόγων ξυνιέναι, ὡς μὴ ὁ χρόνος αὐτῶς, ἐκβάντος ἤδη τῆς πραγμάτων, καὶ τῆς λόγου ἐς πεῖραν ἐλθόντος, ἀκριβὲς τῶν ἔργων ἐρμηνεύς γένηται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν λογίζεσθαι ἕκαστος, ὅπως αὐτῶς φίλον. ἐγὼ δὲ ὅθεν περ ἔξελθω ἐπάνειμι.

BΕΠΕΙΔΗ γοῦτοι ἀπεκρῆθησαν τειχομαχοῦντες, νύκτις αὐτοὶ τὴν νύκτα ἐκείνῃ ἔπαιον, ὡς περ ἐρρέθη, ἐκείνοι. τῇ δὲ ὑπεραία Βελισάριος πάντας Ρωμαίους ἐκέλευε παῖδας τε καὶ γυναικας ἐς Νεάπολιν ὑπεκκομίζειν, καὶ οἱ κεῖ ὅσας μὴ ἀναγκαίως σφίσιν ἐς τὴν τείχους τὴν φυλακὴν ἔσεσθαι ὥντο. ὅπως δὲ μὴ ἐς ἀπορίαν τῆς ἐπιτηδείων καθεστῶνται. ταῦτο δὲ τὸ ποιεῖν καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπήγγειλεν, εἰ τι οἱ κέτης ἢ θεράπαινα ἦν. καὶ ὅτι οἱ ὅς τε εἶναι τὰς σιτήσεις αὐτοῖς ἐφασκεν ἐν πολιορκίᾳ, καὶ τὰ εἰωθότα, παρέχεσθαι ἀλλ' αὐτὸς τὸ μὲν ἡμισυ ἐς ἡμέραν ἐκείνην ἐν αὐτοῖς φέρεσθαι τοῖς ἐπιτηδείοις ἐπ' ἀνάγκης εἶναι τὸ δὲ λειπόμεινον, ἐν ἀργυρίῳ. οἱ δὲ καὶ ταῦτα ἐποίουν. καὶ πολὺ αὐτίκα πλῆθος ἐς Καμπανίαν ἤκει. ἐκομίζοντο δὲ οἱ μὲν πλοίων ἐπιτυχόντες, ὥς περ ἐν τῇ Ρώμῃ λιμένι ὠρμίζοντο. οἱ δὲ καὶ πεζῇ, ὁδῷ τῇ καλῇ, ἐκ τῆς Ἀππίας ἰόντες. κίνδυνός τε οὐδεὶς ἢ δέος ἐκ τῆς πολιορκουμένης ἐγένετο, καὶ τοῖς ταύτῃ βαδίζουσιν, καὶ τοῖς ἐπὶ λιμένος ἰούσιν. οἱ γὰρ πολέμιοι ἔτι Ρώμῃ ἐξυμπασαν τοῖς χαρακώμασιν περιλαβέσθαι, ὅτε τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, οἱ οἱ τε ἦσαν. ἔτι καὶ ὀλίγας ἐτόλμων μακρὰν ἀπολείπεσθαι τῇ στρατοπέδων, φοβέμενοι τὰς ἐπεκδρομὰς τῇ ἐναντίων. καὶ δι' αὐτὸ τοῖς πολιορκουμένοις ἐπὶ χρόνον τινα πολλὴ ἐξουσία ἐγένετο τῆς πόλεως ἀπανίστασθαι, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἔξωθεν ἐς αὐτὴν ἐσκομίζεσθαι μάλιστα δὲ νύκτωρ οἱ βάρβαροι ἐς δέος τε αἰεὶ μέγα κατέϊσαντο καὶ φυλακὰς ποιεῖμενοι, ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἡσύχαζον. ἐπεὶ ἐκ τῆς πόλεως ἄλλοι τε καὶ Μαυρῆσιν συχνοὶ ἐξίόντες, ὅπῃ τὰς πολεμίους ἢ καθ' ὅσοντας, ἢ ὁδῷ ἰόντας, καὶ ὀλίγας δὴρήσειαν (οἱ πολλὰ ἐν στρατῷ μεγάλῳ εἶθε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαίων χρειῶν ἕνεκα, καὶ τῆς βόσκων ἵππων τε καὶ ἡμιόνων, καὶ ζῶα ὅσα ἐς βρώσιν ἐπιτηδεύματα ἦν) ἐκτείνοντες, καὶ καὶ τὰς ἐσχυλὰς καὶ πλειόνων σφίσιν, ἀν' ἑταῦ τυχῇ, πολεμίων ἐπιπεσόντων, ὑπεχώρουσιν δρόμῳ. ἄνδρες φύσει τε ποδάρεις, καὶ κέφαλος ἐσκαδασμένοι, καὶ τῇ φυγῇ προλαμβάνοντες. ἔτι μὲν ἐκ Ρώμης ὑπαχωρεῖν ὁ πολὺς ὄμιλος ἵχθον. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ Καμπανίας, οἱ δὲ ἐπὶ Σικελίας ἦσαν, οἱ δὲ, ὅπῃ ῥᾶν τε σφίσιν ἐνομιζέσθαι καὶ βέλτοον εἶναι. Βελισάριος δὲ ὁρῶν τὴν τε στρατιωτῶν ἀειδμόν ἡκιστα ἐς τὴν τείχους περίοδον ἐξικνέμενον (ὀλίγοι γὰρ τε ἦσαν, ὡς περ μοι ἐμφοροῦσιν εἴρηται, καὶ ἐκ αἰεὶ φυλάσσειν οἱ αὐτοὶ αὐτοὶ ἵχθον. ἀλλ' οἱ μὲν ὕπνον, ὡς τὸ εἶκος, ἤρουντο. οἱ δὲ ἐς τὴν φυλακὴν ἐτετάχατο. καὶ τὴν δὴ μὲν τὸ πλεῖστον μέρος πενίαν τε πιεζόμενον, καὶ τῇ ἀναγκαίων σπάνιζον. ἅτε γὰρ βακαύσοις ἀνθρώποις, ἐφ' ἡμέραν τε ἀπαντὰ ἔχουσι, καὶ ἀργεῖν διὰ τὴν πολιορκίαν ὑπαγκασμένοις, πόρος οὐδεὶς τῇ ἐπιτηδείων ἐγένετο.) στρατιώταις τε καὶ ἰδιώταις ξυνέμιξε. καὶ φυλακτῆριον ἐνείκε, ῥητόν τινα μισθὸν ἰδιώτῃ ἀνδρὶ τάξας ἐς ἡμέραν ἐκείνην. ὡς δὲ ἐγένοντο μὲν καὶ ξυμμορεῖσθαι ἐς τὴν φυλακὴν ἱκανῶς ἔχουσαι. νύκτα δὲ τακτικῶς ἢ φυλακῇ τῇ περιβόλῳ ἐπέκειτο ξυμμορεῖα ἐκείνη. ἐφύ-

λασόν τε αὐτὴν ἐκ περιβοῆς ἅπαντες. καὶ ταύτην Βελισάριος ἐκατέρων τῶν ὑποζώνων διέλυσεν.

Υποβίβας ἦν Σιλβέριον τῆς πόλεως Ἀρχιερέα γεγονυμένης, ὡς δὴ προδοσίαν ἐς Γότθους πράσσειν, αὐτὸν μὲν ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπέμψεν αὐτίκα. ἕτερον δὲ Ἀρχιερέα ὀλίγω ὕστερον, Βιγίλιον ὄνομα, κατέστησεν. τινὰς δὲ καὶ τῶν ἐκ βαλῆς ἐπ' αἰτία τοιαύτη ἐνθένδε ἐξέλασας, ἐπειδὴ τῶν πολιορκίαν οἱ πολέμοι ἐξελύσαντες ἀνχώρισαν, ἐς τὰ οἰκεία κατήγαγον αὐτοὺς. ἐν τοῖς καὶ Μάξιμος ὡς οὐδὲν ὁ προπάτωρ Μάξιμος τὸ ἐς Βαλκωντιανὸν βασιλεὺς πάθος εἶργαστο. δέσας δὲ μή τις πρὸς φυλάκων τῶν καὶ πύλας ἐπιβελὴ γένηται, καὶ τις ἐξώδεν χημάσι τε * αὐτοῖς κακουργήσων ἦεν. δις ἐκάστη μὲν τὰς τε κλεῖς ἀπάσας ἀφανίζων, ἀνεβῆτο αἰεὶ ἐς ἕτερον χημά. καὶ τὰς φυλάκας ἐς φυλακτῆριον ἄλλο μακρὰν περ ἀποδόν τῷ ποτε-
 * αὐτὸς
 ρα αὐτίκαδ' ἴσθη. τοῖς τε ἐν τῇ περιβολῇ ἄρχοντας ἐς νύκτα ἐκάστην ἕτερας ἐφίσθη. οἷς δὲ ἐπέκειτο μέτρον τι τῶν τετραχῶν περιεῖεν, ἐκ περιβοῆς, ἀναγράφεται τὰ τῶν φυλάκων ὀνόματα. καὶ ὡς τις ἐνθένδε ἀπολειφθεῖν, ἕτερον μὲν αὐτὸν αὐτὴν κατέστησεν ἐν τῇ παραυτίκα. ἀνασφραγεῖν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ἐς αὐτὸν, ὅς τις ποτὲ ὁ ἀπολειφθεὶς εἴη; ὅπως δὲ κόλασις ἢ προσήκοντα ἐς αὐτὸν γένοιτο. καὶ μουσικοῖς μὲν ὀργάνοις χρῆσθαι τὰς τεχνίτας ἐν τῇ περιβολῇ νύκτωρ ἐκέλευε. τῶν δὲ στρατιωτῶν τινὰς, καὶ ἐχθρὰς τῶν Μαυροσίων, ἐξώεπεμψεν, οἱ ἀμφὶ τῶν τάφρων ἐξανυκτερεύειν αἰεὶ ἐμελλον. καὶ ἐξω αὐτοῖς κυώας ἦφει, ὅπως δὲ μὴδὲ ἀποδόν τις ἐπὶ τῇ περιβολῇ ἰὼν ἐξέλθοι. τότε καὶ τὸ Ἰάνος νέω τὰς θύρας τῶν τινες Ρωμαίων βιασάμενοι, ἀνακλίνειν λάθρα ἐπείρασαν. ὁ δὲ Ἰανὸς ἄτος, πρῶτος μὲν ὡς τῶν ἀρχαίων θεῶν, ὡς δὲ Ρωμαῖοι γλώσῃ τῇ σφετέρᾳ πένητας ἐκάλεον. ἔχει δὲ νέων ἐν τῇ ἀγορᾷ, πρὸ τῆς βασιλικῆς ὀλίγον ὑπερβάντι τὰ ἑῷα φάτα. εἶπεν οὖν Ρωμαῖοι τὰς μοίρας νενομίνας καλεῖν. ὅτε νεῶς ἅπας, χαλκῆς, ἐν τετραγώνῳ χημάτι, ἔθηκε. ποσῆτος μὲν, ὅσον τὸ ἀγαλμα τὸ Ἰάνος σκέπειν. ἔστι δὲ χαλκοῦν ἐχθρὸν ἢ πηχῶν πέντε τὸ ἀγαλμα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἐμφορὴς ἀνθρώπων. διωρόσωπον δὲ τῶν κεφαλῶν ἔχον. καὶ τὸ προσώπου θάτερον μὲν πρὸς ἀνέχοντα, τὸ δὲ ἕτερον πρὸς δύνοντα ἦλιν τετραπται. θύραι τε χαλκαὶ ἐφ' ἐκατέρω προσώπῳ εἰσὶν. ἃς δὲ ἐν μὲν εἰρῇ καὶ ἀγαθοῖς ἐπιτίθεται τὸ παλαιὸν Ρωμαῖοι ἐνόμιζον. πολέμῳ δὲ σφίσις ὄντος, ἀνεῶχθαι. ἐπεὶ δὲ τὸ τῶν Χριστιανῶν δόγμα, εἴπερ τινες ἄλλοι, Ρωμαῖοι ἐτίμησαν. ταύτας δὲ τὰς θύρας ἐκέτι ἐδὲ πολεμουῦντες ἀνεκλινον. ἀλλ' ἐν ταύτῃ δὲ τῇ πολιορκίᾳ τινες, τῶν παλαιῶν (οἷμαι) δόξαν ἐν νῶν ἔχοντες, ἐγκεχειρήκασιν μὲν αὐτὰς ἀνοίγνυσθαι λάθρα. οὐ μὲν τοι παντάπασιν ἔχουσιν, πλὴν γε δὲ ὅσον μὲν ἀλλήλας, ὥστε τὸ ποτε-
 ρον, μεμυκέναι τὰς θύρας. καὶ ἐλαθὸν γε οἱ τῶν δρῶν ἄτε ἐν θορύβῳ μεγάλῳ, ἐγγόνει. ἐπεὶ ἐδὲ τοῖς ἀρχαῖοις ἐγνώθη, ὅτι μὴ ἐς ὀλί-
 γας κομιδῇ, ἦλθεν.

farius utrorumque difficultatem & inopiam depulit.

Cum autem esset suspicio, Silverium, urbis Antistitem, cum Gotthis prodicionem moliri; confestim eum relegavit in Græciam, ac Vigilium paulo post ad Pontificatum provexit. Quosdam etiam Senatores eandem ob causam in exilium missos, deinde, post solutam obsidionem discessumque hostium, restituit. In eo fuit numero Maximus, cujus progenitor Maximus, Valentiniano Augusto interitum attulit. Porro ve-

Silverius Papa relegatur.

Belisarius cu-
 stodiis provi-
 det.

ritus Belisarius ne qua fraus a portarum custodiis instrueretur, neu quis externus pecunia tentaret eorum animos & corrumpere; bis quoque mense claves omnes diffingens, nova illas forma cudebat; & in aliam stationem custodes transferebat, a pristina valde diffitam; ac vigilum, qui erant in muro, ducibus, per noctes singulas amotis, sufficiebat novos; quorum id munus erat, ut in orbem aliquod muri spatium obeundo, nomina excubitorum mandarent commentariis, ac si quis desideraretur, alterum illico in ejus locum substituerent; postridie demum ad Belisarium ipsum referrent absentis nomen, ut in eum pro merito animadverteretur. Noctu quoque pro mœnibus artifices musicis instrumentis jubebat u-

Edit. Paris.

pag. 375.

rum, manipulos foras mittebat, ad fossam excubituros cum canibus; ut nemo, vel e longinquo, veniens ad muros, lateret. Hoc ipso tempore Romani quidam fanum Jani, foribus vi illata, clam aperire tentarunt.

C Fuit hic Janus veterum primus Deorum, quos sua Romani lingua Penates appellave-

Jani templum
 & simulacrum.

re. Ædem vero habet in foro pro Curia, paulo supra Tria Fata: sic Romani Parcas vocare consueverunt. Sacellum illud totum ex ære constat, quadrata forma, eaque magnitudine, quæ vix tegendo Jani simulacro sufficiat. Hoc autem fustum etiam ex ære, & quinque saltem cubitos longum, cætera quidem homini simile est; sed bifrons caput habet, vultuque uno Solem orientem spectat, altero occidentem. Ad vultum utrumque stant fores aheneæ; quas in pace optimisque temporibus solebant olim Romani claudere; rursus patefacere, cum bellum gererent. Verum Christianam religionem amplexi, cum tam eam colerent, quam qui maxime; numquam, ne bello quidem ardente, fores illas aperiebant. In hac tandem obsidione, quidam superstitione prisca, ut reor, imbuti, ipsas pandere occulte aggressi sunt; at consilium omnino exequi non potuerunt; ita solum impulsis foribus, ut minus quam antea cohærent. Latuere qui hoc facinus moliti fuerant, nec de illo, utpote in magno rerum tumultu, inquisitum est; præsertim cum nec Magistratibus esset cognitum, neque in vulgus, nisi ad paucos admodum, emanasset.

D ἐγκεχειρηκότες. ζήτησις δὲ τὰ ἔργα ἐδεμία, ἐγνώθη. ἐδὲ ἐς τὸ πλῆθος, ὅτι μὴ ἐς ὀλί-

CAPUT XXVI.

*Vitigis Senatores obsides necat . Portum occupat : Belisarius ab urbe Ostia commeatus
difficulter accipit.*

Vitigis Sena-
tores obsides
necat.

Edit. Paris.
pag. 376.

Portus Ro-
manus.

Urbs Ostia .

Gotthi por-
tum capiunt.

pag. 377.

VITIGIS ira tumens atque inops confi-
lii, primum quidem satellites ali-
quot Ravennam misit, mortemque afferre
jussit Senatoribus Romanis omnibus, quos
eo duxerat belli hujus initio. Eorum aliqui,
re praecognita, fugae copiam nacti, evase-
runt, quo in numero fuere Cerventinus
& Reparatus, Vigili Pontificis Romani
frater: ambo in Liguriam profecti, ibi
manserunt: ceteri omnes interfecti sunt.
Deinde vero advertens Vitigis hostes cum
magna securitate efferre ex urbe quaecum-
que vellent, & commeatus terra mari-
que invehere, Portum, quem appellant
Romani, occupare constituit, ab urbe
stadiis CXXVI. distitum: tanto enim spa-
tio Roma a mari distat. Est autem Por-
tus ad fauces fluvii Tiberis; qui Roma
decurrens, cum a mari abest stadiis dumtaxat
XV. in duos scissus alveos, insulam ef-
ficit, quam vocant Sacram. Haec progrediente
flumine ita laxatur, ut latitudo pro-
portionem habeat cum longitudine, & inter
utrumque alveum stadia XV. intersint. U-
trobique Tiberis navigabilis est, parsque
amnis dextera in portum evolvitur. Ultra
istud os, ad ripam, condiderunt urbem o-
lim Romani, quae moenibus cincta est vali-
dissimis, ductoque a portu vocabulo Portus
dicitur. Ad sinistrum alveum, os alterum
fluvii Tiberis praetexit Ostia, secundum ri-
pam ulteriorem, urbs quondam magni no-
minis, nunc moenibus plane nuda. Romano-
rum est veterum opus via plana & expedi-
ta, quae ab oppido Portu Romam ducit.
Dedita autem opera semper habet portus
fluviales naves, ac boves non pauci praes-
tito sunt proxime. In portum pervecti ne-
gociatores, postquam merces exonerariis na-
vibus in fluviatricas transulere, Romam per
Tiberim navigant, sine velorum ac remo-
rum ope: quoniam ibi nec vento naves im-
pelli possunt, ob multiplices amnis anfra-
ctus & flexuosum iter; nec remi quidquam
proficiunt contra aquae adversae impetum.
Sed navigia, funibus ad boum colla alli-
gatis, non secus ac plaustra, pertrahunt
Romam usque. Ad Alterum fluminis al-
veum, ab urbe Ostia ad Romam, via
sylvestris est ac valde inculta, nec vi-
cina Tiberis ripae: quippe qua minime
trahantur naves. Igitur Gotthi, cum ur-
bem, quae ad portum sita est, omni nudam
praesidio offendissent, primo illam cepere
aditu, & multa Romanorum ibi habitan-
tium strage edita, portum etiam obtinue-
runt. Tum praesidiariis mille e suo relictis
numero, redierunt ad castra. ceteri: ita-
que Romanis obsessis erepta facultas est,
quae mari veniunt, importandi, praeterquam
Ostia; idque, ut apparet, cum labore &
periculo maximo. Neque enim Romanorum
navigia Ostiam applicari amplius poterant;
sed Antium appellebantur, unde Ostia diei
iter unius distat. Inde acceptas merces dif-
ficulter portabant, in tanta hominum pau-
citate. Nec Belisarius, cum de muris Ro-
mae esset sollicitus, portum ullo retinere
modo potuerat: quem si vel trecenti cu-
stodiissent, numquam Barbari, ut equidem
sentio, locum situ munitissimum tentas-
sent.

τετακόσιοι ἐνταῦθα ἐφύλασσον, ἕποτε τὰς βαρβάρους ἀποπειρᾶσθαι τὰς χεῖρας, ἐχυροῦς ὡς τὰ μάλισα ὄντος.

ΟΥΤΙΓΙΣ ἡ τὰ πρῶτα θυμῷ τε καὶ ὑποείᾳ ἐχόμενος,
τῷ δὲ δορυφόρων τινὰς εἰς Ράβενναν πέμψας, Ρωμαί-
ων τὰς ἐκ βελῆς ἀπαντας, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς τὰς δὲ τὰ πο-
λέμῳ ἐνταῦθα ἡγάγε, κτείνειν ἐκέλευε. καὶ αὐτὶ τινες μὲν
προμαδόντες, φυγεῖν ἔχουσιν. ἐν οἷς Κερβεντίνος τε καὶ
καὶ Ρεπάρατος, Βιγίλλιος ἀδελφός, καὶ Ρώμης Ἀρχιερέως.
οἱ περ ἄμφω εἰς Λιγύρους κομιθέντες, αὐτῷ ἐμῆρον. οἱ δὲ
λοιποὶ ἀπαντες διεφθάρησαν. μὲν δὲ, Οὐτίγις πολλὰ
ἀδελφὰν ὁρῶν τοῖς πολεμίοις ἔσαν ἐκφορεῖν τε, εἴτι ἐκ τῆς πό-
λεως βέλονται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ θάλασσαν
ἐσκομίζεσθαι. τὸν λιμένα, ὃν δὴ πόρτον Ρωμαῖοι καλεῖσι,
καταλαβεῖν ἔγνω. ὃς δὴ ἀπέχει μὲν τὸ πόλεως ἔξω καὶ εἰσοικὴ
ἐκατὸν σταδίους. μέγας δὲ ποταμὸς τὸ μὴ ἐπιθαλασσία εἶναι,
διέρχεται Ρώμην. ἐστὶ δὲ ὁ ποταμὸς Τίβερις τὰς ἐκβο-
λάς ἔχει. ὃς δὴ ἐκ Ρώμης φερόμενος, ἐπειδὴ τὸ θάλασσης
ἐγγυτέρω γένηται, ὅσον ἀπὸ σταδίων πεντεκαίδεκα, δίχα
χιζόμενος, ἡ ἑρὰν καλεμένην νῆσον ἐνταῦθα ποιεῖ. φοι-
όντος τε τῷ ποταμῷ, ὑπερτέρα ἢ νῆσος γίνεσθαι. ὡς τὸ μήκει τὸ
τῷ ὄρει μέγας καὶ λόγον εἶναι, καὶ σταδίων πεντεκαίδεκα ῥό-
μα ἐκείνῳ ἐν μέσῳ ἔχειν. ναυσίπορος τε ὁ Τίβερις ἀμ-
φοτέρωθεν μένει. καὶ τὸ μὲν ἐν δεξιᾷ τῷ ποταμῷ μέρος ἐστὶ τῷ λι-
μένι τὰς ἐκβολὰς ποιεῖται. ὡς ἐκτός, πόλιν ἐκ παλαιῶν Ρω-
μαῖοι πρὸς τὴν ὁχθρὴν εἰδείμαντο, τῆς χερσὶ περιβεβλημένην ἐχυ-
ρὸν μάλισα. Πόρτον τε αὐτὴν τῷ λιμένι ὁμωνύμως καλεῖσιν.
ἐν ἀριστερᾷ δὲ πρὸ τῆς ἐτέρας τῆς Τιβέριδος ἐστὶ θάλασσαν ἐκ-
βολῆς, πόλιν Οσίαν κεῖται, τὴν ποταμὸς ἡ ἰόντος ἐκτός, λό-
γος μὲν πολλὰ παλαιὸν ἀξία, νῦν δὲ ἀτείχιτος παντά-
πασιν ἔσται. ὁδὸν τὴν νῦν, ἢ ἐκ Ρώμης ἐκ τῆς πόρτης φέρει, ὁμα-
λῶς τε ἐμπαδίον ἔδεν ἔχουσιν, τὸ ἐξ ἀρχῆς Ρωμαῖοι πεποι-
τῶνται. βάρεις τε αἰεὶ πολλὰ ἔξεπὶ τῆς ἐν τῷ λιμένι ὁρμίζον-
ται. καὶ βόες ἐκ ὀλίγοι ἐν παρακλῇ ἀγχοταπὸν ἔσασιν. ἐπει-
δὲ δὴ οὕτως οἱ ἐμποροὶ τῶν ναυσίων ἐς τὸν λιμένα ἀφικνῶνται, ἄραν-
τες τὰ φορτία ἐνθένδε, καὶ ταῦτα ἐνθένδε ἐν τῷ βάρεσι, πλέσσει
καὶ τῇ Τιβέριδος ἐπὶ τῇ Ρώμῃ, ἰσίοις μὲν ἢ κώπαις ἢ κίσας
χρώμενοι. ἐπεὶ ἔτι ἀνέμων τινὶ ἐνταῦθα οἱ ἀπὸ τῆς πλοῦς
ὠθεῖσθαι. συχνὰ τε τῷ ποταμῷ ἐλισσόμενοι, καὶ ἐκ τῆς ὁ-
δῆς ἰόντος, ἔδεν τι ἐνερθεῖν αἱ κώπαι διώκονται, τὰ τῷ ὕδατος
ρύμης ἀπεναντίας αὐταῖς αἰεὶ φερομένης. βρόχος δὲ ἀπὸ τῆς
βάρεων ἐστὶ βοῶν τὰς ἀνέμους ἀρτίσαντες, ἔλκυσιν αὐτὰς
ὥσπερ ἀμάξας ἀχρὲς Ρώμην. ἐτέρωθεν δὲ τῷ ποταμῷ ἐκ
πόλεως Οσίας ἐς Ρώμην ἰόντι, ὑλώδης τε ἡ ὁδὸς ἐστὶ καὶ ἄλ-
λως ἀτημελημένη, ἔδεν δὲ τῇ Τιβέριδος ἡ ἰόντος ἐγγύς, ἄτε τῆς
βάρεων ἀνολκῆς ἐνταῦθα ἐκ ἔσης. ἀφύλακτον οὖν τὴν
πρὸς τῷ λιμένι πόλιν ὁρῶντες οἱ Γότθοι, αὐτὴν τε αὐτοβο-
εῖ εἶλον, καὶ Ρωμαίων τῷ ταύτῃ ὠκνημένων πολλὰς ἐκτείναν,
καὶ τὸν λιμένα ζυγὸν αὐτῇ ἔχον. χιλίους τε σφῶν ἐνταῦθα φρε-
ρὰς καταστῆσαντες, ἐς τὰ στρατόπεδα οἱ λοιποὶ ἀνεχώρη-
σαν. καὶ ἀπ' αὐτῶν πῶς πολιορκημένοις τὰ ἐκ θαλάσσης ἐσκομι-
ζεσθαι ἀδύνατα ἦν, ὅτι μὴ ἔστι τὴν Οσίαν πόνω τε (ὡς τὸ εἶδος)
καὶ κινδυνῶ μεγάλῳ. ἔδεν δὲ καταίρειν ἐνταῦθα Ρωμαίων νῆες
πολιοπόνει ἔχον. ἀλλ' ἐν τῇ Ἀνδρῶν ὁρμίζοντο, ἡμέρας ὁδῶν
τῆς Οσίας ἀπέχοντι. ἐνθεν δὲ τὰ φορτία αἰρόμενοι, ἐκο-
μίζον μόλις. αἴτιον δὲ ἡ ὀλίγη ἀνδρωπία ἐγένετο. Βελι-
σάριος δὲ περὶ τῆς Ρώμης περιβόλῳ δείσας, καὶ τὸν λιμένα
κρατῶσθαι ἐδεμῖα μηχανὴν ἔχουσιν. οἶμαι δὲ ἂν εἰ καὶ

CA

CAPUT XXVII.

Copias accipit Belisarius: praeliis fatigat hostes, ac ter vincit. Frustra illum conatur Virigis imitari. Discrimen inter Gothorum & Rom. copias.

ΤΑΥΤΑ μὲν οὖν, ἐπεὶ δὴ τειχομαχοῦντες ἀπεκράθησαν, τρίτῃ ἡμέρᾳ οἱ Γότθοι ἐδρασαν. ἡμέραις δὲ ὕστερον εἰκοσιν, ἢ ὁ πόρτος ἢ τε πόλις καὶ ὁ λιμὴν ἑάλω, Μαρτίνος τε καὶ Βαλθεριανὸς ἦκον, ἐξακοσίους τε καὶ χιλίους στρατιώτας ἰππεῖς ἐπαγόμενοι. καὶ αὐτὸ οἱ πλείστοι Οὐννοὶ τε ἦσαν, καὶ Σκλαβῖνοι, καὶ Ἀνται· οἱ ὑπὲρ ποταμὸν Ἰστρον ἐμακρὰν δ' ἐκείνῃ ὁχθῇ ἰδρυμένοι. Βελισάριος δὲ ἦδη τε αὐτῇ τῇ παρσίᾳ, καὶ πολεμικῇ σφίσι ἐπὶ τὰς πολέμιας τοιοπὸν ᾔετο. τῇ γοῦν ὕστεραίᾳ, τῷ δορυφόρῳ τῷ αὐτῷ ἐνα, θυμοειδῇ τε καὶ δραστικῷ Τραιανὸν ὄνομα, τῷ ὑπασις τῶν ἐξακοσίων ἰππέας λαβόντα, ἐκέλευεν δι' αὐτοῦ τὰ βαρβάρων ἵνα. καὶ ἐπειδὴ τὴν χαρακωμάτων ἐγγυτέρω ἵκωντο, ἀναβάντας ἐπὶ λόφῳ, ἡσυχάζειν· δείξας τι χεῖρόν αὐτοῦ. ὡς οἱ πολέμιοι ἐπ' αὐτὸς ἴωσιν, ἐκ χειρὸς μὲν τὴν μάχην ἐκείνην γινώσκειν, εὐδὲ ξίφος ἢ δορατίου τινὸς ἀπτεσθαι· χηρᾶν δ' ὁμοῖον τοξόμασιν. ὡς καὶ οἱ τὸ φάρμακον ἐν τῷ ἐχέσαν ἦδη, φόβῳ τε καὶ κράτῳ μηδὲν αἰδεσθέντα, καὶ ἐς τὸν περιβολὸν ἀναχωρεῖν δρόμῳ. ταῦτα ἐπισείλας, τῷ τε τοξόμασιν τὰς μηχανὰς καὶ τὰς ἀμφὶ ταύτῃ τεχνίτας ἐν παρασκευῇ εἶχε. Τραιανὸς δ' ἐξω τοῖς ἐξακοσίοις ἐκ πύλης Σαλαρίας ἦεν τὸ τῷ πολέμῳ ἐν στρατόπεδον. καὶ οἱ μὲν, καταπεπληγμένοι τῷ αἰφνιδίῳ, ἐβόηθον ἐκ τῆς χαρακωμάτων, ὡς ἐκαστὸς ἐκ τῆς διωκτῆς ἐσκαδᾶται τετύχηκεν. οἱ δ' ἀμφὶ Τραιανὸν ἀναβάντες ἐπὶ τῷ λόφῳ, ὃν αὐτοῖς Βελισάριος ἐδείκνυεν, ἐν δὲ τὰς βαρβάρους ἡμῶντο βάλλοντες. καὶ αὐτὸς τὰς ἀξάντας, ἅτε ἐς πολὺν ἐμπύπνοντα ὁμίλον, ἀνδράπευε ἢ ἵππευ ἐπιτυχάζοντι ξυμβάλλοντι. ἐπεὶ δ' ἀπαντασφᾶς τὰ βέλη ἦδη ἐπελελοίπει, οἱ δ' καὶ τὰς ὀπίσω ἀπὸ ἡλαινον· διώκοντες οἱ Γότθοι ἐνέκειντο. ὡς δ' ἐπὶ περιβολῇ ἐγγυτέρω ἵκοντο, ταῖς ἐκ τῶν μηχανῶν τοξόμασιν οἱ τεχνίται ἐνέργουν, καὶ τὸ δῶξεν οἱ βαρβαροὶ κατὰρῶν ἡκότες ἀπέχοντο. λέγονται δ' οἱ Γότθοι ἐχέσαν ἢ χίλιον ἐν τῷ ἔργῳ τέτρω ἄποθανεῖν· ὀλίγαις δ' ἡμέραις ὕστερον Βελισάριος Μουδὸν καὶ τῷ δορυφόρῳ, τῷ αὐτῷ ἐταῖρον, καὶ Διογένην, διαφερόντως ἀγαθὰς τὰς πολέμιας, ξυῖ ὑπασις τῶν ἐξακοσίων σείλας, ταῦτα ποιεῖν τοῖς ὑποτέροις ἐκέλευε. καὶ οἱ μὲν καὶ ταῦτα ἐποίουν. ὑπαντισάντων δ' ἐκ τῶν πολέμων, ξυμῶν καὶ αὐτὸς ἐχέσαν, εἰ μὴ καὶ πλείους, ἢ ἐν τῷ ὑποτέρῳ ἔργῳ, ἔσπευ τῷ αὐτῷ ἀπολωλέναι. πύμας δ' ἐκ τῆς ξυμῆς πύμας τῶν ἐξακοσίων Οἴλαν τῷ δορυφόρῳ, ἐφ' ὃν ταῖς ὁμοῖα τοῖς πολέμοις ἐργάζονται, ταῦτα ἐδρασε, ἔεισε τε, καὶ ἀπὸ μοι ἐρρήθη, ἐκδρομὰς ποιησάμενος, τῷ ἐναντίῳ ἀμφὶ τετρακισχίλις διέφθειρεν.

Οὐτίγινος δὲ (εὖ δ' αὐτὸν ἐσθλὸν τὸν ἐκκαλεσάμενον ἐν τοῖς στρατοπέδοις τὴν ὀπλίσειαν καὶ τὰς πολέμιας ἐργασίας μελέτης) ῥᾶστα καὶ αὐτὸς ᾔετο τὰ ἀνέκτα τὰς πολέμιας ἐργασίας, ὡς γὰρ στρατὸς ὁλὶ γὰρ ἐπ' αὐτὸς τὴν ἐφοδὸν ποιεῖν. ἐπεμύεν οὖν ἰππεῖς πεντακοσίους ἀγχιεῖς τὴν περιβολὴν ἵνα καλῶς, καὶ ὅσα ἀπὸς ὀλίγων πολλὰς πολέμων πεπὸντασι, ταῦτα δι' ἐξ ὑμῶν τῶν ἐκείνων στρατιῶν ἐπιδείξασθαι. καὶ οἱ μὲν ἐν χεῖρῳ ὑψηλῶ γενόμενοι, τὴν πόλεως ἐμακρὰν ἀποδόν, ἀλλ' ἔσαν ἐξω βελῶν, ἴσαντο. Βελισάριος δ' ἀνδράς τε ὁπολέεας χιλίους, καὶ βέσαν αὐτοῖς ἀρχόντας ἐπισείλας, ὅσοις χεῖρ ἐπὶ τὰς πολέμιας ἐπέσπλινεν. οἱ δὲ κύκλωσιν τῶν βαρβάρων ποιησάμενοι, καὶ τῷ νῶτα αἰετὰ βάλλοντες, κατείναντο τὴν συχρῆς καὶ τὰς λοιπὰς βιασάμενοι, καὶ κατελθεῖν εἰς τὸ πεδὸν ὡς ἀγχατῶν. ἐν δὲ τῇ μάχῃ ἐκ ἐξ ἀντιπάρ-

Procopius.

ΗÆC gessere Gotthi die tertio, post tentatam a se frustra murorum oppugnationem. Diebus vero post xx. quam portum urbemque cognominem obtinuerant, advenere Martinus & Valerianus cum M. D.C. equitibus, quorum plerique Hunni erant, Sclaveni, & Antæ: qui trans fluv. Istrum, non procul a ripa, sedes patrias habent. Recreatus eorum præsentia Belisarius, jam hostem præliis fatigandum putavit. Ergo postridie e stipatoribus suis unum, cui nomen Trajano, virum animosum & impigrum, cum Scutariis C.C. equitibus, tendere recta jubet ad Barbaros: simul injungit, ubi propius castra venerint, superato tumulo, quem scilicet indicabat, pede presso stent: si ipsos hostis invaserit, ne sinat eos Trajanus pugnare cominus, nec manum gladio vel hastæ admovere; sed tantum sagittis uti: cumque exhaustam viderit pharetram, ne pudeat conjicere se in fugam, & ad muros recurrere. His imperatis, sagittaria tormenta, & balistarios in promptu habuit. Mox Trajanus cum ducentis illis porta Salaria egressus, ad hostium castra contendit. Eruptione subita attoniti Barbari, pro se quisque accinguntur, & se castris effundunt. Trajani turnæ, occupato tumulo, quem monstraverat Belisarius, appetere cœperunt hostem sagittis: quæ cum in confertam multitudinem ingruerent, vel virum quæque vel equum feriebat. Ubi nulla superfuit, habenis illi flexis citare equos: insequi Gotthi atque instare. At cum propius mœnia ventum est, sagittas expelierunt e machinis, qui has tractabant: territi Barbari, gradum continuerunt. In hoc certamine Gotthos perisse ferunt haud minus mille. Paucis post diebus Belisarius Mundilam Prætorianum, sibi valde familiarem, ac Diogenem, viros bellicosissimos, cum Scitariis CCC. emissos, cœptum priori simile jussit aggredi. Quibus mandata peragentibus, cum hostes occurrissent, haud minorem, immo vero majorem, quam in superiori conflictu, eodem modo cladem acceperunt. Denique tertium emissum cum CCC. equitibus Oila Prætoriano, ut simile facinus in hostem ederent, par successus fuit. Itaque tribus, ut dixi, eruptionibus, extinxit Belisarius hostium millia circiter quatuor.

At Vitigis, non attendens res esse duas in exercitibus admodum diversas, armis accingi, & in bellis ea diligenter tractasse; sibi persuasit, se quoque hostes facillime obtriturum, si cum pauculis turmis ipsos incesset. Quare equites quingentos mœnibus jubet appropinquare, hostiumque exercitum omnem palam ita accipere, ut ab eorum exiguo numero fuissent ipsi jam sæpe habiti. Atque illi quidem, cum in locum editum evasissent, non procul ab urbe, sed solum extra teli jactum steterunt. Belisarius vero delectis mille viris imperat, ut duce Bessa simul hostem invadant. Hi circumventos Barbaros a tergo excipiunt, & perpetuo telorum jactu confectis non paucis, reliquos vi dejectos cogunt in campum descendere: ubi iniqua pugna cominus inita, Gotthorum pars maxima

Copias accipit Belisarius.

Hostes præliis fatigat.

Edit. Paris. pag. 378.

Vitigis frustra conatur Belisarium imitari.

G

periit: pauci vix elapsi in sua castra se receperunt. Quos Vitigis, tamquam culpa ignaviae suae victos, male verbis accepit, seque aliorum virtute propediem iacturam refarturum pollicitus, nihil praeterea tunc temporis movit. Tertio post die, ex omnibus castris delectu habito ad quingentos, praecipit ut in hostem facinora viris digna fortibus ederent. Quos in propinquo simul Belisarius vidit, mille & quingentos, Martino ac Valeriano ducibus, in eos immisit. Statim equestri commisso certamine, Romani, hostibus longe numero superiores, eos nullo negotio in fugam vertunt, & ad unum fere trucidant.

Atque hostes quidem adversae id fortunae omnino tribuebant, quod ingenti collecti numero, paucorum Romanorum impressioni succumberent; ac rursus ipsos cum exiguis adorti copiis, cladem contraherent. Romani vero Belisarium merito suspicientes, ejus prudentiam publicis laudibus efferebant. Ex eodem quaesire in privato congressu familiares, qua tandem conjectura nixus, eo die, quo hostes ita, ut dictum est, victos fugaverat, spem victoriae e bello vi reportandae cepisset? Respondit, se in primo certamine, quod parva stipatus manu intulerat, cognovisse, quid inter utrumque interesset exercitum: ita ut, si praelia miscerentur, servata virium proportionem, nihil detrimenti suorum paucitas allatura esset hosticæ multitudini: hoc demum differre, quod Romani ferme omnes, Hunnique, eorum focii, equites sagittarii sint peritissimi; huic autem arti Gotthorum nemo operam dederit. Sed horum equites hastis tantum & gladiis uti solent: sagittarii vero pedibus pugnant, ordinibus protecti militum gravioris armaturæ. Quamobrem equites, nisi pugnetur cominus, quoniam armis carent, quæ adversus hostes sagittarios valeant, facile confixi, cadunt: nec pedites umquam in equites incursiones facere possunt. Propterea Belisarius a Romanis victos in his congressibus Barbaros affirmabat. Gotthi, casus suos, adeo inopinatos, volventes animo, non amplius muros Romæ parva manu petebant; neque hostem lacerantem persequerentur, nisi quantum satis erat, ut a castris eum repellerent.

Edit. Paris.
pag. 379.

Discrimen inter Gotthorum ac Romanorum copias.

Α λυτὴ δυνάμειος ἐκ χειρὸς γενομένης, τῇ Γότθων οἱ μὲν πολλοὶ διεφθάρησαν· ὀλίγοι δὲ τινες μόλις διαφυγόντες, εἰς τὸ σφετέρων στρατοπέδον ἀνεχώρησαν. ἔς δὲ Οὐίτιγισ, ἅπερ τῷ ἀνδρὶ ἡσθημένως, ἐκάκιζε. ὃ πὲρ πάθος ἐτέροις τισὶν ἀνασώσασθαι ἐκ ἐς μακρὰν ὑποχόμενος, ἐν μὲν τῷ παρόντι ἡσύχαζε. τοῖσι δ' ὕστερον ἡμέραις, ἐκ πάντων τ' χαρακωμάτων ἀνδρας ἀπολεξάμενος πεντακοσίους, ἔργα εἰς τὰς πολεμίας ἐκέλευεν ἐπιδείξασθαι ἀρετῆς ἄξια. ἔς ἐπειδὴ Βελισάριος ἐγγυτέρω ἤκοντας εἶδε· πεντακοσίους τε καὶ χιλίους, καὶ ἄρχοντας Μαρτίνον τε καὶ Βαλεριανὸν ἐπ' αὐτοὺς ἐπέλεν. ἰππομαχίας τε ἐκ τ' ὁθέως γεγενημένης, τῷ πλήθει Ρωμαῖοι παραπολὺ ὑπεραίροντες τῇ πολεμίῳ, τρέψασί τε ἀετὺς ἐδένει πόνω καὶ χεδόν τι ἅπαντας διαφθείρουσι.

Καὶ τοῖς μὲν πολεμίῳ δεινὸν τε καὶ τύχης ἐναντίωμα παντάπασιν ἐδόκει εἶναι, εἰ πολλοὶ τέοντες πρὸς ὀλίγων πολεμίων ἐπιδόντων σφίσιν ἡσθάνται· καὶ κατ' ὀλίγους αὐτοὺς ἰόντες ἐπ' αὐτοὺς, διαφθείρονται. Βελισάριον δὲ δημοσίᾳ μὲν τῆς ἐνέσεως Ρωμαῖοι ἐπὶ νουοῖ, ἐν θαύματι αὐτὸν (ὡς τὸ εἶδος μεγάλῳ ποιεῖσθαι) ἰδίᾳ δ' αὐτ' ἡρώων οἱ ἐπιπείθει, ὅτῳ ποτὲ τεκμαιρόμενος ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ ἢ τὰς πολεμίας ἔπος ἡσθημένως διεφυγεν, οὐελπις ἐγγόνει τῷ πολέμῳ κατακράτος αὐτ' περιέσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἐλεγεν, ὡς αὐτὸς κατ' ἀρχὰς ἐκ τῶν ὀλίγοις τισὶν ἐς χεῖρας ἐλθὼν, κατενόησεν ὅ, τί ποτὲ τὸ διαφέρων ἐν ἐκατέρῳ στρατῷ εἴη. ὥς εἰ, κατὰ λόγον τῆς δυνάμειος τὰς ὑμβολὰς ποιοίη, ἐδέν αὐτ' τῇ σφετέρᾳ ὀλιγαριθμῶν τὰ τῶν πολεμίων λυμνῶσθαι πλήθος. καὶ διαφέρειν μὲν, ὅτι Ρωμαῖοι χεδόν τι ἅπαντες, καὶ οἱ ἑμίμαχοι Οὐῖνοι, ἰπποτοξόται εἰσὶν ἀγαθοί. Γότθων δὲ τὸ ἔργον τὸ ἐδένει ἡσκηται. ἀλλ' οἱ μὲν ἰππεῖς, αὐτοῖς μόνοις δορατίοις τε καὶ ξίφεσιν εἰώθασιν χηῖσθαι· οἱ δὲ τοξόται, πέζοι τε ὄντες, καὶ πρὸς τῶν ἐπιπλῶν καλυπτόμενοι, ἐς μάχην καθίστανται. οἱ οὖν ἰππεῖς, ὡς μὲν ἐκ χειρὸς ἢ ὑμβολῇ εἴη, καὶ ἔχοντες καθότι ἀμυνοῦνται, πρὸς τῶν ἐναντίων τοξόμασι χρωμένων, οὐ πεπῶς βαλλόμενοι διαφθείρονται. καὶ οἱ πέζοι κατ' ἀνδρῶν ἰππεῶν ἐπεκδρομὰς ποιεῖσθαι ἐκ αὐτοῖς ἵκανοὶ εἶεν. ὅρα ταῦτα μὲν Βελισάριος ἰχυρίζετο τὰς βαρβάρους ἐν ταῦταις δὴ τ' ὑμβολαῖς πρὸς Ρωμαίων ἡσθῆναι. Γότθοι δὲ τῶν σφίσιν ὑμβεβηκότων τὸ παράλογον ἐν νῶν ἔχοντες, ἔπερ κατ' ὀλίγους τοιοῦτον ἐπὶ τ' Ῥώμης περίβολον ἐχώρου, ἔπερ τὰς πολεμίας ἐνοχλοῦντας ἐδίωκον, πλήν γε δὴ ὅσον ἐκ τῶν χαρακωμάτων ἀπώσασθαι.

* εὐδέως

* ὡς μὴ

C A P U T XXVIII

Ad Romanos, poscentes praelium, oratio Belisarij. Idem exercitum instruit ad equestre certamen. Oratione Principij inductus, pedites in aciem admittit.

Romani praelium poscunt.

pag. 380.

DEINDE Romanos omnes, pristinis elatos successibus, cum universo Gotthorum exercitu praeliandi cupido cepit; ita ut aperte acie decernendum censerent. At Belisarius, utrorumque vires iniquissime comparatas adhuc esse intelligens, usque cunctabatur copias omnes in certaminis aleam mittere, & magis ac magis intento animo operam dabat, ut hostem levibus certaminibus frangeret. Victu demum cum exercitus tum aliorum etiam Romanorum reprehensione, cunctis viribus dimicare volebat, ita tamen, ut excursibus praelium fieret. Quo saepius tentato, repulsus, & oppugnationem in crastinum rejicere coactus, cum hostes a transfugis pramonitos paratosque praeter opinionem offendisset, propterea aperto Marte postmodum congredi decrevit; seque ad pugnam Barbari libenter expe-

ΥΣΤΕΡΟΝ δὲ Ρωμαῖοι μὲν ἅπαντες, ἐπαρθέοντες τοῖς φθάσασιν εὐτυχίμασις παντὶ τε τῷ Γότθων στρατομάτι ὄργων διαμάχης εἶναι καὶ πολεμικὰ εἶναι ἐκ τ' ἐμφανῶς σφίσιν ὥντο. Βελισάριος δὲ, πᾶμπολυ ἐτι εἶναι τὸ διαφέρον ἐν ἀμφοτέροις οἰόμενος, ὥκνει τε αἰετ' ὡς παντὶ διακινδυνῶσθαι στρατομάτι καὶ τὰς ἐπεκδρομὰς ἐσπείλει τε ἐτι μᾶλλον, καὶ ἐπενόει ἐπὶ τὰς πολεμίας. ἐπεὶ δὲ κακίζόμενος πρὸς τὸ στρατ' καὶ τ' ἄλλων Ρωμαίων ἀπείπερ παντὶ μὲν τῷ στρατῷ μάχεσθαι ἠθέλε, τ' δὲ ὑμβολὴν ἐξ ἐπιδρομῆς ἐδέν τι ἡσθὸν ποιῆσθαι. πολλὰς τε ἀπεκράθη εἰς τὸ ὀρμήσας, καὶ τ' ἐφοδὸν ἐς τ' ὑπεραίαν ἀποθέσθαι ἡνάγκατο, ἐπεὶ προγόνους τὰ ἐσόμενα πρὸς τ' αὐτομόλων, τὰς πολεμίας ἐν παρασκαλῇ παρὰ δόξαν ὄρε. διὸ δὴ καὶ ἐκ τ' ἐμφανῶς διαμαχήσασθαι τοιοῦτον ἠθέλε καὶ οἱ βαρβαροὶ ἄσμενοι ἐς τ' μάχην καθίσταντο. καὶ ἐπεὶ ἀμφοτέροις τὰ ἐς τὴν ὑμβολὴν ὡς ἀρετὰ

ἡσκητο Βελισάριος μὲν, ἀγείρας τὸ στρατόμαχον, τοιάδε παρεκελεύσατο. Οὐ μαλακίαν τινὰ καταγνῆς ὑμῶν, ἄνδρες στρατιῶται, ἐδὲ τὴν πολέμιον κατορρώδηςας ἢ διώσκειν, ἢ πρὸς αὐτὰς συμβολῶν ἄκνου. ἀλλ' ἐπεὶ τὸν πόλεμον ἡμῖν ἐξ ἐπιδρομῆς διαφύρσιν δὲ καθίστηκει τὰ πράγματα, διασώσασθαι ὥρῳ δεινῆς αἰετὸς ἢ τῆς ἀπαραξίας αἰτίας. οἷς ἡδὲ καὶ νοῦν τὰ παρόντα χωρεῖ, ὅφ' ἐτέρων μεταβάλλεσθαι, ἀξίον φρονοῖμαι. ὁρῶν μὲν τοὺς τὸνδεῦμας ποροθυμμένους τὸν κίνδυνον, δὲ λπίς τε εἰμι, καὶ ἔποτε ὑμῶν τῇ ὁρμῇ ἐμποδῶν ἔσομαι. οἷς δὲ ἡδὲ, ὡς τὸ πλεῖστον αἰετὸς ἐν τοῖς πολέμοις ῥοπῆς ἢ τῇ μαχομένων κεκλήρωται γνώμη καὶ τὰ πολλὰ τῇ τέτῳ ποροθυμῇ κατορρώδηςαι φιλεῖ. ὡς μὲν οὖν οὐλίγοι, μὴ δ' ἀρετὴ τεταγμένοι, πλήθος περιεῖναι οἷοί τε εἰσι τῇ ἐνατίῳ, ἐξ ἐπίσταται ὑμῶν ἕκαστος, ἐκ ἀκοῇ λαβὼν, ἀλλ' ἐς πέραν ἀγῶνος τὴν καθημέραν ἥκων ὅπως δὲ μὴ καταχυνῇ τε μηδ' ἢ τῇ πορτέρῳ τῇ ἐμῶν στρατηγημάτων δόξαν, μηδὲ τῇ ἐκ τῆς ὑμῶν τῆς ποροθυμίας ἐλπίδα, ἐφ' ἧς κείσεται. πάντα ἡδὲ ὅσα ἡμῖν ἐν τῇ δὲ τῷ πολέμῳ πεποράχθαι συμβαίνει, πρὸς τὴν ὑπόθεσιν κλίνεσθαι τὴν παρέσης ἡμέρας ἀνάγκη. ὁρῶ δὲ καὶ τὰ παρόντα καιρὸν ἡμῖν συλλαμβάνοντα. ὅς, ἡμῖν δεδωλόμενοι τοῖς φάσασιν τῇ τῇ πολέμιον φρονήματος, ῥάδιον, (ὡς τὸ εἶδος) τὴν ἐκείνων ἐπικράτησιν θήσεται. τῇ ἡδὲ πολλὰς ἡτυχηκότων, ἥμισυ ἀνδραγαθίζεσθαι φιλοσύναι γνώμαι. ἵππεσ δὲ, ἢ τόξε, ἢ ἄλλῃ ὅπου ὅπλῳ ὑμῶν φειδέσθαι μηδεὶς. ἐγὼ ἡδὲ ἡμῖν ἐν τῇ παραυτίκα ὑπὲρ πάντων ἑτέρα τῇ καὶ τῇ μάχῃ διαφθερομένων ἀνθυπεργήσω. βελισάριος μὲν τοσαῦτα παρακελεύσάμενος, ἐξῆγε τὸ στρατεύμα δὲ τε πυλίδος Πιγκιανῆς καὶ Σαλαεῖας πύλης. οὐλίγους δὲ τινὰς δὲ πύλης Αὐρηλίας, ἐς Νέρωνος πεδίον ἐκέλευεν ἵεναι. οἷς δὲ Βαλεντίνον ἐπέσπεσε καταλόγῳ ἐπιπικῆ ἀρχόντων, καὶ αὐτῶν ἐπέσπεσε, μάχης μὲν μηδεμίας ἀρχεῖν, μηδὲ τῇ στρατοπέδῳ τῇ ἐναντίῳ ἐγγυτέρῳ ἵεναι. δοκῆσιν δὲ παρέχειν αἰετὸς αὐτὴν καποσβάλλειν ὅπως μὴ τῇ ἐνταῦθα πολέμιον τινὲς, τῇ ἐκείνῃ γέφυραν διαβαίνοντες, ἐπιβοηθεῖν τοῖς ἐκ τῇ ἄλλῃ χαράκῃ οἷοί τε ὥσι. πολλῶν ἡδὲ ὄντων (ὡς αἰρ μοι ποροδεδήλωται) τῇ ἐν Νέρωνος πεδίῳ στρατοπεδεύοντων βαρβάρων ἱκανοὶ ἐφαίνετο, τῇ τῇ ἀπαντας ἐ μεταλάχοντες τῇ συμβολῆς, ὑπὸ τῇ ἄλλῃ στρατῷ κεχωρίσθαι. καὶ ἐπειδὴ Ρωμαίων τῇ δῆμα ἐδελέσαιοί τινες, ὅπλα ἀνελόμενοι, εἶποντο ἐς μὲν τὴν συμβολῆν αὐτὰς ζυγιστάχθαι σφίσι ἐκείσε, δεισάσας μὴ, ἐν τῇ ἀγῶνι γερόμενοι, κατορρώδηςαι τῇ κίνδυνον, καὶ τὸ στρατόμαχον ζυγιστάχθαι ὅλον, βάνουσι τε ἄνδρες καὶ πολέμιαι ἀμελέπτοι παντάπασιν ὄντες. ἐκ τῇ δὲ πολλῶν Πανκρατιανῶν, αἱ ὑπὲρ Τίβεριν ποταμὸν εἰσεφάλαγγα ποιησάμενες ἡσυχάζειν ἐκέλευον, ὡς αὐτὰς σὺ μὴν λογισάμενος (ὡς περὶ γένητο) ὡς, εἴπερ αὐτὰς τε καὶ τῇ ἀμφὶ Βαλεντίνον ἵδωσιν οἷς ἐν Νέρωνος πεδίῳ πολέμοις, ἔποτε θαρσύνωσι, τὸ σφῆτερον ἀπολιπόντες χαράκῳ, ἐπὶ σφῶν ζῶν τῇ ἄλλῃ στρατῷ ἐς μάχην ἵεναι. ἔρμαιον δὲ, καὶ λόγῳ πολλὰ ἀξίον εἶναι, ἄνδρας τοσούτους τὸ πλῆθος τῇ ἐναντίῳ στρατοπέδῳ ὑποκεκρίσθαι.

Οὗτος μὲν οὖν ἵππομαχίαν μόνον ἐκείνῃ τῇ ἡμετέρῃ ποιήσασθαι ἡδελὸν ἐπεὶ καὶ τῇ ἄλλῃ πεζῶν οἱ πλεῖστοι ἡδὲ μένειν ἐν τοῖς καθίστασιν ἐκ ἀξιοῦντες, ἵππεσ τε τῇ πολέμιον ληίσταμοι, καὶ τῇ ἵππῳ ἐκ ἀμελέπτοι γεγεννημένοι, ἵπποταῖς ἡσαν. τῇ δὲ πεζῇ, οὐλίγους τε ὄντας, καὶ ἔπε φάλαγγα ἔχοντας λόγῳ ἀξίαν ποιήσασθαι, ἔπε τοῖς βαρβάρους θαρσύνωσιν πᾶσι χεῖρας ἵεναι. ἀλλ' ἐς φυγὴν αἰετὸς ἐν τῇ παύτῃ ὁρμῇ καθίσταμενες ἐκ ἀσφαλὲς ἐνόμιζεν εἶναι, ἀποδὲν τῇ περιβόλῃ παρατάσσεσθαι, ἀλλ' αὐτῇ ἀγχις τῇ τῇ ἀφρῇ ἐν τάξει μένειν ὅπως, εἴ γε σφῶν τῇ ἵππῳ ἐπέσπεσε συμβαίνοι, δὲ χεῖρα τε οἷοί τε ὥσι τῇ φύγοντας, καὶ ζῶν αὐτοῖς ἀτε ἀκμήτες τῇ ἐναντίῳ ἀμύνεσθαι. Πιγκιανῆς δὲ τις ἐν τοῖς αὐτῇ θαρυφόροις, ἀνὴρ δόκιμος, Πισίδης τὸ γένος, καὶ Ταρμουῦτος Ἰσαυρος, ἔνθα τῇ

Procopius.

dierunt. Utrunque rebus ad configendum egregie dispositis, Belisarius convocatum omnem exercitum sic allocutus est. *A justo praelio, Milites, non ideo aversus eram, quod vel remissos animo vos judicarem, vel viros hostium extimescerem: sed quia levibus certaminibus re bene gesta, non dimittenda successus causa mihi videbatur. Nam quibus incæptum ex sententia procedit, illis, meo quidem iudicio, consilii mutatio nocet. Quoniam vero vos egregia alacritate ad pugnandum impelli video; spe plenus optima, impetum vestrum diutius non retardabo. Etenim præliantium voluntatem maximi in præliis momenti esse scio, & pleraque prompto eorum studio præclare geri consuevisse. Nec vestrum quisquam est, qui aciem, numero parvam sed magnam animis ad profligandas hostium copias ingentes sufficere, non fama, sed quotidiano pugnandi usu doctus, ignoret. Ac ne præstinam stratagematum meorum laudem, mihi que injectam alacritate vestra spem fœde infringatis, situm in vobis erit. Nam quidquid in hoc bello patravimus, hujus diei exitu decidatur necesse est. Qua in parte nobis hoc favere tempus intelligo; quando hostium animis infra nos præteritorum casuum vi dejectis, consequens est, ut vincamus eos facilius. Nec vero solent e pectore, adversa sæpe fortuna fracto, præclara facinora proficisci. Cæterum nemo vestrum equo, arcui, vel cuiusvis armorum generi parcat. Siquidem quæcumque vobis in pugna perierint, subinde ego aliis ejusdemmodi compensabo.* Secundum hanc adhortationem, exercitum Belisarius per minorem portam Pincianam ac majorem Salariam eduxit: paucos per Aureliam in campum Neronis misit, sequi iussos Valentinum turmæ equestris Ducem: cui præscripsit, ne quam pugnam inciperet, neque ad castra hostium iret propius; at semper præ se speciem ferret facturi mox impetum, caveretque, ne pars hostium illic agentium, transito vicino ponte, castris aliis subveniret. Cum enim, uti supra commemoravi, Barbarorum vis magna Neronis campum infedisset; satis fore Belisario videbatur, si hi omnes, expertes pugnae, a reliquis procul copiis starent. E plebe Romana quidam cum armis aderant voluntarii: quos ille acie exclusit, veritus, ne in congressu, periculo territi, totum exercitum turbarent; quippe viles erant opifices, ac rei bellicæ plane rudes. Ad portam vero Pancratianam, quæ trans fluvium Tiberin est, facta seorsum acie, iussit eos consistere, donec ipse, quid fieri vellet, significaret. Futurum enim putabat, quod contigit; ut hostes, qui in campo Neronis erant, si illos & Valentini turmas conspicerent, numquam auderent suis a castris digredi, & cum aliis Gotthorum copiis, eos, quos haberet secum, invadere. Plurimum autem se lucraturum arbitrabatur, si tanta multitudo ab iis, quos ipse peteret, sejuncta distineretur. Eo die Belisario consilium erat, equestre dumtaxat prælium facere: cum plerique pedatum, sua jam repudiata conditione, equitibus essent, raptis hostium equis, quos non imperite agitabant. Reliquos vero pedites, qui pauci numero, nec momenti alicujus aciem componere poterant, nec cum Barbaris conferre manum audebant, sed in primo conflictu terga vertere erant soliti; non posse tuto procul a mœnibus locari censebat, at proxime fossam debere stare; ut si forte equitatus noster verteretur in fugam, possent fugientes accipere, & integris adhuc viribus, conjuncte hostem propulsare. Principius vero quidam, natione Pisida, vir inter ipsius Protectores nobilis, ac Tarmutus Isaurus, frater Ennæ Isaurorum

Oratio Belisarii ad exercitum.

Exercitus educitur.

Edit. Paris. pag. 381.

De peditatu indicium Belisarii.

Ducis, cum in Belisarii conspectum venissent, oratione hac usi sunt. Noli, Ducum fortissime, exercitum tantulum, cum multis Barbarorum myriadibus pugnaturum, ab acie pedestri sejungere, nec committendum puta, ut ignominia notetur peditatus Romanus, cui fama laudem tribuit magnitudinis hujus, ad quam olim Rom. Imperium crevit. Si nihil hi in hoc bello memorabile gesserunt, non id arguit degeneres animos; sed omnis conferenda est culpa in peditum Duces: qui soli in acie vecti equis, communem belli fortunam subire nolunt; sed quisque nihil aliud nisi fugam, vel ante pugnam, capessit. Tu vero cunctas peditum Duces jam cernis equites factos, in eadem acie cum suis militibus stare nolle: quos quidem aliis permixtos equitibus certamen hoc adire sine: nobis vero concede, ut pedestrem ducamus aciem. Nos enim, pariter pedites, cum ipsis Barbarorum multitudinem sustinebimus, ea spe freti, fore ut quaecumque Deus annuerit, in hostem perpetremus. His Belisarius auditis, initio quidem renuit. Ambos enim, fortitudinis ergo, quæ in ipsis erat eximia, summe diligebat, nec volebat paucos pedites in discrimen committere. Sed tandem sollicitis utriusque precibus victus, nonnullos ad portas, supraque in murorum pinnis ad machinas cum Romana plebe manere patitur: ceteros pone aciem ordinat, ac stare jubet sub Principii Tarmutique imperio; ne consternati metu periculi, reliquis perturbationem copiis afferant: nec longius recedat, si qua forte pars equitum terga dederit; verum a peditibus excepta, cum iis hostem prohibere valeat.

Edit. Paris.
pag. 382.

Α Ισαύρων ἀρχηγὰ ἀδελφός, Βελισαρίῳ ἐς ὅψιν ἐλθόντες, ἔλεξαν τοιαύδε. Στρατηγῶν ἄριστε, μὴδὲ στρατόμα' σοι, ὀλίγον τε ὄν, καὶ πρὸς μυριάδας βαρβάρων πολλὰς μαχισόμενον, ἂν ποτὲ μνησθῇ αἰεὶ καὶ τὸ πεζῶν φάλαγγος μὴδὲ χλῖναι τὸ Ρωμαίων πεζικὸν ὑβρίζεσθαι οἷα, δι' ἃ ἀρχὴν τοῖς πάλαι Ρωμαίοις ἐς τὸδε μεγέθους κεχωρηκέναι ἀποδοῦναι. εἰ γὰρ τι καὶ ἀξιόλογον αὐτοῖς ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ εἰργάσθαι ζυμβαίνει, καὶ τὸ στρατιωτῶν κακίας τεκμήριον τῆτο, ἀλλ' οἱ τὸ πεζῶν ἀρχόντες τὰ αἰτίαν φέρεσθαι δίκαιοι ἵπποις μὲν ἐν τῇ παρατάξει μόνοι ὀχέμενοι, κοινῶν δὲ ἡγεῖσθαι καὶ ἀξιουῦτες τὸ πολέμου τύχῃ ἀλλὰ φυγῇ αὐτῶν μόνῃ κέκαστος, καὶ πρὸ τ' ἀγωνίας, πολλὰν χροῖαν. σὺ δὲ πάντας μὲν τὸ πεζῶν ἀρχόντας ἵππεας ὅρας γεγεννημένους, ἡκιστα τε ζυωπαττεσθαι τοῖς σφῶν ὑπηκόοις ἐθέλοντας, καὶ γε δὴ ζῶντι τῷ ἄλλῳ τὸ ἵππεων στρατεύματι ἔχων, ἐς ζυμβολὴν τῷδε καδί σασο. ἡμᾶς δὲ δὴ τοῖς πεζοῖς ἐς παρατάξιν ἡγεῖσθαι ζυγώρει. πεζοὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς τὸ τ' βαρβάρων πλῆθος ζῶν αὐτοῖς οἴσομεν, ἐλπίδα ἔχοντες, ὅσα ἂν ὁ Θεὸς διδοῖ, τὰς πολεμικὰς ἐργάσασθαι. ταῦτα ἀκούσας Βελισαρίος, καταρχὰς μὲν ἐξυνεχάρησεν. αὐτῷ δὲ, ἄνδρε μαχίμω ἐσάγαν ὄντε, ὑπερηγάπα, καὶ πεζὸς ὀλίγος δακνιδυοῦσθαι καὶ ἡτελε. τέλος, τῇ τ' ἀνδρῶν προθυμίᾳ βιαζόμενος, ὀλίγους μὲν τινὰς ἐς τὰς πύλας καὶ ἄνω ἐς τὰς ἐπάλξεις ζῶν Ρωμαίων τῷ δήμῳ ἀμφὶ τὰς μηχανὰς εἰασε. τοῖς δὲ ἄλλοις Περγικίπιδόν τε καὶ Ταρμουῶντον ἐπισήσας, ὅπως αὐτοῖς ἵστασθαι ἐν τάξει ἐκέλευεν. ὅπως αὐτοὶ τε μὴ, τὸ κίνδυνον κατορρώδῃσαντες, τὸ ἄλλο στρατόμαζον ζυωπατίζωσι καὶ τὸ ἵππεων ὡς τις ποτε μοῖρα ἔποιτο, ὡς μὴ ἀπώτατον χωρήσειν ἀλλ' ἐς τὰς πεζὰς καταβύγοντες, τὰς διώκοντας οἱ οἱ τε ὥστις ζῶν ἐκείνοις ἀμύνεσθαι.

C A P U T XXIX.

Vitigis Gothos hortatur ad praelium. Romani initio victores, postmodum profligantur.

Gothos Viti-
gis hortatur
ad praelium.

ΙT A Romani ad pugnam se compararunt. Vitigis vero, cum arma Gotthis impasseret omnibus, nemine, præter causarios, in castris relicto, Marciae quidem copias in campo Neronis hædere iussit, & in custodiam pontis diligenter incumbere; ne inde ab hostibus peterentur: reliquis vero convocatis, in hunc fere modum disse-ruit. Inter vos forte nonnulli sunt, qui me regno timere putent, eamque esse causam, cur & hæcenus vobis singularem humanitatem exhibuerim, & modo vos ad rem fortiter gerendam blanda hortor oratione. Quæ quidem eorum cogitatio ab humani more ingenii non abhorret. Quorum enim auxilio opus habent rudiores homines, cum iis, quamvis longe conditione inferioribus, comiter agere & affabiliter solent: ceteros, quorum opera minime egent, duriter tractant. Me vero nec regni nec vitæ movet amissio: ut qui vel hodie purpuram hanc exuere cupiam, si modo vir ea Gotthus induendus est; obitumque Theodati felicissimum iudicem, qui popularium suorum manibus ereptum sibi pariter cum anima regnum reliquit. Etenim qui mente capti non sunt, aliquid habent solatii in calamitate domestica, si gentis perniciem non trahat secum. Simul autem me cogitatione convertito ad Vandalorum exitum cum tristi conjunctum Gelimeris exitu; non leviter miserabilis offert se animo meo species: at videre mihi videor Gotthos cum liberis abstractos in servitutem, uxores vestras inimicissimorum hominum libidini turpissima coactas obsequi: me ipsum ac Theoderici ex filia neptem abduktos, quocum-

pag. 383.

ΡΩΜΑΙΟΙΣ μὲν τὰ ἐς τὴν ζυμβολὴν παρεσκεύασα ὥδε. Οὐ τί τις δὲ Γότθους ὀλίγους ἀπαντας, ἐδέναι ἐν τοῖς χαρακώμασιν, ὅτι μὴ τὰς ἀπομάχας, ἀπολιπὼν, καὶ τὰς μὲν ἀμφὶ Μαρκίαν ἐν Νέρωνος πεδίῳ μένειν ἐκέλευε, φυλακῆς τε τὸ ἐν γαφύρᾳ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως δὴ μὴ ἐνθένδε οἱ πολέμοιοι ἐπὶ σφᾶς ἴωσιν. αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο στρατόμαζον ζυγκαλέσας, ἔλεξε τοιαύδε. ἴσως ἂν ὑμῶν τισι περὶ τὴν ἀρχὴν δεδέναι δοκοῖεν, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῇ τε ἄλλῃ ἐς ὑμᾶς φιλοφροσυνῶν ἐνδείξασθαι, καὶ τανυῶ ὑπερευτολμίας ὑμῖν ἐπαγωγὰ φερέγγεσθαι. καὶ τῆτο καὶ ἀπο τῶ ἀνδρωπέει εὖ ὅπως λογίζονται, εἰότασι γὰρ ἀμαθεῖς ἀνδρωποὶ, ὧν μὲν ἂν δέοιντο, πρῶτοντι ἐς αὐτὰς χρῆσθαι, καὶ πολλῶν τῶ δακνιδυοῦσθαι καταδέεσθαι τύχῃσιν ὄντες ἐς δὲ τὰς ἄλλας δυσπρόσωποι εἶναι. ὧν δὲ ὑποργίαν καὶ χρῆσιν. ἐμοὶ μὲν τοι ἐδὲ βίη καταστροφῆς, ἐδὲ ἀρχῆς σερήσεως μέλει. εὐξαίμην γὰρ ἂν ἔτι πω πορφεῖδα ταύτῃ ἀποδύσασθαι τήμερον, εἰ Γότθος ἀνὴρ αὐτῷ ἐνδιδύσκεσθαι μέλλοι. καὶ τὸ Θεοδάτα πέρας ὀλβιον ἐν τοῖς μάλιστα γεγενῆσθαι νερόμικα. ὧ γε ταῖς τ' ὁμοφύλων χερσὶ τῇ τε ἀρχῇ ἀφείναι, καὶ τῇ φυγῇ ἄμα, τετύχηκε. ζυμφορὰ γὰρ ἰδίᾳ προσιπτεσσα, μὴ ζυμφορὸν μὲν τὰ γένος, τοῖς γε καὶ ἀνοήτοις παραφυχῆς ἐκ ἐσέριται. ἐννοοῦντι μὲν δὴ τὸ τε Βανδίλων παῖδος, καὶ τὸ τε Γελίμερος τέλος, ἐδὲν εἰσέρχεται μέτερον. ἀλλὰ Γότθους μὲν ὅρᾳ μοι δοκῶ ζῶν τοῖς παισὶ δεδωλωμένους γυναικας δὲ ὑμετέρας ἀνδράσιν ἐχθρίστοις τὰ πάντων αἰχίσια ὑπηρετῶσας ἐμαυτὸν δὲ ἀγόμενον, καὶ τὸ Θεοδέειχον θυγατρὸς παῖδα, * ἀρεσται, ὅπως μὴ ἀπώτατον χωρήσειν ἀλλ' ἐς τὰς πεζὰς καταβύγοντες, τὰς διώκοντας οἱ οἱ τε ὥστις ζῶν ἐκείνοις ἀμύνεσθαι.

τῶνδε κατ' ἴσασθαι. ἔγωγε ἂν ἐν τῷ τ' ἑμβολῆς χωρίῳ τ' αὐτῶν βίῃ καταστροφῇ περὶ πλείονος τ' μὲν τ' ἵππων σωτηρίας ποιήσιν. ἐνὶ δὲ μόνῳ, κακοτυχεῖν ἄνδρες γενναῖοι, τῷ τ' πολέμιον ἐλασθῆναι, νομίζετε. θάνατος δ', ἄλλως τε καὶ ταχὺς ἦκων, οὐδαίμονας αἰεὶ τὰς ἀποδίδειν ἐκ δ' ἐτυχοῦντας ἐργάζεσθαι. εὐθὺς ἡλόν τε ὡς, ὡς μὲν τὸν ὑμεῖς τ' λογισμῶν τῶνδε τ' ἑμβολῇ διενέγκητε ῥᾶσον μὲν τὰς ἐναντίας νικήσητε, ὁλίγους τε ὄντας καὶ Γραικούς, ἢ ἥσας· κολάσσετε δ' αὐτὰς αὐτίκα δὴ μάλα, τὴν ἀδικίαν καὶ ὑβρεως, ἣς ἐς ἡμᾶς ἤρξαν. ἡμεῖς μὲν δὲ αὐτῶν ἀρετῇ τε, καὶ πλήθει, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν, ὑπεραίρουσιν αὐχόμενοι. οἱ δ' ὁρασιώονται κατ' ἡμῶν, τοῖς ἡμετέροις κακοῖς ἐπαρθέμενοι. καὶ μόνον ἐφόδιον ἔχοντες, τῶν ἡμετέρων ὀλιγωρίας. βόσκει δὲ αὐτῶν τ' παρρησίαν, τὸ παρατ' ἀξίαν δ' ἐτύχημα. πρῶτον καὶ οὐτίγιν παρακλιδυόμενος, διέκασμαι τὸ σφάτεμα εἰς παράταξιν περὶ μὲν ἐς μέσον καὶ σφάτμενος, τὴν ἰππέας δ' ἐς ἄμφω τὰ κέρατα. ἐκ ἀποδίδειν μὲν τοῖς χαρῶν καμάτων τ' φάλαγγα διέτασεν, ἀλλ' αὐτὴ ἀγχις αὐτῶν, ἐπειδὴν τὰ χιτῶνα ἢ ἔσσην γένηται, οὐ περὶ οἱ πολέμιοι καταλαμβάνοντες ὁρᾷ φεύγονται, ἐν χώρῳ πολλὰ δ' ἐξέως αὐτοῖς γινομένης. ἡλπίσε δὲ, ὡς ἐν τῷ πεδίῳ ἡ μάχη συσάδην γένηται, αὐτὰς ἐδὲ βραχυῖ τινα χρόνον ἀνδέξιν. τεκμαιρόμενος πολλῶν τῶν παραλόγων. ὅτι ἐκ ἀντίπαλον τῷ σφετέρῳ τὸ τῶν πολεμίων σφάτεμα εἴη.

Οἱ μὲν οὖν σφατιώται πρῶτ' ἀρξάμενοι, ἔργα ἐκατέρωθεν εἶχοντο. οὐτίγιν δὲ καὶ Βελισάριος ὀπίσθεν ἐγγελοῦμενος, ἀμφοτέρως ἐς δ' ἐφύχων ὤρμων. καὶ τὰ μὲν πρῶτα, καὶ ὑπέρτερα ὡς τὰ Ῥωμαίων οἱ τε βαρβαροὶ πρὸς τῶν τῶνδε καμάτων συχνοὶ ἐπιπτον· διώξιν μὲν τοὶ αὐτῶν ἐδεμία ἐγένετο. ἅτε δὲ ἐν πλήθει μεγάλῳ οἱ Γότθοι κατ' ἐσῶτος, ῥᾶσα δὴ ἐς τῶνδε φεύγοντες ἔχοντες τ' χώραν ἑτέροις ἴσαντο. αἰθιστὴν τε ἐδεμίαν τῶνδε σφίσιν ἀποκλειόμενοι παρείχοντο. καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἱκανὸν ἐφαίνετο, ὁλίγοις λίαν ἐς τῶνδε εἶναι αὐτοῖς, τῶνδε ἀγωνίαν ἀποκλειόμενοι. τῶνδε μάχην ἄχρις ἐς τὰ τῶνδε ἐναντίων στρατόπεδα διενέγκασιν ἐς μέσῳ ἡμέραν, καὶ πολλὰς ἡδὲ διαφθεῖρας τῶνδε πολεμίων, βλομμένοις ὡς ἐς τῶνδε πόλιν ἐπανέειναι, ὡς τις αὐτοῖς γένηται σκῆψις. ἐν τῷ τῶνδε πόνῳ ἄνδρες Ῥωμαῖοι ἀγαθοὶ πάντων μάχης ἐγένοντο ἔξιν, Αἰθιόδορος τε, ἀνὴρ Ἰσαυρὸς, ἐν τοῖς Βελισαρίου δορυφόροις εὐδόκιμος, καὶ Θεοδώριτος τε, καὶ Γεώργιος Μαρτίνου δορυφόροι, Καππαδόκαι γένος. αἰεὶ δὲ τῶνδε τῶνδε φάλαγγος ἐξίοντες μετώπου, δόρασι διαγράφοντο τῶνδε βαρβάρων πολλὰς. ταῦτα μὲν ἐφίετο τῶνδε. ἐν δὲ Νέρωνος πεδίῳ, χρόνον μὲν συχρὸν, ἀντεκάλυπτο ἐκάτεροι ἀλλήλοις. καὶ οἱ Μαυρεσσιοὶ ἐπεκδρομάς τε αἰεὶ ποιεῖμενοι, καὶ τὰ δόρατ' ἐσκακόντιζοντες, τὰς Γότθους ἐλύποιον. ἐπεξίεναι δὲ πρὸς αὐτὰς ἡκίσα ἡδελόν, δεδιότες τὰς ἐκ τῶνδε Ῥωμαίων δὴμας ἐκ ἀποδίδειν ὄντας (ἐς δὲ στρατιώτας τε ὄντο εἶναι, καὶ τινὰ ἐνέδραν ἐς σφᾶς ποιεῖμενος) ἡσυχῇ μένειν, ὅπως καὶ νῶτα ἴοντες, ἀμφιβόλως τε ποιησάμενοι, διαφθεῖραν. ἡδὲ δὲ τῶνδε ἡμέρας μεσσηνίας, ὁρᾷ μὲν τὸ Ῥωμαίων στρατόμα ἐκ τῶνδε αἰφνιδίως ἐπὶ τὰς πολεμίας. ἔπειτα δὲ παραδόξως οἱ Γότθοι, τῶνδε ἀποδοκῆται καταπλεόντες. καὶ ἐδὲ ἐς τὸ χαράκαμα φυγεῖν ἔχουσιν. ἀλλ' ἐς τὰς ἐκείνην λόφον ἀναβάντες, ἡσύχασον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, πολλοὶ μὲν ἦσαν· ὁ στρατιώται δὲ πάντες, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι γυνὸς ὁμιλος. ἅτε δὲ τῶνδε στρατῶν ἐτερώδε ὄντος πολλοὶ ἐν τῶνδε Ῥωμαίων στρατοπέδῳ ναῦται καὶ οἰκέται (τῶνδε) τῶνδε πολέμων μεταλαχεῖν ἐφίμενοι, ἀνεμίσγυντο τῶνδε ταύτῃ στρατῶν. καὶ πλήθει μὲν τὰς βαρβάρους ἐκπλήξαντες, ὥσπερ ἐρρήθη, εἰς φυγὴν ἔτρεψαν. ἀκοσμία δὲ τὰ Ῥωμαίων ἀνέγ-

A que libitum iis fuerit, quibuscum nunc bellum gerimus. Vos quoque hæc ne accidunt vereamini, eoque incensi metu pugnetis velim. Nam ita fiet, ut in campo honeste cadere satius existimetis, quam vestrae cladis superesse: siquidem vita, infra hostium conditionem demissa, res una est, in qua viri magnanimi infelicitatem constituunt. Mors demum, præsertim cita, eos semper beatos efficit, quibus antea parum prospera fortuna fuit. Cum his animi sensibus si pugnam hanc inieritis, perspicuum est, vos ex hostibus, qui pauci sunt numero, iique Græculi, vel similis generis, facillime relaturos victoriam, & cum injuriæ, tum contumeliæ, qua nos lacefferunt, pœnas brevi sumpturos. Nec vero immerito gloriamur nos illis virtute, numero, cæterisque rebus omnibus anteire: quamquam in nos ferociunt, adversis casibus nostris inflati, neque alio freti præsidio, nisi stolido contemptu nostri; alente ipsorum licentiam læto successu, quem præter meritum habuerunt. Ita Gothos hortatus Vitigis, instruxit aciem, locatis in medio cohortibus peditum, & in cornu utroque equitum turmis. Nec procul a castris aciem ordinavit; sed proxime: ut cum primum fugam hostes capefferent, ab assequentibus facile conficerentur, longo illis, qui instarent, patente spatio. Nam si in campo prælium pede collato fieret, Romanos ne punctum quidem temporis restituros sperabat; id conjiciens ex iniquissima virium utriusque exercitus comparatione.

C Mane, facto pugnae initio, rem utrinque milites aggrediuntur; dum, a tergo hortantur. Pugna committitur. Vitigis ac Belisarius. Principio superior fuit Romana res, & quamvis confixi sagittis Barbari frequentes caderent, haud tamen eorum acies inclinavit. Cum enim starent Gothi ingenti numero, in cadentium locum alii succedebant expeditissime; ita ut sensum clades fugeret. Ac Romanis, initio victores cum pauculi essent, operæpretium videbatur, eo modo pugnasse hætenus: & prælio ad hostium usque castra illato, jamque ad meridiem producto, non sine magna eorum cæde; urbem repetere animus erat, si quis prætextus suppeteret. In hoc certamine omnium generosissime se gesserunt ex acie Romana tres: Athenodorus, Isaurus genere & inter Protectores Belisarii clarus, Theodoritus & Georgius, stipatores Martini, natione Cappadoces. Nam ultra aciei frontem prope- Edit. Paris. pag. 384.

D ti crebris excursibus, multos Barbaros hastis interemerunt. Ibi quidem sic res ibat: in campo autem Neroniano, utrique diu in conspectu steterunt; sic tamen, ut Mauri frequentibus velitationibus Gothos infestarent, cum in eos jacula mitterent, nec vellent illi se efferre contra; veriti ne Romanæ plebis catervæ, in propinquo positæ, quas constare militibus, & insidias parare sibi existimabant, eo consilio se non moverent, ut subirent a tergo, & quos intercepissent, utrinque petitos delerent. Jam meridies erat, cum in hostem Romanus exercitus repente impetum fecit. Vi subita perculsi Gothi, atque in fugam inopinato, non potuerunt se in castra conicere; sed occupatis collium vicinorum verticibus constituerunt. Plurimi quidem numero Romani erant; haud milites tamen omnes at nuda partem maximam turba. Hinc enim absente Magistro militum, multi nautæ & famuli, qui Rom. exercitum sequebantur, cum certaminis participes esse vellent, copiis ibi positis se immiscuerant. Ac Barbaros quidem multitudinem attonitos, ut dictum est, in fugam verterunt: sed mox rem Romanam ever-

tit confusio. Siquidem milites, turbatis valde illorum permixtione ordinibus, Valentini, quamvis contente enixeque instantis, mandata non audiebant. Quamobrem fugientium nemine occiso, eos in collibus quietos, securo spectare animo sinebant quæ fierent. Neque ipsis in mentem venit pontem vicinum interficere; ut adempta Barbaris opportunitate habendi castra transfluvium Tiberin, postmodum urbs obsidione utrinque non premeretur. Nec ponte transito, hostium, qui citra amnem pugnabant cum Belisario, terga invaserunt: quod si fecissent, certe Gotthi, ut equidem sentio, se ad firmitatem non intendissent: verum pro se quisque fugam celebrassent. Jam vero potiti castris hostilibus, studium omne ad ea diripienda converterunt. Unde cum argenteæ supellectilis aliarumque opum vim magnam auferrent, contemplati rem aliquandiu Barbari, tenuerunt se, hæseruntque in vestigiis. Tandem uno animo, ita acriter stimulante, in hostes impetum cum ingenti clamore capiunt: rerum suarum direptioni tumultuosissime superveniunt: raptores non paucos mastrant: reliquos confestim ejiciunt. Nam quisquis deprehensus haud periit illico, rejecta ex humeris divite sarcina, lubens fugit.

In campo Neronis fusi Romani.

Edit. Paris. pag. 385.

Romanorum clades cis Tiberim.

Dum hæc in campo Neronis fiunt, interea alter Barbarorum exercitus, proxime sua castra, protectus clypeis, hostem valide propulsabat, & cum virorum magnam, tum equorum etiam multo majorem edebat stragem. Ubi vero Romanorum alii faucii, alii, confectis equis, excesserunt ex acie; in exercitu, jam ante modico, militum paucitas clarius patuit, apparuitque numero longe præstare Gotthos. Quo animadverso, e cornu dextero Barbarorum equites in hostes adversos incurrunt. Quorum hastis disjecti, qui ibi stabant, Romani, præcipiti fuga ad pedestrem aciem se recipiunt. At eadem fracti impressione pedites, magno numero cum equitibus aufugere: mox & cæteræ Romanorum copiarum inclinari, urgente hoste, & vi everse dilabi retro. Principius ac Tarmutus, cum exigua pedum suorum manu, digna fortibus animis facinora ediderunt. Nam ad ipsos pugnantes nolentesque cum aliis terga vertere, pars maxima Gotthorum constitit, admiratione defixa: quo tutius reliqui pedites equitesque plurimi evaserunt. Ac Principius quidem, toto corpore conciso, ibidem occubuit, & circa illum pedites X L I R. Tarmutus vero spiculis duobus Isauricis, quibus utramque manum intruxerat, irruentes nunc hos, nunc illos punctim ferire non desinens, cum deficeret affectus vulneribus, levatus ope, quam cum equitibus nonnullis attulit Ennes frater, resumpsit spiritum: tum cruore & plagis coopertus, celerem cursum ad muros, neutro amisso spiculo, intendit; velocitate pedum, qua valebat, id consecutus, ut, quamvis corpore sic affecto, evaderet. Cum portam Pincianam attigisset, concidit, eumque pro mortuo habitum sodales ipsius quidam supposito clypeo portarunt. Biduo superstes obiit, præclaram apud Isauos omnemque exercitum relinquens famam. Jam exterriti Romani, in custodiendis mœnibus toti erant, ac portis cum maximo tumultu clausis, fugientes urbe excludebant, veriti, ne cum ipsis hostes irrumperent. Quicumque foris remanserant, ii fossam transgressi, tergaque mœnibus apprimentes, tremebant, stabantque virtutis omnino immemores: nec Barbaros imminentes & transire fossam parantes arcere

Rom. civium trepidatio.

pag. 386.

Α ματα ἔσφησαν. ἐπιρρίξια δὲ τῇ ἐκείνων, ἐς αἰτιάσαν πολλὰ οἱ στρατιῶται ἐμπεπνωκότες, καὶ περ σφίσι βαλεντίνε πολλὰ ἐγκυκλομένη, καὶ παραγκυλομένην ἦκιστα ἦσαν. διόπερ καὶ τοῖς φύλασιν ἐπιστόμιοι τινες ἔκτεινον· ἀλλ' ἐν τοῖς λόγοις ἡσυχάζοντας ἀδείας τὰ ποιήματα δεῖσθαι ξυνεχώρησαν. ἐδὲ τὴν ἐκείνη διελεῖν γέφυραν ἐν νῶ ἐποίησαντο, ὅπως τὸ λοιπὸν ἡ πόλις μὴ ἐκατέρωθεν πολιορκητοῖτο, καὶ βαρβάρων ἐτι ὑπὲρ τὸ ποταμὸν Τίβεριν ἐν στρατοπέδῳ εἶναι δυναμένων. καὶ μὲν οὖν καὶ γέφυραν διαβάντες, καὶ νῶτε τὸ ἐναντίον ἐγένοντο, οἱ τοῖς ἀμφὶ Βελισάριον ταύτῃ ἐμάχοντο. ὅπερ εἰ ἐγγόνει, ἐκ αὐτῶν (οἶμαι) οἱ Γότθοι πρὸς ἀλλήλους ἐβλεπον· ἀλλ' ἐς φυγὴν αὐτίκα μάλα ἐξάποντο, ὥς ἕκαστος πεδωκῆτο. καὶ ἡ καταλαβόντες τὸ τὸ πολέμιον χαράκαμα, ἐς ἀρπαγὴν καὶ χρημάτων ἐξάποντο. καὶ πολλὰ μὲν ἐνθένδε ἀργυράματα, πολλὰ δὲ ἄλλα χρήματα ἔφερον. οἱ δὲ βάρβαροι χρόνον μὲν τινα θεωρήσαντες τοιαῦτα, ἡσυχάζοντες καὶ αὐτὰ ἔμνον. τέλος δὲ ξυμφρονήσαντες, θυμῷ τε πολλῷ καὶ κραυγῇ ἐχόμενοι, ἐπὶ τὰς ἐναντίας ἐχώρησαν. ὁρῶντες δὲ ἀνδρώπας κόσμῳ οὐδενὶ τὰ σφέτερα ληίζομένους· ἔκτεινάν τε συγχρῆς, καὶ τὰς λοιπὰς καὶ τὰχος ἐξήλασαν. ἄσοι δὲ ἐγκαταλειφθέντες αὐτὰ ἐδιεφάρησαν, διὰ τὸ ὅμων τὰ χρήματα ῥίψαντες ἄσμηροι ἐφύγον.

Εν ᾧ δὲ ταῦτα ἐν Νέρωνος πεδίῳ ἐγένετο. ἐν τῷ καὶ ἄλλος βαρβάρων στρατὸς ἄγχις αὐτῶν σφετέρων στραπέδων καὶ ἀσπίσι φραζάμενοι, καρτερῶς τὰς ἐναντίας ἡμύοντο. καὶ πολλὰς μὲν ἀνδρας, ἴππους καὶ πολλὰ πλείους διέφθειρον. ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίων οἱ μὲν θαυμασταὶ γεγενημένοι, οἱ δὲ, καὶ ἴππων σφίσι διαφθάρειν, ἐξέλιπον καὶ παράταξιν ἐν ὀλίγῃ καὶ πρότερον τῇ στρατιᾷ ἔσθην, ἐτι μᾶλλον ἡ ὀλιγανθρωπία διαφανὴς ἦν, πολὺ τε τὸ χεῖρότερον τῶν Γότθων ὀμιλέειν. ἀπερ ἐν τῷ λαβόντες οἱ τῶν βαρβάρων ἵππεις, ἐκ τῶν δεξιῶν κέρως ἐπὶ τῷ κατ' αὐτὰς πολέμιον ἐχώρησαν δρόμῳ. ὡν δὴ τὰ δόρατα ἐκ ἐκτείνοντες οἱ ταύτῃ Ῥωμαῖοι, ἐς φυγὴν ἄρμυοντο, καὶ ἐς τὴν πεζῶν τὴν φάλαγγα ἦκον. καὶ μὲν οὖν οἱ πεζοὶ τὴν ἐπίσταντες ὑφίσταντο, ἀλλὰ καὶ οἱ ἵππῳ αὐτοὶ πολλοὶ ἐφύγον. αὐτίκα δὲ καὶ τὰ ἄλλα Ῥωμαίων στρατόμαχον ἐπεχώρει, ἐγκυκλιῶν σφίσι τῶν πολέμιων καὶ ἡ ἔσθην κατακράτος ἐγένετο. Περικίπιος δὲ καὶ Ταρμύτος, καὶ ὀλίγοις τισὶ τῶν ἀμφ' αὐτὰς πεζῶν, ἔργα ἐπεδείξαντο ἀρετῆς ἕνεκα. ἐς αὐτὰς δὲ μαχομένους τε καὶ τρέποντας καὶ τοῖς ἄλλοις ἡκιστα ἀξιοῦντας, τῶν Γότθων οἱ πλείστοι, ἐν θαύματι τὸ τοιοῦτον ποιήσαντες, ἔσθην. καὶ ἀπ' αὐτῶν οἱ τε ἄλλοι πεζοὶ, καὶ τῶν ἵππων οἱ πλείστοι, ἀδέεσερον διεσώθησαν. Περικίπιος μὲν οὖν, κρεκρυγθεὶς τὸ σῶμα ὅλον, αὐτὸς ἐπέσει· καὶ πεζοὶ ἀμφὶ αὐτὸν τεταράχοντα καὶ δύο Ταρμύτος καὶ δύο ἀκόντια Ἰσαυρικὰ ἐν ἀμφοτέραις τὴν χερσὶν ἔχον, νύτῳ τε αἰετὰς ἐπὶ πόντας ἐπιστροφάδην. ἐπειδὴ κοπτόμενος τὸ σῶμα ἀπέπεσεν. Εἰνε πειδελφὲς καὶ ἵππῳ σφίσι τισιν ἐπιβεβηθῆναι ὁρῶντες, καὶ δρόμῳ ὄξει, λυθρὰ τε καὶ πληγῶν ἐμπλεῶς, ἐπὶ τὴν περιβολὴν, ἐδὲ τὸν τὸ ἀκοντίων ἀποβαλὼν, ἦεν. ποδῶν δὲ ὡν φύσει, διαφυγεῖν ἵχουσε, καίπερ ἔτι τὸ σῶμα ἔχων· παρ' αὐτὰς τε Πιγκιανὰς πύλας ἐλθὼν ἐπέσει. καὶ αὐτὸν τετελευτῆναι δόξαντα ὑπὲρ ἀσπίδος ἄραντες τὴν τινος ἐταίρων ἐκώμισαν. ὁ δὲ ἡμέρας δύο ἐπιβίβας, ἐτελεύτησε, λόγον αὐτῶν πολλὸν ἐν τῇ Ἰσαυρίῃ καὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ ἀπολιπὼν. πεφοβημένοι τε ἡδὲ Ῥωμαῖοι, φρενὸς τὴν ἐν τῇ τείχει ἐπεμελοῦντο, καὶ τὰς πύλας ἐπιδέντες καὶ θορύβῳ πολλῷ, τῇ πόλει τὰς φύλας ἐκ ἐδὲ χοντο· δεδιότες, μὴ ξυνεισβάλλασιν αὐτοῖς οἱ πολέμιοι. καὶ αὐτὸς οἱ ἐκ ἐφθασαν τὰ περιβόλῃ ἐν τῷ γεγενημένοι, τὴν τείχεον διαβάντες, καὶ τὰ τείχεα τὰ

νῶτα εἰρέσαντες, ἔτρεμόν τε, καὶ πάσης ἀλκῆς ἐπιλεησ-
 μένοι εἰσήκεισαν ἀμυνάσθαι τε τὰς βαρβάρους ἥκιστα ἰχνοῦν
 ἰχνοῦν, καὶ περ ἐγκείμενος τε καὶ τὸ πάρος ὑπερβύλαι ἐπ'
 αὐτὰς μέλλοντας. αἴτιον δ' ἦν, ὅτι τοῖς μὲν πολλοῖς τὰ δό-
 ρατα ἐν τῇ ξυμβολῇ καὶ τῇ φυγῇ κατεαγότα ἐτύγχανε. τὰ
 δ' ὅσα ἐνεργεῖν σενοχάρεια τῇ πρὸς ἀλλήλων ἐχθροῖ τε ἦ-
 σαν. ἕως μὲν ἔνθ' πολλοὶ ἐν τῇ ἐπάλξεσι καθεωρῶντο. οἱ
 Γότθοι ἐνέκειντο, ἐλπίδα ἔχοντες τὰς τε δότοκεκλεισμέ-
 νας ἀπαντας διαφθεῖραι, καὶ τὰς ἐν τῇ περιβόλῃ βιάσα-
 σθαι. ἐπεὶ δ' ἔσρατιώτ τε καὶ τῇ Ρωμαίων δῆμῳ ἀμυνόμε-
 νων, πολὺ τι χρεῖμα ἐς τὰς ἐπάλξεις εἶδον. αὐτίκα δ' ἀπογρόντες, ἐνθενδε ὀπίσω ἀπήλαυνον, πολλὰ τὰς
 ἐναντίας κακίσαντες. ἦτε μάχη, ἐν τοῖς τ' βαρβάρων χαρακώμασιν ἀρξαμένη, ἐν τῇ τὰ φρῶ καὶ τῇ τὸ
 λειῶς ἐτελέθησε τείχει.

poterant; cum hastas multi in pugna ac
 fuga fregissent, seque invicem ita compri-
 merent, ut nequirent arcus tractare. Quid-
 diu ad pinnas adesse rari visi sunt; tamdiu
 Gothi incubuere, spe ducti, fore ut ex-
 clusos omnes delerent, atque e muris de-
 fensores dejicerent. At ubi pinnas videre
 cinctas densa propugnantium militum & Ro-
 manæ plebis corona; inde statim despera-
 tione retro cesserunt, multis in hostes ja-
 ctis convitiis. Itaque prælium ad Barbaro-
 rum castra initum, ad urbis fossam & mu-
 ros finem invenit.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΚΑΙ ΣΑΡΕΝΣ

ΤΗΣ ΔΕΤΤΕΡΑΣ ΤΕΤΡΑΔΟΣ

ΤΩΝ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

B I B Λ Ι Ο N

PROCOPII CÆSARIENSIS

HISTORIARUM TEMPORIS SUI

TETRADIS SECUNDÆ

LIBER II.

CAPUT I.

Præclara Bessæ & Constantini facinora. Romanus & Gotthi in eandem scrobem delapsi, lepida pactione evadunt. Chorsamantis virtus temeraria.

Edit. Paris. pag. 387. **E**XIN Romani copiis omnibus non ausi amplius decernere, repetitis more pristino levibus equitum certaminibus, plerumque Barbaros vicerunt. Quamquam utrinque prodibant etiam pedites; non tamen instructa acie: sed turmas equestres sequebantur. Atque in primo quidem congressu Bessas cum hasta in hostes invehens, ex equitum flore tres sustulit: reliquos in fugam vertit. Iterum vero, cum in campum Neronianum Hunnos Constantinus eduxisset vespere, seque hostium numero obrui videret, hanc viam iniit. Vetus ibi stadium est, sane magnum, in quo olim gladiatores urbis certabant, illudque ambiunt antiquæ domus plurimæ: quo fieri necesse est, ut locus vias ubique angustas habeat. Tum Constantinus, quoniam nec multitudinem hostium vincere, nec sine magno periculo fugere poterat, Hunnos ex equis omnes defilire iussit, & cum illis ipse pedes in quodam eorum angustiorum stetit: unde tela mittentes turo, hostem cæde plurima afficiebant. Aliquandiu Gotthi, sic appetiti, se obfirmarunt; spe freti, fore ut simul Hunni pharetras exhaustissent, eos nullo negotio circumvenirent, vinculosque in sua castra ducerent. At cum Masagetæ, periti utique sagittarii, & confertam in turbam utentes arcubus, sagittis fere singulis hostem aliquem figerent, plus dimidiam suorum partem castram videntes Gotthi, nec valentes cogitata perficere, jam Sole in occasum præcipitante, in fugam se contulerunt. Nec pauci tum cecidere. Insequentes enim Masagetæ, pro sua in tractando arcu singulari dexteritate, cum vel celerrime currunt; impulsis in terga telis, nihilo illos mi-

META δὲ, Ῥωμαῖοι παντὶ τῷ στρατῷ δὴ κινδυνώσκειν ἐκέτι ἐτόλμων. ἰππομαχίας ὃ ποιῆμνοι ἐξ ἐπιδρομῆς ἔσῳ τῷ ὑποτέρῳ, τὰ πολλὰ τὰς βαρβάρους ἐνέκων. ἦσαν δὲ καὶ πεζοὶ ἐκατέρωθεν, καὶ ἐς φάλαγγα ζυγιστάμενοι ἀλλὰ τοῖς ἰππεῦσιν ἐπόμενοι. καὶ ποτὲ βέσας ἐν πρώτῃ ὁρμῇ ἐς τὰς πολεμίας ζυγὸν δόρατι ἐσσηδύσας, τρεῖς τε τῶν ἀριστεῶν ἰππέων ἐκτενε, καὶ τὰς ἄλλας ἐς φυγὴν ἔτρεψεν. αὐτὸς δὲ Κωνσταντῖνος τὰς Οὐννας ἐπαγόμενος, ἐν Νέρωνος πεδίῳ ἀμφὶ δαίλῳ ὄψιν, ἐπεὶ δὴ τῷ πλήθει ὑπερβιαζόμενος τὰς ἐναντίας εἶδεν, ἐποίησά τινος. σάδιον μέγα ἐνταῦθα ἐκ παλαιῆς ἐστίν. ἐν ᾧ δὴ οἱ τῆς πόλεως μονομάχοι τὰ ὑποτέρων ἠγωνίζοντο. πολλά τε οἱ παλαῖ ἀνδραποὶ ἀμφὶ τὸ σάδιον πῶτο οἰκήματα ἐδείμαντο: καὶ ἀπ' αὐτῶν σενωπὸς ὡς τὸ εἶδος, πανταχόθεν τὴν χωρίαν ζυμβαίνει εἶναι. τότε οὖν Κωνσταντῖνος (ἐπεὶ ἔτε περιέσεσθαι τὴν τῷ Γότθων ὁμίλησιν, ἔτε κινδυνεύειν μεγάλην ἐκ τὸς φεύγειν οἷός τε εἶναι) ἀπὸ τῶν ἰππων ἀποβιβάσας ἅπαντας τὰς Οὐννας, πεζὸς ζυγὸν αὐτοῖς ἐς τινὰ τῶν ἐκείνῃ σενωπῶν ἔστη, ὅθεν δὴ βάλλοντες ἐκ τῆς ἀσφαλῆς, τὰς πολεμίας συχνὰς ἐκτενον. καὶ χρόνον μὲν τινὰ οἱ Γότθοι βαλλόμενοι ἀντείχον. ἤλπιον γὰρ, ἐπειδὴ τὰ χεῖρα τῶν Οὐννων τὰς φάλαγγας ἐπιλείποι τὰ βέλη, κύκλωσέν τε αὐτὸν ἐδὲν πόνῳ ποιῆσθαι, καὶ δῆσαντες ἐς στρατόπεδον αὐτὰς τὸ σφότερον ἄξιν. ἐπεὶ ὅμως Μασαγέται, τοξόται μὲν ἀγαθοὶ ὄντες, ἐς πολὺν δὲ ὁμίλον βάλλοντες, τοξόματι χερδὸν νικᾶσθαι πολεμίας ἀνδρὸς ἐπιτύγχανον, ἠθρονοντο μὲν ὑπὲρ ἡμισυ ἀπολαλότες ἦδη καὶ ἐπὶ δυσμάς ἰόντος ἡλίου, καὶ ἔχοντες ὅ, τι γένωνται, ἐς φυγὴν ὁρμήναι. ἐνταῦθα δὴ αὐτὸ πολλοὶ ἐπεσον. ἐλαιοφόμοι γὰρ οἱ Μασαγέται, ἐπεὶ τοξόειν ὡς ἀριστα καὶ πολλῶν χρωμάτων δρόμῳ ἐπίστανται, ἐδέν

ἔδεν τι ἥσων ἐς νῶτα βάλλοντες ἔκτεινον. ἔτω τε ἐς Ρώμην Κωνσταντῖνος ξυὺ τοῖς Οὐῶνοις ἐς νύκτα ἦκε.

Περαιὶ δὲ ἡμέραις ἑκτοῖς ὕστερον, Ρωμαίων τισὶ δὲ πύλης Σαλαρίας ἐπὶ τὰς πολεμίας ἡγήσαντες, ἐφύγον μὲν κατακράτος οἱ Γότθοι. παλινδιώξας δὲ περὶ ἡλίου δυσμάς ἐκ τῆς αἰφνιδίως γεγενημένης, τῆς Ρωμαίων περὶ τὸς ἐς μέγαν κατασὰς θόρυβον, ἐς βαθεῖαν τινα διώρυχα ἐμπέπτει οἱ αἱ πολλαὶ τοῖς πάλαι ἀνθρώποις πρὸς σίτη παρακαταθήκῃ ἐνταῦθα, οἱ μαι, πεποῖλνται. ἔτε δὲ κραυγὴ χρηδαίτολμης, ἄτε πᾶς ἐγγὺς στρατοπεδομένων τῆς πολεμίων. ἔτε τῆς βόθρε τρόπῳ οἰοῦν ἀπαλλάσσειν οἱ ὅς τε ἂν, ἐπεὶ ἀνάβασιν ἐδαμῇ εἶχεν, αὐτὸς διανυκτερεύειν ἐν ἀγκασο. τῇ δὲ ἐπιγενομένη ἡμέρᾳ τροπῆς αὐτοῖς τῆς βαρβάρων γεγενημένης, τῶν τῆς Γότθων ἐν τῷ αὐτῷ κατόρυχα ἐμπέπτει. ἐνθα δὲ ἀμφὸς ἐς τε φιλοφροσύνῃς ὁ δὲ νοῖαν ξυμελθόντες ἀλλήλοισιν, ξυμπαράσας αὐτοὺς τῆς ἀνάγκης, τὰ τε πιστὰ ἔδοσαν, ἢ μὲν κατεπαρδασμένῳ ἐκατέρῳ τῆς πατρὸς σωπείαν εἶναι. καὶ τότε δὲ μέγα καὶ ἐξαισίον ἀμφὸς ἐβόων. Γότθοι μὲν οὖν τῇ τε φωνῇ ἐπισπόμενοι, καὶ ὑπὲρ τῆς κατόρυχος διακύναντες, ἐπὶ νῦν θάνοντο, ὅς τις ποτε βοῶν εἴη; ἔτω δὲ τοῖν ἀνδροῖν δεδογμένον, σιωπῇ μὲν ὁ Ρωμαῖος εἶχεν. ἄτερος δὲ τῇ πατρὶ γλώσσῃ ἐναγχοῦς ἐφασκεν, ἐν τῇ γενομένη τροπῇ, ἐμπεπτακέναι βρόχον τε αὐτοῦ, ὅπως ἀναβαῖνοι, ἢ ξίου καθεῖναι. καὶ οἱ μὲν ὡς τάχιστα τῶν κάλων τὰς ἀρχὰς ἀπορρίψαντες, τῆς Γότθων ποιεῖσθαι τινα ὁλκῶν ὄντο. λαβόμενος δὲ ὁ Ρωμαῖος τῶν βρόχων, εἴλετο ἄνω, τοῖσιν εἰπὼν ὡς, ἡ μὲν αὐτοῖς ἐπιβαῖνοι πρῶτος, ἔποτε τῆς ἐταίρου ἀμελήσειν τὰς Γότθων. ἡ δὲ γε τῆς πολεμίων πύθωνται μόνον ἐνταῦθα εἶναι, ἔδεν αὖν αὐτὸς ποιοῖντο λόγον. ταῦτα εἰπὼν ἀνέβη. καὶ αὐτὸς ἐπεὶ οἱ Γότθοι εἶδον ἐθαύμαζον τε, καὶ ἀμνηχανία πολλὴ εἶχοντο, πάντες τε παρ' αὐτῶν τῆς λόγον ἀκροάσαντες, ἐν δούτερον τῆς ἐταίρου ἀνείλον. ὅς δὲ αὐτοῖς τὰτε ξυγκείμενα σφίσι καὶ τὰ δεδογμένα πρὸς ἀμφοτέρων πιστὰ ἐφασκε. καὶ αὐτὸς μὲν ξυὺ τοῖς ἐτέροις ἀπὶ ὧν ὦχετο. τῆς δὲ Ρωμαῖον κακῶν ἀπαθῆν ἐς τὴν πόλιν ἀφῆκαν εἶναι. ἐπειτα δὲ ἰππεῖς μὲν πολλὰς ἐκατέρωθεν ἔδεν πολλοὶ ὡς ἐς μάχην ὠπλίζοντο. ἐς μονομαχίαν δὲ αἰετὰ τῆς ἀγωνίας αὐτοῖς ἐτελοῦντα, καὶ πάσας Ρωμαῖοι ἐνέκων. ταῦτα μὲν δὲ ὥδε πῃ ἔχον.

Ολίγω δὲ ὕστερον, ξυμβολῆς ἐν Νέρωνος γενομένης πεδῖ, διώξας τε ἄλλων ἀλλήλων λόγους ἰππεῖς ποιεμένων, Χορσάμαντις, ἐν τοῖς Βελισαρίου δορυφόροις δούδεκιμος, Μασσαγέτης γένος, ξυὺ ἐτέροις τισὶν ἀνδράς ἐβδομήκοντα τῆς πολεμίων ἐδίωκεν. ἐπειδὴ τε τῆς πεδῖς πόρρω ἐγένοντο, οἱ μὲν ἄλλοι Ρωμαῖοι ὀπίσω ἀπήλκοντο, Χορσάμαντις ὅμως ἐτι ἐδίωκεν. ὃν περ κατιδόντες οἱ Γότθοι, σρέψαντες τὰς ἰππας, ἐπ' αὐτὸν ἦσαν. καὶ οὐ μὲν ἐς ἀμύναν χωρήσας, ἔνα τε τῆς ἀείρων κτείνας, ἐπὶ τὰς ἄλλων ἦεν. οἱ δὲ αὐτοῖς τραπόμενοι, ἐς φυγὴν ὠρμήντο. αἰχμυόμενοι δὲ τὰς ἐν τῷ στρατοπέδῳ (ἡδὴ ὅδε καὶ πρὸς αὐτὸν κατόρυθα ἐπὶ ὠπτοῦν) πάλιν εἶναι ἐπ' αὐτὸν ἤθελον. τῷ τῷ παθόντες, ὅπερ καὶ πρῶτον, ἔνα τε τῶν ἀείρων ἀποβαλόντες, ἐς φυγὴν ἔδεν ἥσων ἐτραποντο. μέχρι τε τῆς χαρακώματος τῆς δὲ ξίου ὁ Χορσάμαντις ποισάμενος, ἀνέστρεψε μόνος. ολίγω τε ὕστερον ἐν μάχῃ ἐτέρα κνήμῳ τῆς ἀείρων βληθέντι, ἐνομίθη εἶναι ἀκρὸς ὅς ἐστιν τὸ βέλος ἀφάμενον. ἀτόμαχος μὲν τοῖς ἡμέρας ὅσας δὲ ἐπὶ ταύτῃ γεγώς τῇ πληγῇ, ἄτε ἀνὴρ βάρβαρος, καὶ ὡς γὰρ πρῶτος. ἀλλ' ἡπέλιπτε τῆς ἐς τὸ σκέλος ὕβρεως τὰς Γότθων ὅτι τάχιστα τίσασθαι. ράϊσας οὖν ἑ πολλῶν ὕστερον ἐν τε ἀείρων ὠνόμενος (ὡς περ εἶωθει) μόνος ἐπὶ τὰς πολεμίας ἐβλάδεν εἶναι, καὶ τῆς ἐς τὸν πόδα ὕβρεως τίσασθαι. ἐν τε Πιγκιανῇ γενομένης πύλῃ, ἐλλείπει πρὸς Βελισαρίου ἐφασκεν ἐπὶ τὸ τῶν ἐναντίων στρατόπεδον. οἱ τῷ ταύτῃ φρουροὶ (ἔδεν ὅδε ἀπιστεῖν ἀνδρὶ τῶν Βελισαρίου δορυφόρων ἀείρων εἶχον) τὰς τε

Procopius.

nus sternebant. Hoc re modo gesta Constantinus Romam sub noctem cum Hunnis rediit.

Paucis post diebus, cum in hostes Peranius Romanorum agmen eduxisset porta Lepida narratio. Salaria, effusique in fugam Gotthi, repente circiter Solis occasum, reciprocum fecissent impetum; Romanus quidam pedes, perturbato animo, altam in scrobem decidit: cujusmodi multas foderunt ibi veteres cives, condendi, ut opinor, frumenti causa. Et quoniam nec dare clamorem audebat, propter hostilium castrorum viciniam, neque ullo poterat pacto exire fovea, nusquam scanili; sibi noctem traducere coactus est. Postridie fugatis iterum Barbaris, Gotthus quidam in eadem scrobem prolabitur: ubi se amore complexi mutuo, quem necessitas conciliabat, data invicem fide, salutem alterius alteri charam fore promittunt. Clamorem tum ingentem uterque tollere: ad quem conversi Gotthi, despicientesque e faucibus foveae, quis tandem inclaimet, rogant. Ex compacto autem, Edit. Paris. premente vocem Romano, alter lingua pag. 389. patria eo se recenti in fuga delapsum dicit, oratque, uti funis, quo ascendat, sibi demittatur. Mox illi restium extrema jacere, rati Gotthum se subvekturos. At Romanus arreptis funibus sustolli coepit, causatus, si prior ipse ascenderet, Gotthos numquam derelicturos sodalem: sin hostem restare solum audirent, omnino desererent. Hæc locutus, ascendit. Eo viso, obstupescit Gotthi hærebant: tum re ab ipso plane exposita, subinde sodalem extrahunt: qui factam inter se pactionem ac fidem datam asseruit, & Romano in urbem remisso incolumi, cum illis abiit. Postmodum equites haud multi numero prodierunt utrinque sapius, instructa ad pugnandum acie: sed congressus omnis in certamina exiit singularia; ex quibus Romani semper victoriam retulerunt. Hæc ita se habuerunt.

Paulo post, pugna in campo Neronis inita, cum hostiles copias equitum turmae alio alia disjicerent; Chorsamantis, Belisarii Protector inclytus, natione Massageta, cum nonnullis aliis insequi aggressus est hostes Lxx. Ubi in campum longius proVecti sunt, cursum retro vertentibus Romanis cæteris, unus Chorsamantis instare fugacibus pergit. Quo viso Gotthi, flexis equis, in eum vadunt. Ille contra irruens, occiso e fortissimis uno, reliquos adoritur. Hi terga vertentes iterum, dant se in fugam: qua pudore repressa, cum a suis, qui in castris erant, se jam conspici putarent, illum adorti denuo, atque ut ante accepti, uno e bellicosissimis amisso, perinde ac prius terga verterunt, eosque intectus ad vallum usque Chorsamantis solus rediit. Haud multo post, vulnerata in altero conflictu sinistra tibia, telum in summo osse hæerere sensit. Qua plaga per dies aliquot pugnae factus inutilis, animo, ut erat Barbarus, impatienti, se pœnas violati cruris propediem e Gotthis repetiturum minatus est. Nec multum spatium intercesserat, cum ille melius habens, in prandio, ubi pro more suo largiori vino incaluerat, hostes solus petere, & illatum pedi dedecus ultimum ire decrevit. Ad portam Pincianam progressus, ait se ad hostium castra a Belisario mitti. Custodes, qui ibi aderant, nihil habentes causæ cur Protectorum Belisarii fortissimo fidem negarent, apertis foribus, quo vellet ire sinunt. Conspicati ipsum hostes, primum quidem ad se transfugam aliquem accedere existimarunt. Ubi autem is in propinquo ar-

pag. 390.

H

cum expedit, ignari quid tandem hominis esset, ad ipsum tendunt viginti. Quibus ille facile repulsis, lento gradu adequitat, nec retro cedit, ingruente majori Gotthorum numero. Quo circumfusus cum vim contra susciperet, spectantes e turribus Romani, insanire hominem judicabant, necdum Chorsamantim esse illum sciebant. Is facinoribus magnis ac praestantibus editis, hostili circumventus exercitu, inconsideratae audaciae poenas dedit. Rei nuntio Belisarius Romanusque exercitus in gravissimum luctum vocati, accisam in eo viro spem publicam lamentabantur.

γάλῳ γινόμενοι, ἅτε τῆς πάντων ἐλπίδος ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου διαφθαρείσης, ὠδύροντο.

C A P U T II.

Euthalio stipendia Byzantio afferenti tutum iter Belisarius parat. In Gothos emittit copias. Ad portam Pincianam vincunt Romani; in campo Neroniano vincuntur. Arzis vulnus mirabile sanatur: Cutilas & Buchas intereunt. Gotthorum luctus.

Missa ad Imperatorem stipendia.

Belisarius in Gothos emittit copias.

Edit. Paris. pag. 391.

Ad portam Pincianam vincunt Romani.

Mira vis Cutilas & Arzis.

CIRCITER solstitium aestivum, Euthalio quidam Byzantio Tarracinam venit, stipendia militibus ab Imperatore debita ferens. Veritus autem ne in via, si in hostes incideret, ab illis vita pariter ac pecunia spoliaretur, ad Belisarium scribit, tutum det iter Romam. Ille centum perspectae fortitudinis viros, e Scutariis suis delectos, cum Praetorianis duobus hastatis Tarracinam destinavit, pecuniam comportaturus; nec intermittit praelii mox copiis omnibus ineundi speciem praebere Barbaris; ne qua hostium manus vel commeatum, vel cuiuspiam alius rei causa digrederetur. Postridie cum affuturum Euthalium intelligeret, in speciem instruxit aciem: steteruntque Barbari in procinctu. Et quoniam non nisi sub noctem Euthalium ejusque comites adventuros sciebat; mane quidem toto paratos ad portas milites tenuit; meridie vero prandere iussit: idemque fecere Gotthi, ipsum rati in diem posterum pugnam differre. At paulo post Belisarius Martinum & Valerianum cum turmis, quibus praerant, in campum Neronianum emittit, iussos quam maxime possent hostium copias turbare velitationibus. Eiusdem imperio, porta Pinciana in Barbarorum castra se eiecerunt sexcenti, quibus tres e stipatoribus suis praeposuerat, Artasinem natione Persam, Bucham Massagetam, & Cutilam Thracem. Magno hostibus numero factis obviam, diu certatum est, non collata manu; sed ita, ut invicem invadentibus fuga alterna cederent, incursumque reciprocis diem utrique conterere velle viderentur. Eo demum progressi, ut ira iam mutua exardescerent, acri commisso certamine, ceciderunt utrinque multi, iique fortissimi. Utrisque missi ab urbe & castris subsidarii cum se admiscuissent pugnantibus, increbuit praelium, clamore accensum, qui ab urbe & castris circumsonabat. Tandem Romanorum virtute fusus hostis dii capitis infixum vulneri, quod in eo conflictu acceperat, insecutus est Barbaros, hisque dissipatis, cum suis, qui supererant, circiter Solis occasum urbem ingressus, tremente in capite spiculo, omnium oculos merito in se convertit. Tum quoque Arzis, qui e Scutariis Belisarii unus erat, sagittarius quidam Gotthus vulnus inflis-

Α πύλας ἀνέφθιν, καὶ ὅπη βέλοιο ἀφῆκαν ἰέναι. κατιδόντες τε αὐτὸ οἱ πολέμιοι, τὰ μὲν πρῶτα αὐτόμολον σφίσι τινὰ προχωρεῖν ὄντο. ἐπεὶ δὲ ἀγχα γινόμενος τὸ τόξα εἶχετο, ἐκείδοντες, ὅς τις ποτε εἴη, χωρεσιν ἐπ' αὐτὸ εἰκοσιν. ἔς δὲ ὀλίπῳ ἀπὸ σάμῃος, ἀπὸ λανθῆ βάδυν πλείονων τε Γότθων ἐπ' αὐτὸ ἰόντων, ἐκέφυγεν. ὡς δὲ πλήθους πολλὰ ἐπὶ ῥέοντος ἀμυνέσθαι ἤξιον. Ρωμαῖοι ἐκ τῆς πύργων θείων, μαίνεσθαι μὲν τὸν ἄνδρα ὑπώπτονον. ὡς δὲ Χορσάμαντις εἴη, ἐπὶ ἡπίσαντο. ἔργα μὲν ἐπιδειξάμενος μεγάλα τε καὶ λόγῳ πολλὰ ἄξια, ἔς τε κύκλωσιν ἐμπεπτωκὸς τῶν πολεμίων στρατοῦματος, ποινὰς ἀλόγῳ θράσους ἐξέτισεν. ἅπερ ἐπειδὴ Βελισάριος τε καὶ Ρωμαίων στρατὸς ἐμάθον. ἐν πένθει μεγάλῳ γινόμενοι, ἅτε τῆς πάντων ἐλπίδος ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου διαφθαρείσης, ὠδύροντο.

ΒΕΥΘΑΛΙΟΣ ἡ τις ἀμφὶ θεινὰς ἔσπας ἐς Ταρακίαν, ἐκ Βυζαντίου ἤκε, χρήματα ἔχων, ἅπερ τοῖς στρατιώταις βασιλεὺς ὤφειλε. δείσας τε μὴ καὶ τὴν ὁδὸν ἐντυχόντες πολέμιοι, τὰ χρήματα τε ἀφελώνται καὶ αὐτὸν κτείνωσι, γράφει πρὸς Βελισάριον ἀσφαλῆ οἱ ἐς Ρώμην τὴν πορείαν ποιήσασθαι. ὁ δὲ ἄνδρας μὲν ἑκατὸν τῶν αὐτῶν ὑπασιζῶν δοκίμους ὀπλοξάμενος, ξυὺ δоруφороις δύο πέμπει ἐς Ταρακίαν ὑπὲρ τῶν τὰ χρήματα ξυγκομίσαι. δόκησιν δὲ αἰεὶ τοῖς βαρβάροις παρείχετο, ὡς παντὶ τῶν στρατῶν μαχεσόμενος. ὅπως δὲ μὴ ἐνθένδε τῶν πολεμίων τινες, ἢ ἔσθων ξυγκομιδῆς ἐνεκα, ἢ ἄλλῃ ὁδοῦ, ἴωσιν. ἐπεὶ δὲ τῇ ὑστέρα τῶν ἀμφὶ Εὐθάλιον ἔγνω παρέσθαι, διέπει τε καὶ διεκόςμει ὡς ἐς μάχην τὸ στρατόμαχον καὶ οἱ βάρβαροι ἐν παρασκευῇ ἦσαν. ὅλῳ μὲν δαίλῳ πρῶτον κατεῖχεν ἀμφὶ τὰς πύλας τῶν στρατιώταις. ἦδεν δὲ Εὐθάλιον τε, καὶ τῶν ξυὺ αὐτοῦ, ἐς νύκτα ἀφίξεισθαι. ἐς τὴν ἡμέραν μέσῳ ἄριστον ἐκέλευε τὸ στρατόμαχον αἰρεῖσθαι. καὶ οἱ τότε τοῦτο τὸ ἐποίησαν, ἐς τὴν ὑστέρα αὐτὸν οἰόμενοι τὴν ξυμβολὴν ὑποτίθεσθαι. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον Μαρτῖνον μὲν καὶ Βαλεριανόν, ξυὺ τοῖς ἐπομένοις, ἐς Νέρωνος πεδίον Βελισάριος ἐπέμψεν, ξυμπάσασθαι ὅτι μάλιστ' ἐπισείλας τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον. ἐκ δὲ πυλίδος Πιγκιανῆς ἰππέας ἐξακοσίους ἐπὶ τὰ τῶν βαρβάρων χαρακώματα ἐπέλεον. οἱ δὲ τρεῖς τῶν αὐτῶν δоруφороι ἐπέστησαν, Αρτασίην τε καὶ ἄνδρα Πέρσην, καὶ Βέχαν Μασαγέτην γένος, & Κατίλαν Θράκα. καὶ πολλοὶ μὲν αὐτοῖς τῶν ἐναντίων ἀπήντησαν. χρόνον δὲ πολὺν ἡ μάχη χερσὶν ἐκ ἐγίνετο. ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὑπεχώρῳ ἀλλήλοισι, καὶ τὰς διώξεις ἐκάτεροι ἀγχιρρόφως ποιεμένοι, ἐφύκεισαν βαλδομένοις ἐς τὸ σφίσι δαπανᾶσθαι τὴν ἡμέραν χρόνον. ποιοῦντες μὲν τοὺς ὀργῇ ἐς ἀλλήλους εἶχοντο ἥδη. καρτερὰς τε γεγενημένης τῆς ξυμβολῆς, ἐκατέρων μὲν πολλοὶ καὶ ἄριστοι ἐπέσον, ἀμφοτέροις δὲ ὅσοι τε τὸ πόλεως καὶ τῶν χαρακωμάτων ἐπὶ πίκροι ἦλθον. ὧν δὲ ἀναμιγνυμένων τοῖς μαχομένοις, ἐτι μᾶλλον ὁ πόρος ἐπὶ μέγα ἤρετο. καὶ ἡ κραυγὴ τῶν τε πόλεων καὶ τῶν στρατοπέδων περὶ λαβῆσα, τῶν μαχομένων * ἐπλησε. * ἐξέπληξε τέλος δὲ Ρωμαῖοι ἀρετῇ ὡσάμενοι, τῶν πολεμίων ἐτρέφαντο. ἐν τῷ τῷ ἔργῳ Κατίλας μέσῳ τῷ κεφαλῇ ἀκοντίῳ πληγῆς, καὶ ταύτῃ τὸ δорάτιον ἐμπεπτηγὸς ἔχων, ἐδίωκε. τὸ τῶν ἔσθων γονομένης, ἀμα τοῖς περὶ αὐτὸν ἐς τὴν πόλιν ἀμφὶ ἡλίκ' ἐύσιν ἐσήλασε, κραδαινομένη οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ τῷ ἀκοντίῳ θέματα λόγῳ πολλὰ ἄξιον. ἐν τῷ τῷ καὶ Αρζίῳ, τῷ Βελισάριῳ ὑπασιζῶν ἔνα, πῶρ τις Γότθων τοξότης, μὲν ταχὺ τὸ τέρινος καὶ τῶν ἐφ' ἀλμυρῶν δεξιῶν βάλλει. καὶ τὸ μὲν

τοξόματος ἡ αἰὶς ἄρτι ἐς τὸν αὐχένα ὀπίσω διήλ-
θον, ἔ μὲν τοι διεφάνη. τῷ δὲ ἀτράκτε τὸ λειπόμενον ἐ-
πὶ τῷ τε τῷ προσώπῳ, καὶ ἱπποδόμενα τῷ ἀνδρώπῳ
ἐσείετο. ὃν δὴ ξυῖ τῇ Κουτίλῃ θεώμενοι, ἐν θαύ-
ματι μεγάλῳ ἐποιούτω Ρωμαῖοι· ὅτι δὴ ἱπποδόντο,
ἐδεμίαν ἐπιστροφῇ τῷ κακοῦ ἔχοντες. ταῦτα μὲν οὕ-
τως ἐφάρετο τῇδε.

Εν δὲ Νέρωνος πεδίῳ τὰ τῶν βαρβάρων πράγματα
καθυπέρτερα ἦν. οἱ τε ἀμφὶ Βαλεριανὸν καὶ Μαρτί-
νον, πλήθει πολλῶν πολεμίων μαχόμενοι, καρτερῶς
μὲν ἐφίσταντο, ἐπαχον δὲ τὰ δεινότερα, καὶ κινδύνῳ
ἐς μέγα τι ἀφίκοντο, χρήμα. καὶ τότε Βελισάριος Βα-
καν ἐκείλδον, ἐπαγόμενον τὸς ξυῖ αὐτῷ, ἀκραιφνέσι
σώμασί τε καὶ ἵπποις ἐκ τῆς ξυμβολῆς ἐπανήκοντας,
ἐς Νέρωνος πεδίον ἵεναι. ἡδὴ δὲ ἡ τῆς ἡμέρας ὥ-
καὶ Ρωμαῖοις τῶν ἀμφὶ Βέχα ἐπιβεβονθηκότων, ἐκ τῆς αἰφ-
νιδίᾳ ἔσπῃ τῇ βαρβάρων ἐγένετο. ἐς ἡν ἐπὶ
πλείστον Βέχας ἐμπεσὼν, ἐς κύκλωσιν δυοκαίδεκα πο-
λεμίων δόρατα φερόντων ἀφίκετο. καὶ αὐτὸν ἐπαισαν ὁ-
μῶς τοῖς δόρασιν ἅπαντες. τῷ δὲ θώρακος ὑφισταμέ-
νη, αἱ μὲν ἄλλαι πληγαὶ ἐ σφόδρα ἐλύπου. εἰς δὲ
τῶν Γότθων ἐξόπιθον ὑπὲρ μαχάλλῃ τὴν δεξιὰν γυμ-
νῶς τῷ σώματος ἀγχις τῷ ὤμῳ ἐπιτυχὼν ἐπληξε τὸν
νεανίαν, ἔ καί τινι μὲν τοι, ἐδὲ ἐς θανάτου κίνδυνον ἀ-
γασαν. ἐμπροσθεν δὲ ἄλλος μὲν αὐτῷ τὸν δῶνυμον νύ-
ξας, τῇ ταύτῃ μυῶνᾳ ἐκ δὲ θείᾳ τινὶ, ἀλλ' ἐγκαρσίᾳ
πληγῇ ἔτεμε. Βαλεριανὸς δὲ καὶ Μαρτίνος τὰ ποιη-
μένα κειτῆδόν τε· καὶ οἱ ἐπιβεβονθηκότες ὡς τάχιστα,
ἐτρεφάντε τὰς πολεμίας, ἐ τῷ χαλινῷ τῷ Βέχα ἱππε-
ῖ ἀμφω λαβομένους, ἐς τὴν πόλιν ἀφίκοντο. νύξ τε ἐπε-
γένετο, καὶ ξυῖ τοῖς χρήμασιν Εὐδάλιος ἦλθεν.

Επεὶ δὲ ἅπαντες ἐν τῇ πόλει ἐγένοντο, τῶν τραυμά-
των ἐπεμελουῖτο. Ἀρξὲ μὲν οὕτω τὸ βέλος ὑπὸ τῷ
προσώπῳ ἀφελέσθαι βουλόμενοι οἱ ἱατροί, χρόνον τι-
νὰ ἡχαλλόν, ἔχ ὅτι τῷ ὀφθαλμῷ ἔνεκον, ὃν δὴ ἐκ
ἂν ποτε σωθῆσθαι ὑπετόπασον· ἀλλ' ὅπως μὴ ὁμέ-
νων τε καὶ νύκτων τρήσειν, οἷα ἐνταῦθα, ἀνδρα
τῆς Βελισαρίου οἰκίας ἄριστον διαφείρωσιν. ἔπειτα δὲ
τῶν τῶν ἱατρῶν Θεόκτιτος ὄνομα, ὀπίθεν ἐς τὸν αὐχένα
ἐρείσας, ἐπὶ νύκταν τῷ ἀνδρώπῳ ἐ λίσαν ἀλγοίῃ, τῷ
δὲ ἀλγεῖν φήσαντος. ἐκινῶν αὐτὸς τε σωθῆσθαι, εἶπε,
καὶ τὴν ὥσιν ἐκ ἂν βλαβήσῃ. ταῦτα δὲ ἰχθυόσα-
το, τεκμαιρόμενος, ὅτι τῷ βέλῳ ἡ αἰὶς τῷ δέρμα-
τος ἐ πόρῳ διήκει. τῷ μὲν οὕτω ἀτράκτε ὅσον ἔξω ἐ-
φαίνετο ἐκτεμῶν, ἔρριψε. διελὼν δὲ τῶν ἰνῶν τὸ σῶ-
μα, ἔ μάλιστα ὁ ἀνὴρ πολυδύνης ἦν, ἐντοῦθον πό-
νῳ ἐδένι τὴν αἰὶδα ἐφείλκυσε, τρισὶ τε προῦχσαν
* ὀπίσω ὀξείας, καὶ μοῖραν τῷ βέλῳ τὴν λειπομένην
ξυῖ αὐτῇ φέρεσαν. ἔτω τε Ἀρξὴς κακῶν παντάπασιν
ἀπαθὴς διέμενε, καὶ ἐδὲ ἰχνος αὐτῷ τῆς πληγῆς εἰς
τὸ προσώπον ἀπελείπετο. Κατίλας δὲ βιαιότερον τῷ
δορατίᾳ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἀφαιρέσεντος (ἐπεπλήγει δὲ ἐ-
πιπλείστον) ἐς λειποθυμίαν ἐξέπεσεν. ἐπεὶ δὲ οἱ
φλεγμαίνεον αἱ τῇδε μὴνιγγες ἤρξαντο φρονιτιδινό-
σῳ ἀλῆς, ἔ πολλῶν ὕστερον ἐτελοῦσσε. Βέχαν μὲν τοι
αὐτίκα αἵματος τε ρύσις ἄφατος ἐκ τοῦ μύθου ἐ-
χε, καὶ τεθνηξομένην οὐχ εἰς μακρὰν ἐώκει. αἰ-
τιον δὲ τούτου εἶναι ἱατροὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἐπὶ
δυσείας, ἀλλ' ἐγκαρσίᾳ ἐντομῇ τὸν μύθον ἡ πλη-
γὴ ἐκοίτη. ἡμέραις γὰρ ἀπέθανε τρισὶν ὕστερον.
ἔξ ταῦτα μὲν οὕτω Ρωμαῖοι τὴν νύκτα ὅλῳ ἐκείνῳ ἐν πένθει μεγάλῳ ἐγένοντο. Γότθων δὲ
θρήνοι πολλοὶ καὶ κωκυτοὶ μεγάλοι ἐκ τῶν χαρακμάτων ἠκούοντο. καὶ ἐθαύμαζον γε
Ρωμαῖοι, ἐπεὶ ἐδὲν ἐδόκει πάθος ξυμβῆναι τοῖς πολεμίοις λόγῳ ἄξιον τῇ προτεραίᾳ.
Procopius.

Axit inter nasum & oculum dexterum.
Latebat ad cervicem usque adacta sagit-
tae cuspis: pars ejus reliqua vultu exi-
stens, equitante homine, quatiebatur.
Eo viso cum Cutila, obstupere Roma-
ni, quod ambo equos agerent summo
cum doloris contemptu. Ita res ibi
cessit.

At in campo Neroniano res Barbaro-
rum meliore erant loco. Fortiter quidem
cum ingenti hostium numero decertantes
Valeriani ac Martini turmae, eorum
impetum sustinebant, sed cum maximo
detrimento: ita ut in extremum discrim-
en venerint. Tum Buchæ Belisarius
imperavit, ut suos, corporibus & equis
integris reverteros e praelio, in campum
Neronis educeret. Jam vesper aderat;
cum Romani Buchæ auxilio confirmati,
repente Barbaros in fugam verterunt.
Insequendo longius progressum Bucham,
cum hostes XII. hastati circumclusissent,
simul omnes hastis percussere. Resisten-
te autem lorica, cæteris ictibus pa-
rum læso adolescenti, Gotthorum unus,
a tergo nudum corpus supra axillam
dexteram proxime humerum attingens,
plagam imposuit, nec mortiferam,
nec periculofam. Alter a fronte con-
fixo ejusdem femore sinistro, partis
hujus musculum non recto ictu, sed
obliquo secuit. Simul hæc Valerianus
& Martinus animadverterunt, laboran-
ti allata ope, hostes fugarunt, &
ambo Buchæ equum fræno ducentes,
ad urbem pervenerunt. Orta nocte,
Euthalius cum pecunia affuit.

Postquam omnes in urbem se recepere,
curandis operam dedere vulneribus. Ac sa-
gittam ex Arzis vultu cum extrahere vel-
lent Medici, hæserunt anxii aliquamdiu,
non modo oculi gratia, cujus salutis des-
perabant; sed ne membranæ ac ner-
vis, qualia ibi multa sunt, pertu-
fis, viro domesticorum Belisarii ge-
nerosissimo interitum afferrent. Deinde
Medicus quidam, Theoctistus nomine,
cervici adnitens, ex eo quæsit, hinc-
ne multum doleret? Ac dolere se affir-
manti, Ergo, inquit, *sospes eris, &
integro valebis oculo*. Hæc agebat, cer-
to conjiciens, eo sagittæ cuspidem eva-
sisse, ut abesset a cute propius. Ita-
que teli partem, quæ extabat, præci-
sam abjicit, divisisque nervis dissectione,
ubi sensus doloris erat acerrimus, inde
nullo negotio mucronem avellit trifidum,
& alteram sagittæ partem secum trahen-
tem. Atque ita Arzes incolumis servatus
est, immo nec vestigium vulneris in ejus
vultu superfuit. Cutilas vero, cum ex ip-
sius capite eductum fuisset spiculum ma-
jori vi (quippe altius infixum sedebat)
in deliquium incidit, coëptisque inflam-
mari membranæ cerebri, phrenesi cor-
reptus, paulo post moritur. Quod ad
Bucham attinet, profundam ex illius fe-
more vim sanguinis maximam subsecu-
tura mors visa est. Cujus rei cau-
sam afferebant hanc Medici; quod
ictus non recta, sed obliqua incisio-
ne musculum secuisset. Quare tertio
post die animam egit. Propterea Romani
illam noctem integram traduxere magno in
luctu; dum etiam plurima Gotthorum la-
menta & graves complorationes ex eorum
castris editas audirent, atque ideo miraren-
tur, quod nulla videretur accidisse hosti-
bus pridie calamitas gravior, nec nisi eo-
rum pauci in conflictibus oppetiissent:

Εν πένθει μεγάλῳ ἐγένοντο. Γότθων δὲ
θρήνοι πολλοὶ καὶ κωκυτοὶ μεγάλοι ἐκ τῶν
χαρακμάτων ἠκούοντο. καὶ ἐθαύμαζον γε
Ρωμαῖοι, ἐπεὶ ἐδὲν ἐδόκει πάθος ξυμβῆναι
τοῖς πολεμίοις λόγῳ ἄξιον τῇ προτεραίᾳ.

In campo Ne-
ronis male
accepti Ro-
mani.

Edit. Paris.
pag. 392.

Arzis vulnus
quo modo
curatum.

Cutila & Bu-
chæ obitus.

Gotthorum
luctus.

Edit. Paris.
pag. 393.

cum ejusmodi casus , immo vero majores ante investī , ipsos non admodum turbassent , superante ingenti multitudine . At postridie compertum est Gotthos vicem lamentari virorum , in campi Neroniani castris præcellentium , quos Buchas in primo congressu sustulerat . Aliæ præterea pugnæ leviores editæ sunt , quarum descriptionem minime necessariam judico . Sunt autem patrata in hac obsidione certamina Lxvii. aliaque postrema duo , de quibus dicam postea . Tum pariter cum hyeme alter annus exiit hujusce belli , cujus historiam conscripsit Procopius .

Pestis & fames
Romanos ve-
xant.

Aquæductus
Gotthis pro
munimento.

Romanorum
calamitas.

pag 394.

Forum oratio
ad Belisarium.

Expectationi, qua tenebamur, Magister militum, rerum hæc nostrarum fortuna minime respondet: sed spei plane contrarium exitum reperimus. Id enim consecuti, quod prius in votis erat, in hanc modo calamitatem devenimus, jamque insania mera est, ac nobis ærumnas maximas parit injecta ante opinio; quæ nos a pristina conditione avertit præclaro

A πλὴν γε δὴ, ὅτι ὀλίγοι αὐτῶν ἐν ταῖς ξυμβολαῖς διεφθάρησαν. ὅπερ καὶ πρῶτον αὐτοῖς εἶδεν τι ἦσαν, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, ξυμενεχθεῖν, ἐλπίαν γε αὐτὰς ὅτι τὴν πολυανθρωπίαν διεπείραξεν. ἐγνώσθη μὲν τοι τῇ ὑπεραίᾳ, ὡς ἄνδρας δοκίμας ἐς τὰ μάλιστα ἔν τῷ Νέρωνος πεδίῳ σερατοπέδεσσι Γότθοι ἐθρυνώουσι. εἰς δὴ ὁ Βέχας ἐν τῇ πρῶτῃ ὁρμῇ ἔκτεπεν. ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι καὶ ἀχιόλογοι ξυμβολαὶ ἀπὲρ μοι συχγράψαι, καὶ τι ἀναγκαῖον εἶδοξεν εἶναι. πάσας μὲν τοι ἐξήκοντά καὶ ἑπτὰ ἐν τῇδε τῇ πολιορκίᾳ ξυμνεχθεῖν γενέσθαι, καὶ δύο δὴ ἄλλας ὑστάτας αἱμοὶ ἐν τοῖς ὀπίθε λόγοις εἰρήσονται. τότε δὴ ὁ τε χειμὼν ἔληγε, καὶ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτῃ τῇ πολέμῳ τῇδε, ὅν Πράκopiος ξυεῖγραφεν.

C A P U T I I I.

*Pestis & fames Romanos vexant. Gotthis aquæductus pro munimento. Romani, sua-
dente fame, decernendi cum Gotthis copiam a Belisario petunt: negat Belisarius,
eorumque orationem refellit.*

B **Η** ΔΗ ἦ τ' Ἰερωνῆς ἑοπῆς ἀρξαμένης, λιμός τε ὁμῶς καὶ λοιμός τοῖς ἐν τῇ πόλει ἐπέπεσε. καὶ τοῖς στρατιώταις μὴ σῖτος ἐτι ἐλείπετο, ἄλλο δὲ τ' ἐπιτηδείων εἶδεν. Ῥωμαῖοι δὲ τὰς ἄλλας ὁ, τε σῖτος ἐπελελοίπει, καὶ ὁ λιμός ἀκριβῶς ξυνὰ τῷ λοιμῷ ἐπὶ ἐς τὸν δὴ οἱ Γότθοι αἰδοῦμενοι, μάχη μὴ δακνυδιώδυν πρὸς τὰς πολεμίας ἐκείτ' ἦθελον, ἐφύλασσον δὲ ὅπως αὐτοῖς μηδὲν τὰ λοιπὰ εἰσκομίζοιτο. * ἐστὶ ἕως τούτου, ὕδατος ὁχετὴν δύο, μετὰ ξυλάτινης τε καὶ ἀππίας ὁδῶν, ὑψηλῶς ἀσάν, κυρτώμασι τε ἐπιπλεῖσον ἀνεχομένα. ταῦτα δὴ πῶς ὁχετὴν ἐν χώρῃ διέχοντι Ῥώμης σαδίοις πενήκοντα, ξυμβάλλοντες τε ἀλλήλοισιν καὶ τ' ἐναντίων ὁδὸν δι' ὀλίγα ἔειπετον. ὁ δὲ ἔμπροσθεν χώραν λαχὼν τὴν ἐν δεξιᾷ, τὴν αὐτὰ χωρεῖ φερόμενος τὰ δῶνυμα. πάλιν δὲ ξυνιόντες, καὶ χώραν τ' ὑποτέραν ἀπολαβόντες, τὸ λοιπὸν δακνυδιώδυν, καὶ ἀπ' αὐτῶν χωρὸν τ' μετὰ ξυ, ὁχύρωμα ξυμβαίνει τὸ ἐκ τ' ὁχετῶν περιβαλέσθαι. τῶν δὲ τὰ κάτω κυρτώματα οἱ βάρβαροι λίθοις τε καὶ πηλῷ φράξαντες, φρεῖς τε χῆμα πεποιύονται. καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἡν ἐπὶ πικιχίλις ἐν στρατοπεδῶσάμενοι, φυλακὴν εἶχον τ' μηκέτι τὰς πολεμίας ἐς τ' πόλιν τι τ' ἐπιτηδείων εἰσκομίζεσθαι. τότε δὴ Ῥωμαῖοι πᾶσα μὴ ἐλπίς ἀγαθὴ ἐπελελοίπει, πᾶσα δὲ ἰδέα κακῆ περιεσχέθη. ἕως μὲν οὖν σῖτος ἡμαξέτ' ἐστρατιωτῶν οἱ εὐτολμότατοι, ἐναγέσης αὐτὰς τ' τ' χρημὶ ἐπὶ θυμίας, ἵπποις τε ὁχεῖμενοι, καὶ ἄλλας ἐφείλοντες ἐν τοῖς λήϊοις ἐγίνοντο νύκτωρ, τ' πόλεως ἐμακρὰν ἀποδεν. καὶ τέμνοντες τὰς ἀσάχους, καὶ τοῖς ἵπποις, ἕως αὐτοὶ ἐφείλον ἐντιθέμενοι, ἕως τε τ' πόλιν λανθάνοντες τὰς πολεμίας ἐκόμενοι, καὶ χρημὶ μεγάλων Ῥωμαίων τοῖς εὐδαίμοσιν ἀπεδίδοντο. οἱ μὲν τοὶ ἄλλοι βοτάναις τισὶν ἀπέζων, οἱ αὖτε πολλαὶ ἀμφὶ τε τὰ ποταμίας καὶ τὰ περιβόλα ἐντὸς γίνονται βοτάνη δὲ γλῶτ' Ῥωμαίων, εἰ δὲ χειμῶνος ὥρα, εἰ δὲ ἐς ἄλλον ἐπιλείπει καιρὸν. ἀλλ' ἀνδεῖ τε αἰεὶ καὶ τεθνηκὼν εἰς πάντα τ' χρόνον. ἀφ' ὧν δὴ καὶ ἵπποφορβεῖν ἐν ταῦτα τὰς πολιορκημένους τετύχηκε. τινὲς ἦ καὶ ἐξ ἡμῶν τ' ἐν Ῥώμῃ θνησκόντων ἀλλάντας ποιέμενοι ἀπεδίδοντο λάττρα. ἐπεὶ δὲ σῖτον τὰ λήϊα ἐκείτ' εἶχε, καὶ ἐς μέγα κακὸν ἅπαντες Ῥωμαῖοι ἀφίκοντο. Βελισάριόν τε περίσαντο, καὶ ἐν μάχῃ μιᾷ δακνυδιώδυν πρὸς τὰς πολεμίας ὑάγκασον, Ῥωμαίων εἰδὲνα τ' ξυμβολῆς ἀπολείψονται ὑποχόρδοι. καὶ αὐτὰ ἀπορρυῖναι τε τοῖς παρῆσι, καὶ λίαν ἀχθόμενοι, τ' ἀπὸ τῶν δῆμα ἐλεξάν τινες τοὶ αὐτοὶ.

Οὐ προσδεχομένης ἡμᾶς ἡ παρῆσα, ὡς στρατηγὸς, κατέλαβε τὴν χῆν. ἀλλ' εἰς πᾶν ἡμῖν τοῦ αὐτοῦ τὸν τὰ τ' ἐλπίδος ἐκβέβηκε. τετυχηκότες δὲ ὧν ὑποτέρον ἐν ἐπὶ θυμίας κατέστημεν, ταῦτα ἐς τὴν παρῆσαν ξυμφορὰν ἤκομεν, καὶ περιέσκηκεν ἡμᾶς

ἡ προλαβέσθαι δόξα, τῇ καλῶς τὴ βασιλείᾳ προμηθείας ἐφίε-
 δαι, νῦν ἀνοία τε εἶσα καὶ κακῶν τῶ μεγίστων ὑπόθεσις. ἀφ' ἧ
 δὴ ἐς τὸ δὲ ἀνάγκης ἀφίγμεθα, ὥς ἐν τῇ παρόντι ἐτι βιάξο-
 θαι τὸ πρὸς τὰς βαρβάρους ὀπλίζεσθαι τετολμήκαμεν. καὶ συγ-
 γνώμη μὲν εἰ πρὸς Βελισάριον θρασυγνώμηθα. γαστήρ ἐκ οἰδεν,
 ὑπορῖσσε τῇ ἀναγκαίᾳ, αἰχμῶν δὲ ἀπολελογηδὼν ἡμῶν
 ὑπὲρ τῆς δὲ ἡμῶν τὴ προπτείας ἡ τύχη πάντων ᾗ εἰκότως ἀ-
 νιαράτατος δοκεῖ εἶναι, μηκυρόμηνος τοῖς ἐκ δὲ φερομένοις ὁ
 βίος. τὰ μὲν οὖν ἔμπεσόντα ἡμῖν ὁρᾷς δὴ πρὸς ἀγροὶ μὲν
 ἔστοι, καὶ χώρα ἔμπεσσε, ὑποπέπτωκε τῇ τῶ πολέμων χειρὶ.
 πόλις δ' αὖτις τῇ ἀγαθῶν ἀποκλείεται πάντων, ὧν ἐκίσμεν
 ἐξ ὅτε δὴ χρόνα. Ρωμαίων δὲ οἱ μὲν ἤδη κεῖνται, τὸ μὲν γὰρ
 κρύπτεσθαι κληρωσάμενοι. οἱ περιόντες δ' ἡμεῖς, ὡς ἂν συλ-
 λήβδω ἐπὶ πᾶσι πάντας τὰ δεινὰ, ζυυτετάχθαι τοῖς ἔμ-
 πεσμένοις δὲ χόμεθα. πάντα δ' οὖν τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὁ λιμός
 τὰ κακά φορητὰ δέκνυσιν. ἐνθα τε ἀνφαίνῃ, μὲν τῇ ἄλλων
 ἐπερχεται τὴ λήθης, καὶ θανάτους ἀπαντας, πλὴν τῇ παρ' αὐτῇ,
 ποροῖόντας, πρὸς ἡδονῆς εἶναι τοῖς ἀνθρώποις ἐργάζεσθαι. ἔως
 τοίνυν μὴ κεκράτηκεν ἡμῶν τὸ κακόνδός ἡμῖν ὑπὲρ ἡμῶν
 αὐτῶν ἀνελέσθαι τὴν ἀγωνίαν, ἐξ ἧς ἡμῖν ἡ περιεῖναι τῶν
 πολέμων, ἡ τῇ δυσχερῶν ἀπηνάχθαι ζυμβήσεσθαι. οἱς μὲν δ' οὖν
 ἐλπίδα σωτηρίας ἡ μέλινος φέρει, πολλὴ ἀνοία προτερή-
 σασιν, ἐς κίνδυνον τῇ ὑπὲρ τῇ ὅλων καδίσασθαι. οἱς δ' ἡ τῇ
 βραδυτῇ δυσκολώτερος ὁ ἀγὼν γίνεσθαι. τὸ καὶ πρὸς ὀλίγον
 ἀναβάλλεσθαι χρόνον, τὴ παραυτίκα προπτείας μεμπτό-
 τερον. Ρωμαῖοι μὲν τοσαῦτα εἶπον. Βελισάριος δὲ ἀμείβε-
 ται. ὧδε. ἀλλ' ἐμοὶ γὰρ καὶ λίαν προσδεχομένῳ τὰ παρ' ἡμῶν
 γεγένηται πάντα, ἐκβέβηκε δ' παρὰ δόξαν εἶδεν. ἐγὼ δ' οὖν
 οἶδα παλαιὰ δὴ μόνον, ὅτι πρᾶγμα ἀβεβλότατόν ἐστι. καὶ εἰ δὲ τὰ
 παρόντα φέρειν πέφυκεν, εἰ δὲ τὰ μέλλοντα προβεβλόσθαι
 ἀλλ' ἐγχειρεῖν μὲν δὲ πεπῶς αἰεὶ τοῖς ἀμνηστῶσι. δεφείρε-
 σθαι δὲ ἀνεπισκέπτως, ἐπισταται μόνον. ἐγὼ μὲν τοι ἐκ ἂν
 ποτε, δεφείτω ὑμετέραν ὀλιγωρίαν, εἰ δὲ ὑμᾶς ἀπολέσαι με-
 κὼν γεῖναι εἰδὲ ὑμῖν τὰ βασιλείᾳς ζωδιαφθείραμεν πρᾶγ-
 ματα. πόλεμος δ' οὗτος ἀλογίστος τῇ σπῆδὶς κατορθῶσθαι φιλεῖ,
 ἀλλ' ὁ βελία τε καὶ προμηθεία, τῇ τῇ καιρῶν αἰεὶ σαθμώμενος
 ῥοπήν. ὑμεῖς μὲν οὖν πεττῶν οἱ οὐ μὲν, τὸν ἔνα βελεσθε ὑ-
 περά πάντων ἀναρρίπτειν κύβον ἐμοὶ δ' ἐσυνήθεις αἰρεῖσθαι
 πρὸ τῇ ζυμφορᾷ τὸ ζυώτομον. εἶτα, σὺν ἡμῖν ἐπαγγέλλεσθε
 τοῖς πολέμοις δεφείρας ἵεναι πότε τὰς μελέτας τῇ πολέ-
 με πεπονημένοι; ἢ ποῖος τὰ τοιαῦτα ἐκμαθὼν τοῖς ὀπλοῖς,
 ἐκ οἰδεν ὅτι ἐχωρεῖ ἄχει τῇ δεφείρας ἡ μάχη; εἰ δὲ αὐτὸς
 σοὶ ἐμμελετᾷ ὁ πολέμιος ἐν τοῖς ἀγῶσι παρέχεται. νῦν
 μὲν οὖν τῇ πρὸς ὑμῶν ἀγάμει, καὶ συγγνώμην εἰμί τα-
 ραχῆς τῆςδε. ὡς δ' ὑμῖν ταῦτα ἐκ εἰς καιρὸν γέγονε. καὶ ἡμεῖς
 μελλήσει προμηθεῖ χρόμεθα, ἐγὼ δὲ δηλώσω. στρατεύμα
 ἡμῖν ἀειδμε κρείσσον ἐκ πάσης γῆς ἀθροίσας βασιλεύς
 ἐπεμψε. καὶ σόλος, ὅσος ἐπ' ὅποτε Ρωμαῖοις ζυυέση, τὴν
 τε Καμπανίας ἀκτὴν καὶ κόλπον τε Ἰονίαν τε πλεῖστα κα-
 λύπτει. ὀλίγων τε ἡμερῶν ζυῶ πᾶσι τοῖς ἐπιτηδεύουσιν παρ'
 ἡμᾶς ἤξει τὴν τε ἀπολείαν ἡμῖν δεφείσοντες, καὶ πλῆθει
 βελῶν τὰ τῇ βαρβάρων στρατόπεδα καταχάσσοντες. ἀνδ' ὧν
 καὶ ἐλογισάμεν, ἐς τὴν ἐκείνων παρεσίαν τῇ τῇ ζυμβολῆς
 τὸ τῇ πολέμῳ ποιεῖσθαι κράτος, ἢ σπῆδὴ ἀλογίστῳ θρασυγνώμῳ, τὴν τῇ ὅλων σωτηρίαν ποτεσθαι.
 ὅπως δὲ αὐτίκα τε ἤξει, καὶ μὴ περαιτέρω μελλήσασιν, ἐγὼ παρορήσω.

A studio gaudendi Caesarea providentia, Unde
 eo necessitatis adducti sumus, ut jam etiam
 uti vi audemus, & in Barbaros arma sume-
 re. Ac nobis detur venia, si apud Belisarium
 fidentius loquimur. Jejunos enim & inops ven-
 ter erubescere nescit. Fortuna quoque, qua
 premimur, nostram hanc excuset licentiam:
 siquidem vita omnium miserrima videtur esse,
 quæ infelicibus prorogatur. Vides quæ nobis
 acciderint. En, agros atque omnem late re-
 gionem hostis tenet: cunctis vitæ commodis
 urbs hæc interclusa est, idque tamdiu, ut
 spatium temporis vix animo complectamur.
 Jam Romanorum pars jacet insepulta: nos
 vero superstites, ut quæ patimur, uno omnia
 verbo comprehendamus, in numerum vel sic
 jacentium venire cupimus. Quos enim fames
 occupat, his mala quævis suadet esse tolerabi-
 lia, aliarumque ærumnarum oblivionem sua
 præsentia inducit, & quodlibet mortis genus,
 præter illud quod ipsa infert, homini suave
 reddit. Quamobrem patere, ut malo hoc non-
 dum fracti, pro nobis ipsi pugnemus, vel vi-
 ctoriam, vel ærumnarum finem consecuturi.
 Illi certe, quibus cunctatio spem salutis affert,
 stultissime fecerint, si rerum summam incertaminis
 aleam præstinent conijcere: qui vero prælii
 difficultatem augent mora, hæc, quantulum-
 que fuerit, ipsis vitio vertenda potius est,
 quam promptius ad audendum impetus. Huic
 Romanorum orationi Belisarius ita respondit.
 Ego vero, quæcumque fecistis hætenus, certa
 cogitatione præciperem, nec præter opinio-
 nem quidquam accidit. Quippe jamdiu novi
 insubidum esse vulgus, nec instantis patiens,
 nec futuri providum, nihil scire nisi difficil-
 lima facile semper aggredi, temereque in per-
 niciem ruere. At me cæca levitas vestra non
 ita movet, ut vos, resque Imperatoris perde-
 re vobiscum velim: Neque enim rem bellicam
 promovet inconsiderata celeritas, sed maturum
 consilium & providentia, quæ omnia occasio-
 num momenta ponderet. Vos, quasi alea lu-
 deretis, unius tali jactu summam rerum vul-
 tis subijcere. At meus non est mos compendia
 præoptare longioris operæ utilitatibus. Dein-
 de nobiscum vos hostem aggressuros pollicemi-
 ni. Verum quandonam vos re militari exercui-
 stis? Quis hanc disciplinam ipsa armorum tra-
 ctatione edoctus, ignorat, non eo pertinere præ-
 lium, ut repente erudiat usu rudem, nec ti-
 bi hostem in certaminibus umbratilem belli me-
 ditationem præbere? At vestram quidem ala-
 critatem demiror: excitati vero tumultus do ve-
 niam. Hoc demum a vobis factum alieno tem-
 pore, & nos sapienter cunctari probabo. Ad
 nos misit Imperator contractum ex universo Or-
 be exercitum innumerabilem: & classis, quan-
 ta nunquam a Romanis conflata fuit, Campa-
 niæ litus & sinus Jonii partem maximam te-
 git. Huc paucos intra dies advenient cum omni
 genere commeatum, nec inopiam modo a no-
 bis depellent; sed Barbarorum etiam castra ob-
 tinent telorum vi. Quamobrem satius esse duxi
 pugnam in eorum adventum differre, & victo-
 riam tuto consequi, quam præcipiti inconsulta-
 que audacia salutem communem projicere. Cæ-
 terum ut quamprimum adsint, nec morentur
 diutius, providebo.

Oratio Belisa-
rii.Edit. Paris.
pag. 395.

μᾶλλον ἀποδέσθαι καιρὸν, καὶ ζυῶ τῇ ἀσφαλεῖ
 τῇ τῇ ὅλων σωτηρίαν ποτεσθαι.

CAPUT IV.

Belisarius Procopium Caesariensem Neapolin mittit. Tibur & Albam praefidiis munit. Gotthi templa SS. Petri & Pauli numquam ausi violare. In eorum castris grassatur lues. Antonina cum Procopio classem in Campania curat. Vesuvij descriptio.

Procopium
Neapolim
mittit Belisarius.

Edit. Paris.
pag. 396.

Et Antoninam
uxorem.

Tibur & Al-
bam praefidiis
munit.

SS. Petri &
Pauli templa
numquam a
Gotthis vio-
lata.

Vix plebem Romanam Belisarius his verbis animatam remiserat ; cum Neapolim , quo missum ab Imperatore exercitum fama nuntiabat , auctorem huius Historiae Procopium destinavit , iussitque frumento naves implere plurimas , nec milites solum cogere omnes , cum ab urbe Bybantis recentes , tum qui in eo tractu , sive ut equos suos servarent , sive aliam ob causam restabant , quales multos per Campaniam sparsos audierat : sed partem etiam praefidiorum , quae ibi essent , deducere , & cum ipsis Ostiam (id Romanorum navale est) frumentum advehere , quam celerrime posset . Ille cum Mundila Praetoriano & paucis equitibus per eam portam , quae a Paulo Apostolo nomen habet , sic egressus est nocte , ut hostium castra fefellerit , praefidii gratia proxime viam Appiam posita . Dein Mundila Romam reverso , ac referente jam in Campaniam pervenisse Procopium , Barbarorum nemine facto obviam ; propterea quod hostes totam noctem se se castris tenerent ; laeta spes omnibus affulsit , & plenus fiducia Belisarius hoc consilium cepit . Magnam equitum partem in vicinas munitiones emittit , praecipiens , ut , si qua hostium manus illac commeatus in castra importare velit , crebris inde factis excursibus , & insidiis ubique stratis , id numquam patiantur ; sed omni ope prohibeant : quo & urbs minori quam ante prematur penuria , & obsideri potius Barbari , quam Romanos obsidere videantur . Martino Traianoque imperat Tarracinam abeant cum viris mille : quibuscum & Antoninam uxorem mittit , iussam proficisci inde Neapolim cum nonnullis , & fortunam , quares-cumque suas maneret , expectare in tuto . Ad Tiburtinum castellum , quod Roma stadiis abest CXL. Magno & Sinthue Praetoriano ducibus , quingentos fere destinat . Jam ante ad Albano-rum oppidum , in via situm Appia , totidemque ab urbe stadiis distitum , Gontharin cum Erulorum agmine miserat : quos Gotthi non multo post inde vi expulerunt .

Templum est Pauli Apostoli , quod a moenibus Romae stadiis XIV. distat . Alluitur fluvio Tiberi , nullis septum operibus : quamquam ab urbe pertinens ad templum hoc porticus , & vicina utrique aedificia , faciles negant ad locum aditus . Porro Gotthi sacram hanc Pauli aedem Apostoli , itemque alteram Apostoli Petri sic reverentur , ut neutram toto belli tempore , ne minimum quidem , violarent . at Sacerdotibus de more sacra illic omnia procurare licuerit . Iussus a Belisario Valerianus , Hunnis secum eductis omnibus , in eo loco , ad Tiberis ripam , castra ponere , tum ut liberius equos alerent , tum ut Gotthis facultas minor esset , longius a suis castris evagandi ad libitum ; mandatum exequitur , Hunnisque , ubi Magister militiae praescripserat , metatis , in urbem redit . His constitutis , nihil movebat Belisarius , nec pugnam laceffebat ; ad externam vim , si qua ingrueret ,

A ΤΟΥΤΟΙΣ μὲν Ῥωμαίων τ' δῆμον παραδρασιώας, Βελισάριος ἀπεπέμψατο Προκόπιον δὲ, ὃς τὰ δὲ ξυνέγραφεν, αὐτίκα εἰς Νεάπολιν ἐκέλευεν ἵεναι. φήμη γάρ τις περὶ ἡγελλεν, ὡς στρατόμα ἐνταῦθα βασιλὸς πέμψει καὶ οἱ ἐπέσειλκον, ναῦς τε ὅτι πλείσας. σίτε ἐμπλήσασθαι, καὶ στρατιώταις ἀγεῖραι ἅπαντας, ὅσας ἐν τῇ παρόντι ἐκ Βυζαντίου ἦκεν τετύχηκεν. ἢ ἵππων φυλακῆς ἕνεκα, ἢ ἄλλοις οὐσι ἐνταῦθα λελεῖσθαι. οἷους δὲ πολλὰς εἰς τὰ ἐν Καμπανίᾳ χωρία ἠκηκῆν ἵεναι. τινὰς δὲ καὶ τῇ ταύτῃ φρεσὶν ἀφελῆσθαι, ἢ ξενεῖν τε ξυν αὐτοῖς τὸν σῖτον * παρακομίζοντι ἐς Οσίαν ὅτι τάχος, τὰ * παρακομίζοντα Ῥωμαίων ἐπίνειον. καὶ ὁ μὲν ξυν τῇ Μουσίδῃ τῇ δουροφόρῳ, καὶ ὀλίγοις ἵπποισι δὲ πύλης, ἢ Παύλῳ τῷ ὑποπόλεμῳ, νύκτωρ διήλθε, λαθὼν τὸ τ' πολεμίων στρατόπεδον, ὅπερ ἄγχι τοῦ ὁδοῦ τ' Αππίας ἐφύλασεν. ἐπειδὴ τε εἰς Ῥώμην οἱ ἀμφὶ Μουσίδαν ἐπαυήκοντες ἀφ' ἧς καὶ ἡδὴ Προκόπιον ἐς Καμπανίαν, κἀκεῖ ἐντυχόντα τ' βαρβάρων, ἀπήγγελλον νύκτωρ ὅδ' ἔποτε τὰς πολεμίας ἐξῶ τ' στρατοπέδου ἵεναι. δὲ ἐλπίδος μὲν γεγέννηται ἅπαντες. Βελισάριος ὁ θάρσυσας ἡδὴ, ἐπενοῖε τὰ δὲ τ' ἵππεων πολλὰς εἰς τὰ πλησίον ὅδ' ἐπέμψεν ὁχυρώματα, ἐπισείλας δὲ τινες τ' πολεμίων ταύτη ὥσιν, ἐφ' ᾧ τὰ ἐπιτίθεται εἰς τὰ στρατοπέδα ἐσκομίζονται, ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπεκδρομάς τε καὶ ἐνέδρας πανταχόθεν τ' τῇδε χωρίων ἀεὶ ποιούμενας μὴ ἐπιβέβηεν, ἀλλὰ παντὶ δένει ἀπείργειν ὅπως ἢ τε πόλις ἐλασσόνως ἢ ἄρτερον τῇ ὑποείᾳ πιέζοιτο, καὶ οἱ βάρβαροι πολιορκεῖσθαι μάλλον, ἢ αὐτοὶ πολιορκεῖν Ῥωμαίους δόξειαν. Μαρτίνον μὲν καὶ Τραϊανὸν ξυνὸν χιλίοις εἰς Ταρρακίναν ἐκέλευεν ἵεναι. οἷς δὲ καὶ Ἀντωνίναν τὴν θυγατέρα ξυνέπεμψεν ἐντειλάμενος εἰς τὴν Νεάπολιν αὐτὴν εἰσελθεῖν ξυνὸν ὀλίγοις τισί, καὶ τύχῃ ἐκ τῆς ἀσφαλῆς τὴν σφίσι ξυμβησομένην καραδοκεῖν. Μάγνον τε καὶ Σινθύν τ' δουροφόρον πεντακοσίους μάλιστα ἐπαγομένους, εἰς Τιβέρων τὸ φρεσὶν ἐπέμψας, σάδεις τεσσεράκοντα καὶ ἑκατὸν Ῥώμης διέχον. εἰς μὲν τοὶ τὰ Ἀλβανῶν πόλιν σάδεις μὲν ποσὲς ἀπέχον, ἐν δὲ τῇ Αππίᾳ ὁδῷ κείμενον, ἄρτερον ἡδὴ Γόνθῳ ξυνὸν Ἐρῆλοκ τισὶ πέμψας ἐτυχεν. ὅς δὲ οἱ Γόνθοι βιασάμενοι, ἐξήλασαν ἐνθένδε ἕκαστον ὕπερον.

Εἰ δὲ τις νεὺς Παύλῳ τῷ ὑποπόλεμῳ, Ῥώμης τ' περιβόλα τεσσεράς καὶ δέκα σάδεις ἀπέχον. ὁ, τε ποταμὸς αὐτ' παραρρεῖ Τίβερεϊ. ἐνταῦθα ὁ χώρωμα μὲν ἐδαμῆ ἐστι. σοὰ δὲ τις ἄρτι εἰς τὴν νεὺν διήκῃσα ἐκ τ' πόλεως, ἄλλαι τε πολλαὶ οἰκοδομίαι ἀπ' αὐτῶν ἔσται, ἐκ δὲ φρεσὶν ποιεῖσι τ' χώρον. ἐστὶ δὲ τις καὶ αἰδὼς πρὸς ταῦτα δὴ τὰ ἱερὰ τῆς Γόνθοις. εἰς ἑδῆτερον γοῖν τοῖν ὑποπόλεμον νεὺν, παρὰ πάντα τ' τ' πολεμικαὶ κερὶν, ἢ καὶ τι πρὸς αὐτῶν γέγονεν. ἀλλὰ πάντα τῇδε τοῖς ἱερῶσιν, ἢ περὶ εἰσθῆται, ἐξοσιεῖσθαι ξυμβέβηκεν. ἐν τῇδε δὲ τῇ χωρίῳ Βαλεριανόν, τὰς Οὔνας ἅπαντας ἀπαγαγόντα, χαράκωμα περὶ τῇ Τιβέριδος τὴν ὁχλὺν ἐκέλευε ποιεῖσθαι ὅπως ἂν αὐτοῖς τε ἀδέεσσον οἱ ἵπποι τρέφοντο, καὶ οἱ Γόνθοι μάλλον ἐτι ἀνασείλοιντο, τὰ κατ' ἐξοσίαν ὡς ὑποτάκῃ τ' στρατοπέδων τ' σφετέρων ἵεναι. ὁ δὲ καὶ ταῦτα ἐποίησε. ἐπειδὴ τε οἱ Οὔνοι ἐνταῦθα ἐστρατοπεδούσαντο, ἢ περὶ ὁ στρατὸς ἐνετέλλετο. εἰς τὴν πόλιν ἀπήλαυνε. ταῦτα μὲν οὖν Βελισάριος ἐξαπεπραγμένος, ἡσύχαζε, μάχης μὲν

* ἐπ' αὐτῷ

ἐκ ἄρχων, ἐκ δὲ τῆς αἰμύνης αὐτοῦ ἀποδυσμέμμετος, ὡς τις
 ἔξωθεν ἀπ' αὐτῆς κακουργήσων, ἰοί. καὶ σίτον μὲν τοῖς τισί
 τῶν Ρωμαίων δήμῳ παρέχοντο Μαρτίνος δὲ καὶ Τραϊανὸς
 διελθόντες νύκτωρ τὰς τῶν πολεμίων στρατοπέδα, ἐπειδὴ ἐν
 Ταρρακίῃ ἐγένοντο, Ἀντωνίαν μὲν ἐς Καμπανίαν ξυλὸν ὀλι-
 γοῖς τισὶν ἐπέμψαν αὐτοὶ δὲ τὰ ταύτην ὁχυρώματα καταλα-
 βόντες, ἐνθεν τὸ ὁρμώμενον, καὶ τὰς ἐφόδους ἐκ τῆς αἰφνιδίως
 ποιέμενοι, τῶν Γότθων τὰς τὰ ἐκείνη περιμόντας χωρεῖα ἀνέ-
 σελον. Μάγνης δὲ Σινδύης τὴν τε φρενὶς ὅσα κατεπεπτώ-
 κει, ἐν βραχεὶ ἀνφοδομήσαντο χρόνῳ καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀσφα-
 λείᾳ ἐγένοντο, ἦδη μᾶλλον ἐλύπουν τὰς πολεμίας, ἅτε αὐτῶν
 τὸ ἐπιτείχισμα ἐκ ἀποδυνάμει συχνὰ τε καταδέοντες, καὶ τῇ
 ἀποροδοκίᾳ ἐμπλήσαντες αἰετῶν βαρβάρων τὰς τὰ ἐπι-
 τήδεα παραπέμποντας ἕως Σινδύης, ἐν μάχῃ δὲ τινι δό-
 ρατι πληγεῖς τὴν δεξιὰν χεῖρα, τῶν τε νύκτων οἱ ὀλοκο-
 πέντων, δότομαχος τοιοῦτον γέγονε. καὶ Οὐννοὶ δὲ τὸ στρατό-
 πεδον ἐν γειτόνων ὥσπερ μοι ἐρρήθη) πεπονημένοι, ἐκ ἐ-
 λάσσω κακὰ τὰς Γότθους ἐποίουν. ὥστε καὶ αὐτοὶ τῶν λιμῶν
 ἐπιέζοντο ἦδη, ἐκείνῃ σφίσι δαδείας ἔσης τὰς ἑοφάς, ὥσπερ
 τὸ πρότερον, εἰσκομίζεσθαι, καὶ λοιμὸς δὲ αὐτοῖς ἐπιπείσων.
 πολλὰς δὲ φθαίρει καὶ μάλιστα ἐν τῇ στρατοπέδῳ, ὅπερ αὐ-
 τοῖς ἀγχαῖς τῆς Ἀππίας ὁδὸς ὕστατον, ὥσπερ μοι ἀποδεδήλω-
 ται, γεγονὸς ἔτυχε. καὶ αὐτῶν ὀλίγοι ἐνθένδε ὅσοι καὶ διεφθά-
 ρισαν, ἐς τὰλλα χαρακώματα ὑπεχώρησαν. ταῦτό δὲ τῷ
 καὶ Οὐννοὶ παθόντες, ἐς Ρώμην ἐσπῆλθον. ταῦτα μὲν οὖν ἐ-
 γένετο τῇδε. Προκόπιος δὲ, ἐπεὶ ἐν Καμπανίᾳ ἐγένετο τῇ-
 δε. Προκόπιος δὲ, ἐπεὶ ἐν Καμπανίᾳ ἐγένετο, στρατιώτας τε
 καὶ ἡσυχίας πεντακοσίους ἐνταῦθα ἡγεῖται καὶ νεῶν πολὺν τι-
 χῆμα σίτες ἐμπλησάμενος, ἐν παρασκευῇ εἶχε παρὼν δὲ
 οἱ καὶ Ἀντωνίαν καὶ πολλὰ ὕστερον, καὶ τὴν πόλιν ἦδη ξυλὸν αὐτῶν
 ἐπεμελεῖτο.

Τότε καὶ τὸ ὄρος Ὀβέβιος ἐμυκήσατο μὲν, καὶ μὲν τοῖς ἡρόδωτο
 καὶ τοῖς γεωγράφοις ἐπὶ δόξος ἀπ' αὐτῆς ἐγγόνει, ὅτι ἐρδύζεται.
 διὸ δὴ καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις ξυμβέη ἐς δέος μέγα ἐμπεπτωκέ-
 ναι. τὸ δὲ ὄρος τῷ Νεαπόλεως μὲν ἐβδόμηκοντα σταδίοις διέ-
 χει, τὴν ἀμμένον αὐτῇ πρὸς βορρᾶν ἀνεμῶν. δότομον δὲ ἀ-
 τεχνῶς ἐστὶ. τὰ κάτω μὲν ἀμφιλαφὲς κύκλῳ τὰ ὑπὲρ δὲ ἢ,
 κρημνῶδες τε καὶ δεινῶς ἀγέρων. ἐν δὲ τῇ τῇ βεβίᾳ ὑπερβολῇ
 ἀπὸ λαίων καὶ μέσον μάλιστα βαδὺ φαίνεται ὥστε εἰκάζειν
 αὐτὸ ἄχει καὶ ἐς τὰς ἄχατα τὰ ὄρη διήκειν. καὶ πῦρ ἐνταῦθα
 ὄραν πάρεστιν, ὡς τις ὑπερκύπτειν τολμήσει. καὶ χρόνῳ
 μὲν τῷ ἄλλῳ ἢ φλόξ ἐφ' αὐτῷ σρέφεται, πράγματα δὲ ἐν
 παρεχόμενῃ τῇ ταύτῃ ἀνθρώπων. ἐπειδὴ δὲ κτύπον τινὰ
 μυκηθμῷ ἐμφορῇ τὸ ὄρος ἀφίη, κόνεως μέγα τι χεῖμα καὶ
 πολλὰ ὕστερον ἐκ τῆς ἐπιπλείστον ἀνίησι. καὶ μὲν τινὰ ὁδὸν
 τὸ κακὸν τῷ βαδίζοντι λάβη, τῶν δὲ τὸν ἀνθρώπων ἔδει-
 μιᾶ μηχανῇ βιώσεσθαι ἐστὶν ὡς οἰκίαις τισὶν ἐπιπέ-
 σοι πίπτει καὶ αὐταὶ, τῶν δὲ κόνεως πλήθει ἀχρόμυλαι. ἀ-
 νέμει δὲ σκληρὰ (ἀν' ἑποτύχη) ἐπιπεσόντος, ἀνιέναι μὲν αὐ-
 τῷ ξυμβαίνει ἐς ὕψος μέγα, ὡς μηκέτι ἀνθρώπων ὁρατῶν
 γίνεσθαι φέρεσθαι ὅπῃ αὐτῇ τὸ πνέμα ἐπὶ φορὸν ἰοί.
 ἐμπίπτειν τε εἰς γλῶσσην ὡς ἐκαστὸν τυγχάνει ὅσα καὶ ποτε
 μὲν φασὶν ἐν Βυζαντίῳ ἐπιπεσῶσαν ἡπὸς ἐκπλήξαι τὰς ταύ-
 τη ἀνθρώπους, ὥστε πανθημεῖ, ἔξ ἐκείνης δὲ καὶ ἐς τὸδε τὸ χρό-
 νον, λιταῖς ἐν αὐτοῖς ἐξιλίσκασθαι τὸ Θεὸν, ἐγνώσαν. ἐς
 Τεῖον δὲ τὸ Λιβύης χρόνῳ ἐτέρῳ ἐμπεπτωκέναι. καὶ πρό-
 τερον μὲν ἐν αὐτῶν ἐκατ', ἢ καὶ πλείονων, τὸ μυκηθμὸν τῶν
 φασὶ γενέσθαι ὕστερον δὲ καὶ πολλὰ ἔτι θάσαν ξυμβῆναι.
 τῷ μὲντοι ἀπὸ χειρὸς ἀμείνοιο λέγασιν, ὅτι δὴ ἐπειδὴ τῇ
 βεβίᾳ ταύτῃ ἐρδύζεσθαι τὴν κόνιν ξυμβαίνει, δὴ θλίβειν ἀνάγκη τὰς
 καρπὰς καὶ τὴν ἐκείνην χώραν ἀπασαν. ἀνὴρ δὲ λεπτότατος ἐστὶ,
 καὶ πρὸς ὑγίαν ἰκανὸς πεφυκώς, ἐν τῇ ὁρεὶ τῇ πάντων μάλιστα
 ἐς τὸ ἀμέλει τὰς φθόγας ἀλόντας ἐκ τῆς ἀνωθεν χρόνων ἰατρῶν πέμπεσι.
 τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ Βεβίᾳ ταύτῃ πηγεῖ.

A a mœnibus propulsandam paratissimus. Ac
 nonnullis quidem e Romana plebe fru-
 mentum præbuit : Martinus vero ac Tra-
 jani noctu castra hostium prætergressi,
 post suum Tarracinam adventum, Anto-
 ninam cum paucis in Campaniam miserunt,
 & vicinis munitionibus occupatis, cœpe-
 runt ita inde erumpere, ut Gothos, ea
 pervagantes loca, subitis represserint in-
 cursionibus. Magnus & Sinthues, repa-
 ratis brevi ruinis omnibus castelli Tibur-
 tini, jam in tuto positi, hostem, cui
 munimentum hoc prope imminabat, ma-
 gis ac magis vexabant, crebrisque & im-
 provisus excursibus Barbaros, deductores
 commeatum, percellebant : donec Sin-
 hues, hasta in quodam certamine manu
 dextera vulnerata, ac præcisus ipsius ner-
 vis, caufarius in posterum fuit. Nec
 minora Gotthi damna ab Hunnis, in pro-
 pinquo, ut dixi, metatis, accipiebant :
 ita ut jam ipsos quoque urgeret fames,
 erepta, qua prius gaudebant, libera po-
 testate importandæ rei cibariæ. Accessit
 pestilentia, quæ cum eos invasisset, mul-
 tos necabat, præcipue in castris, quæ
 ad viam Appiam, uti supra commemo-
 ravi, postremo fecerant. Quicumque su-
 perfuerunt, sane pauci, in alia castra
 se receperunt : idem passi Hunni, Ro-
 mam ingressi sunt. Hæc ibi. Procopius
 vero, postquam in Campaniam venit,
 illic milites minimum quingentos collegit,
 & onustas frumento naves quam plurimas
 disposuit. Haud multo post affuit Anto-
 nina, & cum eo tum classem curare cœ-
 pit.

Edit. Paris.
pag. 397.Gotthi fame
& peste labo-
rant.Procopius &
Antonina
classem curant.Vesuvius
mons.

Eodem tempore Vesuvius mons immu-
 giit : at eorum nihil evomuit, quorum
 eruptionem mugitus ille minari sic vide-
 batur, ut indigenæ vehementer expave-
 rint. Distat mons Neapoli stadiis Lxx.
 obversus illi a Septentrione. Admodum
 præruptus est : imus quidem ejus ambi-
 tus grata nemorum opacitate blanditur ;
 superior vero præcipitiis summaque horret
 asperitate. In medio fere vertice hiatus
 apparet, tam altus, ut ad imas mon-
 tis radices pervadere videatur. Si quis
 ibi audeat intro despicere, huic ignem
 videre licet : cujus flamma alias in se
 volvitur, nemini incolarum molesta.
 Verum ubi mons mugitui similem edit
 sonitum, plerumque ingentem cineris vim
 prorumpit haud multo post : quæ pestis
 si in via quempiam deprehenderit, nullo
 pacto mortem potest effugere : si in
 domos inciderit, eæ corruunt, oppres-
 sæ copia cineris. Hic demum, si for-
 te ventus vehementior incumbat, in su-
 blime adeo tollitur, ut visum fugiat,
 & quocumque impellit aura, perlatus,
 in terram decidat remotissimam. Ferunt
 illius casu sic territum aliquando Byzan-
 tium, ut quæ tunc ad placandum Deum
 decretæ sunt, etiamnum habeantur solen-
 nes supplicationes. Alio tempore cadem
 eum excepit Tripolis Libyæ. Jam
 autem anni sunt centum, & amplius,
 ut perhibent, cum prior mugitus edi-
 tus fuit ; alterius multo recentior est me-
 moria. Cæterum affirmant fieri non pos-
 se, quin omnis regio, in quam ci-
 neres Vesuvius eructaverit, exuberet
 frugibus. In eo monte cælum est tenuis-
 simum omnium, ac saluberrimum. Eo
 certo Medici diutina tæbe correptos mit-
 tunt. Sed de Vesuvio hæc.

pag. 398.

CAPUT V.

Recentes Byzantio copiae veniunt Belisarii stratagema. Audax facinus Aquilini. Trajani vulnus mirabile.

Adveniunt re-
centes Roma-
nis copiz.

Edit. Paris.
pag. 399.

Belisarii stra-
tagema.

HOC interim spatio alia Byzantio copiarum navibus advectæ sunt. Ac Neapolim quidem tria Isaurorum millia, Paulo & Conone ducibus, appulerunt; Hydruntem vero Thraces equites DCCC. quibus præerat Joannes, Vitaliani tyranni nuperi ex sorore nepos; & cum his e numeris equestribus alii milites mille, quibus, ut alios taceam, Alexander & Marcen- tius imperabant. Jam & Zeno cum CCC. equitibus Romam per Samnium ac viam Latinam pervenerat. Postquam autem Joannes quoque cum cæteris omnibus in Campaniam advenit, coactis e Calabria plaustris quamplurimis instructus, adjunxit se quingentis illis, qui ex Campania, uti diximus, collecti fuerant. Hi secundum mare iter facientes, plaustra secum trahabant eo consilio, ut, si hostis occurreret, illis in castrorum speciem circumvallati, vim illatam repellerent. Idem Paulo & Cononi mandaverant, ut celeri navigatione usi, copias secum ad Ostiam, Romanorum navale, jungerent. Magno frumenti numero in plaustra imposito, naves cunctas non solum frumento, sed vino etiam rebusque omnibus necessariis compleverant. Martinum quidem ac Trajanum apud Tarracinam se offensuros & cum ipsis inde profecturos rebantur; verum, ubi proxime ventum est, eos Romam paulo ante revocatos abiisse intellexerunt. Certior factus Belisarius Joannis copias progredi, ac veritus ne ingenti hostes numero facti obviam eas delerent, rationem hanc iniit. Portam Flaminiam, ad quam hostes castra locaverant, ipse belli hujus initio, quemadmodum in superiore libro narravi, lapideo pariete obstruxerat; ne ea Barbari vel inferre vim facile possent, vel in urbem quidquam moliri. Quocirca numquam ibi pugnatum fuerat, & ea parte nihil hostile Barbari suspicabantur. Belisarius præstructum huic portæ objcem noctu demolitus, quod nemini se facturum prædixerat, partem exercitus maximam ibi disposuit. Prima luce, Trajanum ac Diogenem porta Pinciana cum equitibus mille emittit, jubetque telis castra impetere, & ubi hostes eruperint, abjecto pudore, ad muros usque refugere citato cursu. Nonnullos etiam circa hanc portam collocat. Ergo qui cum Trajano erant, Barbaros ex Belisarii præscripto lacerant: tum eos Gotthi ex omnibus castris confluentes repellere: mox intendere utrique cursum ad urbis mœnia, hi fugientium speciem atque opinionem præbentes; illi se hostem in fugam agere existimantes. Simul hostes Belisarius vidit instando provehi, portam Flaminiam aperit, copiasque in Barbaros nec opinantes emittit. Viæ, quæ illic est, imminebat unum ex Gotthorum vallibus: pro quo erant angustiae præcipientes atque aditu difficillimæ. Ut primum hostes eo vidit accedere Barbarus quidam indutus lorica, validoque ad pugnandum corpore præditus; prior insiluit, sociosque inclamans, hortatur, ut jam ocyus angustias occupent, ac secum custodiant. Sed antevergens Mundilas, ipsum obtruncat, nec Barbarum quemquam in angustum aditum succedere sinit.

ΕΝ τῷ δὲ καὶ ἄλλο στρατόμακον Βυζαντίῃ κατέπλοον. Ἰσαύρων μὲν, ἐς τὴν Νεαπόλεως λιμένα, ἑξαχίλιοι. ὧν Παῦλος καὶ Κώνων ἡγουῦτο· ἐς δὲ Δρυοῦντα δὲ Θράκες ἰππεῖς ὀκτακόσιοι· ὧν Ἰωάννης ἡρξεν ὁ Βιταλιανὸς τὴν προαίαν τετραννηκότος ἀδελφιδῆς καὶ ζυῶν αὐτοῖς ἕτεροι στρατιῶται ἐκ καταλόγου ἰππικῆς χίλιοι ὧν ἄλλοι τε καὶ Ἀλέξανδρος τε καὶ Μαρκεντίος ἦρχον. ἐτύγχανε δὲ ἡδὴ καὶ Ζήνων ζυῶν τετρακοσίοις ἰπποδυσιν ἐς Ρώμην ἔλθετε Σαμνίῃ καὶ Λατίνῃς ὁδῶν ἀφικόμενος. ἐπεὶ δὲ καὶ Ἰωάννης ζυῶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐς Καμπανίαν ἦλθεν, ἀμάξας πολλὰς ἐκ Καλαβρῶν ἔχων, ἀνελίγνυτο τοῖς πεντακοσίοις ὑδροισμένοις ἐκ Καμπανίας, ὥσπερ μοι εἴρηται. ἔτοι μὲν ὁδὸν ἔχοντες τὴν παραλίαν, ζυῶ ταῖς ἀμάξαις ἦσαν, ἐν νῶ ἔχοντες, ὡς τι ἀπαντήσῃ πολεμίων σφίσι, κύκλον τὴν τινα καὶ χαρακώματος χῆμα τὰς ἀμάξας ποισαμένους, ἐν δὲ τὴν δὲ τὰς ἐπιόντας ἀμύνασθαι. τοῖς δὲ ἀμφὶ Παῦλόν τε καὶ Κώνωνα πλεῖν κατὰ τὰς ἰσθμίας ἐκέλευον, καὶ σφίσι εἰς Οὐσίαν ξυμμίξαι τὸν Ρωμαίων ἐπὶ νεῖον, σὶ τον μὲν ἰκανὸν ἐν ταῖς ἀμάξαις ἐνδεμένοις, τὰς ναῦς ἀπάσας καὶ σὶ τὰ μόνον ἐμπλησαμένοις, ἀλλὰ καὶ οἷον καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀπάντων. καὶ αὐτοὶ μὲν τὰς ἀμφὶ Μαρτίνον καὶ Τραϊανὸν ὄντο ἐς τὰ ἐπὶ Ταρακίνης χωρία δὴρήσειν καὶ ζυῶ αὐτοῖς ἐν δὲ τὴν εἶναι. γερονέτες δὲ ἀγχις, ἐμαθόντες ὅτι οὐλίγῳ προτερον ἐς Ρώμην μετὰ πεμπτοὶ ἀνεχώρησαν. Βελισσαρίου δὲ τὰς ἀμφὶ τὸν Ἰωάννην προεῖναι μαθὼν, καὶ δέσας μὴ σφᾶς οἱ πολεμιοὶ, πλήθει πολλῶν ἀπαντήσαντες, ἔσχαφείρῳσιν, ἐποίει τὰδε. πύλῳ τὴν Φλαμινίαν, καὶ δὴ αὐτῆς ἀγχις ἐν στρατῷ πεδούσας τὰς πολεμίας τετύχηκε, λίθων οἰκοδομίας αὐτὸς κατ' ἀρχὰς τὰς δὲ τὰς πολεμίας ἀπέφραξεν· ὥσπερ μοι ἐν τοῖς ἐμπαροῦσιν λόγοις ἐρρήθη ὅπως δὴ μὴ ἐνθενδε οἱ πολεμιοὶ δι' ἐπεὶ τὸς ἔχουσιν ἢ βιάζεσθαι ἢ τινα ἐπιβολὴν ἐς τὴν πόλιν ποιῆσθαι. καὶ ἀπ' αὐτῶν ξυμβολῶν καὶ δεμίαν ἐν ταύτῃ γεγονέναι ξυμβέβηκεν, ἐδὲ τοῖς βάρβαροι, ἐσσεῖσθαι σφίσι πολεμίων ἐν δὲ τὴν ὑπὸ πύλῳ. ταύτης τὴν πύλης νύκτωρ τὴν οἰκοδομίαν περιελών, ἐδὲν τὴν πάντων προειρημένον, τὸ πλεῖστον τὴν στρατὸν ἐν ταῦτα ἡτοίμαζεν. ἅμα τε ἡμέρῃ δὲ πύλης Πιγκιανῆς Τραϊανὸν τε καὶ Διογένην ζυῶ ἰπποδυσὶ χίλιοις ἐπεμψεν. ἐς δὲ ἔν τε τοῖς χαρακώμασι βάλλειν ἐκέλευσε, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐναντίοι ἐπ' αὐτῶν ἰώσιν, φέγγειν τὴν ἡμισυ αἰδεμένους, καὶ μέχρ' ἐς τὴν βερίβολον ἀπελαύνειν δρόμῳ. τινὰς δὲ καὶ ταύτης ἐν τῇ πύλῳ εἰσεσεν. οἱ μὲν αὖτε ἀμφὶ Τραϊανὸν, κατὰ περ σφίσι ἐπέσπελλε Βελισσαρίου, τὰς βαρβάρους ἡρέδίζον· καὶ αὐτὰς οἱ Γότθοι, ἐκ πάντων ἀγχιρὸν τὴν χαρακώματων, ἡμύνοντο. ἀμφοτέρω τε ὡς τὰ χεῖρα ἐπὶ τὴν πόλιν περιβολὸν ἦσαν οἱ μὲν ὅτι φέγγειν δόξαν παρέχοντες· οἱ δὲ διώκειν τὰς πολεμίας οἰόμενοι. Βελισσαρίου δὲ, ἐπειδὴ τὰ χεῖρα τὰς ἐναντίας ἐς τὴν διώξιν κατὰ τὰς ἀμύνας εἶδε πύλῳ τε τὴν Φλαμινίαν ἀνοίγνυσθαι, καὶ τὸν στρατὸν ἐπὶ τὰς βαρβάρους καὶ προσδεχομένους ἀφίστην. ἐν θὲ τῇ Γότθων στρατῷ πεδὸν περὶ τὴν ταύτην ὁδὸν ἐτύγχανεν ὅν. καὶ τις αὐτῶν ἐμπαροῦσιν ὡς ενοχλοῦσα κρημνώδης τε, καὶ δεινῶς ἀβατος. ἐν ταῦτα τῇ τις βαρβάρων τεθωρακισμένους τε, ἐς σώματος δὲ ἐς ἀγῶνα ἦσαν, ἐπειδὴ εἶδε προεῖναι τὰς πολεμίας, προτερήσας εἰσήκει, καὶ τὰς ἐπαίρας ἐκάλει τε καὶ πρότερον ἡδὴ τὴν στρατοχώραν καὶ λαβεῖν καὶ ξυμφυλάσσειν ἤξιεν. Μουσιλάς δὲ φθάσας, αὐτὸν τε ἔκτεινε, καὶ τῇ ἄλλων βαρβάρων ἐδὲ τὸν διελθεῖν τὸν σενωπὸν ξυμχώρησεν. διελ-

διελθόντες οὐκ ἐδένος σφίσι νῆας ἀντιστοιχῶντες, ἐς τὸ πλησίον χαράκωμα ἵκοντο· καὶ αὐτὲς τινες δὲ ὀλίγαι ἄποπειρασάμεναι, καὶ ἔχοντες ἐλπίδα καὶ χαράκωματος, καὶ περὶ πολλῶν ἐν ταῦθα ἐγκαταλειμμένων βαρβάρων· ἡ δὲ πόλις ἐς μέγα τι βάθος ὁρώρου καὶ χερσὶ ἐνθενδε ἀφῆρηται, ἐς τὸ ἐντὸς αἰὲν ἐντιθέμενος μοῖραν, ἐς ὃς τε ἦρετο, καὶ ἀντὶ τείχεος ἐγένετο. τοῖς τε σκόλοφι περιεσφύρωτο ὑπερρυῶς, ὅς ἐστι τελίαν ἐσυχνοῖς ἔσιν. οἱ δὲ θάρσυνον οἱ βάρβαροι, καρτερῶς τὰς πολέμους ἡμιούντο. ἐς δὲ τὴν Βελισαρίου ὑπαπιστῶν, Ακυλίου ὄνομα, δραστέος ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλισσά, λῶρα λαβόμενος ἵππου, ἐνθενδε ξυῖ πρὸς ἐς μέσον τὸ χαράκωμα ἤλατο, καὶ τινὰς τῶν ἐναντίων αὐτὸς ἐκτενε. περὶ πάντων δὲ αὐτῶν, συχναὶ τε ἀκοντίζοντων τῶν ἐναντίων, ὁ μὲν ἵππος πληγὰς ἐπέσεν αὐτὸς, παρὰ δόξαν, δὲ μέσων τῶν πολέμων διέφυγε. περὶ δὲ ξυῖ τοῖς ἐτέροις ἐπὶ πύλας Πιγκιανὰς ἦεν· ἐπὶ δὲ διώκοντας τὰς βαρβάρους καταλαβόντες, καὶ καὶ νῶτα βάλλοντες, ἐκτενε. ὅπερ δὴ οἱ ἀμφὶ Τραϊανὸν κατηδόντες, ἐπιβεβηκότες σφίσι καὶ τῇ ταύτῃ ἐν παρασκευῇ καθεστώσιν ἵππων, ἐπὶ τὰς διώκοντας δρόμῳ ἐχώρου. τότε δὴ οἱ Γότθοι καταστρατηγὸν δέντες τε, καὶ τῶν πολέμων ἐν μέσῳ ἐκ τῆς ἀποσοδοκῆς ἀπειλημένοι, ἐδένει κόσμῳ ἐκτείνοντο. πολὺς τε αὐτῶν γέγονε φόρος, καὶ ὀλίγοι κομιδῇ ἐς τὰ στρατόπεδα διέφυγον μόλις· οἱ τε λοιποὶ περὶ πᾶσι τοῖς χαράκωμασι δέισαντες, αὐτὰ φραζάμενοι, τοιοῦτον ἔμενον, αὐτὰ καὶ δὴ μάλα ἐπιέναι σφίσι τὰς Ῥωμαίας οἰόμενοι, ἐν τῇ τῶν ἔργων τῶν βαρβάρων, Τραϊανὸν βάλλει ἐς τὸ πρόσωπον, ὃς θάλαμῳ μὲν τῷ δεξιῷ ἀνώθεν, ὀλίγῳ δὲ ῥίνοσ ἀποθεν, καὶ σίδηρος μὲν ἅπας ἐντὸς τῆς ἐπὶ ἀγῆ, καὶ παντάπασιν ἀφανὴς γέγονε· καὶ περὶ μεγάλῳ τεττὸν ἀκίδα ἔχων καὶ μακρὰν κομιδῇ τῇ βέλῳ τὸ λειπόμενον ἐς τὴν γλῶσσαν, ἐδένει βία· σάμην, ὃς δὲ ἐπέσει. δοκεῖ γὰρ μοι ἐδὲ ἀσφαλῶς ἐς αὐτὸν ὁ σίδηρος πηρήρεισθαι. Τραϊανῷ μὲν τοι αἰδοῖσιν τῆς ἐδέμια ἐγένετο· ἀλλ' ἐδένει τὸ ἥσσαν κτείνων τε καὶ διώκων τὰς πολέμους διέμεινε. πέμπτω δὲ ὕπερον ἐνιαυτῷ, αὐτομάτως ἐν τῇ προσώπῳ ὡρεχον τὸ τῷ σιδήρῳ ἄκρον ἐφάνη. τῇ τῶν δὲ τῶν τοῦτος ὅς ἐκαταβραχὺ ὡρεχον ἐξω αἰεῖ. ἐπὶ δόξος οὐκ ἐσι πολλῶν ὕπερον ἐξω γενήσεται ἡ αἰεῖς ζυμπασα. ἐμπόδιος δὲ τῇ ἀνδρῶν οὐδαμῇ γέγονε. ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἔχεν.

CAPUT VI.

A Gotthis missi Oratores de pace cum Belisario colloquuntur, & inducias pangunt.

Οἱ δὲ βάρβαροι διδύς μὲν ἀπερίγνωστον τε τὸν πόλεμον, καὶ ὅπως ἐνθενδε ἀναχωρήσασιν ἐν βαλῇ ἔχον, πόρος τε τῶν λοιμῶν καὶ τῶν πολέμων διεφθαρμένοι, ἐς ὀλίγους τε ἡδὴ ἐκ μυριάδων περιεσφύρωτο πολλῶν, καὶ ἡκιστα δὲ καὶ τῶν λιμῶν πιεζόμενοι, τῷ μὲν λόγῳ πολιορκουῦντες, ἔργῳ δὲ πολιορκημένοι πόρος τῶν ἐναντίων, καὶ παντῶν ἄποκελευσμένοι τῶν ἀγαθαίων· ἐπεὶ δὲ καὶ στρατὸς μακρότερον ἐλθεῖν τοῖς πολέμοις καὶ γλῶσσαν τε καὶ θάλασσαν ἐκ Βυζαντίας ἐπύθοντο, καὶ ὅσον ἐτύγχανεν ὄν, ἀλλ' ὅσον ἡ τῇ φήμης ἐξέσσια ποιῆν ἔχου· κατωρρωδηνότες τὸν πόλεμον, τὴν ἀναχώρησιν ἐν βαλῇ ἐποιῶντο. ἐπεμψάν οὖν πρὸς τοὺς ἐς Ῥώμην, ὅς Ῥωμαῖον ἐλθὼν ἀνδρα, ἐν Γότθοις δοκιμὸν ἔχοντα αὐτὸν ὃς παρὰ Βελισαρίου ἐλέξετο ποιάδε. ὃς μὲν ἐδὲ ἐτέροις ἡμῶν ἐς τὸ ζυμπερον τὰ τῶν πολέμων καχώρηκεν, ὅς ἐπὶ σάται ἡμῶν ἐκαστος ἐς αὐτὸν ἵκων τῶν ἐνθενδε δυσκόλων τῶν πείραντι ἢ ἂν τις ἐκατέρων ἀρνηθεῖν τῶν στρατοπέδων, ὡς ἐδὲ ἐτέροις ἡ ἀγνοία κείσθαι ζυμπεπτωκεν· ὡς δὲ ἀξιώσεων ἐστὶν ἀνδρῶν ἀπέραντα τε ταλαιπωρεῖν βέλεσθαι, φιλονεικίαν ἐνεκα τῆς αὐτῆς, καὶ λύσιν τῆς ἐνοχλουῦντων μηδεμίαν εἶρεν, ἐδίδει ἀν, οἱ μαι, τὸ γὰρ ἐκ ὄντως ἀνόνητος ὡς ἀντεῖπν. ὅταν δὲ αὐτὰ ἔτῳς ἔχῃ, τὰς ἐκατέρων ἡγούμενος.

Procopius.

A Romani vero, repugnante nemine, subeuntes, ad vicina castra evadunt: quæ firmo defensa positu nonnulli aliquamdiu tentarunt frustra; quamvis non admodum multi in his Barbari relictæ essent. Nam & fossa erat altissima, ac terra, quæcumque inde egesta fuerat, in margine interiori exaggerata sic eminebat, ut muri vicem exhiberet; vallisque acutissimis densissimisque cincta horrebat. Quo freti præsidio Barbari, hostem acriter prohibebant. Tum Aquilinus (erat hic Scutariorum Belisarii numero) vir strenuissimus, apprehenso equi loro, in media castra cum equo insilit, ibique hostium nonnullos cædit. Subinde ab aliis circumfusus jaculisque appetitus, strato vulneribus equo, per medios hostes præter opinionem evadit, & pedibus ad portam Pincianam se confert cum sociis: qui Barbaros adhuc nostris instantes affecuti, cædem, conjectis in terga telis, facere cœperunt. Quod ubi Trajanus animadvertit, turmis equitum, qui præsto illic erant, adiutus, cum suis cursum in persequentes fleatit. Tum Gotthi astu decepti bellico, atque improvise ab hostibus intercepti, fœde trucidabantur. Magna eorum edita strage, oppido pauci in castra se se vix recepere: cæteri suis omnibus castris timentes, ratique impetum mox facturos Romanos, loci præsidium minime dimittebant. In eo certamine Barbarus qui Trajani faciem telo contigit supra dexterum oculum, haud procul naso. Ac ferrum quidem penitus infixum, omnino latuit; quamvis magnam & valde longam haberet cuspidem. Pars teli reliqua protinus humi decidit sponte: quippe cui ferrum, ut arbitror, leviter inhæret. Ictum hunc Trajanus minime sentiens, nihilo segnius urgere hostes ac cæde sternere institit. Quinto post anno, sponte in vultu prominens ferri mucro se prodidit: jamque annus agitur tertius, ex quo magis ac magis paulatim exit: ita ut aliquando, sero licet, excessurus prorsus videatur: homini autem nihil affert impedimenti. Hæc ita se habuerunt.

Edit. Paris.
pag. 400.
Audax facinus
Aquilini.

Traiani vulnus mirabile.

Gotthorum desperatio.

pag. 401.

Legatorum & Belisarii colloquium.

semper habere velle, neque ullum molestiarum exitum reperire. Quae cum ita sint, eorum est, qui genti utrique praesunt, non profundere subditorum salutem, laudis propriae gratia; sed quod equum est, & cum sibi, tum hostibus conducibile amplectendo, huius temporis calamitati finem imponere. Etenim acerba quaeque & difficilia expedit mediocritatis amor: dum ambitio, pro ingenita malignitate, nullum praestat officium. Itaque finiendi belli consilium huc afferimus, proponentes quae in rem communem erunt; licet ius in his nostrum haud omnino retineamus. Et vos cavete, ne quodam nobiscum superbe certandi studio ducti, malitis in perniciem ruere, quam vestras sequi utilitates. Ceterum convenit orationes utrinque haberi non continentes; ut si quid perperam dictum videbitur, illico interpellari. Quo fiet, ut quae quisque habet in animo, comprehense ac praecise dicat, & officio fungatur suo. Tum haec retulit Belisarius. Ita quidem, ut dicitis, procedat colloquium per me licet: sed videte ut pacis studio & equitati sermo vester conveniat. Rursus Gotthorum Oratores. Inique fecistis, Romani, cum in nos, amicos licet sociosque vestros, arma, contra quam fas erat, sumpsistis. In eam rem proferre satis habebimus, quae cuique vestrum nota esse existimamus. Non ita Gotthi Italia potiti sunt, ut ea Romanos per vim spoliarent. Sed olim Odoacer, sublato Imperatore, rei administrationem publicae, hic tyrannide mutata, obtinuit. Tunc temporis Zeno Orientis Imperator in animo habens, ei, qui consors principatus fuerat, factam a tyranno injuriam ulcisci, atque has Edit. Paris. oras in libertatem restituere; cum Odoacri potentiam evertere non posset; Theoderico principi nostro, paranti ipsum ac Byzantium obsidere, persuasit, ut in gratiam secum rediret, honorum memor, quos ab ipso consecutus jam esset (quippe adscriptus Patriciis, & factus Consul Rom. fuerat) Augustulo illatam ab Odoacro injuriam vultum iret, ac provincias ipse & Gotthi deinceps jure optimo possiderent. Hoc igitur pacto Italiae regnum adepti, leges ac regiminis formam haud minori studio, quam quivis Imperatorum veterum, conservavimus. neque ulla prorsus Theoderici, aliusve cuiuspiam Gotthorum Regis lex scripta extat, vel inscripta. Quod ad divinum cultum fidemque attinet, Romanis in integro rem sic esse volumus, ut Italorum nemo religionem, nec volens, nec coactus, ad hanc diem mutaverit, neque in Gotthos, qui ad illorum sacra transferunt, ullo sit modo animadversum. Immo vero honorem summum templis Romanorum impendimus. Quisquis enim salutem suam eorum cuiquam aliquando commisit, ei vim nullus mortalium attulit. Praeterea civiles omnes Magistratus gessere ipsi, neque illos cum Gotthorum quoquam communicarunt: quae si quis falso dicta a nobis putat, nos palam confutet. Accedit huc, quod Romanis per Gotthos licuit ab Orientis Imperatore Consulatum quotannis accipere. Nihilominus vos, qui Italiam vobis non asseruistis, dum Barbaris attereretur, quibus imperabat Odoacer, malorum auctor non brevi spatio, sed per annos decem; nunc justos illius dominos iniqua vi deturbare nitimini. Itaque hinc cum rebus vestris & omni praeda facecite. Belisarius vero, Brevem, inquit, ac modestam orationem polliciti, longam & affinem iactantiae habuistis. Bellum quidem in Odoacrum Zeno Aug. Theoderico dedit, non ut regnum Italiae occuparet ipse: quid enim erat, cur tyrannum tyranno Imperator mutaret? verum ut eam in libertatem & Caesaris ditionem vindicaret. Is vero, iniri adversus tyrannum consilii victor, se postmodum haud mediocriter ingratum praebuit, cum recusavit Italiam suo restituere domino. Mea certe sententia, par scelus est, quae vicini sunt, ei sponte non

Edit. Paris.
pag 402.

metochoi
oistatou

top 390

3 metochoi
colloz itatou
amvup

Α νας προσήκει, μὴ δόξης τὸ κίεας τὸ ἀρχομένων σωτηρίαν
προσέδαι ἀλλὰ τὰ τε δίκαια τὰ τε ξύμφορα, ἐσφίσειν αὐ-
τοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς σφῶν ἐναντίοις ἐλέδαι, ἔπω τε καὶ τῷ
δῆλυσιν τὴ παρόντων ποιεῖσαι δυσκόλων. τὸ μὲν γὰρ τὴ με-
τείων ἐφίεσθαι πᾶσι χαλεποῖς δίδοται πόρον τῇ δὲ φιλο-
νείᾳ τὸ μηδὲν περαίνεισθαι τὴ δέοντων, συμπεφυκεν. ἡμεῖς
μὲν οὖν καταστροφῆς πέρα τῶδε βεβλῶσάμενοι τῷ πολέμῳ,
τὰ ξύμφορα ἐκατέροις προτεινόμενοι, ἐν οἷς τι καὶ τὴ δικάϊων
ἐλασθεῖσθαι οἰόμεθα, παρ' ἡμᾶς ἤκομεν ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς μὴ
φιλονεικίᾳ τινὶ πρὸς ἡμᾶς χρώμενοι διαφθεῖρεσθαι μάλλον,
ἢ τὰ ξυνοῖσονται ὑμῖν αὐτοῖς ἐλέδαι βεβλῶσθαι. προσήκει
δὲ μὴ ξυνοῖσθαι τὰς λόγους ἀμφοτέρους ποιεῖσθαι ἀλλ'
ὑπολαμβάνοντες ἐκ τῆ παραυτίκα, ὡς τι μὴ ἐπιτηδείως εἰ-
ρηθεῖσθαι δοκῇ. ἔπω γὰρ ἐκατέροις εἰρηκέναι τε δὲ βραχέως ὅσα
σφίσι καὶ νοῦν ἐστὶ καὶ τὰ δέοντα περὶ ἁρχαί, ξυμβήσεται. ἀ-
πεκρίνατο οὖν Βελισάριος. Οὕτω μὲν, ὅπως φατέ, προτεῖναι
τὴ δῆλον, ἔδεν καλύσει. ὅπως δὲ εἰρηναῖα τε καὶ δίκαια
πρὸς ὑμῶν λέγοιτο. αὐτοῖς οὖν Γότθων οἱ πρὸς βίαις εἶπον.
ἡδίκηκατε ἡμᾶς, ἄνδρες Ρωμαῖοι, ἐπὶ φίλῃς τε καὶ ξυμμά-
χους ὄντας ὅπλα, ἐδόν, ἀράμενοι. ἐρᾶμεν δὲ ἅπερ καὶ ὑμεῖς
ἐκασον οἰόμεθα ξυνεπίστασθαι. Γότθοι γὰρ ἐβία Ρωμαίους
ἀφελόμενοι γῆν τὴν Ἰταλίαν ἐκτίσαντο. ἀλλ' Οδοάκρος ποτε,
τὴ αυτοκράτορα κατελὼν, ἐς τυραννίδα τὴ τῆδε πολιτείαν
μεταβαλὼν εἶχε. Ζῶντων δὲ τότε τὴ ἐώας κρατῶν, καὶ τιμωρεῖν
μὲν τῇ ξυμβεβασίλει καὶ τὴ βεβλόμενος καὶ τῇ τυραννείᾳ, τὴ δὲ
χαίραν ἐλθούσῃ, Οδοάκρος δὲ καταλύσαι τὴ δυνάμιν ἐχ-
οῖς τε ὡν, Θεόδωρον ἀναπείδει τὴ ἡμῶν ἀρχόντα (καίπερ
αὐτὸν τε καὶ Βιζάντιον πολιορκεῖν μέλλοντα) καταλύσειν μὲν
τὴ πρὸς αὐτὸν ἐχθρὰν τιμῆς ἀναμνηθεῖντα, πρὸς αὐτὸν ἥς τετύ-
χηκεν ἡδὴ καὶ πατρὶός τε καὶ Ρωμαίων γεγωνὸς ὕπατος, Οδο-
άκρον δὲ ἀδικίᾳ τὴ ἐς Αὐγαστὸν τίσασθαι καὶ τὴ χώρας αὐ-
τῶν τε ὧν Γότθους πολιορκεῖν ὀρῶν καὶ δικάϊως ἔπω τοῖ-
σι παραλαβόντες τὴ Ἰταλίαν ἀρχῶν, τὰς τε νόμους καὶ τὴ
πολιτείαν διωσάμεθα τὴ πῶποτε βεβασίλει καὶ τὴν ἐδε-
νός ἡσων καὶ Θεόδωρον καὶ μὲν, ἢ ἄλλῃς ὁπταῖ, διαδοξάμενα τὸ
Γότθων κράτος, νόμος τὸ παράπαν ἐδεῖς, ἐκ ἐν γράμμασιν,
ἐκ ἄγραφος ἐστὶ. τὰ δὲ τὴ εἰς Θεὸν δόσεβείας τε καὶ πίσεως, ἔπω
Ρωμαῖοις ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐφυλάξαμεν. ὥς τε Ἰταλιωτῶν μὲν τὴ
δόξαν ἐδεῖς, ἐχέων ἐκ ἀκρίσιος, ἐς τῷδε τῷ ἡμετέραν με-
τέβαλεν. Γότθων τε μεταβεβλημένων, ἐπιστροφὴ τις ἐδαμῶς
γέγονε καὶ μὲν καὶ τὰ Ρωμαίων ἐρὰ τιμῆς παρ' ἡμῶν τὴ ἀνωτάτω
τετύχηκεν. ἔδεν ἐδεῖς, εἰς τι τῶν καταφυγῶν πῶποτε, πρὸς
ἐδενός ἀνδρῶν βεβίασται ἀλλὰ καὶ πᾶσας τὰς τὴ πολιτεί-
ας ἀρχὰς αὐτοῖς μὲν διαγεγόνασιν ἐχόντες. Γότθος δὲ αὐτῶν
μετέχον ἐδεῖς. ἢ παρελθὼν τις ἡμᾶς ἐλεγχέτω, ὡς μὴ μὴ
τὴ ἀληθείας ἡμῖν εἰρηθεῖσθαι οἴηται. προτεῖναι δ' ἂν τις, ὡς καὶ οἱ τὸ
ὑπάτων ἀξίωμα Γότθοι ξυνεχώρου Ρωμαῖοις πρὸς τὴ τῇ
ἐώων βασιλείᾳ ἐς ἐκασονέτος κομίζεσθαι. ὑμεῖς δὲ, τῶν
τοῖσιν ὄντων, Ἰταλίαν μὲν ἐπὶ πρὸς ποιεῖσθαι, κακῆς ἐπὶ τῇ
τὴ Οδοάκρου βαρβάρων καὶ πρὸς ἐπὶ ὀλίγα, ἀλλ' ἐς δέκα ἐνιαυ-
τὰς τὰ δεινὰ ἐργασάμενα. νῦν δὲ τὰς δικάϊας αὐτῶν κεκτη-
μένους, ἔδεν ὑμῖν προσήκον, βιάζεσθαι. ἐκ οὗ ἐντεῦθεν ἡμῖν ἐκ
ποδῶν ἵστασθαι, τὰ τε ὑμέτερα αὐτῶν ἐχόντες, καὶ ὅσα ληίστα-
μινοῖς τετυχήκατε. Βελισάριος ἐφη. ἢ μὲν ὑπὸ χρεῖς ὑμῶν
βραχέα τε εἰρηθεῖσθαι καὶ μέγιστα πρὸς ἐλεγεῖν. ἢ δὲ ῥῆσις μακρὰ τε
καὶ ἐπὶ ὁρῶν ἀλαζονείας ὑμῖν γέγονε. Θεόδωρον δὲ βασι-
λέως Ζῶντων Οδοάκρου πολέμῳ σποντὰ ἐπεμψεν, ἐκ ἐφ' ὧ Ἰτα-
λίαν αὐτὸς τὴ ἀρχῇ ἐχοι. τί γὰρ ἂν καὶ τυράννον τυράννης δὲ λ-
λάσσειν βασιλεῖ ἐμελεν, ἀλλ' ἐφ' ὧ ἐλθούσῃ τε καὶ βασιλεῖ
κατήκοος ἐσαι. ὁ δὲ τὰ πρὸς τὴ τυράννον δὲ διαδεμένος, ἀγνω-
μοσύνη ἐς τὰλλα ἐκ ἐν μετελῶς ἐχρήσατο. ὑποδιδόναι
ἐγὼ γε τὸν τε βιασάμενον, καὶ ὅς ἂν τὰ τῆ πέλας
ἐκασίως μὴ ὑποδιδῶν, ἴσον γε εἶναι. ἐγὼ μὲν οὖν χώραν τῷ βασιλείᾳ ἐτέρῳ τῷ ἐκ ἂν παραδοί-

* ἡμῶν

ἡ δὲ τὰ ἄλλα τυχεῖν βέλεσθε, λέγειν ἀφίημι. οἱ δὲ Βάρβαροι αἰσὺν ἀληθῆ πάντα ἡμῖν εἶρηται, ἐδὲ ὑμῶν τινα λέλινθον. ἡμεῖς δὲ ὅπως ἡκιστα φιλονεμεῖν δόξαμεν, καὶ Σικελίας, ποσαύτης τε τὸ μέγεθος καὶ τοιαύτης τῆς πλεονεξίας, ὑμῖν ἐξισάμεθα. ἥς δὲ ἐκτὸς Λιβύῃ ὑμᾶς ἀσφαλῶς κεκῆσθαι ἐδωκότων, καὶ ὁ Βελισάριος. ἡμεῖς δὲ Γότθοις Βρεττανίαν ὅλῃν συγχωρῶμεν εἶναι, μείζω τὸ παραπολὺ Σικελίας ἔσαν, καὶ Ρωμαίων κατήκον τὸ ἀνέκαθεν γεγενημένην. τὰς δὲ διέρχουσας ἢ χάριτος τινος ἀρξάντας, τοῖς ἴσοις ἀμείβεσθαι ἄξιον Βαρβ. ἐκοιῶ, ὡς τὴν περὶ Καμπανίας ὑμῖν ἢ Νεαπόλεως αὐτῆς εἰποιμην, καὶ ἂν δέξισθε; Βελισ. μηδαμῶ. καὶ ὅς ἐστιν κίεροι τὰ βασιλείας πράγματα διοικήσασθαι, οὐχ ὅτι αὐτῶν βαλδομένω ἐστίν. Βαρβ. οὐδ' ὡς γρήματα ῥητὰ φέρειν βασιλεῖς ἐφ' ἑκαστον ἔτος ἡμᾶς αὐτὰς τάξωμεν; Βελισ. οὐδ' ἔστι. οὐδ' ἄλλα τὰ ἡμεῖς αὐτοκράτορες, ἢ ὥς τῶν κεκτημένων φυλάξαι τὴν χάραν. Βαρβ. Φέρε δὴ, σέλλεσθαι ἡμᾶς παρὰ βασιλέα συγχωρεῖν, καὶ πρὸς ἐκεῖνον τὰς ξυυθῆκας περὶ τῶν ὅλων ποιήσασθαι. δεῖ δὲ καὶ τακτὸν τινα οὐρίσθαι ῥόνον, καὶ ὃν προσήκει τὰ στρατόπεδα εἰς ἐκ χειρὶν παρίσθαι. Βελισ. ἔσω. γινέσθω ταῦτα. καὶ γὰρ ποτε ὑμῖν εἰρηναῖα βαλδομένοις ἐμποδὼν γήσομαι. ποσαῦτα εἰπόντες, διελύθησαν τε ἐκ τῶν λόγων ἐκότεροι, καὶ οἱ πρὸς βίαις τῶν Γότθων εἰς τὸ σφέτερον στρατόπεδον ἀπέχωρησεν. ἡμέραις δὲ ἐπιγενομέναις συχνὰ παρ' ἀλλήλους φειδῶντες, τὰ τε ἀμφὶ τῇ ἐκ χειρὶ διατίθεντο, καὶ ὅπως δὴ ἐπὶ ταύτῃ τινὰς ἐπισήμων ἐκότεροι ἀλλήλοις ἐν ὁμήρων λόγῳ παρέχοντο.

A reddere, & per vim auferre. Caterum non committam, ut tradam cuiquam terras ditioris Imperatoriae: si quid vultis aliud consequi, per me id proponatis licet. Ad hæc Barbari. Etsi neminem vestrum præterit nihil non vere a nobis dictum: tamen, ne litigare videamur, vobis Sicilia cedimus, tanta ac tam divite insula: sine qua Africam non potestis tenere tuto. Mox Belisarius, At nos, inquit, Britanniam totam, multis partibus majorem Sicilia, atque olim Romanis subditam, Gotthis concedimus. Nam qui beneficio vel gratia provocaverint, illis paria referri par est. Barbari. Ergo nec mentionem Campanie ipsiusque Neapolis, si quam fecerimus, admittetis? Belisarius. Minime: nobis enim nec fas de ipsius sententia. Barbari. Immo, nec si tributum certum nobis ipsi indixerimus, quotannis pendendum Imperatori? Belisarius. Nequaquam sane: nam eo solum valet potestas nostra, ut recepta loca domino servemus suo. Barbari. Age vero: saltem patere adeamus Imperatorem, & cum ipso componamus de rerum summa. Certum etiam constituendum est tempus, quo inter utrumque exercitum induciæ rite maneant. Belisarius. Licet: ita fiat. Numquam enim vobis impedimentum, meditantibus pacem, inferam. His dictis, colloquium solutum est, suæque in castra Oratores Gotthorum reversi sunt. Consequentibus diebus ultro citroque crebro commeantes, pepigerunt inducias, & confirmare datis utrinque obsidibus viris insignibus decreverunt.

Edit. Paris.
pag. 403.

Induciz.

CAPUT VII.

Illatis adverso flamine commeatibus abundat Roma: Firmantur induciæ datis obsidibus Portum, Centumcellas & Albanum Gotthi deserunt: Romani occupant. Gotthorum minas Belisarius videt: in Picenum copias mittit: Mediolanensibus præsidium pollicetur.

ΕΝ ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράσσετο τῇδε, ἐν τῷ ὅτε τῇ Ισαύρῳ ἑσολος τῶν Ρωμαίων λιμένι προσέχε, καὶ οἱ ἀμφὶ τῇ Ιωνίᾳ ἐς Οσίαν ἦλθον. καὶ τὴν πολέμιον εἰδὲς ἔτε καταίρυσιν, ἔτε στρατοπεδομένοισι, ἐμπόδιον σφίσι ἐγένετο αὐτοῖς. ὅπως δὲ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ θηρυκτερόειν οἱ οἱ τε ὦσιν, ἐξ ἐπιδρομῆς τῇ πρὸς τὴν ἐναντίον. οἱ τε Ισαυροὶ τὰ φρον βαθεῖαν ἀγχις τῷ λιμένος ὀρύξαντες, φυλακὰς ἐκ περὶ τῶν ὀπῆς αἰεὶ ἐποιεῖντο καὶ οἱ ξυὺ τῶν Ιωνίων τῇ ἀμάξαις φραζάμενοι τὸ στρατόπεδον, ἡσυχίαν εἶχον. ἐπειδὴ δὲ τε νύξ ἐπεγένετο, Βελισάριος ἐς Οσίαν ξυὺ ἰππεύσιν ἐκατὸν ἦλθε. καὶ τότε ξυμπιπτοκότα ἐν τῇ ξυμβολῇ, τότε ξυγκείμενα σφίσι τε καὶ Γότθοις εἰπὼν, καὶ τὰ ἄλλα παραθαρσύνας, τότε φορτία πέμπειν ἐκέλευε. καὶ ξυὺ προθυμίας ἐς Ρώμην ἵεναι. ὅπως δὲ, ἐφ' ἡνδὲ κινδυνὸς ἡ ὁδὸς ἔσαι, ἐγὼ προνοήσω. αὐτὸς μὲν οὖν ὄρσας βαθείας ἐς τὴν πόλιν ἀπῆλθεν. Ἀντωνίνα δὲ ξυὺ τοῖς ἀρχαῖσι, ἅμα ἡμέρα, τῇ φορτίων τῇ παρακομιδῇ ἐν βουλῇ ἐποιεῖτο. ἐδόκει δὲ χαλεπὸν τε & δεινὸς ἀπορον τὸ πρᾶγμα εἶναι. οἱ τε δὲ βόες καὶ ἐπὶ ἀντίχον, ἀλλ' ἡμιθνήτες ἅπαντες ἔκριντο. ὡς δὲ ἐδὲ ἀκίνδυνον, σενὺν τινα ὁδὸν ξυὺ τῶν ἀμάξαις πορεύεσθαι καὶ τῇ ποταμῷ τὰς βάρεις ἀνέλκειν, καὶ ἀπαρτὸ παλαιὸν εἶδισο, ἀδυνάτου. ἡ μὲν δὲ ὁδὸς ἡ τῇ ποταμῷ ἐν ἀριστερᾷ (ὡσπερ μοι ἐν τοῖς ἐμπεροσθεν λόγοις ἐρρήθη) πρὸς τῇ πολέμιον ἐχομένη, Ρωμαίοις τῶν καὶ ὑποπόρου ὡς ἡ δὲ αὐτῇ ἐπὶ δάτερα, ὅσα γὰρ παρ' ὀχθῶν, ἀσίβητος παντάπασιν τυγχάνει οὕσα. διὸ δὴ τὰς λέμβους νηῶν τῶν μεζόνων ὑπολεζάμενοι, σάνισι τε αὐτὰς ὑψηλαῖς κύκλῳ τειχίσαντες, ὅπως οἱ πλεοντες πρὸς τῇ πολέμιον ἡκιστα βάλλωνται. τοξότας τε καὶ ναύτας ἐσεβίβασαν καὶ λόγον * ἐκείνῳ. τῇ φορτίων ἐν αὐτοῖς, ὅσα δὴ φέρειν οἱ οἱ τε ἦσαν, ἐν δέ μενοι, καὶ τῇ Τιβερίδος ἐς Ρώ-

C DVM hæc ibi aguntur; interea portum Romanum classis Isaurorum tenet, & Joannes cum suis Ostiam venit. Ac nemo quidem hostium nec appellentibus, nec castrametantibus se opposuit: ut vero securam a Barbarorum incurfibus noctem agerent, Isauri proxime portum altam duxerunt fossam, & in orbem semper excubare instituerunt: Joannis copiae se se castris tenuerunt; cum ea plaustris sepsissent. Ostiam nocte Belisarius venit cum equitibus centum: pugnam recentem narrat: pactiones inter se & Gotthos confectas refert: in primis animos addit: mittere jubet quæ advenissent, Romanque alacriter petere: Nam, inquit, ut nihil sit in via periculi pro- videbo. Vix albescente aurora in urbem rediit. Simul autem dies illuxit, cum Ducibus consilium habuit Antonina de pervehendis, quæ illuc delata fuerant. Grave id ac perdifficile videbatur. Nam & boves omnes labore jam fracti, semianimes jacebant, nec tutum erat viam angustam cum plaustris ingredi, nec pro more veteri naves fluviatiles trahi poterant. Cum enim via, quæ ad fluminis lævam est, hostium præditiis, ut supra memoravi, infideretur, tunc præclusa Romanis erat. Quæ vero est ad dexteram, secundum ripam, nullis teritur vestigiis. Quamobrem selectos majorum navium lembos celsis tabulis circummununt, ut vectores ab hostium telis intacti sint, & pro cujusque modo sagittarios nautasque imponunt atque onera, quantumque deferri possunt, & statuunt Ro-

Adventus Ro-
manæ classis.

Belisarius O-
stiam venit.

Vecturæ diffi-
cultas.

pag. 404.

mam per Tiberim agere. Ventum captant secundum, eoque usi navigant, parte exercitus ad fluvii dexteram opitulante; dum relictis magno Isauri numero classem custodiunt. Ac nullo quidem negotio provehebantur sublati lemborum velis, ubi recta amnis decurrit: at in anfractibus, qui fluentum late abducunt, quoniam vela nullo ibi vento impellebantur, nautæ in superando remis aquæ impetu non mediocriter defudabant. Interea sedentes in castris Barbari, nolebant moram objicere, sive periculo territi, sive hac opinione inducti, nullos umquam com meatus a Romanis ea via in vectum iri: maxime vero, quod, si temere levique ex causa spem induciarum excluderent, quam Belisarius promisso firmaverat, id fraudi sibi fore existimarent. Itaque Gothi, quicumque erant in oppido Portu, visa hostium individua navigatione, abstinentes vim, eorumque consilium demirantes, sedebant. Postquam crebris ejusmodi vocationibus onera importata sunt omnia ad arbitrium, jam anno se ad brumale solstitium circummagente, reditum maturarunt nautæ cum navibus: reliquæ Romam copiarum ingressæ sunt, præter Paulum; qui Ostiæ cum Isaurorum manu substitit.

Induciarum
obsides.

Ildiger Anto-
nini gener.

Edit. Paris.
pag. 405.

Centumcellæ.

Gothorum
minz.

Joannes in
Picenum cum
copiis mittitur

Deinde induciarum obsides utrinque dati sunt, a Romanis Zeno, a Gotthis Ulias, vir non obscurus; & cautum est, tres menses mutuis incurfibus fore vacuos, donec reversi Byzantio Legati qua mente Imperator esset, renuntiarent: si qua injuria pars altera alteram provocaret, Legatos nihilominus relatuos ad suam gentem. Itaque Byzantium profecti sunt Oratores Gotthorum, Romanis ducentibus. Antoninæ gener Ildiger cum equitibus non paucis Romam venit ex Africa. Gothi, qui Portuense castellum tenebant, defecti cibariis, excefferunt, de sententia Vitigis, cujus accitu evocati, in castra rediere. Locum occupavit vacuum Paulus cum Isauris Ostia ductis. Porro Barbaros illos ad victus penuriam redegerunt maxime Romani, qui sic mari dominabantur, ut nihil annonæ ad ipsos inferri finerent. Quamobrem & Centumcellas, urbem maritimam ac nobilissimam, sub idem tempus Gothi deseruerunt, compellente cibi inopia. Ampla est illa vrbs atque incolis frequens in Tuscia, ab Occidentali Romæ latere: unde stadiis abest C C. L X X X. A Romanis occupata, magnam attulit ad eorum vires accessiorem: cum & Albanum oppidum, quod Romæ partem exortivam spectat, obtinuissent, eandem ob causam tunc ab hostibus derelictum. Itaque Romani jam undique circumclusos intercepere Barbaros: qui eam ob rem pactiones rescindere, & aliquam Romanis creare fraudem ardebant. Quare missi ad Belisarium Oratores facta sibi injuria violatam armorum quietem objiciunt. Cum enim Vitigis Gotthos, qui portum præsidio tenebant, rei causa requirentis ipsorum operam, revocasset, loci castellum a Paulo Isaurisque per meram animi libidinem occupatum fuisse. Idem Albano & Centumcellis factum queruntur in speciem, nec se id inultum relicturos minantur, nisi illa restituat. Eos cum risu Belisarius remittit, querelam dicens prætextum inanem esse: neminem latere causam, cur ea Gothi loca liquissent. Ex eo suspecti invicem fuere. Post hæc Belisarius, ubi Romam abundare militibus vidit, cum turmas alias alia circum loca procul Roma dimisit, tum Joannem, sororis Vitaliani fi-

Amv hēdelon azaγeiv. kē dē pndē ma tprōsantes sfīs in epī-
phoron, enautilonto. kē tē sratē mēros en deziā tē pota-
mē παρεβεβονθήκει. ελίποντο ὃ τῇ Ισαύρων συχνὴς τὰς
ναῦς φυλάσσοντας. ἐνθα μὲν ποταμὸς ἦει, πόνω ἐδενί-
πλεον, ἀράμφοι τὰ τῆς λέμβων ἰσία. ἡ δὲ ὀρεξέλιασ-
μῆρος εἰς ὁδὸν πλατεῖαν ἐφέρετο, ἐνταῦθα ἐπεὶ τὰ ἰσία
τῆς πνδύματι ἐδαμῇ ἐνηργεῖτο, ἐρέσσοντες τε, kē τῇ ρούβια-
ζόμφοι, πόνον οἱ ναῦται ἐμέτριον εἶχον. οἱ δὲ βάρβαροι ἐν
τοῖς στρατοπέδοις καθήμφοι, ἐμπόδιοι γίνεσθαι τοῖς πολε-
μίοις ἤκιστα ἡδέλον. ἡ κατωρρώδης κότες τὸ κίνδυνον, ἡ ἐκ ἄν-
ποτε ταύτῃ Ρωμαίους ἐσκομίζεσθαι τι τῇ ἀναγκαίων οἰόμενοι.
αἰτία τε ἐλόγη ἀξία ἐκκαλύειν τῷ τῆς ἐκχειρίας ἐλπί-
δα, ὡς ὑποχρεῖται Βελισάριος ἐκρατυώσας, ἀζύμφορον sfīs in
εἶναι ἡγέμφοι. Γότθοι μὲν τοῖς, ὅσοι ἐν πόρτῳ ἦσαν, ἐν ῥῥῳ ἀ-
εὶ παραπλέοντας τὰς πολέμιας δεαμῆς, ἐδαμῇ ἡπτον-
το· ἀλλὰ τεθνηπότες ἐκάθλωτο τῷ τῆς Ρωμαίων αὐτῇ ἐννοι-
αν. ἐπεὶ δὲ ῥῥῳ τῶ αὐτῷ πολλὰς ἀναπλόσαντες, ἀ-
παντα κατ' ἐξασίαν ἐσκομίσαντο τὰ φορτία· οἱ μὲν ναῦται
συνὴ ναυσίν ἀνεχώρησαν kē τὰχος. ἡ δὲ ῥῥῳ kē τὸ ἐπος ἀμ-
φὶ ῥῥῳ χεμερινὰς ὡς. τὸ δὲ λοιπὸν στρατόμαχος Ρώ-
μῳ εἰσῆλθε· πλῶν γε δὴ ὅτι Παῦλος ἐν Οσίῃ ξυῖ τῇ Ι-
σαύρων τισὶν ἐμεινε.

Μετὰ δὲ, ἀλλήλοις ἐπὶ τῇ ἐκχειρίᾳ ὁμήροις ἐδοσαν.
Ζωῶνα μὲν, Ρωμαῖοι. Γότθοι δὲ Ουλίαν, ἐκ ἀφανῆ
ἄνδρα· ἐφ' ᾧ ἐν ῥῥῳ μιστὶ μιδεμῖα ἐς ἀλλήλους ἐφόδῳ
χρήσονται, ἕως ἐπὶ ἀρεσβεῖς ἐκ Βυζαντίου ἐπανήκοντες γνώ-
μῳ τῆ βασιλέως ἀγγείλῳσιν. ὡς δὲ τῆς ἀδικίας οἱ ἐτε-
ροὶ ἐς τὰς ἐναντίας ἀπάρξονται, τὰς ἀρεσβεῖς ἐδέν τι ἡσ-
σον· ἀποδοθῆσθαι ἐς τὸ σφῶν ἐθνος. τῆς μὲν οὖν βαρ-
βάρων οἱ ἀρεσβεῖς, Ρωμαίων παραπεμπόντων ἐς Βυζάν-
τιον ἦσαν. Ἰλδὶ γερ δὲ, ὅτῃς Ἀντωνίνης γαμβρός, ξυῖ
ἰππῶσιν ἐκ ὀλίγοις ἐκ Λιβύης ἐς Ρώμῳ ἦλθε. Γότ-
θοι τε, οἱ ἐν τῇ πόρτῳ τὸ φρέριον εἶχον, ἐπιτελειότων
σφῶς τῆς ἀναγκαίων, ἐξελίποντο αὐτὸ, Ουτίγιδος γνώ-
μῳ, kē ἐς τὸ στρατόπεδον μετὰ πεμπτοὶ ἦλθον. Παῦλος δὲ
αὐτὸ ξυῖ τοῖς Ισαύροις ἐξ Οσίᾳ καταλαβὼν, ἔχον. αἰ-
τιοὶ δὲ μάλιστα τέτοις τοῖς βαρβάροις τῇ ἐπιτελείᾳ τῆς ὁπο-
ρείας ἐγένοντο θαλασσοκρατοῦντες Ρωμαῖοι, καὶ τι αὐτοῖς
ἐσκομίζεσθαι τῆς ἀναγκαίων, ἐξυχωροῦντες. διὸ δὴ kē πό-
λιν ἐπιθαλασσίαν, λόγῳ πολλῶ ἀξίαν, Κεντεκέλλας ὀ-
νομα, τῆς ἐπιτελείᾳ ἀπανίζοντες, ὑπὸ τῇ αὐτῇ χεῖρὶ ἐξέ-
λιπον· ἐστὶ ἡ πόλις μεγάλη kē πολυάνδρωπος, ἐς τὰ Ρώμης
πρὸς ἐσπέραν ἐν Τεσκοῖς κειμένη, σαδίοις αὐτῇ ἐγδοήκοντα
kē ἑκατοῖς ἀπέχουσα. kē αὐτῷ Ρωμαῖοι καταλαβόντες, ἐ-
τι μᾶλλον ἐπὶ μέγα διωάμεως ἦλθον· ἐπεὶ kē τὸ Ἀλβανῶν
πόλισμα ἔχον, Ρώμης πρὸς ἀνίχοντα ἦλιον κείμενον, ἀνα-
κεχωρηκότων ἐνδένδε διὰ τῇ αὐτῇ λόγον τῷ καὶ τῇ ἐναν-
τίαν. Ρωμαῖοι ὃ πανταχόθεν τε ἡδὴ κυκλωσάμφοι τὰς
βαρβάρους, ἐν μέσῳ εἶχον. διὸ δὴ Γότθοι ἐκκαλύειν τε τὰ
ξυγκείμενα, καὶ τι ἐς Ρωμαίους κακουργεῖν ὥρων. πέμ-
ψαντες οὖν παρὰ Βελισάριον ἀρεσβεῖς, ἡδὴ κῆσαι σφῶς ἐν
απονδαῖς ἔφασαν. Ουτίγιδος δὲ Γότθους τὰς ἐν πόρτῳ με-
ταπεμφάμενα κατὰ τινα χεῖραν, Παῦλόν τε kē Ισαύρους τὸ
ταύτης φρέριον λόγῳ ἐδέν καταλαβόντας ἔχειν. ταῦτο ὃ τῇ
το ἀμφὶ τῇ Ἀλβανῷ kē Κεντεκέλλαις δῆθεν τῇ λόγῳ ἡτιῶν-
το· ἀπέλῳν τε, ὡς μὴ πῦτα sfīs in ἀποδίδῳ, ἐκ ἐπιτρέ-
ψιν. Βελισάριος δὲ ξυῖ γέλωτι αὐτὰς ἀπεπέμψατο, παρα-
πέτασμα μὲν εἶναι δὴ τῇ αἰτίαν εἰπὼν· ἀγνοεῖν δὲ ἐδέναι,
ὅτῃς δὴ ἐνεκα τὰ χεῖρα ταῦτα Γότθοι ἐκλίποιεν. kē τὸ λοι-
πὸν ὑποψία τινὶ ἐς ἀλλήλους ἐχῶντο. ἐπειτα ὃ Βελισάρι-
ος, ἐπεὶ Ρώμῳ εἶδε στρατιῶτῃ πλήθει ἀκμάζουσαν, ἄλλους
τε ἰππέας ἐς χεῖρα Ρώμης μακρὰν πρὸς ἀποδὲν περὶ πέμ-
ψεν, kē Βιταλιανὸν τὸν ἀδελφίδου Ἰωάννου ἐκέλευε ξυῖ τοῖς

ἐπομένους ἰπποδύν, ὀκτακοσίοις ἔσιν, ἀμφὶ πόλιν Ἀλβαν
 ἐγκαίμαζεν, ἐν Πικλῶν κειμένῳ καὶ οἱ τῶν τε Βαλερι-
 ανῶν ἐπομένων τετρακοσίαις ξυνέπεμψεν, ὧν Δαμιανὸς ὁ Βα-
 λεριανῶν ἀδελφιδὸς ἦρχε, καὶ τῶν αὐτῶν ὑπασις ὁκτακο-
 σίαις ἀνδρας, διαφερόντως ἀγαθῶς τὰ πέλεμια. οἷς δὴ δο-
 ρυφόρος δύο, Στάν τε ὁ Ἀβιγιν ἐπέστησε καὶ αὐτὸς μὲν Ἰωάν-
 νην ἐπέδαι, ὅπῃ αὐτὸς ἐξηγεῖτο ἐκέλευε. τῷ δὲ Ἰωάννῃ ἐ-
 πήγγελλεν, ὥς μὲν τὰ ξυγκείμενα σφίσι φυλάττοντας ὁρᾶ-
 τὸς πολέμιας, ἡσυχῇ μένειν· ὅταν δὲ τὴν ἐκ χειρὶν πρὸς
 αὐτὴν λεύσσει ξυμβαίῃ, ποιεῖν κατὰ τὰδε, παντὶ τῷ στρα-
 τῷ ἀφῶν τε καὶ ἐξ ἐπιδρομῆς καταδεῖν τὴν Πικλῶν χώραν,
 ἀπαντὰ τε ἐξῆς περιέοντα τὰ ἐκείνη χώρα, καὶ αὐτοῖς παρὰ τὴν
 φήμην ἐπιδημοῦντα. ταύτης δὲ χεδόνι ἀπάσης τὴν χώραν ἀν-
 δρας μὲν ἑδὰμην ὑπολελειφθῆναι, πάντων ἐπὶ Ρώμῃ στρατο-
 σαμένων· παῖδας δὲ καὶ γυναικας τῶν πολέμιων, καὶ χρηματα,
 πανταχῇ εἶναι. ἑξ ἀνδραποδίζεον οὖν καὶ ληΐζεσθαι τὰ ἐν πο-
 σὶν ἀπαντα, φυλασσόμενον, μή ποτε Ρωμαίων τινι, τῷ παύ-
 τη ὠκνημένων, λυμνήνται. ὡς δὲ πῃ χωρὶς ἐντύχη, ἀνδρας
 τε καὶ οὐχυρώματα (ὡς τὸ εἶκος) ἔχοντι, πάσῃ αὐτῶν δυνάμει
 ὑποπειράσασθαι. εἰ μὲν ἐλεῖν δύνῃται, ἐς τὰ πρόσω ἰέ-
 ναι· τῷ παράγματος δὲ, ἀνέπο τὸ τυχοῖ, ἀντιστοιῦντος, ἀπε-
 λάνειν ὁπίσω, ἢ αὐτὴν μένειν. παροῖοντι γὰρ οἱ, καὶ τὸ δὴ
 τὸ οὐχ ὥρμα καὶ ἡνῶς ὑπολιπόντι, κίνδυνος πολὺς ἐπιπλε-
 σσόνεσθαι· ἐπεὶ ἔποτ' ἀμύνειν ὁπεπὸς σφίσι ἐξέστη, ὡς
 περὶ νοχλοῖντο πρὸς τὴν ἐναντίαν· καὶ δὲ λείαν φυλάσσειν ἀπα-
 σαν, ὅπως αὖν αὐτῶν ὁρᾶσθαι καὶ δικαίως στρατιὰ θανάτοι-
 πο. εἴτα ξυνὴ γέλωτι καὶ τὸ τοῦ ἐπείπερ. καὶ δὲ δίκαιον, ὅφ' ἐτέ-
 ρων μὲν τὰς κηλυῶς πόνῳ μεγάλῳ ὑποκινῶνται· ἄλλως δὲ
 τῶν μέλιτος ὑδεμιά ταλαιπωρία ἐνὶ νύκτα τοσαῦτα μὲν ἐπι-
 σείλας Βελισαρίου, Ἰωάννῃ ξυνὴ τῷ στρατῷ ματὶ ἐπεμψεν.

Υπὸ δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὅτε Μεδιολάνων ἱερὸς Δάτιος,
 καὶ τῶν πολιτῶν ἄνδρες δοκιμοί, ἐς Ρώμῃ ἀφικόμενοι, Βε-
 λισαρίῳ ἐδέοντο, φηκρὸς ὀλίγας σφίσι ξυμπέμψαι. αὐ-
 τοὶ δὲ ἰκανοὶ ἰχυρίζοντο εἶναι, καὶ * Μεδιολανὰ μόνῳ, ἀλ-
 λά καὶ Λιγυρίαν ὅλῳ, πόνῳ ὑδὲν Ἰότθων τε ὑποκινῶνται,
 εἰ βασιλεῖ ἀνασώσασθαι. αὐτὴ δὲ ἡ πόλις * φηκεῖτο μὲν
 ἐν Λιγυρίῳ, μέση περὶ μάλιστα Ραβέννης τε πόλεως, καὶ
 Ἀλπεων τῶν Γάλλων ὁρίοις κειμένη. ἐκατέρωθεν δὲ ἐς αὐ-
 τὴν ὀκτὼ ἡμερῶν ὁδὸς ἀνδρῶν ὁδὸς ἐστὶ· παρὰ δὲ πόλεων
 τῶν ἐσπερίων, μετὰ γὰρ Ρώμῃ, μεγέθει τε καὶ πολυανδρα-
 πία, καὶ τῇ ἀλλῇ δυνάμει, ἐτύγχανεν ἔσθαι. καὶ αὐτοῖς
 Βελισαρίου ὑπαρχόμενος ἐπιτελῆ τὴν δέσιν προήσειν, κα-
 τέχον αὐτῶν τὴν τῷ χειμῶνος ὥραν.

Alium, apud Albam, Piceni urbem, hye-
 mare iussit cum octingentis ipsius equitibus :
 adjunxitque ex Valeriani turmis quadringen-
 tos, quibus Valeriani ex sorore nepos Da-
 mianus præerat ; nec non e scutariis suis
 octingentos, viros bellicosissimos, quibus
 Protectores hastatos duos, Sutan & Abigin
 præfecit, atque injunxit, ut Joannem,
 quocumque duceret, sequerentur, his man-
 datis instructum. Quamdiu pactis manere
 hostes videret, contineret se se : ubi fi-
 dem induciarum solvissent, hæc faceret.
 Repente & raptim agrum Picenum cum
 omnibus copiis pervolaret, continenti cur-
 su loca obiens cuncta, ac celeritate fa-
 mam prævertens : propterea quod viris ibi
 nusquam fere relictis, cum plerique
 omnes bello Romam petissent, ubivis es-
 sent hostium liberi, uxores atque pecu-
 niæ. Itaque captivos abduceret, & ob-
 via quæque diriperet ; caveret tamen,
 ne quid detrimenti Romanus ullus incola
 pateretur. Si quem in locum incideret,
 militari præsidio, ac proinde arte & ma-
 nu munitum, viribus omnibus tentaret :
 si caperet, pergeret porro : sin forte rei
 difficultas consilium vinceret, referret se
 se, vel ibi consisteret. Etenim progre-
 dienti maximum, ut sæpissime fit,
 a relicto post se loco periculum fore :
 cum nec se facile tueri possent, sicubi
 impeterentur ab hostibus ; nec prædam
 omnem servare, cum reliquo exercitu
 bona fide dividendam. Tum ridens sub-
 jecit : *Haud enim equum est, dum alij in
 fucis male perdendis desudant, alios defati-
 gationis expertes gaudere mellis vindemia.* Hæc
 ubi mandata dedit Belisarius, Joannem
 cum exercitu misit.

Sub idem tempus Mediolanensis An-
 tistes Datus, ac cives primarii, cum
 Romam venissent, a Belisario modi-
 cum petiere præsidium, satis virium
 sibi fore asseverantes ad eripiendum
 Gothis nullo negotio, vindicandumque
 Imperatori non modo Mediolanum, sed
 Liguriam quoque universam : in qua
 illa urbs posita, inter urbem Raven-
 nam & Alpes, quibus Gallie termi-
 nantur, media fere est. Utrunque
 enim ad ipsam dierum octo iter est
 viro expedito. Amplitudine, frequen-
 tia, opibus Romæ cedens, Occiden-
 tis urbes cæteras superabat. Illorum
 petitioni satisfacturum se pollicitus Be-
 lisarius, ibi hyemem egit.

Edit. Paris.
pag. 406.

Mediolanen-
ses agunt cum
Belisario.

CAPUT VIII.

Constantinus in Belisarium, ablata iubentem reddere, contumax, eumque ense stricto
 petere ausus, occiditur.

ΤΑΥΤΑ μὲν δὴ ᾧδε πηεῖχε. τῆς δὲ τύχης ὁ φθό-
 νος ὠδινεν ἡδὲ ἐπὶ Ρωμαίαις, ἐπεὶ τὰ παράγματα ὅτε
 καὶ καλῶς σφίσι ἐπὶ παροῦσιν παροῖοντα ἑώρα. κακῶ τε κερα-
 νῶναι τινὶ ταῦτα ἐδέλυσεν, εἰν, ἐξ ὑδεμιάς αἰτίας λό-
 γος ἀξίος, ἐπενόει Βελισαρίῳ τε καὶ Κωνσταντίνῳ, ἢ ὅπως
 ἔφυ, καὶ ἐς ὅ, τι ἐτελεύτησεν, ἐρῶν ἐρχομαι. Πρεσίδιος ὡς
 τις, ἀνὴρ Ρωμαῖος, ὠκνημένος μὲν ἐπὶ Ραβέννης, ὧν δὲ ἐκ
 ἀφανῆς. ἔτος ὁ Πρεσίδιος ὅτι δὴ Ἰότθων προσκεκουρμένως
 ὡς, ἡνὶ καὶ Οὐίτιγίς ἐπὶ Ρώμῃ στρατεύειν ἐμελλεῖ ξυνὴ ὀλί-
 γοις τισὶ τῶν οἰκετῶν, ἐπὶ κυνηγέσιον δῆθεν τῷ λόγῳ σελ-
 λόμενος φεύγει· ἐδὲ τῷ τὴν βελῶν κοινωσάμενος, ἐδὲ τι τῶν
 χρημάτων ξυνὴ αὐτῷ ἔχων, πλὴν γὰρ δὴ ὅτι ξυφίδια δύο αὐτὸς
 ἔφερεν, ὧν τὴν κελεύ, χρυσῶν τε πολλῶν, καὶ λίθοις ἐντίμοις κε-
 καλῶπις μένῃ· ἐτύχε τὴν καὶ ἐπειδὴ ἐν Σπολετίῳ ἐγένοντο,
 ἐς νεῶν τινὰ ἐξω τῶν περιβόλων κατέλυσεν. ὁ δὲ Κωνσταν-

IT A quidem hæc se habebant. Jam ve-
 ro Fortuna Romanis invidens, quibus
 bene præclareque res videbat procedere, in
 eos noxam parturiebat, ac prosperis misce-
 re volens adversum aliquid, Belisarium
 inter & Constantinum de nihilo dissidium
 moliebatur ; cujus ortum exitumque modo
 exponam. Romanus quidam, Præfidius
 nomine, vir nobilis, cum Ravennæ, u-
 bi habitabat, in Gotthorum offensionem
 eo tempore venisset, quo in urbem Ro-
 mam Vitigis expeditionem parabat ; simu-
 lato venationis consilio, nec prodito cui-
 quam quod vere meditabatur, aufugit, ni-
 hil opum secum ferens, præter pugiones duos,
 quorum vaginæ multo auro gemmisque orna-
 tæ erant. Ut Spolegium cum suis attigit,
 in templum divertit extra muros positum.
 Qua de re factus certior, qui ibi tum age-
 bat, Constantinus indicta causa aci-

Origo dissidii.

pag. 407.

Constantinus
con tumax.

Edit Paris.
pag. 408.

Belisarium
ferro petit.

Occiditur.

nacem utrumque aufert, misso ad id Maxentio, quo Scutario utebatur. Hinc ille dolore percitus, Romam, nulla interposita mora, ad Belisarium properat; quo & Constantinus aliquanto post venit, accepto jam nuntio, Gotthorum exercitum appropinquare. Ac quamdiu Romana res in tumultu & discrimine versata est, tamdiu silentium Præsidius tenuit. Ubi vero illam superiorem esse, & Oratores Gotthorum, uti supra diximus, ad Imperatorem adiisse vidit; Belisarium sæpe conveniens, injuriamque exposulans, enixe jus orabat. Nec minus sæpe Belisarius cum per se ipse, tum per alios Constantinum urgebat reprehensionibus, ut se ab iniquo facinore turpique existimatione vindicaret. Sedenim Constantinum manebat interitus. Quamobrem ille dicta semper elevabat ludibriis, & quem affecerat injuria, ridebat. Aliquando demum in foro equitanti Belisario occurrens Præsidius, apprehensis habentis equi, contenta voce interrogat, num Imperatoris leges id ferant, ut qui a Barbaris ad ipsius partes supplex transfugerit, omnibus, quæ in manibus habet, per vim spoliatur? Tum circumstantibus multis & minaciter imperantibus, ut a fræno manum amoveret, non prius dimisit, quam ipsi pugiones redditum iri Belisarius recepit. Itaque postmodum Belisarius Constantino, ac multis Ducibus in quodam Palatii cubiculum convocatis & commemoratis quæ acciderant pridie, hortatur hominem, ut acinaces tandem aliquando restituat, Abnuens ille, jucundius sibi fore asseruit, si illos mitteret in undas Tiberis, quam si Præsidio redderet. Iratus jam Belisarius quærit, annon se agnoscat ipsi subditum Constantinus? Hic in rebus cæteris plane obsecuturum se illi spondet, quando sic placitum Imperatori: quod in præsentem juberet, numquam facturum. Tum Protectores jubente ingredi Belisario, Nimirum, inquit Constantinus, ut me trucidet. Minime vero, ait Belisarius: sed ut Scutarium tuum Maxentiolum, qui jussu tuo pugiones, illata vi, abstulit, adigant Præsidio restituere, quæ ipsi invito rapuit. At Constantinus se illico moriturum ratus, grave aliquid patrare prius, quam pati statuit. Quare educto pugione, quem pendulum ad femur gestabat, repente Belisarii ventrem appetit. Is territus retro cedit, & Bessam prope astantem complexus, elabitur. Ipse etiam referebat se Constantinus, ira adhuc incensus, cum, re animadversa, ejus dexteramprehendit Valerianus, sinistram Ildiger, illumque retrahunt. Interea ingressi, quos Belisarius paulo ante acciverat, Protectores, e Constantini manu pugionem extorquent multa vi, correptumque ingenti cum fremitu hominem extemplo quidem omittunt multare, Ducum, ut opinor, præsentiam veriti; sed abductum in cubiculum aliud paulo post, jubente Belisario, interficiunt. Unum hoc Belisarius admisit facinus minus honestum, nec moribus dignum commodis; cum ipsum omnes alii lenissimum experti sint. Verumenimvero Constantinum, ut dictum est, manebat interitus.

παρόντας αἰδούμενοι τὰς ἀρχοντας, οἶμαι ἐς οἴκημα δὲ ἄλλο ἀπαγαγόντες, Βελισσαρίου κελεύσαντος, χρόνῳ τινὶ ὑπερονέκτειναν. τὸ Βελισσαρίῳ μόνον εἰργασαὶ οὐχ ὅσιον ἔργον, καὶ ἡθους τῷ αὐτοῦ οὐδαμῶς ἄξιον. ἐπιεικέα δὲ πολλῇ ἐς πάντας ἄλλας ἐχρήτο. ἀλλὰ ἔδει, ὅπερ ἐρρήθην, Κωνσταντίνῳ γενέσθαι κακῶς.

Α τίνος ἀκούσας, (ἐτύγχανε δὲ ἐτι ἐνταῦθα δεξιμῶν ἔχων) τῷ τινι ὑπασιζῶν Μαξεντίουλον πέμψας, ἀμφω ἀφαιρεῖται λόγῳ ἐδενὶ τῷ ἀκινάκῳ. περιελγὴς δὲ γεγνηώς τοῖς ξυμπέσσωσιν ὁ ἀνδρῶπος, ἐς Ρώμην ὅτι τάχιστα παρὰ Βελισσαρίου ἐλθεται· ἔδῃ ἐκ εἰς μακρὰν καὶ Κωνσταντίνος ἀφίκετο. ἡδὴ δὲ ὁ τῷ Γότθων στρατὸς ἐκ ἀποδεν εἶναι ἠγγέλλετο. ἕως μὲν οὖν ἐν τε Θορύβῳ καὶ κινδυνῷ Ρωμαίοις καθεισθήκει τὰ πρᾶγματα, σιωπῇ ὁ Πρεσίδιος ἐμενον. ὡς δὲ τὰ τε Ρωμαίων καὶ θυπέστερα εἶδε, καὶ Γότθων πρὸς βίαια βασιλείᾳ σαλόντας, κατὰ πῦρ ἐμπροσθεν εἴρηται. Βελισσαρίῳ συχνὰ προσίων, τῷ τε ἀδικίαν ἀπήγγελλε, καὶ οἱ τὰ δίκαια βοηθεῖν ἠξίει. ὁ δὲ Κωνσταντίνῳ πολλὰ μὲν αὐτὸς, πολλὰ δὲ δι' ἐτέρων μεμφόμενος, παρήναι ἔργα τε ἀδίκῃ καὶ δόξῃς αἰχρᾷς ἀπαλλάσσεσθαι. ἀλλὰ δὲ Κωνσταντίνος (ἐχρήνῃ δὲ οἱ γενέσθαι κακῶς) τὰς τε λόγους αἰεὶ ἐρεχέων διεκρέετο, καὶ τὸν ἠδικομένον ἐπώταζε. Βελισσαρίῳ δὲ ποτε, ἵππῳ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὀχεμένῳ, ἐντυχὼν ὁ Πρεσίδιος, τῷ τε χαλινῷ ἵππου ἐλάβετο, καὶ μέγα ἀναβοῶν ἠρώτα, εἰ ταῦτα λέγουσιν οἱ βασιλέως νόμοι, ἵνα ἐπειδάν τις τὰς βαρβάρους φυγῶν, ἰκέτης ἐς αὐτὸς ἵκοιτο, ἀφέλῃται βίᾳ ὅσα ἀντύχῃ ἐν χερσὶν ἔχων; πολλῶν δὲ περιεσηκῶτων τῷ ἀνδρῶπι, ὃ τῷ χαλινῷ ζωὴ ἀπειλῇ κελδομένων μεθέσθαι, ἐπρότερον ἀφῆκε, πρὶν δὲ αὐτῷ ὑπέχετο Βελισσαρίος τὰ ξιφίδια δώσων. τῷ οὖν ὑπεραίαν Κωνσταντίνον τε καὶ τῷ ἀρχόντων πολλὰς ἐς οἰκίσκον τινὰ ξυγκαλέσας Βελισσαρίος ἐν παλατίῳ, τῷ μὲν τῇ ποτε-
C ραίᾳ ξυμπεπτωκότων ὑπέμνησε, παρήναι δὲ ὁ φέρουσι τῷ χρόνῳ, τὰς ἀκινάκας ἀποδιδόναι. ὁ δὲ ἐκ ἐφῆ δώσων. ἡδὴ δὲ αὐτὸς ἐς τὸ Τιβερίουδὸς ὕδωρ ἐμβάλλοι, ἢ τῷ Πρεσίδιῳ δίδοι, θυμῷ τε ἡδὴ ἐχόμενος Βελισσαρίος, ἐπὶνδάνετο εἰ ἐκ οἴοιτο Κωνσταντίνος πρὸς αὐτὸς ἀρχεσθαι καὶ αὐτὸς τὰ μὲν ἄλλα οἱ ὁμολογεῖ ἀπαντα πείσεσθαι. βελομένῳ δὲ ταῦτα βασιλεὺς εἶναι. τὸ δὲ μὲν τοι, ὃ ἐν τῷ παρόντι ἐπιτάττοι, ἐμῆποτε δράσειν. Βελισσαρίος μὲν οὖν εἰσίσταται τὰς δορυφόρους ἐκέλευε. Κωνσταντίνος δὲ, ὅπως μεθ' αὐτὸν ὑποκτενεσθῇ, ἔφη; οὐδαμῶς, ὁ Βελισσαρίος εἶπεν. ἀλλ', ἵνα τὸν σὸν ὑπασιζῶν Μαξεντίουλον ἐς σοὶ τὰ ξιφίδια βιασάμενος ὠνεύῃ, ἀναγκάσωσι τῷ ἀνδρῶπι ἀποδιδόναι, ἅπερ αὐτὸς βίᾳ ἐτυχὲ λαβὼν. ἀλλὰ Κωνσταντίνος τεθυήζεσθαι παραυτίκα οἰόμενος, δράσαι τι μέγα, πρὶν τι αὐτὸς παθεῖν, ἐβούλετο. διὸ δὲ τὸ ξιφίδιον εἴλκεν, ὅπερ οἱ πρὸς τῷ μηρῷ ἀπεκρέματο, ἄφνω τε αὐτὸ ἐπὶ τῷ Βελισσαρίῳ γαστέρα ὤσων. ὁ δὲ καταπλαγείς, ὀπίσω τὸ ἀπίση. καὶ Βεσσαρήγυς πρὸς ἐσηκῶτι περιπλαγείς, δεξιμῶν ἔχουσε. Κωνσταντίνος μὲν οὖν, ἐτι τῷ θυμῷ ζῶν, ἀπὶ τῇ κατιδόντες δὲ Ἰλδίγερ τε καὶ Βαλεριανὸς τὸ ποιοῦμενον. ὁ μὲν τῆς δεξιᾶς, ὁ δὲ αὐτὸς τῆς ἐτέρας χειρὸς λαβόμενος, ὀπίσω ἀνδρείλκον. ἐν τῷ τῷ εἰσελθόντες οἱ δορυφόροι, ἐς δὲ ὀλίγῳ πρότερον ἐκάλεσε Βελισσαρίος, Κωνσταντίνον τε τὸ ξιφίδιον ζωὴ βίᾳ πολλῇ ἐκ χειρὸς αἵρουσι. καὶ αὐτὸν πολλῶν Θορύβῳ ἀρπάσαντες, ἐδὲν μὲν ἄχαρι τὸ παραυτίκα εἰργάσαντο,

* ἐπήγγελλε

CAPUT IX.

Gotthi per aquæductum Romam capere frustra tentant. Idem aggressi tum aperta vi, tum proditorie, de spe decidunt. Pæna proditori a Belisario irrogata.

ΓΟΤΘΟΙ τε ἔτι πολλῶν ὕστερον ἐς Ρώμης τὴν περίβολον κα-
κουργεῖν ἠθέλον. καὶ πρῶτα μὲν τινες ἐς τὸ ὄχετ' ἕνα
νύκτωρ καθήκαν. ὧν αὐτοὶ τὸ ὕδωρ καταρχὰς τῆς δὲ τῆ πο-
λέως ἀφῆρυντο. οἱ δὲ λύχνα τε καὶ δάδας ἐν χερσὶν ἔχον-
τες, ἀπεπειρῶντο τῆς ἐς τὴν πόλιν ἐνδένδε εἰσόδου. εὐτυχῶς
δὲ τινὰ διώρυχα ἔμακρὰν Πιγκιανῆς πυλίδος τῷ ὄχετι
πέτε κύρτωμα ἔχεν. ὅθεν δὴ τῶν τις φυλάκων τὸ πῦρ κα-
τιδὼν, τοῖς συμψηλάσασιν ἔφρασεν. οἱ δὲ λύκον αὐτῷ
παριόντα ἰδεῖν ἔφρασαν. ταύτην δὲ τὴν γλῶσσαν ὑπερέχεν ὅτι
τῷ ὄχετι οἰκοδομίαν ξυνέβαινε. πυρὶ δὲ εἰκάζεσθαι τὰς
τῶν λύκων ὀφθαλμούς φωντο. τῶν μὲν οὖν βαρβάρων ὅσοι τὸ
ὄχετ' ἀπεπειράσαντο, ἐπειδὴ ἐν μέσῃ πόλει ἐγένοντο,
ἐνθα δὴ ἀνοδὸς τις τῷ ἐκ παλαιῆς ἐς αὐτὸ πρὸς τὸ παλάτιον
φέρουσα οἰκοδομία τινὶ ἐνταῦθα ἐνέτυχον, ἐδ' ἐς πρόσω
ἵεναι τοιοῦτον ξυγχωρήσῃ, ἐδὲ τῇ ἀναβάσει τὸ παρά-
παν χρῆσθαι. ταύτῃ δὲ τῇ οἰκοδομίᾳ Βελισαρίου προ-
μηθεΐα τινὶ καταρχὰς τῆς πόλεως πολιορκίας πεποιήται,
ὥς περ μοι ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις δεδήλωται. λίθον
οὖν ἕνα βραχυῶς ἐνδένδε ἀφελόντες, ὁπίσω τε ἀναστέφειν
δύδους ἔγνωσαν. καὶ παρὰ τὴν Οὐίτιν ἐπανήκοντες, τὸν τε
λίθον ἐνδεικνύμενοι, πάντα ἀπήγγελλον. καὶ ὁ μὲν τὰ τῆς
ἐπιβουλῆς ἅμα τοῖς Γότθων ἀρίστοις ἐν βελήῃ ἔχε. Ρωμαί-
ων δὲ ὅσοι φρερὰν ἀμφὶ πυλίδι Πιγκιανῇ εἶχον, μνήμην
τῆς τῶν λύκων ὑποψίας ἐν σφίσι αὐτοῖς ἐποιοῦντο τῇ ὑπε-
ραΐᾳ. ἐπεὶ ὁ λόγος περιφερόμενος ἐς Βελισαρίου ἦλθεν, ὁ
παρέργως ὁ στρατηγὸς τὸ πρᾶγμα ἠκυσεν. ἀλλ' ἀνδρᾶς τε
αὐτίκα τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ δοκίμων ξυνὸν Διογένην τῷ δορυ-
φόρῳ, ἐς τὸν ὄχετον καθήκε, καὶ διεδουρήσασθαι ἅπαντα
ξυνὸν πολλῶν τάχει ἐκέλευσεν. οἱ δὲ τὰ λύχνα τῶν πολεμί-
ων καὶ τὰ δάδας ὅσα διεδουρήκει πανταχῇ τῷ ὄχετι, ὄβρον.
καὶ τὴν οἰκοδομίαν, ἥ ὁ λίθος πρὸς τὴν Γότθων ἀφῆρητο, κα-
τακρησνύοντες, Βελισαρίῳ ἀπήγγελλον. διὸ δὴ αὐτὸς τε τὸν
ὄχετον ἐν μεγάλῃ φυλακῇ ἔχε. καὶ οἱ Γότθοι αἰδοῦντο,
ταύτης δὴ τῆς πείρας ἀπέχοντο.

Ἐπειτα δὲ καὶ τῶν ἐμφανῶν ἐφοδὸν καὶ τῶν περιβόλου ἐμ-
χανῶν οἱ βαρβαροὶ. πρῆσαντες οὖν τὸν τῆς ἀείρας και-
ρὸν, κλίμακας τε καὶ πῦρ ἐπαγόμενοι, ἠκυσαν τὴν πολε-
μίαν προσδεχομένων, ἐπὶ πυλίδι Πιγκιανῇ ἦσαν, ἐλ-
πίδι θάρρους ἔχοντες ἐπὶ ἐπιδρομῆς τὴν πόλιν αἰρήσειν, ἅτε ἔτι
πολλῶν στρατιωτῶν ἐνταῦθα λειψθέντων. εὐτυχῶς δὲ Ἰλδί-
γερ τῶν καὶ αὐτὰ ξυνὸν τοῖς ἐπομένοις φυλακῇ ἔχων. ἕκαστος
δὲ ἐκ περιεργίας ἐς τὴν φρερὰν ἐτετάχατο. ἐπεὶ οὖν ἐδὲ
προσιόντας οὐκ ἐν τάξει τὰς πολεμίας, ἀπῆντησέν τε ὁ ξυ-
νταγμένοις ἐς παρατάξιν, ἀλλὰ ξυνὸν πολλῇ ἀκοσμίᾳ ἔ-
στι. καὶ τὰς κατ' αὐτὸν ἐδενί πόνῳ ἔειλάμενος, ἔκτεινε.
κραυγῆς δὲ μεγάλης καὶ παραχῆς ἀνὰ τὴν πόλιν (ὥς τὸ εἶκος)
γεγεννημένης, Ρωμαῖοί τε ὡς τάχιστα πανταχόσε τοῦ πε-
ριβόλου ξυνέρρεον. καὶ οἱ βαρβαροὶ ἀπαρακτοῖς τὰ στρατό-
πεδα οὐκ ἐς μακρὰν ἐχώρισαν. Οὐίτιγος δὲ αὐθιγὲς ἐπὶ
βελὺ τῶν περιβόλων καθίστατο. καὶ τῷ γάρ τις αὐτοῦ ἐπι-
μαχος μάλιστ' αἰοῖτο, ἡ τῆς Τιβερίδος ἡ ὁχθηρὴ ἐστίν. ἐπεὶ
ταῦτοι πάλαι Ρωμαῖοι θάρρους τῶν ὕδατος τὰ ὄχου-
ρώματι, τὸ τεῖχος ἀπηνεμημένως ἐδείμαντο, βραχυῶς αὐτὸ καὶ πύργων ἔρημον πανταπᾶσι ποιοσάμενοι, ῥᾶον
ἐνδένδε ἠλπίζετο τὴν πόλιν αἰρήσειν. ἐδὲ δὲ ἐδὲ τι φυλακῇ λόγῳ ἄξιον ἐνταῦθα τετύχηκεν εἶναι. δύο οὖν Ρω-
μαίους, ἀμφὶ τὸν Πέτρῳ τοῦ Ἀποστόλου νεῶν ὠκνημένους, χρημασιν ἀναπέθειν ἄσκητον ἔχοντας, παρὰ τὰς ἐκείνῃ
φρερὰς ἵεται περὶ λύκων ἀφᾶς, καὶ αὐτοῖς τὸν οἶνον ἔδωκεν ὅτε δὴ φιλοφροσυνῆς ἐνδεικνύμενος χαρίζεσθαι. εἶτα

A H A U D multo post Gotthi in muros Ro-
mæ cupientes moliri aliquid, primum
quoddam immisere noctu in unum ex aquædu-
ctibus, a quibus aquam initio belli hujus aver-
terant. Illi manibus lychnos ac faces præ-
ferentes, in urbem aditum ea parte tenta-
bant; cum per foramen, quod non pro-
cul a porta Pinciana in fornice aquæductus
illius erat, vigilum quidam, conspecto igne,
rem fociis indicat. Hi vero, quoniam ibi
structura aquæductus non extabat e terra,
visum asserunt lupum, illac prætereuntem;
cujus oculos igni similes rebantur esse. In-
gressi canalem Barbari, cum in mediam ur-
bem penetrassent, eoque loci venissent, ubi
ad ipsum Palatium vetus quidam ascensus
erat, offenderunt præstructum obicem, quo
& longius progredi, & ascendere omnino
prohibebantur. Hunc Belisarius obsidionis
principio, ut a me in libro superiori nar-
ratum est, provide opposuerat. Parvo in-
de extracto lapide remeare decernunt Bar-
bari, reversique ad Vitigin, monstrato
lapide, quo res loco sit plane referunt.
Tum ille de instituta molitione cum viris
inter Gotthos primariis consulit. Postri-
die, inter portæ Pincianæ custodes men-
tione facta suspicionis, quæ de lupo in-
ciderat, & hinc perlato ad Belisarium ru-
more, non supina aure rem audiit Magi-
ster militum; sed e vestigio homines in
exercitu probatissimos eum Diogene Præto-
riano degredi jubet in aquæductum, & om-
nia scrutari celerrime. Illi hostium lucernas,
& quidquid ex facibus defluxerat passim in
canali inveniunt, & obice, ex quo lapi-
dem Gotthi dempserant, perspecto, ad Be-
lisarium renuntiant. Quamobrem acribus
custodiis aquæductum munit: quod cum
Gotthi intellexissent, incepto hoc abierunt.

Deinde apertam in muros vim meditati Bar-
bari, capto prandii tempore, præter hostium
opinionem, cum scalis & facibus ad portam
Pincianam contendunt, spe nixi, fore ut
primo impetu urbem caperent, quod non
multi milites hic essent reliqui. Tunc Ildi-
ger cum suis custodiam agens, (quod mu-
nus singulis per vices demandabatur) ut
hostes vidit incomposte accedentes, occurrit
ipsis, non instructa acie, sed promiscue ac
turbate progredientibus. Nullo mox negotio
adversos fundens, cladem efficit. Inde ma-
gnus, ut fit, oriri in urbe clamor ac tumultus:
statim Romani undique ad muros con-
fluere; nec multo post in sua castra Barbari
re infecta reverti. Ad fraudem redit Viti-
gis, grassaturus in mœnia: quorum sane
partem, quæ Tiberis ripam prætexit, ex-
pugnare facillime poterat. Illam enim Ro-
mani veteres, aquæ munimento confisi, ad-
eo negligenter ædificaverant, ut & valde hu-
milis esset, & omnino turribus vacua. Hac
demum eo facilius urbem se capturum spera-
bat, quo levius erat ibi præsidium. Ergo Ro-
manos duos, qui ad Petri Apostoli ædem ha-
bitabant, pecunia inducit, ut cum utre vi-
ni pleno custodes illic positos primis tenebris
adeant, ac vino donent cum omni benevolen-
tiæ significatione: deinde, adulta nocte, se-
-

Tentatur fru-
stra per aquæ-
ductum aditus.

Edit. Paris.
pag. 409.

A muris Got-
thi repelluntur

Vitigis prodig-
ionem ador-
nat.

Edit. Paris.
pag. 410.

Pœna prodigi-
tori interrogata.

dentes una perpotent, injecto in cuiusque scyphum medicamine soporifero, quod ipse dedit. In ulteriori ripa scaphas clam paratas habuit; ut, simul ac somnus custodias complexus esset, primo dato signo, Barbarorum manus flumen transiret, ac scalis instructa muros invaderet. Totum etiam exercitum ad urbem vi penitus occupandam expedisti. His ita compositis, quoniam Deo fixum erat, ut Romanos iste Gotthorum exercitus non expugnaret, virorum, quos ad navandam cœpto operam Vitigis adornaverat, alter sponte rem omnem enuntiavit Belisario, ac socium indicavit: qui tortus in lucem protulit quidquid erat facturus, & medicamentum, quod Vitigis dederat, prompsit. Hunc Belisarius, naso atque auribus truncis, ad castra hostium misit, asino vectum: quo viso, intellexere Barbari sua consilia, vetante Deo, non procedere, eamque ob causam potiri urbs se nunquam posse. *παύσαι ἵεναι, καὶ δι' αὐτὸ καὶ ἂν ποτὶ ἡ πόλις σφίσιν ἀλώσιμος εἴη.*

Joannes Picenum popula-
tur.

Auximo & Urbino abstinet.

Ariminum occupat.

pag. 411.

Joannis elo-
gium.

Cum ipso agit
Matasuntha
Vitigis uxor.

DUM hæc aguntur, interea loci Belisarius Joanni, ut rem aggrediatur, per literas imperat. Ille cum duobus equitum millibus agrum Picenum percurrens, obvia quæque rapere, & hostium liberos uxoresque abstrahere cœpit in servitutem. Ulitheum, Vitigis patrum, qui cum Gotthorum exercitu se offerebat, prælio victum interficit, & copias fere omnes hostium delet: quo factum est, ut nemo postmodum cum eo manus conferere ausus sit. Ubi ventum ad urbem Auximum, haud magno quidem Gotthorum præsidio teneri illam audit; sed munitissimam vidit esse & inexpugnabilem. Quare abjecto obsidionis capessendæ consilio, quamprimum movens, porro perrexit. Eodem se modo gessit apud oppidum Urbium, & Romanis deducantibus Ariminum, Ravenna dissitum diei iter, contendit. Barbari, qui hic erant præsidarii, cum Romanos loci incolas suspectiores haberent. hujus exercitus adventu cognito, Ravennam celeri cursu demigrarunt. Itaque Joannes Ariminum obtinuit, relictis a tergo Auximi & Urbini præidiis; non quod ipsum vel oblivio mandatorum Belisarii, vel audacia inconsiderata cepisset; nam in eo conjuncta erat strenuitas cum prudentia: sed quia reputabat, quod contigit, simul ac Romanum exercitum Ravennæ proximum esse Gotthi cognoscerent, eos metu, ne quid illa urbs pateretur, ex obsidione Romæ retractum iri. Neque eum fefellit opinio. Nam ubi captum ab ipso Ariminum Vitigis Gotthorumque exercitus acceperunt. Ravennæ timentes plurimum, nullius rei; præterea habita ratione, profectionem, de qua mox dicam, ne punctum quidem temporis distulerunt. Hinc Joanni ad gloriam, qua jam ante egregie florebat, magna accessio facta est. Animo vir maximo, & ad pericula subeunda promptissimo præditus, per se res obibat. Assidua victus aridi & laborum tolerantia nulli Barbaro vel militi cedebant. Atque iis quidem erat Joannes. Matasuntha vero Vitigis uxori cum graviter marito essent offensa, quod principio per vim ei juncta tori consortio fuisset,

Α ξυν' αὐτοῖς πόρρω τῆς νυκτὸς καθήμενος πιεῖν, ἐκάστω τε ἐς τὴν κύλικα ὑπνωτικὸν ἐμβαλεῖν φάρμακον, ὅπερ σφίσιν αὐτοῖς ἐδεδώκει. ἀκάτως δὲ λάθρα ἐν τῇ ἐτέρᾳ ὀχθῇ, ἐν παρασκευῇ ποιησάμενος, εἶχεν. αἷς δὲ τῶν βαρβάρων τινὰς, ἐπειδὴν τάχιστα οἱ φύλακες ὑπνῷ ἔχοντο, ξυνὸν κλίμαξιν ἐκ σημείων ἐπὶ τὸν ποταμὸν διαβαίνοντας, τὴν ἐπίθεσιν τῆς περιβολῆς ποιήσασθαι. τὸ τε στρατόμαχος τῶν ὑποίμαζεν ὅλον, ὅπως ἅπαντα κατακράτες ἡ πόλις ἀλώηται, τῶν ἔτι ζυγκειμένων σφίσι, τοῖν ἀνδροῖν ἄτερος τοῖν Οὐτίγιδι ἐς ταύτην δὴ παρασκευασμένοι τ' ὑπουργίαν (ὡς δὲ εἶδε Ρωμαῖους πᾶσι τῶν Γότθων στρατοπέδῳ ἀλῶναι) αὐτοπαγγέλως, Βελισαρίῳ τε ἅπαντα φράζει, καὶ τὸν ἕτερον ἐνδείκνυσιν. ὃς δὲ αἰκίζομενος, ἐς φῶς τε ἅπαντα ὑπέγνων ὅσα δρᾶν ἐμελλε, καὶ τὸ φάρμακον ἐπεδείκνυσεν, ὅπερ Οὐτίγιδι αὐτῷ ἐδεδώκει. καὶ αὐτὸν Βελισαρίος, τὴν τε ῥίνα καὶ τὰ ὠτα λαβησάμενος, ἐς τῆς πολέμιων τὸ χαρακμα ὄντα ὀχήμενον ἐπέμψε. καὶ κατιδόντες αὐτὸ οἱ βάρβαροι, ἐγνώσαν ὡς ὁ Θεὸς ἐν ἐὼν σφῶν τὰ βελούμα-

C A P U T X.

Joannes Picenum populatur. Ariminum occupat. Per internuntios agit cum Matasuntha uxore Vitigis. Gotthi Romæ obsidionem solventes, cladem accipiunt.

BΕΝ ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένοντο, ἐν τῇ Βελισαρίου γράμῃ πρὸς Ἰωάννην, ἐργαστέον ἐχεῖται. ὁ δὲ ξυνὸς τοῖς διχαλίαις ἰππεῦσι τὴν Πικηνίαν χώραν περιῶν, τὰ ἐν ποσὶν ἐληίζετο πάντα, παῖδας τε καὶ γυναῖκας τῶν πολέμιων, ἐν ἀνδραπόδων ποιήμενος λόγῳ. Οὐλίθεον τε, τὸν Οὐτίγιδος θεῖον, ξυνὸν Γότθων στρατῷ ὑπαντάσσαντα, μάχῃ νικήσας, αὐτὸν τε κτείνει, καὶ πάντα χερσὶν τὸν τῶν πολέμιων στρατὸν. διὸ δὲ καὶ εἰς οἱ ἐτόλμα ἐπὶ ἐς χεῖρας ἵεναι. ἐπεὶ οὖν ἀφίκοντο ἐς Αὐξίμον πόλιν, Γότθων μὲν ἐνταῦθα φρενὴν ἐκ ἀξιοχρεῶν τινα ἔμαθον εἶναι, ἄλλως δὲ ἐχυρόν τε καὶ ἀνάλωτον κατενόησε τὸ χωρίον. καὶ ἀπ' αὐτῆς προσεδρόσαν μὲν οὐδαμῇ ἠδύναν, ἀλλ' ἀπαλαγνίσαντες ὅτι τάχιστα, πρὸς τὴν ἑλάνην. ταῦτα δὲ τῷ Οὐρβίνῳ ἀμφὶ πόλιν ἐποίει. **Ε**ς τὴν Αἰμίλιον, Ρωμαίων αὐτὸν ἐπαγομένην, ἐσήλαυνεν ἥπερ μιᾶς ἡμέρας ὁδῷ Ραβέννης διέχει. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι, ὅσοι φρενὴν ἐνταῦθα εἶχον, ὑποψία ἐς Ρωμαίους τὴν οἰκίτορας πολλῇ χρώμενοι, ἐπειδὴ προῖεναι τὸ στρατόμαχος τῷ ἐπύδοτο, ἀπεχώρησαν τε, καὶ δρόμῳ ὅσους ἐν Ραβέννῃ ἐγένοντο. ἔτι δὲ Ἰωάννης Αἰμίλιον ἔχε πολέμιων φρενὴν ὅπιδεν ἐν τῇ Αὐξίμῳ ὁ Οὐρβίνῳ ἀπολιπών. αὐχότι τῶν Βελισαρίου ἐντολῶν ἐς λήθην ἠλθεν, ὃς δὲ φράσαι ἀλογίστῳ ἐχόμενος. ἐπεὶ ξυνὸν τῇ δρασηίᾳ τὸ ζυγιτὸν εἶχεν. ἀλλὰ λογισάμενος ὅπερ ἐγένετο, ὡς ἂν Γότθοι πύδωνται τὸν Ρωμαίων στρατὸν ἀγχι-σαῖ ἐπὶ Ραβέννης εἶναι, αὐτίκα μάλα τὴν ἐν Ρώμῃ διαλύσαςι προσεδρέσαν, ἀμφὶ τῷ χωρίῳ πᾶσι δέσαντες. καὶ ἔτυχέ γε τῆς ἀληθείας δόξης. ἐπειδὴ δὲ Οὐτίγιδι, καὶ Γότθῳ στρατῷ, Αἰμίλιον ἔχεσθαι πρὸς αὐτὴν ἤκυσαν, ἐς δεὸς μέγα ἀμφὶ Ραβέννη ἐμπεπτακότες, ἄλλο τὸ ὑπολογισάμενος τῶν πάντων εἶδεν, διδύωρον τὴν ἀναχώρησιν ἐποίησαντο, ὡς μοι αὐτίκα λελέγεται. καὶ μέγα κλέος ἐκ τῆς ἐργασίας Ἰωάννης ἔχε, διαβόητος καὶ πρότερον ὢν. πολυμήτης τε δὲ καὶ αὐταρχὸς ἐν τοῖς μέλυσιν, ἐς τὴν τοῦς κινδύνους ἀσχυρὸς. δῖαιτάν τε σκληρὰν καὶ ταλαιπωρίαν τινα ἐς αἰεὶ εἶχε, βαρβάρων ὅπου οὐκ ἦν στρατιῶν εἶδεν ἥσαν. ὁ μὲν Ἰωάννης τοῖόςδε ἦν. Ματασουνθὰ δὲ, ἡ τῆς Οὐτίγιδος γυνὴ δεινῶς τῇ ἀνδρὶ ἀχθόμενη, ὅτι

ὅτι δὴ οἱ βία τὸ εἶς ἀρχῆς ἐς κοίτῃ ἤλθεν, ἐπειδὴ τὸν Ἰωάννην ἐς Δελμῶν ἦκεν ἐπύθετο, περιχαρὴς τε ἀπεχρῶς γέγονε, καὶ πέμψασα παρ' αὐτῆς λάβδρα, γάμου τε καὶ προδοσίας πέρι ἐς λόγους ἤλθε.

Καὶ οἱ μὲν πέμποντες αἰεὶ κρύφα τῶν ἄλλων ταῦτα ἐπρασσον. Γότθοι δ' ἐπεὶ τὰ τε ἀμφὶ Δελμῶν ἔμαθον, καὶ ἅμα ξύμπῳτα τὰ ἀναγκαῖα σφᾶς ἐπελελοίπει, ὅτε τῶν μὲν χρόνος ἐξῆκον ἦδη, τὴν ἀναχώρησιν ἐποιεῖντο, καὶ περ' ἔπω τι τῶν πρὸς βασιλῶν ἐνεκα πεπυσμένοι. τὸ μὲν αὖ ἐτος ἀμφὶ ἔσπας ἐαρινὰς ἔω· τῇ δ' ἐπολιορκίᾳ ἐνιαυτός τε ἐτέλειτο, καὶ πρὸς αὐτῇ ἡμέραι ἐννέα, ὅτε οἱ Γότθοι ἅπαντα σφῶν τὰ χαρακώματα καύσαντες, ἅμα ἡμέρᾳ ὅδ' εἶχοντο. Ρωμαῖοι δ' ἐφύγοντας ὁρῶντες τὰς ἐναντίας, ἐν δόρῳ εἶχον, ἢ τὸ παρὸν θύσσονται. πῶν τε δ' ἐπὶ πύλων τὸ πλῆθος οὐ παρεῖναι τῶν καὶ αὐτὰ ξυνέβαινε, ἄλλων ἄλλῃ πηδῆσθαι μένων, ὥσπερ μοι ἐμφορῶν εἴρηται· αὐτοὶ τε ἀξιόμαχοι πρὸς πᾶσαν πλῆθος πολεμίων ἐκ ὄντος εἶναι. ἅπαντας μὲν τοὺς περὶ τὴν ἐπὶ πύλων Βελισαρίου ὥπλισε. καὶ, ἐπεὶ τῶν πολεμίων ὑπὲρ ἡμισυ ἔσθλα βάντας τὴν γέφυραν εἶδεν, ἐξῆγε δὲ Πιγκιανῆς πύλης τὸ στρατόμαχον ἢ τε μάχῃ. ἐκ χειρὸς γέγονε τῶν προτέρων ἀδεμιάς ἦσαν. καὶ καταρχὰς μὲν καρτερώς τῶν βαρβάρων, τὰς πολεμίας ὑφιστάμενων, πολλοὶ ἐκατέρων ἐν τῇ πρώτῃ ξυμβολῇ ἔπεσον· ἔπειτα δ' οἱ Γότθοι ἔσθλα βάντες, μέγα τε καὶ ὑπερφύεσθαι αὐτοῖς τὸ πάθος ἐποίουν· αὐτοὺς δ' ἐκαστος τὴν γέφυραν ἔσθλα βάνειν ὑπέτατο πρῶτος. ἀφ' ἧς δὴ ἐς σενωχίαν πολλοὶ ἀφικόμενοι, τὰ χαλεπώτατα ἔπαχον. πρὸς γὰρ σφῶν αὐτῶν, καὶ τῶν πολεμίων, ἐκτείνοντο. πολλοὶ δ' ἐκ τῆς σφύρας ἐξέπιπτον ἐφ' ἐκάτερα ἐς τὸν Τίβριν, καὶ αὐτοῖς ὅπλοις καὶ δυόμενοι ἐθνήσκον. ἔπειτα δ' ἐκ τῶν πλείους ἀποβαλόντες, οἱ λοιποὶ τοῖς προτέροις ἔσθλα βάντες ξυνέμιξαν. Δογγίνος δ' Ἰσαυρος καὶ Μουδύλας, οἱ Βελισαρίου δορυφόροι, διαφερόντως ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἠεὶ εὗσαν. ἀλλὰ Μουδύλας μὲν τέτταρσι βαρβάροις κατέκασεν ἐς χεῖρας ἐλθὼν, ἐκτείνε τε ἅπαντας, καὶ αὐτὸς ἐσώθη. Δογγίνος δ' ἐκ τῶν πολεμίων ἔσθλα βάντας αὐτῶν γέγονας, αὐτῶν ἔπεσε, πολλοὶ αὐτῶν πόσον τῶν Ρωμαίων στρατοπέδῳ ἀπολιπών.

ut Joannem Ariminum venisse rescit, gaudio cumulata, per occultum internuntium de nuptiis & prodicione colloqui cum eo cœpit.

De his illi clanculariorum nuntiorum opera infistebant inter se agere; cum Gotthi, auditis quæ Arimini contigissent, accedente summa annonæ penuria ac trimestrium induciarum exitu, abscessere: etsi de Oratoribus nihil acciperant. Jam annus circa verum æquinoctium se vertebat, in obsidione contritus totus cum diebus præterea novem; quando Gotthi, castris suis omnibus incensis, prima luce, se in viam dederunt. Romani, fuga hostium animadversa, quid consilii pro re nata caperent nesciebant. Tunc enim equitatus pars maxima aberat; aliis alio, ut dixi supra, dimissis: neque ipsi viribus tantæ hostium multitudini se pares putabant. Nihilominus Belisarius peditibus cunctis atque equitibus arma imperat; utque hostium plus dimidiam partem transisse pontem vidit, porta Pinciana educit copias; nec minus acriter conferuntur manus, quam in quolibet superiorum certaminum. Principio quidem Barbaris hostilem impetum fortiter sustinentibus, utrinque multi primo congressu ceciderunt. Deinde versi in fugam Gotthi, gravem insignemque cladem sibi ipsi importavere. Cum enim quisque pontem transgredi primus contenderet, iniquissimo disclusi spatio, acerbissimam capiebant calamitatem. Quippe ferro interibant, cum hostili, tum suo: e ponte hinc & inde multi prolabebantur in Tiberim, & cum armis hausti fluctibus extinguebantur. Ita amissis quamplurimis, cæteri se illis admiscuere, qui jam ante transierant. In hoc prælio Longinus Ilaurus & Mundilas, Belisarii Protectores, rem præclarissime gesserunt; ita tamen ut Mundilas interfectis singulari certamine Barbaris quatuor, sospes evaserit; Longinus vero, in cujus potissimum virtute causa fugæ hostium constitit, ibi occubuerit, Romano exercitui magnum sui desiderium relinquens.

Gotthi Romæ solvunt obsidionem.

Edit. Paris. pag. 412.

Auximum,

Urbini,

Cæsenam, Montem fere-trum.

Belisarius Arimino providet.

CAPUT XI.

Multa Vitigis loca præfidiis munit. Arimino Belisarius providet. Romani Petram pertusam expugnant. Joanne Belisarii mandato adversatur.

Οἱ ΤΙΤΙΓΙΣ μὲν οὖν τῶν καταλοίπων ἐπὶ Ραβέννης ἰσχυρῶς ἐκράτει, τῶν δὲ ἄλλων τὰ ὀχυρώματα πλῆθει φρερῶν ἐκράτει. ἐν Κλασίᾳ μὲν τῇ Τέσκων πόλει χιλίους τε ἀνδρας καὶ ἄρχοντα Τιβίμερα ἀπολιπών· ἐν τε Οὐρβίβεντῳ ποσῆτας, οἷς δὴ ἄρχοντα Αλβίλαν ἀνδρα Γότθον ἐπέστησε. καὶ Οὐλιγίσalon ἐν τῇ Τεσέρᾳ ξυὺ τετρακοσίους κατέλειπον. ἐν δὲ Πικλῶν χώρᾳ, τετρακοσίους μὲν ἐς Πέθαν τὸ φρερὸν εἰσεν, οἱ δὲ πρὸς τὸν ταύτην ὄκλῳ· ἐν Αὐξίμῳ δὲ, ἢ πᾶσιν μεγίστην ἐκείνη πόλεων ἐστὶ, Γότθους τε ἀριστείνδῳ συνειλεγμένους τετρακοσίους κατέλειπε, καὶ ἄρχοντα ἐσάγαν δραστέον, Οὐίσανδρον ὀνομα, ξυὺ τε Μόρρα διχιλίους ἐν Οὐρβίβεντῳ τῇ πόλει. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλα φρερὰ δύο, Καίσινά τε καὶ Μοντεφέρετρον. ὧν δὴ ἐκατέρῳ φρερῶν οὐχ ἦσαν, ἢ καὶ πεντακοσίους ἀνδρῶν κατεστήσατο. αὐτὸς δὲ τῶν ἄλλων στρατῶν ὁ δὲ Δελμῶν, ὡς πολιορκήσων, ἐχώρει. ἐτύγχανε δὲ Βελισαρίου, ἐπειδὴ τέχιστα Γότθοι τὴν πολιορκίαν διέλυσαν, ἰλδί-γρα τὴν καὶ Μαρτίνον ξυὺ ἰπποδύσι χιλίοις πέμψας· ἐφ' ὧν δὲ ἐτέρους ὁ δὲ θάσσων ἰόντες, φθάσῃ τὰς πολεμίας ἐς Δελμῶν ἀφικόμενοι καὶ σφίσι ἐπέσειλλον, Ἰωάννην μὲν, καὶ

Procopius.

VITIGIS cum exercitus reliquiis Ravennam petens, loca munitionibus valida firmavit præfidiis. Clusii, quæ Tusciæ urbs est, viros mille & Gibimerem Ducem reliquit: Urbe veteri totidem; quibus Albilan natione Gotthum præfecit: Tuderti Uligifalum cum C.D. In Piceno, stationarios C.D. qui Petram castellum habebant, non amovit. Auximi, quæ est omnium regionis illius urbium maxima, Gotthorum quatuor millia, gentis florem, locavit; ac Visandrum, strenuissimum Ducem: Urbini, duo millia cum Morra. Castella sunt præterea duo, Cæsenam ac Monsferetrus. In utroque præfidiarios haud minus D. constituit, & cum cæteris copiis Ariminum recta contendit eo animo, ut circumfideat. At Belisarius, statim post solutam a Gotthis obsidionem, Ildigerem ac Marcinum miserat cum equitibus mille; ut alia via, majoribus itineribus, hostium in urbem Ariminum adventum præcurrerent. Iisdem præceperat, ut Joannem ejusque tur-

Vitigis præfidiis munit Clusium, Urbem veterem, Tudertum Petram,

Auximum,

Urbini,

Cæsenam, Montem fere-trum.

Belisarius Arimino providet.

K

Ancona.

Edit. Paris.
pag. 413.Petra Pertusa
a Romanis
capitur.

pag. 414.

Joannes Beli-
sarii mandato
adversatur.

mas omnes inde amoverent quamprimum, & in illorum vicem complures urbi custodiendæ idoneos substituerent, deductos e castello, cui nomen Anconæ, ad finem Jonium posito, dissiptoque bidui ab Arimino. Id paulo jam ante ceperat, illuc misso, cum Isaurorum ac Thracum copiis non paucis, Conone. Sperabat autem fore ut, si pedites tantum & Duces haud magni nominis Ariminum tenerent, ad ejus obsidionem numquam descenderent superbæ Gotthorum vires; sed urbe per contemptum præterita, Ravennam pergere maturarent: sin Ariminum obsidere vellent; diutius annonam peditibus suppetituram videbat, ac bis mille equites foris cum reliquis copiis circumvolando, hostem procul dubio multis affecturos incommodis, & ad solvendam obsidionem facilius compulfuros. Hac mente Belisarius Ildigeri & Martino ea, quæ dixi, mandata dederat. Illi via properabant Flaminia, longo Barbaros intervallo prægressi. Quippe Gotthos suos ipsorum ingens numerus tardabat, & longius circumire cogebat cum cibarium penuria, tum consilium refugiendi munita loca viæ Flaminiae; cum Narniam, Spoletium, ac Perusiam, de quibus actum supra, in potestate hostium esse scirent. Romanæ vero copiarum castellum Petrar, cum in illud incidissent, tentarunt obiter. Est hæc munitio non hominum opus, sed naturæ. Etenim via admodum præceps, a dextra alluitur fluvio ita rapido, ut eum nemo transire queat; a læva vicinam habet rupem, præruptam editamque adeo, ut si qui forte in vertice steterint, iis, qui ab imo suspiciunt, non excedere videantur minutissimarum avium magnitudinem. Progredienti nullus olim patebat transitus; quoniam extrema rupes ad ipsum pertingebat fluminis alveum, eo deductis impervia. Quare veteres, ea ibi perfoffa, exiguum portam moliti sunt. Tum ab ipsis obstructa parte maxima alterius aditus, ac parva solum porta relicta, castellum nativum extitit: quod convenienti vocabulo Petram appellavere. Primum igitur Martinus & Ildiger portam alteram oppugnantes, telorum crebritate nihil profecerunt; quamvis qui illic erant Barbari non resisterent. Deinde per præceps rupis tergum enisi, cum a culmine lapidibus peterent Gotthos, hi cursu trepido ingressi tecta, nihil movebant. Tunc Romanis, neminem jactu lapidum contingi posse videntibus, in mentem venit, immania rupis fragmenta multarum impulsu manuum in subjectas ædes contorta devolvere. Illa, quantumque ædificii partem tantillum ferirent, omnia gravi motu, Barbaros metu concutiebant. Quocirca Gotthi illis, qui adhuc ad portam stabant, tendentes manus, deditionem fecerunt, & cum castello se permiserunt, accepta incolumitatis fide, modo servirent Imperatori, & Belisario obtemperarent. Pleroque Ildiger ac Martinus secum abduxerunt, illos eodem, quo suos, numero ac loco habentes: paucos cum liberis & uxoribus, Romanoque præsidio reliquere. Inde Anconam progressi, parte magna peditum, qui ibi erant, assumpta, die tertio Ariminum perveniunt, ac Belisarii mentem explicant. At sequi ipsos noluit Joannes, & Damianum cum quadringentis retinuit. Illi relicto ibi peditatu abscedere cum Belisarii Protectoribus hastatis Scutariisque maturaverunt.

σί τε καὶ γυναιξὶν αὐτῶν εἶσαν. ἐλίποντο δὲ τινα καὶ Ῥωμαίων φρενῶν. ἐνθεν δὲ εἰς Ἀγκῶνα ἐλθόντες, καὶ πολλοὺς ἀπαγαγόντες πῶν ἐκεῖ πεζῶν, εἰς Ἀερίμιον ἔτανοι ἀφίκοντο, τῷ τε Βελισαρίου γνώμῳ ἀπήγγελλον. Ἰωάννης δὲ, ὅτε αὐτὸς ἐπεδαιήθηλε ὁ Δαμιανὸν, ζῶν τῶν τε τρακοσίους κατέχευ. οἱ δὲ τῶν πεζοῦς αὐτῶν ἀπολιπόντες, καὶ τὰχος ἐνθενδε ζῶν τῶν Βελισαρίου δροσφόροις τε καὶ ὑπασιταῖς ἀνεχώρησαν.

Αὐτὸς ζῶν αὐτῶν ἀπαντας, ἐνθενδε ὁρῶν ἀναστήσειν ὡς τὰχος πολλοὺς δὲ αὐτῶν ἱκανῶς μάλιστα εἰς τῆς πόλεως ἢ φυλακῇ καταστήσασθαι, ἐκ φρενῶν ἀφελόμενος, ὁ δὲ πρὸς κόλπῳ τῷ Ἰονίῳ εἶναι, Ἀγκῶν ὄνομα, δυοῖν ἡμέραιν ὁδὸν Ἀερίμιον διέχον. ἤδη δὲ αὐτὸ ἐπὶ πολλῶν πρότερον κατελήφει, Κώνωνα ζῶν τε Ἰσαύρων καὶ Θρακῶν στρατόματι ἐκ ὀλίγῳ πέμψας. ἤλπιζε δὲ ὡς πεζοὶ τε καὶ ἰππεῖς διχίλιοι ἐξῶθεν ζῶν τῶν ἄλλων στρατῶν ἰόντες, πολλά τε κακὰ (ὡς τὸ εἶκος) τῶν πολεμίων ἐργάσονται, καὶ ῥᾶον ἐς τῆς προσεδρείας αὐτῶν ἢ δαλυσιν ζυμελάσσει. ταύτη μὲν γνώμη Βελισαρίου τοῖς ἀμφὶ Μαρτίνον τε καὶ Ἰλδίγερα ταῦτα ἐπήγγελεν. οἱ δὲ δὴ Φλαμινίας ὁδῶν παροδοῦντο, λίαν τε τῶν βαρβάρων προτερήσαντες, ἦσαν. ἄτε δὲ ἐν πολλῶν ὁμίλῳ οἱ Γότθοι χολαίτεροι ἐπορεύοντο, καὶ περὶ τοῖς ὁμίλοις μακρὰς τις, τῶν τε ἀναγκαίων τῇ ἀπορείᾳ, καὶ τῇ ἐν Φλαμινίᾳ ὁδῶν ὁχυρωμάτων ἦκιστα ἐθέλοντες ἀγχιεῖν ἵνα, ἐπεὶ αὐτῶν οἱ πολεμιοὶ, ὥσπερ μοι ἐμπαροῦν διδήλωται, Ναρνίαν τε καὶ Σπολήτιον καὶ Περυσίαν εἶχον.

Ῥωμαίων δὲ τὸ στρατόμα, ἐπειδὴ τῇ Πέτρᾳ ἐνέτυχον, ὁδῶν ποιέμενοι παρέργον, ἀπεπειράσαντο τῇ ταύτῃ φρενί. τὸ δὲ ὅχυρωμα ἐκ ἀνδρωποῖ ἐτεκτίνοντο, ἀλλὰ ἢ χαλεπὴ φύσις ἐξέδρεν. ὁδὸς δὲ ἐσάγαν κρημνώδης. ταύτης δὲ τὸ ὁδοῦ ἐν δεξιᾷ μὲν ποταμός τις ἐδένει ἐσβατός, ὃς ὑπὸ τῇ ῥᾷ κατεῖσιν ἐν ἀριστερᾷ δὲ ἐπὶ πολλῶν ἀποδὲν πέτρα ἀνέχει ἀπότομός τε, καὶ ὑψὺς ἐς τὸσον δίκησσα, ὥστε τοῖς κάτω ἔσι φαινόμενοι ἀνδρωποὶ, οἱ ἐν τῇ ἀκρᾷ (ἀνὲρ τῶν τύχοι) ἐσῆκασιν, ὅρῃσι τοῖς σμικροτάτοις ἢ μεγέθους περὶ εἰκάζον. πορεύοντι δὲ διέξοδος ἐδεμῖα τὸ παλαιὸν ὡς. λήγουσα δὲ ἡ πέτρα εἰς αὐτὸν ποταμὸν μάλιστα τῶν ποταμῶν ῥοῦν δίκηει, δάσασιν τοῖς ταύτῃ ἔσιν ἐδεμῖαν παρεχομένη. διώρυχα τοίνυν ἐνταῦθα οἱ παλαιοὶ ἀνδρωποὶ ἐργασάμενοι, πυλῖδα τῶν χαλῶν ταύτῃ πεποιῶν. φράξαντες δὲ καὶ τὴν ἑτέραν εἰσόδον τὸ πλεῖστον, πλὴν γε διήσσαν πυλῖδα καὶ ἐνταῦθα λελεῖσθαι φρενῶν τε αὐτοφρὲς ἀπειργάσαντο, καὶ πέσαν αὐτὸ, λόγῳ τῶν εἰκότι, ἐκάλεσαν. οἱ ἐν ἀμφὶ Μαρτίνον τε καὶ Ἰλδίγερα πορεύοντες μὲν ἐς τὴν πυλῖδα καὶ ἑτέραν μαχόμενοι τε, καὶ πολλὰ βάλλοντες, ἐδέν ὡς. καίπερ ἦκιστα σφᾶς ἀμυνομένων τῇ ταύτῃ βαρβάρων. ἐπειτα δὲ δὴ τῇ κρημνώδεις κατόπιθεν τῇ ἀνοδὸν βιασάμενοι, καὶ κορυφῇ λίθοις ἐβάλλον ἐνθενδε τῶν Γότθων. οἱ δὲ εἰς τὰς οἰκίας δρέμω τε καὶ δορύβῳ πολλῶν εἰσελθόντες ἠσύχαζον. καὶ τότε Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ τῇ πολεμίων ἐδεμῖαν ἐπιτυχῶς ἔχοντες οἱ τε ἦσαν ταῖς τῇ λίθων βολαῖς, ἐπενοῦν ταῖς τμήματι μεγάλα ἐκ τῶν σκοπέλων ποιέμενοι, πολλοὶ δὲ ἅμα ὡς. αὐτοὶ αὐτὰ ἐπὶ τῶν οἰκίας σταθμάμενοι ἐρρίπτου, τὰ δὲ ὅπῃ αὐτῶν οἱ κοδομίας, καὶ καὶ βραχὺ ποταμίοντα, φαῖνοι, κατέσειε τε ἱκανῶς ἀπαντα, καὶ τῶν βαρβάρων εἰς μέγα τι δέος καθίστη. διὸ δὲ χεῖρας τε οἱ Γότθοι τοῖς ἐπὶ ἀμφὶ τῷ πυλῖδι ἔσιν ὄρεγον, καὶ ζῶν τῶν φρενῶν σφᾶς αὐτῶν ὁμολογία παρέδωκαν. ἐφ' ᾧ κακῶν ἀπαθείς μείνωσι, βασιλέως τε δέλοι καὶ Βελισαρίου κατήκοοι ὄντες. καὶ αὐτῇ Ἰλδίγερα καὶ Μαρτίνος τῶν μὲν πλείους ἀναστήσαντες, ἐπὶ τῇ ἰσῇ καὶ ὁμοίᾳ ζῶν αὐτοῖς ἦγον. ὀλίγους δὲ τινες ζῶν τοῖς παι-

Gothi Ariminum obsident. Joannis generosa providentia & concio. Mediolanensis missi a Belisario praesidiarii Genuam appellant: ad Ticinum pugnant ubi Fidelius Praefectus Præf. occumbit. Theodebertus Francorum Rex Gothis mittit auxilia. Gothi Mediolanum obsident.

ΚΑΙ ΟΥΤΙΓΙΣ ἔκ ἐς μακρὰν παντὶ τῷ στρατῷ ἐς Α-
ρείμιων ἦλθε. ἔδῃ ἐν στρατοπέδῳ αὐμοὶ ἐπολιόρ-
κων. αὐτίκα τε πύργον ξύλινον, ἢ τὴ πόλεως περιβόλῃ κα-
δυπέρτερον, τεκτονάμοι, τροχοῖς δ'. ἀνεχόμενον, ἐ-
πὶ τὸ τεῖχος ἦγον, ἢ μάλιστα ἐπιμαχώτατον αὐτοῖς ἔδοξεν
εἶναι. ὅπως ἢ μὴ πάθωσιν, ὅπερ αὐτοῖς παρὰ τὸν Ρώμης
περιβόλῃ ξυλινέχθῃ παθεῖν, οὐδεὶς τῶν βοῶν τὸν πύργον
ἦγον, ἀλλ' αὐτοὶ ἐνδον κρυπτόμενοι ἐφείλκον. κλίμαξ ἢ
ὡς τις τὸν πύργον ἐντὸς οὐρεῖα ἐσάγαγε, δι' ἧς τὸν βαρβάρων
πληθος ἀναβήσεται ὁ πεπῶς ἐμελλεν. ἐλπίδα ἔχοντες,
ὡς, ἐπειδὴ τὰ χεῖρα τὸν πύργον τῷ περιβόλῳ ἐρείσωσιν,
ἐνθένδε πόνῳ ἐδόντι ἐπιβήσονται καὶ τὰς τείχους ἐπάλλεαι.
οὐκ ὦν αὐτοῖς ἢ τὸν πύργον περιβολὴ ἐργαστο. ἐπειδὴ τοῖς
τῷ περιβόλῳ ἀγχιεῖα πηξυῖ τῇ μηχανῇ ταύτῃ ἐγένοντο, αὐ-
τοὶ μὲν ἡσυχῇ ἔμμενον, ἐπεὶ καὶ ξυμσκοπεύον ἦσαν. φύλακας
ἢ ἀμφὶ τὸν πύργον καταστεινάμενοι, κυλίσαντο ἅπαντες, ἐ-
γαντίωμα ἢ ὁ, τριῶν ἐσθλα σφίσι ἐν νύκτι ἔχοντες. ἐδὲ δὲ
δέ τι ἄλλο ἐμπόδιον, ἐδὲ πάρος ἐν μέσῳ, ὅτι μὴ βραχεῖα
παντάπασιν ἐτύγχανεν. οἱ τε Ρωμαῖοι ξυλινέει πολλὰ
ὡς ἡμέρα τῇ ἐπισηῇ ὀπολέμενοι ἐνυκτέρευον. Ἰωάννης
ἢ ἔτε ὀπονηρὸς πρὸς τὸν κίνδυνον, οὐτε τῷ δέει ξυμπαρ-
θεῖς, ἐπενοῖα τάδε. τὰς μὲν ἄλλους ἐν τοῖς φυλακτείοις
ὀπολιτῶν, αὐτὸς δὲ ξυλινέει τοῖς Ἰσαύροις διέκλινε καὶ ἄλλ'
ἅπαντα τοιαῦτα ὅργανα φέρουσιν, ἀνελίτῃ νυκτὶ, ἐδόντι τὸν πύ-
ργον προειρημένον, ἔξω τῷ περιβόλῳ γενόμενος, ἐκείλῃ
σιωπῇ τὴν τάφρον ὀρύσσειν, οἱ ἢ καὶ ταῦτα ἐποίουν. καὶ
τὸν χεῖρα, ὅνπερ ἐνθάδε ἀνιέρωντο, ἐπὶ θάτερα τὴν τάφρου
ἐς τὰ πρὸς τῷ τεῖχει ἐσέτι δέσαν. ὅς δὲ αὐτοῖς ἐνταῦθα
ἀντὶ τοῦ χεῖρα ἐγένετο. λαθόντες δὲ ἐπὶ πλείστον τὰς πολέμ-
ιας καθύδοντες, βαθεῖαν τε καὶ ὀρυγὴν ἰκανῶς ἐχούσαν τὰ
φρον δι' ὀλίγου πεποιῖται, ἔδῃ μάλιστα ἐπιμαχώτατος
τὸν περιβόλῳ, καὶ προσβάλλειν ξυλινέει τῇ μηχανῇ οἱ βάρ-
βαροι ἐμελλον. οἱ δὲ πολέμοι, πόρρω πητὶ νυκτῶν, αἰ-
δοῦμενοι τὴν ποιούμενον, ἐπὶ τὰς ὀρύσσοντας ἐβοήθουν δρό-
μῳ. καὶ Ἰωάννης ξυλινέει τοῖς Ἰσαύροις, ἐπεὶ οἱ τὰ ἀμφὶ τῇ τά-
φρῳ ὡς ἀεὶ εἶχον, ἐντὸς τῷ περιβόλῳ ἐγένετο. ΟΥΤΙ-
ΓΙΣ ἢ, ἅμα ἡμέρα, τὰτε πεπραγμένα κατανοήσας, καὶ ὅν
περαλγῆσας τοῖς ξυμπεσῶσι, διεκρήσατο μὲν τὸν φυλάκων
τινάς. ἐδὲ δὲ ἦσαν ἐπάγειν τὴν μηχανὴν ἐν αὐτοῖς ἔχων,
ἐκείλῃ φακέλων πληθος τὰς Γότθους ἐν τῇ τάφρῳ κατατά-
χος ῥίπτειν, ἔπειτα τὸν πύργον ἐνταῦθα ἐφείλκοντας ἀγειν. καὶ
οἱ μὲν ταῦτα, ἢ περ ΟΥΤΙΓΙΣ ἐσέλλεν, ἔπρασαν προθυμίᾳ
τῇ πάσῃ. καὶ περ τὸν ἐναντίων καρτερώτατα ἐκ τῷ τεῖχει ἀ-
μυνόμενοι. οἱ ἢ φακέλοι, ἐμπεσόντες σφίσι τῷ πύργῳ,
βαρυόμενοι (ὡς τὸ εἶδος) ὑπεχώρου κατὰ. διὸ δὲ οἱ βάρ-
βαροι πρὸς αὐτοὺς ξυλινέει τῇ μηχανῇ ἐδάμῃ εἶχον. ἐπεὶ ἀνα-
τες σφίσι πολλὰ ἔτι μάλλον ἐγένετο, ἔδῃ ξυμψαντες τὸν
χεῖρα ἔτυχον (ὡς περ ἐρρήθη) Ρωμαῖοι. δέσαντες οὖν μὴ
νυκτὸς ἐπιγνομένης ἐπεξελθόντες οἱ πολέμοι τὴν μηχανὴν
Καυσωσιν, ὅπῃ αὐτῶν αὐτοῖς ἐφείλκον. ὅπερ Ἰωάννης κων
λύειν δυνάμει τῇ πάσῃ ἐν αὐτοῖς ἔχων, τὰς τε στρατιώτας ἐ-
ξέωπλισε, καὶ ξυμπαλῶσας ἅπαντας, τοιαῦτα παρεδεδύσα-
το. Ἄνδρες, οἱς τὰς τῶν κινδύνων ξυλινέει ἡμῶν μήτεσιν, εἴ τῳ ὑ-
μῶν πρὸς ἡδονὴν ἐσι βιώναι τε, καὶ τὰς οἱ ἀπολελειμμένους
ἰδεῖν, μὴ ἐπ' ἄλλῳ τῷ κερτιμένῳ τὸν πύργον ἐλπίδα, ἢ ἐν τῷ χερσὶ τὸν
χεῖρα ἐσέλλε, πολλὰ ἡμᾶς ἐλπίς τε καὶ ἔρως ἐς τὸν πύργον προθυμίαν
ἐν ἡμῶν. ἔτε δὲ ἐν γῇ τῇ παραλίᾳ πολιορκηθῆ-
σεται ὑπὸ πτόμεν, ἔπειτα δὲ θαλασσοκρατῶντων Ρωμαίων. ἔτε ποσὸν ἡμῶν περιόψεται τὸν βασιλέως
Procopius.

A H A U D multo post Vitigis cum om-
ni exercitu Ariminum attigit; ubi
castrametati, obsidium fecerunt. Protinus
turrim ligneam, urbis mœnibus celso-
rem fabricati, subjectis rotis quatuor,
ad illam egerunt murorum partem, quæ
ipsis maxime expugnabilis videbatur. Ac
ne infortunium ferrent ei simile, quod
pro mœnibus Romæ invenerant; turrim
non bobus junctis, sed suis ipsi manibus
promoverunt, intus abditæ: ubi etiam
scala erat latissima, ascensum datura fa-
cilem Barbaris, sperantibus fore ut, si-
mul turrim ad murum applicuissent, inde
labore nullo se in pinnas immitterent:
nam eo turris fastigium spectabat. Cum ea
machina ad muros progressis, vesper jam
ferus quietem suasit: quam ceperunt om-
nes, posita ad turrim custodia, nullum
se passuros impedimentum rati. Nullus
enim obex, nec fossa, nisi perexigua,
intererat. Romanos tota nocte exterruit
venturi postredie exitii cogitatio. At Joan-
nes, nec periculum defugiens, nec tur-
batus metu, rationem hanc iniit. Cæte-
ris munimenta tenere jussis, ipse cum
Isauris, ligones aliaque ejusmodi instru-
menta ferentibus, consilii nemine conscio,
nocte intempesta urbe egressus, imperat ut
fossam deprimant sine strepitu. Parent illi,
& quidem ita, ut quidquid terræ egeritur,
ad fossæ latus muro proximum aggerant:
id vero parietis vicem habuit. Dum ho-
stem bene latent sopore pressum, fossam
justæ altitudinis ac latitudinis brevi tempo-
re faciunt, maxime ubi murus expugnari
facillime poterat, & Barbari cum machina
impressionem daturi erant. Provesta longius
nocte, hostes, re cognita, in fossas
cepere impetum: Joannes cum Isauris
in urbem se recepit, cum fossæ optime
providisset. Ubi illuxit, considerans acta
Vitigis, atque hinc dolore incensus, quos-
dam e custodibus morte affecit, neque ab
admovenda machina remittens animum,
edixit Gotthis, ut sine mora quamplurimis
in fossam jactis lignorum fascibus, turrim
illac trahendo agerent. Hæc illi, uti Vi-
tigis jubebat, omni exequuntur studio,
quamvis hostibus e muro validissime re-
pugnantibus. At fascium strues, turris in-
cumbentis pondere degravata, ut fieri ne-
cesse erat, subsedit. Tum Barbari accli-
vitate, quæ multum creverat, ubi ter-
ram, ut dictum est, Romani aggesserant,
prohibiti cum machina progredi, veritique
ne hostis postera nocte, eruptione facta,
turrim igni corrumpere, retro illam traxe-
runt. Quod viribus omnibus impedire
volens Joannes, armat milites, & advo-
cata concione, ita hortatur. O mei in hoc
discrimine socii, si cui vestrum est dulce vive-
re, & quos reliquit domi, revivere aliquan-
do; apprime teneat in alia re nulla, præter-
quam in suis manibus, utriusque boni illius
spem sitam esse. Principio quidem, cum nos
Belisarius misit, multa erant, quorum &
amore & spe ad rem suscipiendam alacriter in-
ducebamur. Nam nec rebarur obsessum iri
nos in ora maritima, Romanis mari tam fa-
cile dominantibus: nec sibi quisquam persuasi-
set, nos Imperatoris copiis tam futuros neglectui-
Joannis con-
cio.

Edit. Paris.
pag 416.

Pugna.

Mediolanen-
sibus præsi-
dium Belisa-
rius mittit.

Genua.

Ticinum.

Fidelii cades.

Pag. 417.

Theodebertus
Francorum
Rex Gotthis
auxilia mittit.

Præterea nobis tunc ad audendum subdebat stimulos commendatio præclaræ in Remp. voluntatis, atque ex præliis profectura apud omnes famæ celebritas. Jam vero ne superstites quidem, nisi fortitudinis beneficio, esse possumus, ac vitæ unius causa huic nos Martis discrimini committamus necesse est. Nec tamen gloriam, quam quivis alii, minorem referent, quicumque inter vos animo valent, si modo illum egregiis facinoribus prodant. Etenim sibi decus ac nomen pariunt, non debiliorum victores; sed qui animi magnitudine victoriam ex iis reportant, quibus belli instructu cedunt. Quibus vero vitæ amor altius insidet; his certe generositas maxime proderit. Quorum enim res, ut nostræ modo, in summo periculo, & quemadmodum dici solet, in acie novacula sitæ sunt; illis plerumque una salus discrimina animosæ contempnere. Hæc locutus Joannes, in hostes educit copias, paucis ad murorum pinnas relictis. Pugnatur acerrime, eorum impetum viriliter sustinentibus Barbaris: qui vix tandem vesperi in sua castra turrim revexerunt, egregiis pugnantibus tot amissis, ut mœnia numquam amplius oppugnare decreverint: ac se se continuerint metu, cum avida conjuncto spe, fore ut hostem famas ad deditiōnem compelleret, jam summa laborantem comineatus inopia; propterea quod reperiri non potuisset unde, quantum satis esset, inveheretur.

Eo loci res ibi erant: dum Belisarius viros mille, partim Isauros, partim Thracas, cum Legatis, qui Mediolano venerant, mittit. Isaurorum dux erat Ennes, Thracum Paulus: imperabat omnibus Mundilas, secum paucos Belisarii Scutarios ducens. Adjunxerat se illis Fidelius, Præfectus prætorio. Cum enim esset Mediolano oriundus, & apud Ligures auctoritate valeret; huic exercitui comes idoneus videbatur. Ex portu Romano profecti navibus, Genuam appulerunt; quæ urbs extrema Tusciæ, in Galliam atque Hispaniam navigantibus situ favet peropportuno. Relictis ibi navibus, terra viam procedunt, cum earum lembis in plaustra impositis, ne quid trajectum Padis amnis moretur; atque ita flumen transmittunt. Pado transito, ad urbem Ticinum progressis, facti obviam Gotthi certamen inferunt, & numero pollentes, & animis. Cum enim Barbari omnes, quicumque regionem illam colebant, opes preciosissimas Ticini deposuissent, quod locus esset munitissimus; præsidium ibi firmum reliquerant. Commissa acri pugna, superiores Romani dantem terga hostem magna clade afficiunt, atque urbem tantum non capiunt, instando Barbaris: qui sane ab hoste pressi vix portas claudendi spatium habuerunt. Romanis retro commeantibus, illic Fidelius quodam in templo precandi causa postremus substitit. Eum deinde equus excussit, duplicato forte poplite succidens. Quo viso Gotthi, quoniam proxime muros prolapsus fuerat, egressi, ipsum interfecerunt, Romanis minime advertentibus. Casum hunc postea cognitum Mundilas & Romani graviter ferentes, inde Mediolanum perveniunt, citra pugnam cum reliqua Liguria obtinent. De his certior factus Vitigis, magnum exercitum confestim mittit, Uraia duce, sororis suæ filio. A Theodeberto Francorum Rege decem millia auxiliariorum impetraverat, Burgundionum utique, non Francorum: ne videretur Augusti rebus injuriam facere Theodebertus. Neque enim hujus mandato, sed sponte & voluntate sua se profectos simulabant Burgundiones: quibus cum sociatis viribus Gotthi, præter Romanorum opinionem, Medio-

τρατόν, ὑπετόπησεν ἄντις. χαλεπὸν δὲ τῶν, τότε μὲν ἡμᾶς εἰς δὲ τοῖς μὲν ὄρμα ἐπὶ δεξιῇ τε τῆς ἐς τὴν πολιτείαν δυνάμεως, καὶ τὸ ἐν τῇ ἀγῶνι ἐσόμενον κλέος ἐς πάντας ἀνδράπας. νῦν δὲ ἔτε περιεῖναι ἡμᾶς, ὅτι μὴ δὲ τὸ δὲ ψυχῆς, οἷον τὸ ἐστὶν ἐπαναγκῆς τε, καὶ ἄλλων τε, καὶ τὸ βιάσασθαι ἡμᾶς αὐτὸς ἐνεκα, τῶν τοῦ σπασθῆναι τὸ κίνδυνον. ὥστε εἰ μὴ τισὶν ὑμῶν ἀρετῆς τε μεταποιεῖσθαι ζυμβαίνει, πάρεσιν αὐτοῖς ἀνδραγαθίζομένους, εἰπερ τισὶ καὶ ἄλλοις, ἐνδόξους γενέσθαι. κτῶνται γὰρ δὲ κλειαν, καὶ οἱ τῶν καταδεδεμένων κρατήσαντες, ἀλλ' οἱ ἂν τῇ παρασκευῇ ἐλασθέντες, τῶν τὴν ψυχῆς μεγέθει νικῶν. οἷς δὲ τὸ φιλόψυχον ἐμπέφυκε μᾶλλον, τέτοις * ἢ τὸ δὲ τὸλμοις μάστιγα εἶναι ζυνοῖσι. ἐπεὶ ἅπαντες ἐκ τῆς ἐπιπλεῖστον, οἷς * δὴ τὰ πρᾶγματα ἐπὶ ζυρᾷ ἀκμῆς (ὥσπερ ἡμῖν ταυῶν) ἴσανται, μόνον ἂν τῶν κινδυνῶν ὑπερφορεῖν διασώζοντο. τοσαῦτα μὲν Ἰωάννης εἰπὼν, ἐξῆγεν ἐπὶ τῆς πολέμιας τὸ στρατεύμα, ὁλίγους τινὰς ἐς τὰς ἐπάλξεις δόλοισιν ἀνδρείως δὲ αὐτὸς ὑφίσταμένων τῇ πολέμια, γέγονε καρτερὰ ἐς ἄγαν ἡ μάχη. καὶ τὸ μὲν πύργον μολὶς τε ὅψε τὴν ἡμέραν ἐς τὸ σφέτερον οἱ βάρβαροι στρατόπεδον ἐνεγχεῖν ἵχυσαν. τοσάτους μὲν τοὶ τὸ πλῆθος ἀπέβαλλον τῶν ἐν σφίσι μαχίμων, ὥστε ἐκτετελομαχεῖν τὸ λοιπὸν ἐγνώσαν. ἀλλ' ἀπογινόντες ἡσυχῇ ἔμνον, λιμῶν πιεζόμενοι, προχωρήσειν αὐτοῖς τὰς πολέμιας παραδοκούτες. λίαν γὰρ αὐτὸς ἅπαντα ἡδὴ τὰ ἐπιτήδεια ἐπελελοίπει. ἐπεὶ ἐχέον ὅθεν αὐτὰ διαρκῶς ἐσκομίσονται.

Ταῦτα μὲν ὅντιν ἐγένετο τῇδε. Βελισάριος ἢ τοῖς ἐκ Μεδιολάνου ἦκασιν χιλίας ἐπέμψεν, Ἰσαύρους τε καὶ Θράκας. ἦγετο δὲ τῶν Ἰσαύρων Εὐνης, τῶν δὲ Θρακῶν Παῦλος. Μανδίλας τε ἅπασιν ἐφείσκει, & αὐτὸς ἦρχεν ὁλίγους τινὰς τῶν Βελισαρίου ὑπαπιστῶν ἔχων. ζυνοῖ δὲ αὐτοῖς καὶ Φιδέλιος, ὃς ἐγγόνει τῇ αὐτῆς ἐπαρχος. ἐκ Μεδιολάνου γὰρ ὁρμώμενος, ἐπιτιθεῖσθαι τῶν ἐδοξε τῶν στρατῶν ἐπεσθαι. ἄτε δυνάμειν τινα ἐν Λιγυρίᾳ ἔχων. πλοῦσαντες οὖν ἐκ τῆς Ρωμαίων λιμένος, Γενεᾶν προσέχον. ἡ Τεσκίας μὲν ἐστὶν ἐχάτη παράπλευρος, καλῶς Γάλλων τε καὶ Ἰσπανῶν κεῖται. ἐνθα δὴ τὰς τε ναῦς δόλοισιν, καὶ ὁδῶν πορδόμενοι, πρὸς αὐτὸν ἐχώρου, τὰς λέμβους τῶν νηῶν ἐν τῇ ἀμάξαις ἐκδέμενοι, ὥπως ἂν Πάδον τὸν ποταμὸν διαβαίνοντες μὴδὲν σφίσι ἐμπόδιον εἴη. ἔπειτα τὸν ποταμὸν τὴν διαβάσαντες ἐποίησαν. ἐπεὶ δὲ τὸν Πάδον διαβαίνοντες ἐς Τικινὸν πόλιν ἀφίκοντο, οἱ Γότθοι αὐτοῖς ἀπαντήσαντες ἐς χεῖρας ἦλθον. ἦσαν δὲ πολλοὶ τε καὶ αἰετοὶ. ἐπεὶ τῶν χημάτων τὰ τιμιώτατα βάρβαροι ἅπαντες, οἱ ταύτην ὥκλωτο, ἐν Τικινῶν καταδεδεμένοι ἄτε ἐν χαλεπῷ ὀχύρῳ. ὁ δὲ ὀχύρον ἔχοντι, φρενὴν ἐνταῦθα λόγῳ ἀξίαν ἐλείποντο. μάχης οὖν καρτερὰς γενομένης, ἐνίκων Ρωμαῖοι. καὶ τὰς ἐναντίας ἐξέλαμνον, διέφθειραν τε συχνὰς, καὶ τὴν πόλιν ἐν τῇ διώξει εἰλεῖν παρ' ὀλίγον ἦλθον. μολὶς γὰρ ἐπιτεῖναι τὰς πύλας οἱ βάρβαροι ἵχυσαν, ἐγκειμένων σφίσι τῶν πολεμίων. Ρωμαίων δὲ ὀπίσω ἀπελαυνόντων, Φιδέλιος δὲ ὁ μόνος ἐς τινα τῶν ἐκείνῃ νεῶν ὕστατος ἔμεινε. τύχη δὲ τινι, ἀκλίσαντος οἱ τῶν ἵππων, ἐπέσε. καὶ αὐτὸν κατιδόντες οἱ Γότθοι, ἐπεὶ τὸ περιβόλῳ ἀγχιστα ἐπεπτόκει, ἐπεξελθόντες ἐκτεῖναι τε καὶ ἐλαθόν γε τὰς πολέμιας. καὶ δὴ ὕστερον Μουρδίας τε καὶ Ρωμαῖοι αἰδομένοι, ἤχαλον. ἐνθεν τε ἐς Μεδιολανὸν πόλιν ἀφίκοντο, καὶ αὐτῶν ἀμαχητὶ ζυνοῖ Λιγυρίαν τῇ ἀλλήῃ ἔχον. ἀπερὶ ἐπεὶ οὐκ ἔτι γινέσκει, στρατόμα τε πολὺ καταπαύσας, καὶ Οὐράϊαν ἀρχόντα, τὸ αὐτὸς ἀδελφιδουῶν, ἐπέμψεν. καὶ Θεοδέβερτος δὲ οἱ, ὁ Φράγγων ἀρχηγός, ἀνδρας μυρίας δὲ κέντη, ἐς ζυμμάχων ἀπέστειλεν, καὶ Φράγγων αὐτῶν, ἀλλὰ Βαργουνζίωνων τὴν μὴ δοκεῖν τὰ βασιλείας πρᾶγματα. οἱ γὰρ Βαργουνζῖοι, ἐδελείοντο τε, καὶ αὐτονομῶ γνῶμη, καὶ Θεοδέβερτος κελδοῦντι ἐπακρόντες, δὴ δὲ τῆς λόγῳ ἐσέλλοντο. οἱ δὲ οἱ Γότθοι ἀναμειχθέντες, ἐς τε Μεδιολανὸν, Ρωμαῖ-

ων ἡκιστα προσδεχομένων, ἀφίκοντο· καὶ ἐν στρατοπέδοις ἀμείνων, ἐπολιόρκουν. ταύτην γοῦν εἰς τὴν ἐσπομίσειαν τῆς ἐπιτηδείων Ρωμαῖοι ἔχον, ἀλλ' οὐδὲς ἡχθοντο τῆς ἀναγκαιῶν τῇ ὁπορίᾳ. καὶ μὴν καὶ τὴν περιβόλῃ τῶν φυλακῶν οἱ στρατιῶται εἶχον. ἐπεὶ δὲ Μουδιλάς πόλεις τε καὶ λαβῶν ἐτυχεν, ὅσαι Μεδιολάνῃς ἀρχισαῖσαι ὀχυρώματα εἶχον, * Πέργαμόν τε καὶ Κῶμον καὶ Νοβάρην, καὶ ἄλλ' ἅττα πόλεις μακρὰς καὶ φρενῶν πανταχόθεν λόγῳ ἀξίας κατασησάμενος, αὐτὸς δὲ Ἰακωσίῃς μάλιστα ἔχων, ἐν Μεδιολάνῳ ἔμεινε, καὶ ξυῖν αὐτῷ Εὐννης τε καὶ Παῦλος. ὥστε ἀνάγκη οἱ τὴν πόλεως οἰκήτορες, ἐκ περιεργότητος αἰετῶν φυλακῶν εἶχον. τὰ μὲν οὖν ἐν Λιγύροις ἐφέρετο τῇδε, ὅτε οἱ χειμῶν ἔλθον· καὶ τείτον ἔπος ἐτελεύτα τῆς πολέμου τῇδε, ὃν Προκόπιος ξυνέγραφε.

Βέργομον

lanum adveniunt, castrisque positis obsident. Itaque nullum nacti spatium Romani providendae annonae, statim ejus penuria laborarunt. Nec muros milites custodiebat: quoniam Mundilas urbes Mediolano vicinas, quae operibus munitae erant, Bergomum, Comum, Novariam, & alia quaedam oppida occupaverat, ac firmis ubique constitutis praesidiis, ipse retentis ad summum trecentis Mediolani restiterat; & cum eo Ennes ac Paulus: ita ut civibus necesse esset assiduam per vices custodiam agitare. Hic erat rerum status in Liguria. Cum hyeme annus exiit tertius belli huius, quod Procopius litteris mandavit.

Gotthi Mediolanum obsident.

Exit annus 3.

belli Gothici.

CAPUT XIII.

Belisarius Tudertum & Clusium capit. Anconae situs. Cononis imprudentia. Romanorum clades. Narsetis Eunuchi in Italiam adventus.

ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ ὁ ἀμφὶ χειμῶν ἔσπευσε ἐπὶ τὴν Οὐτίτιν καὶ τὸν Γότθων στρατόπεδον ἦεν, ὀλίγας μὲν τινὰς φρενῶν ἔνεκα ἐν Ρώμῃ ὁπολιπῶν, τὰς δὲ ἄλλας ξυῖν αὐτῷ ἀπαντας ἐπαγόμηνος. πέμψας τε τινὰς ἐς Τεδέραν τε καὶ Κλαύσιον, χαρακώματα ἐπήγειρε ποιεῖσθαι, οἷς δὲ ἐφ' ἑαυτὰς ἐμελλε, συμπολιορκήσεν τὰς τῇδε βαρβάρους. οἱ δὲ, ἐπεὶ προσιόντα τὸ στρατὸν ἔμαθον, ἔχ' ὑποσάντες τὴν κίνδυνον, φρεσβεῖς τε παρὰ Βελισάριον ἐπεμψαν, καὶ παραδώσιν ὁμολογίαν σφῶν τε αὐτὰς, καὶ πόλιν ἐκατέραν, ὑπέχοντο. ἐφ' ᾧ κακῶν ἀπαθείς μείνωσι. παραγενομένων τε οἱ ἐπιτελῆ τῶν ὑποχεσιν ἐποίησαντο. ὁ δὲ Γότθους μὲν ἀπαντας ἐνθένδε ἀναστῆσας, ἐπὶ Σικελίας τε καὶ Νεαπόλεως ἐπεμψεν. ἐν δὲ Κλαυδίῳ καὶ Τεδέρᾳ φρενῶν κατασησάμενος, πρὸς τὴν ἡγετὸν στρατεύματα ἐν τῷ Οὐτίτιν στρατιᾷ ἄλλω, καὶ ἄρχοντα Οὐάκιμον, ἐς Αὐξίμον πέμψας, τοῖς ἐκείνῃ Γότθοις ἐκέλευεν ἀναμίγνυσθαι, καὶ ξυῖν αὐτοῖς ἐπὶ τὰς ἐν Ἀγκῶνι πολέμους ἰόντας, ὑποπειρασάσθαι τὴν ταύτην φρενῶν. ὁ δὲ Ἀγκῶν ἔσπευσε, περὶ αὐτὴν ἐγγώνιος, ἀφ' ἧς καὶ τῶν προσηγομένων ἔλθον. φεταύτῃ Ἀγκῶν ὅδ' ἐπιπλεῖσιν ἐμφερὲς ἐστίν. ἀπέχει δὲ σάδιος ὀγδοήκοντα πόλεως μάλιστα Αὐξίμω, ἧς δὲ ἐστὶν ἐπίγειον. καὶ τὸ μὲν τῶν φρενῶν ὀχύρωμα, ἐπὶ Πέρας δὲ ἐγγώνιος ἐν ἀσφαλεῖ κεῖται· τὰ δὲ ἐκτὸς ἀπαντα οἱ κοδομήματα, καὶ περ ὄντα πολλὰ, ἐκ παλαιᾶ ἀτείχιστα ἔχον. Κῶνων δὲ, ὅς τῃ τῶν χωρὶς φυλακῇ ἐφεισθήκει, ἐπειδὴ τὰ χεῖρα τὰς ἀμφὶ τὸν Οὐάκιμον ἡκιστὸν ἐπὶ ἐναίτε, ἥδη παρὰ ἀπὸθεν εἶναι, ἐπὶ δεῖξιν πεποιθῆται ἀλογίστη γνώμης. περὶ φαῦλον δὲ ἡγεσάμενος, τὸ τε φρενῶν καὶ τὰς τῶν φρενῶν οἰκήτορας ξυῖν τοῖς στρατιώταις κακῶν ἀπαθείς ὁρῶσθαι, τὸ μὲν ὀχύρωμα εἰσαε πυντῆ πασι στρατιωτῶν ἔρημον. ἀπαντας δὲ ἀπαγαγὼν ὅσον ἀπὸ σάδιων πέντε, ἐς παράταξιν διεκόσμησεν, καὶ βαθεῖαν τινὰ τῶν φάλαγγα ποισάμενος, ἀλλ' ὥστε τὴν ὑπὲρ ἑαυτὸν ὄλῳ ὥσπερ ἐς κυνηγέσιον περιβαλέσθαι. οἱ περ ἐπειδὴ τὰς πολέμους πλήθει πολλῶν ὑπεραίροντας εἶδον, σρέφαντες τὰ νῶτα, ἐπὶ τὸ φρενῶν δ' οὐδὲς ἐφυγον. ἐπιδιώξαντες δὲ οἱ βάρβαροι, πωλείσας μὲν αὐτῶν, ὅσοι ἐκ ἐφθασαν ἐντὸς τῆς περιβόλης γενέσθαι, αὐτὰς ἐκτείναν κλίμακας δὲ τὰς τείχει ἐρείσαντες, τὰ ἀνόθεν ἀπειπειράσαντο. τινες δὲ τὰς ἐκτὸς τῶν φρενῶν οἰκίας ἔκαιον. Ρωμαῖοι δὲ, οἱ καὶ πρὸτερον τὸ φρενῶν ἄκουον, τῶν παρῶν ἐκπεπληγμένοι, πορροακλίναντες τῶν πυλίδων, κόσμῳ καὶ δυνάμει φύγοντας τὰς στρατιώτας ἐδέχοντο. ἐπεὶ δὲ τὰς βαρβάρους ἀρχισαῖ ἐγκειμένους τοῖς φύγασιν εἶδον, ὅπως μὴ ξυνεισβάλλωσι δέξαντες, τὰς μὲν πυλίδας καὶ τὰς

CIRCITER æstivum Solstitium Belisarius adversus Vitigim Gothorumque exercitum profectus est, omnes secum ducens, præterquam paucos, quibus Romae custodiam credidit. Missis Tudertum & Clusium cohortibus aliquot, quas secuturus, & una Barbaros illic positos obsessurus erat, injunxit ut castra facerent. At illi, exercitus accessu cognito, ante tubam atque certamen caduceatores destinarent ad Belisarium, receperuntque modo vitæ caveretur, se urbem utramque secum dedituros. Simul affuit, effecerunt promissum. Tum ipse Gothos inde omnes in Siciliam ac Neapolim migrare jussit, & Clusii Tudertique locato praesidio, porro copias duxit. Interea Vitigis alteri misso Auximum exercitui, duce Vacimo, imperavit, ut Gothis, qui ibi essent, adiungerent sese, & cum iis adversus hostes, qui Anconam habebant, profecti, ejus loci castellum adorirentur. Est autem Ancona hæc angulata rupes, & inflexo cubito quam simillima: unde nomen accepit. Stadiis summum LXXX distat ab urbe Auximo, cujus navale est. Ac munimentum quidem castelli, in saxo stans, firmitatem habet ac tutum est: circumjecta vero foris ædificia, quamvis plurima sint, jam inde olim caruerunt murorum septo. Cum primum venire Vacimum, nec jam procul abesse audiret praesidii Praefectus Conon, magnum inconsiderantiae specimen dedit. Parum enim facturum se ratus, si castellum ejusque incolas cum militibus servaret incolumes, munitionem reliquit militibus plane vacuum: & cum omnes abduxisset stadiis quinque, intruxit aciem, non alta fronte; sed ita, ut totum montis pedem, quasi indagine venaretur, ambiret. Illi, viso hostium multo majori numero, statim terga vertere, seque ad castellum fuga recipere. Instare Barbari; nondum munimentum ingreffos mactare passim: alii scalis ad murum applicitis ascensum tentare: quidam domos, quæ extra castellum erant, incendere. Romani, veteres castelli incolæ, oblata rerum imagine attoniti, patefacta jam ante portula milites in fugam consternatos accipiebant. Verum ubi Barbaros in terga fugientium hærentes viderunt, veriti ne una irrumperent, occluserunt confestim fores, demissisque e pinnis funibus, cum nonnullos alios, tum Cononem ipsum sustollentes, servarunt. Nihil propius factum est,

Belisarius Tudertum & Clusium capit.

Edit. Paris. pag. 418.

Anconæ situs.

Cononis imprudentia.

Romanorum clades.

Vlimun &
Bulgudu viri
fores.

Edia. Paris.
pag. 419.
Narsetis in
Italiam ad-
ventus.

quam ut inbeuntes per [sc]alas Barbari castello vi potirentur : cepissentque , nisi cum jam pinnas tenerent , a viris repulsi duobus essent , qui mira tunc perpetrarunt . Horum alter fuit Ulimun , natione Thrax ; alter Bulgudu Massageta : ille Belisarii stipator ; hic Valeriani . Ambo casu quodam Anconam paulo ante navigio delati fuerant : in hoc autem certamine , castellum quidem præter opinionem servarunt , propulsando gladiis Barbaros , qui ascendebant ; at inde semianimes , conciso penitus corpore , redierunt . Tunc temporis nuntiatum est Belisario Narsetem venisse Byzantio cum multis copiis , & apud Picentes esse . Erat hic Narsetes Eunuchus , gazæ Præfectus Imperatoris , animo vir accerrimus , & supra spadonis naturam strenuus . Eum sequebantur militum quina millia , in catervas contributa sub aliis Ducibus , in primis Justino Magistro militum per Illyricum , & altero Narsete Perfarmeno , olim transfuga ad Romanos cum Aratio fratre , qui non ita pridem cum aliis copiis ad Belisarium venerat . Eidem se adjunxerant Eruli , ad duo summum millia : quibus Visandus , Alueth , ac Phanotheus præerant .

A ἐπέθεντο ἐκ δὲ τῆς ἐπ' αὐτῶν βρόχης καθέντες, ἄλλος τε τις καὶ Κώνωνα αὐτὸν ἀνεγκύοντες διεσώσαντο· ταῖς μὲν τοὺς κλίμαξιν ἀνιόντες οἱ βάρβαροι, παρ' ὀλίγον ἤλθον τὸ φρέειον κατακράτος ἐλεῖν· εἰ μὲν ἄνδρες δύο, ἔργα θαυμάσια ἐνδεικνύμενοι, ἤδη αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν γυνομένης ἀρετῇ ὤσαντο· ὃν ὁ μὲν Βελισαρίῳ δορυφόρος ἦν ἐκ Θράκης, Οὐλίμου τῆς νομα· ὁ δὲ Βαλεριανὸς, Βελγυδῆς, Μασσαγέτης γένος. τῶν δὲ τῶν ἄνδρε τύχη μὲν τινὶ καταπεπλοκότε ὀλίγον πρότερον ἐς τὴν Ἀγκῶνα ἐτυχέτω. ἐν δὲ τῇ πόνῳ τῶν τῶν ἀνιόντων τοῖς ξίφεσιν ἀμυνόμενοι, τὸ μὲν φρέειον παρὰ δόξαν ἔσωσαν· αὐτοὶ δὲ ἡμιθνήτες, καὶ τὸ σῶμα κρεουργηθέντες ὅλον, ἐνθένδε ἀπεκομίσθησαν. τότε Βελισαρίῳ Ναρσῆς ξὺν πολλῇ στρατιᾷ ἐκ Βυζαντίου ἦκεν, καὶ ἐν Πικλῶσι εἶναι, ἡ γὰρ ἐλθετο. ὁ δὲ Ναρσῆς ἔπος, δυνάχος μὲν ἦν, καὶ τῆς βασιλικῆς χρημάτων ταμίᾳς ἄλλως δὲ ὀξὺς καὶ μάλλον ἢ κατ' δυνάχον δραστήριος. στρατιῶται δὲ αὐτῷ πεντακίχλιοι εἶποντο. ὃν ἄλλοι τε καὶ ζυμμορίας ἡγουῦτο, καὶ Ἰεστίνος ὁ τῆς Ἰλλυριῶν στρατηγός, καὶ Ναρσῆς ἑτέρος, ὃς Ἀρμενίων τῆς Πέρσης κατὰ κράτος, αὐτόμολος ἐς τὰς Ῥωμαίων ἦδη πρότερον ξὺν Ἀρατίῳ τὰ δελφῶν ἡκων, ὃς ὀλίγον ἔμπροσθεν ξὺν ἑτέρῳ στρατῷ παρὰ Βελισαρίῳ ἐλθὼν ἐτυχεν. εἶποντο δὲ οἱ καὶ τῶν Ἐρέλων ἐθνῶν διχίλιαι μάλιστα, ὃν Οὐτσανδὸς τε, καὶ Ἀλεξήδ, καὶ Φανόθεος ἦρχον.

C A P U T X I V .

Erulorum antiquæ sedes: in senes & ægrotos crudelitas: uxorum sævus mos in maritorum funeribus. Langobardis pacem petentibus Rodulfus Erulorum Rex bellum infert, & cum maxima suorum parte occumbit, Deo ulciscente. Erulise ad Gepædes recipiunt: deinde ad Romanos, Anastasio imperante. Justiniani principatu dans Christo nomina, nec mores perditos exiunt. Regem suum occidunt.

Erulorum se-
des.

In senes &
ægrotos cru-
delitas.

Crude is uxo-
rum mos.

pag. 420.

Langobardos
vestigales ha-
bent.

JAM vero quodnam hominum genus Eruli sint , atque unde in Romanorum societatem se contulerint , explicabo . Trans fluvium Istrum olim habitabant , cultui dediti multorum numinum , quæ humanis placare hostiis fas habebant . Institutis plurimum differebant a cæteris nationibus . Nam nec senibus , nec ægrotis fas erat vitam producere : at si quem senium occupasset vel morbus , rogare is cogebatur propinquos , darent operam , ut quamprimum ex vivorum numero exturbaretur . Illi , pyra constructa ingenti , collocabant hominem in fastigio , & ad ipsum mittebant Erulum aliquem , instructum fida , non tamen ei conjunctum genere : nefas enim ducebant a consanguineo cædem fieri . Reverfo , qui illorum propinquum interfecerat , protinus ligna omnia , facibus imo subjectis rogo , urebant . Postquam flamma resederat , legebant ossa , ac statim terræ infodiebant . Ubi vir quispiam Erulus fato concesserat , ut virtutem probaret uxor , ac relinqueret superstitem sibi gloriam , necesse habebat vitam paulo post ad mariti tumulum finire laqueo : ni faceret ; in æternum dedecus , & propinquorum mariti offensionem incurrebat . His quondam utebantur legibus Eruli .

Procedente tempore , cum & numero & viribus supra finitimos omnes Barbaros crevissent , adorti singulos , pronam habebant victoriam , & in eorum fortunas grassabantur . Demum Langobardos , jam tum Christianos , & quasdam alias gentes sibi vestigales fecerunt , contra Barbarorum in illis partibus degentium morem , ad id cupiditate arrogantiaque inducti . Susceptis ab Anastasio Ro-

ITINES δὲ ἀνθρώπων εἰσὶν Ἐρεῖλοι, καὶ ὅθεν Ῥωμαίοις ἐς ζυμμαχίαν κατέστησαν, ἐρῶν ἔρχομαι. ὑπὲρ Ἰστρον ποταμὸν ἐκ παλαιῶν ὥκουσι, πολλοὺς τινὰ νομίζοντες θεῶν ὁμίλον· ὅς δὲ καὶ ἀνθρώπων θυσίαις ἱλάσκειν οἷον αὐτοῖς ἐδόκει εἶναι. νόμοις δὲ πολλοῖς καὶ ταῦτα τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐχρῶντο. ἔπε δὲ γηράσκουσιν, ἔτε νοσῶσιν αὐτοῖς βιοτεύειν ἐξῆν· ἀλλ' ἐπειδὴν τις αὐτῶν ἢ γῆρα ἢ νόσῳ ἀλῶν, ἐπ' ἀνάγκης οἱ ἐγίνετο, τὸς ζυγγενεῖς αἰτεῖσθαι ὅτι ταχιστα ἐξ ἀνθρώπων αὐτὸν ἀφανίσαι. οἱ δὲ ζύλα πολλὰ ἐς μέγα τι ὕψος ζυωνήσαντες, καθίσταντες τε τὸν ἀνθρώπον ἐν τῇ τῶν ζύλων ὑπερβολῇ, τῶν τινὰ Ἐρέλων, ἀλλότριον μὲν τοῖς, σὺν ξιφιδίῳ παρ' αὐτὸν ἔπεμπον. ζυγγενὴ δὲ αὐτῷ τὸν φονεῖα εἶναι, καὶ δέμει. ἐπειδὴν δὲ αὐτοῖς ὁ τῶν ζυγγενῶν φονὴς ἐπανήκει, ζυμπαντα ἔκαιον αὐτίκα τὰ ζύλα, ἐκ τῶν ἐχάπων ἀρξάμενοι. παυσάμενης τε αὐτοῖς τῆς φλογός, ζυλλέξαντες τὰ ὄσα, τοπαυτίκα τῇ γῇ ἐκρυπτον. Ἐρέλως δὲ ἀνδρὸς τελοδότησαντος, ἐπ' ἀνάγκης τῇ γυναικὶ ἀρετῆς μεταποιεμένη, καὶ κλέος αὐτῇ ἐδελεσθὲν λείπεσθαι, βρόχον ἀναψάμενη παρὰ τὸν τῶν ἀνδρῶν τάφον, ἐκ εἰς μακρὸν θνήσκεν. καὶ ποιῶν τε ταῦτα, περιεσθίει τὸ λοιπὸν ἀδόξῳ τε εἶναι, καὶ τοῖς τῶν ἀνδρῶν ζυγγενεῖσι φρεσιν κερκέναι. ποιετοῖς μὲν ἐχρῶντο Ἐρεῖλοι τὸ παλαιὸν νόμοις.

Προϊόντες δὲ χρόνῳ, δυνάμει τε καὶ πολυανδρωπία τῇ περιόικων βαρβάρων ἀπάντων καὶ ὑπὲρθεροι γεγέννημένοι ἐπιδόντες τε (ὡς τὸ εἶδος) ἐκάσας, ἐνέκων, καὶ βιαζέμενοι ἐλπίζοντο. καὶ τελοδῶντες Λογγιβάρδας τε Χερσιανὸς ὄντας, καὶ ἄλλ' ἅττα ἐθνη ὑπὸ σφίσι ἐς ἐπαγωγὴν φέρειν πεποιθῶνται· ἐκ εἰδισμένον τὸ φῶγμα τῶν, τοῖς ἐκείνῃ βαρβάρους ὑπὸ τῆς φιλοχρηματίας καὶ ἀλαζονείας ἐνταῦθα ἡγμένοι· καὶ καὶ μὲν τοῖς Ἀναστάσιος Ῥωμαίων τῷ βασιλεῖαν πα-

πὸν ἔλθοιεν, καὶ αὐτοὶ δέ μιν οἱ ὅπλα, ἡ σὺ χὶ ἔμμενον, χρόνος τε αὐτοῖς ἐν αὐτῶν ἔϊεν ἐν ταύτῃ δὴ τῇ εἰρήνῃ ἐτείβη. καὶ αὐτοὶ ἐσάγαν ἀχθόμενοι, Ροδῶλον ἀνέδω, σφῶν δ' ἡγεμόνα, ἐκὰς ἱστοῖ φοιτῶντες τε αἰεὶ παρ' αὐτῷ, μαλθακὸν τε καὶ γυναικῶδὴ ἐκάλουν. ἄλλοις δέ τισιν αὐτὸν ἐρεχέλουῦτες ὀνόμασι, κόσμῳ ἐδένει ἐλοιδόρουῦτο. Ροδῶλος τε τὴν ὕβριν ὥς ἤκιστα φέρων, ἐπὶ Λογγιβάρδας ἐδέν ἀδικοῦντας ἐσράδωσεν· ἐδὲ τινα σφίσι ἀμαρτάδα ἐπενεγκῶν, ἐδὲ λύσιν τινὰ τῷ ξυγκειμένῳ σκεφάμενος, ἀλλὰ πόλεμον ἐπιφέρειν αἰτίαν ἐκ ἔχοντα. ὅπερ ἐπειδὴ Λογγιβάρδας ἀκοῇ ἔλαβον, πέμψαντες παρὰ τῷ Ροδῶλῳ, ἀνεπὺνθάνοντο, ὅτι αἰτίαν ἡξίου εἶπεν, ἥς δὴ ἕνεκα Ερελοὶ ἐν ὅπλοις ἐπ' αὐτὸς ἵεναι κοινολογοῦνται· εἰ μὲν τι ἀπεσερκεῖται δ' εἰσφορᾶς· ἀλλ' αὐτίκα μάλα ξυμμάχῳ αὐτῷ ὁποτίσιν· εἰ δ' ἐμύφονται μέγιστον σφίσι τεταχθῆναι τὸ φόρον, ἀλλὰ μείζω ποιήσιν αὐτῷ, ἢ μήποτε Λογγιβάρδας ὀκνηροὶ ἔσονται ταῦτα μὲν τὰς πρὸς βεῖς ποροτεινομένους ξυμὰ πειλῇ ὁ Ροδῶλος ὁποπεμφάμενος, πρὸς αὐτὸν ἡλαυνον· οἱ δ' αὖτις πρὸς βεῖς ἐτέρης παρ' αὐτὸν σείλαντες, περὶ αὐτῶν πολλὰ λιπαροῦντες ἰκέτων· ἔπειθ' ἡ δούτερων ἀπαλλαγέντων, ἔειποι πρὸς βεῖς παρ' αὐτῷ ἡκοντες, ἐπεῖπον, Ερελος πόλεμον ἀποφάσισον μηδαμῶς σφίσι ἐπενεγκῆν· ὡς δ' ἐκεῖνοι γνώμῃ τοιαύτῃ ἐπ' αὐτὸς ἴασιν, καὶ αὐτοὶ ἐχέουσι, ἀλλ' ὥς μάλιστα λυαγκασμένοι, ἀντιτάσσονται τοῖς ἐπίσιν· μαρτυράμενοι δ' Θεὸν, ὅτι ἐπὶ τῷ ῥοπῆς καὶ βραχεῖα τις τὸ παράπαν ἰκμάς πάση τῇ ἀνδραπῶν δυνάμει ἀντίξως ἐσάει αὐτὸν τε εἰκός τ' ὅτι πολέμου αἰτίας ἡγεμόνον, ἀμφοτέροις κορυταγεῖναι τὴν μάχης τὸ πέρας· οἱ μὲν ταῦτα εἶπον, δέδισαν δὲ ταύτῃ τὰς ἐπιόντας οἰόμενοι. Ερελοὶ δ' ὑποσελάμενοι τῷ πάντων ἐδέν, Λογγιβάρδας ἐγνώσαν ἐς χεῖρας ἵεναι. ὡς καὶ ἀμφοτέροις ἄγχις ἀπὸ ἀλλήλων ἐγίνοντο, τῷ μὲν ὕπερθεν Λογγιβάρδας ἀέρα, ξυμβάινει μελαίνῃ τινὶ νεφέλῃ καὶ ἐς ἄγαν παχεῖα καλύπτεσθαι ὑπὲρ τῶν Ερελῶν αἰθρίαν ὑπερφῶς εἶναι. οἷς δὴ τεκμηριώμενος ἐκαστον ἀντίς ἐπὶ τῷ σφῶν πονήρῳ ἐς τὴν ξυμβολῇ Ερελῶν ἵεναι· ἐγὰρ τι τὰς πικρότερον βαρβαροῖς πέρας εἰς μάχην κατιστάμενοις οἷον τε εἶναι· καὶ μὲν τοὶ ἐδὲ τὰ τῶν Ερελῶν ποροτειχόντων νοῦν· ἀλλὰ πανάπασιν ἀφροντίστῃσαντες, πολλὰ τῷ καταφρονήματι ἐπὶ τὰς πολεμίας ἐχώρην, πλήθει ὁμίλῳ τὸ τῷ πολέμῳ σαθρῶμενοι πέρας· ἐπεὶ δὲ ἡ μάχη ἐν χερσὶ γέγονε, θήσκεισι μὲν τῷ Ερελῶν πολλοὶ, θνήσκει δὲ καὶ Ροδῶλος αὐτός· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες φεύγουσιν ἀναπράτος, ἐδεμῖας ἀλκῆς μεμνημένοι· καὶ τῷ πολέμῳ σφίσι ἐπισπομένων, οἱ μὲν πλείοι αὐτῶν ἐπεσον, ὀλίγοι δὲ τινες διασώθησαν.

Διὸ δὴ ἐνδετέριον ἦν τοῖς πατρώοις ἐκείνῃ· εἰχον· ἀλλ' ἐνδένδε ὅτι τάχιστα ἐξανασάντες, ἐπὶ ποροδὸν αἰεὶ ἐχώρουν, τὴν γὰρ ξυμμάσαν, ἡ ἐκτὸς Ἰστρο ποταμὸς ἐστὶ, ξυμὰ τῷ πασι καὶ γυναιξὶ περιόντες· ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐς χώραν, ἡ δὴ ῥογοὶ τὸ παλαιὸν ὠκλύτο, οἱ τῷ Γότθων στρατῷ ἀναμιχθέντες ἐς Ἰταλίαν ἐχώρησαν, ἐν ταῦτα ἰδρύσαντο· ἀλλ' ἐπεὶ τῷ λιμῷ ἐπιέζοντο, ἄτε ἐν χωρὶς ἐρήμῳ ἐνδένδε καὶ πολλὰ ὕπερον ἐξανασάντες, ἄγχις ἀπὸ τῆς Γηπαίδων χώρας ἀφίκοντο· ὅτι αὐτὸς Γηπαῖδες τὰ μὲν πρῶτα ἰκέτας γενομένους, ἐνοικίζουσαι τε, καὶ ποροδοῖν σφίσι ξυμμάχου εἶναι· ἐπειτα δὲ ἤρξαντο, ἐξ αἰτίας ἐδεμῖας, ἀνόστια ἐς αὐτὸς ἔργα ἐνδείκνυσθαι· γυναικῶν τε ὅτι ἐβιάζοντο· καὶ βῆς τε καὶ ἄλλα χρήματα ἤρπαζον, καὶ ἀδινίαν ἐδ' ὅτι τοῦ ὑπελείποντο καὶ τελευτῶντες ἀδινῶν χειρῶν ἐς αὐτὸς ἤρχον· ὅπερ Ερελοὶ φέρειν τὸ λοιπὸν ἐχέουσι· οἱ δὲ ὄντες, Ἰστρον τε ποταμὸν διαβαίνουσι, καὶ πῆς ἐκείνῃ Ρωμαίοις ποροδοῖν ἐγνώσαν, Ἀνασασίαν τὴν αυτοκράτορα ἀρχὴν ἐχόντος· ὅπερ αὐτὸς πολλὴ φιλοφροσύνη δόξαμενος, ἰδρύσθαι αὐτὸς εἶασε χρόνον δὲ καὶ πολλὰ ὕπερον ποροδοῖν ἐκασιν αὐτῶν οἱ βάρβαροι ἔτοι, ἀνόστια ἔργα

Amari habent Imperii, non habentes Eruli quos deinceps invaderent, armis depositis quiescere, ac triennio pax illa stetit: quam graviter pertaxi, Rodolfo Regi suo impudenter maledicebant, ipsumque aditantes, mollem & effeminatum vocabant, aliisque id genus convitiis per summum dedecus os ejus verberabant. Permotus contumelia Rodulfus, in Langobardos plane infantes expeditionem suscipit, nullius delicti postulans, nec violatas pactiones prætexens; sed bellum inferens ex animi mera libidine. Quo Langobardi audito, mittunt qui ex ipso Rodolfo scitentur supplices causam movendi contra se belli, de quo Eruli consilia ac sermones conferrent. Si qua sint fraudati vectigalium parte; spondent se illico repensuros cum magno fenore: si levius esse tributum querantur; haud grave Langobardis fore majus pacisci. Proponentes hæc Legatos Rodulfus remittit minitabundus, ac porro pergit. Ab eadem gente mittitur altera cum iisdem precibus enixis legatio: qua similiter repulsa, gerentes ad ipsum tertiam, denuntiant, committendum non esse Erulis, ut arma de nihilo in se intendant: se enim tali invadentibus animo opposituros aciem, non sua voluntate, sed summa necessitate adductos, ac testatos Deum, cujus ad nutum vel modicus vapor omnibus humanis viribus retundendis par omnino futurus sit. Convenientissimum autem esse, ipsum, belli causis permotum, utrique genti pugna exitum pro imperio constituere. Hæc illi; quibus aggressores territum iri existimabant. At nihil prorsus veriti Eruli, consilium urgent configendi cum Langobardis. Ut in propinquo steteret acies cæli partem, quæ Langobardis imminabat, nubes atra densissimaque obduxit: supra Erulos maxime sudum erat. Unde quis conjecisset Erulos in prælium sibi exitiabile vadere: nec tristius eo portentum offerri posse Barbaris, certamini se offerentibus. Sed neque huc mentem advertentes Eruli, cum summa securitate ac superbissimo contemptu hostem

Rodulfi Erulorum Regis bellum cum Langobardis.

Insignis Langobardorum victoria.

Edit. Paris. pag. 421.

Erulorum migrationes.

Quo factum ut in patria amplius manere nequiverint: sed illa, quamprimum egressi, iter porro continuarint, cum liberis & uxoribus peragrando oras omnes, Istro fluvio ultiores Regionem ingressi, habitata olim a Rugis, qui in Italiam cum Gotthorum exercitu concesserant, ibi constitere. Sed cum inculta solitudo esset, paulo post exacti illinc stimulis famis, ad Gepædum fines accedunt. Ac primum quidem Gepædes illis supplicibus permiserunt, ut cum vicini sui essent, tum inquilini. Postea vero ab re vexare ipsos importunissime cœperunt. Nam & fœminis vim afferebant; & boves facultatesque cæteras prædabantur; nec sibi quidquam reliqui ad iniquitatem faciebant, eo demum provecti, ut immerentibus bellum intulerint. Impatientia abrepti Eruli Istrum amnem trajiunt, & Romanorum, in illis partibus degentium, vicinitatem ambiunt, Anastasio Imperatore. A quo benignissime accepti, ipsius permisso ibi fedes fixerunt. Aliquanto post, offensum idem sceleribus, quæ in Romanos accolat Barbari illi

Vindicata perfidia.

perpetrabant, adversus eos exercitum misit. Acie victores Romani partem maximam interfecerunt, potueruntque ad internecionem cedere: verum qui supererant, supplices fuere Ducibus, ut sibi in posterum vivere liceret in Romanorum societate, & fidam navare operam Imperatori. Hæc sibi renuntiata probante Anastasio, data salus est Erulorum reliquiis. Nec tamen focii Romanorum fuere, neque ipsos ullo officio remunerarunt.

Eruli sub Justiniano Romanorum focii & Christiani.

Edit. Paris. pag. 422.

Perfidi & impudici.

Regem suum occidunt.

Postquam Imperium Justinianus suscepit, illos agro donatos perbono, atque auctos largitione, ut & fociiis Romanorum, & Christianis vellent omnes adscribi perpulit. Itaque ad mitius vitæ genus traducti, præclara quidem formula Christianam legem amplexi sunt, & sociali jure Romanas sæpe sequuntur acies: eos tamen adhuc experimur infidos, atque in vicinos grassantur adeo projecta cupiditate, ut nullum pudorem capiant ex facinore. Nefandos sectantur coitus, etiam virorum ac pecudum. Improbissimi sunt mortalium omnium, & mali male perpendi. Postmodum pauci in Rom. societate manserunt; quemadmodum in superioribus libris commemoravi: ab illa cæteri omnes discesserunt istam ob causam. Eruli in Regem suum, cui nomen Ochon, ferini ac furialis ingenii virus ita exeruerunt, ut ipsum, nihil male meritum, ex improvviso occiderint; hoc unum causati, se in posterum nulli Regi subesse vellet. Quamquam antea Rex nomine tenuis, nihil fere amplius, quam privatus quivis, habebat: cum nemo non confessor & conviva illius esset, & contumelias, quicumque vellet, in ipsum jaceret impudenter: nulla quippe est hominum natio, quæ vecordia ac levitate Erulos superet. Admissum scelus subsecuta est pœnitentia negantium posse fieri, ut sine Rege ac Duce viverent. Re sæpius in medium vocata, placuit omnibus sententia, quæ potior visa est, aliquem, genere natum regio, accersendum esse ex insula Thule: quod quid rei sit, statim edam.

αὐτίκα δηλώσω.

Ἀ ῥέλαβεν, ἔκ' ἔχοντες Εἰρηλοὶ ἐφ' ἑστίνας ἀνδράπων τοιοῦ-
ἐργασάμενοι τὰς ταύτην Ρωμαίους. διὸ δὴ κράτοςμα ἐπ'
αὐτὰς ἐπεμψεν. νικήσαντες δὲ τῇ μάχῃ Ρωμαῖοι, πλείους μὲν
ἐκτείναν, ἐν ἑξασίᾳ δὲ πολλῇ ζύμπαντας ἔλαβον γέ-
νασιν. ἀλλ' εἰς ἰκετείαν τῶν στρατηγῶν οἱ κατὰλοιποι αὐτῶν
γεγονότες, ἐδέοντο δρασάσασθαι τε αὐτὰς, καὶ ζυμμάχους τε καὶ
βασιλέως ὑπηρετάς τοιοπὸν ἔχειν. ταῦτα τε μαθόντα ὁ Ἀ-
ναστάσιον, ἤρεσκε καὶ ἀπ' αὐτῶν λειψθῆναι μὲν τισιν Εἰρ-
λων ζυωέβη. ἐμὲν τοὶ δὲ ζύμμαχοι Ρωμαίοις γενέσθαι,
ὡς δὲ τι εἰργάσαντο ἐς αὐτὰς ἀγαθόν.

Ἐπεὶ δὲ Ἰουστινιανὸς τὴν βασιλείαν παρέλαβε, χώραν τε ἀ-
γαθὴν καὶ ἄλλοις χρήμασιν αὐτὰς δωρησάμενος, ἑταίριαν λέ-
γεσθαι τε παντελῶς ἰχθυοῦσι, καὶ Χερσιανὰς γενέσθαι ἀπαντας
ἐπεισε. διὸ περ τὴν δίαίταν ἐπὶ τοῦ ἡμερώτερον μεταβαλόντες
Β τοῖς Χερσιανῶν νόμοις ἐπὶ πλείον προχωρεῖν ἔγνωσαν, καὶ
Ρωμαίοις καὶ τὸ ζυμμαχικὸν τὰ πολλὰ ἐπὶ τὰς πολεμίας
ζυμπάσσονται. ἐτι μὲν τοὶ αὐτοὶ εἰσιν ἀπιστοὶ καὶ πλεονεξία ἐ-
χέμενοι, βιάζεσθαι τὰς πείλας ἐν σπασθῇ ἔχουσιν, ὡς φέροντος
αὐτοῖς αἰχμῶν τῶν ἐργῶν καὶ μίξεις ἐχούσας τελευτῶν, ἄλλας
τε καὶ ἀνδρῶν καὶ ζῶων καὶ εἰσιπονηρότατοι ἀνθρώπων ἀπάν-
των. ὁ κακοὶ κακῶς ἀπολέμενοι. ὕστερον δὲ οἱ λίγοι μὲν τινες
ἐκπονοδοὶ Ρωμαίοις διέμεναν, ὡς περ μοι ἐν τοῖς ἐμφοδοῦ
λόγοις γέγραπται οἱ δὲ λοιποὶ ἀπαντες, ἀπέστησαν ὡς αἰ-
τίας τοιαύτης. Εἰρηλοὶ τὸ τὸ ἔσπετε θηριώδες καὶ μανιώδες
ἐνδείξασθαι ἐς τὸ αὐτῶν ῥήγα (ὡς δὲ ἔπος ἀνὴρ Οὐχὼν
ὄνομα) ἐξαπινάως, τὸν ἀνδραπὸν, ἀπ' ἐδεμίας αἰ-
τίας, ἐκτείναν. ἄλλοι δὲ ἐν, ἐπὶ νεγκόντες, ἢ ἐτι ἀβα-
σίλωτοι τοιοπὸν βέλονται εἶναι. καὶ τοὶ καὶ ὑπὸ τὸν ὄνο-
μα μὲν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς εἶχεν, ἰδίως δὲ οἰκοῦν ὡς δὲ τε
χρῆσθαι ἐφέρεται πλείον. ἀλλὰ καὶ ζυμπαδεῖσθαι αὐτῶν ἀπαντες,
καὶ ζύσασθαι εἶναι ἢ εἰσιν. καὶ ἀνέδωκεν, ὡς τις βέλτοιο, ἐς αὐτὸν
ὑβρίζον. ἀξιομεινότεροι δὲ ἢ ἀσαθμυότεροι Εἰρηλων εἰσιν
ἀνδράπων ὡς δὲ τινες. τὰ δὲ κακὰ σφίσιν ἐξερχασμένα,
μετὰ μὲν ἡδὲ ἐφασκον δὲ, ἀναρχοὶ τε καὶ ἀστρατηγικοὶ βιο-
τεύειν, ἐχούσιν τε εἶναι πολλὰ γούσι σφίσι βελδοσαμένους,
ἀμεινον τῆς παντὶ ἐδοξεν εἶναι, τὴν τινα γένος τῆ βασιλείας
μεταπέμψασθαι ἐκ. Θέλης τὴν νήσον. ὅ, τι δὲ τῶν ἐσιν,
ἐς ἡμᾶς

C A P U T X V.

Erulorum pars Thulen petit. Ejus situs. Ibi Sol aestate per dies 40. non occidit; per totidem non oritur hyeme. Solis reditus festo maximo celebratur. Scythifinorum mores Thulitarum religio. Erulorum pars altera sibi Regem ex Thule asciscit, & ab Imperatore Justiniano deficit.

Erulorum pars Thulen petit.

Thule ubi sita.

pag. 423.

Sol æstate per dies 40. non occidit.

CUM Eruli, acie victi a Langobardis, migrassent e patria; pars, uti supra narravi, in Illyrico confederunt: cæteri Istrum fluvium noluerunt trajicere; sed in extremis Orbis partibus fixere sedes. Hos ducentibus multis, qui regio sanguine creti erant, cuncti Sclavenorum populi per fines suos transmisere. Inde vastam solitudinem permenfi, ad Varnos veniunt: postea transcurrunt Danos; nusquam in ipsos vim suscipientibus illis Barbaris. Exin ad Oceanum progressi, navigant; in Thulen insulam appellant, ibique manent. Est autem Thule amplissima, quippe Britannia major decuplo; a qua plurimum distat, ad Aquilonem sita. Vacat pars hujus insulæ maxima: quæ vero colitur, gentes habet XIII. multitudine abundantes, sub totidem Regibus. Quotannis res hic mira contingit. Sol enim circa solstitium æstivum per dies XL. non occidit: sed toto illo tempore supra terram conspicitur. Rursus post menses haud

Δ Η ΝΙΚΑ Εἰρηλοὶ, λαγγοβαρδῶν ἡσσηθέντες τῇ μάχῃ, ἐξ ἐδῶν τῶν πατερίων ἔστησαν οἱ μὲν αὐτῶν (ὡς περ μοι ἐμφοδοῦν δεδίδην) ὥκησαντο ἐς τὰ ἐν Ἰλλυριοῖς χωρία οἱ δὲ δὴ ἄλλοι Ἰστρον ποταμὸν διαβαίνοντες ἐδαμῇ ἔγνωσαν, ἀλλ' ἐς αὐτὰς περὶ τὰς ἐχάτας τὸ οἰκόμενης ἰδρύσαντο. ἔπειτα γούσι πολλῶν ἐκ τῆ βασιλείας αἵματος ἢ γεμέναν σφίσιν, ἡμεῖς μὲν τὰ Σκλαβίων ἐν τῇ ἐφεξῆς ἀπαντα. ἐρημον δὲ χώραν διαβάσαντες ἐν τῇ ἐνδε πολλῶν, ἐς τὰς Οὐάρους καλεμένους ἐγώρησαν. μετ' ἑστὴν καὶ Δανῶν τὰ ἐν τῇ παρὲδραμον ὡς βιαζομένων σφᾶς τῇ τῇ βαρβάρων. ἐν τῇ ἐνδε τε ἐς ὠκεανὸν ἀφικόμενοι ἐναυτὶ ἄλλοντο. Θέλην τε προχόντες τῇ νήσῳ, αὐτὲς ἐμειναν ἐστὶ δὲ ἡ Θέλην, μεγίστη ἐστὶν ἄγαν. Βρεττανίας δὲ αὐτῶν πλέον ἢ δεκαπλάσιαν ζυμβαίνει εἶναι. καί ταις δὲ αὐτῆς πολλὰ ἀποδόντες πρὸς βορρᾶν ἄνεμον. ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ γῆ μὲν ἐρημος ἐκ τῆ ἐπὶ πλείον τυγχάνει ἔσθ' ἐν χώρῃ δὲ τῇ οἰκόμενῃ, τεία καὶ δέκα ἐστὶν πολυανδρωπότατα ἰδρυταὶ βασιλεῖς τῇ εἰσι καὶ ἔσθ' ἑκάστων. ἐν ταύτῃ γίνεται ἀνὰ πᾶν ἔτος θάυμασιον. ὅ δὲ ἡλῖος, ἀμφὶ θεινὰς μὲν ἔσθ' ἡμέρας μάλιστα, ἐς ἡμᾶς

ἐς ἡμέρας τεσσαράκοντα ἑδαιμὴ δύει· ἀλλὰ διωκεῖς ἐς πάν-
τα τὸν χρόνον ὑπὲρ γῆς φαίνεται. μισὶ δὲ ἔχ' ἥσον ἢ ἔξ-
ὑπερον, ἀμφὶ τὰς χειμερινὰς ἑορτὰς, ἥλιος μὲν ἐς ἡμέρας τεσ-
σαράκοντα τὴν ἡσυχίαν ἑδαιμὴ φαίνεται. νύξ δὲ αὐτῆς ἀπέ-
ραντος κατακέχυται κατήφειά τε ἀπ' αὐτῆς ἐχει πάντα τὸν
τὸν χρόνον τὰς τῆδε ἀνθρώπων, ἐπεὶ ἀλλήλοις ἐπιμίγνυσθαι
μεταξὺ ἑδαιμῶν μηχανῇ ἔχουσιν. ἐμοὶ μὲν οὖν ἐς ταύτην ἰέ-
ναι τὴν νῆσον, ἥ τε εἰρημένων αὐτοπτη γενέσθαι, καὶ περ γλι-
χομένῳ, ἑορτὰς δὲ ἐνὶ ξυμῳέῳ χθι. τῷ μὲν τοι ἐς ἡμᾶς ἐνθύν-
δὲ ἀφικομένων ἐπὶ νῆαν ὁμῶς, ὅπῃ ποτὲ εἴη τε ἀνίχοντες εἴτε
δύοντες τοῖς καθήκασιν χρόνοις ἐνταῦθα ἡλίε; οἱ περ ἐμοὶ
λόγον ἀληθῆ τε καὶ πιστὸν ἔφρασαν. τὸν δὲ ἥλιόν φασί τεσα-
ράκοντα ἡμέρας ἐκείνας ἢ δύειν μὲν, ὥσπερ εἴρηται· φῶς δὲ
τοῖς ταύτῃ ἀνθρώποις ἐνέειναι, πῇ μὲν πρὸς ἑῶν, πῇ δὲ πρὸς
ἐσπεράν. ἐπειδὴν οὖν ἐπανίων αὐτοῖς ἀμφὶ τὸν ὀρίζοντα τε
γινόμενος ἐς τὸν αὐτὸν ἀφίκηται χώρον, ἔπερ αὐτὸν ἀνίχοντα
τὰς παρῶντα ἑώρων· ἡμέραν ἔπω καὶ νύκτα μίαν παρῶν χιάναι
ἐχθροῦ μου καὶ καὶ καὶ μὲν τοι ὅτ' νυκτῶν χρόνος ἀφίκηται,
τῆς γε σελεύης τῆς ὀραῖας αἰετοῖς δρόμοις τεκμηριέμενοι,
τὸ δὲ ἡμερῶν λογίζον·) μὲν ὅν' ὀπλῶν καὶ πέντε καὶ τετράκοντα
ἡμερῶν χρόνος τῇ μακρᾷ ταύτῃ δαδράμοι νυκτὶ, σέλλονται
τινες ἐς τὴν ὀρῶν τὰς ὑπερβολὰς (εἰδισμένον αὐτοῖς τὸ γέ-
νους δὲ ἥλιον ἀμνηστέον ἐνθύνδ' ὀρῶντες, ἀπαγγέλλουσι τοῖς
κάτω ἀνθρώποις, ὅτι δὲ πέντε ἡμερῶν ἥλιος αὐτὰς κατα-
λάμψει· οἱ δὲ πανδημεὶ πανηγυρίζουσιν διαγγέλλια, ἃ ταῦτα
ἐν σκότῳ. αὐτὴ τε Θελίταις ἡ μεγίστη τῶν ἑορτῶν ἐστίν. δοκᾷσι
γὰρ μοι περιδεῖς αἰετὶ γίνεσθαι οἱ νησιῶται ἔτοι (καὶ περ ταύ-
τῳ ξυμβαῖνον σφίσι νῆαν πᾶν ἔτος) μὴ ποτὲ αὐτὰς ἐπιλεί-
ποιτο παράπαν ὁ ἥλιος.

Τῶν δὲ ἰδρυμένων ἐν Θελί βαρβάρων ἐν μόνον ἔθνος, οἱ
Σκελτίφιννοι ἐπικαλοῦνται, θηριώδη τινα βιοτικῶν ἔχουσιν.
ἔτε δὲ ἰμάτια ἐνδιδύσκον, ἐδὲ ὑποδεδεμένοι βαδίζουσιν,
ἔτε οἶνον πίνουσιν, ἔτε τι ἐδάδιμον ἐκ τῆς γῆς ἔχουσιν. ἔτε δὲ αὐ-
τοὶ γλῶν γεωργῶσιν, ἔτε τι αὐτοῖς αἰγυμναίικες ἐργάζονται·
ἀλλὰ ἄνδρες αἰετῶν καὶ γυναικεῖς θήραν μόνον ἐπιτιθέμενται.
θηρίων τε δὲ, ἃ ἄλλων ζώων, μέγα τι χρῆμα αἰετῶν αὐ-
τοῖς φέρεται, μεγάλα ὑπερφυῶς ἔσσαι, καὶ τὰ ὄρη, ἃ ταύτῃ ἀνέ-
χει καὶ κρέασι μὲν θηρίων αἰετῶν ἀλισκομένων σιτίζονται, τὰ
δέρματα δὲ ἀμφιέννυνται, ἐπεὶ αὐτοῖς ἔτε λιόν, ἔτε ὄτρ
ράπτειν, ἐνεσιν. οἱ δὲ τῶν θηρίων τοῖς νέφροισιν τὰ δέρματα ἐς
ἄλλα ταῦτα ξυμδόντες, ἔπω δὲ ἐς σῶμα ὅλον ἀμπίχον-
ται. ἐμὴν δὲ τὰ βρέφη αὐτοῖς καὶ ταῦτα τιθιμωῦνται τοῖς
ἄλλοις ἀνθρώποις. ἐπὶ σιτίζονται Σκελτίφιννων παιδία
γυναικῶν γάλακτι, ἐδὲ μητέρων ἄπτονται τιτθῶν. ἀλλὰ
ζώων τῶν ἀλισκομένων τοῖς μυελοῖς ἐκτρέφονται μόνον. ἐπει-
δὴν οὖν γυνὴ πᾶσις τε κρεῖν, δέρματι τὸ βρέφος ἐμβαλλομέ-
νη, κρεμᾷ μὲν ἐν θυρῶν ἐπὶ δένδρῳ τινός· μυελὸν δὲ οἱ ἐπὶ τῇ σό-
ματος ἐνδεμένη, ἐν θυρῶν σέλλεται ἐπὶ θήρῳ. ἐπὶ κοινῇ δὲ
τοῖς ἀνδράσι τὸ ἐπιτιθέμεν μετῴσι τὸ τοῖς μὲν οὖν δὴ
τοῖς βαρβάροις τὰ ἐς τὴν διαίταν ταύτην πῇ ἔχει· οἱ μὲν τοι ἄλ-
λοι Θελίται (ὡς εἰπεῖν) ἅπαντες, ἐδὲν τι μέγα δαδράσασ-
σι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. θεῶς μὲν τοι ἃ δαίμονας πολλὰς
σέβουσιν· ἑρᾶν τε καὶ ἑρῆας, ἐγγεῖας τε καὶ θαλασσίας·
καὶ ἄλλ' ἅττα δαιμόνια, ἐν ὕδασι πηγῶν τε καὶ ποταμῶν εἶναι
λεγόμενα. θύουσιν δὲ ἐνδελέχοντα ἱερεῖα πάντα καὶ ἐνα-
γίζουσι. τῷ δὲ ἱερείῳ σφίσι τὸ κάλλιστον, ἀνδρωπός ἐστιν,
ὅν περ ἂν δορυφόρον ποιεῖσαντο παρῶν. τῶν γὰρ τῶν ἄρει
θύουσιν, ἐπεὶ θεὸν αὐτὸν νομίζουσι μέγιστον εἶναι. ἱερῶνται
δὲ, καὶ αἰχμάλωτον, καὶ θύοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτ' ἐξ ὕλης
κρεμῶντες, ἢ ἐς τὰς ἀκάνθας ῥιπτοῦντες, ταῖς ἄλλαις τε
κτείναντες θανάτῃ ἰδέαις οἱ κτίσεις. ἔπω μὲν Θελίται βίβ-
ουσιν. ὧν ἔθνος ἐν πολυάνθρωπον, οἱ Γαυτοὶ εἰσιν. παρ' οὓς
δὲ ἑρῶν τότε οἱ ἐπὶ ἡλύται ἰδρύσαντο.

Procopius.

minus sex, circiter brumale solstitium,
hæc insula dies XL. Solis aspectu caret,
ac nocte perpetua circumfunditur. Quod
omne spatium in mœrore traducunt incolæ,
erepta commercij & quotidianæ consuetu-
dinis copia. Equidem mihi, quamvis
maxime cupienti, nullo pacto contigit,
ut in eam deferrer insulam, & ab aliis
relata meis ipse oculis acciperem. Ex
iis autem, qui ad nos inde venerunt,
ita quæsi: *Quæ vestra est ratio circa
stos exortus Solis atque occasus, qui
diem definiunt?* Illi vere ac fideliter
respondentes mihi dixere, per dies qui-
dem illos, ut dictum est, XL. non oc-
cidere Solem; at incolis lucem immitte-
re, modo Orientem versus, modo in
Occidentem. Cum autem Sol flexo cur-
su inclinans ad horizontem, eo rediit,
unde primum surgens apparuit; diei no-
ctisque unius elapsam spatium numerant.
Ubi noctium continuarum tempus [advenit,
intente observatis Lunæ cursibus, die-
rum numerum subducunt. Postquam dies
xxxv. longa nox illa tenuit, mos est,
ut quidam culmina montium ascendant,
& viso inde utcumque Sole, moranti-
bus infra significant, intra dies quinque
Solem ipsos collustraturum. Faustum illi
nuntium festo publico celebrant, idque
in tenebris: quod quidem apud Thulitas
festorum est omnium maximum. Enimve-
ro quamvis illis, qui hanc insulam colunt,
idem quotannis accidat; mihi tamen viden-
tur vehementer timere, ne Sol ipsos æter-
num deferat.

Ratio dies
computandi.Festum ad So-
lis ortum.

Inter Barbaros, qui Thulen habent,
una admodum natio (Scrithifinos appel-
lant) ferinum vitæ genus sectatur. Nam
nec induti sunt vestibus, nec calceati ince-
dunt, nec vinum bibunt, nec vescum quid-
quam e terra legunt: quoniam nec ipsi
agriculturæ, nec fœminæ lanificio dant o-
peram: sed viri cum uxoribus in ve-
natione toti sunt. Vim certe magnam fe-
rarum aliarumque animantium illis sufficiunt
montes ac sylvæ, quæ ibi latissime patent.
Ac ferarum quidem captarum carnibus ve-
scuntur usque; pellibus vero se se in-
duunt, nec linum habentes, nec quid-
quam suendo idoneum. Quare ferarum ner-
vis pelles committunt, iisque totum indu-
cunt corpus. Quin etiam nec suos fœtus
cæterarum ritu gentium nutricantur. Ne-
que enim mulierum lacte aluntur Scrithifi-
norum infantes, nec maternam contin-
gunt mammam: medullis tantummodo fe-
rarum, quæ captæ sunt, educantur.
Itaque simul ac fœmina enixa est fœtum
pelle involutum suspendit ex arbore, &
medulla ori ejus inserta, e vestigio vena-
tum it: siquidem hoc studium fœminis cum
viris commune est. Atque hæc est Barba-
rorum illorum vivendi ratio. Thulitæ re-
liqui fere omnes ab aliis nationibus parum
discrepant. Complures Deos ac Genios
colunt: partim cælestes, partim aërios,
alios terrestres, quosdam marinos, & alia
quædam minora numina, quæ in aquis
fontium fluminumque versari perhibent. O-
perantur sacris assidue, & victimis cu-
jusquemodi litant: quarum præstantissimam
esse judicant hominem, quem primum
bello ceperint. Hunc Marti, quem
Deorum Maximum ducunt, immolant.
Sic autem sacrificant, ut captivum non
mactent cæde simplici; sed e ligno sus-
pendant, vel projiciant in spinas, &
quovis alio mortis genere miserando con-
ficiant. His Thulitæ moribus vivunt:
quorum e numero sunt Gauti, gens fœ-
cunda: quæ, sedes Erulis tunc advenis
præbuit.

Scrithifino-
rum mores.Edit. Paris.
pag. 424.Mir infan-
tium educatioThulitarum
religio.

L

Eruli Regem
sibi asciscunt
ex insula Thu-
le.

Alterum ab
Imperatore
petunt.

Edit. Paris.
pag. 425.

A Justiniano
deficiunt.

Jam vero Eruli, qui apud Romanos habitant, Regis sui patrata cæde, quosdam ex optimatibus in Thulen insulam destinarunt, qui perquirerent, ac si quem nacti ibi essent regii sanguinis virum, ducerent. Illi in insulam pervecti, multos e regia propinquitate illic inveniunt, delectoque uno, qui ipsis maxime placebat, cum eo renavigant. Verum is extremæ jam viæ proximus, morbo obiit. Quamobrem reversi iidem in insulam, alterum, quem Todasium nominabant, secum duxere. Huic Aordus frater letique ex Erulis, qui in Thule degebant, adolescentes cæ. comites se addiderant. Dum autem in hac profectioe multum temporis ponunt, interea Erulis circa Singidonem agitantibus in mentem incidit cogitatio, se male rebus suis consulere, adsciscendo sibi ex Thule Principem, præter Justiniani Imp. assensum. Ergo missa Byzantium legatione, ab Imperatore petunt, ut Regem ad se mittat, quemcumque volet. Statim ille Suartuam Erulum destinat, a multo jam tempore Byzantii commorantem: quem quidem Eruli principio viderunt lubentes, adorantque, & consueta jubenti morem gesserunt. At paucis post diebus nuntius venit, profectos ex Thule insula appropinquare. Mox Suartuas obviam ire iussit, qui illos perderent. Eruli, probato consilio, sine mora secuti sunt. Ubi demum inter utrosque diei iter interfuit; a Suartua digressi omnes de nocte, ad advenas transfugerunt. Ille solus fugiens, Byzantium rediit: quem cum Imperator in regnum omni ope restituere moliretur, Eruli, Romanam veriti potentiam, ad Gepædes desciverunt. Atque hanc Erulorum defectio causam habuit.

Ναὺ δὲ Ερῆλοι, οἱ δὲ περὰ Ρωμαίοις ὄκνηται, φόνι σφίσι τῇ βασιλείῳς ἐξείργασμένη, ἐπέμψαν τῷ λογιμῶν τινὰς ἐς Θέλλω τὴν νῆσον, τὰς διεσπυνησομένας τε καὶ κομιούσας, ἡ τινὰ ἐνταῦθα εὐρεῖν αἵματος τῇ βασιλείῳ οἱοί τε ὄσιν. ἐπεὶ τε οἱ ἄνδρες ἔποιον τῇ νήσῳ ἐγένοντο, πολλὰς μὲν ἐνταῦθα γένους τῆ βασιλείῳς εὐρον· ἕνα μὲν τοι ὀπολέξαντες, ὅσπερ αὐτοῖς μάλιστα ἤρεσκεν, ὁπίσω ἀνασρέφοντες ξυὺ αὐτῷ ἦσαν. ὅς δὴ ἐπειδὴν ἐγγὺς ἐγένετο, τελευτᾷ νόσῳ. διὸ δὴ αὐτῷ οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐν τῇ νήσῳ γενόμενοι, ἕτερον ἐπήγαγον Τοδάσιον ὄνομα. ὃ δὴ ὅτε ἀδελφὸς Λορδος εἶπετο, καὶ τῷ ἐν Θούλῃ Ερούλων νεανίαι δὲ κόσιοι. χρόνῳ δὲ αὐτοῖς ἐν τῇ πορείᾳ ταύτῃ τριβέντος συχνοῦ, Ερῆλοι τοῖς ἀμφὶ Σιγγιδῶνα ἐννοια γέγονεν, ὡς οὐ τὰ ξύμφορα σφίσι αὐτοῖς ποιοῖεν, ἐκ Θέλλης Αρχηγὸν ἐπαγόμενοι, Ιασηνιανοῦ βασιλέως ἔτοι ἐδελεσίου. πέμψαντες οὖν ἐν Βυζαντίῳ, βασιλέως ἐδέοντο ἄρχοντα σφίσι πέμψαι, ὃν ἂν αὐτῷ βελομένῳ εἴη. ὁ δὲ αὐτοῖς τῷ τινὰ Ερούλων, ἐκ παλαιοῦ δὲ τελευτῶν ἐνταῦθα ἔχοντα, ὁδὸς ἐπέμψε, Σουαρτούαν ὄνομα. ὅνπερ Ερῆλοι εἶδον μὲν τὰ παρῶτα, καὶ προσεκινῶσαν ἄσμενοι, ἐπισέλλοντί τε τὰ εἰωθότα ἐπήκον. ἡμέραις ὅ οὐ πολλῶν ὕστερον ἦκε τις, ἀγγέλων, τοὺς ἐκ Θούλης νῆσαι ἄγγιστά πε εἶναι. καὶ Σουαρτούας μὲν τὰς ἀπολέσαντας αὐτὰς ὑπαντιάζειν ἐκέλευεν, Ερούλοι δὲ τὸ βέλδμα ἐπαίνεσαντες, ὁδὸς εἶποντο. ἐπεὶ δὲ ἡμέρας ὁδῶ ἀλλήλων διεῖχον, νύκτωρ μὲν αὐτὸν ἀφέντες ἅπαντες, ἐς τὰς ἐπιλύτας αὐτόμολοι ἦλθον· αὐτὸς δὲ μόνος ἐς Βυζάντιον ὀποδράς, ὤχετο. καὶ βασιλεὺς μὲν πάσῃ δυνάμει καταγενεῖς ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτὸν ἐν σπασθῇ ἐποίητο. Ερῆλοι δὲ δυνάμειν τὴν τῷ Ρωμαίων δειμαίνοντες, Γήπαισι προχωρεῖν ἐγνώσαν. αὕτη μὲν Ερῆλοις αἰτία τῆς ὀποσάσεως γέγονε.

C A P U T XVI.

Belisarius & Narses copias jungunt ad urbem Firmum. In consilio bellico, Narses Arimino succurrendum suadet. Joannis obsessi epistola ad Belisarium. Profectio exercitus.

Belisarius &
Narses copias
jungunt.

Narses oratio.

pag. 426.

BELISARIUS & Narses junctis copiis ad urbem Firmum, quæ littori sinus Jonii vicina, diei iter distat ab urbe Auximo; ibidem coacto Ducum omnium exercitus consilio, deliberarunt, qua parte hostem petere satius esset. Si ad eos, qui Ariminum obsidebant, contenderent; Auximi præsidarios a tergo subituros putabant, seque & Romanos, regionis illius incolas, ab ipsis proculdubio gravissima accepturos incommoda. Rursus timebant, ne obsessos rei cibariæ penuria in magnam aliquam calamitatem conjiceret. Disserebant plerique, indignabundi in Joannem: quem cæca audacia & amore pecuniæ ingentis ductum, in tantum discrimen se commisisse, neque ordine & præscripta a Belisario via bellum progredi sinere criminabantur. Narses vero, illi mortalium omnium amicissimus, cum vereretur, ne rem Ariminensem Belisarius postponeret, orationibus Ducum permotus; hanc ipse habuit. Non disceptatis, o Duces, quæ in disputationem vocari solent: nec de re consulitis, cuiquam merito dubia; sed in qua quod factum optimum est, suo ipsi sensu facile eligant vel rei bellicæ plane rudes. Si æquale hinc inde periculum se offerret, & spei frustrationem par utrinque damnum consequeretur; diligenter deliberandum esset, atque in re præsentī dijudican-

BELISARIOΣ δὲ καὶ Ναρσῆς ξυὺ ἀμφοτέροις στρατομασί, ἀλλήλοις ἀνεμίγνυντο ἀμφὶ πόλιν Φίρμον ἢ κεῖται μὲν περὶ τὴν ἰόναν τῇ Ἰονίᾳ κόλπῳ, ἀπέχει ὅ Ἀυξίμῳ πόλεως ἡμέρας ὁδόν. ἐνταῦθα ξυὺ πᾶσι τοῖς τῷ στρατῷ ἄρχουσιν ἐν βελῇ ἐποιοῦντο, ὅπῃ ποτὲ σφίσι πρότερον ὑπὲρ τὰς πολεμίας ἔσσι μάλλον ξυνοίσει; ἡ τε γὰρ ἐπὶ τὰς Αἰμιλίων πολιορκουῦσας χωρήσειαν, τὰς ἐν Αὐξίμῳ ὑπὸ πτόλιν, μὴ καὶ νῶτα ἰόντες, σφᾶς τε, καὶ Ρωμαίους τὰς ταύτην ὄκνημένους, τὰ ἀνήκεστα (ὡς τὸ εἶκος) δράσωσι. καὶ ἀμφὶ τοῖς πολιορκουμένοις ἐδειμαίνον, μὴ τῇ ὀπορείᾳ τῇ ἀναγκαίῳ δεινόν τι πάθωσιν. οἱ μὲν οὖν πλείστοι, Ιωάννη χαλεπῶς ἔχοντες, ἐποιοῦντο τὰς λόγους. ἐπεκάλουν γὰρ οἱ ὅτι δράσει τε ἀλογίῳ, καὶ χρημάτων πολλῶν ἔρωτι, ἐς τοσῶτον κινδυνὸς ἀφίκοιτο καὶ ἐν ταῖς, καὶ δὲ ἡ Βελισαρίους ἐξηγεῖτο, ἐφῆ ταῖς πολέμῳ περαίνεσθαι. Ναρσῆς ὅ (καὶ γὰρ οἱ φίλιππος ἡ ἀνδρῶν ἀπάντων) δέσας, μὴ Βηλίσαιος πρὸς τὰ τοῖς ἄρχουσιν εἰρημένα ἐνδὺς ἐν δούτερῳ τὰ ἐν Αἰμιλίῳ πράγματα θῆται, ἔλεξε τοιάδε. ἐκ ἐν τοῖς εἰωθόσι δὲ λογιζέσθαι, ἄνδρες ἄρχοντες καὶ ἐπὶ ἂν ἅντις εἰκότως ἀμφογνοήσῃ, τὴν βελῶν ἔχετε· ἀλλ' ἐν οἷς πάρεσι καὶ τοῖς ἐς πολέμῳ πείραν ἐδειμίων ἐλθεῖσι τὴν αἴρεσιν αὐτοχρῆδίζεσθαι τὰ κρείσσω ἐλίσθαι. εἰ μὲν γὰρ ὅ τε κίνδυνος ἐν ἴσῳ δοκεῖ, & βλάβος ἐκατέρωθεν τοῖς γε ὀποτυχεῖσιν ἀντίπαλον, βελδύεσθαι τε ἰκανῶς ἄξιον. & λογισμῶν ἐπιπλείστον ποιεῖσιν, ἔτω ποιεῖσθαι ὅ ὑπὲρ

ἢ παρόντων ὁρῶντων. ἡμεῖς δ' εἰ μὲν ἢ ἐς Αὐξίμον προσβο-
 λῶν ἐς ἄλλον τινὰ χρόνον ἀποδέσθαι βυλοῖ μεθα, τῷ ζή-
 μίαν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐδαμῶς ἐξομῶ. τί δ' ἂν μεταξὺ
 ἔχῃ λάσσον εἴη; ἐν Αἰμιλίῳ δ' ὡς τὸ εἶκος σφαλέντες, (εἰ μὴ
 λίαν πικρὸν εἰπεῖν ἢ) ἢ Ῥωμαίων ἰχὺν καταλύσομεν. εἰ μὲν
 Ἰωάννης ἐς τὰς ἐντολάς ὕβρισην, ἀεὶς Βελισάριε, πλὴν γε
 ἢ δὲ κλῶ ἔχεις παρ' ἐκείνῃ λαβὼν ἐπεὶ σοὶ πάρεσι σώζειν τε
 τὸν ἐπτακότα, καὶ τοῖς πολεμίοις πορεύεσθαι. σκόπει δ' μὴ τὰς
 ποινὰς, ὡς Ἰωάννης ἀγνοήσας ἡμαρτε, παρὰ βασιλέως τε καὶ
 ἡμῶν λάβης. εἰ δ' οὐκ Αἰμιλίον ἐξέλωσι Γότθοι, στρατη-
 γόν τε αὐτοῖς Ῥωμαίων δραστήριον καὶ στρατεύμα ἑλόν, καὶ πό-
 λιν κατήκοον βασιλεῖ δουρῶντων πεποιθῆναι συμβήσεται.
 καὶ ἐκ ἄλλων τῶν γήσεται τὸ δεινόν· ἀλλὰ καὶ ἑμῶν πασαν
 σῆσαι ἢ τὴν πολέμῃ δυνήσεται τύχῃ. ἐποστὶ δ' οὐ λογίζε-
 ρεῖται πολεμίων, ὡς πλήθει μὲν στρατιωτῶν ἐτι καὶ νῦν ἡμῶν
 παραπολύ πορεύεσθαι ἐς ἀναδελφίαν δὲ, οἷς πολλὰς ἐσφα-
 λησαν, ἐκπεπνῶκασιν εἰκότως. τὸ δ' οὐκ τῆς τύχης ἐναντίωμα
 πᾶσαν αὐτῶν τῷ παρρησίαν ἀφείλετο. ὡς τοῖς νῦν ἐν τῇ πα-
 ρόντι δ' ἡμερήσιωσι, τὸ τε φρόνημα ἐκ ἐς μακρὰν ἀπολήφον-
 ται· καὶ τὸ λοιπὸν ἐκ ἐξ ἀντιπάλῃ μόνον ἡμῖν τὸ τόλμης, ἀλ-
 λά καὶ πολλῶν μειζόνως τὸν πόλεμον τίνδε διοίσασθαι φιλοῦσι δ' οὐ
 οἱ τῶν δυσκόλων ἀπαλλασσόμενοι, τῶν ἔργων δεδυσχηκότων
 ἀμείνως αἰεὶ τὰς γνώμας εἶναι. Ναρσῆς μὲν τοιαῦτα εἶπε.

Στρατιώτης δὲ τις ἐξ Αἰμιλίου, λαθὼν τὰς βάρβάρους,
 ἐς τὸ στρατόπεδον ἦλθε καὶ Βελισάριον γράμματα εἰδὲξεν,
 ἃ πρὸς αὐτὸν Ἰωάννης ἔγραψεν. ἐδήλυν δὲ ἡ γραφὴ τὰδε. Α-
 παντα ἡμᾶς τὰ ἐπιτήδεια χρόνῳ πολλῷ ἐπιλελοιπέναι, καὶ τὸ
 λοιπὸν μηδὲ πρὸς τὴν δῆμον ἀντέχειν ἡμᾶς ἴδι, μηδὲ τὰς ἐ-
 πιόντας ἀμύνεσθαι οἷος τε εἶναι. ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἡμερῶν ἀκρίτως
 ἡμᾶς τε αὐτοὺς, καὶ πόλιν τὴνδε, τοῖς πολεμίοις ἐγχειρῶν·
 περαιτέρω δ' οὐ βιάζεσθαι ἢ παρῶσαν ἀνάγκην ἡκιστα ἐχομεν.
 ὡς περ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ ἡμῶν, ὡς τι ἐκ δ' ὅπως δρᾶσω-
 μεν, ἀξιοχρεῶν οἶμαι. Ἰωάννης μὲν ἔγραψεν ὧδε. Βελισά-
 ριος δ' ἀποκρίσας, καὶ ἐς ἀμειλίαν ἐπὶ πλείστον ἐξέπι-
 πτε. περὶ τὴν δὲ τοῖς πολιορκουμένοις ἐδείκναι καὶ τὰς ἐν Αὐξί-
 μῳ πολεμίας ὑπώπτοντες δυνάσται μὲν ἀδέετον ἀπαντα πε-
 ρεῖν τὰς ἐκείνη χωρίαν· σφῶν δ' κατόπισθεν τὸ στρατόπε-
 δον ἐνεδρόστοντας, ἄλλως τε καὶ ὡς καὶ ἀν τοῖς ἐναντίοις πο-
 ρεύεσθαι, πολλὰ τε καὶ ἀνέκιστα ὡς τὸ εἶκος διεργά-
 σθαι. ἔπειτα μὲν τοιεῖοι τὰδε. Ἀράτιον μὲν ζῶν χιλίοις
 ἀνδράσιν αὐτὴν ἔλιπεν, ἐφ' ᾧ πρὸς τῇ θαλάσῃ στρατόπεδον
 ποιήσονται, πόλεως Αὐξίμης σάδ' ἔχοντες ἀπέχον. ὅς
 δὲ ἐκέλευε μήτε πη ἐξ ἀνισαμένους ἐνθενδε εἶναι, μήτε ἐξ ἐμ-
 χεῖσθαι τοῖς πολεμίοις, πλὴν γε δὴ ὅσα ἐκ τῆς στρατοπέδου ἀ-
 μυνόμενοι, ὡς ἐκείνοι ποτε, ἐπ' αὐτοὺς ἴωσι. ταῦτα δ' οὐ τὰς
 βαρβάρους μάλας ἠλπίζον ἀγχιεῖν πρὸς στρατοπεδομένων
 Ῥωμαίων, ἔντε Αὐξίμῳ ἡσύχῃ μένειν, καὶ ἔπειτα κακῶς γήσον-
 τας σφίσι νῆφεται. στρατιὰν δ' ἀξιολογώτατῃ ζῶν ναυσὶν
 ἐπέμψεν, ἧς Ἡρωδιανὸς τε, καὶ Οὐλιάρης, καὶ Ναρσῆς Ἀρατίου
 ἀδελφὸς ἦρχον. αὐτοκράτωρ δ' τῶν σόλων Ἰλδίγερ ἐφεισῆκει.
 ὃν δὲ δ' Αἰμιλίῳ Βελισάριος ἐκέλευε πλεῖν, φυλασσόμε-
 νος μὴ μακρὰν ἀπολείπειν τὰς πρὸς στρατὸν, καταίρειν ἐς
 τὴν ἐκείνη ἀκτὴν ἐγχειρῶσιν· ὅδ' οὐκ αὐτοὺς πορεύεσθαι τῆς
 γήρας ἐπὶ πολλῶν ἀποδεν. καὶ στρατιὰν μὲν ἄλλω, ἧς Μαρτίνος
 ἦρχε, τῇ ναυσὶ ταύταις παρακολοῦσθαι, καὶ τὴν παραλίαν
 ἐκέλευε εἶναι, ἐντεῖλάντων, ἐπειδὴν τὴν πολεμίων ἀγχιεῖν
 ἴκωνται, πυρὰ πλείονα καὶ ἐκ τῶν λόγων τῆς στρατὸν καίειν, δόκη-
 σὶν τε πλείονας πολλῶν πλείονος τοῖς ἐναντίοις παρέχεσθαι.
 αὐτοὺς δ' ἄλλω ὁδὸν τῆς γήρας ἀπώπειν ἔσαν, ζῶν τε Ναρσῆ
 καὶ τῶν ἄλλων στρατῶν δ' οὐ πόλεως Οὐρβισαλίας ἦεν. ὡς δὲ ἐν τοῖς
 ἐμῶν ποδὲν χρόνοις ἔπος Ἀλάριχος καθέλειν, ὡς ἄλλο γε αὐ-
 τῇ ἐδ' ὁ, τοῦ ἀπολείπειται τὸ ποτέρος κόσμος, ὅτι μὴ πύ-
 λης μίας, καὶ τῆς κατασκευῆς τῆς ἐδάφους λείψανον τι βραχύ.

Procopius.

A dum, multa adhibita consideratione. At si
 Auximi oppugnandi consilium in tempus aliud
 rejicere placeat, haud gravem jacturam fa-
 ciemus: quænam enim mutatio interveniet?
 Sin Arimini res male vertere sinamus; nostra
 fiet culpa (absit verbo acerbitas) ut Roma-
 norum vires atque auximi concidant. Porro
 Joannes, si contra honorem venit manda-
 tis debitum tuis, optime Belisari; nunc
 certe tibi pœnas persolvit, sub tuum arbi-
 trum ita redactus, ut lapsus vel serva-
 re possis, vel hosti permittere. Tu vero
 vide, ne quæ deliquit Joannes per impru-
 dentiam, in nos atque Augustum vindices.
 Etenim si jam Gotthi Ariminum expugna-
 bunt; mox Romanum Ducem strenuum, co-
 piasque omnes, & Imperatori subditam civi-
 tatem in servitutem redigent. Neque hic ma-
 lum desinet: sed belli quoque fortunam con-
 vertet penitus. Tecum enim perpende, mili-
 tum quidem numero hostes adhuc nobis longe
 præstare: eorum vero animos crebris belli offen-
 sionibus esse fractos, & quidem merito; ad-
 versa fortuna omnem illis confidentiam adimen-
 te. Quare si rem prospere modo gerant; sta-
 tim animos recipient, nec pari solum, sed mul-
 to etiam majori audendi vi bellum inferent.
 Nam qui ex difficultatibus emerferunt, ani-
 mosiores esse solent, quam qui nondum in
 acerbos casus demissi sunt. Haetenus Nar-
 ses.

Tum miles quidam Arimino, clam Bar-
 baris, venit in castra, ac Belisario litte-
 ras protulit, quas ad ipsum Joannes in hanc
 rationem scripserat. Scias velim nos jamdu-
 dum carere cibariis, neque amplius obniti pos-
 se populo, neque hostilem vim propulsare: sed
 intra dies vii. cum hac civitate, invitos li-
 cet, in deditionem venturos. Neque enim
 diutius resistere possumus instanti necessitati:
 quam satis nobis patrocinaturam existimo, si
 quid egerimus decore minime consentaneum.
 Hæc erat Joannis epistola. Pendebat animi
 Belisarius, nec levi æstuabat dubitatione.
 Hinc enim obsessis timebat: illinc suspicaba-
 tur fore ut hostium, qui erant Auximi,
 liberis quoquoersum excursionibus omnia
 vastarentur; neu suæ copiarum, eorum in-
 fideliis a tergo appetitæ, præsertim cum
 ad hostes se admovissent, multa & gravia
 damna, ut vero simile videbatur, accipe-
 rent. Rem tamen postmodum ita dispo-
 suit. Aratium ibi reliquit cum viris mil-
 le, eo consilio, ut castra ad mare pone-
 rent, quæ ab urbe Auximo c. c. abessent
 stadiis: vetuitque inde movere, & cum
 hostibus congregi, nisi ut illos, si quando
 facerent impetum, a castris prohiberent.
 Quo factum iri maxime sperabat, ut cum
 Romanos castra in proximo habere scirent
 Barbari, Auximi tenerent se se, nec
 Romanum exercitum a tergo infestis pre-
 merent. Cum navibus validissima misit
 agmina, ducibus Herodiano, Uliare,
 & Narfete fratre Aratii. Classi præerat Il-
 diger: cui mandavit, recta Ariminum
 navigaret, dando operam, ne tentaretur
 appulsus ad oram illam, si remotior esset
 pedestris exercitus. Nam iter eos facere vo-
 luit non procul a littore. Alia item ca-
 terva, ducente Martino, maris oram
 legebat, classem affectans, & jussa a Be-
 lisario, cum proxime hostes ventum esset,
 plures, quam pro modo numeroque exer-
 citus, ignes accendere, & hostibus lon-
 ge majoris multitudinis præbere speciem.
 Diversam ipse viam longissime a littore
 cum Narfete cæterisque copiis ingressus,
 Urbe-salvia transiit: quam olim Ala-
 ricus ita evertit, ut pristini decoris ni-
 hil ei supersit, præter unam admodum
 portam, & paucas structuræ pavimenti re-
 liquias.

Joannis ad
Belisarium
epistola.Initium a Be-
lisario consi-
lium.
Edit. Paris.
pag. 427.

Urbs-salvia.

CAPUT XVII.

In infantem, a matre derelictum caprae amor mirabilis. Gotthi, adventu Belisarii cognito, obsidionem, qua Ariminum premebant, trepide solvunt.

Ad Urbem-
salviam obla-
tum Procopio
spectaculum.

In derelictum
infantem a-
mor caprae.

Edit. Paris.
pag. 428.

Ei datum Æ-
gisthi nomen.

Belisarius Ari-
minum con-
tendit.

Hic mihi contigit, ut quod subijciam cernerem. Quo tempore Joannis exercitus in Picenum venit, incolas terror, ut fit, turbavit plurimum. Tunc foeminae partim fuga praecipiti, qua cuique licuit, evasere; partim ab obviis comprehensae, & indignis modis abductae sunt. Eo loci mulier quaedam, a puerperio recens, filiolum in cunabulis reliquit, jacentem humi, neque illuc reverti potuit, seu fuga longius provecta, seu violentas passa manus raptoris cujuscumque: nam vel ex vita, vel certe ex Italia migravit. Cum ita derelictus infans vagiret, enixa recens capra, eum ut vidit, miserata est. Accedit: mammam praebet: affervat, sedulo cavens, ne canis vel fera quapiam noceat. Et quoniam in eo tumultu trepido multum temporis abiit, diu infans copiam habuit ejusce mammae. Deinde cum Picentes intellexissent, eo venire Imperatoris exercitum, ut Gotthos, Romanis plane intactis, perderet; domum omnes redierunt. Itaque Urbem--salviam reversae cum viris foeminae, quae genere Romanae erant, ubi superstitem in cunis pusionem viderunt; nullam habentes viam, qua rei causam deprehenderent; adhuc vitae plenum demirabantur. Tum illi mammam certatim admoveere quaecumque lactare poterant. At ipse lac humanum jam respuebat, & capra vetabat admittere, assiduo circa eum balatu significans astantibus, se aegre ferre, quod pusioni molestae essent mulieres, quae illi propius accedebant. Uno verbo absolvam: volebat eum, non secus ac foetum suum, curare. Quocirca desierunt turbare infantem foeminae, & capra liberius nutrit, atque omni cura custodit: quae causa fuit, cur eum indigenae Aegisthum appellaverint. Me vero, cum ibi essem, ad infantem duxerunt per ostentationem rei opinione majoris, ac de industria illum fatigarunt, ut vagitum elicerent. Ille molestos interpellatores non ferens, plorare coepit. Quo capra audito (nam jactu lapidis tantum aberat) graviter balans accurrit, supraque ipsum afficit, ne quis ei negotium ultra facesseret. Hanc habui, quae de Aegistho hoc memoriae proderem.

Belisarius vero per hujus regionis montes iter faciebat; quod hostes aperte aggredi nollet numero longe illis inferior. Praeterea, cum Barbaros metu, quem ex praeteritis casibus ceperant, exanimatos videret; non dubitabat, quin ut primum audirent imminere sibi undique hostium copias, virtutis penitus obliti, in fugam se conferrent. Ac vere judicavit, certa futuri conjectura ductus. Postquam enim ad montes, diei iter ab Arimino diffitos, perventum est; in exiguum inciderunt Gotthorum agmen, rei cujuscumque necessariae causa iter agentium: qui nec opinato in hostilem exercitum delapsi, de via non deflexerunt; donec praeventium telis alii ibi ceciderunt, alii vulnerati, ad vicina saxa cursu furtim se receperunt: unde contemplantes Romanum exercitum ad omnes viarum angustias confluentem, majorem multo, quam reipsa esset, judicaverunt; ac

ΕΝΤΑΤΘΑ' μοι ἰδεῖν θέαμα ξυνωλέχθη τοῖονδε. **Λ**ὶ-
καὶ ὁ ξυὼς τῆς Ἰωάννης στρατὸς ἐς Πικίνην ἦλθε, γέγονεν ὥς
τὸ εἶκος) παραχῇ τις πολλὴ τοῖς ταύτῃ ἀνδράποισι. τῷ τε
γυναικῶν αἱ μὲν ἐφόδον ἐξαπινάτως ὅπῃ αὐτῶν ἐκάστη δυ-
νατὰ ἐγεγόνει αἱ δὲ καταλαμβάνομαι ἦγοντο κόσμῳ ἔδε-
νι πρὸς τὸ ἐντυχόντων. ἐν τῷ οὖν τῷ χωρίῳ. μία τις γυ-
νὴ ἀρτίως τεκῆσα, ἐπὶ τὸ παιδίον ἀπολιπὼσα ἐν τοῖς σαρ-
γάνοις, ἐπὶ γῆς κείμενον, καὶ εἴτε φυγῆσα, εἴτε ὑφ' ὅποιου κα-
ταληφθεῖσα, ἐν ταύτῃ ἐπατήκειν ἐκέτι ἔχειν ἠφανίσθαι δὲ
αὐτῇ δηλονότι ἢ ἐξ ἀνδράπων ἢ ἐξ Ἰταλίας ξυνέπεσε. τὸ
μὲν οὖν παιδίον ἐν ταύτῃ δὴ τῇ ἐρημίᾳ γεγόνος ἐκλαίσεν. αἰ-
ξ' αὐτὸ μίαν ἰδεῖσα, ῥητίζετο τε, καὶ πλησίον ἀφικομένη (ἐ-
ναγχος δὲ τεκῆσα καὶ αὐτὴ ἔτυχε) τὸ τιτθὸν ἐδίδα, καὶ τὸ παι-
δίον ξυνέπιμελεία ἐφύλασσε, μὴ κύων ἢ τι θηρίον αὐτὸ λυ-
μάνηται. χρόνῳ τε τῇ παραχῇ τριβέντος συχνῶς, τά τε δὴ τῷ τι-
τθῷ ἐπιπλεῖσον μεταλαχὲν τὸ παιδίον ξυνέβη. γινώσκοντες ὅ-
τις Πικινῶν ὕστερον, ὅτι δὴ ὁ βασιλέως στρατὸς ἐπὶ Γότθων
μὲν τῶν ποτῶν ἐν ταύτῃ ἦν, Ρωμαῖοι δὲ πείσονται ἔδεν
πρὸς αὐτὴν ἄχαρι, ἐπανήλθον δὲ τῶν οἰκαδὲ ἀπαντῶν. ἐν τῇ
Οὐρβισαλίᾳ ξυνὸς τοῖς ἀνδράσιν αἱ γυναῖκες γενόμεναι, ὅσαι
γένος Ρωμαῖαι ἦσαν, ἐπειδὴ τὸ παιδίον τοῖς σαργάνοις
περιὸν εἶδον, τὸ γεγόνος ξυμβάλλειν ἑαδμῇ ἔχασαι, ἐν-
θαύματι μεγάλῳ, ὅτι δὴ βίῃ πεποιμένη. καὶ τὸ τιτθὸν ἐ-
κάστη ἐδίδα, αἱ δὲ πρὸς τὸ ἐπιπλεῖν ἔχασαι ἔτυχον. ἀλ-
λ' ὅτε τὸ παιδίον ἀνδράπειον γάλα ἐτι προσίετο, ἐπὶ αἰξ'
αὐτῇ μεδίεσθαι ἤκιστα ἠθέλην ἀλλὰ μνησμένη ἀμφὶ τὸ παι-
δίον ἐνδελεχέσασθαι, δεινὰ τοῖς παρῶσιν ἐδόκει ποιῆσθαι,
ὅτι τῷ παιδίῳ ἄγχι αἱ γυναῖκες ἴσαι ἔπω δὴ αὐτῇ ἐνο-
χλοῖεν. τὸ, τὸ ξυμπαν εἰπεῖν, μεταποιεῖσθαι ὥς οἱ κίς τῇ
βρέφει ἤξίει. καὶ ἀπ' αὐτῆς αἱ τε γυναῖκες τὸ παιδίον ἐκέτι
ὡς χλοῦν, καὶ ἡ αἰξ' ἀδέεσθον ἔφετε, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιμελο-
μένη ἐφύλαττε. διὸ δὴ Αἰγιδὸν οἱ ἐπιχώριοι τὸ δὴ παι-
δίον ἐκάλεον. καὶ ὡς μοι ἐπισημῆν ἐν ταύτῃ ξυνέβη, ἐ-
πίδειξιν τῇ παραλόγῃ ποιήματα, παρά τε τὸ παιδίον ἦγον,
καὶ αὐτὸ ἐξ ἐπὶ πιδες, ἵνα βοᾷ, ἐλύπου. καὶ τὸ μὲν τοῖς λυπῶ-
σιν ἀχθόμενον ἐκλαίει ἀκασασα ἢ ἡ αἰξ' (διεσῆκει δὲ αὐτῇ
ὅσον λίθου βολῶν) δρόμῳ τε ἐμνησθῆναι ἐχομένη πολλῶν,
παρ' αὐτὸ ἦκει ὑπερδέν τε αὐτῇ ἐλθεῖσα, ἔση, ὥς μή τις
αὐτὸ λυπεῖν τοιοῦτον δυνήται. τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ τῷ Αἰγί-
δῳ τούτῳ τοιαῦτα ἔσι.

* περίον

Βελισάριος δὲ ἐξ τῆς ταύτης ὁρᾶν ἐχώρει. πλήθει δὲ πα-
ρὰ πολὺ ἐλασσεμένος τῶν ἐναντίων, ἐκ ἠθέλων αὐτοῖς ἐκ τῆ
δὲ θέας ἐς χεῖρας ἵεναι. ἐπεὶ καὶ θανάτων τῶν ξυμπεισ-
σιν τῶν βαρβάρων ἔώρα. ὥστε ἢ αὐτῶν, ἐπειδὴν τάχιστα πύ-
θονται πανταχόθεν σφίσι πολεμίων ἐπὶ εἶναι στρατὸν, ἀλ-
κῆς ἀνδρείας μνησθῆναι, ἀλλ' αὐτίκα δὴ μάλα ἐς φυγὴν
ἔεφεσθαι. καὶ ἔτυχεν γὰρ τῆς ἀληθῆς δόξης, ἐκ ἔσω τῇ ἐσομέ-
νῃ ὑποτοπήσας. ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς ὅρεσιν ἐγένοντο, ἅπερ ἀπὸ
Αερμῶν ἀπέχει ἡμέρας ὁδόν, Γότθοις τισὶν ὀλίγοις, κα-
τέτινα χρεῖαν ὁδὸν πορευόμενοι, ἐνέτυχον. οἱ δὲ ἐκ τῆς ἀ-
προσδοκήτης πολεμίων περιπέπνωκότες στρατῶν, ἐκ ἑαπέ-
σθαι τὸ ὁδὸν ἑαδμῇ ἔχουσιν. ἔως παρὰ τῶν ἐμπροσθεν ἰόντων
βαλλόμενοι, οἱ μὲν αὐτῶν ἐπέσον. οἱ δὲ ἑαυματίαι γεγενη-
μένοι, τῶν ἐκείνη σκοπέλας ἀναδραμόντες ἐπὶ τινὰς διέλα-
θον. ἔδεν σκοπεῖν τὸν Ρωμαίων στρατὸν ἐς πάσας δυσ-
χωρίας ξυρρίοντας, πολλῶν πλείονας τῶν ἀληθῶς μέγιστον ὑπε-

τόπαζον εἶναι. ἐνθα δὴ καὶ τὰ Βελισαρίου σημεῖα ἰδόντες, αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι ταύτην τὴν στρατὶα ἔγνωσαν. νύξ τε ἐπέβαλε. καὶ αὐτὰ μὲν Ῥωμαῖοι νύκτισαντο. τῷ δὲ Γότθων οἱ ἑαυματίαι λάθρα ἐπὶ τὸ τῆς Οὐίτιγιδος στρατόπεδον ἦσαν. ἔδῃ ἀμφὶ μέσῳ ἡμέραν γενόμενοι, τὰς τε πληγὰς ἐπεδείκνυντο, καὶ Βελισάριον σφίσι ξυῶ στρατῷ, κρείσσονι ἢ ἀριθμῆσθαι, ὅσον ἔπω παρέσθαι, ἰχυρίζοντο. οἱ δὲ παρεσκιάζοντο μὲν ὡς ἐς μάχην πρὸς βορρᾶν ἄνεμον Αἰμιλίω πόλεως τε ἑαυμένοι (ταύτην δὲ ὄντο τὰς πολεμίας ἀφίξεσθαι) αἰετὰ ἐς τὰ ὄρεα τὰ ἄκρα ἐβλεπον ἅπαντες. ἐπεὶ δὲ, νυκτὸς σφίσι ἐπιγενομένης, καταθέμενοι τὰ ὅπλα ἡσύχαζον, πυρὰ ἐς τὰ πρὸς ἑαυτὴν πόλεως, ὅσον ἀπὸ σαδείων ἐξήκοντα, εἶδον, ἅπερ τὸ ξυῶ Μαρτίνῳ στρατεύμα ἔκαιεν, ἐς δεὸς τι ἀμήχανον ἦλθον. κυκλωθῆσθαι δὲ πρὸς τῶν πολεμίων ἅμα ἡμέρᾳ ὑπώπτοθον. ταύτῳ μὲν οὖν τὴν νύκτα ξυῶ δέει ποιεῖσθαι νύκτισαντο. τῇ δὲ ἐπιγενομένη ἡμέρᾳ, ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι, σόλον νηῶν ἐπὶ σφᾶς ἰόντα ὁρῶσιν ἐξασίον οἶον. ἐς τε ἀφασίαν ἐμπεπωκότας, εἰς φυγὴν ὁρμήντο. συσκαζόμενοι τε καὶ τᾶχος, ποσάτω θορύβῳ τε ἑκραυγῇ εἶχοντο, ὥς ἐδὲ τῶν παραγγελλομένων κατήκοντο. εἰ δὲ ἄλλο τι ἐν νῶ ἐποιεῖντο, ἢ ὅπως ἂν αὐτὸς ἑκαστος πρῶτός τε ἀπαλλάσσοιτο τῆς στρατοπέδου, καὶ Ραβέννης τὴν περιβολὴν ἐντὸς γένοιτο. εἰ μὲν τι ἰχθύος ἢ θάρσους περιεῖναι τοῖς πολιορκημένοις τετύχηκε, πλείους τε ἂν τῶν πολεμίων ἐπέξελθόντες αὐτὰ ἔκτειναν, καὶ ξύμπας ἐνταῦθα ἂν ὁ πόλεμος ἐτελεύτησε. νύξ δὲ τὸ ἐκώλυσεν ὁρῶσθαι τε, σφίσι μεγάλη τοῖς φθάσασιν ἐπιγενομένη, καὶ ἀδένεια τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀπορίᾳ πολλῇ ξυμπεσῆσα. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι θορύβῳ ὑπερβολῇ αὐτῶν λειπόμηνον τῶν

A visis Belisarii vexillis, eas ab ipso duci copias intellexerunt. Noctem mox consecutam Romani traduxerunt eodem loci: Gotthi faucii iter clam intenderunt ad castra Vitigis: quæ cum sub meridiem attigissent, ostensis vulneribus, affirmarunt jam jam affore Belisarium cum exercitu innumerabili. Mox illi ad pugnam se compararunt, ad latus Aquilonare urbis Arimini: qua parte venturum hostem putabant, & ea re in montis cacumina semper oculos cuncti intendebant. Post, oborta nocte, armis depositis quiescentes, cum ignes a Martini copiis accensos, sexaginta procul stadiis, qua spectat urbs Orientem, vidissent; in metum gravissimum adducti sunt. Rebantur enim se ab hostibus circumclusum iri, simul ut illuxisset. Quare noctem illam terrore ejusmodi inquietam egerunt. Postridie, primo Sole, classem adversus se tendere ingentem cernunt. Tum obstupefacti in fugam ruere. Raptim convalescentium tantus erat tumultus & clamor, ut nec mandata exaudirent, neque aliud cogitarent, nisi quo quisque pacto primus castris excederet, Ravennamque ingrederetur. Ac si quid virium vel animi obsessis superfuisset, eruptione facta, cladem hostibus maximam, adeoque ipsi bello finem attulissent. Jam vero ne id facerent, cum pavor præteritis incussus obstitit, tum virium imbecillitas, quam summa penuria cibarium invexerat. Porro Barbari, opum parte ob nimiam perturbationem ibi relicta, effuso cursu Ravennam properarunt. *ῥηνάτων τινὰ, δρόμῳ πολλῷ ἔπι Ράβενναν ἔθεον.*

Edit. Paris.
pag. 429.

Gotthi obsidionem solvunt.

CAPUT XVIII.

Ildiger Gotthorum castris potitur. Narses a Belisario diffidet. Utriusque orationes. Justinianus Aug. Belisario per literas belli imperium asserit.

ΠΡΩΤΟΙ δὲ Ῥωμαῖοι Ἰλδίγερ τε καὶ οἱ ξυῶ αὐτῶν ἀρκόμηνον ἐς τὸ τῶν πολεμίων χαράκωμα, τῷ δὲ Γότθων ὅσι νόσοις τισὶν ἐχόμενοι αὐτὰ ἐμειναν, ἐν ἀνδραπόδων ἐποίησαντο λόγῳ. καὶ ῥήματα συνέλεξαν, ὅσα φέροντες Γότθοι ἐλείποντο. Βελισάριος δὲ παντὶ στρατῷ ἦλθεν ἐς μέσῳ ἡμέραν. καὶ ἐπεὶ ὠχρεῶντάς τε καὶ δεινὸν αὐχμῶντας Ἰωάννην τε ἑταῖρον αὐτῶν εἶδε, τῶν θράσους ὑπαινιττόμενος τὸ ἀλόγιστον, χάριτας αὐτὸν ἐφασκεν Ἰλδίγερ οὐ φείλειν. ὁ δὲ ἐκ Ἰλδίγερ, ἀλλὰ Ναρσῆ τῷ βασιλεῶς ταμίᾳ, ὁμολογεῖν ἔφη, παραδηλῶν (οἱ μάλ) Βελισάριον ἐσφόδρα ἐτελεύτησιον, ἀλλὰ Ναρσῆ ἀναπειθέντα σφίσι ἀμύναι. καὶ το λοιπὸν ἀμφω ὑποψία πολλῇ ἐς ἀλλήλους ἐχρῶντο. διὸ δὴ ἔδῃ Ναρσῶν εἶων οἱ ἐπιτιθέοι ξυῶ Βελισαρίῳ στρατεύεσθαι. ἀλλ' ἀνέπειθον, ὅσον αἰχρὸν εἶη τῷ τῶν ὑπορρήτων βασιλεῖ κοινωνοῦντι, μὴ ἔχῃ αὐτοκράτορα τῆς στρατῆς εἶναι, ἀλλὰ στρατηγῶν ἀνδρῶν ὑπακούειν. ἔγάρ ποτε Βελισάριον ἐπὶ τῇ ἰσχυρόντα εἶναι τῇ στρατῶ ξυῶ αὐτῶν ἄρξαι, ἀπεφαίνοντο. βελομένῳ δὲ οἱ κατ' αὐτὸν τῷ τῶν Ῥωμαίων στρατῶ ἐξηγεῖσθαι, πλείους τε στρατιώτας, καὶ πολλῶν ἀμείνων τὰς ἀρχοντας ἐφέσθαι. τὰς τε δὲ Εἰρήμους, καὶ τὰς δορυφόρους τε καὶ ὑπαπιστάς αὐτῶν, καὶ ὡν ἰσχυρόν τε καὶ αὐτὸς Ἰωάννης ἦρχον, ξυῶ τοῖς Αἰρατίῳ τε καὶ Ναρσῆ ἐπομένους ἐχ' ἡσόν ἢ μυρίους ἐφασκεν εἶναι, ἀνδρείους τε ὄντας, καὶ ὑπερέχοντες ἀγαθὰς τὰς πολεμίας βελεσθαι τε ἢ Ἰταλίας ἐπικράτησιν ἐ Βελισαρίῳ λογιζέσθαι μόνον, ἀλλὰ τὸ μέρος καὶ Ναρσῶν φέρεσθαι. ἔδῃ βασιλεῶς αὐτὸν οἰεσθαι ὁμιλίαν ὑπολιπεῖν, ἐκ ἐφ' ᾧ κινδυνῶσι ἰδίῳις ἢ Βελισαρίῳ δόξαν κρατύνεται. ἀλλ' ἐφ' ᾧ ἔργα ξυεσθῶς τε καὶ ἀνδρείας ἐπιδειξάμενος, ὑπερέχοντες ἀνδράποισι ἅπασιν.

CUM Ildiger, & qui cum ipso erant, hostium castra primi Romanorum attigissent; Gotthos omnes, qui ibi morbo retinebantur, servituti addicunt, & quidquid opum a fugientibus relictum fuerat, colligunt. Meridie Belisarius cum universo exercitu advenit: atque ubi Joannem ejusque comites pallidos, & squalore obsitos vidit; inconsultam hominis audaciam subnotans, ipsum Ildigeri gratiam debere dixit. Negavit ille habere se Ildigeri gratiam; sed Narseti, ærarii Imperatoris præfecto: quibus verbis, opinor, innuebat, venisse suppetias Belisarium Narsetis suasu, non sua sponte. Exinde ambo suspecti invicem fuere. Quapropter Narseti, ne in gerendo bello sequeretur Belisarium, amici instabant, ostendebantque turpissimum esse, eum, qui ab arcanis esset Imperatori, non habere belli imperium; at supremo Duci parere: numquam ipsum a Belisario sponte factum iri consortem summæ potestatis in copias: Si Romanum exercitum ducere scilicet vellet, secum & plures milites & multo meliores Duces habiturum: quippe Erulos ipsiusque satellitium, & Justinum, Joannem, Aratium ac Narsetis turmas, numerum constare, minimum, decem millium virorum, animo & bellica virtute præstantium; qui Italiæ devictæ laudem non uni Belisario tributam cuperent sed cum Narsete communicatam: nec enim illis videri ipsum a familiari digressum Augusti consuetudine, ut suo periculo Belisarii gloriam stabiliret; verum ut rebus sapienter ac fortiter gestis, præclaram ubique famam jure colligeret. Addebant, nihil in posterum sine ipso valiturum efficere

Ildiger castra Gotthorum occupat.

pag. 430.

Narsetem amici a Belisario distrabant.

CAPUT XIX.

Belisarius Urbinum obsidet. Narses a castris abscedit. Obsessi, aqua defecti, dedunt se Belisario. Joannes Cæsensem frustra tentat. Forum Cornelij universamque Æmiliam recipit.

ΤΑΤΤΑ ἀνέσας Βελισάριος, Περάνιον μὲν ἐς Οὐρβί-
βοντον ξυὺ πολλῇ στρατιᾷ, ἐφ' ᾧ πολιορκήσεται αὐ-
τὴν, ἐπέμψεν αὐτὸς δὲ ἐπὶ Οὐρβίνον τὸ στρατεύμα ἐπὶ ἡγε-
πόλιν τε ἐχυρὰν, καὶ Γότθων φρερὰν ἑταρὴν ἔχουσαν (ἀπέχει
δὲ αὐτῇ Ἀρμιλίας πόλεως ἡμέρας ὀδὸν διζώνων ἀνδρῶν) καὶ οἱ
τὴν στρατιᾶς ἐξηγεμένω, Ναρσῆς τε καὶ Ἰωάννης, καὶ ἄλλοι ξύμ-
παντες, εἶποντο. ὅτι τὴν πόλεως ἀγχι ἐλθόντες παρὰ τῇ λό-
φῳ τὸν ὁρόποδα, ἐστρατοπέδωσαν δίχα. ἔγάρ πη ἀλλήλοις
ξυνετέταχτο· ἀλλ' οἱ μὲν Βελισαρίου ἀμφὶ τὰ πρὸς ἑαυτὴν
πόλεως εἶχον· οἱ ἄμφω Ναρσῶν τὰ πρὸς ἐσπέραν. κεῖται
δὲ Οὐρβίνος ἐπὶ λόφου περιφερὲς τε καὶ ὑψηλὴ λίαν. ἔμειν
τοὶ ὁ λόφος ἔτε κρημνώδης, ἔτε παντὶ πασιν ἀπόροτός ἐστιν·
μόνον ἢ δύσσοδος τῷ ἀνάντης ἐσάγαν εἶναι. ἄλλως τε καὶ τῇ
πόλεως ἀγχοτάτω εἶναι. μίαν ἢ εἰσοδὸν ἐν τῷ ὁμαλεῖ ἔχει,
πρὸς βορρᾶν ἀνεμὸν. Ρωμαῖοι μὲν οὖν ἐς τὴν πολιορκίαν
ἐτετέταχτο ὧδε. Βελισάριος δὲ ῥᾶον σφίσι προχωρήσας ὁ-
μολογία τοὺς βαρβάρους οἰόμενος, ἅτε κατωρρωδικότητας ἢ
κίνδυνον· πρέσβεις τε παρ' αὐτοὺς ἐπέμψεν. Ἐπὶ πολλὰ ὑπο-
χόμενος αὐτοῖς τὰ γὰρ δὲ ἐσθλαί, βασιλείας κατκόως γενέ-
σθαι παρήνει. οἱ μὲν οὖν πρέσβεις τῶν πυλῶν ἀγχι γενό-
μενοι (οὐ γὰρ τῇ πόλει σφᾶς ἐδέξαντο οἱ πολέμιοι) πολλὰ τε
καὶ λίαν ἐπαγωγὰ εἶπον. οἱ δὲ Γότθοι χωρεῖν τε ἰχθυὶ θαρ-
σοῦντες, καὶ τῶν ἐπιτιθείων τῇ ἀφθονίᾳ, τὰς μὲν λόγους ἡ-
μισυ ἀνεδέχοντο· κατὰ μέρος ἢ Ρωμαῖους ἐνθένδε ἐκέλθον
ἀπαλλάσσεται. Βελισάριος δὲ ταῦτα ἀνέσας, ῥάβδους πα-
χείας τῷ στρατῷ συλλέγειν ἐπήγγελλε, σοάν τε ἀπ' αὐτῶν
ποιεῖσθαι μακρὰν. ἥς δὲ ἐντὸς κρυπτόμενοι, ἐμελλόν τε τῶν
πυλῶν ξυὺ αὐτῇ ἀγχοτάτω εἶναι, ἢ μάλιστα ὁ χώρος ὁμα-
λός ἐστι, καὶ τῇ ἐς τὸ τεῖχος ἐπιβελῇ χρῆσθαι. Ἐοί μὲν κατὰ
ταῦτα ἐποίουν.

Ναρσῆ δὲ συγγενόμενοι τῶν ἐπιτιθείων τινὲς, ἀπέρατὰ
τε ποιεῖν Βελισάριον, καὶ τὰ ἀμήχανα ἐπινοεῖν, ἔφασκον.
ἠδὲ γὰρ Ἰωάννῳ τῷ χωρεῖν δοπερασάμενον, καὶ ταῦτα ὁ-
λίγων τινῶν τλίμκαυτε φρερὰν ἔχοντος, ἀνάλωτον αὐτὸ αἰ-
δέσθαι παντὶ πασιν εἶναι. (καὶ ὡς ἔπος) ἀλλ' αὐτὸν χρῆναι
βασιλεῖ ἀνασώσασθαι τὰ ἐπὶ Αἰμιλίας χωρεῖν. ταύτης ὁ
Ναρσῆς τὴν ὑποθέσεως ἀναμνηθεὶς, νύκτωρ τὴν προσεδρεῖαν
διέλυσεν, καὶ περ Βελισαρίου πολλὰ λιπαρουῦτος μένειν τε
αὐτῷ, καὶ Οὐρβίνον πόλιν σφίσι ξυνελεῖν. ἔτοι μὲν ἐς Ἀρ-
μιλίων καὶ τὰς πόλιν τῶν ἄλλων στρατῶν ἵκοντο. μορράς ἢ καὶ οἱ
βάρβαροι ἐπεὶ καὶ ἡμισυ τὰς πολεμίας ἀναχωρήσαντας ἄ-
μα ἡμέρα εἶδον, ἐπὶ δ' αὖτον δόποτ' ἐπεβόλας τὰς μεμνηκό-
τας ἐρεχέλουῦτες. Βελισάριος δὲ τῇ λειπομένῃ στρατιᾷ τει-
χομαχεῖν ἠθέλε· καὶ οἱ ταῦτα βελοδομένω δούτι χιμα γενέ-
σθαι ξυνελέχθη θάυμασιον οἶον. μίαν τινὴν ἐν Οὐρβίνῳ
πηγὴν, ὅς τις δὴ πάντες οἱ ταύτης οἱ κοῦντες ὑδρόβοντο. αὐτῇ
καὶ βραχὺ ἀπὸ ταυτομάτης δόποτ' ἤρθε ὑπὲρ ληγαν. ἐν τῇ
ἡμέρᾳ τρισὶν ἔπος αὐτῇ τὸ ὕδωρ ἀπέλιπεν, ὥστε ξυὺ τῇ
πηγῇ ἐνθένδε αὐτὸ οἱ Βάρβαροι ἀρρόμενοι ἔπιον. διὸ δὲ
Ρωμαῖοις προχωρεῖν ἔγνωσαν. Βελισάριος ἢ ταῦτα μὲν ἐ-
δαμῇ πεπυσμένος, ἠθέλει δόποτ' ἐπείσθαι τὴν περιβόλου. καὶ
τὸ μὲν ἄλλο στρατόμαχος ἐξοπλίσας, κύκλῳ ἀμφὶ τὸν λόφον ἀ-
παντα ἔστησε· τινὰς ἢ ἐκέλδοσεν ἐν τῷ ὁμαλῷ τλίμ ἀπὸ τῶν
ῥάβδων ἐπάγειν σοάν. ἔτα γὰρ καλεῖν τὴν μηχανὴν νεομικα-
σι ταύτην. οἱ δὲ αὐτῇ ἐν πρὸς ὑποδύτες, ἐβάδιζόν τε, ἔτ

BELISARIUS, his auditis, Pera-
nium cum multis copiis Urbem-vete-
rem eo consilio mittit, ut oppidum il-
lud obsideat. Ipse exercitum ducit Ur-
binum: quæ urbs munita, ac iusto
Gotthorum præsidio instructa erat: hinc
autem expedito viatori iter est diei ad
Urbem Ariminum. Ducentem copias
Belisarius Narses, Joannes, cæterique
omnes secuti sunt. Urbi jam proximi,
ad imum collem castra locarunt gemina.
Neque enim vires junxere: sed Belisa-
rius qua urbs ad orientem Solem spe-
ctat, Narses ad occidentem confedit.
Situs est Urbinum in rotundo editoque
admodum colle: qui nec præcipitiis de-
ruptus, neque invius omnino est; at dif-
ficilis ob summam acclivitatem, præfer-
tim sub ipsa urbe: ad quam unus est in
plano aditus a Septentrione. Ita quidem,
ut dixi, ad obsidionem Romani se ordina-
runt: Belisarius vero Barbaros ratus in de-
ditionem facilius venturos præ ingenti metu
discriminis, mittit qui liberalibus promissis
eos invitent, atque hortentur, ut subdant
se se Imperatori. Oratores quidem pro
porta (neque enim hostis in urbem ipsos
admisit) dixere multa valde apposite ad
eblandendum. Verum Gotthi valido lo-
ci positu, & annonæ provixæ copia con-
fisi, dicta repudiarunt, ac Romanos in-
de sine mora facessere jusserunt. Quæ
cum audiisset Belisarius, militibus impe-
ravit, ut virgis crassioribus collectis,
longam ex eis porticum texerent; in qua
latentes, ad portam cum eadem succe-
derent, qua planior locus erat, & mu-
rum ex occulto aggredierentur. Illi morem
gesserunt.

Cum Narsete collocuti quidam ex ip-
sius familiaribus, affirmaverant Belisarii
consilium infiniti laboris esse, & inex-
plicabile: Joannem enim tentato jam
ante loco, idque cum exiguum haberet
præsidium, omnino inexpugnabilem de-
prehendisse (& vero sic res erat) de-
bere ipsum efficere, ut Æmilia in di-
tione Imperatoris rediret. Hæc Narses
sibi proposita memoria repetens, noctu
obsidionem solvit; quamvis enixe ob-
secraret Belisarius, ut maneret ibi, ac
secum Urbinum caperet. Illis cum reli-
quo exercitu celeriter Ariminum profe-
ctis, prima luce Morrhas & Barbari
dimidiam hostium abscississe partem vi-
dentes, a mœnibus dictoria ac ridicula
in eos, qui remanserant, jaciebant.
Volebat tamen Belisarius muros oppugna-
re cum residuis copiis. Id animo agitan-
ti secunda fortuna admirabilem casum at-
tulit. Unicus erat Urbini fons, ex quo
incolæ omnes hauriebant. Sponte is aref-
cens, manare paulatim desit, ipsumque
ita defecit aqua intra tres dies, ut inde
cum cæno haustam Barbari biberent: qua-
mobrem statuerunt dedere se Romanis.
Horum plane inscio Belisario placuit
murum aggredi. Ergo plerosque arma-
tos circa totum collem disponit: non-
nullis præcipit, ut ex virgis confectam
porticum (sic enim machinam vocare
iolent), per planum agant. Mox illi subire
intro, atque incedendo sic porticum trahe-

*Edit. Paris.
pag. 432.
Belisarius Pe-
ranio obsidio-
nem Urbis vete-
ris mandat.*

*Urbium ob-
sidet.*

Situs urbis.

*Narses a castris
abscedit.*

pag. 433.

*Urbium fons
sponte exaref-
cit.*

Belisarius Vr-
binum recipit.

Joannes fru-
stra Cæsena-
tentat.

Forum Cor-
nelii.

re, ut hostem lateant. Tum e pinnis Barbari protentis dexteris pacem poscere. Romani, quid fonti accidisset penitus ignari, illos dimicatione & machina terri arbitrabantur. Utrisque certe pugna abstinere jucundum fuit. Gotthi Belisario ea lege se permiserunt, ut retenta incolumitate, in ditionem Imperatoris & militiam Romanam jure cæteris communi & æquali conditione transirent. Narses, his auditis, admiratione & dolore ingenti affectus, tenuit se Arimini, & Joanni, ut cum omnibus copiis Cæsena peteret imperavit. Illæ scalis instructæ ad castellum cum accessissent, muro impressione tentato, ac Barbaris valide propulsantibus, non paucos ibi amiserunt: in quibus fuit Erulorum Dux Phanotheus. Joannes perdita semel ad Cæsena castellum opera, adoriri iterum noluit, quod inexpugnabile videretur. Inde cum Justino reliquoque exercitu progressus, Forum Cornelii, urbem antiquam, occupavit ex improvise, ac retro usque cedentibus Barbaris, nec manus usquam conferentibus, universam Æmiliam in jus ac potestatem Imperatoris redegit. Ita res ibi cessit.

των, καὶ ἑδάμην χεῖρας ἰόντων, ζύμπασαν βασιλεῖ τῷ Διμίτῳ ἀνέσσωσατο. ταῦτα μὲν οὖν ἐφέρετο τῇδε.

C A P U T XX.

Auximi obsidendi in aliud tempus rejecto, Urbem veterem Belisarius perit, & capit. Descriptio horrendæ famis; qua sæviente, mulieres duæ viros 17. vorarunt.

Editt. Paris.
pag 434.
Auximo absti-
net Belisarius.

Urbem vete-
rem capit.

Oppidi situs.

URBINO circiter brumale solstitium positus Belisarius, non expedire duxit tunc Auximum petere; quod in ejus obsidione plurimum temporis consumptum iri intelligeret. Neque enim capi vi locus poterat egregie munitus: & Barbari numero animoque pollentes, qui, uti supra memoravi, illic in præsidio locati fuerant, late facta populatione, sibi largos commeatus paraverant. Aratium Firmi multo cum milite hyemare jussit, & dare operam, ne amplius Barbari inde libere excurrentes, viciniam impune opprimerent. Ipse ad Urbem veterem copias duxit, impulsu Peranii: qui a transfugis certior factus Gotthos ibi positos egere cibariis, sperabat fore ut, ad illam penuriam accedente conspectu Belisarii cum omnibus præsentis copiis, facilius se se dederent: quod utique factum est. Postquam enim Belisarius proxime Urbem veterem venit, omnes opportuno loco castra metari jussit: mox circumiens, qua via vis inferri posset consideravit. Ac nulla quidem ratio ad id occurrit, ut aperta vi locum caperet: occulta tamen molitione eo se potiturum non desperavit. Nam ex depressio in altitudinem solo quidam surgit seorsum tumulus: cujus pars superior molliter strata ac plana est; inferior pendet in præceps. Tumulum hunc ambiunt rupes pari altitudine, non ita prope, sed ad lapidis jactum. In ejus vertice veteres urbem condiderunt, mœnibus & quovis alio munimento nudam; quoniam locum natura inexpugnabilem judicabant. Siquidem unicus a rupibus eo aditus est: quo custodito, impetum aliunde nullum incolæ metuunt. Excepto enim spatio, ubi in urbem aditum, de quo dictum est, natura struxit; quidquid inter tumulum ac rupes, quarum feci mentionem, interjacet, id magnus atque impervius amnis obtinet. Quocirca olim Romani parva aliqua fabrica aditum

ἔχει τὴν τε λάφον καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἀνὰ τὴν ἐμνήστω δὴ

Αὐτοὶ ἐφείλοντο τὰς πολεμίας λανθάνοντες. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι χεῖρας τὰς δεξιὰς ὑπὸ τῇ ἐπ' ἀλξίῳ πορτεινὸν μοῖροι, ἐδέοντο τῆς εἰρήνης τυχεῖν. Ῥωμαῖοι δὲ, ἐκ εἰδότες τι τῇ ἀμφὶ τῇ πηγῇ ζυμπεπτωκότων, τὸν τε πόλεμον αὐτὰς, καὶ τὴν μηχανὴν δεδίεναι ὑπὸ πτόδον. ἀμφοτέρω γοῦν τῷ μάχης ἄσμενοι ἀπέχοντο. καὶ Γότθοι Βελισαρίῳ σφᾶς τε αὐτὰς καὶ τὴν πόλιν ὁμολογίᾳ παρέδωκαν, ἐφ' ᾧ κακῶν ἀπαθείς μείνωσι, βασιλέως κατήκοοι ζῶντες τῇ Ῥωμαίων στρατῷ ἐπὶ τῇ ἰσχυρῇ καὶ ὁμοίᾳ γεγενημένοι, Ναρσῆς δὲ ταῦτα ἀκῶσας, ἐν θάυματι τε καὶ ζυμφορᾷ τὸ πρᾶγμα ἐποιεῖτο. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν Αἰμιλίῳ ἐτίθητο χαλκῶν, Ἰωάννης δὲ τῷ παντὶ στρατῷ ἐπὶ Καισινίῳ ἐξηγεῖσθαι ἐκέλευεν. οἱ δὲ κλίμακας φέροντες, ἦσαν ἐπεὶ δὲ ἀγχις τῷ φρενὶ ἐγένοντο, προσέβαλλον τὰ καὶ τὴν περιβόλῃ ἀπέπειρῶντο. καρτερῶς δὲ τῷ βαρβάρων ἀμυνομένων, ἄλλοι τε πολλοὶ αὐτῷ ἐπέσον, ὃ Φανόθεος ὁ τῷ Ἐρέλῳ ἡγούμενος. Ἰωάννης δὲ Καισινίῳ τότε τῷ φρενὶ ὑποτυχὼν, αὐτῷ μὲν ὑποπειρᾶσαι ἐκέτι ἤξιε, ἐπεὶ οἱ ἀνάλωτον ἔδοξεν εἶναι. ζῶντες ἑσθίοντες, ἐπὶ τῷ ἄλλῳ στρατῷ, πρὸς αὐτὸν ἤλαυνε. καὶ πόλιν μὲν Ἀρχαίαν ἐκ τῷ αἰφνιδίῳ κατέλαβεν, ἢ Φοροκορήλιος ὠνόμασαι. τῷ δὲ βαρβάρων οἱ αἰετὶ ὑποχωροῦντων, καὶ ἑδάμην χεῖρας ἰόντων, ζύμπασαν βασιλεῖ τῷ Διμίτῳ ἀνέσσωσατο. ταῦτα μὲν οὖν ἐφέρετο τῇδε.

C ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ δὲ, ἐπεὶ Οὐρβίνον ἀμφὶ ἑσπᾶς τὰς χειμερινὰς εἰλεν ἐς μὲν Αὐξίμον ἐν τῇ παραυτίκα ἵεναι, ἀξέμφορον αὐτῷ εἶναι. χρόνον γὰρ σφίσι τετελεσθῆναι πολὺν ἐν τῇ ἐς αὐτὸν προσεδρεύῃ ὑπὸ πτόδον. βία τε γὰρ τὸ χωρεῖν ἐλεῖν ἐρύματος ἰσχύϊ, ἀδυνάτων ἦν. καὶ οἱ βάρβαροι πολλοὶ τε καὶ ἀριστοὶ ἐνταῦθα (ὥσπερ μοι προσεδήλωται) φυλακῇ ἔχοντες, πολλὰ τινὰ ληίσαντες χώραν, μέγα τε τῇ ἐπιτηδείᾳ χρήμα ἐσπώγαντο σφίσι. Ἀράτιον δὲ ζῶντι πολλῇ στρατῷ ἐν Φίρμῳ δεχέμεναι ἐκέλευε, καὶ φυλάσσειν ὅπως τοιοῦτον μὴ κατ' ἐξουσίαν οἱ βάρβαροι τὰς ἐπιδρομὰς ἐνθένδε ποιήσιν, ἀλλ' ἐξέσιν τὰ ἐκείνη χωρία βιάζονται. αὐτὸς μὲν τοῖς ἐπὶ Οὐρβίνον ἐπὶ τῇ τῷ στρατῷ, Περάνιος γὰρ αὐτὸν ἐς τὸ ἐνῆγεν, ἐπεὶ τὰς ταύτης Γότθους τῇ ἐπιτηδείᾳ ὑποσπᾶν ἔμελλε καὶ πρὸς τῇ αὐτομόλῳ. ἢ ληίσαι τε, ἢ πρὸς τῇ ἀπορίᾳ τῇ ἀναγκαίᾳ καὶ Βελισαρίῳ παντὶ παρῆναι τῇ στρατῷ ἰδῶσι, ῥᾶν ἐνδύσειν ὅπερ ἐγένετο. Βελισαρίος γὰρ, ἐπειδὴ τὰ χεῖρα ἐς Οὐρβίνον ἀφίκετο, ἀπαντας μὲν στρατοπέδους αὐτῶν ἐν χώρᾳ ἐπιτηδείως κειμένους ἐκέλευε. αὐτὸς δὲ κύκλῳ περιῶν, διεσκοπεῖτο εἴπως αὐτῶν βιάζεσθαι ἐκ ἀδυνάτου ἦν. καὶ οἱ μηχανὴν μὲν ἐδεμίᾳ ἔδοξεν εἶναι, ὥστε βία τινὶ τὸ χωρεῖν ἐλεῖν. λάθρα δὲ αὐτῷ ἐξ ἐπιβολῆς ἐπαντάσσιν ἐδόκει ἀμύχανός οἱ ἐπικράτησις εἶσθαι. λόφος γάρ τις ἐκ κοίτης γῆς ἀνέχει μόνος, τὰ μὲν ὑπερθεῖν, ὑπτιός τε καὶ ὁμαλός. τὰ δὲ κάτω κρημνώδης. ἀμφὶ δὲ τὸν λόφον ἰσομήκεις πέτραι, κύκλωσιν αὐτῷ ποιήσιν τινὰ, ἐκ ἀγχις ἀπὸ τῆς αἰτίας, ἀλλ' ὅσον βολῇ ἔχεται λίθου. ἐπὶ τῇ δὴ τῷ λόφῳ παλαιὸν ἀνδραποὶ τὴν πόλιν, ἐδείμαντο. ἐδὲ τείχη περιβαλόντες, ἐδ' ἄλλοι τι ὀχύρωμα ποισάντες. ἐπεὶ φύσει αὐτοῖς τὸ χωρεῖν ἀνάλωτον ἔδοξεν εἶναι. μία γὰρ ἐς αὐτὴν ἐκ τῇ πετρῶν εἰσοδος τυγχάνει εἶσα ἢς φυλασσομένης, τοῖς ταύτης φημένους ἐδεμίαν ἐτέρωθεν πολεμίων προσβολῇ δεδίεναι ζυμβαίνει. χωρεῖς γὰρ τὸ χωρεῖν, ἢ τὴν εἰσοδὸν ἢ φύσις εἰς τὴν πόλιν ἐτεκμήνατο (ὥσπερ ἐρρήθη) ποταμός τε αἰετὶ μέγας τε καὶ ὑπόρροτος τὰ μεταξὺ ἐβραχεῖαν τινὰ οἰκοδομίαν ἐν ταύτῃ τῇ εἰσόδῳ πεποινηται

τὸ πα-

τὸ παλαιὸν Ῥωμαῖοι· καὶ πυλῖς τις ἐν ταῦτά ἐστιν, ὡς Γότθοι Α
ἐφύλασσον. τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ Οὐρβιβέντω ταύτην πηγεῖ.
Βελισάριος δὲ τῷ παντὶ στρατῷ ἐς τὴν πολιορκίαν κατέστα-
το, εἴ πως δὲ τὸ ποταμὸν κακὰ γήσοι, τινὰ ἐλπίδα ἔχων, καὶ
λιμῶ παραστήσειν τὰς πολέμιας. οἱ δὲ βάρβαροι τῶς μὲν
καὶ πάντα πασι τῷ ἀναγκαίῳ ἐσπένδον· καὶ περ ἐνδεέστερον
ἢ καὶ τὴν χρεῖαν αὐτὰ ἔχοντες, ὁμῶς τῇ τάλαιπώρᾳ παρὰ δό-
ξαν ἀντέχον ἡκιστα μὲν ἐς ἑοφῆς κόρον ἀρχόμενοι· ὅσον δὲ
μὴ λιμῶ δοποθῆσκον, χρώμενοι σιτίσι ἐς ἡμέραν ἐκείνην.
ἐπεὶ δὲ ἅπαντα σφᾶς τὰ ἐπιτήδεια ἐπελελοίπει, δέριες τε καὶ
διφθέρας ὑδατι βρέχοντες πολλὴν τινὰ χρόνον, εἴτα ἡδίων.
Αλβίλας δὲ, ὃς αὐτὸν ἦρχεν, ἀνὴρ ἐν Γότθοις Δόκιμος μάλι-
στα, ἐλπίσιν αὐτὸς κεναῖς ἐβόσκειν.

Ἡνίκα τε αὐτῶν ἐπανιώνῳ χρόνος τὸν δὲ φέρως ὦραν ἡγε-
ρειν, ὁ σίτος ἡδὴ ἐν τοῖς λήϊοις αὐτόματος ἡκμάζειν· ἔχι το-
σῶτος μὲν τοῖς, ὅσος τὸ πρότερον, ἀλλὰ πολλὰ ἥσων· ἐπεὶ
δὲ ἐν τῷ αὐλαξίν ἐκ ἀρόρεος ἐδὲ χερσὶν ἀνθρώπων ἐκέρυ-
πτο, ἀλλὰ ἐπιπολὴς κείμενος ἔτυχε. μοῖραν αὐτῶν τινὰ ὀλί-
γην ἢ γῆν ἐνεγκένι ἔχουσαν· ἐδένος τε αὐτὸν ἐτιμήσαντος,
πόρρω ἀκμῆς ἐλθόν, αὐτῶν ἐπέσει, καὶ ἐδὲν πλοιοπὸν ἐνθέν-
δε ἐφύη. ταῦτό δὲ τῶν καὶ ἐν τῇ Αἰμιλίᾳ συμπεπτωκὸς ἔτυ-
χε. διὰ ἐλλείποντες τὰ οἰκεία οἱ ταύτην ἀνθρώποι, ἐς Πικί-
νας ἤλθον· ἐκ αὐτῶν οἱ οὐ μὲν τὰ ἐκείνην χωρίαν, διὰ τὸ ἐπιθαλάσ-
σια εἶναι, πάντα πασι τῇ δοπορίᾳ πᾶσι δίδουσι καὶ Τασκῶν δὲ ἐ-
δέν τι ἥσων ὅξαιτίας αὐτὸν ὁ λιμὸς ἡφάτο. ἀλλ' αὐτὸν ὅσοι ἐν
τοῖς ὄρεσιν ὤκλυτο, τῷ δρυῶν τὰς βαλάνους ἀλουῦντες, ὥσ-
περ τὸ σῖτον, ἄρτους τε ἀπ' αὐτῶν ποιεῖν μὲν, ἡδίων καὶ νόσοις μὲν
παντοδαπαῖς (ὡς τὸ εἶδος) οἱ πλείστοι ἡλίσκοντο· ἔνιοι δὲ καὶ
περιγεγόμενοι διεσώζοντο. ἐν Πικίᾳ μὲν τοῖς λέγονται Ῥω-
μαῖοι γεωργοὶ, ἐχ' ἡσας ἢ πέντε μυριάδας λαόν, λιμῶν ἀ-
πολωμένοι καὶ πολλὰ ἐτι πλείους ἐκ τὸς κόλπε τῷ Ἰονίᾳ· ὅποιοι
οἱ δὲ τὸ εἶδος ἐγένοντο, καὶ ὅτῳ ἑορῶν ἐθνησκον, αὐτὸς Θεα-
σάμηνος ἐρῶν ἐρχομαι· ἰχνοὶ μὲν καὶ ὠχοὶ ἐγένοντο πάντες
ἢ τε σὰρξ δοπορῶσα ἑοφῆς, κατὰ γὰρ τὸ παλαιὸν λόγον, ἐαυ-
τῶν* ἐλείπετο. καὶ ἡ χορὴ τῶν περιόντων, τὸ κράτος τῶν σωμά-
των ἡδὴ ἔχουσα, ὠχοὶν τινὰ εἰκασίαν ἐς ταῦτα ἡφίει. πορ-
όντος δὲ τὸ κακοῦ, πᾶσά τε αὐτῶν ἰκμάς ἐπελελοίπει· καὶ τὸ
δέρμα λίαν ἀπὸ σκληρῆς, βύρση μάλιστα ἐμπερὲς ὡς, δόκη-
σιν παρέχον ὡς ἄρα τοῖς ὀστέοις ἐμπεπτηγὸς εἴη. τὸ, τε πελε-
δνόν ἐς τὸ μέλαν μεταβαλόντες, δαδίσις τισὶν ἐς ἄγαν καυ-
θεῖσιν ἐώκεσαν. καὶ αὐτοῖς μὲν αἰετὰ πρόσωπα ὅξαι δάμβει,
αἰετὸν δὲ δεινῶς τε μανικὸν ἐβλεπον· ἐθνησκόν τε οἱ μὲν δοπορίαν
ἑοφῆς, οἱ δὲ λίαν αὐτὸν ἐς κόρον ἰόντες. ἐπεὶ δὲ ὁ σφίσις ἀ-
ποσβεδὲν ἅπαν τὸν θερμὸν ἔτυχε, ὅπερ ἡ φύσις ἐν τὸς ἐκαυ-
σεν· εἴ τις ἐς κόρον αὐτὸς, ἀλλὰ μὴ καὶ βραχὺ θρέψαι, ὥ-
σπερ τὰ ἐπὶ καιρῷ τεχθέντα παιδία, οἱ δὲ καταπέφαι τὰ
σιτία ἐκείνη ἔχοντες, πολλὰ διεφθείροντο θάσσον. τινὲς δὲ,
τῶν λιμῶν ὑπερβιαζομένους, ἀλλήλων ἐγύσαντο. καὶ λέγονται
γυναικες δύο, ἐν ἀγρῷ τινὶ ὑπὲρ Αἰμιλίαν πόλεως, ἀν-
δρας ἐπτακαίδεκα ἐδιδόκεναι, ὥσπερ ἐν τῇ χωρίᾳ μόνους
περιεῖναι ξυνέπεσε. διὰ δὲ τὰς ἐκείνην πορρομένους ξένας ἐς
τὸ δωματίον καταλύειν, ὅπερ αὐταὶ ὥκου, ξυνέβαινεν· ἐς
δὴ κατέδιδοντας διεφθείρεσθαι ἡδίων. λέγουσιν οὖν τὸν ἐκτω-
καίδεκατον ξένον ὅξαι ὑπὸν ἀνασάντα, ὡς καὶ αὐτὸς ταῦτα τὰ
γυναικα ἐγχερεῖν ἐμὲλθε, μαθεῖν τε παρ' αὐτῶν ἀναθρησκόντα
τὸν πάντα λόγον, καὶ ἀμφω κτείνειν. τῶν μὲν δὲ ἄνω γεγενη-
δαί φασιν· οἱ δὲ πλείστοι τῇ τῶν λιμῶν ἀνάγκῃ ἐχόμενοι, εἴπε-
τις τύχη πόα. πολλὰ μὲν σπερδὴ ἐπ' αὐτὴν ἦσαν ἀκλάσαν-
τες δὲ ἀνέλκειν αὐτῶν ἐκ γῆς ἐπειρῶντο. εἴτα (ἐξ ὧν ἡ-
δυνάοντο) ἐπεὶ πᾶσα αὐτὸς ἰχὺς ἐπελελοίπει· ὑπὲρ
τε τὸ πόας τε καὶ τὸ χερὸς πίπτοντες, ἐθνησκον. καὶ γῆ
μὲν αὐτὸς ἐδεῖς ἐκρυπτεν· οὐ γὰρ ὡς τις ὅτῳ καὶ
ταφῆς λόγος γένοιτο· ὅρως μὲν τοῖς αὐτῶν ἐδεῖς ἦν·

Procorium.

ilum occuparunt, ibique est porta: quam
Gotthi custodiebant. Haecenus de situ Vr-
bis-veteris: cujus obsidionem Belisarius
cum omni exercitu suscepit, spe indu-
ctus, fortasse fore ut dolus a fluvio be-
ne procederet, vel certe hostes ad de-
ditionem fames compelleret. Quamdiu ve-
ro Barbari re cibaria non omnino carue-
rent; licet illa necessitati parum suffice-
rent; eorum tamen tolerantia opinionem
omnium vicit: cum alimentum non
ad satietatem, sed quantum satis erat
ne fame conficerentur, quotidie sume-
rent. Annona penitus defecti, pelli-
bus ac membranis aqua diu maceratis se
sustentarunt. Ipsos enim Praefectus Albi-
las, vir inter Gotthos clarissimus, spe vana
alebant.

Recurrrens annus aetatem cum advexis-
set, jam in agris frumentum sponte ado-
lescebat, non tam densum quam antea,
sed multo rarius. Nam quia non aratris
nec hominum manibus fuerat in sulcis
abditum; at in superficie jacuerat; exi-
guam ejus partem proferre vix terra po-
tuit. Adultum, non expectata falce, de-
cidit, nec illi quidquam succrevit: quod
ipsum accidit in Aemilia. Quamobrem
incolae, relictis laribus, in Picenum mi-
grarunt, inopiam rati non sœvire illic ex-
tremam, quod maritima sit ea regio. Nec
levius eandem ob causam Tuscos vexavit
fames: quorum quicumque in mon-
tibus habitabant, ex querna glande, fru-
menti instar commolita, facto pane, vi-
ctum tolerabant. Hinc plerique (quod
fieri necesse erat) morbis implicabantur
omnis generis: nonnulli sospites evade-
bant. In agro Piceno non minus quin-
quaginta millia agricolarum Romanorum
interiisse fame dicuntur; ac multo etiam
plures ultra Sinum Ionium. Quanam au-
tem essent specie, & quo modo more-
rentur, ego testis oculatus jam referam.
Omnes macies occupabat & pallor. Ni-
mirum caro, deficientibus alimoniis, se
ipsa, ut veteri fertur adagio, esitabat
absumebatque: & bilis redundans ac late
jam dominans in corpore, illud colore
pallido inficiebat. Invalescere malo,
abibat succus omnis, & cutis perarida,
corii speciem induebat omnino, ossibus
que hærere videbatur. In nigrum verso
colore lurido, tradis erant perustis si-
miles. Vultu semper attonito, & furiosis
horrendum in modum oculis contuebantur.
Hos inedia, illos largius ingesti cibi
vis necabat. Etenim nativo intestinorum
calore extincto penitus, si quis ipsos ad
satietatem, non paulatim, ut infantes
modo natos, cibaret; escam illi jam
non valentes concoquere, multo citius
extinguebantur. Nonnullos, ut mutua
inter se carne vescerentur, fames perpu-
lit; ac ferunt, in agro quodam ultra
urbem Ariminum, viros xvii. a duabus
comesos sceminis, quæ in vico solæ re-
stabant. Quippe hinc fiebat, ut illac ha-
bentes iter externi apud ipsas diverterent.
Eæ vero hos secundum quietem occisos vo-
rabant. Tandem hospes decimus octavus,
cum illi manus hæ mulieres jam jam essent
illaturæ, evigilasse fertur, atque ubi rem
omnem solerter indagando ab ipsis expres-
sisset, utramque interfecisse. Hoc ita ge-
stum fama est. Quamplurimi, adigente fa-
mis necessitate, in herbam, ficubi forte
esset, magno ruebant impetu, nixique im-
presso genu, conabantur eam humo avel-
lere. Subinde autem, cum exhausti omnino
viribus id nequirent efficere, in herbam
atque manum procidentes, animam effla-
bant. Neque humo quisquam illos manda-
bat: siquidem nemo erat, qui rationem

Origo famis.

Biusdem vis
malefica.

pag. 436.

Viri 17. a 2-
fœminis vo-
rati.

M

haberet sepulturæ. Nulla tamen avium, quas cadavera solent pascere, eos morsu fœdabat. Quippe quod appeterent nihil erat; carnibus ut supra dixi, jam ante prorsus fame absumptis. Sed de fame ha-

Α τετο, οἷον πολλοὶ σιτίζεσθαι περὶ τὰς νεκρὰς σῶμασιν ἐπεὶ καὶ εἶχον ἐδὲν ὅτε ἐφείντο. σάρκας δὲ ἀπάσας ὡς ἀνέμοι ἐμπερθεὶν εἴρηται ποροδεδαπανῆσθαι τῷ λιμῷ ἥδη τετυγχανε. πᾶσι μὲν δὲ ἀμφὶ τῷ λιμῷ ταύτῃ πηγεῖ.

CAPUT XXI.

Martinus & Uliaris Mediolano ferre jussi auxilium, ad Padum cunctantur. Paulus eos acriter urget oratione. Martini ad Belisarium, Belisarii ad Narsetem literæ. Mundilas a deditione faciendâ suos frustra debortatur. Mediolani miserandum excidium.

Martini Uliarisque cunctatio.

Edit. Paris. pag. 437. Paulus eos urget oratione.

Martini ad Belisarium epist.

POSTEA QUAM Belisarius Mediolanum ab Uraja Barbarisque obsessum audit, Martinum atque Uliarin eo misit cum multis copiis. Illi ad Padum fluvium, qui diei iter abest Mediolano, progressi, castris ibi positis constitere, & multum trivere temporis in habenda de fluminis transitu deliberatione. Qua de re certior factus Mundilas, Romanum quemdam, Paulum nomine, ad ipsos destinavit: qui clam hostibus ad Padi ripam cum pervenisset, nullum nactus navigium, vestes exuit, & cum magno periculo transivit amnem. Ubi castra Romana attigit, apud Duces oratione hac usus est. Contra fas & honorem vestrum facitis, Martine & Uliari: qui huc profecti eo in speciem consilio, ut salvæ res Imperatoris essent, potentiam Gothicam re ipsa augetis. Acribus enim hostium impressionibus & negligentia vestra in summum discrimen cum Mundila & Imperatoris copiis delapsus est Mediolanum, urbium Italiae fere omnium facile princeps amplitudine, frequentia, opibus: præterquam quod adversus Germanos aliosque Barbaros propugnaculum est, universo, ut ita dicam, Imperio Romæ præstructum. Quanta igitur injuria affeceritis Imperatorem, omitto dicere. Neque enim pluribus verbis agere per tempus licet, quod urbi promptum auxilium flagitat, dum aliquid spei reliquum est. Vestrum esse ajo Mediolanenses periculo quamprimum subtrahere. Nam si vos aliquantulum differatis; nobis mors omnium crudelissima, vobis crimen inferetur proditorum hostibus virium Imperatoris. Merito enim, mea quidem sententia, proditores vocantur, non modo qui portas hostibus aperuerint; sed ii quoque, & quidem pari vel potiori etiam jure, qui cum possent viris amicissimis obsidione pressis suppetias ferre, intuito residere maluerint, quam dimicare; ac proinde eos in hostium potestatem dimiserint. Hæc Paulus: quem Martinus & Uliaris remiserunt, se mox ipsum secuturos polliciti. Ille hostem denuo latens, noctu Mediolanum ingreditur, spe omnes cum milites tum Romanos erigit, & ad præstandam Imperatori fidem acriter excitat. Nihilo tamen minus Martini copias segnitie ibi tenuit, ac dum diem ex die ducunt, multum tempus inutiliter effluxit. Post, ut a se culpam amoliretur Martinus, hæc ad Belisarium scripsit. Nos huc missi, obsessis Mediolani laturas opem. Summa, ut jusseras, celeritate ad fluvium Padum venimus: quem exercitus trajicere reformidat, allato nuntio, ingentes esse in Liguria Gotthorum vires & cum illis conjungendos maximo numero Burgundiones, quibuscum soli non posse congredi nobis videmur. Sed quando prope in Emilia Joannes & Justinus absunt, utrique manda, ut cum suis in hoc Martini discrimine nobis adsint. Junctis enim copiis hinc profecti, cladem hosti dare poterimus salvi atque incolumes. Hæc erat significatio epistolæ Martini: qua lecta,

ὡς τάχιστα (ἐννεύοντων δὲ ἡμῖν ἐν Αἰμιλίῳ τῇ χάρα εἰσὶν) ὁμῶς τοῖς ἐπομένοις, κινδυνὸς ἡμῖν τῷ δὲ ξυνάραθαι. κοινῇ δὲ ἐνθένδε ἰόντες. αὐτοὶ τε σωοί εἶναι, καὶ δρᾶν τι κακὸν δυνήσόμεθα τὰς πολέ-

Β ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ ἐπειδὴ Οὐράϊαν τε καὶ τὰς βαρβάρους Μεδιόλανον πολιορκεῖν ἤκασε, Μαρτίνον τε καὶ Οὐλίαν ἐν ξυμῷ πολλῷ στρατῷ ἐπ' αὐτοὺς ἐπεμψεν. οἱ δὲ ἀφικόμενοι εἰς ποταμὸν Πάδον, ὃς Μεδιολάνῃ ἀπέχει ἡμέρας ὀδόν, ἐν στρατοπεδοσάμφοι, αὐτῶν ἔμμενον. χρόνος τε σφίσι πολὺς ἐν ταῦθα ἐτείβη, ἀμφὶ τῇ διαβάσει τῷ ποταμῷ βαλὼν ἔχουσιν. ὅπερ ἐπεὶ Μενδύλας ἤκασε, ἥτινα Ρωμαίων, Παῦλον ὀνομα, παρ' αὐτὰς ἐπεμψεν. ὁ δὲ λαθὼν μὲν τὰς πολεμίας εἰς τὴν Πάδον ὅχλῳ ἦλθεν. ἐλκὰς δὲ ἐδεμῖας ἐν τῷ παρατείνα ἐπιτυχῶν, ἀπεδύσατό τε, & νηχόμενος ξυμὴν μεγάλην κινδυνῶν διαβάσιν ἐποίησατο. κομιθεὶς οὖν εἰς τὸν Ρωμαίων στρατόπεδον, καὶ παρὰ τὰς ἡγεμένας ἦκων, ἔλεξε τοιάδε. Μαρτίνε καὶ Οὐλίαι, ἐδίκαια ποιεῖτε, ἐδὲ δόξης τὸ ὑμῶν αὐτῶν ἄξια λόγῳ μὲν, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ βασιλείᾳ παραγμάτων ἡκοντες ἔργῳ δέ, τῇ Γότθων δυνάμει ἀνέχοντες. Μεδιόλανος δὲ ἡδε, πόλεων τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πασῶν μάλιστα μεγέθει καὶ πολυανδρωπίᾳ, καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει παρὰ πολὺ πρυχασα, χωρὶς ὧν τέτων, πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς ἄλλας βαρβάρους ἐπιτείχισμά τε ἔσα, & πάσης (ὡς εἰπεῖν) προβεβλημένης τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ, εἰς κίνδυνον τινὰ ἐμπίπτωκε μέγαν, ξυμὴν τε Μενδύλα καὶ τῇ βασιλείᾳ στρατῷ. παρὰ μὲν τῇ πολεμίων ἐνοχλημένῃ, παρὰ δὲ ὑμῶν ἀμελεμένη. ἡλίκα μὲν οὖν ἡδίκηται βασιλεὺς παρ' ὑμῶν ἐν τῷ παρόντι, λέγειν ἀφίημι. ἐγὰρ μοι πλείοσι λόγοις ὁ καιρὸς ἐνδίδοσι. χρεῖσθαι, ὅς ἐστιν τινὰ τῇ πόλει ἐπικρατὴν ἐπὶ τῇ, ὥς ἐτι λείπεται τις ἐλπίς. ὑμᾶς δὲ φημι χρῆναι, αὐτὰ καὶ δὴ μάλα κινδυνώσασιν Μεδιολανίταις ἀμύνειν. ὡς γάρ τινι μετλήσει ἐν γὰρ τῷ παρόντι εἰς ἡμᾶς χρεῖσθαι συμβῆ, ἡμῖν μὲν τὰ πάντων πικρότατα πεπονθόσιν ἀπολαλέναι ξυμβήσεται. ὑμῖν δὲ τὸ τοῖς πολεμίοις τῇ βασιλείᾳ ἀποδιδόναι δυνάμειν προδοῦναι, οἱ μαι, καλεῖσθαι εἰσι δίκαιοι, ἐχθροὶ δὲ τὰς πύλας τοῖς ἐναντίοις ἀνακλίνουσιν μόνον. ἀλλ' ἐδὲν τι ἦσαν, εἰ μὴ καὶ μάλλον, οἱ δὲ πολιορκούμενοι παρὸν τοῖς φιλάτοις ἀμύνειν, οἱ δὲ τῷ κίνδυνον ὀκνησιν πρὸς τὴν ἀγωνίαν ἐλόμενοι, τῷ ἐκείνων ὡς τὸ εἶδος ἐπικράτησιν τοῖς πολεμίοις δίδωσας. Παῦλος μὲν τοσαῦτα εἶπε. Μαρτίνος τε καὶ Οὐλίαις ἐφειδά οἱ αὐτὰ καὶ δὴ μάλα ἐπαγγελάμενοι, τῷ ἀνδρωπον ἀπεπέμψαντο. ὃς δὲ ἔλθων τὰς βαρβάρους λαθὼν, εἰς Μεδιόλανον νύκτωρ εἰσῆλθε. τὰς τε στρατιώτας καὶ Ρωμαίους ἀπαντας ἐλπίσιν ἐπάρας, ἐτι μάλλον εἰς τῇ βασιλείᾳ πίσειν ἐπτέρωσεν. ἐδὲν δὲ τι ἦσαν οἱ ἀμφὶ Μαρτίνον ὄκνῳ ἐχόμενοι, αὐτῶν ἔμμενον χρόνος τε πολὺς ταύτῃ δὴ τῇ μετλήσει ἐτείβετο. μὲν δὲ, Μαρτίνος ἀπολύεσθαι τῷ αἰτίᾳ ἐθέλων, Βελισαρίῳ ἐγράφε τάδε. ἐπεμψας ὥς τοῖς ἐν Μεδιολάνῳ κινδυνώουσιν ἐπαμυνούτας, καὶ γὰρ πολλῇ σπερδῇ, ὥς περ σὺ ἐκέλευς, ἄχρ' εἰς Πάδον ποταμὸν ἵκοιμην. ὃν διαβαίνειν ὁ στρατὸς δεδούκων. ἐπεὶ δυνάμειν τε Γότθων μεγάλῃ, καὶ βεργανζιῶν πάμπολῳ τι ξυμὴν αὐτοῖς πληθὺς ἐν Λιγυροῖς εἶναι ἀκούω. πρὸς ἃς γὰρ ἡμεῖς διαμάχεσθαι μόνον, ἐχθροὶ τε οἱ οἰόμεθα εἶναι. ἀλλὰ κέλευε Ἰωάννῳ τε καὶ Ἰουστίνῳ

μίας. Μαρτίνος μὲν ἡ ἐπιστολὴν τοσαύτην ἐδίδου. Βελισάριος ἄρ' αὖτε, ἐπεὶ αὐτὴν ἀνελέξατο. Ἰωάννης τε καὶ Ἰσίδωρος ἐκέλευε ζῆν τοῖς ἀμφὶ Μαρτίνου ἐς Μεδιόλανον καὶ τὰς ἰστίαι. οἱ δὲ παρὰ τὴν ἐδὲν ἐφασκον, εἴτι μὴ Ναρσῆς ἐπιστὰς ἰστίαι. διὸ δὴ Ναρσῆς Βελισάριος ἐγράφε τὰς δὲ. Ἐν σῶμα εἶναι πασαν τὴν βασιλέως στρατιάν, νόμιζε· ἢν δὴ ἢν μὴ γινώσκω ἐνδεκνυδαί μίαν, ὥσπερ ἀνθρώπων τὰ μέλη, συμβαίνει· ἀλλὰ τι ἀλλήλων χωρὶς ἐνεργεῖν βεβηδαί, λελεῖται ἡμῖν τὸ δέοντων ἐδὲν ἔχοντες ἀπολαύειν, ἔχοντες Αἰμιλίαν μὲν ἔα, ἐδὲν τι ὁ χύρωμα ἔχοντες, ἐδὲ τινὰ Ρωμαίοις (ἐν γὰρ τῇ παρόντι καιρῷ) ῥοπήν φέρσαν. σὺ δὲ Ἰωάννην τε καὶ Ἰσίδωρον ἐκέλευε, αὐτὰ καὶ δὴ μάλα, εὐθὺς τὸν Μεδιόλανον πολεμίων ζῶν τοῖς ἀμφὶ Μαρτίνου ἰέναι, ἐγγύς τε ὄντας, καὶ πρὸς τὴν βαρβάρων τὴν ἐπικράτησιν ἰκανῶς ἔχοντας. ἐμοὶ γὰρ ἐνταῦθα στρατιᾶς πλῆθος, ὅπερ ἂν καὶ ἐλλοιμῶμαι, εἶναι συμβαίνει· ἀλλὰς τὴν καὶ στρατιᾶς ἐς Μεδιόλανον ἐνδένδε ἰέναι, ἀξυμφορὸν οἶμαι εἶναι. χρόνος τε γὰρ τετελείφει πλῆθος, ὥστε ὁπίσω τὸ δέοντος καιρῷ ἐς αὐτὸν ἤξει καὶ τοῖς ἵπποις ἐπὶ τοῖς πολεμίοις χεῖρας, ἔχοντες ὁδὸν, ὡς καὶ ἐς ἐκείνους ἀφίκαν, ἐδαμῶς ἔχοντες. καὶ γὰρ καὶ Μαρτίνος καὶ Οὐλίαι, ἀνδρες ἔσονται ἐς Μεδιόλανον ἰώσι, κρατήσασσι τε (ὡς τὸ εἶκος) τὴν ταύτην βαρβάρων. ἔτι Αἰμιλίαν καταλήψον, αὐτοὶς, ἐδὲν ἔτι ἀντιστατοῦντος. ταῦτα ἐπεὶ Ναρσῆς ἀπενεχθέντα εἶδε τὰ γράμματα, αὐτὸς μὲν Ἰωάννην τε καὶ Ἰσίδωρον ἐπέσειλκε ἐς Μεδιόλανον ζῶν τῇ ἄλλῃ στρατῷ ἰέναι. ὀλίγῳ ὅμως, Ἰωάννης μὲν ἐς τὴν παραλίαν ἐστάλη. ὅπως ἀκράτης ἐνδένδε κομίζοι, ἔπειτα τὴν ἔχοντες τὸν ποταμόν ὁ στρατὸς διυλῆται. ἀλλὰ νόσος αὐτῷ συμβάσα, τὰ φρασσόμην διακάλυψε.

Ἐν αὖ τῷ οἱ τὴν ἀμφὶ Μαρτίνου τῇ ἐς τὴν ἔχοντες ὁκνήσει· χεῖρας, καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν Ἰωάννην τὰς Ναρσῆς ἐντολὰς ἐμῶν ἐν τῷ χρόνῳ δαπανᾶται πολὺ τι χεῖρας τῇ πολιορκίᾳ τετύχοντες. οἱ δὲ πολιορκημένοι, ἡδὲ ἐσάσαν τῇ λιμῇ πιεζόμενοι, καὶ τὴν κακῇ ὑπερβιαζόμενοι, κυνῶν τε καὶ μυῶν οἱ πλείστοι ἐγδύσαντο, καὶ ζῶντων ἄλλων, ὅσα εἰς βρώσιν ἀνθρώπων ἐπὶ ὅτερον ἤλθον. οἱ μὲν ἐν βαρβάρων, πρὸς βίαν παρὰ Μενδύλαν πέμψαντες, ἐνδοῦναι σφίσι τὴν πόλιν ἐκέλευον, ἐφ' ᾧ ἀπαθεῖς τε αὐτοὶ καὶ οἱ στρατιῶται κακῶν μείνωσιν. ὁ δὲ ταῦτα ὁμολόγησε παρὰ τὴν, καὶ ἐκείνοι ὑπὲρ τὴν αὐτῶν πεισὰ δώσαν, καὶ ὡς ἐδὲν ἄχαρ ἐς τὸ οἱ κητόρων τινὰ δρᾶσαν. ὡς δὲ οἱ πολέμοιοι Μενδύλα τε καὶ τοῖς στρατιώταις τὰ πεισὰ δώσαν, θυμῷ δὲ πολλῷ ἐς Λιγυροὺς ἐχόμενοι ἀπαντας ἀπολαύοντες ἐδίδου ἡσαν, ζυγκάλεσας Μενδύλας τὰς στρατιῶτας ἀπαντας, ἐνλεξε τοιαῦτα. Εἰ τινες καὶ ἄλλοι πώποτε, παρὸν αἰσχυρῶς βιώναι, οἱ δὲ μάλλον δὴ κλεῖως ἀποθνήσκον εἰλοντο σωτηρίας τὴν παρατινατὴν δὲ ὡς περὶ τὴν βίαν καταστροφὴν ἀλλὰ ἔχοντες τοιαῦτα δὴ τινες ἐν τῇ παρόντι βελοὶ μὲν ἂν καὶ ὑμᾶς εἶναι· καὶ μὴ τῇ φιλοφύλῃ τὸν μὲν τὴν αἰχμῆς βίον δώκειν, καὶ ταῦτα ἀπὸ τὴν Βελισαρίου διδασκαλίας, ἡς ἐκ πασῶν μεταχέσιν ἡμῖν, μὴ ἐχὶ γενναίοις τε καὶ λίαν δόλοισι εἶναι, ἐχέοντες. τοῖς μὲν γὰρ εἰς φῶς ἦκον, μία τις ἀπασὶ ἀποέρχετο τύχη, τοῖς κατὰ τὴν ἐξέδωκε χρόνοις ἔστω δὲ τὴν τελευτῆς ἀνθρώποι ἀλλήλων, ὡς τὰ πολλὰ, ἔχοντες. ἔχοντες δὲ, ὅτι ἀναδροὶ μὲν ὡς τὸ εἶκος ἀπαντες ὕβριν τε καὶ γέλωτα ὀφείλοντες τοῖς ἐχθροῖς ὅτερον, εἴτα τοῖς ἀνὰ δὲν διωρισμένοις καιροῖς, ἐδὲν ἡσὸν ἀναπληρῶσι τὴν περὶ τὴν μὲν. γενναίοις δὲ ἀνδράσι ζῶν τε τῇ ἀρετῇ καὶ δόξης ἀγαθῆς περιεσίου τὸ συμβαίνει πάχειν. ἀνὰ δὲ τῶν, εἰ μὲν ἀνθρώπων τὰς δὲ ἐξυδιασώζειν ἡμῖν δελοῦσιν τοῖς βαρβάρων παρὸν. ἐφ' ἔπειτα ἂν τὸ γοῦν. τινὰ τὴν αἰχμῆς ταύτης ἡμῖν σωτηρίας συγγνώμην. καὶ γὰρ Ρωμαῖος τοσαύτας τὸ πλῆθος ἐπιδείν ἀνάγκη τὴν πολεμίων ἔχοντες χερσίν, ὅτε τίς ἂν εἴποιτο θάνατον πικρότερον ἔσαι; ἐδὲ ἄλλοι δὲν ἢ τοῖς βαρβάρων ζυγκατεργάζεσθαι τὸ δεινὸν δόξαιμιν. ἔως οὖν ἐτίσμεν ἡμῶν αὐτὸν κύριοι, ἀρετῇ τὴν ἀνάγκην κοσμήσασθαι δὲ δόξαν ἐκαστῷ, καὶ τὴν ἀσπασίαν ἔχοντες τὴν τύχην. φημὶ δὲ χεῖρας ὡς αἰεταὶ ὅσοις ἀμείνους ἡμᾶς ἀπαντας, ἐπὶ τὰς πολεμίας ἐπὶ ἀσπασίαν χωρεῖν. δοῖν γὰρ ἡμῖν περιεσίου δάτερον· ἢ τὴν τύχην ἐφ' ἡμῖν εἰργάζεσθαι τε· ἢ κρείσσον ἐλπίδος τελευτῆς τετυχηκότας

Joanni ac Justino mandat Belisarius, ut cum Martino Mediolanum properent. Negant ambo id se facturos, nisi Narfes imperet. Quare Belisarius in hæc verba Narseti scribit. Unum esse corpus existima omnes Imperatoris copias: quæ si non ostendant concordiam, qualis est inter hominis membra, & distractæ aliquid efficere velint; nihil eorum, quæ agenda sunt executi peribimus. Omissa igitur Emilia, quæ nec ullam habet munitionem, nec Romanis in præsentimomentum affert, sine mora Joanni ac Justino præcipe, ut recta adversus hostes Mediolano infestos proficisci maturent cum Martini copiis, quæ illinc prope absunt, Barbaris vincendis idoneæ. Hic enim quas mittam ipse non habeo. Accedit in primis, quod meo quidem iudicio non conducit ire hinc milites Mediolanum. Quippe tantum temporis impendent, ut serius, quam oporteat, eo perventuri sint; postque adventum suum, equis viæ longinquitate fessis uti contra hostes non poterunt. At si cum Martino atque Uliari Joannes & Justinus Mediolanum petant, Barbaros, qui ibi sunt, procul dubio vincant, ac nemine jamistente, Emiliam recipient. His Narfes lectis litteris, Joannem ac Justinum cum reliquo exercitu Mediolanum ire iussit. Nec multo post Joannes ad oram maritimam se se contulit, ut sumptis inde scaphis copias fluvium transportaret. Sed morbus, qui tunc ipsum invasit, coëptis fuit impedimento.

Dum ad trajectum Martinus cunctatur, & Narsetis mandata Joannes expectat; interea Mediolanum obsidione longius extracta, obsessi premente jam nimium fame sic vincebantur ut plerique a canibus, muribus, aliisque animantibus, antea non receptis in cibum, dentes minime abstinerent. Barbari, missis ad Mundilam Oratoribus, hortantur ut dedat urbem, accepta conditione, ab ipso & militibus vim abstuturam. Id ille se facturum promittit, si incolumitatis fidem non modo ipse, verum etiam cives accipiant. Cum hostes fidem Mundilæ ac militibus dedissent, neque obscurum esset eos Ligariis graviter offensos ad internecionem sævituros; Mundilas militibus omnibus convocatis hæc dixit. Si qui unquam, cum possent turpiter vivere, maluerunt honeste mori, clarum obitum præoptantes præsentis vitæ; tales velim ut modo sitis, nec vos ad retinendam cum dedecore animam lucis amor impellat; idque contra Belisarii disciplinam, qua assidue eruditi, non possumus sine culpa generositate animoque ad audendum promptissimo non valere. Omnibus, qui in lucem eduntur, communis præit suo tempore moriendi necessitas. At mortis genere inter se homines plerumque differunt. In eo nempe discrimen est, quod ignavi omnes, postquam hostium contumelias ac ludibria merito passi sunt, constituta a Deo die, æque ut ceteri, fatum implent: id vero subeunt viri fortes cum significatione virtutis gloriæque amplissima. Præterea, si nostra apud Barbaros servitus nobiscum cives servare possit; venia daretur aliqua ignominiose illi salutis nostræ. Verum si tot Romanos hostium manibus trucidatos videre necesse erit; quis neget quovis lethi genere acerbius illud fore spectaculum? Nihil certe aliud, nisi tantam illam cum Barbaris stragem edere videbimur. Igitur quamdiu juris nostri sumus, quod nemo non recte sentit, ornandam esse virtute necessitatem, id jam oblata nobis fortunæ accomodemus. Itaque sic statuo, nos omnes armatos in hostem incautum debere vadere. Nam alterutrum nobis eveniet, ut aut fortuna a nobis faciat, aut mors supra spem beata his ærumnis gloriose nos explicet. In hunc modum locuto Mundila, militum nemo pedum locuto Mundila, militum nemo pedum

Obsessum Mediolanum fame laborat.

Mundilæ oratio.

pag. 439.

Stupenda
Mediolanen-
sium strages.

reclitari voluit; sed accepta, quam hostes dederant, conditione, se atque urbem permiserunt. Atque ipsos quidem Barbari a vexatione intactos in custodia cum Mundila habuere: urbem autem solo æquarunt, viris omnibus, sine ullo ætatis discrimine, ad trecenta minimum milia, peremptis, & multatis libertate fœminis: quas Burgundionibus donarunt, præstitum auxilium remunerantes. Cum præfectum Prætorio Reparatum ibi offenderent, conciderunt in frustra, ejusque carnes canibus projecerunt. Cerventinus, qui & ipse Mediolani erat, per agrum Venetum ac vicinarum gentium oras in Dalmatiam cum suis profectus, inde ad Imperatorem se contulit, cladem hanc Romanorum ingentem nuntiaturus. Exin Gotthi cæteris urbibus, quæ Romana præsidia habebant, deditione potiti, universam Liguriam recepere. Martinus & Uliaris Romam cum exercitu reversi sunt. *ῥὰς ἔχουσιν ἡ Λιγυρίας ὅλης αὐθις ἐκράτισαν* Μαρτίνος δὲ ὁ Οὐλίαις ξυὺ τῇ στρατῷ ἐπὶ Ρώμης ἀνέσρεφον.

Α δὲ δαίμονος, δὲ κλεῖως μάλιστα τὸ παρόντων ἀπὸ πηλὰ χθαι κακῶν. Μουσιδίλας μὲν τοσαῦτα εἶπε. τὸ δὲ στρατιωτῶν ὥσπερ ἦν αὐτῶν. κίρδυνον ἐδεῖς ἡθελον· ἀλλ' ἐφ' οἷς παρεκάλουν οἱ πολέμιοι σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν ἐνέδοσαν. καὶ αὐτὲς μὲν οἱ βάρβαροι, ἐδὲν ἄχαλ' ἐργασάμενοι, ἐν φυλακῇ ξυὺ Μενδίλα εἶχον. τὸ δὲ πόλιν ἐς ἐδάφος καθεῖλον· ἀνδρας μὲν κτείναντες ἡβιδὸν ἅπαντας, ἐχ' ἡσαν ἡ μυριάδας ἑτάκοντα· γυναικας δ' ἐν ἀνδραπόδων ποιησάμενοι λόγῳ, αἷς δὲ Βεργουσιζῶνας δὲ δώρηνται χάριν αὐτοῖς τὴν ξυμμαχίας ἐκτίνοντες. ἡ δὲ Ρεπάρατον δρόντες τὸ τὸ αὐλῆς ἐπαρχον, ἐκοφαν τε καὶ βραχὺ, καὶ αὐτὲς τὰ κρέα τοῖς κυσὶν ἐρρίφαν. Κερβεντίων δ' (καὶ ὃ ἐν πῆς ἐν Μεδιολάνοις ἐτυχε) δὲ τε Βενετίων, καὶ τὴν ταύτην ἐθνῶν, ξυὺ τοῖς ἐπομένοις, ἐς Δαλματίαν κομίζονται. καὶ παρὰ βασιλέα ἐνθ' ἐνδε (ἡλθε), πάθος ἀγγέλλων μέγα τὸ τοῖς Ρωμαίοις ξυνέπεσε γενέσθαι. καὶ ἀπ' αὐτῶν οἱ Γότθοι πόλεις τε ἄλλας ὁμολογίᾳ εἶλον, αἱ Ρωμαίων ἐτυχον φρε

CAPUT XXII.

Belisarii dolor, audita Mediolanensium clade. Narsetem ex Italia revocat Imperator Eruli inde migrant & paciscuntur cum Gotthis. Vitigis Langobardos ad societatem frustra invitatur, Chosroem per Legatos hortatur, ut pacem cum Romanis compositionem solvat. Justinianus de pace cum Gotthis agit.

Edit. Paris.
pag. 440.
Belisarii lu-
ctus.

Narsetes Byzan-
tium rediit.

Erulorum mi-
gratio.

Vitigis ad
Langobardos
legationem
mittit.

pag. 441.

ΙΤΑ quidem hæc se habuerunt. Belisarius vero ignarus adhuc quid in Liguria accidisset, exacta jam hyeme, agrum Picenum cum exercitu universo petere intendit. In itinere auditis, quæ Mediolani contigerant, magno affectus luctu, Uliarum ad conspectum suum admittere amplius noluit, & omnia ad Imperatorem præscripsit. Horum causa in neminem acerbè Imperator consuluit: sed cognito Belisarii ac Narsetis dissidio, Narsetem ex templo revocavit, bellumque uni Belisario dedit. Itaque Narsetes, paucis militibus comitatus, Byzantium rediit: neque Eruli, illo abeunte, in Italia manere voluerunt; quamvis, si subsisterent, multa in eos bona Belisarius cum a se, tum ab Augusto profectura polliceretur. Verum omnes collectis sarcinis, in Liguriam primum migrarunt: ubi, cum in Urajae copias incidissent, mancipia, & quidquid pecoris abducebant, venumdedere, multaque aucti pecunia, jurarunt se nunquam laturos arma in Gotthos, nec manus cum ipsis collaturos. Eo pacto cum pace digressi in agrum venere Venetum: ubi cum Vitalio collocutos, admissi in Justinianum Aug. peccati pœnituit: idque detestati, Visando, e principibus suis uno, ibi relicto cum suis, Byzantium cæteri omnes reversi sunt, ducentibus Alveith ac Philemuth, qui, Phanitheo in tentorio mortuo, principatum obtinuit.

At Vitigis, & qui ipsi aderant Gotthi, cum adversum se & Ravennam primo vere venturum Belisarium audissent; gravi metu perterriti, de re præsentī consultare instituunt. Qua multum agitata, quoniam se solos hosti viribus impares sentiebant, constitutum est, ut aliorum auxilia Barbarorum accerferent, Germanis, quorum fraudes perfidiamque experti jam fuerant, prætermittis; eo contenti, ut in se arma non ferrent isti cum Belisario, ac neutri parti faverent. Tum ad Vacin Langobardorum Regem legatione missa, grandique oblata pecunia, ad societatem invitatur. Ubi vero illum arcto amicitiae & fœderis vinculo Imperatori con-

ΤΑΤΤΑ μὲν δὴ ᾧ δὲ πηῆχε. Βελισάριος δὲ, ἔπῳ τε πεπυσμένος τὸ ἐν Λιγυρίᾳ ξυμπεπνοκώτων, ἐπειδὴ ὁ χειμῶν ἐτελοῦται, ἡδὴ τῇ παντὶ στρατῷ ἐς τὴν Πικλίαν ἦεν· τότε ἀμφὶ Μεδιόλανον τετυχηκότα ἐν ταύτῃ δὴ τῇ πορείᾳ μαθὼν, ἐν μεγάλῳ ἐποίησατο πένθει. καὶ Οὐλίαις μὲν ἐς ὅφιν οἱ ἐλθεῖν ἐκέτει τὸ λοιπὸν εἶασεν ἅπαντα δὲ τὰ ξυμπεσόντα βασιλεῖ ἔγραφε. βασιλεὺς δ' ὅτε τῶν μὲν ἕνεκα δεινὸν τι εἰργάσατο ἐδένα. τὸ δὲ Βελισαρίης τε καὶ Ναρσῆος διαφορὰν αἰκisas, Ναρσῆν τε αὐτίκα μεταπεμψάμενος, αὐτοκράτορα πάντος τῶν πολέμων Βελισάριον κατεστήσατο. ᾧ δὲ μὲν οὖν ἐς Βυζάντιον Ναρσῆς ἐπαυῆκε, τὸ στρατιωτῶν ὀλίγας τινὰς ἄγων. Ερῆλοι δὲ μένειν ἐν Ἰταλίᾳ, Ναρσῆς ἐνθ' ἐνδε ἀναχωροῦντες, ἐκέτι ἡξίουν· καὶ τοὶ Βελισαρίης πολλὰ ὑποχομένους σφίσι πρὸς τὰ τὰ καὶ βασιλέως ἀγαθὰ μένυσιν ἐσεῖναι· ἀλλὰ ξυσκιδασάμενοι ἅπαντες, τὰ μὲν πρῶτα ἐπὶ Λιγυρίας ἐχώρησαν. ἡ δὲ ἐντυχόντες τῇ Οὐραία στρατῷ, ἀνδράποδα τε καὶ ἄλλα ζῶα, ὅσα ἐπῆγον, τοῖς πολέμοις ἀπέδωκε καὶ χρήματα πολλὰ κεκομισμένοι, ἀπώμοσαν, μήποτε Γότθοις ἀντιτάξασθαι, ἢ ἐς χεῖρας ἵεναι. ἔπῳ τε εἰρηνάων τὴν ἀναχώρησιν ποιησάμενοι, ἐς τὰ ἐπὶ Βενετίας χωρία ἡλθον. ἐνταῦθα αὐτοῖς Βιταλίῳ ξυγγυνομένοις, τῷ ἐς βασιλέα Ἰακωβινιανὸν ἡμαρτημένων μετέμελεν. ἀφροσιέμενοι τε τὸ ἐγκλημα, Οὐίσανδον μὲν τῷ ἀρχόντων ἑνα, ξυὺ τοῖς ἐπομένοις αὐτῶν εἶασαν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐς Βυζάντιον ἀπεκομίσθων ἅπαντες, Αλκίθε τε ἡγεμὴν σφίσι, καὶ Φιλιμέτ, ὅσπερ Φανιδέα τετελοπληκότος ἐν σκλῶν τὸ ἀρχαῖον ἔχον.

Δ Οὐίτιγης δὲ, καὶ οἱ ξυὺ αὐτῷ Γότθοι Βελισάριον ἅμα ἡγετο ἀρχομένῳ ἐπὶ σφᾶς τε καὶ Ράβενναν ἤξεν ἀκούοντες, ἐν δέματι μεγάλῳ καθίσαντο, καὶ τὰ παρόντα σφίσι ἐν βελῇ ἐποιῶντο, καὶ αὐτοῖς πολλὰ Βελισαρίῳ ἐπέμειναν (ἐπὶ δὲ ἀξίωμαχοι τοῖς πολέμοις καταμόνας ὥντο εἶναι) ἐδοξεν ἄλλων τινῶν βαρβάρων ἐπικεῖναι ἐπάγεσθαι. Γερμανῶν μὲν οὖν τὰ τε δολερὰ καὶ ἀπίστα ἡδὲν πείρα γεγενημένοι, ἀπέχοντο· ἀγαπῶντες, ὡς μὴ καὶ αὐτοὶ ξυὺ Βελισαρίῳ ἐπὶ σφᾶς ἴωσιν, ἀλλ' ἀμφοτέροις ἐκποδῶν σήσωνται. ἐς δὲ Αωγγοβάρδων τὸν ἀρχοντα Οὐακιν πρὸς βεῖς ἐπεμψαν, χρήματα τε μεγάλα προτεινόμενοι, καὶ ἐς τὴν ὁμαιχμίαν

ἀνεχώρησαν. Οὐίτιγίς τοις αὐτοῖς παρῆσιν (ὡς τὸ εἰκὸς) ἄπορμος, ὅτι πρὸς βυτέρων αἰετῶν καὶ πολλὰς παρ' αὐτῶν δὴ συχρὰ ἐπύρσαντο, ὅτι ποτὲ οἱ βαλδομένω τε ὁ πρῶτος σὸντε, ἀμεινον τὰ πράγματα ἔξει. γινώμαι οὖν πολλὰ πρὸς τῆς βελωξυιόντων ἐλέγοντο. αἱ μὲν ἐπιτηδείως τοῖς παρῆσιν ἐδάμην ἔχουσαι, αἱ δὲ τι καὶ λόγῳ ἄξιον φέρουσαι. ἐν αἷς καὶ τὸ δέξαι τὸν λόγον ἤλθεν, ὡς ἂν πρότερον πύτε Ρωμαίων βασιλὸς τοῖς ἐν τῇ ἐσπερία βαρβάροις πολεμεῖν ἵχουσε πλῶγε δὴ, ὅτι αἱ ἀπονδαῖες Πέρσας γεγνῆνται αὐτοῖς τε, καὶ τοῖς ἐν τῇ ἐσπερία βασιλεῦσι. τὰς τε γὰρ Βανδίλας καὶ Μαυροσίους πλῆκαυτα ἀπολωλέναι, καὶ Γότθοις τὰ παρόντα συμπεπτωκέναι. ὥστε καὶ, ὡς τις καὶ νῦν Ἰσινιανῶν ἀντοκράτειρ Μήδων βασιλέα ξυγκρούσῃ, οὐ μὴποτε Ρωμαῖοι τὰτα δὴ ἐκπεπολεμωμένους σφίσι τὰ ἔθνη πόλεμον ἄλλον διενεγκεῖν πρὸς ἑδὲνα ἀνδράπων τὸ λοιπὸν ἔξουσιν. ταῦτα Οὐίτιγίς τε αὐτῶν ἤρεσε, καὶ Γότθοις τοῖς ἄλλοις. ἔδοξεν οὖν πρὸς βασιλεῖα Χοσρόου ἐλθεῖν, οὐ Γότθους μὲν τοῖς ὅπως μὴ κατὰ δόλοι αὐτοῖς γινόμενοι, ξυγκρούσῃ τὰ πρᾶγματα, ἀλλὰ Ρωμαίους, οἵ περ αὐτὸν Ἰσινιανῶν βασιλεῖ πολεμῶν κατὰ σέβασιν. διὰ δὴ τῇ ἐν Λιγύροις ἱερέων δύο χήμασι πολλοῖς ἐς ταῦτα ἀναπεύθασιν, ὡς αὐτοῖς ἔπειτα. ὅς περ ἄξιωτερος ἔδοξεν εἶναι, ἐπιστάτης δόκισιν τε καὶ ὄνομα περὶ βελωξυιόντων, ἔδεν αὐτῶν προσήκοντες, ὅτι πρὸς βασιλεῖα κατὰ σέβασιν. ὁ δὲ ἕτερος αὐτῶν ὑπηρετῶν εἶπετο. γράμματα τε αὐτοῖς ἐγχειρίσας πρὸς Χοσρόου γεγραμμένα Οὐίτιγίς ἐπέμψεν. οἱ δὲ Χοσρόης ἠγμένους, ἀνέκτα ἐν ἀπονδαῖς ἔργα Ρωμαίοις ἐργάσατο, ἅπερ μοι ἐν τοῖς ἐμπεπρωτοῖς λόγοις ἐρρήθη. ταῦτα δὲ ἐπεὶ βασιλὸς Ἰουστινιανὸς Χοσρόου τε καὶ Πέρσας βουλόσασθαι ἤκαστε, καταλύειν μὲν τῇ ἐσπερία πόλεμον ὡς τάχιστα ἐγὼ Βελισάριον δὲ μεταπεμψάμενος, ἐφ' ᾧ ἐπὶ Πέρσας στρατεύσει, καὶ τὰς μὲν Οὐίτιγίδος πρέσβεις (ἐτι γὰρ ὄντες ἐν Βυζαντίῳ ἐτύγχανον) αὐτίκα δὴ ἀπεπέμψατο ἀνδρας παρ' αὐτῶν ἐπὶ Ραβέννης σταλίσσεται ὑποχόμενος, οἵ περ ἐς Γότθους τὰς ἀπονδας θήσονται, ὅπῃ ἂν ἐκατέρωθεν ξυμῶσιν μέλλει. τὰς δὲ τὰς πρέσβεις ἂν πρότερον μεθ' ἡκε Βελισάριος τοῖς πολεμίοις, ἔως καὶ αὐτοῖς τὰς ἀμφὶ Ἀθανάσιον τε καὶ Πέτρον ἀφῆκαν. ἐς δὴ ἐς Βυζάντιον ἀφικομένους γεγνῆναι ὁ βασιλὸς τῶν μεγίστων ἠξίωσεν. Ἀθανάσιον μὲν, ὑπαρχον τῇ ἐν Ἰταλίᾳ Πραιπορίων κατὰ σέβασιν, Πέτρω δὲ τῇ μαγίστῳ καλεμένῳ ἀρχὴν παραχόμενος. καὶ ὁ χειμῶν ἔληγε, καὶ τέταρτον ἔτος ἐτελεύτα τῇ πολέμῳ τῇδε, ἐν Προκόπιος ξυμῶντα.

junctum esse perspexerunt Legati, re infecta redierunt. Inscius proinde Vitigis quid ex re constitueret, seniorum cœtus cogebat assidue, eosque rogabat, quo tandem consilio, qua via res melius processuræ essent. Inter eos, qui ad deliberandum conveniebant, magna erat sententiarum varietas: quarum aliæ nihil appositum, aliæ aliquid, quod ad rem faciebat plurimum, suggerebant. In his fuit hæc observatio: Imperatorem Romanumquam ante Barbaris Occidentis inferre bellum potuisse, nisi post compositam cum Persis ab ipso & Orientis Regibus pacem. Tunc enim Vandalos ac Mauros periisse, & Gotthis incidisse quæ jam paterentur. Itaque si quis Justinianum Aug. & Medorum Regem inter se modo collideret, Romanis, rupto fœdere ab ea gente, nullam fore cum alia quapiam natione gerendi deinceps belli facultatem. Quæ cum Vitigis cæterique Gotthi probassent; Legatos ad Chosroem Medorum Regem destinare placuit, non Gotthos genere, ne sua ipsi forma proditi agnitique, cœptum turbarent; sed Romanos, qui ipsum Justiniano Augusto insensum redderent. Quamobrem ad navandam huic rei operam multa inducere pecunia Sacerdotes Ligures duos: quorum alter, qui præstantior videbatur, Episcopum habitu ac nomine mentiens, Legati munus suscepit altero tamquam ministro comitante. Utrumque Vitigis misit, cum litteris ad Chosroem scriptis: quibus Chosroes permotus, servantes pacem Romanos summa illa affectit calamitate, quam in superioribus libris descripsi. Justinianus vero Augustus intellecto Chosrois consilio, susceptum in Occidente bellum decrevit quamprimum componere, & Belisarium accire Byzantium, ut in Persas exercitum duceret. Ac Vitigis Legatos, qui adhuc erant Byzantii, remisit statim, pollicitus missurum se Ravennam viros, qui pacem cum Gotthis pangerent, utriusque gentis rationibus accomodatam. Hos autem Legatos Belisarius non ante hostibus dimisit, quam ab ipsis Athanasius & Petrus dimissi sunt: quos Byzantium reduces præmiis ornavit amplissimis Imperator; Athanasium Præfectura Prætorii Italiæ; Petrum, Magistrum, ut vocant, dignitate. Porro hyemis exitus quartum clausit annum istius belli, cujus historiam Procopius condidit.

Vitigis Legatos ad Chosroem mittit.

Justinianus de pace cum Gotthis agit.

Edit. Paris. pag. 442.

CAPUT XXIII.

Cyprianus ac Justinus Fæsulæ obsident. Martinus & Joannes Dertonam occupant. Belisarius Auximum obsidione cingit. Procopij sapiens consilium. Duplex signum duplici tuba editur.

ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ δὲ Αὐξιμόν τε καὶ Φισαίαν ἐξελεῖν πρότερον ἤθελε, ἔπειτα τὴν Οὐίτιγιν καὶ Ραβένναν ἵεναι, ἔδωκεν ἔτι τῇ πολέμῳ ἔδεν σφίσι ἐμποδῶν ἵστασθαι δυναμένους, ἔδεν τὰ ὅπια κακουργεῖν ἔχοντες. Κυπριανὸν μὲν οὖν καὶ Ἰσινιον, ξυμὸς τοῖς ἐπομένους τε καὶ Ἰσαύρων τισιν, ἐς Φισαίαν ἐπέμψεν, καὶ πεντακοσίους πεζὺς ἐν καταλόγῳ, ὅς Δημήτριος ἦρχον οἱ δὴ τὰς ἐκείνῃ βαρβάρους ἀμφὶ τὸ φρέρον στρατοπεδωσάμενοι ἐπολιόρχουν. Μαρτίνον δὲ καὶ Ἰωάννην, ξυμὸς τοῖς ἐπομένους καὶ στρατεύματι ἄλλῳ, ὅς περ Ἰωάννης ἦρχον, ὃν καὶ Φαγὰν ἐκάλεσαν, ἀμφὶ Πάδον ποταμὸν ἔστειλεν. ἐς δὴ φροντίδα ἔχειν ἐκέλευεν, ὅπως μὴ Οὐραίας τε καὶ οἱ ξυμὸς αὐτῶν ἐκ Μεδιολάνου ἐπὶ σφᾶς ἵωσιν, ὡς δὲ τὸ πο-

HABEBAT in animo Belisarius Auximum ac Fæsulæ prius expugnare, itaque demum Vitigin petere & Ravennam, summotis hostibus, ut nemo obsistere, neque a tergo infestus venire posset. Quare Cyprianum & Justinum misit cum ipsorum copiis & Isaurorum manu; pedites item quingentos ex eorum numero, quibus Demetrius præerat. Hi castris circum castellum positis, Barbaros, qui illic erant, circumfederunt. Martinum quoque & Joannem cum turmis, quæ ipsos sequebantur, & cum aliis, quas Joannes, cognomine Hellus, ductabat, ad Padum fluvium ire iussit, & curas in id intendere, ne ipse cum suis ab Uraja ejusque copiis Mediolano effusis pe-

Belisarius Fæsulæ obsideri jubet.

Dertona.

Auximum Piceni metropolis obsidetur.

Edit Paris.
pag. 443.

teretur : quod si hostium impetum prohibere non possent, eorum vestigiis insistentes clam a tergo subirent. Illi ad fluvium occupata urbe Dertona, quæ mœnibus carebat, ibi castrametati constituerunt : ipse cum virorum xli. m. urbem Auximum attigit. Est Auximum urbium Piceni princeps, quam Romani Metropolis nationis vocare solent. A littore finis Jonii stadiis ferme LXXXIV. distat; ab urbe Ravenna itinere tridui stadiisque LXXX. Excelso in colle sita nullum habet in plano aditum : quo fit ut hostibus omnino sit inaccessa. Hic militiæ florem Gotthicae Vitigis in præsidio collocaverat, satis conjiciens Romanos, nisi prius hanc urbem caperent, numquam ausuros infesto exercitu Ravennam tendere. Ut Auximum pervenerunt Romanæ copiæ, edixit omnibus Belisarius, ut immum collem castris cingerent. Quo in loco dum tabernacula alibi alii turmatim figunt, videntes Gotthi magnis illos inter se spatiis dirimi (quippe campus late patet) neque opem ferre invicem facile posse; erumpunt repente vespere ab ea parte, qua ad ortum urbs spectat; ubi Belisarius castra adhuc metabatur, cum suis hastatis Protectores & Scutariis : qui sumptis armis, ut ex re licuit, impetum exceperunt, illosque propulsando facillime in fugam versos ad medium usque collem insecuti sunt. Hic Barbari, situ loci valido freti, presso gradu contra perfectes steterunt : & quoniam tela mittebant desuper, multam cædem patrarunt; donec ipsos interventus noctis cohibuit. Quam noctem utrique egerunt, cum a se invicem digressi essent. Pridie quam sic pugnaretur, Gotthi nonnulli primo diluculo in vicinos agros, commeatus causa, profecti, deinde noctu, haud dum hostium adventu cognito, redierunt. Tum visis repente Romanorum ignibus, eos admiratio cepit ingens, ac timor. Multi periculum adire ausi hostem fefellere, furrimque Auximum ingressi sunt. Qui vero refugientes metu, se in sylvas tunc abdiderunt, ut Ravennam concederent; illi non multo post in manus hostium delapsi, interierunt. Belisarius autem munimentis firmissimis tutum asse Auximum, nec se impressione muros tentare posse animadvertens, vi quidem se numquam capturum urbem putabat; spes tamen erat fore ut arcta sedulaque obsidione hostes ad cibarium penuriam, & tandem in suam potestatem redigeret. Haud procul a mœnibus terra admodum herbida Romanis & Gotthis quotidiane segetem conflictionis præbebat. Cum enim hostes eo quotidie pabulum ire Romani cernerent, in collem celeri cursu ascendebant, & collata cum illis manu, digna viris fortibus edentes facinora, non sinebant pabula asportare, ac multos diebus singulis ibi matabant. Victi hostium virtute Barbari, ad artem hanc se converterunt. Rotas pararunt, plaustris detractas cum suis dumtaxat axibus. Aggressi secare herbam, ubi Romanos jam ad medium evasisse collem viderunt, dimissas in eos rotas devolverunt ex edito : sed casu quodam evenit, ut illæ, nemine tacto, in planitiem ruebant. Lapsi incepto Barbari, in urbem fuga se receperunt : hæc deinde moliti sunt. Subiectas urbis mœnibus valles lectissimo agmine occulte infederunt, ita ut hostibus pabulatores pauci se proderent. Simul ad manus ventum est, emicantes ex insidiis, qui latebant, cum adversarios longe nume-

A λειμών τ' ἐφοδὸν ὑποκρούεσθαι ἐχούσι τε ὄντιν, ὅππῃ δὲ αὐτὸς λάθρα ἐπιαπομένους καὶ νῶτα ἰέναι. καὶ οἱ μὲν πόλιν Δορδῶνα πρὸς τὴν ποταμῷ, ἀτείχιστον ἦσαν, καταλαβόντες, αὐτὸς τὸ ἐν στρατοπέδῳ ἀμύροισι, ἐμύρον αὐτοὺς ἕως Αὐξίμου πόλιν χιλίας τε καὶ μυρίας ἔχων, ἀφίκετο. Αὐξίμος δὲ αὐτῇ μὲν πρῶτῃ τ' ἐν Πικλῶσι πόλεω ἔστιν ὡς δὴ μὴ πόλιν καλεῖν νενομίκασι τ' ἐθνῶν Ρωμαῖοι ἀπέχει δὲ ἀκτῆς μὲν κόλπος τῆς Ἰονίας, ἡ δὲ ἑσπέρης τῆς ἡμετέρας καὶ ὁ γδοηκόντα μάλιστα. Ραβέννης δὲ πόλεως, ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν καὶ ἑσπέρης ὁ γδοηκόντα. κεῖται δὲ ἐπὶ λόφῳ τινὸς ὑψηλῆς, εἰσοδὸν ἐν τῷ ὁμαλῷ ὑδαμῇ ἔχουσα, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀποσπόμενος τοῖς πολεμίοις πάντα πασιν ἔσται ἐνταῦθα Γότθων εἴ τι δοκίμων ὡς, Οὐίτιγίς ἐς τὴν φρενὴν κατεσῆσατο, περὶ αὐτοῦ, ὅτι Ρωμαῖοι, εἰ μὴ ταύτῃ ἐξέλαισι πρῶτον, ἐπὶ Ραβένναν ἔποτε τολμήσωσιν. ἐπειδὴ δὲ ὁ Ρωμαῖων στρατὸς ἐς Αὐξίμον ἦλθεν, ἐκέλευε Βελισάριος παρὰ τῷ λόφῳ τὰ ἔχοντα πάντα ἐν στρατοπέδῳ εἶναι κύκλῳ. καὶ οἱ μὲν καὶ ὑμμερίας γενόμενοι, καλύβας ἄλλως ἄλλοι τῷ χωρίῳ ἐπήγνυτο. κατιδόντες δὲ αὐτοὺς οἱ Γότθοι μακρὰν τὴν ὑπολειπόμενους ἀλλήλων, καὶ σφίσι αὐτοῖς ἐπιβοηθεῖν (ἅτε ἐν μεγάλῳ πεδίῳ) ἐκ ἐπιπέδῳ ἔχοντας, ἐκ τῆς αἰφνιδίως ἀμφὶ δέλλῃ ὀφίαν χωρῆσαι ἐπὶ τὰς πολεμίας, ἐς τὰ πρὸς ἑαυτὴν πόλεως, ἢ Βελισάριος στρατοπέδον εἴ τι ποιῶμενος ἔω τὴν δορυφόροις καὶ ὑπαπιστῆς τοῖς αὐτοῖς ἔτυχον. οἱ δὲ ἀράμφοι τὰ ὅπλα ἐκ τῆς παρόντων, τὰς ἐπιόντας ἡμῶντο ῥᾶσά τε αὐτὰς ἀρετῇ ὁσάμφοι, ἔφεσαν καὶ φόβῳ ἐπὶ ἀπομένους, καὶ μέσον τὸν λόφον ἐγίνοντο. ἐνταῦθα οἱ βάρβαροι ἐπὶ στραφέντες, καὶ χωρὶς ἑαυτοῖς πιστεύοντες, ἀντίοι τοῖς διακυσσιν ἔστησαν. συγγῆς τε αὐτῶν (ἅτε καὶ κορυφῇ βάλλοντες) ἐκτείναν ἔως νύξος ἐπιλαβέσθαι ἐκώλυσεν. ἔπειτα τὸν ἑσπέρην ἐκείνους, τὴν νύκτα ἐκείνῃ ἡνέλιξαντο. ἔτυχον δὲ τῇ πρῶτῃ ῥαίᾳ τῶν ἔργων τῶν Γότθων τινὲς, ὅρδρε βαθείος, ἔσφαλλον ξυγκομιδῆς ἕνεκα, ἐς τὰ ἐκείνῃ σαλέντες χωρία. οἱ δὲ ἔδον ἀμφὶ τὴν πολεμίαν τῇ παρσίᾳ πυθόμενοι, ἐς νύκτα ἐπ' ἀνῆκον. ἄφνω δὲ τὰ Ρωμαίων πυρὰ κατιδόντες, ἐν θαύματι τὴν μεγάλῃ καὶ δέει ἐγένοντο. καὶ αὐτῶν πολλοὶ μὲν τὴν κίνδυνον ὑποσῆναι τολμήσαντες, καὶ λαθόντες τὰς πολεμίας, ἐς Αὐξίμον εἰσῆλθον. ὅσοι δὲ κατ' ὁρμήσαντες ἐν τῇ παραντίκῃ ἐς ὕλας τινὰς σφᾶς αὐτὰς ἐκρυψαν, ἐφ' ᾧ ἐπὶ Ραβέννης χωρῆσαι, ἔτοι δὴ ἔσπολλῳ ὕπερον, ὑπὸ τοῖς ἐναντίοις γενόμενοι, διεφθάρησαν. Βελισάριος δὲ κατιδὼν τὴν Αὐξίμον ἰχυροτάτῃ ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ἦσαν, παντελῶς τὴν οἱ ἀμύχανα εἶναι προσβολῇ τῇ περιβολῇ ποιήσασθαι, βίᾳ μὲν τὸ χωρίον ἐλεῖν ἐκ ἂν ποτε ᾔετο, πολιορκία δὲ ἀκριβεῖς ἐς τὴν ὑπολείπῃ ἀναγκαίῃν κατασῆσαι τὰς πολεμίας, ἐλπὶς δὲ εἶχε, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ὑποχωρεῖν ποιήσασθαι. τὸ δὲ περιβολὴ ἡ μακρὰν ἀποδῶν πρὸς τινὰ πόλιν ἢ γῆν ἀνείσα, ξυμβολῆς ἀφορμῇ ἐς ἡμέραν ἐκάστην Ρωμαῖοις τε καὶ Γότθοις ἔφερε ταύτῃ τὴν ὑποπερνομένην αἰετ' ἵππων ἕνεκα τὰς ἐναντίας ὁρῶντες Ρωμαῖοι ἐν τῇ τῷ λόφῳ δρόμῳ πολλῶν ἀνιόντες ἐγίνοντο, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐς χεῖρας ἵκντες, ἔργα τε ἀρετῆς ἄξια ἐνδεικνύμενοι, φέρεσθαι τὴν πόλιν ὑδαμῇ εἶναι, πολλὰς τε αἰετ' ἐναντίων ἐν τῇ χώρᾳ τῇ διεφθάρησαν. οἱ δὲ βάρβαροι ἀρετῇ τῇ πολεμίᾳ ἠσώμενοι, ἐπ' ἐπὶ τὰς αἰετ' ἀμαζῶν τὰς ἑσπέρης ἔω μόνους τοῖς ἄλλοις ἀφελόμενοι, ἐν παρασπῶν εἶχον. τέμνειν τε τὴν πόλιν ἀρξάμενοι, ἐπειδὴ ἀνιόντας ἦδ' ἐς τὸν λόφον τὰ μέσα τὰς Ρωμαῖους εἶδον, τὰς ἑσπέρης ἀφῆκαν καὶ κορυφῇ ἐπ' αὐτὰς φέρεσθαι. τύχη δὲ τιμὴ τὰς ἑσπέρης περὶ τὰς ἑσπέρης ἀρχὴς τὸ ὁμαλὸν, ἀνδρῶν ὑδαμῇ ἔδον ἀφ' ἀμείνων, ἐλθεῖν. ταύτης τε τὴν πείρας ὑποτυχόντες οἱ βάρβαροι, τότε μὲν φόβοντες, ἐν τῇ περιβολῇ ἐγένοντο. ἔπειτα ἔπ' ἐπὶ τὰς αἰετ' ἀμαζῶν, αἱ τὰς περιβολὰς εἰσὶν ἄγχις, ἐνέδραις τ' ἐν σφίσι δοκίμων ἀνδρῶν πολιορκίαν ἔχοντες, ὁλίγοι τοῖς πολεμίοις ἀμφὶ τὴν πόλιν ἐφαίνοντο. ὡς καὶ

τε ἡ μάχη ἐν χερσὶ γένοιτο, ἐκπηδῶντες ἐκ τῶ ἐνεδρῶν οἱ κρυπταῖοι, πλῆθει τε τὰς ἐναντίας παραπολὺ ὑπεραίροντες, καὶ αὐτὰς τῶ μὴ προαιδέσθαι ἐκπλήσσοντες, πλείους μὲν ἔκτεινον· τὰς δὲ λοιπὰς αἰεὶ ἐς φυγὴν ἔειπον. Ῥωμαίων δὲ ὅσοι ἐν τοῖς στρατοπέδοις εἰσηέσαν, ἐβλεπον μὲν ἐκ τῶ ἐνεδρῶν ὑπεξανισαμένους τὰς πολεμίας· κραυγὴ δὲ πολλή, τὰς ἐταίρους ἀνακαλουῦντες, ἐδὲν ἰύον· ἐπεὶ οἱ μαχόμενοι τῆς ἐκείνων βοῆς ἤμισα ἤκουον, μήκει τε τῆ λόφου ἐπὶ πλείστον αὐτῶν διειργόμενοι, καὶ τῶ βαρβάρων αἰεὶ ὀξεπίπιδες σφίσιν ἀντιπατηγούτων τοῖς ὅπλοις.

Βελισαρίω δὲ τοῖς παρῶσιν ὑπορουμένῳ Προκόπῳ (ὃς τὰδε ξυνέγραφε) προσελθὼν, εἶπεν. Οἱ τῶ σάλπιγγιν, ὡς στρατηγὸς, τὸ παλαιὸν ἐν τῶ Ῥωμαίων στρατῷ χρώμενοι, νόμους τινὰς ἠπίσαντο δύο· ὧν ἑκατέρω μὲν ἐγκελδομένῳ τε ἐπιπλείστον ἐώκει, καὶ τὰς στρατιώταις ἐς μάχην ὁρμῶντι· ὁ δὲ ἄλλος ἐπὶ τὸν στρατόπεδον ἀνεκάλει τὰς μαχομένους, ἵνα ταῦτα ἐδόκει τῶ στρατηγῷ ὡς αἰεὶ εἶναι· ταῦτη τε αἰεὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ τὰ καθήκοντα τοῖς στρατιώταις ἐκέλδον, ἐκείνοι δὲ τὰ παραγγελλόμενα ἔργα ἐπιτελεῖν ἴχον. κραυγὴ δὲ ἐν τῶ συμβολαῖς σημεῖναι τι σαφές, οὐδαμῶς πέφυκε, πατάγῃ τε (ὡς τὸ εἶκος) πανταχόσε ἀντικτυπούμενος, καὶ τῶ δέους ἐκπλήσσοντος τοῖς τῶ μαχομένων αἰδήσεις· ἐπεὶ δὲ τανῦν ἀμαθία τε ἡ τοιαύτη τέχνη ἐξώλιθε, καὶ μὴ σάλπιγγι ἀμφὶ δηλῶσαι ἀμύχανον, αὐτοὶ οὕτω τοιοῦτον ποιεῖ. σάλπιγγι μὲν τῶ ἱππικαῖς ἐγκέλδον τοῖς στρατιώταις, χαμάχεται τοῖς πολεμίοις· τῶ δὲ πεζικαῖς ἐπὶ τῶ ἀναχώρησιν ἀνεκάλει τὰς ἀνδρας· ἑκατέρω δὲ αὐτὰς τῶ ἔχον μὴ ἐχὶ ξυνεῖναι, ἀδύνατον· ἐπεὶ ὁ μὲν ἐκ βύρσης τε καὶ ξύλου ὑπεράγαν λεπτὰ, ὁ δὲ ἐκ παχέος τινὸς χαλκοῦ πορείει. Προκόπιος μὲν τοιαῦτα εἶπε. Βελισαρίος δὲ ἠδὲν τῇ ὑποθήκῃ καὶ ἅπαν ζυγαλέσας τὸ σράτεμα, ἐλέξε τοιαῦτα. προθυμίαν ἐς τὸδε συμφέρεν τε οἶμαι, καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἀξίον εἶναι, μέχρις ἂν μετρία τις ἔσται ἐδὲν τοῖς ἔχονσι προσηοιῖται βλάβος. τῶ δὲ ὑπερβάλλοντι τὰ ἀγαθὰ πάντα πρὸς τὸ χεῖρον αἰεὶ ἔπειδαι εἶωθεν. ὑμεῖς μὲν ἐν μὴ τῶ φιλονεικῶν τοιοῦτον σφάλλεσθε· φύγειν δὲ δὴ πού τῶ κακουργουῦνται, ἐδὲ μία αἰχμή· ἀλλ' ὁ μὲν ἐς κακὸν πορεύεται ἀνεπισκέπτως ἰὼν, καὶ σωθεὶς ἐνδένδε ἂν οὕτω τύχη, ἀνοικν ὀφλίσκει· γενναῖος δὲ, ὃς ἂν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἀνδραγαδίηται. οἱ μὲν οὖν βάσβαροι, ἐπεὶ ἐκ τῶ δὲ θεός ὑμῖν ἐχέοι, τέ εἰσι χαμάχεται πορολοχίζοντες, χαφδεῖν ὑμᾶς ἐχειροῦσιν· ὑμῖν δὲ τῶ χαφγεῖν τῶ αὐτῶν ἐνεδραν, τὸ τῶ κίνδυνον ὑποσῆναι, μεμπτότερον τῶ ἐνδιδόναι τῶ τῶ ἐχθρῶν γνώμῃς, ἐδὲν αἰχμῶν μὲν οὖν ὅπως μὴ προσηοιῖται τῶ πολεμίων ἐνεδραις, μελήσει. ἔργον δ' ἂν ὑμέτερον εἴη, ἐπειδὰν σημήνω, ἐς τὴν ἀναχώρησιν καὶ τὰχος ἵεναι. αὐτῇ δὲ ὑμῖν ἡ δὴλασις ἐκ σάλπιγγος, ὡς στρατιώταις, τῆς πεζικῆς εἶναι. Βελισαρίος μὲν τοιαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ στρατιώταις ἀμφὶ τῶ πᾶν κατιδόντες τὰς πολεμίας, δρόμῳ ἐπ' αὐτὰς ἦσαν. τινὰς τε αὐτῶν ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ ἔκτειναν. ἐν τοῖς ἵνα χρυσοφοροῦνται τῶ τις Μαυρεσιων ἰδὼν, λαβόμενός τε τῶ ἐν τῇ κεφαλῇ τειχῶν, ὅπως ἀποδύη, νεκρὸν ἐφείλκε, Γότθος δὲ τις αὐτῶν ἀκοντίῳ βαλὼν, μὴν τε, οἱ ὀπίθεν εἰσι τῶ κνημῶν ἐκατέρω, ἐπιτυχῶν, ἐνέρσει τῶ ἀκοντίῳ ἀμφὶ τὸ πόδε ξυνέδησεν· ἀλλ' ἐδὲν τι ἦσαν Μαυρεσιος τῶ ἔχοντος ἐχόμενος, τῶ νεκρὸν εἶλκεν. ἐν ταῖς δὲ οἱ μὲν βάρβαροι τὰς ἐνεδρας ἐκίνοον. Βελισαρίος δὲ ἀπὸ τῶ στρατοπέδου ὁρῶν τὰ ποιέμενα, τῶ σάλπιγγι τὰς πρὸς, οἷς τὸ ἔργον τῶ τὸ ἐπέκειτο, ἡγεῖν καὶ τὰχος ἐκέλευεν. οἱ τε Ῥωμαῖοι αἰδόμενοι, καὶ βραχὺ ἠδὲ ἐπεχώρου, τῶ Μαυρεσιον ξυνὸν τῶ ἀκοντίῳ ἀράμενοι. οἷς δὲ οἱ Γότθοι ἐπέδαι ἐκέτι ἐτόλμων, ἀλλ' ἀκωρακοὶ ἀνεχώρησαν.

ro superarent, & vi improvisa percellerent, caesis compluribus, ceteros in fugam verterunt. Romani, qui in castris subliterant, hostes viderant ex insidiis surgere: & quamvis magna vociferatione socios revocarent, frustra tamen erant: propterea quod qui pugnant, eorum clamores minime exaudiebant, longo collis clivo disjuncti, nec cessantibus Barbaris de industria armis obstrepere.

Procopius, auctor hujus Historiae, Belisarium adiit, & nescientem quid pro re nata constitueret, sic allocutus est. *Veteres exercituum Romanorum tubicines, Magister militum, duos callebant clangendi modos: quorum alter hortanti milites & ad pugnam citanti persimilis erat; alter pugnantes revocabat in castra, quando res poscere Duci videbatur.* Quo fiebat ut quovis tempore militibus Duces officia mandarent commode, & illi imperata exequi possent. Nam in praeliis ad claram significationem nihil valet vocis contentio, armorum crepitu, ut sit, undique circumsonante, & dimicantium sensus distringente metu. Quoniam vero ars ejusmodi exolevit jam imperitia, neque una tuba dari signum utrumque potest; hanc posthac rationem tene.

Tubis equestribus voca milites ad certamen; pedestribus cane receptui. Utrumque enim sonitum percipiant necesse est: cum hic ex corio lignoque tenuissimo; ille ex aere crassiori prodeat. Hæc Procopius: cujus admonitu delectatus Belisarius, convocato omni exercitu, sic disseruit: *Animi promptitudinem cætenus convenire, & magnam laudem mereri judico, quoad ita moderata sit, ut illis, in quibus viget, minime noceat. Quippe in deterius bona omnia nimietate mutari solent. Cavete igitur in posterum, ne ambitiosa contentione labamini. Neque enim pudendum est se subducere malefice grassanti. Quin potius si quis paratam aperte pestem temere adeat, licet forte evadat sospes, jure tamen temerarius dicitur: generosus vero, qui rem fortiter gerit, cum necessitas flagitat. Barbari quidem, quoniam recte nequeunt vobiscum certare, vos ex insidiis perdere conantur. Vestra autem culpa major erit si ad periculum accedatis, quam si illorum vitetis insidias: siquidem turpius nihil est, quam hostium consiliis & voluntati servire. Ego certe ne in eorum insidias decidatis curabo: vestrum erit, vos recipere statim, ut a me signum acceperitis. Id vero vobis, milites, tuba pedestri dabitur.* His a Belisario dictis, cum milites ab hostibus legi pabula vidissent, facta incurfione, nonnullos primo impetu confecerunt. Ex his unum auro splendidum Maurus quidam conspicatus, ut cadaver expoliaret, prehensa coma trahere cœpit. Hunc jaculo Gotthus quidam appetiit, itaque trajecit post utramque tibiam extantes musculos, ut inferto jaculo pedes ambos nexuerit. Nihilominus Maurus retenta coma mortuum traxit. Interea confurgunt ex insidiis Barbari: quod a castris animadvertens Belisarius, confestim tuba jubet canere pedites, quorum id munus erat. Romani, signo audito, sensim retro pedem tulere, Maurum portantes fixo cum jaculo. Nec jam illos infestis audentes Gotthi, re infecta redierunt.

Procopius consilium dat Belisario.

Duplex turbarum genus.

Oratio Belisarii.

pag. 445.

Mauri cujusdam pertinacia.

CAPUT XXIV.

Gotthi Auximo litteras ad Vitigin mittunt & opem rogant. Inane promissum Vitigis. Cyprianus ac Justinus obsidione Fæfulas premunt. Urajas Ticinum accitur. Pado transito, non audet Romanos aggredi.

Gotthi Romanos fallunt.

Edh. Paris. pag. 446. Eorum ad Vitigin litteræ.

Inane promissum Vitigis.

Fæfulæ obsidione urgentur.

PROCEDENTE tempore Barbari, cum re cibaria angustissime uterentur, consultarunt, quo pacto de rerum suarum statu certiore Vitigin facerent. At quoniam Romani nunquam intermittere custodiam ipsis videbantur, & ea re nemo erat, qui provinciam illam suscipere auderet; hanc fraudem excogitarunt. Capta nocte illuni, & præsto esse iussis, quos ad Vitigin mittere cogitabant, cum litteras ipsis dedissent, provecta jam nocte, ex diversis muri partibus clamorem omnes ingentem tollunt. Illos quispiam credidisset tumultum facere ac misceri, hostibus vehementer urgentibus, & urbe capta ex improvise. Rem plane conjectura assequi nescientes Romani, de Belisarii sententia continebant se castris, & hinc ex urbe in se impetum factum iri, inde ab exercitu, qui Ravenna subsidio veniret hostibus, peti se existimabant. Hæc veriti, satius esse ducebant in tuto manere incolumes, quam nocte illuni in apertum periculum se conjicere. Sic igitur Barbari, Romanis insciis, mittunt Ravennam tabellarios: qui ab hoste usquam ullo conspecti, tertio post die pervenerunt ad Vitigin, ac litteras protulerunt, in hanc sententiam scriptas. *Quando nos in præsidio Auximi collocasti, o Rex, dixisti te nobis claves cum Ravennæ ipsius, tum regni tui committere. Quocirca nobis imperasti, ut ageremus pro virili parte custodiam; ne, quantum in nobis esset, hostibus ditionem Gothicam traderemus. Tum quoque affirmasti, te nobis, si egeremus auxilio, cum omnibus copiis tam cito affore, ut nuntium adventus ipse tui primum afferres. Certe nos regni tui custodes fides præbimus, pugnando cum fame & Belisario: tu vero nobis nihil dum opis attulisti. At vide ne capto Auximo, & eorum, quæ hic reposita negligis, ablatiis clavibus, res deinceps tuæ Romanis omnino pateant. Hæc significabant litteræ: quas sibi oblatas cum legisset Vitigis, e vestigio tabellarios remisit, suppetias Auximo cum omni exercitu se laturum pollicitus: verum postea, re multum perpensa, nihil movit. Nam & a Joanne, in terga hærente, se interceptum iri suspicabatur; & magnis bellicosorum virorum copiis succinctum esse Belisarium autumans pavebat. In primis ipsum sollicitum habebat fames; cum nesciret unde exercitui cibaria suppeditaret. Romani quidem, quia maris imperium & Anconæ castellum tenebant, postquam omnia ad victum necessaria ex Sicilia Calabriaque advecta in eo castello reposuerant, hinc illa & opportune & facile comportabant. Gotthis autem in agro Piceno bellantibus nullam commeatum fore copiam reputans, animo æstuabat. Ergo ab hostibus non deprehensi, promissum Vitigis Auximum referunt, qui missi prius ad illum fuerant, ibique obsessos Barbaros inani spe levant. Quæ cum Belisarius a transfugis accepisset, intentius agitari custodiam iussit, ne quis fraudem ejusmodi iterum tentaret. Hæc ibi acta.*

Cyprianus vero & Justinus Fæfulas obsidentes, nec muros oppugnare, neque

ΑΠΟΙΟΝΤΟΣ δὲ τῶ χρόνῳ, ὃ δὲ ἀπορίας οἱ βάρβαροι ἐπιτηδείων ἐπὶ μέγα Χωρῆσης, ἀνενεγκέν ἐς Οὐίτιγιν ἐβελόοντο τὰ παρότα σφίσι. καὶ ἐπεὶ αὐτὸς εἰδὲς ἐβελόοντο ἐς ταύτην δὴ τὴν πρᾶξιν ἐτόλμα, (λήγειν γὰρ τὸς πολιορκουῦντας ἐκ ἂν ποτε ὄντο) ἐπενόουν ταῦδε. ἀσέλλωον νύκτα τηρήσαντες, καὶ τὸς ἀνδρας ἐν παρασκυῇ ποιησάμενοι, ἐς δὴ περὶ τὸ Οὐίτιγιν πέμπειν διενουῶτο, γράμματά τε αὐτοῖς δέμενοι ἐν χερσίν, ἐπειδὴ πόρρω ὡς τῶ νυκτὶ, ἐβόων ἅπαντες πολλὰ καὶ τὴν περιβολὴν ἐξαΐσιον. εἰ καὶ σεν ἂν τις ἐς παρακλῆν αὐτὸς κατὰσῃναι, λίαν τε σφίσι ἐγκειμένων τῶν πολεμίων, καὶ παρὰ δόξαν ἀλίσκομένης τῆς πόλεως. ἐκ ἔχοντες δὲ πάντα πᾶσι Ρωμαῖοι ζυμβαλεῖν τὸ γινόμενον, Βελισαρίῳ γνώμην ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἡσυχῇ ἔμενον, ἐκ τε τῆς πόλεως * ἐπιβελῶν τινὰ ὑποτοπᾶσαντες ἔσεσθαι, καὶ στρατὸν ἐκ Ραβέννης ἐπιβεβησθαι καὶ τοῖς πολεμίοις ἵεναι ἐπὶ σφᾶς. ἐκεῖνα δεδιότες, ὄντο ἄμεινον σφίσι εἶναι ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ἡσυχάζεσθαι, ὅπως ἔσονται, ἢ ἐς προὔπτον τινὰ κίνδυνον ἐν νυκτὶ ἀσελλῶν χωρεῖν. ἔτι γοῶν οἱ βάρβαροι λαθόντες τὸς πολεμίους, ἐπὶ Ραβέννης τὸς ἀνδρας ἐπεμψαν. οἱ εἰδὲς πολεμίους ἀνδρὸς ἐς ὅσον ἐλθόντες παρὰ τὸ Οὐίτιγιν ἔιταῖσι ἀφίκοντο, καὶ τὰ γράμματά ἔδειξαν. ἐδήλωσε δὲ ἡ γραφὴ ταῦδε. *Ὡς καὶ ἡμᾶς ὡς βασιλεῦς, ἐς τὴν ἐν Αὐξίμῳ φρεσὶν κατὰσῃς, τὰς κλεῖς ἔφθασα παρακαταδέσθαι ἡμῖν Ραβέννης τε αὐτῆς, καὶ τὴν βασιλείαν τῆς σῆς. διὸ δὴ ἐπήγγελλες ἡμῖν παντὶ δένοι φυλάσσεσθαι, ὅπως μὴ, τὸ κατ' ἡμᾶς μέρος, παραδῶμεν τοῖς πολεμίοις τὸ Γότθων κράτος. ἰχυρίζεσθε δεόμενοι ἡμῖν παντὶ τῇ στρατῷ παρέσθαι αὐτεπαγγέλτος. ἡμεῖς μὲν οὖν τὰς τε λιμῶν καὶ Βελισαρίῳ μαχόμενοι, πιστοὶ φύλακες τῆς σῆς βασιλείας γεγόμεθα. σὺ δὲ εἰδὲς ὅπως τι οὖν βοηθεῖν ἡμῖν ἔγνωκας. λογιζέσθαι οὖν, μὴ ποτε Αὐξίμον ἐλόντες Ρωμαῖοι καὶ τὰς κλεῖς ἀνελόμενοι ὧν αὐτὸς ἐνταῦθα κειμένων ὑπερορᾶς, εἰδὲς τὸ σὸν ἀποκεκλεισμένοι τὸ λοιπὸν ὡς. τὰ γράμματά μὲν ποσά τα ἐδήλωσε. ἐπεὶ δὲ αὐτὰ Οὐίτιγιν ἀπενεχθέντα εἶδεν, ἐν μὲν τῇ παρακλῇ καὶ τὸς ἀνδρας πᾶσιν τῇ Γότθων στρατῷ βοηθήσειν Αὐξίμῳ ὑποχόμενος, ἀπεπέμψατο. καὶ δὲ πολλὰ λογισάμενος, ἡσυχίαν ἤγε. τὸς τε γὰρ ἀμφὶ τὸν Ἰωάννην ὑπώπτετο, μὴ καὶ τὸς σφίσι ἐπιστάμενοι ἐν ἀμφιβόλῳ ποιήσονται καὶ πολλὴν οἰόμενος ζῶν Βελισαρίῳ μαχίμων ἀνδρῶν δύναμιν εἶναι, ἐς ἀμύχανόν τι δέος ἐξέπιπτε. μάλιστα δὲ ἀπάντων, ὁ λιμὸς αὐτὸν ζυωπάρασεν, ἐκ ἔχοντα ὅθεν ἂν ἐπιτίθεται τῇ στρατοπέδῳ προέλθῃ. οἱ μὲν γὰρ Ρωμαῖοι (ἅτε θαλασσοκρατοῦντες τε, καὶ τὸν Ἀγκῶνι φρεσὶν ἔχοντες) τὰ ἀναγκαῖα πάντα ἐκ τε Σικελίας καὶ Καλαβρίας ἐνταῦθα κατὰ τὴν δέμεναι, ἐς καὶ ἐν δένδε δὲ πετῶς ἔφερον. Γότθοις δὲ ἀρατοῦσιν ἐς τὴν Πικινῶν χώραν, πόρον εἰδὲν αὐτῶν ἐπιτηδείων ἐνοῶν ἔσεσθαι, ἐς ἀμύχανον κατὰσῃναι. Οὐίτιγιν δὲ μὲν οὖν τὴν ὑπὸ χερσίν, λαθόντες τὸς πολεμίους, ἐς Αὐξίμον ὡς ἔλθον, οἱ ἀπὸ τῶν ἐν δένδε σαλόντες, καὶ βαρβάρους τὸς ἐνταῦθα κενᾶς ἐλπίσιν ἐπτέρωσαν. Βελισαρίος δὲ ταῦτα ἀπὸς τὸν αὐτομόλον ἀκέσας, ἔτι μᾶλλον ἐς τὸ ἀκρεβὲς φυλακὴν ἐκέλευε ποιεῖσθαι, ὅπως μὴ τις δέη καὶ αὐτοῖς τοῖς ταῦτα μὲν οὖν ἐγένετο τῇδε.*

Οἱ δὲ ἀμφὶ Κυπριανὸν καὶ Ἰουστίνον Φισάλαν πολιορκούντες, τῷ μὲν περιβολῇ προσβάλλειν, ἢ ἀγχίστα περὶ αὐτῶν ἵεναι, εἰδόμενοι

ἔδαμν' εἶχον. διαπορόσθον δὲ τὸ πανταχόθεν τὸ φρέζον ἰὼν. τῷ δὲ βαρβάρων σφίσι συχνὰ ἐπεξιώντων, μάχη τε μάλλον ἔχκεν ἔσθαι πρὸς αὐτὰς ἐδελόντων, ἢ τῷ ἀναγκαιῶν τῇ ἀπορίᾳ πιέζεσθαι ἀγχώμαλοι μὲν αἱ ἑμβολαὶ τὰ πρῶτα ἐγίνοντο. ἔπειτα δὲ πλέον ἦδη Ρωμαῖοι ἔχοντες, ἐς τὸ τεῖχος τὰς πολεμίας κατέκλεισαν, καὶ ἀσφαλῶς διεφύλασσον ὥστε μὴδὲνα πηρὲν δεῖν εἶναι. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι τῷ τε ἀναγκαιῶν ἀπανίζοντες, καὶ τοῖς παρῆσιν ἀπορήμενοι, λαθόντες αὖτις τὰς πολεμίας, παρὰ τὸν Οὐίτιγιν ἐπεμπον, βοηθεῖν σφίσι αὐτοῖς καὶ τὰχος, δεόμενοι, ὥς ἐκέτι πλείω τινὰ ἀνδέξασιν χρόνον. Οὐίτιγιν δὲ Οὐράϊαν ἐκέλευε ξυῖν τῷ ἐν Λιγύροις στρατῷ ἐς Τικίνους εἶναι. ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς ἰχυρίζετο πᾶσιν τῇ Γότθων διωμάει τοῖς πολιορκυμένοις παρέσθαι. ὁ δὲ καὶ ταῦτα ἐποίησεν καὶ ἅπαν κινήσας τὸ ξυῖν αὐτῶν στρατόμα, ἐς Τικίνους ἦεν. Πάδον τε ποταμὸν διαβαίνοντες, ἐγγύς περὶ τὸν Ρωμαίων στρατοπέδον ἦλθον. καὶ δὴ καὶ αὐτοὶ στρατοπέδουσαν ἔχοντες, ἀντεκάλυπτο τοῖς πολεμίοις, ἀπέχοντες αὐτῶν μάλιστα ὅσον σάδις ἐξήκοντα. χειρῶν δὲ ἐδέτεροι ἦρχον. τοῖς τε δὲ Ρωμαίοις ἐδόξεν ἀποχρῆναι, εἰ τοῖς ἐναντίοις ἐμποδὼν σήσωνται, ὥστε μὴ ἐπὶ τὰς πολιορκουμένας πορεύεσθαι. οἱ οὖν βάρβαροι ἐνταῦθα ἄκοντες ἑαμάχεσθαι τοῖς πολεμίοις, λογιζόμενοι, ὥς, ὡς ἐν ταύτῃ τῇ ἑμβολῇ ἀτυχίσωσιν, ἅπαντα Γότθων διαφθερεῖσιν τὰ πράγματα. καὶ ὅτε τοῖς ἀμφὶ τὸν Οὐίτιγιν ἐπιμιγνύμενοι, ἀμύνειν τοῖς πολιορκυμένοις ξυῖν αὐτῶν ἔχουσι. τοιαύτη μὲν

illis accedere poterant: quippe difficiles undique castrum hoc habebat aditus. Cumque in eos erumperent sæpe Barbari, ac ferro mallent decernere, quam victus penuria premi; principio quidem Marte ancipiti variaque victoria pugnatum est: at deinde superiores Romani, in urbe hoste penitus concluso, ne quis inde exiret, diligenter cavebant. Barbari annona defecti, & in magnas adducti angustias, ad Vitigin, hoste nihil perferentem, destinant, qui promptum petant auxilium haud diutius restiturus. Uraja mandat Vitigis, ut cum Liguriae copiis in agrum Ticinensem se conferat: atque ita factum iri asseverat, ut ipse obsessis adsit cum omnibus Gotthorum copiis. Ille dicto audiens, universum exercitum, quem secum habebat, Ticinum duxit, Transito Pado flumine, Romanis castris appropinquarunt, suaeque ex adverso locarunt, stadium LX. solum spatio interjecto. Neutri initium pugnae fecerunt. Romanis enim satis esse videbatur, si impedirent quominus hostis ad obsessores contenderet: Barbaris grave erat ibi pugnare, animo cogitantibus, si illud praelium male cederet, se rem Gothicam funditus everfuros; amissa videlicet facultate ferendi obsessis opem junctis cum Vitige viribus. Haec utrosque consilia in castris continebant. γνώμη ἐκάτεροι ἡσυχίαν ἦγον.

Edit. Paris.
pag. 447.
Urajae Tici-
num accitit.

CAPUT XXV.

Theodeberti Francorum Regis in Italiam expeditio. Francorum arma. Padum ad Ticinum trajiciunt. Prisca superstitionis ritus quosdam affingit ipsis Procopius. Gothos ac Romanos castris exiunt. Multi dysenteria pereunt. Belisarii ad Theodebertum epistola. Franci in Galliam remigrant.

ΕΝ τῷ δὲ Φράγγοι κεκαῶσθαι τὴν πολέμῳ τῷ Γότθῳ τε καὶ Ρωμαίοις ἀκίαντες, καὶ δι' αὐτὸ ῥᾶστα αὐτοὶ οἰόμενοι Ἰταλίας τὰ πολλὰ σφίσι αὐτοῖς προσποιήσασθαι, δεῖν ἐπιποιεῖν, εἰ πόλεμον μὲν ἔτεροι ἐς τοσόνδε χρόνον διαφθερεῖσιν μὴ πρὶν χῶρας ἀρχῶν, ἔπειτα δὲ αὐτοῖς ἐν γειτόνων ἐσθης, αὐτοὶ ἡσυχίᾳ μένοντες, ἀμφοτέροις ἐν ποδῶν σήσονται. ὅρκων τοίνυν ἐν τῷ παραυτίκα καὶ ξυνηκῶν ἐπιλελησμένοι, ἅπερ αὐτοὶ ὀλίγον πρότερον πρὸς τὸν Ρωμαίοις καὶ Γότθῳ ἐπεποιήσαντο (ἐς δὲ ἔθνος τὸ τοῦτο ἐς πίσιν σφαλερώτατον ἀνθρώπων ἀπάντων ἐς μυριάδας δέκα δίδεις ἐξυλέγντες, ἡγεμένους σφίσι Θεοδιδέρτῳ, ἐς Ἰταλίαν ἐστράτευσαν. ἰππείας μὲν ὀλίγας τινὰς ἀμφὶ τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντες, οἱ δὲ καὶ μόνοι δόρατα ἔφερον. οἱ λοιποὶ δὲ περὶ ἅπαντες, καὶ τὸ ξα καὶ δόρατα ἔχοντες, ἀλλὰ ἕξ ἄλλος τε καὶ ἀσπίδα φέρων ἕκαστος, καὶ πέλεκυν ἕνα. οὗ δὲ ὁ μὲν σίδηρος ἄδρος τε καὶ ὀξύς ἐκατέρωθεν ἐς τὰ μάλιστα ἰὼν, ἡ λαβὴ δὲ ἐκ ξύλου βραχεῖα ἐσάγαν. τῶν δὲ τὸ πέλεκυν ῥίπτοντες αἰεὶ ἐκ σημεῖα ἐνός, εἰώθασιν ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ τὰς τε ἀσπίδας διαρρήγνυναι καὶ πολεμίων, καὶ αὐτὰς κτείνειν. ἔπειτα μὲν Φράγγοι τὰς Ἀλπεὶς ἀμείψαντες, αἱ Γάλλῳ τε καὶ Ἰταλῳ διαορίζουσιν, ἐν Λιγύροις ἐγένοντο. Γότθοι δὲ αὐτῶν πρότερον τῇ ἀγνομιστῇ ἀχθόμενοι, ὅτι δὴ χῶραν τε πολλὴν καὶ χρήματα ὑποχόμενοι μεγάλα πολλὰ κίς ὑπὲρ ἑμμάχιας ἀποσέσθαι, ἔσπευον δὲ ἐκ τῶν ὑποχέσθαι ἐπιτελεῖν ποιήσασθαι ἡθέλον. ἐπειδὴ Θεοδιδέρτον παρεῖναι στρατῷ πολλῷ ἤκασαν, ἔχαιρον, καὶ ἐλπίσιν ἐς τὰ μάλιστα ἐπαρόμενοι, καὶ τὴν πολεμίων ἀμαχητὶ περιέσθαι τὸ λοιπὸν ὥντο. οἱ δὲ Γερμανοὶ, ὥς μὲν Λιγύροις ἦσαν, καὶ ἐν τῇ Γότθῳ ἀχθεῖσθαι ὥσπερ σφίσι μὴδὲμία κωλύμεν ἐς τὴν Πάδα καὶ διαβάσιν πρὸς αὐτῶν γέννηται. ὥς δὲ ἵκοντο ἐς Τικίνων πόλιν, ἵνα δὴ γέφυραν ἐς τὴν ποταμὸν.

Procopius.

INTEREA Franci, cum Gotthorum ac Romanorum vires bello hoc imminutas audirent, & ea re magnam Italiae partem facillime se occupaturos crederent; aggre ferebant de dominatu sibi adeo vicinæ regionis alios tamdiu armis contendere, dum ipsi otiosi nullam vim interponerent. Ergo ex memoria depositis tunc juramentis, quibus fidem suam Romanis & Gotthis paulo ante obstrinxerant (est enim hæc omnium maxime infida natio) coacti statim ad centum millia, Theodeberto duce, expeditionem in Italiam susceperunt. Regem stipabant equites pauci: qui soli hastas ferebant. Pedites erant cæteri omnes, non arcu, non hasta armati; sed ensen clypeumque gestabant singuli, ac securim unam: cujus ferrum valde crassum & utrinque acutissimum erat; e ligno manubrium admodum breve. Ut signum datum est, primo statim congressu, ea securi jacta, hostium scuta diffingere solent, eosque conficere. Itaque Franci, superatis Alpibus, quæ Galliam ab Italia dividunt, Liguriam ingressi sunt. Horum pervicacia antea offensi Gotthi, quod ipsis & agros plurimos & ingentem pecuniam sæpe polliciti, si modo secum, uti receperant, arma ipsi jungerent, nequaquam eos induxissent ut implerent promissum; jam, ubi Theodebertum magno cum exercitu adesse audierunt, exultarunt ingenti elati spe, & in posterum citra pugnam se hostium potituros putarunt. Quamdiu in Liguria fuere Germani, Gotthis male nusquam fecere, ne ab illis Padi transitu prohiberentur. Cum autem urbem Ticinum attigissent, ubi Romani veteres ponte

Franci Italiam
cogitant.

Eorum arma.

pag. 448.

Padum tran-
seunt.

Impios ritus
Author ipſis
affingit.

Gotthos ac
Romanos ca-
ſtris exuunt.

Morbo pluri-
mi pereunt.

Edit. Pariſ.
pag. 449.

Belſarii ad
Theodeber-
tum epiftola.

Franci in Gal-
liam remi-
grant.

flumen junxerunt, prolixæ erga illos beni-
gnitati hoc demum qui ibi erant stationa-
rii addiderunt, ut Padum libere tranſire
ſinerent. At Franci, ponte occupato, quos
ibi invenerunt Gotthorum liberos & uxores
immolarunt, eorumque corpora in fluvium,
tamquam belli primitias, projecerunt. Nam
ita Chriſtiani ſunt iſti Barbari, ut mul-
tos priſcæ ſuperſtitionis ritus obſervent,
humanas hoſtias aliaque impia ſacrificia di-
vinationibus adhibentes. Quo viſo exterri-
ti Gotthi in urbem fuga ſe receperunt. Ger-
mani Padum amnem tranſgreſſi, ad
Gotthorum caſtra contendunt. Eos primo
manipulatiſſime accedentes ſpectabant lætis ocu-
lis Gotthi; quippe cum in ſocietatem ve-
nire ſibi perſuaderent. Deinde ut a Ger-
manis magno numero confluentibus res ge-
ri, & jactis ſecuribus ſtrages fieri cœpta
eſt; terga vertentes in fugam ſe conjece-
runt, perque ipſa adeo Romanorum caſtra
Ravennam petierunt citato curſu. Fugien-
tes conſpicati Romani, in animum indu-
cunt, venientem ſibi ſuppetias Belifarium,
cepiffe hoſtium caſtra, & prælio victos in-
de expulſiſſe. Mox captis armis, dum
ei ſe adungere properant, in hoſtilem e-
xercitum nec opinantes incidunt, & ma-
nus inviti conſerunt. Acie funditus victi,
haud potuerunt caſtra repetere; ſed om-
nes in Tuſciam fugerunt; ubi jam in tu-
tum recepti, quid ſibi accidiffet, Belifa-
rio plane ſignificaverunt. Franci utriſque,
ut dictum eſt, victis diſſipatiſſique, &
caſtris potiti vacuis, tum quidem ibi com-
meatus invenerunt; ſed, cum ingens eſ-
ſet multitudo, cibariis omnibus brevi con-
ſumptis, nihil ad victum, præter bubu-
lam & aquam Padi, locus incolis viduus
præbebat. Aquæ autem epotæ vi ſic ſto-
machi vim extingente ut carnem illam
non conficeret; alvi profluvio & dysente-
ria correpti plurimi, non poterant ob ci-
bi inopiam convaleſcere. Itaque exercitus
Francorum tertia pars interiſſe dicitur: qua
de cauſa cum progredi nequirent, ibi con-
ſtiterunt.

Ubi audiit Belifarius aſſeſſe Francorum
exercitum, & Martinum ac Joannem fu-
ſos acie fugatoſque, æſtuare cœpit, &
cum omni exercitui ſuo metuere, tum
vero maxime illis, qui Fæſulas obſide-
bant; utpote quibus propinquiores eſſe hos
Barbaros compertum haberet. Confeſtim
igitur hæc ſcripſit Theodeberto. Sic ſen-
tia, eximie Theodeberte, virum virtute
præditum eumque in primis, qui tot na-
tionibus imperet, dedecere mendacium; pa-
ſſorum autem contemptum cum jurisjurandi,
quod litteris teſtatum ſit, violatione con-
junctum, ne infimæ quidem ſortis homini-
bus convenire. Hæc certe ſcis a te pec-
cari: qui ſocia in Gotthos arma non ita
pridem nobis pollicitus, nunc a neutra
ſtare parte haud ſatis habes; ſed con-
tra nos adeo inconfiderate armatus venis.
Abſit, o præclariffime, ut indignum ſcelus
in magnum admittas Imperatorem; qui in
rebus maximis vicem reddere, & inju-
riam graviter ulciſci poterit. Porro ſua
quemque tuto poſſidere præſtat, quam alie-
na uſurpando, ſua, & quidem maxime
neceſſaria in diſcrimen adducere. Theode-
bertus, hac perleſta epiftola, incertus
quid jam ageret, & a Germanis incre-
pitus, quod ſine cauſa ac pretextu in
regione deſerta tot mori ſineret; cum Fran-
cis, qui ſupererant, movit, ac domum
quam celerrime rediit.

(συν) τοῖς περιεῖσι τῶν Φράγγων, ἐπ' οἷα ζῶν τάχει πολλὰ ἀπεχώρησεν.

μόν ἐτεκτίναντο οἱ πάλαι Ρωμαῖοι, ταῖς ἄλλαις ὑπέργουσι οἱ
* ταῦτα φυλάσσοντες, καὶ τὸν Πάδον κατ' ἐξέσιν ἀβαίνειν * ταύτη
εἶων. ἐπιλαβέμενοι δὲ τὴν γεφύρας οἱ Φράγγοι, παῖδας τε καὶ
γυναῖκας τῶν Γότθων, ὅσπερ ἐνταῦθα ἔδρον, ἰερόδοντες, καὶ
αὐτῶν τὰ σώματα ἐς τὸ ποταμὸν ἀκροδίνα τὴν ὠλέμεν ἐρρί-
πτου. οἱ βάρβαροι ὅδε οἱ, Χεῖλαι οἱ γεγονότες, τὰ πολλὰ
τὴν παλαιᾶς δόξης φυλάσσει, θυσίαις τε χρώμενοι ἀνδρά-
πων, καὶ ἄλλα ἔχοντα ἰερόδοντες, ταύτην τε τὰς μαντείας ποιε-
μενοι. κατιδόντες δὲ Γότθοι τὰ ποιεῖμεν, ἐς τὴν ἀμαχὸν τι
θεὸς κατέστησαν· καὶ φυγὴν ἐχόμενοι, ἐν τῷ περὶ βόλῳ ἐγένον-
το. οἱ μὲν οὖν Γερμανοὶ, Πάδον ποταμὸν ἀβαίνοντες, ἐς τὸ τῶν
Γότθων στρατόπεδον ἦλθον. οἱ δὲ Γότθοι κατ' ἀρχὰς μὲν
ἀσμενοι ἐθεώοντο κατ' ὀλίγους αὐτὰς ἐπὶ σφᾶς προσιόντας, ἐ-
πὶ ξυμμαχίᾳ τῇ σφετέρᾳ τὰς ἀνδρας ἤκειν οἱ ὁμοῖοι. ἐπεὶ δὲ
ὁμιλος Γερμανῶν πολλὸς ἐπὶ ῥόδους ἐργα τε εἶχοντο, καὶ τὰς
πελίκους ἐσακοντίζοντες συχνὰς ἤδη εἰσίνοντο, ἔβαντες τὰ
νῶτα ἐς φυγὴν ὁρμήτω· καὶ δὲ τὴν Ρωμαίων στρατοπέδον ἰόν-
τες ἐπὶ Ράβενναν ἔειπον. φεύγοντας τε αὐτὰς ἰδόντες Ρω-
μαῖοι, Βελισάριον ἐπιβεβηκὸς σφίσι ἐόντο ἐλεῖν τὸ τῶν
πολεμίων στρατόπεδον, ἐν δὲ αὐτὰς ἐξελάσαι μάχην νι-
κήσαντα. ὅττι δὲ ξυμμίξει βελόμενοι, ἀραντες τὰ ὅπλα καὶ
τὰ χεῖρας ἤσαν. ἐντυχόντες δὲ καὶ παρὰ δόξαν πολεμίων στρα-
τῶν, ἔτι ἐθελάσιοι ἐς χεῖρας ἦλθον. παρὰ πολὺν τε ἡσσηθέν-
τες τῇ μάχῃ, ἐς μὲν τὸ στρατόπεδον ἀνασφύρειν ἐκέτι εἶχον,
ἐπὶ Τροκίαν δὲ ἀπαντες ἐφύγον. ἐν τῇ τῇ ἀσφαλεῖ ἤδη γε-
νόμενοι, ἀπαντα ἐς Βελισάριον τὰ ξυμπεσόντα σφίσι ἀνή-
νεγκαν. Φράγγοι δ' ἀμφοτέρως (ὡς ἐρρήθη) νενικηότες, τὰ
τε στρατοπέδα ἐκάτερα ἐλόντες παντάπασιν ἀνδρῶν ἔρημα,
ἐν μὲν τῇ παραυτίκα τὰ ἐπιτηδεύματα ἐνταῦθα ἔδρον· δι' ὀλί-
γας δὲ ἀπαντα δὲ πολυανδραπίαν δαπανήσαντες, ἄλλο δὲ
ἐδὲν ἐν χώρᾳ ἐρήμῳ ἀνδρῶπων, ὅτι μὴ βόας τε καὶ τῶν Πάδου
τῶν ὕδωρ προσφύρεται εἶχον· ταῦτα τὰ κρέα τῇ τῇ ὕδατος πε-
ρισία καταπέλαιον οἱ οἱ τῶν ὄντες, γαστρός τε ῥύσει καὶ
* δυσεντερία νόσῳ οἱ πλείστοι ἠλίσκοντο. ὡν δὲ ἀπαλλάσσε-
ται ἀπορία τῶν ἐπιτηδεύων ὡς ἡκιστα ἴχον. φασὶ γοῦν τὸ
ἔτι μείζον τῶν Φράγγων στρατῶν τῶν ὅσων τῶν ἀπολωλέναι.
διὸ δὲ περαιτέρω ἵεναι ἐδαμῇ ἐχόντες, αὐτὰς μένον.

Βελισάριος δ' ὁ Φράγγων τε στρατὸν παρῆναι ἀνίστας, καὶ
τὰς ἀμφὶ Μαρτίνον τε καὶ Ἰωάννην μάχην ἡσσηθέντας φυγεῖν,
ἐς ἀμνηχανίαν κατέστη, περὶ τὴν τῇ πάσῃ στρατῶν δέισας, καὶ
δυσεντερίας περὶ τοῖς ἐν Φισέλη πολιορκήσιν, ἐπεὶ αὐτῶν
μάλιστα ἐγγυτέρως τὰς δὲ τὰς βαρβάρους ἐπὶ δευροῖς εἶναι. αὐ-
τίκα γοῦν πρὸς Θεοδίδερον ἐγράφε τὰς δὲ. Ἀνδρα μὲν ἀρε-
τῆς μεταποιέμενον μὴ καὶ ἀφειδεῖν, ἄλλως τε καὶ ἀρχοντας
ἐθνῶν ποσάτων τὸ πλῆθος, οἱ μαι, ὡς γενναῖε Θεοδίδερε, ἐκ
δυσεντερίας εἶναι. τὸ δὲ ὅρκως ἀδικουῦντα ἐν γράμμασι κειμέ-
νες περιόραν τὰ ξυγκείμενα, ἐδ' ἂν τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἀτι-
μοτάτοις ἐπιτηδεύσις ἐχον. ἀπερ αὐτὸς ἐν γε τῇ παρόντι ἐξα-
μαρτάνων οἱ δὲ καὶ τοῖς ὁμολογήσας ἐναγχος, πόλεμον ἡμῖν
ἐπὶ Γότθους τὸνδε ξυλλήφεσθαι. νυνὶ δὲ ἔχον ὅσον ἀμφοτέροις
ἐκποδὼν ἐσσηκας· ἀλλὰ καὶ ὅπλα ἔτως ἀνεπισκέπτως ἀράμε-
νος, ἐφ' ἡμᾶς ἡκεις. μὴ σὺ γε, ὡς βέλτιστε, καὶ ταῦτα ἐς βασι-
λέα μέγαν ὑβρίζων, ὃν δὲ παρὰ τὸ ὑβρεῖν μὴ λίαν ἐν τοῖς με-
γίστοις ἀμείβεσθαι, ἐκ εἰκὸς εἴη. κρείσσον δὲ τὰ οἱ κεῖα ἀσ-
φαλῶς αὐτὸν τινὰ εἶναι, ἢ τῶν ἐπὶ προσσηκόντων μεταποιέμε-
νον, ἐς κίνδυνόν τινα ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων καδίστασθαι. ταύ-
τῳ Θεοδίδερος τῇ ἐπιστολῇ ἀνέλεξατο. τοῖς τε παρῶσιν ἀ-
πορέμενος ἤδη, καὶ πρὸς Γερμανῶν κακίζόμενος, ὅτι δὲ ἐξ ἐ-
δμείας αἰτίας ἢ ἀποφάσεως θήσκειν ἐν χώρᾳ ἐρήμῳ ἄρας * ἀνεχώρη-
σεν

CAPUT XXVI.

Gottobrum, qui Auximi obsidebantur, litteras Romanus miles proditor ad Vitigin per-
fert; ac deinde hujus epistolam ad obsessos. Sclavenus Gottbum ex insidiis occupat,
abripitque in castra: ubi ab ipso indicata prodicione, dat pœnas proditor.

ΟΥΤΩ ΜΕΝ ΘΕΟΔΩΡΙΟΥ ΒΕΡΤΟΣ, ΣΡΑΤΩΣΑΣ ΕΣ ΙΤΑΛΙΑΝ ΚΑΙ Ε-
ΦΟΔΟΝ ΕΠΟΙΗΣΑΤΟ. ΟΙ ΔΕ ΑΜΦΙ ΜΑΡΤΙΝΟΝ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗΝ
ΑΝΕΣΤΕΛΑΝ ΕΒΕΝ ΤΙ ΗΨΑΝ ΟΠΩΣ ΜΗ ΤΙΝΑ ΟΙ ΠΟΛΕΜΙΟΙ ΕΦΟΔΟΝ Ε-
ΠΙ ΣΦΩΝ ΠΥΣ ΠΟΛΙΟΡΚΟΥΝΤΑΣ ΠΟΙΗΣΩΝΤΑΙ. ΓΟΤΘΟΙ ΔΕ, ΟΙ ΕΝ
ΑΥΞΙΜΩ, ΦΡΑΓΓΩΝ ΜΕΝ ΑΦΙΞΕΩΣ ΠΕΡΙ ΕΒΕΝ ΠΕΠΥΣΜΕΝΟΙ, Α-
ΠΕΙΡΗΚΟΤΕΣ ΔΕ ΠΡΟΣ ΤΗ ΕΚ ΡΑΒΕΝΝΗΣ ΕΛΠΙΔΑ ΕΤΩ ΜΕΛΛΕΣΑΝ,
ΑΙΤΙΣ ΜΕΝ ΟΥΤΙΓΙΝ ΔΙΕΝΟΟΥΝΤΟ ΠΑΡΤΥΡΕΘΑΙ. ΛΑΘΕΙΝ ΔΕ ΤΩ
ΕΝΑΝΤΙΩΝ ΤΩ ΦΥΛΑΚΩ ΕΧΘΟΙΟΙ ΤΕ ΟΝΤΕΣ, ΕΠΕΝΘΑΝ. ΜΥ ΔΕ, Τ
ΤΙΝΑ ΡΩΜΑΙΩΝ, ΒΕΑΣΟΝ ΓΕΝΟΣ ΒΑΡΚΕΝΤΙΟΝ ΟΝΟΜΑ, ΥΠΟ ΝΑΡΣΗ
ΤΕΤΑΓΜΕΝΟΝ ΤΩ ΑΡΜΕΝΙΩ, ΜΟΝΟΝ ΙΔΟΝΤΕΣ ΕΣ ΜΕΣΛΩ Η ΜΕΡΑΝ, ΦΥ-
ΛΑΚΩ ΕΧΟΝΤΑ, ΩΣ ΜΗ ΤΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙ ΤΗ ΠΟΛΙΝ ΛΗΨΟ-
ΜΕΝΟΣ ΙΟΙ, ΕΣ ΤΕ ΛΟΓΩΣ ΑΥΤΩ ΕΥΧΗΛΟΝ ΕΓΓΥΤΕΡΩ ΗΚΟΝΤΕΣ, ΚΑΙ
ΤΑ ΠΙΣΤΑ ΔΟΝΤΕΣ, ΩΣ ΕΒΕΝ ΕΣ ΑΥΤΟΝ ΚΑΚΕΡΓΗΣΩΣΙ, ΕΥΓΕΝΕΘΑΙ
ΣΦΙΣΙΝ ΕΚΕΛΘΟΝ, ΕΣΕΔΑΙ ΟΙ ΜΕΓΑΛΑ ΕΠΑΓΓΕΙΛΑΜΕΝΟΙ ΠΕ-
ΡΙ ΣΦΩΝ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΚΑΙ ΠΕΙΔΗ ΕΝ ΤΩ ΑΥΤΩ ΕΓΕΝΟΝΤΟ, ΕΔΕΟΝΤΟ ΤΩ
ΑΝΘΡΩΠΩ ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΕΠΙΣΟΛΩ ΤΙΝΑ ΕΣ ΡΑΒΕΝΝΑΝ ΔΕΚΟΜΕ-
ΣΑΙ ΤΑΞΑΝΤΕΣ ΜΕΝ ΟΙ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΑΥΤΙΑ ΧΡΥΣΙΟΝ ΡΗΤΟΝ, ΠΛΕΟΝ
ΔΕ ΥΠΟΧΟΜΕΝΟΙ ΔΩΣΕΙΝ, ΕΠΕΙΔΑΝ ΣΦΙΣΙΝ ΟΥΤΙΓΙΔΟΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΑ ΕΠΑΝΗΚΟΙ ΦΕΡΟΝ. ΤΟΙΣ ΔΕ ΧΡΗΜΑΣΙΝ Ο ΣΡΑΤΙΩΤΗΣ ΑΝΑ-
ΠΕΙΔΕΙΣ, ΥΠΕΡΓΗΣΕΙΝ ΤΕ ΩΜΟΛΟΓΗΣΕ ΤΑΥΤΑ, ΚΑΙ ΕΠΙΤΕΛΗ Ε-
ΠΟΙΗΣΕ ΤΗ ΥΠΟΧΕΣΙΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΕΝ ΚΑΤΑΣΕΣΗΜΑΣΜΕΝΑ ΛΑ-
ΒΩΝ, ΕΣ ΡΑΒΕΝΝΑΝ ΚΑΙ ΤΑΧΟΣ ΑΦΙΚΕΤΟ. ΚΑΙ ΟΥΤΙΓΙΔΙ ΕΣΘΕΙΝ ΕΛ-
ΘΩΝ, ΤΗ ΕΠΙΣΟΛΩ ΕΝΕΧΕΙΡΙΣΕΝ. ΕΔΗΛΩ ΔΕ Η ΓΡΑΦΗ ΤΑΔΕ. ΟΠΗ
ΜΕΝ ΗΜΙΝ ΤΑ ΠΑΡΟΝΤΑ ΕΧΕΙ, ΣΑΦΩΣ ΕΙΣΕΔΕ, ΠΥΝΘΑΝΟΜΕΝΟΙ ΟΣ
ΤΙΣ ΠΟΤΕ ΟΤΙ ΕΠΙΣΟΛΗΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΟΣ ΕΙΗ. ΓΟΤΘΩ. ΩΔ ΑΝΔΡΙ Ε-
ΞΩ ΓΕΝΕΘΑΙ ΤΗ ΠΕΡΙΒΟΛΑ, ΑΜΗ ΧΑΝΑ ΕΣΤΙ. ΤΗ ΔΕ ΒΡΩΜΑΤΩΝ ΗΜΙΝ
ΤΟ ΕΥΠΟΡΩΤΑΤΟΝ, Η ΠΑΡΑ ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ ΠΟΛΥΤΟΧΑΝΕΙ ΕΣΤΑ. ΗΣ ΓΕ
ΗΜΙΝ ΕΒΕ ΔΟΣΟΝ ΑΦΑΘΑΙ ΤΑΥΤΩ ΕΞΕΣΤΩ, ΟΤΙ ΜΗ ΠΟΛΛΕΣ ΑΠΟΒΑ-
ΛΕΣΙΝ ΕΝ ΤΩ ΥΠΕΡ ΤΑΥΤΗΣ ΑΓΩΝΙ. ΤΑΥΤΑ ΕΣΘ, ΤΙ ΗΜΙΝ ΤΕΛΕΥΤΗ-
ΣΕΙ, ΕΤΕ ΧΡΗ ΚΑΙ ΓΟΤΘΩΣ ΤΩΣ ΕΝ ΡΑΒΕΝΝΗ ΛΟΓΙΖΕΘΑΙ. ΤΑΥΤΑ Ε-
ΠΕΙ Ο ΟΥΤΙΓΙΣ ΑΝΕΛΕΞΑΤΟ, ΑΜΕΙΒΕΤΑΙ ΩΔΕ. ΑΝΑΠΕΠΤΩΚΕΝΑΙ
ΔΕ ΗΜΑΣ, Ω ΦΙΛΑΤΟΙ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ, ΟΙ ΕΔΩ ΜΗΔΕΙΣ
ΜΗΔΕ ΕΣ ΚΑΚΙΑΣ ΤΟΣΟΝΔΕ ΗΚΕΙΝ, ΩΣΕ ΡΑ ΔΥΜΙΑ ΤΑ ΓΟΤ-
ΘΩΝ ΚΑΤΑΠΡΟΕΘΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΕΜΟΙ ΓΑΡ ΕΝΑΓΧΟΣ Η ΤΕ ΤΟ ΕΞΟ-
ΔΟ ΠΑΡΑΣΚΟΔΗ, ΩΣ ΕΝΙ ΜΑΛΙΣΑ, ΗΣΚΗΤΟ ΚΑΙ ΟΥΡΑΙΑΣ ΠΑΝΤΙ ΤΩ
ΣΡΑΤΩ ΕΚ ΜΕΔΙΟΛΑΝΗΣ ΜΕΤΑΠΕΜΠΤΟΣ ΗΛΘΕΝ. ΑΙΔΗ ΦΡΑΓΓΩΝ
ΕΦΟΔΟΣ, ΠΑΡΑΔΟΧΩΣ ΕΠΕΙΠΕΣΘΕΣΑ, ΠΑΝΤΑ ΗΜΙΝ ΤΑ ΕΝ ΠΑΡΑΣ-
ΚΟΔΗ ΑΝΕΧΑΙΤΙΣΧΗ. ΑΝ ΕΓΩΓΕ ΕΚ ΑΥΤΗΣ ΑΙΤΙΑΝ ΔΙΚΑΙΩΣ ΦΕΡΟΙ-
ΜΕΝΩ ΟΣΑ ΩΔ ΜΕΙΖΩ Η ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΩ ΔΥΣΑΜΕΝ ΕΣΤΙ, ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΕΠΙ-
ΚΟΣΙ ΤΟ ΑΝΕΚΛΗΤΟΙΣ ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΙΖΕΤΑΙ, ΤΥΧΗΣ ΕΦ' ΕΑΥΤΩ ΕΠΙ-
ΠΛΩΜΕΝΗΣ ΑΙ ΤΑ ΕΝ ΤΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ. ΝΥ ΜΕΝ ΤΟΙ
(ΚΑΙ ΩΔ ΘΕΟΔΩΡΙΟΥ ΒΕΡΤΟΝ ΕΚΠΩΔΩΝ ΗΜΙΝ ΓΕΓΕΝΗΘΑΙ ΑΚΟΜΗ) ΚΑΙ
ΕΚ ΕΣ ΜΑΚΡΑΝ ΥΜΙΝ, ΑΝΔΡΕΣ ΔΕΛΗ ΠΑΣΗ ΤΗ ΓΟΤΘΩΝ ΣΡΑΤΙΑ
ΠΑΡΕΣΟΜΕΘΑ. ΧΡΗ ΔΕ ΥΜΑΣ ΤΑ ΠΑΡΑΠΙΠΤΟΝΤΑ ΦΕΡΕΙΝ ΑΝ-
ΔΡΕΙΩΣ ΤΕ, ΚΑΙ ΤΗ ΑΝΑΓΧΗ ΕΠΙΤΗΔΕΙΩΣ, ΛΟΓΙΖΟΜΕΝΑΣ ΜΕΝ ΤΗ ΥΜΕ-
ΤΕΡΑΝ ΑΡΕΤΩ, ΗΣ ΕΝΕΚΑ ΕΚ ΠΑΝΤΩΝ ΑΠΟΛΕΞΑΣ ΥΜΑΣ ΕΝ ΑΥΞΙ-
ΜΩ ΚΑΤΕΣΤΗΣΑΜΕΝ. ΑΙΧΜΩΟΜΕΝΑΣ ΔΕ ΤΗ ΔΟΞΑΝ, ΩΔ ΓΟΤΘΟΙ Α-
ΠΑΝΤΕΣ ΕΦ' ΥΜΙΝ ΕΧΟΝΤΕΣ, ΡΑΒΕΝΝΗΣ ΤΕ ΥΜΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΦΩΝ ΑΥΤΩΝ
ΣΩΤΕΙΑΣ ΠΡΟΒΕΒΛΗΝ. ΤΟΣΑΥΤΑ ΓΡΑΦΑΣ ΟΥΤΙΓΙΣ, ΚΑΙ ΧΡΗ-
ΜΑΣΙ ΠΟΛΛΟΙΣ ΤΗ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΔΩΡΗΣΑΜΕΝΟΣ, ΑΠΕΠΕΜΒΑΤΟ. ΩΣ
ΔΗ ΕΣ ΑΥΞΙΜΟΝ ΑΦΙΚΟΜΕΝΟΣ, ΠΑΡΑ ΤΕ ΤΩΣ ΕΤΑΙΡΩΣ ΑΥΤΩ ΗΛΘΕ
ΚΑΙ ΑΡΡΩΣΤΗΜΑ, Ο, ΤΙ ΔΗ ΟΙ ΕΥΜΕΒΕΒΗΚΕΙ ΣΚΕΦΑΜΕΝΟΣ, ΕΣ ΤΕ ΙΕΡΟΝΤΙ ΕΚ ΑΠΟΘΕΟΥ ΟΝ ΕΧΕΤΟ ΕΧΟΛΑΚΕ-
ΝΑΙ, ΚΑΤΕΣΤΗ ΜΕΝ ΑΥΤΙΣ ΕΣ ΤΩ ΦΥΛΑΚΩ, ΗΠΕΡ ΕΙΩΘΕΙ. ΛΑΘΩΝ ΔΕ ΑΠΑΝΤΑΣ, ΤΟΙΣ ΠΟΛΕΜΑΙ-
ΟΙΣ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΔΑΚΕΝ. ΑΠΕΡ ΕΣ ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΑΝΑΓΝΩΔΕΝΤΑ, ΕΤΙ ΜΑΛΛΟΝ ΑΠΑΝΤΑΣ, ΚΑΙ-
ΠΕΡ ΤΩ ΛΙΜΩ ΠΙΣΤΟΜΕΝΑΣ, ΕΠΤΕΡΩΣΕ. ΔΙΟ ΔΗ ΠΡΟΧΩΡΕΙΝ ΒΕΛΙΣΤΑΙΩ ΠΟΛΛΑ ΤΙΘΑΣΕΥΟΝΤΙ, ΕΔΑΜΗ

Procopius.

CUM Theodebertus ita, ut dixi, su-
scepta in Italiam expeditione, irrupis-
set; colligentes se ex fuga Martinus & Joa-
nes nihilo secius redierunt; ne in Romanos
obsidionibus intentos hostis impetum faceret.
Gotthi vero, qui erant Auximi, Franco-
rum adventu nondum cognito, tam longa
fessi expectatione vocati Ravenna auxilii,
iterumque obtestari volentes Vitigin, cum
hostium custodias non possent fallere, gravi-
ter mœrebant. Deinde Burcentium (id no-
men erat Romani militis, natione Bessi,
qui sub Narsete Armenio merebat) sub me-
ridiem conspicati solum agentem custodiam,
& caventem ne quis ex urbe pabulatum ve-
niret, accedunt propius ad colloquium, &
fide data vim omnem ac fraudem abfore,
ad congressum invitant, promissa ingenti
pecunia. Postquam convenere, hominem
rogant, ut epistolam Ravennam perferat:
auri summam præsentem pacti, majorem
daturus se pollicentur, ubi redierit cum
epistola Vitigis. Inductus pecunia miles,
operam sponder, ac munus promissi confi-
cit. Itaque cum litteris probe obsignatis
Ravennam advolat: ubi ad Vitigis con-
spectum admissus, illas reddit: his autem
fere verbis perscriptæ erant. Quo jam re-
dacti sumus, clare intelligetis, si ex isto
queratis tabellario quis & cujus sit. Gottbo-
rum enim nemo est, qui mœnibus pedem effe-
re possit. Penus nostra amplissima sub muro est,
nimirum herba; quam modo ne contingere
quidem licet, nisi multa cum cæde decerant-
ium illius causa. Quo demum hæc evasura
sint, ad te & Gotthos, qui sunt Ravennæ,
videre attinet. Hæc Vitigis cum legisset,
ita rescriptit. Nemo vestrum existimet, mor-
taliū omnium charissimi, nos animo concil-
disse, itaque obtorpuisse, ut rem Gothicam
inertia deseruimus. Mihi nuper ad profe-
ctionem erant omnia paratissima: Vrajam cum
omnibus copiis Mediolano acciveram. At ino-
pinata Francorum irruptio apparatus nostrum
omnem repressit: cujus rei causam sustinere
non debeo. Quæ enim vires humanas supe-
rant, infelici casu lapsis hoc saltem tribuunt,
ut eximantur ex culpa, quam omnem Fortu-
na præstat ac sustinet. Nunc, quando Theo-
debertum abscessisse audimus, brevi si Deus vo-
let, cum omni Gottborum exercitu vobis ade-
rimus. Cæterum adversa, quæ incidunt,
ferre vos decet fortiter & convenienter neces-
sitati, illius vestra virtutis memores; cujus
ergo, vos ex omnibus delectos locavi Auxi-
mi: & revereri opinionem debetis, quam de
vobis adeo præclaram habent Gotthi universi,
ut vos Ravennæ & salutis suæ propugnaculum
esse voluerint. Simul hanc Vitigis epistolam
exaravit, multa pecunia donarum remisit ho-
minem: qui cum Auximum pervenisset, ad
fodales reversus, & causatus se valotudinis
gratia in vicino quodam templo moratum es-
se; ad consuetam stationem se retulit, &
nemine conscio, hostibus litteras reddidit:
quarum publica lectio omnes, quamvis
fame pressos, ita erexit; ut blan-

Edit. Paris.
pag 450.Romanus mi-
les a Gotthis
corruptus.Ad Vitigin ob-
fessorum epist.Epist. Vitigis
ad obsessos.

pag. 451.

dienti plurimum Belisario dedere se recusaverint. Cum autem nullas Ravenna eductas copias audirent, & summa jam cibarium penuria conflictarentur, Burcentium iterum mittunt, ac per litteras hoc unum significant, se ultra dies quinque non posse fami resistere. Ille cum Vitigis epistola rediit; quæ simili spe eorum animos suspendebat.

Sclavenorum
mos.

Romani vero, haud levius ferentes tam longe extractam deserta in ora obsidionem, fluctuabant; præsertim cum Barbaros viderent ad deditionem non redigi tot ærumnis. Quamobrem dabat operam Belisarius, ut eorum, qui inter hostes præstabant, aliquem vivum caperet, ex quo causam cognosceret tantæ in malis constantiæ Barbarorum. Id se facile effecturum Valerianus recepit: cum in suorum haberet numero Sclavenos aliquot, qui sub angusto saxo aut virgulto quolibet obvio delitescere, & hostem quemlibet rapere consuevissent: hoc illos ad Istrum fluvium, ubi sunt gentis sedes, in alios Barbaros ac Romanos factitasse. Lætus auditis Belisarius, rem ocyus accurari jubet. Itaque Valerianus uni ex omnibus Sclavenis delecto, mole corporis ac strenuitate insigni, grandem a Belisario pecuniam pollicitus, injungit ut hostium aliquem vivum capiat. Id Barbarus facile in eo loco, qui herba vestitus erat, perfecturum, se dixit: jamdiu enim esse cum Gotthi, cibariis absumptis, inde se alerent. Summo igitur mane Sclavenus ad murum accedit, & frutice tectus, contracto corpore ad herbam latet. Ut primum illuxit, vir quidam eo progressus, raptim herbas colligere cœpit, nihil mali a frutice metuens, ac solum in castra hostium conjiciens sæpius oculos, ne quis infestus illinc veniret. Repente Sclavenus a tergo irruens ipsum arripit, & valide ambabus manibus medium stringens, in castra autem, traditque Valeriano: cui quærenti, quid tantam spem Gotthis faceret, ut, quamvis accisis viribus, durissima constanter perpeti mallerent, quam se se dedere; fraudem omnem Burcentii Barbarus enuntiavit, ipsumque ante oculos adductum convicit. Burcentius, ubi se manifesto teneri vidit, eorum celavit nihil, quæ acta fuerant. Eum Belisarius permisit arbitrio commilitonum: hi vero vivum subinde combusserunt sub hostium oculis. Hunc denique Burcentius cupiditatis fructum cepit.

Sclavenus
Gotthum arripit.

Dat pœnas
proditor.

Edit. Paris.
pag. 452.

χρηδαί. οἱ δὲ αὐτὸν ζῶντα ἐκ ἐς μακρὰν ἔκασαν, φιλοζηματίας ἀπὴλυσαν.

Α ἤδελον. αὐτὸς δ' ὡς σφίσι στρατόμα ἐκ Ραβέννης ἐκ ἐξελυθὸς πηγέλλετο, καὶ τῇ ἀπορίᾳ τῆς ἀναγκαίῃς ὑπερφύως ἤδη ἤχθοντο, Βερκέντιον πάλιν πέμπουσι, τὸ ἐν γράμμασι δηλώσαντες μόνον, ὡς πέντε ἡμερῶν ἐκέτι τοιοῦτον οἱ τε εἰσι τῷ λιμῷ μάχεσθαι. ὃ ἑαυτοῖς ἐπαυήκεν αὐτὸς, Οὐτίγιδος ἐπιστολὴν ἔχων ταῖς ὁμοίαις ἐλπίσιν αὐτοὺς ἀναρτῶσαν.

Ρωμαῖοι δὲ ἔδεν τι ἥσαν ἀχθόμενοι, ὅτι δὴ ἐν χώρᾳ ἐρήμῳ μακρὰν ἔτι προσεδρεύον πεπορίων, διηπορούτο ἐκ ἐνδιδόντας σφίσιν ἐν τοσούτοις κακοῖς τὰς βαρβάρους ὀρώντες. διὸ δὴ Βελισάριος ἐν ἀπείρῳ ἐποιεῖτο ζῶντα τινὰ τῶν πολεμίων δοκίμων λαβεῖν, ὅπως ἂν γνῶν, ὅτι δὴ ἐνεκα τῆς δεινῆς καρτερῆσιν οἱ βάρβαροι. καὶ οἱ ὁ Βαλεριανὸς τὸ τοιοῦτον ὑπεργήσειν ὁμιλῶν, ὡμολόγει. εἶναι γὰρ τινὰς τῶν ἐπομένων ἐκ τῆς Σκλαβωνῶν ἔθνους, οἱ κρύπτεσθαι τε ὑπὸ λίθῳ βραχεῖ, ἢ φυτῶν ἄλλῳ τῷ παρατυχόντι, εἰάδασιν, καὶ ἀναρτᾶσιν ἄνδρα πολέμιον. τὸ τε αἰεὶ παρὰ ποταμὸν Ἰστρον, ἐνθα δὴ ἰδρυται, ἐς τὴν Ρωμαίαν καὶ τὰς ἄλλας βαρβάρους ἐνδείκνυντο, ἢ τῇ τῷ λόγῳ Βελισάριος, καὶ τῇ ἐργῇ ἐπιμελεῖσθαι καὶ τὰς ἐκ ἐλπίδος Βαλεριανὸς αὐτὸν ἀπολέσας τῇ Σκλαβωνῶν ἐνα σώματος τε μεγέθους πέρι δι' ἡκοντα, ἔχοντες ῥόντως δραστέον, ἄνδρα εἶναι πολέμιον ζῶντα ἐπέσειλε, χρημάτων οἱ μεγάλα πρὸς Βελισάριον χυρισάμενος ἐσέσθαι, δράσειν ὃ τὸ αὐτὸς ἐν τῇ χειρὶ ὁμιλῶν ἐφασκεν, ἔπειτα ἢ πρὸς τυγχάνει ἔσσει. χροῖα δὲ πολλὰ ταύτῃ τῆς Γότθας ἀπορίᾳ τῇ ἀναγκαίᾳ σιτίζεσθαι. ὁ μὲν οὖν Σκλαβωνὸς ὄρθρῳ βαθείῳ ἀγχις τῇ περιβολῇ γενόμενος, ἐν θάμνῳ τινὶ ἐγκαλυφάμενος τε, καὶ τὸ σῶμα ἐς ὀλίγον ξυμπαγῶν, ἀμφὶ τῇ πρὸς ἐκρύπτετο. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ Γότθος ἀνὴρ ἐνταῦθα ἦκων, τὰς βοτάνας καὶ τὰς χυμὸς ἐκίλετο, ἐκ μὲν τῇ θάμνῳ ὑποπαύων ἔδεν ἄχαρι, συχνὰ δὲ περισκοπῶν ἐς τὸ τῇ πολεμίων στρατόπεδον, μή τις ἐς αὐτὸν ἐνθὲν δέχοι. καὶ οἱ ἐπιπεσὼν ὅπισθεν ὁ Σκλαβωνὸς ἐκ τῇ αἰφνιδίᾳ, ἀνάρπασον ἐποίησας, σφίγγων τε μέσον καρτερῶς χερσὶν ἀμφοτέραις τὸν ἄνθρωπον, ἐς τὸ στρατόπεδον ὡς κε φέρων, ὁ Βαλεριανὸς ἐν χειρὶ σεν. ὃ δὴ πῦν θανομένη, ὃ δὴ πρὸς Γότθοι πισεύοντες, καὶ τοὶ μὴ τὸ ἰχυρὸν ἔχοντες, ἡκιστα ἐδέλαιοι προχωρεῖν σφίσιν ἀλλ' ἐκαστοὶ τὰ δεινότατα ἐγκαρτερῶσι, τὰ πάντα λόγον ἀμφὶ τῷ Βερκέντιῳ ὁ βάρβαρος ἐφασκε, καὶ αὐτὸν οἱ ἐς ὀλίγον ἡκοντα ἤλεγχε. ὁ δὲ Βουρκέντιος, ἐπεὶ ἐκπυστος ἤδη γεγονώς ἦν, ἔδεν τῷ * γεγραμμένων ἀπέκρυψε. διὸ δὴ * πρὸς Βελισάριον μὲν τοῖς ἐταίροις αὐτοῦ, ὅτι βέλονται παρέδωκε, μὲν δὲ τῶν πολεμίων. Βερκέντιος μὲν ἔτι

CAPUT XXVII.

Ad Auximi fontem certamen acerrimum. Fesularum, ac tandem Auximi deditio.

Fons Auximi.

IN calamitate perflare videns Barbaros Belisarius, illis aquam subducere meditabatur, hanc viam ratus ad capiendos hostes faciliorem esse & magis compendiarium. Qua Septentrionem Auximum spectat, fons quidam erat in præcipiti loco, jactu lapidis procul a mœnibus, & vena admodum tenui illabebatur in veterem cryptam: cujus lacus, fluente illo impletus modico, iis, qui erant Auximi, haustus faciles dabat. Sic autem statuebat Belisarius, si ibi aqua non colligeretur, eo redactum iri Barbaros, ut missilibus hostium impetiti multo tempore non possent implere amphoras manante lactice. Itaque capto destruendi lacus consilio, rationem hanc iniit. Cum arma omnibus imperasset, ita muros corona ad pu-

Β ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ δὲ ἔδεν τι ἥσαν ἀντέχοντας τῇ ταλαιπωρίᾳ τὰς βαρβάρους ὀρών, ἐς τὸ ὕδατος κατὰ σάσαι τῇ ἐπιβελῇ διανοεῖτο, ταύτῃ ῥᾶν τε καὶ ὁμιλῶν αἰρήσειν τὰς πολεμίας οἰόμενος. καὶ γὰρ τις κρήνη Αὐξίμῃ πρὸς βορρᾶν ἀνεμῶν, ἐν χώρῳ κρημνῶδες, τῇ περιβολῇ ἀπέχουσα ὅσον λίθῳ βολῇ, καὶ βραχὺ μάλισα τῇ ῥᾶν ἀφίεσσα ἐς τινὰ δεξαμενὴν αὐτῇ ἐκπαλαῖ ἔσαν. ἢ τε δεξαμενὴ πλήρης γεγεννημένη, ἐκ ταύτης δὴ τὸ ὀλίγον ἐπὶ ῥῶς, παρὲς χετο πόνω ἔδεν τοῖς ἐν Αὐξίμῳ ὕδρευεσθαι. ἐννοία τε Βελισαρίῳ ἐγένετο, ὡς, μὴ τὸ ὕδωρ ἐνταῦθα ξυστῇ, καὶ μὴ ποτε οἱ τε ἄσιν οἱ βάρβαροι πρὸς τῇ πολεμίων βαλλόμενοι ἐν χρόνῳ πολλῷ ἀπὸ τῇ ἐπὶ ῥῶς τὰς ἀμφορέας ἐμπλήσασθαι. ὁμοίᾳ γὰρ ἐθέλων τῇ δεξαμενῇ, ἐπενόει τὰ δε. ἐξοπλίσας τὸ στρατόμα

ὅλον, κύκλῳ τε αὐτὸ περιβόλῃς ὡς ἐς μάχην ταξάμενος, δόκη-
σιν τοῖς ἐναντίοις παρείχετο, ὡς τὰ τεῖχη σωματι προσβαλεῖν
αὐτίκα δὴ μαλα πανταχόθεν μέλλοι. διὸ δὴ κατωρρώθηκό-
τες ἤ εὐφοροὶ Γότθοι, ἐκ τῆς ἐπ' ἀλξέσιν ἡσυχίᾳ ἔμμενον, ὡς ἐν-
θένδε ἀμυνόμενοι τοῖς πολεμίοις. ἐν τῷ δὲ Βελισαρίου
Ισαύρος πέντε, τὴν ἐς τὰς οἰκοδομίας ἐμπείρως, ξυῖ τε πε-
λέκας καὶ ἄλλοις ὀργάνοις ἐς λίθων ἐκτομὰς ἐπιτηδείους, ἐς τὴν
δεξάμενῳ ἀσπίδων πλήθει κρυπτομένους ἐσήγαγε δεφθεῖ-
ραι τε καὶ διελθεῖν τὰς τοῖχος πάσῃ δυνάμει κατὰ τὰς ἐκεί-
λευ. οἱ δὲ βάρβαροι τῶς μὲν τῆς, ἀνδρας ὑπὸ τὸ τεῖχος ὑπο-
πτόντες ἵεναι, ἡσυχίαν ἔχον· ὅπως αὖ ὡς ἀγχοτάτω γενο-
μένης δι' ἐπὶ τῶς βάλοιεν, ἐν τῷ τὸ ποιήμενον ἦκιστα ἔχοντες. ἐ-
πεὶ δὲ τὴν Ισαύρος ἐν τῷ γενομένῳ τῆς δεξάμενῳ εἶδον, λί-
θους τε καὶ τοξόματα πάντα ἐπ' αὐτὰς ἐβάλλον. τότε δὴ οἱ μὲν
ἄλλοι Ρωμαίων ἅπαντες ὑπεχώρουσαν δρόμῳ. μόνοι δὲ οἱ πέν-
τε Ισαυροί, ἐπεὶ ἐγένοντο ἐν τῷ ἀσφαλεῖ, ἔργα ἔχοντο. κύρ-
τωμα γάρ τι ὑπὲρ τῆς ὕδατος σκιάς ἕνεκα τοῖς πάλαι ἀνθρώ-
ποις τῇδε πεποιήται. ἔδῃ ἐν τῷ γεγεννημένοι, ὡς ἦκιστα τὸ πο-
λεμίων, καὶ περ συχνὰ βαλλόντων, ἐφρόντιζον. διὸ δὴ οἱ Γότθοι
ἐν τῷ τῷ περιβόλῃ μένειν ἐκέτι λυγέοντο, ἀλλὰ ἀνοίξαντες τὴν
ταύτην πυλίδαν, ἐπὶ τῇ Ισαύρος ἅπαντες, θυμῷ τε πολλῷ καὶ
δορυβασίᾳ χολοῦντο. καὶ οἱ Ρωμαῖοι, Βελισαρίου σφίσις ἐγ-
κελευόμενος, ἀπὸ τῆς πολλῆς ὑπνότητος. γίνεται μὲν οὖν μάχῃ
καρτερὰ ἐν χρόνῳ πολλῷ ὠδισμὸν ἔχουσα, καὶ φόβος ἐκατέρων
πολύς. Ρωμαίων δὲ μάλλον συχνοὶ ἐπιπτον. ἄτε δὲ οἱ βάρ-
βαροι ὑπερθεὶν ἀμυνόμενοι, πλείους ἐκτείνον, ἢ αὐτοὶ ἐθνησκον.
ἐνδιδόναι μὲν τοῖς Ρωμαῖοις ὕδατι ἔβηλον, παρόντα τε κραυ-
γῇ ἐγκελευόμενον Βελισαρίου αἰχμησόμενοι. τότε δὴ καὶ βέλος
τὶ ἐπὶ τῷ τῷ στρατηγῷ γαστέρα ἱεῖ ξυῖ ροίῳ πολλῷ, πρὸς
τῇ ἐναντίῳ, εἴτε τυχερίῳ, εἴτε φρονοῖα ἐνταῦθα βλη-
θέν. ὅπερ Βελισαρίου μὲν ὡς ἦκιστα εἶδεν, ἐδὲ δὲ οὐκ οὐκ φυλάσ-
σεσθαι, ἐδὲ πῃ ἐκτρέπεσθαι ἵχουσε. δορυφόρος δὲ τις, Οὐρί-
γατος ὄνομα, παρ' αὐτὸν ἐσσηκώς, κατένοησέ τε, ἐκ ἀποδεί-
ων τῆς Βελισαρίου γαστρός· καὶ χεῖρα τῷ δεξιᾷ προσβαλλόμε-
νος, ἔσσωσε μὲν τὸν στρατηγὸν ἐκ τῆς παραδόξε· αὐτὸς δὲ πλη-
γὴς τῷ τοξόματι, δι' οὗ μὲν περιώδιος γεγινώς ἀνεχώ-
ρησε. μὲν δὲ, τῷ ὑδρῶν οἱ ὀδοκοπέντων, ἐκέτι τῷ χεῖρα ἐνερ-
γεῖν ἵχουσαν· ἢ τε μάχῃ πρὸς ἀρξάμενῳ ἐς μέσῳ ἡμέραν ἀ-
φίκετο. καὶ τῇ Ἀρμενίων ἀνδρες ἐπὶ τῷ, ὑπὸ τε Ναρσῇ καὶ Ἀρατίῳ
πασσόμενοι, ἔργα ἐπεδείξαντο ἀρετῆς ἄξια, ἐς τὴν τῷ θυχω-
ρίαν, ἢ μάλα ἀνάντης λυγρῇ, καὶ ἐν τῷ ὁμαλῷ περιέδοντες, καὶ
κτείνοντες τῶν πολεμίων τὰς αἰσφίσις ἀντισταυώτας· ὡς
διωσόμενοι τε τὰς ἐκείνη βαρβάρους ἐτρέφαντο. οἱ τε ἄλλοι
Ρωμαῖοι ἐνδιδόντες ὁρῶντες ἡδὴ τὰς πολεμίας ἐδίωκον· καὶ ἡ
ἔσπῃ λαμπαρὰ ἐγένετο, οἷτε βάρβαροι αὐτοῖς ἐν τῷ τῷ πε-
ριβόλῳ ἐγένοντο. Ρωμαῖοι μὲν οὐκ οὐκ τῷ δεξάμενῳ διεφ-
θάρδαι, καὶ τοῖς Ισαύροις ἅπαν ἐπιτελεῖσθαι τὸ ἔργον ὥοντο.
οἱ δὲ ὅσον χάλικοι ἐνθένδε ἀφελέσθαι ἐς τὸ παντελὲς ἵχου-
σαν. οἱ δὲ πάλαι τεχνίται, ἀρετῆς ἐς τὰ ἔργα ἐπιμελόμενοι
μάλιστα, ἔπῳ δὴ καὶ ταύτῃ τῇ οἰκοδομῇ ἀνείργασαντο, ὥστε μη-
δὲ χρόνῳ, μηδὲ ἀνθρώπων ἐπιβελῇ εἴκειν. ἄπρακτοι γοῦν
οἱ Ισαυροί, ἐπεὶ δὴ Ρωμαῖους τῇ χάρις κρατήσαντας εἶδον, ἐκ
τῆς δεξάμενῳ ἀπαλλαγέντες, ἐς τὸ στρατόπεδον ἀνεχώρησαν.
διὸ δὴ Βελισαρίου τῇ τῇ ζῶντι νεκρῷ, καὶ βοτάνῃς ἐς ἀνθρώ-
πους φθορὰν ἱκανῶς πεφυκίας, ῥίπτειν ἐν τῷ ὕδατι τὰς στρα-
τιώτας ἐκέλευε. καὶ λίθον κατακαυμένῳ ἐνδελεχέσασθαι
(ὡς πάλαι μὲν Τίτανον, ταυτὶ δὲ Ἀσβεστον καλεῖν νενομί-
κασιν) ἐμβάλλοντας ἐνταῦθα σβεστύνειν· καὶ οἱ μὲν κατὰ ταῦ-
τα ἐποίουν. οἱ δὲ βάρβαροι φρέατι ἐν τῷ τῷ περιβόλῳ, ὕδαρ
τι βραχὺ ὡς μάλιστα ἔχοντι, ἐν τῷ τῷ χρόνῳ ἐλασσόνως
ἢ κατὰ τῷ χρεῖαν ἔχραντο. καὶ τὸ λοιπὸν Βελισαρίου ἔτεβί-
α τὸ χωρίον εἶλιν, ἔτετινα ἐπιβελῇ ἐπιδείξασθαι, ὕδατος
περὶ ἡ ἄλλῃ ὁταυῷ, ἐκ ἀπὸ τῇ ἐποιεῖτο, μόνῳ τῷ λιμῷ περιέσσεσθαι τῶν πολεμίων ἐλπίδα ἔχων καὶ ἀπ' αὐτῆς

A gnam instructa cinxit, ut hostibus opinio-
nem præbuerit impressionis mox undique fa-
ciendæ. Quam horrentes Gotthi, ad
pinnas stabant, ut inde hostem propelle-
rent. Interea Belisarius Isauros quinque,
fabrilis artis peritos, cum securibus aliis-
que instrumentis ad lapides cædendos ido-
neis, in receptaculum aquæ inducit,
multis protectos clypeis, omnique ope &
celeritate parietes rumpere ac diruere ju-
bet. Tum quidem Barbari, illos rati
muro succedere, se continebant, ut
eos, cum proxime accessissent, facile
telis figerent; nec dum fraudem depre-
hendebant. At ubi Isauros cryptam in-
gressos viderunt; lapides ac missilia om-
nis generis eo conjiciunt. Tum cæteri Ro-
mani omnes cursu retro pedem tulere.
B soli quinque Isauri cæpto admove-
re ma-
num, in tuto positi. Siquidem obum-
brandi loci gratia, fornix quondam imposi-
tus aquæ fuerat: quem illi ingressi densa
hostium tela ridebant. Quare Gotthi non
amplius potuerunt tenere se murorum sep-
to; sed porta, quæ illic est, patefacta,
omnes, gravi stimulante ira, in Isauros
tumultuose se effuderunt. Hortante mox
Belisario, Romani animosissime occurrere.
Fervet pugna, & quidem diu, dum se
invicem trudent, cum magna utrinque
cæde: quæ tamen Romanos afflixit gra-
vius. Nam e superiori loco repugnantes
Barbari majorem cladem afferebant, quam
ipsi acciperent. Romani tamen cedere
nolebant, præsentem & clamore excitan-
tem Belisarium reveriti. Quo tempore im-
pulsus ab hoste quopiam sagitta, sive ca-
su, sive consilio, recta in ventrem Magi-
stri militum magno stridens impetu fereba-
tur. Ad eam non advertens Belisarius,
nec cavere sibi, nec declinare poterat.
C Servatur Belisarius a Pro-
tecto-
Verum Protector quidam, cui nomen
Unigato, haud procul ventre Belisarii stans,
advertit, & prætenta dextera Magistrum
militiæ præter opinionem servavit; ipse
sagitta ictus, statim excessit prælio, do-
loris vi; nec manu in posterum uti po-
tuit, quod ejus nervi præcisi essent. Cæ-
pta mane pugna ad meridiem usque pro-
ducta est: in qua Armenii septem, qui sub
Narsete & Aratio stipendia faciebant, for-
tissime se gesserunt, in salebris loci maxi-
me ardui æque ut in plano decurrentes, at-
que hostibus, qui se obfirmarent, inferen-
tes necem; donec oppositos sibi Barbaros
terga dare coegerunt. Romani cæteri, ho-
stem videntes jam inclinari, instant: tum
fugientes aperte Barbari, in urbem se con-
jiciunt. Romani jam ab Isauris dirutum
fontis conceptaculum, & extremam incæpto
manum accessisse existimabant. At illi
ne unum quidem silicem avellere quiverant.
Artifices enim veteres, omnem artis suæ
vim operibus adhibere soliti, sic istud con-
struxerant, ut nec temporis nec hominum
injuriis cederet. Isauri igitur, ut Romanos
viderunt potiri campo; re infecta, egressi
crypta, in castra redierunt. Quapropter
militibus imperavit Belisarius, ut cadave-
ra pecudum, herbasque homini nocentis-
simas in aquam jacerent, & summe com-
bustum igne lapidem, qui quondam Calx,
hodie Asbestus vulgo dicitur (quod ignea
vis in eo non sit extincta) immitterent
extinguerentque. Dictum ac factum. In-
terim Barbari puteo, qui intra muros
erat aquæ pauperrimus, parcius uteban-
tur, quam necessitas posceret. Neque ul-
tra Belisarius vi urbem capere, vel
aquæ alius-ve rei causa moliri quid-
quam tendebat, sperans fore ut sola
fame domaret hostes; eamque ob-
N iij

Edit. Paris.
pag. 453.
Certamen.

Servatur Belisarius a Pro-
tecto-
flore.

Mira operis
firmitas.

Asbestus, re-
centius Calcis
nomen.

Edit. Paris. pag. 454. causam in custodiam tota mente incumberebat. Gotthi avida adhuc pendentes expectatione mittendi Ravenna exercitus, in summa rei cibariae angustia nihil movebant.

Fæfularum deditione.

Jam vero qui Fæfulis obsidebantur, cum vehementissime fame pressi, illius sævitiam ferre minime possent, nec venturum Ravenna auxilium sperarent, hosti se se permittere decreverunt. Itaque cum Cypriano ac Justino collocti, accepta incolumitatis fide, se & castrum tradiderunt voluntaria deditione. Cyprianus, iusto Fæfulis constituto præsidio, illos cum Rom. exercitu Auximum duxit. Quorum Duces Barbaris, Auximum habentibus, ostentans Belisarius, hortabatur ut insanire desinerent, spe, quam Ravenna obtulerat, abjecta penitus, utpote inutili; cum ipsos, ærumnis diuturnis confectos, eadem fors, quam præsidium Fæfulanum subiisset, nihilo certius maneret. Illi, re inter se multum considerata, jam fame victi, aures dictis faciles dederunt, ac de urbe tradenda assensu sunt; sed ea lege ut salvi atque incolumes cum suis opibus Ravennam irent. Hæsit hic Belisarius, sibi adversari intelligens tot ac tam fortium hostium cum illis, qui Ravennæ erant, conjunctionem. Nolebat autem mora occasionem omittere; sed Ravennam ac Vitigin petere cogitabat rebus adhuc suspensis. Ipsum enim sollicitum habebant Franci, quos Gotthis propediem suppetias venturos erat opinio. Horum adventum prævertere cum maxime vellet; nondum capto Auximo, obsidionem solvere nequibat. Intercedebant etiam milites, ut ne Barbaris permitteret exportare pecunias. Vulnera, quæ hic ab illis plurima acceperant, ostentantes, laboreque omnes enumerantes, quos in obsidione exantlaverant, eorum præmia esse affirmabant hostium devictorum spolia. Denique hinc Romanis, occasionis præcipiti lapsu; inde Gotthis fame compulsi, pacto convenit, ut Romani dimidiam pecuniarum partem inter se dividerent; Gotthi, altera retenta, in jus ac ditionem Imperatoris venirent. Hæc data utrinque fide sancita sunt: ac Duces quidem Romani, mansura pacta; Gotthi, nihil pecuniæ absconduros se promiserunt. Itaque divisa omni pecunia, occuparunt Romani Auximum; Barbari Imperatoris copiis se se admiscuerunt.

De Auximi deditione agitur.

Αφυλακῆς ἰχυρότατα ἐπεμελείτο. οἱ τε Γότθοι καταδοκού-
τες ἐτι τὴν Ραβέννης στρατὸν, ἐν πολλῇ δαπορίᾳ τὴν ἀναγκαί-
ων ἡσυχάζον.

Ἡ δὲ ἐν οἷς Φισέλῃ πολιορκούμενοι ὡς μάλιστα τῆς λιμῆς ἐπιέζοντο, φέρειν τε τὸ κακὸν ἔχουσιν οἱ τε ὄντες, ἀπειπόντες δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐκ Ραβέννης ἐλπίδα, τοῖς ἐναντίοις προχωρεῖν ἐγνώσαν. Κυπεριανὸν τοίνυν καὶ Ἰουστίνον ἐς λόγους ἐλθόντες, τὰ τε πρὸς αὐτὸν τῶν σωμάτων λαβόντες, σφᾶς τε αὐτὰς καὶ τὸ φρέγιον ὁμολογίᾳ παρέδωκαν. καὶ αὐτὰς οἱ ἀμφὶ Κυπεριανὸν ζῶν τῶν Ρωμαίων στρατῶν ἐπαγόμενοι, φρερὰν τε αὐτάρκην ἐν Φισέλῃ κατασησάμενοι, ἐς Αὐξίμον ἦλθον. Βελισάριος δὲ αὐτῶν τὰς ἡγεμένους τοῖς ἐν Αὐξίμῳ βαρ-
βάροις αἰεὶ ἐνδείκνυμενος, ἐκέλευε τῆς δαπορίας μεθιδέσθαι, τὴν ἐκ Ραβέννης δαπορῆσαι μένους ἐλπίδα. δι' ἧς ὄνησίς τις.

Βὲ μὴ ποτε εἰδὲ αὐτοῖς εἶσαι. ἀλλ' ἐπὶ πλείστον τῇ ταλαιπω-
ρίᾳ κεκακωμένοι, εἰδὲν ἡσόντες αὐτὸν τύχης τοῖς ἐν Φισέ-
λῃ ἀφίζονται. οἱ δὲ πολλὰ ἐν σφίσι αὐτοῖς λογισάμενοι, ἐπεὶ δὴ τῆς λιμῆς ἐκέτι ἀντεῖχον, τὰς τε λόγους ἐνεδέχοντο, καὶ παραδοῦναι τὴν πόλιν ἡξίουν, ἐφ' ᾧ αὐτοὶ ἀπαθείς κα-
κῶν ζῶν τοῖς χρήμασιν ἐπὶ Ραβέννης πορεύσονται. διὸ δὴ Βελισάριος τοῖς παρῶσι διηπορεῖτο, πολεμίους μὲν τοῖς τε
τὴν ἀρετὴν καὶ τοσούτης τὸ πλῆθος, τοῖς ἐν Ραβέννῃ ἀναμί-
γνυθαι, ἀξύνφορον οἰόμενος. τῷ δὲ καὶ ὑπερῆσαι ὡς ἦκιστα ἡδελεν, ἀλλ' ἐπὶ Ραβένναν τε καὶ Οὐίτιγιν, ἡγεμένων ἐτι τῶν
παραγμάτων, εἶναι. Φράγγοι δὲ αὐτὸν ζυυεπάρασον, Γότ-
θοις ἐπικυρεῖν ἀφίξεσθαι αὐτίκα δὴ μάλα ἐπίδοξοι ὄντες. ἂν δὲ προτερῆσαι τὴν παρῶσαν ἐν σφῶν ἔχων, ἐκλύειν
τὴν προσεδρείαν, μὴ πῶ Αὐξίμον ἀλίσσης, ἔχουσιν τε λῶν.

Οἱ τε στρατιῶται ἐκ εἰων ζυγχαρεῖν τοῖς βαρβάροις τὰ χρή-
ματα, ἔπο μὲν πολλὰ τραύματα ἐνδείκνυμενοι, ἀπερ ἐν-
ταῦθα πρὸς αὐτῶν δεξάμενοι ἔτυχον. πόνης δὲ πάντας ἀ-
παρθμοῦντες τὰς ἐν ταύτῃ σφίσι τῇ πολιορκίᾳ ζυμπε-
πνοκότας ὡν δὴ ἄλλα εἶναι τῶν ἡγεμένων τὰ λάφυρα ἰχυ-
εῖζοντο. τέλος δὲ οἱ τε Ρωμαῖοι, καὶ ὑπερῆσαι ἀναγκαζέν-
τες, καὶ Γότθοι τῆς λιμῆς βιαζόμενοι, ζυυίσαν, ἀλλήλοισι, ἐφ'
ᾧ τῶν μὲν χρημάτων τὰ ἡμίσεια Ρωμαῖοι ἐν σφίσι αὐτοῖς
ἔχοντο. τὰ δὲ λειπόμενα Γότθοι ἔχοντες, βασιλέως
κατήκοοι ὄσιν. ἐκάτεροι τοίνυν ὑπὲρ τῶν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐδο-
σαν, Ρωμαίων μὲν οἱ Ἀρχοντες, τὰ ζυγκείμενα κύρια εἶ-
ναι. Γότθοι δὲ τῶν χρημάτων εἰδὲ οἱ, τοιοῦν δαποκρύπτε-
σθαι. ἔπο τε δὴ τὰ χρήματα πάντα ἐνεύμαντο. καὶ Ρωμαῖοι
μὲν Αὐξίμον ἔχον, οἱ δὲ βάρβαροι τῆς βασιλείας στρατεύ-
ματι ἀνεμίγνυτο.

C A P U T X V I I I .

Belisarius Ravennam commeatibus intercludit. A Francorum Regibus & Belisario missæ ad Visigin legationes. Incensa Ravennæ horrea. Gotthorum, qui in Alpibus Cortiis degebant, deditione.

pag. 455. *Ravenna com-
meatibus in-
tercluditur.* **P**OTITUS Auximo Belisarius, Ra-
vennam obsidere contendit, eoque
omnes copias ducit. Præmissis illuc
cum manu valida Magno injungit, ut
Padi ripam continenter obeundo, Got-
thos ea parte commeatibus intercludat.
Vitalius, qui ex Dalmatia cum co-
piis advenerat, alteram fluminis ri-
pam infedit. Hic ipsis eum attulit
Fortuna casum, quo manifeste pro-
bavit, se pro arbitrio de utriusque
gentis rebus constituturam. Antea
Gotthi magnam scapharum vim, quas
contraxerant in Liguria, in Padum
deduxerant; & cum eas frumento a-

DEΠΕΙ δὲ Βελισάριος Αὐξίμον εἶλε, Ραβένναν πολιορ-
κεῖν ἐν σφῶν ἐποιεῖτο, καὶ ἅπαν τὸ στρατεύμα ἐνταῦθα
ἐπῆγε. Μάχροντες πέμψας ζῶν πλῆθει πολλῶν ἐπὶ Ραβέν-
νης εἶναι ἐκέλευε, Πάδαν τε τὴν ποταμὴν τὴν ὁχθρὴν αἰεὶ πε-
ριόντα, φυλακὴν ἔχειν, ὅπως δὴ μὴ τὸ λοιπὸν ἐνθὲνδε οἱ
Γότθοι τὰ ἐπιτήδεια ἐσκομίζωνται. καὶ Βιτάλιος δὲ οἱ ζῶν
στρατῶν ἐκ Δαλματίας ἀφικόμενος, ὁχθρὴν τὴν ποταμὴν ἔτε-
ραν ἐφύλασεν. ἐνταῦθα αὐτοῖς ζυυέβητις τύχη, δὴλωσιν
ἀντικρυς ποιημένη, ὅτι δὴ αὐτὴν πυρτανόσκει ἀμφοτέροις τὰ
πράγματα. συχνὰς γὰρ οἱ Γότθοι ἀκάτως πρότερον ἐν Λιγυ-
ροῖς συλλέξαντες, ἐς τὸν Πάδον κατέβησαν. ὥς περ ἐμπλησά-

μυροσίτε τε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, πλεῖν ἐπὶ Ραβέννης διανοοῦντο· ἔπειτα δὲ τὸ ποταμὸν τὰς ὕδωρ ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ὑπέληγεν, ὥστε αὐτῶν ναυτίλλεσθαι τὸ παράπαν ἀδύνατα ἦν, ὥς ἐπελθόντες Ρωμαῖοι τὰς ἀκάτας ξυῖ τοῖς φορτίοις ἀπασιν εἶλον. ὅτε ποταμὸς καὶ πολλῶν ὕστερον ἐς ῥοαὺν ἐπανίων τὴν καθήκοντα, ναυσίπορος τὸ λοιπὸν ἐγένετο. τὸ δὲ αὐτὰς ξυμβῶναι, καὶ πῶποτε πρότερον ἀκοῇ ἴσμεν. ἤδη τε οἱ βάρβαροι τῶν ἐπιτηδείων ὑποσπανίζεν ἤρξαντο. ἔτε δὲ δὲ κόλπου τι ἐσκομίζεσθαι τὰ ἰονία εἶχον, θαλασσοκρατούμεν πανταχῇ τῶν πολεμίων καὶ τὸ ποταμὸν ἀπεκένειντο. γινόντες δὲ οἱ Φράγγων ἄρχοντες τὰ ποιήματα, προσποιεῖσθαι τε τὴν Ἰταλίαν ἐθέλοντες, πρέσβεις παρὰ τὸν Οὐίτιγιν πέμπουσι, ξυμμαχίας ὑπόχεσιν προτείνοντες, ἐφ' ᾧ τῆς χάρας ξυῖ αὐτὰς ἄρξαι. ὅπερ Βελισαρίου ὡς ἤκουσεν, πρέσβεις καὶ αὐτὸς ἀντερουῦντας Γερμανοὺς ἐπέμψεν ἄλλους τε, καὶ Θεοδοσίον τὸν τῇ οἰκίᾳ τῇ αὐτῇ ἐφεστῶτα.

Πρῶτοι μὲν οὖν οἱ Γερμανῶν πρέσβεις Οὐίτιγιδι ἐς δ' ἐλθόντες, ἐλέξαντο αὐτῷ. Επεμψάν ἡμᾶς οἱ Γερμανῶν ἄρχοντες, συγγεραίοντες μὲν ὅτι δὴ πρὸς Βελισαρίῳ πολιορκεῖσθαι ὑμᾶς ἤκουσαν· τιμωρεῖν δὲ ὑμῖν τὰ χεῖρα καὶ τὸ ξυμμαχικὸν ἐν σπῆδι ἔχοντες, τὸ μὲν οὖν στρατόπεδον ἀνδρῶν μαχίμων, ἐχ' ἡσόν ἡὲς μυριάδας πεντήκοντα, ἤδη καὶ τὰς Ἀλπεῖς ὑπερβεβηκέναι οἴομεθα· ἐς πελίκισι τὴν Ρωμαίων στρατιὰν ὑμῶν πασαν ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ καταχάσσειν ἀρχόμεν. ὑμᾶς δὲ καὶ τῶν θαλασσομένων τῇ γνώμῃ ἐπεσθαι ἀξίον· ἀλλὰ τῶν ἐκ κίνδυνον πολέμου ὄντοί τε τῇ ἐς Γότθους κατισταμένων. ἄλλως τε, ὡς μὲν τὰ ὅπλα ξυῖ ἡμῖν ἔλθοιτε, ἐδεμία λελεῖσθαι Ρωμαίοις ἐλπίς ἀμφοτέροις τοῖς στρατεύμασιν ἐς χεῖρας εἶναι· ἀλλὰ αὐτόθεν πόνος ἐδένι ἀναδησόμεθα τὸ τὸ πολέμου κράτος. ὡς δὲ γε ξυῖ Ρωμαίοις τεταχόνται Γότθοι, ἐδ' ὡς τῶν Φράγγων ἐδνει ἀνδράξουσιν (καὶ ὅς ἔστι ἀντιπάλαι τῆς διωμέως ὁ ἀγὼν εἶναι) ἀλλὰ περὶ εἶναι ὑμῖν τὸ ξυῖ τοῖς πάντων πολεμικαῖς τῶν ἡσῶνται. ἐπὶ πρὸν δὲ κακὸν εἶναι, παρὸν κινδυνὸς ἐκτὸς σάζεσθαι, πολλὴ ἀνοία. ὅλως δὲ ἀπίστον πᾶσι βαρβάροις τὸ Ρωμαίων κατέσκηχένος, ἐπεὶ καὶ φύσει πολέμιόν ἐστιν. ἡμεῖς μὲν οὖν ξυνάρομεν τε βελομένοις ὑμῖν Ἰταλίας ἀπάσης καὶ τὴν χώραν διοικησόμεθα, ὅπῃ ἂν δοκῇ ὡς ἀρεστὰ ἔχειν. σέ ἔτι καὶ Γότθος ἐλθεῖν εἰκός, ὅ, τι ἂν ὑμῖν ξυνοίσειν μέλλῃ. Φράγγοι μὲν ποταμῷ εἰπον. παρελθόντες δὲ καὶ οἱ Βελισαρίῳ πρέσβεις, ἐλέξαντο αὐτῷ. Ὡς μὲν ἐδέν ἂν τῶ βασιλέως στρατῷ λυμανεῖται τὸ τὸ Γερμανῶν πλῆθος, ὅπερ ἔστι δεδιττεσθαι ὑμᾶς ἀξίον, τί ἂν τις ἐν ὑμῖν μακρολογίῃ; οἷς γε δὲ μακρὰν ἐμπειρίαν, ἀπασαν ἐξέπιστασθαι τὴν τὸ πολέμου ῥοπλὴν ξυμβαίνει, καὶ ὡς ἡμεῖς ἀρετὴν ἀνθρώπων ὁμίλῳ φιλεῖ εἰλασθῆναι. ἐῷ μὲν δὲ λέγειν, ὅτι ἐπὶ πάντων μάλιστα βασιλεὺς πάρεσι, πλήθει στρατιωτῶν περιεῖναι τῶν πολεμίων. τὸ δὲ δὴ τὰ πῶν πρὸς, ὅς ἔστι αὐχέσιν ἐς πάντας βαρβάρους, μετὰ γε Θεοίγγους καὶ τὸ Βεργουνζιόνων ἔθνος, καὶ ἐς τὰς ξυμμαχίας ὑμᾶς, παρὰ τὴν ἀνδρῶν ἐπιδείκνται. ὡς ἡμεῖς γε ἡδεῖας ἂν Φράγγους ἐροίμεθα, τίνα ποτὲ μέλλοντες ὁμῇ εἶδαι Θεόν, τὸ τὸ πίστεως ὑμῖν * ἡ χυρὸν ἡ χυρὸν δῶσειν; καὶ ὅς ἡδη αὐτοῖς ὁμωμοσμένοι, ὅντινα τετιμῆκασιν ἔσπον, ἐπίστατε δὴ πού. οἱ γε παρ' ὑμῶν ἐπὶ ξυμμαχία κεκομισμένοι, ἐχ' ἡσόν ὑμῖν τὰ κινδυνὸς ξυνάρασαι ἐδαμῶς ἐγνωσαν· ἀλλὰ καὶ ὅπλα ἔσπον ἀναίδῳ καθ' ὑμῶν εἶλοντο, εἰ τις ἐν ὑμῖν τὴν πρὸς τῷ Πάδῳ ξυμπεπτωκότων δρασσέει λόγος καὶ τί δειτὰ φθάσαντα λεγοντας. ἐλέγχειν τὸ τὸ Φράγγων ἀσέβημα· τὴν παρῆσιν αὐτῶν πρέσβεας, ἐδέν ἂν γένῃ) μιαιώτερον. ὡς περὶ τῶν σφίσι ἐπιλεησμένοι ὁμολογημένων τε καὶ τῶν ξυμθῆκαις ὁμωμοσμένων, κοινωνεῖν τὴν πάντων δὲ τὴν παρ' αὐτῶν βοήθειαν ἐσομένῳ ὑμῖν ἀξίον. ὡς δὲ καὶ τούτου παρ' ὑμῶν τύχῳ, ὥς ἐξωλεθῆναι Γότθους τῷ Φράγγων

Aliisque com meatibus impleissent, Raven-
nam navigare consilium erat. Tunc au-
tem fluvius ita decrevit, ut impar esset
ferendis navibus, quasi Romanos expecta-
ret: qui supervenientes, scaphas & om-
nia, quibus onustæ erant, ceperunt.
Paulo post ad convenientem sibi cursum
rediens amnis, navigabilem se se præ-
buit: quod ipsi numquam antea contigis-
se audivimus. Jam cibariorum penuria
laborare cœperant Barbari; cum nec per
sinum Jonium invehere quidquam possent,
Romanis ubique mari dominantibus; nec
flumen ipsis pateret. De his certiores
facti Francorum Reges, quibus in animo
erat Italiam adungere ditioni suæ, ad
Vitigin legationem mittunt, pollicen-
tes belli societatem, ea conditione,
ut Italiæ cum ipso imperent. Quod
ubi audiit Belisarius, Legatos & ipse de-
stinat Germanis contradicuros; Theodosium
videlicet domus suæ Præfectum, alios-
que.

Priores ad Vitigin intromissi Germano-
rum Legati orationem hanc habuerunt:
Huc nos miserunt Germanorum Principes,
graviter ex eo solliciti, quod a Belisario
obsideri vos audierunt, & nihil non agen-
tes, ut vobis pro sociali officio quamprimum
opitulentur. Jam certe non minus
quingenta millia virorum fortium superasse
Alpes credimus: de quibus hoc jactamus ve-
re, primo illos congressu Romanum omnem
exercitum securibus obruturos. Vos autem decet
sententiam sequi, non eorum, qui vobis ju-
gum servitutis imponunt; sed qui in dimica-
tionem veniunt, summo in Gothos adducti stu-
dio. Accedit in primis, quod si nobiscum ar-
ma ceperitis, Romanis nulla spes reliqua fu-
tura est utrumque exercitum sustinendi; sed
eos illico labore nullo debellabimus. Sin Got-
thi cum Romanis vires sociabunt; nec sic qui-
dem Francorum genti resistent (iniquus enim
congressus erit) at certo tandem cum natione
vobis inimicissima profigabimini. Extremæ au-
tem dementia est in exitium manifestum rue-
re, cum absque ullo belli discrimine offertur
salus. Præterea Romana gens plane infida est
Barbaris, odio, a natura insito, intercedente.
Cæterum universæ Italiæ vobiscum, si vultis,
imperabimus, & regiminis formam, quæ
videbitur optima, sequemur. Jam tuum est
& Gotthorum amplecti, quæ vobis conducent.
Hæc Franci. Tum progressi Belisarii Ora-
tores, hæc fere locuti sunt. Germanorum mul-
titudinem, quam isti vobis ad terrorem offen-
tant, Imperatoris copiis nihil nocituram, quid
attinet demonstrare pluribus apud vos; qui in
quo situm omne belli momentum sit, neque ho-
minum ingenti numero virtutem cedere, longa
jam experientia didicistis. Omittimus quod ne-
mo æque, ut Imperator, hostem potest supera-
re militum numero. Fidem autem, quam isti
Barbaris omnibus servare se gloriantur, post
Thoringos & Burgundiones, in vos quoque so-
cios suos quam certa sit, declararunt. Libenter
sane rogaverimus Francos, quo tandem jurato
numine, certum fidei pignus vobis daturi sint?
Si qua enim apud vos rerum fama adhuc
manet, quæ ad Padum contigerunt, scitis
profecto, quo Deum modo, per quem jam
proxime juraverant, venerentur, qui a vobis
in societatem assumpti, non modo recusarunt
arma vobis jungere, sed in vos etiam tam
impudenter verterunt. Verum quid opus est
præterita repetere, ut Francorum impietas
pateat; cum hac ipsa legatione scelestius ni-
hil fieri queat? Perinde enim ac si peni-
tus e memoria excidissent pacta, quæ jure-
jurando firmarunt; jam volunt ut futurum
auxilium remuneremini rerum omnium ve-
strarum communione. Si vero a vobis
id consequantur, ut Gotthi cum Franco-
rum exercitu coeant; videre vestrum est,

Fortuna Ro-
manis mirifice
favet.

Francorum ad
Vitigin lega-
tio.

Edit. Paris.
pag. 455.

Legatorum
Rom. oratio.

* ὅπερ

* ἐχρὸν

quo demum evasura sit eorum cupiditas inexplabilis.

Edit Paris.
pag. 457.

Incenta Ra-
vennae horrea.

Res gestæ in
Alpibus Cottias.

pag. 458.

Secundum hanc Legatorum Belisarii orationem, Vitigis, longa cum Gotthorum optimatibus habita consultatione, cum Imperatore pacisci maluit, & Francos inanes remisit. Ex eo die Romani & Gotthi inter se Legatos de pace missitarunt, nihilo interea segnius invigilante Belisario, ne Barbari commeatus acciperent. Ac Vitalium quidem in agrum ire Venetum, & pleraque loca adsciscere sibi iussit. Ipse missis in ripam ulteriorem Indigere, utrinque Padum obsedit; ut Barbari, magis magisque remissis cibariis inopia animis, ad eas conditiones, quas vellet, accederent. Monitus vero magnum frumenti numerum Ravennæ adhuc in horreis servari publicis, civium quemdam pecunia induxit, ut igni clam injecto, horrea cum frumento corrumpere: quod de sententia quoque Matasynthæ, uxoris Vitigis, factum perhibent. Repentinum illud frumenti incendium alii occulta fraude, alii ictu fulminis contigisse existimabant. Utraque suspicio Gotthos ac Vitigin in majores redigebat angustias; cum nec sibi fidere jam ipsi possent, seque a Deo oppugnari crederent. Hæc ibi gesta sunt.

In Alpibus vero, quæ Gallos a Liguribus discludunt, & a Romanis Alpes Cottias appellantur, multa sunt castella; quæ Gotthi, magno numero, viri fortes, cum uxoribus ac liberis incolebant, ac præfidiis tenebant. Audiens Belisarius meditari illos deditionem, unum e suis, cui nomen Thomæ, eo misit cum paucis, ut fide data, regionis illius Barbaros in potestatem pacatione suscipere. Cum ad Alpes pervenissent, Sisigis, qui illius tractus præfidiis imperabat, in quoddam e castellis, quæ dixi, ipsos accepit, & cum se ipse dedit, tum cæteros perpulit, ut idem facerent. Hoc interim spatio Urajas Ravennæ succurrere properabat cum virorum quatuor millibus, quos e Liguria Alpiumque castellis delegerat. Hi, cognita Sisigis defectione, timentes suis relictis domi, eo primum se se conferre voluerunt. Quamobrem Urajas cum omni exercitu ad Alpes Cottias venit, & Sisigin ac Thomam obsidet. Cujus rei nuntio exciti, qui proxime Padum erant, Joannes Vitaliani ex sorore nepos, atque Martinus, cum omnibus copiis subsidio currunt. Alpina castella aliquot cursim aggressi, primo impetu occupant, & captivos abducunt eorum incolas. Quo in numero multi erant illorum liberi & uxores, qui sub Uraja militabant, & quorum plerique ex eorum præfidiis castellorum deducti, ipsum sequebantur. Hi sua teneri capta simul ut audierunt, a Gotthorum exercitu desciverunt ad Joannem. Quo factum, ut Urajas neque ibi quidquam proficere, nec Gotthis Ravennæ periclitantibus subvenire potuerit: sed cum parva manu reversus in Liguriam re infecta, ibi subsederit. At Belisarius arbitratu suo Vitigin & Gotthicam nobilitatem, Ravennæ arctius in dies premebat.

Α στρατός, εἰς τί ποτε αὐτοῖς τελευτήσει τὸ τῆς χρημάτων ἀκρόρεσον, εἰκὸς γὰρ λογίζεσθαι.

Τοσαῦτα μὲν οἱ Βελισαρίου πρέσβεις ἔλεξαν. Οὐτίγιν δὲ ξυὺ Γότθων τοῖς ἀείστοις πολλὰ κοινολογησάμενος, τὰς τε πρὸς βασιλέα ξυωθήκας εἴλετο, καὶ ἀπαράκτους ἀπέπεμψατο Φράγγους καὶ τὸ λοιπὸν Γότθοι μὲν καὶ Ρωμαῖοι πρὸς ἀλλήλους ἐπεκηρυκεύοντο ἥδη. Βελισαρίος δὲ ἐδέν τι ἦσαν ἐπύλασσε τὸ μὴ τοῖς βαρβάροις τὰ ὑπιτήδεια ἐσπομίζεσθαι, καὶ Βιτάλιον μὲν εἰς Βενετίας ἰόντα, τὰ πλεῖστα ἐπαγαγέσθαι τῆς ἐκείνῃ χωρίων ἐκέλευεν αὐτὸς δὲ Ἰλδίγερὰ ἐπιπέμψας, τὸν Πάδον ἐφύλασσαν ἐκατέρωθεν ὅπως τε οἱ βάρβαροι μάλλον ὑπὸ τῆς ἀναγκαίᾳ ἐνδύσασσι, καὶ τὰς ξυωθήκας ποιήσωνται ἢ αὐτὸς βέλεται. καὶ ἐπεὶ σίτον πολλὴν ἐν δημοσίοις οἰκήμασιν ἔτι ἐν τῇ Ραβέννῃ δοκεῖσθαι ἔγνω, ὅτι τινα ταύτῃ ἀκημένων ἀνέπεισε χρήμασι, ταῦτα δὲ τὰ οἰκήματα ξυὺ τῆς σίτῃ λάθρα ἐμπαρήσασθαι φασὶ καὶ γνώμῃ Μαρτσουίνου, τῆς Οὐτίγινος γυναικὸς, ταῦτα ὑπολαλέναι. ἐπεὶ δὲ τὸ σίτος ἐκ τῆς αἰφνιδίως ἐκείνου, οἱ μὲν τινες ἐξ ἐπιβουλῆς γεγενῆσθαι τὸ ἔργον ὑπέτοπαζον. οἱ δὲ κεραυνῶ τὸν χῶρον βεβλήσθαι ὑπὸ πτόλον ἐκάτερα ἔλογίζοντο οἱ Γότθοι τε καὶ Οὐτίγιν, ἐς ἀμνηχανίαν ἔτι μᾶλλον ἐπέπιπτον. οὐδὲ σφίσιν αὐτοῖς πιστεύειν τοιοπὸν ἔχοντες, ὅτι πρὸς τὴν Θεοῦ πολεμείναι οἱ ὄμνουν. ταῦτα μὲν ταύτῃ ἐπαράσσετο.

Εκ δὲ Αλπεσιν, αἱ Γάλλους τε Λιγύρους διορίζοντες, (ὅς περ Αλπεῖς Σκυθίας καλεῖται Ρωμαῖοι, φρέσια συχνὰ ξυμβάλλει εἶναι. καὶ τὸ Γότθοι ἐκ παλαιῶ πολλοὶ τε ὁ ἀείστοι, ξυὺ τε γυναιξὶ καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, ἀκημένοι, φυλακῇ ἔχον. ὥσπερ ἐπεὶ οἱ βέλεσθαι Βελισαρίος προχωρεῖν ἤκουσε, τῆς οἱ ἐπομένων τινος, Θωμᾶν ὄνομα, ξυὺ ὀλίγοις τισὶ παρ' αὐτῶν ἐπέμψεν, ἐφ' ὧ δάντες τὰ πρὸς παρασησονται ὁμολογία τὰς ταύτης βαρβαρίας. καὶ αὐτὸς ἐς τὰς Αλπεῖς ἀφικομένης Σίσιγιν, ὃς τῆς ἐνταῦθα φυλακτικῆς ἤρχην, ἐν τῇ φρουρίᾳ δεξάμενος, αὐτὸς τε προσεχώρησε, καὶ τῆς ἀλλήλων ἐκείσεως τὸ ἦγεν. ἐκ τούτῳ δὲ Οὐράϊας τετρακχιλίου Λιγούρους τε καὶ τῆς ἐν ταῖς Αλπεσὶ φρουρίᾳ ὑπολαξάμενος, ἐπὶ Ράβενναν, ὡς βοηθήσων, καὶ τὰχος ἦεν. οἱ περ ἐπεὶ δὴ τὰ Σισίγινι πεπραγμένα ἐπύθοντο, ἀμφὶ τοῖς οἰκείοις δεδιότες, ἐνταῦθα πρῶτον ἠξίου εἶναι. διὸ καὶ Οὐράϊας παντὶ τῷ στρατῷ ἐς τὰς Αλπεῖς τὰς Σκουθίας ἦλθε, καὶ τὸν Σίσιγιν ξυὺ τοῖς ἀμφὶ τὸν Θωμᾶν ἐπολιόρκει. ταῦτα Ἰωάννης τε, ὁ Βιταλιανῆ ἀδελφιδόου, καὶ Μαρτίνος πυδόμενοι (ἀγχοπᾶτω δὲ Πάδου τὴν ποταμὸν ὄντες ἐκ τῆς χαλκῆς) καὶ τὰχος ἐβόησαν παντὶ τῷ στρατῷ. ὅτῳ ἐν ταῖς Αλπεσὶ φρουρίᾳ τισὶν ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπεισπεσόντες, εἶλον. καὶ τὰς ἐνταῦθα ἀκημένους ὑδραπόδισαν. ἐν τοῖς παῖδας τε συχνούς καὶ γυναῖκας τὴν ὑπὸ τῇ Οὐράϊα στρατευομένων ξυνέπεισεν εἶναι. πλεῖστοι γὰρ αὐτῶν, ἐκ τῶν δὴ τῆς φρουρίᾳ ὁρμώμενοι εἶποντο. οἱ περ, ἐπεὶ ἀλῶναι τὰ σφέτερα αὐτῶν ἔμαθον, ὑποταξάμενοι τῷ Γότθων στρατοπέδῳ ἐκ τῆς αἰφνιδίως, τοῖς ἀμφὶ τῇ Ἰωάννῃ προχωρεῖν ἔγνωσαν, καὶ ἀπ' αὐτῆς Οὐράϊας ἔτε τι ἐνταῦθα ἀνύττειν, ἔτε τοῖς ἐν Ραβέννῃ κινδυνεύοντι Γότθοις βοηθεῖν, ἵχυσον. ἀλλὰ ἀπαράκτος ἐς Λιγυρίαν ξυὺ ὀλίγοις ἔλθων, ἡσυχῇ ἔμμε. καὶ Βελισαρίος κατ' ἐξέσταν Οὐτίγιν τε, καὶ Γότθων τὰς δοκίμους, ἐν Ραβέννῃ καθεῖρξεν.

* Κωτίαι

CAPUT XXIX.

Justinianus ad vitigin Legatos de pace mittit. Pactis conventis subscribere renuit Belisarius. Coacto Ducum consilio pacem dissuadet. Gothibus Regnum deferentibus assentiri se simulans & ipsos fallens, Ravennam ingreditur. Vitigin capit. Tarvisum & loca alia quaedam occupat.

ΤΟΤΕ δὴ καὶ πρὸς βεῖς ἐκ βασιλέως ἀφίκοντο, Δομνίκος Ἀ
 τε & Μαξιμίνος, ἐκ βελῆς ἄμφω, ἐφ' ᾧ τὴν εἰρήνην
 καὶ τὰς ποιεῖσονται. Οὐτίγιν μὲν πλεῖστα τὸ ἡμισυ τῆ βα-
 σιλικῆς φέρεται, χώρας τε ἀρχαῖν ἢ ἐκτὸς Πάδης ποταμῆς ἐ-
 σὶ τῇ δὴ χρημάτων τὸ ἡμισυ, βασιλέως εἶναι καὶ* αὐ-
 τῶν ὅσα ἐντὸς Πάδης ποταμῆς ὑπῆκοα ἐς ἀπαγωγὴν φόρου
 ποιήσασθαι. Βελισαρίῳ τε οἱ πρὸς βεῖς τὰ βασιλέως γράμ-
 ματα δέξαντες, ἐς Ράβενναν ἐκομίσθησαν. μαθόντες δὲ
 Γότθοι καὶ Οὐτίγιν ἐφ' ᾧ ἤκοιεν, ἄσμενοι καὶ ταῦτα ὡμο-
 λόγησαν ἀπονδᾶς θήσεσθαι. ἀπερ' ἀκέσας ὁ Βελισαρίος,
 ἡ χαλκὴ, ἐν συμφορᾷ μεγάλῃ ποιεῖσθαι, εἰ μή τις αὐτῷ ἐάνη,
 παρὸν εἶδεν ἰόντων, τὸ, τε κράτος τῆς πολέμου παντὸς φέρεται,
 καὶ δορυάλων Οὐτίγιν ἐς Βυζάντιον ἀγαγεῖν. ἐπειδὴ τε οἱ
 πρὸς βεῖς ἐκ Ράβεννης πρὸς αὐτὸν ἵκοντο, γράμμασιν οἱ κείους
 ἐπὶ ῥῶσαι τὰς ξυμπάσας ἡκιστα ἠθέλην. ὅπερ οἱ Γότθοι αἰ-
 δόμενοι, τότε δολερῶς τῇ εἰρήνῃ σφίσι Ρωμαίους προτείνε-
 σθαι ὑπετόπαζον, καὶ ὑποφίαν αὐτὰς μεγάλῃ ἐχθρόντο. ἀντι-
 κρῖς τε ἡδὴ ἔφασκον, ἀνὰ τῇ Βελισαρίῳ γραμμάτων τε καὶ
 ὀρκῶν, ὅποτε ξυμπάσας πρὸς αὐτὰς θήσεσθαι. ἀκέσας δὲ
 Βελισαρίος λοιδορεῖσθαι οἱ τ' ἀρχόντων τινὰς, ὡς δὴ, ἐπιβου-
 λῶν τοῖς βασιλέως πράγμασι, τὸν πόλεμον καταλύειν ἐ-
 δαμῶς βέλαιτο, συγκαλέσας ἅπαντας, Δομνίκον τε καὶ Μα-
 ξιμίνον παρόντων, ἐλέξε τοιαῦτα. Τὴν μὲν τῆς πολέμου τύχην
 ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ὡς ἡκιστα εἶσθαι, αὐτὸς τε οἶδα, καὶ ὑμῶν ἐ-
 καστον ταῦτά μοι γινώσκουσιν ὑπὲρ αὐτῆς οἶμαι. πολλοῖς τε ἐ-
 πίδοχος, ὅτι δὴ αὐτὰς ἀφίξε, ὅσα ἢ τ' νίκης ἐλπίς ἐσφι-
 λεῖ καὶ τοῖς δεδυσυχηκεῖν δοκῇσι, τ' ἐχθρῶν ἡδὴ παρὰ δόξαν
 περιεῖναι ξυνέβη. διὸ δὴ χεῖρ αἰ φημι πρὸς ὑμῶν τῇ εἰρήνῃ
 βελομένης, ἐπὶ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα προβάλλεσθαι μόνον.
 ἐφ' ἐκείτερα ἢ τὴν ἀπόβασιν εἶσεσθαι σφίσι ἐν νῶ ἔχοντες,
 ἔγωγε αἶρεσιν ποιεῖσθαι τὴ γνώμη. τῶν δὲ ποιεῖσθαι ὄντων,
 ὑμᾶς τε τὰς ξυμπάσοντας, καὶ τὰς δὲ τὰς βασιλέως πρὸς βεῖς,
 ξυμπαγεῖν ἐδοξεν ἐμοὶ ὅπως ἐν τῇ παρόντι κατ' ἐξουσί-
 ας ἐλόμην, ὅτι αὐτὸ βασιλεὺς ξυνοίσει δοκῇ, μή τινα ὀπίσω
 τ' ἀργμάτων κατ' ἐμὴ ποιήσῃ μεμψιν. τῇ δὲ ἀποπρωτά-
 των αὐτῶν, σιωπᾶν μὲν ἔως ἔξω ἐλθεῖν τὰ κρείσσων σκο-
 πεμένοις δὲ τ' ἀπὸ τῆς τύχης ἀπόβασιν, τὰς αἰτίας ποιεῖσθαι.
 ὅσα μὲν οὖν ἐς τὴν τῆς πολέμου ἀφύπνιν βασιλεὺς τε δέδοκται,
 καὶ Οὐτίγιν δὲ βελομένης ἐστίν, ἐπίσταδε δὴ πρ. εἰ καὶ ὑμῶν
 ξυμφορὰ ταῦτα εἶναι δοκεῖ, λέγετε παρελθὼν ἕκαστος. εἰ
 μὲν τοι πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν οἶδατε Ρωμαίοις ἀνασώσασθαι
 οἷοί τε εἶναι, καὶ τῇ πολέμῳ τ' ἐπικράτῃσιν ποιήσασθαι, ἐ-
 δὸν καλύψει μηδὲν ὑποσσελαμένους εἰπεῖν. ταῦτα εἰπεῖ Βελι-
 σαρίος εἰπὼν, ἅπαντες ἀντικρὺς ἀπεφώνησαν, τὰ βασιλέως
 βελομένα βέλτιστα εἶναι. καὶ δὲν αὐτὰς οἱ ἄς τε εἶσεσθαι
 περαιτέρω τὰς πολέμους ἐργάζεσθαι. Βελισαρίος ἡσθεὶς
 τῇ ἀρχόντων τῇ γνώμῃ, γράμμασιν αὐτῶν ἡξίαν δηλώσας,
 ὡς μὴ ποτε αὐτῶν ἀρνηθεῖεν. οἱ καὶ γράψαντες ἐν βιβλί-
 ῳ ἐδήλουν, ὅτι οἱ τε εἶναι περὶ εἰσεσθαι τῇ πολέμῳ τῇ
 ἐναντίων.

Ταῦτα μὲν ἐν τῇ Ρωμαίων στρατοπέδῳ ἐγένετο. Γότθοι καὶ
 τῇ λιμῇ πιεζόμενοι, ἐκείνῃ τε αὐτὴν τῇ παλαιᾷ δυνά-
 μει, Οὐτίγιν δὲ μὲν τῇ ἀρχῇ ἡχθοντο, ἄτε ὡς μάλα δεδου-
 συχηκὸς βασιλεὺς ἡ προχωρεῖν ὤκνην, δεδιότας ἄλλο μὲν ἐ-
 1 xocopijs

ΤU N C temporis affuere Imperatoris Le-
 gati, Domnicus & Maximinus, Senatores ambo; his pacem facturi con-
 ditionibus: ut Vitigis, regis gazæ re-
 tenta parte dimidia, in Transpadanis o-
 ris regnaret: Imperator alteram gazæ par-
 tem & ab omnibus Cispadanis annum
 vestigal acciperet. Legati, communica-
 tis cum Belisario Augusti litteris, Ra-
 vennam ivere: quibus Gotthi ac Viti-
 gis, cognito eorum adventus consilio,
 lubentissime promiserunt, pacem se iis-
 dem conditionibus pacturos. Quod ubi
 rescit Belisarius, dolore exarsit, gra-
 vissime ferens, quod cum posset nullo
 negotio plenam adipisci victoriam & By-
 zantium Vitigin captivum deportare;
 neutrum sibi permetteretur. Postquam Ra-
 venna ad ipsum Legati reversi sunt, Subscribere
 renuit Belisa-
 rius.
 pacta conventa suis confirmare litteris no-
 luit. Quo Gotthi cognito, in animum
 induxerunt, sibi a Romanis fraudulen-
 ter offerri pacem, deque illis pessime
 suspicari cœperunt. Quin etiam præcise
 negarunt se pacem cum ipsis con-
 flaturos, nisi illam Belisarius manu sua
 ac jurejurando sanciret. Admonitus Be-
 lisarius non deesse Duces qui cum con-
 vitio dicerent, ideo bellum nolle ip-
 sum componere, quod in res Impera-
 toris aliquid strueret; convocatis omni-
 bus, Domnico etiam ac Maximino præ-
 sentibus, sic verba fecit. Instabilem esse
 scio fortunam belli, idque mihi quemque
 vestrum assentiri existimo. Ac multos qui-
 dem fefellit objecta animo consequendæ spes
 victoriæ. Qui vero calamitate videbantur
 eversi funditus, superiores hostibus evaserunt.
 Quare eorum, qui de pace deliberant, par-
 tes esse ajo, non ostentare solum spem bo-
 nam; sed in eligenda sententia cogitare an-
 cipitem ac varium exitum. Quæ cum ita
 sint, huc vos Collegas meos, hosque Im-
 peratoris Legatos cogendos censui, ut libe-
 re in præsentia capto consilio, quod Impe-
 ratori expedire videbitur, in me postmodum
 rei culpam non transferatis. Hominum enim
 absurdissimum est, filere quamdiu integrum est
 potiora deligere; deinde autem, considera-
 to exitu infelici, habere querimoniam. Quæ
 fit Imperatoris de pace sententia; quod vo-
 tum Vitigis, non ignoratis. Ea vero si
 vobis e re esse publica videntur, dicat quis-
 que palam quod sentit. Rursus, si Italiam
 universam ad ditionem Romanam revocari,
 debellarique hostem a vobis posse judicatis,
 nihil verabimur audacter eloqui. His dictis
 a Belisario, aperte omnes pronuntiarunt,
 optima esse Imperatoris consilia, nec se
 in hostes moliri quidquam amplius pos-
 se. Lætus ea Ducum sententia Belisa-
 rius, petit ut eam testentur scripto,
 ne postea negent. Illi se bello vincendis
 hostibus impares esse tabella declararunt.
 Dum hæc in Romanorum castris agun-
 tur, interea Gotthi fame pressi fractique
 ærumnis. Vitigis, utpote infelicissimi,
 dominatum graviter ferebant; se tamen
 Imperatori permittere dubitabant, hoc u-
 num veriti, ne postquam in potestatem
 ejus venissent, ex Italia migrare, & By-
 zantium deportati, ibi manere cogerentur.

Simulata am-
bitione ens-
fallit Belisa-
rius.

Edit. Paris.
pag. 460.

Ravennam
Belisarius in-
greditur.

Classes, por-
tus Ravennæ.

Authoris ju-
dicium.

pag. 461.

Quicumque igitur inter Gotthos prudentia & auctoritate pollebant, de communi sententia constituerunt Imperium Occidentis decernere Belisario. Ad id submitunt, qui ipsum rogent, ut capeisset Imperium: id si fecerit, libenter se ipsi accessuros affirmant. Sed ab eo longe aberat Belisarius, ut Imperium suscipere, invito Imperatore. Nam & a Tyranni nomine summopere abhorrebat, & antea Augusto sanctissime juraverat, res novas numquam se moliturum, eo superstiti. Ut vero re nata scire uteretur, simulavit se auribus facile admittere quæ proponerent Barbari. Hæc ubi Vitigis intellexit, quamvis timeret, Gotthorum tamen laudato consilio, clam & ipse Belisario institit, ut invaderet Imperium; asserens neminem obstiturum. Tum Belisarius, convocatis iterum Imperatoris Legatis cunctisque Ducibus, ex ipsis quæsit, nonne magnum ac valde memorabile esset, Gotthos omnes ipsumque Vitigin bello capere, opibus omnibus potiri, ac totam Italiam Romanis recuperare? Illi ad Romanam felicitatem cumulum eo facto insignem ingentemque accessurum fatentur, & rogant, ut quamprimum rem, si qua possit via, expediat. Ergo mox Belisarius quosdam e familiaribus suis ad Vitigin & Gotthorum Proceres destinavit, mandavitque ut promissa efficiant. Cum autem fames rem in aliud differri tempus non fineret, sed ingravescens ad id stimulet; Legatos ad Rom. castra iterum mittunt, iustos nihil multitudini aperire, sed remotis arbitris fidem accipere a Belisario, eum nihil mali ipsorum cuiquam irrogaturum, & Italorum Gotthorumque in posterum futurum Regem: his ita compositis, Ravennam cum ipso ac Romano exercitu venire. Cætera Belisarius omnino ita, ut Legati postulabant, se præstiturum juravit: quod ad regnum attinebat, se Vitigi ipsi & Gotthorum Proceribus iurandum daturum dixit. Hic Oratores ipsum rati numquam repudiaturum imperium, at id maxime omnium concupiscere, hortantur ut secum e vestigio Ravennam intret. Tum Belisarius Bessam, Joannem, Narsetem & Aratium, quos sibi infensissimos putabat, alium alio cum turmis, quibus præerant, dimittit, ac sibi quemque compeatus providere jubet, negans efficere se posse, ut eo loci copiis omnibus res cibaria diutius suppetat. Hi dicto audientes, abiit cum Athanasio Præfecto Prætorii, qui Byzantio recens advenerat. Ipse cum reliquo exercitu & Gotthorum Legatis Ravennam petit, & classem frumento aliisque rebus ad victum commodis onustam celeriter navigare iussit ad portum Classes. Ita Romani vocant Ravennæ suburbia, ubi portus est. Mihi vero tunc temporis Romanum exercitum Ravennam ingredientem spectanti insidebat hæc cogitatio, non generositate hominum, non multitudine, non animi vi procedere perficique incepta: sed Numen esse, quod eorum mentes sic flectat, ut eo semper inducat, ubi nullus erit eventus obex. Cum enim Gotthi & numero & viribus longe essent hostibus superiores, neque armis decrevissent, ex quo Ravennam intraverant, nihilque appareret quod terrore distringeret eorum animos; jugum acceperunt a paucioribus, nec servitutis nomini infamiam inesse ullam duxerunt. Certe foemina, quæ a maritis audierant Romanos mole corporis valere, & hostibus præstare numero, cunctæ consputabant viro- rum ora, quos omnes in urbe sedere viderant, & victores monstrantes ma-

Α δὲν ὅπως ἢ μὴ, δὲλοι βασιλέως γενόμενοι, καὶ τε Ἰταλίας ἀνίστασθαι ἀναγκάζοντο, καὶ ἐς Βυζάντιον ἰόντες, ἐνταῦθα ἰδρύσασθαι ἐν σφίσιν οὖν αὐτοῖς βασιλεύσασκεν, εἴ τι ἐν Γότθοις καθαρὸν ἦν, βασιλέα δ' ἐσπερίας Βελισάριον ἀνείπειν ἐγνώσαν. πύμψαντες ἢ παρ' αὐτὸν λάβρα, ἐδέοντο ἐς τὴν βασιλείαν καθίστασθαι ταύτην δ' αὐτῶν ἄσμενοι ἐφέσθαι ἰχυρίζοντο. Βελισάριος ἢ καταστῆναι μὲν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἐχέοντος βασιλέως, ἥκιστα ἠθέλει. πῶς τε δ' ὁ τυράννης ὀνόματι ὑπερφυῶς ἦχθετο, καὶ ὄρκοις δεινοτάτοις πρὸς βασιλέως καταληφθεὶς πρῶτον ἐτυχε, μήποτε αὐτῷ περιόντος νεωτερίειν ὅπως ἢ τὰ παρόντα ἀρεστὰ διοικήσασθαι, ἀσμένως ἐδοξε τὴν τῶν βαρβάρων λόγους ἐνδεχέσθαι. ὡν δ' ἡ αἰδέμενος ὁ Οὐτίγης, ἐδεισέ τε, καὶ Γότθοις ὡς βέλτερος βαλδύθε εἰπὼν, Βελισαρίῳ καὶ αὐτὸς λάβρα παρήγει ἐς τὴν βασιλείαν ἵεναι ἐδεῖνα γὰρ οἱ ἐμποδὼν στήσασθαι. καὶ τότε δὴ Βελισάριος αὐτῶν τὴν τε βασιλείαν πρὸς βίβας καὶ πάντας συγκαλέσας τὴν ἀρχοντας, ἡρώτα, εἰ αὐτοῖς λόγους πολλὰ ἄξιον εἶναι δοκεῖ, Γότθους ἅπαντας ζῶν Οὐτίγῃ δορυαλώτως ποιήσασθαι; καὶ χήματα πάντα μὲν λήσασθαι, Ἰταλίαν δὲ Ῥωμαίοις ζῦμπασαν ἀνασῶσθαι; οἱ δὲ ὑψηλὸν τε καὶ ὑπερόχον τὰτο Ῥωμαίοις δούλῳ χήμα ἐφασκόν ἐσσεσθαι. καὶ πρῶτον αὐτὸν, ὅπῃ αὐτὸν δύνηται, ὡς τάχιστα, ἡξίουν. αὐτὰ καὶ γοῶν παρά τε Οὐτίγῃ καὶ Γότθοις τὴν δοκίμην Βελισάριος τῇ ἐπιτιθείων τινὰς ἐπέμψε, κελδῶν ἐπιτελῆ ποιήσας ὅσα ὑπέχοντο. ἐδὲ δ' αὐτὸς ἐς ἄλλον τινὰ χρόνον τὴν πρῶτην ἀποτίθεσθαι ὁ λιμὸς ἐκνεχώρει ἀλλ' ἐτι μᾶλλον ἐγκείμενος, ἐς ταύτην ἐνῆγε. διὸ καὶ πρὸς βίβας ἐς τὸ Ῥωμαίων στρατοπέδον ἐλλήσιν αὐτῶν, ἄλλο μὲν τι ἐδὲν ἐς τὸ πλῆθος ἐρουῶντας ἐν παραβύσῳ δὲ πρὸς Βελισαρίῳ τὰ πρὸς ἀληθινὰς. ὡς ἄχαρι τε αὐτῶν ἐργασίαι εἰς ἐδεῖνα καὶ βασιλεὺς τοιοῦτον Ἰταλιωτῶν τε αὐτὸς καὶ Γότθων εἶναι. ἔπειτα τε ζῶν αὐτῶν καὶ τῶν Ῥωμαίων στρατῶν ἐς Ράβενναν ἤζοντες. Βελισάριος δὲ τὰ μὲν ἄλλα ὡμοσεν ἅπαντα, καθάπερ οἱ πρὸς βίβας ἡξίουν. ὑπὲρ ἢ τῆς βασιλείας, αὐτῷ Οὐτίγῃ δὲ Γότθοις τὴν ἀρχὴν ὁμείσασθαι ἔφη. Ἐαὐτοὶ καὶ πρὸς βίβας ἐκ ἂν ποτε ἀποστεισθαι τὴν βασιλείαν οἱόμενοι, ἀλλ' ἐφίεσθαι αὐτῶν πάντων μάλιστα. αὐτὰ καὶ δὴ μάλιστα ἐς Ράβενναν ζῶν αὐτοῖς ἐκέλευον ἵεναι. καὶ τότε δὴ Βελισάριος Βέσσαν τε, καὶ Ἰωάννην, καὶ Ναρσῆν, καὶ Ἀράτιον (πῶς γὰρ οἱ ὡς μάλιστα δύσνης εἶναι ὑπώπτοισιν) ἄλλον ἄλλαχόσε ζῶν τοῖς ἐπομένοις ἐκέλευον ἵεναι, τὰ τε ἀναγκαῖα σφίσι πορίζεσθαι. αὐτῶν δ' ἐκείνῃ ἐφασκεν δυνάμει εἶναι ἐς τὸ δὴ τὸ χωρεῖον παντὶ τῷ στρατῷ τὰ ἐπιτιθεῖνα ἐσχομίζεσθαι. καὶ οἱ μὲν καὶ ταῦτα ἐποίουν, ζῶν Ἀθανασίῳ τῷ τῶν πραιπορεῶν ὑπάρχῳ, ἄρτι ἥκοντι ἐκ Βυζαντίου. αὐτὸς δὲ τῷ ἄλλῳ στρατεύματι ζῶν Γότθοις τὴν πρὸς βίβας ἐς Ράβενναν ἦει. καὶ νῦν σόλοισι ἐμπλησάμενος σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτιθείων, ἐκέλευε κατὰ τάχος ἐς Κλάσας τὴν λιμένα ἐς πλεῖν. ἔπειτα δὲ Ῥωμαῖοι τὸ Ραβέννης ποταμὸν καλῶσιν, καὶ ὁ λιμὴν ἐσιν. ἐμοὶ δὲ τότε δρασσομένην τὴν ἐς Βάβενναν εἰσοδὸν τῶν Ῥωμαίων στρατῶν, ἐννοία τις ἐγένετο, ἀνδράπων μὲν ἢ ἀνδρεία, ἢ πλῆθει, ἢ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ, ὡς ἥκιστα περαινεσθαι τὰ πρᾶσσόμενα. εἶναι δὲ τι δαιμόνιον, ὅπερ αὐτῶν αἰεὶ σπέρων τὰς δυνάμεις, ἐνταῦθα ἄγει, καὶ δὴ καὶ λύμῃ τοῖς περαιουμένοις ἐδεμία ἐσαι. τῶν δ' ἐναντίων οἱ Γότθοι πλῆθει καὶ δυνάμει παραπολύ ὑπεραίροντες. καὶ ἔτε μάχῃ διακρίνεται, ἀφ' ἧς ἐν Ραβέννῃ ἐγένοντο, ἔτε ἄλλῳ ὁπωρῶν δεινῶν τὸ φρόνημα, δορυαλώτοις τε πρὸς τῇ ἐλασσόνων ἐγένοντο, καὶ τὸ τῆς δουλείας ὄνομα ἐν ὑβρεὶ ἐδεμία ἦγον. αἱ δ' ἡ γυναῖκες (ἐτύγχανον δ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν ἀκηκοῦναι μεγάλως τὰ σώματα, καὶ ἀριθμῶν κρείστας τὴν πολεμίας εἶναι) τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν πᾶσαι ἀπέπτυνον, ἐπεὶ δὴ ἅπαντας ἐπὶ τὴν πόλιν καθήμεναι;

εἶδον· ἢ ταῖς χερσὶν ἐνδεικνύμεναι τὰς νενικηκότας, τὴν ἀ-
νανδρίαν ἀνείδιζον. Βελισάριος δὲ Οὐίτιγιν μὲν ἐξωτὴν ἀτι-
μίαν ἐν φυλακῇ εἶχε· τῇ δὲ βαρβάρων ὅσοι ἐντὸς Πάδου πο-
ταμὸς ὤκλυντο, ἐς ἀγρὰς τὰς σφετέρους ἰόντας, ἐκέλευεν ἀν-
τὶν κατ' ἐξουσίαν ἐπιμελεῖσθαι. πολέμιον γὰρ οἱ εἶδεν ἐν-
ταῦθα ὑπὸ πτόλιν ἐσεῖσθαι, εἰ δὲ Γότθους ποτὲ ταύτην ἐξουσίαν
δαί· ἐπεὶ πολλὰς πρότερον τῶν Ρωμαίων στρατῶν ἐς τὰ ἐκείνην
χωρία καταστῆσαι μὲν ἔτυχεν· οἱ δὲ καὶ τὰς ἀσμενοὶ ἤε-
σαν· ἔτι τε Ρωμαῖοι ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ἡδὴ ἐγίνοντο· ἔτι δὲ ἐπὶ
Γότθων ἐν γὰρ Ραβέννη πλήθει ἡσώοντο. μὲν γὰρ ἐν παλα-
τίῳ χρήματα ἔλαβεν, ἅπερ ἡχομίζεν βασιλεὺς ἐμελλε.
Γότθων δὲ εἰδὲνα αὐτὸς ἐλπίσαστο, εἰ δὲ ἄλλοι εἰδὲ τῇ λήϊσας-
ξυνεχώρησαν· ἀλλ' αὐτῶν ἕκαστος τὴν εἰσὶν καὶ τὰς ἐξουσίαν
μεν διεσώσατο. ἐπεὶ δὲ τῇ βαρβάρων ὅσοι ἐς τὴν χωρίαν τὰ
ἐχυράτατα φυλακῇ εἶχον, Ραβένναν τε καὶ Οὐίτιγιν πρὸς
Ρωμαίων ἔχεσθαι ἤκεσαν, πρέσβεις παρὰ Βελισάριον ἐ-
πέμπον, σφᾶς τε αὐτὰς ἀπολογίαν παραδίδόναι, καὶ ἅπερ ἐ-
φύλασσον, ἀξιουμένους· καὶ ὅς, ἅπανσι περὶ πῖσιν προθυμότη-
τα παραχόμην. Οὐαρβίστιον τε καὶ ἑῖ τι ἄλλο ἐν Βενετίας
ὁχύρωμα παρεστήσατο. Καισιν δὲ ἐν Αἰμιλίᾳ μόνῃ ἐλέ-
λειπτο· καὶ δὴ πρότερον ἐξωτὴν Ραβέννην περὶ ἀσμενοὺς ἔτυ-
χε· καὶ Γότθοι μὲν ἅπαντες, ὅσοι τῶν δὴ τῇ χωρίαν ἤρχον,
ἐπειδὴ τὰ χεῖρα περὶ πῖσιν ἔλαβον, παρὰ Βελισάριον ἤκοντες,
αὐτῶν ἐμῶν. Ἰλδιδάδος δὲ, ἀνὴρ δόκιμος, ὅσπερ φρενῶν δὲ
ἐν βερόνῃ ἤρχε, πρέσβεις μὲν ἐς Βελισάριον, ἐφ' οἷς περ οἱ
ἄλλοι, καὶ αὐτὸς ἐπεμψεν. ἐπεὶ καὶ τὰς παῖδας τὰς αὐτῶν ἐν
Ραβέννῃ οὖραν Βελισάριος ἔχει· καὶ μὲν εἰδὲ ἐς Ράβενναν ἤλ-
θον, εἰδὲ Βελισαρίῳ ὑποχείριος γέγονε· τύχη γὰρ τις
αὐτῶν ἐξουσίαν, καὶ δὴ ἐγὼ αὐτίκα δηλώσω.

Anibus ignaviam exprobrabant. Vitigin ^{Capitur Viti-}
Belisarius in custodia habuit honesta ac ^{gis.}
liberali, & Barbaros, qui cis Padum
fluvium habitabant, in suos agros invi-
tere & ad arbitrium colere iussit. In-
de enim nihil hostile suspicabatur, ne-
que ibi Gothos umquam coituros puta-
bat; quod tractum illum non exigua
parte Romani exercitus ante infedisset.
Statim illi lubentibus animis ivere: ita-
que Romani jam fuere in tuto; ut
qui numero Gotthis in urbe non ce-
derent. Deinde opes Palatii cepit, Im-
peratori portandas. Gotthorum neminem
nec spoliavit ipse, neque a quoquam
spoliari passus est: sed eorum quisque
fortunas suas ex pacto & conventu ferva-
vit. Postquam Barbaris, qui in locis
munitissimis praesidium agitabant, fama
nuntiavit, Ravennam & Vitigin in pote-
state Romanorum esse; Legatos mise-
runt ad Belisarium, ut se, & quae
obtenebant loca, ipsi dederent. Ille omnibus
animo propensissimo data fide, Tarvisium
& alia quaeque sibi subdidit Venetorum
munimenta. Caesenam, quae in Aemilia
restabat sola, prius, eodem nimirum
tempore, quo Ravennam, subegerat.
At Gotthi quidem omnes horum loco-
rum Praefecti, statim post acceptam
fidem, contulere se ad Belisarium, &
cum eo mansere. Ildibadus vero, vir
primarius, qui praesidio Veronensi praer-
erat, cum eadem qua caeteri ratione ad
Belisarium Legatos ideo misisset, quia
Belisarius ipsius filios, quos Ravennae in-
venerat, retinebat; Ravennam ipse non
petiit, neque in Belisarii potestatem ve-
nit. Nam ei casus quidam incidit, de quo
mox dicam.

Belisarius Tar-
visium, Caese-
nam & alia
loca recipit.

CAPUT XXX.

*Belisarius Byzantium revocatur. Gotthi regnum Urajae deferunt. Hic ut Ildibado de-
feratur suadet. Ildibadus susceptum regnum offert Belisario; qui honorem singulari
modestia ac fide repudiat.*

TΙΝΕΣ τῶν Ρωμαίων στρατῶν ἄρχοντες διέβαλλον αὐτὸν
βασιλεῖ, τυραννίδα ἐδαμόθεν αὐτῷ προσήχεσαν ἐ-
πενεγκόντες βασιλίδος δὲ ἐχθρότητι δαβρολαῖς ταύταις ἀνα-
πειθεῖς, ἀλλ' ὅτι οἱ ὁ Μηδικὸς πόλεμος ἐνέκειτο ἡδὴ, Βελι-
σάριον μὲν ὡς τὰ χεῖρα μετεπέμψατο, ὅπως ἐπὶ Πέρσας
στρατεύσειν ἐπιμελεῖσθαι τῇ Ἰταλίας Βέσσαν τε καὶ Ἰωάννην
ἐξωτὴν τοῖς ἄλλοις ἐκέλευε· καὶ Κωνσταντιανὸν ἐς Ράβενναν ἐκ
Δαλματίας ἐπέστειλεν ἰέναι. Γότθοι δὲ, οἱ Πάδου ποτα-
μὸς καὶ Ραβέννης ἐκτὸς ἵδρυντο, ἀκρόατες ὡς Βελισάριον
βασιλίδος μετεπέμψατο, τὰ μὲν πρῶτα ἐν ἀλογίᾳ τὸ πρᾶγ-
μα εἶχον· ἐκ αὐτοῦ ποτὲ οἱ ἐμῶν Βελισάριον δὲ ἐς Ἰερουσαλὴν πί-
στως πέρι, ἐλασσονος τὴν Ἰταλίας βασιλείαν ποιήσασθαι
αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ αὐτῶν πολλὴν τὴν ἀφόδον τὴν παρασκώλυν ἐπύθον-
το εἶναι· συμφορήσαντες, εἰ τι αὐτῶν καθαρὸν ἐνταῦθα
ἔτι ἐλέλειπτο, ἐς Τίκινον παρὰ Οὐραίων τὸν Οὐίτιγιδος ἀ-
δελφιδουὺν ἤλθον, πολλὰ τε πρότερον ἐξωτὴν κλαύσαν-
τες, ἐλέξαντο αὐτῶν. Οὐκ ἄλλος εἰδὲς τῶν Γότθων γένει αἰ-
τιώτατος τῇ παρόντων κακῶν, ἢ σὺ γέγονας· ἡμεῖς δὲ τὸν
θεῖον τὸν σὸν, ἔτις ἀνδρόν τε καὶ ἀτυχῇ ἐξηγέμενον, πάλαι
αὐτῶν τῆς ἀρχῆς παρελύσαμεν. ὥσπερ καὶ Θεοδότου τὸν Θεο-
δείχην ἀδελφιδουὺν· εἰ μή σε τὸ δοκοῦν δραστέον αἰχμαλώ-
μην, Οὐίτιγιδι μὲν τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα ἐξυχωρεῖν
ἐγνώμεν, ἔργῳ δὲ σοὶ μόνῳ παραδίδόναι τὴν Γότθων ἀρ-
χήν. ἀλλὰ περὶ ἐστὶν ἡ τότε δοκῶσα ἡμῶν δὲ γνημοσύνη,
καὶ ἀνοία τε φαινομένη, καὶ τὴν δὲ ἡμῶν τῇ συμφορῶν αἰτία.
Procopius.

QUIDAM exercitus Romani Duces ^{Edit. Paris.}
occupari tyrannidem a Belisario, in- ^{pag. 462.}
figu mendacio criminati sunt apud Imperato- ^{Belisarius By-}
rem. Hic vero, non eorum calumniis, ^{zantium revo-}
sed urgente jam bello Persico impulsus, ^{catur.}
Belisarium quamprimum revocavit, ut in
Persas exercitum duceret. Italiae curam
Bessae, Joanni, aliisque mandavit: Con-
stantiano praecepit, ut Ravennam confer-
ret se ex Dalmatia. Tum Gotthi, qui
trans Padum fluv. & Ravennam habita-
bant, allato nuntio, revocari ab Augusto
Belisarium, primo quidem id pro levissimo
habuerunt, eum rati regnum Italiae num-
quam posthabiturum promissae Augusto fi-
dei. At ubi constitit, ipsum magno studio
profectionem parare, quicumque in illis
partibus adhuc restabant praestantes gentis
illius viri, uno consensu in urbem Tici-
num Urajam ex sorore nepotem Vitigis
conveniunt, ac diu mixtis cum ipso la-
chrymis, ita alloquuntur. Calamitatis,
qua modo premitur Gotthorum natio, nemo,
praeter te, praecipua causa extitit. Nos enim
avunculum tuum, inertem adeo & infelicem ^{Gothii re-}
Principem, jamdiu regno, ut Theoda- ^{gnum Urajae}
tum sororis Theoderici filium, detrussisse- ^{deferunt.}
mus, nisi illum, quem prodixi, strenuum
animum reveriti, statuissimus, relicto Vitigi
Regis nomine, potestatem ipsam in te
unum transferre. Sed quae tunc videba-
tur esse benignitas, nunc eo recidit, ut pateat
insaniam fuisse, exitique nostri originem.

Gotthorum enim, ut ipse scis, dilecte Uraja, plurimos eosque fortissimos vis Martis sustulit: ac si qui inter gentis reliquias egregii bellatores supersunt, eos cum Vitige & cunctis opibus hinc Belisarius avehet. Ac nemo est qui neget brevi tempore affore, quo ad exiguum numerum magnamque miseriam redacti, idem patiamur. Cum igitur ejusmodi mala nos circumveniant, honeste mori praestet, quam liberos & uxores ab hostibus in extremum Orbem abductos cernere. Porro, si te captorum Ducem habebimus; procul dubio patrabimus aliquid viris fortibus dignum. Hæc Gotthi: quibus Urajas ita respondit. Equidem vobis illud assentior, in hac calamitate nobis aleam belli subeundam potius esse, quam servitutem. Quod autem me Gotthorum Regem creare vultis; id a communi utilitate omnino alienum judico. Nam primo, cum ex sorore sim nepos Vitigis, viri, qui rem adeo infelicitate gessit, hostibus essem displicatissimus: siquidem vulgaris opinio est, ad propinquos infortunia propagari. Deinde, si regnum occuparem avunculi, viderer scelus admittere; quod a me plerisque vestrum merito alienaret. Ego vero sic statuo, Gotthorum Regem in extremum istud discrimen deligendum esse Ildibadum, summa virum fortitudine & navitate singulari: qui, ut apparet, in belli societatem Theudin avunculum, Visigothorum Regem, propinquitatis vinculo pertrahet. Itaque meliori cum spe hostem armis petemus.

Gotthorum
Rex Ildibadus.

Ejus oratio.

pag. 464.

Hac oratione Urajam ea suasisse, quæ maxime expedirent, Gotthi omnes censuerunt. Protinus Verona accitus Ildibadus affuit: quem cum induissent purpura, Regem salutarunt, ut præsentem rerum suarum statui consuleret. Ita Rex factus Ildibadus, paulo post convocatis Gotthis omnibus, hoc fere modo disseruit. Quotquot hic adessis, Commilitones, longo rei bellicæ usu peritos esse scio. Proinde in arma non feremur præcipientes. Cum enim peritia mentem secum & consilium afferat, audaciam temerariam fugit. Debetis autem omnes, proposita vobis memoria priorum casuum, jam de instantibus deliberare. Multorum enim animos præteritorum oblivio, cum minime oportebat, temere extulit, & in rebus maximi momenti vehementer fefellit. Ergo Vitigis se in manus hostium demisit, neque invitis vobis, nec renitentibus: sed animis tunc adversa debilitatis fortuna, utilius longe nobis fore duxistis, domi resides Belisario dare manus, quam corpora in prælii discrimen committere. Jam vero, cum auditis illum discedere & Byzantium proficisci, rebus novis studeatis. At quemque vestrum reputare secum oportet, homines non omnia facere quæ destinarunt: verum sæpe fit præter opinionem, ut consiliis contrarii sint rerum exitus. Fortuna enim ac prænitentia meliora suadere & improvise efficere solent: quod in præsentem accidere Belisario nihil vetat. Quare satius est cum ipso prius agere, & dare operam ut ad pristinam patriam se referat: tum demum ad ea progredi quæ secundo loco agenda sunt. Hæc effato Ildibado, sententiam ejus probarunt Gotthi, & Ravennam Legatos propere miserunt: qui ad Belisarium introducti, in memoriam redigunt conventa, & violatam promissi fidem obijciunt: ac voluntarium appellantes mancipium, & exprobrantes quod regno servitutem præferre non erubesceret, aliaque id genus multa auribus ingerentes, hortantur ne dignitatem supremam respuat: affirmant venturum ultro Ildibadum, positaque ad pedes purpura, Regem Gotthorum atque Italiae agnitorum adoratione Belisarium. Hæc dicebant Legati, minime dubitantes, quin Belisarius nulla interposita mora Regis no-

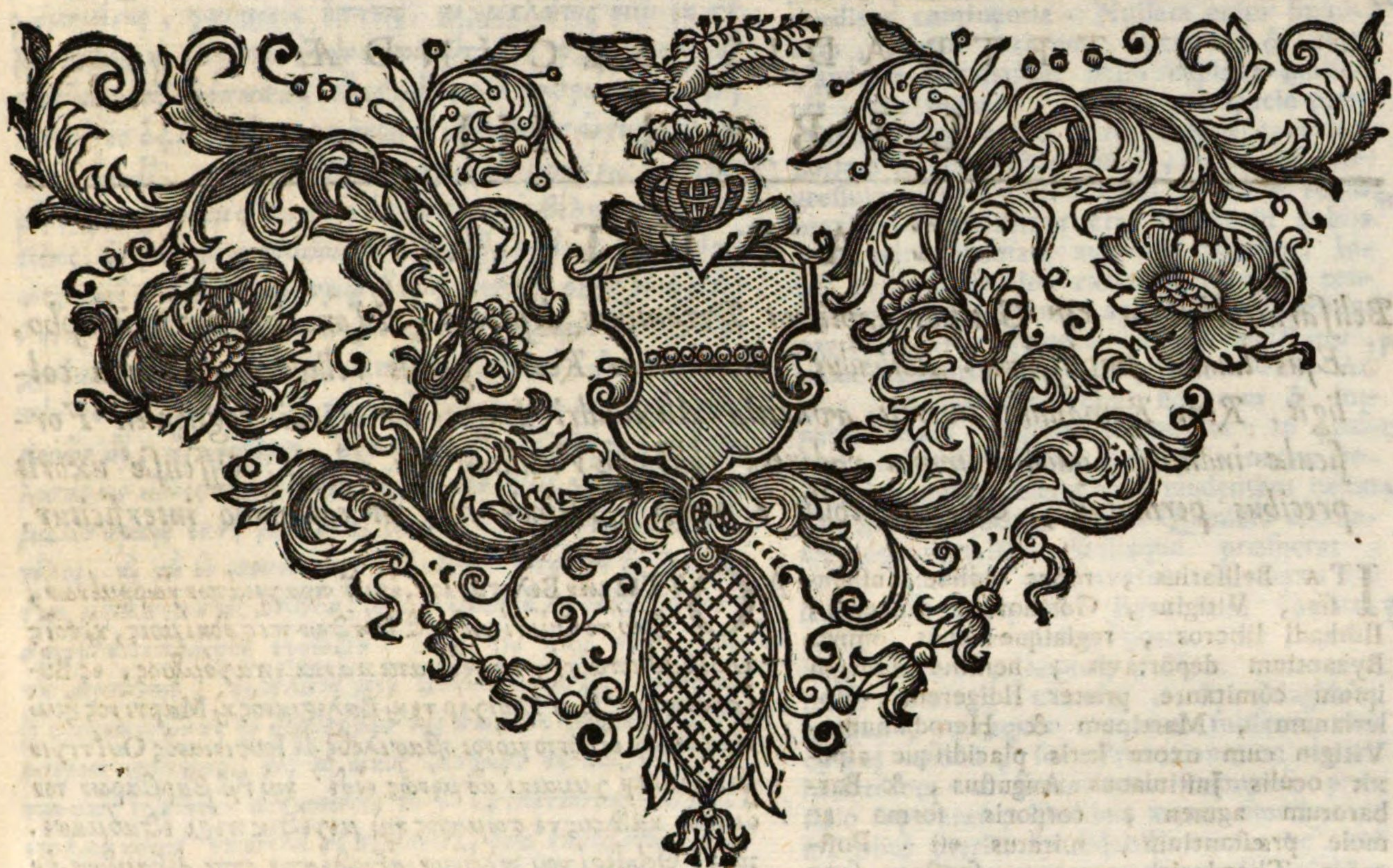
Α Γότθων ὃν, ὡς περ ἦδα, ὠ φίλε Οὐράϊα, τεθνάναι μὲν ἐν τῷ πολέμῳ πλείους τε καὶ αἰεὶς ξυμβαίνει· τὸ περὶ ὧν, εἴ τι μὲν αἰεὶς ὀπλολείπεται, ζῶν τε Οὐτίγιδι καὶ χημάσι πᾶσι, Βελισαρίου ἀγωνοὶ χήσε· τὰν τὸ ὅτι μὴ ἔχῃ καὶ ὑμᾶς ὀλίγω ὕστερον πείσεσθαι, ὀλίγας τε καὶ λίαν οἰκτρὰς καθεσώτας, εἰδὲς αὖ ἀντίπηγοῖσιν τοῖνυ περὶ σκηνοῦν δεινῶν, τὸ ζῶν δὲ λαβεῖν τεθνάναι μᾶλλον ξυνοίσει, ἢ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας πρὸς τῶν πολεμίων ἐς τὴν γῆν τὰς ἐχάτας ἀγομένους ἰδεῖν. πρῶτον δέ τι (ὡς τὸ εἶκος) ἀρετῆς ἀξίον, ὡς γέ σε τῶν ἔργων ἀρχηγὸν ἔχομεν. Γότθοι μὲν τοσαῦτα εἶπον. Οὐράϊας δὲ ἀμείβε· ὦδε. Ὡς μὲν δεῖ ἐν τοῖς παρῆσιν οἰκοῖς πρὸ τῆς δαλείας ἡμᾶς τὸν κίνδυνον αἰρεῖσθαι, ταῦτά με ὑμῖν γινώσκων ξυμβαίνει. ἐς Γότθων δὲ μετὶ βασιλείαν καθίστασθαι, πάντα πᾶσιν οἶμαι ἀξυμφορὸν εἶναι. πρῶτα μὲν, ὅτι Οὐτίγιδος ἀδελφίδης ὢν, ἀνδρὸς ἔπος ἡτυχηκότος, δὲ καταφρέντος αὐτοῖς πολεμίοις εἶναι δοκοῖεν. ἐπεὶ ἐς τὰς συγγενείας αἰεὶ τὰς τύχας παραπέμπεται οἷοντα ἄνθρωποι· ἐπεὶ δὲ ἐσθλὰ ποιεῖν δόξαίμιν, ἐπιβατῶν δὲ τῆς θεῆας ἀρχῆς καὶ ἀπ' αὐτῆς μοι ἀχθομένης ὑμῶν τὰς πλείους (ὡς τὸ εἶκος) ἔχω. ἐγὼ δὲ φημι χεῖναι Γότθων ἀρχοντας ἐκίνδυνον τὸνδε Ἰλδίβαδον καθίστασθαι, ἀνδρὰ ἐς ἄκρον ἀρετῆς ἡκοντα, καὶ ἀφαιρόντως δραστέον. ὦ δὲ καὶ Θεὸν διδόντα τῷ Οὐτίσι γότθων ἡγεμῶν ξυμμάχου τῶν πολεμῶν, ὅτι τὸ συγγενὲς, εἰδὲν ἀπεικός. διὸ δὴ καὶ τὰ ἀγῶνα ζῶν ἐλπίδα ἀμείνονι πρὸς τὰς ἐναντίας διοίσουμι.

Τοσαῦτα καὶ Οὐράϊας εἰπὼν, τὰ ξύμφορα Γότθοις ἀπασι λέγει· ἔδοξε. καὶ αὐτοῖς Ἰλδίβαδος ἐκ Βερώνης αὐτίκα μετὰ πεμπτος ἦλθεν. ὦ δὲ τῶν πορφυρῶν περιβαλόντες, βασιλέα τε ἀνείπον, καὶ σφίσιν δὲ δέδοται τὰ παρόντα ἔδοξε· ὦδε μὲν ἐς τὴν ἀρχὴν Ἰλδίβαδος κατέστη. ὀλίγω δὲ ὕστερον Γότθος ἀπαντὰς συγκαλέσας, ἔλεξε τοιάδε Ἀπαντὰς ὑμᾶς, ἄνδρες ξυστρατῶν, πολλῶν ξυμπίσασμαι πολέμων ἐμπείρας, ὥς ἐποτε εἰκότως εἰς τὸ πολεμεῖν ἐκ τῆς δυνάμεως χωρήσομεν. ἐμπειρία δὲ λογισμὸν φέρουσα δραστέα εἴηκε εἰσῶσθαι. ἀξίον δὲ ἀναμνησθέντας πάντας ἡμᾶς τὰ προτέρων ξυμπεπλεκόντων, ἔγωγε ταῦν ὑπὲρ τὰ παρόντων βουλόσασθαι. λήθην δὲ πολλοῖς τισιν ἐπιγενομένη τῇ ἡδὴ φθασάντων, ἐπὶ μὲν αὐτῶν (ἐκ ἐν δέοντι) ὑπὸ ἀμαθίας τὰς γνώμας· ἐν δὲ τοῖς μεγίστοις ἰκανῶς ἐσφηλσεν. Οὐτίγις τοῖνυ, ἐκ ἀκόντων γε εἰδὲ ἀντιτείνοντων ὑμῶν, ἐς τῶν πολεμίων αὐτὸν κατέθηκε τὰς χεῖρας· ἀλλ' ἀπειπόντες τότε πρὸς τὰ τὴν τύχης ἐναντιώματα, ξυμφορώτατον ἡμῖν αὐτοῖς ἡγήσασθε εἶναι, Βελισαρίου οἱ καὶ κατήμφοροι ἐπακύνει μᾶλλον, ἢ τοῖς σώμασι δακνιδυλῶν. ἀπαίρειν τε νῦν μὲν τοῖς αὐτὸν ἀκηκόοτες, καὶ ἐς Βυζάντιον σέλλεσθαι, νεωτέροις πρᾶγμασιν ἐγχειρεῖν ἔγνωτε. καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐκλογίζεσθαι ὑμῶν ἕκαστον, ἐκ ἀπαντὰς τοῖς ἀνδράποιοις, ἢ δοκεῖ, γίνεσθαι ἀλλὰ τῇ δεδομένων παρὰ δόξαν πολυλάκεις, ἢ τὰ πρᾶγματῶν δόξασις ἀπεναντίας ἐχώρησε. τύχη δὲ καὶ μετὰ μελὸς τὰ πολλὰ κατορθοῦν ἐκ τῆς ἀποροδοκίης πεφίκασιν. ὅπερ καὶ νῦν Βελισαρίου ξυμβήσεται, εἰδὲν ἀπεικός. ἀμείνονι τοῖνυ πυθέσθαι μὲν αὐτὸς πρότερον· περᾶσθαι δὲ ἀντικαθίστασθαι τὸν ἀνδραποδὸν ἐπὶ τὰ παρῶν συγκαίματα· ἔγωγε ὑμᾶς ἐπὶ τῶν πρᾶξεων τὰ δόξαι εἶναι, ταῦτα δὲ Ἰλδίβαδος εἰπὼν, δὲ τε βεβελεύσθαι Γότθοις ἔδοξε, καὶ πρέσβεις ἐς Ράβενναν καὶ τὰχος ἐπέμψαν. οἱ δὲ Βελισαρίου ἐς ὅσον ἐλθόντες, τῶν τε συγκαίμενων σφίσιν ὑπέμνησαν καὶ, αἰτε δαλύτῳ τῷ ὁμολογημένων, ἐκάνκισον· αὐθαίρετον μὲν ὀπλοκαλουῶντες ἀνδραποδὸν ὀνειδίζοντες δὲ, ὅτι δὴ ἐκ ἐρυθείῃ πρὸ τῆς βασιλείας τῆς δαλείας αἰρέμενος ἄλλα τε ποιεῖται πολλὰ λέγοντες, ἐπὶ τῇ ἀρχῇ παρεκάλου. ἔγωγε καὶ Ἰλδίβαδον ἐπελεῖσιν ἀφίξεισθαι ἰχυρίζοντο, τῶν τε πορφυρεῖδων καταθησόμενον ἐς τὰς αὐτὰ πόδας, καὶ βασιλέα Βελισαρίου Γότθων τε καὶ Ἰταλικῶν προσκυμήσονται. οἱ μὲν

πρέσβεις ταῦτα ἔλεγον, οἱ δὲ οἱ ἄνδρα τὸ τῆ βασιλείας ὀνομα καταδέχεσθαι εἰδέν μελλήσεσθαι αὐτὶ καὶ δὴ μάλα ὁ ὅ, εἰ προσδοκώμενοι αὐτοῖς, ἄντικρυς ἀπεῖπεν, ὡς ἐκ αὐτοῦ τε ζῶντος Ἰουστινιανῆ βασιλέως Βελισάριος ἐπιβατεύοι τῆ τῆ βασιλείας ὀνόματος. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἀκούσαντες, ἀπηλλάσσοντο τε ὡς τάχιστα, καὶ Ἰλδιβάδῳ τὸν πάντα λόγον ἀπήγγελλον. Βελισάριος δὲ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἦεν, καὶ ὁ χειμὼν ἐληγε καὶ τὸ πέμπτον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Προκόπιος ξυνέγραψεν.

At ille præter eorum expectationem negavit plane, usurpaturum Belisarium Regis nomen, quamdiu Iustinianus Augustus viveret. Quo audito, digressi statim Legati, rem omnem Ildibado renuntiarunt. Belisarius Byzantium profectus est, & cum hyeme annus quintus exiit hujus belli, quod Procopius scripsit.

Moderatio ac fides eximia Belisarii.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΚΑΙΣΑΡΕΩΣ

ΤΗΣ ΔΕΤΤΕΡΑΣ ΤΕΤΡΑΔΟΣ

ΤΩΝ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΒΙΒΛ. Γ.

PROCOPII CÆSARIENSIS HISTORIARUM TEMPORIS SUI

TETRADIS SECUNDÆ

LIBER III.

CAPUT I.

Belisarius Vitigin & Gothos captivos Byzantium deportat. Non donatur triumpho. Ejus laudes amplissimæ. Ildibadus, Gothorum Rex, gentis reliquias in Italia colligit. Rem Romanam evertit avaritia Alexandri Logothetæ, cui cognomen Forficulæ inditum, quod nummos raderet. Ildibadus Vitalium acie vincit. Offensæ uxoris precibus permotus, Urajam tollit e medio. Deinde ipse in convivio interficitur.

Edit. Paris. pag. 465. Belisarius Vitigin deportat Byzantium. pag. 466.

Non donatur triumpho.

Illius ingens nomen.

Comitatus magnificus.

Corporis dignitas.

ITA Belisarius, rebus adhuc suspensis, Vitigin, Gothorum proceres, Ildibadi liberos, regiasque opes omnes Byzantium deportavit; nemine Ducum ipsum comitante præter Ildigerem, Valerianum, Martinum & Herodianum. Vitigin cum uxore lætis placidisque asperxit oculis Justinianus Augustus, & Barbarorum agmen, corporis forma ac mole præstantium, miratus est. Postquam Theoderici gazam, spectatu sane dignam, in Palatium accepit; Senatui quidem contemplandam proposuit apud se, rerum gestarum magnitudine glorians: at neque illam exhibuit multitudini, nec triumphum Belisario decrevit, uti fecerat, cum ille ex Africa rediit, Gelimaris & Vandalorum victor. Nihilominus tamen in ore omnium vigeat Belisarius, duas adeptus victorias, quales nemo umquam antea retulisset: quippe qui captivos Reges duos advexisset Byzantium: præter opinionem in Romanorum manus adduxisset progeniem ac thesauros Gizerici & Theoderici, quibus Regibus inter Barbaros nemo umquam fuit illustrior: receptas ex hostibus divitias Reip. restituisset: atque exiguo tempore dimidiam fere. & terræ & maris partem Imperio recuperasset. Byzantij civibus jucundum quotidie præbebat spectaculum Belisarius, sive in forum prodiret domo, sive domum rediret; nec videndi satietas quemquam capiebat. Nam illius in publicum egressus pompæ erat magnificentissimæ similis; cum ingens Vandalorum, Gothorum ac Maurorum caterva ipsum usque comitaretur. Decoro erat ac procero corpore, & oris dignitate omnes superabat. Obviis adeo faci-

ΑΥΤΩ ΜΕΝ ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ, ΕΤΙ ΤΩ ΠΑΡΑΓΜΑΤΩΝ ΗΩΡΗΜΕΝΩΝ, ΖΩΩΤΕ ΟΥΤΙ ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ, Ε ΓΟΤΘΩΝ ΤΙΣ ΔΟΧΙΜΟΙΣ, ΚΥ ΤΟΙΣ ΙΛΔΙΒΑΔΕ ΠΑΙΣΙ, ΤΑ ΧΗΜΑΤΑ ΠΑΝΤΑ ΕΠΑΓΟΜΕΝΟΣ, ΕΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ ΗΚΕ. Ε ΟΙ ΙΛΔΙΓΕΡ ΤΕ ΚΥ ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΣ ΚΥ ΜΑΡΤΙΝΟΣ ΖΩΩ ΗΡΩΔΙΑΝΩ ΕΙΠΟΝΤΟ ΜΟΝΟΙ. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΕ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΟΥΤΙΤΙΓΙΝ ΜΕΝ ΖΩΩ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΙ ΑΣΜΕΝΩΣ ΕΙΔΕ. ΚΑΙ ΤΩ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΤΩΝ ΟΜΙΛΩΝ ΚΑΛΩΣ ΤΕ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΟΣ ΠΕΡΙ ΕΔΑΥΜΑΣΕ. ΤΩΝ ΔΕ ΘΑΔΕΡΕΙΧΟΥ ΠΛΑΥΤΩΝ ΑΞΙΟΘΕΑΤΩΝ ΊΝΤΑ ΔΕΞΑΜΕΝΟΣ ΕΝ ΠΑΛΑΤΙΩ, ΤΙΣ ΜΕΝ ΕΚ ΒΟΥΛΗΣ ΕΝ ΠΑΡΑΒΥΣΩ ΔΕ ΑΜΑ ΠΡΑΪΘΗΚΕΝ, ΕΠΙ ΤΩ ΟΥΚΩ ΤΩ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΦΙΛΟΤΙΜΕΛΗΣ. ΟΥΤΕ ΔΕ ΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΕΞΙΩΕΓΚΕΝ, ΕΤΕ ΤΩΝ ΔΕΙΛΑΜΒΟΝ ΒΕΛΙΣΑΡΙΩ ΠΑΡΕΙΧΕΤΟ, ΩΣΠΕΡ, ΟΤΕ ΓΕΛΙΜΕΡΑ ΤΕ ΚΥ ΒΑΝΔΙΛΩΣ ΝΕΚΗΚΩΣ ΗΛΘΕ. ΠΑΣΙ ΜΕΝ ΤΟΙ ΕΝ ΔΙΠΛΗΜΑΣΙ ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ ΙΩ, ΝΙΚΑΣ ΤΕ ΔΥΟ ΑΝΑΔΙΠΤΑΜΕΝΟΣ, ΟΙΑΣ ΕΠΑ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΑΝΔΡΑΪΩΝ ΟΥΔΕΝΙ ΕΞΑΠΕΡΑΧΘΑΙ ΖΩΩΠΕΤΣΕ, ΚΥ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΕΝ ΑΓΑΓΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΗΣ ΕΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ ΔΥΟ, ΓΙΖΕΙΧΕ ΔΕ ΚΥ ΘΑΔΕΡΕΙΧΕ ΤΟ ΤΕ ΓΕΝΟΣ ΚΥ ΤΑ ΧΗΜΑΤΑ, ΛΑΪΦΥΡΩΝ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΠΑΡΑ ΔΟΞΑΝ ΠΕΠΟΙΗΜΕΝΟΣ, ΩΝ ΔΗ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΕΡΟΣ ΕΝ ΓΕ ΒΑΡΒΑΡΟΙΣ ΕΔΕΙΣ ΠΩΠΟΤΕ ΓΕΓΟΝΩΣ ΕΤΥΧΕ. ΚΥ ΤΩΝ ΜΕΝ ΠΛΑΥΤΩΝ ΕΚ ΤΩ ΠΟΛΕΜΙΩΝ ΑΥΔΙΣ ΕΣ ΤΩ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΔΟΠΟΚΟΜΙΣΑΣ. ΓΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΤΩ ΗΜΙΣΕΙΑΝ ΜΑΛΙΣΑ ΜΟΪΡΑΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΕΝ ΧΡΟΝΩ ΟΛΕΓΩ ΑΝΑΣΤΑΣΑΜΕΝΟΣ. ΙΩ ΤΕ ΒΥΖΑΝΤΙΟΙΣ ΠΡΟΣ ΗΘΟΝΗΣ, ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΣ ΗΜΕΡΩΝ ΕΚΑΣΗΝ ΕΚ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΙΔΕΙΝ, Η ΕΣ ΑΥΤΩ ΕΠΑΝΗΚΟΝΤΑ. ΚΟΡΩΝ ΤΕ ΑΥΤΩΝ ΤΩ ΔΕΑΜΑΤΟΣ ΤΕΤΟΥ ΕΔΕΙΣ ΕΛΑΒΕ. ΠΟΜΠΗ ΔΕ ΑΥΤΩ ΙΧΥΡΟΤΑΤΗ Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΦΗΚΕΙ, ΕΠΕΙ ΟΙ ΒΑΝΔΙΛΩΝ ΤΕ ΠΛΗΘΟΣ, ΚΑΙ ΓΟΤΘΩΝ ΤΕ ΚΥ ΜΑΥΡΟΣΙΩΝ, ΑΕΙ ΕΪΠΕΤΟ. ΙΩ ΔΕ ΚΥ ΤΩ ΣΩΜΑ ΚΑΛΟΣ ΤΕ ΚΥ ΜΕΓΑΣ, ΚΥ Δ' ΑΠΡΟΣΩΠΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΜΑΛΙΣΑ. ΕΤΩ ΔΕ Δ' ΑΠΡΟΣΟΔΩΝ ΤΕ ΚΥ ΠΡΩΩΝ ΠΑΡΕΙΧΕΝ ΕΑΥΤΩΝ ΤΟΙΣ ΕΝΤΥΓΧΑΝΕΣΙΝ,

ὥς ἀνδράπων πέννι τε λίαν ἀδύζωι μέρη εἶναι. ἔργα δὲ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς πρὸς τε στρατιωτῶν αἰεὶ καὶ ἀγροίκων ἀμαχὸς τις ἐγένετο· ὅτι δὴ ἐς μὲν τὰς στρατιώτας φιλοδωρότατος ἐγγόνει ἀνδράπων ἀπάντων. τῷ τε γὰρ ἐν συμβολῇ ἡτυχηκότων, χρήμασι μεγάλοις παρεμυθεῖτο τὰ πρότερον τραύματα· καὶ τοῖς ἐδοκιμήσασιν φέλλια τε καὶ σρεπτὰς ἔχειν ἄθλα παρέχον. ἵππεα δὲ, ἢ τόξου, ἢ ἄλλῃ ὁπλοισί, στρατιώτῃ ἐν τῇ μάχῃ ἀπολωλότες, ἑτέρον αὐτῶν πρὸς Βελισαρίου αὐτίκα ὑπῆρχον, ἐς ᾧ τὰς ἀγροίκας, ὅτι δὴ τοσαύτη φειδοῖ τε καὶ φρονεία ἐχρήτο, ὥς βιαδιῶναι μὲν αὐτῶν ἕδρα πάποτε, στρατηγικὸς Βελισαρίου, τετύχηκε. πλετεῖν δὲ παρὰ δόξαν ξυνέβαινε πᾶσιν, οἷς ἂν αὐτὸς ἐπιδημοίῃ στρατίας πλήθει. ἀπεδίδοντο γὰρ αὐτοῖς κατὰ γνώμην τὰ ὅνια πάντα. Ἐνὶ οὗτοι μὲν ἀμαχοῖσι τὰ λήια, ἐς τὸ ἀκριβὲς διεφύλασσε, μή τιμι παρῆσα ἢ ἵππος λυμνῆται. τῷ δὲ ὡραίῳ ἐν τοῖς δένδροις ὄντων, ἀφαδαὶ αὐτῶν ἕδρην τοπαράπαν ἐξασία ἐγένετο. καὶ μὲν καὶ σωφροσύνης ὑπερφυῶς μετέποιετο. ἕδρῃ δὲ οὐκ ἄλλῃ, ὅτι μὴ τῆς γεγαυμένης, γυμνασὸς ἦπτετο. αἰχμαλώτως οὐκ ἐκ τε Βανδύλων καὶ Γότθων ἐλθόν, τοσαύτας τε τὸ πλῆθος, καὶ τοιαύτας τὰ πρόσωπα, οἷας ἕδεις τῷ ἀνδράπων εἶδεν, ἥτε οἱ ἐς ὅσον αὐτῶν τινα ἦκεν, ἕδρῃ ἄλλως ἐντυχεῖν εἶασον. ὡς δὲ, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπασιν, ἀγρίων τε δαχρύνων, καὶ ἐν τοῖς ἀπὸ τοῖς ἐπινοῶσαι τὰ βέλτετα ἰκανώτατος. ἐν μὲν τοῖς κινδυνώσι πολεμῶν ἀφύχως τε καὶ ξυμπαλῶ, καὶ ξυμλογισμῶ ἀπολυμώτατος. ὅς τις τε καὶ μετλητῆς ἐν τῇ ἐπὶ τὰς πολεμίας αἰεὶ ἐγχειρήσει, καὶ τὴν χρεῖαν ἑκάτερον. ἀνδρῶν δὲ τῶν, ἐν μὲν τοῖς δεινοῖς δειλὴν τε τὴν δαίνοιν, καὶ παραχρῆς παρείχετο κρείσσων. ἀνδρῶν δὲ, ἥτε ἐπὶ ἥρτο, ἥτε ἐτρώφα, μεθύοντα γοῶν Βελισαρίου ἕδεις ποτε εἶδεν. ὅσον μὲν οὐκ ἔχοντο τὸ Ρωμαίων στρατὸς ἐν τε Λιβύῃ καὶ Ἰταλίᾳ πρᾶσιν, νικῶν τε διετέλει, καὶ τὰ ἐν ποσὶν αἰεὶ κτώμενος. ἐπεὶ δὲ ἐς Βυζάντιον μεταπεμπτὸς ἦλθεν, ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον αὐτῶν ἄρετῇ ἐπιπλεῖσον ἐγνώσθη. αὐτὸς τε γὰρ πάσῃ ἀρετῇ πρᾶσιν, καὶ πλεονεξία μὲν πολλὰ ἐξασία, δυνάμει δὲ ὑπασιζόντων καὶ δορυφόρων τὰς πάποτε στρατηγίας ὑπεραίρων φοβερός (ὡς τὸ εἶδος ἀρχισὶ τε πᾶσι καὶ στρατιώταις ἐγένετο. ἀντιτείναν τε ὅδ ἐπιτάττοντος (οἷμαι) ἐπὶ μαχόμενος ἐπιτελῇ τε πράσας, ὅσα ἐπιτάττοι, ἕδρῃ ἀπὸ τῆς οὐκ, τὴν τε ἀρετὴν αἰχμαλώτοι, καὶ δεινότες τὴν δυνάμειν. ἐπὶ τακτικῇ δὲ ἰππίας ἐκ τῆς οἰκίας παρείχετο. ὡς δὲ ἀποβλήτος μὲν ἕδεις ἐγγόνει αὐτῶν τε ἑκάστος, πρῶτος τε ἐν τῇ παρατάξει εἶσθαι, καὶ ἀρκαλεῖσθαι τὰς τῆς πολεμίας ἀρίστους ἡξίουν. Ρωμαίων τε οἱ πρῶτοι, ὡς καὶ πρὸς Γότθων πολιορκημένοι. τὰ ποιεῖν ἐν ταῖς τῆς πολεμίας συμβολαῖς ἐβλεπον, ἐν θαύματι μεγάλῳ ποιούμενοι ἀνεφθέργοντο, ὡς οἰκία μία τὴν ὁδὸν διερχομένη δυνάμειν καταλύει. Βελισαρίου μὲν οὐκ ἔχοντο τὰς ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ (ὡς ἐπὶ ἐρρήθη) δυνάμει γενομένης, τὰ τε ξυμπίπτοντα τοῖς βασιλέως πράγμασιν ἐβουλόετο, καὶ τὰ δεδογμένα ἐπράσσαν αἰεὶ αὐτονόμῳ γνώμῃ.

Οἱ δὲ ἄλλοι ἄρχοντες (οἱ οἱ μᾶλλον αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους ὄντες, καὶ ἕδρῃ ὅτι μὴ κέρδη οἰκία ἐν νῶν ἔχοντες δαπαράττειν) τὰς τε Ρωμαίας λήζεσθαι τε, καὶ τοῖς στρατιώταις ἐνδιδόναι τοὺς κατηκόντες ἀδικεῖν ἢ δὴ ἤρξαντο. Ἐν δὲ αὐτοῖς ἐφρόνουσι τὰ δέοντα, ἔτι δὲ ἕδρῃ τὰς στρατιώτας τῇ παραγελλομένων ἐπακούοντας εἶχον. διὸ δὴ πολλὰ τε αὐτοῖς ἡμαρτήθη, καὶ τὰ πράγματα διεφθάρη Ρωμαίοις ξυμπαντα ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ. ἀπερὶ γὰρ ὅτῳ δὴ ἔσπερον ἔρχομαι ἐπειδὴ Βελισαρίου ἐκ Ραβέννης ἀναστὰς ὁδὸν εἶναι Ἰλδibaδὸς ἐπύθετο· τὰς τε βαρβάρους ξυμῆγεν ἀμφὶ αὐτὸν ἀπαν-

lem se & benignum præbebat; ut homo tenuissimæ fortunæ fortisque infimæ esse videretur. Ejus imperium milites & agricolæ magno semper opere amarunt. Milites quidem; quod ipsum experirentur mortalium omnium munificentissimum. Nam qui in prælio male accepti fuerant, illis grandi pecunia vulnere acerbitatem levabat; qui facinus præclarum ediderant, his armillas & torques in præmium dabat. Si cui militi in certamine vel equus, vel arcus, vel aliud quidpiam periisset, continuo re simili Belisarius jacturam sarciebat. Amabant vero imperium ejus agricolæ, propterea quod ita illis parcebat consulebatque, ut eorum nemini vis umquam illata fuerit, ducente exercitus Belisario. Immo vero omnes, apud quos cum copiis versabatur, insperantes ditabat. Nam venalia quælibet quo volebant pretio illis divendebant, & cum segetes adolescerent, sedulam dabat operam, ne, qui aderat equitatus, noxam illis uspiam faceret. Pendentes ab arboribus fructus nemini contingere licebat. Præterea vir erat singulari præditus continentia. Nullam enim familiam, præter uxorem, attigit; & cum Vandalas Gothasque bello cepisset mulieres, tot numero, tamque oris specie præcellentes, ut nemo pares viderit; earum nullam in conspectum suum, nedum in congressum venire sivit. Cum in aliis rebus omnibus solertissimus erat; tum in dubiis viam inire optimam apprime callebat. Inter belli discrimina caute strenuus & prudenter animosissimus; ac si quid in hostem aggrediretur, promptus idem & cunctator, prout alterutro opus erat, solebat esse. Ad hæc, in adversis rebus fidentem & imperturbatum animum ostendebat: in prosperis non efferebatur superbia, neque indulgebat genio. Certe vino madentem nemo umquam Belisarium vidit. Quamdiu Romanis copiis Africa Italiaque præfuerat, obvia quæque occupaverat continenti victoria. Postquam Byzantium accitus rediit, multo clarius quam ante, quantum polleret, innotuit. Nam cum emineret virtutis cumulo, & Magistros militiæ, quotquot umquam fuissent, non opibus modo, sed Prætorianorum etiam hastatorum ac Scutariorum numeroso præsidio superaret; Ducibus æquæ omnibus ac militibus merito formidabilis erat. Ac, nisi fallor, si quis imperanti ipsi voluisset obsistere, non ausus esset. Mandata ejus omnia omnes peragebant, ducti virtutis reverentia ac potentiæ metu. Etenim ex suo septem educebat equitum millia: quorum nullus rejectaneus erat, at eorum quisque id ambiebat, ut flaret primus in acie, & fortissimos hostium provocaret. Romani seniores, cum a Gothis obsessi, quæ fierent in conflictibus bellicis spectarent, demirantes dicebant, Theoderici potentiam everti domus unius vi. Itaque Belisarius & auctoritate & consilio, ut dictum est, pollens, quæ e re erant Imperatoris decernebat animo, & quæ proposuerat, suo semper arbitratu exequabatur.

Cæteri vero Duces, cum inter se pares essent, & omnia ad privatam utilitatem referrent, Romanos jam exilare, & militum iniuriis permittere cœperant. Ac nec sibi satis consulere sciebant, nec milites habebant dicto audientes. Quare ab illis sæpe peccatum est, resque omnis Romana brevi tempore pessum abiit: quod uti factum sit, hic narrabo. Ubi profectum Ravenna Belisarium, pelago provehi Ildibadus comperit, ad se omnes collegit Barbaros, ac Ro-

Comitas.

Munificentia
in milites.Providentia
in agricolas.Edit. Paris.
pag. 467.

Continentia.

Solertia.

Strenuitas
prudens.

Constantia.

Moderatio.

Potentia.

Aliorum Du-

cum culpa.

pag. 468.

Ildibadus Got-
thorum reli-
quias colligit.

Alexander Lo-
gotheta.Cur distus
Forficula.Vitalium vin-
cit Ildibadus.
Edit. Paris.
pag. 469.Ildibadus V-
rajam necat.

manos milites, quibus rerum placebat novitas. Firmandae dominationi curam adhibebat maximam, & ad recuperandum Gotthis regnum Italiae studium omne conferebat. Principio non amplius mille eum sequebantur, unamque admodum urbem Ticinum habebant. Deinde, quicumque in Liguria & in agro erant Veneto, paulatim ad illum se se applicuerunt. Byzantii Alexander quidam erat Logotheta: quo Graeco vocabulo eum Romani designant, qui rationibus publicis praefectus est. Hic damni publico illati infimulare milites non cessabat: qua criminandi arte ex humili loco ad honorum gradus, atque ex egestate ad summas opes brevi pervenit. Ac si quis alius, is certe magnas paravit Imperatori pecunias, effecitque unus omnium maxime, ut ad paucos & mendicos redacti milites, nihil haberent animi ad subeunda belli discrimina. Ipsum Byzantii cognomento Forficulae idcirco affecerunt, quod nummum aureum tam dextere circumcideret, ut eo, quantum vellet, curtato, orbem vel sic servaret, quo erat antea circumscriptus. Forficulam enim vocant instrumentum illud quo quis id efficit. Alexandrum hunc Imperator, posteaquam revocavit Belisarium, in Italiam misit. Is vero Ravennam delatus, rationes falsas instituit. Nam ab Italia, qui nec pecuniam regiam contigerant, neque ullam aerario navarant operam, rationes repoposcit, admissi in Theodericum alioque Gotthorum Reges peculatus accersens, & cogens persolvere, quidquid per fraudem, ut ipse dicebat, illis suppilatum, in rem suam convertissent. Vulnera militum aditaeque pericula non aliter pensabat, quam cum ipsis, sua falsis expectatione, stipendiorum calculos ponendo fordide. Itaque a Iustiniano Aug. Italorum animos alienavit. Nec jam militum quicumque belli aleam subire volebat: sed hostium res plurimum promovebant ignavia voluntaria. Quocirca Duces nihil movebant, excepto Vitalio; qui cum in agro Veneto, praeter alias copias, multos secum haberet Erulos, ausus est cum Ildibado pugnare, veritus ne is postmodum, quod & contigit, magnas adeptus vires, non posset amplius reprimi. Acerrimo ad urbem Tarvisium facto praelio, Vitalius insigniter victus aufugit, servatis suorum paucis; pluribus amissis ibi. In hoc certamine luculenta fuit Erulorum clades, qua involutus est ipsorum Princeps Visandus. Theudimundus, Mauricii, qui Mundum patrem habuit, filius, adhuc adolescentulus, in extremum discrimen venit: elapsus tamen est cum Vitalio. Ea victoria nomen Ildibadi Imperatori atque omnibus longe ac late notuit.

Deinde in Ildibadi offensionem Urajas ex hoc incurrit. Erat Urajae conjux inter hos Barbaros cum divitiis, tum corporis forma omnium facile princeps. Aliquando ad balneum processit, mundo ornata splendidissimo, & ingenti famulantium agmine stipata. Ibi uxorem Ildibadi conspicata, vilibus indutam vestibus, non demisse, ut regiam conjugem, salutavit; at superbius despectam, affectu contumelia. Et vero res domi angusta adhuc erat Ildibado; utpote cui opes regiae non obtigerant. Indignitatem injuriae non ferens uxor Ildibadi, dolore exarsit: mox virum adit lachrymans, rogatque ut sibi ab Urajae conjugis indignissimis modis habitae ultor adfit. Quare Ildibadus Urajam primo apud Barbaros criminatus transfugium ad hostes parare, paulo post dolo occidit. Hinc Gotthorum collegit odium, aegre ferentium, tam incon-

Α τας, καὶ τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν ὅσοις νεώτερα πράγματα ἤρ-
σκει. καὶ τῆς μὲν ἀρχῆς ὡς μάλιστ' ἐπεμελεῖτο· ἀνασώσα-
σαι δὲ Γότθων τῶν γένει τὸ Ἰταλιωτῶν κράτος, ἐν αὐτῇ ἐ-
ποιεῖτο. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἑπὶ πλέον ἢ χίλιοι αὐτῷ εἶπον-
το, καὶ πόλιν μίαν Τίκινον ἔχον. καὶ βραχὺ δὲ προσεχώ-
ρησαν αὐτῷ ἅπαντες, ὅσοι ἐν τῇ Λιγυρίᾳ καὶ Βενετίας ἦ-
σαν· καὶ δὲ Ἀλέξανδρος τις ἐν Βυζαντίῳ, τοῖς δημοσίοις ἐφε-
στὸς λογισμοῖς· λογοδέτῃ ἐκκλησίῳ ζῶντι· τὴν τιμὴν ταύτην,
καλῶσι Ρωμαῖοι. ἕτος αἰ τοῖς στρατιώταις τὴν εἰς τὸ δημό-
σιον ἐπεκάλει ζημίαν. ποικίλον δὲ ἀδικημάτων αὐτὸς δίκη
ὑπάγων, αὐτὸς μὲν ἐνδοξος ἐξ ἀδόξων ταχὺ γέγονεν, ἐκ
πενήτων ἀτεχνῶς πλεσιος. ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς χρήματα με-
γάλα, ἐπεὶ τὶς ἄλλος, ἐπαράξατο. πρὸς δὲ στρατιώταις ὀλί-
γως τε καὶ πτωχὲς εἶναι, καὶ οὐκ ἐνδοξὸς ἐξ ἀδόξων ἔχειν, αἰ-
τιώτατος ἐγένετο ἀνθρώπων ἁπάντων. Βυζάντιοι δὲ αὐτὸν καὶ
Φαλίδιον ἐπὶ κλησιν ἐκάλουον, ὅτι δὴ αὐτῶν ῥάδιον ἦν ὁπο-
τερνομένην κύκλῳ τὸ χρυσοῦν νόμισμα, ἔλασσον μὲν αὐτὸ
(ἐς ὅσον βέλοιο) ἐξεργάζεσθαι, φυλάσσειν δὲ καὶ ὡς τὸ κυ-
κλοτερές· ἡ γὰρ ἐπὶ τὸ πρότερον ἦν. Φαλίδιον δὲ τῶν
το καλῶσι τὸ ὄργανον, ὃ ταῦτά τις ἐργάζεσθαι. πρὸς βασι-
λέως τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπειδὴ Βελισάριον μετεπέμψατο, ἐξ
Ἰταλίας πέμψαι. ὁ δὲ γενοῦς ἐν Ραβέννῃ, λογισμὸς παρ-
έθηκε λόγον ἐκ ἔχοντα. πρὸς μὲν γὰρ Ἰταλιώταις, ἐδὲ τῶν βα-
σιλέως ἀφαμένους χρημάτων, ἐδὲ τινὰς αὐτῶν εἰς τὸ δημό-
σιον ὑπεργήσαντας, ἐπὶ ταῖς δυνάμεις ἐκάλεσεν. καὶ ἐς Οὐ-
δίριον καὶ πρὸς ἄλλους Γότθων ἀρχοντας ἀδελφίαν ἐπικα-
λῶν, ἀναγκάζων τε ὁποτινῶναι, ἐπὶ ἐκείνους ἐξ ἀπαθί-
σαντες (ὡς περ αὐτὸς ἐφασκεν) ἐσύλησαν, ἠὲ ἐκέρδανον. καὶ
δὲ στρατιωτῶν ταῖς τραύματι καὶ πρὸς κινδύνους τῇ τῶν λογι-
σμῶν σμικρολογίᾳ παρὰ δόξαν ἡμείβετο. διὸ δὴ οἱ τε Ἰτα-
λιῶται Ἰουστινιανῶν βασιλεὺς δύστροποι ἐγένοντο, καὶ τῶν στρατιω-
τῶν ἑδὲς ἐπὶ ἐς κινδύνον πολέμου καθίστασθαι ἠθέλουν·
ἀλλ' ἐδελοκακοῦντες, ἐπὶ μέγα χάριν ἐποίουν αἰ τοῖς
πολεμίοις τὰ πράγματα. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀρχοντες ἔχον
ταῦτα ἡσυχῇ ἔμμενον. Βιτάλιος δὲ μόνος (ἐτυχε γὰρ ἐν Βε-
νετίοις ἄλλο τε πλῆθος στρατιᾶς ἔχων, καὶ βαρβάρων Εὐρέ-
λων πολὺν τινα ὄμιλον) ἔχον μάχης ἐλθεῖν Ἰλδιβάδην ἐτόλ-
μησε· δέσας, ὅπερ ἐγένετο, μὴ ἐπὶ μέγα δυνάμειος
χρόνῳ τῷ ὑσέρῳ αὐτῶν ἦκοιτο, ἐκείνῃ ἀναστῆλαιν οἱ αἰ τοῖς
μάχης δὲ καρτερὰς ἀμφὶ πόλιν Ταρβήσιον γενομένης, Βι-
τάλιος παραπολύῃ σπῆσει, ἐφυγεν· ὀλίγους μὲν τινὰς σώ-
σας, πρὸς δὲ πολλὰς αὐτῆς ἀπολέσας. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ Εὐ-
ρελοί τε πολλοὶ πίπτουσι, καὶ Οὐσίανδος ὁ τῶν Εὐρέλων ἀρ-
χηγὸς θνήσκει. Οὐδимиῦδος δὲ ὁ Μαυρικίῃς τῶν Μουῶν
ὑῖος, μετρίκιον ὦν ἐτι, ἐς κινδύνον μὲν θαλάττῃ ἤλθεν· ὁ-
μως δὲ ξυὼν Βιταλίῳ διέφυγεν. Ἰλδιβάδης τε ὄνομα ἐκ τῶν ἐρ-
γῶν τε παρὰ τῶν βασιλέων ἤλθε, καὶ πάντας ἀνθρώπους.

Υστερον δὲ Οὐράϊαν Ἰλδιβάδην προσκεκρυμμένην ξυνοίκα-
σεν, ἀπ' αἰτίας τοιαύτας. καὶ τῶν Οὐράϊα γυνὴ πλεῖον τε καὶ
σώματος κάλλει τὰ πρῶτα φερομένη ἐν ταῖς δὴ τοῖς βαρ-
βάρους, πασῶν μάλιστ'. αὐτὴ ἐς τὸ βαλανεῖον κατῆλθέ πο-
τε, κόσμῳ τε περιβεβλημένη πολὺ τι χρῆμα, καὶ θεραπεῖαν
ἐπαγομένη λόγῳ πολλῆς ἀξίας. τὴν τε Ἰλδιβάδην γυναῖκα
ἐν ἱματίοις ἐνταῦθα ἰδύσα, ὡς ξυνοίκισαν βασιλεὺς ἔτε
προσεκύνησεν· ἀλλὰ καὶ ἄλλως ὑπερίδουσα, ἐς αὐτὴν ὕβρι-
σεν. ἐτι γὰρ Ἰλδιβάδος πενία ξυνοίκα, ὡς ἦν βασιλικὸς
ἐντυχὼν χρῆμασι. περιελθὼν δὲ γενομένη τῆς ὕβριος τῇ
ἀτοπίᾳ τῶν Ἰλδιβάδην γυνὴ, παρὰ τῶν ἀνδρῶν δεδακρυμένη
ἦλθε, καὶ οἱ ἀμύμναι τὰ ἀνέκτα παρὰ τῆς Οὐράϊα γυναικὸς
παύσθην ἤξισεν. διὸ δὴ τὰ μὲν πρῶτα Ἰλδιβάδος Οὐράϊαν ἐς
πρὸς βαρβάρους διέβαλεν, ὡς δὴ ἐς πρὸς πολέμους αὐτομολεῖν
μέλλει· ὀλίγῳ δὲ ὑστερον δόλῳ ἔκτεινε, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς τὸ
τῶν Γότθων ἔχθος ἐπέπεσε. βυλομένοις γὰρ αὐτοῖς ὡς
ἦν ἡ

ἦκιστα ἡ, ἔπως ἀνεπίσκέπτως Οὐράϊαν ἐξ ἀνθρώπων ἀ-
φανισθῆναι. πολλοὶ τε ἦδη ἐν σφίσιν αὐτοῖς ξυλίσσμενοι,
Ιλδιδάδω ἅτε ἀνόσια εἰργασμένοι, ἐλοιδоруῖτο τί σάθαι
μέντοι περὶ δὴ τῷ φόνει αὐτὸν εἰδὲς ἦθελον. ἡ δέ τις ἐν αὐ-
τοῖς Οὐίλας, Γήπαις μὲν γένος, ἐς δὲ τὸ τῷ βασιλέως δο-
ρυφόρων ἀξίωμα ἦκων. ἕτος ἀνὴρ, μνηστὴρ γυναικὸς γεγο-
νὸς διωρεπεῖς τῷ ὄφιν, ἐξ αἰσίων τινα ἔρωτα ἦρα, ἐσαλ-
μένη δὲ αὐτὴ ἐπὶ τὴν πολεμίαν, ἐφ' ᾧ τινα ποιοίη ξυλὴ ἐτε-
ροῖς τισὶν ἐπ' αὐτὰς ἐφοδὸν, τῷ μνηστῆρ ἐτέρῳ τῷ βαρβάρων
τινὶ Ἰλδιδάδος (εἴτε ἀγνοίᾳ, εἴτε πρὸς ἄλλω ἠγμένος)
ξυλώκισεν. ὡς δὲ ταῦτα ἐκ τῷ στρατοπέδῳ ἐκπαυήκων Οὐί-
λας ἦκασε, θυμοειδὴς ὦν φύσει, τῷ ἐκ τῷ ἔργῳ ὕβριν ἐκ
ῥέγκεν· ἀλλὰ αὐτίκα κτείνει Ἰλδιδάδον ἔγνω, χαλεπὴ δὲ
Γότθοις ἅπασιν ταύτη ἰοῖσιν. καὶ ποτε αὐτὸν Γότθων ἐπὶ ὧν
τα κτήσας τὴν αἰεταίαν, τῇ ἐπιβελῇ ἐνεχείρησεν. * αἰε-
τῶντα γὰρ τῷ βασιλείᾳ πολλὰς τε ἄλλας καὶ τὴν δορυφόρον πα-
ράσθαι νόμος. ὁ μὲν οὖν τῷ χεῖρα ἐπιβαλὼν ἐς τὰ βρώ-
ματα, ἐπὶ τῇ σιβάδι περὶ τὴν ἐκείνην, Οὐίλας ὅτε αὐτὸν ἀφῶ
πρὸς ξίφει τῷ ἑαχίλῳ παίει. ὥστε, τῷ βρωμάτων ἐπὶ ἐχομένων
ἐν ταῖς τῷ ἀνθρώπῳ δακτύλοις, ἡ κεφαλὴ εἰς τῷ ἑαπέσαν
καταρράγῃσα ἐξέπληξέ τε, καὶ ἐς θάμβος τι μέγα τὴν πα-
ρόντας ῥέγκεν ἅπαντας. αὐτὴ τίσις Ἰλδιδάδον περὶ ἡλθε
τῷ Οὐράϊα φόνει· καὶ ὁ χειμὼν ἔληγε· καὶ τὸ ἔκτον ἔπος ἐτελεύτα
τῷ πολέμῳ τῷ δε, ὃν Προκόπιος ξυλέγραψεν.

siderate e medio sublaturum Urajam . Jam-
que inter se multi cōitione facta admis-
sum scelus exprobrabant Ildibado : nemo
tamen cædis hujus pœnas ab ipso petere
volebat . Erat in eorum numero Vilas ,
natione Gepæ , Protectoribus Regis ad-
scriptus , & sponsus sceminæ , cujus a-
more deperibat . Illo adversus hostes pro-
fecto , ut in eos cum aliis nonnullis in-
cursionem aliquam faceret , sponsam Ildi-
badus cum alio quodam Barbaro , sive
per imprudentiam , sive alia ex causa ,
matrimonio junxit . Reversus e castris
Vilas , ubi hæc audiit , ut erat natu-
ra fervidus , factum indignum minime
tulit : sed statim cum animo constituit
Ildibadum interimere , rem se facturum
ratus Gotthis universis gratissimam . Co-
gitatum facinus aggressus est die quodam ,
quo apparebat Ildibado cum Gotthorum
Proceribus epulanti . Etenim prandenti
Regi cum alii multi astare solent , tum
Protectores . Ergo ille manu dapibus ad-
mota , toro pronus incumbibat ; cum
Vilas repente gladio cervicem ejus per-
cussit ; ita ut cibum tenentibus adhuc di-
gitis , demessum lapsumque in mensam
caput , omnes , qui aderant , magno
stupore defixerit . Sic demum Ildibadus
Urajæ necem luit , hyemisque exitus an-
num sextum clausit istius belli , quod Proco-
pius stylo prosecutus est .

CAPUT II.

Rugi, gens Gotthica, Eraricum Regem creant. Cæteri Gotthi Torilam ad regnum invitant. Eraricus, dum per Legatos cum Iustiniano agit, occiditur. Torilas regnum capessit.

ΕΡΑΡΙΚΟΣ δὲ ὡς τις ἐν τῇ Γότθων στρατῷ Ρογὸς μὲν γένος, δυνάμιν δὲ περιβεβλημένος, ἐν τέτοις δὴ τοῖς βαρβάροις, μεγάλῳ. οἱ δὲ Ρογοὶ ἔτι ἔθνος μὲν εἰς Γότθικόν, αὐτόνομοί τε τὸ παλαιὸν ἐβίων. Θεδρεῖχου δὲ αὐτοῦ τὸ κατ' ἀρχὰς προσεταιρισμένον ξυῖ ἄλλοις τισὶν ἔθνεσιν, ἔς τε τὸ γένος ἀπεκέκρευτο, καὶ ξυῖ αὐτοῖς ἐς τὰς πολέμους ἀπαντὰ ἐπρασσον. γυναιξὶ μὲν τοι ὡς ἦλθον, ἐπιμνημῆροι ἀλλοτρίαις, ἀκραιφνέσι παίδων δαδοχαῖς τὸ τὲ ἔθνος ὄνομα ἐν σφίσιν αὐτοῖς διεφύσσαντο. τὸν τὸν Εράριχον, ἐπεὶ ἐς παραχρῆ ἐπὶ τῇ Ἰλδιβάδῃ φόνον καθεῖς ἤκει τὰ πράγματα, βασιλεὺς ἐκ τῆ αἰφνιδίως οἱ Ρογοὶ ἀνείπον. ὁ περ τοῖς Γότθοις ἐδαμῶς ἤρεσκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλῶν οἱ πλείστοι ἀδυσμίαν κατέστησαν, ἅτε τῇ ἐλπίδων σφίσι διεφθαρμένων, ὥς περ ἐπὶ τῇ Ἰλδιβάδῃ τὰ πρότερα ἔχον. ὅς δὴ τὴν τε ἀρχὴν καὶ τὸ τῆς Ἰταλίας κράτος Γότθοις ἀνασώσασθαι ἱκανὸς ὤν. Εράριχος μὲν τοι ἐδεδόκ, τι καὶ λόγου ἄξιον ἔδρασε μὲν ὡς πέντε ἐπιβίους, ἐτελεύτησε δὲ ὅπως τοῖς δὲ Τωτίλας ὡς τις, Ἰλδιβάδῃ ἀνέφικας, ἐπὶ πλείστον ξυνέσεως ἦκον, καὶ τὸ δραστέον ὡς μάλιστ' ἔχων, καὶ λόγος ἐν Γότθοις πολλὰ ἄξιος ἔστος ὁ Τωτίλας Γότθων μὲν τινικαῦτα τῇ ἐν Ταρβησίῳ ἀρχὴν ἐτύγχανεν. ἐπεὶ ὅς ἄνδρ' ὅπως ἀφανισθῆναι Ἰλδιβάδον ἔτος (ὥσπερ ἐρρήθη) ἐπύθετο, πέμψας πρὸς Κωνσταντιανὴν ἐς Ράβενναν, τὰ πιστὰ οἱ δοθῆναι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἠτείτο, ἐφ' ᾧ αὐτὸν τε καὶ Γότθους, ὧν ἤρχετο, ξυῖ Ταρβησίῳ παραδώσει Ρωμαίοις ἅπερ Κωνσταντιανὸς ἀσμένως ἀκέσας, ὥμοσεν ἀπαντὰ, ὅσα Τωτίλας ἠτήσῃ τακτῇ τε ἡμέρα εἰς τὸ ἔργον ἀμφοτέροις ξυνέκειτο, ἐν ᾗ ἔμελλε Τωτίλας τε καὶ Γότθοι, οἱ ἐν Ταρβησίῳ φρερὰν ἔχοντες, δεῖξασθαι τε τῇ πόλει τινὰ τῇ Κωνσταντιανῇ ἐπιποδείων, καὶ σφας γε αὐτοὺς ξυῖ αὐτῇ ἐγχερίσαι.

Ἡδη δὲ οἱ Γότθοι τῇ Εραρίχῃ ἀρχὴν ἤχθοντο, ἐκ ἀξί-
 οῦ πᾶν ἄνδρα ὁρῶντες τὸν πόλεμον πρὸς Ρωμαίους διενεχέειν.
 Procopius.

QUIDAM erat in Gothorum exercitu Rugi, gens Eraricus, natione Rugus, inter nos Barbaros præpotens. Rugi autem, gens Gotthica, suis olim vivebant legibus. Aggregati vero cum nonnullis aliis populis ad Theodericum ipsius regni primordio, in unum corpus coaluerunt, atque ex eo rem bellicam in commune semper tractarunt. Vitatis tamen mulierum alienarum connubiis, nationis suæ nomen pura sobolis successione apud se conservarunt. Ildibadi nece turbatis rebus, Eraricum hunc Rugi declararunt subito Regem. Quod adeo non Gotthis placuit, ut plerisque conjecerit in mœrorem gravissimum; quasi jam nihil restaret spei, oblata antea ab Ildibado, qui Gotthos in dominatum regnumque Italiæ restituere poterat. Porro Eraricus nihil egit memoria dignum; & cum in regno menses vixisset quinque, sic mortem obiit. Totilas quidam erat, Ildibadi ex fratre nepos, quem eximia prudentia & navitas singularis Gotthis commendabant plurimum. Hic tunc temporis Gotthis, qui erant Tarvisii præfectus, audita, de qua diximus, Ildibadi cæde, Ravennam ad Constantianum misit, qui incolumitatis fidem sibi peterent, pollicenti se & Gotthos, quibus præfesset, in Romanorum jus ac potestatem cum urbe Tarvisio concessuros. Constantianus, his libenter auditis, postulata omnia Totilæ rata habuit interposito iurejurando. Constituerunt inter se diem, qua Totilas & Gotthi, qui Tarvisium præsidio tenebant, quemdam ex amicis Constantiani in urbem acciperent, & cum ea se ipsi dederent.

Iam vero Gotthis grave erat imperium Totilam Go-
 Eratque, quem bello cum Romanis geren- thi ad regnum
 do videbant imparem : ac plurimi con- invitavit.

ἐπεὶ ταῦτα ὁμολόγει ὁ τῶν πυλῶν φύλαξ, πέμπει τὸς αὐτοὺς δὴ συμπράξαντας ὁ Μαρμιανὸς παρὰ τὸς τῶν Ρωμαίων στρατῶν ἀρχοντας, ἐφ' ᾧ πάτε ζυγκείμενα ἐξαγγείλωσι, καὶ ζῶν αὐτοῖς ἐς τὴν πόλιν εἰσβάλλωσι νύκτωρ. ἔδοξε ὅτι τοῖς ἀρχασι ζύμφορον εἶναι, ποτερῆσαι μὲν αὐτῶν ἕνα ζῶν ὀλίγοις τισίν. ὡς δὲ γέγονε φύλαξ αὐτοῖς ἀνακλίνῃ τὰς πύλας. ἔχουσά τε αὐτῶν, καὶ τῇ πόλει ζῶν τῶν ἀσφαλεῖ τὸν στρατὸν ἐσδέξασθαι. τῷ μὲν οὖν ἄλλων ὑποσῆναι τὴν κίνδυνον εἰδὲς ἠθέλην Ἀρταβάζης ὁ μόνος Ἀρμένιος μὲν γένος, διαφερόντως ὁ ἀγαθὸς τὰ πολέμια, ἐς τὴν πόλιν (ἔτι ἀκασίως) κατήκον αὐτόν. ἔτος ἀνὴρ Περσῶν μὲρ ἠγεῖτο, ἐς Βελισάριος ἐς Βυζάντιον ἐκ τῶν Περσῶν γῆς ζῶν τῶν Βλινχάνη, ὀλίγῳ ἔμπροσθεν ἐτύγχανε πέμψας, τὸ Σισαύριον ἐξελὼν φρεῖον. τότε δὲ ἀνδρᾶς ἐκατὸν ἐκ τῶν παντὸς στρατοπέδου ὑπολεξάμενος, ἀωρὶ τῶν νυκτῶν, ἀρχισα τὴν περιβολὴν ἐγίνετο. καὶ ἐπεὶ ὁ φύλαξ, ἢ περ ζυγκέμετο ἀνεπέτασε σφίσι τὰς πύλας, οἱ μὲν τινες ἐνταῦθα ἐσώτες τὸ στρατεύμα μετεπέμποντο· οἱ δὲ ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, τὸς ταύτη φυλάσσοντας ἔκτεινον ἀπροσδόκητοι ἐπιπεσάντες. ἐπεὶ δὲ Γότθοι ζύμπαντες ἠσθοντο τὴν κακίαν, δὴ πυλῶν ἐτέρων φεύγοντες ὤχοντο. ἄκρα δὲ τις ἐσάγαυ ὑψηλὴ πρὸς τὴν περιβολὴν ἀνέχει, ὅθεν ἅπαντα κατανοεῖν πάρεσι τὰ ἐν Βερώνῃ πρασόμιστα, καὶ ἀπαρτμεῖσθαι τὸς ταύτη ἀνδρώπας καὶ μὴ καὶ τὴν πεδίου ἐπιπλεῖσον ὁρᾶν. ἐνταῦθα οἱ Γότθοι καταφυγόντες, τὴν νύκτα ὅλῳ ἡσύχαζον. ὁ δὲ Ρωμαίων στρατὸς ἀπὸ σαδείων τεσσάρων κατὰ τὴν πόλεως ἦκον, ἐκείτι ἐπὶ προσοδὸν ἦεν. τῶν ἐν τῇ πόλει χρημάτων ἀλλήλοισι ἀμφισβητούτων τῷ στρατηγῶν. ἔπειτα αὐτῶν ἀμφὶ ταύτη δῆμαχομένων τῇ λείᾳ, ἡμέρα τε ἡδὴ διαφανῶς γέγονε, καὶ οἱ Γότθοι ἀπὸ τῆς ἄκρας ἐς τὸ κατακρηνηκότες τὸς τε ἀνὰ τὴν πόλιν πολέμιας, καὶ ὅσῳ Βερώνης τὸ ἄλλο στρατεύμα διέχον εἰσήκει, δρόμῳ ἐπὶ τὴν πόλιν ἐχώρησαν, δι' αὐτῶν τῶν πυλῶν, ὡς περ ἀπαλλαγέντες πρότερον ἔτυχον. εἰδὲ ὅτι αὐτῶν οἱ εἰσεληλυθότες ἔχουσά τε ἔχουσιν. Ρωμαῖοι μὲν οὖν ζυμφορήσαντες τὴν περιβολὴν ἀμφὶ τὰς ἐπάλλξεις κατέφυγον. τῶν δὲ βαρβάρων αὐτοῖς πλήθει πολλῶν ἐς χεῖρας ἰόντων, οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀρταβάζης πάντων μάλιστα ἔργα θαυμασὰ ἐνδείξάμενοι, καρτερώτατα τὸς ἐπιόντας ἡμυώντο. καὶ τότε δὴ οἱ τῶν Ρωμαίων στρατῶν ἀρχοντες, τὰ ὑπὲρ τῆς ἐν Βερώνῃ κτήματα πρὸς ἀλλήλους διοικισάμενοι, παντὶ τῶν ἄλλων στρατῶν ἐπὶ τὴν πόλιν χωρεῖν ἐγνωσαν. ὑποκεκλεισμένους ὅσφι σφίσι τὰς πύλας δρόντες, ἰχυρότατα τε τὸς πολέμιας ἀμυνομένους, ὅπισθω καὶ τὰς ἀπὸ πλάτωνος, καὶ περ μαχομένους ἐν τῶν περιβολῶν τὰς ἐταίρας θεώμενοι, καὶ δεομένους μὴ σφᾶς ὑπολιπεῖν, ἀλλ' αὐτὰ μένειν, ὥς αὐτὰ καταφυγόντες ἐς αὐτὰς σώζονται. διὸ δὴ οἱ ἀμφὶ τῆς Ἀρταβάζης ζῶν τῶν πλῆθει βιαζόμενοι τῶν πολέμιων, καὶ ὑπογόντες τὴν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἐπικουρίαν, ἀπὸ τῶν τεύχεων ἔξω ἤλαντο ἅπαντες. οἱ μὲν καταπεσεῖν ἐφ' ὁμαλῆς χωρὶς ζυμβήν, ἔπειτα δὴ αὐτοῖς ἐς τὸν Ρωμαίων στρατόπεδον ἐκομίσθησαν, ἐν τοῖς ἑκτῶν Ἀρταβάζης τετύχηκεν εἶναι· ὅσοι δὲ ἐς δυσχερείας κατέπεσον, αὐτὰ ἅπαντες διεφθάρησαν. ἐπεὶ δὲ Ἀρταβάζης ἐς τὸν Ρωμαίων στρατόπεδον ἤλθε, πολλὰ τε ἀνεδίσας καὶ λοιδορησάμενος ἅπασιν ζῶν αὐτοῖς ἦεν. τὸν τε Ηριδανὸν διαβάντες, ἐν Φαβεντίᾳ πόλει ἐγένοντο· ἡ χώρα μὲν τῆς Λιμιλίας ἐστίν, σαδείας δὲ εἰκοσι καὶ ἑκατὸν Ραβέννης διέχει.

Id cum portæ custos facturum se recepisset, Marcianus eisdem, qui rem cum illo transegerant, ad exercitus Romani Duces destinavit, ut pactione enuntiata, cum ipsis urbem intrarent noctu. Visum est Ducibus expedire, cum paucis præmitti aliquem e suo numero; ut, si portam panderet custos, eam occuparent, & in urbem exercitum tuto acciperent. Nemo periculum adire voluit, præter Artabazem, natione Armenium, virum bello præstantem, qui sponte se auso obtulit. Erat hic Persarum Dux, quos Belisarius nuper Byzantium cum Blischanæ ex regno Persarum miserat, castello capto Sisauranensi. Tunc autem viris centum ex omni delectis exercitu, intempesta nocte ad muros accessit. Porta a custode, uti convenerat, aperta, quidam haud ingressi exercitum evocant: cæteri murum ascendunt, & positos ibi vigiles, incautos opprimunt ac trucidant. Alia porta Gotthi omnes, cognito infortunio, evadunt. Surgit pro mœnibus collis admodum celso vertice: unde quidquid in urbe fit deprehendere, & eorum, qui sunt intus, inire numerum, longe etiam ac late campi æquor prospicere licet. Cum eo Gotthi fuga evasisent, continuerunt se totam noctem. Romanus vero exercitus quadragesimo ab urbe stadio constitit, orta inter Duces de urbis opibus dividendis lite distentus. Dum sic de præda altercantur, lucefcit: & clara jam die Gotthi ex cacumine, quod infederant, numero hostium in urbe agentium plane cognito, quanto etiam spatio reliquæ copiæ Verona abessent, conspicati, cursu in urbem se inferunt eadem porta, qua prius excefferant: neque enim illam occupare potuerant, qui erant noctu ingressi. Tum uno Romani animo se ad murorum pinnae recipiunt: ubi cum magna Barbarorum multitudine collatis manibus, omnes, in primis Artabazes, mira edentes facinora, impetum fortissime sustinebant. Jam Romani Duces, composita inter se lite de præda Veronensi, cum cæteris copiis pergebant ad urbem: cuius portas cum offendissent claufas, & hostem validissime repugnantem, illicet retro cesserunt, quamvis socios viderent in urbe confluentes, obsecrantesque ne se deferrent, at tantisper subsisterent, dum reciperent se ad ipsos. Quamobrem qui erant cum Artabaze, numero hostium obruti, ac suorum desperantes auxilium, cuncti saltu de muro foras præcipientes dedere se se. Qui in planum ceciderunt, ad Romanum exercitum properarunt incolumes: ex quibus fuit Artabazes. Qui vero in salebras prolapsi sunt, ibidem omnes interierunt. Romanum Artabazes affecutus exercitum, una perrexit, omnes probris passim increpando. Eridano transito, pervenere Faventiam, quæ urbs provinciæ est Æmiliæ, & Ravenna stadiis e. xx. distat.

Artabazes vir animo forti.

Edit. Paris. pag. 473.

Gotthi urbe excedunt.

Turpis Ducum lis.

Gotthi urbem recipiunt.

Faventia.

* ὑποπδέν-
των

ξύμπαντα αὐτοῖς τὰ κακὰ πρὸς τὴν * ὑποδεχθέντων γενέσθαι
 ξυβέβη. τί δ' αὖν πολεμίων διαλωτότερον γένοιτο, οἷς γε τὰ ἐκ
 τῆς Θεᾶς δῆτα πεπραγμένα ἐχὺ γιῶς ἐχει, καὶ δὴ τὸ ἐξ ἡμῶν
 ἐς αὐτὴς δέος, ἐλπίδα αὖν ἡμῖν ἐς τὸ ἀγῶνα τίθεσθαι ποίποι.
 καὶ ὅτ' ἐπ' ἄλλης τινὸς ἀνθρώπων χωρὲς μὲν, ἢ ὅσοι ἐναγχοὶ ἐν
 μέσῃ Βερώνῃ γενόμενοι, μεθ' ἑνὸς λόγου, καὶ περ διώ-
 κοντος τὴν πάντων αὐτὴς ἐδενός, ἔτι δὴ αἰχρῶς ἐς φυγὴν ὥρ-
 μωται.

Τοσαῦτα ὁ Τωτίλας παρακελεύσας ἄμφορας, τὴν οἱ ἐπομένων
 τριακοσίαις ἐκέλευεν, ὅσον ὑπὸ σαδίων εἰκοσιτὴν ποταμὸν
 διαβαίνοντας, κατόπιον τῆς πολεμίων στρατοπέδου γενέ-
 σθαι, καὶ ἐπειδὴν ἡ μάχη ἐν χερσὶ γένηται, καὶ νῶτα αὐτῶν ἰόν-
 τας, βάλλειν τε καὶ ἐνοχλεῖν δυνάμει τῇ πάσῃ ὅπως ἐκείνοι
 ξυπαραχθέντες, ἐδεμῖαις ἀλκῆς μνήσωνται. αὐτὸς δὲ τῶν παν-
 τὶ ἄλλῳ στρατῷ αὐτίκα τὴν ποταμὸν διαβάς, δι' αὐτὴν ἐναντίων
 ἐχώρει· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι δι' αὐτὴν ὑπὸ νύκτι ἀφ' ἑαυτῶν ἀμφοτέ-
 ροι ὁδῶν ἰόντες ἐγγυτέρω τε ἀλλήλων ἐγένοντο. Γότθος ἀνὴρ,
 Οὐίλιαις ὄνομα (μέγας τε τὸ σῶμα, καὶ τὸ εἶδος φοβερός ἄ-
 μα, ἔτι μὲν τοὶ δρας ἡρώς τε καὶ ἀγαθὸς τὰ πολέμια) τὴν ἵππον
 ἐξέλασας πρὸς τὰ ἄλλα στρατῶν, ἐν μεταχειμῖν ἔστη, τεθωρα-
 κισμένος τε καὶ κράνος ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχων· καὶ Ῥωμαίους ἀπαν-
 τας ἀνέκαλετο, εἰ τίς οἱ βέλοισι ἐς χεῖρας ἵεναι. οἱ μὲν οὖν
 ἄλλοι κατωρρώδην ἰσχυρῶς ἐμύον· Ἀρταβάζης δὲ αὐτῶν ἐς
 ἀγῶνα κατέστη μόνος. ἄμφω τοῖνυν τῶν ἵππων κατ' ἀλλήλων
 ἐλάσαντο, ἐπειδὴ ἀγχιεῖς ἵκοντο, τὰ δόρατα ὠθούμενοι. Ἀρτα-
 βάσης δὲ προτερήσας, ἐφάσατο τὸν Οὐίλιαιν ἐς πλοῦραν τὴν δε-
 ξιάν παύσας· ὃ δὲ βάρβαρος καίρειαν τυπεῖς ὑπὸ τοῦ ἐς τὴν
 γλῶττι πεσεῖν ἐμελλεν· ἀλλὰ οἱ τὸ δόρυ ἐξ ὀπίσθεν ἐπὶ τὸ ἔδαφος
 ἐπὶ πέτρας τινὸς ἐρείδεν, πεσεῖν αὐτὸν ἐδάμνηεν. ὃ δὲ Ἀρτα-
 βάσης ἐνέκειτο ἐπὶ μᾶλλον τὸ δόρυ ἐς τὰς τῶν ἀνδρῶν ὠδῶν ἐγ-
 κατα. ἔτι δὲ αὐτὸν ἵδων ἀλῶναι καίρειαν πληγὴν ὑπέτοπαζεν.
 ἔτι δὲ ξυμβέβη Οὐίλιαιδος τὸ τῶν δόρατος σιδήριον, ὁρῶν τι
 χεῖρον γέγεννημένον, τὴν Ἀρταβάξιν θώρακος ἀπτεσθαι· καὶ
 βραχὺ τε ποτὶόν, διελθεῖν μὲν τὸν θώρακα ὅλον· ὀλιγώσαν
 δὲ τὴν δέρματος ἀμφὶ τὴν Ἀρταβάξιν αὐχένα φαύσαι. τύχη τέ
 τινι ἀρτερίαν ἐνταῦθα ποιεῖσαν ἐπὶ ποσὶ ἰὼν ὁ σιδήρεος
 τέμνει καὶ ῥύσις αὐτίκα πολλὰ αἵματος ῥέει· αἱ δὲ τῆς ὀδῆς
 ἐδεμῖα τῶν ἀνθρώπων ἐγίνετο· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐς τὸ Ῥωμαίων
 στρατεύμα τὴν ἵππον ἀπὸ ἡλαινεν. Οὐίλιαις δὲ νεκρὸς αὐτῶν ἔ-
 πεσε. καὶ Ἀρταβάξης δὲ, τῶν αἵματος ἐκείνῃ λαφύσαντος, τέλει
 ὑσπερον ἡμέρᾳ ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνισεν, Ῥωμαίοις τε κατέσεισε
 τὴν πᾶσαν ἐλπίδα· ἐπεὶ καὶ τότε ἀπὸ μαχόμενος ἐν τῇ ξυμβολῇ ταύ-
 τη γενόμενος, ἐκ ἐπὶ μικροῖς τὰ πράγματα αὐτὸς ἐσφίλινεν.
 ὁ μὲν δὲ ἐξ ὧν βελῶν γεγονώς, τὴν τραύματος ἐπεμελεῖτο τὰ δὲ
 στρατεύματα ξυμβέβη ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. καρτερὰς δὲ γενο-
 μένης τῆς ξυμβολῆς, οἱ τριακοῖσι βάρβαροι κατόπιον τῶν
 Ῥωμαίων στρατῶν ὁδῶν ἰόντες, ἐκ τῆς αἰφνιδίως ἐφάνησαν· ἔτι δὲ
 κατηδόντες Ῥωμαῖοι, καὶ πολὺ πλῆθος εἶναι τὴν σφίσι μαχομένων οἰόμενοι, ἔτι ὁρῶν δὲ αὐτῶν ἔπεισον. καὶ αὐτίκα δὲ ἐς
 φυγὴν ὥρμωτο, ὥσπερ ἐκαστὸς δυνάμει γέγονε. φύγοντας τε οἱ βάρβαροι ἐδενὶ κόσμῳ Ῥωμαίους ἐκτενον, καὶ πολλὰς
 μὲν αὐτῶν ζωγρήσαντες, ἐν φυλακῇ ἔχον· τὰ δὲ σημεῖα ξύμπαντα ἔλαβον, ὅπερ ἔτι πρὸς Ῥωμαίοις ξυμπεσε.
 τὴν τε ἀρχόντων ὡς ἐκαστὸς πηδύματο, ξυμὸν ὁλίγοις τισὶν ἐφύγε καὶ τὰς πόλεις, ὅπῃ ἔτυχον, διασωθέντες ἐφύλασσον

Agere necesse sit: adeo illis, ut summam di-
 cam, genus omne calamitatis per eos invecum
 est, quos amice susceperant. Quid vero expugna-
 tu facilius illo hoste, cui Deus offensus minime
 favet? Spem etiam secundi praelii facere nobis
 debet incussus illis a nobis terror. Neque enim
 alios jam aggredimur, nisi illos ipsos, qui nuper
 temere relicto, quod occupaverant, Veronegremio,
 nemine omnium persequente, turpiter fugerunt.

Ita suos hortatus Totilas, trecentis injunxit, ut illinc stadiis procul xx. transito flumine, pone castra subirent hostium, & ubi ventum ad manus esset, a tergo illos telis pro virili parte impeterent, ut perturbatio omnem promendæ virtutis cogitationem auferret. Ipse illico cum reliquis copiis trajecto amne, ad hostes recta contendit. E vestigio Romani obviam eunt: jamque in conspectu proximo utrique steterant, cum vir Gotthus, Viliaris nomine, mole corporis valens, visu terribilis, impiger ac bellicosus, admissis equis processit ante aciem, medioque in campo constitit, lorica munitus & galea, atque e Romanis omnibus unum aliquem, quicumque vellet, in certamen poposcit. Huic unus obtulit se se Artabazes, cæteris gravi metu defixis. Ergo equis concurrunt adversis ambo: hisque admotis proxime, hastas contorquent. Promptior Artabazes dexterum Viliaris latus confodit. Barbarus, lethali accepto vulnere, supinus in terram casurus erat: sed ipsius hasta, a tergo humi fulta ad petram, eum sustinuit a lapsu. Tum Artabazes magis ac magis connititur, ut hastam in iri viscera adigeret, illum lethaliter nondum faucium ratus. Hic forte accidit, ut cuspis hastæ Viliaridis, quæ per ne arrecta erat, lorica Artabazis contigerit, ac sensim progrediendo, per eandem ascenderit lubrica, donec ad collum Artabazis illapsa, cutem perstrinxit. Casu quodam insinuans se se altius ferum, illius partis arteriam rupit: unde multo statim sanguine sine ullo doloris sensu defluente, ad Rom. ille aciem se equo retulit: Viliaris autem exanimis ibi concidit. Artabazes, cum sistere non posset sanguinem, tertio post die efflavit animam, Romanorum spe penitus convulsa; quorum rebus haud parum nocuit, in eo certamine factus ad pugnandum inutilis. Nam illo extra teli jactum curante vulnus, coortæ sunt in prælium acies: quo fervente, trecenti Barbari, pone Romanum exercitum progressi, repente apparuerunt. Conspicati illos Romani, ac sibi rem esse rati cum majoribus copiis, exhorruerunt metu, ac fugæ statim pro sua quisque parte se commendarunt. Fæde fugientium stragem fecere Barbari; multos cepere vivos & in custodiam tradiderunt, signisque omnibus potiti sunt: quod certe nunquam Romanis acciderat. Ducum quisque, ut potuit, proripuit se se cum paucis: tum urbibus, quibus se commiserant, servandis dederunt operam.

Totilas flu-
vium transit.Singularis cer-
tamen.Edit. Paris.
pag. 476.

Pugna.

Romanorum
fuga.

CAPUT V.

Gotthi Florentiam obsident. Romanorum adventu cognito, obsidionem solvunt. Pugna initia, rumore falso Romani consternantur in fugam.

ΧΡΟΝΟΙ τε Τωτίλας ἐ πολλῶν ὑσπερον στρατεύμα ἐπὶ
 τε Ἰασην καὶ Φλωρεντίαν ἐπέμψεν· οἷς δὲ ἀρχοντας
 Γότθων τὰς μαχίματάς ἐπέστησε, Βλέδαν καὶ Ροδορίχον καὶ
 Οὐίλιαιν. οἱ περ ἐπειδὴ ἐς Φλωρεντίαν ἦλθον, ἐγκαθεζό-
 μνοι ἀμφὶ τὸ τεῖχος ἐς πολιορκίαν καθεῖσαντο. Ἰασην δὲ
 ξυπαραχθεῖς ἐπεὶ τὴν ἐπιτηδείων ἐσκομίσσμενος ἐδενέτυ-
 χεν, ἐπέμψεν ἐς Ράβενναν πρὸς τὰς τῶν Ῥωμαίων στρατῶν ἀρ-

HAUD multo post, adversus Justinum &
 urbem Florentiam Totilas cum exire
 misit, eique Duces præfecit Gotthorum bel-
 licosissimos, Bledam, Rodericum, atque U-
 liarin. Qui cum pervenissent Florentiam,
 castris circum mœnia positis, obsidionem ca-
 pesserunt. Justinus eo turbatus, quod nullos
 commeatus sibi providisset, Ravennam mit-
 tit, qui promptum ab exercitus Romani Du-

Gotthi Flo-
rentiam obsi-
dent.

pag. 477.

Obsidione soluta. Mucellam petunt.

Certamen.

Romanorum fuga.

Edit. Paris. pag 478.

Finitur annus VII. belli Gothici.

cibus auxilium petat. Is qui profectus est, cum hostes noctis beneficio latuisset, Ravennam attigit, & quo res loco essent renuntiavit. Quapropter nulla interposita mora validus Romanorum exercitus Florentiam iter intendit, ducibus Bessa, Cypriano & Joanne, qui ex forore nepos erat Vitaliani. Id Gotthi simul ut ab exploratoribus acceperet, soluta obsidione, recesserunt Mucellam usque: id loco nomen est, diei iter Florentia diffito. Postquam Romanæ copiæ Justino se adjunxerunt, eorum, qui cum ipso erant, paucis ab urbis custodiam relictis, hostem petiere cum cæteris. In via id optimum factum visum est, ut e numero Ducum unus in omni exercitu spectatissimus deligeretur; qui cum suis præret, hostemque impetu improvise adoriretur, dum reliquæ copiæ lentius eo vaderent. Conjectis fortibus, expectabant fortunæ iudicium, cum Joanni fors obtigit: at jam conventis stare Duces renuebant. Tum Joanni necesse fuit cum suis in hostes tendere. Barbari, Romanorum adventu cognito, campum, in quo castra locaverant, trepide linquunt, & cursu in vicinum collem, valde editum, tumultuose evadunt. Progressus illuc Joannes, cursu & ipse rapido hostem petens, rem aggreditur. Repugnantibus viriliter Barbaris, alteros alteri trudebant acriter, & utrinque multi, mira patrans facinora, cadebant. Dum vero Joannes turbatus & cum magno clamore in agmen sibi adversum irrumpit, hostium quidam e Protecto-ribus ejus unum jaculo forte percussum sternit, ac repulsi inde Romani pedem referunt. Jam cætera in campo aderant Rom. copiæ, acieque instructa stabant. Ac si Joannis catervas in fugam versas recepissent; cum ipsis facto in hostes impetu, vicissent prælio, atque omnes fere cepissent. Sed casu quodam per Romanum exercitum dissipatus est falsus rumor, Joannem manu Protectoris cujusdam sui in eo conflictu interiisse. Quod ubi ad Ducum aures pervenit, diutius ibi nemo manere voluit: verum omnes inde se proripuerunt sædissime: quippe soluta penitus acie, non manipulatim, at singuli seorsum, prout potuerunt, ceperunt fugam: in qua perire non pauci. Qui vero salvi elapsi sunt, nemine instante, dies multos fugerunt. Deinde alias alii munitiones ingressi, ut cuique fors obtulit, nihil aliud obviis, nisi Joannis obitum nuntiabant. Nec jam amplius communicabant inter se, neque illis animus erat sociare in hostem vires: sed muros quisque suos fovebat, seque ad obsidionem parabat, metuens ne a Barbaris peteretur. Totilas vero captivos prolixi animi significatione ita sibi devinxit, ut plerique postmodum in Romanos ei sponte militaverint. Exacta hyeme, annus finitur septimus hujus belli, quod Procopius monumentis mandavit. *πὶ Ρωμαίους ἐστράτευον. καὶ οὐ χειμῶν ἔλθῃ, καὶ βέβηκον ἔτος ἐτελεύτα τῆς πολέμου τῆςδε, ὃν Προκόπιος ξυγέγραφε.*

*Α*χοντας, βοηθεῖν σφίσι καὶ τὰχος δέομιμος. νύκτωρ τε ὁ σαρκεύς, τὰς πολεμίας λαθῶν, ἐς Ράβενναν τε ἀφίκετο, καὶ τὰ παρόντα σφίσι ἀπήγγειλε. διὸ δὴ στρατεύματα Ρωμαίων λόγου ἄξιον, ὁ δὲ εὖ ἐς Φλωρεντίαν ἦεν ὡς Βέσσας τε ὁ Κυπριανὸς ὁ Ἰωάννης ὁ Βιταλιανὸς ἀδελφοὶ δὲς ἡγουῦτο. ὅπερ ἐπεὶ Γότθοι πρὸς τὴν κατασκόπων ἐπύθοντο, λύσαντες τὴν προσεδρείαν, ἀνεχώρησαν εἰς χωρίον Μακέλλω ὄνομα, Φλωρεντίας διέχον ἡμέρας ὁδόν. ἐπεὶ δὲ ὁ Ρωμαίων στρατὸς Ἰακίνθῳ ξυμείξεν, ὁλίγους μὲν τινὰς τὴν αὐτὴν ἐπομένους ἐπὶ φυλακῇ τὴν πόλεως αὐτὴν εἶασαν αὐτοὶ τὰς ἄλλας ἐπαγόμενοι, ἐπὶ τὰς πολεμίας ἐχώρου. καὶ αὐτοὶς ὁδὸν ποροδομένοις, συμφορώτατον ἔδοξεν εἶναι, τὴν ἀρχόντων ἕνα παντὸς τὸν στρατὸν τὸν λογιμώτατον ἀπολεξάμενοις, πρὸς ὧν εἶναι, ὅτε αὐτὸν ἐξ ἐπιδρομῆς τοῖς πολεμίοις ἀποσδοκῆτον ἐς χεῖρας ἔλθῃν. τὸ δὲ ἄλλο στρατεύματα ὁλῆν βαδίζον ἐνταῦθα εἶναι κλήρας τε ἐπὶ ταῖς ἐμβεβλημένοις, τὴν τύχης ἐκαραδόκου ἐς τὸ γινώμην. καὶ ὁ μὲν κλήρος ἐκπεπῆδηκεν ἐς Ἰωάννην. ἐκείνῳ βεβλημένοις τοῖς ἀρχαῖσιν ὡς ἐπιτελεῖν τὰ ξυγκείμενα. διὸ δὲ ξυμὸς τοῖς ἐπομένοις Ἰωάννης ὡς ἀγασσάμενος ἐπὶ προδόν ἰὼν ἐπὶ τὰς πολεμίας χώρεϊν. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν ἐναντίων ἐφοδὸν γνόντες, τὸ μὲν πεδίον, ὃ δὴ ἐν στρατοπέδῳ ἀμφοῖν ἐτύγχανον, δέει πολλῶν ἀπολιπεῖν ἐγνώσαν ἐς λόφον τινὰ ὃν μέγαν, ὃς ταύτην ἀνέχει, ξυμδορύβῳ ἀνέδραμον. ἐπεὶ δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν Ἰωάννην ἐνταῦθα ἐγένοντο, ἀναδραμόντες καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς πολεμίας ἐργασίοντο. καρτερῶς τε τὴν βαρβαρὸν ἀμύνομένων, ὡς ἰσμός τε πολὺς γέγονε. πολλοὶ ἐκατέρωθεν, ἐργα ἐνδεικνύμενοι θαυμάσια, ἐπιπτον. Ἰωάννης δὲ κραυγὴν τε καὶ παραχρῆ πολλὴν ἐπὶ τὰς κατ' αὐτὴν πολεμίας ὀρμήσαντος, ξυμβῆναι τὸν δορυφόρον τὸν αὐτὸν εἶνα, πρὸς τὴν πολεμίων ἀκοντὶ βληθέντα πεσεῖν ἀπ' αὐτῆς τε Ρωμαῖοι ἀποκρεθέντες, ὅπισθεν ἐχώρου. ἡ δὲ καὶ ὁ λοιπὸς τὸν Ρωμαίων στρατὸς ἐς τὸ πεδίον ἀφικόμενοι, φάλαγγα τε ποιησάμενοι, ἵσαντο. καὶ εἰ μὲν φυγόντας τὰς ἀμφὶ τὸν Ἰωάννην ἔδεξαντο, ξυμὸς αὐτοῖς ἀνὸς ὁμοσε τοῖς πολεμίοις χωρήσαντες, ἐνέκνησαν τε τὴν ξυμβολήν, καὶ χεδόν τι ἀπαντας ἐλεῖν ἵχυσαν. ἀλλὰ τὴν γὰρ τινὶ ξυμβῆναι ἐς τὸν Ρωμαίων στρατόπεδον φήμην ἐκ ἀληθείας περιφέρεισθαι, ὡς δὲ Ἰωάννης πρὸς τὴν αὐτὴν δορυφόρον ἐν τῇ ἐργῇ τῇ ἐξ ἀνδρώπων ἀφανισθεῖν. ἐπεὶ τε ὁ λόγος πρὸς τὰς ἀρχοντας ἦλθε, μένειν ἐνταῦθα ἐκέτε ἡξίου, ἀλλ' ἐς ὑπαγωγὴν αἰχρὰν τινὰ ξυμπαντες ἦσαν. ἐδὲ δὲ ξυμπαγμένοι ἐδὲ καὶ ξυμμορίας τινὰς, ἀλλ' αὐτοὺς ἕκαστος, ὡς πη ἐδύατο, ἐς φυγὴν ὤρμητο. καὶ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ φυγῇ ταύτῃ ἀπώλοντο. ὅσοι μὲν τοι διεσώθησαν, ἡμέρας πολλὰς ἐδαμῇ διωκόμενοι ἐφόλγον. χρόνον τε ὕπερον, ὡς ἐκάστω ἐτυχε, ἐς ὁχυρώματα τινὰ ἐσελθόντες, ἄλλοι δὲ ἐν ἀπὴν γέλωτος τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ὅτι τὸν νεῶς Ἰωάννης εἶναι καὶ ἀπ' αὐτῶν ἔπεξεν ἡμιγυνυτο ἔτι ἀλλήλοισι, ὥστε ξυμίσσασθαι τοιοῦτον ἐπὶ τὰς πολεμίας διανοοῦντο ἀλλ' ἕκαστος τὴν κατ' αὐτὴν περιβολὴν ἐντὸς ἐμμε, καὶ τὰς ἐς πολιορκίαν ἡτοίμαζε, δεδιώς, μή οἱ βάρβαροι ἐπ' αὐτὸν ἴωσι. Τατίλας δὲ φιλοφροσύνῃ ἐς τὰς αἰχμαλώτους πολλῶν ἐνδεικνύμενος, προσποικεῖσθαι τὴν αὐτῶν ἵχυσεν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐδελάσσοι ξυμὸς αὐτῶν οἱ πλείστοι ἐπὶ Ρωμαίους ἐστράτευον. καὶ οὐ χειμῶν ἔλθῃ, καὶ βέβηκον ἔτος ἐτελεύτα τῆς πολέμου τῆςδε, ὃν Προκόπιος ξυγέγραφε.

C A P U T V I.

Totilas castella, urbes ac provincias multas recipit. Neapolim obsidet. Justinianus in Italiam Maximinum Præfectum Prætorio cum classe, & Demetrium mittit. Demetrius Neapolitanis auxilium parat. Demetrius alter, dum illum Neapolim ducit, fugata a Gothis classe, linguæ intemperantiam luit.

Totilas multa recipit.

*D*EIN Totilas Cæsenam ac Petram castella cepit. Aliquanto post in Tusciam se se contulit, ac tentatis regionis illius oppidis, cum ei permittere se nemo vellet, trajecto flumine Tiberi, Romæ finibus abstinuit, & in Campaniam ac Samnium

*E*ΠΕΙΤΑ δὲ ὁ Τατίλας Καισινίῳ τε καὶ Πέτρῳ τὰ φράσια εἶλεν. ὁλίγον τε ὕπερον ἐς Τυρκίαν ἀφίκετο, καὶ τῷ ἐνταῦθα χωρίῳ ἀποπειρασάμενος, ἐπεὶ οἱ προσχωρεῖν ἐδείξοντο, Τίβειν τὴν ποταμὸν διαβάς, ἐς μὲν τὰ Ρώμης ὄρεα ἐδαμῇ ἦλθεν. ἐς Καμπανίαν δὲ καὶ Σαμνίτιαν

αὐτίκα ἦκον, Beneventum πόλιν ἐχυρὰν παρέστησαν ὁδὸν ἡ πόλις καὶ αὐτῆς τὰ τεῖχη ἐς ἑδάφος καθεῖλον, ὥπως μὴ στρατόμα ἐκ Βυζαντίου ἦκον, ἐκ τε ὁχυρὰ ὁρμώμενον, πρᾶγματι Γότθοις παρέχειν διώκται. μὲν δὲ, Νεαπολίτας πολιορκεῖν ἔγνω· ἐπεὶ αὐτὸν δεχεσθαι τῇ πόλει, καὶ περ ἐπαγωγὰ πολλὰ λέγονται, ὥς ἦκιστα ἤθελον. κῶνων δὲ ἐνταῦθα ἐφύλασσε, Ρωμαίων τε καὶ Ἰσαύρων χιλίας ἔχων. καὶ αὐτὸς μὲν πρὸς πλείονι τῷ στρατῷ ἐν στρατοπέδῳ σάμῃος, καὶ πολλῶν ἀποδὲν τῷ περιβόλῳ ἡσύχαζε· πέμψας δὲ τῆς στρατίας μοῖραν, κύμῳ τε τὸ φρέγιον, καὶ ἀλλάττει ὁχυρώματα, εἰλεῖ χημάτα τε ἐνθὺνδε περιβαλέσθαι μεγάλα ἔχουσε. καὶ γυναικας τῶν ἐκ βουλῆς ἐνταῦθα οἶκον, ἔτε ὕβρισην, ἀλλὰ καὶ ξυὺ πολλῇ φιλοφροσυνῇ ἐλδοφείρας ἀφῆκε· μέγα τε αὐτῷ ὄνομα ἐπὶ τῇ ζωῇ σέει καὶ φιλανθρωπία ἐς Ρωμαίους ἀπαντας ἔχει. καὶ ἐπεὶ οἱ πολέμιον ἔδεν ἀπλυντίζον, ὀλίγης αἰετῇ τῷ στρατῷ περιπέμπων, ἔργα λόγῳ πολλὰ ἄξια ἔφρασε. Βετιτίας μὲν καὶ Λόβανης παρεστήσαντο· καὶ Ἀπυλνίαν ξυὺ Καλαβρία ἔχει· τῆς τε δημοσίας φόβος αὐτὸς ἔφρασε· καὶ τὰς τῇ χημάτων ποροσόδους ἀντί τῶν τὰ χωρία κεκτημένων ἐφῆρετο· καὶ πάλλα καθεῖσιν, ἅτε τῆς Ἰταλίας γεροντῶς κύριος. διὸ δὴ τῇ Ρωμαίων στρατίᾳ χρόνοις καθεῖκονσιν ἐκομιζομένη τὰς ξυμειδισμένας ξυμταξίαις, χημάτα μεγάλα βασιλὸς ὤφειλε. καὶ ἀπ' αὐτῶν οἱ μὲν Ἰταλιῶται τῇ ποροσηκόντων ἐκπεπρωότες, καὶ ἐς κινδύνῳ μέγεθος αὐδισέληλακότες, ἐν πένθει μεγάλῳ ἐγίνοντο. οἱ δὲ στρατιῶται ἀπειθεῖρας αὐτῶν τοῖς ἀρχαῖς ἐτι μάλλον παρῆχον, ἐν τε ταῖς πόλεσιν ἀσμενοὶ ἔμῃον. Κωνσταντίνος μὲν οὖν Ράβενναν εἶχεν, Ἰωάννης δὲ Ρώμῃ, Σπαλίτιον δὲ Βέαςας, καὶ Ἰσίδωρος Φλωρεντίαν, Κυπριανὸς δὲ Περυσίαν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, ὅπῃ φυγόντες καὶ δασιώδεις κατ' ἀρχὰς ἔτυχε.

Ταῦτα βασιλὸς μαθὼν τε, καὶ ἐν ξυμφορᾷ πεποιημένος, τῶν Ἰταλίας ποροποιεῖων ἐπαρχὸν Μαξιμίνον ὡς τάχιστα κατεστήσαντο. ἐφ' ᾧ τοῖς τε ἀρχαῖς ἐς τὸν πόλεμον ἐπιστάτης εἶναι, ἐτοῖς στρατιώταις τὰ ἐπιτήδεια κατὰ τὴν χρείαν πορίζεται. καὶ οἱ νεῶν ξυμπεμψὲς σόλον, Θρακῶν τε καὶ Ἀρμενίων· στρατὸν ἐμπλησάμενος. ἦγετο δὲ τῶν μὲν Θρακῶν, Ἡραδιανὸς, τῶν δὲ Ἀρμενίων, Φάξας, Ἰβηρ, Περανίος ἀδελφιδὸς· ξυμῆπλον δὲ αὐτοῖς Ἐὐννοὶ ὀλίγοι. Μαξιμίνος μὲν οὖν ἀρὰς ἐκ Βυζαντίου παντὶ τῷ σόλῳ τῆς Ἑλλάδος, ἐς τὴν Ἠπειρὸν ἦλθε· ἐνθα δὴ τὸν καιρὸν κατατείβων, ἐκάθητο ὁδὸν λόγῳ. λυγρὰ πολέμιον ἔργον ἑδαιμῶς ἐμπειρος, καὶ ἀπ' αὐτῶν φειλὸς τε, καὶ μελλήτης ἐς τὰ μάλιστα. μὲν δὲ, καὶ Δημήτριον στρατηγὸν βασιλὸς ἐπέμψεν, ὃς δὴ τὰ πορτέρα ξυὺ γὰρ Βελισαρίῳ ἐστράτευε, καταλόγῳ πεζικοῦ ἀρχῶν, καταπλοῦσας οὖν οὗ Δημήτριος ἐς Σικελίαν, ἐπεὶ Κῶνωνα τε καὶ Νεαπολίτας πικρότατα πολιορκεῖσθαι, τῶν ἐπιτηδείων παντάπασι σπανίζοντας, ἦκατε βοηθεῖν μὲν καὶ τὰχος ἤθελον. ἀδιώματος δὲ ὢν, ἐπεὶ οἱ στρατεύματα βραχὺ τε καὶ ἐκ ἀξιόλογον εἶπετο, ἐπενόει τοιαῦτα· ναῦς ὅτι πλείστας ἐκ Σικελίας ἀπάσης ἀγείρας, σίτου τε αὐτὰς ἐμπλησάμενος ἐτῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, ἐπλεῖ, δόκησιν παρέχων τοῖς ἐναντίοις, πάμπολύ τε στρατεύματα ἐν ταῖς ναυσὶν εἶναι. καὶ ἔτυχε γὰρ τῆς τῶν πολεμίων ἐννοίας. μέγαν γὰρ σφίσιν ἐπικύειν στρατὸν φωνότο, τεκμαιρόμενοι, ὅτι σόλῳ πολὺ τι χημά πλεῖν ἐκ Σικελίας ἐπύθοντο. καὶ εἰ μὲν κατ' ἀρχὰς οὐδὲν Νεαπόλεως Δημήτριος ἦλθεν· οἶμαι ἂν αὐτὸν ἐκπλήξαι τε τῶν πολεμίων, καὶ τὴν πόλιν ἐξασώσασθαι, ὁδὸς οἱ ἀντιστατουῦτος. νυκτὶ δὲ κατορθώσας τὸν κίνδυνον, κατὰ τὴν μὲν εἰς Νεάπολιν ἦκιστα ἔγνω. ἐς δὲ τῶν Ρώμης

repente ingressus, Beneventum, urbem validam, nullo negotio in potestatem suam redegit, ejusque muros æquavit solo; ne advectæ Byzantio copiar, factis e munito loco eruptionibus, Gothos infestarent. Deinde Neapolitanos, ipsum, multa licet blandissime pollicentem, recusantes in urbem accipere a Conone Romanorum & Isaurorum mille præsidio defensam, obsidere constituit. Atque ipse quidem haud procul mœnibus castra metatus cum majori parte exercitus mansit: missa vero altera ad Cumanum castellum & cæteras munitiones, iis potitus est, magnamque inde pecuniæ vim collegit. Senatorum conjuges ibi nactus, nulla affectit contumelia: immo vero humanissime dimisit liberas. Quo facto magnam prudentiæ & benignitatis famam apud Romanos omnes est consecutus. Cum autem nusquam hostes occurrerent, exigua agmina identidem circummittendo, res egit momenti maximi. Brutios, Lucanos, Apulos Calabrosque in ditionem suam subjunxit: vetustigia exegit publica, & pecuniarios proventus a locorum dominis in rem suam avertit, cæteraque constituit tamquam Italiz dominus. Ea de causa, cum stipendia consueta statis temporibus non procederent Romanis copiis, multam his pecuniam Imperator debebat. Hinc etiam graviter dolebant Itali: quippe qui & fortunis exturbati suis, & in periculum maximum relapsi essent. Milites magis quam antea refractarios exhibebant se Ducibus, & in urbibus libenter manebant. Ravennam tenebat Constantianus, Romam Joannes, Spoletium Bessas, Justinus Florentiam, Cyprianus Perusiam, & aliorum quisque eam urbem, cui jam initio, cum fugeret, se commiserat.

Quæ ubi Imperator cognovit, ea calamitatis loco ducens, continuo Præfectum Prætorio Italiæ Maximinum creavit; ut & Ducibus in bello præesset, & militibus præberet annonas, prout res posceret. Cum eo classem misit, Thracum & Armeniorum copiis plenam. Thracum dux erat Herodianus; Armeniorum Phazas, natione Iber & Peranii ex sorore nepos: una vehebatur modica Hunnorum manus. Ergo Maximinus, postquam Byzantio cum universa Græciæ classe solvisset, in Epirum appulit, ibique sine ulla causa confedit, tempus inutiliter terens. Nam rei bellicæ plane rudis, & ea re meticulosus maxime erat atque cunctator. Magistrum quoque militum postea Imperator misit Demetrium, qui antea Belisarium in expeditionem secutus fuerat, cohortem peditum ducens. Hic Demetrius, cum in Siciliam applicuisset, & Cononem ac Neapolitanos arctissima obsidione, summaque cibariorum penuria premi audiisset; confestim quidem suppetias afferre voluit: quoniam vero paucis, neque ullo fere habendis numero copiis stipatus, efficere id minime poterat, illud excogitavit. Contracto ex omni Sicilia magno navium numero, cum illis, frumento cæteraque annona onustis, navigavit, speciem hostibus præbens impositi in eas militis plurimi. Neque ab hostium sensu aberravit. Ingentem enim exercitum contra se tendere ex eo conjiciebant, quod classem maximam e Sicilia profectam audiverant. Ac si ipso statim initio Neapolin recta venisset Demetrius, hostes, mea quidem sententia, perculisset, atque urbem servasset, nemine repugnante. Jam vero territus periculo, Neapolin appellere noluit: sed navibus ad Romæ

Neapolin obsidet.

Ejus humanitas.

Edit. Parisi. pag. 479.

Maximinus præfectus Prætor. Italiæ.

Demetrius Mag. mil.

portus applicitis, multam operæ in cogen-
dis inde militibus posuit. Illi jam a Bar-
baris victi, eosque adhuc reformidantes,
Edit. Paris. pag. 480. recusarunt adversus Totilam & Gotthos va-
dere cum Demetrio. Unde huic necesse
fuit cum iis tantum, quos Byzantio duxe-
rat, ire Neapolin. Alter erat Demetrius,
Demetrius Cephaleus, genere Cephaleus, olim nauta, rei mari-
timæ & discriminum, quæ in ea occurrunt,
valde expertus atque intelligens. Qua peri-
tia adeo clarus evasit, quando in Africam
atque Italiam navigavit cum Belisario, ut
ipsum Neapolis Procuratorem Imperator crea-
verit. Urbe autem obsideri cœpta a Barba-
ris, multas in Totilam contumelias petulan-
tius jecit, ac nimium effræni linguæ per-
mittere in tali discrimine visus est. Progre-
diente & obsessis instante gravius calamita-
te, de Cononis sententia consensu clam
lembo, ausus est Magistrum militiæ De-
metrium adire solus. Præter opinionem elap-
sus incolumis, cum Demetrio sermonem
contulit, animo ipsum iussit esse optimo,
perpulitque ut cogitata perficeret. Totilas
vero plane edoctus cujusmodi hæc classis es-
set, complures dromones celerissimos in ex-
pedito habuit. Simul hostes ad littus illud
haud procul Neapoli appulere, de impro-
viso invecus, omnes terrore perculit ver-
titque in fugam. Cæsis multis, vivi in
ejus manus venire plurimi. Evaferunt, qui
ipso statim initio insulserunt in lembos na-
vium: quo in numero fuit Demetrius Magi-
ster militum. Naves cunctas cepere Barba-
ri, earumque onera ac viros: inter quos
Demetrium Neapolis Procuratorem nacti,
Lingux intem- perantia ple- nitur. lingua ambabusque manibus ei præcisit, ita
mutilato, vitam & abeundi, quocumque vel-
let, facultatem dederunt. Has demum lin-
guæ intemperantis pœnas Demetrius Totilæ
perfolvit.

μέν' εἶπε δὲ λαβισάμενοι, ὅπῃ βάλοιτο ἀφῆκαν
ἀκολάστως ἔχεισαν.

Α καταπλάσας λιμένας, στρατιώτας ἐνθένδε ἀγείρειν ἐν
αὐτῇ ἐποίητο. οἱ δὲ (ἅτε πρὸς τῶν βαρβάρων ἰσ-
σημένοι τε ἦδη, καὶ μέγα δέος ἔτι ἀπ' αὐτῶν ἔχοντες)
ἐπέδαι Δημητρίῳ ἐπὶ Τωτίλῳ τε καὶ Γότθῳ εὐδα-
μῇ ἤθελον. διὸ δὴ, μόνοις τοῖς ἐκ Βυζαντίου ξυῖ αὐτοῦ
ἦκασιν, ἐς Νεάπολιν ἵεναι βιάσασθαι ὡς δὲ τις Δημή-
τριος ἑπερος, Κεφαλῶδός γένος, ναυτικῇ μὲν τὸ παλαιόν,
καὶ τῇ καὶ θάλασσαν ἔργων τε καὶ κινδυνῶν ἀκριβῶς ἔμπει-
ρος. πλοῦσας δὲ ξυῖ Βελισαρίῳ ἔς τε Λιβύῳ καὶ Ιτα-
λίῳ, ἐγένετο ἐς ταύτην δὴ τῷ ἐμπειρίῳ δόδοκιμος. καὶ
ἀπ' αὐτῆς, ἐπίτροπον βασιλὸς αὐτὸν Νεαπόλεως κατέστη-
σατο. ἐπειδὴ τε οἱ βάρβαροι τὸ χαλεπὸν πολιορκεῖν ἤρξαν-
το, ἀσελγείᾳ πολλῇ ἐχόμενος, ἐς Τωτίλῳ συχρὰ ὕβρι-
ζεν. λίαν τε ἀθυρογλωσσος ἐν ταύτῳ τῷ πόνῳ ὁ ἀνὴρ ὤφ-
θη. ἀποϊόντος δὲ τῆς κακῆς, καὶ τῆς ἀπωλείας τοῖς πολιορ-
κούμενοις ἐπὶ μέγα χαρῆς, γνώμῃ Κώνωνος ἐς Λέμ-
βον τινὰ λάθρα ἐμβὰς, ἐπολιμήσε παρὰ τὸν στρατηγὸν
Δημήτριον ἵεναι μόνος. ἐκ δὲ τῆς παραδόξου σωθεὶς τε,
καὶ συγγενόμενος τῷ Δημητρίῳ, ἐδράσυνε τε μάλιστα,
καὶ ἐς ταύτην δὴ τῷ πρῶτῳ ἐνήγε. Τωτίλας δὲ τὸν
πάντα λόγον ἀμφὶ τῷ στόλῳ τῷ ἀκέραιον, δρόμωνας
μὲν πολλὰς ἀεὶ πλεόντας ἐν παρασκευῇ εἶχεν. ἐπεὶ
δὲ κατήρκετο ἐς τὴν ἐκείνην ἀκτὴν οἱ πολέμιοι, Νεαπό-
λεως ἔμακρὰν ἀποδὲν ἐκ τῆς ἀποροδοκίης, κατέπλη-
ξε τε, καὶ ἐς φυγὴν ἀπώπας ἔτρεφε. καὶ αὐτῶν πολλὰς
μὲν ἔκτεινεν, ἐζώρηνσε δὲ πλείους. διέφυγον δὲ, ὅσοι ἐς
τῆς νεῶν πρὸς Λέμβου ἐσπιδῆσαι κατ' ἀρχὰς ἴχυσαν, ἐν
τοῖς καὶ Δημήτριος ὁ στρατηγὸς ὤ. πᾶς ὅς καὶς ἀπῆλθε
ξυῖ αὐτοῖς φορτίοις, αὐτοῖς ἀνδράσιν, οἱ βάρβαροι εἰ-
λον. καὶ δὴ καὶ Δημήτριον τὸν Νεαπόλεως ἐπίτροπον εὖρον.
γλωσσάαν τε καὶ χεῖρας ἀμφὶ δόποτιμόντες, ἐκ ἔκτειναν
ἵεναι. ταύτῃ τε Τωτίλᾳ τῷ δίκῃ Δημήτριος γλώσσης

CAPUT VII.

Maximini cunctatio. Romana classis tempestate jactata, a Gothicis male accipitur.
Totilas Demetrium captum suadere jubet Neapolitanis ut se se dedant. Eosdem
ipse ad deditionem hortatur, ac tandem potitur urbe.

Maximini cun-
ctatio.
Pag. 481

POSTEA Maximianus cura omni classe
applicuit in Siciliam, ac Siracusas per-
vectus, animo belli formidine occupato,
ibi confedit. Qua de re certiores facti Ro-
mani Duces, ipsum per nuntios, ut veni-
re auxilio maret, enixe rogant: in pri-
mis Conon ex urbe Neapoli instat, a Bar-
baris obsidione pressus arctissima. Et vero
obsessos cibaria jam omnino defecerant. At
ille dum ita trepidat, opportunum tempus
omne elabi passus, tandem, cum & mi-
nas Imperatoris timeret, nec ferre posset
aliorum convitia, ipse quidem nihilo ibi
minus restitit: omnes vero copias cum
Herodiano, Demetrio & Phaza Neapo-
lim misit, ingravescente jam hyeme.
Neapoli Romana classis appropinquave-
rat, cum ventus vehemens insurrexit,
tempestatemque excitavit gravissimam.
Certe Phazas prorsus cedebat, nec nau-
tæ remos adducere, aliudve quid-
piam agere, procella victi, nec præ-
fluctuum immanti gemitu exaudire se in-
vicem poterant; sed aperte regnabat
confusio, & venti vis imperabat:
quæ invitos ad littus impulit, ubi ho-
stes castra posuerant. Quare Barbari in

Rom. classis
tempestate ja-
ctatur.

Male a Got-
this accipitur.

ΥΣΤΕΡΟΝ καὶ Μαξιμιανὸς πάσαις τῇ ναυσὶ Σικελίᾳ
προσέχεν. ἐς τε τὰς Συρακούσας ἀφικόμενος, ἡσυχῇ
ἔμειρε, κατορθώων τὰς πολέμιας ἀντιμαχοῦντες οἱ τῆς Ρω-
μαίων στρατῶν ἀρχόντες, αὐτῇ πολλὰς αὐτὸν ἐπεμψαν, βοή-
θειαν καὶ τῶν δέοι μὲν οἱ τε ἄλλοι, καὶ Κώνων ἐκ Νεαπόλεως
ἰχυροποιεῖται πρὸς τὴν βαρβάρων πολιορκίαν. ἡδὴ δὲ ἀπαν-
τα σφᾶς τὰ ἐπιτήδεια ἐπελελοίπει. ὁ δὲ τὸ καιρὸν ἀπαντα
ἐν ταύτῃ δὴ κατατείφας τῇ ὀρρώδιᾳ, ἐπειδὴ πᾶς τῆς βασι-
λέως ἀπειλὰς ἔδεισε, καὶ κακὸς ὢν πρὸς τὸ ἄλλων ἀπειπεῖν
αὐτὸς μὲν εἰδὲν τι ἡσυχῇ αὐτῶν ἐμειρε, τῇ δὲ στρατὸν ἀπαντα ξυῖ
τε Ηρωδιανῶν καὶ Δημητρίῳ καὶ Φάζᾳ ἐς Νεάπολιν ἐπέμψα,
ἀποδρόματα ἐγκειμένης ἡδὴ τῆς χειμῶνος ὥρας. ἐπεὶ δὲ
Νεαπόλεως ὁ Ρωμαίων στόλος ἀρχῇ ἐγένετο, κατέβαινε
σκληρὸς ἀνέμος, ἐξαισίων τινα χειμῶνα ἐγείρων. καὶ ὁ μὲν
Φάξας ἀπαντα ἐνεδίδε, ὁ δὲ κλύδων τὰς κώπας ἀνασπᾶν,
ἡ ἄλλοι τὸ ἐνεργεῖν, τὰς κώπας ἐκεία. δὴ τε τῇ ῥοδίων τὸν
κτύπον ἀπὸ κληῶν ἐκ κατακτείναν ἐκ τῆς. ἀλλὰ συγχυσίς τε
λαμψῶς ἐκράτει, καὶ τῆς πικρίας ἐκρυπνόντος βία, ἡ περ
αὐτὰς ὡς ἡμισυ ἀδελφείας ἐς τὴν ἀκτὴν ὡς ἔλκεν, καὶ δὴ στρα-
τοπεδύοντο οἱ πολέμιοι. ἐπιβαίνοντες οὖν κατ' ἐξέσταν οἱ

* ἀνίσταται

βάρβαροι τοῖς σκάφεσι τῶν ἐναντίων, ἔκτεινόν τε, καὶ κατέδυσον, ἐδενός σφίσιν ἀντισταυῶτος. ἐζώγρησαν ὃ ἄλλες τε πολλὰς, καὶ Δημήτριον τὸν στρατηγόν. Ἡρωδῆνός τ' ἡμὶν Φάλας, ξυὸν ὀλίγοις τισὶ, διαφυγεῖν ἵχυσαν. ἐπεὶ αὐτῶν αἱ νῆες ἐλίαν που ἄγχιςα τῆς πολεμίων στρατοπέδου ἦλθον. τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν Ρωμαίων στόλον ταύτην ἔχε. Τωτίλας δὲ καλῶδιον ἀναψάμνος ἐς τὸν Δημήτρεα αὐχίνα, ἐς τε τὸν Νεαπόλεως περίβολον εἰλκε, καὶ παραινέει τοῖς πολιορκημένοις ἐκέλευε, μηκέτι* ἀνοήτοις ἐλπίσι πιστεύοντας διαφθεῖρεσθαι, ἀλλὰ τὴν πόλιν ὅτι τάχιστα Γότθοις ἐνδιδόντας, μεγάλων ἀπηνθῆσθαι κακῶν. ἀδυνάτον δὲ βασιλεῖ τοιοῦτον εἶναι ἄλλω σφίσι ἐπικερταίνεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ στόλῳ τάττω πᾶσαν αὐτοῖς τῷ τε δυνάμει καὶ ἐλπίδα διολωλέναι. Δημήτριος μὲν τοιαῦτα εἶπεν, ὅσα Τωτίλας ἐκέλευε. οἱ δὲ πολιορκημένοι τῷ τε λιμένι ἦδη καὶ τῇ ἄλλῃ ἀπορία ὑπεργυῶς πιεζόμενοι, ἐπεὶ τὸ πάθος Δημήτρεα εἶδον, καὶ τὰς λόγους ἅπαντας ἤκουσαν, ὑπογόντες ἐλπίδος ἀπάσης, ἐς τε οἰμωγὰς καὶ ἀμνηχανίαν ἐνέπιπτον. ὡς τε ἡ πόλις θορύβῳ πολλῷ καὶ κωκυτῷ ἐμπλεῖς.

Μετὰ δὲ καὶ Τωτίλας αὐτὰς συγκαλέσας ἐς τὰς ἐπάλλξεις, ἐλέξε τοιαῦτα. Οὐδεμίαν αἰτίαν ἢ μέμψιν ἐς ὑμᾶς ἔχοντες, ἄνδρες Νεαπολίται, ταυτὶ ἐς πολιορκίαν τῷ δεκατέσῳ, οἳ τε ὡμῶς τὰς τε χάριτας ὑμῶν ἐκάστω τιννύσαι κατ' ἔξοκον, ὥν περ ἡμᾶς δεδρακότες ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ, τὰ χαλεπώτατα πρὸς τῶν πολεμίων πεπόνθατε. μόνας δὲ Ἰταλιωτῶν ὑμᾶς ἀπάντων εὐνοίαν τε καὶ μέγιστην ἐς Γότθων τὸ ἔθνος ἐπέδεδεχθαι, καὶ ἀκασίως μέλιστα ὑπὸ τοῖς ἐναντίοις γεγενῆσθαι, συμβέβηκεν. ὥς τε καὶ νῦν πολιορκεῖν ὑμᾶς ξυὸν ἐκείνοις ὡς ἀναγκασμένοι, τὸ πιστὸν ὑμῶν (ὡς τὸ εἶκος) αἰχμησόμεθα, καὶ περ ἐκ ἐπὶ τῷ πονήρῳ Νεαπολιτῶν καὶ προσεδρεύειν ποιεῖσθαι. μὴ τοίνυν ἀχθόμενοι τοῖς ἐκ τῆς πολιορκίας δεινοῖς, Γότθους οἵ εἰδε δὲ ὀργῆς ἔχειν. οἱ δὲ τὰς φίλους διεργατεῖν ἐπεγόμενοι, ἐδεδίαν αἰτίαν εἰσὶν ἄξιοι πρὸς αὐτὴν φέρεσθαι, καὶ μὴ πρὸς ἡδονὴν ἀναγκάζωνται. ἐς αὐτὰς διαπρασσεσθαι χάρεν. τῶν δὲ πολεμίων ὡς ἡκιστα ὑμῖν δέος εἰσὶ τῷ μὲν τοῖς προλαβέσιν ἡγμένοι, κρατήσων αὐτὰς ἡμῶν οἵ εἰδε. τὰ δὲ τὴν βίαν παράλογα, τύχῃ τινὶ παρὰ δόξαν ἐλθόντα, τῷ χρόνῳ αὖτις καταρρεῖν εἰώθει. ἔγωγε ὑμῖν κατέστημι, ὥς τε καὶ Κώνωνα καὶ πάντας στρατιώτας κακῶν ἀπαθείς, ὅπῃ βέλονται, συγχωρεῖν εἶναι, ὡς γὰρ τὴν πόλιν ἐνδόντες ἡμῖν, ἐνδένδε ἀπαλλάσσονται ὅτι τάχιστα, πάντα τὰ σφύτερα αὐτῶν ἔχοντες. καὶ ὑπὲρ τῶν ἡμῶν καὶ τῆς Νεαπολιτῶν σωτηρίας οἰεσθαι, ἐδὲν καλῶσει. Τωτίλας μὲν τοιαῦτα εἶπεν. ἐπὶ νῆσαν δὲ οἱ τε Νεαπολίται, καὶ οἱ ξυὸν τῷ Κώνωνι στρατιώται ἅπαντες. πολλὴ δὲ ἀνάγκη αὐτὰς ἐλοιμῆς ἐπέεζε. πίσι μὲν τοῖς ἐς βασιλέα φυλάσσοντες, καὶ βοήθειάν τινά ἐτι παρέσθαι σφίσι παραδοκούσας, τριῶντα ἡμερῶν ὡμολόγου ἐνδύσειν τὴν πόλιν. Τωτίλας δὲ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνασοβεῖν ἐλπίδα ἐδέλων, τερῶν μὲν ὡς ἐταξε χρόνον, ἐφ' ᾧ δὴ τὰ ὡμολογημένα ποιήσασιν. ὑπὸ τὸν δὲ προσβολῇ τινι καὶ τῷ περιβόλῳ ποιήσεσθαι ἱκετεύετο, ἐδὲ ἄλλῃ τινὶ ἐπιβελῇ ἐς αὐτὰς χρῆσθαι. ταῦτα μὲν οὕτως ἐδέδοκτο. οἱ δὲ πολιορκημένοι, ἐκ ἀναμειναντες τῷ κυρίῳ (λίαν δὲ ἐβιάζοντο τῶν ἀναγκαίων τῇ ὑπορίᾳ) ὀλίγω ὕστερον τῇ πόλει Τωτίλαν τε καὶ τὰς βαρβάρους ἐδέξαντο. καὶ ὁ χειμὼν ἔληγε, καὶ ὁ γόρδιος ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Προκόπιος ξυμῆγραψεν.

A Romanorum naves ad arbitrium suggesti, nemine prohibente mactabant mergabantque fluctibus, quos volebant. Multos cepere vivos, atque in his Demetrium Magistrum mil. Herodiano Phazæque evadere cum paucis licuit: quoniam ipsorum naves haud ita prope ad hostium castra accesserant. Hæc Romanæ classis fortuna fuit. Totilas autem Demetrii collo resti injecta, illum traxit ad Neapolis muros, iussitque obsessos hortari, ne se ipsi perderent, spe freti infana; sed urbe Gotthis quamprimum dedita, magnis ærumnis se expedirent: cum nihil amplius auxilii mittere posset Imperator, & vires suas omnes spemque in ea sitam classe ipsi amisissent. Hæc Demetrius ex Totilæ præscripto dixit. Obsessi, jam fame penuriaque pressi extrema, ubi infelicem Demetrii casum ioculis, & orationem auribus acceperunt, spe omni deposita, lamentis se dederunt, ignari quo se verterent. Erat urbs tumultu ingenti ac luctu plena.

Post, Totilas quoque, ipsis ad murorum pinnas convocatis, sic verba fecit. Jam vos, Neapolitani, non eo obsidere aggressi sumus, quo de vobis queramus aliquid: sed potius ut a vobis inimicissimæ dominationis depulso iugo, unicuique vestrum libere ac plene persolvere possimus grates pro illo studio, quo acerbissimam hostium importunitatem nostra causa bello hoc pertulistis. Nam inter Italos omnes vos soli in Gotthorum gentem benevolentiam singularem exhibuistis, & in jus potestatemque hostium venistis maxime invitati. Itaque jam coacti cum illis vos obsidere, fidem vestram, ut par est, reveremur; sic prorsus ut hæc obsidio Neapolitanorum perniciem minime spectet. Quare si vobis gravia sunt obsidionis incommoda, ne Gotthis succensendum putetis. Etenim qui amicis benigne facere student, si efficere nequeunt ut gratia nihil ingrati habeat, non sunt digni reprehensione. Neque animos vestros timor hostium subeat, nec vobis præterita persuadeant illos ex nobis relatuos victoriam. Mirabiles enim eventus vitæ, quos inopinata sors attulit, dies ipsa retro sublapsos referre solet. Porro hanc vobis compositionem offerimus; ut Cononem cunctisque militibus per nos liceat, recipere se incolumes, quocumque volent, si modo dedita nobis urbe, quamprimum excedant. Nec nos quidquam tenebit, quominus hæc illis, & salutem Neapolitanis, iurejurando adhibito, polliceamur. Orationem hanc Totilæ cum Neapolitani, tum Conon militesque omnes probarunt, urgente illos plurimum famis necessitate. Fidei tamen Imperatori præstandæ studio ducti, & venturum subsidium adhuc expectantes, sponderunt urbem se tradituros intra dies xxx. Tum Totilas ut spem ipsis omnem eriperet, tres menses implendæ conventioni præstituit, confirmavitque se ante spatii illius exitum nullam in muros facturum impressionem, nihilque machinaturum. Ita quidem convenit. Verum obsessi, summa victus inopia coacti dictam diem non expectare, paulo post in urbem Totilam ac Barbaros acceperunt. Simul hyemes, simul annus viii. hujus belli a Procopio scripti decessit.

Demetrius captus, cives ad deditio-

Edit. Paris. pag. 482.

Oratio Totilæ ad obsessos.

Gotthi Neapolin capiunt anno belli viii.

CAPUT VIII.

Totila singularis erga victos benignitas. Neapolis muros diruit. Unum e Praetorianis suis, qui virgini stuprum intulerat, morte afficit, habita ea de re oratione gravissima.

Totila in victos benignitas.

NE A P O L I potitus Totilas, eam captis praestitit humanitatem, quae nec in hostem, nec in Barbarum cadat. Cum enim Romanos cepisset sic affectos inedia, ut jam corporibus vires abscississent, veritus ne repente ingesto, ut fit, ad satietatem cibo praefocarentur, hoc consilium iniit. Custodiis ad portum & portas dispositis, edixit ne quis exiret. Ac cibos ipse provida parsimonia infra appetentiae modum praebat omnibus, aliquid quotidie sic adjiciens, ut accessio sensum suffugere videretur. Ita demum confirmatis eorum viribus, portas pandit, & cuique eundi, quo libitum esset, copiam fecit. Cononi ejusque militibus, quibus manere ibi non placuit, in naves impositis, cursum liberum dedit. Illi redire Byzantium pudore prohibiti, sine mora navigare Romam volebant. Cum autem inde solvere adversus ventus non sineret,angebantur metu, ne victoria Totilam ad spernendam promissi fidem adduceret, & ab ipso pessime haberentur. Id persentiens Totilas, omnes ad se convocatos solari coepit, & fide verbis gravioribus confirmata, bono jam esse animo jussit, & cum Gotthorum exercitu sine ullo metu versari: emere cibaria, ac si quid praeterea opus haberent, ab ipsis, tamquam ab amicis accipere. Multo tempore elapso, & vento tamen adhuc reflante, equos illis ac jumenta praebet, largitur viaticum, & profectio-nem expedit Romam versus, additis e Gotthorum flore nonnullis, qui ipsos deducant. Ipse quoque discessit, postquam Neapolis muros aequavit solo: ne Romani recepta urbe, negotium Gotthis facefferent, ex tuto impetum facientes. Si-quidem aperto Marte cum illis in campo decernere malebat, quam technis fallacisque certare. Maximam murorum partem demolitus, quod supererat, intactum reliquit.

Neapolis muros diruit.

Stupratorem plectit.
Edit. Paris.
pag. 484.

Oratio Totilae.

Sub idem tempus, Romanus quidam, genere Calaber, ipsum adiit, & a quodam ex ejus Praetorianis stuprum filiae suae virgini, renitenti, illatum questus est. Hominem flagitium non diffidentem in carcerem inclusit Totilas, id sedulo agens, ut is culpam lueret. Cujus capiti metuentes Barbarorum spectatissimi (vir enim erat impiger ac bellicosus) statim facto agmine Totilam conveniunt, & reo precantur veniam. Eorum ille oratione benigne & sine ulla perturbatione audita, haec retulit. In hanc orationem ingredior, Commilitones, non impotenti servitiae motu, neque eo, quod me popularium meorum calamitas oblectet: sed quia maxime timeo, ne quid sinistri Gotthis contingat. Equidem scio a plerisque inverti rerum nomina, & in contrarium omnino accipi. Quae enim est honestarum rerum corruptrix omnium ac perturbatrix licentia, eam appellare solent humanitatem: eum autem, qui legum auctoritatem optime tueri velit, difficilem ac summe morosum vocant; ut his nominibus, quasi velis quibusdam obtentis intemperantiae, liberius peccare possint, & improbitatem ostendere. Vos autem hortor, ne unius culpam jactura salutis vestrae redimatis, & cum sitis infantes, fiat participes

ΕΠΕΙΔΗ δὲ Νεάπολιν Τωτίλας εἶλε, φιλανθρωπίαν ἐς τὰς ἡλικιώτας ἐπέδειξε, ὅτε πολέμῳ, ὅτε βαρβάρῳ ἀνδρὶ παρέπεσαν. τὰς μὲν δὲ Ῥωμαίους λιμῶν νεοσσηκώτας λαβὼν, οἷς δὴ ὑπ' αὐτῆς καὶ ἡ σῶματος ἰσχύς ὀπίσσω ἦδη ἐκεχωρήκει, δείσας, μὴ βρώσεως ἐκ τῆς αἰφνιδίης εἰς κόρον ἐλθόντες (ὡς τὸ εἶπός) ὀτοπνιγέιν, ἐπενόει τὰδε. φυλακὰς ἐν τῇ λιμένι καὶ τῇ πύλαις κατασκευάσας, ἐκέλευε μηδὲν αὐτῶν ἐνθὲν εἰσεῖναι. αὐτὸς δὲ ἅπασιν, σμικρολογίᾳ τινὶ προμηθεύει, ἐνδείξερων ἢ καὶ ἐπιδυμίων τὰ σιτία παρέχων, προσεπιβάλλων ἡμέρᾳ ἐκάστην τοσούτων τῶν μέτρων, ὅσον ἐδοκεῖν αἰδοῖσιν τὴν τιμὴν ἐσσεῖν γιγνέσθαι. ἔπειτα αὐτοῖς ἐπιρρώσας τὴν δυνάμιν, καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσας, ἔκαστον, ὅπῃ βέλαιοτο, ἀφῆκεν εἶναι. Κώνωνα δὲ καὶ τὰς ξυῶν αὐτῶν στρατιώτας, ὅσας δὴ αὐτῶν μένειν ἤκιστα ἤρεσκεν, ἐς ναῦς ἐμβιβάσας πλεῖν κατ' ἐξουσίαν ἐκέλευε. καὶ οἱ μὲν αἰχμάλωτον φέρειν σφίσιν οἰόμενοι τὴν ἐς Βυζάντιον ἀναχώρησιν, πλεῖν καὶ τὰχος ἐπὶ Ῥώμην διεννοοῦντο. τῇ δὲ ἀνέμῳ σφίσιν ἀντιστοιχῶντος, ἀπαίρειν ἐνθένδε ἐδάμῃ ἔχοντες, διηποροῦντο, δειδιότες, μή τι Τωτίλαν τὸ ὁμολογημένων ὀλιγαρεῖν, ὅρα τὸ κεκρατικέαι, ξυμβαίη, & κακόν τι μέγα πρὸς αὐτῶν λάβωσιν, ὡν περὶ εἴπευ ὁ Τωτίλας ἤθετο, ξυγαλέας ἅπαντας, παρηγορεῖν τὴν ἡμέραν καὶ τὰ πρὶν αὐτῶν μάλλον αὐτοῖς ἐπιρρώσας, θαρσεῖν μὲν ἤδη ἐκέλευε, καὶ τῶν Γότθων στρατῷ φόβον ἐδενὶ ἀναμίσγυνθαι, τὰ τε ἐπιτήδεια ἐνθένδε ἀνείδαι, καὶ ἔπειτα ἄλλα δέοντα, ὅτε παραφίλων κομίζεσθαι. ἐπειδὴ δὲ τὸ πρὸς μᾶλλον ἐστὶ σφίσιν ἀπεναντίας ἐφέρετο, καὶ χρόνος ἐξίστη συχρὸς, ἵππους τε καὶ ὑποζύγια παραχρόμενος, ἐφόδια τε αὐτοῖς δωρησάμενος, ἐς Ῥώμην αὐτὴν ἐκέλευεν ἐδῶ ἰόντας πορεύεσθαι, πομπὰς τινὰς τῶν ἐν Γότθοις δοκίμων σφίσιν ἐξυμπεμψας. τὸ δὲ Νεαπόλεως τεῖχος καθελὼν ἐς ἐδάφος ἀνεχώρησεν, ὅπως αὐτῶν μὴ καταλαβόντες αὐτοῖς Ῥωμαῖοι, ἐκ τῆς ἐχυρῆς ὁρμώμενοι, πράγματα Γότθοις παράχωσιν. ἐν πεδίῳ δὲ μᾶλλον ἐκ τῆς εὐθείας ὁρμώμενοι μάχη πρὸς αὐτῶν ἤθελεν, ἢ τέχναις τισὶν ἐσοφίσμασι διαμάχεσθαι. μοῖραν μὲν τοι αὐτῶν καθελὼν πολλῶν, τὸ λοιπὸν εἶασεν.

Υπὸ τῶν τῶν χρόνον Ῥωμαῖός τις αὐτῶν προσελθὼν, Καλαβρὸς γένος, ἠτιάτο τὴν δορυφόρον τὴν αὐτῇ τινὰ τῶν παῖδων παρθένον ἔσσαν, ὅτι ἐκείνην βιάσασθαι καὶ ὅς τῇ ἀνδρῶπον, ἐκ ἀπαρηνηθέντα τὸ ἔγκλημα, τίσασθαι τὴν ἀμαρτάνος ἐν αὐτῇ ἔχων, ἐν δεσμοῦ καθεῖρξε. δείσαντες δὲ ἀμφ' αὐτῶν τῶν βαρβάρων οἱ δοκιμώτατοι (δραστήριος γὰρ τις ἀνὴρ ἐτύχων αὐτῶν, καὶ ἀγαθὸς τὰ πολέμια ξυλλεγόντες εὖ οὖν, καὶ Τωτίλας ἐς ὅσον ἐλθόντες, ἐδόντο τῇ ἀνθρώπῳ τὴν αἰτίαν ἀρεῖναι. ὁ δὲ παρὰ τὴν τε καὶ ταραχὴν ἐδεμίᾳ τῶν λεγομένων τῶν μάθηςιν ποιησάμενος, ἐλέξε τοιαῦτα. Οὐκ ἀπανθρωπίας ὑπερβολὴν εἶκον, ἐδὲ ξυγγενῶν ὑπερδύμῳ ξυμφοραῖς, ἀλλ' (ὡς ἐνὶ μάχῃ δέδωκεν, μή τι Γότθοις ξυμβήσῃ) φλαυρον, ἐς λόγους τὰς δὲ, ὡς στρατιώται, καθίσταμαι. ἐγὼ μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον, ὡς τῶν ἀνθρώπων ὁ πολὺς ὄμιλος, τὰ τῶν πραγμάτων ὀνόματα μεταβάλλουσιν ἐς πᾶν τοῦναντίον. φιλανθρωπίαν μὲν δὲ καλεῖν τὴν παρὰ νόμον εἰσάσιν, ὅς ἡς διεφθάρητε τὰ χρηστὰ πάντα, καὶ ξυμπετάρχθαι, ξυμβαίνει. σκαιὸν δὲ ἀτεχνῶς δύσκολον τῷ, ὅς ἂν τὰ νόμιμα περὶ ἐλθῇ ἐς τὸ ἀκριβὲς βέλῃται, ὅπως δὴ τοῖς ὀνόμασι τῶν τοις ὡς παραπετάσκειν ἐς τὴν ἀσέλγειαν χρώμενοι, ἀδείξερων ὅσα μαρτάνειν τε ἵκανοὶ ἦεν, καὶ τὸ μοχθηρίαν ἐνδείκνυσθαι ὑμῖν ὅτι παρὰ νόμον, μὴ τὸ ὑμῶν αὐτῶν σωτηρίας, ἀμαρτάνειν ἐνὸς ἀνδρὸς ἀνταλλάξεσθαι,

μηδὲ τῇ μιάσματι τῇ δὲ αὐτοὶ τὸ μέρος, ἔδωκεν ἀδικουῦντες, μεταλαχέειν. τὸ, τε ἑξαμαρτεῖν, καὶ τὸ ἑκαταλῦειν ἢ ἐς τὰς ἑξαμαρτηκότας τιμωρεῖν, οἶμαι, ἐν ἴσῳ εἶναι. βέλομαι τοίνυν ὑποστῆσκομαι ὑμᾶς, ποιήσασθαι ἢ ὑπὲρ τῶν παρόντων ἄγνοωσιν ὡς τῶν αἰρεσίων ὑμῖν δοῖν ἄποκεν. ἢ ἄνδρα, ὃν ἡδίκησε μὴ δοῦναι ἢ δίκην ἢ τὸ τῷ Γότθων γένος σέσωσθαι τε καὶ τὸ τῷ πολέμῳ κεκτῆσθαι κράτος. σκέψασθε ὅδ' ὡς ἡμῖν καταρχὰς τῶν δὲ τῷ πολέμῳ στρατιωτῶν μὲν πλήθος, δόξη τε καὶ τῇ ἐς τὰς κινδύνους ἐμπειρία λαμπρόν. χημάτα δ' (ἑυελόντα εἰπεῖν) ἀριθμῶ κρείσσων ἱππῶν δ' ἡσὶ ὅπλων περιστάσεως ὑπερβολὴ τις καὶ πάντα ὅσα ἐν γὰρ Ἰταλιῶταις ὁχυρώματα ὄντα τυγχάνει καὶ ταῦτα ὅδ' ἐκ ἀρχαῖα παντάπασιν εἶναι δοκεῖ τοῖς ἐς πόλεμον κατιστάμενοις ἐφόδια. ἐπεὶ δ' ὑπὸ Θεοδώρῳ ταττομυροῖ, ἀνδρὶ τῷ δίκαιον περιέλασσορος τῷ ἐς τὸ πλεῖν ἐπιθυμίας πεποιημένῳ, ἰλεων ἡμῖν τὸν Θεὸν παρανομία τῇ ἐς δίκαιον ὡς ἡμεῖς κατεσῆσαμεν. ὅπῃ ποτε κεχώρηκεν ὑμῖν ἡ τύχη, ἐπίστασθε δὴ πᾶς, ὅφ' οἶον τε καὶ ὁπόσων ἡσχημένοις ἀνδρῶν. νῦν δ' ἢ δίκην παρ' ἡμῶν ὁ Θεὸς ὢν ἐξημέρτο μὲν ἰκανῶς ἔχων, αὐτὸς ἡμῖν κατὰ τὸ βέλημα ῥυθμίζει τὸ βίον, καὶ τὸ ὑμῶν εἰπεῖν, ἀμεινον ἡμῖν ἢ κατ' ἐλπίδας τὰ πράγματα ἄγει. οἷς δ' ὑπὲρ τῶν ὑπάρχουσαν δυνάμειν νενικηκέναι τὰς πολέμους τετύχηκε περισέλλειν τῶν δ' νίκης ἀποφασί, τὰ τὰ δίκαια πράσσειν. ξυνοίσει μᾶλλον, ἢ ἀπεναντίας αὐτῷ ἰόντας φθονεῖς ἡμᾶς ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς γεγωνῆσαι δοκεῖν. ἐγάρ εἰσιν, ἐκ ἑστί, τὸ ἀδικουῦν καὶ βιάζομεν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀδοκιμεῖν. ἀλλὰ πρὸς τὸν βίον ἐκάστω ἢ τῷ πολέμῳ ἀνταρτεῖται τύχη. Τωτίλας μὲν ποσαῦτα εἶπεν. ἐπαυέσαντες δὲ τὰ εἰρημῖνα οἱ Γότθων λόγιμοι, τὸν μὲν δορυφόρον ἐκ ἑτὶ ἐξηποιῶντο, ἀλλ' ἔωσαν ὅπως ποτε αὐτῷ πράσσειν δοκοῖν. καὶ ὅς, τὸν μὲν ἀνθρώπων ἐκ εἰς μακρὰν διεσχίσαντο τὰ δ' ἡσχημάτα, ὅσα δὲ αὐτῷ ἐτύχαιεν ὄντα, τῇ βιαθείᾳ παρέχετο.

A *hujus piaculi. Res enim pares esse judico, deliquisse, & quo minus plebantur fontes, impedire. Itaque de re presenti judicium ita feratis velim, ut attendatis datam vobis optionem, utrum malitis, vel hunc eximere sceleris pœna, vel Gothicam nationem servare, & bellâ victoriam adipisci. Enimvero considerate, nos belli hujus initio militibus laude & rei militaris peritia inclitis abundasse: pecunias habuisse, ut verbo dicam uno, innumerales, equorum armorum ingentem vim, & omnes Italiae munitiones: quæ quidem adminicula bellum capebantibus non omnino levia videntur esse. Principe tamen Theodato, viro, apud quem plus auri quam equi amor valebat, iniqua vivendi ratione infensum nobis Deum reddidimus: neque ignoratis a quibus & quot numero viris subacti in quantam devenerimus calamitatem. Jam vero Deus, nostra satis ultus delicta, nobis iterum vitæ cursum ex sententia componit, utque uno omnia complectar verbo, spe melius res nostras promoveat. Nostris autem majore quam pro viribus relata ex hoste victoria, causam, a qua fluxit, retinere præstat justitiæ cultu; quam illam violando testari, nos ipsos nostræ esse invidiosos & osiores felicitatis. Nequit enim, nequit profecto fieri, ut qui injuriam ac vim infert, rem pleclare gerat in præliis: sed belli fortuna pro cujusque vita temperatur. Hæc Totilas: quibus assensu Gotthorum Proceres, abstiterunt ab eo deprecari Prætorianum, ipsiusque arbitrio permiserunt. Nec multo post ille morte multavit hominem, atque ejus fortunæ omnes compressæ virgini adjudicavit.*

Edit. Paris.
pag 485.

CAPUT IX.

Ducum ac militum Romanorum improbitas. Italarum calamitas. Totila ad Senatum Rom. epist. Sacerdotes Ariani ejcti. Hydruntini castelli obsidio.

ΕΝ ὧν δὲ ταῦτα Τωτίλας ἐπρασε, ἐν τούτῳ οἱ τῷ Ρωμαίων στρατῷ ἄρχοντες, ξυνοίσις στρατιώταις, τὰ τῷ κατὰ τὴν χημάτα ἡρπάζον. καὶ ὑβρεῖας τε ἀσελγείας, καὶ ὁ, τιοῦν ὑπελείποντο. ἀλλ' οἱ μὲν ἄρχοντες ἐν τοῖς ὁχυρώμασιν ἔχοντες ἐρωμένους ἐκώμαζον. οἱ δὲ στρατιῶται ἀπειθεσέρας αὐτῶν τοῖς ἀρχαῖσι παρέχοντο, εἰς πᾶσαν ἰδέαν ἀτοπίας ἐνέπιπτον. τοῖς δὲ Ἰταλιώταις περιῶν ἅπασιν πάχειν τὰ χαλεπώτατα πρὸς ἐκατέρωθεν τῷ στρατοπέδῳ. τὰς μὲν δὲ ἀγρὰς ἐσέρωντο πρὸς τῷ πολέμῳ ὑπὸ δὲ τῷ βασιλέως στρατῷ ἐπιπλά πάντα. καὶ προσῆν αὐτοῖς αἰκίζεσθαι τε ἐδενὶ λόγῳ, καὶ ἑρπετρεῖσθαι, τῷ ἀναγκαίῳ τῇ ἀπορίᾳ πιεζόμενοις. οἱ δὲ στρατιῶται ἀμύνειν σφίσι κακιστέροις πρὸς τῷ πολέμῳ ἐδαμῇ ἔχοντες, ἐχέον ἑρπετρεῖσθαι ὡς ἡμεῖς ἐπὶ τῷ παρῶν ἐγίνωσκον, ἀλλὰ καὶ τὰς βαρβάρους ποθεινὰς αὐτοῖς εἶναι οἷς ἐξημέρτανον ἀπειργάζοντο. οἷς δὲ Κωνσταντίνος ἀπορέμενος, γράμματα Ἰστανιῶν βασιλεῖ ἐπεμψεν, ἀντικρυς ἀποφαίνων, ὅτι δὴ Γότθων τῷ πολέμῳ ἀντεχεῖν ἀδυνάτος εἴη. οἱ τε ἄλλοι ἄρχοντες, ὡς περὶ τῷ γνώμῳ ἐπισημίζοντες, ἐν τῷ τῷ τῷ γρημμάτῳ τῷ ὁμολογίᾳ ἐσήμαινον τῷ ἐς τῷ ἀγωνίᾳ ὁκνήσει. Ἰταλιώταις μὲν ἐν τῷ πράγματι ἐφέρετο τῷ δὲ.

Τωτίλας δὲ Ρωμαίων τῇ βελῇ ἐπιστολῇ ἐπεμψεν. ἐδήλως δὲ ἡ γραφὴ τὰς. ὅσοι μὲν ἀδικῶσι τὰς πέλας, ἢ ἀπολαβέσης ἀγνοίας, ἢ λήθης ἐπιγινόμενης τινός, τῶν τοῖς ἄξιον τὰς τὰ δεινὰ πεπονθότας ξυγγνώμονας εἶναι. τὸ δὲ τῷ ἀμαρτάνος ξυμπεσόν αἴτιον, τῷ ἐγκλημάτων αὐτοῖς παραιτεῖται τὸ πλείστον. ὡς δὲ τις ἐκ ἀπονοίας ἀδικῇ μόνος, τῷ δὲ μὴ ἀντιλέγειν ποτὲ περὶ τῶν πεπραγμένων λαλεῖται. ἐπεὶ δὲ τῷ ἐργα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ γνώμῳ αὐτὸς φερεσθαι τῷ αἰτίᾳ δίκαιος εἶναι. εὐχόμεν, ἐπειδὴ

Procopius.

C *DUM ita se gerit Totilas; interea exercitus Romani Ducum ac milites subditorum fortunæ diripiunt, seque incontinentiæ & libidini penitus dedunt. Ac Ducem quidem in munitionibus habebant apud se scorta, & comessabantur: milites vero, corroborata adversus ipsos contumacia, in omne insolentia genus protabebantur. Itali universi acerbissime ab utroque vexabantur exercitu: hinc agris a Gothis, inde cuncta suppellectili a Cæsarianis exuti. Præterea nulla de causa vapulabant, & inedia necabantur. Cumque ab illis injurias hostium prohibere non possent milites; adeo non præsentem rerum statum erubescabant, ut sceleribus suis desiderium Barbarorum in eorum animis excitarent. Inter hæc inops consilii Constantianus Justiniano Aug. per litteras aperte significat, bello pares Gothico sibi vires deesse. Cæteri Ducem, quasi publica consilii denuntiatione, eadem epistola communiter professi sunt aversum a dimicatione animum. Eo loci erant res Italarum.*

Ducum ac
militum
Rom. scelera.

Totila ad Senatum Rom. epist.

Totilas vero ad Senatum Rom. in hanc sententiam scripsit. Quicumque vel per imprudentiam, vel ex oblivione vicinos lædunt, lædos decet illis ignoscere: siquidem culpæ causa ab ipsis partem maximam reprehensionis amolitur. At si quis solum ex præparato injuriam facit, ei nullus relinquetur locus defendendi commissæ: quippe cum non modo factum, sed voluntas etiam in eo culpanda sit. Quæ cum ita sint, videte jam quo pacto excusaturi sitis, quæ ad-

missis in Gothos. Parumne vobis cognita dicetis Theoderici & Amalasunthe beneficia? an temporis longinquitate & oblivione deleta ex animis? Neutrum sane verum. Neque enim eorum beneficentia in rebus quibusdam levibus ac mediocribus patuit, idque prioribus seculis; sed nuper ac recenti memoria apud vos, Romani charissimi, in iis eluxit, quæ ad vitæ summam pertinent. Græcorum egregiam in subditos voluntatem vel fama cognoscetis vel usu ipso: at jam nostis quid Gotthi cum Italis egerint. Præclare Græcos, ut opinor, excepistis hospitio: quales autem nacti sitis hospites & amicos non ignoratis, si qua manet memoria rationum, quas Alexander instituit. Silentio milites prætermitto, ac militum Duces; quorum scilicet benignitas & animi magnitudo cum vos juvare plurimum, tum ipsos in hunc rerum statum adduxere. Hæc autem nemo vestrum existimet illis exprobrari juvenili ambitione, & me, tamquam Barbarorum Regem, arrogantius loqui. Quod enim hanc nationem hominum profligavimus, non id virtuti adscribo nostræ: verum illos injuriarum, quibus vos affecerunt, dare pœnas affirmo. Proinde, an non perabsurdum videbitur, si dum ipsos persequitur vestra ultor calamitatis Deus, eorum apud vos insolentiam libenter patiamini, nec malis velitis eximi, quæ illam consequuntur. Vobis igitur locum purgandi vos apud Gotthos, & nobis causam aliquam date parcendi vobis. Dabitur autem, si non expectato belli exitu, dum vobis exigua ac vana spes quedam superest, consilia referatis in melius, & quæ peccastis in nos, emendetis. Sententia hæc erat epistolæ, quam Totilas captivis quibusdam Romam ad Senatum perferendam dedit. Quo ab ipsis præstito, prohibuit Joannes ne quid Totilæ rescriberent, qui illam legerant. Quocirca Totilas, scriptis compluribus litteris, insertisque gravissimis juramentis, diserte promisit, nihil mali Gotthos Romano cuiquam irrogaturos. Quinam eas litteras Romani tulerint, haud possum dicere. Omnes enim nocte intempesta in celeberrimis urbis partibus affixæ, in publicam notitiam venerunt. Mox Romani Duces suspectos sibi Arianos Sacerdotes omnes urbe exterminarunt. His Totilas auditis, copiarum partem in Calabriam destinat, & castellum Hydruntinum tentare jubet. Dedere se recusante ejus præsidio, obsidionem iis, quos eo miserat, mandat: & cum majori parte exercitus Romam versus iter instituit. Ejusmodi rerum nuntio in gravem animi æstum conjecit Imperator, Belisarium adversus Totilam mittere necesse habuit: quamvis Persæ negotii plurimum adhuc facerent. Abit hyems, unaque annus ix. hujus belli, quod litteris Procopius tradidit.

Arianæ pulsi.

Castellum Hydruntinum obsidio.

pag. 487.

Annus belli Gotthici ix.

ἐκέλευεν ἐς πολιορκίαν καθίστασθαι, αὐτὸς δὲ τῶν βασιλέων ἐμαθεν. ἐς τε ἀμνηχανίαν ἐκπέπρωκεν, καὶ Βελισάριον ἐπὶ τὸν Τωτίλαν πέμψαι (καίπερ ἔτι Περσῶν ἰχυρότατον ἐγκείμενον) ὡς ἀγασσο. καὶ ὁ χειμὼν ἔληγε, καὶ τὸ ἔννατον ἔτος ἐτελεύτα τῶν πολέμων. τῷ δὲ, ὃν Προκόπιος ξυμῆγραφεν.

Αὐτὰ ἔτι ἔχει, λογίζεσθε ἡδὴ, τί ποτε ἀρα ὑμῖν ὀπολελογῆται πρὸς τὰ ἐς Γότθους εἰργασμένα ξυμβήσεται πότερον ὑμᾶς ἀγνοεῖν τὰς τῶ Θεοδορείου καὶ Ἀμαλασύνθης διεργεσίας τετύχηκεν, ἢ χρόνῳ τε αὐτὰς καὶ λήθῃ ἐν ἡμῖν ὀξυτήλας εἶναι, καὶ τοὶ ἐκ ἐστὶ τῶν ἐδέτερον. καὶ ἔτι φαύλοις τισὶν ἐδὲ εἰς τὰ ἐν μετρίοις τὰς χάριτας αὐτοῦς, κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν χρόνον, ἐπιδεδείχθαι ξυμβέβη. ἀλλ' ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις, ἐν γὰρ ὑμῖν αὐτοῖς ἐναγχοῦς τε καὶ ὅς ὑπογύε, ὡς φίλοι Ρωμαῖοι. ἀλλὰ τὸ Γραικῶν ἐς τὸ ὑπήκοον ἀρετὴν ἢ ἀκοῇ λαβόντες ἢ πείρᾳ μαθόντες, εἴσεσθε. καὶ αὐτοὶ τὸν Γότθων τε καὶ Ἰταλιωτῶν πράγματα ἔγνωτε. καὶ τοὶ ξυναγείτε μὴ ὑμεῖς αὐτὰς, οἱ μαι, ἀρεῖα. ὁποῖον ἢ αὐτὸ ἐτύχετε ξένον καὶ φίλων, ἐπίστασθε δὴ περ, εἴ τι τῶν Ἀλεξάνδρου μέμνησθε λογισμῶν. ἐὰν δὲ λέγειν τὰς τε στρατιώτας, καὶ τὰς στρατιωτῶν ἄρχοντας. ὧν τὸ τε φιλοφροσυνῆς καὶ τῆς μεγαλοφυχίας ἀπάνασθε. ὧν δὲ αὐτοῖς ἐνεκα ἐς τὸ τῆς τύχης τὰ πράγματα ἵκει. ὑμῶν δὲ οἱ ἐδὼ μὴδεῖς, μὴδὲ ὑπὸ νέου φιλοτιμίας πᾶσι οὐκ εἰδὴ ταῦτα ἐς αὐτὰς φέρεσθαι, μὴδ' ἐμὲ, ἅτε βαρβάρων ἄρχοντα, κομπωδέσσερον ποιεῖσθαι τὰς λόγους. καὶ ἡμετέρας ἀρετῆς ἔργον εἶναι φημι, τὸ τῶν ἀνδρῶν ἐπικράτησιν. ἀλλὰ τὰς ποινὰς ἰχνηλοῦμαι τῆς εἰς ὑμᾶς ἀδικίας αὐτὰς μετελθεῖν. καὶ τοὶ πῶς ἐκ ἀντὶ ἀποπρωτατον δόξοισιν εἶναι, τὸ μὴ Θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν αὐτὰς τί νυνδαῖ. ὑμᾶς ἢ τῇ τῶν ἐμφιλοχωρεῖν ἀποπρία, καὶ τῶν ἐντοῦθεν ἐκ ἐδέλιν ἀπηνάχθαι κακῶν;

Β Δεῖτε τοίνυν τινὰ πρόφασιν ὑμῖν μὴ αὐτοῖς, τῆς ἐς τὰς Γότθους ὀπολογίας ἡμῖν δὲ τῆς ἐς ὑμᾶς συγγνώμης. δώσετε δὲ, ὡς γὰρ μὴ ἀναμενουῦντες τὸ τῶ πολέμου πέρας, ἀλλ' ἔτι βραχείας τινὸς, καὶ ταύτης ἀτονήτως ὑμῖν ἀπολελειμμένης ἐλπίδος, ἐλοιδορῶμεν τὰ κρείσσονα ἐπανορθώσγητε δὲ τὰ ἐς ἡμᾶς, καὶ δεόν, ὑμῖν πεπραγμένα. ποσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐκέλευε. ἐγχειρίσας δὲ αὐτὸν τῶν τισιν αἰχμαλώτων ὁ Τωτίλας, ἐπὶ Ρώμης ἐκέλευεν ἰόντας, τοῖς ἐκ βαλῆς διδόναι. καὶ οἱ μὲν καὶ ταῦτα ἐποίησαν. Ἰωάννης δὲ τὰς τὸ γράμμα τῶτο ἰδόντας, ἀποκρίνασθαι τι πρὸς Τωτίλαν διεκώλυσε. διὸ δὴ αὐτοῖς ὁ Τωτίλας γράφας γραμμάτια πολλὰ, ὅρκους τε αὐτοῖς τὰς δεινοτάτας ἐνδεήτους, ἔχρησεν ἀπάμοσε, μὴ ποτε Ρωμαίων τινὰ κακὸν τι ἐργάσασθαι Γότθους. οἱ τινες μὲν οὖν ἀνδρῶν ἐς Ρώμην τὰ βιβλία δια ταῦτα ἐκόμισαν, ἐκ ἔχων εἰπεῖν. ἅπαντα τὸ ἀνελὲν τὸν κατὰ τὸν πόλεως χωρίοις παγέντα, ἐπεὶ ἐγένετο ἡμέρα, ἐγνώσθη οἱ δὲ τῶ Ρωμαίων στρατῷ ἄρχοντες ὑποφία πολλῇ ἐστὶν Ἀρειανῶν τὰς ἐρείας ἐχόμενοι, ἔξω τῆς πόλεως κατετήσαντο διδύς ἅπαντας. Τωτίλας δὲ ταῦτα ἀκούσας, μοῖραν μὴ τινὰ τῶ στρατῷ πέμψας ἐς Καλαβρίαν, ὀποπειράσασθαι τὸ ἐν * Δρυουῶντι φρουρῇ ἐπέσθην. ἐπεὶ δὲ ὡς ἡκιστα οἱ προχωρεῖν ἤθελον. οἱ φυλακτῆρον ταύτην ἔχοντες, τὰς μὲν ἐν ταῦτα ἐσαλμύνας.

Γ Δεῖτε τοίνυν τινὰ πρόφασιν ὑμῖν μὴ αὐτοῖς, τῆς ἐς τὰς Γότθους ὀπολογίας ἡμῖν δὲ τῆς ἐς ὑμᾶς συγγνώμης. δώσετε δὲ, ὡς γὰρ μὴ ἀναμενουῦντες τὸ τῶ πολέμου πέρας, ἀλλ' ἔτι βραχείας τινὸς, καὶ ταύτης ἀτονήτως ὑμῖν ἀπολελειμμένης ἐλπίδος, ἐλοιδορῶμεν τὰ κρείσσονα ἐπανορθώσγητε δὲ τὰ ἐς ἡμᾶς, καὶ δεόν, ὑμῖν πεπραγμένα. ποσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐκέλευε. ἐγχειρίσας δὲ αὐτὸν τῶν τισιν αἰχμαλώτων ὁ Τωτίλας, ἐπὶ Ρώμης ἐκέλευεν ἰόντας, τοῖς ἐκ βαλῆς διδόναι. καὶ οἱ μὲν καὶ ταῦτα ἐποίησαν. Ἰωάννης δὲ τὰς τὸ γράμμα τῶτο ἰδόντας, ἀποκρίνασθαι τι πρὸς Τωτίλαν διεκώλυσε. διὸ δὴ αὐτοῖς ὁ Τωτίλας γράφας γραμμάτια πολλὰ, ὅρκους τε αὐτοῖς τὰς δεινοτάτας ἐνδεήτους, ἔχρησεν ἀπάμοσε, μὴ ποτε Ρωμαίων τινὰ κακὸν τι ἐργάσασθαι Γότθους. οἱ τινες μὲν οὖν ἀνδρῶν ἐς Ρώμην τὰ βιβλία δια ταῦτα ἐκόμισαν, ἐκ ἔχων εἰπεῖν. ἅπαντα τὸ ἀνελὲν τὸν κατὰ τὸν πόλεως χωρίοις παγέντα, ἐπεὶ ἐγένετο ἡμέρα, ἐγνώσθη οἱ δὲ τῶ Ρωμαίων στρατῷ ἄρχοντες ὑποφία πολλῇ ἐστὶν Ἀρειανῶν τὰς ἐρείας ἐχόμενοι, ἔξω τῆς πόλεως κατετήσαντο διδύς ἅπαντας. Τωτίλας δὲ ταῦτα ἀκούσας, μοῖραν μὴ τινὰ τῶ στρατῷ πέμψας ἐς Καλαβρίαν, ὀποπειράσασθαι τὸ ἐν * Δρυουῶντι φρουρῇ ἐπέσθην. ἐπεὶ δὲ ὡς ἡκιστα οἱ προχωρεῖν ἤθελον. οἱ φυλακτῆρον ταύτην ἔχοντες, τὰς μὲν ἐν ταῦτα ἐσαλμύνας.

Δ Δεῖτε τοίνυν τινὰ πρόφασιν ὑμῖν μὴ αὐτοῖς, τῆς ἐς τὰς Γότθους ὀπολογίας ἡμῖν δὲ τῆς ἐς ὑμᾶς συγγνώμης. δώσετε δὲ, ὡς γὰρ μὴ ἀναμενουῦντες τὸ τῶ πολέμου πέρας, ἀλλ' ἔτι βραχείας τινὸς, καὶ ταύτης ἀτονήτως ὑμῖν ἀπολελειμμένης ἐλπίδος, ἐλοιδορῶμεν τὰ κρείσσονα ἐπανορθώσγητε δὲ τὰ ἐς ἡμᾶς, καὶ δεόν, ὑμῖν πεπραγμένα. ποσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐκέλευε. ἐγχειρίσας δὲ αὐτὸν τῶν τισιν αἰχμαλώτων ὁ Τωτίλας, ἐπὶ Ρώμης ἐκέλευεν ἰόντας, τοῖς ἐκ βαλῆς διδόναι. καὶ οἱ μὲν καὶ ταῦτα ἐποίησαν. Ἰωάννης δὲ τὰς τὸ γράμμα τῶτο ἰδόντας, ἀποκρίνασθαι τι πρὸς Τωτίλαν διεκώλυσε. διὸ δὴ αὐτοῖς ὁ Τωτίλας γράφας γραμμάτια πολλὰ, ὅρκους τε αὐτοῖς τὰς δεινοτάτας ἐνδεήτους, ἔχρησεν ἀπάμοσε, μὴ ποτε Ρωμαίων τινὰ κακὸν τι ἐργάσασθαι Γότθους. οἱ τινες μὲν οὖν ἀνδρῶν ἐς Ρώμην τὰ βιβλία δια ταῦτα ἐκόμισαν, ἐκ ἔχων εἰπεῖν. ἅπαντα τὸ ἀνελὲν τὸν κατὰ τὸν πόλεως χωρίοις παγέντα, ἐπεὶ ἐγένετο ἡμέρα, ἐγνώσθη οἱ δὲ τῶ Ρωμαίων στρατῷ ἄρχοντες ὑποφία πολλῇ ἐστὶν Ἀρειανῶν τὰς ἐρείας ἐχόμενοι, ἔξω τῆς πόλεως κατετήσαντο διδύς ἅπαντας. Τωτίλας δὲ ταῦτα ἀκούσας, μοῖραν μὴ τινὰ τῶ στρατῷ πέμψας ἐς Καλαβρίαν, ὀποπειράσασθαι τὸ ἐν * Δρυουῶντι φρουρῇ ἐπέσθην. ἐπεὶ δὲ ὡς ἡκιστα οἱ προχωρεῖν ἤθελον. οἱ φυλακτῆρον ταύτην ἔχοντες, τὰς μὲν ἐν ταῦτα ἐσαλμύνας.

Ε Δεῖτε τοίνυν τινὰ πρόφασιν ὑμῖν μὴ αὐτοῖς, τῆς ἐς τὰς Γότθους ὀπολογίας ἡμῖν δὲ τῆς ἐς ὑμᾶς συγγνώμης. δώσετε δὲ, ὡς γὰρ μὴ ἀναμενουῦντες τὸ τῶ πολέμου πέρας, ἀλλ' ἔτι βραχείας τινὸς, καὶ ταύτης ἀτονήτως ὑμῖν ἀπολελειμμένης ἐλπίδος, ἐλοιδορῶμεν τὰ κρείσσονα ἐπανορθώσγητε δὲ τὰ ἐς ἡμᾶς, καὶ δεόν, ὑμῖν πεπραγμένα. ποσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐκέλευε. ἐγχειρίσας δὲ αὐτὸν τῶν τισιν αἰχμαλώτων ὁ Τωτίλας, ἐπὶ Ρώμης ἐκέλευεν ἰόντας, τοῖς ἐκ βαλῆς διδόναι. καὶ οἱ μὲν καὶ ταῦτα ἐποίησαν. Ἰωάννης δὲ τὰς τὸ γράμμα τῶτο ἰδόντας, ἀποκρίνασθαι τι πρὸς Τωτίλαν διεκώλυσε. διὸ δὴ αὐτοῖς ὁ Τωτίλας γράφας γραμμάτια πολλὰ, ὅρκους τε αὐτοῖς τὰς δεινοτάτας ἐνδεήτους, ἔχρησεν ἀπάμοσε, μὴ ποτε Ρωμαίων τινὰ κακὸν τι ἐργάσασθαι Γότθους. οἱ τινες μὲν οὖν ἀνδρῶν ἐς Ρώμην τὰ βιβλία δια ταῦτα ἐκόμισαν, ἐκ ἔχων εἰπεῖν. ἅπαντα τὸ ἀνελὲν τὸν κατὰ τὸν πόλεως χωρίοις παγέντα, ἐπεὶ ἐγένετο ἡμέρα, ἐγνώσθη οἱ δὲ τῶ Ρωμαίων στρατῷ ἄρχοντες ὑποφία πολλῇ ἐστὶν Ἀρειανῶν τὰς ἐρείας ἐχόμενοι, ἔξω τῆς πόλεως κατετήσαντο διδύς ἅπαντας. Τωτίλας δὲ ταῦτα ἀκούσας, μοῖραν μὴ τινὰ τῶ στρατῷ πέμψας ἐς Καλαβρίαν, ὀποπειράσασθαι τὸ ἐν * Δρυουῶντι φρουρῇ ἐπέσθην. ἐπεὶ δὲ ὡς ἡκιστα οἱ προχωρεῖν ἤθελον. οἱ φυλακτῆρον ταύτην ἔχοντες, τὰς μὲν ἐν ταῦτα ἐσαλμύνας.

Τδρουῶντι

CAPUT X.

In Italiam missus iterum Belisarius cum paucis admodum copiis, Hydruntem servat opera Valentini. Totilas Belisarii exercitum callide explorat. Tibur capit.

ΟΥΤΩ μὲν Βελισάριος τὸ δεύτερον ἐς Ἰταλίαν ἦει. ἐπεὶ δὲ στρατιώτας ὡς μάλιστα ὀλίγους εἶχε (τὰς δὲ οἱ ἐπομένους, τὰ ἐς Μηδίαν στρατοπέδῳ ἄποσῃ ναι ἐδαμῇ ἵχυσεν) Θράκῃ ὅλῳ περιῶν, χρήματα τε φοιέμενος, ξυῶν νέας ἐδελασίους. ξυῶν δὲ αὐτῷ, βασιλέως γνώμη, καὶ Βιτάλιος ὁ τῷ Ἰλλυριῶν στρατηγός· ἄρτι ἐπανήκων ἐξ Ἰταλίας καὶ δὴ τὰς Ἰλλυριῶν στρατιώτας ἀπολιπὼν ἔτυχεν. ἀμφω φωνοῦν ἐς τὴν ἀκτιλίαν ἀγείραντες, ἐν Σάλασσιν ἐγένοντο, γνώμην ἔχοντες ἐπὶ Ραβέννης τὰ παρὰ τὰ ἰέναι, τὴν δὲ πόλεμον ἐνθένδε, ὅπῃ δυνατὸν εἴη, διενεγκεῖν. τὸ δὲ ἐπὶ τὰ Ρώμης χωρία ἀποβαίνειν, ἐδαμῇ ἵχυσεν· ἔτε τὰς πολεμίας λαυθάνοντες (ἐπεὶ αὐτὰς ἐν τῇ Καλαβροῖς στρατοπέδου εἶδαι καὶ Καμπανίᾳ ἦκον) ἔτε αὐτὰς τὸν ὁρῶν βιαζόμενοι. καὶ δὲ ἐξ ἀντιπάλης τῆς δυνάμεως αὐτοῖς ἦσαν. ἐν τῷ δὲ οἱ ἐν Δρυοῦντι πολιορκούμενοι, τῷ ἀναγκαίῳ σφᾶς παντάπασιν ἐκλελοιπόντων, βαρβάροις τοῖς πολιορκέουσιν ἐς λόγους ξυῶντο, ἐφ' ᾧ τὸ φρεῖον ὁμολογίᾳ ἐνδύσασιν· τακτὴν τε ἀμφοτέροις ἐν τῷ ἡμέρᾳ ξυῶνται. Βελισάριος δὲ τὰ ἐπιτίμεια εἰς ἐνιαυτὸν μῆκος ἐνδέμενος, Βαλεντίῳ ξυῶν αὐτοῖς πλεῖν ἐς Δρυοῦντα ἐκέλευε, καὶ τὰς μὲν παρὸντες φύλακας τὴν φρεῖαν ἐνθένδε ὑπεξαγαγεῖν ὅτι τάχιστα, καὶ δὴ νόσφ' ξυῶνται καὶ λιμῶν ἔμαθε. τὴν δὲ ξυμπλέοντων τινὰς ἐπὶ τῷ φυλακτικῷ αὐτῶν καταστῆσαι· ῥᾶον δὲ αὐτὰς ἔπος ἀκμήτας τε ὄντας, καὶ ἐδενὸς τῷ ἀναγκαίῳ ἀπαιτῶντας, τὸ φρεῖον ξυῶν τῷ ἀσφαλεῖ διαφυλάξαι. Βαλεντίῳ μὲν ἐν τῷ σὺν τῷ πνέματι ἐπιφόρᾳ ἐπιτυχῶν, ἐς τὸ Δρυοῦντα κατέπλευσε, τέτρασι παρὸντες ἡμέραις· ἀφύλακτον τε τὴν λιμένα δῶν, αὐτὰς τε ἐκράτησε, καὶ πόνῳ ἐδενὲς τὸ φρεῖον εἰσελθεῖν ἵχυσεν. τοῖς δὲ ὁμολογημένοις οἱ Γότθοι θαρσοῦντες, ἐδεν τε μεταξὺ ἐναντίῳμα ὑποπολάζοντες σφίσιν ἐσεῖναι, ὀλιγῶς ἤδη τὰ ἐς τὴν πολιορκίαν ἐξεδέμενοι, ἡσυχῇ ἔμμεν. τότε μὲν τοι καταπλέοντα ἐκ τῆς αἰφνιδίως τὸν σὺν ἰδόντες, ἐδεν τὴν, καὶ τὴν προσεδρεύαν διέλυσαν· μακρὰν τε ἀποδὲν τὴν χωρίαν γένόμενοι, ἐστρατοπέδουσαντο, καὶ πάντα ἐς Τωτίλῳ τὰ ξυμβεβηκότα σφίσιν ἀνέλεγκαν. παρὰ ποσὶν μὲν Δρυοῦντος τὸ φρεῖον ἦλθε κινδύνος. τὴν δὲ ξυῶν Βαλεντίῳ τινὲς λήσασθαι βεβόησαν· τὰ ἐκείνῃ χωρία, ἐπεκδρομὰς ἐποίησαντο. καὶ τοῖς πολεμίοις τύχῃ τινὶ ὑπατιάσαντες παρὸς τὴν θαλάσσης ἡὸν, ἐς χείρας ἦλθον. καὶ παραπολὺ ἡσθηδόντες τῇ μάχῃ, ἐς τὸ τὴν θαλάσσης ὑδῶν πολλοὶ ἐφυγον· ἵνα δὲ ἐβδόμηκοντα καὶ ἑκατὸν ἄποβαλόντες, ἐς τὸ φρεῖον οἱ λοιποὶ ἀνεχώρησαν. Βαλεντίῳ δὲ τὰς μὲν παλαιὰ φρεῖας ἐνθένδε ἡμινῆτας δῶν, ὑπεξήγαγεν· ἑτέρας δὲ ἀντικαταστῆσάμενος ἀπαιτῶν, κατὰ περὶ ἐπέσειλε Βελισάριος, καὶ τὰ ἐπιτίμεια ἐς χρόνον αὐτοῖς ἀπολιπὼν ἐνιαύσιον ξυῶν τῷ ἄλλῳ στρατῷ, ἐς Σάλασσιν ἦλθε. καὶ Βελισάριος παντὶ τῷ σὺν ἐνθένδε ἄρας, πολλὰ προσέχευ. οὐ δὴ τὸ στρατόμα διέπων, χρόνον τινὰ ἔμμεν. Τωτίλῳ δὲ ἦκεν αὐτῷ ἐνταῦθα ἄκασας, τὴν τε δύναμιν ἐδέλῳ γνῶναι, ὡς περὶ ἐπήγετο, ἐποίησεν. Βῶνος δὲ τις Ἰωάννης ἀνεψίος φρεῖας ἄρχων τὴν Ἰανῶν. τῷ δὲ ὀνοματι χρυσάμμος, γράμματα δὲ τὴν λόγῳ παρ' αὐτῷ παρὸς Βελισάριον ἔγραψεν· ἅτε παρακαλοῦντος αὐτὸν ὅτι τάχιστα παραγένοιθαι σφίσιν ἐν κινδύοις τισὶ χαλεποῖς ἔσιν. ἄνδρας τε ἀπολεξάμμος περιέρχους ἐς τὰ μάλιστα πέντε· τὰ τε γράμματα ἐνεχείρισε, καὶ δυνάμιν ἀκρίβως κατανοεῖν τὴν Βελισαρίῳ ἐπέσειλεν, ἐνδεικνυμένης ὅτι δὴ ἀπὸ Βῶνου σαλεῖν. Βελισάριος μὲν οὕτως τὰς ἄνδρας οἱ ἐς ὅφιν ἐλθόντας ξυῶν φιλοφροσυνῇ πολλῇ, ὥσπερ εἰώθει, εἶδεν· ἀναλεξάμμος

ITA Belisarius in Italiam profectus iterum, cum perpaucos haberet milites (quippe suos ab exercitu, qui Medis erat oppositus, abjungere non potuerat) peragrata omni Thracia, volones juvenes profusa pecunia collegit. Aderat de Imperatoris sententia Vitalius, Magister militiae per Illyricum, non ita pridem ex Italia reversus: ubi Illyrios milites reliquerat. Ambo, coactis quatuor millibus, Salonas eo pervenere consilio, ut primum Ravennam se conferrent, atque inde pro viribus bellum gererent. Nequibant enim Romanum agrum ita contingere, ut hostem, quem & in Calabria & in Campania habere castra audierant, vel laterent, vel visidicerent, imparibus instructi viribus. Interea qui Hydrunte obsidebantur, re cibaria defecti penitus, habito cum obsidentibus Barbaris colloquio, se illis castellum in deditionem tradituros receperant; & dies inter ipsos convenerat: quando Belisarius annona, quae in annum sufficeret, in naves imposita, cum ea Valentinum Hydruntem navigare iussit, & veteri quamprimum amoto castelli praesidio, quod morbo ac fame contabuisse acceperat, in ejus locum subijcere aliud ex illorum numero, quos advenisset: cum facilius tutiusque servaturi essent castellum integri & a cibariis affatim parati. Valentinus cum ea classe, vento secundo usus, Hydruntem appulit quatri-duo ante diem cum hoste dictam, ac portu, quem offendit incustoditum, potitus, nullo negotio in castellum intravit. Etenim Gotthi pactis confisi, nihilque adversi interventurum rati, remissa jam obsidionis cura, cessabant. Tum vero appulsam repente classem conspicati, soluta trepide obsidione, procul ab urbe castra metati sunt, & quae sibi contigissent, Totilas plane significarunt. Eo quidem periculi Hydruntinum castellum venit: quidam vero ex Valentini militibus, in agros circumjectos excurrere soliti praedae causa, aliquando forte ad littus maris obviam factis hostibus congressi sunt, & cedente ipsis pessime praelio, multi in mare fuga se coniecere: ubi CLXX. amissis, in castellum caeteri redierunt. Inde Valentinus veteres praefidiarios, quos semi-mortuos repererat, deduxit, aliisque integris, ex praeepto Belisarii, in eorum locum suffectis, & annona in annum instructis, cum reliquo exercitu Salonas repetiit. Hinc solvit cum universa classe Belisarius, & Polam applicuit: ubi aliquantum temporis posuit in componendo exercitu. Postquam Totilas illum eo venisse audit, ut copias, quas secum is duxerat, exploratas haberet, hac arte usus est. Bonus, Joannis a fratre nepos, Genuensi praesidio praerat. Hujus nomen mutuatus, fictas ad Belisarium litteras scripsit, quasi instaret Bonus, ut sibi in gravi periculo quamprimum adesset: tum viris delectis quinque maxime curiosis eas tradidit, injunxitque, ut Belisarii vires diligenter inspicerent, se a Bono missos si mulantes. Hos Belisarius ad se introductos benigni

Belisarius in Italiam redit.

Hydruntem servat.

Edit. Paris. pag. 488.

Pola urbs.

Totilas Belisarii vires explorat.

me, ut solebat, accepit, lectisque litteris, Bono renuntiare jussit, brevi se affore cum omnibus copiis. Illi, cum ex præscripto Totilæ cuncta explorassent, reversi in Gotthorum castra, exercitum Belisarii tenuem esse & contemnendum asseverarunt.

Tibur caput.

Eodem tempore Tibur oppidum, Isaurorum præsidio munitum, proditione cepit Totilas: res ita contigit. Cum Isauris portarum custodes erant quidam ex incolis. Hi jurgio ab Isauris custodiam secum agitantibus distracti, temere facta discessione, hostem, in proximo habentem castra, noctu acciverunt. Capto oppido, ita cojerunt Isauri, ut fere omnes evaserint. Oppidanorum nemini parcentes Gotthi, ad unum omnes cum ipsorum Antistite eo modo contrucidarunt, quem etsi compertum habeo, reticebo tamen; ne posteris monumentum inhumanitatis relinquam. In ea strage Catellus interiit, spectatus inter Italos vir. Occupato etiam a Gotthis Tiberi, Romanis nulla amplius potestas fuit, ex Tuscia invehendorum eo fluvio comæatum.

Edit Paris.
pag. 489.

Etenim oppidum ad flumen situm, ac superius Roma stadiis cxx. postmodum in urbem navigare volentibus infestum propugnaculum fuit.

πόσα δὲ ὄντων ἐκαστὸν, ἐπιτείχισμα τοιοῦτον τοῖς ἐνταῦθα εἰσπλεῖν βαλομένοις ἐγένετο.

C A P U T X I.

Ravennæ Belisarius Gotthos ac milites Romanos alloquitur. Vitalius in Æmilia rem gerit: deseritur ab Illyriis. Obsessum a Totila Auximum auxilia accipit. Ricilas stolide audax occumbit. Egressi Auximum, quos subsidio miserat Belisarius, in Gotthorum insidias decidunt. Pisaurum a Belisario munitum Totilas nequicquam tentat. Gotthi Firmum & Asculum obsident.

Oratio Belisarii.

TIBURI quidem res ita se habuit: Ravennam vero delatus cum universa classe Belisarius, vocata concione, Gotthos, qui aderant, ac milites Romanos his fere verbis allocutus est. Non hodie primum contigit, o Viri, ut res virtute partæ, vitio dilaberentur. Nam hæc jam inde olim rebus humanis alte insita imbecillitas fuit; & præclara multa virorum proborum acta evertit, delevitque scelestissimorum improbitas. Hinc nata est ruina rerum Imperatoris: qui prave hætenus facta corrigere adeo cupit, ut consilio domandi Persas possidendo, ad vos modo me destinaverit, ut reparem sarcinamque si quid a Præfæctis non recte vel in milites ipsius, vel in Gotthos patratum est. Nihil omnino peccare, neque humanum est, neque intra rerum naturam positum: peccata autem emendare, Imperatorem maxime decet, nec parum illis convenit, quos ex animo diligit. Nec vero a molestiis solum vindicabimini; sed Imperatoris erga vos benevolentie testimonia ac fructus continuo accedent: quo quid hominibus contingat magis dignum, cui omnis opum copia postponatur? Itaque cum ad id vobis præstio sim; cujusque vestrum est viribus uti omnibus, ut inde capiat utilitatem. Porro quisquis necessarios vel amicos apud Tyrannum Totilam habet, eos revocet quamprimum, declarata Augusti voluntate. Sic enim & pacis & Imperatoris magni largæ benignitas se vobis offert, ut meus hic adventus ad bellum per se minime spectet, nec sane ultro hostilem umquam animum in subditos Augusti induam. At si nunc illi partim renuant potiora amplecti, partim etiam se nobis adversos offerant; ipsos hostiliter, invitissimi licet, habebimus. Ita quidem differuit Belisarius: nemo tamen hostium, nec Gotthus, nec Romanus, ad ipsum descivit. Deinde Thorimutho Prætoriano ac suorum quibusdam, hæc αὐτοῖς ὡς μάλιστ' ἀκροῖς ὡς πολεμίοις χηρῶναι ποσαῦτα μὲν Βελισάριος εἶπε. προσεχώρει δὲ οἱ τῶν ἐναντίων εἰδείς, ὅτε Γότθος ἔτε Ρωμαῖος. ἔπειτα δὲ Θορμούθ τε τὸν δορυφόρον, καὶ τῶν ἐπομένων τινάς, ξυῶ

pag. 490.

Α τε τὰ γράμματα, Βόνω ἀπαγγέλλειν ἐκέλευεν, ὅτι δὴ παντὶ τῷ στρατῷ ἐκ εἰς μακρὰν ἦξει οἱ ὃ περισκοπήσαντες ἅπαντα, καθάπερ σφίσιν ἐπέσελλε Τωτίλας. ἔς τε τὸ Γότθων στρατόπεδον ἐπαυήκον, καὶ ὡς ἦκιστα λόγος ἀξίαντ' Βελισαρίου δυνάμιν ἰχυρίζοντο εἶναι.

Εν τῷ δὲ Τωτίλας Τίβυρον πόλιν, Ἰσαύρων φρερὰν ἔχουσαν, ποδοσφίαι εἶλε ἔσπευτο. ἦ τινες οἱ κητόρων τὰς πύλας ξυῶ τοῖς Ἰσαύροις ἐφύλασσον. ἔτοι Ἰσαύροις τοῖς ξυμφυλάσσοις ὁμοφροὶ γεγενημένοι, ἀπ' ἐδεμίας τε πρὸς αὐτὰς ὁμοκεκρυμένοι αἰτίας. ἀγχις αὖ περ ἐν στρατοπέδῳ μένους τὰς πολεμίας ἐπηγάγοντο νύκτωρ. οἱ μὲν οὖν Ἰσαυροὶ ξυμφορήσαντες, ἀλίσκομένης τὴ πόλεως, χεδόν τι ἅπαντες ὁμοφροῦν ἔχουσιν. ἦ δὲ οἱ κητόρων ἐδενός οἱ Γότθοι ἐφείσαντο. ἀλλὰ ξυῶ τῷ τὴ πόλεως ἱερεὶ ἅπαντας ἐκτείναν, ἔσπευ δὲ, ὁμοπερ ἐξ ἐπιστάμηνος ἔγνω ὡς ἦκιστα ἐπιμνήσομαι, ὡς μὴ ἅπανθ' ὁμοφροῦς ἀπολείπω μνημεῖα τῶν ὁπῶν ἐν τοῖς καὶ Κατέλλος ἀπώλετο, ἐν τοῖς Ἰταλιώταις ἀνὴρ δοκίμος. καὶ οἱ μὲν βάρβαροι Τίβειν ἔχον. Ρωμαῖοι δ', ἐκ ἐτι ἡδυνάων τὸ ἐκ Τέσκων τὰ ἐπιπίδεια ὁμοφροῦς Τιβέριδος ἐσκομίζεσθαι. πρὸς δὲ τῷ ποταμῷ ἡ πόλις κειμένη, Ρώμης ὑπερδὲν ὡς ἀποσαδίων εἰκοσι καὶ ἑκατὸν, ἐπιτείχισμα τοιοῦτον τοῖς ἐνταῦθα εἰσπλεῖν βαλομένοις ἐγένετο.

ΤΑ μὲν οὖν ἀμφὶ Τίβυρον ἔτι γενέσθαι ξυῶ πέτε. Βελισάριος δ' ὅτι παντὶ τῷ στόλῳ ἐς Ράβενναν ἀφικόμενος, Γότθας τε πρὸς παρόντας καὶ Ρωμαῖους στρατιώτας ξυναγαγὼν ἔλεξε πιάδε. Οὐ νῦν πρῶτος, ὡς ἄνδρες, τὰ τ' ἀρετῆς ἔργα πρὸς τὴ κακίας διεφύκεναι ξυμβέβηκεν. ἄνωθεν δὲ τὸ τοῖς ἀνθρώποις ἐμπεφυκεν αἰτεχνῶς πρὸς ἀγασί. πολλὰς τε ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἀρχαῖς μοχθηρία τὴ πονηροτάτων ἀναχαίττειν τε καὶ ὁμοφροῦν ἰκανῶς ἔχουσιν ὅπερ καὶ νῦν τὰ βασιλέως πρὸς ἀγασί ἐσφίλει, ὅς δὴ τοσούτων τὰ ἡμάρτημένα ἐπανορθοῦν βέλτεται, ὥς τ' Ἑρσῶν ἐπικράτησιν περὶ ἐλάσσονος τῶν ποιέμενος, ὅπως εἶλαί με ταυτὶ εἰς ἡμᾶς ἔγνωκεν. ὅπως ἐπανορθώσω καὶ ἰάσωμαι, εἴ τι τοῖς ἀρχαῖς μὴ ὁρθῶς ἢ ἐς τὰς στρατιώτας τὰς αὐτὰς ἢ ἐς Γότθας εἰργασαί. τὸ μὲν οὖν μὴ ὁπῶν αὐτῶν ἀμαρτάνειν, ὅτε ἀνδράπινον, καὶ τ' ὁμοφροῦν φύσει ἔξω τὸ δὲ τὰ ἡμάρτημένα ἐπανορθοῦν,

Βασιλεῖ τε ὁμοφροῦς πρὸς ἡμᾶς, καὶ παραφύχης τοῖς ἡμάρτημένοις ἰκανῶς ἔξω. καὶ ὅσον ὑμῖν τῶν δυσκόλων ἀπαλλαγῆναι ξυμβήσεται ἀλλὰ καὶ τὸ βασιλέως εἰς ὑμᾶς δυνάμεις ἔξω εἶναι τε καὶ ἀπολαύειν αὐτὰ καὶ προσέσαι. ἔτι ἂν ἀξιώτερον γένοιτο ἀνδράπινον τῶν πάντων χρημάτων; ἐπειδὴ τοῖς νῦν ἐπ' αὐτὸ τὸ ὑμῖν παρῆμι. προσήκει καὶ ὑμῶν ἕκαστον πάσῃ δυνάμει χρῆσασθαι, ὅπως ἂν τ' ἐν τῷ δυνάμει ἀφελείας ἀπώνασθαι. ὅτε καὶ ὑμῶν ξυγγινεῖς ἢ φίλοι παρὰ Τωτίλα τῷ τυράννῳ τυγχάνουσιν ὄντες. μεταπεμφθέντες ὅτι τάχιστα, τὸ βασιλέως δηλώσας γνώμην. ἔτι δὲ ἂν ὑμῖν τὰ τε ἐκ τ' εἰρήνης, καὶ τὰ ἐκ τ' μεγάλῃ βασιλέως ἀγαθὰ γένοιτο. ὡς ἔγνω ὅτε τῶν πολεμικῶν ἐνθάδε ἀφίγμαι. ὅτε ἂν ἐκὼν ποτε τοῖς βασιλέως κατὰ πόλιν πολεμίοις εἶλω. εἰ μὲν τοῖς καὶ νῦν οἱ μὲν τῶν παρὰ φαῦλον ἡγήσασθαι τὸ, τὰ βελτίω σφίσιν αὐτοῖς ἐλέσθαι. οἱ δὲ καὶ ἀπεναντίας ἡμῖν ἴωσιν. ἀνάγκη καὶ

* ξυμῶναι

τὴ Βιτάλιον καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς στρατιώταις, ἐς Αἰμιλίαν πέμ-
ψας· ἐκέλευεν δοπεῖραι τὴν ταύτην χωρίων. Βιτάλιος ὢν
ζυῖον τῶν στρατῶν τὰς ἀμφὶ πόλιν Βωνώνειαν γενόμενος, τινὰ
τῶν ἐνταῦθα φρεσίων ὁμολογίαν ἔλυν· ἐν Βωνώνεια πό-
λει ἡσύχαζε. χρόνῳ δὲ ὁ πολλὸν ὕπερον, Ἰλλυριοὶ ἑμπαυτεῖς,
ὅσοι ζυῖον αὐτῶν ἐστράτευοντο, ἐκ τῆς αἰφνιδίης, κακὸν ἔδεν ἔτε-
παθόντες, ἔτε ἀκέσαντες, λάθρα ἐνθενδε ἀναχωρήσαν-
τες, ἐπ' οἷα ἀπεκομίσθησαν. πρὸς βίβας τε παρὰ βασιλέα
πέμψαντες, συγγνώμην δίδοναι σφίσι νῦν ἔδοντο· ἐκ ἄλλων
τε ἕνεκα εἰς τὰ οἰκεία ἔσπορον δὴ ἀφικόμενοι, ἢ ὅτι συχρὸν
σφίσι χρόνον ἐν Ἰταλίᾳ στρατευομένοις, τὰς τε ξυμπάσεις ὡς
ἡκιστα κομιζομένοις, χρήματα δὴ πολλὰ τὸ δημόσιον ἄφει-
λε. Ἐστράτευματος δ' Οὐννικῆς τῆς Ἰλλυριᾶς ἐπισκήψαντος,
παῖδας τε καὶ γυναῖκας ἐξελύδρα ποδίδαι τετύχηκεν. ἀδὴ
πυθόμενοι, καὶ τῶν ἀναγκαιῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πᾶσι ζῶντες,
ἦσαν. οἷς δὴ βασιλεὺς τὰ πρῶτα χαλεπήνας, εἴτα συγγνώ-
μων ἐγένετο. γνῶς δ' ὁ Τωτίλας τῆς Ἰλλυριᾶς ἀναχωρήσιν,
στράτευμα ἐπὶ Βωνώνειαν ἐπέμψεν, ὡς Βιτάλιον καὶ τὰς ζυῖον
αὐτῶν ἀναρπάσσοντας. ἀλλὰ Βιτάλιος τε καὶ Θεοριμύθιος προ-
λοχίσαντες ἐνέδραις τισὶ τὰς ἐπιόντας, πολλὰς μὲν διέφθει-
ραν, τὰς δ' λοιπὰς ἐς φυγὴν ἔφευγον. ἐνθα Ναζάρης, ἀνὴρ
λόγιμος, Ἰλλυριὸς γένος, στρατιῶν τε τῶν ἐν Ἰλλυριοῖς ἀρχῶν,
ἔργα θαυμαστὰ ἐς τὰς πολεμίας πάντων μάλιστα ἐπεδείξα-
το. ἔτω τε ὁ Θεοριμύθιος παρὰ Βελισάριον ἐς Ράβενναν ἦλθε.

Τότε δὴ Βελισάριος ἦεν τῶν δορυφόρων τῶν αὐτῶν, Θεορι-
μύθιος τε καὶ Ρικίλας καὶ Σαβινιανὸν ἔειλε, ζυῖον χιλίους στρα-
τιώταις, ἐς Αὐξίμον πόλιν, Μάγνῳ τε καὶ Ρωμαίοις τοῖς ἐν-
ταῦθα πολιορκημένοις ἐπαμυνούσας. οἱ δὲ Τωτίλας τε
λαθόντες, Ἐπὶ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, νύκτωρ ἐν Αὐξί-
μῳ ἐγένοντο, ἐπικδρομαίς τε τινὰς ποιεῖσθαι ἐπὶ τὰς ἐναντί-
ας διανοοῦντο. τῇ δὲ ὑπεραίᾳ πυθόμενοι ἀμφὶ ἡμέραν μέσσην
τῶν πολεμίων τινὰς ἀγχιεὶ πη εἶναι ἐξήλθον μὲν ὡς ὑπαν-
τιάσσοντες· κατασκοπεύς δὲ πέμψαι πρότερον ἐπ' αὐτὰς ἐ-
γνώσαν, κατασκευασμένους τῶν αὐτῶν δυνάμιν· ὡς ἂν μὴ ἀνε-
πισκέπτως ἐπ' αὐτὰς ἴωσιν. Ρικίλας δὲ ὁ Βελισάριος δορυ-
φόρος (οἰνώμενος δὲ τληυκαῦτα ἐτύγχανεν) ἄλλας μὲν ἐπὶ
κατασκοπῇ ἐκείναι· μόνος δὲ αὐτὸς, τὸν ἵππον ἐξελά-
σας, καὶ τὰχος ἦεν. Γότθοις δὲ ἔισιν ἐντυχῶν ἐν χωρίῳ κρη-
μνώδει, τὰ μὲν πρῶτα ὡς ἀντιπαρόμυθος ἔστη· ἐπιπλεῖστον
δὲ ἀνδρείας ἐτύγχανεν ἡκῶν· πολλοὺς δὲ πανταχόθεν ἐπ'
αὐτὸν ἰδὼν ἐπιρρίοντες, ἐς φυγὴν ὤρμητο. τὰ δὲ οἱ ἵπποι
ἐν δυχωρίαις ὀκλάσαντος. κραυγὴ τε τῶν πολεμίων πολ-
λὴ γέγονε, καὶ τὰ δорάτια ἠκόντιζον ἐπ' αὐτὰ πάντες ὢν δὴ
Ρωμαῖοι αἰδομένοι, ἐβοήθουν δρόμῳ. καὶ Ρικίλας μὲν δό-
ρασι πολλοῖς κεκαλυμμένος θνήσκει. ἔφευγαντες δὲ τὰς ἐ-
ναντίας οἱ ἀμφὶ Θεοριμύθιον, ἀραντές τε τὸ νεκρὸν, ἐς Αὐξίμον
πόλιν ἐκόμισαν, καὶ ἐπαξίως τὴν ἀρετὴν τῶν βίβας κατασπο-
φῶν κληρώσάμενον. ἔπειτα Σαβινιανὸς τε καὶ Θεοριμύθιος Μά-
γνῳ κοινολογησάμενοι, ἀξυμφορὸν εἶναι σφίσι περαιτέρω
ἡσυχάζειν τινὰ ἐνταῦθα ποιεῖσθαι λογισάμενοι· ὅτι δὴ ἔτω
τοῖς πολεμίοις γε ἐκ ἀξίωμα χροί ποτε γένοιτο, καὶ τὰς τῶν πο-
λιορκημένων καταδapaνῶντες τροφὰς, ἀλώσιμον ὅτι θάσ-
σον τῶν πόλιν τοῖς ἐναντίοις ποιήσονται. ἐπεὶ ταῦτα ἔδεδον-
το αὐτοὶ μὲν καὶ οἱ χίλιοι παρεσκόδάζοντο ἐς τὴν ἀφοδὸν, ὡς
νύκτωρ τὴν ἀποπορείαν ἀρξόμενοι. αὐτὰ κα δὲ τῶν τῶν στρατιω-
τῶν, αὐτομολήσας λάθρα ἐς τὸν πολεμίων στρατόπεδον, ἐκ-
πυσσάει ποίησε τὰ πρᾶσσόμενα. Τωτίλας τοῖνυν ἀνδρὰς δι-
χιλίους ἀριεὶς ἐνδὺ ἀπολεξάμενος, νυκτὸς ἐπιλαβέσθης ἐ-
φύλασσε τὰς ὁδούς, ἀπὸ σαδείων Αὐξίμας τεύκοντα, ἐδενὶ
αἰδοῖσιν παρεχόμενος. οἱ ἔπειτα παρίοντες ἀμφὶ νύκτα μέ-
σσην τὰς πολεμίας εἶδον, σπασάμενοι τὰ ξίφη, ἔργα εἶχον-
το. καὶ αὐτὸ μὲν ἡσυχασίαν ἐκτείναν. Σαβινιανὸς δὲ καὶ Θεορι-
μύθιος ζυῖον τοῖς λοιποῖς, ἄτε ἐν σκότει, λαθεῖν τε καὶ φυγεῖν ἐς

A cum Vitalio Illyriisque militibus, in Æmi-
liam missis, mandavit, ut regionis illius lo-
ca tentarent. His Vitalius succinctus copiis,
Bononiam accessit, & capto deditione vici-
no quodam castello, in urbe illa confedit.
Interjecto haud magno spatio, quotquot sub
ipso merebant Illyrii, repente, quamvis nul-
lo nec facto nec dicto violati, inde clam
proripuerunt se se, & domum reversi, ab
Imperatore veniam per Legatos petierunt;
quandoquidem non alia de causa rediissent in
patriam, nisi quia sibi, diuturnam passis mi-
litiam in Italia sine ullo stipendio, multa ab
arario pecunia deberetur. Præterea Hunno-
rum exercitus, facta in Illyricum irruptione,
eorum liberos conjugesve in servitutem ab-
duxerat. Cujus rei nuntius, ad victus ino-
piam, qua in Italia laborabant, accedens,
illos migrare compulit. Quibus Imperator
initio offensus, postea veniam dedit. To-
tilas Illyriorum discessu cognito, Bononiam
copias misit, ut Vitalium & eos, qui cum
ipso erant, corripere. Verum Vitalius
ac Thorimuthus, cum insidias venientibus
instruxissent, cæsis non paucis, reliquos in
fugam verterunt. Ibi Nazares, vir nobi-
lis, Illyrius genere & Illyrici comes, in
hostes facinora omnium maxime miranda
edidit: Thorimuthus autem Ravennam re-
diit ad Belisarium.

B Tum Belisarius ex Protectorum suo-
rum numero tres, Thorimuthum, Ri-
cilam & Sabinianum cum militibus mil-
le ad urbem Auximum misit, Magno
& Romanis ibi obsessis laturos opem.
C Illi, nihil Totila, nihil hostili exer-
citu advertente, Auximum de nocte in-
gressi, statuerunt fatigare hostem erup-
tionibus. Postridie, circiter meridiem,
ut Barbarorum agmen subiisse propius au-
dierunt, se urbe ejecerunt, ituri ob-
viam: prius tamen mittere placuit, qui
perspicerent eorum vires, ne inexplora-
to ipsos invaderent. Protector Belisarii
Ricilas, tunc temporis ebrius, haud
passus cæteros speculatum ire, solus e-
quo admissio properat. Tres Gotthos præ-
cipiti in loco nactus, primo quidem, ut
vir erat animosissimus, equo inhibito, se
ad resistendum composuit: ubi vero se
undique circumfundi vidit, fugam cepit.
Prolapso in salebris equo, exoritur ingens
hostium clamor: in Ricilam omnes tor-
quere jacula: conspicati id Romani au-
xilium cucurrere. Spiculorum multitudine
obruo confectoque Ricila, qui cum Tho-
rimutho erant, avertunt in fugam hos-
tes, mortuum tollunt, & in urbem
Auximum reportant, mortem fortitudine
indignam sua sortitum. Post, Sabinianus
ac Thorimuthus, collato cum Magno con-
silio, censuerunt haud in rem esse, ut
ibi diutius morarentur; propterea quod
hostem æquo petere congressu non pos-
sent, & obsessorum annonam absumen-
do, efficerent, ut in Gotthorum pote-
statem urbs citius caderet. Constituto
consilio, ipsi cum subsidiariis mille pro-
fectionem in proximam noctem pararunt.

D Confestim miles quidam, occulto ad ho-
stium castra elapsus transfugio; rem
indicavit. Totilas, delectu fortissimo-
rum habito ad duo millia, sequenti
nocte, stadiis xxx. procul Auximo,
itineris infedit, nemine persentiente.
E Hi sub mediam noctem, ut hostes
transcentes viderunt, districtis ensi-
bus eos adorti, ducentos interfecere.
Sabinianum ac Thorimuthum cum re-
liquis nox occultuit, illisque Arimi-
num evadendi copiam dedit. Penes
Gotthos fuere jumenta omnia, quibus
militum famuli, arma, vestes, conve-
hebantur.

Vitalius in Æ-
milia rem
gerit.

Deseritur ab
Illyriis.

Obsessum a
Totila Auxi-
mum auxilia
accipit.

Stolida Ricilæ
audacia.

Edit. Paris.
pag. 491.

Romani ex
insidiis male
habiti.

Pisaurum &
Fanum.

Pisaurum mu-
nit Belisarius.

Edit. Paris.
pag. 492.

Gothi Fir-
mum & Ascu-
lum obsident.
Finis anni x.
belli Gotthici.

Inter urbes Auximum Ariminumque, ad
sinus Jonii litus duo sita sunt oppida, Pi-
saurum & Fanum: quorum domos Vitigis
initio belli hujus incenderat, ac mediam
fere murorum partem everterat; ne Ro-
mani, his occupatis, negotium Gotthis
exhiberent. Eorum alterum, Pisaurum vi-
delicet, Belisarius occupare constituit:
quod is locus pabulationi commodus videba-
tur. Ergo noctu nonnullis ex eorum nu-
mero, quibus familiarius utebatur, pro-
ficisci jussis, mensuram latitudinis ac lon-
gitudinis cujusque portæ clam ab ipsis ini-
tam probe tenuit, & fores fabricatus mu-
nitas ferro, scaphis misit, cum his ad Sa-
binianum & Thorimuthum mandatis, ut
illis muro aptatis propere foribus, tenerent
se oppido, atque in tuto positi, muro-
rum ruinas omnes, quomodocumque pos-
sent, restaurarent, injectis lapidibus, lu-
to, & si quid esset aliud. Hæc illi ac-
curarunt: quibus Totilas intellexit, cum
multis copiis eo contendit: fastoque pe-
riculo, ac multo ibi consumpto tempore,
cum expugnare non posset, se infecta ad
castra pro Auximo locata, rediit. Nec
jam Romanorum quisquam in hostes erum-
pebat: sed quisque continebat se intra mu-
ros. Duos quoque e Protectoribus suis Beli-
sarius Romam misit, Artasirem natione Per-
sam & Barbationem Thracem, urbem cum
Bessa, qui ibi erat, servaturos: & in ho-
stem eruptiones facere vetuit. Totilas Got-
thorumque exercitus, haud ignari viribus
imparem sibi esse Belisarium, loca infestare
munificentissima decreverunt. Quare in agro Pi-
ceno ad Firmum & Asculum castrametati,
utrumque circumfedere. Annus cum hyeme
finitur decimus hujus belli, cujus historiam
Procopius texuit.

χλαιν ἔγνωσαν διὸ δὴ ἐν Πικύοις ἀμφὶ τὸ Φέρμον καὶ Ασκαλον ἐν στρατοπέδῳ ἀσμένοι, ἐς πολιορκίαν καθίσταντο. καὶ οἱ χειμῶν ἔληγε, καὶ δέκατον ἔτος ἐτελεύτα τῆς πολιορκίας καθίσταντο. καὶ οἱ χειμῶν ἔληγε, καὶ δέκατον ἔτος ἐτε-
λεύτα τῆς πλέμης τῆς δὲ, ὃν Προκόπιος ζυγῶν γράφει.

Α τὴν Αρμίλων ἴχυσαν. τῶν μὲν τοὺς ὑποζυγίων ἀπάντων οἱ
Γότθοι ἐκράτησαν, ἀπὸν στρατιωτὴν τὴν τε θεραπείαν, καὶ τὰ
ὅπλα, καὶ τὰ ἱμάτια, ἔφερον.

Εἰς δὲ πόλεις δύο πρὸς τῇ ἀκτῇ τῆς Ἰονίας κόλπου,
Πίσσαυρος τε καὶ Φανός, μεταξὺ δὲ τε Αὐξίμης καὶ Αρμίλων
πόλεως κείμενα. ὧν δὴ τὰς οἰκίας Οὐίτιγης κατ' ἀρχὰς τῆς
πολέμης ἐμάρησας, τὰ τεῖχη καθεῖλεν ἄχρηστους ἡμισυ μάλι-
στα ὅπως μὴ καταλαβόντες αὐτὰ Ῥωμαῖοι, παράγματα Γότ-
θοις παρέξωσι. τῶν δὲ τῶν Πίσσαυρον, Βελισάριος κα-
ταλαβεῖν ἔγνω. ἔδοξε γὰρ οἱ ἐς ἵππων νομάς ἐπιτιθεῖν τὸ
χωρίον κείναι. πέμψας οὖν νύκτωρ τῶν οἱ ἐπιτιθείων τι-
νὰς, ἐς τὸ ἀκρεβές οὐρός τε καὶ μήκος πύλης ἐκάστης ζυγυμε-
τρήσατο λάθρα. τὰς τε πύλας τεκτονάμην, καὶ σιδήρῳ πε-
ριβαλὼν. εἰς τὰς οἰκίας ἐν δὲ μέσῳ ἐπεμψεν. αἳ δὴ
ἐκέλευε τοῖς ἀμφὶ Σαβινιανόν τε καὶ Θορμυθ, καὶ τὰς τοῖς
Β τείχεσιν ἐναρμόσαστας, ἐν τῷ τῷ περιβόλῳ μύειν. ἐν τῇ
ἀσφαλεῖ γενομένης ὅσα τῷ περιβόλῳ καταπεπτώκει, ὅτε
δὴ ἀνοικοδομησάτω τρόπῳ, λίθους τε καὶ πηλὸν καὶ ἄλλο δὲ, τι-
οὖν ἐμβαλλομένης. οἱ μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἐποίουν. Τωτίλας
ἤμαθ' ἐπὶ παρασάμην, στρατὸς πολλῶν ἐπ' αὐτὰς ἦλθε. καὶ
ὑποπαρασάμην, χρόνον δὲ ἐνταῦθα δευτέρως τινὰ, ἐπεὶ
ἐξελεῖν ἐχούσας τὴν, ἀσφατος ἐς τὸν Αὐξίμης στρατόπε-
δον ἀνεχώρησεν. ἐπεξῆγε δὲ Ῥωμαῖον ἐπὶ τοῖς πολεμίοις ἐ-
δεῖς, ἀλλ' ἐν τῷ τῷ ἐκαστοῖς ἐμεινον. ἀλλὰ καὶ τὸ δορυφόρων
ἦσαν δύο Βελισάριος ἐς Ῥώμην σείλας, Αρτασίριον τε,
ἄνδρα Πέρσην, καὶ Βαρβατίωνα Θράκα, ὡς ἐμφυλάζοντας
Βέσσα καὶ πόλιν, ὅς ἐνταῦθα ἐτύγχανον ὧν, ἐπέσειλε τοῖς
πολεμίοις ὡς ἡκιστα ἐπεξίεναι. Τωτίλας δὲ, καὶ οἱ Γότθων
στρατός, ἐπεὶ ἐκ ἀξιοχρεῶν ἀντιτάξασθαι σφίσι τὸ Βελισα-
ρίου δύναμιν ἤδοντο ὅσαν τὸ χωρίον τὰ ἐχυρώματα ἐνο- * ἐχυρώτα

C A P U T X I I .

*Auxilia Belisarius ab Imperatore per literas petit. Joannes Germani filiam uxorem du-
cit. Totilas Firmum, Asculum, Spolegium & Assium capit: frustra Perusiam tentat.*

Belisarius
Joannem By-
zantium mit-
tit.

CUM adesse obsessis Belisarius non pos-
set, Joannem Vitaliani nepotem
Byzantium misit, gravissimo jurejurando
obstrictum, fore ut redire satageret, si-
mul ac rogasset Imperatorem, ut nume-
rosum exercitum, magnam pecuniæ vim,
& arma & equos in Italiam mitteret.
Detrectabant enim prælia milites, ad pau-
cos redacti, & conquerentes, sibi ex æ-
rario stipendia deberi plurima, atque om-
nia deesse. Et sane sic res erat. De his
ad Imperatorem scripsit hoc fere modo.
*In Italiam pervenimus, Imperatorum optime,
a militibus, equis, armis, pecunia imparati:
quæ si cui quantum satis est non suppre-
tant; nequaquam is, ut equidem sentio,
bello gerendo par esse poterit. Thracia atque
Illyrico continenter peragratiss, milites coegi-
mus perquam paucos: quos misellos, iner-
mes, & ad pugnam omnino rudes videmus;
eos autem, qui hic remanserant, parum sorte
contentos sua, hostium metuentes, & crebris
perculsos cladibus: qui congressum hostilem
consulto vitant, dimissis equis, armisque in
terram projectis. Nec pecuniæ quidquam re-
dire nobis ex Italia potest, jam ab hosti-
bus recepta. Quo fit ut stipendiis die præ-
stituta non persolutis militi, non sit integrum
nobis illi imperare: nos enim loquendi li-*

Βελισάριος δὲ ἀρύνειν τὰς πολιορκιμένοις ἑδάρη
ἔχων, Ἰωάννην τὸν Βιταλιανὸν ἀνελὼν ἐς Βυζάντιον ἔ-
πεμψεν, ὅρκους αὐτῷ δεινοτάτοις καταλαβὼν, ὡς ἐπανήκειν
ὅτι τὰς χεῖρας ἐν πρὸς δὴ θήσεται, βασιλέως δεησάμενον, στρα-
τιὰν τε πολλὴν σφίσι καὶ χρήματα μεγάλα πέμψαι, καὶ μὲν
τοὺς ὅπλα καὶ ἵππους οἱ δὲ στρατιῶται οἱ λίαν ὄντες, καὶ δὲ
αὐτοὶ μάχεσθαι ἠθέλοντες χρήματα τε πολλὰ φάσκοντες τὸ δη-
μόσιον σφίσι ὑφείλειν, καὶ αὐτοὶ ἀπάντων ἐνδεεῖς εἶναι. καὶ
ὡς δὲ ἔπος καὶ γράμματα ὑπὲρ τῶν βασιλέων ἐγράψεν. ἐδή-
λε δὲ ἡ γραφὴ τὰς. Αἰγίμεθα ἐς τὴν Ἰταλίαν, ὡς βασιλέων
κράτιστε, ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων καὶ ὀπλῶν καὶ χρημάτων ζῶν ἀ-
πορία. ὧν καὶ ἀντὶς μὴ διαρχῶς ἔχων, πόλεμον, οἱ μαι,
D διενεγκεῖν ἐμὴ ποτε ἱκανὸς εἴη. Οἱ μαι μὲν δὲ καὶ Ἰλλυριοὺς
ἐνδελεχέσασθαι περιέοντες στρατιώταις. κομιδὴν οὐλίγας ἡγεί-
ραμεν. ἐς δὴ οἱ κτρες, καὶ τὰ ὅπλα ἐν χερσὶν ἔχοντας, καὶ
μάχης ὄντας παντάπασιν ἀμελετήτας ὁρώμεν. καὶ τὰς ἀπο-
λελειμμένους ἐνταῦθα ὅτε ἀντάρκειας ὄντας, καὶ κατεπτηχότας
τὰς πολεμίας. δεδωλωμένους τε τὸ φρόνημα τῶν ἀπὸς ἐκείνων
πολλὰς καὶ ἡσυχῆς. οἱ γὰρ καὶ εἰ καὶ τὰς ἐναντίας διέφυγον ἀλ-
λὰ τὰς τῶν ἵππων ἀφέντες, καὶ τὰ ὅπλα ἐς τὴν γλῶσσαν ῥίψαντες.
χρημάτων δὲ ἀπόσοδον ἐξ Ἰταλίας πορίζεσθαι ἡμῖν, ἀδύ-
νατά ἐστι, πάλιν πρὸς τῶν πολεμίων κατελημμένης. διὸ
καὶ ὑπερήμερει γεγεννημένοι ἐς τὸν στρατιωτὴν τὰς ζωτάξεις,
ἐπιτάττειν αὐτοῖς ἡκιστα ἔχοντες. ἀφείλετο δὲ ἡμῶν
τῶν

τὴν παρρησίαν τὸ ὀφλημα. δὲ δὲ τὸ τοῦ δέσποτος, ἴδι, ὡς τὸ ἄποσιν στρατευομένων οἱ πλείους πρὸς τὰς πολεμίας αὐτομόληκοτες τυγγάνουσιν ὄντες. εἰ μὲν ἐν ἑδρῇ Βελισάριον ἐς Ἰταλίαν σέλλασθαι μόνον, ἀρετὰ σοὶ τὰ ἐς τὸν πόλεμον παρασκάδασαι· εἰ μὲν δὲ ἐν Ἰταλιώταις περὶ ἡμῶν μέσοις· εἰ δὲ περὶ εἰναι βέλαι τὴν πολέμου τὴν δυσμενῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἐξαρτύεσθαι δεῖ. στρατηγὸς γάρ τις, οἶμαι, τὸ ὑπεργάντων χωρεῖς, ἐκ αὐτοῦ γένοιτο. δορυφόρος τοῦ νυν, καὶ ὑπασιπας τὰς ἐμῆς, μάλιστὰ πάντων θαλλῶναι προσήκει· ἐπειτα πάλιν πολὺ τι πλῆθος Οὐννων τε καὶ ἄλλων βαρβάρων, οἷς καὶ χήματα ἦδη δοτέον.

Τοσαῦτα μὲν Βελισάριος ἔγραψεν. Ἰωάννης δὲ χρόνον ἐν Βυζαντίῳ ἔχρειφας πολλῶν, ἔδην μὲν διεπαράξατο ὡς ἕνεκα ἦλθεν, ἐγγίμει δὲ τὴν Γερμανὴν βασιλέως ἀνέψιπαι παῖδα. ἐν τῇ τῷ δὲ Τωτίλῳ Φίρμον τε καὶ Ασκήλον ὁμολογίᾳ εἶλον. ἐς Τέσκης ἡ ἀφικόμενος, Σπολίτιον τε καὶ Ασίσινω ἐπολιόρκει. ἦρχε δὲ τῶν ἐν Σπολιτίῳ φυλακτῶν Ἡρωδιανός. τῷ δὲ ἐν Ασίσινῳ Σισίφειδος, Γότθος μὲν γένος, οὐνοὶ καὶ δὲ λίαν ἐς τὴν Ρωμαίαν καὶ τὴν βασιλέως παράγματα ἔχων. Ἡρωδιανὸς μὲν οὖν τοῖς πολεμίοις ἐς λόγους ἦλθεν, ἐφ' ᾧ τελευτᾶται ἡμέρας ἡσυχῇ μείνωσιν. ὡς μὲν καὶ πικρὰ τις αὐτοῖς ἐπιγένηται· αὐτὸν τε καὶ τὴν πόλιν ξυμῇ τε πῶς στρατιώταις καὶ τοῖς ἐνοικοῦσι Γότθοις ἐνδύσσειν. τὸν τε παῖδα ὁμηρον ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ παρέχετο. ἐπειδὴ δὲ παρὼν μὲν ἡ κυρία στρατεύματα δὲ ἐδαμόθεν Ρωμαίων ἦλθεν· Ἡρωδιανὸς τε, καὶ ὅσοι φρερὰν ἐνταῦθα εἶχον, καὶ τὰ ξυγκείμενα Τωτίλῳ καὶ Γότθοις σφᾶς τε αὐτὰς καὶ Σπολίτιον ἐνεχείρισαν. φασὶ δὲ Ἡρωδιανὸν, καὶ τὸ ἐς Βελισάριον ἔχθος, αὐτὸν τε καὶ Σπολίτιον Γότθοις ἐνδύσσειν· λογισμὸς δὲ αὐτῷ Βελισάριος τῷ βεβιωμένων ἡπερίσσειε παράξεν. τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ Σπολιτίῳ ταύτῃ ἐχώρησε. Σισίφειδος δὲ ξυμῇ τοῖς ἐπομένοισι ἐπεκδρομὰς ποισάμενος, τῇ τε ξυμῇ αὐτῷ πλείους ἀποβάλλει, καὶ αὐτὸς θνήσκει. Ασίσινοι τε τοῖς παρῶσι ὑπορέμνουν, αὐτίκα τὴν πόλιν τοῖς πολεμίοις ἐνέδωσαν. πέμψας δὲ παρὰ Κυπριανὸν δίδυς Τωτίλῳ, ἐνδύσσειν οἱ αὐτῷ Περυσίαν ἡξίε. δeditτόμος μὲν, καὶ ἀπειθήσει· χήματα δὲ αὐτῷ δωρήσασθαι μεγάλοις ἐπαγγελόμην, καὶ γε ταῦτα ἐπιτελοῖν. ἐπεὶ δὲ οἱ Κυπριανὸν ἔδην ἀναχωρεῖ· τὴν ἐκείνου δορυφόρων ἕνα, Οὐλίφον ὄνομα, χήμασιν ἀναπέσει, δόλῳ τὴν ἀνδρῶν δὲ χήμασθαι. Οὐλίφος μὲν οὖν μόνῳ τῷ Κυπριανῷ ἐντυχὼν, ἐκτείνει τε αὐτὸν, καὶ παρὰ Τωτίλῳ φύγων ὄχρετο. ἔδην δὲ ἡσάν οἱ Κυπριανὸν στρατιῶν βασιλεῖ τὴν πόλιν ἐφύλασσον· διὰ δὲ Γότθοι ἐν τῇ ἐνδεῇ ἀναχωρεῖν ἔγνωσαν.

*A*bertate debitum privat. Id etiam, Domine, pro certo habe, eorum, qui tibi militabant, maximam partem ad hostes descivisse. Itaque, si nihil aliud oportuit fieri, quam venire in Italiam Belisarium; ne tibi bellum optime instructum est: jam enim medios inter Italos dego. At si bello vis hostes vincere; alia parari necesse est: nam belli Imperator, mea quidem sententia, nemo fuerit, nisi militare ministerium adsit. Quare hastatos stipatores & scutarios meos huc mitti in primis convenit; tum plurimas Hunnorum aliorumque Barbarorum ceteros: quibus jam nunc pecunia representanda est.

*E*a quidem Belisarius scripsit: Joannes vero diu Byzantii moratus, omissa re, cujus causa venerat, filiam Germani, qui Imperatoris nepos ex fratre erat, uxorem duxit. Interea loci Totilas deditione Firmum atque Asculum capit, Tusciamque ingressus, Spoletium & Asifium obsidet. Imperabat praesidio Spoletino Herodianus; Asifino Siffridus, genere is quidem Gothus; at Romanorum, rerumque Imperatoris studiosissimus. Herodianus, pactis cum hoste dierum xxx. induciis, promissit, si intra id tempus auxilium sibi non afferretur, se urbem secum & cum militibus incolisque traditurum Gotthis: cujus compositionis obsidem dedit filium suum. Quando affuit dicta dies, nusquam comparente Romano exercitu, Herodianus omnesque praesidarii se ac Spoletium Totila & Gotthis ex conventu permittunt. Fertur Herodianus se & Spoletium Gotthis dedidisse, dictante odio, quo Belisarium prosequeretur; ex quo Belisarius minatus fuerat se ab ipso antea vitae rationem repetiturum. Sic res Spoletii se habuerunt. Siffridus autem suorum, quibuscum eruptiones faciebat, plerisque amissis, & ipse occubuit. Tum consilii inopes Asifinates, urbem sine mora in potestate hostium posuere. Protinus mittit Totilas Cypriano, ut Perusia sibi cedat: ac ni faciat, denuntiat terrores; si morem gesserit, grandem pollicetur pecuniam. Cum nihil his apud Cyprianum proficeret; unum ex ipsius stipatoribus, cui nomen Ulipho, pecunia adducit, ut eum per insidias interficiat. Cyprianum nactus solum Uliphus, illum occidit, & ad Totilam confugit. Nihilominus tamen Imperatori urbem servantibus Cypriani militibus, Gotthi inde abscedere decreverunt.

Edit. Paris.
pag 493.

Joannes Germani filiam uxorem ducit.

Capit Totilas Firmum & Asculum.

Spoletium.

Asifium.

Perusia frustra tentatur.

CAPUT XIII.

Totilas Romam obsidet. In urbe famēs. Placentiam quoque Gotthi obsident. In summas reductus angustias Belisarius Ravenna Epidamnū se confert: quo Imperator copias mittit. Narses Eunuchus Erulos sibi adjungit. Ab his fusi fugatique Sclaveni.

*M*ETA δὲ, Τωτίλῳ ἐπὶ Ρώμῃ ἦει. Ἐπειδὴ ἀρχὴ γένετο, ἐς πολιορκίαν κατέστρεψε. τὰς μὲν τοὺς γεωργίας ἔδην ἀχαρὲς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν εἰργάσατο, ἀλλὰ τὴν γὰρ ἐκείνου ἀδελφῶν, ἡ περὶ εἰώθασιν, ἔσται γεωργεῖν, τὰς φόρας αὐτῷ ἐπιφέρειν, ὅσας τὰ πρότερα ἐς τὸ δημόσιον καὶ ἐς τὰς κεκτημένους ἀποφέρειν ἡξίεν. Γότθων δὲ τινῶν ἀρχιστὰ τὴν Ρώμης περιβόλῃ ἀφικόμενων Ἀρτασίρης τε καὶ Βαρβατίων, πολλὰς τε τὰ ἐπομένων ἐπαγγαζόμενοι, βέσφα ὡς ἦν ἡσυχία ἐπαυρῆντος, ἐπεκδρομῶν ἐπ' αὐτὰς ἐποίησαντο. Ἐπολλὰς μὲν οὖν ἐκτείναν, τὰς δὲ λοιπὰς ἐς φυγὴν ἔφεραν. οἷς δὲ ἐπιστόμοι, ἐς τὴν δὲ ὥρην ἐπιπλεῖσον ἐκπεπτωκότες, ἐνέδρας ὑπὸ τῇ πολεμίων ἐνέτυχον. καὶ δὲ τὰς πλείους ὑποβαλόντες, αὐτοὶ ξυμῇ ὀλίγοις τισὶ διέφυγον μόλις. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπεξέναι τοῖς ἐναντίοις, καὶ περὶ ἐγκειμένοις, ἐκτεῖν ἐτόλμων. καὶ ἀπ' αὐτῶν λιμός τις ἀκρεβὴς τὰς Ρωμαίους ἐπὶ ἔσεν, ἐκτεῖν δυνάμενης τι

Procopius.

*D*EINDE Romam profectus Totilas, ubi proxime ventum est, ad obsidionem capeffendam incubuit. Per totam Italiam nulla agricolis illata molestia, eos libere, uti consueverant, rationem cum terra habere jussit, dummodo caperet ipse vestigalia, quæ arario agrorumque dominis antea pendebant. Ad moenia Romæ Gotthorum manus accesserat; cum Artasires & Barbatio, assumptis suorum plurimis, improbante Bessa, in illos se eiecunt. Multis primo congressu cæsis, reliquos in fugam actos dum insequuntur, progressi longius, insidias ab hoste paratas intrant: ubi plerisque desideratis, ægre ipsi cum paucis elapsi, non ausi sunt amplius in hostem, quamvis instantem,

pag. 494.
Totilas Romam obsidet.

γλῶ πολλὰ τινὰ ἔχει· τὸ δὲ πλεῖστον δ' ἑτέρας τῆς Ἰσραὲλ ὅχ-
θης αὐτοὶ νέμονται. τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν Λεὼν τῶτον ταύτη
πῇ ἔχει.

Αὐταὶ δ' ἐπὶ τὴν ἀγρονομίαν, ὡς περὶ ῥήθη, τὸν ἀνδρα τῶτον
ὡς ἀγρονομὸν ὁμολογεῖν σφίσι, ὅτι Χιλβέδιος αὐτὸς ὁ Ρω-
μαίων στρατηγὸς εἶναι ἀρνηθέντα τε κολάζειν ἠπέλουν. ἐν
ᾧ δὲ ταῦτα ἐπαράσσετο τῇδε. ἐν τῷ βασιλεὺς Ἰσχυριανὸς
ἀρσέβεις τινὰς παρὰ τῆς δὴ τῆς βαρβάρους σείλας, ἡξία
ἐκκαλεῖσθαι ἀπαντας εἰς πόλιν ἀρχαίαν, * Τελεῖν ὄνομα,
ἡ κεῖται μὲν ὑπὲρ ποταμὸν Ἰστρον, Τραϊανὴ τῆς Ρωμαίων ἀν-
τοκράτορος ἐν τοῖς ἀνω χρόνοις αὐτῷ δειμαμένη ἐρημος δὲ ἐ-
τύγχανεν ἐκ παλαιῆς ἔσχα, ληισαμένων αὐτῷ τῇ ταύτῃ βαρ-
βάρων. ταύτῃ δ' αὐτὸς καὶ τῇ ἀμφ' αὐτῷ χώρᾳ Ἰσχυριανὸς
βασιλεὺς, ὅτε προσήκουσιν τὸ ἐξ ἀρχῆς Ρωμαίοις, ὡμολόγει
δωρῆσθαι, καὶ σφίσι ἐκκαλεῖν μὲν δυνάμει τῇ πάσῃ. ῥή-
ματα δὲ μεγάλα σφίσι προῖεσθαι, ἐφ' ᾧ οἱ ἐναποδοιοι τοιοι-
πὸν ὄντες, οὐνοῖς ἐμπόδιοι ἐσσεὶ γένωνται, καταδεῖν βα-
λομένοις τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ. ταῦτα ἐπεὶ οἱ βάρβαροι ἠκ-
σαν ἐπὶ νῆσάν τε, καὶ παρὰ τὴν ἀπαντα ὑπέχοντο, εἴπερ αὐ-
τοῖς τῇ Χιλβέδιον στρατηγὸν Ρωμαίων αὐτοῖς κατασησάμε-
νος, ἐκκαλεῖσθαι αὐτὸν ἐκείνους ἰχυρίζομενοι, ἥπερ ἐ-
βέλοντο, Χιλβέδιον εἶναι ταύταις δὲ ὁ ἀνδρῶπος ἐπαρθεὶς
τῇ ἐλπίσιν, ἡδὴ καὶ αὐτὸς ἠδελέ τε καὶ ἔφασκε Χιλβέδιος ὁ
Ρωμαίων στρατηγὸς εἶναι. ἐφ' οἷς δὴ αὐτὸν ἐκκαλεῖσθαι ἐς Βυ-
ζάντιον Ναρσῆς ἐν ταύτῃ τῇ πορείᾳ καταλαμβάνει. καὶ ἐν-
γενόμενος, ἐπεὶ φενακίζοντα τῇ ἀνδρῶπον εἶρε (καὶ περ τῷ
τε Λατίων ἀφίεντα φωνῇ, καὶ τῇ Χιλβέδιᾳ γνωρισμάτων
πολλὰ ἐκμαθόντα τε ἡδὴ καὶ προσποιεῖσθαι ἰκανῶς ἔχοντα)
ἐν τε δεσμοφείῳ καθεῖρε, καὶ τῇ πάντα ὅσοντι λόγον
ὡς ἀγρονομὸν ἔπεισε Βυζάντιον ἐκ αὐτοῦ ἡγαγεν. ἐγὼ δὲ ὅθεν περ ὅδε βλεψάμενος, ἐπ' ἀνέμῳ.

A Istri partem maximam habent. Haecenus
de gente illa.

Tunc Antae, ut dictum est, virum hunc
in conventu declarare coegerunt, se Chilbu-
dium esse militiæ Magistrum Romanæ, ac
neganti supplicium minati sunt. Dum hæc
ibi aguntur, interea Justinianus Aug. mis-
sa ad hos Barbaros legatione, petit ut
commigrent omnes in antiquam urbem :
Turrim appellant : quæ trans Istrum flu-
vium sita, conditaque olim a Trajano Ro-
manorum Imperatore, multis abhinc annis
vacabat, a vicinis direpta Barbaris. Hanc
ipsis urbem agrosque circumjacentes, pro
jure veteri, quo ad Romanos pertinerent,
datum se Justinianus Aug. spondit, eo-
rumque amicitiam aliturum omni studio, &
pecuniam liberalissime largiturum, modo ut
isto secum fœdere, Hunnis Romanum Im-
perium incurfare volentibus se se usque op-
ponerent. His auditis assensu Barbari, om-
nia præstituros se receperunt, si modo inter
ipsos habitare Chilbudium juberet, restitu-
tum in dignitatem Magistrum Romanæ mili-
tiæ ; eum, quem tenebant, Chilbudium
ipsum esse ex animi sententia asseverantes.
Ille spe objecta elatus, jam & ipse ha-
beri se volebat, & dicebat esse Chilbu-
dium Magistrum militum Romanorum. Ea
de causa proficiscentem Byzantium, Nar-
ses in itinere offendit, & instituto colloquio,
ubi impostorem deprehendit (quamquam La-
tine is loquebatur, & Chilbudii notas jam
multas edoctus, scite simulabat) conje-
ctum in vincula, subegit technam omnem
aperire, itaque secum Byzantium du-
xit. Ego vero illuc, unde diverti, re-
deo.

Edit. Paris.
pag. 499.
Turris Traja-
ni.

Narces impo-
storem depre-
hendit.

CAPUT XV.

Valentinus & Phocas Gothos Romam obsidentes laceffunt, Bessa intra urbis muros re-
sidente. Ex insidiis intereunt. Missæ Romam a Vigilio Pontifice naves frumento
onustæ, in potestatem Gotthorum veniunt. Totilas Valentinum Episc. mendacii in
insimulatum, manibus truncari jubet.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ μὲν ταῦτα, ἡπὲρ μοι δεικνύω, ἐπαρσεν.
ἐν τῷ βασιλεὺς Βαλεντινὸς τε καὶ τῇ δουροφόρῳ τῇ
αὐτῇ, Φωκᾷ ὄνομα, ἐκφερόντως ἀγαθὸν τὰ πολέμια,
ἐκκαλεῖσθαι ἐς τὸν Ρωμαίων λιμένα ἐπεμψεν. ἐφ' ᾧ τὸ
τε ἐν πόρτῳ φρεῖον ἐκκαλεῖσθαι τοῖς ἐν ταῦτα φρεῖοις,
ὡς περ Ἰννοκέντιος ἦρχε. καὶ σφίσι δυνάμει ἡ ἐπεκδρο-
μὰς ποιεῖμενοι, ἐκκαλεῖσθαι τὸ τῇ πολέμια στρατοπέδῳ. οἱ
μὲν ἐν ἀμφὶ Βαλεντινὸν τε καὶ Φωκᾷ ἐπέμψαντες λάθρα ἐς
Ρώμην, σημαίνουσι Βέσσαν, ὡς αὐτὴν καὶ δὴ ἐπὶ ἐναι-
τίων τῷ χαρακώματι ἐκ τῇ αἰφνιδίᾳ μέλλουσι δεισέσθαι καὶ
αὐτὸν τῇ ἐν Ρώμῃ στρατιῶν τῆς μαχηματίας ὑπολεξά-
μενον, ὡς αὐτὴν αἰσθῆται τὴν ἐπιδρομὴν, βοηθεῖν δρόμῳ ὅ-
πως τι καὶ δρᾷν τῆς βαρβάρους ἐκότεροι δυνήσονται
μέγα. Βέσσαν δὲ ταῦτα ἐκκαλεῖσθαι ἡρεσκε, καὶ περ ἐς τρι-
χιλίους στρατιώτας ἐκκαλεῖσθαι αὐτὸς ἔχοντι. διὸ δὴ καὶ Βαλεν-
τινὸς τε & Φωκᾷς ἐκκαλεῖσθαι ἐκ τῆς ἀποστολῆς ἐ-
πισκῆψαντες τῇ τῇ πολέμια στρατοπέδῳ, ὀλίγους μὲν
τινας ἐκτείναν. αἰσθῆσις τε τῆς ἐν δένδρῳ δουροφύου τοῖς πο-
λιοκρυμένους ταχὺ γέγονεν. ὡς δὲ ἐδεῖς ἐκ τῆς πόλεως
ἐπεξῆλθαι κατὰ τὸν λιμένα, κακῶν παντάπασιν ἀ-
παθεῖς ἀνεχώρησαν. ἐπέμψαντες τε παρὰ Βέσσαν αὐτοῖς,
ἡγῶντο μὲν εἰς ὀκνησίαν τινα & δέον αὐτὸν ἐμπεπτακέναι
ἰχυρίζομενοι δὲ ὡς ὀλίγῳ ὕστερον ἑτέραν ἐπεκδρομὴν ἐς τῆς πολέμιας ποιήσονται, παρεκάλουν καὶ αὐτὸν ἐς καιρὸν
τοῖς βαρβάροις ἐπιθεῖσθαι δυνάμει τῇ πάσῃ. ὁ δὲ ἐδέν τι ἥσσαν, * τὸ μὴ τοῖς ἐναντίοις ἐπεξίοντα ἐκκαλεῖσθαι,

C EA, quæ narravi supra, agente Impe-
ratore, Belisarius Valentinum & Pho-
cam, e suis unum Protectoribus, virum
bello egregium, cum copiis ad portum Rom.
misit, ut castellum Portuense cum ejus præ-
sidio, cui præerat Innocentius, tueren-
tur, & pro virili parte castra hostium
fatigarent excursionibus. Itaque Valenti-
nus ac Phocas, submisso Romam nun-
tio, Bessæ significant, se continuo in
Gotthorum castra inopinatum facturos im-
petum : proinde necesse esse, ut ex
militibus, quos haberet Romæ, pugna-
cissimorum delectu habito, cum videret
incursum fieri, subsidio curreret, quo u-
trique in Barbaros patrarent aliquid me-
morabile. Id Bessæ non placuit, quam-
vis militum tria secum haberet millia.
Quare Valentinus & Phocas cum quin-
gentis castra hostium aggressi de impro-
viso, nonnullos conficiunt : unde statim
tumultus ad obsessorum aures pervenit.
Cum autem ex urbe nemo crumperet ;
omnino incolumes ad portum celeriter se
receperunt. Ad Bessam iterum mittunt,
 deque illius præpostera cunctatione ex-
postulant : & asserentes se alteram bre-
vi impressionem duros ; hortantur,
ut ipse in tempore viribus omnibus in
Barbaros irruat. Nihilo is minus re-
Bessæ inertia.

Valentinus &
Phocas ad por-
tum Rom. mis-
si,

pag. 500.

Bessæ inertia.

Clades Romanorum.

Vigilius Romanus Pontifex frumentum in urbem mittit.

Gothi naves capiunt.

Edit. Paris. pag. 501.

Totila in Episcopum servat.

nuit cum hoste extra muros armis decernere. Valentino autem ac Phocæ deliberatum erat hostem invadere cum majoribus copiis; jamque se accinxerant; cum miles quidam Innocentii transfugit ad Totilam, retulitque factum iri postmodum ex oppido Portu in Gothos excursionem. Ille viros ad pugnam impigros, ubicumque commodum visum est, in insidiis posuit: quas delapsi postmodum Valentino & Phocas cum suis, amissa parte eorum elapsi, Portum repetiere.

Eodem tempore Vigilius Rom. Pontifex, e Sicilia, ubi morabatur, onustas frumento naves quamplurimas misit, persuasum habens eos, qui imposta ratibus onera agerent, Romam quomodocumque ingredi posse. Cum ex naves in portum Romanum tenderent, re hostes cognita, momento antegressi, portum subeunt, & intra septum delitescunt, ut simul ac navigia illuc appulsa fuerint, ea nullo negotio capiant. Id conspicari, qui in oppido Portu praesidium agitabant, murorum pinas certatim omnes ascendere, & vestium jactatione signum dare nautis, ne porro pergant; sed alio, quocumque fors tulerit, cursum detorqueant. Illi rem conjectura non assequentes, & Romanos, qui erant in oppido, exultare, seque ab illis in portum invitari existimantes, secundo vento festinationem juvante, portum intrarunt. Vehementibus una Romani multi, inter quos erat Episcopus, nomine Valentino. Confurgunt ex insidiis Barbari, navesque omnes, repugnante nemine, capiunt. Vita capto Episcopo servata, duxerunt illum ad Totilam: cæteris ad internecionem caesis, trahentes navigia cum oneribus abierunt. Ex Episcopo quæ scire avebat percontatus Totilas, ipsum mendacii insinulatum, manibus truncavit. Ea sic acta, finis excipit hyemis annique xi. istius belli, quod scriptura Procopius est persecutus.

Α ἀπεῖπεν. οἱ μὲν τοὶ ἀμφὶ Βαλεντίνον τε καὶ Φωκᾶν ξυῶ στρατῷ πλείονι τοῖς πολεμίοις ἐμπεσεῖσθαι διανοοῦντο καὶ ἐν παρασκευῇ ἦδη ἐγένοντο. στρατιώτης δὲ τις ὑπὸ Ἰννοκέντιον πατέρωτος, αὐτόμολος παρὰ Τωτίλαν ἦκων, ἀγγέλλει ὡς ἡμέρᾳ τῇ ἐπιγενησομένῃ ἐφοδος ἐκ τῆς πόρτης ἐπ' αὐτοὺς εἶσαι. καὶ ὅς τ' ὡς χωρίων ὅσα ἐπιτηδείως ἐς τὸ εἶχεν, ἐνέδραις ἐγνώσαστο, καὶ ἀνδρῶν μαχίμων. καὶ δὴ τῇ ὑστεραίᾳ Βαλεντίνος τε καὶ Φωκᾶς ξυῶ τοῖς ἐπομένοισι ἐμπεπρωκότες, τὰς τε πλείους ἀποβάλλουσι, καὶ αὐτοὶ θνήσκουσιν. οἱ γοὶ δὲ τινες μόλις διαφυγόντες, ἐς τὸν πόρτον κομίζονται.

Β Τότε καὶ Βιγίλιος, ὁ τῆς Ρώμης Ἀρχιερεὺς, ἐν Σικελίᾳ δεξιᾷ ἔχων, ναῦς ὅτι πλείσας σὺν ἐμπλησάμενος ἐπεμψεν, οἱ ὅμοιος, ὅτ' ὅπως τῇ πόρτῃ τοῖς τὰ φορτία παραπέμπασιν ἐς τὴν Ρώμην ἐστιν εἶναι. αἱ μὲν οὖν νῆες αὐταὶ ἐπλεον ἐπὶ τῇ Ρωμαίων λιμένι. αἰδομένοι ὅτι οἱ πολεμιοὶ, χρόνῳ τε βραχεὶ προτερήσαντες, ἐν τῇ λιμένι ἐγένοντο, καὶ τῇ τοῖς ὅπως σφᾶς αὐτοὺς ἐκρυψαν, ὅπως, ἐπειδὴ τὰ χεῖρα ἀνὰ νῆας ἐσταῦσαν, κατέρωσι, κρατήσωσιν αὐτῶν ἐδὲν πόνῳ. ὅπερ κατιδόντες ὅσοι φρενὴν ἐν πόρτῃ εἶχον, ἐς τὰς ἐπ' ἀλλήλους ἀνέβαινον ἅπαντες. καὶ τὰ ἱμάτια σείοντες, τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶ σημαίνουσιν ἐβάλλοντο μὴ πρόσω εἶναι ἀλλ' ἐτέρωσε, ὅπῃ παρατῦχοι, ἐκτρέπεσθαι. οἱ ὅτ' ποιημένων ἐξωμένους, ἀλλὰ χαίρειν τε τὰς ἐν τῇ πόρτῃ Ρωμαίους οἱ ὅμοιοι, ἐσφᾶς ἐπὶ τῇ λιμένι παρακαλεῖν, τὰ πνέματος αὐτοῖς ἐπιφόρου ὄντος, ἐν τῇ λιμένι καὶ τὰς ἐγένοντο. ἐπλεον δὲ ταῖς ναυσὶν ἄλλοι τε Ρωμαίων πολλοὶ, καὶ τις ἐπίσκοπος, Βαλεντίνος ὄνομα. ἐκ τῆς ἐνεδρῶν ἀναστάντες οἱ βάρβαροι, τῇ πλοίων ἅπαντων, ἐδὲν ἀμύνοντες, ἐκράτησαν. καὶ τὸν μὲν ἐπίσκοπον ζωγρήσαντες, παρὰ Τωτίλαν ἡγάγον. τὰς δὲ ἄλλας ἅπαντας ἐκτεῖναν. καὶ τὰς καὶ ξυῶ τοῖς φορτίοις ἐφέλκοντες, ὅπως τὰς τῇ Τωτίλας ἀνεπύρηναντο τῇ ἐρέως, ὅσα ἐβέλετο ἐπενεγκῶν δὲ αὐτῷ, ὅτι δὴ ὡς ἡκιστα ἀληθίζεται ἀμφὺ τὸ χεῖρε ἀπέκοψε. ταῦτα μὲν δὴ ἔγωγε γενέσθαι τετύχηκε. καὶ ὁ χειμὼν ἔληγε, ἐπὶ δὲ κατὰ τὸν ἔτος ἐτελεύτησεν τῇ πολέμῳ τῇδε, ὃν Προκόπιος ἐξωγράφει.

C A P U T X V I.

Vigilius P. Byzantium accitur. Placentini se Gotthis dedunt. Pelagii Diaconi in Romanos benignitas. Ad Totilam mittitur, inducias petiturus. Viriusque orationes.

Vigilius P. Byzantium accitur.

Placentiam Gotthis capiunt.

Pelagii in Romanos benignitas.

VIGILIUS Romanus Pontifex Byzantium Imperatoris accitu venit ex Sicilia: ubi jamdiu degerat profectiois illius causa. Sub idem tempus, Romani, qui Placentiæ obsidebantur, cum jam rei cibariæ omnino inopes, & ad infandos cibos fame redacti, carne mutua vescerentur, se ipsi & Placentiam Gotthis dedidere. Hæc ibi: dum Romam quoque, a Totila obsessam, summa annonæ penuria premit. Erat in Clero Romano Pelagius Diaconus, Romam haud ita pridem cum magnis opibus reversus Byzantio: ubi diu moratus, in Justiniani Augusti amicitiam se se penitus insinuaverat. Obsessa urbe, maximam pecuniæ partem largitus inopibus, sua illa benignitate, ad pristinum nominis splendorem, quem apud Italos omnes obtinuerat, meritum adjecit cumulum. Romani, in summas angustias adducti fame, huic Pelagio persuadent, ut Totilam adeat, & paucorum dierum inducias ea conditione paciscatur, ut, si intra id tempus Byzantio subsidii nihil acceperit Pelagium, ἐπειδὴ τὰ ἀμήχανα τῇ λιμένι ἐπαχον, πείθουσι παρὰ Τωτίλαν τε εἶναι, καὶ ἡμερῶν ὀλίγων τινῶν ἐκ χειρὸς αὐτῶν ἀπαρτίζεσθαι σφίσι τὸ φῶς, καὶ μή τις αὐτοῖς ἐπιχειρήσῃ ταύτης δὴ ἐν τῇδε ἐκ χειρὸς αὐτῶν ἐκ Βυζαντίου ἀφί-

Β ΒΙΓΙΛΙΟΣ δὲ, ὁ τῆς Ρώμης Ἀρχιερεὺς, βασιλεῖ ἐς Βυζάντιον ἐκ Σικελίας μετὰ πεμπτος ἦλθεν. ἐτύγχανε γὰρ πολὺν τινὰ χρόνον δεῖν ἐν Σικελίᾳ δεξιᾷ ἔχων. ὑπὸ τῶν τῇ χρόνον Ρωμαῖοι ἐν Πλακεντίᾳ πολιορκούμενοι, ἅπαντων ἡδὲ σφᾶς τῇ ἀναγκαίᾳ παντὶ πᾶσιν ἀπολιπόντων, ἐς βρώσεις ἐχόστας τινάς, βιαζόμενοι τῇ λιμένι, ἦλθον. καὶ μὲν καὶ ἀλλήλων ἐγδύσαντο, καὶ δεῖν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ Πλακεντίαν ὁμολογίᾳ Γότθοις παρέδωκαν. ταῦτα μὲν οὖν τῇδε ἐχώρησε. ἐπὶ δὲ Ρώμην παρὰ Τωτίλαν πολιορκουμένην ἅπαντα ἡδὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐπελελοίπει. καὶ δὲ τις ἐν τοῖς Ρώμης ἐρεῦσιν, ὄνομα μὲν Πελάγιος, δεξιᾶς ὅτ' ἐπὶ τῇ Βυζαντίᾳ χρόνον δεξιᾶς συχρὸν, φίλος μὲν ἐς τὰ μάλιστα Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ γέγονε. χρόνῳ ὅτ' ἐπὶ περιβεβλημένος μεγάλα, ἐς Ρώμην ὀλίγῃ ἐμπροδὲν ἐτύγχανεν ἀφικόμενος. ἐν ταύτῃ τῇ πολιορκίᾳ τοῖς τῇ ἀναγκαίᾳ ἀπορριπτόμενοις πλείστα τῇ χρημάτων* ἀπορριπτόμενος, ὃν καὶ πρότερον ἐν γὰρ Ἰταλιώταις ἅπασιν ὀκνῆμος, μεῖζον (ὡς τὸ εἶκος) ἐπὶ φιλανθρωπία κλέος ἀπῆνεγκε. τῶν Ρωμαίων* προέμενος,

κῆ, σφᾶς τε αὐτὸς ὁμολογία καὶ πόλιν Γότθοις ἐνδύσασιν· ἐπὶ ταύτῃ δὴ τῇ πρεσβείᾳ Πελάγιος παρὰ Τωτίλαν ἤλθεν· ἤκουσάν τε αὐτὸν ὁ Τωτίλας ἀσπασάμενος αἰδοῖ τε καὶ φιλοφροσυνῇ πολλῇ, πρῶτος ἐλέξεν ὥδε.

Πᾶσι μὲν (ὡς ἐπιπλεῖσον εἰπεῖν) νόμος βαρβάροις, τὸ ζῆμα τῷ πρεσβέει σέβειν· ἐμοὶ δὲ τὸς τῆς ἀρετῆς τι μεταποιμένους, οἷος αὐτὸς εἶ, καὶ ἄλλως τιμᾶν ἐν ἀσπιδὶ ἀνώθεν γέρονε· τιμῶ δὲ καὶ ὑβρινεῖς ἀνδρά πρεσβότῳ, καὶ πρῶτον τι προσώπων, εἰ δὲ ρημάτων ὅγκῳ τῷ ὑποδεξαμένον, δεκτικὸν οἶμαι· ἀλλ' ἐν γὰρ τῷ ἀληθίζεσθαι, ἢ λόγοις καὶ ὑγιαίνουσιν ἐς αὐτὸν χεῖναι· πετιμῆσθαι μὲν γὰρ δεξιότροπος ἐκείνῳ συμβαίνει, ὅταν ἀνὴρ τὰ δόδεως ὀποκαλύψαντες τὴν ἀληθῆ λόγον, ἔπω τῷ ἀνδρῶν ὀποτέμποντο· πετιμῆσθαι δὲ πάντων μάλιστα τῷ πρεσβότῳ τῷ, ὅς ἂν ὑπέλκων τε, καὶ ὑμπεπλάσμενον ἀκέσας ρημάτων, ἀπὶ ὧν οἱ χοῖτο· τῶν τοίνυν ἐκτός, ὃ Πελάγιε, τῷ ἄλλων ἀπάντων, ὅς ἂν δειδείης, καὶ μὴ ποτε πρὸς ἡμῶν ἀτυχῆσης· ὡς δὴ φυλασσόμενον σε, σιωπᾶν ἀμεινον· ὅπως μὴ σαυτὸς αἰτιώτατος γεγωνῇς τὴν μηδὲν ἀνέειν ὡς ἐνεκα ἡλθες, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν μέμνην ἡμῖν ἀναδείσεις· τῷ γὰρ μὴ ἐπιτιδείας τοῖς παρῆσιν αἰτεῖσθαι, τὴν μηδὲν κατορθοῦν ἐκ τῆς ἐπιπλεῖσον ἐμπέφυκα· λέγω δὲ, ὅπως μὴτε Σικελιωτῶν τινος ἐνεκα, μὴτε τῆς Ρώμης περιβόλῳ, ἢ τῷ προσκεχωρηκότων ἡμῖν οἰκετῶν, τὸς λόγους ποιήσεις· καὶ γὰρ οἷόν τέ ἐστιν ἢ Γότθους ἐκ Σικελιωτῶν τινι χαρίζεσθαι· ἢ τὸδε τὸ τεῖχος ἐσθῆναι, ἢ δέλεος τὸς ξυῖν ἡμῖν στρατευσαμένους τοῖς πάλαι κεκτημένοις δαδῶναι· τῷ δὲ μὴ δοκεῖν ἀλογίᾳ ταῦτα ποτεῖν εἰδαι γνῶμην, τῷ τῶν αἰτίας αὐτῆς ἐξεῖπαι, καὶ ὑποψίαν ἐκλύσσειν· ὡς μὲν ἡ νῆσος δὴ δαίμων ἐκ παλαιῶν, ζηνμάτων πορσὸν καὶ καρπῶν ἀφθονία τῇ ἐκείνου μένων πασῶν μάλιστα ὥστε καὶ τοῖς αὐτῶν ἐνοικῶσιν ἐπαρκεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸς Ρωμαίους ὑμᾶς ἐνδένδε εἰσχομιζομένους ἀνὰ πάντοτε καὶ ἐπιτιδείαν εἰσφορὰν ἁρκῶς ἔχειν· διόπερ καταρχὰς εἰδόντο ὁδοδεῖν καὶ Ρωμαῖοι μὴ πολλῶν ἐνταῦθα Γότθων καταστῆναι φρενᾶν· ὡς μηδὲν αὐτῶν τῇ ἐλδοδεῖν ἢ τῇ ἄλλῃ δαδαιμονία ἐμπόδιον εἶναι· τῶν δὲ τοιούτων ὄντων, κατεπλόσεν ἐς Σικελίαν ὅτ' ἐπολεμίων στρατὸς ἔτε ἀνδρῶν πλήθει, ἔτε τῶν πάντων ἄλλῳ δένει, ἀξιομαχοῖ πρὸς ἡμᾶς ὄντες· Σικελιωτῶν γὰρ τὸν ἰδόντες, ἐκ ἐς Γότθους ταῦτα ἀνέλεγκαν, καὶ ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν καθεῖρξαν αὐτοὺς, ἐκ ἄλλο πορσῶν τοῖς ἐναντίοις εἰδὲν ἔγνωσαν· ἀλλ' ἀναπετίσαντες πορσῶν τῇ πᾶσιν τὰς τῶν πόλεων πύλας ἐδέξαντο ὑπὲρ τῶν χερσὶ τῶν πολεμίων στρατόν· ὥστε, οἶμαι, τὰ τῶν ἀνδρῶν πόδων ἀπιστότατα, ἐκ ζόνος καιροφυλακῶντες πολλοῦ, δραπετεῦσαι μὲν τῶν κεκτημένων χειρὸς, νέας δὲ τινὰς καὶ ἀγνώπτες αὐτοῖς δεσποίας εἶναι· ἐντεῦθεν τε ὁρμώμενοι κατὰ περ ἐξ ἐπιτοχίσματος οἱ πολεμιοί, τῶν τε ἄλλων Ἰταλίων ὀπονητὶ ἔχον, καὶ Ρώμῃ τῶνδε κατέλαβον, σίτον ἐκ Σικελίας ἐπαγόμενοι τοσούτον τὸ πλῆθος, ὡς τε πολιορκημένοι ἐς ἐνιαυτὸν μῆκος ἀντέχειν ὑμῖν Ρωμαῖοις· τὰ μὲν οὖν Σικελιωτῶν τοιαῦτα ἐστίν· ὡς περ αὐτοῖς Γότθους συγγνώμονας εἶναι, εἰ δὲ μὴ μηχανήσασθαι τὰ τῶν ἐγκλημάτων ὅγκῳ παραιρέμενος τοῖς ἰδικήκοσι τῷ ἔλεον· τῶν γὰρ τῶν περιβόλων ἐν τῷ καθεῖρξαντες αὐτοὺς οἱ πολεμιοί, ἐς μὲν τὸ πεδίου καταβαίνοντες, παρατάσσεσθαι ἡμῖν εἰδὰμ ἔγνωσαν· σφῆσμάς δὲ καὶ πειραγωγὰς αἰετὶ καὶ καθημέραν Γότθους ἐκκρόντες, κύριοι τῶν ἡμετέρων ἐκ τῶν παραλόγων γεγενηνῶνται· ὅπως τοίνυν καὶ ὑμεῖς μὴ ταῦτα πάδοιμ, πορνοεῖν ἄξιον· τὸς γὰρ ἀπαξ ἀγνοία σφαλέντας, ἐς τὴν αὐτῶν αὐτοῖς ἐκπεπῶκεναι κακοπραγίαν, καὶ πορνοδομένους καὶ ἀπὸ τῆς πείρας ἡδὴ ξυνειδισμένῳ αὐτοῖς ξυμφορὰν, καὶ τύχης ἐναντίωμα γεγενῆσθαι δοκεῖ, ἀλλ' ἐς ἀνοίαν τῶν ἐπτακρότων (ὡς τὸ εἶκος) περιέσσεσθαι· πορνοεῖν δ' ἀντίς, ὡς καὶ τῆς Ρώμης κατὰ τρεῖς περιβόλον, μάλιστα πάντων ὑμῖν ξυνοίσει· εἰ δὲ τῶν τοιοῦτον καθεργαμένοι, πάντων τε ὀποκαλεισμένοι τῶν ἀναγκαίων, πολιορκηθήσονται πρὸς τῶν ἐπιόντων· ἀλλὰ κινδυνώσασιν μὲν τῇ

rint, secum urbem Gotthis permittant. Eam gessit Pelagius legationem ad Totilam: qui venientem honorifice & perbenigne amplexus, prior ita exorsus est.

Ad Totilam mittitur.

Mos quidem est Barbaris fere omnibus honore Legatos afficere: ego vero praeterea ab ineunte etate studui viros virtute praeditos, qualis ipse es, in primis colere & venerari. Reverentiam autem & contumeliam in Legatum, non positam esse iudico in sola vultus benignitate, vel arrogantibus eorum verbis, qui illos exceperint: sed in oratione plena veri, aut rursus inani mendacique. Etenim cum illo perhonorifice agitur, cui nuda proposita veritate redeundi potestas sit: contra indignissime habetur Legatus, qui auditis fallaciis figmentisque re-vertitur. At tu, Pelagi, a nobis quidquid petieris consequere, praeterquam tria: quae tibi silentio provido transire praestat, ne cum frustratio consilii, quo hac venisti, ex te maxime nata fuerit, in nos culpam convertas. Aliena enim a statu, in qua sis, postulatio, irrita solet esse. Edico scilicet, ne vel Siculi cujusquam causa, vel murorum Romae, vel servorum, qui ad nos se contulerunt, me interpelles. Nam nec Siculo cuiquam Gotthi ignoscere, nec stare hi muri, nec servi, qui nobis militant, pristinis dominis servire possunt. Ac ne videantur haec a nobis proferri temere, statim subiiciendo causas, suspicionem expurgabimus. Fuit insula illa jam inde olim fortunatissima cum proventu pecuniae, tum frugum, quas parit, copia: ita ut non suos modo incolae benigne alat; sed vos etiam Romani annonam inde, quanta opus est, quotannis exportetis. Quamobrem Romani Theodericum ipso initio rogarunt, insulae frequens Gotthorum praesidium imponere nollet, ne ipsorum libertati felicitatique officeret. Eo loci res erat, quando hostilis exercitus in Siciliam appulit, numero rebusque omnibus nobis impar. Siculi, conspecta classe, non id Gotthis renuntiaverunt, non se commiserunt munitionibus, non hostem propellere decreverunt; sed promptissime patefactis urbium portis, inimicas nobis copias porrectis manibus acceperunt; jamdum, infidelissimorum mancipiarum ritu, aucupati, ut opinor, occasionem, evadendi fuga ex herili manu, & novos ignotosque sibi dominos nanciscendi. Inde hostes, tamquam ex propugnaculo, erumpentes, universam labore nullo occuparunt Italiam, & hac potiti urbe, tantum ex Sicilia advexerunt frumenti numerum, ut Romanis omnibus anno integro, quo obsessi fuere, sufficeret. Haec de Siculis: quibus Gotthi nullo pacto veniam dabunt, scelerum gravitate omnem a fontibus avertente misericordiam. His vero hostes inclusi manibus, numquam descendere voluerunt in campum, neque aciem nobis opponere: verum quotidianis dolis & circumdationibus Gotthos extrahendo, praeter opinionem res habent nostras in sua potestate. Haec ne in posterum patiamur, providendum est. Nam qui in fraudem semel per errorem incurrerint, si in eandem incidunt, non praevisto malo, quod jam usu compertum habuerint; non id adversae fortunae casu videtur factum, sed eorum, qui lapsi sunt, imprudentiae, ut par est, adscribitur. Accedit quod murorum Romae excisio vobis maxime utilis futura sit. Neutri enim deinceps conspecti, & commeatibus omnibus interclusi, ab aggressoribus obsidebuntur: sed utrique inter se acie decernent, & vos erumposi illis periculis expediti, in premium ce-

pag. 503.

detis victoribus. Quod ad servos attinet, qui ad nos concesserunt, hoc unum dicemus: Si illos, qui nostrae adscripti militie, a nobis fidem acceperunt, numquam se pristinis dominis proditum iri, in manus vobis tradamus modo; profecto nec vobis fidem prestabimus. Non potest enim ita sane, non potest fieri, ut qui pactiōnem cum omnium miserrimis factam violat, fidem erga alium quemquam constantem probet: sed apud omnes, quibuscum contrahit, perfidiam, veluti perpetuam ingenii sui notam, circumfert.

Oratio Pelagii.

In hunc modum locuto Totilæ Pelagius ita respondit. Posteaquam dixisti, preclare vir, & me & Legati nomen apud te valere plurimum, nos indignissime habuisti. Amico enim & Legato dedecus imprimit, non is, meo quidem iudicio, qui illi infringit colaphum, petulantiusque illudit: sed qui ipsum remittit, nihil sua adeptum opera. Neque enim homines Oratorum munus suscipere solent, ut ab illis, qui ipsos admiserint, tractentur splendide; verum ut ad eos, a quibus legationem acceperint, redeant, aliquid his utile pacto convento consecuti. Quare satius est ludibrio habitos, rei, cuius gratia venerint, partem confecisse; quam auditis blandioribus verbis, spei irritos reverti. Jam si quid eorum, quæ excepisti, si nobis opus, nolim id a te petere. Quorsum enim cum quis interpellat, qui compositionem præcidit, inaudita defensione? Neque illud tacuerim, patere satis, quam benignum te præbiturus sis Romanis, in te arma ausis tollere; qui in Siculos, nusquam tibi adversatos, implacabile odium patefacere constitueris. Ego vero omisso rogandi tui consilio, legationem ad Deum convertam: cui indignationem movere solent tumidi supplicum contemptores.

Προσβείαν ἐς τὸ Θεὸν μεταθήσομαι. ὅς δὴ τοῖς τὰς ἰκετείας ὑπερφρονῶσιν νεμεσῶν εἰώδε.

Α μάχη πρὸς ἀλλήλους ἐκότεροι, ἄθλον δὲ τὸ νικῶντων ὑμεῖς ἐμὴ κινδυνῶν ὑμετέρων γενήσεσθε. τὸ μὲν τοι προσκεχωρηκότων ἡμῖν οἱ κετῶν ἕνεκα, τοταῦτα ἐρήμῳ ὥς, ὑπὲρ ἐκείνους ζυωταζαμένους τε ἡμῖν ἐπὶ τὰς ἐναντίας, καὶ παρ' ἡμῶν τὴν ὁμολογίαν κεκομισμένους, τὴ μὴ ποτε αὐτὰς τοῖς πάλαι κητημένοις * προσέδαι, τὰ νῦν ἐγχειρίσαι ὑμῖν γνοίημι. εἰ δὲ * προήσει
πρὸς ὑμᾶς τὸ πικρὸν ἐξομῶ. ἐγὰρ ἐστίν, ἐκ ἐστίν, τὸ τὴν ζυγχεμένων ἐς τὰς ἀπάντων οἱ κητοῦντες ὀλιγορουῦντο, βεβαίαν ἐς τὰ ἄλλων τινὰ τὴν αὐτὴν γνώμην ἐνδείκνυσθαι. ἀλλ' ὥσπερ τῆς φύσεως ἄλλο τι γνώρισμα ἐς πάντας τὰς αὐτῆς ζυμβάλλοντας τὴν ἀπιστίαν αἰεὶ περιφέρειν φιλεῖ.

Τωτίλας μὲν τοσαῦτα εἶπε, Πελάγιος δὲ ἀμείβεται ὥδε. Κατεσπαρδάσαι σοι μάλιστα πάντων ἐμέ τε, ὦ γενναῖε, καὶ τὸ τὸ προσβείας ὑπερπᾶν ὄνομα, ἐν μοίρᾳ ἡμᾶς τῇ ἀτιμοτατῇ ζυωτάζας. * ὑβρίζεις ὅς εἰς ἀνδράφι λον τε καὶ προσβόλῃ * ὑβρίζων
ἐγὼ γε οἶμαι, ἐχὼς αὐτῇ κόρησιν πατάξας. τῇ ἄλλῃ ἀσελγείᾳ ἐς αὐτὸν χηῖσταιτο. ἀλλ' ὅς αὐτὸν ἀπαρκετον ὑποπέμφασθαι τὸ ἐς αὐτὸν ἵκοντα γνοίη. εἰ δὲ, ὅπως τιμῆς πρὸς τῇ ὑποδείξαμένων τινὸς τύχῳσι, καθεῖναι αὐτὰς ἐς τὴν προσβείαν εἰώδασιν ἀνδραποῖ. ἀλλ' ὅπως τι ἀγαθὸν ἔλαττωσιν ἐμῶν πῖς ἐσαλκοσιν, ἐς αὐτὰς ἐπαυήσασιν. ὥς τε προπηλακιδέντας, ζυωτοῖσι μάλλον, ἔλαττωσιν ἀνδράφι λον τε καὶ προσβόλῃ
ἢ λόγων ἐπιεικεσέρων ἀκισσάντας, τὴν ἐλπίδος ὑποτιμωχόντας ἐπανελεῖν. παραιτεῖσθαι μὲν αὖτις οἱ δα εἰ τί γε δεῖ περὶ τέπων, ὧν αὐτὸς εἰρηκας. τί δὲ αὐτὸς ἐμολογῶν τὸν γε πρὸς τὸν ὑπολογίᾳς ἀπειπόντα τὴν ζυμβασιν; ἐκείνο δὲ ἐκ αὐτῶν πᾶσι, ὥς ἐνδηλὸς εἰ ὁπόσῳ ἐς Ρωμαίους, τὰς σοὶ ὅπλα ἀντάραντας, φιλανδρωπῆαν ἐνδείκνυσθαι μέλλεις. ὅς ἐς Σικελιώτας, τὰς ἐδαμῆσας ἀπληκῆτας, ἀκήρυκτον τὸ ἐχθρὸς ὅξενεγκὴν ἐγνων. ἀλλ' ἐγὼ γε μεθεῖς τὸ πρὸς σε δέησιν, τὴν

CAPUT XVII.

Civium Romanorum ad Ducēs oratio, dictantes fame: cuius rabida vis describitur.

Edit. Paris.
pag. 504.

Romanorum
ad Ducēs
Oratio.

HIS dictis, abiit Pelagius: quem ut Romani re infecta redeuntem viderunt, graviore coeperunt aestuare dubitatione. Illos misere perdebat ingravescens in dies fames: milites cibariis nondum defecti, se sustentabant. Quocirca Romani, facto agmine, Caesarianos Ducēs, Bessam & Cononem, conveniant, ac multo cum gemitu lachrymabundi hanc habent orationem. Nos eo miserie devenisse jam cernimus, o Ducēs, ut si quid gravius in vos forte committeremus, nihil esset, cur in culpam vocaremur; extrema necessitate optinam secum afferente excusationem. Nunc, quando re & facto adesse nobis ipsi non possumus, vos adimus; quo verbis calamitatem exponamus nostram, ac desicemus. Videte ut benigne audiat, nec vos offendat orationis audacia, perpensa nostri doloris vi. Nam qui desperare salutis cogitur, in factis dictisque retinere modum nescit. Existimate, si vultis, Ducēs, nos nec Romanos esse, neque unius vobiscum generis, neque institutis civilibus istidem uti, nec sponte in urbem accepisse primas Imperatoris copias: sed hostes a principio fuisse, & armis in vos sumptis, prelio victos, mancipia vestra jure belli evasisse. Vestris igitur captivis prebete alimenta, si minus vite communi paria, & quæ ipsi bene sufficiant; at certe quantum satis est ad visitandum; ut superstites, rependamus vobis obsequium, quantumcumque servi prestare dominis debent. Si valentibus vobis est id factu difficile; nos manumittendos putate, ut laborem tumultandi ser vos

ΤΟΣΑΥΤΑ εἰπὼν ὁ Πελάγιος, ἀπῆλθ' αὐτοῦ. ὁ αὐτὸν Ρωμαῖοι ἐπεὶ ἀπαρκετον ἐπαυήκοντα εἶδον, ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ ἐγένοντο. ἐτι τε μάλλον ἀκμάζων ὁ λιμὸς ἡμέρας ἐκάσῃ ἀνήκεσα αὐτοῖς ἔργα εἰργάζετο. τὰς μὲν τοι στρατιώτας ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐπελελοίπει, ἀλλ' ἐτι ἀντείχον. διὸ δὴ ἀθρόοι Ρωμαῖοι γενόμενοι, καὶ τοῖς τῷ βασιλεῖ στρατῷ ἀρχασι, Βέσση καὶ Κωνόνι, προσελεθόντες, δεδακρυμένοι ζυωτοῖσι μάλλον, ἐλεῶν τοιαῦτα. τοιαύτας μὲν ἔσας, ὡς στρατηγοὶ, τύχας ἡμῖν πᾶς παρέσας ὀρώμεν, ὥς εἰ καὶ τι δρᾶν ὑμᾶς ἀπόσιον ἔργον ἰχύομεν, ἐκ αὐτῶν ἡμῖν τὸ ἐγκληματὸ μὲν ἐν ἐπὶ νενεγκον. ἢ ὅτ' ἀνάγκης ὑπερβολὴ, τὸν ὑπολογίᾳ ἐφ' αὐτὸν ἔχει. νῦν δὲ ἀμύνειν ἔργῳ ἡμῖν αὐτοῖς ἐχθροὶ τε ὄντες, δηλώσοντές τε λόγῳ, καὶ ὑποκλαύσοντες τὴν ζυμφορὰν, παρ' ὑμᾶς ἵκομεν. ὅπως δὲ ἀκισσέσθαι πρὸς ὑμᾶς, ἐξυωταρασόμενοι τῇ τῶν λόγων θράσει, ἀλλὰ τῇ τῶν παθῶν ἀμῇ τὸν σθεμνὸν ἡμῶν. ὅτ' ἀπογνῶναι τὸ σωτηριῶν ἡμῶν ἀναγκασιμὸς, ἐκ ἔργοις, ἐρήμασι τὸν δόκον μὴν ἔλαττωσιν αὐτὰς τὸ λοιπὸν δυνάμει. ἡμᾶς, ὡς στρατηγοὶ, μήτε Ρωμαίους μήτε ζυγχεῖς ὑμῖν νομίζετε εἶναι. μηδὲ ὁμοῦ ὅπως τοῖς τῶν πολιτείας ἡμεῖς γεγονέναι, μηδὲ ἀρχὴν ἐκόντας τῇ πόλει τὸν βασιλέως δέχεσθαι στρατὸν. ἀλλὰ πολέμιους τὸν ἐξ ἀρχῆς ὄντας, καὶ ὅπλα ἐφ' ὑμῖν ἀραμένους, εἴτα ἡσθηθέντας τῇ μάχῃ, ἀνδραποδα δορυάλατα ὑμῶν αὐτὴν κατὰ γένος τὸν πολέμῳ γενέσθαι νόμον. καὶ χορηγεῖτε τοῖς ὑμετέροις αἰχμαλώτοις τροφὴν ἐκ ἀρκῆσαν, εἰ δὲ καὶ τὴν χρεῖαν ἡμῖν ὑποχρῶσαν. ἀλλ' ὥς γε ἀποζῆν ἔλαττωσιν ἔχουσιν. ὅπως δὴ ἡμεῖς περιόντες, ἀνδραποδίζομεν ὑμῖν ὅσα τὰς οἰκίας τοῖς κητημένοις ὑπηρετεῖν αἴτιον.

ἄξιον. εἰ δὲ τὸ αὐτὸν ἔραδον * ἢ βυλομένοις ὑμῖν, ἀλλ' ἀφείναι ἡμᾶς τ' ὑμετέρας δικαίως τε χειρὸς, ἐκείνο κερδανούμετες, τὸ μὴ περὶ τὰς τ' ἐβλῶν πονεῖσθαι ταφάς· ἢ μὴ δὲ τὸ ἡμῖν ἄπο- λέλειπται, ἀποκτινύναι ἡμᾶς ἀξίως τε, καὶ μὴ ἀποσπέρησιν τε τελευτῆς σώφρονος, μὴ δὲ θανάτου φθονήσιν τε πάντων ἡδίστα· ἀλλὰ πράξει μὲν Ῥωμαῖος ἀπαλλάξαι τε μυρίων δυσκόλων. ταῦτα οἱ ἀμφὶ Βέσσαν ἀκυσαντες, τὸ μὲν τὰ ἐπιτήδεια χορη- γεῖν σφίσιν ἀδυνάτων· τὸ δ' ἀποκτινύναι, ἀνόσιον ἔφασαν εἶναι· ἢ μὲν τοὶ εἰδὲ τὸ ἀφείναι, ἀκίνδυνον· Βελισάριον δ' ἢ καὶ τὸ ἐκ Βυζαντίου στρατὸν αὐτίκα δὴ μάλα παρέσθαι, ἰχυρίσαντο· ταύτην τε αὐτὴς παρηγορήσαντες, ἀπέπεμψαντο.

Ὁ δ' ἰμὸς ἐτι μᾶλλον ἀλλάζων τε καὶ μνησκόμενος ἐπὶ μέ- γα κακῇ ἤρετο, βρώσεις ὑποβάλλων ἐκτόπις τε καὶ τ' φύσεως ὑπεροχῆς. τὰ μὲν οὖν πρῶτα Βέσσαν τε καὶ Κώνων, οἱ περ τ' ἐν Ῥώμῃ φυλακτεῖς ἦρχον (οἱ τε γὰρ πολὺ τι μέτρον ἐν τῷ τ' Ῥώμης περιβόλῃ ἐναποθέμενοι σφίσιν ἔτυχον) καὶ οἱ στρα- τιώται χρεῖας τ' οἱ κείας ἀποτεμνόμενοι, ἀπέδιδον τοῖς Ῥωμαῖ- ον τοῖς δ' ὑπεροχῇ χρημάτων μεγάλων· μεδίμνη μὲν γὰρ τὸ τι- μὴ, ἐπὶ τὰ ἐγγύονα χρυσοῖς οἱ μὲν τοὶ ἐχέτω τὰ καὶ τ' οἱ κείαν ἐφέρετο, ὥς τε βρώσεις ἐς τὸσον ἀξιοτέρας μεταλαγχάνειν ἱκανοὶς εἶναι· οἱ δὲ τ' τιμῆς τὸ τεταρτημόριον κατατιθέντες, πιτύραν τε τὸ μεδίμνον ἐμπλησάμενοι, ἡδίων· τ' ἀνάγκης αὐτοῖς ἡδίστην τε καὶ ὑπερωτάτην ποιήσας τ' βρῶσιν· καὶ βῆν δ', ὃν ἂν ἐπεζιόντες οἱ Βέσσα ὑπασις αὐτὰ λαβοῖεν, ἀπέδι- δοντο Ῥωμαίοις πενήκοντα χρυσῶν. ὁ τὸ δ' ἴππος τεθνεὺς, ἢ ἄλλο τι ποῖον· ὑπῆρχεν, ἐν τῷς ἄγαν δ' οὐδαίμοσιν ὁ Ῥωμαῖ- ος ἔπος ἐπείσσετο· ὅτι δὴ κρέας ζῶον τεθνηκότος ἐν τῷ ἀγῶνι εἶ- χεν· ὁ δὲ * δῖος ἀπας ὁμιλος, τὰς ἀκαλήφας μόνας ἡδίων· οἱ αὖ πολλοὶ ἀμφὶ τ' περιβόλον, καὶ τοῖς ἐρεπίοις, πανταχῇ τ' πόλεως φύονται· ὅπως δ' αὐτοῖς μὴ τὸ τ' πῶς δριμύ, τὰ τε χεῖλη καὶ τὰ ἀμφὶ τ' φάρυγγα δάκνηται, καὶ παρέργως αὐτὰς ἐφοντες, ἡδίων· ἔως μὲν οὖν Ῥωμαῖοι τὸ τ' χρυσὸν νόμισμα εἶχον, ἔπειτα, ὡς περ ἐρρήθη, τ' σίτον καὶ τὰ πίτυρα ὠνέμενοι, ἀ- πηλλάσσοντο· ἐπεὶ δ' ἐπὶ τὸ αὐτὸς ἡδὴ ἐπελελοίπει, οἱ δὲ φέ- ροντες ἐς τ' ἀγορὰν τὰ ἐπιπλάπαντα, βίον αὐτοῖς ἐφήμερον ἀντιλλάσσοντο. τελευτῶντες δ', ἐπεὶ ἔτε οἱ τ' βασιλέως * στρα- τῶν σίτον ἐτι, ὅν περ καὶ Ῥωμαῖοις * ἀπόδονται εἶχον, πλὴν γε δὴ ὅτι τὰ Βέσσα ὀλίγος ἐτι ἐλέλειπτο, ἔτε Ῥωμαῖοι ὅτε ὠνοῖν- το· ἐς τὰς ἀκαλήφας ἀπαντες ἐβλεπον· ταύτης δὲ αὐτοῖς καὶ δεικνύσας τ' βρώσεις· ἐπεὶ γὰρ εἰς αὐτῆς ἐς κόρον εἶναι πα- τάσασιν εἶχον· ἐξίτηλοι μὲν αὖ σάρκας αὐτοῖς ἐκ τ' ἐπι- πλείονος γίνοντο. τὸ δὲ χρῶμα, ἐς τὸ πελιδνὸν καὶ βραχὺ ἦ- χον, εἰδώλοισι αὐτῶν ἐμφορῆς ἄτης εἰργάζετο· πολλοὶ τε βα- δίζοντες ἐτι, καὶ τ' ὀδόντων αὐτοῖς μασαμένων τὰς ἀκαλή- φας, ἐθνησκόν τε ἐκ τῶν αἰφνιδίως, καὶ ἐς γλῶττι ἐπιπτον· ἡδὴ δὲ καὶ ἀλλήλων τλὴν κόπρον ἡδίων· πολλοὶ τε σφᾶς αὐτῶν, τὰς λιμῶν πιεζόμενοι, διεχρήσαντο· ἐπεὶ ἐκέτι εἰς κινῆς, εἰς μὲν οὖν εἰσικον, εἰς δὲ ἄλλο τι ζῶον ὅτῳ σιτίζοντο· ἢ δὲ τις ἐνταῦθα Ῥωμαῖος ἀνὴρ, πέντε παίδων πατήρ· ὃν δὴ περιεσάντες οἱ παῖδες, καὶ τ' ἐδ' ἦτος ἀπτόμενοι, ἔσφλιν ἔφαττον· ὁ δὲ ἔτε ἀ- νοιμώσας, ἔτε ὅτι ἐμμετὰρ ἄχθῃ ἐνδὸς γεγωνῶς· ἀλλ' ἰχυ- ρότατα ἐν τῇ δεινῇ αὐτὸ πάθος ὅλον ἀποκυψάμενος, ἔπα- σθαι οἱ τὰς παῖδας ὡς δὴ ἔσφλιν ληφόμενος ἐκέλευεν· ἐπειδὴ τε ἐς τὴν Τιβερίδος τλὴν γέφυραν ἦλθε, ὅσας ἐπὶ τῇ προσώ- πῳ δοιμάτιον, τὰ τε τὰς ὀφθαλμῶν καλυψάμενος, ἦλατο ἀπὸ τῆς γέφυρας ἐς τὴν Τιβερίδος ὕδωρ· διεσπένων τὰ δρώμε- να τῶν τε παίδων, καὶ πάντων Ῥωμαίων, οἱ ταύτην ἦσαν· καὶ το- λοιπὸν οἱ τ' βασιλέως ἄρχοντες, λαμβάνοντες χρήματα ἑ- τερα, μεθῆκαν Ῥωμαῖος ὅσοις ἐν τῇ δὲ βυλομένοις ἢ ἀπαλ- λάσσεσθαι ὀλίγων τε ἀπολελειμμένων ἐνταῦθα, οἱ ἄλλοι ἄ- παντες ὥχοντο φεύγοντες ὡς πῃ ἐκαστὸν δυνατὰ ἐγγόνει· καὶ αὐτῶν οἱ πλείστοι, τ' δυνάμειος καταμαρτυρήσας αὐτοῖς τῇ λιμῇ, ἡδὴ πλεόντες, ἢ ὀδῶν ἰόντες, ἀπέθανον· πολλοὶ δὲ ἐκ καταλειφθέντες πρὸς τὴν πολεμίων ἐν τῇ ὁδῷ, διεφθάρησαν· Ῥωμαίων μὲν οὖν τῇ τε βελῇ καὶ τῇ δέμῃ ἐκεχωρήκει ἐς τὸ πῶς ἢ τύχῃ.

Procopius.

A lucrifaciatis. Quod ipsum si minime vobis relin- quitur, petimus saltem interficere nos dignemini: honestum vite exitum date vobis, nec mortem rerum omnium suavissimam invidete: sed uno actu Romanos ab innumeris molestiis vindicare. Bessas, his auditis, respondit, cibaria se præbere non posse; occidere, esse im- pium; dimittere, periculosum. Belisa- rium & Byzantio missum exercitum prope- diem affore asseveravit, itaque eos consola- tus, remisit.

Interea fames, longa mora invalescens, in magnum malum evaderebat, cibos sug- gerens a communi usu, naturaque homi- num abhorrentes. Ac primum Bessas & Conon, qui præsidio Romano præerant, frumentum, quod intra muros Romæ re- condiderant affatim; milites etiam quod detrahebant de suo victu, Romanis di- vitibus multa pecunia vendebant: medi- mnus enim frumenti septem constabat au- reis. Quibus res domi non erat adeo ampla, ut se se alere tam care possent; hi plenum furfuris medimnum quarta illius pretii parte mercati, eo ve- scebantur, necessitate cibum ejusmodi de- licatissime condiente. Bessæ Scutarii bo- vem, quem urbe egressi ceperant, Ro- manis vendiderunt aureis L. Si cui Ro- mano mortuus equus, aliudve quidpiam suppeditabat; is inter felicissimos nume- rabatur; quod carnibus extinctæ pecudis curare genium posset. Vulgus omne ni- hil edebat aliud, nisi urticas, quæ pas- sim circa urbis mœnia, atque in rude- ribus copiosissime nascuntur. Ac ne la- bra faucesque laceraret herbæ asperitas, eas optime coctas mandebant. Ita qui- dem, ut dictum est, Romani, fru- mento fufureque emptis, reversi domum vitam trahebant, quamdiu aureos habuerunt: his vero deficientibus, permutatione supelle- ctilis universæ, quam ferebant in forum, diurnum sibi victum parabant. Denique, cum nec frumentum militibus Imperatoris suppe- teret, quod Romanis divenderent, uno Bes- sa paululum habente reliquum; nec Romanis quicquam, quo emerent, superesset, cuncti ad urticas se converterunt. Cumque hæc ip- sa esca non sufficeret, neque ea famem ex- plere possent; plerique exhaustis adductisque macie corporibus, & colore in luridum pau- latim verso, spectris persimiles fiebant. Mul- ti inter ambulandum, dum dentibus urticas conficerent, repente exanimis cadebant. Jam & stercore mutuo vescebantur; nec pau- ci violentas sibi manus inferebant, urgente fame: cum nec canes amplius reperirent, nec mures, neque aliud quodpiam animal, quo cibarentur. Romanus tum quidam erat, libe- rorum quinque pater. Hic illis circumfusus, & dapem succussa veste petentibus, non in- gemiscens, nec turbatum præ se animum fe- rens, sed corde penitus premens dolorem, im- peravit venirent secum, quasi escam acce- pturi. Ut venit ad pontem Tiberis, reducta ad vultum veste, eaque velatis oculis, de ponte in fluvium se præcipitem dedit, rem spectantibus filiis ac Romanis, quotquot ade- rant. Deinde Cæsariani Duces, alia pro abi- tu expressa pecunia, Romanos omnes, qui- bus migrare placuit, dimiserunt. Paucis in urbe relictis, cæteri, quo cuique licuit, se proripuerunt. Plurimos, vigore corporis absum- pto fame, in ipsa navigatione, vel terrestri itinere, mors oppressit: multi in via ab ho- stibus comprehensi cæsiq; sunt. En quo for- tuna Senatum populumque Romanum addu- xerat.

Edit. Paris. pag. 505.

Annonæ caritas.

Vulgus urticas comedit.

Vis famis hor- rendi.

Patris miseri desperatio.

pag. 506.

CAPUT XVIII.

Epidamni de profectione deliberatur. Belisarius suo Hydruntem adventu Gothos fugat. Totilas Tiberim munit. Joannes Calabriam recipit. Tullianus Brutios & Lucanos eidem conciliat. Recimundum praelio vincit Joannes: quem Belisarius in portu Romano expectat.

De profectione
ne deliberatio

CUM Joannis & Isaacis copiae Epidamnum pervenissent, seque adjunxissent Belisario; Joannes auctor erat, ut omnes trajecto sinu, terrestri irent itinere, & quidquid incideret, conjuncte ferrent cum universo exercitu. Id ab re esse Belisarius judicabat; satius autem fore, si ipse quidem cum suis ad vicinam Romae oram navigaret; inter enim terrestre longiorem habiturum moram, & aliquid forte impedimenti; Joannes vero per Calabriam ejusque viciniam incedendo, agentes ibi Barbaros, oppido paucos, exigeret, ac postquam regionem citra sinum Jonium positam subegisset imperio, copias secum jungeret ad oram Romae finitimam: quo & ipse cum exercitu reliquo appellere cogitabat. Cum enim Romani obsidione arctissima premerentur, vel minimam moram eorum rebus exitialem procul dubio fore arbitrabatur: ac mari quidem, si ventus secundus esset, ad portum Romanum quinto post die perveniri posse; terra autem proficiscentibus Hydrunte copiis vel dies XL non suffecturos. Hæc ubi mandata dedit Joanni Belisarius, inde solvit cum tota cloffe, & vento flante violento, Hydruntem appulit. Gothi, qui hujus urbis castellum circumfedeabant, simul eum advenisse intellexerunt, soluta obsidione, ad urbem Brundisium concesserunt: quæ Hydrunte bidui distat, in sinus littore sita, ac nuda mœnibus. Mox Belisarium maris illius fretum transmisurum rati; quo res loci essent, Totilas significarunt. Ille omnem exercitum, tamquam si obviam iturus esset, accinxit, & Gotthis, qui erant in Calabria, mandavit, ut pro virili parte transitum custodirent. At postquam Belisarius, secundo usus vento, Hydrunte solvit; Gotthi, jam animo vacuo, se in Calabria negligentius gerere coeperunt, & Totilas, in castris consistens, aditus omnes diligentius interclusit, ne quid rei cibariæ Romam inferri posset. Hæc vero supra Tiberim molitus est. Optato loco, ubi fluminis alveus angustissimus est, procul ab urbe stadiis XC oblongas trabes, ab altera ripa ad alteram pertinentes, in pontis modum disposuit, ac ligneas turres duas in utraque ripa fabricatus, custodes indidit bonos bellatores, ne actuariolis aliisque navigiis, Portu profectis, in urbem pateret aditus.

Belisarius suo
Hydruntem
adventu Gothos
fugat.

Edit. Paris.
pag. 507.

Totilas Tiberim
munit.

Belisarius ad
portum Rom.
applicat.

Interea Belisarius in portum Romanum pervectus, Joannis copias expectabat. Joannes in Calabriam transfretaverat, Gotthis, qui ad Brundisium, ut dictum est, morabantur, nihil persentientibus. Duobus hostium exploratoribus in via captis, alterum illico occidit: alter ejus genua amplexus, vitam poposcit. Nam, inquit, nec tibi nec Romano exercitui inutilis ero. Interrogatus a Joanne, quid commodi cum ipsi, tum exercitui Romano allaturus esset, si servaretur; effecturum se promisit, ut ipse Gotthos improvise opprimeret. Assensus Joannes illius precibus, ante omnia, equorum pascua ostendi sibi oportere dixit. Id quoque pollicito Barbaro, cum ipso

AΠΕΙ δὲ τὸ ξυὺ τῶν Ἰωάννη καὶ Ἰσαάκ στρατεύμας ἐπὶ δαμόν τε ἀφίκετο, καὶ Βελισαρίου ξυμμιξεν. Ἰωάννης μὲν ἅπαντας, ἔκπορθεύσας τὸν κόλπον, ἤξεν περὶ ἰόντας ξυὺ παντὶ τῶν στρατῶ κοινῇ τὰ προσπίπτοντα φέρειν. Βελισαρίῳ δὲ ἀξυμφορὸν τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἀλλὰ πλείους μὲν αὐτοῖς ἐς τὰ ἀμφὶ Ρώμην χωρία, μᾶλλον ξυνοίσειν. περὶ γὰρ ἰῶσιν χρόνον τε σφίσι τετελείεσθαι πλείω, καὶ τι ὑπαντιάσειν ἰσως ἐμπόδιον. Ἰωάννῳ δὲ ἔχοντα τὰ Καλαβρῶν ἐπὶ ταύτῃ ἰθὺς ἰόντα, ἐξελάται μὲν ὀλίγης κομιδῇ τὸς ἐνταῦθα βαρβάρους ὄντας, ὑποχείρετα δὲ ποιῶσάντων τὰ ἐν τῷ κόλπῳ Ἰονίᾳ, ξυμμιξάσθαι σφίσι ἵκοντα ἐς τὰ ἀμφὶ Ρώμην χωρία. ὅθι καὶ αὐτὸς καταίρειν τῶν ἄλλων στρατῶ διανοεῖτο. ὤτε γὰρ, πικρότατα πολιορκημένων Ρωμαίων, καὶ τινὰ (ὡς γὰρ ποιεῖ καὶ) βραχυτάτῳ χρόνῳ τειβῶν, τὰ ἀνήκεστα λυμανέσθαι τοῖς ἀράγμασι, καὶ πλείοσι μὲν, ἀνέμῳ τε σφίσι ἐπιφόρῃ ἐπιπεσόντος, πεμπταίοις ἐς τὴν Ρωμαίων λιμένα καταίρειν δυνατὰ εἶσθαι: στρατῶ δὲ ἐκ Δρυουῦτος περὶ ἰῶσιν, ἂν τεσσάρων ἡμερῶν γένεσθαι ταῦτα Βελισαρίου Ἰωάννη ἐπισείλας, παντὶ τῶν σόλων ἐνδένδεσθαι πνέματος δὲ σκληρῆς σφίσι ἐπιπεσόντος, Δρυουῦτι προσέχον. ἔπειτα οἱ Γότθοι αἰσθόμενοι (ὅσοι δὲ ἐτετάχατο ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ τὰ ἐνταῦθα φρενὴ) ἔκλυσαντες τὴν ἀποστροφὴν, ἐξ ἑκείνης κομίσαντες ἀμφὶ πόλιν Βρενθίσιον δύο μὲν ἡμέρας ὁδὸν Δρυουῦτος διέκυσαν, πρὸς δὲ τῇ ἀκτῇ τῷ κόλπῳ κειμένῳ, ἀτείχισον ἔσαν. ὑποπολάζοντες τε Βελισαρίου αὐτίκα δὴ ἐκβήσεσθαι τὴν ἐκείνην πορθμὸν, ἐς τε Τωτίαν τὰ παρόντα σφίσι ἀννώμεναι. ὁ δὲ πάντα τὰ στρατῶ ὡς ὑπαντιάσαν ἐν παρασκήνῳ ἐποίησεν, καὶ Γότθοις τοῖς ἐν Καλαβρίᾳ ἐκείθεν, ὅπῃ ἂν σφίσι δυνατὰ εἴη, τὴν δίοδον ἐν φυλακῇ ἔχειν. ἐπεὶ ὁ Βελισαρίος, πνέματος ἐπιφόρῃ ἐπιπνέσαντος, ἐκ Δρυουῦτος ἀπέπλευσεν οἱ τε Γότθοι ἀφροντισήσαντες, δὴ αὐτὰν κατεσπασμένῳ ἐν Καλαβροῖς εἶχον. καὶ ὁ Τωτίλας ἡσυχίᾳ μένων, ἐτι μᾶλλον ἐφύλασσε τὰς ἐς Ρώμην εἰσόδους, ὡς μή τι ἐσκομίσσεται τὴν ἐπιπνέσαντα δυνατὰ εἶναι. ἐν τῇ Τιβέριδι ἐπενόει ταῦτα. χωρὶν κατανοήσας ἡ μάστις ὁ ποταμὸς ἐν σερῶν κατέειπεν, ὅσον δὲ τὸ σάδιον τὴν πόλεως ἐννεήκοντα δοκὸς ἐς ἄγαν μακρὰς ἐκ τῆς ἐτέρας ὀχθῆς ἄχει ἐς τὴν ἐτέραν ἐξικνήμενος ἐνταῦθα ἐς γεφύρας κατέβητο χῆμα. πύργους τε δύο ξυλίνους παρ' ἐκατέραν τὴν ὀχθὴν τεκτονάμενος, φυλακτικῶν κατέστησεν αὐτῶν ἀνδρῶν, ὡς μή τι ἀκάτοισι τισὶν, ἢ πλοίοις ἄλλοις, ἐκ τῶν πόρτων ἀναγομένοις ἐς τὴν πόλιν ἐστιγῆται εἶναι.

Εν ταῦτα δὲ Βελισαρίος μὲν ἐς τὴν Ρωμαίων λιμένα κατήρε, καὶ τὸ ξυὺ τῶν Ἰωάννη στρατεύμα ἐμμεν. Ἰωάννης δὲ ἐς Καλαβρίαν ἔκπορθεύσας, Γότθων ἡκιστα αἰσθόμενων οἱ δὲ ἀμφὶ τὸ Βρενθίσιον (ὡς περὶ ῥῆθην) ἐκτεβῶν εἶχον. δύο τε τῶν πολεμίων λαβὼν ἐπὶ κατασκοπῇ ὁδὸν ἰόντας, τὸ μὲν ἕνα εὐθὺς ἐκτενεν, ἄλλος δὲ αὐτὸν τὸ γονάτων λαβόμενος, ζωγρεῖσθαι ἤξεν. καὶ ὁ ἄλλος σοι, ἔφη, καὶ τῶν Ρωμαίων στρατῶ ἴσομαι. ἐρομένη δὲ αὐτὸν Ἰωάννης, τί δὲ ἐκ τοιοῦτον ξυνοίσειν ποτὲ Ρωμαίοις τε καὶ αὐτῶν μέλλει; Γότθοις ὡς ἡκιστα προσδεχομένοις ὁ ἄνθρωπος ἐπιστήσιν αὐτὸν ὑπέχετο. καὶ ὁ δὲ, ἀτυχῆσειν μὲν αὐτὸν τὴν δεισιπείαν ἐδαμῆν ἔφασκε, χεῖρ δὲ οἱ παρῶτα τὰς τῶν ἵππων νομάς ἐνδεκνύειν. ἐπεὶ δὲ ὡς ἀμολόγηται ταῦτα ὁ βάρβαρος, σὺ αὐτῶν ἦναι καὶ

πρωτα μὲν τὴν πολέμιον τὰς ἵππων νεμομένους καταλαμβάνοντες ἀναθρόσκουσιν ἐς αὐτὰς ἅπαντες, ὅσοι περὶ ὄντες ἐτύγχανον· οἱ δὲ πολλοὶ τε καὶ ἄριστοι ἦσαν. ἔπειτα δὲ χωρῆσαι δρόμον ἐπὶ τὸ πῶν πολέμιον στρατόπεδον· οἱ δὲ βάρβαροι, ἀνοπλοὶ τε καὶ ἀπαράσκευοι παντάπασιν ὄντες, καὶ τῶν ἀπροσδοκῆτων καταπλάγνυντες, αὐτὴ μὲν οἱ πολλοὶ διεφθάρησαν, ἐδεμῖας ἀλκῆς μεμνημένοι ὀλίγοι δὲ τινες διαφυγόντες, παρὰ Τωτίλαν ἐκομίσθησαν. Ἰωάννης δὲ Καλαβρὸς ἅπαντας παρηγορῶν τε καὶ τιθασδύων, εἰς οὐνοῖαν τὴν βασιλείαν ἐπηγάγετο· πολλὰ σφίσιν ὑποχόμιμος πρὸς τὴν βασιλείαν καὶ τὴν Ῥωμαίων στρατὸν ἀγαθὰ ἐσέειπεν· ἄρας τε, ὡς εἶχε τάχως· ἐκ τῆς Βρεντησίης, πόλιν καταλαμβάνει Κανέσιον ὄνομα· ἢ καί τινι μὲν ἐν Ἀπελίοις περὶ μέσους, πέντε δὲ ἡμερῶν ὁδῶν Βρεντησίης διέχει ἐς τὴν πρὸς ἐσπέραν τε καὶ Ῥώμην ἰόντι· τὴν τε Κανέσιον πέντε ἢ ἑκοσι σταδίους ἀπέχει Κάνναι· ἵνα δὲ λέγῃσι, Λιβύων στρατηγούπου ἐν τοῖς ἀναγρότοις Ἀντίβα, τὸ μέγα πάθος ξυμβῆναι Ῥωμαίοις.

Εὐταῦθα Τουλλιανὸς τις, Βεναντίης παῖς (ἀνὴρ Ῥωμαῖος, δυνάμιν πολλὴν ἐν τῇ Βρυτίῳ καὶ Λούκανοις ἔχων) Ἰωάννην ἐξ ὧν ἦκον· ἡγιάτο μὲν τὴν βασιλείαν στρατὸν τὸν πρὸς αὐτὸν ἐς Ἰταλίαν αὐτοῖς εἰργασμένων· ὡμολόγει δὲ, ὡς τινι τὸ λοιπὸν ἐπιεικέα ἐς αὐτὰς χήσωνται, Βρυτίους τε καὶ Λούκανους ἐγχειρεῖν σφίσι, κατηκόους βασιλεῖ αὐτοῖς ἐς φόρον ἀπαγωγὴν ἐσομένους ἐδέν τι ἦσαν, ἢ πρότερον ἦσαν· ἀδὲ ἡδὲ ἐκόντας αὐτὰς πρὸς κεχωρηκέναι βαρβάροις τε καὶ Ἀρεανοῖς ἔστιν· ἀλλ' ὡς μάστις πρὸς μὲν τῶν ἐναντίων βιάζομενας, πρὸς δὲ τὴν βασιλείαν στρατιωτῶν ἀδικεμένης Ἰωάννης δὲ πάντας ἰσχυρίζομενος, πρὸς αὐτῶν τὸ λοιπὸν Ἰταλιώταις τὰ ἀγαθὰ ἐσέειπεν, ζῶν αὐτῶν ὁ Τουλλιανὸς ἦν· ἀπ' αὐτῶν ὑπαφίκα ἐδεμῖα οἱ στρατιῶται ἐς Ἰταλίαν ἐτι εἶχοντο· ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ κόλπῳ Ἰονίᾳ φίλια τε αὐτοῖς καὶ βασιλεῖ ἐγγόνοι κατήκου.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα Τωτίλας ἤκουσε Γότθων τ'· ὁπολεξάμενος, ἐς Καπύλιον πέμπει· οἷς δὲ ἐπέσειλκεν, ἐπειδὴ τὸ ζῶν τῶν Ἰωάννην στρατεύματα ἐν δένδρῳ ἰδοῖεν ἐς Ῥώμην ἰόντας, ἐπείδαι σφίσιν αἰδοῖσιν αὐτοῖς ἐδεμῖαν παρεχομένοις αὐτῶν δὲ τὰ ἄλλα μελίσειν· δέισας τε διὰ ταῦτα Ἰωάννης, μὴ ἐς κύκλωσιν τῶν πολέμιον τινὰ ἐμπίσαι· παρὰ Βελισάριον μὲν ἐκέτι ἦν, ἐς δὲ Βρυτίους καὶ Λούκανους ἐχώρει· ὡς δὲ τις ἐν Γότθοις Ρεκίμουδος, ἀνὴρ δόκιμος· ὅνπερ ὁ Τωτίλας ἐπὶ τῇ Βρυτίῳ φρερᾷ κατασησάμενος ἔτυχε, Γότθων τε καὶ Ῥωμαίων στρατιωτῶν καὶ Μαυροσίῳ αὐτομόλων τινὰς ἐχόντας, ἐφ' ὧν αὐτοῖς τὸν τε καὶ Σκύλλαν φυλάξει πορθμόν, καὶ τὴν ταύτην ὡς μὴτε ἐν δένδρῳ τινὲς ἀπαίρειν ἐς Σικαλίαν, μὴτε ἐκ τῆς νήσου ἐνταῦθα καταπλεῖν ἀδέεσερον· οἱ οἱ τε ὥσι· τῶν τῶν στρατῶν, μετὰ δὲ Ρηγίης τε καὶ Βίβωνος, ἀπροσδοκῆτος τε καὶ ἀκαταγχελὸς Ἰωάννης ἐπιπτεσὼν, κατέπληξε τὴν καὶ τὴν αἰφνιδίως ἐδεμῖας ἀλκῆς αὐτὰς μεμνημένους, καὶ αὐτὴν καὶ ἐς φύλιν ἔτρεψεν· καὶ οἱ μὲν ἐς τὸ ὄρος, ὃ ταύτην ἀνέχει, δύσβατον τε ὄν καὶ ἄλλως κρημνῶδες, κατέφυγον Ἰωάννης δὲ διώξας τε καὶ ζῶν τοῖς πολέμοις ἐν τῇ ἀνάντει γενόμενος, ἔπειτα σφῶν αὐτὰς ἐς τὰς δυχωρίας κρατυῶν αὐτοῖς ἐς χεῖρας ἐλθόν· πλείους μὲν τῶν Μαυροσίῳ καὶ Ῥωμαίων στρατιωτῶν ἔκτεινεν, ἰσχυρότατοι ἀμυνόμενοι· Ρεκίμουδον δὲ καὶ Γότθους ζῶν τοῖς λοιποῖς ἅπασιν, ὁμολογίᾳ εἶπεν· Ἰωάννης μὲν ταῦτα διαπεπραγμένος αὐτῶν ἔμμε· Βελισάριος δὲ Ἰωάννην ἐσαεὶ παραδοκῶν, ἡσυχῇ ἔμμεν· ἐμέμφετο τε ὅτι δὴ ἐδεμῖαν διώξας τε καὶ τοῖς ἐν Καπύλῳ φυλάσσον· ἑκατοσίους ἔστιν ἐς χεῖρας ἦκον, ποιεῖται δὲ δίοδον ἐνεχέρησε· καί περ βαρβάρους Ἀριεῖνδον ζυνειλεγμένους ζῶν αὐτῶν ἔχων· Ἰωάννης δὲ τὴν δίοδον ὁπο γνῆς, ἐπὶ Ἀπελίας ἐχώρησεν, ἐν τῇ χωρίῳ Κερβαρίῳ καλεμένῳ ἡσύχαζε.

profectus est. Ac primum equis hostium pascentibus iniectis manibus, in eos infiliunt quicunque pedibus venerant, numero sane multi fortissimique: tum ad hostilia castra cursum intendunt. Inermes imparatosque Barbaros inopinatus impetus adeo perculit, ut virtutis obliti penitus ceciderint ibi plurimi: elapsi pauci ad Totilam se contulerint. Joannes Calabrorum animos dulci alloquio ac blanditiis Imperatori conciliavit multa illis bona cum ab ipso, tum ab exercitu Romano spondens. Digressus prope Brundisio, Canusium occupat, urbem in media sitam Apulia, ac Brundisio direptam itinere dierum v. ad occasum & Romam versus. Canusio stadiis xxv. absunt Cannæ; ubi ingentem olim cladem Romanis ab Annibale Pœnorum Duce illatam ferunt.

Hic Venantii filius Tullianus, Roma-Edit. Paris. nus genere, inter Brutios ac Lucanos plurimum pollens, Joannem adiit, deque facinoribus in Italos a Cæsariano exercitu antea admissis questus, recepit, si liat. quid clementiæ illis in posterum exhiberetur, se ita Brutios Lucanosque in jus ac ditionem Imperatoris revocaturum, ut ei vestigalia perinde ac prius penderent: quippe qui Barbaris, iisque Arianis, non sponte se dedidissent, at cum hostium vi, tum maxime Cæsarianorum militum injuriis adacti. Ubi Joannes omni asseveratione affirmavit, illos deinceps benefacturos Italiam; Tullianus ei comitem se se addidit. Ex illo ab Italiam timere sibi milites desierunt, ac fere omnia citra finem Jonium habuerunt amica subditaque Imperatori.

De his certior factus Totilas, lectos ccc. Gothos Capuam mittit, jubetque, ubi Joannis copias inde Romam euntes viderint, pone sequi incautas: curæ cætera sibi fore. Quapropter veritus Joannes ne ab hostibus circumveniretur, omissa ad Belisarium profectio, ad Brutios & Lucanos concessit. Quidam erat inter Gothos Recimundus, vir insignis: quem Totilas Brutii præposuerat, secum Gothos & Romanos aliquot milites Mauroscum transfugas habentem, ut cum illis Scyllæum fretum ac littus illud obsideret, ne quis inde in Siciliam solvere, vel ex insula appellere illuc impune posset. Joannes inopinata celeritate adventus sui famam præcurrens, copias illa inter Rhegium & Vibonem invasit, subitaque impressione adeo perculit, ut virtutis prolixus immemores e vestigio terga vertissent. In montem, qui prope eminet difficilis aditu ac præceps, se receperunt. Joannes in acclivi hostes affecutus, & antequam inter derupta se munirent, adortus, Maurorum Romanorumque militum validissime repugnantium maximam partem concidit: Recimundum & Gothos cum reliquis omnibus in deditionem accepit. Re Joannes ita gesta, ibi restitit. Diem ex die expectans avidissime Belisarius, nihil movebat, & Joannem vituperabat, quod, quamvis Barbarorum florem haberet secum, ferro & collocata cum trecentis Capuæ præfidiariis manu, viam sibi facere non tentaret. At Joannes, desperato transitu, in Apuliam cessit, & Cervarii (id loco nomen) stativa habuit.

Αριεῖνδον ζυνειλεγμένους ζῶν αὐτῶν ἔχων· Ἰωάννης δὲ τὴν δίοδον ὁπο γνῆς, ἐπὶ Ἀπελίας ἐχώρησεν, ἐν τῇ χωρίῳ Κερβαρίῳ καλεμένῳ ἡσύχαζε.

CAPUT XIX.

Belisarij, Romæ obsessæ succurrere volentis, apparatus, profectio, & cum hostibus pugna. Isaacis temeritas. Turbatus nuntio Belisarius, incæpio absistit. Ipsius morbus. Isaacis interitus.

Edit. Paris.

pag. 509.
Belisarius
opem Romæ
afferre parat.

VERITUS Belisarius, ne obsessos Romanos ad gravius aliquid statuentum impelleret annonæ penuria, commeatus Romam quoquomodo inferre meditabatur. Et quoniam erat infirmior, quam ut acie in campo cum hoste decerneret; hæc prius excogitavit. Junctis ac valide connexis duabus scaphis latioribus, ligneam turrin imposuit, multo illis editiorem, quas ad pontem hostes condiderant. Earum enim mensuram probe ante compererat per quosdam ex suis, qui ad Barbaros transfugium simularant. In Tiberim ducentos induxit dromones, munitos tabulis, quas ad murorum formam eductas crebris foraminibus distinxit, ut in hostes tela inde emitti possent. Frumento in hos dromones cum aliis cibariis multis imposito, eosdem militibus fortissimis complevit. Milites alios pedites equitesque utrinque ad Tiberis ostia in locis quibusdam firmis disposuit, ibique stare iussit, ac totis viribus prohibere hostes, si qui peterent Portum. Inducto huc Isaaci, oppidum uxoremque suam, & quidquid inibi repositum habebat, commisit, præcepitque, nullo inde pacto pedem efferret, ne allato quidem nuntio cæsum ab hostibus Belisarium; at in custodiam semper insisteret, ut, si quid adversi contingeret, receptum aliquem haberent. Et vero nullum ipsis in eo tractu munimentum restabat, erantque ubivis omnia inimica. Ipse consensu dromone, classi ducem se præbuit, & scaphas trahi iussit, in quibus ligneam turrin construxerat. Turri lembum superposuit, pice, sulphure, resina, & aliis cujuscumque igni promptissime concipiendo alendoque idoneis, plenum. In altera amnis ripa, qua a Portu Romam itur, præsto aderat peditatus. Pridie Belisarius Bessæ miserat, ut die sequenti pluribus eductis copiis castra hostium fatigaret: quod ipsum jam ante eidem sæpe denuntiabat. Verum Bessas nec prius, nec modo in hoc congressu mandata exequi voluit. Adhuc enim ipsi soli nonnihil frumenti supererat. Quippe annonæ, quam antea Duces Romam ex Sicilia miserant, militibus omnique populo suffecturam, ille per exigua parte concessa populo, maximam recondiderat, interversam specie militaris annonæ. Et quia Senatoribus magno id pretio distrahebat, solvi volebat obsidionem.

Profectio classis.

Ergo Belisarius ac Romana classis cum sudore multo, adverso flumine navigantes, pergebant: Gotthi nusquam obsisterant obviam, seque continebant in castris. Romani, jam ponti proximi, præsidium offendunt hostium: qui ad fluvium hinc inde locati fuerant, custodiendæ causa catenæ ferreæ, quam ibi Totilas paulo ante ab altera ripa ad alteram tetenderat, ut hostibus facultas omnis ad pontem subeundi præcluderetur. Telis Barbaros partim conficiunt: aliis dissipatis, ac sublata catena, ad pontem recta contendunt: quem simul ut attigere, res geri cæpta est. E turribus Barbari fortissime resistebant: jamque alii castris egressi ad pontem

Conflictus.

ΔΕΙΣΑΣΘΩ Βελισάριος ἀμφὶ τοῖς πολιορκημένοις, μή τι ἀνέκωσον δράσωσι τῇ ἀναγκαίῳ τῇ ἀπορίᾳ. ὅταν δὲ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἐς Ρώμην ἐσκομίζεν διανοεῖτο. καὶ ἐπεὶ δυνάμειν ἀξιόμαχον πρὸς γὰρ τὰς πολεμίας εἰδαμένη ἔχεν, ὥς τε μάχῃ ἐν τῷ πεδίῳ πρὸς αὐτὰς ἀγκυρεῖσθαι, πρότερον ἐπενόει τὰδε ἀκέρως δυνάσασθαι οὐρείας ζεύξας τε, καὶ λίαν ἐς ἀλλήλας ξυωδήσας, πύργον ξύλινον ἐπ' αὐτῇ ἐτεκτήνατο, πολλῶν καὶ ὑπερτέρων τῶν πολεμίων ἐν τῇ γεφύρᾳ πεποιημένων. ἑξυμμετρήσας μὲν οὖν αὐτὰς ἐς τὸ ἀκρεβέστεν τε πρότερον, πέμψας τὸ ἐπομένον τινὰς, οἳ περ ἐς τὰς βαρβάρους αὐτόμολοι δύναντο τῷ λόγῳ ἐσέλθοντο. δρόμωνάς τε δακτυλίους τε χεῖρας ξυλίνοις περιβαλὼν, ἐς Τίβεριν καθήκει. πανταχόθεν τῶν ξυλίνων τειχῶν τρυπήματα ποιητάμενος, ὅπως δὲ βάλλειν τὰς πολεμίας ἐν τένδε σφίσι διωπατῇ. οἳ τὸν τε αὖ καὶ ἄλλα τὰ ἐπιτιμείων πολλὰ τοῖς δρόμοις τῶν ἐν δέμενος, στρατιωτῶν αὐτὰς τῇ μαχίμωτάων ἐπλήρη. στρατιώτας δὲ ἄλλας πεζούς τε καὶ ἵππεις ἐκατέρωθεν ἐν χωρίοις ἐχυροῖς τοῖς ἀμφὶ τὰς Τιβέριδος ἐκβολὰς ἐστησαν οἳ δὲ ἐκέλευσε μένειν τε αὐτὰ, καὶ ἡ τῇ πολεμίων τινὲς ἐπὶ τῷ πόρτῳ ἴωσι, δακτυλίους διωπατῇ τῇ πάσῃ. τὸ δὲ Ἰσαάκιον ἐς τὸ πόρτον ἐσαγαγὼν, τὴν τε πόλιν καὶ τὴν γυναικα παρέδωκε, καὶ ἐπὶ τῷ ἄλλο ἐνταῦθα ἔχων ἐτύγχανε. καὶ οἱ ἐπὶ σέλλε, μηδεμίᾳ ἐν τένδε μηχανῇ ἀπαλλάσσεσθαι, μὴδ' αὖ Βελισάριον πύδῃ πρὸς τῇ πολεμίων ἀπολαλέναι. ἀλλὰ τὴν φυλακὴν ἐσαεῖ ἔχεσθαι. ὅπως, ὡς τι σφίσι ἐναντίωμα ὑπαντίασιν, ἐξασιν ὅπῃ δακτυλίους σωθήσονται. ὁ χώρῳ μαζὶ ἄλλοι ταῦτα δὲ τῇ χώρας εἰδαμένη ἔχον, ἀλλὰ πάντα σφίσι * πανταχοῦσε πανταχόθεν πολέμια ὡς αὐτὸς δὲ ἐς ἕνα τῶν δρομῶν ἐμβὰς, τῇ τε σόλῃ ἠγεῖτο, καὶ τὰς ἀκέρως ἐφέλκεν ἐκέλευσε, καὶ δὲ τὸν πύργον ἐτύγχανε τεκτενέμενος. τὰ δὲ πύργῳ ὑπερθεῖν λέμβον τινὰ ἔδειτο, πίστεως τε καὶ δεικῆ καὶ ῥητίνης αὐτὸν ἐμπλησάμενος, καὶ τῇ ἄλλων ἀπάντων, ὅσα δὲ τῷ πυρὸς βρώσις ὅς ὑπὲρ τῇ γινέσθαι πέφυκε. καὶ δὲ τὴν ἑτέραν τῇ ποταμῷ ὀχθῇ, ἣ ἐστὶν ἐκ τῷ πόρτῳ ἐς Ρώμην ἰόντι, πεζὸς παραβεβηθήκει στρατὸς. πέμψας δὲ καὶ παρὰ Βέσσαν τῇ προτεραιᾷ, ἐκέλευε τῇ ἐπιγνησμένην ἡμέραν πολλῶν στρατῶν ἐπεξιόντι. ξυνταράξαι τὰ τῇ πολεμίων στρατόπεδα. ὅπερ οἱ καὶ πρότερον ἐπισείλας πολλὰ καὶ ἡδὲ ἐτύγχανεν. ἀλλὰ Βέσας καὶ δὲ πρότερον εἰδὼν ταύτην τῇ μάχῃ ἐπιτελῇ ποιῆναι τὰ ἐπαγγελλόμενα ἔγνω. ἐπὶ γὰρ οἱ μόνῳ τῷ σίτῳ ἐλέλειπτο. ἐπεὶ ὅσον ἐς Ρώμην οἱ Σικελίας ἀρχόντες πρότερον ἐπέμψαν τοῖς τε στρατιώταις. **Δ**εῖτα ἀρχίσοντα τῇ δὲ ἡμῶν παντὶ, αὐτὸς ὀλίγον μὲν κομιδῇ τῇ δὲ ἡμῶν ἀφῆκε. τὸ δὲ πλεῖστον κεκομιτμένος ἐπὶ τῷ τῇ στρατιωτῶν λόγῳ ἀπέκρυψεν. ὅν περ τοῖς ἐκ βελίης ἀποδομένους χρημάτων μεγάλων, ἀγκυρεῖσθαι τῇ πολιορκίᾳ ἠκιστα ἠθέλει. Βελισάριος μὲν οὖν καὶ ὁ Ρωμαίων σόλος πόνη ἀναπλέοντες, ἀτὲ τῷ ῥόδατος σφίσι ἀντιστατούτως ἦσαν. Γότθοι δὲ εἰδαμένη ὑπὸ τῇ ἀζῶν, ἀλλ' ἐν τοῖς χαρακώμασι νύκτιν ἔμενον. ἡδὲ δὲ Ρωμαῖοι ἀγχι τῇ γεφύρᾳ γινόμενοι, φρεσὶ πολεμίων ἐνέτυχον. οἳ δὲ ἐφ' ἐκάτερα τῇ ποταμῷ σειρὰς σιδηρὰς ἐπὶ τῇ φυλακῇ ἐπέταχον, ὡς πολλῶν πρότερον ἐνταῦθα ἀναποθέμενος Γατρίλας ἐτυχεν, ἐκ τῇ ἑτέρας τῇ Τιβέριδος ὀχθῆς ἀχέει τῇ ἑτέραν ὀξικνεμένῳ ὅπως δὲ μηδὲ ὅσον ἐς τὴν γεφύραν ἰέναι οἱ ἐναντίοι διπετῶς διώωνται. καὶ αὐτῶν

ἐς αὐτὴν ἦλθον, ἔργα εἰχόντες οἱ τε βάρβαροι ἐκ τῶν πύργων ἡ-
μύνοντο καρτερωτάτα. ἡδὲ καὶ ἐκ τῶν καρακώματων ἐξανα-
στάντες, ἐπὶ τῇ γέφυρᾳ δρόμῳ ἐχώρουν. τότε δὲ Βελισάριος
τὰς ἀνάγες, ἐφ' ὧν ὁ πύργος πεποιήται, ὡς ἀγχοτάτω ἀγα-
γῶν θατέρω τῶν πολεμίων πύργῳ, ὃς δὲ ἐπὶ τῇ κτὶ πόρτῳ ὁδῷ
ἐπ' αὐτῶν τῶν ποταμῶν τὸ ὕδωρ εἰσέκει, ἐκέλευε τὸν Λέμβον ὑφά-
ψαντας ὑπερθεῖν τῶν πολεμίων τῶν πύργῳ ῥίπτειν. καὶ Ῥωμαῖοι
μὲν καὶ ταῦτα ἐποίουν. ἐμπεσὼν δὲ τῶν πύργῳ ὁ Λέμβος,
αὐτὸν τε αὐτίκα μάλα ἐνέσπρησε, καὶ ξυῖ αὐτῶν Γότθους ἀ-
παντας, ἐς δεκάσις μάλιστα ἄντας. ἐκαυθὴν Ὀσδας ξυῖ
αὐτοῖς, ὃς αὐτῶν ἦρχε, Γότθων ἀπάντων μαχιμώτατος ὢν.
Θαρσύναντες δὲ ἡδὲ Ῥωμαῖοι, τὰς ἐκ τῶν καρακώματων ἐπι-
βεβηοῦσιν ὁδοῖς βαρβάρους ἐτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐβαλόν. οἱ
ἤκατὰ πεπληγμένοι τοῖς ξυμπεσῶσι, βέβηκτες τὰ νῶτα,
ὡς ἐκαστός πη ἡδυνάτο, ἐς φυλὴν ὠρμήλυτο. τὸν γεφύρας Ῥω-
μαῖοι ἤπτοντο, καὶ αὐτῶν ἐμελλον αὐτίκα μάλα ἐξελθεῖν.
τὰς ἀρώσας εἶναι, ἐς τὴν Ῥώμην κομίζεσθαι, ἐδεδόξεν ἂν τι-
σαι αὐτοῖς. ἀλλ' ἐπεὶ ἐκ τῶν ταῦτα βελομένων τῇ τύχῃ τῶν τι-
νος φθορῶν δαιμόνων μηχανὴ γέγονεν, ἢ τὰ Ῥωμαίων
ἀράγματα ἐφείρε βόρῳ τῶνδε.

Εν ᾧ τὰ στρατόπεδα τῆδε (ἡπερ ἐρρήθη) ἐφέρετο. ἐν τῇ-
τῷ τις φήμη ἐπὶ πονήρῳ τῶν Ῥωμαίων ἐς πόρτον ἦλθεν, ὡς
νικῶν μὲν Βελισάριος, ἀνέλοιτο ἢ τ' ἄλυσιν, διαφείρας
τὰς ταύτην βαρβάρους, καὶ τὰ ἄλλα, ἀπέρμοι ἐμπροσθεν εἶρη.
Ἰσαάκης δὲ ταῦτα ἀκέσας, ἐκέτι οἷός τε ἦν ἐν αὐτῷ μένειν
ἀλλὰ κλέψας τὴν δε μεταλαχὲν ἐν σπῆδι εἶχε. τὸν τε Βελισάρι-
ον ἐντολῶν ἀλογίσας, ὅτι ταχισταὶς τ' ἐτέραν τ' ποταμῶν ὄχ-
θῳ, ἡπερ Ὀσία ἐστίν, ἀπὼν ὦχετο. καὶ τῶν στρατιωτῶν, ὡς
ἀπερ ἐνταῦθα Βελισάριος καταστῆσάμηνος ἐτυχεν, ἰππεῖς
ἐπαγόμενος ἑκατὸν, ἐπὶ τῷ πολεμίων χαρακώματι ἦλαν-
ον, καὶ Ῥωδέριχος ἦρχον, ἀνὴρ ἀγαθὸς τὰ πολέμια. ἐπελ-
θὼν τε ἐκ τῆς αἰφνιδίως τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις ἄλλως τέ τινας,
καὶ Ῥωδέριχον ὑπαντῆσάντα ἐπληξεν. οἱ δὲ Γότθοι οὐδὺς
λιπόντες τὸ στρατόπεδον, ὑπεχώρισαν ἢ πλῆθος πολεμίων
ὑποποθήσαντες ἀμφὶ τὸν Ἰσαάκῳ ὅπως εἶναι ἢ τοὺς ἐναν-
τίους ἐξάπαυντες, ὅπως δὲ αὐτὸς (ὅπερ ἐγένετο) ἐλεῖν
διώκονται. οἱ μὲν οὖν ξυῖ τῶν Ἰσαάκῳ εἰσδύσαντες ἐς τὸν
πολεμίων χαρακώμα, τὸν τε ἀργυρον, ὅπερ ἐνταῦθα εἶκει-
το, καὶ τὰ ἄλλα χρημάτα ἤρπασον. ἀναστρέφοντες δὲ οἱ Γότ-
θοι αὐτίκα πολλὰς μὲν κτείνεσι τῶν ἐναντίων, ζῶντα δὲ Ἰ-
σαάκῳ ξυῖ ἐτέροις τισὶν ἐπολλοῖς εἶλον. ἡκόντες τε ἰπ-
πεῖς παρὰ Βελισάριον δρόμῳ, ἀγγέλλουσιν ὅτι δὴ ἔχοιτο
πρὸς τῶν πολεμίων Ἰσαάκης. Βελισάριος δὲ καταπλαγείς
τε οἷς ἡκνέει, καὶ διεδύνησάμηνος ὅποιον ποτὲ μηχανῇ Ἰσα-
άκης ἀλῶν ἄλλ' οἷός μιν τὸν τε πόρτον καὶ τὴν γυναικα αὐτοῦ
ἀπολαλέναι, καὶ ἀπαντα διεφθάρθαι σφίσι τὰ ἀράγματα,
ἄλλο τε ἐδὲν ἀπολελεῖσθαι ὁ χύρωμα, ὅπῃ ἂν καταφυγόντες
πολλοὶ πὸν σώζοιντο. ἐς ἀφασίαν ἐμπεπτικεν. καὶ γεγονὸς αὐ-
τῷ πρότερον τὸ γε. διὸ δὴ καὶ τὰχος ὅπῃ σώσῃ γε τὸν στρατό-
μα, ὡς ἐπὶ θησομῆος μὲν ἀπαρασκύοις ἐτι τοῖς πολεμί-
οις. ἀνασωσόμενος δὲ πάσῃ μηχανῇ τὸ χεῖρον. ἔτι μὲν ὁ
Ῥωμαίων στρατὸς ἐνθένδε ἀφρακτοὶ ἀνεχώρισαν. ἐν δὲ τῷ
πόρτῳ γενόμενος Βελισάριος, τὴν τε Ἰσαάκῳ μανίαν ἐγνων,
καὶ τὴν (καὶ δέον) οἱ αὐτῷ συμβάσεως παραχῆς ἤθετο. τῇ τε τῆς τύχης ἐναντιώματι περιώδυνος γεγονώς, ἐνόησε τὸ
σῶμα. πυρετός γὰρ ἐπιγενόμενος, ἐς χρόνον μῆκος ὑπερφυῶς τε αὐτῷ λυία, καὶ ἐς κίνδυνον θανάτου ἦγεν. ἡμέραν δὲ
δυοῖν ὕστερον, Ῥωδέριχος τε ξυῖ βητελὸν τῆς βίον. καὶ ὁ Τωτίλας περιελθὼν τῇ ξυμφορᾷ, τὸν Ἰσαάκῳ
ἐφείρε.

A properabant. Tum Belisarius, scaphis,
quibus turrim superstruxerat, ad alteram
applicitis hostium turrim, quæ propter
viam Portuensem flumini imminabat, lem-
bum incensum supra turrim hostilem devol-
vi iussit. Imperata Romani faciunt. Il-
latus turri lembus, puncto temporis eam
igni corrumpit: quo Gotthi una arserunt
omnes, ad ducentos fere. Eodem in-
cendio periit illorum dux Osdas, Got-
thorum omnium bellicosissimus. Jam Ro-
mani fidenti animo Barbaros, qui e ca-
stris subsidio venerant, telis magis ac ma-
gis impetere: illi casu perculsi terga da-
re, & pro se quisque in fugam ruere.
Pontem contingebant Romani, ac parabant,
eo protinus rupto, progredi, & absque
ullo impedimento Romam petere. At quo-
niam Fortunæ aliter visum erat; fraus invi-
di cujusdam Dæmonis rem Romanam hoc
modo perdidit.

B Dum ita, ut dictum est, se se ha-
bent exercitus; interea ortus in Roma-
norum perniciem rumor ad portum venit,
vicisse Belisarium, amovisse catenam,
castris custodibus illius Barbaris; & cæte-
ra, quæ supra narravi, nuntiat. His
auditis, impotens animi Isaacus, in par-
tem hujus gloriæ venire ardet, spretis-
que Belisarii mandatis, ad Ostiensem flu-
minis ripam advolat, atque ex militum
numero, quos illic Belisarius collocave-
rat, assumptis centum equitibus, in ca-
stra hostium, quibus præerat Rudericus,
vir egregius bello, invehitur. Repen-
tino in Barbaros ibi positos facto impetu,
cum nonnullos alios vulneravit, tum ip-
sum, qui occurrerat, Rudericum.
C Quare Gotthi, statim relictis castris, se
subdlexerunt, post Isaacem majores ho-
stium copias adesse rati, vel dolo ad-
versarios deludentes; ut eos, quod &
factum est, capere possent. Castra ho-
stium Isaacus, & qui ipsum sequebantur,
ingressi, argentum illic repositum cæte-
raque opes diripiunt. Reversum extemplo
Gotthi, multis peremptis, Isaacem cum
paucis aliis vivum capiunt. Belisarium
citato cursu adeunt equites, & in ma-
nus hostium Isaacem venisse nuntiant.
Belisarius auditis attonitus, quo modo
captus Isaacus fuisset omisit querere: a-
ctumque putans de Portu, uxore, &
rerum summa, neque ullam sibi muni-
tionem reliquam esse, in quam postmo-
dum se tuto reciperet, in stuporem de-
cidit: quod certe ipsi numquam ante
contigerat. Itaque e vestigio reduxit exer-
citum, eo consilio, ut hostes imparato-
rum adoriretur, atque oppidum omni ope
recuperaret. Ita quidem Rom. exercitus
inde re infecta discessit: ubi vero Por-
tum attigit Belisarius, Isaacem insaniif-
se, & male se perturbatum fuisse co-
gnovit. Ejus animum dolore, & cor-
pus morbo graviter afflixit adversus hic
casus. Excitata enim febris, ipsum
diuurnissimo cruciatu in extremum pericu-
lum adduxit. Post bimum mortuo Ru-
derico, ipsius vicem vehementius dolens
Totilas, Isaacem vita spoliavit.

Isaacis teme-
ritas.

Edit. Paris.
pag. 511.

Turbatus
nuntio Belisa-
rius.

Ejus morbus.

Isaacis interi-
tus.

C A P U T X X.

Besse avaritia & in Romano praesidio excitando negligentia. Isauri portae Asinae custodes prodicionem cudunt. Totilas Romam capit. In templo D. Petri a Pelagio placatur. Extrema Senatorum inopia: Totila in Rusticianam ac feminas Romanas omnes benignitas.

Beste avaritia
ac negligencia.

*Edit. Paris.
pag. 512.*

Isauri prod-
tionem cu-
dunt.

BESSAS opes sibi cumulabat, in dies carius dividendens frumentum : cujus pretium necessitas egentium accendebat. Totus in ea cura, murorum custodiam, ac cætera, quæ securitatem præstarent, habebat in postremis. Militibus si libebat supinis esse, licebat. Pauci pro muro excubabant, idque negligentissime. Etenim vigilibus dormire semper liberum erat : cum nullus esset ipsis præpositus, qui id curaret : nec quid custodes agerent, inspicere quisquam vellet, murorum stationes, ut mos est, obeundo. Præterea nemo civium cum illis agere excubias poterat. Siquidem perquam pauci, ut dictum est, in urbe erant reliqui, iique confecti fame.

Quare Isauri quatuor , qui custodiam ad portam Afinariam agitabant , captato noctis tempore , quo ipsis pro illa muri parte incumberebat vigilia , somni vice tracta vicinis sociis ; funibus e pinnis ad solum usque suspensis apprehensisque utraque manu , extra murum delapsi sunt , conventoque Totilæ promiserunt , se in urbem ipsum Gotthorumque exercitum accepturos , ac sibi in eo nihil negotii futurum asseverarunt . Ille ipsis gratias habiturum se maximas , & multam pecuniam largiturum pollicitus , si id præstarent ; ex suis duos cum illis misit , inspecturos locum , quo Gotthis in urbem aditum fore dicebant . Hi cum ad mœnia pervenissent , arreptis funibus evaserunt ad pinnas , nemine eos voce interpellante , nec fraudem sentiente . Hic Isauri Barbaris ostendunt omnia : ascendere volentibus nihil obstare ; & patere reditum , nullo obice interposito : eosque , ut hæc Totilæ referant , hortati , remittunt . Quæ cum audisset Totilas , etsi nuntio lætatus est ; Isau-ros tamen suspectos habens , multum ipsis fidere noluit . Paucis post diebus , iisdem reversis , remque aggredi suadentibus , duos alios adjunxit comites ; qui omnia diligenter explorata renuntiarent . Isti ad ipsum reduces , eadem quæ primi retulerunt . Inter hæc complures Romani milites exploratum missi , haud procul ab urbe incidunt in Gotthos decem aliquo proficiscentes : quos comprehensos ad Bessam statim adducunt . Mox ille hos Barbaros de consiliis Totilæ percontatus est . Respondent Gotthi , spem esse , fore ut Isaurorum quorundam proditione urbem capiant : jam enim res ad multorum aures Barbarorum venerat . His Bessas & Conon auditis , ductisque pro nihilo , nullam curam adhibuerunt . Tertium ab Isauris conventus Totilas , & ad susceptionem impulsus , cum illis unum ex suis consanguineis atque alios misit : qui simul ut ad ipsum rediere , certo rei totius indicio , ejus animum ad consilium exequendum confirmant .

Primis tenebris, cum arma Totilas
 silentio copiis omnibus imperasset, eas
 ad portam Afinariam ducit, & Got-
 thos quatuor, animo roboreque præstantes,
 αὐτοῖς ἐπεμψε, ἃ ἦ αὐτοῖς κατὰ γένος ἀποσκηνο-
 τες, εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπ' ῥύσων.

Τωτίλας δέ, ἐπεὶ δὴ τάχιστα νύξ ἐγγόνει, ἅπαν ἡσυχῇ ἐξοπλίσας τὸ σράτευμα, ἀπῆγον ἀμφὶ πύλῳ Ασινά-

A ΒΕΣΣΑΣ τε ἡ σιτονῆτι μᾶλλον ἀπεμπολῶν, ἐπλέτει,
 Βαρυτανδύσης αὐτῇ τὰς τιμὰς ἢ τῇ δεδομένων ἀνάγκης.
 καὶ ὅλος εἰς μέριμναν ἢ περὶ ταῦτα ἐσσεδακῶς, ἐδὲ φυλακῆς
 τῷ περιβόλῃ, ἐδὲ ἄλλῃ οὔτου οὐκ ἀσφαλείας πέρι ἐπεμελῆ-
 το ἄλλ' ἀναπεπτωκέναι μὲν τῇ στρατιῳ τῷ τοῖς γε βελομένοις.
 ὃς ὡς φυλακτῆριον δὲ ὀλίγων τινῶν ἐν τοῖς τέχεσιν ὡς, καὶ
 ἥτο δὲ ἀπημελημένον ὡς μάστις. οἷς δὲ αἰὲν τῷ φυλακῇ
 ἐπιπείθαι ξυνέβαινε, πολλὴ ὅχρα σία τῷ κατ' ὄψιν ἐγίνετο
 ἐπεὶ ἐδείξαι αὐτοῖς ἐφείσηκει, ὅς τις ἂν καὶ λόγον τινὰ τῷ τοῖς
 ποιοῖτο. ἐδὲ περιέχοντες τινὲς κύκλῳ τῇ περιβόλῳ, ἢ περ
 εἰώθει, διεβουλεύθαι τὸς φυλακῶς ὅ, τί ποτε ποιεῖσι ἡξίαν.
 ἐ μὲν ἐδὲ τις τῇ οἰκητόρων αὐτοῖς συμφυλάσσειν ἡδυνάτο.
 ὀλίγοι τε δὲ κομιδῇ ἐνταῦθα, ὥσπερ μοι ἐρρήθη, ἐλίποντο.

B καὶ αὐτοὶ τῷ λιμῷ ὑπερφυῶς κεκακωμένοι.

Τέσσαρες οὖν Ισαυροί, ἀμφὶ πύλῳ Ἀσιναρῶν φυλακῇ ἔχοντες, πηρὶσάντες τῆς νυκτὸς τὸ καιρὸν, ἐν ᾧ τοῖς μὲν τῷ αὐτῷ ἐχομένοις καθεύδειν ἐπέβαλλον· αὐτοῖς δὲ ἡ φυλακὴ τῷ ἐκείνῳ τείχεος ἐπέκειτο· κάλως τε ἐκ τῆ ἐπαλξεων ἀναρτήσαντες ἐς τὸ δαφὸς ἄχρῃ ἐξικνεμένους, καὶ τῶν χερσὶν ἀμφοτέραις λαβόμενοι, ἔξω τῷ περὶ βόλῳ ἐγένοντο, καὶ παρὰ Τωτίλαν ἀφικόμενοι, δέξαται τῇ πόλει αὐτὸν τε ὁμολόγουσι καὶ τῷ Γότῳ στρατὸν δυνάτωι ᾧ εἶναι τὸ ποιεῖν ἰχυρίζοντο ἐδὲν πόνω· καὶ ὅς χάριτες σφίσιν ἀδράς ἔξεν ὁμολογήσας, ὡς περ ἐπιτελῇ ταῦτα ποιήσωσι, κυρίως τε αὐτὰς καὶ σήσεσθαι χρημάτων μεγάλων· δύο τῷ ἐπομένῳ ζῶν αὐτοῖς ἐπέμψε, καὶ σκεφομένους τὸ χωρὸν, ὅθεν οἱ ἄνθρωποι Γότῳ εἰσφασκὼν ἐς τὴν πόλιν ἐσιτητὰ εἶναι· οἱ περὶ ἐπειδὴ παρὰ τὸ τείχος ἀφίκοντο, τῷ καλωδίῳ λαβόμενοι ἀνέβαινον ἐς τὰς ἐπαλξεις, ἐδενὸς ἐνταῦθα ἡ φεγγομένου ἢ τῶν ποιημένων αἰδῆσιν ἔχοντος· ἐπειδὴ τε ἐνταῦθα ἐγένοντο, τοῖς βαρβάροις οἱ Ισαυροὶ ἅπαντα ἐδείκνυσαν ὡς ἀνιέναι μὴ βελομένοις ἐδὲν ἂν ἐμπόδιον εἴη, ἀνελθῶσι δὲ πολλὴ ἂν ἐξέσῃ αἰ γένοιτο σφίσιν, ἐδενὸς τοπάρῳ ἀντιστατοῦτος, ταῦτα τε αὐτοῖς ἀπαγγέλλειν Τωτίλα κελεύσαντες, ἀπεπέμψαντο· ἀπερὶ ἐπεὶ ὁ Τωτίλας ἤκουσεν ἡδὴ μὲν πως τῇ ἀγγελίᾳ· ὑποψία δὲ καὶ ὡς ἐς τοὺς Ισαυροὺς ἐχώμους, ἐλὼν αὐτοῖς πρὸς εὐεὶν ἠξίῃ· ἡμέραις τε καὶ πολλαῖς ὕστερον αὐτοῖς οἱ ἄνθρωποι παρ' αὐτὸν ἦγον, ἐπὶ τῷ πρῶτῳ παρακαλουῦντες· καὶ ὅς ἐτέρως δύο ζῶν αὐτοῖς ἐπέμψεν· ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοὶ, ἐς τὸ ἀκριβὲς ἅπαντα διερωτησάμενοι, ἀπαγγείλωσιν· οἱ δὲ ἐς αὐτὸν ἐπαυήκοντες, ἅπαντα ὁμοίως τοῖς προτέροις ἠγγέλλον· ἐν τῶν

D δὲ Ῥωμαῖοι στρατιῶνται πολλοὶ ἐπὶ κατασκοπῇ σελήομβροι,
 ἡ πόλεως ἔ πολλῶ ἀποθαν Γότθοις δέκα ὁδῶ ἴσιν ἐντυ-
 χον ἕς δὴ ἐλόντες, παρὰ τὴ Βέσσαν δι' αὐτῶν ἄγασσι. καὶ ὁ μὲν
 ἀνεπύνθανετο τέπον δὴ πῶν βαρβάρων, ὃ, τί ποτε ὁ Τωτί-
 λας ἔλασσοιτο· οἱ δὲ Γότθοι ἐν ἐλπίδι ἔφασαν εἶναι, πῶν τι-
 νας σφίσιν Ἰσαύρων ἐνδῶσειν τὴ πόλιν· ἥδη δ' ἔκπυσον ἐς τὴ
 βαρβάρων πολλὰς ἐγεγονέι. ἀλλὰ καὶ ταῦτα Βέσας τε Ἐ Κώ-
 νων ἀκίσσαντες, ἐν τε ὀλιγωρίᾳ πολλῇ ἔχον, καὶ αὐτὶ ἐν ἔσο-
 πῶ ἐδεμίαν πεποιίωτο. καὶ τρίτον ἐν Ἰσαυροὶ Τωτίλα ἐσθ-
 λιν ἐλθόντες, ἐς τὸ ἔργον τὴ ἀνδρα ἐνῆγον. ὁ δὲ ἄλλως τε ζυῖ

pag. 513.

Totilas Ro-
mam capit.

ἐς τὴν δὲ ἡμῖν ἐνδιδόναι τὴν ἡμέραν ἐγνώκατε· οἱ δὲ ἡμᾶς
 Ρώμῃ τε αὐτῇ καὶ Σπολιτίῳ ἐδέξαντο· διόπερ ὑμεῖς μὲν ἐν
 οἰκείων λόγῳ γεγέννησθε· ἔτοι δὲ Γότθοις φίλοι τε (ὡς τὸ εἰ-
 κὸς) καὶ συγγενεῖς γεγεννημένοι, τὰς ὑμετέρας ἀρχὰς τὸ λοι-
 πὸν ἔχουσιν· οἱ μὲν οὖν πατρίκιοι ταῦτα ἀκισσάντες, σιω-
 πῇ εἶχοντο. Πελάγιος δὲ Τωτίλῳ ὑπὲρ ἀνδρῶν ἐπταικότων
 τε καὶ δεδυσχηκότων παραιτέμμενος, ἐκέτι ἀνίη, ἕως αὐτὰς
 φιλανθρωπίας ὑποσχεσθαι ποιοσάμενος ἀπεπέμψατο.

Ἐπειτα δὲ Πελάγιόν τε καὶ τῷ ἐν Ρώμῃ ῥητόρων ἓνα,
 Θεόδωρον ὄνομα, πρέσβεις ἐς βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἐσελθόν-
 τας αὐτὰς δευνοτάτοις καταλαβὼν, ὅτι τε δυνόα ἐς αὐ-
 τὸν χρήσονται, καὶ ἀνασρέφειν ὅτι τάχιστα ἐς τὴν Ἰτα-
 λίαν ἐν αὐτοῦ ἔξωσιν· ἐπέσελλέ τε αὐτοῖς τὴν εἰρήνην
 οἱ παντὶ δένοι παρὰ βασιλέως πορεύεσθαι· ὅπως δὲ μὴ
 αὐτὸς ἀναγκάζεται Ρώμην, ἐς ἑδάφος καθελὼν ξύμπα-
 σαν, καὶ τὰς ἐκ τῆς συγκλήτης διαφθείρας βελῆς, ἐς Ἰλλυ-
 ρίους τὸν πόλεμον ἄγειν· καὶ γράμματα δὲ Ἰουστινιανῷ βασι-
 λεὶ ἔγραψεν· ἥδη μὲν αὖ βασιλεὺς ἠκηκόει τὰ ἐν Ἰταλίᾳ
 ξυμπεπποκότε· ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ πρέσβεις παρ' αὐτὸν ἦλθον,
 ἀπήγγειλαν ὅσα ὁ Τωτίλας σφίσιν ἐπέσελλε, καὶ τὴν ἐπι-
 σολὴν ἐνεχειρίσαν· ἐδήλα δὲ ἡ γραφὴ ταῦτα· ὅσα μὲν ἐν
 Ρωμαίων τῇ πόλει γενέσθαι ξυνέβη, ἐπεὶ μεμαθηκέναι
 σέ ἅπαντα οἱ μαι, σιωπᾷ ἔγνωκα· ὧν δὲ ἕνεκα τὰς πρέσ-
 βεις ἀπέσταλκα τὰς δε, αὐτίκα εἶση· αἰτέμεθα τὸ ἐκ τῆς
 εἰρήνης ἀγαθὰ σέ τε προσίεσθαι αὐτὸν, καὶ ἡμῖν συγχω-
 ρεῖν· ὥνπερ μνημεῖά τε καὶ παραδείγματα κάλλιστα ἔχομεν
 Ἀνασάσιον τε καὶ Θεόδωρον· οἱ βεβασιλεύοντες μὲν ἐ πολ-
 λῷ πρότερον, εἰρήνης δὲ καὶ ἀγαθῶν παραγμάτων ἅπαντα
 ἐνεπλήσαντο τὸν κατ' αὐτὰς χρόνον· ὧν γάρ σοι ταῦτα ποτε
 βυλομένη εἴη, πατήρ τε αὖ ἐμὸς εἰκότως καλοῖο, καὶ ξυμ-
 μάχης ἡμᾶς ἐφ' ἧς αὖ βέλοιο, πολιοπὸν ἔξεις· ταῦτα ἐπεὶ
 βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἀπεπεχθέντα εἶδε, καὶ τῷ πρέσβειν τὰς
 λόγους ἅπαντας ἠκισεν· ἀπεπέμψατο αὐτὰς αὐτίκα δὴ μάλα, τὸ τότε μόνον αὐτοῖς ὑποκρινάμενος, ὅτι Τωτί-
 λα γράψας, ὅτι δὴ αὐτοκράτωρ τῆς πόλεως πεποιήται Βελισάριος· κέρως τε δὲ τὸ ἐκεῖνος εἶη τὰ πρὸς Τωτί-
 λαν ὅπως βέλοιο διοικήσασθαι.

Alatum, voluistis ad hanc diem concedere; Edit. Paris.
 hi vero nos ipsius Romae & Spoletii fecerunt pag. 516.
 compotes. Quare vos servi estote; dum hi
 Gotthis amicitia ac necessitudine juncti, ma-
 gistratus vestros merito obtinebunt. Hæc
 audita Patricii ferebant silentio: at Pela-
 gius lapsos infelices a Totila deprecari non
 abstitit, donec ille eos remisit, promissa
 clementia erectos.

A Pelagio mi-
 tigatur.

Deinde ad Justinianum Augustum Lega-
 tos misit, Pelagium ac Romanum Causi-
 dicum Theodorum, gravissimo devinctos
 jurejurando, fore ut sibi præstarent bene-
 volentiam, & in Italiam quamprimum
 redire satagerent. Porro mandavit, vi-
 res omnes intenderent ad impetrandam
 sibi pacem ab Imperatore; ne Ro-
 mam funditus exscindere, & sublato in-
 terne Senatu, bellum portare in
 Illyricum cogeretur: litteras etiam dedit
 ad Imperatorem, jam de rebus Italiae
 certiores factum. Legati cum ad ipsum
 venissent, quæ habebant a Totila man-
 data exposuerunt, & litteras reddiderunt,
 in hanc sententiam scriptas. Quoniam quæ
 Romæ contigerint, tibi plane esse comperta
 arbitror, ea silentio præterire constitui. Jam
 vero intelliges hujus causam legationis. Peti-
 mus ut pacis commoda & amplectaris ipse, &
 nobis concedas: quorum monumenta atque
 exempla præclarissima nobis suppeditant Ana-
 stasius ac Theodericus: qui nuper ita regna-
 runt, ut pace & felicitate ætatem suam imple-
 verint. Hoc tibi si collibitum erit, merito pater
 meus vocaberis; ac nos deinceps in quemcumque
 voles, habebis armorum socios. His lectis, &
 quæcumque Oratores afferbant, auditis
 confestim illos Justinianus Augustus remisit,
 neque aliud tunc respondit ipsis, Totilæ-
 que rescriptis, nisi Belisarium belli Im-
 peratorem esse, & propterea componere
 posse cum Totila arbitrato suo.

Ad Imperato-
 rem Legatos
 mittit.

Ejus epistola.

Legati ad Be-
 lisarium re-
 missi.

CAPUT XXII.

Tullianus in Lucania Gothos fundit. Belisarius per litteras Totilam revocat ab ex-
 scindenda Romæ consilio. Totilas Romam penitus vacuum relinquit. Joannes Hy-
 druntem se recipit. Tullianus deseritur.

ΕΝ ᾧ δὲ οἱ πρέσβεις ἔτοι ἐκ Βυζαντίου καὶ αὐτοῖς ἐς Ἰτα-
 λίαν ἐσελθόντες, ἐν τῷ Λουκανίῳ τὰς ξυμμάχων
 γενέσθαι. Τυλλιανὸς τὰς ἐκεῖνη ἀγροίας ἀγέρας, καὶ εἰσο-
 δὸν σενωτάτῳ ἔσαν ἐφύλασσαν, ὅπως μὴ οἱ πολέμοιοι κακέρ-
 γησοντες ἴοιεν ἐς τὰ ἐπὶ Λουκανίας χωρία. καὶ Ἀνθῶ αὐτοῖς
 τελακόσιοι συνεφύλασσαν, ἕως περ Ἰωάννης ἐνταῦθα δευθέν-
 τι Τυλλιανῷ ὑπολιπὼν πρότερον ἐτυχὼν ἀγαθοὶ ὧν οἱ βάρ-
 βαροι ἔτοι μάχεσθαι ἐν δυχωρίαις πάντων μάλιστα. ἅπερ
 ἐπεὶ ὁ Τωτίλας ἔμαθε, Γότθοις μὲν ἐς τὸ ἔργον * καθεῖναι,
 ἅξυμφορον ὦπὸ εἶναι ἀγροίκων δὲ πλῆθος ἀγέρας, Γότθων
 τε ξυμπεμψας αὐτοῖς ὀλίγους τινὰς, ἐκέλευε τὸ εἰσὶν εἰσελθεῖν
 παντὶ ὑποπειρᾶσθαι. οἱ περ ἐπειδὴ ἀπὸ ἡλίου ξυνέμιξαν, ὧ-
 θισμὸς μὲν ἀμφοτέρων πολὺς ἐγεγόνει. Ἀνθῶ τῇ σφετέρᾳ
 ἀρετῇ, ἅμα δὲ καὶ τῇ δυχωρίας σφίσι ξυλλαμβανέσσης, ξυμ-
 ποῖς ἀμφὶ Τυλλιανὸν ἀγροίκοις τὰς ἐναντίας ἐξέβησαν. φόνος
 τε αὐτῶν ἐγεγόνει πολὺς. γυνὲς δὲ ταῦτα ὁ Τωτίλας, ἔγνω μὲν
 Ρώμην καθελεῖν ἐς ἑδάφος, τὰ τε στρατὸς τὸ πλεῖστον ἐνταῦθα
 πη ἀπολιπεῖν τῷ δὲ ἄλλῳ ἐπὶ τῇ Ἰωάννῳ καὶ Λουκανίᾳ εἶναι.
 τὸ μὲν οὖν περιβόλῃ ἐν χωρίοις πολλοῖς πύστρον καθεῖλον,
 Procopius.

* κατεῖναι

DUM hi Legati in Italiam Byzantio re-
 deunt, interea res ita geritur in Lu-
 cania. Tullianus, collectis illius regionis
 agricolis, fauces angustissimas infederat,
 ne Lucaniam hostes infestarent. Custo-
 diam conjuncte agebant Antæ ccc. quos,
 Tulliani rogatu, ibi Joannes ante relique-
 rat. Etenim peritia pugnandi in salebris
 angustisque cunctos antecellunt hi Barbari.
 Quæ cum rescisisset Totilas, si Gotthos
 tantum in illud discrimen mitteret, se
 non ex re facturum duxit. Quare mul-
 titudinem rusticorum contraxit, unaque
 missa exigua Gotthorum manu, viribus
 omnibus tentare aditum jussit. Ubi con-
 gressi sunt, se se diu truserunt invicem.
 Demum Antæ virtute sua, quam situs
 loci difficilis adjuvabat, cum Tulliani
 agricolis, in fugam hostes verterunt, af-
 feceruntque ingenti clade. Cujus allato
 nuntio, statuit Romam solo æquare Toti-
 las, ibique relicta majori parte exercitus,
 cum altera Joannem & Lucanos petere.
 Ergo muros diversis in locis diruit;
 ita ut ruinæ tertiam fere totius ambitus

pag. 517.

Lucaniz res.

Totilas exscin-
 dere Romam
 incipit.

T

Epistola Belisarii.

Edit. Paris. pag. 518.

Roma civibus plane vacua.

Joannes Hydruntem se recigit.

Tullianus deseritur.

pag. 519.

partem efficerent. Aedificia quoque pulcherrima ac magnificentissima delere flammis parabat, & mutare Romam in gregum pascua; cum factus certior Belisarius, ad ipsum Oratores & litteras misit. Illi ad Totilam introducti, exposita legationis causa, litteras reddiderunt, quarum sententia hæc fere erat. Ut inventum virorum est cordatorum ac vitæ civilis intelligentium, ornamenta urbibus nova addere; sic ea, quæ extant, abolere, nota est propria stultorum; quos non pudeat ejusmodi monumentum naturæ suæ posteritati relinquere. Romam autem cunctis urbibus, quæ sub Sole sunt, magnitudine & dignitate præstare in confesso est. Haud enim unius viri opibus extructa fuit, nec brevis temporis beneficio tam ampla splendidaque evasit: Sed multi Imperatores, & præstantissimorum virorum catervæ plurimæ, & longa dies, & immensæ divitiæ, hæc ex universo terrarum Orbe cum alia qualibet, tum architectos atque opifices coegerunt; itaque urbe, qualem vides, paulatim edificata, virtutis omnium monumenta posteris reliquerunt. Quare si quam acceperint hæc injuriam, ea graviter in ætates omnes redundare videbitur, nec immerito. Nam & majoribus virtutis memoriam, & posteris voluptatem ea spectandi opera adimet. Quæ cum ita sint; probe teneas velim, necesse esse horum alterum fiat: vel hujus belli victoriam tibi præcipiat Imperator, vel eam forte adipiscaris. Si viceris; Roma excisa, non alienam urbem perdidideris, præclare vir, sed tuam: eadem servata, augeberis procul dubio possessione omnium præstantissima. Sin deterior fortuna tibi inciderit; manente Roma, non parva tibi gratia apud victorem manebit: ea deleta, nullus erit reliquus clementiæ locus. Præterea nihil emolumentum ceperis ex tali facto. Huic demum consentanea de te erit apud mortales omnes opinio: quæ jam tibi impendet in utramque parata partem. Etenim qualia sunt acta Principum; tale ipsi nomen ex iis ferant necesse est. Hæc scripsit Belisarius. Totilas vero perlecta sæpe epistola, & accurate perpensa admonitione, dedit manus, nec Romam multare institit. Sua voluntate Belisario significata, illico Oratores remisit, & maximam copiarum partem exstadiis procul ab urbe ad Occasum castra metatum in Algido, stativa habere jussit; ut Belisarius nullam erumpendi Portu facultatem haberet. Ipse reliquum exercitum adversus Joannem & Lucanos duxit. Romanos Senatores secum habens, cæteros cives omnes cum uxoribus liberisque in Campaniam misit, nec Romæ quemquam morari passus, urbem reliquit penitus vacuum.

Ubi Joanni renuntiatum est adversus ipsum tendere Totilam; diutius in Apulia morari noluit: at cursu recepit se se Hydruntem. Abducti in Campaniam Patricii, quosdam e suis domesticis in Lucaniam miserunt de sententia Totilæ, suisque villicis imperarunt, ut cæpto abisterent, & agros de more colerent; quos in potestatem dominorum reddituros significabant. Illi, deserto Romano exercitu, in agris quieverunt: Tullianus aufugit: Antæ trecenti ad Joannem se retulerunt: atque ita quidquid est citra sinum Jonium, præter Hydruntem, in Gotthorum ac Totilæ ditionem iterum venit. Jam plenæ fiducia Barbari, manipulatim sparsi hac illac circumcursabant. Monitus Joannes, in eos numerosam emisit suorum manum: qui facto in hostes improvise impetu, multos interemerunt. Hinc Totilas affectus metu, suos omnes colligit, & ad montem

ἄσπον ἐς τριτημόριον τῆς παντὸς μάλης. ἐμπιπρᾶν δὲ καὶ ἡ οἰκοδομιῶν τὰ κάλλιστά τε & ἀξιολογώτατα ἐμελλε, Ρώμῃ τε μηλόβοτον καταστήσασθαι. ἀλλὰ Βελισάριος μαθὼν, πρέσβεις τε καὶ γράμματα παρ' αὐτὸν ἐπέμψεν. οἱ περὶ ἐπειδὴ Τωτίλα ἐς ὅφιν ἦλθον, εἰπόν τε ὡς ἐνεκα ἠκούον, καὶ τὰ γράμματα ἐνεχείρισαν. ἐδήλα δὲ ἡ γραφή ταῦτα. Πόλεων μὲν κάλλη ἐκόντα ἐργάζεσθαι, ἀνθρώπων ἀνφρονίμων δὴρήματα εἶναι, καὶ πολιτικῶς βιωτέων ἐπισαμένων. ὄντα δ' ἀφανίζεσθαι γὰρ ἀζωόντων εἰκὼν, καὶ γνώρισμα τοῦ τ' αὐτῶ φύσεως ἐκ αἰχμηομένων χρόνων τῶ ὑσέρῳ ἀπολιπεῖν. Ρώμῃ μὲν τοι πόλεων ἀπασῶν, ὅσαι ὑφ' ἡλίου τυγχάνουσιν εἶσαι, μεγίστη τε καὶ ἀξιολογώτατη ὁμολόγηται εἶναι. ἐδὲ δὲ ἀνδρὸς ἐνὸς ἀρετῇ ἐργασαί, ἐδὲ χρόνε βραχείος διωάμει ἐς τόσον μεγέθους τε καὶ κάλλους ἀφίκεται. ἀλλὰ βασιλέων μὲν πλεῖτος, ἀνδρῶν δὲ ἀρίστων ζυμμοεῖαι πολλαί, χρόνε τε μῆκος, καὶ πλεῖτος ὅξυστος ὑπερβολή, τότε ἄλλα πάντα ἐκ πάσης τ' γῆς, καὶ τεχνίτας ἀνθρώπους ἐνταῦθα ζυωαγαγεῖν ἵχουσιν. ἔπο τε τ' πόλιν τοιαύτην, οἱ ἀν περὶ ὁρᾶς, καταβραχυ τεκτῆν ἄνθρωποι, μνημεῖα τ' πάντων ἀρετῆς τοῖς ἐπιγενησομένοις ἀπέλιπον. ὥς τε ἡ ἐς ταῦτα ἐπήρεια, εἰκότως αὐτὸν ἀδίκημα μέγα ἐς τὸς ἀνθρώπους τῆς παντὸς αἰῶνος δόξειν εἶναι. ἀφαιρεῖται δὲ τὸς μὲν προγεγενημένους τ' τ' ἀρετῆς μνημῶν, τὸς δὲ ὑσέρον ἐπιγενησομένους τ' ἔργων τ' θείων. τῶν τ' τοιαύτων ὄντων ἐκείνο δὲ ἴσθι, ὡς δυοῖν ἀνάγκη τὸ ἕτερον εἶναι ἢ τὸν ἡσσηθήσῃ βασιλέως ἐν τῇδε τῇ πόλει. ἢ περιέσῃ, αὐτὸν πωτόχοι. ὡς μὲν ἐν νικῆς, Ρώμῃ τε καὶ δελῶν, καὶ ἐτέρων τε, ἀλλὰ τ' σαυτῆ ἀπολωλεκῶς αὐτῷ, ὡς βέλτιστε εἴης. καὶ ἄφουλάξας, καὶ ἡμέτεροι (ὡς τὸ εἰκός) τ' πάντων κάλλιστον πλεῖσσις. ὡς δὲ γε τ' χεῖρα σοι τύχῃ κληρῶσθαι ζυμβαῖν. σῶσαντε μὲν Ρώμῃ, χάρις αὐτῷ σῶσιτο παρὰ τῶ νενικηκότι πολλή. ἄφουδραντι δὲ, φιλανθρωπίας τε ἐδὲ εἰς ἐτι λελείπει λόγος, καὶ προσέειπε τὸ μηδὲν τῶ ἔργῳ ἀπόνασθαι καταλήπει δὲ σε δόξα τ' πράξεως ἀξία πρὸς πάντων ἀνθρώπων, ἢ περ ἐφ' ἐκάτερά σοι τ' γνώμης ἐτοίμως ἐσηκον. ὅποια δὲ αὐτῷ τ' ἀρχόντων τὰ ἔργα εἴη, τοιαῦτον ἀνάγκη καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ὄνομα φέρεσθαι. τοσαῦτα μὲν Βελισάριος ἐγράφε. Τωτίλας δὲ πολλὰς ἀναλεξάμενος τ' ἐπιστολῶν, καὶ τ' παραινεσεως ἐς τὸ ἀκρεβὲς πεπονημένος τ' μάθῃσιν, ἐπέσθη τε, καὶ Ρώμῃ ἐργάσατο ἄχαρι περαιτέρω ἐδέν. σημήνας δὲ Βελισαρίῳ τ' αὐτῷ γνώμῃ, τὸς πρέσβεις δὲ θυὸς ἀπεπέμψατο. καὶ τ' μὲν στρατῷ τὸ πλεῖστον μέρος Ρώμης ἐ πολλῶ ἀποδέν, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ σαδίων εἰκοσι καὶ ἑκατὶ ἐς τὰ πρὸς δύοντα ἥλιον ἐν στρατοπέδῳ σαμένους ἐν χωρίῳ Αλγιδόνι, ἐκέλευεν ἡσυχῇ μένειν. ὅπως δὲ μηδεμιᾷ μηχανῇ δυνατὰ εἴη τοῖς ἀμφὶ Βελισαρίον ἐξωπῇ τ' πόρτε εἶναι. αὐτὸς δὲ ζὺν τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἐπὶ τῷ Ἰωάννῳ καὶ Λοκανῶς ἦει. Ρωμαίων μὲν τοι τὸς μὲν ἐκ τ' ζυγκλήτης βελῆς ζὺν αὐτῷ εἶχε τὸς δὲ ἄλλας ἀπαντας ζὺν τε γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐσελεν ἐς τὰ ἐπὶ Καμπανίας χωρία, ἐν Ρώμῃ ἀνθρώπων ἐδὲνα εἰσας, ἀλλ' ἔρημον αὐτὸν τοπαράπαν ἀπολιπών.

Ἰωάννης δὲ Τωτίλαν οἱ ἐπείναι μαθὼν, μένειν ἐπὶ τ' Ἀπελῆας ἐκέτι ἤξει, ἀλλ' ἐς τ' δρυῶντα δρόμῳ ἀφίκετο. τῷ τε πατρικίῳ οἱ ἐς Καμπανίαν ἀγόμενοι ἐς Λοκανῶς πέμψαντες τ' οἱ κείων τινάς, Τωτίλα γνώμῃ τὸς σφετέρους ἀγροίκας ἐκέλευεν μεδίεσθαι μὲν τ' πρασομένων, τὸς δὲ ἀγρὸς γεωργεῖν ἢ περ εἰώθεισαν εἶσθαι. δὲ αὐτὸς ἀπὸ γυγελόν τ' κεντημένων. οἱ δὲ ἀπετάξαντο μὲν τ' Ρωμαίων στρατῷ, ἐν δὲ τοῖς ἀγροῖς ἡσυχῇ ἔμμενον. Τελλιανὸς τε φυγῶν ὡχέτο, καὶ οἱ τελακόσιοι Ἀνταὶ παρὰ τ' Ἰωάννῳ ἀναχωρεῖν ἐγνωσαν. ἔπο μὲν ἀπαντα τὰ ἐντὸς κόλπῃ τ' Ἰονίῃ, πλὴν τῶ δρυῶντος. θαρσοῦντες δὲ ἡδὴ οἱ βάρβαροι, καὶ καὶ ζυμμοεῖας σκεδανύμενοι, περιέσσαν κύκλῳ ἀπαντα. ὅπερ Ἰωάννης μαθὼν, τ' οἱ ἐπομένων πολλὰς ἐπ' αὐτὸς ἐπέμψεν. οἱ δὲ τοῖς πολεμίοις ἀπροσδοκῆτοι ἐπιστασόντες, πολλὰς ἐκτεῖναν. ὅς ἀπ' αὐτῶ

Acherontis,
cast.

validum præsidium reliquit : itaque securi jam Calabri universi, defectionem a Gotthis moliti sunt. Sed hæc hæc hactenus. Totilas vero cum in Lucania castellum cepisset munitissimum, Calabriaeque finitimum, quod Acherontidem Romani vocant; ac virorum non minus CD. ibi præsidium collocasset, cum reliquis copiis petere Ravennam intendit, relictis in Campania nonnullis Barbaris, quibus illic agentium Senatorum Romanorum custodiam demandaverat.

καταλαβὼν ἐχυρώτατον, ἀρχιστὰ πη τῷ Καλαβρίας ὁρίων κείμενον, ὅπερ Αἰχερόντιδα καλεῖσι Ρωμαῖοι, ἐνταῦθα τε φυλακτῆριον ἀνδρῶν ἐχῆσαν ἢ τετρακοσίων κατασησάμενος, αὐτὸς ξυὺ τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἐπὶ Ράβενναν ἦεν, τῷ βαρβάρων τινὰς ἀπολιπὼν ἐς τὰ ἐπὶ Καμπανίας χωρία, οἷς περὶ Ρωμαίων ἐπέκειτο φυλακὴ, τῷ ἐκ τῆς ξυγκλήτης βουλῆς ἐνταῦθα ὄντων.

CAPUT XXIV.

Romam recipit munitque Belisarius. Totilam fortissime repellit. Gotthi Regi suo temeritatem exprobrant. Tibur concedunt.

Edit. Paris.
pag. 521.
Belisarius Ro-
mam munit.

TUNC Belisarius sapienti ductus audacia, consilium cepit, quod quidem spectantibus audientibusque insanum initio visum est; sed in grande & mirifice excellens virtutis facinus erupit. Paucis enim militibus ad Portus custodiam relictis, ipse cum cæteris copiis Romam se contulit, in animo habens, omni ope & opera sibi illam asserere. Cum autem quidquid muri dirutum a Totila fuerat, brevi tempore reficere non posset, hac arte usus est. Lapides, qui erant in proximo, collegit, ac tumultuario opere composuit, nulla reindita, qua vincirentur: quippe quod nec calcem, neque aliud quidquam ejusmodi in promptu haberet: idque unum egit, ut speciem ædificii servaret in opere: quod & magna palorum vi foris munit; cum antea fossam perpetuam mœnibus, ut in superioribus libris dictum est, circumdedit. In id universo exercitu totis viribus incumbente, intra dies viginti quinque eo modo instauratus est murus, ubicumque excisus fuerat. Tum Romani, quotquot urbem circumcolebant, eo cojerunt, impulsu Romæ manendi studio, & annonæ, qua hæcenus indiguerant, parata ibi copia a Belisario: qui naves quamplurimas omni re cibaria plenas amne Romam induxerat.

Cives multi
redeunt.Totilas Ro-
mam petit.

His Totilas auditis, confestim movit cum universo exercitu, & Belisarium urbemque petiit, antequam Belisarius murorum portis aptare valvas potuisset. Nam Totilas eas omnes sustulerat, quas Belisarius a fabris inops compingere ante ejus adventum nequiverat. Jam urbi proximus Barbarorum exercitus, castris ad fluvium Tiberim positus, noctem egit. Postridie, primo Sole, vehementi ira accensi, tumultuose mœnibus circumfunduntur. Belisarius pugnacissimorum militum delectu habito, illos valvarum loco ad portas obicit: reliquis imperat, ut desuper e muro pro virili parte aggressores propulsent. Asperrime pugnatum est. Cum enim principio sperassent Barbari, fore ut urbem primo statim clamore caperent; deinde in ipsa re obicem nacti, & a Romanis fortissime repulsi, acrius instabant, ira animos ad majora viribus audenda excitante: Romani præter opinionem resistebant, ac ueniente ipsis, ut par erat, discrimine. Ingenti strage edita Barbarorum, quippe qui telis peterentur a vertice, cum utrique labore & duriori contentione fatiscerent, coeptum mane certamen nox diremit. Offusis jam tenebris, Barbari suis

Pugna.

pag. 522.
Gotthorum
clades.

A ἐπενόει τὰδε. ὁποτεμὼν ἀπὸ τῆς ἄλλης πόλεως τὴν τῆς ἰδμῆ μοῖραν, τειχίσματι τε αὐτῷ περιέβαλεν ἐκ θατέρῃ τῆς θαλάσσης μέρης, ἀχελὺς ἕτερον, καὶ τὰ φρον βαθεῖαν ἀμφὶ τὸ τεῖχος ἀρύσας. ἐνταῦθα τε καὶ Ταραντίνους μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὰ ἐκείνη χωρία ὥκουσιν ξυνήγαγε, καὶ φυλακῇ αὐτοῖς λόγους ἀξίαν ἐλείπετο. ταύτην τε Καλαβροὶ ἅπαντες ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ἡδὴ γενόμενοι Γότθων ἐς ἀπόσασιν εἶδον ταῦτα μὲν ἐφ' ἑρέτο τῇδε. Τωτίλας δὲ φρέρον ἐν Λόλυκῳ

ὄρυσεν

ἀποσασί

BELISARIO δὲ τόλμα προμηθῆς τότε γέγονεν, ἀρχὴν μὲν μανιώδης δόξασα εἶναι τοῖς τε ὁρώσι καὶ ἀκούσι πρῶτον. ἐκβᾶσα δὲ ἐς ἀρετὴν ἔργον ὑψηλὸν τε καὶ δαιμονίως ὑπέρογκον. τῷ δὲ στρατιωτῶν ὀλίγους τινὰς φρερὰς ἕνεκα τὸν πόρτῳ ἀπολιπὼν, αὐτὸς ξυὺ τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἐς Ρώμην ἦλθε, προαποιεῖσθαι τε αὐτὸν δένει παντὶ ἡθέλεν. ἐπεὶ ὅτι οἷός τε τῷ, ὅσα κατελὼν τὴν περιβολὴν Τωτίλας ἔτυχε, βραχεὶ ἀνοικοδομησάσθαι χρόνῳ, ἐποίει τὰδε. λίθους ἀρχιστὰ πη ὄντας ξυναγαγὼν, ἐπ' ἀλλήλους ἐδόντι κόσμῳ ξυνέβαλεν, ἐδὲν παραπάνω ἐντὸς ἔχοντες ἐπεὶ ἐδὲ τί τάνων ἐδὲ τι ἄλλο ποιεῖτον ἐν παρασκευῇ εἶχεν ἀλλ' ὅπως μόνον τὸ τὸ οἰκοδομίας σώζοιτο πρόσωπον σχολόπων τε μέγα τι ζῆμα ἔξωθεν ἵστησιν. ἐτύγχανε καὶ τὰ φρερὰς βαθεῖας ἀμφὶ τὴν περιβολὴν ὅλον ὀρύξας πρότερον, ὥσπερ μοι ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ἐρρήθη. παντὸς δὲ τῆς στρατῆς προθυμίας τῇ πάσῃ ταῦτα ἐργάζομενα, πέντε καὶ εἰκοσιν ἡμερῶν, ὅσα τῆς περιβολῆς καθήρητο, τῷ τῷ πρῶτῳ τετέλεστο. τῇ τε Ρωμαίων ὅσοι ἀμφὶ τὰ ἐκείνη χωρία ὥκουσιν, ἐνταῦθα ἡγείροντο, τῆς τε ἐν Ρώμῃ οἰκήσεως ἐπιθυμία, καὶ ὅτι τῷ ἐπιτιθεῖαν τέως σπανίζοντες, ἀφ' ὧν νῦν ἐνταῦθα εἶρον, ὥσπερ Βελισάριος ποιεῖν ἔχουσι. ναῦς ὅτι πλείσας πάντων ἐμπλησάμενος τῷ ἀναγκαίων, ἐς τὰ Ρώμην δὲ τῆς ποταμῆς ἐσχομίσας, εἰσῆξε.

Ταῦτα ἐπεὶ Τωτίλας ἤκουσεν, ἄρας αὐτίκα παντὶ τῷ στρατῷ, ἐπὶ Βελισαρίῳ τε καὶ πόλιν ἦλθεν, ἔπαυ Βελισαρίῳ τὰς πύλας ἐναρμύσασθαι τῇ περιβολῇ ἡρῶσαντος. πάσας δὲ τὰς φρερὰς Τωτίλας ἔτυχε, ὥσπερ ἐκ τῆς τεχνικῆς τῶν ἀπορίας Βελισαρίος τεκτὴν ἄμενος. ἐπεὶ δὲ οἱ τῷ βαρβάρων στρατὸς ἀρχὴ ἐγένετο, τότε μὲν ἐν στρατοπέδῳ ἀμεινοὶ νύκτισαντο παρὰ τὸν Τίβεριν ποταμὸν. ἡμέρᾳ δὲ τῇ ἐπιγενομένη, ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι, θυμῷ τε πολλῷ καὶ θυρόβῳ ἐχόμενοι, ἀμφὶ τὸ τεῖχος ἦσαν. Βελισάριος δὲ τῷ μὲν στρατιωτῶν τῶν μαχιμωτάτων ἀπολεξάμενος, ἐς τὴν χώραν τῷ πυλῶν ἔστησε. τῶν δὲ λοιπῶν ἀνάθεν ἀπὸ τῆς περιβολῆς ἀμύνεσθαι τῶν ἐπιόντων πάσῃ δυνάμει ἐκέλευε. γέγονε τοίνυν κρατερὰ μάχη. οἱ δὲ βαρβάροι τὰ μὲν πρῶτα ἐλπίδα εἶχον αὐτοβοεῖ τὴν πόλιν αἰρήσειν. τῶν δὲ πράγματος σφίσι συναντισταυῶτος, καὶ τῷ Ρωμαίων ἡχυρότατα ἀμυνόμενων, ὀργῇ καὶ θυμῷ τοῖς πολεμίοις ἐπέκειντο, τῶν θυμῶν σφῶς παρὰ δυνάμιν ἐς τὴν ὀλομίαν ὀρμῶντος. οἱ τε Ρωμαῖοι παρὰ δόξαν ἀντείχοντο τὴν κινδύνε, ὥς τὸ εἶδος, ἐς τὴν δὲ ψυχὴν ἐναγόντος, καὶ γέγονε φόνος τῶν βαρβάρων, ὥς ἀφ' ὑψηλῆς βαλλομένων, πολὺς κόσμος περὶ τὴν καὶ τὰ λαιπυρία τὰ στρατεύματα ἐκάπερα εἶχοντο, καὶ ἡ μάχη πρῶτ' ἀρξάμενη, ἐτελεύτα ἐς νύκτα. ἐπεὶ τε ξυνισκόταξεν ἡδὴ οἱ μὲν βαρβάροι ἐν τοῖς

στρατοπέδοις γένετο, ἐνυκτέρουσαν, τὴν ἐν σφίσι τραυματίων ἐπιμελόμενοι. Ῥωμαίων δ' οἱ μὲν ἄλλοι ἐν τῇ περιβολῇ φυλακὴν ἔχοντες, οἱ δ' ἀνδρείας πέρι μάλιστ' πάντων δι' ἔχοντες, ἐκ περιβοῆς τὰς τ' πυλῶν κώρας ἐφύλασσον, ἑβόλας ἐμπροσθεν πολλὰς θέμενοι, ὅπως μὴ εἰς ἐπιδρομὴς οἱ πολέμοι ἐπὶ σφῶν ἴωσιν. οἱ δ' ἐτρίβοι τοιοῖ δὲ εἰσιν. σκολόπων τεττάρων ἰσομήκων, μάλιστ' αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας ἐναρμολύμενοι, τριγώνων χῆμα τὰς αὐτῶν διδείας πανταχόθεν ἐργάζονται, καὶ αὐτὰς ἐς τὴν γῆν ὅπως παρατύχη ῥίπτουσιν. ταῦτα τε τ' σκολόπων οἱ μὲν τρεῖς ἐς τὸ ἑδάφος ἰχυρότατα ἐσῆκασιν πάντες, ὁ δ' ἐλαιομήκος ἀνέχων μόνος, ἐμπόδιον ἀνδράσι τε καὶ ἵπποις ἐσσεῖ γίγνεται. ὅσας δὲ τις τῶν δὴ κυλινδεῖ τ' ἐτρίβον. ὁ μὲν τῶς ἐκ τ' σκολόπων τ' αὐτῶν τ' αἰέρος ὄρθιον κληρωσάμενος χώραν, ἐς τὸ ἑδάφος ἐσῆκεν. ἄλλος δ' ἀντ' αὐτῆς γιγνόμενος ἄνω, τοῖς ἐπὶ ἐναὶ βελομένοις ἐμπόδιον ἐστίν. οἱ μὲν ἐτρίβοι τοιοῖ δὲ εἰσιν. ἐκάτεροι δ' ἔτι μᾶλλον καὶ μάχῃς ὑπὸ λίσσαντο.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ Τωτίλας αὐτὸς παντὶ τῷ στρατῷ τειχομαχεῖν ἐγνώ, οἱ δ' Ῥωμαῖοι ἔσπευον τῇ εἰρημένῃ ἡμύνοντο. καθυπέρτεροι τε τῇ ξυμβολῇ γεγενημένοι, ἐπεξελάθην τοῖς πολεμίοις ἐδάσθησαν, καὶ τ' βαρβάρων ὑποχωρουμένων, διώκοντες τ' Ῥωμαίων τινες, πόρρω πρὸς τ' περιβολὰς ἐγένοντο. ἐς δὴ κυκλώσεσθαι οἱ βάρβαροι ἔμελλον, ὥς μὴ ἀνασφραγεῖν εἰς τὴν πόλιν διωατοὶ εἶεν. ἀλλὰ Βελισάριος (κατενόησε γὰρ τὰ ποιεόμενα) τὴν ἀμφοτέρωθεν πολλὰς ἐνταῦθα εἰλάς, ἔχαστάσθαι τὰς ἀνδράς ἵχυσεν. ἔτι τε ἀποκρυσθέντες οἱ βάρβαροι, ἀνεχώρησαν. πολλὰς μὲν ἀποβεβληκότας τῆς ἐν σφίσι μαχίμων, πλείους δ' ἐτραυματίας ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπαγόμενοι. ἐνταῦθα τε ἡσυχῇ ἔμμενον, τὰ τετραύματα θεραπεύοντες, ἐπὶ ὅσων ἐπιμελόμενοι (πολλὰ γὰρ σφίσι διέφθαρτο ἡδὴ) καὶ τὰ ἄλλα ἐν παρασκευῇ πάσῃ ποιεόμενοι. ἡμέραις δ' ἑπομέναις ὑστερον ἐπὶ τὸν ἐτρίβον ὡς τειχομαχῆσαντες ἦσαν. Ῥωμαῖοι δὲ σφίσι ὑπαντίσσαντες, ἐς χεῖρας ἦλθον. τυχερὴ τινὶ ὁ Τωτίλα σημεῖον φέρων, καιρίαν πληγὴν, αὐτὸς τε τῇ ἵππῃ ἐκπίπτει, ἐπὶ τὸ σημεῖον ἐς τὴν γῆν ἔρριψε. καὶ Ῥωμαίων μὲν ὅσοι ἐς τὰ πρῶτα ἐμάχοντο, ὥρμησαν ὥς τὸ σημεῖον καὶ τὸ νεκρὸν ἀρπασόμενοι. φθάσαντες δ' τ' βαρβάρων οἱ δὲ πολυμότατοι, τὸ τε σημεῖον ἀρπάξουσι, καὶ νεκρὴν χεῖρα τὴν λαίαν ἀποτεμόντες, ξυὼν αὐτοὺς ἐλάβον. φέλλον γὰρ χρυσοῦν ἐπὶ ταύτης ὁ πεπτωκὼς φορῶν ἐτυχε λόγῳ ἄξιον, ὥστε ἐναβρυμῆσθαι τὰς ἐναντίας ἡκιστα ἡδελον. φεύγοντες δὴ λονότι τὴν ἀπὸ τῆς ἔργῃ αἰχμῇ. καὶ ὁ μὲν τ' βαρβάρων στρατὸς, ἐς ὑπαγωγὴν ἐτραπτο ἐδὲν κόσμῳ. Ῥωμαῖοι δ' τὸ μὲν ἄλλο τ' νεκρὴν σῶμα ἐσσύλοντο, τὰς δ' ἐπὶ πολέμους ἐπὶ πλείστον διώκοντες, πολλὰς ἐκτεῖναν, ἐς τὴν πόλιν κακῶν παντάπασιν ἀπαθείς ἦλθον.

Τότε δ' ὅσοι ἐν Γότθοις λόγιμοι ἦσαν, Τωτίλα προσηλθόντες, ἐλοιδοροῦντό τε, καὶ ἀνέδωκεν αὐτοῖς τὴν ἀβελίαν ἀνείδισον, ὅτι δὴ Ῥώμῃ ἐλῶν, ἔτε ξύμπασαν ἐς ἑδάφος κατέειλον, ὅπως μὴ ἐκ τῶν πολεμίων καταληπτὴ εἴη. ἔτε αὐτὸς ἔχεν ἄλλ' ὅπερ πόνῳ τε καὶ χρόνῳ πολλῷ αὐτοῖς ἐργασθὲν ἐτύχε, τῶν λόγων αὐτὸς ἐδὲν ἔχαστα εἰρεῖν. ἔτι τοῖς ἀνδράποισ ἐμπέφυκε πρὸς τὴν παραγμάτων τὰς ἀποβάσεις αἰετὶ τὴν γνώμῃ ρυθμίζειν, καὶ τὴν δόξαν τῆς τύχης ῥόδατι προχωρεῖν, ἀγχιερόφους τε ἀπ' αὐτῶν τὰς μεταβάσεις ποιεῖσθαι τῆς δόξης. διὸ δὴ καὶ Γότθοι δὴ μεροῦνται μὲν τοῖς ἐγχειρήμασι. Τωτίλαν ἐτεθήπενσαν ἴσα Θεῷ, ἀμαχόν τινα καὶ ἀντιπῶν ἀποκαλοῦντες, ὡς καὶ πόλεων τ' ἀλίσκομένων ἐκ μοίρας τινὸς τὰ τεύχη ἔχαστα εἰρεῖν εἶα σφαλέντι. ὥστε ἔρρηθη, λοιδορεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῆς ἐναντίας τ' ἐναγχοῦ σφίσι ἀμφοτέρωθεν εἰρημένων ἀμνημονοῦντες, ἀπὸ τῆς αὐτῶν ἐδεμῖα ὀκνήσει ἰόντες. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ ταῖς αὐτῶν ἐχοῖον τὴν ἐσθλὴν καὶ τοῖς ἀνδράποισ ἐσσεῖ ἀμαρτάνεσθαι. ἐπειδὴ φύσει γίγνεται εἶωθε. Τωτίλας δὲ καὶ οἱ βάρβαροι λύσαντες τὴν προσεδρείαν, ἐς Τίβυρον πόλιν ἀφίκοντο. πᾶσας χεῖρας τῆς Τιβέριδος γέφυρας διελόντες, ὅπως

A in castris pernoctarunt, faucibus curandis intenti: Romani partim pro muro excubabant: alii, iique fortissimi pro portis custodiam per vices agebant, positae ante illas compluribus tribulis, ut incursum hostium morarentur. Porro hæc tribulorum figura est. Extrema palorum quatuor, Tribulorum æqualis plane longitudinis, inter se ita forma, committunt, ut radii ab omni latere formam triangularem efficiant: eos autem humi temere jaciunt. Itaque pali tres solo simul stant firmissime, quartus, qui unus eminet, viros equosque præpedire solet. Et quoties quis tribulum voluit, tum qui erectus erat in cælum palus, consistit humi, & elatus alter in ejus locum, accedere volentibus infestus est. Atque ii quidem sunt tribuli: Sic vero, ut dicebam, utrique noctem post pugnam traduxerunt.

B Postera luce, auso iterum Totila muros copiis omnibus oppugnare, Romani eodem illos modo tuiti, ac jam certamine superiores, in hostem erumpere non dubitarunt. Tum eorum quosdam longius a mœnibus abripuit instandi ardor, subducentibus se se Barbaris. A quibus cum jam essent circumcludendi, ne in urbem redire possent; re Belisarius cognita, eoque missa valida suorum manu, illis salutem attulit. Sic demum repulsi Barbari recesserunt, magno bellicosiorum amisso numero, ac plurimos reducerunt in castra faucios: ubi se se tenuerunt, curantes vulnera, & arma reparantes jam partem maximam fracta, aliaque omnia instruentes. Multis post diebus, muro appropinquarunt, præ se ferentes oppugnationis consilium. Romani obviam effusi, cum illis manus conferuerunt. Forte Totilæ vexillarius lethali plaga excussus equo, humi vexillum abiecit. Mox Romani, quicumque in primis certabant ordinibus, irruere, vexillam abrepturi una cum mortuo. Antevertunt Barbarorum animosissimi, vexillumque auferunt cum Edit. Paris. demortui sinistra manu amputata. Hanc e-pag. 523. nim ille aureo brachiali insigni ornaverant, quo gloriam hostium augere volebant, viantes utique rediturum hinc ad se dedecus. In fugam consternato Barbarorum exercitu, Romani reliquum cadaver spoliarent, atque hostes longe infecuti, cæsis permultis, in urbem omnino incolumes redierunt.

C Tum primores Gotthorum omnes convenere Totilam, eique convitia ingerentes, ore durissimo exprobrarunt imprudentiam: quod Roma potius, nec solo totam æquasset, ne amplius ab hoste posset occupari; neque ipse retinisset: at temere corrupisset laboris sui ac diuturni temporis fructum. Nimirum hoc sunt homines ingenio: sententiam eventis rerum semper accommodant, & mente ad fortunam fluctuantem appulsa, reciproco judiciorum æstu jactantur. Itaque Gotthi, quamdiu Totilæ bene processerunt incæpta, illum tamquam Deum, suspexerunt, invictum & inexpugnabilem prædicantes, cum urbes captas parte murorum aliqua nudari sineret. Semel autem re male gesta, eundem convitiis, ut dictum est, proscindere non sunt veriti, paulo ante dictorum immemores, vel ea potius retexentes. Verum fieri non potest quin his ac similibus peccatis obnoxii sint semper homines, cum ingenito vitio committi soleant. Totilas demum ac Barbari, soluta obsidione, ad urbem Tibur concesserunt, Tiberis pon-

Cæsi iterum Gotthi.

alio Totila

Gotthi Totila exprobrant.

πορομηθεῖς, ἀσφαλεῖς. ὁ μὲν γὰρ παρὰ τὰ καθεστῶτα τολμή-
 σας, ἐννοῖα τῷ δοκοῦντος δρασθεῖς τετίμηται. ὁ δὲ πορομηθεὶς
 γνώμη ἀποκνήσας τὴν κίνδυνον, ἀποτυχών τε, τὴν αἰτίαν ἐ-
 πιπαύεται τῇ ξυμπιπτόντων· καὶ φράξας καὶ νοῦν, εἰδὲν αὐτὸς
 τοῖς γε ἀμαθέσιν ἐργάσασθαι δοκεῖ. χωρὶς δὲ τῶν ἐκ ἐκλο-
 γίζεσθαι, ὅσοι ἐμοὶ χαλεπαίνετε, δι' ὧν ὑμῖν ἀγανακτεῖν
 ξυμβαίνει τὰ νοῦν. ἡ Βελισάριον διδοικηκέναι κατ' ὑμῶν
 οἶδετε, οἳ περ δορυάλωτοι ὄντες καὶ δραπέται γεγεννημένοι, ὑπὲρ
 ἐμοὶ τε στρατηγοῦντι ὅπλα ἀντήραντες, ὑπερβαλέσθαι πολ-
 λάκις αὐτὸν τῷ πολέμῳ δεδοῦκται; ἔτοι εἰ μὲν ἐμῇ ἀρετῇ
 ἐκεῖνα ὑμᾶς εἰργάσθαι ξυνέβη, ταύτῃ ὑμᾶς αἰχμηομένους
 καὶ σιωπᾶν ἐν τοῖς πταίσμασι διὰ τὴν ἀνθρώπων ἐνδυμεμέ-
 νους, ὡς εἰδὲν πέφυκεν ἐφ' ἑαυτῷ μένειν. εἰ δέ τις ὑμῖν τύχη ἐ-
 κείνο τὸ κράτος ἐβράβδυσεν, σέβειν μᾶλλον, ἢ δυσκόλως πρὸς
 αὐτὸν ἔχειν, ὑμῖν ξυνοῖσει, ὡς μὴ προσκεκρηκότες τὴν δι-
 γνωμοσύλῃ μεταμαθεῖν ἀναγκάζηται. καὶ τοι πῶς ἐκ ἀν-
 τὸ τῷ σώφρονος ἔοπε φανεῖν, τίς πολλὰ τε καὶ μεγάλα περι-
 βεβλημένος ὀτυχήματα ἐ πολλῶν ἐμπροσθεν, ἐν βραχεῖ
 τε τανυῷ πταίσαντας, ἔτι δεδοῦκται τὸ φρόνημα, καὶ ἢ ἄλλο
 εἰδὲν τὸ τοιαῦτόν ἐστιν, ἢ ἀπαξιουῖν τε καὶ ἀπαρνεῖσθαι ἀνθρώπου
 εἶναι. τὸ γὰρ ἐν εἰδένι σφάλλεσθαι χρόνον, Θεὸς ἂν μόνος ἰδίῳν γέ-
 νοιτο. τῶν τοῖνυν φημὶ καὶ ἀφεμένους ὑμᾶς, προθυμία
 τῇ πάσῃ ὁμώσει τοῖς ἐν Περυσίᾳ πολεμίοις εἶναι. καὶ ἢ ἐκεῖ-
 νους εἰς ἐλεῖν δυνήσῃται, αὐτοὶς ὑμῖν ἐν καλῷ τὰ τῆς τύχης κεί-
 σεται. τὸ μὲν γὰρ ξυμπεσόν, εἰδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἀποτίηται τί-
 δεσθαι δυνάηται. ὀτυχημάτων δὲ ἄλλων ἐπιγινωμένων τοῖς
 ἐπταικόσι, λελωφικέναι ξυμβαίνει τὴν τὴν κακῶν μνήμην.
 ἔσαι δὲ ὑμῖν ἡ Περυσίας ἐπικράτης εἰδένι πόνος. ὁ Κυπρια-
 νὸς γὰρ, ὃς τὴν ἐνταῦθα Ρωμαίων ἥρχε, τύχη τε καὶ βελαῖς ἡμε-
 τέραις ἐκποδὼν γέγονε· πληθὸς δὲ ἀναρχον, ἄλλως τε καὶ τὴν ἀ-
 ναγκαίων ὑποσπώνον, ἀνδραγαθὶ ζῆσαι ἤκιστα πέφυκεν. καὶ
 μὴν εἰδὲν ὅτι πιδέν τις ἐς ἡμᾶς κακουργήσει· ταῖς τε τῷ ποταμοῦ
 γεφύρας τῶν ἐνεκα καθελεῖν ἐγνωκα, ὡς μή τι πάδοιμι εἰς
 ἐπιδρομῆς ἀποροδόκητον. καὶ ὑπόπτως ξυμβαίνει Βελισαρίον
 τε καὶ Ἰωάννην ἀλλήλοισ ἐῖναι, ὥσπερ καὶ τὴν πεπραγμένων ὁρᾶν
 παρῆσι. γινώμαι γὰρ ἀλλήλοις μαχοῦμαι, καὶ τὴν ἐργων ἐλέγ-
 χονται· ἐκοῦν εἰδὲν πῃ ἀλλήλοισ ἐπιμίσγυνθαι ἐς τόδε τὸ χρό-
 νον δεδοῦκται. ἀναχαιτίζει γὰρ ἐκάτερον ἢ ἐς ἀλλήλους ἀμφοῖν
 ὑποψία. οἷς δ' ἂν αὕτη γένηται, φθόρον τε καὶ ἔχθος ἐπά-
 ναγκες ξυνοικίζεσθαι. ὧν δὴ μεταξὺ ἐπιπεσόντων, γενέσθαι
 τι τὴν δέοντων ἀδυνάτον. τοιαῦτα Γωτίλας εἰπὼν, ἐπὶ Περυ-
 σίαν εἰσῆγε τὸ σράτευμα. ἐνταῦθα τε ἀφικόμενοι, ἀγχι καὶ τῷ
 περιβόλῳ ἐστρατοπεδύσαντο, καὶ ἐγκαθεζόμενοι, ἐς πολιορκίαν

A tuto cauti . Siquidem qui præter morem ac modum ausus quidpiam fuerit , strenuitatis , cuius speciem habet , opinione ornatur : dum cunctator in periculo sapiens , si exciderit cæpto , casus causam & invidiam sustinet : sin rem ex sententia gesserit , nihil fecisse imperitis videtur . Præterea vos , quorquos mihi irati estis , non attenditis quæ tandem offensionis ac doloris causa vobis acciderit . Num Belisarium creditis commendari re modo gesta adversum vos ; qui captivitate elapsi , sumptis armis duce me , bello sæpe vicistis ? Quæ sane si auspiciis virtutis meæ a vobis effecta sunt ; linguas vestras illius reverentia tenere debet , ista ex humanis casibus accedente cogitatione , nihil ita a natura comparatum esse , ut semper in se consistat .

B aliqua vobis Fortuna victoriam illam attulit , rationibus vestris conducit , honore eam potius prosequi , quam animo parum æquo & facili ; ne læsam cogatis oblivisci benignitatis suæ . Et certe qui fieri potest , ut non videantur a moderatione deficere , qui multis ac magnis nuper ausu successibus , levi jam infortunio sic frangantur , & impatientia concidant . Quod utique aliud nihil est , nisi genus nostrum abnuere , & negare nos esse homines ; cum numquam labi unius sit Dei proprium . Vestrum igitur esse ajo , his omissis , hostes , qui Perusiam sunt , ardentissime adoriri . Illis enim sublati , nos in statum optimum fortuna restituet . Infectum quidem fieri numquam potest , quod jam factum sit : sed acerbam sortem expertis nova prosperitas oblivionem inducit calamitatis præteritæ .

C Ceterum nullo negotio Perusiam expugnabitis : quandoquidem Cyprianus , Romanorum urbem illam tenentium Dux , fortunæ ictu & consilio nostro sublatus est . Ductore autem orbata multitudo viriliter non solet facere , præsertim si rei cibariæ penuria laboret . Nec nobis quisquam a tergo infestus erit . Idcirco enim fluminis pontes disieci , ne inopinatis incursibus male acciperemur . Favent etiam mutæ inter Belisarium & Joannem suspiciones : quas ex factis deprehendere licet : cum certo prodantur actis animorum dissidia . Nondum profecto ut vires sociarent adduci potuerunt : eo quod interposita suspicio utrumque reprimat . Quos vero illa semel occupavit , in eorum animis invidia atque odium una habitent necesse est . His demum intercedentibus , nihil ad rem fieri potest .

D Secundum hanc orationem , Totilas Perusiam copias duxit : quo cum pervenissent , proxime muros castra locarunt , & sede fixa , obsidioni se adhibuerunt .

*Edit. Paris.
pag. 526.*

C A P U T XXVI.

Capuæ Romani & Gotthi inopinato confligunt. Gothorum fuga. Joannes Romanas matronas recipit. Totilas in Lucania Joannem aggressus noctu imparatum fugat. Gilacii Armenii interitus.

ΕΝ ᾧ ἔπαυται ἐγὶ νεο τῇδε, ἐν τῷ Ἰωάννῃ Α' χεροντί δα Ε
το φρεῖον πολιορκουῦντι, ἐπεὶ ἐδὲν πρὸ χωρεῖ, ἐννοιά
τις καὶ τόλμα γέγονε, ἢ Ρωμαίων μὲν τ' βελλὺ δρασάσασθαι,
αὐτοῦ ἔκλεος περιβαλέσθαι μέγα τε καὶ ὑπερφυῖς ἐς ἀνδρω-
πας ἅπαντας ἵχουσε. Τωτί λαν ὃ καὶ τ' Γότθων στρατὸν τειχο-
μαχεῖν ἀκέσας ἀμφὶ τ' Ρώμης περίβολον, τ' ἰππέων τὰς δο-
κιμωτάτας ὑπολεξάμενος, τ' πάντων πέρι ἐδὲν ἑπορήθην,
ἐς Καμπανὸς (ἐτε νύκτα ἀνεῖς, ἐτε ἡμέραν) ἦει. Ἐνταῦθα δὲ
αὐτὰς ὑπολιπὼν Τωτί λας ἔτυχον ὅπως ἐπιπρασὼν ἀπορο-
σδόκητος, ἀναρπάσαι τε καὶ δρασάσασθαι τὰς ὑπὸ τ' συγκλή-
τε βελλὺς οἷός τε εἴη ἄτε τ' Ἐνταῦθα χωρεῖν ἀτειχίστων παν-
τάπασιν ὄντων, ξυλωλέχθη ἔκ τ' ὑπὸ τ' ῥέοντος τῶν Τωτί λαν,

INTEREA dum hæc ibi aguntur, Jo-
anni, castellum Acherontidem frustra
obsidenti, audax consilium natum est ;
quo Senatui Romano salutem, & sibi ma-
gnam insignemque apud omnes gloriam pepe-
rit. Certior enim factus Totilam Gotthorum
exercitum oppugnationi murorum Romæ in-
tendere, delecto equitatus flore, nemine
propositi conscio, in Campaniam conten-
dit, neque diem neque noctem intermittens.
Nam cum ejus provinciæ oppida mœnibus
prorsus carerent, illic Totilas Senatum re-
liquerat, ut improvise incurso illum reci-
pere, ac sibi servare posset. Sub idem tem-
pus, veritus Totilas, quod contigit, ne
hostis facta irruptione captivos opprimeret ;

Joannes in
Campaniam
properat.

equitum copias in Campaniam misit : qui cum urbem Minturnas attigissent , cautius se facturos duxerunt , si partem maximam considerent , atque equos , multo viæ labore fessos , curarent : aliquot vero turnas Capuam ac loca circumiecta exploratum mitterent . Porro spatium intercedit stadium trecentorum non amplius . Eos autem exploratores destinarunt , qui equis corporisque viribus integris utebantur . Casu quodam illa die evenit , ut eodem fere tempore Joannis exercitus , & hi Barbari numero C D. Capuam ingrederentur , cum neutri quidquam de alteris prius inaudissent . Certamen atrox repente oritur : primo enim conspectu ad manus ventum . Vi vincunt Romani , ac statim plerisque matant . Pauci Barbari effugium nacti , cursu Minturnas evaserunt : quos ut videre ceteri , partim cruore resperfos , partim tela adhuc ferentes infixæ corporibus , alios mutos , nec quæ sibi accidissent enuntiantes , sed contenta adhuc fuga prodentes metum ; illico incensus equis una evolarunt , reversique ad Totilam , retulerunt hostium multitudinem venisse innumerablem , hoc utique mendacio turpitudini fugæ medentes . Jam ante concesserant in Campaniam milites non minus septuaginta ex eorum numero , qui ad Gotthos defecerant . Hi se se contulerunt ad Joannem : qui paucos quidem Senatores , eorum vero uxores ferme omnes ibi invenit . Et enim capta Roma , plerique viri , ex fuga secuti milites , Portum tenuerunt : universæ scæminæ venerant in manus hostium . Clementinus , Patricius , cum in quodam regionis illius templum perfugisset , Romanum exercitum sequi noluit , Augusti iram merito veritus , quod antea Totilæ & Gotthis castellum Neapoli proximum tradidisset . Orestes , qui Consul Romanus fuerat , cum proxime abesset , equis non suppetentibus , illic invitus restitit . Nec mora : Senatores cum dedititiis militibus septuaginta Joannes in Siciliam misit .

Capuz Gotthos profugit.

Edit. Paris.
pag. 527.

Matronas Romanas recipit.

Totilas Joannem petit.

Totilas dolore , quem his auditis maximum cepit , incensus , eo totus incubuit , ut a Joanne facti pœnas repeteret . Quamobrem adversus illum exercitus partem majorem duxit , relictis ibi ad custodiam nonnullis ex eorum numero , quos ipse ductabat . In Lucania Joannes castra metatus cum suis mille , exploratores præmiserat : omniaque illi itinera a se indagata infederant , ne hostiles copiarum perniciem afferrent . Ac secum reputans Totilas , fieri non posse , ut Joannes in castris sederet , quin haberet speculatores ; itinera consueta deseruit , ac per montes , qui multi in ea sunt regione , iique præcipientes & valde editi , illo perrexit : quod certe nemo suspicari posset ; cum illi montes invii existimentur . Qui illuc a Joanne missi speculatum fuerant , hostilis exercitus in eas partes adventu cognito , etsi nondum satis liquebat ; tamen id , quod consecutum est , veriti , ad Romana & ipsi castra se contulerunt : quo forte noctu pervenere cum Barbaris . Jam Totilas vehementi ira , non consilio ductus , stulti illius impetus animi fructum cepit . Cum enim exercitum decuplo majorem hostico haberet , neque obscurum esset expedire validioribus copiis luce & palam pugnare , ac proinde rem poscere ut hostes diluculo adoriretur , ne in tenebris latere possent ; id ille minime observavit : alioqui videlicet hostes ad unum omnes cepisset indagine : sed

pag. 528.

Α δέσσαντα (ὅπερ ἐγένετο) μή τις τῶν πολεμίων εἰς τὰς αἰχμαλώτους κακῶς ῥήσων ἰοί , σφάτδμα , ἐπὶ Καμπανίας ἰππέων σείλαι . οἱ δὲ ἐπεὶ ἐν Μιντέρνῃ πόλει ἐγένοντο , ἀμεινον σφίσιν ἔδοξεν εἶναι , τὰς μὲν πλείους ἐνταῦθα ἡσυχῇ μένειν , τὴν ἰππων ἐπιμελεῖσθαι κόπων δὲ πολλῶν ἐν ταύτῃ τῇ πορείᾳ σφίσιν ὁμιλῆσαι ξυνέβη , σείλαι δέτινας τὰ ἐν Καπύῃ καὶ σκαφομένους , καὶ τὰ ταύτῃ χωρία . χώρων δὲ ξυμβαίνει εἶναι μεταξὺ καὶ πλεον , καὶ σάδης τετρακοσίας . ὥστε δὴ ἰπποῖς τε σώμασιν ἀκραιφνέσι χρῆσθαι ξυνέτυχε , τὰς ἐπὶ καὶ σκοπῇ ἐπεμψαν . τύχη τέτινι ξυνωλέχθη ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ , ὑπὸ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τότε ξυνὸς τῷ Ιωάννῃ στρατῷ , καὶ τὰς τετρακοσίας ὄντας βαρβάρους ἐν Καπύῃ γενέσθαι , ἐδετέρους τι πρότερον ἐναντίων πέρι ἀκῶσαντας . καὶ μάχη μὲν ἐκ τῶν αἰφνιδίως ἰχυραὶ γίνετο . ἅμα δὲ τῇ ὁφεί , ἐς χεῖρας ἡλθον νικῶσι καὶ καρά- πος Ρωμαῖοι , καὶ τὰς πλείους τῶν πολεμίων δίδυς ἐκτείναν . ὁ- λίγοι τε τῶν βαρβάρων τινὲς φυγεῖν ἰχυσαν καὶ δρόμῳ ἐχόμε- νοι , ἐς Μιντέρναν ἀφίκοιτο . ὥστε ἐπεὶ οἱ ἄλλοι εἶδον τὰς μὲν αἵματι περιρρεμένους , τὰς δὲ καὶ βέλη ἐν τοῖς σώμασιν ἐπι- φέροντας , ἄλλους δὲ ἐτετι φθιγγόμενους , ἐτετι ἀπαγγέλλον- τας τῶν ξυμπεσόντων , ἀλλ' ἐτι τῆς ὑπαγωγῆς ἐχομένους , καὶ τὸ ἐν σφίσιν αὐτοῖς δέος ἐλέγχοντας . αὐτίκα ἐς τὰς ἰππας ἀναθορόντες , ξυνὸς αὐτοῖς ἐφύγον . καὶ παρὰ Τωτίλαν ἐλ- θόντες , πλῆθος ἀμύθητον εἶναι τῶν πολεμίων ἐσήγγελλον . ταύτῃ δηλονότι τῷ ἐκ τῆς φυγῆς αἰχμάλωτοι ἰώμενοι . ἐτύγ- χανον δὲ στρατιῶται Ρωμαῖοι ἐχέοντες , καὶ ἐβδομήκοντα τῶν εἰς Γότθους κτύπο μολιχότων , τὸ πρότερον ἐς τὰ ἐπὶ Καμπανίας χωρία ἰόντες , οἱ περ Ιωάννῃ προχωρεῖν ἐγνωσαν . Ιωάννης μὲν ἄνδρας τε καὶ ἐκ τῆς βελῆς ὀλίγους τινὰς ἐνταῦ- θα ὄρε , γυναῖκας δὲ χεδόν τι ἀπάσας . Ρώμης δὲ ἀλη- σκομένης , πολλοὶ μὲν ἄνδρες , φύλασι τοῖς στρατιώταις ἐπισσώμενοι , ἐς τὸ πόρτον ἀφίκοιτο ταῖς δὲ γυναῖξιν πάσαις ἀ- λῶναι ξυνέβη , Κλημντίνο μὲν τοι , πατερίκιος ἀνὴρ , καὶ φυ- γῶν ἐς τινὰ τῶν ἐκείνῃ νεῶν , τῷ Ρωμαίων στρατῷ ἐπέσθαι ἔδα- μῃ ἰδεῖν . ἐπεὶ φρεῖον , ὃ Νεαπόλεως ἀρχιστῆς , Τωτί- λα τε καὶ Γότθοις ἐνδὺς πρότερον , καὶ βασιλέως (ὡς τὸ εἶκος) ὀργλῶ ἐδίδει . Ὁρίσης τε , ὁ Ρωμαίων γεγωνὸς ὑπατος , ἀρ- χιστῆς μὲν πῇ ἐτύγχανον ὡν , ἰππων δὲ ὑπορία ὡς ἡκιστα ἐδέ- λων αὐτῶν ἔμμε . τὰς μὲν οὖν ἐκ τῆς ξυγκλήτης βελῆς ξυνὸς τοῖς προσκεχωρηκόσιν ἐβδομήκοντα στρατιώταις , ἐς Σικελίαν Ιωάννης δίδυς ἐσεῖλε .

Τωτίλας δὲ ταῦτα ἀκῶσας ἐν πένθει ἐποιεῖτο μεγάλῳ καὶ τίσασαι Ιωάννῃ τῷ ἔργῳ τὰς ἡπείγετο . διὸ δὲ ξυνὸς τῷ πλειο- νί τῷ στρατῷ ἐπ' αὐτῷ ἦεν , οἱ ἐπομένων μοῖραν τινὰ φρεῖας ἐ- νεκα ἐνταῦθα ἀπολιπὼν ἐτύγχανε δὲ Ιωάννης ξυνὸς τοῖς ἀμφ' αὐτὸν , χιλίοις ἔσιν , ἐν Λυκανοῖς στρατόπεδον ποιησάμενος καὶ σκοπὰς τε πρότερον πέμψας , οἱ δὲ ἀπάσας ἐρδυνάμενοι τὰς ὁδούς , ἐφύλασσον , μὴ πολεμίων στρατὸς κακῶς ῥήσων ἐπ' αὐτὰς ἰοί . ἐν ᾧ τε τὸ τοῖστον ὁ Τωτίλας ἔχων , ὅτι δὲ ἐχέον τε ἔστι , κατασκόπων χωρίοις , τὰς ἀμφὶ τῷ Ιωάννῃ ἐν τῷ στρα- τοπέδῳ καθεῖσθαι , τὰς ξυνειδισμένας ὁδούς ἐκλιπὼν , δὲ τῷ ὁρῶν , ὅπερ ἐνταῦθα πολλὰ κρημνώδη τε καὶ ὑψηλὰ λίαν ἀνέ- χει , ἐπ' αὐτὰς ἡλαυνεν , ὅπερ ἐκ ἂν τις ὑποπτεύειν ἔχον , ἐπεὶ καὶ ἄβατα τὰ ὄρη ταῦτα νομίζεται εἶναι . οἱ μὲν τοι ἐπὶ ταύτῃ δὴ τῇ κατασκοπῇ πρὸς τῷ Ιωάννῃ σάλεντες , αἰδομέ- νοι μὲν πολεμίων στρατῷ ἀμφὶ τὰ ἐκείνῃ χωρία γενέσθαι , ἐδὲν δὲ τὰς δὴ ἐνεκα σαφὲς πεπυσμένοι ἀλλ' (ὅπερ ἐγένετο) δέ- σαντες , ἡλαυνον ἐς αὐτοὺς ἐπὶ τὸ Ρωμαίων στρατόπεδον . καὶ ξυν- ωλέχθη ὁ μὲν τοῖς βαρβάρους ἐνταῦθα γενέσθαι νύκτωρ . ὁρ- γῇ δὲ πολλῇ , καὶ ἐπορηθεὶ γνώμῃ ὁ Τωτίλας ἡδὲ ἐχόμε- νος , τὸ ἐκ τῶν θυμῶν ἀβελτηρίας ἀπάνωτο . σφάτρυμα δὲ δεκα- πλάσιον , καὶ τὸ τῶν ἐναντίων , ἡ ξυνὸς αὐτῶν ἔχων . ὁ δὲ δὴλον τε

σαγν-

σας ἐνδύς ἂν τὴν ἐναντίαν εἰλκεν· ἀλλὰ τῷ θυμῷ χα-
 ριζόμενος, αὐαί τ' ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτῷ πολεμίων στρατῶν· καὶ αὐ-
 τὸν δὲ μὴ τοπαράπαν ἐς ἀλκὴν εἶδεν· ἐπεὶ καὶ οἱ πλείστοι ἐτι-
 κάλυπον· καὶ μὲν τοὶ ἀνελὲν πολλὰς δαδύνοντο· γότθοι δ' ἄλ-
 λὰ ἀναστάντες οἱ πλείστοι, ἅτε ἐν σκότῳ, ἔλαθεν ἰχυσαν.
 ἔξω δὲ τῶν στρατοπέδων γένετο μῆδος, ἐς τὰ ὄρη, ἅπερ ἄγχι σάπη
 πολλὰ ἀνέχει, ἀναδραμόντες ἐσώθησαν ἐν * τοῖς Ἰωάννῃς τε
 αὐτὸς ἰὼν, καὶ Ἀρσφός, ὃ τ' Ἐρελῶν ἡγέμενος· ἀπέθανον δὲ Ρω-
 μαῖοι ἐς ἑκατὶ μάλιστά· καὶ δὲ τῶν Ἰωάννῃ Γιλάκιος ὁ-
 νομα, Ἀρμένιος γένος, ὀλίγων τινῶν Ἀρμενίων ἄρχων· ἔτος ὁ
 Γιλάκιος ἔτε ἑλλωρίζειν ὑπὲρ σάπη, ἔτε Λατίνῳ, ἢ Γοτθικῷ,
 ἢ ἄλλῳ τινι, ἢ Ἀρμενίῳ μόνῳ ἀφῆναι φωνῶν· τέταρτον δὲ
 γότθοι ἐντυχόντες τινὲς, ἐπὶ νύκτι δάοντο ὅς τις ποτὲ εἴη; κατε-
 ναι δὲ τ' παραπίπτονται ἐδάμῃ ἢ δελόν· ὡς μὴ ἄλλῃ ἢ ἔλα-
 φθεῖρεν ἐν νυκτομαχίᾳ (ὡς τὸ εἶνός) ἀναγκάζονται· ὁ δὲ
 αὐτοῖς ἄλλο ἔδεν· ὁποκρίνεσθαι ἰχυσέ, πλὴν γε δὴ ὅτι Γί-
 λάκιος στρατηγὸς εἴη· τὸ δὲ ἀξίωμα, ὃ δὴ πρὸς βασιλέως λα-
 βὼν ἔτυχε πολλάκις ἀκῆσας ἐκ μαθεῖν· ἰχυσέ· ταύτῃ τοί-
 νυν οἱ βάρβαροι αἰδομένοι ὅτι δὴ πολέμιος εἴη, ἐν μὴ τῷ
 παρόντι ἐζώρησαν, καὶ πολλῶν δὲ ὕστερον τ' ἀνδρῶν διέχρη-
 σαντο· Ἰωάννης μὲν οὖν καὶ Ἀρσφός, καὶ τοῖς ἐπομένοις, ἐφυ-
 γόν τε πάσῃ δυνάμει, ἐς τὸ Δρυουῦντα δρόμῳ ἀφίκοντο·
 γότθοι δὲ τὸ Ρωμαίων στρατόπεδον ληίσαντες ἀπεχώρησαν.

A. iracundiæ indulgens nocte intempesta illos
 invasit. Eorum nemo prorsus se inten-
 dit ad firmitatem: quippe quod plerof-
 que adhuc somnus complecteretur. Nec
 tamen Gotthi multam cædem fecerunt:
 at longe plurimos stratis excitos ita nox
 texit, ut egressi castris, in montes,
 qui magno numero proxime se attollunt,
 cursu evaserint. In his fuere Joannes, E-
 rulorumque Dux Arufus: desiderati sunt
 Romani summum centum. Erat cum Jo-
 anne Gilacius, natione Armenius, popu-
 larium aliquot suorum ductor; qui nec
 Græca, nec Latina, nec Gotthica, nec
 alia quapiam lingua, nisi Armenia loqui
 sciebat. In eum quidam Gotthi cum in-
 cidissent, rogarunt, quis esset? Nam
 obvium quemque interficere nolebant, ne,
 quod in nocturno certamine proclive erat,
 mutuis conficere se vulneribus cogerentur.
 Ille unum hoc ipsis respondere potuit,
 esse se Gilacium Ducem: scilicet di-
 dicerat auditum sæpe nomen dignitatis,
 qua ab Imperatore ornatus fuerat.
 Hinc Barbari eum hostem esse intelli-
 gentes, tum quidem vivum ceperunt;
 at paulo post vita spoliarent: Joannes
 & Arufus contentissima fuga Hydrun-
 tem cum suis se receperunt: Gotthi,
 direptis Romanorum castris, discesse-
 runt.

Gilacii interi-
tus.

CAPUT XXVII.

Imperator copias in Italiam mittit. Veri Erulorum Ducis temeritas. Valerianus CCC.
 e suis ad Joannem mittit. Belisarius Tarentum proficiscitur. Scylei nomen unde
 ductum. Cynoccephali & Lycocranite cur sic appellati.

ΤΑ μὲν οὖν ἐν Ἰταλίᾳ τὰς στρατοπέδων τῇδε ἐχώρησαν·
 βασιλεὺς δὲ Ἰσχυριανὸς στρατόμαχον πέμπειν ἄλλο ἐπὶ
 γότθους· τῷ τὸν ἔγνω, γράμμασι τοῖς Βελισαρίῳ
 ἡγέμενος· ἐπεὶ αὐτὸς ἐς τὸ ἐν ἡγε, τὰ παρόντα σφίσι πολλὰ
 κίς σημήνας· πρῶτα μὲν οὖν Πακέρδιον τε τ' Περανίαν, καὶ Σέρ-
 γιον τ' Σολόμωνος ἀδελφιδουῖ, καὶ ὀλίγοις τισὶν ἐπέμψεν.
 οἱ δὲ εἰς Ἰταλίαν ἀφικόμενοι, τῷ ἄλλῳ στρατῷ αὐτίκα συνέ-
 μιζαν· καὶ δὲ Βηρόν τε καὶ Ἐρελῶν τελακοσίους ἐπέμψεν, καὶ
 Οὐαράζην Ἀρμένιον γένος, καὶ ὁ γοῖν δὲ στρατῷ τῶν Βα-
 λεριανόν τε τ' Ἀρμενίων στρατηγὸν ἐν δένδρε ἀναστήσας, καὶ
 τοῖς ἐπομένοις δορυφόροις τε ἐὺ πασιταῖς, πλεον ἢ χιλίοις
 ἔστιν, ἐς Ἰταλίαν ἐκέλευεν ἵεναι· Βηρος οὖν πρῶτος Δρυουῦ-
 ντι προχών, καὶ τὰς ναῦς ἐν ταῦτα ἀφίς, μένειν μὲν αὐτὲς ἐδα-
 μῇ ἢ δελόν· καὶ δὲ τὸν Ἰωάννην στρατόπεδον ἰὼν· ἰππεύων δὲ καὶ
 τοῖς ἀμφοῖν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἡμεῶν καὶ ὅς τις ἀνὴρ κατεπεσασμέ-
 νος, ἀλλὰ μέθης νόσφ' ἀνεμίνος ἐκ τ' ἐπιπλεῖστον καὶ ἀπ' αὐτῶν
 θράσει ἀπερσιπέτως ἐσάει ἔχοντο· ἐπεὶ δὲ ἄγχι σάπη πᾶ-
 λεως Βρεντεσίαν ἀφίκοντο, αὐτὲς ἐν στρατοπέδῳ σάμενοι ἐμε-
 νον· ἀπερὸ τῶν τῶν μαθὼν, ὁ Βηρος δυοὶ νῆφιν, τὸ ἑτερον ἢ
 δυνάμει μεγάλη χρεῖται, ἢ ἀπονοία πολλῇ ἔχεται· ἰωμεν τοί-
 νυν ἐπ' αὐτὸν αὐτίκα δὴ μάλα ὅπως ἢ τ' δυνάμει δότω πε-
 ραν ποιησώμεθα τ' ἀνθρώπων, ἢ τ' ἀνοίας ἐκείνος τ' αὐτὲς αἰσθη-
 ται· ὁ μὲν οὖν τῶν τῶν ταῦτα εἰπὼν, στρατῷ πολλῷ ἐπ'
 αὐτὸν ἦεν· Ἐρελῶν δὲ παρόντας ἢ δὴ κατιδόντες τὰς πολεμί-
 κας, κατέφυγον ἐς ὕλῳ τινι ἐγγύς πη ἔσαν· κυκλώσαντες
 τε αὐτὰς οἱ πολεμίμοι, πλεον μὲν ἢ ὅσους ἐξέφθειραν· ἐ-
 μέλλον δὲ Βηρόν τε αὐτὸν καὶ τὰς λοιπομένους ἐς τὰς ἀκανθὰς
 κρυπτομένης χειρώσασθαι· ἀλλὰ τὴν τῶν αὐτῶν ζυμβασα
 διεσώσατο ἐκ τῶν παραδόξων· νῆες γάρ, ἐν αἷς ὅτε Οὐαράζης καὶ
 οἱ καὶ αὐτῶν Ἀρμένιοι ἐπλεον, ἀφῶν ἐς τ' ἐκείνη ἀκτὴν κα-
 τήσαν· ὅπερ ἐπεὶ ὁ τῶν τῶν εἰδὲ πλείονα, ἢ περὶ ἡμῶν, ὑποτο-
 πάζων εἶναι τὸν τῶν πολεμίων στρατὸν, ἄρας αὐτίκα ἐν δένδρε ἀπὸ ἡλάνεν· οἱ τε ἀμφὶ τὸν Βηρόν ἄσμενοι ἐς τὰς ναῦς
 Procopius.

SIC res militaris in Italia se habebat: Ju-
 stinianus vero Augustus adversus Gothos
 ac Totilam alias mittendi copias consilium
 ceperat ex litteris Belisarii; qui ipsum ad
 hoc impulerat, rerum statu persæpe signi-
 ficato. Ac primum Pacurium Peranii fi-
 lium, & Sergium, Salomonis ex fratre
 nepotem, cum paucis misit: qui cum Ita-
 liam attigissent, reliquo exercitui statim se
 miscuerunt. Deinde Verum cum Erulis tre-
 centis, & Varazem Armenium cum militi-
 bus octoginta, ipsumque adeo Valerianum,
 Magistrum militum per Armenias, inde a-
 motum cum Hastatis Scutatisque Protectori-
 bus suis plus mille, in Italiam proficisci ius-
 sit. Verus Hydruntem primus appulit, ibi-
 que relictis navibus, in castris Joannis ma-
 nere noluit: at cum suis equitans porro per-
 rexit. Erat hic vir ingenio levi, maxime
 ebriosus, & ea re semper plenus inconside-
 ratissimæ temeritatis. Cum proxime urbem
 Brundisium castra fixissent, hac de re cer-
 tior factus Totilas, Horum, inquit, altero
 præditus sit Verus necesse est; vel magnis viri-
 bus, vel amentia singulari. Eum igitur adu-
 tum petamus: ut vel virium suarum faciamus
 periculum; vel amentiam ipse suam agnoscat.
 Sic fatus Totilas, validas contra illum co-
 pias ducit: quas ut jam adesse viderunt Eru-
 li, in nemus vicinum confugerunt. Gotthi
 facta indagine, amplius ducentos concide-
 runt: jamque ipsum Verum ac reliquos in
 sentibus abditos capturi erant, cum salutem
 illis casus inopinatus attulit. Repente enim
 naves, quibus Varazes, & qui cum ipso
 erant Armenii vehebantur, ad littus prox-
 imum appulsæ sunt. Quo Totilas viso,
 majorem, quam esset, exercitum adesse
 ratus, inde protinus abscessit. Tum
 qui Vero supererant, in naves cursu li-
 benter se conjecerunt. Statuit Varazes
 V

Imperator co-
pias in Italiam
mittit.Edit. Paris.
pag. 529.

Veri temeritas.

non ultra tendere : at cum illis Tarentum petiit : quo Joannes Vitaliani nepos cum omnibus copiis paulo post venit . Hæc ibi .

Valerianus trecentos e suis ad Joannem mittit .

Belisarius Tarentum proficiscitur .

Edit. Paris. pag. 530. Scyllæ nomen unde ductum .

Cynocephalia.

Lycocranitz.

Imperator autem Belisario scripsit , missum a se numerosum exercitum , cui ipsum adjungere se in Calabria , hostesque invadere oportet . Jam Valerianus , ad sinum Jonium progressus , alienum a suis rationibus censuit tum trajicere : eo quod tali tempestate , nimirum circiter brumale solstitium , nec militibus , nec equis commeatu suffecturi essent . E suis trecentos ad Joannem mittere satis habens , se quoque , postquam hybernasset , primo vere venturum recepit . Belisarius , lectis Augusti litteris , e robore exercitus non-gentos delegit sibi , equites videlicet DCC. ac CC. pedites : cæteris omnibus ad illius tractus custodiam relictis , Cononem præfecit , seque in Siciliam navigare tunc dixit . Mox inde solvit , in portum Tarentinum cogitans , præterito a læva Scyllæo , ut vocant , oppido : ubi Poetæ Scyllam fuisse perhibent : non quod eo loci mulier specie ferina , quemadmodum nungantur , extiterit ; sed quia quondam , hodieque in ea freti parte degit vis magna σκυλακων seu canum , piscium , quos jam catulos appellant . Principio quidem consentanea rebus nomina imponi solent : sed fama , dum illa apud alios circumfert homines , in eorum animis , veri ignorantie , errores parit : atque ita procedens tempus , continuo firmus fabulæ evadit artifex ; ac Poetas , testes rerum , quæ numquam fuerunt , pro licentia illorum arti concessa , sibi convenienter asciscit . Ad hunc modum , quia quondam Corcyrae insulae promontorium , quod ad orientem Solem spectat , indigenæ Canis caput appellaverunt ; contendunt alii illic homines degere , qui caput caninum habeant . Præterea Pisidas quosdam nonnulli Lycocranitas ideo vocant , quia regionis illius mons λυκου κράνα , sive Lupi caput dicitur ; minime vero quod sint incolis lupina capita . Sed de his arbitratur quisque suo & sentiat & loquatur : ego vero unde sum digressus , eo me refero .

Α δρόμῳ ἀφίκοντο. ὅ τε Οὐαράζης πλεῖν μὲν ἐπὶ πρῶτον , & κέτι ἐγνώες δὲ τὸν Τάραντα ξυῖ αὐτοῖς ἤλθεν, & δὴ καὶ Ἰωάννης ὁ Βιταλιανὸς παντὶ τῷ στρατῷ ἀφίκετο , & πολλῶ ὕστερον. ταῦτα μὲν οὕτω τῇδε ἐχώρησε,

Βελισαρίῳ δὲ βασιλεὺς ἐγράψεν, ὅτι δὴ πε πολλῶ αὐτῷ στρατιᾷ πέμψεν οἷς περ αὐτὸ δέει ἐν Καλαβρίᾳ ξυμμίξαι, τοῖς πολεμίοις ὁμοσεῖναι. ἤδη δὲ ὁ Βαλεριανὸς ἄγχις αὐτῶν τῶν ἰονίων ἤκων, ὅρα πορθεῖσθαι μὲν ὥστε οἱ ἐν γὰρ τῷ παρόντι ἀξυμφοροῦν εἶναι. στρατιώταις τε γὰρ καὶ ἵπποις ἐς ἐκεῖνο ἔκαιρε τὰ ἐπιτήδεια καὶ ἂν ἐπαρκέσειν, ἐπεὶ ἀμφὶ ἑσπέρης χειμερινῆς λῶ. τετακισίης δὲ τῇ αὐτῇ ἐπομένῳ Ἰωάννῃ πέμψας, ὡμολόγησε ὅρα χειμάσας ἅμα καὶ ἀρχομένην καὶ αὐτὸς ἤξειν. Βελισαρίος οὕτω ἐπειδὴ τὰ βασιλέως ἀνέλεξατο γράμματα, ἐννακισίης Ἀριτείνδῳ ὁπολεξάμενος, ἵππεις μὲν ἐπτακισίης πέζας, ὅρακισίης, τὰς τε λοιπὰς ἅπαντας ἐς φυλακὴν ἐκείνῃ χώρας κατασησάμενος, ἄρχοντά τε αὐτοῖς Κόνωνα ἐπισήσας, ἐπὶ Σικελίας ἀντίκα ἐφῆ πλεῖν. ἔνθεν τε ἀνήγετο, καταίρειν ὅρα νοήμενος ἐς τὸ Ταραντίνον λιμένα, ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὸ σκύλαιον καλέμενον χωρίον, ἐφ' ᾧ δὴ τῶν Σκυλλῶν οἱ πωηταὶ γεγενῆσθαι φασὶν ἔχειν, ὅτι ταῦτη πη τὸ θηριώδες γυναικίον ὥστε λέγουσιν) ἡ δ' ἄλλ' ὅτι σκυλάκων μέγα τι κῆμα, ὥστε κινύσκας ταυῶν καλέσιν, ἐν ταῦτα τῶ πορθμῷ ἐκ παλαιῶν τε καὶ ἐς ἐμὲ ξυμβαίνει εἶναι. τὰ γὰρ ὀνόματα τοῖς φράγμασιν ἀρχὴν μὲν εἰκότα εἶσαι γίνεται ἢ δὲ φήμη αὐτὰ περὶ αὐτῶν ἐς ἄλλας ἀνθρώπους τινὰς δόξας ἐκ ὁρῶν, ἀγνοοῖα τῶ ἀληθινῶν, ἐν ταῦτα ποιεῖται. καὶ ποροῖων ὁ γένος ὡς ἰχυρὸς μὲν τις δημιουργὸς αὐτὴ κατὰ μύθεα κατὰ τὴν μαρτυρᾶς δὲ τῇ ἐ γερονότων τὰς ποιητὰς ἐξασίᾳ τῇ τέχνης ὡς τὸ εἰκὸς) ἐταιρίζεται. ταῦτά τοι ἐκ παλαιῶν μὲν ὀνόμασαν ἐπιχώριοι κυνὸς κεφαλῶν, ἄκραν τῶν μίαν Κερκύρας τῇ νήσῳ, ἢ πρὸς ἀνίχοντα ἢ λίον ἐσιν, ἄλλοι δὲ ἀπ' αὐτῶν κυνοκεφαλῆς τινὰς εἶναι βέλονται τὰς τῇδε ἀνθρώπους ἀλλὰ ὁ λυκοκρανίτας καλέσει τῇ Πισιδῶν τινὰς. ἔχει ὅτι λυκῶν κεφαλὰς ἔχουσιν, ἀλλ' ὅτι λυκὸν κράνα τὸ ὄρος ἐκλήθη, ὃ ταύτῃ ἀνέχει. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπῃ ἐκαστὸν βελομένῳ εἴη, ταύτῃ δοκίμῳ τε ὁ λέγειν. ἐγὼ δὲ ὅθεν περ εἰβλὼν ἐπαίρειμι.

CAPUT XXVIII.

Belisarius Tarentum navigans, tempestate cogitur Crotonem appellere. Re ab ipsius copiis initio bene, dein pessime gesta, trepide in Siciliam cum Antonina uxore trajicit.

Sinus Tarentinus.

Belisarius Crotonem appellit.

pag. 531.

ERGO Belisarius Tarentum quamprimum appellere satagebat . Est autem in illis partibus lunatum litus ; cujus recessu , tamquam sinu , exceptum mare , longissime in continentem infunditur . Patet illius oræ transmissio stadia mille . Extremis duobus , ubi insinuatio maris incipit definitque , duo adjacent oppida : quorum alterum , Croto , ad Solem occidentem spectat ; alterum , Tarentum , ad Orientem : Thuriorum urbs medium litus obtinet . Adversa in eo tractu tempestate , & venti cum fluctibus graviter luctantis vi represso navium cursu , ad Crotoniatarum portum applicuerunt . Ibi nec munitionem ullam , nec militis alendi copiam nactus Belisarius , ipse quidem eo loci substitit cum uxore & peditatu ; ut eo evocare Joannis exercitum , & ordinare posset : equites vero omnes procedere longius , & castra metari jussit ad regionis illius fauces , ductu Phazæ Iberis , & Barbationis Protestoris . Sic enim factum iri putabat , ut sibi ac suis equis omnis generis commeatu nullo negotio providerent , possentque procul dubio hostem repellere in angustias πάντα πορεύεσθαι, τὰς δὲ πολεμίας ἐν

ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ μὲν οὕτω δὴθὺς εἶναι τὸ Τάραντος ἐν σαρδῇ εἶχεν. ἐς δὲ τις ἀκτὴ μινωσιδῆς ἐν ταῦτα, & δὴ τὸ γένος ὑποχωρήσας, ἡ θάλασσα ὥστε ἐν κόλπῳ ἐπὶ πλεῖστον τῆς γῆς ἀναβαίνει καὶ ὁ μὲν τὸ ἀκτὴς ὅρα πλεῖς ἅπας ἐς χιλίας σαδίας διήκει ἐκατέρωθεν δὲ, παρὰ τὸ ῥόδιματος ἔκβολῶν, κείται πολίσματα δύο. θάτερον μὲν, ὁ Κρότων πρὸς δύοντα περὶ ἡλίου· ὁ Τάρας δὲ πρὸς ἀνίχοντα καὶ δὲ τὸ γένος τὸ μέσον, Θερσίαν ἢ πόλιν οἱ κείται. τὰ δὲ χειμῶνος ἀντισταυῶντος, καὶ τὸ πνέματος ξυῖ πολλῶ ῥοδίῳ βιαζομένης, περαιτέρω δὲ τὰς ναῦς εἶναι ὅρα μὴ ἐφείντος, τῷ Κρωπονιᾷ τῷ λιμένι προσέχον. Βελισαρίος οὕτω, ἐπεὶ ὅρα τι ὁχύρωμα ἐν ταῦτα ὄρεν, ἐδὲ τοῖς στρατιώταις ὅθεν ἂν τὰ ἐπιτήδεια ἐσκομίζοντο εἶχεν αὐτὸς μὲν ξυῖ τε τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς πέζοις αὐτὸς ἐμείνεν ὅπως· ἐνθένδε μεταπέμπεσθαι τε καὶ διέπειν τὸ ξυῖ τῷ Ἰωάννῃ στρατόμα δυνήται. τὰς δὲ ἵππους ἅπαντας ἐπὶ πρῶτον ἐκείθεν ἰόντας, στρατοπεδεῖσθαι παρὰ τὰς τῇ χώρας εἰσόδους, φάσαν τε τῇ Ἰβηρᾷ, καὶ Βαρβατίωνι τὸ δόρυφορον, αὐτοῖς ἐπισήσας. ἔτω γὰρ αὐτοῖς ῥῆσα ὥστε, σφίσι μὲν καὶ ἵπποις τὰς σφετέροις τὰ ἐπὶ σενὸ χωρίῳ, ὡς τὸ εἰκὸς) ὁποκρέσθαι δυνάτως ἐσσεσθαι.

τὴν δὲ Λοκρινῶν ὄρη μέλει ἐς Βελίους διήκοντα, καὶ πρὸς ἄλλα ἐν τῇ ξηραίνοντα, δύο μόνον εἰσόδους τῆς μάλης ἐν ταῦτα ποιεῖται ὡς ἀπὸ ἀπὸ μὴ, Πέτρα αἵματος τῇ Λατίνων φωνῇ κεκληται. * Λαβύλλαν δὲ ἑτέραν καλεῖν οἱ ἐπιχώριοι νενομίκασι. ἐν ταῦτα μὲν παρὰ τῷ ἀκτῷ Ρωσκία ἐστὶ τὸ Θερμαῖον ἐπὶ νεῖον. ὑπερθεῖν δὲ αὐτῇ, ὅσον ἀπὸ σαδίων ἐξήκοντα, φρεῖον ὁχυρώτατον εἰς μαντο οἱ πάλαι Ρωμαῖοι. ἔπερ Ἰωάννης ὁ πολλὸν πρότερον καταλαβὼν ἔτυχεν, φρεῖον τε λόγῳ ἀξίαν ἐκείνη κατασησάμενος.

Οἱ μὲν οὖν Βελισαρίῳ στρατιῶται ἐν ταῦτά πηλόντες, πολέμων στρατεύματι ἐντυγχάνουσιν. ὥστε ὁ Τωτίλας ἐπεμψεν, ὅς τ' ὀλοπιδάσονται τῇ τῇδε φρεῖ. ἐς χεῖρας δὲ αὐτοῖς αὐτὰ ἐλθόντες, ἀρετῇ τε πόνῳ δὲ ἐξέσαν, καὶ περ αὐτῶν τῶν πλήθει παραπολὺ ἐλαστέμενοι, καὶ πλέον ἢ ἑκατοσίαις διέφθειραν. οἱ δὲ λοιποὶ φύγοντες, παρὰ Τωτίλαν τε ἀφίκοντο, καὶ τὰ ξυμπέσοντα ἐσγγέλλον. οἱ τε Ρωμαῖοι αὐτῶν ἐν στρατοπέδῳ ἀμύνοιντο, ἐμμένοντες δὲ ἀναρχοὶ καὶ νεκροὶ αὐτῶν ἐπὶ τῇ διαίτῃ ἐχρῶντο. ὅτε δὲ ἀγνηγεμένοι ἡσύχαζον, ὅτε ἀρχισαὶ τὸ σινοχωρίας ἐγκατέζοντο, τὰς εἰσόδους ἐφύλακτον. ἀλλ' ἐς ὀλιγαίαν τραπούμενοι, νύκτωρ μὲν ὡς ἀπατάτω ἀλλήλων διεσκηνημένοι ἐκάθευδον. ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τὰ ἐπιπείδεια διεκδυνάμενοι, περιέρχοντο. ἐδὲ τινες ἐπὶ κατασκοπῇ στείλαντες, ἐδὲ ἄλλοι, τίου ἀσφαλείας περιβεβλημένοι. Τωτίλας οὖν, ἐπειδὴ ἐπύθετο ἅπαντα, ἐς τειχιλίας ἰππεῖς τὸ παντὸς στρατοπέδου ἀπαλῆξάμενος, ἐπὶ τὰς πολέμους ἦεν. καὶ αὐτοῖς ἀποροδοκήτως ἐπιπεσὼν, ἐξωστειγμένοι. ἀλλ' ἔτι περὶ ἔσιν, ὥστε εἰρηται κατέπληξε τε καὶ ἐξωστειγμένους ἅπαντας. ἐν ταῦτα Φάλας (ἀρχισα γὰρ πη ἐσκηνημένος ἐτύγχανεν) ὑπαντίσας τοῖς πολέμοις, ἔργα τε ἀρετῆς ἀξία ἐνδείξάμενος, τισὶ μὴ τ' ἄρ' ἀφύγειν αἰτίας γέγονεν. αὐτοῖς δὲ ξυμ τοῖς ἀμφοῖν αὐτῶν ἀπασὶ θυήσκει. μέγα τε * πένθος Ρωμαῖοις τὸ τοῦ ξυμβῆ, ἐπεὶ ἐς αὐτὸς, ἄτε δαφύροντας τὰ πολέμια, τῷ ἐλπίδα ξυμπαντες εἶχον. ὅσοι μὴ τοι φυγεῖν ἵχυσαν. ὡς πη ἐκαστὸν δυνατὰ γέγονε, διεσώθησαν. πρῶτος το Βαρβατίου ὁ Βελισαρίῳ δορυφόρος, ξυμ ἑτέροις δυοῖν φύγων ἀνακράτος, ἐς τὸ Κρότωνα ἦλθεν. καὶ τυχὼν τῷ παρῆσαν ἀπαγγέλλων, ἐπεῖπεν, αἰεταὶ αὐτὰ καὶ δὴ μάλα καὶ τὰς βαρβάρους παρῆσαν. Βελισαρίῳ δὲ ταῦτα ἀκούσας, ἐν τε μεγάλῳ πένθει ἐγίγνετο, καὶ ἐς τὰς ναῦς ἐσπεύδοντο. ἐνθεν τε ἄραυτες, καὶ πρὸς ματος ἐπιτυχόντες, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τ' Σικελίας μεσσηνίαν προσέχον. ἡ δὲ μὲν Κρότωνος ἐπτακοσίαις σαδίων διέχει, Ρηγίνων δὲ κατ' ἀντικρὺ κεῖται.

stis. Etenim Lucaniae montes ad agrum usque Brutium porrecti, ita arcto in spatio coeunt, ut duos tantum aditus angustissimos illic præbeant: quorum alter Petra sanguinis Latine dicitur; alterum indigenæ Labulam vocare solent. Est in eo littore Ruscia, Thuriorum navale: ultra Ruscia vero, stadiorum circiter Lx. interjecto spatio, Romani veteres castellum validissimum condiderunt: quo paulo ante potitus Joannes, egregium illic præsidium constituerat.

Eo provecti Belisarii milites, in hostiles copias inciderunt, quas Totilas miserat, ut castellum illud tentarent. Repente collata manu, quamvis numero longe essent inferiores, facile tamen virtute sua fuderunt Barbaros, & amplius ducentos interfecerunt. Reliqui ad Totilam fuga reduces, quæ acciderant, pandunt ordine: Romani, castris ibi positis, stativa habent. Jam absentia Ducis, suaque abusi victoria, solutius agere ceperunt. Neque enim collecti locum tenebant, neque ad montium fauces metati, illas servabant: at per summam negligentiam noctu in tentoriis rarissime sparsis somnum capiebant; de die palabantur, perquirentes cibaria, nullis circa viciniam dimissis exploratoribus, neque ulla alia cautione adhibita. Quæ cum Totilas plane comperisset, delectis ex universo exercitu tribus equitum millibus, in hostes tendit, eosque inordinatos, & ita, ut dictum est, palantes adortus ex improvviso, perculit, turbavitque omnes. Tum Phazas ex proximo, ubi tetenderat, obvium se ferens hosti, & viro forti digna edens facinora, nonnullis evadendi spatium dedit: at cum omnibus, qui ipsum stipabant, occubuit. Magnum casus hic damnum luctumque Romanis attulit, quorum communis spes in viris illis bellicosissimis residebat. Eorum, qui se subdixerunt, evasit quisque quocumque potuit. Primus Barbatio, Belisarii Protector, cum duobus aliis incitatissimo cursu Crotonem venit, quo res loco sint docet, ac sibi videri asserit Barbaros continuo affore. His Belisarius auditis, gravissime dolens, classem propere conscendit. Inde cum solvissent, secundo vento, eadem die Messanam appulerunt: quæ urbs Siciliæ contra Rhegium sita, stadiis DCC. Crotonæ distat.

Petra sanguinis & Labula.

Belisariani Gothos fundunt.

Eorum clades.

Edit. Paris. pag. 532. Belisarius in Siciliam fugit.

CAPUT XXIX.

Sclaveni Illyricum vastant. Terræ motus. Insolita Nili exundatio. Cetus, cui nomen Porphyrio capitur. Totilas Ruscianum castellum obsidet.

ΥΠΟ τῶν χρόνων Σκλαβινῶν στρατεύμα δαβάντες ποταμὸν Ἰστρον, Ἰλλυριῶν ἅπαντας ἄχει. Ἐπιδαμνίων ἐδράσαν ἀνήμενα ἔργα, κτείνοντες καὶ ἀνδραποδίζοντες τὰς ἐν ποσὶν ἡβηδὸν ἅπαντας, καὶ τὰ χρήματα ληϊζόμενοι. ἦδη καὶ φρεῖα πολλὰ τε ἐν ταῦθα, καὶ δοκουῦντα ἐχρῶντα τὰ πρότερα εἶναι, ἐδενὸς ἀμύνομενα, ὅς τ' ἐξελθὼν ἵχυσαν, περιέχοντες ξυμπαντα κατ' ἐξουσίαν καὶ διεκδυνάμενοι. οἱ δὲ τῶν Ἰλλυριῶν ἄρχοντες, στρατεύμα πεντακισχίλιον τε καὶ μυρίων ἔχοντες εἶποντο. ἀρχισα μὲν τοι τ' πολέμων ἐδαμνὴ ἐτόλμων εἶναι. τότε δὲ καὶ σεισμοὶ πολλάκις, χειμῶνος ὥρα, σκληροὶ τε λίαν καὶ ὑπερφρεῖς, ἐν τε Βυζαντίῳ καὶ χωρίοις ἄλλοις ἐγένοντο, νύκτωρ ἅπαντες. καὶ οἱ μὲν ταύτῃ φημένοι, καταχωθήσονται ὑποπονήσαντες, ἐν δὲ μὲν μεγάλῳ ἐγένοντο. ἐδὲν μὲν

Procopius.

Sub idem tempus, Sclavenorum copiae, trajecto Istro flumine, totum Illyricum, Epidamnum usque, fæde vastarunt: obvios quosque sine ullo ætatis discrimine, partim mactantes morte; partim abducentes in servitutem, ac pecuniis spoliantes. castella quoque regionis illius plurima, quæ firma prius videbantur, ceperunt, nemine resistente; ita ut circumcursando, impune quovis penetrarent: cum illorum Duces, collecto ad xv. m. exercitu sic sequerentur, ut propius ad illos accedere non auderent. Anni huius hyems crebris, iisque vehementissimis & maxime horribilibus terræ motibus infesta fuit: qui omnes Byzantii aliisque in locis noctu contigerunt, & incolis, obrutum iri se arbitrantibus, gravem

Sclaveni Illyricum vastant.

Terræ motus.

Infolita Nili
inundatio.

attulerunt metum, sine ulla perniciē. Eodem anno, inundavit quidem Aegyptum fluvius Nilus, ac totam irrigavit, ausus cubitis amplius xviii. At cum in superiori Thebaide aquae subsedissent, & statō tempore intra ripas revocatae, tractus illius incolis dedissent spatium sementem faciendi, & alia curandi ex more; in partibus inferioribus non se collegit effusus amnis: verum ibi infesta mora tempus omne sationis assumpsit: quod post homines natos numquam contigerat. Alicubi recepta in alveum aqua haud multo post iterum restagnavit, itaque omnia corrumpit semina, quae terrae commissa fuerant per illam temporis intercapedinem. Quae inopinata calamitas magnis difficultatibus affecit homines: aliorumque animalium maxima pars interit, inopia pabuli.

Porphyrio cetus
capitur.

Edit. Paris.
pag. 533.

Tunc etiam cetus, quem Porphyriōnem appellabant Byzantii, captus est. Cetus hic plus quinquaginta annos Byzantium ac vicinas oras infestavit, haud continenter quidem, sed longa (si fors ita ferret) per intervalla. Naves multas submergebat; multarum vectores violento impetu conturbans longissime dissipabat. Nec Justinianus Augustus ulla arte exequi poterat, quod urgebat, belluae huius capiendae consilium. Quo tandem modo comprehensa jam fuerit dicam. Erat mare tranquillissimum, cum ad os Ponti Euxini ingens delphinum grex confluxit. Viso repente ceto, quo cuique licuit delapsi sunt. Ad Sangaris ostia venere plurimi: quorum etsi nonnullos corripuit cetus, ac statim glutiit; nihilominus ceteros persequi institit, seu fame, seu vincendi studio stimulante; donec ipsum imprudentem suus impetus propius terrae impexit: ubi limum nactus altissimum, vim adhibuit, ac nihil non egit, quo se quamprimum inde expediret. Verum adeo non ex illo tenaci caeno evasit, ut se se magis immiserit. Exciti omnes rei fama accolae, confestim accurrunt; sine mora ac requie belluam undique contundunt ascjis; ac ne ita quidem occisam, crassis funibus in terram subducunt. Cum eam in plaustra imposuissent, longam triginta fere cubitos, latam decem deprehenderunt. Tum festam atque inter se distributam, nonnulli manducarunt continuo; alii partem, quae ipsis obrigerat, condierunt sale. Cives autem Byzantii, cum terrae motum sensissent, & quae Nilo cetoque huic acciderant, cognovissent, eventurum statim praedixerunt, quod cuique allubescerebat. Homines enim circumventi difficultatibus futura comminisci monstifrice, & molestias, quibus anguntur, vanis prognosticis levare gaudent. Ego vero divinationes ac portentorum interpretationes relinquens aliis, id probe scio, Nilum terrae diutius innatando gravia peperisse incommoda, & sublata mala fuisse plurima, ceti interitu. Sunt qui cetum alium captum affirmant; non eum, cuius mentionem feci. Sed illuc jam oratio redeat, unde deflexit.

Totilas Ruf-
cianum caste-
lum obsidet.

Annus duode-
cimus tertius
belli Gothici.

Totilas rebus, quas ante narravi, gestis, certior factus Romanos in Rufciano castello cibariis egere, seque illos brevi expugnaturum ratus, si comitibus omnino intercluderentur; castra proxime metatus est, & statim inchoavit obsidionem. Exacta hyeme annum terminat decimum tertium huius belli, quod Procopius litteris prodidit.

Α τοι οὐδέ γάρ φλαῦρον αὐτοῖς ξυμῶνέ χθι παθεῖν. τότε καὶ Νεῖλος ὁ ποταμὸς ὑπὲρ ὀκτωκαίδεκα πῆχους ἀναβὰς, ἐπέκλυσε μὲν τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἠρδύσε πᾶσαν, ἀλλὰ ἐν μὲν Θηβαΐδι, τῇ ὑπερθεῖ ἔσθῃ, ὑφίστανοντάς τε καὶ ὑπορρίοντάς τας καθήκασι χρόνοις τὰ ὕδατα παρείχετο τοῖς τῇδε ὠκημένοις, ἀπέρεινεν τὴν γλῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι, ἡπερ εἰώθει. χώρας δὲ τὴν ἐνερθεῖν ἐπειδὴ πρῶτον ἐπεπόλασεν, ἐκέτι ἀπέβη· ἀλλ' ἐνοχλῶν αὐτῇ ξυμπάντα διαγέγονε τὴν σπείρειν καιρὸν· καὶ ξυμπεσὼν τὸ τό γε πρότερον ἐκ τῆς παντὸς χρόνου, ἐστὶ δὲ καὶ ἄπολαφῆσαι τὸ ὕδωρ ἐπέκλυσεν αὐτὴς καὶ πολλῶν ὕστερον. ταύτῃ τε ἅπαντα ἐσείσῃ πει τὰ σπέρματα, ὅσα δὴ μεταξὺ καταβεβλημένα ἐς τὴν γλῶν ἔτυχε. καὶ οἱ μὲν ἄνθρωποι τῶ παραλόγῳ τῇ ξυμφορᾷ ἀμυχανία πολλὴν εἶχοντο. τῷ δὲ ἄλλων ζῶων, ἄπορία τροφῆς, τὰ πλείστα ἐφθάρη.

Τότε καὶ τὸ κῆτος, ὃ δὴ Βυζάντιοι * Πορφυρίωνα ἐκάλου, ἐάλω. τὸ τό τε τὸ κῆτος πλέον μὲν ἢ ἐς πεντήκοντα ἐνιαυτὸς τὸ τε Βυζάντιον καὶ τὰ ἀμφ' αὐτὸ χωρία λυγὰ χλεῖ· ἐκ ἐφεξῆς μὲν τοι, ἀλλὰ ἔχλειπον (ἀν' ἑτῶ τυχοῖ) πολλὰ τινὰ μεταξὺ χρόνον. καὶ πολλὰ μὲν κατέδυσε πλοῖα, πολλῶν δὲ τὸς ἐπιβάτας ξυμπαράττον· τε καὶ βιαζόμενον, ὡς ἀπώταπὸ ἐπὶ πῆνεγκον. ἐπιμελὲς μὲν οὖν Ιουστινιανῷ βασιλεῖ ἐγγόρει τὸ θνητὸν τὸ χερῶσθαι, ἐπιτελεῖσθαι δὲ τὸ * βέλημα * βελέμα

Εἰδεμῖα μηχανῇ ἔχον. ὅπως ὅταν αὐτὸ ἀλῶναι ξυμπεσεν, ἐγὼ δηλώσω. ἐτύγχανε μὲν γαλῶν καὶ θαλάσσαν πολλὴν ἔχουσα, δελφίνων ὅ παμπολύ τι πληθὸς ἀγχις πη τῷ σωματός ποτε τῷ Εὐξείνῃ ξυμέρρεον. οἱ περὶ τὰ αἰφνιδίως τὸ κῆτος ἰδόντες, ἐφυγον ὡς πη ἐκαστὸς διωκτὰ γέγονεν. οἱ δὲ πλείστοι, ἀμφὶ τῷ Σαγγαρίδος τὰς ἐκβολὰς ἦλθον. τινὰς μὲν οὖν αὐτὸ καταλαβόν τὸ κῆτος, καταπιεῖν διδύς ἔχυσεν. εἴτε δὲ πείνη, εἴτε φιλοεικία ἐτι ἐχόμενον, ἐδέν τι ἡσσαν ἐδίωκεν· ὡς δὴ αὐτὸ ἀγχις πη τῇ γῆς ἐκπεσὼν ἔλαθεν. ἐνταῦθα τε ἰλὺς βαθεῖα κομιδὴ ἐντυχόν, ἐβιάζετο μὲν, καὶ πάντα εἰκίει, ὅπως δὴ ἐνδένει ὅτι τάχιστα ἀπαλλάσσοιτο. ἔσφυρειν ὅ τὸ τέναρος τὸ τοῦ ἑδάμῃ εἶχεν, ἀλλ' ὑπὸ τῇ πηλῶ ἐτι μάλλον ἐγίνετο. ἐπεὶ δὲ τὸ τό ἐς τὸς περιόχους ἀπαντὰς ἦλθε, δρόμῳ διδύς ἐπ' αὐτὸ ἦσαν, ἀξίνας τε παντὰ χόθεν ἐνδελεχέστατα κόψαντες, ἐδάμῳς ἐκτείνων· ἀλλὰ

Δ χοίροις ἀφραῖς τισιν εἶλκον. τὰ ἀμάξαις ἐνδόμενοι, δρισκον μῆκος μὲν πηχῶν μάλιστα τεράκοντα ὄν, ὄρος δὲ, δέκα. ἐνταῦθα τε καὶ ξυμμορίας τινὰς ἔσπασσάμενοι, οἱ μὲν τινες αὐτῶ ἐν τῇ παρόντι ἐγύσαντο· οἱ ὅ καὶ μοῖραν ταρχειῦσαι τὴν ἐπιβάλλασαν σφίσιν ἐγνώσαν. Βυζάντιοι δὲ, ἐπειδὴ τὸ τε σείσμε ἦδοντο, καὶ τὰ ξυμπεσόντα ἀμφὶ τῇ Νείλῳ καὶ τῇ κῆτει τῷ τῷ ἐγνώσαν, πρᾶλεγον, αὐτίκα ξυμβήσεσθαι, ὅσα δὴ αὐτὸ ἐκαστὸς ἤρεσκε. φιλέσει ὅ ἄνθρωποι τοῖς παρῶσι ἔσπορέμενοι, τὰ ἐσόμενα τερατεύεσθαι καὶ τοῖς ἐνοχλῶσιν ἄποκαίμενοι, τὰ ξυμβησόμενα λόγῳ ἐδενί τεκμηρεῖσθαι. ἐγὼ δὲ μαντείας τε καὶ τεράτων δηλώσεις ἄλλοις ἀφίεις, ἐκείνο εὖ οἶδα, ὡς ἡ μὲν τῇ Νείλῳ ἐπὶ τὴν χώρας διατειβῆ, μεγάλων αἰτίων ἐν γὰρ τῇ παρόντι ξυμφορῶν γέγονε· τὸ δὲ κῆτος ἀφαιεῖν, πολλῶν ἀπαλλαγὴ κακῶν ἐξεδείκνυται ἔσα. τινὲς δὲ φασιν, καὶ τὸ κῆτος τὸ τό (ἔπερ ἐμνήθλιω) ἀλλ' ἕτερον εἶναι, ὃ δὴ ἀλῶναι ξυμπεσεν. ἐγὼ δὲ ὅθεν τὸ ἐκβολῶν τὸ λόγῳ ἐποισάμην, ἐπᾶνεμι.

Τῷ τίλῳ οὖν ταῦτα διαπεπραγμένως, ἀποδοδῆλγται, ἐπεὶ Ρωμαῖες, τὰς ἐν τῇ ἐπὶ Ρωσσίας φρεσίῳ τῇ ἀναγκαίων ἐπιστανίσειν ἐπύθετο, ἐξαιρήσειν αὐτὰς οἱ ὁμοῖος ὅτι τάχιστα, λὺ μὴ τίς ἐσχυρίζεται τῷ ἐπιτιδείων, οἱ οἱ τε ὡσιν· ἐσρατοπεδεύσατό τε ὡς ἀγχοπάτω, καὶ ἐγκατεζόμενος, ἐς πολιορκίαν καθίστατο· καὶ ὁ χειμῶν ἔληγε, καὶ τεισκαίδεκα τον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῇδε ὃν Προκόπιος ξυγγράφε.

CAPUT XXX.

Imperator pedites mittit . Valerianus Belisarium convenit . Antonina Byzantium proficiscitur . Theodora Aug. obitus . Præsidii Rusciani cum Totila compositio . Conon Romæ a militibus interficitur . Belisarius & Joannes coeunt , ut Rusciano suppetias ferant . A Gothhis repelluntur . Nova consilia ineunt . Totilas Ruscianum cast. capit. Ejus servitia in Chalazarem . Antonina ab Imperatore reditum impetrat Belisarii.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ Ἰουστινιανὸς πεζὺς στρατιώτας ἐχῆσεν ἢ διὰ χιλίους Σικελίαν ναυσὶν ἐπέμψεν, καὶ Βαλεριανὸν ἐδεμῖα μελλήσας παρὰ Βελισσαρίου ἐκέλευεν ἵεναι. καὶ ὅς διαπορθμολογούμενος, ἐς τὸ Δρυουῦτα κατέπλευσεν· ἔδῃ καὶ Βελισσαρίου ξυὺ τῇ γυναικὶ εὗρεν. ὑπὸ τῶν τὸ χρόνον Ἀντωνίνα μὲν, ἡ Βελισσαρία γυνὴ, ἐς Βυζάντιον ἐξέβη, τὴ βασιλίδος δεησομένη, μείζονι παρασκευῇ τὸν πόλεμον τὸνδε ἐξαρτύνεσθαι. ἡ δὲ βασιλὶς Θεωδώρα νοσήσασα, ἐξ ἀνδράπων ἠφάνιστο, ἐν αὐτῇς ἑνα τε καὶ εἴκοσι τῇ βασιλείᾳ ἐπιβίωσασα, καὶ μὲν τρεῖς. ἐν τῷ δὲ οἱ ἐν τῷ Ρωσκιανῷ φρενὶ πολιορκούμενοι, πιεζόμενοι τῇ ἀναγκῇ τῇ ὑπορίᾳ ἐς λόγους τοῖς πολεμίοις ξυμίσαν· ὁμολόγησαν τε, μεσσησῆς μάλιστα τὴν θέρην ὥρας, τὸ φρενὶ ἐνδύσασθαι, ὡς μή τις ἐπιγένηται μεταξὺ βοήθεια σφίσι, ἐφ' ᾧ μὲν τοὶ ἀπαθεῖς κακῶν ἅπαντες μείνωσιν. ἦσαν δὲ Ἰταλῶν μὲν ἐν τῷ φρενὶ τῷ, πολλοὶ τε καὶ λόγιμοι, καὶ Δεοφῆρων ὁ Τελλιανὸς ἀδελφός, τὸ δὲ Ρωμαίων στρατῷ, ἵππεῖς μὲν Ἰλλυριοὶ τελακοῖσι, ὥσπερ Ἰωάννης κατασησάμενος ἐνταῦθα ἔτυχε, Χαλαζαρά αυτοῖς τὸν δορυφόρον ἐπισήσας, Μασσαγέτῳ γένος, διαφερόντως ἀγαθὸν τὰ πολέμια, καὶ Γεδίλαν Θράκα, καὶ πεζοὶ ἕκαστ' ἐπὶ Βελισσαρίῳ ἐπὶ τῇ φυλακῇ τῶν φρενῶν ἐσάλυντες. τότε, καὶ ὅσοι στρατιῶται πρὸς Βελισσαρίῳ ἐπὶ τῇ Ρωμῆς φρενὶ ἐτετάχατο, τὸ σφῶν ἄρχοντα Κόνωνα κτείνωσιν, ἐμπορίαν αὐτῶν τε σίτου καὶ ἄλλων ἐπιτιθείων ἐπὶ πορῆν τῶν σφετέρων ἐπενεγκόντες. πρὸς βίβλιν τε τῶν ἐρίων τινὰς πέμπουσιν, ἀπικυρῶν μὲν, ὡς, ὡς μὴ βασιλεὺς τῶν δὴ τῶν ἐγκλήματος ἀμνηστία σφίσι δίδοι, χρόνῳ τε ρητῇ τὰς ξυμτάξεις ἐκτίσει, ὅσας δὲ αὐτοῖς τὸ δημόσιον ὤφειλε, Τωτίλα τε καὶ Γότθοις ἐδὲν μελλήσαντες προχωρήσας. βασιλεὺς τε αὐτοῖς τὴν δέησιν ἐπιτελεῖν ἐποίησεν.

Βελισσαρίος δὲ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Δρυουῦτα μεταπεμφάμενος, ξυὺ τε αὐτοῖς καὶ Βαλεριανῷ καὶ ἄλλοις ἄρχαι σὺλον πολὺν ἀγέρας, ἐν τῷ Ρωσκιᾷ καὶ τὰς ἐπὶ τῶν πολεμίοις ἀμύνειν ἐν σπερδὴ ἔχων. οἱ τε ἐν τῷ φρενὶ τὸν σὺλον τῶν (ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν) κατιδόντες, εὐέλπιδες τε γυνόμενοι, ἐκείνους τοῖς πολεμίοις προχωρεῖν ἐγνώσαν, καὶ περ ἐνισαμένης ἡδὴ τῆ σφίσι ξυγκειμένης ἡμέρας. καὶ τὰ μὲν πρῶτα χειμῶνος ἐξαισίαν ἐπιπεσόντως, ἄλλως τε καὶ τὴν ἐκείνην αὐτὴν ἀλμύνην παντάπασιν ἐσθης, τὰς ναῦς ἀπάσας ὡς ἀπώπαιτῳ ἀλλήλων ξυμμιχθῆναι διασκεδαννύσθαι· ταῦτα τε χρόνῳ μῆκος σφίσι τελευτῶναι ξυμβῆναι. αὐτῶν τε ἀγνηγόμενοι ἐν τῷ Κροτωνιατῶν λιμένι, ἐπὶ Ρωσκιᾷ ἀνήγοντο. ὥσπερ ἐπεὶ οἱ βάρβαροι εἶδον· ἐπὶ τῶν ἵππων ἀναδορόντες, ἀμφὶ τὸν ἵππον ἐγέροντο, τὸ ἀπόβασιν τοῖς πολεμίοις ἀνατέλλειν διανοόμενοι. Τωτίλας τε τὰς αὐτὰς ἐπιπλεῖσεν τὸν ἀντιμετώπας ἐσθῆς τὸν νῆων πρῶταις, τὰς μὲν δόρατα ἔχοντας, τὰς δὲ τὰ τόξα ἐντειναμένους. ὅπερ ἐπεὶ Ρωμαῖοι εἶδον, κατωρρώθησαν τε, καὶ ἀγχις ἐδάμνη ἐτόλμων ἵεναι. ἄλλα χρόνον μὲν τινὰ τὰς ναῦς ἐκαστὴν ἀνακωχεύσαντες, ἡσυχῇ ἔμμενον. ὑστερον δὲ ὑπογνόντες τὸ ἀπόβασιν, πρὸς τὴν πάντες ἐκρόντο, καὶ ἀναχθέντες, τῷ Κροτωνιατῷ αὐτῶν λιμένι προσέχον. ἔδῃ ἐπὶ κοινῇ βουλοσάμενοι, ἐδοξε σφίσι ἀμεινον εἶναι, Βελισσαρίῳ μὲν ἐς Ρω-

JUSTINIANUS Augustus militum haud minus duo millia peditum in Siciliam navibus transportari iussit, mandavitque Valeriano, ut abjecta omni cunctatione Belisarium conveniret. Ille trajecto sinu, Hydruntem appulit, ibique Belisarium cum ipsius uxore offendit. Subinde Antonina, Belisarii conjux, Byzantium proficiscitur, majorem ad hoc bellum apparatus rogatura Augustam. Verum Theodora Aug. jam morbo obierat, exactis in principatu annis XXI. ac mensibus tribus. Interea, qui in Rusciano castello obsidebantur, rei cibaria penuria pressi, instituto cum hostibus colloquio, promiserunt se, ea lege, ut incolumitatem cuncti retinerent, tradituros castellum media fere æstate; nisi quid subsidii hoc interim spatio acciperent. Erant ex italici in eo castello cum alii multi nobiles, tum frater Tulliani Deopheron: ex Romano exercitu equites Illyrii CCC. quos ibi Joannes collocaverat, sub Chalazare Prætoriano, natione Massageta viro bellicosissimo, & Gudila Thracæ: aderant & pedites centum, a Belisario missi ad castelli custodiam. Eodem tempore milites, quos in præsidio Romæ Belisarius constituerat, Cononem Præfectum suum trucidant, insimulantes, quod damno suo mercaturam frumenti cæteraque annonæ faceret. Mox quosdam e Sacerdotibus Legatos mittunt, denuntiantque, nisi criminis huius amnestiam, ac certi temporis stipendia ex ærario sibi debita ab Imperatore accipiant, se ad Totilam & Gothos nulla interposita mora transuros. Eorum petitioni Imperator concessit.

Belisarius, Ioanne Hydruntem accito, cum ipso & Valeriano cæterisque Ducibus, magna classe collecta, recta Rusciam navigare maturat, illic obsessis afferre opem contendens. Qui in castello erant, ea classe ex edito prospecta, in spem optimam ingressi, deditionis faciendæ consilium abjecerunt, quamvis jam dicta dies adesset. Ac primo orta tempestas violentissima naves omnes toto æquore disjecit eo facilius, quod littus illud omnino importuosum est; itaque multum temporis inutiliter fluxit. Deinde in Crotonis portum collecti, solaverunt, intento ad Rusciam cursu. Quos ut videre Barbari, consensu equis, eo consilio ad littus convolant, ut hostem prohibeant exscensu. Hic suos longa serie Totilas constituit adversos navium proris, ac partim hastis, partim arcibus tentis instructos. Quo Romani spectaculo attoniti, neque audentes accedere, aliquamdiu steterunt procul in anchoris. Post, desperata exscensione, retro omnes cesserunt, & profecti, ad Crotonis portum iterum applicuerunt: ubi consilio habito, satius fore visum est, si

Edit. Paris. pag. 534. Imp. pedites mittit. Valerianus Belisarium convenit.

Antonina profectio.

Theodora mors.

Rusciani præsidii cum Totila compositio.

Cononis edictum.

Belisarius & Joannes Rusciano succurrunt.

pag. 535.

A Gothhis arcentur.

Nova consilia ineunt.

Belisarius Romæ rebus optime provifum iret, eoque commeatus inveheret: dum Joannes ac Valerianus, viris & equis in terram expositis, iter in Picenum facerent, laceffituri hostes; qui regionis illius oppida obsidebant. Quo factum iri sperabant; ut Totilas ab obsidione retraheretur. Ac Joannes quidem cum suis, numero mille, executus est consulta: Valerianus vero, periculum veritus, & classe circum finum vetus Jonium, Anconam recta navigavit. Hac enim via se ad Picentes tuto perventurum, & Ioanni juncturum vires putabat. Totilas autem obsidionem solvere noluit: sed ibi consistens, delectos ex copiis bis mille equites, in agrum Picenum misit, ut conjuncte cum Barbaris, qui illic degabant, Ioannem & Valerianum propellerent. Jam in castello Rusciano obfessi, cum eos annona spesque mittendi a Romanis auxilii penitus defecissent, Gudilam Prætorianum, & Deopherontem Italum ad Totilam legarunt, pacturos pro vita, & actorum veniam petitorios. Spondit Totilas, se in neminem animadversurum, præterquam in Chalazarem, utpote pactæ fidei violatorem; cæteris omnibus facturum se delicti gratiam. Castello igitur ita capto, statim Chalazarem, ambabus manibus ac verendis truncatum, vita etiam spoliavit: milites, si qui manere vellent, rebus suis gaudere iussit, ea lege, ut Gotthorum signa pari cum ipsis conditione sequerentur: quod in aliis a se captis munitionibus factitaverat: quibus manere non collibitum esset, edixit, abirent nudi quocumque animus ferret: quod invitum quemquam habere nollet armorum socium. Tum Romani milites LXXX. exuti pecuniis, Crotonem se contulerunt: reliqui rebus salvis ibi mansere: Italorum opibus omnibus adlatis, corporibus plane temperatum est. Interea Belisarii conjux Antonina, cum Byzantium post Augustæ obitum pervenisset, Imperatorem rogavit, ut eo virum revocaret: quod facillime impetravit, cum ad hoc Justinianum Augustum impelleret bellum Persicum, quo jam is gravissime urgebatur.

Totilas Ruscianum capto.

Szvitiz in Chalazarem.

Edit. Paris. pag. 536.

Antonina rediit, imperat Belisarii.

Ἀμυνιόντα. τὰ ταύτη τε ὡς αἰρεῖται διοικησάδαι, καὶ τὰ ἐπιπείδαι ἐσκομίζεσθαι Ἰωάννην τε καὶ Βαλεριανὸν τὴν τε ἀνδρας ἐς γλῶσσαν, καὶ τὴν ἰππεὶς ἀποβιβάσαντας, ὁδῶν τε ποροδομένους, ἐς Πικινίους ἰέναι, ζωπαράζοντας τὴν πολέμιων τὴν τὰ ἐκείνην πολιορκουῦντας πόλιν. ἔτω δὲ ἂν αὐτοῖς Τωτίλαν ἀγλύσαντα τὴν προσεδρείαν ἐπιστᾶσαι, ἐλπίδα εἶχον. Ἰωάννης μὲν οὖν ζωτὸς ἐπομένους, χιλίοις ἔσσι, καὶ ταῦτα ἐποίησεν. Βαλεριανὸς δὲ, τὴν κίνδυνον δείσας, τὴν ναυσὶ κόλπον περιῶν τὴν Ἰόνιον, ἐπλεῖ τὴν Ἀγκῶνος διδύ. ταύτη δὲ ἐν Πικινίοις τε γενήσεται ζωτὸς ἀσφαλεῖ ὥστε, καὶ τὴν Ἰωάννην συμμίξαι. ἀλλὰ Τωτίλας ἀγλύσαι τὴν προσεδρείαν ἐδ' ὡς ἠθέλην. ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐνταῦθα καθεῖτο διχίλις ἑξήκοντες τὴν στρατοπέδῳ ἀπολεξάμενος, ἐς Πικινίους σέλλει. ἐφ' ᾧ τοῖς ἐνταῦθα βαρβάρους συμμίξαντες, τὴν ἀμφὶ τε Ἰωάννην καὶ Βαλεριανὸν ἀποκρῶνται.

Οἱ δὲ πολιορκημένοι ἐν τῇ ἐπὶ Ρωσσίας φρεσίῳ, ἐπεὶ σφοδρὰς τὰ τε ἀναγκαῖα ἤδη πάντα πασιν ἐπελελοίπει, καὶ ἐδεμίαν ἐτι ἀπὸ Ρωμαίων ἐπικελεύσας ἐλπίδα εἶχον. Γεδίλαν τε τὸν δορυφόρον, καὶ Δεοφρόντα τὸν Ἰταλιώτην παρὰ Τωτίλαν πέμψαντες, ἐπρεσβύοντο ἀμφὶ τῇ σωτηρίᾳ, δεόμενοι σφίσι αὐτοῖς τῇ πεπραγμένων ζυγνώμονα εἶναι. ὃν Τωτίλας ἐς ἄλλον ἐδέξατο, ὅτι μὴ ἐς τὴν Χαλάζαρα ἐπιτελέσειν τὴν κόλασιν ἐπηγγέλλετο, ἀτε τὰ πρόθεν ζυγκείμενα ἠλοχικότα, τοῖς δὲ ἄλλοις τὸ ἐγκλημα ἐπιχωρεῖν πασιν. ἔτω τοίνυν αὐτὸς τὸ φρεῖον ἐδέξατο. καὶ τὸ μὲν Χαλάζαρα ἀμφω τε τὸ χεῖρε ἀπογεμῶν, καὶ τὰ αἰδοῖα, διδύς ἐκτείνει. τῇ δὲ στρατιῇ τὴν μὲν βελομένους μένειν ἐκέλευε, τὰ σφοδρὰ αὐτὴ ἔχοντας, ἐφ' ᾧ τοιοῦτον ἐπὶ τῇ ἰσῆμοίᾳ Γότθους ζυγάζονται. ὅπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ὀχυρώμασι τοῖς ἀλίσκομένοις παρᾶσιν εἰώθει. οἷς δὲ τὸ μένειν ἐν ἡδονῇ ὡς ἠκιστα βῶ, τέρας δὲ γυμνὰς ὅπῃ βέλονται ἐκέλευε ἀπαλλάττεσθαι. τῇ μὲν τινὰ οἱ τῇ πάντων ἀνδράπων ἀκρόσιν ἐστρατεύεσθαι. ὁ δὲ δόκοντα μὲν οὖν τὴν Ρωμαίων στρατὸν τὴν χημάτων ἀπολελειμμένοι, ἐς τὸν Κρόπωνα ἤλθον. οἱ δὲ ἄλλοι ζωτὸς χημάσιν αὐτὴς μέναι. τῇ μὲν τοῖς Ἰταλῶν τὰ μὲν χημάτα πάντα ἀφείλετο, τὰ δὲ γε σώματα κακῶν πάντων πασιν ἀπαθῆναι εἰσεν. Ἀντωνίνα δὲ, ἡ Βελισαρίου γυνὴ, τὴν βασιλίδος ἀπογενομένης ἐς Βυζάντιον ἀφικομένη, ἐχρησε βασιλέως μετὰ πεμπτόν οἱ τὴν ἀνδρα ἐνταῦθα ἐλθεῖν. ῥᾶς αὖτε διεφύλαττο τὸ. ἡδὲ καὶ ὁ Μηδικὸς πόλεμος, ἐπικείμενος ἰχυρότατα βασιλείᾳ Ἰασηνιανὸς ἐς τὸ ἐνῆγεν.

CAPUT XXXI.

Prima conjurationis in Justinianum Aug. semina. Artabanes ex Africa redux, proculus Prejectæ nepris Imperatoris, repudiatam uxorem recipere cogitur. Prejectæ cum Joanne Pompeii filio nuptiis graviter offendlitur. Germanus Justiniani nepos, heres a fratre Boraide institutus, turbatur a patruo.

INTER hæc, in Justinianum Augustum conspirarunt nonnulli: qui quo id modo consilium ceperint, eoque difflato nihil effecerint, jam jam narabo. Cum Artabanes Gontharin tyrannum sustulisset e medio, ut in superioribus libris memoravi; desponsam sibi Prejectam, Imperatoris ex sorore neptem, uxorem ducere vehementissime cupiebat. Quod ipsa quoque optabat maxime, non ex amore in hominem; sed quod plurimum deberet illi; utpote qui Areobindi matiti necem ultus esset, ipsamque captivam, & ad Gontharis tyranni torum brevi rapiendam, vindicasset in libertatem. Promisso invicem lubentibus

Artabanes Prejectæ proculus.

ΕΝ τῷ τῷ δὲ τινες ἐπίδωσαν ἐπὶ βασιλείᾳ Ἰασηνιανὸν ἐβεβόσαντο. οἱ περὶ ὅπως τε ἐς τὸ βέλδμα τὸ κατέστησαν, καὶ ὅπως δὴ ὅτῳ ἀποκρῶνθέντες ἐδάμῃ ἐς τὸ ἔργον ἀφίκοντο, αὐτὰ κα δηλώσω. Ἀρταβάνη, Γόνθαριν καθελόντι τὸν τύραννον, ὡς ἐρ μοι ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγους ἐρρήθη) ἔξαισία τις ἐπιδυμία ἐγένετο. Πρεῖκταν τὴν βασιλέως ἀδελφιδῶν, ἣν εἶχον ἐγγυητὴν, γυναικα ποίησάδαι. ὅπερ καὶ αὐτὴν βελομένη ὡς μάλισα βῶ. ἐκ ἔρωτι τὸν ἀνδρῶν ἐνταῦθα ἠγμένη. ἀλλ' ὅτι οἱ χάριτας ὡμολόφει πολλὰς. ἀτε τισαμένῳ μὲν τὸν Ἀρεοβίνδου τὸν ἀνδρὸς φόνον, αὐτὴν δὲ ἀνασωσάμεν καὶ ἀναρπάσαντι, αἰχμάλωτόν τε οὖσαν, καὶ ἐκ ἐς μακρὰν τῇ τυράννῳ Γονθαρίδι μέλλουσιν (εἰ

τι ἐκαστὴν) εἰς δὴν ἐξωλεσθῆναι. ἐπεὶ τε ταῦτα ἤρεσκε, Ἀ
 Πρεῖεκταν μὲν Ἀρταβάνης βασιλεὺς ἐπεμψεν αὐτὸς δὲ, καὶ
 περ Διβύνης ὅλης στρατηγὸς καταστὰς, ἐχρηζέ βασιλείας,
 ἀναπλάσας τινὰς ἐχ' ὑγιεῖς σκῆψεις, ὅπως αὐτὸς ἐς Βυ-
 ζάντιον μεταπέμποιτο. ἐνῆγε ὃ ἐς τοῦτο αὐτὸν ἢ τοῦ γά-
 μου ἐλπίς· ἀλλὰ τε πολλὰ ἐνθένδε ἀγαθὰ ὑποφαίνου-
 σα, καὶ τῆς βασιλείας οὐ πόρρω αὐτὸς πολλοῖον ἔσεσθαι.
 οἱ δ' αὖθροποι εὐήμερίας ἐκ τε παραλόγου ἐπιλαβόμενοι,
 καὶ δύνανται ἢ δύναντο ἐνταῦθα εἰσάγει· ἀλλὰ καταδοκῶσι
 τοὺς πόρους. καὶ ἢ ἐλπίσιν ἐπὶ ποροῦ αἰεὶ χαρῶσιν, ἕως ἃ
 καὶ δέον, ὑπαρξάσης αὐτοῖς δὴ δαμονίας σερήσονται. βασι-
 λεὺς τοίνυν τῷ δέσποινι ἐπιτελῆ ἐποίει. καὶ ἢ Ἀρταβάνῳ ἐς
 Βυζάντιον μεταπέμπετο, ἑτερον ἀντικαταστήσας Διβύνη στρα-
 τηγόν, ἡπέρ μοι δεδιήνεται. γενόμενον δὲ ἢ Ἀρταβάνῳ B
 ἐν Βυζαντίῳ, ὁ μὲν δῆμος τῷ πεπραγμένῳ ἐθαύμαζε, καὶ
 ἄλλως ἢ ἄπα. ὡς δ' οὐ μὴν τε τὸ σῶμα καὶ καλὸς, τὸ τε
 ἦθος ἐλπίδιος, καὶ ὀλίγα ἄττα φθελγόμενος. βασιλεὺς
 ὃ αὐτὸς ἐν τοῖς μάλιστα ἐτιμῆκε. στρατηγὸν τε δὲ τῷ ἐν Βυ-
 ζαντίῳ στρατιῶτ' καὶ ἀρχόντα φοιδερὰ πον καταστήσας, ἐς
 τῷ ὑπάτων ἀνεγράψατο τὸ ἀξίωμα. τῇ μὲν τοι Πρεῖεκτα
 ξυνομιζέσθαι ἐδαμῇ ἵχυσεν. ὡς δ' αὐτὸς γυνὴν ποτὲρον ξυγ-
 γνής τε καὶ ὁμόφυλος ἔσα, καὶ ἐκ παιδὸς αὐτῷ ἐς γάμον ἐλ-
 θῆσα. ὡς δ' ἡ πολλῶν ἐμφορὸν ἀποσεισάμενος αὐτὸς ἐτυ-
 χε τῷ τινος ἰσως παραπεπτωκίης αἰτίας, ὧν δ' ἕνεκα
 γυναικας ἀνδράσι προσκρέειν ξυμβαίνει. αὐτῇ τε, ἕως
 μὲν τῷ Ἀρταβάνῳ ἐκ εὐκαδεσῆκε τὰ πράγματα, οἱ καὶ κα-
 θῆσθαι ἐν πάσῃ ἀπαρμολογίᾳ, τὰ παρόντα σιωπῇ φέρεσα.
 ἐπεὶ δὲ Ἀρταβάνης ἦδη λαμπρὸς τε τοῖς ἔργοις, καὶ μέγας ἐ-
 γεγόνει ταῖς τύχαις, ἐκ ἐνεγκῆσα ἡ γυνὴ ἐτι τῷ ἀτιμίᾳ,
 ἐς Βυζάντιον ἦλθεν. ἰκέτης τε γενομένη τῇ βασιλίδος, δότο-
 λαβεῖν ἢ ἄνδρα ἡξίου. ἡ δὲ βασιλὶς (ἐπεφύκει δ' αἰεὶ δυσυχέ-
 σαις γυναιξὶ βοηθεῖν) προχωρῆσαι τε ἀκυσίφ' αὐτῷ τῷ
 Ἀρταβάνῳ ὡς μάλιστα καὶ ξυνοικεῖν κατέταξε. τῷ
 τε Πρεῖεκταν Ἰωάννης ὁ Πομπηῖος τῇ Ὑπατίᾳ γυναικᾶ
 γαμετῷ ἐποίησατο. ταύτῃ Ἀρταβάνης τῷ ξυμφορᾶν
 ἐκ ὡς γὰρ πρὸς αὐτὴν· ἀλλ' ἡ γυνὴ αἰνέτο τε, καὶ ἀγαθὰ εἰρ-
 γασμένῳ Ρωμαίοις ἔλεγε ποσὰ γυναικᾶ μὲν τῷ οἱ αὐ-
 τῷ κατηγγυμνένῳ ἐκόντα ἐκῆσαν ἀγαγέσθαι, εἰδὲς ὅφ' ἡ
 τῇ δὲ πάντων αὐτῷ δυσμενέσθαι ἔση πλησιάζειν ἀναγκά-
 ζεται τὸν ἅπαντα χρόνον· ὃ δ' ἡ μάλιστα ἀνδρῶν ψυ-
 χῷ ἀνίσταν πέφυκεν. ὥς τε ἀμέλει καὶ πολλῶν ὕπερον, ἐ-
 πειδὴ ταχίστα ἡ βασιλὶς ἐξ ἀνδρῶν ἠφάνισο, ταύτῃ
 ἀσμένως ἀπεπέμψατο τῷ γυναικᾶ εὐδύς. ἐτύγχανε δὲ
 βασιλεὺς τὸν Γερμανὸν, ἀνεψιὸν ὄντα, Βοραίδῳ ἀδελ-
 φὸν ἔχειν. ἔτος μὲν Βοραίδης ὁ Γερμανὸς ἀδελφός, ἐναγ-
 κος ἐπετελομένη, τῷ χρημάτων τὰ πλεῖστα τῷ τε ἀδελ-
 φῷ καὶ πᾶσι τοῖς ἐκείνου ἀπολιπών. ἔσσης δὲ αὐτῷ γυ-
 ναικὸς τε καὶ παιδὸς μίας, τοσαῦτα τῷ παῖδα ἐκέλευεν
 ἔχειν, ὅσα ὁ νόμος ὠνάγκαζε. διό δ' ἡ βασιλὶς τῇ
 παιδί μᾶλλον ἀμύειν ἡξίε. ὅπερ ἐν τοῖς μάλιστα
 Γερμανὸν ἔδακνε.

animis matrimonio, Prejectam quidem
 Artabanes ad Imperatorem misit; ipse
 vero, quamvis universæ Africæ Comes
 creatus esset, confictis inanibus causis,
 Imperatorem rogavit, ut se Byzantium
 revocaret. Eo trahebatur nuptiarum spe,
 quæ cum alia plurima inde ventura bo-
 na, tum propinquum deinceps Imperium
 ipsi ostentabat. Etenim sic sunt homi-
 nes: in parta præter opinionem felici-
 tate, animum tenere nequeunt, sed
 ulteriora cupide expectant, neque absi-
 stunt spem extendere, donec ipsam,
 quam adepti sunt, felicitatem male a-
 miserint. Annuens igitur Imperator,
 Artabanem revocavit Byzantium, alio
 in ejus locum suffecto Africæ Comite,
 ut alibi dixi. Postquam Byzantium Ar-
 tabanes advenit, cum admiratioem re-
 bus gestis, tum vero maxime gratiam
 popularem collegit proceri dignitate cor-
 poris, indolis liberalitate, & brevi-
 loquentiæ studio. Eundem eximie or-
 navit Imperator: creatum enim Ma-
 gistrum militum in præsentī, & Fœ-
 deratorum Ducem, adscripsit Consuli-
 bus honorariis: Sed non potuit cum
 Prejecta jungere matrimonio, vivente
 adhuc uxore, ipsius populari & con-
 tribuli; quam ille a pueritia ductam
 multis jam abhinc annis repudiaverat,
 culpa forte intercedente ex earum nu-
 mero aliqua, quibus uxores a se ma-
 ritos abalienant. Ac tamdiu quidem il-
 la se domi tenuit, nihil movens, &
 statum, in quo erat, obscure ferens;
 quamdiu non bono fuere loco res Ar-
 tabanis: jam vero ubi hic factis in-
 claruit, ac multum fortuna crevit; im-
 patiens ignominie fœmina Byzantium ve-
 nit, supplex adit Augustam, ac vi-
 rum repetit. Augusta, cui hoc natura
 insitum erat, ut afflictarum mulierum
 semper susciperet patrocinium, eam Ar-
 tabani invitissimo obtrusit, ac jussit es-
 se confortem thalami: Prejectam autem
 Joannes filius Pompeii, qui frater fuit
 Hypatii, uxorem duxit. Rem hanc ad-
 versam non ferens modice Artabanes,
 exacerbato animo distabat, sibi tam
 bene de Romanis merito permiffum a
 nemine, ut sibi desponsam volentem
 volens uxorem duceret: quam vero o-
 disse omnium maxime, se ad illius
 perpetuam consuetudinem cogi. Hominis
 mentem id gravissime urebat: ita ut
 conjugī illi repudium iterum lubens re-
 miserit paulo post, simul ac naturæ ces-
 sit Augusta. Germanus, Imperatoris ex
 fratre nepos, fratrem habuit Boraidem.
 Hic Boraides Germani frater, non ita
 pridem obierat, fortunarum suarum par-
 te maxima relicta fratri stirpique omni ab
 eo propagata. Cum autem Boraidi & u-
 xor esset, & unica filia; hanc ex bo-
 nis tantum habere jussit, quantum legis
 necessitas posceret. Quocirca Imperator fi-
 liæ favere maluit: quod Germanum maxi-
 me pupugit.

Edit. Paris.
pag. 537.

Uxorem repu-
diatam recipe-
re cogitur.

Prejecta nubit
Joanni.

Germanus fra-
tris hæres.

CAPUT XXXII.

Arfaces ab Imperatore pœna affectus, in eum cum Artabane conspirat. Consilium aperit Chanarangi, & Justino Germani filio. Justinus rem enuntiat patri: hic Marcello. Chanarangis verba ex occulto Leontius excipit, & Marcello refert; Marcellus Imperatori indicat. Conjuratis in carcerem traditis, patet mollitio. Iudicium. Periclitanti Germano Marcellus egregie patrocinator. Pœna fontibus decreta.

Edit. Paris.
pag. 538.
Arfaces ab Im-
peratore pœ-
na affectus.

Artabanem ad
conspiratio-
nem excitat.

pag. 539.

Consilium a-
perit Chana-
rangi.

Et Justino
Germani filio.

IT A cum Artabane & Germano res Imperator constitutas habebat. Byzantii quidam erat Armenius, Arfaces nomine, ex Arsacidarum sanguine & Artabanis propinquis. Hic non ita pridem, dum aliquid adversus Remp. moveret, deprehensus fuerat, & aperte convictus prodicionis: nimirum res novas in Romanos cuderat cum Rege Persarum Chosroe. In reum nihil gravius Imperator statuerat: dorso tantum leviter caeso, eum per urbem traduci jussit, camelo vectum: non corporis mutilatione, non multa, non exilio multaverat. Nihilominus Arfaces imposita pœna exasperatus, dolos in Justinianum ac Rempublicam cepit animo coquere. Atque ubi vicem suam Artabanem, utpote propinquum, dolere animadvertit, magis ac magis eum incendere; verborum infidiis circumvenire; diu noctu sine ulla intermissione carpere. Generositatem illi ac mollitiem exprobrabat, utramque intempestivam: Ut aliena damna depelleret, forti ipsum animo sustulisse tyrannidem, & correpto Gonthari, ab re vitam sua manu ademisse, cum is amicus esset & convivator: jam vero tam ignavo metu torpere; cum patriam assiduis praesidiis occupatam vectigalia infueta absumpsissent; cum pater pacificationis faciendae specie caesus fuisset; cum universa propinquitas per totum Orbem Romanum dissipata misere ferviret: ac tali in statu rerum contentum esse Artabanem Romanae militiae Magisterio, & inani nomine Consulatus. Tu quidem, inquit, me propinquum tuum dira passum, minime commiseraris: ego vero tuum, o praeclare, in utraque sponsa infortunium doleo; quod tibi altera per injuriam erepta, altera per vim obtrusa sit. At nemo, in quo aliquantum rationis instat, vel ignavia vel metu refugere debet a caede Justiniani; qui sine custodibus in Museo cum grandaevis Sacerdotibus ad multam noctem desidere soleat, indefesso studio sacros Christianorum codices volvens. Tum pergens, Nec tibi, ait, propinquorum Justiniani quiscquam se se opponet. Immo vero Germanus omnium potentissimus te lubens, ut equidem arbitror, juvabit cum filiis suis, jam adolescentibus, & in eum cum fervore aetatis, tum ira succensus: qui rem sponte, nisi me spes fallit, suscipient; tanta jam ab ipso affecti injuria, quanta nec nobis, nec alii cuiquam Armeniorum illata fuit. Talibus Artabanem praestigiis tentare non cessans Arfaces, ubi tandem pervictum vidit, alium quemdam Persarmenium, cui nomen Chanaranges, participem fecit consilii. Erat Chanaranges praestanti corpore adolescens; sed levi admodum ac puerili ingenio.

Postquam cum illo & Artabane consilium sermonemque Arfaces contulit, abscessit, pollicitus se in partes tracturum suas Germanum ejusque filios: quorum erat major natus Justinus: primae lanuginis adolescens, strenuus ac manu promptus, & nuper ad sellam Consularem evectus. Eum ubi convenit Arfaces, velle se dixit cum ipso clanculum agere in templo quodam. Ut illuc ambo ingressi sunt, ante om-

ΒΑΣΙΛΕΙ μὲν οὖν τὰ τε ἀμφὶ Ἀρταβάνη καὶ Γερμανῶν πύτην εἶχεν. ὡς δὲ τις Ἀρσάκης ὄνομα ἐν Βυζαντίῳ, Ἀρμένιος γένος, Ἀρσακίδης, ἀνὴρ τῆς Ἀρταβάνης καὶ γένος προσήκων. ὃς δὴ κακῶν ἐς τὴν πολιτείαν πολλὰ ἐμπεδοῦν ἐφωράδην, καὶ προδοσίας ὁρῶντες ἐάλω' αὐτὸν δὲ ἐς Χοσρόην, τὴν Περσῶν βασιλέα, πράγματα ἐπὶ Ῥωμαίοις νεώτερα πράσων. βασιλεὺς τε αὐτὸν ἄλλο μὲν εἰργάσατο ἐδὲν ἄχαρι. ξάνας δ', ἐπὶ πολλὰς κατὰ νύκτας δεξιὰ μὲν, ἐπὶ πόμπεσσιν καμὴλῳ ἀνά τὴν πόλιν ὀχέμενον. ἐδὲν μὲν τοι αὐτὸν ἐδὲ τὸ σῶμα, ἐδὲ τὸ εὐχάρις ἀφείλετο· ἐμὴν δὲ φυγὴν ἐζημίωσε. δυσφορὴ μὲν δὲ ὅμως τοῖς συμπεπτωκόσιν Ἀρσάκης, δόλως ἐπὶ τῇ Ἰστανίῳ καὶ τῇ πολιτείᾳ ἐπινόειν ἤρξατο. ἐπειδὴ τὸ οἱ ξυμπαρονομήσαντες Ἀρταβάνην, αὐτὸν ἐξυγενῆ, εἶδεν, ἔτι μᾶλλον ἠρέσκει· καὶ λόγων ἐνέδραις τὸν ἀνδραπονον καταλαβὼν, ἐκείνῳ, ὅτε νύκτα ἔτε ἡμέραν τινὰ ἀνείδει. ἀνδρείον τε καὶ ἀνδρόγυνον ἀπὸ καιρῶν γεγονότα, ἀνείδει. ἐπὶ μὲν οὖν κακοῖς ἀλλοτείοις, γενναῖον τε καὶ τὴν τυραννίδος διαλύτῳ αὐτὸν γεγονέναι φίλον τε ὄντα καὶ ἐσιότορα γόνθα· αὐτὸν χεῖρα λαβόντα κτείνειν ἐδὲν λόγῳ. ἐν δὲ γε τῇ παρόντι ἀποδειλιάσαντα, ὥπως ἀνάνδρως ἐνταῦθα καθῆσθαι, τὸ μὲν πατρίδος οἱ φρεσὶ μένεις τε ἐνδελεχέσασθαι, καὶ δασμοῖς ἐκτετηκίας ἀνέδει, τῇ δὲ πατρὸς ἀννημένην, ἐπὶ ξυμπαρονομήσαντες καὶ ξυμπαρονομήσαντες λόγῳ. παντὸς δὲ τῶν ξυμπαρονομήσαντων δέδωκεν τῇ σκεδαννυμένην αὐτὸν πάντα χόσε τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν. ἀλλὰ τῶν τοιούτων ὄντων αὐτῷ Ἀρταβάνης ἀποχρῆν οἶεται, εἰ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων εἴη, ὅς ὕπατος καλοῖτο μόνον. ὃς μὲν, ἔφη, ξυγενεὶς τῇ μοι ὄντι, καὶ πεπονηδὸς ἀνήμερος ἔργα, ἐδὲ μὲν ξυμπαρονομήσαντες. ἐγὼ δὲ σε οἱ κτείρω τὸ ἐπ' ἀμφοῖν ταῖν γυναικῶν, ὡς βέλτιστε, τύχης ἥς τε, ἐδὲ ὅσον, ἐδὲ ἔρρησαι, καὶ ἡ συνοικεῖν ἡναγκάσθης καὶ τοι ἐδὲν αἰκνός, ὅτε φρονήματος καὶ κατὰ βραχὺ τινος μέτεσι, τὴν Ἰστανίαν ἀναδύεσθαι φόνον, ἐδὲ ὀκνήσει, ἐδὲ ὀρρώδῃα τινὶ, ὃς δὴ καὶ ἔσται ἀφύλακτος ἐσάει ἐπὶ λέξης τινὸς ἀνὴρ νυκτὶ, ὅμῃ τοῖς τῇ ἰερέων γέρονσιν ἀρετὴν ἀνακινεῖν τὰ Χριστιανῶν λόγια σπῆδὼν ἔχων. ἀλλὰ ὅσον, ἐδὲ τίς οἱ ἀντιστήσεται τῇ Ἰστανίᾳ καὶ ξυγενῶν. ὃ μὲν τοι γὰρ πάντων δυνατώτατος Γερμανός, οἱ μὲν, ἐξυλλήφεται σοι, ὅσον τῶν παισὶ τοῖς καὶ τῶν νεανίαις τε εἴσι, καὶ τῇ τε ἡλικίᾳ καὶ τῇ θυμῷ ἐπ' αὐτὸν μένος ζέσσειν. ἐς γε καὶ τὴν ἀρτίαν αὐτοματίσειν ἐλπίδα ἔχω. ἡδὲ καὶ μὲν οὖν πρὸς ἐκείνῃ τυγχάνουσιν ἡδὲ, ὅσα ἐδὲ ἡμεῖς, ἐδὲ τις ἄλλος Ἀρμενίων ἐδὲ. τοιούτοις Ἀρσάκης αὐτὸν καταπαρονομήσαντες Ἀρταβάνην, ἐπειδὴ αὐτὸν ποτε ἐνδόντα εἶδεν, ἐπὶ τινὰ Περσαρμένιον ἕτερον, Χαναράγγην ὄνομα, τὸν ἀρτίαν ἐν ἡγῶν. ὡς δὲ ἔπος ὁ Χαναράγγης, νεανίας μὲν, καλὸς δὲ τὸ σῶμα· ἐμὴν τοι κατεσπασμένος, ἀλλ' ἐπὶ πλείστον παιδαριώδης.

Επεὶ οὖν Ἀρσάκης αὐτὸν τε καὶ Ἀρταβάνην τὰ τε ἐς τὴν γνώμην καὶ ἐς τὰς λόγους ξυμμετρεῖ, ἀπὸ πᾶσιν ἐπαγγελάμενος, Γερμανόν τε καὶ τὸν αὐτὸν παῖδας ὁμογνώμονας ἐς τὸ ἔργον θήσασθαι σφίσι. καὶ ὡς Ἰστανίος ὁ πρὸς βύτιος τῇ Γερμανῶν παίδων, νεανίας μὲν, καὶ πρῶτα ὑπὸ πλῆθους, δραστέος δ', ἐς τὰς πράξεις ὁξύτερος. ὃς ἐς τὸ ὑπάτων τὴν δίφρον οὐ πολλὰ ἐμπεδοῦν ἀναβεβήκει. ἀφικόμενός τε παρ' αὐτὸν

αὐτὸν ὁ Ἀρσάκης, ἐφασκέν οἱ λάθρα ἐν ἱερῷ τινι ἐντυχεῖν βέλεσθαι. ἐπεὶ τε ἐν τῷ ναῷ ἐγενέσθω ἄμφω, ἤξιε πρῶτον Ἀρσάκης τὸν Ἰασηνόν, δι' ὅρκων ἰχυρίσασθαι, μὴ ποτε τὰς λόγους ἐς τινα τῶν πάντων ἀνθρώπων, ὅτι μὴ ἐς τὸν πατέρα μόνον ἐξοίσειν. ταῦτά τε ὁ μωμοκᾶτι τῷ ἀνδρὶ, ὠνείδιζεν εἰ βασιλεὶς συγγενὴς πλησιαιτάτα ὢν, ἀγοραίους μὲν καὶ ἀγέλαίους ἀνθρώπους τινὰς, ἔχοντας ἑδὲν αὐτοῖς προσῆκον ὄρων τὰς τὸ πολιτείας ἀρχάς, αὐτὸς δὲ πηλίκος ὢν ἀνέχοιτο παρὰ ἰδιωτῶν διοικεῖσθαι τὰ πράγματα. προσετίθει τε, ὡς ἐκ αὐτὸν μόνον περιορῶν βασιλεὺς φαίνεται, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα τ' αὐτῆς, καὶ περὶ ἐπ' ἄκρον ἀρετῆς ἦκοντα, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἰασηνιανὸν ἐν ἰδιώτῃ μοίρᾳ ἔα καθεμένους τὸν πάντα αἰῶνα· καὶ ἐδ' ἐς τὴν θείαν τιμὴν εἰς αὐτὸν εἰσέναι ξυνέβη, ἥς δὴ κληρονόμος τῷ γέσσον βεβελησθαι Βοραίδῳ αὐτὸς γεγώς, εἶτα, ὅς δέον, ἐκ τῆς ἐπιπλείστον ἀφῆρηται. καὶ τοὶ πολλοὶ ἔτι μάλλον αὐτὰς περιοφθῆσθαι εἰκός, αὐτίκα δὴ μάλα, ἐπειδὴν τὰ χεῖρα Βελισάριος ἐξ Ἰταλίας ἀφίκηται. ἠγγέλλετο γάρ, ὡς ἐν Ἰλλυριοῖς ἡδὴ πρὸς μέσιν, τοσαῦτα ὑπεπὼν Ἀρσάκης, ἐς τὴν βασιλείαν ἐπιβλήντων τὸν νεανίαν ὄρμα, τότε οἱ αὐτῶ καὶ Ἀρταβάνη συγγενεῖς καὶ τῷ Χαναράγγῳ ἀμφὶ τῷ ἔργῳ τούτῳ ὁποκαλύψας. ταῦτα Ἰασηνὸς ἀκούσας, ξυνεπαράχθη τε, καὶ ἰλιγγιάσας, ἀντικρυς τὸν Ἀρσάκῳ ἀπέειπε. μὴτ' αὖ οἱ αὐτῷ μὴτε Γερμανῷ τῷ πατρὶ ταῦτά ποτε ποιητέα εἶναι.

Καὶ ὁ μὲν Ἀρσάκης τὰ συμπεσόντα τῷ Ἀρταβάνῃ ἀπήγγελλον· ὁ δὲ Ἰασηνὸς ἐς τὸν πατέρα τ' πάντα λόγον ἀνέλεγκεν. καὶ ὁ Μαρκέλλος κοινολογησάμενος, ὅς τῳ ἐν παλατίῳ φυλάκων ἦρχεν, ἀμφὶ τῷ πράγματι συμβαλὼν ἐποιεῖτο, εἴπερ σφίσι ταῦτα ἐς βασιλείαν ἐξεγενεῖν ξύμφορον εἴη. ὡς δὲ ἄλλος ὁ Μαρκέλλος ἐμβελές αὐτὸς τε τὸ ἦθος, καὶ τῇ σιωπῇ τὰ πολλὰ νέμων· ἔτε χρημάτων τῶν ἐνέκα παύσων, ἔτε λόγων ἢ παρὰ ξένων γελωτοποιῶν ἀνεχόμενος, ἔτε ἄλλως ἀναιμῶν διαίτη χαίρων· ἀλλὰ βίον σκληρόν τε τινα ἐσαεῖ καὶ ἡδονῆς ἀλλότριον ἔχων, τὸ μὲν τοὶ δικαίως ἐπιμελητῆς ἀκριβῆς, καὶ τὸ ἀληθὲς ὑπαρξάντων ἐρασῆς. ὅς δὴ τότε ἐκείνῳ τὸν λόγον εἰς βασιλείαν φέρεσθαι. σὲ μὲν δὲ τὰς ἐφ' ἡμετέραν γενέσθαι ἀξέμφορον. ὡς γὰρ τι λάθρα εἶρεν βασιλεὶς βέλοιο, ὑποπῆσθαι τε δίδως οἱ ἀμφὶ Ἀρταβάνῳ αὐτὸ μεμνῆσθαι· καὶ ὡς πρὸς Ἀρσάκης ὑπαφύων λαθεῖν διώκεται, ἀνέξελεγκτον τὸ ἔγκλημα μῦθε· ἐγὼ δὲ τι, μὴ λίαν ἀκρεβολουσάμενος, ἢ πισύειν αὐτὸς, ἢ βασιλεὶ ἐσαγγέλλειν, ἔδαμῃ εἰώθα. βέλομαι τοίνυν ἢ τὸν λόγον αὐτῷ φέρεσθαι, ἢ τῷ οἱ ἐπιτιθεῖσθαι τινὰ ἐκ παρασκυλῆς ὑμετέρας ἀκούσαι τὴν ἀνθρώπου λέγοντός τι ὑπὲρ τῶν δειφάνες. ταῦτα ὁ Γερμανὸς ἀκούσας, Ἰασηνὸν τὴν παῖδα ἐκέλευε παύσασθαι, ὅπως ἢ Μαρκέλλος ἐπὶ ταῖς ἐπιτελῆς εἴη. ὁ δὲ Ἀρσάκης ὑπὲρ τῆς εἰπεῖν, ἐκέτι εἶχεν· ἐπεὶ ἀντικρυς αὐτῷ ὡς ἐρ μοι ἐρρήθη ἀπειπὼν ἔτυχεν. τὴν δὲ Χαναράγγην ἀνεπαυδάνετο, εἰ Ἀρταβάνης γνώμῃ ἐναγχος Ἀρσάκης παρ' αὐτὸν ἦκοι, ἐγὼ μὲν δὲ ἐκ αὐποτε, ἐφ' ἣν τι ἀπορρήτων ἐδάρσισα ἐπ' ἐκείνῳ τοιῶδες ὄντι καταλιπεῖν. ἀλλ' εἰ μοι βέλοιο τι αὐτὸς τ' ὑπαφύων εἰπεῖν, ἐπὶ κοινῇ βελουσάμενοι, τάχα ἀντι καὶ ἀγαθὸν πράξαιμεν. ὑπὲρ τῶν ὁ Χαναράγγης τῷ Ἀρταβάνῃ κοινολογησάμενος, ἀπαύται ἐς τὸν Ἰασηνὸν ἐξήνεγκεν, ὅσα δὴ πρότερον Ἀρσάκης αὐτῷ εἰπὼν ἔτυχεν.

Ἐπεὶ δὲ Ἰασηνὸς αὐτὸς τε ἅπαντα ἐπιτελέσειν, καὶ τὸν πατέρα ὁμολογεῖ ὁμογνωμῆντα παρέξεσθαι, ἐδόκει τῷ Γερμανῷ τὸν Χαναράγγην ἐς λόγους συμμιξάει πακτῇ τε ἡμέρᾳ τῷ διαλόγῳ ξυνέκειτο. ταῦτα ὁ Γερμανὸς Μαρκέλλῳ σημῆνας, ἤξιον τῷ τινὰ οἱ ἐπιτιθεῖσθαι παρέχεσθαι σφίσι, αὐτῶν τ' Χαναράγγου λόγων ἐσόμενον. ὁ δὲ Λεόντιον παρέχετο, ὁ Γερμανὸς ἐς τὴν οἰκίαν ἐσαγαγὼν, ἐν δωματίῳ ἐκάθισεν· ἵνα δὴ ἀπεκρέματό τις παχεῖα σινδὼν, παραπέπλωμα τὸ Ἀθανασίῳ ἡγαμβρόν, ἀνδρὰ λόγος τε τ' δικαίως μεταποιήμενον καὶ ἀληθὲς ζεῖσθαι ἐπιστάμενον μάλιστα. ὃν δὴ

Procopius.

ania Justinum Arsaces rogat, jurato confirmet, se quæ audierit, mortalium omnium nemini umquam enuntiaturum, præterquam patri. Jurejurando devinctum increpat, quod cum proxime contingat Imperatorem, plebejos ac gregarios homines publicis honoribus immerito uti videat, & cum tantus sit, ab iis, qui sanguine alieni sint a regia, administrari res patitur. Addit non ipsum modo videri esse contemptui Imperatori; sed ipsius etiam patrem, quamvis summa virtute præditum, & fratrem Justinianum ab eodem relinqui semper in privatorum jacentes numero: commemorat averfa patrui bona; quorum ipse, quantum in Boraidis voluntate erat, cum esset hæres institutus, parte maxima spoliatus inique fuerit: nec dubium esse, quin ab illo multo magis spernantur, cum primum ex Italia redierit Belisarius; quem in medio jam esse Illyrico fama nuntiet. His Arsaces dictis, ad exitium Imperatori struendum impellit adolescentem, patefactis quæ sibi ad eam rem cum Artabane & Chanarange constituta fuissent. Quibus auditis, conturbatus Justinus, & quasi vertigine correptus, clare tamen & præcise negat Arsaci, a se umquam vel Germano patre committendum id facinus.

Hæc uti se habuerant Arsaces Artabani renuntiat: Justinus patri rem pandit ordine; hic cum Marcello, custodiis Palatinis Præfecto communicat, consultatque, sibi ne expediat indicare Imperatori. Erat hic Marcellus vir moribus gravissimis, ac silentii tenacissimus. Nihil agebat pecuniæ causa: dicta factaque ridicula averfabatur; nec soluto vivendi genere, sed aspero & a deliciis alieno semper gaudebat: æquidem servantissimus, atque amantissimus veri. Tunc Germanum tenuit, quominus Augusto molitionem ederet. Neque enim, inquit, te ejus indicem esse convenit. Nam si quid Principi remotis arbitris volueris dicere, statim delationem suspicabitur Artabanes; ac si Arsaces elapsus fuga latuerit, scelus incompertum manebit. Ego vero rem leviter exploratam nec mihi persuadere, neque ad Imperatorem deferre soleo. Itaque placet vel auribus illud meis accipere, vel familiarium meorum quempiam a vobis ita disponi, ut eum de conspiratione aliquid dicentem audiat. Tum Justinus filio Germanus imperat, operam det, ut Marcelli mandatum fiat. Verum Arsaces repulsam, ut dixi, aperte passus, adduci non potuit, ut ea de re loqueretur. Quare ex Chanarange Justinus quærit, num se adierit Arsaces de Artabanis sententia? Nam ego, inquit, nullum arcanum ejusmodi homini ausim credere. At si quid eorum, quæ facere sit opera pretium, ipse mihi exponere velles, fortasse de communi consilio præclarum aliquid efficeremus. De his Chanaranges collocutus cum Artabane, Justinum nihil eorum celavit, quæ Arsaces ipsi jam ante dixerat.

Pollicito Justinus nec suam ulla in parte operam, nec patris consensum defore; Germanus cum Chanarange agendum censuit, ac dies colloquio constituta est. Quæ cum Germanus Marcello significasset, rogavit ex amicis aliquem mitteret, auritum testem verborum Chanarantis futurum. Leontium ille destinavit, Athanasii generum, qui linguam æquitati veritatique addictissimam habebat. Eum Germanus domum introductum, locavit in cubiculo; ubi craf-

Leontius Chanarantis verba excipit.

Edit. Paris.
pag. 541.

quo epulari consueverat. Leontio intra hoc linteum abditō, ipse extra cum Justino filio constitit. Huc admissō Chana- range, clare ex illius ore excepit Leontius, quæcumque ipsi cum Artabane & Arface deliberando perpensa fuerant. Inter quæ hoc in sermonem venit; si Imperatorem de medio prius tollerent, quam Belisarius Byzantium advenisset, nullam consilii partem sibi processuram: cum Imperium quidem tradere Germano vellent; at verisimile esset Belisarium copias collecturum in Thracia, nec se impressioni illius repellendæ pares futuros: itaque rejiciendam esse rem in adventum Belisarii: simul autem Byzantium ingressus, cum Augusto in Palatio agere cepisset; eo tunc irrumpendum improvise cum pugionibus, sero crepusculo, & Marcellum ac Belisarium cum Imperatore confodientes; sic enim factum iri, ut liberius deinde res ex animi sententia componerent. Hæc Marcellus cum ex Leontio didicisset, ne sic quidem Imperatori coitionem prodere voluit; sed diu cunctatus est, ne nimia festinatione Artabanem temere perderet. At Germanus id, quod contigit, veritus, ne qua videlicet suspitione ob dilationem aspergeretur, Buzi & Constantiano rem totam edidit.

Imp. a Marcel-
lo monitus co-
njuratos in cu-
stodiam tra-
dit.

Judicium.

Paucis post diebus, cum Belisarius adesse jam proxime nuntiaretur, Marcellus conspirationis seriem evolvit Imperatori. Hic statim Artabanem cum administris in custodiam tradi jubet, & curam subjiciendi illos quæstioni nonnullis Magistratibus mandat. Jam in lucem prolata, & clare litteris excepta machinatione, Augusti jussu Senatus universus in Palatio, ubi de litibus cognoscere solet, confedit, & perlecta, quæ tormentis expressa fuerat, confessione, nihilominus Germanum ac Justinum ipsius filium in crimen vocavit; donec Germanus, producto Marcelli & Leontii testimonio, suspicionem depulit. Nam & illi, & Constantianus & Buzes jurati asseverarunt, nihil sibi a Germano suppressum, sed ita omnia, ut proxime narraui, se habuisse. Quam obrem illico Senatus omnis eum absolvit ac filium, ut qui nihil in Remp. deliquissent. Imperatoriam aulam ingressis omnibus, animo Augustus percito fremebat, & in Germanum vehementissime indignabatur, indicii tarditatem incusans. Ac duo quidam Præfecti molli adulatione sententiam ipsius probabant, pariter iratis similes, nec parum iram acuebant studio gratificandi illi aliena calamitate. Cæteri attoniti silebant, ejus voluntati conniventes non resistendo. Unus admodum Marcellus libera voce re- atque oratione hominem fervavit. Cul- pam enim in se convertens, ac pro parte virili instans, asseruit, Germanum celerrime declarasse sibi, quid pararetur; se autem curiosius inquirendo, longiorem ei moram creasse: atque ita Imperatoris iram compescuit. Hinc apud omnes Marcelli nomen evasit celebre; utpote viri, qui in rebus summe necessariis virtutem summam ostenderet. Artabanem Justinianus Augustus de gradu dignitatis dejecit, nec in ipsum cæterosque acerbius quidquam statuit, satis habens attinere omnes honesta custodia; utique in Palatio, non in publico carcere.

pag. 542.

Marcellus Ger-
manum peri-
clitantes ser-
vat.

Α ὁ σισβάδος ἔσα, ἐφ' ἧς ἐσιᾶσθαι εἰώθει. ταύτης τε τῆς σιν-
δρός, τὸν μὲν Λεόντιον ἐν τῷ ἐκρυψεν· αὐτὸς δ' ἐξω Ἰουστινι-
ανῷ παιδί ἐκτὸς ἐμῆεν. ἐνταῦθα τῷ Χαναράγγῃ ἀφικομένῃ,
ἠκαστε σαφῶς ὁ Λεόντιος ἀπαντα λέγοντος, ἀπερ αὐτῷ τε καὶ
Ἀρταβάνῃ καὶ τῷ Ἀρσάκῃ ἐν βαλῇ ἐγεγόνει. ἐν τῷ τῷ, καὶ τῷ
ἐς τὸν λόγον ἦλθεν, ὡς, ὡς βασιλεῖα κτείνωσι, Βελισαρί-
ῳ ἐπὶ Βυζάντιον ὁδῶ ἰόντος, ἐδὲν αὐτῷ βεβεβλόμενων προ-
χωρήσειε σφίσι. εἶπερ αὐτοῖς μὲν βασιλεῖα Γερμανὸν κατα-
στήσειε βαλομένοις εἶν. Βελισαρίῳ δ' ἐπὶ πλῆθος στρατιᾶς ἀ-
θροίσεν, εἰκός, ἐκ τῇ ἐπὶ Θράκης χωρίων· ἔτω τε σφίσι
ἐπὶ ὄντα τῷ ἀνδρωπον, ἐδεμῖα μηχανῇ ἀπωδεῖσθαι ἱκανοὶ ἔ-
σονται. δεῖσει γοῦν ἐς μὲν τῷ Βελισαρίῳ παρυσίαν ὁπ-
θεῖσθαι τῷ πράξιν. ἐπειδὴ δ' ὁ ἀνὴρ τάχιστα ἐς Βυζάντιον
τε ἀφίκεται, καὶ παρὰ βασιλεῖα ἐν παλατίῳ εἶν, τότε δὴ,
ἐσπέρως βαθείας ποιεῖς, ἐγχειρίδια φέροντας, ἀπροσ-
δοκῆτως ἐνταῦθα γενέσθαι, καὶ Μάρκελλον τε καὶ Βελισαρίον
ἐξω βασιλείᾳ κτείνει. ἔτω γὰρ τὸ ἐν δένδρῳ ἀδέεσθον ἢ βέλουν-
τα τὰ πράγματα διοικήσονται. ταῦτα Μάρκελλος πρὸς Λεον-
τίαν μαθὼν, ἐδ' ὡς βασιλεῖα τὸν λόγον ἀνενεγκεῖν ἐγνώ· ἀλ-
λ' ἐτι ὁκνήσει πολλῇ εἶχετο, τῷ μὴ τῷ Ἀρταβάνῳ σπουδῇ
πολλῇ κατεργάσασθαι ἀπερισκέπτως. ὁ μὲν τοι Γερμανὸς
ἀπαντα ἐς τὸ Βεζύῳ καὶ Κωνσταντιανὸν ἐξέλεγε, δέισας,
ὅπερ ἐγένετο, μὴ τινα ἐκ τῶν μελλήσεως ὑποφίαν λάβοι.

Ημέραις δ' ἐπολλαῖς ὕστερον, ἐπειδὴ παρὼν Βελισαρίος
ἀρχιστράτηγος ἦν ἡγεγέτο, Μάρκελλος μὲν ἐς βασιλεῖα τὸν
πάντα λόγον ἀνέλεγε. ὁ δ' αὐτίκα ἐς τὴν εἰρητὴν ἀπαχθῆ-
ναι τὰς ἀμφὶ Ἀρταβάνῳ ἐκέλευε. τῷ τε ἀρχόντων τισὶ τῷ
ἐπ' αὐτοῖς ἐπέεπε βάσανον. ἐπεὶ δ' ἡ ἐπιβελὴ ξύμπασα
ἐς φῶς τε ἦδη ἐξεληλύθει, καὶ ἡ ἀρχὴ ἐν γράμμα-
σιν ἦν. ἀπαντας βασιλῆς τὰς ἐκ τῆς ξυγκλήτης βελῆς ἐν
παλατίῳ ἐκάθισεν· ἐπερ εἰώθει τὰς ἀμφὶ τοῖς ἀντιλε-
γομένοις ποιῆσθαι γνώσεις. οἱ περ ἀναλεξάμενοι ἀπαντα,
ἔσα τοῖς δὲ θυνομένοις δεινῶσθαι τετύχηκεν, ἐδὲν τι ἦσαν
ἐς Γερμανὸν τε καὶ Ἰουστινιανὸν τὰ αὐτῶν παῖδα τὸ ἐγκλημὸς ἦγον·
ἔως ὅ Γερμανὸς Μάρκελλον τε καὶ Λεοντίαν τῷ μαρτυρίῳ παρα-
χόμενος, ἐκλύειν τῷ ὑποφίαν ἔχε. αὐτοὶ τε γὰρ καὶ Κωνσταντι-
ανὸς τε καὶ Βεζύης διώμοτοι ἰχυρίσαντο, μὴδ' ὅ, τι οὐ σφῶς
τῶν δὴ ἔνεκα τὸν Γερμανὸν ἀποκρύψασθαι· ἀλλὰ ταύτην
πάντα ξυμνεχθῆναι, ἢ περ μοι ἐναγχος δεινῶσθαι· οἱ μὲν
δὲ ἐκ τῆς ξυγκλήτης δὲ δὲ αὐτῶν τε ὁ παῖς ἀπεψηφίσαν-
το ἀπαντες, ἅτε ἐδὲν ἐς τὴν πολιτείαν ἡμαρτηκότων. ἐπεὶ δ'
ἔσω πάντες ἐν τῇ τῆς βασιλείας αὐλῇ ἐγένοντο, αὐτὸς μὲν ὁ
ἐξ ὁ θυμωθεὶς βασιλῆς ἠγανάκτει τε, καὶ ὑπερφῶς ἐπὶ τῷ Γερ-
μανὸν ἠγανάκτει τῷ βραδυτῇ τῇ δηλώσεως αἰτιώμενος· τῷ τε
ἀρχόντων δύο μὲν τινες, θεραπεύοντες αὐτὸν, ἀμολόγου τῷ
γνώμῃ· καὶ ἐξω αὐτῶν δυσφορεμένοις ἐφίκεσαν· ταύτην τε τῷ
βασιλεῖας θυμὸν ἐπὶ μέγα ἐξῆρον, ἀλλοτρίαις αὐτὸν χα-
ρεῖσθαι ξυμφοραῖς ἐν σπεδῇ ἔχοντες. οἱ δ' ἄλλοι κατεπι-
κότες, σιωπῇ εἶχοντο· τῷ μὴ ἀντισταεῖν, ἀ βέλαιτο, ἐγχο-
ρουῦτες αὐτῷ. Μάρκελλος δ' ὁ μόνος ὁρδοσμήσας, διασώ-
σασθαι τὸν ἀνδρωπον ἰχυσε. τῷ γὰρ αἰτίαν ἐφ' ἑαυτῷ ἔλκων
τε καὶ βιαζόμενος δινώμει τῇ πάσῃ, Γερμανὸν μὲν οἱ ἐπικοι-
ρότατα ἔφη τὰ πρᾶσάμενα εἰπεῖν· αὐτὸν δὲ περὶ ἐργῶς ἀ-
κροβόλογα μὲν, χολαιότερον αὐτὸν μεμνημέναι. καὶ τῷ
βασιλεῖας ὀργῇ ἔτω κατέπαυσε. μέγα τε ἀπ' αὐτῶν κλέος
ἔτος ὁ Μάρκελλος περιεβάλλετο ἐς πάντας ἀνθρώπους, ἅτε
ἀρετῆς ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις μεταποιήμενος. βασιλῆς δ' ὁ
Ἰουστινιανὸς παρέλυσεν τὸν Ἀρταβάνῳ ἧς εἶχεν ἀρχῆς, ἄλλο
δ' αὐτὸν ἐργάσατο ἐδὲν ἄχαρι, οὐ μὲν ἐδὲ τῷ ἄλλων ἐ-
δίνα· πλὴν γε δὴ ὅτι ἀπαντας ἐξω ἀτιμῖα ἐν φυλακῇ ἔ-
χεν, ἐν παλατίῳ μὲν τοι, καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ οἰκῆματι.

CAPUT XXXIII.

Barbari Occidentis Imperium occupant. Possessionem Gallie, qua Gotthi cesserant, Justinianus Francis asserit. Inter Barbaros soli Francorum Reges nummos aureos cum effigie sua cudunt. Gepædum, Langobardorum Erulorumque res.

ΥΠΟ δὲ τὸ χρόνον τὸ πολέμου τῷδε κύριοι τὴν ἐσπέραν οἱ βάρβαροι ἑαρήνδυν ἐγένοντο πάσης τοῖς τε Ρωμαίοις ὁ Γότθικος πόλεμος, καὶ περ τὰ πρῶτα καὶ κράτος νενικηκόσιν, ὥσπερ μοι ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἶρη, ἐς τὸ ἀπεκείδη· ὥστε ἐχόσον σφίσι χρήματα καὶ σώματα ἐπ' ἐδεμῖα ὀνήσει διεφάρθαι πολλὰ, ἀλλὰ καὶ Ἰταλίαν προσαπολέσθαι καὶ Ἰλλυρίας τε Θράκας χεδόν τι ξύμπαντας ἐπιδεῖν πρὸς τῷ βαρβάρων, ἀπὸ μύρων ἢ δὴ γεγενημένων, διγυμένους τε καὶ διαφθειρομένους ἐδενὶ κόσμῳ· ἐγένετο ὅδε. Γαλλίας μὲν ὅλας, τὰς σφίσι κατηκόας, κατ' ἀρχὰς τῷδε τὸν πόλεμον, Γερμανοὶς ἐδόσαντο Γότθοι, καὶ αὖ οἱ ὁμοῖοι πρὸς ἑκατέρως ἀντιταξάσθαι οἱ οἱ τε εἶναι ὥσπερ μοι ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ἐρρέθη. ταύτῃ τε τὸ πρῶτον ἐχόπως ἐδρακώλειν Ρωμαῖοι ἐχον, ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς Ἰσινιανὸς ἐπερρώσε σφίσι, τὴν μή τι οἱ ἐννότημα. τῶν δὲ τῶν βαρβάρων ἐκπεπολεμημένων, ὑπαντάσθαι· ἐγὰρ ποτε ὄντο Γαλλίας ξυὺ τῷ ἀσφαλεῖ κεκτῆσθαι Φράγγοι, μὴ τὴν αὐτοκράτορος τὸ ἔργον ἐπισφραγίσαντος τῷδε γε, καὶ ἀπ' αὐτῶν οἱ Γερμανῶν ἄρχοντες, Μασαλίαν τε τὴν Φωκαίων ἀποικίαν, ἐξ ὑμπαντα τὰ ἐπὶ θαλάσσια χωρία ἔχον. θαλάσσης τε τὴν ἐκείνην ἐκράτησαν· καὶ νῦν καθεῖναι μὲν ἐν τῇ Αρελάτῳ τὴν ἰππικὸν ἀγῶνα θεώμενοι· νόμισμα δὲ χρυσοῦ ἐκ τῶν ἐν Γάλλοις μεταλλῶν πεποιῶνται· ἐπὶ Ρωμαίων αὐτοκράτορος (ἢ περ εἴδισαι) χαρακτῆρα ἐνδεύμενοι τῷ σατῇ τετρω, ἀλλὰ τὴν σφετέραν αὐτῶν εἰκόνα· καὶ τοι νόμισμα μὲν ἀργυροῦ ὁ Περσῶν βασιλεὺς, ἢ βέλοιο, ποιεῖν εἴωθε· χαρακτῆρα ὅδε ἰδιὸν ἐμβαλέσθαι σατῇ χρυσῷ, ὥστε τὸν αὐτῶν ἄρχοντα θεῖμις, ὥστε δὲ ἄλλον οἰτιναοῦ βασιλέα τῶν πάντων βαρβάρων, καὶ ταῦτα μᾶλλον ὄντα χρυσῷ κύριον· ἐπεὶ ἐδὲ τοῖς ξυμβαλόνσι προῖεσθαι τὸ νόμισμα τῷδε οἱ οἱ τε εἰσιν· εἰ καὶ βαρβάρους τὰς ξυμβαλόντας εἶναι ξυμβαίνει· ταῦτα μὲν οὖν τῷδε Φράγγοις ἐχώρησεν.

Ἐπὶ δὲ τὰ Γότθων τε καὶ Τωτίλα καθευτέρτερα τῷδε πολέμῳ ἐγένετο, Φράγγοι Βενετίων τὰ πλεῖστα σφίσι προσεποίησαντο ἐδενὶ πόνῳ· ὥστε Ρωμαίων δυναμένων ἐτι ἀμύνεσθαι, ὥστε Γότθων οἷων τε ὄντων τὸν πόλεμον πρὸς ἑκατέρως διενεγκεῖν. Γηπαῖδες ὅδε πάλιν τε Σίρμιον καὶ Δακίαν ἐκ τῶν ἐπιπλεῖσον ἀπάσας καταλαβόντες ἔχον· ἐπὶ δὲ τάχιστα βασιλεὺς αὐτῶν Ἰσινιανὸς ἀφείλετο Γότθους, ἐξ ἡλιδραπόδισαν τε τὰς ταύτης Ρωμαίας· ἐτι μὲν τοῖς ἐμπροσθεν αἰεὶ ὁδῶν ἰόντες, ἐλπίζοντο βιαζόμενοι τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν· διὸ δὴ βασιλεὺς αὐτοῖς τὰς ξυμτάξεις ἐκ ἐτι ἐδίδου, ὥσπερ εἴθιστο σφᾶς ἀνέκαθεν πρὸς Ρωμαίων κομίζεσθαι. Λαγγοβάρδας δὲ βασιλεὺς Ἰσινιανὸς ἐδωρήσατο νωρικῶν τε πόλεις, καὶ τοῖς ἐπὶ Παννονίας ὀχυρώμασι τε καὶ ἄλλοις χωρίοις πολλοῖς, καὶ χρήμασι μεγάλοις ἄγαν· ὅδε ποι τῷδε ἐξ ἡδῶν τῶν πατρίων Λαγγοβάρδας ὀξυκασάντης, ἐνδεύνδε ποταμοῦ Ἰσριδρύσαντο, Γηπαίδων ἐπὶ πολλῶν ἀποδόν· ἐαυτοὶ Δαλμάτας μὲν καὶ Ἰλλυρίας μέχρι τῆς Ἐπιδάμνης ὁρίων ληίσαντες, ἡλιδραπόδισαν· ἐπειδὴ τε τινες αἰχμαλώτων, ἐνδεύνδε φυγόντες, οἱ καδὲ δποκομίζεσθαι ἔχουσιν, περιέχοντες τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν οἱ βάρβαροι ἐποι, ἀπὸ Ρωμαίοις ἐναπονδοῖ ὄντες, ὡς τινες τὴν δποδραντῶν ἐπιγνοῖεν ἐν ταῦτα, ὥσπερ ἀνδραπόδων οἱ κείων δεδραπετοκόπων ἐπελαμβάνοντο· τῶν τε γονέων ἀφελκόντες, ἐς τὰ οἱ κεία ξυὺ αὐτοῖς ἐκομίζοντο, ἐδενὸς σφίσι ἀντισταυῶτος· καὶ ἄλλα μὲν τοῖς Δακίαν χωρία, δόντος βασιλέως, Ερουλοὶ ἔσχον ἀμφὶ πόλιν Σιγγήδον· οὗ δὴ νῦν ἱδρύεται, Ἰλλυρίου τε καὶ τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία καταδέοντες,

Procopius.

A H U J U S belli tempore, totius Occidentis imperio Barbari palam potiti sunt. Ac bellum Gotthicum, cujus primordia præclaris victoriis Romani insignierant, quemadmodum supra narraui, eo recidit, ut non modo pecunias & corpora plurima absque ullo impenderint emolumento; sed Italiam quoque amiserint, & Illyricum Thraciamque fere universam a Barbaris, utpote jam finitimis, fæde vastari viderint ac populari: quod ita contigit. Belli hujus initio, Gotthi, ut in Libris dixi superioribus, tota Gallie parte sibi subdita Germanis cesserant, illis ac Romanis resistere se simul non posse rati. Quod ne fieret, adeo non impedire Romani potuerunt; ut Justinianus Augustus id confirmaverit; ne ab his Barbaris, si hostiles animos induerent, turbaretur. Nec vero Franci Galliarum possessionem sibi certam ac stabilem fore putabant, nisi illam Imperator suis litteris comprobavisset. Ex eo tempore, Germanorum Reges Massiliam Phocensium coloniam, ac maritima loca omnia, adeoque illius maris imperium obtinuerunt. Jamque Arelate Circensibus præsidet, & nummos cudunt ex auro Gallico, non Imperatoris, ut fieri solet, sed sua impressos effigie. Monetam quidem argenteam Persarum Rex arbitrato suo cudere consuevit: auream vero, neque ipsi, neque alii cuiquam Barbarorum Regi, quamvis auri domino, vultu proprio signare licet: quippe ejusmodi moneta commercio vel ipsorum Barbarorum excluditur. Ibi Francis res ita cesserat.

Jam Gotthis ac Totila bello superiori, Franci maximam agri Veneti partem occuparunt nullo negotio; cum nec Romani illos arcere, nec Gotthi utrisque arma inferre possent. Gepædes, qui olim urbem Sirmium Daciamque omnem obtinuerant, ut primum Justinianus Augustus ditioni Gotthicæ regionem illam eripuit, agentes ibi Romanos abduxerunt in servitutem, & continenter progressi, vim vastitatemque Imperio Romano attulerunt. Quare Imperator illis in posterum stipendia negavit, quæ jam inde olim a Romanis accipere consueverant. Cum autem urbem Noricum, & Pannoniæ munitiones, aliaque loca, ac pecuniam insuper maximam Justinianus Augustus Langobardis donasset, eam illi ob causam patriis sedibus relictis, in adversa Istri fluminis ripa confederant, haud procul a Gepædibus. At ipsi quoque Dalmatiam & Illyricum ad limitem usque Epidamni pervagando, prædas abigebant & captivos: quorum nonnullis fuga elapsis, ac reversis domum, Romanum hi Barbari Imperium obibant, tamquam Romanis conjuncti fædere, ibique si quos eorum, qui evaserant, agnoscerent, perinde ac sua mancipia fugitiva recipiebant, atque abstractos e parentum sinu, domum reducebant, nemine repugnante. Alia quædam Daciæ loca Erulis Imperator attribuit ad Singedonem: ubi nunc habitant, Illyricum Thraciamque crebris populantes incursionibus. Ex

Barbari Occidentis Imperium occupant.

Possessionem Gallie Justinianus Francis asserit.

Edit. Paris. pag. 543. Francorum Reges soli nummos aureos cudunt cum effigie sua.

Partem agri Veneti occupant.

Gepædum incursus.

Novæ Langobardorum sedes, & incursiones.

Itemque Erulorum.

his aliquot Romanæ militiæ dederunt nomina, Fœderatorum, ut vocant, adscripti numero. Cum autem Byzantium veniunt Erulorum Legati, omnia stipendia vel eorum, qui ditioni Romanæ subditos expilant, ab Imperatore facillime consecuti, redeunt.

Α καὶ ληϊζόμενοι ἐκ τῆ ἐπιπλείσων. τινὲς δ' αὖτ' ἢ Ρωμαίων στρατιῶται γεγέννηται, ἐν τοῖς φοιδεράτοις καλεσμένοις παττόμενοι. οὗτοι καὶ οὖν ἐβέλων ἐς Βυζάντιον πρὸς βεῖς εἰσελθόντες, τῶν δὲ τῶν ἀνδρῶν, οἱ τὰς Ρωμαίων καπηλίας ληϊζόντες, τὰς ζωτὰς αἰσάσας πρὸς βασιλείας κεκομισμένοι, πόνον ἐδένει ἀπαλλάσσονται.

CAPUT XXXIV.

Diffidio inter Gepædes & Langobardos orto, utrique per Legatos Justinianum in suas partes trahere conantur. Imperator auxilia Langobardis mittit. Barbari inter se pacem conficiunt.

Edit. Paris.
pag. 544.
Diffidium in-
ter Gepædes
& Langobar-
dos.

IT A Barbari Romanum Imperium inter se partiti sunt. Deinde maximo Gepædes inter ac Langobardos invicem confines orto diffidio, utrique, belli mutui vehementissima incensi cupidine, pruriebant in pugnam; cui & certa dies præstituta est. Cum autem Langobardi se solos Gepædibus impares fore intelligerent, utpote numero inferiores; Romanos in societatem belli pertrahere decreverunt. Rursus Gepædes a Romanis pro jure fœderis, quo juncti cum ipsis erant, petere constituerunt, ut vel una secum arma sumerent, bellumque inferrent; vel integros servarent se se, & neutri genti faverent. Utrique igitur missis ad Justinianum Augustum legationibus, ab illo auxilium magnopere expectabant. Tunc temporis Thorisimus imperabat Gepædibus; Auduinus Langobardis. Utrosque audire statuit Justinianus Augustus, non in unum coactos cœtum, at separate admissos. Primi ad Imperatoris conspectum introducti Langobardi, ita fere disseruerunt. *Vehementer miramur, Imperator, absurdam Gepædum insolentiam: qui post tot tantasque injurias vestro illatas a se Imperio, nunc etiam dedecus gravissimum vobis imposituri accedunt. Nam licentiam in vicinos extrema plenam indignitate in solum exercent, qui illos arbitrati capti admodum faciles esse, eorumque bonitate, quos inique violarunt, abusi, ipsos adeunt. Jam unum id perpendatis rogamus, quo sint animo Gepædes in amicitia. Sic enim fiet, ut Romano optime consularis Imperio: siquidem hominibus semper licet certam futuri conjecturam ex præterito facere. Ac si Gepædes perfidiam uni alii cuius genti exhibuissent; nobis eorum ingenium ac mores ostendere cupientibus, longa oratione, multo tempore, externisque testimoniis opus esset: jam vero vos ipsi exemplum præbetis recens. Hæc enim considerate. Ante hoc tempus, cum Gothi vestigalem haberent Daciam, Gepædes trans Istrum, ubi omnes olim sedebant, tenebant se omnes, potentiam Gothicam adeo reformidantes, ut trajectum fluvii numquam tentarint. Tunc fœderati & amicissimi Romanorum, amicitiae nomine cum ab Imperatoribus fatis fundis congiaria annis singulis plurima, tum a te æque munifico acceperunt. Jam ex ipsis libenter quasiverimus, quid umquam boni pro his beneficiis in Romanos contulerint. Nihil certe nec leve nec magnum proferre possunt. Quamdiu nihil fuit, quo vos læderent, tamdiu se continuerunt, necessitate adducti, non voluntate. Nam quidquid trans Istrum est, habebatis pro derelicto: regione autem citeriori eos arcebat Gothorum metus. Quis vero gratum umquam appellet animum, nocendi impotentiam? & quæ stabilitas amicitiae in mero defectu virium ad peccandum? Aliter, Imperator, aliter se res habet: quandoquidem naturam hominis, & mentem bene vel male affectam sola potestas ostendit, dum mores in lucem omnino profert. τὰ δ' αὖτις αἰδωμένην καλοῖν, ποῖα δὲ φιλίας βεβαίωσις ἐν τῇ τ' ἐξαμαρτάνειν ἀμνηστία γενήσεται ἐν ἑσιν, ὡς βασιλεὺς πάντας ἐκ ἑσιν. δύναμις δ' ἀνδρώπε φύσιν, ἥτοι παρκαίρειν ἀπεδάειν ἢ φαύλῳ ἐνδείκνυται μόνη. ἐξάγασα*

Langobardorum
ad Justi-
nianum oratio

pag. 545.

OΥΤΩ μὲν οἱ βάρβαροι διεδάσαντο τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ. χρόνῳ δ' ὕστερον Γήπαιδες τε καὶ Λαγγοβάρδαι, ἅτε δὴ ἐν γειτόνων πη ὄκημένοι ἀλλήλοις, ὁμοῦ γεγέννηται ἐς τὰ μάλισα. πολεμισθέντες τε ποροθυμία τῇ πάσῃ ἐς ἀλλήλους ἐκότεροι ὄρων τοῖς πολεμίοις διὰ μάχης εἶναι. χρόνος τε τῇ συμβολῇ τακτὸς ἤρξατο. Λαγγοβάρδαι δ', ἐκ αὐτῶν οἱ ὄμφοι Γήπαισιν ἀξιομαχοῦντες, μόνας αὐτοῖς ἐσεῖναι πλήθει δ' αὐτὰς ἐλασσέσθαι τῇ πολεμίων ζωέβαινε. Ρωμαίους ἔγνωσαν ἐς συμμαχίαν ἐπαγαγέσθαι. Γήπαιδες τε, ὡς ἐνσπονδοί, ἢ ζωάραδαι Ρωμαίους τ' ἀγῶνος αὐτοῖς δεῖν ἔγνωσαν δειδύλαι, καὶ τὸν πόλεμον ζωδιενεργεῖν ἀξιώσαι. ἢ ἀμφοτέροις ἐκποδὼν εἶναι, καὶ μηδετέρῳ εἶναι προσβοηθεῖν. πέμψαντες οὖν παρὰ βασιλέα Ιουστινιανὸν πρὸς βεῖς ἐκότεροι, τ' ἐκείτῳ ἐκαπαδόκειν βοήθειαν. ἦρχε δὲ τότε Γηπαίδων μὲν Θεοσιῖν ὄνομα, τ' δὲ ἐτέρων Αὐδουῖν. βασιλεὺς δὲ Ιουστινιανὸς λόγους μὲν τὰς πρὸς ἀμφοτέρων ἀκείνῳ ἔγνω, ἔχοντα μὲν τοὺς ζωσιόντων, ἀλλὰ καὶ χωρὶς παρ' αὐτὸν γινομένων, ἐν τοῖς πρώτοις οὖν Λαγγοβάρδαι βασιλεῖς ἐξ ὧν ἐλθόντες, ἔλεξαν τοιαῦτα. ἡμῖν μὲν, ὡς βασιλεὺς καταπεπληχθαι τῇ Γηπαίδων ἀτοπίᾳ συμβαίνει. οἱ γὰρ τσαυτὰ τε τὸ πλῆθος, καὶ τοιαῦτα τὸ μέγεθος, ἐς τὴν ὑμετέραν παρανενομηκότας ἀρχῇ, καὶ καὶ τὴν μεγίστην τῶν ὕβρεων ὑμῖν κομιοῦντες ἐφ' ὑμᾶς ἤκασιν. ἔτι δ' αὖ μόνον τὰ ἔχοντα ἐς τὰς πέλας ὑβρίζουσιν. οἱ λίαν αὐτὰς ὀπιτεῖς εἰς τὸ ἐξαπατᾶν οἱ ὄμφοι, τ' ἡδίκημένων. ἀπολαύσαντες δὲ νηδείας παρ' αὐτὰς ἤκοιεν. ὑμᾶς δὲ δασκοπεῖσθαι τοσέτων αἰτέμεν, ὅπῃ ποτὲ γνώμης τὰ ἐς φιλίαν Γήπαισιν ἔχει. ἔτι δ' αὖ τὰ ζωσιόντων ὡς ἀσφαλέσονται ἐργάσιν τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ. ἐπεὶ τοῖς αἰεὶ προγεγενημένοις τεκμηριῶνται τὰ ἐπόμενα ζωτὰ ἀσφαλεῖ διώκονται ἀνδρωποῖ. εἰ μὲν οὖν ἐς ἐτέρους τινὰς τ' ἀγνωμοσύνην ἐπιδεδείχθαι μόνον τὸ Γηπαίδων ἔθνος ζωέβαινε, πολλὰ λόγους τε αὐτῶν καὶ χρόνους καὶ τ' ἐξάθεν μαρτυρίας ἐδέησε διελέγειν ἐφιμεμένοις τῇ τ' ἀνδρῶν ἔσπον. καὶ δὲ τὸ παράδειγμα ἐγγύθεν παρ' ὑμῶν αὐτῶν λαβεῖν πάρεσι. σκέψασθε δ' ὅτι τοῖς μὲν τ' Δακῶν χώραν ἐς φόρον ἀπαγωγῇ τὰ πρῶτα εἶχον. Γήπαιδες δὲ τῇ Ἰστροῖ ἐπὶ θάτερα τὸ ἐξ ἀρχῆς ὥκλωτο ἅπαντες. ὅτι τῶν μὲν ἔτι κατεπτηχότες τ' διωαμιν, ὡς τ' ποταμὸν δὲ πορθομένης εἶναι, ἐδὲ ὅσον ἀποπειράσασθαι πάποτε ἰχθυσαν. ἐνσπονδοὶ δὲ καὶ φίλοι Ρωμαίοις τὰ μάλισα ὄντες, καὶ δῶρα πολλὰ τῶν τ' φιλίας ὀνόματι κομιζόμενοι ἀνὰ πᾶν ἔτος πρὸς τὴν ἐμὴν προσθεν βεβασιλεύοντων, καὶ παρὰ σὺ μὲν τοι, ἐδέν ἡσπον. ἡδέως οὖν αὐτῶν πυθοίμεθα ἔτι δὴ τῇ ἀνδρῶν, τί ποτὲ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐς Ρωμαίους ἀγαθῶν εἰργασαι; ἀλλ' ἐκ αὐτῶν ἢ μικρὸν ἢ μέγα εἰπεῖν. ἔως μὲν οὖν ἐκ εἰχονέσθω αὐτῶν ὑμᾶς ἀδικεῖν, ἐγνώμητινι, ἀλλ' ἀπορία λωαγκασμένοι, ἡσυχῇ ἔμμεν. τὴν μὲν δ' Ἰστρον ἐπέκεινα προσωποῖσθαι ὑμεῖς ἐδέν ἡξίεσθε. τὸ δ' ἐν δένδε, τὸ ἐκ ὅτι τῶν αὐτῶν ἀνισόβει δέος. τίς δ' αὖ ὁ γνῶμοσύνην ποτὲ τῇ τ' ἐξαμαρτάνειν ἀμνηστία γενήσεται ἐν ἑσιν, ὡς βασι- * ποίη

πάντως ἐν δημοσίῳ τῇ τῷ δρᾶν ὅσον ἔχουσιν τὸν πόλεμον. ἰδὲ δὲ, ἐπειδὴ τὰ χιτῶνα Γήπαιδες εἶδον Γότθους μὲν ἐκ Δακίᾶς ἀπεληλαμένους ἀπάσης, ὑμᾶς δὲ ἀχολίᾳ τῇ πρὸς τὰς πολεμίας ἐχομένους, πανταχόθεν τῇ γῆς ἐπιβατεύσαι τὸ ὑμετέρας οἱ μισοὶ τετολμήκασιν. πῶς αὖν τις ἐφικέσθαι δύναται τοῦ λόγου τῷ πράγματι ἀτοπίᾳ; κατεφρόνησαν τὸ Ρωμαίων ἀρχῆς; καὶ ἐλυσαν ἀποδῶν τε καὶ ὑμμάχων θεσμούς; καὶ ὑβρίσαν εἰς ἐξήκιστα ἐχρῶν; καὶ ἐβίασαντο βασιλείαν, ἣς δέλοισιν αὐτοῖς εἶναι, ὡς τις χολὴ ὑμῖν ἐπ' αὐτοῖς γένῃ; Γήπαιδες, ὦ βασιλεῦ, Σίρμιον ἔχουσιν, καὶ Ρωμαίους ἀνδραποδίζουσιν, ὅλῳ τε προσηγορεύεται Δακίαν αὐτοῖς. τίνα πόλεμον ὑπὲρ ὑμῶν ποτε, ἢ ξυῦ ὑμῖν ἢ πρὸς ὑμᾶς αὐτὰς νενικηκότες; ἢ τίνος ἀγωνίας ἀθλὰ τῇ χάραν ταύτῃ πεποιημένοι; καὶ ταῦτα ἐμμιδοῦσθε ὑμῶν γεγονότες πολλάκις, καὶ τὰ χημάτα (ὡς περ εἴρηται) κεκομισμένοι, χρόνον ἐκίσμεν ὅποσον ἂν ᾖ. καὶ τοὶ τὴν παρῆς αὐτῶν πρεσβείας, ἐγένοντο πρᾶξις μιᾶραι ἕκαστος πάντος χρόνου ἐπειδὴ ὑμᾶς πολεμῆσιν ὡς ἐπ' αὐτὰς εἶδον, ἐς Βυζάντιον τε θάρσυν ἀφίχθαι, καὶ βασιλεῖς τοσόνδε περιῦβρισμένους ὅτι ἐλθεῖν ἴσως περὶ ἀναιδείας περιστάς καὶ περὶ ὑμμάχας παρακαλέσασιν ἐφ' ἡμῖν, τοῖς ἐπὶ κατεσπασμένοις ὑμῖν. καὶ μὴ εἰς ἀποδωσίοντες ἡκασιν ὡς περὶ πρεσβείας, ἐδὲν σφίσι προσήκον Λαγγοβάρδας αἰτιώμενος τῆς ἐνθενδε μεταμελείας λογιστὸν Ρωμαίους. ὡς περ τῷ δέει ἀναγκαζέμενοι, τῷ ἀκασίον ἐγνωμοσύνην ὅφ' ἐπὶ τῇ καιρῷ μεταμπίχονται. τῷ γὰρ τῷ ἀνάγκῃ ποποιημένῳ, τῷ χάριν εἰκότως ὁ τῆς δυνάστεως τυχαῖν εἴσεται. εἰ δὲ γε μηδὲ νῦν ἐκστῆναι τῷ ἐπὶ προσήκοντων βεβέλῃται; τίς αὖν εἴη ταύτης δὴ τῆς κακοδοτίας ὑπερβολῇ; ταῦτα μὲν οὖν ἀφελεία βαρβαρικῇ, λόγων σπανίζουσα, τῷ παραγμάτων ἐδαμῇ ἐπαξίως εἰρήδω. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, ὁρᾶς ποτὲ ὅσα ἐνδεεστέρας ἢ καὶ τῇ χρείαν ἡμῖν εἴρηται, καὶ Ρωμαίοις τε καὶ Λαγγοβάρδας τοῖς σοῖς ξυνοῖσόντα πρᾶσσε, τῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπασιν ἐννοῶν, ὡς ἡμῖν μὲν ἀμφὶ τῷ Θεῷ ὁμογνωμονῶσι* τὸ δὲ ἀρχῆς ξυτετάξονται Ρωμαῖοι δικαίως· τοῖς δὲ δὴ Αρριανοῖς ἐστὶ καὶ δι' αὐτὸ τῷ ἀπεναντίας χωρήσσει.

Λαγγοβάρδας μὲν τοσαῦτα εἶπον γενόμενοι τῇ ὑστεραίᾳ παρὰ βασιλεῖα καὶ οἱ Γήπαιδων πρέσβεις, ἐλέξαν ὧδε. Δίκαιον, ὦ βασιλεῦ, τὰς ἐπὶ ὑμμάχας αἰτήσαι παρὰ τὰς πέλας ἀφικόμενας, ἀναδιδάξαι πρῶτον, ὡς δίκαια τε ἀναδέξομενοι πάρεσσι, καὶ ὑμφορὰ τοῖς ὑμμάχουσιν, ἔπειτα τὰς λόγους, ὡς περ ἐνεκα πρεσβείας, ποιέσθαι. ὡς μὲν οὖν ἡ δική μετὰ πρὸς Λαγγοβαρδῶν, αὐτόθεν δὴλον. δίκη δὲ ὁρᾶν τὰ ὁρᾶν ἐν σπᾶν ἔχομεν. δικάζεσθαι δὲ οἷς ἀνσπᾶζεται, βιάζεσθαι ἐδαμῇ προσέειν. ὡς δὲ πολυανδρῶπιᾳ τε καὶ ἀρετῇ Γήπαιδες παραπολὺ Λαγγοβαρδῶν κρείσσους τυγχάνουσιν ὄντες, τί αὖν τις ἐν εἰδόσι μακρολογίῃ; τὸ δὲ ξυῦ τοῖς καταδεεστέροις ἐς τὸ ἀγῶνα κατὰ δίκην, ἐς καπὸν τι πρᾶπτον εἶναι, παρὸν τῷ νικῶν ξυῦ τοῖς δυνάτωσιν ταττόμενον ἀκίνδυνον ἔχειν ἐκ ἀντιπαραπολὺ καὶ κατὰ βραχυῶσφρονουμένων ἐλέσθαι. ὡς καὶ ὑμῖν ἐφ' ἐτέρους τινὰς ἔστι ξυτετάξονται τοιοῦτον Γήπαιδες, χάριν μὲν τῷ πεπραγμένῳ ὀφείλοντες, δυνάμεων δὲ περιστάς ὑμφορὰ καὶ πολεμίων (ὡς τὸ εἶδος) ἐπικράτουν. καὶ μὴ τῷ τῷ λογίζεσθαι ὑμᾶς ἀντὶ τῶν ὡς Λαγγοβάρδας μὲν ὅς ὑπογῆ Ρωμαίοις γεγένηται φίλοι. Γήπαιδες δὲ ὑμῖν ἐναπόνδεις τε τὸ ἀνέκαθεν καὶ γνωρίμεις γεγονέναι ὑμβαίνει. φιλία δὲ, ὁρᾶν μήκει ξυμπλεκόμενῃ, καὶ ὁρᾶν ἐκ δὲ πετῆ ἔχει. ὡς ξυμμάχους ἡμᾶς ἐδυνάτεις μόνον, ἀλλὰ καὶ βεβαίως προσήκον κεκτῆσθαι. δικαίωμα μὲν οὖν πρὸς ὑμᾶς ἐς τὸ ὑμμάχας ἐπαγωγὰ, ταῦτα ἐστὶν ὑμῖν. θεάσασθε δὲ ὅποιοι Λαγγοβάρδας τὰς πόδας εἰσὶ. δίκη μὲν τὰ ὁρᾶν λύσαι, καί περ πολλὰ προκαλούμενων ἡμῶν, ἐδαμῇ ἔγνωσαν, θράσει καὶ λογιστῶν ἐπεὶ δὲ ὁ πόλεμος ἦδη περὶ χερσὶ γέγονεν, οἱ* ὅτι ἴσω τῷ παραγμάτων ἀναποδίσ-

Agendi libertate. Ecce enim, ut primum Gepædes, pulsos ex omni Dacia Gothos, ac vos bello impeditos viderunt, ausi sunt scelesti undique ditionem vestram invadere: cuius rei indignitatem quis possit verbis consequi? An non Romanum Imperium spreverunt? an non fœderis ac societatis leges violarunt? an non quos minime lædi oportebat, habuere ludibrio? nonne rebellant in Majestatem, cui servire gloriarentur, si tantillum vacaret contra ipsos arma expedire? Sirmium Gepædes tenent, o Imperator, & Romanos abstrahunt in servitutem, seque universa Dacia potiri jactant; post cujus tandem belli pro vobis, aut vobiscum, vel in vos umquam gesti victoriam? In cujus pugnae præmium illis ea regio cessit? idque postquam a vobis crebra stipendia, & jam ante, a tempore nescimus quo, pecuniam, ut dictum est, acceperunt. Hac porro ipsorum legatione nihil iniquius post homines natos susceptum est. Nam ubi in se bellum a nobis moveri intellexerunt, non dubitarunt venire Byzantium, seque sistere tam indigne habito Imperatori. Ac forte per summam impudentiam vos ad bellicam societatem contra nos, vestris adeo rebus addictos, impellent. Quod si eo consilio venerunt, ut injuste occupata restituant; est profecto, cur Romani præcipuam ejusmodi pœnitentiæ & sanioris consilii causam adscribant Langobardis; quorum metu illi compulsi, sero tandem, invite licet, respiscunt. Certe qui beneficium accepit, merito gratiam habet illi, qui benefaciendi necessitatem imposuit. Sin necdum animum induxerunt alieno cedere; quantus est improbitatis hujusmodi cumulus? Hæc simplicitate Barbarica, jejuna & indiserta, non pro rei gravitate a nobis dicta sint. Tu vero, Imperator, ea

Hæc Langobardi. Postridie ad Imperatorem admissi Gepædum Legati, sic orsi sunt. Qui idcirco vicinos adeunt, Imperator, ut illos ad arma jungenda secum invitent; eos in primis ostendere decet, postulata ipsos afferre justa, ac sociis futuris utilia; itaque de causa legationis agere. Ac primum injuria nos a Langobardis affici per se patet: cum litem judicio dirimere studeamus; nec par sit adhiberi illis armorum vim, qui ad judiciariam disceptationem accedere velint. Deinde Gepædes & numero & fortitudine Langobardis longe præstare, quid est cur pluribus quisquam verbis apud illos, quibus probe notus sumus, demonstret? Neminem autem vel mediocriter sanæ mentis putamus esse, qui, si victoriam sine periculo possit consequi, a valentioribus stando, malit in manifestam perniciem ruere, sequendo arma infirmiorum. Ac vobis posthac Gepædes in aliis bellis militarem navabunt operam, rei ipsorum causa gestæ gratiam vobis debentes, maximisque copiis vos, ut par est, efficientes victoriæ compotes. Id etiam attendere convenit, recentem esse Langobardorum amicitiam cum Romanis: Gepædibus societatem familiaritatemque vobiscum veterem intercedere. Amicitia demum illa non facile solvitur, cujus vinculum firmavit temporis diuturnitas. Quare ne dubitate, quin nos non potentes modo, sed constantes etiam socios habituri sitis. Atque ea sunt, quæ vos merito ad societatem invitant. Jam quo ingenio sint Langobardi perspicite. Litem judicio componere, quamvis ad id sæpe eos provocaverimus, recusarunt, inconsideratæ plenæ audaciæ. Nunc autem cum est bellum in ma-

Edit. Paris.
pag. 546.

Gepædum oratio.

nibus, infirmitatis suæ conscientia ab incæpto retracti, vos adeunt, idque agunt, ut pro ipsis Romani contra quam fas est, bellum suscipiant: cujus causam ex Sirmio aliisque nonnullis Daciæ locis in nos conflant fures hi proferrunt. Atqui tot urbes adhuc totque provinciæ supersunt Imperio tuo, ut nationes quæras, quibus partem ejus aliquam incolendam des. Profecto Francis, Erulis, hisque ipsis Langobardis tot urbes tantasque regiones attribuisti, Imperator, ut inire numerum nemo possit. Nos vero amicitia tua freti, quod fieri volebas, egimus. Qui autem in animo habet rerum suarum partem profundere, illum, qui anteverterit atque ultro præceperit beneficium, eo, in quem gratiam ipse contulerit, multo meliorem indicat: si modo ille præsumpsisse rem videatur, non possessoris contemptu, sed amicitia singularis fiducia: quo modo se Gepædes in Romanos gesserunt. Quæ cum vestris animis subjecerimus, rogamus ut pro sociali jure Langobardos nobiscum viribus omnibus invadatis: vel certe a neutra steteris parte. Quo suscepto consilio, rem æquam ac Romano Imperio convenientissimam facietis.

Edit. Paris.
pag. 547.

Imperator auxilia Langobardis mittit.

Barbari inter se pacem conficiunt.

Ejusmodi fuit Gepædum oratio: quos Justinianus Augustus post longam deliberationem remisit irritos, ac jurato cum Langobardis fœdere, his misit equitum plus decem millia, ducibus Constantiano, Buze, atque Aratio: quibus Joannes Vitaliani ex forore nepos se se adjunxit; cum Imperator huic præcepisset, ut facto cum Gepædibus prælio, statim cum suis inde in Italiam, unde venerat, proficisci maturaret: Eos sequebantur Eruli fœderati mille quingenti, quibus præter alios Philemuthus præerat. Nam cæteri omnes Eruli, ad tria millia, cum Gepædibus cojerant, a Romanis non ita pridem defectione sejuncti eam ob causam, quam supra commemoravi. Tunc pars Romanorum focia arma Langobardis ferentium, in Erulorum catervam & Aordum Regis fratrem inopinato incidit. Fervido commisso certamine, vincunt Romani, & cum Erulis multis Aordum ipsum conficiunt. Simul cognoverunt Gepædes Romanorum exercitum appropinquare, dirempta cum Langobardis controversia, pacem pepigerunt, invitis Romanis. Quorum exercitus, ea re intellecta, laborare plurimum cœpit. Jam enim nec progredi poterant, nec regredi audebant. Duces, veriti, ne Gepædes Erulique facta simul incursione, Illyricum popularentur. Quare ibi consistentes, Imperatori, quo loci res deducta esset, significarunt. Atque hæc quidem illic sic acta sunt: ego vero orationem eo revoco, unde digressa est.

ἡ Ερελὸν ξυμῇ καταθέοντες, ἡ Ἰλλυριῶν λησώνται χώραν αὐτῶν γούμ μείναντες, ἐς βασιλεία τὰ παρόντα σφίσιν ἀνένηκαν. ταῦτα μὲν ὧν ἐπράξατο τῆδε. ἐγὼ δὲ, ὅθεν τὴν ἐκβολὴν τὴν λόγῳ ἐποιήσαμην, ἐπάγειμι.

Ἀζοντες, τῶν τὴν οἰκίαν ἀδένεια ξυνεπίσταται, παρ' ὑμᾶς ἤκασιν ἀξίοντες Ρωμαίους ἀνελέδαι ἢ ὑπὲρ αὐτῶν, ἢ δέον, ἀγῶνα. πάντως ὅι κλῶπες εἴποι τὸ τὸ Σίρμιον ἢ ἀλλὰ ἐπὶ Δακίας αἰτταχωρία ὑποδραίνῃ ἡμῖν ἢ πολέμῳ ποροίχον εἶναι. καὶ τοὶ πόλεων τε καὶ χώρας τοσούτον τῇ βασιλείᾳ περιέειν, ὥστε καὶ διεραδνᾶσαι τῶν ἀνθρώπων τινὰς, οἷς ἂν καὶ δοίης μοῖραν τινα πορὸς ἐροίκησιν. Φράγγες ἀμέλει, καὶ τὸ Ερελῶν ἐθνος, καὶ τὰς Λαγγοβάρδας, τοσούτοις ἐδωρήσω πόλεων τε καὶ χώρας, ὡς βασιλεῦ, μέθοις, ὅποσα ἐκ ἀντις ἀχρηθμήσαιο. ἡμεῖς ὅ τῇ φιλίας τῇ σῇ τὸ παρσείν ἐχοντες, τὸ, ὅπερ ἐβέλε, ἀπεπαράγμεθα οἱ δὲ τι ποροίεσθαι ἢ ὑπαρχόντων βεβηλόμενος, κρείσσω παραπολύ τῶ πορὸς αὐτὰ τετυχηκότος τῆς χάριτος, ἢ πορτερήσαντά τε, καὶ γνώμῃ τὸ δῶρον αὐτονομῶ ἐλόμμενος, οἷεται εἶναι. ὡς μὴ ἐς ἢ κεκτημένον ὑβερίζων, ἀλλὰ τῶ * φίλος οἱ ἐς τὰ μάλιστα εἶναι παρσῶν, τὴν τὴν παράγματος * φίλος ἀξίωσιν πεποιοῦνται δοκεῖ, ὅπερ καὶ Γήπαισιν ἐς Ρωμαίους τετυχηκεν εἶναι. ὡς ἐνδυμμενέας ὑμᾶς μάλιστα μὲν καὶ ξυμμαχικὸν αἰτῶμεν ἡμῖν ἐπὶ Λαγγοβάρδας εἶναι δυνάμει τῇ πάτῃ· εἰ δὲ μὴ, ἐκποδῶν ἀμφοτέροις εἶναι. ταῦτα ὅ βεβηλόμμενοι, δίκαιά τε ποιήσετε, καὶ λίαν ἐπιπιδείως τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ.

Καὶ Γήπαιδες μὲν ταῦτα εἶπον. βεβηλόμμενος ὅ πολλὰ Ἰασηνιῶδες βασιλὸς, αὐτὰς μὲν ὁποτέμψαται ἀπαράκτες ἐγνωσάμην καὶ ὅ πορὸς Λαγγοβάρδας διώμοτον πεποιομένους, πλέον αὐτοῖς ἢ ἐς μυρίας ἰππεῖς ἐπέμψεν. ὡς δὲ Κωνσταντιῶδες τε καὶ Βεζης, καὶ Αράτιος ἦρχον. ξυμῶν ὅ αὐτοῖς καὶ Ἰωάννης, ὁ Βιταλιανὸς ἀδελφιδὸς προρρήθην αὐτῶν ἐκ βασιλείας, ἐπειδὴν τὰ χίσα δαμαχίσωνται πορὸς τὸ Γήπαιδων ἐθνος, ἐνθένδε ἀπαρτῇ ἐς τὴν Ἰταλίαν ξύν τοῖς ἐπομένοις εἶναι. ἐτύγχανε ὅ ἐξ Ἰταλίας καὶ αὐτοὶ ἦσαν. ξύμμαχοι δὲ αὐτοῖς Ερελοὶ πεντακόσιοι τε καὶ χίλιοι εἶποντο ὡς ἄλλοι τε καὶ Φιλημῶδ ἦρχον. οἱ ὅ ἄλλοι ξύμπαντες Ερελοὶ, ἐς τριχιλίους ὄντες, ξύν τοῖς Γήπαισιν ἐπέταχτο ἐπεὶ Ρωμαίων ὁπος ἄντες ἐ πολλῶ ἐμπροσθεν ἐτυχον, ἐξ αἰτίας, ἡ μοῖρα ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐρρήθη μοῖρα ὅ Ρωμαίων, τῶ παρὰ Λαγγοβάρδας ἐπὶ ξύμμαχίαν ἰόντων, Ερελῶν τοῖς ξύν Αόρδῳ τῶ ἄρχοντος ἀδελφῶ ἐξ ἀπινάως ἐντυγχανέσι. μάχης τε καρτεράς γενόμενης, νικῶσι Ρωμαῖοι καὶ τὸν τε Αόρδον, ἢ τε Ερελῶν πολλὰς ἐκτείναν. γνόντες ὅ Γήπαιδες ἀγχιεῖ πῃ εἶναι ἢ Ρωμαίων στρατῶν, τὰ δαφώρα δέθους Λαγγοβάρδας διέλυσαν. ἐς τε ἀπονδὰς οἱ βάρβαροι εἴποι ξυμβέβησαν ἀλλήλοις, ἀκόντων Ρωμαίων. ταῦτα ἐπεὶ ὁ Ρωμαίων στρατὸς ἐμαθον, ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ ἐγένοντο. ἔτε ὅ ἐτι ἀδύαντο πρόσω εἶναι, ἔτε ἀνασρέφειν ὅπισω εἶχον, δειμαίνοντες οἱ στρατηγοί, μὴ Γήπαιδες τε

CAPUT XXXV.

Indecorus Belisarii reditus ex Italia. Omen ipsius prosperitatis. Vigilius Papa Imperatorem ad recuperandam Italiam impellit. Justinianus in controversiis de religione totus est. Res Langobardicæ. Ilauti perfidia ac successus.

pag. 548.
Indecorus Belisarii reditus ex Italia.

BELISARIUS Byzantium indecore profectus est: cum Italia quinquennio sic fuisset exclusus, ut nequivisset certis itineribus progredi; sed toto hoc tempore fugitans clanculum, & ab uno maritimo præsidio ad aliud navigans, oram continenter legisset: unde factum, ut liberius hostes Romam ipsam cæteraque omnia subegerint. Tunc & Perusiam, urbem Tusciæ principem, dira obsidione cinctam reliquit: quæ, dum ille esset in via, vi capta est. Cum pervenisset Byzantium, ibi de-

BELISARIOΣ μὲν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐδενὶ κόσμῳ ἦεν, γῆς μὲν τῆς Ἰταλῶν πενταετὲς ἐδαμῇ * ἐπιβάς· ἐδὲ πῇ ὁδῶν εἶναι ἐνταῦθα ἰχύσας· ἀλλὰ φυγῇ κεκυρμένῃ ἐχόμενος πάντα τῶτον ἢ χρόνον, ἐκ τὸ οὐχ ὑψώματος αἰεὶ ἐπὶ θαλασσὶ καὶ τινός, ἐς ἄλλο ἐπὶ τὴν παραλίαν οὐχ ὑψώμα * διίκεκῶς ναυτιλόμμενος. καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀδέεσερον τὴν πολεμίας τετυχηκε Ρώμῳ τε αὐτῶν ἀνδραποδίσαι, καὶ τὰ ἄλλα (ὡς εἰπεῖν) ἀπαντα. τότε ὅ καὶ Περυσίαν πόλιν, ἡ πρώτη ἐν Τέσχοις ἐστὶ ἐτύγχανε, πικρότατα πολιορκημένῳ ἀπέλιπεν· ἡπερ, αὐτῶν ἐτι

* ἀποβάς

* διίκεκῶς

ὁ δὲ ἰόντος, κατέκρας ἑάλω. ἐς Βυζάντιον ἤ ἀφικόμηνος, δε-
 τριβλῶ τοιοῦτον ἐνταῦθα εἶχε, πλῆτες μὲν ἐξῆσαν περὶ
 βεβλημένος πολλῶν, ὅτι τυχεύουσι ἢ τοῖς ἐμπροσθεν αὐτοῦ
 συμβεβηκόσιν ἀπόβλεπτος ὢν, ἅπερ οἱ πρότερον ἢ ἐς Λι-
 βύλῳ ἐντρατεύσαι, συμβόλῳ πρὸς ἐλπίδι καὶ ἀφανεί τῷ
 δαίμονι. ὁ δὲ ἐμβόλος ἐγένετο ὡς δὲ αὐτὸς Βελισαρίῳ κλη-
 ρος ἐν Βυζαντίῳ τῷ προαείφῃ· ὁ δὲ παντεῖ χιον μὲν ὀνομά-
 ζεται, κείται δὲ ἐν τῇ ἀντιπέρας ἡ πείρῳ ἐνταῦθα ὀλίγῳ ἐμ-
 προθεν ἢ ἐμελλε Βελισαρίος ἐπὶ τῇ Γελίμερα καὶ Λιβύλῳ
 ἐξηγήσεσθαι τῷ Ρωμαίων στρατῷ, ἐνδελεχέστατα πλήθει οἱ
 τὰς ἀμπέλας ξυνέβη. οἷον τε ὅς ἐν δένδρῳ γενοῦς ἐτυχε, πί-
 θων οἱ φεράποντες ἐμπλησάμενοι μέγα τι χρῆμα, καὶ αὐτῶν
 τὰ μὲν ἐνερθεν κατορύξαντες, τὰ ἢ ὑπερθε πηλῶ ἐς τὸ ἀκρι-
 βές ἐπιβύσαντες, ἐν τῷ οἰνῶνι κατέθεντο μισὶ ἢ ὀκτὼ ὕστερον
 ἐν πίθῳ τισὶν ἀναβράσαν ὁ οἶνος, διεσπάσατο μὲν τὸ πη-
 λὸν ὥπερ ἐπέφρακτο αὐτῶν ἕκαστος ὑπερβλύσας, καὶ ῥόσας
 πολλὰς, ἐς τὸ σὸν δὲ γλῶττι ἐχομένῳ ἐπέκλυσε, ὥστε καὶ τέλμα
 ἐν τῇ τῷ ἐδάφει ἐργάσασθαι μέγα. ὅπερ ἐπεὶ οἱ φεράπον-
 τες εἶδον, ἐνθάμει μεγάλῳ γενόμενοι, πολλὰς μὲν ἐν δένδρῳ
 ἀμφορέας ἐμπλησάσαι ἐχόντων αὐτῶν ἢ τῶν δὲ τῶν πίθων τῷ
 πηλῷ ἀποφράξαντες, τὰ παρόντα ἐν σιωπῇ εἶχον. ἐπεὶ ἢ τὸ
 πολλὰς ὑπὸ τῷ αὐτῷ χρόνῳ γενοῦς εἶδον αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τῇ κε-
 κτημένῳ τῷ φράγματι ἦγον· ὁ δὲ τῇ ἐπιτηδείῳ πολλὰς ἐνταῦθα
 ἀγείρας, ὑπέδειξε τὰ ποιεῖν. οἱ περ τῷ συμβόλῳ τεκμη-
 ρισμένοι, ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ μεγάλῳ φράζον ἀγαθὰ εἶσεσθαι.

Ταῦτα μὲν οὖν τῇδε Βελισαρίῳ ἐχώρησε. Βιγίλιος δὲ, ὁ
 ῥώμης Ἀρχιερεὺς, ξυῖτα τοῖς ἐνταῦθα τῷ καὶ δε πα-
 ρῶσι, πολλοῖς τε καὶ λογισμῶν τοῖς ἐς ἄγαν ὕσιν, ἐκείτῃ ἀνίει·
 ἀλλ' ἐχρησε βασιλέως Ἰταλίας μεταποιεῖσθαι δυνάμει τῇ
 πάσῃ. μάλιστα δὲ πάντων αὐτῷ καὶ Γότθῳ ἐνῆγε, πατρίκιος
 ἀνὴρ, ἐς τὸ ὑπ' αὐτῶν τῷ δέφρον ἀναβεβηκὼς πολλῶν πρότερον·
 ἐπεὶ καὶ αὐτὸς, τῶν δὲ ἐν ἑκείνῳ, ἐς Βυζάντιον ἀφικόμηνος ἐτυχεν
 ἐν ἀγχοῖ. βασιλεὺς δὲ Ἰταλίας μὲν ἐπὶ ηγεμένη τοιοῦτος
 αὐτὸς ἀμφὶ δὲ τὰ Χερσιανῶν δόγματα ἐκ τῶν ἐπιπλεῖστον δε-
 τριβλῶ εἶχεν, δὲ ὅσα εἶσθαι τὰ ἐν σφίσι ἀντιλεγόμενα σπα-
 δάζων τε ἐξ ἐπειρόμηνος μάλιστα. ταῦτα μὲν ἐν Βυζαντίῳ ἐ-
 παύσατο. ἐτύγχανε δὲ Ἰλδίσκος Λαγγοβαρδῆς ἀνὴρ ἐς Γή-
 παιδας φεύγων, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ὡς καὶ Λαγγοβαρδῶν
 Οὐάκης ἦρχεν, ὡς τίς οἱ ἀνέμῳ Ρισιέλφος ὀνομα. ἐν δὲ ὁ
 νόμος ἐπειδὴ Οὐάκης τελευτήσας, ἐπὶ τῇ ἡγεμονίᾳ ἐκάλει.
 πορονοῦσας οὖν Οὐάκης ὅπως εἰς τὸ παῖδα τὸ αὐτῷ ἡ ἀρχὴ ἀ-
 γοίτο, ἐγκλημα Ρισιέλφῳ ἐπενεγκὼν, αἰτίαν ἐκ ἑχόν, φυγῇ
 τὸν ἀνδρῶν ὅς ἐμιώσεν. ὅς δὲ ἢ τῶν ἀνασῶν τῇ πατρίᾳ,
 ξυῖτα ὀλίγοις τισὶν ἐς τὰς Οὐάκης αὐτῇ καὶ φεύγει, παίδων οἱ
 ὑπολειμμένων ἐνταῦθα δυοῖν. χηρύμασι δὲ Οὐάκης τῶν
 βαρβάρων τῶν ἀνέπεισε τῇ Ρισιέλφον κτείνει. τῇ δὲ Ρισιέλ-
 φῳ παίδων ὁ μὲν εἰς ἐτελευτήσας νόσῳ, ὁ δὲ δὴ ἕτερος, (Ἰλδίσ-
 γος ὀνομα) ἐς Σκλαβλῶν φεύγει. καὶ πολλὰ μὲν οὖν ὕστερον, ὁ
 μὲν Οὐάκης νοσήσας ἐξ ἀνδρῶν ἡφάνιστο· ἐς δὲ τὸ Οὐά-
 δαλον, τὸ Οὐάκης ὕον, ἡ Λαγγοβαρδῶν ἦλθεν ἀρχὴ ὡς δὲ, παι-
 δι κομιδῇ ὄντι, ἐπὶ ῥοπος κατὰ τὰς Αὐδαῖν, τὸ ἀρχὴν διακρί-
 νει. δυνάμει τε πολλῇ ἀπ' αὐτῶν χηρύμας, αὐτὸς τὸ ἀρχὴν ἐκ
 ἐς μακρὰν ἔχει· τῶν παιδῶν τὰς νόσῳ αὐτῇ καὶ ἐξ ἀνδρῶν
 ἀφανισθέντος. ὡς καὶ τοῖνυμ Γήπαισι τε καὶ Λαγγοβαρδαῖς ὁ
 πόλεμος κατέστη, ὥσπερ μοι εἴρηται Ἰλδίσκος δὲ τῶν Λαγ-
 γοβαρδῶν τῶν οἱ ἐπισπομένους ἐς Σκλαβλῶν πολλὰς ἐπαγό-
 μους, ἐς Γήπαιδας ἦλθε καὶ αὐτὸν Γήπαιδες κατέκτεινεν ἐπὶ τῇ
 ἀρχῇ ἐλπίδα εἶχον. γενομένων δὲ τῶν ἐν τῷ παρόντι πρὸς
 Λαγγοβαρδας σπονδῶν, ὁ μὲν Αὐδαῖν τῇ Ἰλδίσκῳ δὲ τῶν ἄ-
 τε πρὸς φίλων ἐξηγεῖτο Γήπαιδων. οἱ ἢ τῇ μὲν ἀνδρῶν ἐκ-
 δοῦναι ἐδαμῇ ἐγνωσαν· ἐκέλευον δὲ αὐτῷ ἐν δένδρῳ ἀπαλλαγέντα, ὅποι βέλοιο, δεσφάζεσθαι. καὶ ὅς μελλήσει μη-
 δεμιᾶ ξυῖτα τῶν ἐπομένων καὶ Γήπαιδων τισὶν ἐδελασίοις, ἐς Σκλαβλῶν αὐτῶν ἀφίκετο. ἐνθεν τε ἀνασῶν πα-
 ρὰ Τωτίλαν τε καὶ Γότθῳ εἰς σφάτευμα ἐκ ἡσων ἢ ἐς ἐξακιχίλῳς ξυῖτα αὐτῶν ἔχων. ἐς Βενετίας ἀφικόμηνος, Ρω-

A inceptus mansit, divitiis affluens, rebusque
 illustris antea feliciter gestis: cujus prospe-
 ritatis non obscurum a Deo omen accepe-
 rat, priusquam expeditionem Africanam su-
 sciperet: sic autem contigit omen illud. In
 Byzantii suburbiis habebat haredium Be-
 lisarius: Pantichium id vocant, situm-
 que est in adversa continente. Hic, pau-
 lo ante quam Belisarius adversus Gelime-
 rem copias Romanas in Africam duceret,
 uvis exuberarunt ipsius vites. Ac vino,
 quod hinc provenit, cum famuli cados quam-
 plurimos implessent, eos in cella reposue-
 runt, inferiori parte defossa humi, superio-
 ri accuratissime obducta luto. Octo post
 mensibus, vinum in cadis aliquot fervens,
 lutum, quo quisque munitus erat, convul-
 sit, restagnansque ac large fluens, solum
 B adjacens sic inundavit, ut in eo magnum
 lacum effecerit. Quo viso obstupefacti fa-
 muli, multas inde impleverunt ampho-
 ras, ac denuo obturatis luto iisdem do-
 liis, nihil enuntiarunt. Quod cum sub-
 inde sæpius factum vidissent, significa-
 runt domino. Is vero non paucis, qui-
 bus familiarius utebatur, eo convoca-
 tis, rem ostendit: qui omen interpretantes,
 illi domui bona ingentia prædixerunt.

Ita quidem cesserunt hæc Belisario. Vi-
 giliius vero Pontifex Romanus, cum Ita-
 lis, qui ibi tunc aderant & plurimi & impellit,
 nobilissimi, non abstinebat Imperatorem ur-
 gere, ut viribus omnibus Italiam sibi vin-
 dicaret. In primis stimulat ipsum Gothi-
 gus, Patricius ac jamdiu Consularis, qui
 nuper ejus rei causa Byzantium venerat.

C At Imperator, se Italiam prospecturum pol-
 lictus, in Christianorum dogmata maxi-
 mam temporis partem conferebat, tollen-
 dis eorum controversiis intentissimus. Hæc
 agebantur Byzantii, cum Ildisgus natio-
 ne Langobardus ad Gepædes se recepit,
 ob ejusmodi causam. Quo tempore Lan-
 gobardis Vaces imperabat, nepotem habe-
 bat, nomine Risulfum, quem lex ad re-
 gnum vocabat, postquam ex vita Vaces mi-
 grasset. Vaces autem id provide curans, ut
 filio suo principatum relinqueret, Risulfum,
 falsi criminis reum actum, exilio multavit.

D Statim ille ex patria ad Varnos cum paucis
 profugit, relictis ibi duobus filiis. Hos Bar-
 baros pecunia Vaces ad Risulfi cædem per-
 pellit. Filiorum Risulfi alter morbo extin-
 guitur; alter, qui nomen Ildisgus, ad Scla-
 venos evadit. Haud multo post morbo obiit
 Vaces, ac Langobardorum principatus Val-
 dalo obvenit, Vacis filio: cui admodum
 puero tutor adhibitus Auduinus, regnum
 administrabat. Hinc multa auctus potentia,
 brevi ipse regnum obtinuit, cum puerum
 repente morbus oppressisset. Nato demum,
 ut dixi, bello Gepædes inter ac Lango-
 bardos, protinus Ildisgus cum Langobar-
 dis, qui se ipsi adjunxerant, ac nume-
 rosa Sclavenorum manu ad Gepædes se con-
 tulit. Ac sperabant Gepædes fore ut illum
 in regnum inducerent. Jam vero facta cum
 Langobardis pace, extemplo Auduinus a Ge-
 pædibus, tamquam amicis, Ildigum repe-
 tiit. Hi tradere nolentes hominem, horta-
 ti sunt, ut inde quocumque vellet evade-
 ret. Nulla is interposita mora cum suis ac
 nonnullis Gepædibus voluntariis, se se
 ad Sclavenos retulit. Hinc profectus,
 Totilam Gothosque adire instituit; arma-
 torum non minus sex millia secum ha-
 bens. Agrum ingressus Venetum, cum
 obvia Romanorum manu, quam Lazarus Ildisgus Ro-
 manos fundit.

E multos occidit. Nec tamen se admiscuit

Omen prof-
 peritatis Beli-
 sarii.

Vigilius ad re-
 cuperandam
 Italiam Imp.
 Edit. Paris.
 pag. 549.

Justinianus in
 controversiis
 de religione
 totus.

Res Lango-
 bardicæ.

Gotthis; sed iterum transito Istro flumine, ad Sclavenos concessit.

Edit. Paris. pag. 550. Ilausi perfidia & successus.
Dum hæc ita fiunt, ut dixi, interea Ilausus, armiger Belisarii, genere Barbarus, animosus vir atque impiger, qui in Italia captus remanserat, ad Totilam & Gotthos temere descivit. Confestim ipsum Totilas cum multis copiis navibusque in Dalmatiam misit. Ille Muicorum (locus est maritimus ac proximus Salonis) delatus, primum quidem ad incolas se applicuit, gerens se pro Romano ac domestico Belisarii. Dein vero ense districto, hortatus socios, repente internecionem fecit, atque opibus direptis omnibus, illinc abcessit. Locum alium, quem Laureatam Romani vocant, in maris littore situm aggressus est, eoque facta excensione, quos habuit obvios de medio sustulit. De his certior factus, qui tunc Salonis præerat, Claudianus, copias in dromones, quos appellant, impositas, adversus illum misit: quæ Laureatam devictæ, manum conferuerunt cum hostibus. Quibus claram adeptis pugna victoriam, propripuit se quisque quo potuit, relictis in portu dromonibus: ubi & aliæ naves erant frumento cæterisque cibariis plenæ: quas omnes cum Ilausus & Gotthi cepissent, obviis quibusque cæsis, ablataque pecunia, Totilam convenerunt. Exit hyems, unaque annus decimus quartus istius belli, quod Procopius scripsit.

Annus xiv. belli Gotthici.

προσὶν ἅπαντας, καὶ τὰ χημάτα ληίσταμοι, παρὰ Τωτίλαν ἦλθον. καὶ ὁ χειμὼν ἔληγε, καὶ τέταρτον καὶ δέκατον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε, ὃν Προκόπιος ξυνέγραφε.

Αἰμαίοις τισὶν ὑπαντήσασιν, ὧν Λάζαρος ἠγεῖτο, ἐς χεῖρας ἦλθε· τρεῖς ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς, πολλὰς ἐκτείνων. ὁ μὲν τοι Γότθοις ξυνέμιξεν. ἀλλ' Ἴστρον ποταμὸν διαβάς αὐτοὺς ἐς Σκλαβωνίαν ἀπεχώρησεν.

Εν ᾧ ὅτε ταῦτα ἐπαράσσετο τῇδε, ἡπὲρ μοι εἴρηται ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Βελισαρίου δορυφόρων, Ἰλαυφόνου, βάρβαρος γένος, θυμοειδὴς τε καὶ δραστήριος, ὃς δὴ ἐν Ἰταλίᾳ λησθεὶς ἐτύχε, Τωτίλᾳ τε καὶ Γότθοις προσεχώρησεν ἐδὲν λόγῳ. καὶ αὐτὸν ὁ Τωτίλας δίδως, ξυνέστρω πολλὰ καὶ ναυσὶν, ἐπέμψεν ἐς τὰ ἐπὶ Δαλματίας χωρία. ὃς δὴ ἐν χωρίῳ Μαϊκέρῳ καλεσμένῳ γενόμενος, ὅπερ ἐπὶ Θαλάσσιον ἀγχιεὶ πῆ Σαλῶνων ἐστὶ, τὰ μὲν πρῶτα ξυνέμιξε τοῖς ταύτῃ ἀνθρώποις, ἅτε Ρωμαῖός τε ὧν, ὁ Βελισαρίῳ προσήκων ἐπεῖτα ὁ αὐτός τε τὸ ξίφος ἀράμηνος, καὶ τοῖς ἐφεπομένοις ἐγκελύσταμηνος, ἔξαπιν αἰῶς ἅπαντας ἐκτείνε. ληίσταμοις τε τὰ χημάτα ἅπαντα, ἐνθένδε μὲν ἀπὼν ὥχετο. ἐπέσκηψε δὲ καὶ ἄλλῳ ἐν τῇ παραλίᾳ χερμένῳ χωρίῳ ὅπερ Λαυρεάτιον καλεῖσι Ρωμαῖοι. ὃς δὴ ἐπιβάς τὰς παραπεπτωκότας ἀνῆρει. ἅπερ ἐπεὶ Κλαυδιανὸς ἔγνω, ὅσπερ τότε Σαλῶνων ἦρχε, στρατόμαχον ἔκλεψε καλεσμένων δρομῶνων ἐπ' αὐτὸν ἐπέμψεν. οἱ δὴ, ἐπεὶ ἐν Λαυρεάτῃ ἐγένοντο, τοῖς πολέμοις ἐς χεῖρας ἦλθον. παραπολύ τε ἡσσηθέντες τῇ μάχῃ, ἐφυγον ὅπῃ ἐκάστω δυνατὰ γέγονε, τὰς δρόμοντας ἐν τῇ λιμένι ἀπολιπόντες. ὃς δὴ καὶ τὰ ἄλλα πλοῖα, ἔμπλεα σίτῃ τε καὶ τῷ ἄλλῳ ἐπιτηδείῳ, ὄντα ἐτύγχανεν. ἅπερ ἅπαντα Ἰλαυφὸς τε καὶ Γότθοι ἐλόντες, κτείναντες τε τοὺς ἐν

C A P U T XXXIV.

Totilas Romam obsidet. Justiniani oseitatio. Isauri Gotthis urbem produnt. Paulus cum suis in Adriani mole fortiter resistit. Totilas urbi captæ parcit.

Totilas Romam obsidet.

DEINDE copias omnes Romam Totilas duxit, castrisque positis obsidionem cepit. Fortissimorum militum tria millia delegerat Belisarius, iisque commissa Romæ custodia, Diogenem, e stipatoribus suis unum, virum prudentem ac bellica virtute præstantem, præfecerat. Quare longius obsidio protrahenda est: cum & obsessos ingens animus universo Gothorum exercitui pares videretur efficere, & Diogenes accerrimis custodiis uteretur, ne quis ad mœnia subiret infestus, satque ubivis intra urbis muros frumento, annonæ penuriam prohiberet. Sæpe Barbari, tentata murorum oppugnatione, cessere retro; Romanis inde illos arcantibus virtute sua. Capto tandem Portu, Roma vehementius urgeri cœpit. Hæc ibi fiebant. Justinianus vero Augustus, ut Belisarium reducem Byzantium vidit, Ducem alium adversus Gotthos ac Totilam cum exercitu mittere constituit. Quod consilium si executus esset, bello, ut equidem sentio, vicisset hostem; cum adhuc Romam haberet in sua ditione, & incolume illius urbis præsidium missis Byzantio auxiliis misceri posset. Nunc autem delecto primum Liberio Patricio Romano injunxit, ut præsto esset: deinde, negotio forte suborto aliquo, egregiam voluntatem depofuit.

pag. 551. Justiniani oseitatio.

Isauri Gotthis urbem produnt.

Obsidio Romæ ducta longius fuerat, cum Isauri quidam, custodes portæ, quæ Pauli Apostoli nomine insignis est, expulantes, nihil sibi per annos plures ab Isaurorum οἱ ἀμφὶ πύλῳ, ἢ Παύλῳ τῷ ἀποστόλῳ ἐπ' ὀνόματι ἐστὶ, φυλακῇ εἶχον· ἅμα μὲν ἐπικαλοῦντες ἐν αὐτῶν πολλῶν ἐδὲν πρὸς βασιλέως σφίσι δεδῶσθαι, ἅμα καὶ Ἰσαύρους ὁρῶντες τὰς παραδόντας Ρώμῃ τὰ πρότερα Γότθοις,

ΜΕΤΑ ὅτε Τωτίλας ἅπαν ἐπὶ Ρώμῃ τὸ στρατόμαχον καὶ ἐγκαθεζόμενος, ἐς πολιορκίαν καθίστατο ἐτύγχανε ὁ Βελισαρίος τειχιλίας ἀρσίονδῳ ἀπολεξάμενος. ὃς ἅπερ ἐπὶ τῷ Ρώμῃς φυλακῇ κατιστοχέμενος, Διογένην αὐτοῖς Ἀρχοντα, τῷ δορυφόρῳ αὐτοῦ ἑνα, ἐπέστησεν, ἀνδρῶν ξυνετόν τε διαφερόντως, καὶ ἀγαθὸν τὸ πολέμῳ. διὸ δὴ χρόνος μῆκος τῇ προσεδρεῖα ταύτῃ ἐτελείβετο. οἱ τε γὰρ πολιορκησάμενοι ἀρετῆς περισσίᾳ, πρὸς ἅπαντα τὰ Γότθων στρατὸν ἀξιόμαχοι ὄντες ἐφαίνοντο καὶ Διογένης ἐς τὸ ἀκρεβέδες χεῖρ τῇ φυλακῇ ὥς μή τις κακῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἴει. καὶ πανταχόθεν τὸ πλεῶς σὶ τον ἐντὸς τῷ περιβόλῳ ἀπείρας, ἐνδεῖν σφίσι τὰ ἐπιτηδεύα ὥς ἤκιστα ἐποίει. πολλὰ καὶ οἱ βάρβαροι τειχομαχεῖν ἐγχειρήσαντες, ὁ δὲ περιβόλος ἀποπειράσασθαι, ἀπεκράδηνσαν, ἀρετῇ σφῶς ἀπασαμένων ἐνθένδε Ρωμαίων. ὁ μὲν τοι πόρτε κρατήσαντες, Ρώμην κατακράτες ἐπολιόρκουν. ταῦτα μὲν οὖν ἐφ' ἑρπετο τῇδε βασιλὸς ὁ Ἰουστινιανός, ἐπεὶ δὴ Βελισαρίον ἐς Βυζάντιον ἤκοντα εἶδεν, ἄρχοντα πέμπειν ξυνέστρω ἄλλον ἐπὶ Γότθους τε διανοεῖτο ὁ Τωτίλαν. καὶ εἰ μὲν ἐπιτελῇ ταύτῃ δὴ ἐπεποιήκει τῷ ἔννοιαν, οἱ μαι ἂν (Ρώμῃς μὲν ἐτι ὑπ' αὐτῷ ἔσσης, σέσωσμένων δὲ οἱ τῷ ἐνταῦθα στρατιωτῶν, ὁ τοῖς ἐκ Βυζαντίου ἐπιβεβηθῆναι ἀναμίγνυσθαι δυναμένων) περιέσεσθαι τῷ ἐναντίῳ αὐτὸν τῷ πολέμῳ. καὶ δὲ τὰ μὲν πρῶτα Λιβέριον ἀπολεξάμενος, ἀνδρᾶ τῷ ἐκ Ρώμῃς πατρικίῳ, ἐν παρασκευῇ ἐκέλευε γενέσθαι· μετὰ δὲ, ἀρχολίας οἱ ἴσως ἐπιγενομένης ἐτέρας τινός, τῷ προθυμίαν κατέπαυσε.

Χρόνος δὲ τῇ Ρώμῃς πολιορκίᾳ τριβέντος πολλῆς, ὅτε τινες Ἰσαύρων οἱ ἀμφὶ πύλῳ, ἢ Παύλῳ τῷ ἀποστόλῳ ἐπ' ὀνόματι ἐστὶ, φυλακῇ εἶχον· ἅμα μὲν ἐπικαλοῦντες ἐν αὐτῶν πολλῶν ἐδὲν πρὸς βασιλέως σφίσι δεδῶσθαι, ἅμα καὶ Ἰσαύρους ὁρῶντες τὰς παραδόντας Ρώμῃ τὰ πρότερα Γότθοις,

θοῖς, κεκοιμημένους ἐπὶ μεγάλων τινῶν χρημάτων ὄγκῳ) Ἀ Τωτίλα λαθραῖοι τὰς ἐς λόγους ἐλθόντες, ὡμολόγησαν ὅτι πόλιν ἐνδύσειν, πακτὴν τε ξυνέκειτο ἡμέρα τῇ πρᾶξει. καὶ πρὶν ἢ ἡκυεῖα, Τωτίλας μηχανᾶται τοιάδε. ἐς ποταμὸν Τίβερην ἐν τῇ πρώτῃ τῶν νυκτῶν φυλακῇ δύο μικρὰ πλοῖα καθήκεν, ἀνδρας ἐνταῦθα, χρησάμεν ὅτι σάλπιγγιν ἐπιστρέψας, ἐνδύμενος. οἷς δὴ ἐπέσειλλε, ὅπως μὲν τῇ Τιβέριδος ἐρέσονται ἐπὶ προδόν ἵνα. ἐπειδὴ δὲ τῇ περιβόλῃ ἀγχις αἰκονταί, ὅτι σάλπιγγιν ἐνταῦθα ἡγεῖν διωάμεν τῇ πάσῃ. αὐτὸς δὲ ὅτι Γότθων στρατὸν ἀγχις αὐλῆς ὅτι εἰρημένης, ἢ Παῦλος ὅτι ὁποσὸν ἐπὶ ἀνυμὸς ἐστὶ, λαμβάνων τὰς πολεμίας, ἐν παρασκευῇ εἶχε. λογισάμενός τε, ὡς μήτινες τῇ Ρωμαίων στρατῷ, ἅτε ἐν σκοτῷ, ὅπως δύνανται ἐκ τῆ πόλεως ἐξέρχονται οἱ οἱ τε ὥσιν ἐς Κεντακέλλας ἐπεὶ ὁ χυρῶμα ἕτερον τῇ τῇδε χωρίων ἐδαμῇ σφίσι ἐλέειπτο ἀνδρῶν μαχίμων ἐνέδραις τισὶ πορολοχίσειν ἐγνώσθη ἐνταῦθα ὁδὸν φέρσαν. οἷς δὲ ἐπὶ ἡγεῖα τὰς φεύγοντας ἐξ ἀχρήσασθαι. οἱ μὲν ἐν τῷ πλοίοις ὄντες, ἐπεὶ τῇ πόλεως ἀγχις ἐγένοντο, ἐχρῶντο ἡδὴ καὶ τὰ σφίσι ἐπὶ ἡγεῖα τὰ σάλπιγγι. Ρωμαῖοι δὲ καταπλαγνύμενοι, ἐς μέγα τε δέος καὶ φόρου καταστάντες, ἐξ ἀπιναιῶς ὁπολιπόντες ἐδένι λόχῳ τὰ σφέτερα ἕκαστοι φυλακτῆρα, ἐβουλόμην ἐνταῦθα δρόμον, ὅτι ἐπιβελῶν τὰ ἐκείνη τείχος εἶναι αἰόμενοι. μόνοι τε οἱ προδιδόντες Ἰσαυροὶ ἐπὶ τῇ αὐτῶν φυλακῇ μένουντες, τὰς τε πύλας κατ' ἐξέστησαν ἀνέγων, καὶ τῇ πόλει τὰς πολεμίας ἐδέξαντο. καὶ πολλοὺς μὲν ἐνταῦθα τῇ παραπεπτωκότων γεγέννηται φόνοι· πολλοὶ δὲ φεύγοντες δι' ἐτέρων πυλῶν ἄχοντο οἱ δὲ ἐπὶ Κεντακέλλας ἰόντες, ὑπὸ τῇ τοῖς ἐνέδρῳσι γενόμενοι, διεφθάρησαν. ὀλίγοι μὲν τοὶ αὐτῶν διέφυγον μόλις ἐν τοῖς Διογέλει πληγνύμενοι φασὶν ἐξέσθαι.

Ἦν δὲ τις ἐν τῇ Ρωμαίων στρατῷ Παῦλος μὴ ὄνομα, Κίλιξ δὲ γένος, ὃς τὰ μὲν πρῶτα ἐφεισῆκε τῇ Βελισσαρίου οἰκίᾳ, ὕστερον δὲ καταλόγῳ ἰππικῶν ἀρχῶν, ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐστράτευσε, καὶ ξυμὴ τῷ Διογέλει, ἐπὶ τῇ Ρώμῃς φυλακτῆρι ἐπέτακτο. ἔτος δὲ Παῦλος, ἀλίσκομένης τότε τῇ πόλεως, ξυμὴ ἰππεύσει τετρακοσίοις ἐς τὴν Ἀδριανῶν τάφον ἀνέδραμε, καὶ τῇ γέφυρᾳ ἐχέει ἐς Πέτρῳ τῷ ὁποσὸν τῇ νεῶν φέρσαν. ὅτι Γότθων στρατῷ, ὅρθη τε ὄντος καὶ μέλλοντος τῇ ὑποφαίνεσθαι ἡμέρας, τῷ τοῖς ἀνδράσιν ἐς χεῖρας ἐλθόντος. ἐνταῦθα Ρωμαῖοι ἡγορήσαντο τοῖς πολεμίοις ὑφιστάμενοι, τὸ πλέον ἔχοντες τε βαρβάρων, ἅτε πλήθους τε μεγάλης καὶ σφοδρῆς ἐν αὐτοῖς ἐστῆς, πολλὰς ἐκτεῖναν. ὅπερ ἐπεὶ ὁ Τωτίλας εἶδε, κατέπαυσε μὲν αὐτίκα τὴν μάχην. Γότθους δὲ τοῖς πολεμίοις ἀντικαθίσταμεν ἡσυχάζειν ἐκέλευεν, οἱ ὁμοῦ τὰς ἀνδρας αἰρήσαν. ταῦτά μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ Παῦλος τε καὶ οἱ τῇ ἀπόστοι, ὁποσὶ τοὶ δὲ γεγόνασιν τῷ τε νύκτα ἔτι πῶς ἵκισαντο. τῇ δὲ ἐπιγενομένη ἐβλάσαντο μὲν σιτίζεσθαι τῇ ἰππων τισὶν ὁκνησὶς δὲ αὐτὰς τῇ ἐδωδῇς ἐξυμῆσι μένῳ διεκρύσατο μέχρ' ἐς δαίλῳ ὁφίαν, καὶ περ πιεζόμενους τῷ λιμῷ ἐς τὰ μέγιστα. τότε δὲ πολλὰ λογισάμενοι ἐν σφίσι αὐτοῖς, καὶ ἀλλήλων ἐς ὁπολμῖαν παρακελεύσαντες ἐβλάσαντο ἀμεινοσφίσι εἶναι ὁπορεπεῖ θανάτῳ αὐτίκα δὴ μάλα καταλύσαι τῇ βίον. ὁρμήσαι μὲν δὲ ἐγνώσαν ἐπὶ τὰς πολεμίας ἐκ τῇ αἰφνιδίᾳ κτεῖναι δὲ αὐτῶν ὅσας ἀνέκασθαι δυνατὰ εἴη, ἔτι τε ἀνδρείως τῇ τελευτῇς τυχεῖν ἅπαντας. ἀλλήλους τοῖς ὅπως ἀπιναιῶς περιπλαγνύμενοι, ὅτι ποροσώπων καταφιλῆσαντες, ὅτι ἐπὶ θανάτῳ ἡσυχάζοντο, ὡς ὁποσὸν οὖν ἐνδύς ἅπαντες. ὅπερ κατανοήσας ὁ Τωτίλας, εἶδεν μὴ θανατῶντες ἀνδραποῖ, καὶ σωτηρίας πέρι ἐλπίδα ἐδεμίαν τὸ λοιπὸν ἔχοντες, ἀνήκεσα ἔργα ἐς Γότθους δρᾶσαι, πέμψας δὲ παρ' αὐτῶν, δύο ἰππεῖς ἀφέντες ἐνταῦθα, ὅτι τὰ ὅπλα καταθέμενοι, ὁποσὸν αὐτοῖς ἐπὶ Γότθους στρατεύεται, καλῶν ἀπαθείς ἐς Βυζάντιον ἀπαλλάσσονται ἢ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἔχοντες, ἐπὶ τῇ ἰσῆ καὶ ὁμοίᾳ, Γότθοις τοιοῦτον ἐστρατεύσασιν. τῶν λόγων Ρωμαῖοι ἀσμενοὶ ἤκουσαν. καὶ τὰ μὲν πρῶτα τῇ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον εἰλόντα ἅπαντες. ἔπειτα δὲ περὶ μὲν ποιῆσαι καὶ ἀνοπλοὶ τῷ ἀναχώρησιν αἰχμωόμενοι. δειμαίνοντες δὲ, μὴ τισὶν ἐνέδραις ἐν

Procopius.

Imperatore datum, atque eodem videntes tempore Isauros, qui Romam Gotthis ante prodiderant, magnis opibus gloriosos; Totilas in clandestino colloquio promittunt urbem se tradituros, ac tempus rei peragenda constitunt. Cum dicta dies affuit, sic fraudem instruxit Totilas. Prima noctis vigilia, in fluvium Tiberim navigiola duo induxit, cum totidem tubicinibus; quibus praecepit, ut remis transmissis Tiberi, sub mœnibus quoad possent clangerent. Ipse Gotthorum exercitum ad portam, quam Pauli Apostoli nomine insignem esse dixi, nihil hoste perfertiente, disposuit: ac praecavens, ne qua pars Romani praesidii noctis beneficio clam ex urbe se reciperet Centumcellas, cum in locis circumjacentibus alia nulla munitio Romanis esset reliqua, viam, quae eo ducit, valida caetera infedit, iussa fugientes conficere. Ergo qui in lintribus erant, cum ad urbem accessissent, ex praescripto tubas inflarunt. Attoniti Romani trepidare metu ac tumultuari, temere de sua quisque statione decedere, & accurrere illuc auxilio, eam tentari rati murorum partem. Soli Isauri proditores, in statione manentes, porta libere patefacta, in urbem hostes accipiunt. Obviorum ibi multa fit caedes: multi aliis portis diffugiunt; ac dum Centumcellas properant, in insidias dilapsi caduntur. Hinc pauci vix evasere: inter quos Diogenes effugisse saucius dicitur.

Erat in turmis Romanis Paulus, natione Pauli Cilicis Cilix, qui primum domui praefuerat Belisarii; deinde turmae equitum dux, expeditionem secutus Italiam, praesidio Romano praepositus cum Diogene fuerat. Hic Paulus, cum capta urbe, cum equitibus cum cursu ad molem Adriani se se recepit, & pontem, qui ad Petri Apostoli templum fert, occupavit. Mane, sub lucis ortum, aggressis hos viros Gotthis, Romani hostilem illic impetum validissime sustinentes, vicerunt, ac magna clade affecerunt Barbaros, utpote confertissimos in angustiis. Quod ubi Totilas animadvertit, pugnam statim diremit, Gotthosque in statione hostibus opposita manere iussit, non dubitans, quin eos fame ad deditionem perpelleret. Quare diem hunc Paulus & quadringenti impasti traduxerunt, immo & noctem. Postridie, cum equorum carnibus vesci consilium esset, cunctatio, quam cibi insolentia pariebat, illud ad vesperum extraxit, quamvis ipsos rabida fames urgeret. Tum longa inter se habita deliberatione, hortati se invicem ad audendum, sic statuerunt, satius esse illico honesta morte finire vitam. Cum igitur vellent facto in hostes subito impetu, eorum caedem quam maximam quisque posset, edere, itaque omnes occumbere fortiter; sine mora amplexati inter se, & ora exosculati, supremum iter carpunt, tamquam continuo perituri ad unum omnes. Quo Totilas intellecto, veritus ne homines amore mortis & desperatione salutis acti, magnam stragem Gotthis afferrent, misit qui optionem darent, utrum malent, equis illic dimissis, armisque depositis, ac fide jurejurando abstricta, se in Gotthos arma nunquam laturos, Byzantium abire incolumes; an suis retentis rebus, pari in posterum jure & conditione cum Gotthis militare. His Romani libenter auditis, principio quidem cuncti Byzantium petere maluerunt; at postea pudore prohibiti quominus pedites & inermes redirent, veritque ne in via in-

Pauli Cilicis ingens animus

Edm. Parif. pag. 552.

tercepti insidiis trucidarentur, ac præterea conquerentes debita sibi ex ærario multorum annorum stipendia; ultro omnes ad Gotthorum exercitum se aggregarunt, præter Paulum & Mindem Isaurum, qui coram rogarunt Totilam, ut se Byzantium mitteret; cum in patria liberos uxoresque habere se dicerent, sine quibus non possent vivere. His Totilas verum proferentibus annuit; datoque viatico, & adjunctis deductoribus, ipsos dimisit. Quadringenti alii Romani milites, qui in templa urbis confugerant, accepta fide, se Totilæ permiserunt. Porro Totilas Romam nec delere, nec relinquere amplius voluit; sed Gotthis ac Romanis cum Senatorii, tum alius cujusque ordinis, frequentare decrevit, causa inductus, quam modo dicam.

Edit. Paris.
pag. 553.

Totilas urbi
parcit.

Α τῇ ἀποπορείᾳ περιπεπωκότες ἐξοφθαρεῖν ἅμα καὶ μιμνῆσθαι, ὅτι δὴ σφίσιν χρόνων τὰς ζωυτάξεις πολλῶν τῶν Ῥωμαίων δημόσιον ὤφειλεν ἅπαντες ἐδελῆσαι τοὺς Γότθων στρατῶν ἀνεμίγνυντο. πλὴν γε δὴ ὅτι Παῦλος τε, καὶ τῶν τῶν Ἰσαύρων, Μίνδης ὄνομα, Τωτίλας ἐξ ὧν ἐλθόντες, ἐς Βυζάντιον σφᾶς ἐδέοντο στείλαι. παῖδάς τε καὶ γυναικάς σφίσιν ἐν γῇ τῇ πατρῴᾳ ἐφασκον εἶναι, ὥν περ χωρὶς βιωτέειν ἐχούσι τε εἶναι. ὥσπερ ὁ Τωτίλας, ἅτε ἀληθινομένους, ἀποδείξας, ἐφοδίους τε δωρησάμενος, καὶ παραπομπὰς συμπεμπὰς, ἀφῆκε, καὶ ἄλλοι μὲν τοῖς Ῥωμαίων στρατῶν, ὅσοι καταφυγόντες ἐς τὰ τὴ πόλεως ἱερὰ ἐτυχον ἐς τετρακοσίους ὄντες, τὰ πῖσα λαβόντες τοὺς Τωτίλας προσεχώρισαν. Ῥώμῃ δὲ ἔτε καθελὼν ἔτε ἀπολιπεῖν τοιοῦτον Τωτίλας ἠθέλει. ἀλλὰ Γότθους τε καὶ Ῥωμαίους, τὸς τε ἐκ τῆ συγκλήτης βαλῆς καὶ τὸς ἄλλας ἅπαντας ζωοικίζεν ἐνταῦθα γὰρ, ἐξ αἰτίας τοιαύτης.

CAPUT XXXVII.

Totile Francorum Rex filiam dare uxorem renuit. Romam Totilas instaurat, ac regnum stabilis. Pacem negante Justiniano, Centumcellas & castellum Reginum obsidet. Tarentum & Ariminum capit. Justinianus mutat consilium. Veri clades.

Filiam Rex
Francorum
Totilæ negat
uxorem.

Totilas Ro-
mam insta-
urat.

Pacem ab Im-
peratore petit.

Centumcellas
obsidet.
pag. 554.

NON ita pridem Totilas, missa B ad Francorum Regem legatione, ejus filiam sibi petierat in matrimonium. Is vero abnuerat, negans illum Italiae Regem esse, vel futurum umquam; qui Romam captam retinere nescivisset, ac parte ejus diruta, illam iterum permisset hostium potestati. Quamobrem jam in urbem annonam invehere satagit Totilas, & propere instaurari jussit, quidquid ipse, cum Romam primum cepisset, ferro ac flamma corruerat. Romanos, non Senatores modo, sed alios etiam quoscumque in Campania asservabat, revocavit, cumque ludis equestribus interfuisset, universum exercitum accinxit, bellum Siculum meditans. Eodem tempore minora navigia quadringenta, veluti ad navale certamen expedit, ac numerosam classem majorum navium, quas illuc ex Oriente ab Imperatore missas toto eo tempore cum viris & oneribus interceperat. Stephanum ortu Romanum, ad Imperatorem legavit, petens ut hoc bellum dirimeret, ac foedere jungeret sibi Gotthos, sociis eorum armis juvandus, cum alios hostes adoriretur. Verum Justinianus Augustus nec Legatum ad conspectum suum admisit, nec dictis quidquam detulit. Quæ cum Totilæ renuntiata fuissent, apparatus bellicum redintegravit. Ac prius expedire visum est Centumcellas tentare, itaque demum Siciliam petere. Illius urbis præsidio tunc imperabat Belisarii stipator Diogenes, idoneis succinctus copiis. Gotthorum vero exercitus, simul Centumcellas pervenit, proxime muros castrametatus, inchoavit obsidionem. Tum Totilas nonnullis ad Diogenem delegatis, ipsum, ejusque milites provocat: si velint secum armis decernere, rem quamprimum aggreantur; hortatur ut spem omnem abjiciant accipiendi ab Imperatore subsidii: quippe quantum conjici ex iis posset, quæ Romæ accidissent post tam diuturnam expectationem; jam bello Gotthico imparem esse Justinianum. Sin dimicare nolint, optionem facit, malintne æquali sorte conjungi Gotthorum copiis, an Byzantium illinc ἐπὶ τῇ ἰσχυρῇ ὁμοίᾳ τοῦ Γότθων στρατῶν ἀναμίγνυνται, ἢ κακῶν ἀπαθείσιν ἐνθένδε ἀπαλλασσόμενοις ἐπὶ Βυζαντίᾳ.

TOTILAS ἔ πολλῶν πρότερον παρὰ τῶν Φράγγων τὸν ἄρχοντα πέμψας, καὶ παῖδά οἱ γυναῖκα ἐδέϊτο γαμετῶν δοῦναι. ὁ δὲ τῶν αἰτησιν ἀπεσείσατο, Ἰταλίας αὐτῷ ἔτε ἐσσεῖσθαι ποτε βασιλέα φάσκων ὅς γε Ῥώμῃ ἐλθὼν, ἔχεται μὲν αὐτῷ ἐδαμῇ ἵχουσε μοῖραν ἢ αὐτῷ κατελὼν, τοῖς ἀυτῶν πολεμίοις μετῴκειν αὐτοῖς. διὸ δὴ τὰ τε ἐπιτήδεια ἐν τῇ παρόντι ἐς αὐτῷ ἐσχομίζεσθαι ἔχε σπασθῆς εἶχε. καὶ ἀνοικοδομῆσαι ὅτι τάχιστα πάντα ἐκέλευεν, ὅσα κατελὼν τε καὶ πυρπολήσας αὐτὸς ἐτυχεν, καὶ Ῥώμῃ τὸ πρότερον εἰλεῖτο τῇ Ῥωμαίων τὸς τε ἐκ τῆ συγκλήτης βαλῆς, καὶ τὸς ἄλλας ἅπαντας, ὥσπερ ἐπὶ Καμπανίας ἐφύλασσε, μετεπέμπετο ἐνταῦθα τε ἀγῶνα καὶ ἱππικὸν. Θεασάμενος, καὶ στρατείας ἡτοίμαζε πᾶσαν, ὡς ἐπὶ Σικελίᾳ στρατοῦσιν ἅμα καὶ πλοῖα μικρὰ τετρακόσια, ὡς ἐς ναυμαχίαν, ἐν παρασκευῇ ἐποιεῖτο καὶ σόλον νεῶν μεγάλων τε καὶ πολλῶν ἄγαν, ὥσπερ ἐκ βασιλείας ἐκ τῆ ὥας ἐνταῦθα σαλεύσας, αὐτοῖς ἀνδράσι τε καὶ φορτίοις πάντα τῶν τῶν χρόνον ἐλθὼν ἐτυχεν. Στέφανόν τε ἄνδρα Ῥωμαῖον παρὰ βασιλέα προσβόλῳ ἐπέμψεν, καὶ μὲν πόλεμον τόνδε καταλύειν αὐτῷ ἐνσπόνδως τε Γότθους ποιεῖσθαι, ἐφ' ᾧ δὴ αὐτῷ συμμάχῃσιν ἐπὶ τὸς πολεμίας τὸς ἄλλας ἰόντι. βασιλεὺς ὁ Ἰστανιανὸς ὅς τ' ἐπὶ πρεσβότην οἱ ἐξ ὧν ἐλθεῖν ζυνεχώρισεν, καὶ εἰ τινα τῶν λεγόμενων ἐν ὅπῃ τοπάραν πεποιήται ἅπερ ἐπεὶ Τωτίλας ἤκουσεν, αὐτοῖς ἐς τὸν πόλεμον ἐν παρασκευῇ ἐποιεῖτο. ἑυμόφορον ὅ οἱ ἐδοξεν εἶναι, Κεντακέλλων ἀποπειρασάμενος πρότερον, ἔπειθ' ἐπὶ Σικελίας ἵεναι. ἦρχε δὲ τότε τῶν ἐνταῦθα φυλακτικῶν Διογένης, ὁ Βελισαρίου δορυφόρος, δυνάμειν ἀξιοχρεῶν ζωὴ αὐτῷ ἔχων. καὶ μὲν Γότθων στρατὸς, ἐπεὶ δὴ ἐς Κεντακέλλας ἀφίκοντο, ἀγχιστα τὴν πρεσβόλῃ ἐν στρατοπέδῳ ἀμεινοί, ἐς πολιορκίαν κατέστησαν. πρέσβεις δὲ πέμψας παρὰ Διογένην ὁ Τωτίλας, αὐτὸν τε πρεσβεύειν, καὶ τὸς ἀμφ' αὐτῷ στρατιώτας. καὶ μὲν σφίσι βελομένοισι ἡ μάχη πρὸς αὐτὸς ἐκατέρωθεν ἐργαζέσθαι αὐτῶν καὶ δὴ μάλα. ἐν ἐλπίδι τε παρήνει μηδεμίᾳ ἔχειν, δυνάμειν ἐτέραν τινὰ ἐκ βασιλείας σφίσιν ἀφίξεσθαι ἀδύνατον ὅς Ἰστανιανὸν τοιοῦτον εἶναι, πόλεμον πρὸς Γότθους τόνδε διενεγκεῖν. εἰ τῶν ἰκανῶν τεκμηρίωσάσθαι τὰ μὲν χρόνον ποσῶν τὸ μῆκος ἐπὶ τῇ Ῥώμῃ συμβάντα. εἰ δ' ὡς ἤκουσα σφίσιν ἐν ἡδονῇ εἶσιν. αἵρεσιν οὖν πρετεῖνατο ἐλέσθαι, ὅποτέρα ἂν αὐτοὶ βέλοιντο. ἢ

κοιμίζεσθαι. Ρωμαῖοι δὲ καὶ Διογένης ἔτε μάχῃ ἔχειν ἐνδεσθαι βυλομένοις σφίσι· αὐτοὶς, ἔφασκον εἶναι, ἔτε μὲν τοὶ ἀναμύγνυσθαι τῷ Γότθων στρατῷ· ἐπεὶ παίδων τὸ τ' σφετέρων καὶ γυναικῶν χωρὶς βιοτεύειν καὶ ἀνδιώκειντο. πόλιν δὲ, ἥπερ φυλακὴν ἔχουσιν, ἐν μὲν τῷ παρόντι, λόγῳ τινὶ ὀφειλόμεν, ἐνδοῦναι· ἔδωκεν ἔχειν· ἐπεὶ καὶ τὸς σκῆψις αὐτοῖς, ἄλλως τε καὶ παρὰ βασιλέα σέλλεσθαι βυλομένοις, τανῦν πάρεσιν· ἐς χρόνον δὲ ἀναβάλλεσθαι τινὰ τ' ὑπάρξιν ἐδέοντο, ἐφ' ᾧ βασιλεὺς μὲν ἐν τῷ παρόντι παρόντα σημαίνουσι· ἔδωκεν δὲ μεταξὺ βοήθειας ἐκ βασιλείας ἐνταῦθα ἰσχύος, ἔτω δὲ ἀπαλλάσσονται· Γότθοις μὲν τὴν πόλιν ἐνδόντες, καὶ ἀπρόφασισον δὲ αὐτοὶ τὴν ἀναχωρήσιν ποιησάμενοι. ταῦτα ἐπεὶ Τωτίλα ἤρεσκε, τακτὴ μὲν ἡμέρα ξυνέκειτο, ἄνδρες δὲ καὶ ξυνοῦντα ἐκατέρωθεν ἐν ὁμήρῳ λόγῳ ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ δέδονται ταύτῃ καὶ Γότθοι τὴν ποροδρεῖαν ἐξελύσαντες, ἐπὶ Σικελίας ἐχώρησαν. ἐπεὶ ἡ ἀφίκοντο ἐς τὸ Ρήγιον, καὶ πορτέρου διεβήσαν· τῇ δὲ πορτέρῳ, ἔως φρεῖς τ' ἐν Ρηγίῳ ἀπειράσαντο. ἤρχον ἡ τὴν ἐνταῦθα φυλακτικὴν Θεομύδην τε καὶ Ἰμέριον, ἥπερ Βελισάριος ἐνταῦθα καταστῆσάμενος ἔτυχεν. οἱ περ ἐπεὶ πολλὰς τε καὶ ἀρίστους ξυνὰ αὐτοῖς εἶχον, τειχομαχοῦντας τε ἀπεκράσαντο τὰς πολέμιας, καὶ ἐπέξελθόντες τὸ πλεον ἐν ξυμβολῇ ἔχον. ὕστερον μὲν τοὶ τῷ πλήθει τ' πολέμιων παραπολυέλασθαι, ἐν τὸς τῷ περιβόλῳ κατακλειθέντες ἡσύχαζον. Τωτίλας ἡ μοῖραν μὲν τῷ Γότθων στρατῷ αὐτὴν ἔασε φρεῖς ἐνεκα τ' ἐπιτηδείων τῇ ὁπορείᾳ χρόνῳ ὕστερον ὁξαιρήσειν· παραδοκῶν τὰς ταύτην Ρωμαίους, ἐς ἣν Ταραντῶν στρατόμαχον πέμψας, τὸ ἐκείνῃ φρεῖον παρεστήσατο· ἀδελφὸν πόνον, καὶ Γότθοι δὲ, ἥπερ ἐλείπετο ἐν Πικλῶν τῇ χώρᾳ, πόλιν Ἀρίμιον τῶν καὶ ποροδοσίᾳ εἶλον.

Ταῦτα ἀκούσας Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς, Γερμανὸν τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, αὐτοκράτορα ἐβόλευσε πολέμῳ τὴν πορτέρῳ Γότθων τε καὶ Τωτίλαν καταστῆσασθαι, καὶ οἱ ἐν παρασκευῇ ἐπέσειλθεν εἶναι· ἐπεὶ τε ὁ περὶ τῆς λόγος ἐς Ἰταλίαν ἦλθε Γότθοι μὲν ἐν φροντίδι μεγάλη ἐγένοντο. δεξιὰ γάρ τις ἡ ἀμφὶ * Γερμανῶν δόξα ἐς πάντας ἀνθρώπους ἔσα ἐτύγχανεν. ὁ δὲ ἐλπίδες ἡ Ρωμαῖοι τε γεγενημένοι, ὁ δὲ ἅπαντες καὶ οἱ τῷ βασιλέως στρατῷ τῷ κινδυνῷ καὶ τῇ ταλαιπωρίᾳ πολλῶν ἐτι μᾶλλον ἀντεῖχον. ἀλλὰ βασιλεὺς, καὶ οἱ δὲ * ὅ, τι μεταμαθῶν, Λιβέριον ἄνδρα Ρωμαῖον (ἥπερ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ἐμνήσθην) ἐς τὸ ἔργον καταστῆσασθαι ἀντὶ Γερμανῶν ἔγνω. καὶ ὁ μὲν παρεσκευασμένος ὡς τάχιστα, ὅτι δὴ αὐτὴ καὶ ξυνὰ στρατῷ ἀποπλεύσει, ἐπὶ δόξος ἦν. ἀλλὰ ἐπεὶ βασιλεὺς μετέμελεν αὐτοῖς, ἡσύχῃ καὶ αὐτὸς ἔμεινε. τότε δὲ Βήρος ξυνὰ ἀνδράσιν, ἐς ἀγείρας μαχιμώτατας ἀμφὶ * αὐτῷ ἔτυχε, Γότθοις τοῖς ἐν Πικλῶν ἔσιν ἐς χεῖρας ἐλθὼν πόλεως Ραβέννης καὶ πολλῶν ἀποδεν, τῷ τε ἐπομένῳ πολλὰς ὁποβάλλει, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ πόλει γενόμενος.

A proficisci incolumes. Romani cum Diogene respondent, nolle se in certamen venire, neque exercitui Gotthorum inferi, eo quod sine liberis & uxoribus vita intolerabilis ipsis futura sit; urbem autem, fidei suæ creditam, non posse jam honeste tradere, ob id præsertim, quod, cum adire velint Imperatorem, nihil habeant, quo deditionem excusent. Itaque postulant, differatur hæc aliquamdiu, donec quo res deducta sit, Imperatori significant; ut si illo interim spatio auxilii nihil ab eo venerit, urbe Gotthis data, redditum purgare possint. His assenso Totila, certa dies convenit, cautumque est huic pactioni utrinque datis obsidibus triginta. Gotthi, soluta obsidione, conversoque itinere in Siciliam, cum Rhegium pervenissent, non prius fretum, quod illic est, trajecere, quam Rhegii castellum tentarunt. Parebat illius præsidium Thurimutho atque Himerio, quos ibi Belisarius constituerat. Hi, cum & multos & fortissimos haberent secum milites, impressionem hostium repulerunt, factaque eruptione, ex pugna redierunt superiores. At deinde, illis longe cedentes numero, continuerunt se se, inclusi mœnibus. Totilas vero exercitus Gotthici partem ibi, ut custodiam ageret, reliquit, spe maxima incensus, fore postea ut Romanos illos cibarium penuria domaret. Missis Tarentum copiis, situm illic castellum labore nullo in suam potestatem redegit, & Gotthi, quos in agro Piceno liquerat, tunc urbem Ariminum proditione ceperunt.

Justinianus Augustus his auditis, Germano fratris sui filio bellum adversus Gothos ac Totilam dare constituit, præcepitque ut accingeretur. Cujus rei nuntius in Italiam perlatus, Gotthis magnam iniecit sollicitudinem; quod apud omnes Germani nomen celebre esset. Continuo Romanos omnes ac Cæsarianas copias ita spes erexit, ut jam periculis ærumnisque multo constantius resisterent. Sed enim Imperator, mente nescio quo pacto mutata, Liberium, civem Romanum, cuius mentio supra incidit, incepto præficere decrevit, Germani loco. Atque is quidem statim paratus, propediem cum exercitu oram soluturus videbatur: verum neque ipse discessit, subeunte Imperatorem consilii pœnitentia. Id temporis Verus cum bellatoribus optimis, quos sibi collegerat, Gothos, qui in Piceno erant, adortus non procul ab urbe Ravenna, magna fuorum clade involutus interiit, re fortiter gesta in eo prælio.

Castellum Rhegii.

Tarentum & Ariminum.

Justinianus mutat consilium.

Edit. Paris. pag. 555.

Veri clades.

CAPUT XXXVIII.

Sclaveni Istrum Hebrumque trajiciunt: Romanas copias profligant: in Asbadem serviunt: Toperum urbem expugnant. Ingens eorum crudelitas.

ΥΠΟ τῶν τ' χρόνον στρατόμαχον Σκλαβῶν καὶ πλεον ἡ ἐς τειχιλίας ἀγνηγεμένον, ποταμὸν τε Ἰστρον, ἐδεδόξεν σφίσι· ἀντιστατοῦντος, διεβήσαν· καὶ πόνον ἀδελφὸν ποταμὸν Εὐρον * ὁ δὲ ἔχοντες, δι' ἡμέρας ἐγένοντο. εἶχε ἡ αὐτῶν ἀτέρας μὲν ξυμμορία, ὁκτακοσίαις τε καὶ χιλίαις, ἡ δὲ δὴ ἑτέρα, τὰς καταλοίπους ἐκατέρωθεν μὲν οὖν καὶ παρ' ἀλλήλων ἀπολελειμμένοις, ἥπερ ἐρρήθη, ἐς χεῖρας ἐλθόντες οἱ τ' Ρωμαίων στρατῷ ἄρχοντες ἐν τῇ Ἰλλυριοῖς καὶ Θραξίῳ, ἡσθήθησαν τὴν τ' ἀποροδοκίαν. ὁ οἱ μὲν αὐτὴν διεφάρησαν, οἱ δὲ κόσμον ἀδελφὸν ἔχοντες ἐσώθησαν. ἐπεὶ ἡ οἱ στρατηγοὶ πάντες οὕτω παρ' ἐκατέρωθεν τῷ βαρβαρικῷ στρατοπέδῳ, καὶ περ ἐλασσόνων παραπολυὸν ὄντων, ἀπὸ ἡλλὰξαν, Ἀσβάδῃ ἡ ἑτέρα τῷ πολέμιον ξυμμορία ξυνέμειξεν.

Procopius.

Sub idem tempus Sclavenorum exercitus, ex tribus solum conflatus virorum millibus, nemine prohibente, Istrum fluvium trajecit, ac nullo negotio subinde transmissa Hebro flumine, bifariam discessit. Constabat pars altera mille octingentis; altera reliquis. Utrosque, quamvis invicem, ut dictum est, separatos aggressi in Illyrico Thraciaque exercitus Romani Duces, præter opinionem victi sunt, ac partim ibi ceciderunt, partim evaserunt, incomposite fugientes. Postquam ab utroque Barbarico exercitu, quamvis numero longe inferiore, Romani Duces omnes ita fusi fugatique sunt; cum Asbade pars hostium altera manum conseruit.

Sclaveni Istrum Hebrumque trajiciunt.

Romanas copias profligant.

Y ij

τες πλήθει ζωγρεῖν τὸ ἐνθένδε ἡξίουσαν παραπεπνυκότων
τινάς· καὶ ἀπ' αὐτῆς μυριάδας αἰχμαλώτων ἐπαγόμηναι
ἀριθμῶν κρείστας, ἐπ' οἷα ἀπεκομίσθηναι ἅπαντες.

A num caperet, illorum parti donare vitam
statuit. Quo factum est, ut domum om-
nes reversi sint, cum captivorum innume-
ris myriadibus.

CAPUT XXXIX.

*Gotthi castellum Rheginum urgent & capiunt. Totilas Siciliam vastat. Imperator
classi Liberium præficit, deinde Artabanem. Dat bellum Germano. Germani ani-
mus & apparatus. Romanorum alacritas. Diogenes Centumcellas dedere renuit.*

ΥΣΤΕΡΟΝ δὲ Γότθοι τῆς Ρηγίνων προσέβαλλον ὁχυ-
ρώματι οἱ δὲ πολιορκεῖσθαι κατεράτατα σφᾶς ἀμύ-
νόμενοι, ἀπεκρέοντο· ἔργα τε ὁ Θεομύς ἐπεδείκνυτο αἰεὶ ἐς
αὐτὰς ἀρετῆς ἄξια. γνῶς δὲ ὁ Τωτίλας ἐνδεῖν τοῖς πολιορ-
κούμενοις τὰ ἐπιτήδεια, μοῖραν μὲν τῆς στρατῶν αὐτῶν εἶασε φυ-
λακῆς ἕνεκα, ὅπως δὴ οἱ πολέμιοι μηδὲν μὲν τῆς λοιπῆς ἐσκο-
μίζονται, ὑπορία δὲ τῆς ἀναγκαίαν σφᾶς τε αὐτὰς καὶ τὸ φρε-
ριον Γότθοις ἐνδύσασιν· αὐτὸς δὲ τῆς ἄλλης στρατῶν ἐς Σικε-
λίαν ἔξαπορθευσάμενος, τῆς μεσηνῶν προσέβαλλε τείχει.
καὶ οἱ Δομνεντίολος ὁ Βυζῆς ἀδελφιδὸς, ὅσπερ τῇδε Ρωμαίων
ἦρχον, ὑπνωτιάσας τε παρὰ τῆς περιβολῆς, καὶ ἐς χεῖρας ἐλθὼν,
ἐλασσαν ἐκ ἑαυτοῦ αὐτῶν δὲ ἐν τῇ πόλει γενόμενος, φυλακῆς τε
καὶ ἐνταῦθα ἐπιμελέμενος, ἡσυχίαν ἦγε. Γότθοι δὲ, μηδενὸς
σφίσι ἐπεξιόντος, ἐληΐσαντο Σικελίαν σχεδὸν τίτλῳ. Ρω-
μαῖοι δὲ οἱ ἐν Ρηγίῳ πολιορκεῖσθαι (ὧν δὲ Θεομύς τε καὶ
Ιμέριος ἦρχον, ὥσπερ μοι εἴρηται) τὰ δὲ ἀναγκαῖα σφᾶς
παντάπασιν ἀπελελοίπει, αὐτὰς τε καὶ τὸ φρεριον ὁμολο-
γίαν τοῖς πολεμίοις ἐνέδωσαν.

Ἀπερὲς βασιλεὺς ἦκε, σόλον τε ἀγέρας νηῶν, καὶ
στράτευμα λόγῳ ἄξιον ἐν καταλόγῳ πεζῶν ἐν τῷ σόλῳ τῷ τῷ
ἐνδεέμενος, ἄρχοντά τε Λιβέριον αὐτοῖς ἐπισήσας, πλεῖν καὶ
τάχος ἐπὶ Σικελίας ἐκέλευσε, ἥ τ' νῆσον ἔχουσάσθαι δυ-
νάμει τῇ πάσῃ. ἀλλὰ οἱ ἄρχοντα τῆς σόλου κατασησαμένῳ
Λιβέριον αὐτὴν καὶ μάλα μετέμελεν, ὡς δὲ ἐχατογέρον τε
ὁ ἀνὴρ μάλισσα, καὶ ἀμελέτης πολεμίων ἔργων. Ἀρταβάνη
τε ἀφείρας τὰ ἐς αὐτὸν ἐγκλήματα πάντα, καὶ στρατηγὸν κατα-
λόγων τῆς ἐπὶ Θράκης κατασησαμένης, ἐς Σικελίαν ἐλθὼν ἐ-
πεμψε, στράτευμα μὲν ἐκ πολλοῦ παραχόμηνος, ἐπισείλας δὲ
ἐξω τῆς Λιβερίας παραλαβεῖν σόλον, ἐπεὶ Λιβέριον ἐς Βυ-
ζάντιον μετεπέμπετο. αὐτοκράτορα δὲ τῆς παρὰ Τωτίλαν τε
καὶ Γότθους πολέμου Γερμανὸν κατεστήσατο τῆς αὐτῆς ἀνεψιόν. ὧ
δὲ στράτευμα μὲν ἐκ πολλοῦ ἔδωκε χημάτα δὲ λόγῳ ἄξια πα-
ραχόμηνος, στρατιὰν ἐπέστειλεν ἐκ Θρακῶν τε καὶ Ἰλλυριῶν
ἀξιολογώτατ' ἀγείραντα, ἔπειθ' ἐπὶ τῇ σφᾶς ἀπὸ τῆς τῶν
Ἰταλίων πολλῇ. καὶ Φιλημύς τε καὶ Εὐέλων ἄρχοντα, ζῶν
τοῖς ἐπομένοις, καὶ Ἰωάννης δὲ αὐτῶν μὲν Γερμανὸν κηδεσὴν, Βι-
ταλιανὸν δὲ ἀδελφιδεῖν (στρατηγὸς δὲ ὧν τῶν ἐν Ἰλλυριοῖς κα-
ταλόγων, διατεταγμένων ἐνταῦθα εἶχε) ζῶν αὐτῶν ἐς τὴν Ἰτα-
λίαν ἀπαγαγέσθαι ἐπήγγελλε.

Τότε δὲ Γερμανὸν φιλοτιμία πολλή τις ἔχε, Γότθων
τὴν ἐπικράτησιν ἀναδύσασθαι, ὅπως οἱ Λιβύῳ τε καὶ Ἰταλίῳ
ἀνασώσασθαι περιέσαι τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ. Στότζα δὲ τετυ-
ραννηκὸς ἐν γὰρ Λιβύῃ τὰ πρότερα, καὶ τὸ Λιβύης κράτος βε-
βαιότατα ἦδη ἔχοντος, αὐτὸς ἐκ βασιλείας σάλει, καὶ μάχη
παραδόξως τὰς σασιώτας νικήσας, τὴν τε τυραννίδα κατέ-
παυσε, ἥ Λιβύῳ αὐτῶν ἀνεσώσατο τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ, ὥσ-
περ μοι ἐν τοῖς ἐμπαροῦσιν λόγοις ἐρρήθη. καὶ νῦν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ
παράγμάτων ἐς τὸ τῆς ἐληλακότων, ἐς ὅμοι' ἐναγχοῦς δε-
δήγηται, μέγα δὲ ἐνθένδε περιβαλέσθαι κλέος ἐβέλετο,
ἅπερ δὴ καὶ αὐτῶν ἰχθυσας βασιλεὶ ἀνασώσασθαι. καὶ παρῶτα
μὲν (ἐπετελέσθη γὰρ οἱ πολλῶν πρότερον ἢ γυνὴ Πασάρα

POSTEA, cum Rheginum castellum
Gotthi adorti essent, obsessi illos pro-
pulerunt, fortissime repugnantes: in pri-
mis Thurimuthus facinora generoso digna
pectore semper edidit. Totillas vero,
haud ignarus obsessos annona anguste uti,
copiarum ibi partem reliquit, omnes adi-
tus servare iussit; ut hostes commeati-
bus penitus interclusi, reique cibariae pe-
nuria pressi, se ipsi & castellum Got-
this contraderent. Ipse, reliquo exerci-
tu in Siciliam transportato, Messanæ mu-
ros oppugnare instituit. Occurrit, qui Ro-
manis illic degentibus præerat Domnention-
ius, Buzis ex sorore nepos, factoque pro-
mœnibus prælio non inferior, cum in ur-
bem se recepisset, illi custodiendæ inten-
tus, nihil amplius movit. Tum Gotthi,
nemine erumpente Siciliam fere totam va-
starent. Interea Romani, qui Rhegii cum
suis Ducibus Thorimutho atque Himerio,
ut dixi, obsidebantur, absumptis omnino
cibariis, se & castellum hostibus dedide-
runt.

Quæ cum Imperator audiisset, collecta
classē, & validis peditum copiis in eam
impositis, duce Liberio, illas in Sici-
liam celeriter navigare iussit, ac viribus
omnibus insulam recuperare. At vix Li-
berium classi præfecerat, cum ipsum pœ-
nituit consilii: eo quod vir esset Libe-
rius ætate defectus, ac belli rudis. Mox
Artabanem in gratiam restitutum, & mi-
litari ornatum Thraciæ Magisterio, in Si-
ciliam mittit, cum exiguis quidem copiis,
sed cum mandato adjungendæ sibi classis,
quæ erat cum Liberio, Byzantium redire
iussit. Belli imperium in Totilam & Got-
thos Germano, fratris sui filio, dedit,
modico adjuncto exercitu. Verum ingen-
ti suppeditata pecunia, præcepit, ut coa-
ctis ex Thracia atque Illyrico florentibus
copiis, magnis itineribus contenderet in
Italiam, secumque duceret Philemuthum
Erulorum Principem cum ipsius turmis,
& Joannem generum suum, Vitaliani
ex sorore nepotem; qui Magister factus
militum per Illyricum, ibi tum moraba-
tur.

Tunc ingens laudis amor Germanum im-
pulit ad debellandos Gotthos; ut postmo-
dum diceretur, non modo Africam, sed
Italiam quoque Romano Imperio recupera-
sse. Nam antea, cum Stozas tyrannidem
exercens in Africa, ejus dominatum fir-
missime sibi asseruisset, eo missus ab Im-
peratore Germanus, factiosus præter opi-
nionem acie victis, tyrannidem sustulerat,
& in Romanam ditionem Africam revoca-
verat, ut in superioribus libris narra-
vi. Jam vero rebus Italiæ ita, ut mo-
do memorabam, collapsis, magnam inde
reportare gloriam volebat, & præ-
dicari, quod illam potestati Imperatoris
restituere potuisset. Ac primum quidem,
cum viduus, mortua pridem conjuge Pas-
sara, natam ex Amalasuntha Theoderi-

Matafuntham
in expeditionem
ducit.

Apparatus.

Edis. Paris.
pag. 559.

Gotthorum
metus.

Romanorum
alacritas.

Diogenes Cen-
tumcellas de-
dere tenuit.

Annus xv. belli
Gothici.

ci filia Matafuntham, post Vitigis obitum, uxorem duxisset, eam secum asumpsit. Sperabat enim fore ut, si uxorem in castris haberet, Gotthi, iusta prohibiti reverentia, in eam arma non tollerent, regni Theoderici atque Atalarici memores. Deinde præbitam ab Augusto pecuniam, & ampliorem de suo liberalissime erogans, magnas præter expectationem copias virorum bellicosissimorum brevi tempore & labore nullo conscripsit. Nam qui inter Romanos erant bello egregii, contemptis multis Ducibus ac Præfectis, apud quos Protectorum munere fungebantur, ad Germanum ex urbe Byzantio pariterque ex Thracia atque Illyrico se conferebant, in id sedulo incumbens ejus filii Iustino ac Justiniano, quos secum ducebat. Nonnullos ex equestribus Thraciæ numeris, permissu Imperatoris, collegit. Multi etiam Barbari, Istri fluminis accolæ, Germani illustri fama excitati, grandi accepta pecunia, ad Romanum exercitum se aggregarunt; & cum alii Barbari, coacti undique confluerunt, tum Langobardorum Rex milites cataphractos mille, quos paratos habebat, propediem se missurum recepit.

His aliisque amplioribus in Italia nuntiatis, qualia inter homines efficere fama solet, eundo crescens; Gotthi simul timere, simul ambigere, num sibi cum Theoderici stirpe bellandum esset, Romani vero milites, quicumque vel invitati vel sponte Gotthis militabant, misso nuntio injungunt, Germano significet, statim ut ipsum ingressum Italiam, ejusque copias castrametatas viderint, se quoque ad unum omnes, nulla interjecta mora, cum illis arma juncturos. His rebus omnibus freti Cæsariani milites, Ravennæ, ac si qua ipsis præterea urbs reliqua erat, spe firmissima tenebantur, & credita fidei suæ loca diligenter Imperatori servabant. Quin illi, qui prius Verum Ducem vel alios secuti, commisso cum hostibus prælio, victi fuerant, & in fugam acti dissipatique, qua fors quemque ferret, errabant, cognita Germani profectio, cum in Istria coisissent, ibi illum exercitum opperientes, manebant. Quo tempore Totilas, postquam dies ipsi cum Diogene ad Centumcellas constituta affuit, misit qui imperarent, ut ex pacto & conventu urbem dederet. Id jam sibi integrum esse negavit, Diogenes, ferente fama, Germanum, accepto belli hujus imperio, non procul abesse cum exercitu: Quod spectaret ad obsides, velle se recipere suos, namque datos a Gotthis reddere. Sic remissis qui venerant, in custodiam urbis incumbit, Germanum ejusque copias cupidissime expectans. His ita gestis, cum hyeme finitur annus decimus quintus hujus belli, quod Procopius litteris tradidit.

Ἄνομα) Ματασουῦθαν ἐν γαμειῇ ἐποίησατο λόγῳ, τὴν Ἀμαλασουῦθης τὸ ὀδιδεῖχε θυγατρὸς παῖδα, Οὐίτιγιδος ἥδη ἐξ ἀνδρώπων ἀφανισθέντος. ἤλπιζε δὲ, ὡς ζῶν αὐτῇ ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἡ γυνὴ ἦν, αἰχμῶνῳ (ὡς τὸ εἶκος) Γότθους ὅπλα ἐπ' αὐτὴν ἀνελεῖσθαι, ἀναμνησθέντας τὸ ὀδιδεῖχε τε καὶ Ἀταλαρεῖχε ἀρχῆς ἐπειτα δὴ χρήματα μέγαλα, τὰ μὴ ἐκ βασιλείας, τὰ δὲ πλείω οἰκοθεν ἐδεμῖα φειδοῖ ποιοῦντες, στρατιὰν ἐκ τῶ ἀπροσδοκήτου πολλὴν ἀνδρῶν μαχημάτων ἀγείραι δι' ὀλίγης δὲ πεπῶς ἵχουσε. Ρωμαῖοί τε δὲ, ἀνδρες ἀγαθοὶ τὰ πολέμια, τῶ ἀρχόντων πολλὰς, ὧν δὲ δορυφόροι, τε καὶ ὑπασις αἱ ἦσαν, ἐν ὀλιγωρίᾳ πεποιημένοι, Γερμανῶ ἐίποντο, ἐκ τε Βυζαντίου καὶ τῇ ἐπὶ Θράκης χωρίων, καὶ Ἰλλυριῶν ἐδέν τι ἦσαν. Ἰεσίν τε καὶ Ἰεσινιανῶν, ἃ αὐτῶ παίδων, πολλὰ ἐνδειξαμένων περὶ ταῦτα σπαρδῶν, ἐπεὶ καὶ αὐτὰς ἐπαγαγόμενος, ἀπὶ αὐτῶν ὤχετο. τινὰς δὲ ἐκ καταλόγων ἱππικῶν, οἳ ἐπὶ τῇ Θράκης ἱδρυτο, δόντος βασιλέως, ἐνέλεξε. καὶ βάρβαροι πολλοὶ, οἳ περ ἀμφὶ ποταμὸν Ἰστρον διαβίβω ἐίχον, καὶ κλέος τῇ Γερμανῶ ἦκοντες, καὶ χρήματα πολλὰ κεκομισμένοι, ἀνεμὶ γυνυτο τῷ Ρωμαίων στρατῷ. ἄλλοι τε βάρβαροι ἐκ πάσης ἀγείρομενοι ζυωέρρεον γῆς. καὶ ὁ τῷ Λαγγοβαρδῶν ἡγέμενος, ὁπλίτας χιλίους ἐν παρασκῳῃ πεποιημένος, αὐτίκα δὲ μάλα ὑπέχετο πέμψειν.

Τῶν δὲ καὶ πλεονέστερων ἐκ τῇ Ἰταλίᾳ ἀγγελλομένων, οἳ δὲ ἐξ ἐργάζεσθαι εἰώθεον τὰ ἀνθρώπεια ποιοῦσα ἡ φήμη. Γότθοι τε ἅμα εἶδισαν, ἅμα δὲ καὶ ἐν δόρῳ ἐγένοντο, εἰσφίσιν ἐς γένος τὸ ὀδιδεῖχε πολεμητέα εἶναι. στρατιῶται δὲ Ρωμαίων, ὅσοι Γότθοις ἐτύγχανον ἀκῆσιρι ἢ ἐτελεσίοις ἐξυπηρετοῦντες, ἀγγελον πέμψαντες, Γερμανῶ σημαίνειν ἐκέλευον, ὡς, ἐπειδὴν τάχιστα ἐν Ἰταλίᾳ γενόμενον Γερμανὸν ἴδοιεν, ἐν στρατοπέδῳ ἐμὴν τε αὐτῶ στρατιάν. καὶ αὐτοὶ ἐδέν τι μελλήσαντες ζῶν ἐκείνοις τεταξοῦνται πάντως. οἳ δὲ ἅπανσι φασήσαντες οἳ τῷ βασιλέως στρατῷ, ἐν τε Ραβέννῃ καὶ εἰς πᾶσιν ἄλλῃ πόλιν σφίσιν λελεῖσθαι τετύχηκεν, δὲ λπίδες ἰχυρότατα γεγεννημένοι, τὰ χωρία βασιλεῖς ἐς τὸ ἀκρεβὲς φυλάσσειν ἠξίουν. ἀλλὰ καὶ ὅσοι ζῶν τῇ Βήρῃ τὰ πρότερα, ἢ ἄλλοις τισὶ τοῖς πολεμίοις ἐς χεῖρας ἐλθόντες, ἡσχημένοι τε τῇ ἐναντίων ἐν τῇ ξυμβολῇ διέφυγον τε, καὶ σκεδαννόμενοι περιήσαν, ὅπῃ ἐκαστῷ τετύχηκεν. ἐπειδὴ ὁδῶ ἰέναι Γερμανὸν ἤκωσαν, ἀθρόοι ἐν Ἰσείᾳ γεγεννημένοι, ἐν ταῦτά τε τὸ στρατόμαχος πῶτο πρὸς δεχόμενοι, ἡσυχῇ ἔμενον. τότε δὲ ὁ Γωτίλας ἡμέρα δὲ ἡ ξυγκείμενη αὐτῷ τε καὶ Διογένη ἐν Κεντακέλλαις εἰσῆκει, πέμψας παρ' αὐτὸν, ἐκέλευεν οἳ καὶ τὰ ξυγκείμενα τὴν πόλιν ἐνδοῦναι. Διογένης δὲ τῷ δὲ κύριος ἐφασκεν αὐτὸς ἐκείνῃ εἶναι. ἀκηκοέναι δὲ, αὐτοκράτορα τῷ δὲ τῷ πολέμῳ τῇ Γερμανὸν καταστῆναι τε, καὶ ζῶν τῇ στρατῷ ἐκ ἀποθῆναι εἶναι. τῷ δὲ ὁμήρων βελοδόμενον οἳ αὐτῷ εἶναι, τῶ μὴ σφετέρως δόποι λαβεῖν, τῶ δὲ πρὸς Γότθων σφίσιν δεδομένους δόποι νῦναι. ἔπο τῶς σαλόντας δόποι πεμφάμενος, τῷ τὸ πόλεως φυλακτικῶς ἐπεμελεῖτο, Γερμανὸν τε καὶ τὸ αὐτῷ ζῶν στρατόμαχος παραδοκῶν. ταῦτα μὲν οὕτως ἐπαράτετο τῇ δὲ καὶ ὁ χειμῶν ἐληγε, καὶ τὸ πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος ἐτελούτα τῷ πολέμῳ τῷ δὲ, ὃν Προκόπιος ξυγέγραφε.

CAPUT XL.

Sclavenorum irruptio. Terrei eos Germani nomen, victoris olim Antarum. Germani obitus & encomium. Imperator Joannem & Justinianum copiis præficit. Liberius Syracusas appellit. Artabanes tempestate jactatur. Gothi Sicilia excedunt, Spini suasu. Sclavenorum incursio. Romanorum clades, ac deinde victoria.

ΓΕΡΜΑΝΟΥ τὸ κράτεμα ἐν Σαρδικῇ, τῇ Ἰλλυρ-
ῶν πόλει, ἀγείραντός τε καὶ διέποντος, ἅπαντα τε ἰχυ-
ρότατα ὁργανομένης τὰς ἐν τῷ τῷ πολέμῳ παρασκευῇ,
Σκλαβίων ὄμιλος, ὅσος ἔπω πρότερον, ἀφίκετο ἐς Ρω-
μαίων τὴν γῆν. Ἰστρον δὲ ποταμὸν διαβάντες ἀμφὶ Ναϊσὸν
ἦλθον. ὧν δὲ ὀλίγους τινὰς, ὑποσκηδαθέντας μὲν τῷ στρα-
τοπέδῳ, πλανωμένους δὲ, καὶ κατὰ μόνους περιιόντας τὰ
ἐκείνη χώρα, τῷ τινος Ρωμαίων καταλαβόντες τε καὶ ξυν-
δήσαντες, ἀνεπυθάνοντο, ὅτε δὲ ἕνεκα ἔτος δὴ τῷ Σκλα-
βίων στρατῷ, καὶ τί κατεργασέμενοι διέβησαν ποταμὸν
Ἰστρον; οἱ δὲ ἰχυρίσαντο, ὡς Θεσσαλονικῶν τε αὐτῶν, καὶ
πόλεις τὰς ἀμφὶ αὐτῶν πολιορκίᾳ ὁρμήσαντες ἤκειον. ἀ-
περὲ πρὶ βασιλέως ἤκειον, ἄγαν τε ξυνεπαράχθη, καὶ πρὸς
Γερμανὸν εὐδὺς ἐγράψεν, ὁδὸν μὲν ἐν τῇ παραυτίκα τῶν ἐ-
πὶ Ἰταλίαν ἀναβαλέσθαι, Θεσσαλονικὴν δὲ καὶ πόλιν τὴν ἄλ-
λαις ἀμύναι, καὶ τῷ Σκλαβίων ἐφοδὸν ὅσην δυνάμεις ὑπο-
κρέσασθαι. Ὁ Γερμανὸς μὲν ἀμφὶ ταῦτα διατείνων εἰ-
χε. Σκλαβιοὶ δὲ γνόντες διαρρήδην πρὸς τῷ αἰχμαλώ-
των, Γερμανὸν ἐν Σαρδικῇ εἶναι, ἐς δεὺς ἦλθον. μέγα δὲ
ὄνομα ἐς τὰς δὴ τὰς βαρβάρους ὁ Γερμανὸς εἶχεν, ὅς αἰτί-
ας τοιαύτης ἦν καὶ Ἰουστινιανὸς ὁ Γερμανὸς θεῖος τὴν βασιλείαν
εἶχεν, ἄνται, οἱ Σκλαβίων ἀγχις αὐκίωται, Ἰστρον ποτα-
μὸν διαβάντες, στρατὸν μεγάλῳ ἐσέβαλλον ἐς Ρωμαίων τὴν
γῆν. ἐτύγχανε δὲ Γερμανὸν βασιλέως, Θράκης ὅλης στρατηγὸν
κατασθεσάμενος οὐ πολλῷ πρότερον. ὅς δὲ ἐς χεῖρας ἐλ-
θὼν τῷ τῶν πολέμιων στρατῷ, κατὰ κράτος τε μάχην νική-
σας, χεδὸν τι ἅπαντας ἔκτεινε. κλέος τε μέγα ἐκ τῆς
ἔργου τούτου ὁ Γερμανὸς ἐς πάντας ἀνθρώπους, καὶ
διαφερόντως ἐς τοὺς δὴ τοὺς βαρβάρους περιεβαλ-
λετο. δειμαίνοντες οὖν αὐτὸν (ὡς περὶ μοι εἴρηται)
Σκλαβιοὶ, ἅμα δὲ καὶ δυνάμειν ἀξιολογώτατον
αὐτὸν ἐπάγεσθαι οἰόμενοι, ἅτε πρὸς βασιλέως σιλό-
μῳ ἐπὶ Τωτίλῳ τε καὶ Γότθῳ, ὁδὸν μὲν εὐδὺς
τῆς ἐπὶ Θεσσαλονικῶν ἀπέχοντο. ἐς δὲ τὸ πεδῖον
καταβῆναι ἔκτε, ἐτόλμων. ἀλλὰ ξύμπαντα ὅρη τὰ
Ἰλλυρῶν διαμείψαντες, ἐν Δαλματίᾳ ἐγένοντο. ὧν
δὲ ὁ Γερμανὸς ἀφροντισήσας, πάσῃ ἐπήγγελλε τῇ
στρατῇ συσκόλλεσθαι, ὡς ἡμέραν δυοῖν ὕστερον ὁδὸν
ἐνθένδε τῆς ἐπὶ τῷ Ἰταλίᾳ ἀρξόμενος. ἀλλὰ τις
αὐτῷ ξυνέπεσε τύχη ροσθήσαστι, ὅρα πιναιῶς τὸν βί-
ον διαμετρήσασθαι, ὅς αὐτὸς τε ὁ Γερμανὸς ἐξ ἀν-
θρώπων ἠφάνιστο. ἀνὴρ ἀνδρείος τε καὶ δραστήριος ἐς
τὰ μάχιστα, στρατηγὸς τε ἀεισός, καὶ αὐτοργὸς δεξι-
ός. ἐν δὲ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς πράγμασι, ταῖς νόμιμα
καὶ τὸν τῆς πολιτείας κόσμον βεβαιότατα φυλάσσειν ἐ-
ξεπιστάμενος. δικάσας μὲν ὁρδόμενα πάντων μάχι-
στα, χημάτα δὲ τοῖς δομένοις ἅπασι δωδαικῶς μέ-
γάλα, καὶ τόκον ἔδ' ὅσον λόγῳ κεκομισμένος πρὸς αὐτὸν
πώποτε. ἐν παλατίῳ μὲν καὶ τῇ ἀγορᾷ, ἐμβριθέσα-
τός τε καὶ σοβαρὸς ἄγαν. ἐστιαπὼρ δὲ κατὰ ἡμέραν οἱ κοί-
ηδὺς τε καὶ ἐλδοθέριος καὶ ἐπὶ χερσὶν. ἔδ' ἐν παλατίῳ ἀμαρτάνεσθαι παρὰ τὰ εἰωθότα ὅσην δυνάμειν συγ-
χωρῶν ἔδ' ἐσσιώταις τοῖς ἐν Βυζαντίῳ τῆς βασιλείας, ἢ τῆς ὀμιλίας μεταλαχὼν ποτε, καὶ περ καὶ τῶν ἐν
δυνάμει πολλῶν ἐς τὸ ἀποπίας ἐκλινακότων. ταῦτα μὲν οὖν τῇδε κεχώρηκε.

ΣΑΡΔΙΚÆ, quæ Illyrici urbs est, Edit. Paris.
collectum exercitum instruebat Germa-
nus, & omnia ad validissimum belli ap-
paratum expediebat; cum Sclavenorum
irruptio.

catervæ, quantæ numquam ante prodie-
rant, ad Imperii Romani fines progressæ,
trajecto Istro flumine, Naissum venerunt.
Eorum pauci abjunxerunt se ab exercitu;
cumque ita vicinos agros pererrarent, ut
singuli separate discurrent, in Romano-
rum quorundam manus inciderunt: a qui-
bus vincti, interrogatique, cujus rei causa,
& quid tandem acturus hic Sclavenorum e-
xercitus Istrum fluvium transmississet? asse-
verarunt, eo se venire consilio, ut Thes-
salonicam urbemque illi circumjectas obsidio-
ne caperent. Cujus rei nuntio valde com-
motus Imperator, statim Germano scribit,
ut in præsens omiſsa in Italiam profectio-
ne, Thessalonicæ cæterisque urbibus sup-
petias ferre, ac totis viribus impetum
Sclavenorum repellere maturet. Dum in
his Germanus hæſitat; Sclaveni, ex ca-
ptivis comperto Germani Sardicam adven-
tu, trepidant. Erat enim apud hos Bar-
baros Germani nomen ex hoc admodum ce-
lebre. Quo tempore Justinianus, Germa-
ni patruus, Imperium obtinuit, Antæ Scla-
venorum accolæ, transito Istro, in Ro-
manorum fines cum magno exercitu irru-
perunt. Germanus, recens ab Imperatore crea-
tus Magister militum totius Thraciæ, inito
cum hostium copiis prælio, vi illas proſli-
gavit, & fere ad internecionem cecidit:
quo facto Germanus cum apud omnes cla-
rissimus evasit, tum vero maxime apud
hos Barbaros. Itaque Sclaveni, ipsum
ut a me dictum est, veriti, ac simul ra-
ti florentissimo exercitu succinctum esse,
utpote qui adversus Totilam & Gothos
ab Imp. mitteretur; cœptum Thessalonicam
versus iter statim abrumpunt, neque ausi
amplius in campos degredi, omnibus Illyri-
ci montibus superatis, in Dalmatiam in-
trant. Securus jam ab illis Germanus,
copiis edicit omnibus, ut vasa colligant,
tamquam inde biduo post in Italiam profe-
cturus. At infelicitèr contigit, ut morbo
corruptus, repente vita cederet. Itaque Ger-
manus subita morte interiit, singulari vir
fortitudine præditus ac strenuitate; dux idem
optimus, & ad res per se agendas dexter:
in pace secundisque temporibus legum insti-
tutorumque civilium servantissimus, causas
omnium æquissime judicabat: roganti cuili-
bet data mutuo pecunia quamvis magna, a
nemine usuram ne verbo quidem unquam e-
xigebat. In Palatio ac foro gravissimus &
maxime serius, domi quotidie convivor
erat suavis, liberalis ac scitus. Ne quid
in Palatio præter solitum peccaretur, quo-
ad poterat, obstabat. Ei nulla consilio-
rum societas, nulla erat consuetudo cum
Circi Byzantini factiosis, quamvis mul-
ti, qui honoribus utebantur, in absur-
da illa studia prolaberentur. Sed hæc ha-
tenuus.

pag. 560.

Sclavenorum

irruptio.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Germanus

olim Antarum

victor.

Imperator Jo-
annem & Ju-
stinianum co-
piis præficit.

Liberius Syra-
cufas appellit.

Artabanes
tempestate ja-
statur.

Edit. Paris.
pag. 562.

Liberius Pa-
normum, con-
cedit.

Gothi exce-
dunt Sicilia
Spinij suafu.

Hinc dolens graviter Imperator, Joanni, Vitaliani ex fratre nepoti Germanique genero mandavit, ut cum altero Germani filio Justiniano exercitum in Italiam duceret. Illi Dalmatiam petierunt, ea mente ut hyemem Salonis exigent, cum id anni tempestas non videretur ipsis permittere, ut sinum circumeundo in Italiam pervenirent, nec transmittere possent, a navibus imparati. Liberius vero, nondum compertum habens mutasse Imperatorem quod de classis præfectura constituerat, Syracusas ab hostibus obsessas appulit, & Barbarorum qui illic erant, perrupta custodia, portum tenuit, urbemque universa cum classe ingressus est. Haud multo post Artabanes, in Cephaleniam delatus, simul profectum inde Liberium in Siciliam navigasse cognovit, illinc & ipse solvens, mare, quod Adriaticum vocant, transiit. Non procul aberat a Calabria, cum, orta horrida tempestate, vehementissimi ac restantis venti vis naves omnes ita disjecit, ut esset opinio, multas in Calabriam abreptum iri; & in potestatem hostium venturas. Evenit aliter: vento violentissimo impulsæ & fœdissime jactatæ retro cesserunt, & in Peloponnesum redierunt: cæteræ, prout fors tulit, partim amissæ, partim servatæ sunt. Navis, qua Artabanes vehebatur, malo procella fracta, in summum discrimen venit, & maris cursu fluctuumque impetum sequens, Melitam insulam contigit. Sic demum Artabanes præter expectationem sospes evasit.

At Liberius, cum ad faciendam in obsessores eruptionem, inferendumque prælium parum virium haberet, neque anonæ in longius spatium suppeditaret obsessis, utpote multis numero; inde cum suis solvit, & clam hostibus Panormum concessit. Tum Totilas & Gotthi, universa fere vastata Sicilia, equorum aliarumque pecudum abacta ingenti vi, frumento ac cæteris omnibus frugibus ex insula convectis, cunctis denique opibus, sane maximis, in naves impositis; insula excesserunt inopinato, atque Italiam repetierunt, hoc modo ad id impulsæ. Non ita pridem Totilas Romanum quemdam, Spinum nomine, ortu Spoletinum Quæstorem suum creaverat. Hic vir, dum in urbe Catana, mœnibus exuta, moraretur, casu quodam in manus hostium venit. Liberandi illius cupidissimus Totilas, captivam nobilem fœminam Romanis pro ipso obtulit. Negarunt Romani virum, Quæstoris dignitate insignem, bene cum fœmina commutari. Hinc veritus Spinus, ne ab hostibus neci daretur, Romanis promissit, se statim Totilæ persuasurum, ut relicta Sicilia, universum Gotthorum exercitum trajiceret in Italiam. Eum Romani jurejurando, quo promissum firmavit, sibi obstrictum, Gotthis reddiderunt, recepta ipsius loco muliere. Is ut primum Totilam revisit, dixit non belle rebus consulere suis Gotthos, qui, Sicilia fere omni direpta, paucorum præsidiorum cupiditate ibi tenerentur: affirmavitque se modo, cum inter hostes versaretur, audiisse, Germanum, Imperatoris nepotem, migrasse ex vita, ac Joannem, illius generum, Justinianumque ejusdem filium, cum exercitu, quem Germanus collegerat, esse jam in Dalmatia, & primo quoque tempore collectis farcinis, inde recta petituros Liguriam, ut hæτρίβλῳ ἐνταῦθα ἔχειν ἑναγχος ᾧ ἰχυρίζετο ἀκηκοέναι, ἡνίκα παρὰ τοῖς πολεμίοις ἐτύγχανεν ὦν, Γερμανὸν μὲν ἃ βασιλέως ἀνεψιὸν ἔξ ἀνδρῶπων ἀφανισθῆναι. Ἰωάννην δὲ αὐτῷ κηδεστὴν, καὶ Ἰακωβίαν αὐτῷ παῖδα, παντὶ τῆς στρατῆς πρὸς Γερμανὸν ξυλλεγόντι, εἶναι μὲν ἤδη ἐν Δαλματία,

A Βασίλειος δὲ τοῖς ξυμπεισῶσι περὶ αὐτοῦ γεγονόσι, Ἰωάννην ἐκέλευε, τὸν Βιταλιανὸν μὲν ἀδελφιδεῶν, Γερμανὸν δὲ γαμβρὸν, ξυὺ Ἰακωβίαν καὶ τὸν Γερμανὸν παῖδον, τῇ στρατῆς τῇ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἡγήσασθαι. καὶ οἱ μὲν τὴν ἐπὶ Δαλματίας ἦσαν, ὡς ἐν Σάλασι ἔλαχον μάσσοντες ἐπεὶ ἀδύναται σφίσιν ὄντο εἶναι, τὴν καὶ τὴν καὶ περὶ αὐτῶν τὴν κόλπον περὶ ὁδὸν ἐς Ἰταλίαν κομίζεσθαι. ἔλαχον δὲ μὲν αὐτοῖς * τε, νηῶν σφίσιν ἔπαρξαν ἀμνηχανόντων. Λιβέριος δὲ, ἔπειτα τὸν πεπυσμένον ὡν περ βασιλεὶ ἀμφοτέρω σὺν τῇ μετέμελε, Συρακυσαῖς προσέχε περὶ ὁδοῦ μέναις πρὸς τὴν πολεμίων. βιασάμενός τε τὴν ταύτην βαρβαρούς, ἐς τὴν λιμένα κατῆρε, καὶ παντὶ τῇ σὺν αὐτῷ περὶ ἐμβόλῃ ἐγένετο. καὶ Ἀρταβάνης δὲ, ἔπειτα ὡς ἔπεσον ἐν Κεφαλληνία γενόμενος, ἐπειδὴ τὸς ἀμφὶ Λιβέριον ἦδη ἐνδένδε ἀναχθέντας ἐπὶ Σικελίας κεχωρηκέναι ἔγνω, ἄρας ἐνδένδε, πέλαγος αὐτῶν τὸν Ἀδριατικὸν καλούμενον διέβη. ἐπεὶ δὲ Καλαβρῶν ἀγχοῦ ἐγένετο, χειμῶνός οἱ ἐξαισίαν * πεσόντος, καὶ τὴν πνύματος σκληρῆς τε ὑπεράγαν ὄντος, καὶ ἀπεναντίας σφίσιν ἰόντος, ἔπως ἀπάσας ἔλασσε ἀννύσθαι τὰς ναῦς ξυλλέχθαι, ὡς δοκεῖν, ὅτι δὴ αἱ πολλαὶ ἐς τὴν Καλαβρίαν ἐξενεχθεῖσαι ὑπὸ τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο. ἐκ τῶν ἔπως, ἀλλὰ πρὸς τοῦ πνύματος ξυὺ βίᾳ πολλῇ διαδοῦναι, ἀέσπερον τε βιαζόμεναι ὑπερφυῶς, καὶ αὐτῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἐγένοντο. καὶ ἄλλαι δὲ, ὅπῃ παρατύχη, ἢ διεφάρθαι ἢ ἔλασσεσθαι τετύχηκε. ναῦς δὲ μία, ἐν ἣ ἐπλεε Ἀρταβάνης αὐτός, τῇ ἔσθ οἱ ἐν τῇ Σάλας τῇ ἐπὶ ἀποκαπέντος ἐς * τοῦτον κινδύνῳ ἐλθῶσα, πρὸς τὴν ῥοδίαν φερομένη, καὶ τῇ κλύδωνι ἐπισπώμενη, Μελίτην προσέχε τῇ νήσῳ. ἔπειτα μὲν Ἀρταβάνης ἔλασσεσθαι ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆς ξυμπίπτεσε.

Λιβέριος δὲ ἔπειτα τοῖς πολιορκῶσιν ἐπέξιναι, ἡμᾶχι πρὸς αὐτὸς οἷός τε ὦν διακρίνεσθαι, καὶ τῇ ἐπιπείδῳ σφίσιν (ἅτε πολλοὺς ἔσιν) ἐς πλείω χρόνον ὑδαμὴ διαρκουῶν, ἄρας ἐνδένδε ξυὺ τοῖς ἐπομένοισι, καὶ τὴν πολεμίων λατῶν, ἐς Πάνορμον ἀνεχώρησε. Τωτίλας δὲ καὶ Γότθοι χεδόν τι ἅπαντα ληίσαντες πρὸς ἐπὶ Σικελίας χωρεῖν, ἵππων μὲν ἐπαγόμενοι καὶ ζῶων ἄλλων τι χρήματα μέγα, σίτον τε καὶ τοὺς ἄλλους καρπὺς ἅπαντας ἐκ τῆς νήσου μενεγκόντες, καὶ πάντα τὰ χρήματα (κομιδῇ μεγάλα ὄντα) ἐν τοῖς πλοίοις ἐνδένδε τὴν νήσον ἐξάπινάως ἐξέλιπον, καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀέσπερον, τρὶς ὁρμώμενοι πρὸς τὴν νήσον. τῇ τινι Ρωμαίων, Σπίνον ὄνομα, ἐκ Σπολητίου ὁρμώμενον οἱ αὐτῶν παρέδρον ἔπειτα πρὸς τὸν κατασπέντα Τωτίλας ἐτύγχευ. ἔπως ἀνὴρ ἐν πόλει Κατάνη, ἀπειχίσθαι ἔσθ, διατεβῶν εἶχε. τύχη τε τὴν αὐτῶν ξυμπίπτεσθαι ὑπὸ τοῖς πολεμίοις ἐνταῦθα γενέσθαι. ὃν δὴ ῥύεσθαι ὁ Τωτίλας ἐπεγόμενος, τῇ τινι ἐπιφανῶν γυναῖκα, αἰχμάλωτον οὔσαν, ἀφῆναι Ρωμαίοις ἀντ' αὐτῆς ἡδελεῖ. γυναῖκα δὲ Ρωμαῖοι ὑδαμὴ ἐδικαίου ἀνταλλάξασθαι ἀνδρὸς, τὴν τῇ καλεμένη Κοκίωρος ἀρχὴν ἔχοντος. δέσας οὖν ὁ ἀνὴρ, μὴ παρὰ τοῖς πολεμίοις ἔλασσεσθαι, ὡμολόγησε Ρωμαίοις, αὐτῶν Τωτίλαν ἀναπείσειν Σικελίας μὲν ἀπανίστασθαι, παντὶ δὲ τῇ Γότθων στρατῆς Ἰταλίαν ἔλασσεσθαι, καὶ οἱ μὲν ὅρκους αὐτῶν σφίσιν ἀμφὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ καταληφθέντα, Γότθους ἀπέδοσαν, ἀντ' αὐτῶν δὲ γυναῖκα κεκομισμένοι. ὁ δὲ Τωτίλας ἐς ὅτι ἦν ἡμεῶν, ἐκ ἐπὶ τῇ σφετέρῃ ξυμφορᾷ Γότθους ἔλασσε, Σικελίαν ληίσαντες χεδόν τι ὅλην, ὀλίγων τινῶν φρεσίων

E σεῖν Σικελίας μὲν ἀπανίστασθαι, παντὶ δὲ τῇ Γότθων στρατῆς Ἰταλίαν ἔλασσεσθαι, καὶ οἱ μὲν ὅρκους αὐτῶν σφίσιν ἀμφὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ καταληφθέντα, Γότθους ἀπέδοσαν, ἀντ' αὐτῶν δὲ γυναῖκα κεκομισμένοι. ὁ δὲ Τωτίλας ἐς ὅτι ἦν ἡμεῶν, ἐκ ἐπὶ τῇ σφετέρῃ ξυμφορᾷ Γότθους ἔλασσε, Σικελίαν ληίσαντες χεδόν τι ὅλην, ὀλίγων τινῶν φρεσίων

διδύ δὲ Ἀργεῖας αὐτίκα δὴ μάλα θυσιδασομένους Ἀ
 ἐνδύνει χαρήσιν· ἐφ' ᾧ δὴ Γότθων ἐξ ἐπιδρομῆς παῖ-
 δας τε καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι, καὶ χρήματα ληί-
 σονται πάντα· οἷσπερ ἡμᾶς ὑπαυτιάσειν, ἄμεινον
 αὖ εἶναι, ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ξυὺ τοῖς οἰκείοις διαχειμά-
 ζοντας. ὡς δὲ ἐκείνων περιεσώμεθα, Σικελίας αὖ-
 δις ἅμα ἢ ἀρχομένῳ παρέσαι ἡμῖν ἀδέεσερον ἐπι-
 βήσεσθαι πολέμιον ἔδεν ἐν νῶ ἔχασιν. ταύτῃ ὁ Τω-
 τίλας τῇ ὑποθήκῃ ἀναπειθεῖς, φρενὲς μὲν ἐν ὀχυ-
 ρώμασιν τῆσιν εἶσεν· αὐτὸς δὲ ξύμπασιν τῶν
 λείων ἐπαγόμενος, παντὶ τῇ ἄλλῃ στρατῷ ἐς Ἰτα-
 λίαν διεπορθεύσατο. ταῦτα μὲν οὕτω ἐπαράσσετο
 τῇδε.

Ἰωάννης δὲ, καὶ ὁ βασιλεὺς στρατὸς, ἀφικόμενοι
 ἐς Δαλματίαν, ἐν Σάλωσι διαχειμάζειν ἔγνωσαν,
 ἐνδύνει, μετὰ τῶν τε χειμῶνος ὥραν, δίδυ Ρα-
 βέννης ὁδῷ ἵεναι θανόντες. Σκλαβῖνοι δὲ, οἳ τε
 πρὸς τὰ ἄνω ἐν τῇ γῇ βασιλέως γενόμενοι (ὡσπερ
 μοι ἐναγχος δεινότητος) ἔτι ἄλλοι, καὶ πολλοὶ ὕπε-
 ρον Ἰστρον τε ποταμὸν διαβάντες, καὶ τοῖς ἀποτέροις
 ἀναμιχθέντες, κατέβησαν ἐν πολλῇ ἐξουσίᾳ
 τῶν Ρωμαίων ἀρχῇ. καὶ τινες μὲν ἐν ὑπο-
 φάει εἶχον, ὡς Τωτίλας τοῦτος δὴ τὰς βαρ-
 βάρους, χρήμασι πολλοῖς ἀναπείσας, ἐπιπέμ-
 ψει τοῖς ταύτῃ Ρωμαίοις, ὅπως δὴ βασιλεὺς
 αἰδύματα εἶναι τὸν πρὸς Γότθους πόλεμον ἀχο-
 λία τῇ ἐς τοὺς δὴ τοὺς βαρβάρους δὲ διοικήσασθαι.
 εἴτε δὲ Τωτίλα χαλεπὸς, εἴτε ἀκλινοὶ Σκλα-
 βῖνοι ἐνταῦθα ἦλθον, ἐκ ἔχον εἰπεῖν· ἐς τεία
 μέντοι τέλη σφᾶς αὐτὰς διελόντες οἱ βάρβαροι εἴποι,
 ἀνήμερα ἐν Εὐρώπῃ τῇ ὅλῃ ἔργα εἰργάσαντο· ἐκ ἐξ
 ἐπιδρομῆς ληϊζόμενοι πᾶσι ἐκείνῃ χωρίᾳ· ἀλλ' ὡσπερ
 ἐν χώρᾳ οἰκείᾳ διαχειμάζοντες, ἔδεν τε δεινότες πο-
 λέμιον· ὕπερον δὲ βασιλεὺς Ἰστυριανὸς στρατὸν ἀξιό-
 λογαπᾶν ἐς αὐτὰς ἐπέμψεν· ἡς ἄλλοι τε καὶ Κων-
 σταντιανὸς καὶ Ἀράτιος καὶ Ναζάρης ἡγουῦτο, καὶ Ἰστυ-
 ρὸς ὁ Γερμανὸς πᾶσι, καὶ Ἰωάννης, ὅνπερ ἐπικλῆσιν
 ἐκάλουν φαγᾶν· ἐπιστάτην δὲ Σχολαστικὸν ἐφ' ᾧ πασι
 κατεστήσατο, τῷ ἐν παλατίῳ δυνάχων ἕνα· εἶτος ὁ
 στρατὸς μοῖραν τῶν βαρβάρων καταλαμβάνουσιν ἀμφὶ
 Ἀδριανῆ πόλιν, ἥπερ ἐπὶ Θράκης ἐν μεσογείοις κεῖ-
 ται, πέντε ἡμερῶν ὁδὸν Βυζαντίᾳ διέχευσα· καὶ
 πρὸς μὲν χωρεῖν οἱ βάρβαροι ἐκέτι εἶχον· λείαν
 δὲ ἐπήγοντο ἀνδράπων τε καὶ ζώων ἄλλων· ἐπὶ πάν-
 των χρημάτων, ἀειδμῶν κρείσσονα· μένοντες δὲ αὐ-
 τὰ, ἠπείγοντο τοῖς πολεμίοις ἐς χεῖρας ἵεναι, τῶ-
 τοις δὲ αὐτοῖς αἰδῆσιν ὡς ἡμισυ παρεχόμενοι· καὶ
 οἱ μὲν Σκλαβῖνοι ἐσρατοπεδούοντο ἐς τὸ ὄρος, ὃ
 ταύτῃ ἀνέχει· Ρωμαῖοι δὲ πολλὰ ἀποδὲν ἐν τῇ
 πεδίῳ· χρόνου δὲ σφίσιν ἐν ταύτῃ τῇ προσεδεία
 τειβομένη συχνῇ, ἠγαλλόντε οἱ στρατιῶται, καὶ
 δεινὰ ἐποιούοντο· τοῖς στρατηγοῖς ἐπικαλουῦντες ὅτι
 δὴ αὐτοὶ πᾶσι ἐπιτίθειαν ξύμπαντα ὅπορα ἔχοντες,
 αἴτε τῶν Ρωμαίων στρατῷ ἄρχοντες, τὰς στρατιώτας πε-
 ριορᾶσι τῇ ἀναγκαίῳ τῇ ὑποείᾳ πιεζόμενες, καὶ ἐ-
 βέλονται τοῖς πολεμίοις ἐς χεῖρας ἵεναι· οἳ δὲ οἱ
 στρατηγοὶ ἀναγκαζέμενοι, τοῖς ἐναντίοις ξυνέμιξαν· καὶ γίνεται μὲν καρτερὰ μάχη, ἡσῶνται δὲ κατακρά-
 τος Ρωμαῖοι· ἐνταῦθα δὲ στρατιῶται μὲν πολλοὶ τε καὶ αἰετοὶ θνήσκουσιν· οἱ δὲ στρατηγοὶ παρ' ὀλίγον ἐλθόντες
 ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενέσθαι, ξυὺ τοῖς καταλοιποῖς μόλις διαφυγόντες ἐσώθησαν, ὡς πῃ ἐκείνῳ διω-
 τὰ γέγονε· καὶ Κωνσταντιανὸς τὸ σημεῖον οἱ βάρβαροι εἶλον· τῷ τε Ρωμαίων στρατῷ ἐς ὀλιγωρίαν
 ἔαπόντες, πρὸς αὐτῶν καὶ χάραν τῇ Ἀσιλίᾳ καλεμένῃ ἐληΐζοντο κατ' ἐξουσίαν, ἀδῶντον ἐκ πα-
 λαίᾳ εἶσαν· καὶ ἀπ' αὐτῶν λείαν αὐτὰς πολλὰ τινὰ ἐνταῦθα εὐρεῖν ξυμμιχθῆναι· ἐπὶ δὲ χάραν πολλὰ ληϊ-
 ζόμενοι, ἀχέειν τὰ μακρὰ τεῖχη ἀρίκοντο, ἅπερ ἐλίγη πλέον ἢ ὁδὸν ἡμέρας Βυζαντίᾳ διέχευ· καὶ πολλὰ
 Προκόπιος.

subito incursu Gotthorum liberos, & co-
 njuges caperent, opesque omnes præda-
 rentur. Atqui, inquit, satius esset eorum
 consilio ire obviam, tuto cum nostris hye-
 mantes. Nam si illos vicerimus, nobis ab
 hoste securis licebit iterum Siciliam invadere
 liberius. Commonitione ejusmodi inductus
 Totilas, in locis quatuor firmioribus præ-
 fidia reliquit, & cum omni præda cæte-
 risque copiis in Italiam transfretavit. Hæc
 ibi acta.

Edit. Paris.
 pag. 563.

Joannes vero & Imperatoris exerci-
 tus, cum in Dalmatiam pervenissent, Saloni
 hyemem traducere constituerunt, statim ab
 illius exitu Ravennam recta ire habentes in
 animo. At Sclaveni, tum qui prius in oras
 Imperatori subditas se intulerant, quemadmodum
 proxime commemoravi, tum qui paulo post,
 trajecto amne Istro, illis se permiscuerant,
 impunissime Romanum Imperium incur-
 sarunt. Nec deerant qui suspicarentur hos
 Barbaros multa pecunia pellectos immisso-
 que a Totila in Romanos fuisse, ut ab illis
 districtus Imperator bellum Gotthicum bene
 administrare non posset. Sintne Totilæ
 gratificati Sclaveni, an eo venerint non
 vocati, dicere nequeo. Divisis tripartito
 copiis, toti Europæ damna gravissima
 intulerunt hi Barbari, non cursim popula-
 bundi; sed perinde ac si essent in suis
 finibus, sine ullo hostium metu hybernantes.

Sclavenorum
 incursio.

In eos postmodum Imperator egregium destinavit
 exercitum: cujus cum alii Duces erant, tum
 Constantianus, Aratius, Nazares, Justinus
 alter Germani filius, & Joannes cognomine
 Heluo. Porro Scholasticum præfecit omnibus,
 unum e numero Eunuchorum Palatii. Bar-
 barorum partem offendit hic exercitus ad
 Adrianopolim, urbem Thraciæ mediter-
 raneam, ac dierum iter quinque Byzantio
 distitam. Jam Barbari progredi non poterant.
 Etenim captivorum ac pecudum innumera-
 bilem vim cum opibus cujusque modi abduce-
 bant. Quare eo loci hærentes, ad pugnam ita
 se expediebant, nihil ut hosti suboleret. Ac
 Sclaveni quidem in monte, qui illic eminet,
 Romani vero in planitie castra metati sunt.
 Diu federant, cum victi impatientia milites, de
 Ducibus cum indignatione cœpere queri, quod
 dum ipsi, utpote Romani Duces, cibariis
 omnibus abundarent, milites despicerentur
 victus inopia pressos, nec manum cum
 hostibus conferre velent. His querelis
 adacti Duces cum hoste configunt. Fervet
 prælium: vix demum victis Romanis milites
 multi, iique fortissimi, ibi cadunt: Duces
 ab hostibus tantum non capti, vixque elapsi
 cum reliquis, evadunt quo cuique licet.
 Constantiani vexillum cepere Barbari, ac
 spreto Romanorum exercitu ulterius progre-
 ssi, Asiam, quam appellant, regionem vastarunt,
 jamdiu intactam: quamobrem prædam
 ibi copiosissimam invenerunt. Late facta
 populatione, pervenerunt ad Muros longos,
 qui Byzantio diei itinere paulo amplius
 distant. Aliquan-

In eos missus
 exercitus.

Romanorum
 clades.

Eorumdem vi-
 ctoria.

pag. 564.

to post Romanus exercitus hos secutus Barbaros, partemque eorum nactus, repentino ipsos funderunt impetu, ac caesis plurimis, captivorum Romanorum ingentem receperunt numerum, & inventum Constantiani vexillum retulerunt: reliqui Barbari cum reliqua praeda domum reversi sunt.

Α δὲ ὕστερον ὁ Ῥωμαίων στρατός τῶν τοις δὴ ἐπισπόμενοι τοῖς βαρ-
 βάροις, μοῖρα τε αὐτῶν ἐντυχόντες τινὶ, καὶ ὀξαπινάως ἐς
 χεῖρας ἐλθόντες, ἐβέβησαν. καὶ τὴν μὲν πολέμιον πολλὰς ἐκ-
 τεῖναν, Ῥωμαίων δὲ τῶν αἰχμαλώτων μέγα τι διεσώσατο πλῆ-
 μα· τότε Κωνσταντιανὴν σημεῖον ὀρόντες, ἀνείλοντο. οἱ δὲ
 λοιποὶ βάρβαροι, ζυγὸν τῇ ἄλλῃ λαῖα, ἐπ' οἷον ἀπεχομί-
 θησαν.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ
ΚΑΙ ΣΑΡΕΩΣ
ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΤΕΤΡΑΔΟΣ
ΤΩΝ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛ. Δ΄.
PROCOPII CÆSARIENSIS
HISTORIARUM TEMPORIS SUI
TETRADIS SECUNDÆ
LIBER IV.

CAPUT I

Argumentum libri hujus proponit Auctor, & ad bellum Persicum prosequendum accingitur, suscepta Ponti Euxini descriptione.

ΟΣΑ μὲν ἄλλοι τὰ δέ μοι δεδιήγρηται, τῇ δὲ συγγράμῳ περὶ δυωαπὶ ἐγεγόνει ἐπὶ χαλκῶν, ἐφ' ὧν δι' ἔργα τὰ πολέμια ξυνηνέχθη γενέσθαι, διελόντι τε καὶ ἁρμοσάμεναι τὰς λόγους, οἵ περ ἡδὴ ἐξελεχθέντες πανταχόθεν δεδιήλυντο ἡ Ρωμαίων ἀρχῆς. τὸ δ' ἐνθένδε, ἐκεί μοι ἔστω τῷ εἰρημένῳ συγγείσει. γράμμασι δὲ τοῖς ἐς τὸ πᾶν δεδιημένοις ἐκεί μοι εἶχον τὰ ἐπιγινώσκοντα ἐναρμόζεσθαι. ἀλλ' ὅσα κατὰ τὰς πολέμους τοὺςδε γεγενῆσθαι ξυνέβη, ἐτι μὲν τοὶ καὶ ἐς τὸ Μήδων γένος, ἐπειδὴ τὰς ἐμπαροδὲν λόγους ἐξέλεγον, ἐν τῷ δὲ μοι τῷ λόγῳ πάντα γυγράφηται, ἰσορίαν τε αὐτῶν ἐπάναγκες ποικίλῳ συγγείσθαι. ἡδὴ μὲν οὖν ὅσα ξυνέβη ἄλλοι ἐς τὸ τέταρτον ἔτος τῆς πενταετηρίδος ἐκεχειρίας, ἡ Ρωμαίοις ἐγεγόνει καὶ Πέρσαις, ἐν τοῖς ἐμπαροδὲν μοι δεδιήγρηται λόγοις. τῷ δὲ ἐπιγενομένῳ ἐνιαυτῷ Μηδικῆς στρατίας πολὺς ὁμιλος ἐς γῆν καὶ Κολχίδα ἐσέβαλλον. οἷς περ ἐφεισῆκει Πέρσης ἀνὴρ, Χορμάνης ὄνομα, πολέμων ἐσάγαν πολλῶν ἐμπειρος. καὶ αὐτῷ ξύμμαχοι βάρβαροι τῶν Ἀλανῶν γένος πολλοὶ εἶποντο. ἔτος δ' οὗ στρατὸς ἐπειδὴ ἀφίκοντο ἐς χώραν τῆς Λαζικῆς, ἡ ἐπικαλεῖται *Μαχερίσις, ἐν ἐπιτηδείῳ στρατοπέδῳ ἀμφοῖν ἐμῶν. ῥεῖ δὲ πη ἐνταῦθα ποταμὸς Ἰππίς, ἡ μέγας, ἡ δὲ ναυσίπορος. ἀλλὰ καὶ ἰππεῦσι καὶ ἀνδράσι πεζοῖς ἐσβατός. ἡ δὲ ἐν δεξιᾷ τὸν χάρανκα ἐποίησατο, ἡ παρὰ τὸ ὄχθῳ, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἀπώθεν. ὅπως δὲ τοῖς τὰδε ἀναλεγμένοις ἐκδήλα τὰ ἐπὶ Λαζικῆς χωρία εἶσαι, ὅσα τε γέννη ἀνδράπων ἀμφ' αὐτῷ ἰδρῶν. καὶ μὴ ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν σφίσιν, ὥσπερ οἱ σκιαμαχοῦντες, θελέγεσθαι ἀναγκάζονται. ἡ μοι δὲ τοῦ καιροῦ ἐδόξεν εἶναι ἀναγράψασθαι ἐνταῦθα τὰ λόγους, ὅν τινα δὴ ἔσπον ἀνδραποιοῖ καὶ εὐξείνον καλεῖται πόντον, ἐκ ἀγνοεῖν μὲν, ὡς καὶ τὰ παλαιότερων τισὶ γυγράφηται. οἰομένῳ δὲ, ἐκ ἐς τὸ ἀκριβές αὐτοῖς πάντα εἰρηδῆσαι. ὧν γὰρ τινες ὁμόρως Λαζῶν Σανὸς ἔφασαν, οἱ τὰ καὶ Τζάνοι ἐπικαλοῦνται, ἡ Κόλχης εἶναι. Λαζὲς ἑτέρας καλέσαντες, οἱ καὶ ἐπὶ τῇ παρὰ τοῦ ποταμοῦ ὁνομαζομένη τῇ

Procopius.

A I TA composui, quidquid narraui hactenus, ut quoad ejus fieri potuit, pro locorum ratione, ubi res bellicas geri contigit, diviserim atque ordinaverim libros: qui in lucem editi, universo Orbi Romano jam notuerunt. Non eum deinceps tenebo scriptionis ordinem; quando vulgatis monumentis non est integrum intexere consequentia: sed quæcumque, etiam in Medos, horum tempore bellorum patrata sunt, ex quo priores libros emisi; omnia stylo prosequar in hoc libro: itaque varia sit hæc historia necesse est. Ac libris quidem superioribus traduntur acta ad annum quartum induciarum quinquennialium, quas cum Persis Romani pepigerant. Anno autem proxime confecuto, ingens Persarum exercitus, Choriane duce, & ipso Persa, viro rei militaris peritissimo, irruit in Colchidem, cum Alanorum Barbarorum, sociam præbentium operam, magno numero. Hic exercitus, cum in Lazicæ regionem, quæ Muchirefis dicitur, pervenisset, loco idoneo stativa posuit. Tractum illum Hippis alluit, amnis modicus, nec patiens navium; sed peditibus juxta atque equitibus vadofus: ad cujus dexteram castra locarunt procul a ripa. Verum, ut Lazicam, gentesque omnes circumpositas Lectores noverint, nec de rebus sibi obscuris, pugnantibus cum umbra similes, cogantur differere, non alienam esse judico descriptionem, qua situs gentium, quæ ad Pontum Euxinum habitant, subjiciam oculis; haud ignarus, prodita quidem hæc ab antiquioribus fuisse: at non omnia, ut equidem sentio, accurate tractarunt: cum eorum nonnulli Sanos, quos Tzanos vocamus hodie, Lazis conterminos, vel eodem cum Colchis esse dixerint; ita ut Lazorum appellatione donarint alios, qui

Edit. Paris. pag. 565. Hujus libri argumentum.

pag. 566.

Irruptio Persarum in Colchidem.

Muchirefis.

Hippis flu.

Erratum ab antiquis circa Sanos, sive Tzanos.

τις, Αθῶναι ὄνομα, ἐνταῦθα οἰκεῖται. ἐχθροὶ Αθῶναιων ἀποικοὶ, ὥσπερ τινες οἰοῦνται, τῇδε ἰδρύσαντο· ἀλλὰ γυνή τις Αθῶναια ὄνομα ἐν τοῖς ἀνω χρόνοις κυρία ἐγεγόνει τῇ χώρας, ὥσπερ ὁ τάφος ἐνταῦθα καὶ εἰς ἐμὲ ἐστὶ. μὲν δὲ Αθῶνας, Ἀρκαβίς τε οἰκεῖται καὶ Ἀφάρης πόλις ἀρχαία, ἣ τῇ Ρίζαίᾳ διέχει ὁδὸν ἡμερῶν τεσσάρων μάλιστα. αὕτη Ἀφύρτος τὸ παλαιὸν ὠνομάζετο, ὁμώνυμος τῇ ἀνδρῶπι ὅτι τὸ πάθος γεγεννημένη. ἐνταῦθα γὰρ φασιν οἱ ἐπιχώριοι, ἐξ ἐπιβουλῆς Μηδείας τε καὶ Ἰάσωνος, τὸν Ἀφύρτον ἐξ ἀνδρῶπων ἀφανισθῆναι, ἐδὲ αὐτὸν ἐπ' αὐτοῦ τὸ χωρίον λαβεῖν. ὁ μὲν γὰρ ἐν ἐκείνῳ ἀπέθνησκε, τὸ δὲ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάζετο. ἀλλὰ πολὺς ἄγαν μὲν ταῦτα ἐπιρροῦσας ὁ χρόνος, καὶ ἀνθρώπων ἀναριθμοῖς ἁδοχαῖς ἐνακμάσας, αὐτὸς ἁφ' ἑαυτοῦ μὲν τῇ παραγμάτων ἐπιβολῇ ἰχυσεν ἐξ ὧν τὸ ὄνομα ζυγνέται τῷ, ἐς δὲ τὸ νῦν φαινόμενον ὅπως μεταριθμῆσαι τῇ προσηγορίᾳ τῷ τόπῳ. τέταρτον δὲ τῇ Ἀφύρτι καὶ τάφος ἐστὶ τὴν πόλεως τὰ πρὸς ἀνίχοντα ἡλίον ἐστίν. αὕτη πόλις καὶ τὸ παλαιὸν πολυάνθρωπος καὶ τῆχος μὲν αὐτῇ περιέβαλε μέγα τι χεῖμα, θεάτρῳ δὲ καὶ ἰπποδρόμῳ ἐκαλλωπίζετο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷσπερ πόλεως μέγιστος δεικνυδαί εἴωθε. νῦν δὲ δὴ αὐτῶν ἄλλοθεν ὑπολέλειπται, ὅτι μὴ τῆς κατασκευῆς τὰ εἶδη.

Ὡς εἰκότως θαυμάσειεν ἄντις τῇ, Κόλχας φασμένους Τραπεζυντίοις ὁμόρους εἶναι. ταύτη μὲν γὰρ ἐστὶ δέρραξ ἔξιν αὐτῇ Μηδείᾳ συλήσας Ἰάσων, ἐκ ἐπὶ τῇ Εὐλάδα καὶ τὰ πάτρια ἡδὴ φυγῶν φαίνοιο, ἀλλ' ἐμπαλιν ἐπὶ Φάσιν τε ποταμὸν καὶ τὰς ἐνδοτάτω βαρβάρους. λέγουσι μὲν οὖν ὡς καὶ τὰς Τραιανῆς τῆς Ρωμαίων αυτοκράτορος χρόνος, κατέλογον Ρωμαίων στρατιωτῶν ἐνταῦθα τε καὶ μέχρ' ἐς Λαζῆς καὶ Σαγίδας ἰδρυτο. τὰ δὲ νῦν, ἀνθρώποι ἐνταῦθα οἰκῶσιν ἐδὲ τῇ Ρωμαίων ἐδὲ τῇ Λαζῶν βασιλείᾳ κατήκοοι ὄντες, πλὴν γε δὴ ὅτι Χριστιανοὶ ἐσιν, οἱ Λαζῶν ἐπίσκοποι τὰς ἱερεῖς κατέστησαν σφίσι. καὶ αὐτοὶ ἐν σπονδοῖς τε καὶ φίλοι ἀμφοτέροις ἐδέχοντο εἶναι, τὰς τε ἐξ ἑκατέρων παρατὰς ἐτέρους αἰετὶ σελόμενες παραπέμφαι διηνεκῶς ἀμολόγησαν. ὃ δὴ φαίνονται καὶ ἐς ἐμὲ δρῶντες. ἀκατοῖς γὰρ ἰδίαις τὰς παρ' ἐτέρου βασιλείᾳ ἐς τὸ ἕτερον σελόμενες ἀγγέλους ναυτιλλόμενοι παραπέμπασιν. φέρει μὲν τοῦτο ὑποτελεῖς ἑδὰμῃ γεγένηται ἐς τὸδε τὸν χρόνον. τῶν γὰρ ἡδὴ χωρίων ἐν δεξιᾷ ὄρη τε λίαν ὑπότομα ὑποκρέματα, καὶ χώρα ἔρημος ἐπιπλεῖσον δέηκει. καὶ αὐτῆς δὴ ὑπερθεῖν οἱ Περσῶν μένιοι καλέμενοι ὠκλύται καὶ Ἀρμένιοι οἱ Ρωμαίων κατήκοοι εἰσι μέχρ' ἐς τὰς Ἰβηρίας ὅρας δέηκοντες.

Ἐκ τῇ Ἀφάρου πόλεως ἐς Πέτραν τε πόλιν καὶ τὰς Λαζῶν ὄρας, ἐδὴ τελευτᾷ ὁ Εὐξείνιος πόντος, μιᾶς ἐστὶν ἡμέρας ὁδός. ὑπολήγων δὲ ὁ πόντος ἐνταῦθα, μίλωσι δὴ τίθεται τῇ ἀκτῇ καὶ ὁ μὲν τῇ μίλωσι δὲ τῇ δὲ ἁπλῶς ἐς πεντήκοντά τε καὶ πεντακοσίας μάλιστα σταδίους δέηκει τὰ δὲ αὐτῇ ὅπιθεν ξυμπαντα, Λαζική τε ἐστὶ καὶ ὠνόμασαι. μὲν δὲ αὐτὰς καὶ τὴν μετοχάαν, Σκυμνία τε καὶ Σουανία ἐστὶ. ταῦτα δὲ τὰ ἔθνη, Λαζῶν κατήκοα τυγχάνει ὄντα. καὶ ἄρχοντας μὲν οἱ τῇδε ἀνθρώποι τῷ ὁμογενεῶν τινὰς ἔχουσιν, ἐπειδὴ δὲ τῇ ἀρχόντων τινὶ ἐπιγένηται ἡ τέλειος ἡμέρα τῇ βίᾳ, ἕτερον αὐτοῖς ἀντικαθίσταται πρὸς τῇ Λαζῶν βασιλείᾳ ἐσαεῖ εἰδίσαι. ταύτης δὲ τῆς χώρας ἐκ πλαγίας μὲν παρ' αὐτῇ μάλιστα τῇ Ἰβηρίᾳ, Μέχοι Ἰβηρῶν ἐκ παλαιῆς κατήκοοι ὠκλύται, τὰ οἰκία ἐν τοῖς ὄρεσιν ἔχοντες. ὄρη δὲ τὰ Μέχων ἐσκληρὰ ἐδὲ καρπῶν ἀφορά ἐστίν, ἀλλ' ὁ δὲ ὠκλύται ἀγαθοῖς ἅπασιν. ἐπεὶ καὶ οἱ Μέχοι, γεωργοὶ δεξιοὶ ἄλλως τε καὶ ἐς ἀμπελῶνας τυγχάνουσιν ὄντες. ταύτη δὲ τῇ χώρᾳ ὄρη ἐπὶ κεινται ἄγαν τε ὑψηλὰ καὶ ἀμφιλαφῇ καὶ δεινῶς ἄβατα, καὶ ταῦτα μὲν ἄλλοις τὰ Καυκάσια ὄρη δέηκει. ὅπιθεν δὲ αὐτῶν πρὸς ἀνίχοντα ἡλίον Ἰβηρία ἐστὶ, μέχρ' ἐς Περσῶν δέηκει. ἁπλῶς γὰρ τῇ ὄρῳ, αὐτῇ ἀνέχει, Φάσις ποταμὸς κατέεισιν, ἐκ τῇ Καυκάσιον ἀρχόμενος, καὶ καὶ μέσον τὸ μίλωσι δὲ τὸ πόντος ἐκβάλλει. ταύτη τε ἡ περὶ ἑκατέρωθεν αὐτὸν διορίζει τινες οἰοῦνται. τὰ μὲν γὰρ ἐν ἀριστερᾷ κατιόντος τῇ ῥῆ, Ἀσίᾳ ἐστὶ. τὰ δὲ ἐν δεξιᾷ, Εὐρώπῃ ὠνόμασαι. καὶ μὲν οὖν τῇ

Athenæ vicus est, ita dictus, non quod Atheniensium colonia, ut quidam existimant, ibi confederit; sed quia tractus illius domina quondam fuit mulier quædam, nomine Athenæa, cujus sepulcrum etiamnum ibidem extat. Post Athenas incolitur Archabis, & urbs antiqua Absarus, quæ tridui fere Rhizæo distat. Eam Absyrtum dixere veteres, ducta ab homine crudeliter habito appellatione. Nam illic Medæ & Jasonis fraude Absyrtum interemptum, & inde datum loco nomen indigenæ referunt. Eo quidem loci Absyrtus obiit, ac nomen reliquit suum: at ævum longinquum, quod ex illo fluxit, innumeris hominum successionibus corroboratum, pristinam rerum constitutionem, unde nomen hoc natum erat, delevit, & loco vocabulum, quale jam profertur, ascripsit. Certe visitur Absyrti tumulus ad exortivum latus illius urbis: quæ olim civibus frequens, cinctaque mœnibus maximis, theatrum ac Circum habuit, cæteraque ornamenta omnia, quæ urbis amplitudinem probare solent: jam nihil eorum superest, nisi structuræ vestigia.

Eos igitur merito miretur quispiam, qui Colchos Trapezuntiis confines esse asseverant. Nam si ita se res haberet, Jason rapto cum Medea vellere, non in Græciam patriamque fugisse, sed ad Phasim & penitus repositos Barbaros rediisse videretur. Memoriae proditum est Romana illic præsidia sub Trajano Aug. ad Lazos usque & Sagidas stativa habuisse. Jam hujus regionis incolæ nec Rom. Imperatori, nec Regi Lazorum parent; solummodo, cum Christiani sint, Sacerdotes accipiunt a Lazorum Episcopis. Utrisque juncti fœdere & amicitia, ultro citroque commercium deductores fore se promiserunt: quod illos hac etiam ætate præstare constat. Missos enim ab altero Principe ad alterum internuntios suis ipsi scaphis devehunt deducuntque, neutri ad hanc diem vestigales. A parte eorum dextera montes admodum prærupti pendent, ac longe porrigitur solitudo, ultra quam habitant Persarmenii, & qui ditiori Romanæ subsunt Armenii, ad fines usque Iberiæ.

Ab urbe Absarunte ad urbem Petram & Lazorum fines, ubi Pontus Euxinus desinit, diei iter unius est. Nactus ibi terminum Pontus sic oram sinuat, ut curvi hujus littoris trajectus DL. pateat stadia. Huic prætenta plaga omnis, quam late patet, est ac dicitur Lazica. Interiores sunt Scymnia atque Suania, itaque a Lazorum dominatu pendent, ut incolæ Principibus quibusdam popularibus suis pareant. Ubi Principum horum aliquis diem supremum obiit, Lazorum Rex alterum subrogare, & ipsis præficere consuevit. Hinc a latere, proxime Iberiam, Meschi, jam inde antiquitus Iberibus subditi, in montibus habitant, non asperis nec sterilibus, sed omni fructuum genere feracissimis, accedente Meschorum in colendis agris ac præfertim vineis dexteritate. Montes celsissimi, vestiti nemoribus, adituque difficillimi regioni huic imminet, & ad Caucasios montes excurrunt; ultra quos ab Oriente sita Iberia, evadit ad Persarmenios. Inter hos montes meat fluvius Phasis, natus e Caucaso, sequæ in Pontum evolvit, lunatum ejus litus medium secans. Unde fluxit eorum opinio, qui illo continentem utramque dividunt; & partes quidem a læva amnis positas, Asiam, eas vero, quæ sunt a dextera, Europam vocant. In parte,

Abfarus, olim Absyrtus.

Trapezuntii non sunt Colchis contermini.

Armenii, & Persarmenii.

Lazica. Edit. Paris. pag. 569.

Scymnia & Suania.

Meschi.

Iberia.

Phasis, quibusdam Asiam & Europam dividere dicitur.

Urbs Petra.

Aphili.

quæ Europæ attribuitur, habent Lazici sua omnia domicilia; in altera nec oppidum ullum, nec præsidium, nec vicus illis est alicujus momenti: hic solum Petram Romani antea ædificaverant. In hac parte Lazicæ, si indigenas audimus, vellus illud asservabatur, cujus gratia constructam Argo fabulantur Poetæ. At illi, meo quidem judicio, falluntur. Neque enim Æetem, credo, latuisset Iasonis fuga, inde vellus cum Medea auferentis; nisi fluvius Phasis regiam ac cæteras Colchorum domos, ubi id vellus erat repositum, seclussisset: quod & Poetæ, qui hæc descripserunt, indicant. Profluens ita Phasis, ut declaravi, in extremum Pontum Euxinum irrumpit. In parte demum Asiæ, ubi littus in cornua Lunæ curvari incipit, sita erat urbs Petra: littus, quod e regione est in parte Europæ, obtinent Aphili, sub Lazorum dominatu a multo jam tempore Christiani, quemadmodum aliæ nationes omnes, quarum modo mentionem feci.

A Εὐρώπης μοῖραν ἔμψαντα Λαζῶν τὰ οἰκία ζυμβαίνει εἶναι ἐπὶ θάτερα δὲ, ἡ δὲ πόλις μάλιστα, ἡ δὲ ἄλλοι οὐκ ἴσμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον ἔχοντα Λαζῶν ἔχοντα πλὴν γε δὴ ὅτι Πέτραν Ῥωμαῖοι ἐνταῦθα ἐδείμαντο πρότερον. κατὰ ταύτην ἡ τὴν Λαζικῆς μοῖραν ἀπέκειτο (ὥσπερ οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι) καὶ τὸ δέρας ἐκεῖνο, ἔπερ' ἐνεκα οἱ ποιεῖται ἡ Ἀργὸν ὁποτέρῃθεν μυστολογεῖται. λέγουσι δὲ ταῦτα, ἐμὴν γνώμην, ἀληθεῖς ὁμολογῶντες. καὶ ἂν οἱ μὲν λαζῶν τὸν Αἰντὴν Ἰάσων ἐνθένδε ἀπὸ πηλᾶσσετο ζῶντὴ Μιδείᾳ τὸ δέρας ἔχον, εἰ μὴ τὰ τε βασιλεία, καὶ τὰ ἄλλα τῶν Κόλχων οἰκία διείργετο Φάσιδι ποταμῷ· ἵνα δὴ τὸ δέρας ἐκεῖνο κείσθαι ζυμβαίνει· ὃ δὴ οἱ ποιεῖται παραδεδωκέναι, οἱ τὰ πιαυτὰ ἀναγραφήμω. ὁ μὲν οὖν Φάσις τῇδε φερόμενος, ἡπὲρ μοι δεινῆται, ἐς αὐτὸν περὶ λήγονται ἐμβάλλει τὸν Εὐξείνου πόντον. τὸ δὲ μέγεθος κατὰ μὲν τὴν μίαν ἀρχὴν, ἢ τῆς Ἀσίας ἐστὶ, Πέτρα ἡ πόλις ἐτύχασεν εἶσα· ἐν δὲ δὴ τῇ ἀντιπέρασ ἀκτῇ, κατὰ τὴν τῆς Εὐρώπης μοῖραν, Ἀφίλιον ἡ χώρα ἐστὶ. Λαζῶν δὲ κατήκοοι εἰσὶ καὶ Χερειανοὶ γεγόνασιν ἐκ παλαιῶν οἱ Ἀφίλιοι, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα ἔμψαντα ἔδην, ὥσπερ ἐπεμνήσθην ἐς τὸδε τὸν λόγον.

CAPUT III.

Mons Caucasus, geminaeque ejus Portæ. Hunni Sabiri. Amazones. Abasgi Christiani. Hos Justinianus Eunuchos fieri vetat.

Edit. Paris.
pag. 570.
Caucasus.

Ejus portæ.

Alani.

Sabiri.

Amazones.

EST ultra regionem hanc Caucasus: qui mons in tantam altitudinem surgit; ut nec pluvia, nec nix ejus culmina contingant umquam, utpote quibusvis nubibus altiora. A medio ad imum plenus est assidua nive: infimæque ipsius partes non minus quam fummi aliorum montium scopuli se se attollunt: atque hæc quidem Septentrioni Solique occidenti obversæ, ad Illyricum & Thraciam procurrunt: illæ vero in Orientem ac Meridiem vergentes, ad Portas evadunt, quæ Hunnos vicinos in Persarum ac Romanorum oras inducunt: Tzur, altera; altera veteri nomine Caspia dicitur. Traiectum illum, qui a monte Caucaaso ad portas Caspias pertingit, Alani tenent, nullius imperio subditi, Persarum plerumque socii, & in Romanos cæterosque eorum hostes arma soliti ferre. Hactenus de Caucaaso.

Ibi Hunni, quos Sabiros appellant, & aliæ quædam gentes Hunnicæ habitant. Egressas inde Amazonas, & castra ad Themiscyrum, fluviumque Thermodontem, ubi nunc est urbs Amisus, ut paulo ante dixi, metatas ferunt. Hodie in locis Caucaaso circumjectis nec nomen restat Amazonum, nec memoria; quamvis multa de his Strabo alique nonnulli commemorent. Eorum autem videtur mihi verisimillima de Amazonibus sententia, qui affirmarunt, virile mulierum genus numquam extitisse, nec natura hominum a suis descivisse legibus in uno monte Caucaaso: sed ingentem Barbarorum exercitum cum uxoribus illinc profectum, expeditionem in Asiam suscepisse, & castris ad amnem Thermodontem positis, relictisque ibi uxoribus, cum magnam Asiæ partem percurrissent, ab incolis adversos se offerentibus, caecos ad interfectionem, neque ad uxorum castra reversum quemquam fuisse: has deinde viciniæ metu & victus penuria adactas, induisse virilem animum habitumque, repugnante

C ΤΑΥΤΗΣ δὲ τῆς χώρας καὶ ὑπερτέρου, ὅρος τὸ Καυκάσιον ἐστὶ. τὸ δὲ τὸ ὄρος, ὁ Καυκάσος, ἐς τὸν δὲ ὑψὺς ἀνέχει, ὥστε δὴ αὐτὴ τῇ μὲν ὑπερβολῶν οὐτὲ ὄμβρος ἔτε νιφετὸς ἐπιφανέιν ποτέ. τὸ δὲ νεφελῶν αὐτὰς ἀπασῶν καὶ ὑπερτέρας ζυμβαίνει εἶναι. τὰ ἡμέσα μέγιστον ἔχει χάσπον, χάσπον ἔμπλεον διηνεκῶς ἐστὶ καὶ ἀπ' αὐτῶν οἱ πόρπαι, ὅσοι ἐς ἄσπερον τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ ἐν τῇ καταδύεσθαι τὸν ὅρον τῶν ὄρεσιν τοῖς ἄλλοις σκοπέλων. τὸ δὲ τὸ Καυκάσιον ὄρος ἀποπέδων, οἱ μὲν πρὸς τε βορρᾶν ἀνεμὸν καὶ ἥλιον δύνοντα τετραμμένοι, ἐς τε Ἰλλυρίαν καὶ Ὀρῆαν διήκουσιν· οἱ δὲ πρὸς ἀνιχόντα ἥλιον καὶ ἀνεμὸν νότον, ἐς τὰς διεξόδους ἐξελκυσσονται αὐτὰς, αἱ τὰ τῇδε ὠκημένα Οὐνικά ἐδνηῖς γλῶτται Περσῶν καὶ Ῥωμαίων ἄγουσιν. ὥσπερ ἄπ' αὐτῶν μὲν, Τζαρέπι καὶ κλητῇ. καὶ ἡ δὲ ἑτέρα, πύλη ἐκ παλαιῶν Κασπίαν ἐκλήθη. ταύτῃ δὲ τῇ χώρᾳ, ἡ ἐξ ὄρεος τῆς Καυκάσιος ἀχρὶ ἐς τὰς Κασπίας κατατείνει πύλας, Ἀλανοὶ ἔχουσιν αὐτονομὸν ἔθνος, οἱ δὲ καὶ Πέρσαις τὰ πολλὰ ζυμμαχεῖσιν, ἐπὶ τε Ῥωμαῖς καὶ ἄλλοις πολεμίοις στρατεύουσι. τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ τῶν ὄρεων τῆς Καυκάσιος ταύτης πηρὶ ἔχει.

Οὐνοὶ δὲ, οἱ καὶ Σάβεροι καλεῖσθαι, ἐνταῦθα ὄντες, καὶ αἱ αὐτὰ Οὐνικά ἐδνη. ἐνθένδε μὲν τὰς Ἀμαζόνας ὥρμηθαί φασιν, ἀμφὶ δὲ τὸ Θεμισκυρον καὶ ποταμὸν τὸν Θερμόνδοντα ἐν στρατοπέδῳ σάδαι· ἡπὲρ μοι ἐναγχοῦς εἴρηται· καὶ δὴ πόλις ἐν τῇ παρόντι Ἀμισός ἐστι· ταυτὶ δὲ ἐδαμῇ τῇ ἀμφὶ τὸ Καυκάσιον ὄρος χωρίων Ἀμαζόνων τις μνήμη ἢ ὄνομα ἔχουσα ἐστὶ καὶ τοῖς Στράβωνι, καὶ ἄλλοις τισὶ, λόγοι ἀμφὶ αὐταῖς πολλοὶ εἰρῶνται. ἀλλὰ μοι δοκεῖ μάλα πάντων, τὰ γε κατὰ τὰς Ἀμαζόνας, ζῶντῃ ἀληθεῖ λόγῳ εἰπεῖν, ὅσοι ἔφασαν καὶ πάποτε γένος γυναικῶν ἀνδρείων γεγενῆσθαι· καὶ δὲ ὄρεα μόνον τῆς Καυκάσιος τῆς ἀνδρώπων φύσιν, θεσμῶν τῶν οἰκείων ἐξίστασθαι· ἀλλὰ βαρβάρως ἐκ τῶνδε τῶν χωρίων στρατὸς μεγάλῳ ζῶντῃ γυναιξὶ τῶν αὐτῶν ἰδίαις ἐπὶ τῇ Ἀσίᾳ στρατεῦσαι· στρατόπεδον τε ἀμφὶ ποταμὸν Θερμόνδοντα

στρατοπέδω ἀπολελειμμένῳ τῶν ὅπλων σκευῶν, καὶ ταύτῃ
 ἐξοπλισάμενος ὡς ἀριστὰ ἔργα τὰ ἀνδρείᾳ καὶ ἀρετῇ ἐπι-
 δείξασθαι, διωθόμενος ἐς τὸ αὐτὰς, πρὸς ἀνάγκης, ἕως
 δὴ ἀπάταις διαφθαρῶναι ξυνέπεσε. ταῦτα δὲ ᾧ δὲ πρὶν γε-
 γονέαι, καὶ ξυὺ τοῖς ἀνδράσι τὰς Ἀμαζόνας στρατεύσασθαι,
 καὶ αὐτὸς οἶμαι τεκμηριούμηνος, οἷς δὴ καὶ χρόνῳ τῶ κατ' ἐμὲ
 ξυνηνέχθη γενέσθαι, τὰ δὲ ἐπιτηδύματα μέχρι τῆς ἀπο-
 γόνους παραπεμπόμενα, τῶν προγεγενημένων τῆς φύσεως
 ἰσθαλμα γίνεται. Οὐννων τοίνυν καταδραμόντων πολλάκις
 τῶν Ῥωμαίων ἀρχῶν, τοῖς τε ἀπαντίασασι ἐς χεῖρας ἐλ-
 θόντων, τινὰς μὲν αὐτῶν πεσεῖν ἐνταῦθα τετύχηκε. μὴ δὲ τῶν
 βαρβάρων τῶν ἀναχωρήσιν, Ῥωμαῖοι διεβλυνώμενοι τῶ πε-
 πτωκότων τὰ σώματα, καὶ γυναικας ἐν αὐτοῖς εὗρον. ἄλλο
 μὲν τοι γυναικῶν στρατεύμα, ἑδάμῃ τῆς Ἀσίας ἢ τῆς Εὐρώ-
 πης ἐπιχωρεῖ ἔφην. οὐ μὲν γὰρ, τὰ Καυκάσια ὄρη ἀν-
 δρῶν ἔρημα γεγενῆσθαι πάποτε, ἀκοῇ ἴσμεν. περὶ μὲν οὖν
 τῶν Ἀμαζόνων τοσαῦτα εἰρήδω.

Μετὰ δὲ Ἀφιλίης τε καὶ τῶν μινωειδῶν τῶν ἐτέρων ἀρχῶν
 ἐς τὴν παραλίαν Ἀβασγοὶ ὥκλυνται, ἀχέει τὰ Καυκάσια
 ὄρη διήκοντες. οἱ δὲ Ἀβασγοί, Λαζῶν μὲν κατήκοροι ἐκ πα-
 λαιοῦ ἦσαν, ἀρχοντας δὲ ὁμογενεῖς δύο εἰσαεῖ εἰχον. ὧν ἅτε-
 ρος μὲν ἐς τῆς χώρας τὰ πρὸς ἐσπέραν, ὁ δὲ δὴ ἕτερος ἐς τὰ
 πρὸς ἀνίχοντα ἥλιον ἵδρυτο. οἱ δὲ βάρβαροι οὗτοι, μέχρι
 μὲν καὶ ἐς ἐμὲ, ἄλση τε καὶ ὕλας ἐσέβοντο. θεοὺς δὲ τὰ δένδρα
 βαρβάρῳ τινὶ ἀφελείᾳ ὑπώπτεον εἶναι. πρὸς δὲ τῶν σφί-
 σιν ἀρχόντων τὰ δεινότερα διὰ φιλοξηματίας μέγεθος ἐ-
 παχύν. ἄμφω δὲ αὐτῶν οἱ βασιλεῖς, ὅσας ἂν παῖδας ἐν τέ-
 τω τῶν ἐθνεῶν ἀγαθούς τε τῶν ὅφιν καὶ τὸ σῶμα καλὰς ἴδοιεν,
 τῆς δὴ ὀκνήσει ἐδεμῖα ἐκ τῶν γεναμένων ἀφέλκοντες, δυνά-
 χεις τε ἀπεργάζομενοι, ἀπεδίδοντο ἐς τῶν Ῥωμαίων τῶν γλῶσ-
 σιν εἶσθαι βελομένοις χημάτων μεγάλων. τῆς τε αὐτῶν πατέ-
 ρας ἐκτενον διδύς, τῆ μὴ αὐτῶν τινὰς τίσασθαι ποτε τῆς ἐς
 τῆς παῖδας ἀδικίας τὸν βασιλέα ἐγχειρεῖν, μηδὲ ὑπόπτως
 αὐτοῖς τῶν κατηκόων τινὰς ἐνταῦθα εἶναι ἢ τε τῶν ὕλων διμορφία
 σφίσιν ἐς τὸν ὀλεθρον ἀπεκρίνετο. διεφθεύοντο γὰρ οἱ τα-
 λαίπωροι, παίδων θανάσι μὲν δεδουτυχηκότες δι' ὧν πε-
 αν. καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐν Ῥωμαίοις δυνούχων οἱ πλείστοι,
 οὐχ ἡκιστα ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐλῇ, γένος Ἀβασγοὶ ἐτύγχανον.
 ὄντες ἐπὶ τῆς δὲ Ἰουστινιανοῦ βασιλεύοντος, ἅπαντα Ἀβασ-
 γοὺς ἐπὶ τὸ ἡμερώτερον τετύχηκε μεταμπίχεσθαι. τότε δὲ
 Χερσιανῶν δόγματα εἰλοντο καὶ αὐτοῖς Ἰουστινιανὸς βασι-
 λεὺς τῶν ἐκ παλατίου δυνούχων σείλας, Ἀβασγὸν γένος, D
 Εὐφρατᾶν ὄνομα τοῖς αὐτῶν βασιλεῦσι δι' ἑρρίδω ἐπέ-
 πε, μηδεὶνα τὸ λοιπὸν ἐν τῇ τῶν ἐθνεῶν ἀρρενωπίαν ἀπο-
 φιλοῦσθαι, σιδήρῳ βιαζομένης τῆ φύσεως. ὁ δὲ ἄσμενος Ἀβα-
 σγοὶ ἠκούσαν. καὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων βασιλείᾳ δι' ἑτάζει δαρ-
 ροῦντες ἦδη, τὸ ἔργον τὸ δέον παντὶ διεκάλουν. ἐδεδίει
 δὲ αὐτῶν ἕκαστος, μὴ ποτε παιδίου πατὴρ δι' ὧν πεπῆς γένη-
 ται. τότε δὲ Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς καὶ ἱερὸν τὸ θεοτόκου ἐν Ἀ-
 βασγοῖς οἱ κοδομνησάμενος, ἱερεῖς τε αὐτοῖς κατασησάμενος,
 διεπράξατο ἅπαντα αὐτῶν ἢ τῇ Χερσιανῶν ἐκδιδάσκε-
 σθαι. τῆς τε βασιλείας ἄμφω Ἀβασγοὶ κατελόντες αὐτίκα,
 ἐν ἐλθέτερά βιοτεύειν ἐδόκουν. ταῦτα μὲν οὖν τῇδε ἐχώ-
 ρησε.

A licet ingenio ; ac sumptis armis , quæ
 in castris mariti reliquerant , optime in-
 structas , virilia facinora forti pectore e-
 didisse , eas ad id compellente necessita-
 te , donec omnes interierunt . Hæc ita
 gesta , & Amazonas ad bellum viros se-
 cutas esse , ex iis conjicio , quæ contigerunt
 ætate mea : siquidem progenitorum natura
 in studiis atque artibus elucet ad nepotes
 transmissis . Sæpe igitur accidit , ut
 cum Hunni per Imperium Romanum graf-
 sarentur , collata cum obviis manu pars
 eorum occumberet . Post Barbarorum di-
 scessum , Romani cæsum cadavera in-
 spicientes , in his fœminas repperunt ,
 Porro nec in Asia nec in Europa
 alius Præterea mulierum exercitus vi-
 sus est , nec montes Caucasios viris umquam
 viduatos audivimus . Atque hæc de Ama-
 zonibus dicta sunt ,

B Trans Apfiliis alterumque lunati reces-
 sus caput , oram habent maritimam A-
 basgi , adusque Caucasum pertinentes ,
 Olim Lazorum ditione comprehendeban-
 tur , sub geminis Principibus populari-
 bus suis : quorum alter occiduam regio-
 nis partem obtinebat , alter orientalem .
 Hi Barbari ad meam ætatem lucos & syl-
 vas coluerunt , barbara simplicitate ar-
 bores in Deorum ducentes numero . Sum-
 ma autem suorum Principum avaritia im-
 portunitissime vexabantur : cum ambo ip-
 sorum Reges , quoscumque cernerent , in
 ea gente formoso vultu & corpore decen-
 ti pueros , nulla interposita mora ex
 complexu parentum eos abstraherent , &
 adempta virilitate , emere volentibus
 magno pretio venderent in Romano Im-
 perio . Eorum patres de medio protinus
 tollebant : ne quorundam ex eo nume-
 ro querelis permotus Imperator , factam
 ipsorum filiis injuriam ulcisci aggrediretur,
 nec subditorum quemquam apud se habe-
 rent suspectum . Itaque in eorum perni-
 ciam cedebat elegans filiorum forma , ac
 misere peribant , exitiali prolis pulchri-
 tudine infelices . Hinc fiebat , ut spa-
 donum inter Romanos agentium plurimi ,
 etiam in Aula Imperatoria , Abasgi na-
 tione essent . Nunc autem principe Ju-
 stiniano , omnia Abasgis in mitius me-
 liusque conversa sunt . Nam & Christia-
 nam religionem amplexi sunt , & Justi-
 nianus Augustus misso ad eos quodam ex
 Eunuchis Palatii , Abasgo genere , no-
 mineque Euphrata , ipsorum Regibus di-
 fertè edixit , ne cui posthac in ea gen-
 te virilitatem exciderent , naturam fer-
 ro violante . Quæ lubentibus animis ac-
 ceperunt Abasgi , ac jam freti mandato
 Imperatoris Romani , id ne fieret totis
 viribus obstituerunt . Timebat enim quis-
 que ne formosi filii pater fieret . Tum
 quoque Justinianus Augustus Deiparæ tem-
 plum apud Abasgos condidit , ibique Sa-
 cerdotibus constitutis , effecit ut ritus om-
 nes Christianorum edocerentur . Mox A-
 basgi sublatis Regibus , vitam agere li-
 beram visi sunt . Hæc ibi sic pro-
 cessere .

Edit. Paris.
pag. 571.

pag. 572.

Eunuchos Im-
perator fieri
vetat .

CAPUT IV.

Bruchi. Zechi. Sagidæ. Sebastapolis & Pityus. Eulyfia. Gotthi Tetraxitæ Episcopum a Justiniano Aug. petunt.

Bruchi.

Zechi.

Sagidæ.

Sebastapolis
& Pityus.

Eulyfia.

Edit. Paris.
pag. 573.

Uturguri.

Antz.

Gotthi Tetra-
xitæ.Ventus Tansi-
tes.Tetraxitæ Epi-
scopum ab Im-
peratore pe-
tunt.

TRANS Abasgorum fines, ad mon-tem Caucasum, habitant Bruchi, inter Abasgos Alanosque interjecti. Ponti Euxini littus Zechi infederunt: quibus Regem olim dabat Romanus Imperator: nunc Romanis nulla in re parent hi Barbari. Iphis ulterior est Sagidarum regio: cujus partem maritimam occupant olim Romani, extructisque in littore castris geminis, Sebastopoli & Pytiunte, bidui procul diffitis invicem, ibi militare præsidium ab initio constituerant. Quondam enim, ut dixi, oram omnem maritimam, a Trapezuntis limite ad Sagidas Romani milites tenebant. Iphis deinde nihil reliquum fuit, præter illa duo castra: ubi præsidium habuerunt ad ævum istud: quando Chosroes Persarum Rex a Lazis Petram deductus, contendit eo mittere copias Persicas; quæ castra caperent, & stationariis munirent. At Romani milites, re præcognita, ante earum adventum, incenderunt domos, ac sine mora conscensis scaphis in adversam continentem Trapezuntemque urbem celeriter eva-lerunt; castrorum jactura, quam Romanum Imperium fecit, magno hoc pensata lucro, quod illa regio in potestatem hostium minime venit: Persæ enim re infecta inde Petram reversi sunt. Atque hæc ita se habuerunt.

Ultra Sagidas, siti sunt varii Hunnorum populi. Regio sequitur, quam appellant Eulyfiam. Hujus incolæ Barbari qua maris littus, qua tractum mediterraneum obtinent, ad paludem usque Mæotim Tanaimque fluvium exonerantem se in eam paludem. Palus autem in Ponti Euxini littus evoluitur. Qui illic habitant, Cimmerici dicti olim, jam vocantur Uturguri. Ulteriora ad Septentrionem habent Antarum populi infiniti. Ubi se primum aperit alveus, quo palus effunditur, degunt Gotthi, Tetraxitæ cognomine, qui uamvis pauci numero, nihilominus Christianorum leges & instituta religiose servant. Tanaim etiam vocant indigenæ illum alveum, qui a palude Mæotide ad Pontum Euxinum pertinet, itinere, ut ajunt, dierum viginti. Quin & ventum, qui inde spirat, Tanaitem appellant. An vero Arii sectam Gotthi isti, quemadmodum cæteræ Gentes Gotthicæ, aliamve secuti umquam fuerint, affirmare nequeo; quando nec ipsi id sciunt; sed jam pietate admodum credula simplicique religionem colunt. Haud pridem, nimirum anno vigesimo primo Imperii Justiniani Augusti Legatos quatuor Byzantium miserunt, rogantes ut Antistite suo recens mortuo, aliquem sibi Episcopum daret. Audierant enim destinatum ab Imperatore fuisse Præsulem ad Abasgos. Eorum petitioni lubentissime concedens Justinianus Augustus ipsos remisit. Cum vero Hunnos Uturguros hi Legati metuerent, palam quidem ac multis audientibus, legationis causam exponentes, de Præsule tantum mentionem fecerant Imperatori: at in arcano intimoque colloquio utilitates omnesque præstare, dicit Oύνηων τῶν * Ούτρηγῶρων, ἐς μὲν τὸ ἐμφανὲς, αὐτοκτόων πολλῶν ὄντων, ἀποσοματίζοντες ὅτι δὴ ἐνεκα ἠκούεν * ἄλλο ἐδὲν, ὅτι μὴ τὰ ἀμφὶ τῆς ἱερείας βασιλεῖ * ἠγγεῖλαι, ὡς λαθραίοι τὰ τε ξυγγενόμην, ἀπαντα * ὡς γὰρ

META ἡ τὰς Αβασγῶν ὄρεας, καὶ μὲν τὸ ὄρος τὸ Καυκάσιον, Βρῆχοι ὀκλύται, Αβασγῶν τε καὶ Αλανῶν μεταξὺ ὄντες. καὶ δὲ τὰ παραλίαν πόντος τὰ Εὐξείνῃς Ζήηχοι ἱδρυνται. τοῖς δὲ Ζήηχοις μὲν τὸ παλαιὸν ὁ Ρωμαίων αυτοκράτωρ βασιλεία κατέστη, τὸ δὲ νῦν ἐδ' ὁ, τοῖς Ρωμαίοις ἐπακῶσιν οἱ βάρβαροι εἰσι. μετὰ δὲ αὐτὰς, Σαγίδαι μὲν οἱ καὶ σι, μοῖραν δὲ αὐτῶν τὰ παραλίαν Ρωμαῖοι ἐν παλαιῇ ἔχον. φρενιά τε δειμάμην οἱ ἐπὶ θαλάσσι δια δύο, Σεβαστόπολιν τε ἐπὶ Πιτυντα, δύο ἢ ἡμέραν ὁδῶ ἀλλήλοιν διέχοντα, φρενῶν ἐνταῦθα στρατιωτῶν τὸ ἐξ ἀρχῆς κατεστήσαντο. τὰ μὲν γὰρ πρότερα κατὰ λόγον Ρωμαίων στρατιωτῶν ἐς τὰ ἐπὶ τὴν ἀκτὴν πάντα χωρεῖα, ἐκ τῆς Τραπεζουῦτος ὁρίων ἀχρὶ ἐς τὰς Σαγίδας εἶχον, ἡπὲρ μοι εἰρηται νῦν δὲ μόνα τὰ δύο ταῦτα φρενῶν ἐλέλειπτο σφίσιν, ὅτι δὴ τὰ φυλακτικὰ ἐς ἐμὲ εἶχον. ἐπεὶ δὲ ἡ Χοσρόης, ὁ Περσῶν βασιλεὺς, Λαζῶν αὐτὴν ἐπαγαγομένην ἐς τὴν Πέτραν, στρατόμα Περσῶν ἐνταῦθα ἐπέλκειν ἐν σπῆδι ἔχε, τὰς τε τὰ φρενῶν ταῦτα κατέζοντες, καὶ κατὰ ζήσομένους ἐν τοῖς ἐνταῦθα φυλακτικαῖς. ἀπερὲς περὶ αἱ Ρωμαίων στρατιῶται πορομαθεῖν ἵχυσαν, ποτερήσαντες τὰς τοῖς κίτας ἐνέπρησαν καὶ τὰ τείχη ἐς τὸ ἔδαφος κατέλόντες, ἐς τὰς ἀκτὰς μετὰ ἡσέως ἐδὲ μιᾶ ἐσβάντες, ἐς ἡπειρον διδύς τὴν ἀντιπέραν καὶ Τραπεζουῦτα πόλιν ἐχώρησαν. ζημιώσαντες μὲν τῇ τῇ φρενῶν διαφθορᾷ τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν, κέρδος δὲ αὐτοῖς πορισάμενοι μέγα, ὅτι δὴ τὴν χώραν ἐγκρατεῖς ἐγγόνασιν οἱ πολέμιοι. ἀπαρτικοὶ γὰρ αὐτὰς ἐς τὴν Πέτραν ἀνέσπρην Πέρσαι. ταῦτα μὲν οὕτως τῇδε ξυμνήχθη γενέσθαι.

Ἦπὲρ δὲ Σαγίδας, Ούνηκα ἔδνη πολλὰ ἱδρυνται. τὸ δ' ἐντεῦθεν, διδύς ἡ μὲν ἡ χώρα ἀνόμασαι βάρβαροι δὲ αὐτῆς ἀνδραποιοῦν τὰτε παραλία καὶ τὴν μεσόγειον ἔχουσι, μέχρι ἐς τὴν Μαιώτιν καλῶμεν λίμνην, καὶ ποταμὸν Τανάιν, ὃς δὴ ἐς τὴν λίμνην ἐσβάλλει. αὐτὴ δὲ ἡ λίμνη ἐς τὴν ἀκτὴν πόντος τὰ Εὐξείνῃς τὰς ἐκβολὰς ποιεῖται. ἀνδραποιοὶ δὲ, οἱ ταύτην ὀκλύται, Κημέριοι μὲν τὸ παλαιὸν ἀνομάζοντο, τανῦν δὲ Ούτρηγῶροι καλοῦνται. καὶ αὐτῶν κατὰ ὑπερθεῖν, ἐς βορρᾶν ἀνέμον, ἔδνη τὰ ἀντὶν ἀμετρα ἱδρυνται. παρὰ δὲ τὸν χώρον αὐτὸν, ὃ δὲ τῆς λίμνης ἐκβολὴ ἀρχεται, Γότθοι οἱ Τετραξίται καλῶμενοι ὀκλύται, καὶ πολλοὶ ὄντες οἱ δὴ τὰ Χερσιανῶν νόμιμα σεβόμενοι, περιέλασιν ἐδὲ νῶς ἡσόν. Τανάιν δὲ καλῶσιν οἱ ἐπὶ χώροι καὶ τὴν ἐκβολὴν ταύτην, ἐκ λίμνης ἀρξάμεν τῆς Μαιώτιδος ἀχρὶ ἐς τὸν Εὐξείνῃς πόντον, ἡπὲρ διήκει ἐς ὁδὸν ἡμερῶν (ὡς φασιν) εἰκοσι. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀνεμὸν, ὃς ἐν δένδε πνεῖ, Τανάιν πρὸς αὐτοὺς ὀνομάσιν. εἴτε δὲ τῆς Αρείας δόξης ἐγένοντο ποτε οἱ Γότθοι οὗτοι, ὡς περ καὶ τὰ ἄλλα Γότθικὰ ἔδνη, εἴτε καὶ ἄλλοι ἀμφὶ τῇ δόξῃ αὐτοῖς ἠσκητο, ἐκ ἧς εἰπεῖν, ἐπεὶ ἐδὲ αὐτοὶ ἴσασιν, ἀλλ' ἀφελεία τε τανῦν καὶ ἀπαρμολογία πολλὴ τιμῶσι τὴν δόξαν. οὗτοι ὀλίγῳ πρότερον (λέγω δὲ, ὡς ἡ κατὰ τὸν τε καὶ εἰκοσὸν ἔτος Ιουστινιανὸς βασιλεὺς τὴν αυτοκρατορίαν εἶχε) πρὸς βίαις τέτταρας ἐς Βυζάντιον ἐπεμψαν, ἐπὶ σκοπὸν σφίσιν ἐκ δέοι μὲν δέναι ἐπεὶ ὅσους μὲν αὐτοῖς ἐπὶ δὲ τὴν τετελεσμένην πολλὰ πρότερον. ἐγνώσαν δὲ ὡς καὶ Αβασγοῖς ἱερεῖα βασιλεὺς ἐπεμψεν καὶ αὐτοῖς προθυμότητα Ιουστινιανὸς βασιλεὺς ἐπιτελῆ ποιήσας τὴν δέσιν, ἀπεπέμψατο. οἱ δὲ πρὸς * Οὔτρηγῶρων

φρά.

φράσσιν ὅσα ξυνοίσειν τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ ἐμίλλε, συγκρο-
μένων ἐς ἀλλήλους αἰεὶ τῷ σφίσι προσοίκων βαρβαρῶν.
ὅν τινα δὲ τρόπον οἱ Τετραῖται καὶ ὁ θεν ἀναστάντες ἐν-
ταῦθα ἰδρύσαντο· ἐρῶν ἔρχομαι.

nes declaraverant, quas Imperium Ro-
manum capturum esset, si discordia in-
ter vicinos sibi Barbaros aleretur. Quo
demum pacto, atque unde profecti Te-
traxitæ sedes ibi fixerint, jam jam dictu-
rus sum.

CAPUT V.

Uturguri Cuturgurique unde dicti. Antiquæ Tetraxitarum sedes. Cerva fugiens va-
dum monstrat. Gothorum migratio. Eorum sedes Cuturguri occupant. Tetraxitæ
in adversam continentem commigrant. Uturguri manent in patria. Taurica, ibi-
que templum Dianæ. Urbes Bosporus, Cherso, Ceph, Phanaguris. Istri fons &
cursus. Mensura ambitus Ponti Euxini.

ΠΑΛΑΙΟΙ ΜΕΝ ΟΥΝΩΝ, ὅτε τότε Κιμμερίων καλεμένων, Β
πολύς τε ὁμιλος τὰ χωρία ταῦτα ἐνέμοντο, ὧν ἄρτι
ἐμνήθην· βασιλὸς τε εἰς ἅπασιν ἐφεισῆκει. καὶ ποτὲ τις
αὐτῶν ἄρχῳ ἔχεν, ὃ δὲ παῖδες ἐγένοντο δύο· ἄτερος μὲν,
* Οὐτέργερ ὄνομα * Κετέργερ ὃ ἕτερος. οἵ περ, ἐπεὶ δὴ αὐ-
τοῖς ὁ πατήρ βίον ξυμετρέησας, τὴν τε ἀρχὴν ἄμφω ἐν
σφίσι διεδάσαντο, ὅτε ἐπανυμίαν τοῖς ἀρχομένοις
αὐτοῖς ἔδωσαν. οἱ μὲν γὰρ * Οὐτέργερ, οἱ δὲ Κετέργερ καὶ
ἐς ἐμὲ ὀνομάζονται. ἔτι μὲν ἅπαντες τῇδε ὦκλωτο, κοινὰ
μὲν τὰ ἐπιπιδύματα ζύμπαντα ἔχοντες, ἐκ ἐπιμυγνύμενοι
ἢ ἀνδράποιοι, οἱ δὲ τῆς τε λίμνης καὶ τὸ ἐνθενδε ἐκροῆς ἐς τὰ ἐ-
πὶ θάτερα ἰδρύοντο. ἐπεὶ ἔτε διέβαινον ποτὲ τὰ ὕδατα ταῦ-
τα, ἔτε ἔβαντα εἶναι ὑπὸ πτόν, πρὸς τὰ δὲ κολῶτα πε-
ρίφοβοι ὄντες, τῷ μὲν ἀποπειράσασθαι αὐτῶν πῶποτε,
ἀλλ' ἀμελέητοι τὸ ἔβαντα παντάπασιν εἶναι. λίμνην γὰρ
Μαιώτιν καὶ τὴν ἐκ βορρῆς ὑπερβάντι, δι' οὗ μὲν ἐς αὐ-
τὴν περὶ ταύτης ἀκτὴν οἱ Τετραῖται καλεῖσθαι. Γότθοι
τὸ παλαιὸν ὦκλωτο, ὧν ἐπεμνήθην ἄρτιως. πολλοὶ δὲ ἄπο-
θεν, Γότθοι τε καὶ Οὐισιγόθοι, καὶ Βανδίλοι, καὶ τὰ ἄλλα
Γότθικὰ γένη ζύμπαντα ἰδρύοντο. οἱ δὲ καὶ Σκυθῆται ἐν τοῖς
ἄνω χρόνοις ἐπεκαλούοντο. ἐπεὶ πάντα ταῦτα, ἅπερ τὰ
ἐκείνη χωρία εἶχον, Σκυθῆται μὲν ἐπικρινῆς ὀνομάζονται. ἐνίοι
δὲ αὐτῶν Σαυρομάται ἢ Μεγάγχλαινοι, ἢ ἄλλοι τε ἐπεκα-
λούοντο. προέοντος δὲ τῶ χρόνου φασὶν (εἴ περ ὁ λόγος ὑγιής
ἔσιν) τῷ μὲν Κιμμερίων νεανίας τινὰς ἐν κυνηγεσίᾳ ἔχον-
των ἔλαφον δὲ μίαν, πρὸς αὐτῶν φύγαντα, ἐς τὰ ὕδα-
τα ἐσπιδῆσαι ταῦτα. τὰς τε νεανίας, εἴτε φιλοτιμία, εἴτε
φιλονεικία τινὲς ἐχομένους, ἢ καὶ τὴν αὐτῶν δαιμόνιον κατὰ λῆ-
γαν, ἐπὶ τῷ ἐλάφῳ ἐπὶ σπιδῆσαι ταύτην μηχανὴν τε αὐτῆς μεθίεσθαι
ἐδεμίαν, ἕως οὗ αὐτῆς ἐς τὴν ἀντιπέραν ἀκτὴν ἵκοντο. καὶ τὸ
μὲν διακόμην, ὅ, τι ποτὶ τὴν δι' οὗ ἀφανισθῆναι δοκεῖ
γάρ μοι ὡς ἐδὲ ἄλλω τῷ νεανίᾳ ἐν ταῦτα ἐφάνη, ὅτι μὴ γενέ-
σθαι κακῶς τοῖς τῇδε ὦκλήμενοις βαρβαροῖς. τὰς δὲ νεανίας
τῷ μὲν κυνηγεσίᾳ ἀποτυχεῖν, μάχης δὲ ἀφορμὴν καὶ λείας
διδέσθαι. ἐς ἣν γὰρ τὰ πάτρια ὅτι τάχιστα ἐπανήκοντες, ἐν-
δηλα πᾶσι Κιμμερίοις πεποίηται, ὅτι δὴ ταύτην βατὰ σφί-
σι τὰ ὕδατα εἶναι. ἀνελάμβανον αὐτὰ καὶ τὰ ὅπλα, πανδημί-
α τε ἔβαντες, ἐγένοντο μετὰ τῆς ἐδεμίας ἐν τῇ ἀντιπέρᾳ ἢ
περὶ Βανδίλων μὲν ἤδη ἐνθενδε ἀναστάντων, ἐπὶ τῇ Διβύης
ἰδρύσαντων ἐν Ἰστανίᾳ ὅτι Οὐισιγόθων οἰκισαμένων. Γότ-
θοις οὖν τοῖς ἐς τὰ τῇδε ὦκλήμενοις πεδία ὅσα πινάτως ἐπι-
πεσόντες, πολλὰς μὲν ἐκτείναν, τὰς δὲ λοιπὰς ἐτρέψαντο ἅπαν-
τας. ὅσοι τε αὐτῶν ἔφυγον ἢ ἔχουσιν, ξυνοίσειν τε ἐγυναι-
ξίν ἐνθενδε ἀναστάντες, ἀπέλιπον μὲν τὰ πάτρια ἢ δὴ. ἔξ-
πορθμευσάμενοι δὲ ποταμὸν Ἰστρον, ἐν γῇ τῇ Ρωμαίων ἐγένον-
το. καὶ πολλὰ μὲν τὰς ταύτης ὦκλήμενας δεινὰ ἔδρασαν. μὴ δὲ,
δόντος βασιλέως, ὦκῃσαν ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία. καὶ τὰ
μὲν ξυνοίσειν Ρωμαίοις, τὰς τε ξυνοίσεις, ὥσπερ οἱ ἄλλοι
ἐρατίζονται, πρὸς βασιλέως κομιζόμενοι ἀνὰ πᾶν ἔπος, καὶ φοιδερᾶτοι ἐπικληθέντες. (ἔτι δὲ αὐτῶν τῇ Λατίνων φωνῇ
Procopius.

Quæ loca proxime memoravi, ea co-
lebat olim multitudo ingens Hunno-
rum, qui tunc Cimmerici vocabantur, u-
nique omnes Regi parebant. Aliquando
his quidam præfuit, cui duo erant filii;
Uturgur alter nomine, alter Cutur-
gur. Patre mortuo, regnum inter se am-
bo partiti, de suo nomine dixere subdi-
tos: inde alii Uturguri etiamnum, alii
Cuturguri appellantur. Ibi omnes dege-
bant, iisdem plane institutis utentes, nihilque ha-
bentes commercii cum populis trans pa-
ludem ejusque fauces habitantibus; cum
eas aquas nec trajecissent umquam, nec
trajici posse existimarent, rem facillimam
ideo reformidantes, quod ipsis esset hac-
tenus intentata, neglecto penitus transitu.
Ut quis paludem ejusque meatum supera-
vit, in ipso statim littore antiquas intrat
sedes Gothorum Tetraxitarum, de qui-
bus modo memini. Hinc longius siti erant
Gothi, Visigothi, Vandali, alique omnes
populi Gotthici: qui & Scythæ quondam no-
minabantur, communi utique illarum par-
tium gentibus appellatione: in quibus erant,
qui Sauromatarum, vel Melanchlæno-
rum, aliove quopiam peculiari cognomen-
to gauderent. Procedente tempore, ferunt,
(si vera est fama) adolescentes quosdam
Cimmerios venationi deditos, cum cerva,
quam agitabant, in aquas illas insilisset,
eam secutos esse, sive laudis ac victoriæ
studio, sive divino quodam instinctu:
nec destitisse, donec ad littus oppositum
cum illa pervenissent: atque id quidem quod-
cumque demum fuerit quod insectabantur, re-
pente evanuisse, eo tantum, credo, ob-
jectum oculis, ut positis ibi Barbaris
oriretur calamitas: adolescentes vero ve-
nationis consilio fraudatos, pugnae prædæ-
que opportunitatem nactos esse. Mox enim
reversi in patriam, Cimmericis omnibus
significaverunt, illic aquas vado transi-
ri posse. Itaque sumptis confestim ar-
mis, cum omnibus copiis transgressi in
adversam continentem evaserunt, cum
inde egressi Vandali in Africa, &
Visigothi in Hispania jam habitarent.
Tum Gotthos, qui regionis illius cam-
pos incolebant, adorti inopinato, mul-
tis caesis, reliquos omnes in fugam
agunt. Quicumque elapsi sunt, inde
cum liberis & uxoribus migrantes, li-
querunt patriam, trajectoque Istro flu-
mine, in Romanorum fines se intulere.
Ubi cum graviter incolas vexarent, se-
des in Thracia ab Imperatore sibi con-
cessas occupaverunt. Ac partim quidem
sociis juvabant armis Romanos, an-
nua, sicut cæteri milites, ab Impera-
tore accipientes stipendia, ac donati
nomine Fœderatorum. (Hoc enim La-

Edit. Paris.
pag. 574.
Uturguri &
Cuturguri un-
de dicti.

Veteres Tetra-
xitarum sedes.

Cerva fugiens
vadam mon-
strat.

Edit. Paris.
pag. 575.

Gotthorum
migratio.

Fœderati.

tino vocabulo affecerunt illos Romani ; id , opinor , innuentes , non bello a se domitos Gotthos , at certis pactationibus assumptos in societatem fuisse : siquidem pactationes , quæ in bello fiunt , appellant Latini Fœdera , ut in Libris superioribus dixi .) Alii vero bellum ipsis inferebant , nulla injuria laceffiti , donec in Italiam commigrarunt , Theoderico duce . Hunc cursum habuere Gotthorum res .

Cuturguri fedes mutant.

Illis partim vita , partim patria expulsi , ut dictum est , regio in potestate Hunnorum fuit , atque illic Cuturguri , accitis liberis & uxoribus , confederunt : ubi etiamnum habitant , & quamvis multa singulis annis ab Imperatore dono accipiant , haud tamen abfistunt ejus provincias , transito Istro flumine , incurfare , Romanorum simul socii , simul hostes . Uturguri cum suo Principe revertentes in patriam , ut eam deinceps tenerent soli , cum ad paludem Mæotidem accessissent , in Gotthos Tetraxitas inciderunt . Ac primo quidem Gotthi , muniti clypeis , steterunt contra , ut impetum prohiberent , cum suis viribus tum loci firmitate freti . Nam & Barbarorum , qui in illis partibus degunt , ipsi fortissimi sunt ; & Mæotis , ubi in Pontum illabi incipit , quo in loco agebant tunc Tetraxitæ , lunatum sinum efficiens , ac fere undique eos ambiens , eo venientibus unum , eumque haud adeo latum aditum dabat . Dein tamen , cum neque Hunni tempus ibi terere vellent , neque hostium multitudini se restituros Gotthi sperarent ; colloquio habito convenit , ut permixti una trajicerent , & Gotthi fixis in opposita continente sedibus ad littus alvei quo palus infuit , ubi hodieque habitant , amici in posterum focique Uturgurorum , pari cum ipsis jure semper viverent . Sic igitur Gotthi isti domicilia ibi collocarunt , & Cuturguris , ut dixi , trans paludem relictis , soli Uturguri oras patrias retinuerunt , Romanis nihil negotii faceffentes . Cum enim non sint eorum accolæ , sed multis interpositis gentibus discludantur , inviti vim ab illis abstinere .

Edit. Paris. pag 576.

Littus oppositæ continetis obtinent.

Uturguri manent in patria.

Taurica.

Ultra paludem Mæotidem fluviumque Tanaim , Hunni Cuturguri camporum æquora , ut modo dicebam , longe ac late infederunt . Post a Scythiis & Tauris teneretur omnis illa regio , cujus pars etiamnum Taurica dicitur : ubi Dianæ templum fuisse perhibent , cui quondam Iphigenia Agamemnonis filia præfuit . Et si Armenii Acilisenæ suæ (regionis id nomen est) fanum illud vendicant : ac præterquam quod Scytharum appellationem omnibus earum partium incolis communem olim fuisse contendunt ; præterea conjecturam iis firmiter , quæ de Oreste & urbe Comana memoravi , cum eo loci me deduxit historia . At de his arbitrato quisque suo pronuntiet . Etenim sic sunt homines : multa , quæ alibi , vel forte etiam nusquam contigerunt , arrogare patriæ suæ gaudent , graviter ferentes , nisi sententiam ipsorum omnes sequantur . Post eas gentes , urbs est maritima Bosporus , quæ ante aliquot annos ad Romanam ditionem accessit . Ab urbe Bosporo ad urbem Cherfonem , sitam in maris littore , & Romanis jam inde olim subditam , habent Barbari , utique Hunni , quidquid interjacet . Cherfoni vicina sunt duo oppida , Cæpi atque Phanaguris ; quæ cum ab longinquo ævo ad nostram memoriam Romanis paruiscent , non ita pridem a finitimis Bar-

Urbs Bosporus.

Cherfo.

Cæpi & Phanaguris.

Α ἐκάλεσαν Ῥωμαῖοι , ἐκεῖνο , οἶμαι , παραδηλουῦντες , ὅτι δὴ ἔχ' ἡσθημένοι αὐτῶν τῷ πολέμῳ Γότθοι , ἀλλ' ἐπὶ ξυωθῆ-
καις τισὶν ἐναποῦνδοι ἐγένοντο σφίσι . φοῖδερα γὰρ Λατῖνοι ,
ταῖς ἐν πολέμῳ καλῶσι ξυωθῆκας ἥπερ μοι ἐν τοῖς ἔμ-
ποροῖ ἐν δειδήλωται λόγοις : τὰ δὲ καὶ πόλεμον πρὸς αὐτοὺς
διέφερον ἐδενὶ λόγῳ . ἕως ὅχοντο ἀπίοντες ἐς Ἰταλίαν ,
Θεοδεδείχου ἡγεμένους σφίσι . τὰ μὲν οὖν τῶν Γότθων τῇδε
κεχώρηκεν .

Β Οὐνοὶ δὲ αὐτῶν τὰς μὲν κτείναντες , τὰς δὲ ὥσπερ ἐρρή-
θη , ἐξανασησαντες , τὴν χώραν ἔχον . καὶ αὐτῶν Κε-
τέργυροι μὲν παῖδάς τε & γυναῖκας μεταπέμψαντες , ἐν-
ταῦθα ἰδρύσαντο , ἔδ' ἡ ἐς ἐμὲ ὥκλυνται . καὶ δῶρα μὲν πολ-
λὰ πρὸς βασιλέως ἀνὰ πᾶν ἔτος κομίζονται . καὶ ὡς δὴ δα-
βαίνοντες ποταμὸν Ἰστρον , καταδέεσιν ἐσαεὶ τὴν βασι-
λέως χώραν , ἐναποῦνδοί τε καὶ πολέμιοι Ῥωμαίοις ὄντες .
Οὐτέργυροι δὲ ξυῶ τῷ ἡγεμένῳ ἐπ' οἴκῃ ἀπεκομίζοντο ,
μόνοι τὸ λοιπὸν ἐνταῦθα καθεζομένοι . οἱ περὲς περὶ δὲ λί-
μνης τῆς Μαιώτιδος ἀγχαὶ ἐγένοντο , Γότθοις ἐνταῦθα τοῖς
Τετραξίταις καλεσμένοις ἐνέτυχον . καὶ τὰ πρῶτα φραζά-
μενοι ταῖς ἀπίσιν οἱ Γότθοι , ἀντικρὺ τοῖς ἐπιῆσιν ὡς ἀ-
μυνομένοις ἔστησαν . δίδνει τε τῷ σφετέρῳ , καὶ χωρεῖ ἰχθυί ,
θαρσύνοντες αὐτοὶ γὰρ ἀλκιμώτατοί εἰσι τῶν τῇδε βαρβά-
ρων . καὶ ἡ πρῶτη τῆς Μαιώτιδος ἐκροή , ἔδ' ἡ τότε οἱ Τετρα-
ξίται Γότθοι ἰδρύοντο , ἐν κόλπῳ ξυμῖσσα μίλωσι δὲ ,
περιβαλὼν τε αὐτὰς ἐκ τῆς ἐπιπλείσον , μίαν ἐπ' αὐτὰς
εἰσοδὸν ἐλίαν ὀρεῖαν τοῖς ἐπιῆσιν παρέιχετο . ὕστερον δὲ (ἔ-
τε δὲ Οὐνοὶ χρόνον τινὰ τρέβεσθαι σφίσι ἐνταῦθα ἠθέλον ,
οἱ τε Γότθοι τῶν τῶν πολεμίων ὁμίλῳ ἐπιπολὺ ἀνδέξιν ἐ-
δαμῆν ἠλπίζον) ἐς λόγους ἀλλήλοις ξυμῖασιν , ἐφ' ὃ ἀναμι-
χθέντες , κοινῇ ποιήσονται τὴν δαΐβασιν . καὶ οἱ Γότθοι ἰδρύ-
σονται μὲν ἐν τῇ ἀντιπέρῃ ἡπείρῳ παρ' αὐτῷ τῆς ἐκβολῆς
μάλιστ' ἀπὸ τῆς ἰνῆς καὶ τανυῶ ἰδρύονται . φίλοι δὲ καὶ
ξύμμαχοι τοιοῦτον Οὐτέργυροις ὄντες , ἐπὶ τῇ ἰσθμῷ ὁμοίᾳ
σφίσι ἐνταῦθα βιάσονται τὸν πάντα αἰῶνα . ἔγω μὲν οὖν
οἶδε οἱ Γότθοι τῇδε ἰδρύσαντο καὶ τῶν Κετέργυρων (ὥσπερ
μοι εἰρηται) ὑπολελειμμένων ἐν τῇ γῇ ἐπὶ δαΐτερα τὴν λίμνης
ἔσθ' , μόνον Οὐτέργυροι τὴν χώραν ἔχον , πρᾶγμα Ῥω-
μαίοις ὡς ἡκιστα παρεχόμενοι . ἐπεὶ ἐδὲ αὐτῶν ἀγχαῖα ὥ-
κλυνται , ἀλλ' ἔδ' ἐνεσι πολλοῖς δειργόμενοι μεταξὺ ἔσιν , ἀ-
κασίᾳ ἀπαραμυστοῦντες αὐτὰς ἔχονται .

Δ Ὑπερβάντι δὲ λίμνῳ τε & Μαιώτιδα καὶ ποταμὸν Τά-
ναιον , ἐπιπλείσον μὲν τῇδε πεδίῳ Κετέργυροι Οὐνοὶ ἡ-
πέρ μοι ἐρρήθη) ὥκλυναντο . καὶ αὐτὰς , Σκύθαι τε & Ταύ-
ροι ξύμπασαν ἔχουσι τὴν ταύτην χώραν , ἥπερ μοι ῥά τις Ταυ-
ρικὴ καὶ νῦν ἐπικαλεῖται ἵνα δὴ καὶ τὴν Ἀρτέμιδος τὴν νεῶν γενομένη
φασὶν , ἔπερ ποτὲ ἡ τῆς Ἀγαμέμνονος Ἰφιγένεια προὔστη .
καὶ τοὶ Ἀρμένιοι ἐν τῇ παρ' αὐτοῖς Ἀκισινητῇ καλεσμένῃ
χώρα τὴν νεῶν τῆς γενομένης φασὶν ὅτι Σκύθας τῶν καδὲ ξύμ-
παντας καλεῖσθαι τὰς ἐνταῦθα ἀνθρώπους τεκμηριούμενοι
τοῖς ἀμφὶ τὴν Ὀρέση καὶ πόλει Κομάνῃ δειδνημένοις μοι ἐς
ἐκεῖνο τὸ λόγῳ . ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν λεγέτω ἕκαστος , ὡς
πῇ αὐτῶν βελομένη ἐστὶ πολλὰ γὰρ τῶν ἐτέρῳ γεγενημένων ,
ἴσως δὲ καὶ ἐδαμῆν ξυμπεπτοκόπων , ἀνδραποὶ προαποῖ-
εσθαι φιλοῦσιν ἐς πάτεραι ἡδὴ . ἀγανακτῶντες , μὴ μὴ τῇ δοκί-
σει τῇ αὐτῇ ἀπαντες ἔπων . καὶ τὰ ἐδὴ ταῦτα , πόλις θα-
λασσία οἰκεῖται , Βοσπορος ὄνομα , καὶ Ῥωμαίων κατήκοος γε-
νομένη & πολλῶν πρότερον . ἐν ᾗ Βοσπορος πόλεως ἐς πόλιν
Χερσῶνα ἰόντι , (ἡ κεῖται μὲν ἐν τῇ παραλίᾳ , Ῥωμαίων
δὲ καὶ αὐτῇ κατήκοος ἐκ παλαιῆς) βάρβαροι , Οὐννικὰ ἔ-
δ' ἔσθ' , τὰ μεταξὺ ἀπαντὰ ἔχουσι . καὶ ἄλλα δὲ πόλιν σματα δύο
ἀγχαὶ Χερσῶνος , Κηποὶ τε καὶ Φανάγουρις καλεσμένα , Ῥω-
μαίων κατήκοα ἐκ παλαιῶν τε καὶ ἐς ἐμὲ ἔσθ' . ἄπερ & πολ-
λὰ ἔμπεδοι βαρβάρων τῶν πλησιοχώρων ἔλονται τινὲς

* ἐλδοῦντες

ἐς ἰθάρος καθεῖλον. ἐκ δὲ Χερσῶνος πόλεως ἐς τὰς ἐκβολὰς ποταμῶν Ἰστροῦ, ὃν καὶ Δανάβιν καλεῖσιν, ὁδὸς μὲν ἐστὶν ἡμερῶν δέκα. βάρβαροι δὲ τὰ ἐκείνη ἑξυμπαντα ἔχουσιν. Ἰστρος δὲ ποταμὸς ἐξ ὁρέων μὲν τῆς Κελτικῶν ῥέει· περιὼν δὲ τὰς τῆς Ἰταλίας ἐγκατίας, φερόμενός τε ἐπὶ τὰ Δακῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία, ἐκβάλλει ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον. τὰ δὲ ἐνθένδε ἅπαντα, μέχρι ἐς Βυζάντιον, τῷ Ρωμαίων Βασιλεῶς τυγχάνει ὄντα. ἡ μὲν οὖν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ περιόδος, ἐκ Καλχυδόνος μέχρι ἐς Βυζάντιον, ταύτην ἔχει. ἐς ὅσον δὲ ἡ περιόδος ἡδε δύνει, ἅπαν μὲν ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐκείνῳ εἰπεῖν· Βαρβάρων (ὡς ἐρ μοι ἐρρήθη) ὠκημένων ἐνταῦθα πᾶσιν τὸ πλῆθος ἐπιμύζιαις τε Ρωμαίοις παρ' αὐτῶν τινας, ὅτι μὴ ὅσα καὶ πρὸς βίαν, ἴσως ἐδεμιάς ἔστις. ἐδὲ τοῖς πρότερον ταῦτα ἐγχευομένοις ἡμετέροις ἀδελφοῖς ἐς τὸ ἀκριβὲς τι ἑξυμβαίνει εἰρηδαι. ἐκείνο μὲν τοι ἡμετέροις ἐστὶν, ὡς πόντος τῷ Εὐξείνῳ τὰ ἐν δεξιᾷ εἴη αὐτὸ ἐκ Καλχυδόνος ἐς ποταμὸν Φάσιν δυοῖν· ἐπενήκοντα ὁδὸς ἡμερῶν ὁ ζώνων ἀνδρὶ· ὃ δὲ καὶ ἀπὸ ξόπου τεκμηριώμενος, φαίη, ἂν τις καὶ τῷ ἑτέρῳ τῷ πόντῳ μίσηται μέτρον τῷδε εἶναι οὐ πολλὸν ἀποδεν.

A baris capta, ac solo æquata sunt. Ab urbe Chersonæ ad ostia fluminis Istris, quem Danubium etiam vocant, iter est dierum decem, tractumque illum omnem Barbari tenent. Porro Ister e montibus Celticis labitur: extremam radicem Italiam, Daciam, Illyricum Thraciamque præterfluit; & in Pontum Euxinum se se immittit. Ora hinc tota ad Byzantium Imperatori Romano subest. Hic demum est Ponti Euxini a Chalcedone ad Byzantium ambitus, cujus mensuram certam assignare nequeo: quando illum tot gentes Barbaræ, ut dixi, circumcolunt, quæ nullum, nisi forte per Legatos, cum Romanis commercium habent: neque accuratum quidquam ab iis accepimus, qui illa spatia commetiri prius aggressi sunt. Id sane liquet, in dextero Ponti Euxini littore a Chalcedone ad fluvium Phasin dierum III. iter esse expedito viro. Unde quispiam non male conjectans dixerit, partem alteram Ponti non abesse multum ab hac mensura.

Istri fons & cursus.

Edit. Paris. pag. 577.

Mensura ambitus Ponti Euxini.

CAPUT VI.

Utrum Tanais Asiam ab Europa dividat; an Phasis? Unde oriatur Pontus Euxinus? Aristoteles ad Euripum hæret. Fretum Siculum. Duplex aquæ cursus in Bosphoro Thracio.

ΕΠΕΙΔΗ δὲ ἀρτικόμεθα ἐνταῦθα τῷ λόγῳ, ἀναγράφεται οὐ μοι ἀπὸ καιροῦ ἔδοξεν εἶναι, ὅσα δὲ ἀμφὶ τοῖς ὁρίοις τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἡμετέροις πρὸς ἀλλήλους οἱ περὶ ταῦτα δεινοί. λέγεται μὲν γὰρ τινες αὐτῶν, τὰ ἡπειρωτὰ ταῦτα διορίζειν ποταμὸν Τανάιν. ἀπὸ χειρὸς μὲν χερσὶν αὐτῶν τομῶν φυτῶν εἶναι. τεκμηριώμενος ὅ, ὡς ἡ μὲν θάλασσα προῖστα ἐκ τῆς ἑσπερίας ἐπὶ τῇ ἑσπέρῳ φέρεται μοῖραν ποταμὸς ὃς Τανάϊς ἐκ τῆς ἀρκτῶν φερόμενος, ἐς ἀνεμόνιον ὁδὸν μεταξὺ τῶν ἡπειρῶν χωρεῖ· ἐμπαλιν δὲ τῇ Αἰγύπτῳ Νεῖλον, ἐκ μεσημβρίας ὄντα πρὸς βορρᾶν ἀνεμόνιον, Ἀσίας τε καὶ Λιβύης μεταξὺ φέρεται. ἄλλοι δὲ, ἀπεναντίας αὐτοῖς ἰόντες, ἐκ τῆς ἡπείρου ἰσχυρίζονται εἶναι. λέγεται γὰρ, ὡς τὰ μὲν ἡπειρωτὰ ταῦτα τὸ ἐξ ἀρχῆς, ὅτε ἐν Γαδείροις διορίζεται πορθμός, ἀπ' ὧκεαν ἐξῆς, καὶ ἡ προῖστα ἐνθένδε θάλασσα καὶ τὰ μὲν τῇ πορθμῷ καὶ τῇ θάλασσῳ ἐν δεξιᾷ, Λιβύη τε καὶ Ἀσία ὠνόμασαι· τὰ δὲ ἐν ἀριστερᾷ πάντα, Εὐρώπη καλεῖται, μέχρι πρὸς τὴν λήγοντα τῇ Εὐξείνῳ καλεῖται πόντον. τῶν δὲ τῶν τοιῶν ὄντων· ὁ μὲν Τανάϊς ποταμὸς, ἐκ τῆς Εὐρώπης τικτόμενος, ἐκβάλλει ἐς λίμνην τῇ Μαϊώτιδα· ἡ δὲ λίμνη, ἐς τῇ Εὐξείνῳ πόντον τὰς ἐκβολὰς ποιεῖται, ὥστε λήγοντα, ὥστε μὲν καὶ μέσον, ἀλλ' ἔτι πρόσωτὰ δὲ δῶνυμα τέτοιον δὴ τῷ πόντῳ, τῇ τῆς Ἀσίας λογίζεται μοῖραν χωρὶς τῶν ποταμῶν Τανάϊς ἐξ ὁρῶν τῆς Ριπαίων καλουμένων ἔξουσιν, ἀπὸ ἐν τῇ τῇ Εὐρώπῃ εἶναι. ὡς καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ταῦτα ἐκ παλαιᾶ ἀναγραφῆς οἱ ὁμολογῶσι. τῶν δὲ τῆς Ριπαίων ὁρῶν, τῇ ὠκεανὸν ὡς ἀπὸ πᾶσι ἑξυμβαίνει εἶναι. τὰ τοίνυν αὐτῶν τε καὶ Τανάϊδος ποταμῶν ὁπιδεν ἑξυμπαντα, Εὐρώπῃ ἐφ' ἑκάτερα ἐπ' ἀναγκῆς εἶναι. πόθεν οὖν ἄρα ποτὲ ἀρχεται ἡπειρὸν ἑκάτεραν διορίζειν ὁ Τανάϊς, οὐ γὰρ εἶναι εἰπεῖν. ὡς δὲ τινὰ ποταμὸν διορίζειν ἄμφω τὰ ἡπειρῶν λεκτέον, ὅτος δὲ ἐκεῖνος ὁ Φάσις ἂν εἴη. καταναγκρὺ γὰρ πορθμῷ τῷ ἐν Γαδείροις φερόμενος, τῶν ἡπειρῶν καὶ μέσον χωρεῖ· ἐπεὶ ὁ μὲν πορθμὸς ἐξ ὠκεανῶν ἐξῆς, θάλασσαν δὲ τῷδε ἀπεργαζόμενος, τὰ ἡπειρῶν ταῦτα ἐφ' ἑκάτερα ἔχει. ὁ δὲ Φάσις καὶ αὐτὸν πρὸς λήγοντα μάλιστα ἰὼν τὸν Εὐξείνιον πόντον, ἐς τῷ

Procopius.

C QUANDOQUIDEM huc oratio de lapsa est, ineptum non esse judico, ea referre, quæ de Asia atque Europæ finibus inter se disputant harum rerum periti. Alii quidem fluvio Tanai utramque continentem determinant, naturam in ea divisione sequendam esse asseverantes, eaque nixi ratione, quod mare ab Occasu ad Ortum se inferat: Tanais fluvius a Septentrione ad Austrum, geminam continentem intermeet: ex adverso Nilus Ægyptius a Meridie ad Aquilonem inter Asiam labatur & Africam. Alii vero his refragantes, sententiam eorum falsam esse contendunt. Ajunt enim has continentes primum freto Gaditano, quod Oceanus efficit, & mari, inde porro se insinuante, distrahi: ac partem quidem, quæ a dextera freto atque mari prætenditur, Africam & Asiam appellari: quidquid autem a sinistra objacet, Europæ nomine comprehendere, ad extremam usque oram Ponti Euxini. Itaque fluvium Tanain in Europa natum, prorumpere in paludem Mæotidem; hanc effundere se in Pontum, non extremum, nec medium, sed ultra; Asiæque attribui regiones, quæ ad Ponti lævam sitæ sunt. Præterea, cum flumen Tanais ex Riphæis montibus oriatur, in Europa utique positus, ut constat veterum, qui de his scripserunt, confessione; cumque Oceanus longissime ab his absit Riphæis montibus; statuunt necesse esse, quæcumque post eos montes Tanainque summota sunt, ad Europam utrinque pertineant, ac negant designari facile posse, unde Tanais utramque continentem dirimere incipiat: si quis autem sit amnis, cui conveniat ejusmodi munus discernendi partes Orbis terrarum, eum certe esse Phasin; cum e regione freti Gaditani labens, continentes interfluat. Quippe fretum, quod ex Oceano prorumpit, & mare istud infundit, hinc inde continentibus

An Tanais Europam & Asiam dividat.

Contraria sententia.

pag. 578.

Aa ij

his ambitur, & Phasis pronò ad extremum Pontum Euxinum cursu, exonerat se per medium littus, quod in Lunæ cornua sinuatur; ita ut mari factam terræ divisionem manifeste ille excipiat ac prosequatur. His freti rationibus utrique inter se pugnant. Nec solum priorem illam sententiam, sed quam etiam proxime retuli, longinquitate ævi Scriptorumque antiquissimorum auctoritate commendari ostendam, haud ignarus plerisque omnes recepta olim opinione quam semel imbutos, in quærendo accurate vero ingenium torquere nolle, nec sententiam recentiore discere; at semper certum reverenterque amplectendum illis videri quidquid remotior vetustas tradidit: quod autem profert ipforum ætas, nullo habendum numero, & ridiculis adscribendum. Accedit quod non rem aliquam a materiæ concrectione sejunctam, vel in sola positam intelligentia, admodumve obscuram investigamus; sed fluvium & regionem, quæ tempus nec mutare, nec recondere potuit: experimentum in promptu est; oculorum testimonio, omnium locupletissimo uti licet; neque impedimenti quidquam fore arbitror reperire verum satagentibus. Itaque Herodotus Halicarnassensis

in libro iv. Historiarum, unum quidem esse dicit terrarum Orbem univrsum; in tres vero divisum partes, totidem nominibus distinctas, Africam videlicet, Asiam & Europam: Nilum Ægypti fluvium Africam atque Asiam intercurrere: Asiam Europamque Phasi, amne Colchidis, separari. Cum autem sciret quosdam hoc ipsum opinari de Tanai, sententiam eorum subiecit. Ac mihi videtur postulare locus, ut Herodoti ipsius hic verba inferam, quæ sic habent.

Edit. Paris.
pag 579.

Unde oritur
Pontus Euxi-
nus.

Aristoteles ad
Euripum hæ-
ret.

Nec possum assequi conjectura, cur, cum una terra sit, tria nomina, a fœminis deducta, acceperit, ejusque partes Nilo Ægypti fluvio ac Phasi Colcho discretæ fuerint. Sunt qui amnem Tanain, Mæotidem, & fretum Cimmerium assignent. Æschylus quoque Tragicus in Promethei soluti ipso statim exordio, fluvium Phasin Asiæ & Europæ terminum vocat. Neque illud modo omittam, eorum, qui hujus disciplinæ consulti sunt, censere quosdam, a palude Mæotide oriri Pontum Euxinum, & partim ad lævam, partim ad dexteram fluere; eamque esse causam cur Ponti mater appelletur palus. Id conjectura hac fulciunt, quod Pontus, amnis instar, ab Hiero Byzantium versus decurrat: ideoque Ponti finem hic statuunt. Alii sententiam hanc refellentes, demonstrant, mare, quod unum est, totumque ab Oceano infunditur, ad Lazicam usque evadere, neque alibi postremum habere limitem: nisi quis forte, inquit, ex nominum dissimilitudine diversitatem rerum arguat: quod nempe mare hinc deinceps Pontus vocetur. Neque obstat illius ab Hiero Byzantium cursus. Nam quæ in omnibus fretis accidunt, non videntur cadere in nostram intelligentiam, neque ea quisquam explicare aliquando potuit. Certe ipse Aristoteles Stagiritis, singulari sapientia ac doctrina vir, cum hujus rei gratia in Chalcidem Eubœæ se contulisset, fretum, quod ibi est, atque Euripus dicitur, contemplari volens, & causam naturalem diligenter scrutari, cur & quomodo freti illius fluentia jam ab Occasu, jam ab ortu Solis ferantur, navesque omnes ejusmodi sequantur lapsum: ac si quando aquis ab Oriente mean-

Ammonides τὰ μέσα ἐκβάλλει, τὴν τῆς γῆς * ἐπιτομὴν αὐτῆς * ἐκτομὴν τὴν τῆς θαλάσσης ἀφανῶς ἐκδεχόμενος. ταῦτα μὲν οὖν ἑκάτεροι προτεινόμενοι, ὁμαλῶνται. ὡς δὲ ὁ μόνος ὁ πρότερος λόγος, ἀλλὰ καὶ ἕτος, ὅνπερ ἀρτίως ἐλέγχομαι, μήκει τε χρόνου κεκόμφεται, καὶ ἀνδρῶν τινῶν παλαιωτάτων δόξῃ ἐγὼ δηλώσω. ἐκεῖνο εἰδὼς, ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ πλείστον ἀνθρώποι ἅπαντες, ὡς τινος φθάσῃσι λόγῳ ἀρχαῖς πεποιημένοι τὴν μάθῃσιν, ἐκείνι ἐθέλουσι τῇ τῆς ἀληθείας ζητήσει ἐμφιλοχαρούμετες παλαιωρεῖν, ἐδὲ νεωτέραν τινὰ μεταμαθεῖν ἀμφὶ αὐτῆς δόξαν. ἀλλ' αἰεὶ αὐτοῖς τὸ μὲν παλαιότερον, ὑγιὲς τε δοκεῖ καὶ ἔντιμον εἶναι. τὸ δὲ κατ' αὐτὰς δὲ καταφρόνητον εἶναι νομίζεται, καὶ ἐπὶ τὸ γελοιῶδες χαρεῖ. πρὸς δὲ τέτοις, παντὶ ὃ περὶ νοερῶν ἢ νοητῶν τινος, ἢ ἀφανῶν ἄλλως, γίνεται ζήτησις. ἀλλ' ὑπὲρ ποταμῶν τε καὶ χώρας ἅπερ ὁ χρόνος ἔτε ἀμείβειν, οὔτε πῃ ὑπεκρύψασθαι ἴχυσεν. ἥτε γὰρ πείρα ἐγγύς, καὶ ἡ ὄψις ἐς μαρτυρίαν ἱκανωτάτη. ἐδὲν τε παραποδιδθήσεται οἶμαι, τοῖς τὸ ἀληθὲς εὐρέσθαι ἐν σπασθῇ ἐχουσιν. ὁ ποίνων Ἀλικαρνασεὺς Ἡρόδοτος, ἐν τῇ τῶν ἰσοριῶν τετάρτῃ φησὶ. μίαν μὲν εἶναι τὴν γῆν ἑξυμπασαν. νομίζεσθαι δὲ εἰς μοῖρας τε καὶ προσηγορίας ἔχεις διηρῆσθαι, Λιβύην τε, καὶ Ἀσίαν, καὶ Εὐρώπην φημί. καὶ αὐτῶν Λιβύης μὲν καὶ τῆς Ἀσίας Νεῖλον τὸν Αἰγύπτιον ποταμὸν μεταξὺ φέρεσθαι, τὴν δὲ Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην διορίζεσθαι τὸν Κολχὸν Φάσιν. εἰδὼς δὲ τινὰς ἀμφὶ Τανάιν ποταμὸν ταῦτα οἰεσθαι, καὶ τὸ ἐν ὑσέρῳ ἐπέειπε. καὶ μοι ἐκ ἀπὸ καιρῶ ἐδόξεν εἶναι, αὐτῆς τῆς Ἡροδοτοῦ τὰ γράμματα τῷ λόγῳ ἐνδεῖναι ὥδ' ἐπ' ἔχοντα. Οὐδὲ ἔχω ἑμβάλλεσθαι ὑπομνήσασθαι γῆς ὀνόματα τειφάσια κέεται, ἐπανομιλῶν ἔχοντα γυναικῶν. καὶ οἰσμάτα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐπέειπε, καὶ Φάσις ὁ Κολχός. οἱ δὲ Τανάιν ποταμὸν καὶ Μαῖωτιν καὶ πορθμῖα τὰ κιμμέρια λέγουσιν. ἀλλὰ καὶ ὁ Τραγωδοποιὸς Αἰχύλος ἐν προμηθεῖ τῷ λυομένῳ, εὐδύς ἀρχόμενος τῆς τραγωδίας, τὸν ποταμὸν Φάσιν τέρμονα καλεῖ γῆς τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης.

Καὶ ἐκεῖνο δὲ μοι ἐν τῷ παρόντι εἰρήσεται, ὡς τέπων δὴ τῶν ταῦτα σοφῶν οἱ μὲν τὴν Μαῖωτιν οἰοῦνται λίμνῳ ἀπεργάζεσθαι τὸν Εὐξείνιον πόντον, καὶ αὐτῆς τὸ μὲν ἐν ἀριστερᾷ, τὸ δὲ ἐν δεξιᾷ τῆς λίμνης χαρεῖν. μητέρα δὲ τῆς τῶν πόντος καλεῖσθαι τὴν λίμνῳ. ταῦτα τε φασὶ τεκμηριούμενοι, ὅτι δὴ ἐκ τῆς καλεμένης ἱεροῦ ἢ τέτρε δὴ τῆς πόντος ἐκροῇ ἐπὶ Βυζαντίου, καθάπερ τις ποταμὸς, κατεῖσι. καὶ ἀπ' αὐτῆς πέρας εἶναι τὸ τῶν πόντος οἰοῦνται. οἱ δὲ τῆς λόγῳ κατηγοροῦντες, ἀποφαίνουσιν, ὅτι δὴ μία τις εἰς ὠκεανὸν ἑξυμπασαὴν θάλασσαν ἔσα, ἐξ ἧς ἀμὲν ἐτέρωθεν ἀπολήγασα ἐς γῆν τὴν Λαζῶν κατατείνει. πλὴν γε, εἰ μή τις, φασὶ, τὸ ἐν τοῖς ὀνόμασι διαλλάσσειν ἐτερότητα εἶπῃ, ὅτι δὴ τὸ ἐνδεῖν δὲ ἡ θάλασσα πόντος ὠνόμασαι. εἰ δὲ τὰ ῥέματα ἐκ τῆς ἱερᾶ καλεμένης κατεῖσιν ἐς Βυζαντίον, ἐδὲν τὸ πρᾶγμα. τὰ δὲ ἐν πορθμοῖς ἅπασιν ἑξυμπύπτοντα πάθῃ ἐδὲν λόγῳ φαίνεται εἰκόντα, ἐδὲ τις αὐτὰ φράσαι πάποτε ἱκανὸς γέγονεν. ἀλλὰ καὶ ὁ Σταγειρίτης Αἰετωτέλης, σοφὸς ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλασι, ἐν Χαλκίδι τῆς Εὐβοίας τέτρε δὴ ἐνεκα γεγονώς, κατανοῆσαι τὸν ταύτη πορθμὸν, ἐν περ Εὐειπονόνου μάζεσι, καὶ λόγον τὸ φυσικὸν ἐς τὸ ἀκριβὲς διερευνᾶσθαι βεβλήμενος. ὅπως δὴ καὶ ὅν τινὰ ἔσπον, ἐνίοτε μὲν τὰ τῆς πορθμῶς τέτου ῥέματα ἐκ δυσμῶν φέρεται, ἐνίοτε δὲ ἐξ ἡλίου ἀνατολῶν, καὶ κατὰ ταῦτα πλεῖν τὰ πλοῖα ἑξυμπαντα ἐνταῦθα ἑμβάλλειν, ὡς δὲ ποτε τῆς ῥῆς ἐξ ἀνίχοντος ἡλίου ἰόντος, ἀρξαμένων τε τῶν

ναυτῶν ἐνθένδε ξυλὴ τῇ τῷ ῥόδιᾳ ἐπιρροῇ ναυτίλλεσθαι, ἥ-
περ εἰώθει, ἀπεναντίας τὸ ῥόδιμα ἴη, ὅπερ ἐνταῦθα πολ-
λάκις φιλεῖ γίνεσθαι, ἀνασρέφειν μὲν τὰ πλοῖα ταῦτα δὴ
ἐνθένδε ὠρμύλῃται, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ δυσμῶν ἐπὶ θάτερα πλεῖν.
Ἐπερ αὐτοῖς τῇ ἀνέμων τινὸς ὡς ἡκιστα ἐπιπνύσαντος, ἀλ-
λὰ γαλῶν τε βαθείας τινὸς καὶ νύκτας ἐνταῦθα ἔσης.
ταῦτα ὁ Σπαγειρίτης ἐννοῶν τε, καὶ ἀνακυκλῶν ἐπὶ χρόνου
μῆκος, δυσθανατῶν ἐπὶ ξυνοῖᾳ ἦει ἐς τὸ μέτρον τῆς βίης. οὐ
μὲν ἀλλὰ καὶ τῷ τῷ Ἰταλίῳ τε καὶ Σικελίῳ διεργοντι πορ-
θμῷ, πολλὰ τῷ παραλόγῳ γίνεσθαι πέφυκε. δοκεῖ γὰρ ἐκ τῆς
Ἀδριατικῆς καλαμένης πελάγους τὸ ῥόδιμα ἐκείσε ἵεναι. καὶ
τοὶ οὗτοι ὡς ἔκαστος καὶ Γαδείρων ἢ τῆς θαλάσσης πορόδος γίνε-
ται. ἀλλὰ καὶ ἱλιγγοὶ ἑξαπινάως ἐνταῦθα συχνοὶ ἀπ' ἐ-
δεμίας ἡμῖν φαινομένης αἰτίας τὰς ναῦς διαχρῶνται. καὶ ἔξ-
ἔτο οἱ ποιεῖται λέγασθαι πρὸς τῆς Χαρυβδέως ῥοφᾶσθαι τὰ
πλοῖα, ὅσα ἂν τύχῃ τῷ κλάδῳ ὄντα ἐν τῷ πορθμῷ τέτρω-
ται. οἱ δὲ ταῦτα πάντα οἰοῦνται, τὰ πλείους παραλόγῳ ἐν πα-
σι ξυμβαίνοντα τοῖς πορθμοῖς, ἐκ τῆς ἀγχιεσθῆς ἐκα-
τέρωθεν ἡπείρου ξυμβαίνειν. βιάζομενον γὰρ φασὶ τῇ γενο-
χωρίᾳ τὸ ῥόδιον, ἐς ἀτόπας τινὰς καὶ λόγον ἐκ ἐχέσας ἀ-
νάγκας χωρεῖν. ὡς τε εἰς ὅρως ἐκ τῆς Ἰερῆς καλαμένης ἐς Βυ-
ζάντιον δοκεῖ φέρεσθαι, ἐκ ἂν τις τῷ τε θαλάσῳ καὶ τὸν
Εὐξείνιον πόντον ὑπολήγειν ἰχυρίσασθαι ἐνταῦθα εἰκότως.
καὶ γὰρ ἐπὶ σερρῶς τινος ὁ λόγος ὁδε φύσεως ἔσηκεν. ἀλλ' ἡ
γενοχωρία καὶ ἐνταῦθα νικάτω. καὶ μὲν ἔδὲ παντάπασιν τὸ
ποιεῖται ταύτῃ πῃ ἔχει. λέγασθαι γὰρ οἱ ἀσπαλιεῖς τῇ τῇδε
χωρίᾳ, ὡς ἐκ ὅλος δὴ δὴ τῆς Βυζαντίου ὁ ῥὸς κᾶτει-
σιν. ἀλλ' αὐτὰς τὰ μὲν ἄνω, ἅπερ ἡμῖν διαφανῆσι, κατὰ
ταῦτα ξυμβαίνει ἵεναι. τὰ δὲ τι ἐνερθεν, ἵνα δὴ ἄβυσσός
ἐστὶ τε καὶ ὠνόμασαι, τῷ ἐναντίῳ τοῖς ἄνω διαρρήδῳ
χωρεῖν, ἐμπαλὶν τε τῇ φαινομένῃ ἐσσεὶ φέρεσθαι. ταῦ-
τα ποιοῦν, ἐπειδὴν ἄγρην μετιόντες ἰχθυῶν τὰ λῖνα ἐνταῦ-
θα πῃ ὑπορρίψωσι, ταῦτα δὲ αἰετῶν τῷ ῥόδιματι βιάζο-
μενα, τῷ ἐπὶ τὸ Ἱερόν φέρεται. ἐν δὲ Λαζικῇ παντα-
χόθεν ἡ γῆ τῆς θαλάσσης ὑποκρᾶται τῷ πορόδῳ, ἀνα-
χατίζουσα δὲ αὐτῆς δρόμον. πρῶτον τε καὶ μόνον ὑπολήγειν
αὐτῷ ἐνταῦθα ποιεῖ, τῇ δὲ δεικνύει δεικνύει τὰ ὅσα σφί-
σι τῇδε δεμένῃ. ἀπτομένη γὰρ ἡ θαλάσσα τῆς ταύτης ἰσχύος,
ἔτε πρὸς ὅσον χωρεῖ, ἔτε πῇ ἐς ὅσον ἐπαίρεται μεῖζον. καὶ περ
πανταχόθεν αἰετῶν περιρρέουμένη ποταμῶν ἐκβολαῖς ἀναρ-
θμῶν τε καὶ ὑπερφυῶν ἄγρην. ἀλλ' ἀναποδίζουσα ὅπισθ' ἐπά-
νεισιν αὐτῆς ἐς μέτρον διαχρῆμεν τὸ ταύτης ἴδιον, διασώ-
ζει δὲ αὐτῆς ὅσον, ὡς πρὸς τινὰ δειμαίνουσα νόμον, ἀνάγκη
τε τῇ ἀπ' αὐτῆς ἐς τὸ ἀκρεβὲς σφιγγομένη, ἐς φυλασσομένη
μή τι τῇ ξυγκειμένων ἐκβάσσει φανεῖν. τὰς γὰρ ἄλλας ἀπά-
σας τῆς θαλάσσης ἀκτὰς, ἐκ ἀπεναντίας αὐτῇ, ἀλλ' ἐκ
πλαγίης ξυμβαίνει κείσθαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν, γινώ-
σκετο τε καὶ λεγέτω ἕκαστος, ὅπως αὐτῶν φίλον.

tibus, & nautis de more vehi cœptis
earum secundo agmine, adversi fluctus
occurrerint, quod illic sæpe fit; tum re-
pente hæ naves eo redeant, unde pro-
fectæ sunt; aliæ vero ab Occasu in di-
versum tendant, quamvis nullo utantur
vento; sed ibi tranquillitas summa sit
atque malacia. In his considerandis ac-
mente volvendis cum temporis pluri-
mum contrivisset Stagirites, mœrore ani-
mi confectus obiit. Præterea in freto,
quod ab Italia Siciliam disjungit, multa
præter opinionem fieri solent. Nam eo
videtur aqua affluere ex mari Adriatico;
licet ex Oceano Gadibusque mare pro-
cedat: ac frequentes eo loci repenti-
ni vortices, quorum causa nos later;
naves hauriunt. Quamobrem si quæ
forte navigia fretum illud intraverint,
ea Poetæ a Charybdi sorberi peribent.
Horum autem omnium causam, quæ
in omnibus freti longe præter opinionem
contingunt, illi, quorum sententiam
trado, in viciniam refundunt geminæ
hinc inde continentis. Ajunt enim fluen-
tum, iniquo coactum spatio, in dif-
ficultates adduci abhorrentes a commu-
ni sensu & inexplicabiles. Quare li-
cet aqua ab Hiero Byzantium ferri vi-
deatur, non est tamen, cur hic ma-
re Pontumque Euxinum finiri quisquam
asserat: neque enim firma ratione ni-
titur hæc sententia: sed hic quoque
angustia loci prævaleant necesse est.
At neque ita omnino, ut alii existi-
mant, se res habet. Nam constat te-
stimonio piscatorum istius oræ, non to-
tum undarum agmen recta Byzantium pe-
tere: verum eas, quæ superficiem obti-
nent nobisque apparent, illum habere
cursum; quæ vero sunt infra, ubi est
quæ dicitur abyssus, lapsu, aquis supe-
rioribus manifeste contrario, subire &
meare semper adversum æquoris faciem.
Itaque, cum intenti capiendis piscibus,
ibi lineas miserint, hæ semper Hierum
versus abripiuntur subterlabentis aquæ vi.
Tota demum Lazicæ ora mare a progres-
su arcet, ipsius cursum reprimens, ef-
ficique ut ibi primum ac solum sistat,
a summo utique rerum opifice illic posi-
tis ipsi finibus. Etenim mare, ubi lit-
tus id attigit, nec porro funditur, nec
tollitur altius; quamvis innumeros ma-
ximisque fluvios undique se exonerantes
accipiat; ac modum sibi præscriptum
servans, intra fines suos se continet,
quasi legem revereat quamdam, cujus
necessitate rite coercitum, caveat, ne
quid ex constitutis violare videatur. Nec
vero ullum aliud littus adversum est ma-
ri: sed illi omnia obliqua sunt. Porro
de his sentiat quisque & pronuntiet, prout
ipsi libuerit.

Edit. Paris.
pag. 580.

Fretum Sicu-
lum.

Duplex aquæ
cursus in Bos-
phoro Thracio

CAPUT VII

Quid Chosroem Persarum Regem ad Colchicam expeditionem induxerit. Urbs Dara
ab eodem frustra tentata.

ΟΤΟΥ ὁ Χοσρόης ἔνεκα Λαζικῆς μεταποιεῖσθαι δὲ
αὐτῆς εἶχον, ἥδη μὲν πρὸς τὸν μοι ἐρρήθη. ὁ δὲ δὴ
αὐτὸν τε καὶ Πέρσας μάχισα πάντων ἐς τὸ λυγρὸν ἐνταῦθα
δηλώσω ὅτι δὴ καὶ χώραν τῷδε περιηγησάμενος ξύμπασαν,
σαφῆ δὲ περὶ τῆς πεποιήκα λόγον. πολλὰ καὶ οἱ βαρβαροὶ ἔ-
τοι, Χοσρόης σφίσι νῆμαί, στρατῷ μεγάλῳ ἐμβαλόντες ἐς
Ρωμαίων τῷ γλῶσσῳ δὲ δεικνύεται μὲν τοῖς πολέμοις ἐπὶ νῆ-
καν πάθῃ, ὡς πρὸς μοι ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν λόγοις ἐρρήθη. αὐτοῖς

C UJUS rei causa Lazicam Chosroes in-
ditionem suam subungere contenderit, pag. 581.
jam supra dixi: quid vero maxime illum Per-
sarum ad id moverit, hic declarabo com-
mode; quando lucem præfert enarratio,
qua totam illam regionem paulo ante des-
cripsi. Sæpe quidem hi Barbari, duce Chos-
roes, Romanum Imperium ingressi cum
magnis copiis, hostem calamitatibus in-
fandis affecerant, quas in libris ca-

Persarum e
Romanis vi-
toriz quales
uerint.

de re scriptis recensui. At ipsi non modo nullum inde lucrum; sed jacturam etiam fecerant pecuniarum & corporum. Semper enim ex finibus Romanorum excesserant, multis suorum desideratis. Quare in patriam reversi, clam Choroï maledicebant, eumque gentis Persicæ extinctorem vocabant. Aliquando ex Lazica reduces, cum ibi dira perpeffi essent, aperta conspiratione ipsum crudeliter de medio tollere pararunt: fecissentque, nisi ille præmonitus periculum avertisset, multis blanditiis Optimates delinens. Atque ut reprehensionem elevarer, studium contulit ad Persarum ditionem luculenta aliqua accessione augendam. Itaque protinus urbem Daram aggressus est: at inde, ut dixi, repulsus, expugnandi loci spem omnem abjecit. Nam nec subito impetu illum capere deinde poterat, stationariis munitum intentissimis; nec si obsideret, ullo modo eos se subacturum sperabat. Quippe urbs Dara consulto repositam semper habet cibariorum cujusquemodi copiam, quæ in multum tempus sufficiat, & fons in vicino præcipitio scatens magnum flumen efficit, quod recta ad urbem labitur; ita ut infesta nulla vi alio detorqueri, neque ullo pacto inhiberi possit, repugnante loci iniquitate. Intra muros admissus, postquam urbem totam pererravit, ejusque implevit receptacula, exit, ac sub mœnibus voragine haustus sic latet, ut quo postea erumpat, nondum cuiquam compertum sit. Nec vetus est vorago illa; sed sponte ejus opifex fuit natura loci, multis post annis, quam Anastasius Augustus urbem illam condidit. Quo fit, ut qui urbem Daram obsidione cingunt, aquæ penuria plurimum laborent.

Edit. Paris.
pag. 582.

Chosroes de
invadenda
Colchide cogitat.

Hoc igitur frustra, ut dicebam, conatus Chosroes, id secum reputavit; licet aliam forte quampiam Romanæ ditionis urbem caperet, numquam tamen inter Romanos sedem sibi stabilem fore, si multa illi a tergo præsidia retinerent: quæ causa fuerat, cur Antiochiam everteret, pedemque ex Romano solo efferret. Quare animo arduorumque facinorum cupiditate elatus, spem longius extendit. Etenim fama edoctus, uti Barbari, qui a læva Ponti Euxini paludem Mæotidem accolunt, Imperium Romanum libere incurserant, ita Persis liberum ac promptum fore dicebat, occupata semel Lazica, Byzantium ire recta, quoties vellent, non trajecto mari, ut facere solent cæteræ gentes Barbaræ, quæ in illis partibus habitant. Hæc porro sunt, quæ Persas ad Lazicam obtinendam inducunt: nunc unde deflexit oratio, illuc redeat.

Ἐκ τούτων μὲν Λαζικῆς Πέρσαι μεταποιοῦνται ἐγὼ

ἢ ὄφελος οὐδ' ὅ, τι οὐκ ἀπενεγκάμενοις ἐνθένδε, τοῖς τε χημασι καὶ τοῖς σώμασι * πρὸς δὲ, κακὰ ὦσαι ξυνέπρεσε πολλὰς δ' ἀποβεβληκότες αἰεὶ, ἀπὸ πηλᾶσοντο ἐκ Ρωμαίων τῆς γῆς. διὸ δὴ ἐς ἡδὴ ἐπανιόντες τὰ πάτρια, Χοσρόω ὡς λαθραίοτατα ἐλοιδοροῦντο, καὶ ἄλλοις Περσῶν γένεσι αὐτὸν ἀπεκάλου. καὶ ποτὲ καὶ ἐκ Λαζικῆς ἐπανήκοντες, ἐπεὶ δὴ ἐν ταῦτα πάθεισιν ἐτυχὼν ὁμιληκότες ἀνηκέστοις τισι, ξυσήσονται τε ἐκ τῶ ἐμφανῆς ἐπ' αὐτὸν ἐμελλον, ἔδωκεν ἡσέσθαι θανάτῳ οἱ κτίσθαι μὴ προμαθὼν ἐφυλάξατο, θωπεύει πολλὰ τὰς ἐν σφίσι λογισμῶν τὰς περιελθόν. καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀπολογεῖσθαι τὴν κατηγορίαν ἐθέλων, μέγα τι ὄφελος Περσῶν τῇ ἀρχῇ ἐκ πορίσσειν ἔδει. ἀπὸ δὲ εἶχε. πόλει γοῦν Δάρας αὐτίκα ἐγκειναι κινῶν, ἀπεκρούσθαι ἐνθένδε (ὡσπερ μοι εἴρηται) ἐς ἀπογνώσιν τε τῆς τῆ χειρὸς ἐπικρατήσεως παντάπασιν ἦλθεν. ἐδὲ δὲ αὐτὸ ἐξ ἐπιδρομῆς ἐξαιρήσειν τὸ λοιπὸν εἶχεν, ἔπειτα φυλασσόμενων τῶν ἐκείνη φρουρῶν καὶ μὴ ἐδὲ πολλοῦ μνηστῆρος τινὶ περιέσεσθαι αὐτῶν ἠλπίζε. τὰ τε δὲ ἄλλα τῆ ἐπιτηδεύων ἐσσεὶ ἐν πόλει Δάρας διαρκῶς ἐξέπιπιδες ἐπικειμήσθαι ἐσιν, ὅπως δὴ ἐς μέγα τι χρόνον διαρκέσει μῆκος, καὶ πηγὴν ἀγχιεὶ πηφουμένην ἐν χώρᾳ κρημνῶσαι, ποταμὸν ἀπεργάζεσθαι μέγαν. ὡσπερ δὲ πόλεως δὲ οὐ φέρεται, καὶ δυνάμει τῇ ἐπιβουλεύειν ἐφεμένων ἐτέρωσέ πη αὐτὸν ἀποτρέπειν, ἢ ἔσθω τῶ ἄλλῳ δὲ τὴν δυχαρίαν βιάζεσθαι. ἐπειδὴ δὲ τῆ περιβολῆς ἐντὸς γένηται, τὴν τε πόλιν περιῶν ζύμπασαν, καὶ τὰς ταύτης δεξαμενὰς ἐμπλησάμενος, εἴτα ἐξείσιν ὡς ἀγχοτάτω τε τῆ περιβολῆς ἐς χάος ἐμπεσῶν ἀφανίζεται καὶ ὅπῃ ποτὲ τὸ ἐνθένδε ἐκδίδωσιν, ἐδὲν γέγονε φανερὸν ἐς τὸ δὲ τῆ χρόνου. τὸ δὲ τὸ χάος ἐκ ἐπὶ παλαιῷ γεγονὸς ἐτυχεν, ἀλλὰ χρόνῳ πολλῷ ὕστερον, ἢ τὴν πόλιν Αναστάσιος βασιλεὺς ἐδείματο ταύτῃ, ἢ φύσις αὐτῆς τῆ χειρὸς ἀπαυτοματίσασα ἐδετο καὶ δι' αὐτὸ ζυμβαίνει τοῖς προσεδροῦν ἐθέλουσιν ἀμφὶ πόλιν Δάρας, πίνεσθαι ὕδατος ἀπορία πολλή.

Ταύτης οὖν (ὡσπερ μοι εἴρηται) ἀποτυχὼν ὁ Χοσρόης τὴν πείρας, ἐς ἐννοίαν ἦλθεν, ὡς, ὡς ἐπὶ πόλιν οἱ Ρωμαῖοι ἐτέραν τινὰ παραστήσασθαι δυνατὸν εἴη, ἀλλὰ καδίζεσθαι καὶ μὴ ποτε οἷός τε εἶναι ἐν μέσῳ Ρωμαίων ὁχυρωμάτων τοῖς πολεμίοις ἀπολελειμμένων ἐπίσω πολλῶν. καὶ Ἀντιόχειαν δὲ τούτου δὴ ἐνεκα ἐς ἐδαφος κατελῶν, ἀπὸ πηλᾶσθαι ἐκ Ρωμαίων τῆς γῆς. διὸ δὴ μετεωριθεὶς τῇ ἔξνοίᾳ, ἐπὶ μακροτέρας ἐλπίδας ὤχετο, διεδοκίμασθαι ἀμήχανα ἔργα. ἀκοῇ δὲ ἔχων ὅν τινα ἔσθω οἱ ἐπ' αἰετῆρα πόντου τῇ Εὐξείνου, οὗτοι δὲ βάρβαροι, ἀμφὶ τῇ Μαίωτιν ὥκλῳται λίμνῃ, καὶ ἀδελφῶς κατατρέχουσι Ρωμαίων τῇ γῇ. οὕτω καὶ Πέρσαις Λαζικῇ ἐχουσι πόνον ἐδὲν δυνατὰ εἶσθαι ἐλεγε, ὡς καὶ ἂν βουλομένοις ἢ, δὲ οὐ Βυζαντίου εἶναι, ἐδαμὲν ἄπορθημενομένοις τῇ θάλασσᾳ, ὡς καὶ τὰ ἄλλα βαρβαρικὰ ἔδῃ, ἀπὸ ταύτης ἰδρυται, ἐσσεὶ δρῶσι. ὅθεν τῇ ἐκβολῇ τῇ λόγῳ ἐποιήσάμεν, ἐπ' ἀνείμι.

* πρόσθεν κακῶς νοσε

C A P U T V I I I

Redit Auctor ad institutam Capit. 1. narrationem de Persarum in Colchidem irruptione, Choriane Duce. Lazorum inconsulta ferocia. Gubazis, ipsorum Regis, oratio. Instruuntur acies. Lazorum fuga. Artabanis certamen. Confligunt acies. Choriane occiso, profligantur Persæ.

ERGO Choriantes & Medorum exercitus castra ad fluvium Hippin metati sunt. Qua de re certiores facti Gubazes Colchorum Rex, ac Dagisthaeus exercitus Romani Dux, collatis consiliis, Romanorum Lazorumque copias in hostem ducunt. Ultra amnem Hippin progressi, castris ibi positis, cum re præsentī deliberant, satius ne sit

Romani Lazique in Persas movent.

ΧΩΡΙΑΝΗΣ μὲν οὖν καὶ ὁ Μήδων στρατὸς, ἐστρατοπεδεύσαντο ἀμφὶ τὸν ποταμὸν Ἰππιν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα Γεβάζης τε, ὁ Κόλχων βασιλεὺς, ἔμαθε, καὶ Δαγισθαῖος, ὁσπερ ἡγεὶ τοῦ Ρωμαίων στρατῶ, ἐς πάγκοινον βελδοσάμενοι, ἦγον ἐπὶ τὰς πολεμίας ἐς τὸ Ρωμαίων τε καὶ Λαζῶν στρατεύματα. γενόμενοι τε Ἰππιδος τῇ ποταμῷ ἐπὶ θάτερα, καὶ αὐτῶ ἐστρατοπεδεύσάμενοι, τὰ παρόντα ἐν βελῇ εἶχον, πότερα μέναις τε

αὐτοῖς, καὶ δεχομένοις ἐπὶ ὄντας τὰς ἐναντίας, ξυνοίσει μάλ-
 λον, ἢ ἐπὶ τὰς πολεμίας σφίσιν ἰτέον· ὅπως δὲ θάρσας τὸ
 σφετέρῃ ποιησάμενοι ἐπὶ δεῖξιν Πέρσαις, ἐνδηλά τε τοῖς ἐναν-
 τίοις κατασησάμενοι ὡς καταφρονήματι ἐπ' αὐτὰς ἴωσι, τῆς
 τε ξυμβολῆς αὐτοὶ ἄρξονται, καὶ δεῖξαι τὴν ἀνδισαμένων τὸ
 φρόνημα ἱκανοὶ εἶναι. ἐπειδὴ τε ἡ γνώμη ἐνὶ κατ' ἐπὶ τὰς πο-
 λεμίας παρακαλούτων, ὥρμιωτο ἐπ' αὐτὰς δὴ θύς ἅπαντες.
 ἐνταῦθα Λαζοὶ Ρωμαίοις ξυντάσσεται ἐκείνῃ ξύου, πορ-
 τεινόμενοι, ὅτι δὴ Ρωμαῖοι μὲν, ἔτε πατρίδος, ἔτε τὸ ἀναγ-
 καίων πορκινδιωδόντες, ἐς τὴν ἀγῶνα κατίσανται· αὐτοῖς ὅ
 ὑπὲρ τε παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ γῆς τῆς πατρίδας ὁ κίνδυ-
 νός ἐστιν. ὥς τε καὶ γυναικας τὰς σφετέρας ἐρυδεῖν, εἰ
 σφίσιν παρὸς τῆς ἐναντίων κρατεῖσθαι ξυμβαίη. ταῦτη δὲ τῇ
 ἀνάγκῃ τῶν ἐκ ἑσάν αὐτοῖς ἀρετῶν αὐτοχεδιάσειν ὑπὸ πτε-
 ρον. πρῶτοι ὅ αὐτοὶ καὶ μόνας ὥργων τοῖς πολεμίοις ὁμόσε
 ἵεναι· ὅπως αὐτὰς μὴ ξυνταράξωσιν ἐν τῷ ἔργῳ Ρωμαῖοι,
 οὐχ ὁμοίως σφίσιν ἐς τὸν κίνδυνον προθυμούμενοι.
 ταῦτα νεανιδυσαμένων Λαζῶν, περὶ χαρῆς ὁ Γαβάζης γενό-
 μενος, μικρόν τε ἀποδὸν Ρωμαίων αὐτὰς ξυγκαλέσας, τοιά-
 δε παρεκελεύσατο. Παραίνεσιν μὲν ἐς δὲ ψυχῇ ὁρμῶσαν ἐκ
 οἷδα εἰ τινα δεῖ παρὸς ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες, ποιεῖσθαι. οἷς δὲ ἡ τῆς
 παραγμάτων ἀνάγκῃ τῶν πορθυμῶν ἀνίστησι, παρακελύ-
 σεις ἀνδερμῆς πορσδεῖν οἶμαι· ὥσπερ ἔμιν ἐν γὰρ τῷ
 παρόντι τετύχηκεν, ὑπὲρ γυναικῶν δὲ, καὶ παίδων, καὶ τῆς
 πατρίδας, ἔ(ἀπλῶς εἰπεῖν) ὑπὲρ τῶν ὅλων ὁ κίνδυνός ἐστιν,
 ὑπὲρ ὧν ἡμῖν ἐπίσσι Πέρσαι. τοῖς δὲ τι ἀφαιρεῖσθαι τὴν ὑπαρ-
 χόντων βιαζομένοις, εἰδὲς τὴν πάντων παραχωρεῖ, ἐπιμάχε-
 σθαι τὴν πορσκήκοντων ἀναγκαζέσεως τὴ φύσεως. ἐκ ἀγροεῖται ὡς
 Πέρσαις τὴν πλεονεξίαν εἰδὲν ἵστησιν, ἐνέξασί α γεγονόσι τὰ
 διώσθαι· εἰδὲ ἀρξασί μόνον ἡμῶν, ἢ τάξασί φόρες, ἢ τὰ λ-
 λα κατηκῶς ποιήσονται, εἰ τι μὴ ἐπιλελήσμεθα ὧν ὁ Χοσ-
 ρόνης ἐγχεχεῖρηκεν ἐφ' ἡμῖν· πολλῶν πορτέρον, ὡν νῦν περὶ-
 σονται ἡμῶν τῷ πολέμῳ. ἀλλὰ μὴδὲ ἀχεῖ τὴν λόγῳ πορτεῖται
 μοι τὰ τὴν Περσῶν πείρας, μὴδὲ δὲ χαλιπέτω τὸ Λαζῶν ὄνομα.
 ἐχάλεπος ὅ, ὧ ἄνδρες, ἡμῖν ὁ πορὸς Μήδης ἀγῶν, πολλὰ κίς
 αὐτοῖς καὶ ἐς χείρας ἐλθῶσι, καὶ ὑπερβαλλόμενοις τῇ μάχῃ.
 τῷ δὲ ξυνεθισμένῳ τὸ δύσκολον εἰδαμὴ πάρεσι, πορδαπα-
 νηθείσης τὴν ἔργῳ ταλαιπωρίας μελέτη καὶ πείρα. ὥς δὲ
 τῷ καὶ καταφρονεῖν τὴν πολεμίων, ἀτε νενηκμένων ἐν ξυμβο-
 λαῖς, καὶ ἐχ ὡς ὁμοίως θρασυομένων· ἡμᾶς δεήσει. φρόνη-
 μα δὲ δελεῶν ἀπαξ, παλινδρομεῖν ἡκίσα εἴωθε. ταῦτα
 ποίνῳ ἐκλογχόμενοι, μὴ τὴν ἀγαθῆς ἐλπίδος τοῖς ἐναντίοις
 ὁμόσε χωρεῖτε.

Τοσαῦτα Γαβάζης εἰπὼν, ἐξῆγε τὸ Λαζῶν ἐράτευμα,
 καὶ ἐτάξαντο ὧδε. πρῶτοι μὲν οἱ Λαζῶν ἱππεῖς τεταγμέ-
 νοι ἀπεναντίας ἦσαν. ὀπίθεν δὲ ἐκ ἀγχις ἀπὴ, ἀλλ' ὡς
 ἀπατάτω, ἡ Ρωμαίων ἱππος αὐτοῖς εἶπετο. τέτων δὲ δὴ τῶν
 Ρωμαίων ἡγούτω Φιλήγαρος τε, Γήπαις γένος, δρασηῖος
 ἀνὴρ, καὶ Ιωάννης Ἀρμένιος, δὲ φερώντως ἀγαθὸς τὰ πολε-
 μία, Θωμᾶ υἱός, ὅνπερ ἐπὶ κλησιν ἐκάλου Γαζῶν. ἐ δὲ
 καὶ τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ἐμνήστω. ἐν ὑσέρῳ δὲ Γαβάζης
 τε, καὶ ὁ Λαζῶν βασιλεύς, καὶ Δαγισθαῖος ὁ Ρωμαίων
 στρατηγός ξυνοῖς ἀμφοτέρων πέσοις εἶποσι, λογισάμε-
 νοι, ὡς, εἰ τοῖς ἱππεῦσι τραπῆναι ξυμβαίη, ἐς αὐτοὺς
 ῥᾶσα σωθήσονται. Ρωμαῖοι μὲν ὧν καὶ Λαζοὶ τῷ ἔσῳ
 τούτῳ ἐτάξαντο. Χωρεῖας δὲ ἄνδρας μὲν χιλίους τῶν οἱ
 ἐπομένων ὀπολεξάμενος τεθωρακισμένους τε καὶ τὰλλα ἐξω-
 πλισμένους ὡς ἀεῖσα, πρόσῳ ἐπὶ κατασκοπῇ ἐπεμψεν.
 αὐτὸς δὲ παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατῷ ὀπίθεν ἦει, φυλακτικῶν
 ὀλίγων τινῶν ἐν στρατοπέδῳ ὀπολιπῶν. πορτερήσασα δὲ
 ἡ Λαζῶν ἱππος, ἀτιμάζει τὰς ἐπαγγελίας οἷς εἰδρασαν,
 ἐπὶ τῷ ἔργῳ δὲ βαλοῦσα τὰς πορδὲν ἐλπίδας. πῖς δὲ
 τῶν πολεμίων πορδρόμοις ἐν τετυχηκότες ἐξαπινάως, ἐκ

presso pede hostem opperiri, ejusque impe-
 tum excipere, quam ipsum invadere:
 ut Persis exhibentes speciem praesentis
 animi, ac generosum in petendis illis
 contemptum praeseferentes, praedium
 laceffant, itaque animos adversariorum
 consternunt. Eorum, qui in hostes im-
 pellebant, vincente sententia, illicet
 cuncti adversum illos proficiscuntur. Tum
 recusare Lazi aciem cum Romanis u-
 nam componere, causam hanc afferen-
 tes, quod Martis aleam non subirent
 Romani pro patria ac summa sibi ne-
 cessitudine conjunctis: ipsi vero pro li-
 beris, uxoribus, ac focis dimicarent:
 ita ut conspectum vererentur conjugum,
 si ab hoste victi discederent. Qua ne-
 cessitate factum iri putabant, ut for-
 tis animus, quo carebant, adesset.

Quocirca impatienter optabant, primi ho-
 stem seorsum aggredi, ne in re agen-
 da a Romanis perturbarentur, haud pa-
 ri secum ardore discrimen praedii adeun-
 tibus. Hac Lazorum ferocia laetus Gu-
 bazes, illos non procul a Romanis con-
 vocatos, ejusmodi oratione hortatus est.
 Nescio, Viri, num apud vos verbis opus
 sit ad excitandos animos comparatis. Nul-
 la enim hortatione egere illos existimo,
 quos animat accenditque rerum necessitas,
 qualis modo nobis incidit. Siquidem in hoc
 praedio, de uxoribus, liberis, patria,
 uno verbo, de summa rerum agitur, cu-
 jus gratia Persae nobis arma inferunt. At
 nemo omnium unus est, qui bonorum suo-
 rum partem aliquam vi auferentibus cedat,
 tueri quae ad ipsum pertinent cogente natura.
 Nec vos latet effrenem et impotentem esse cu-
 piditatem Persarum, ubi semel potestatem
 nata est. Profecto si nos jam debellabunt,
 haud contenti dominatione, vestigia im-
 ponent, ac cetera in subditos exercebunt,
 sat cognita; nisi quid forte eorum, quae
 in nos Chosroes non ita pridem suscepit,
 obliti sumus. Agite vero, ne verbis te-
 nus se mihi prodat vestra in adoriendis
 Persis alacritas, neque ignaviae notam su-
 beat Lazorum nomen. Nec nobis grave sit
 pugnare cum Medis, postquam multa cum
 illis praedia secunda fecimus. Absit enim
 a consuetudine difficultas, sublata jam la-
 boris molestia, exercitatione et usu. Est
 igitur cur hostem ideo contemnatis, quia
 saepe acie victus, vobis animo concedit.
 Nec vero redire solet animo, cum se-
 mel abscessit constrictus metu. Ejusmodi co-
 gitationibus ac spe bona pleni, hostem invadite.

Hac locutus Gubazes, Lazorum co-
 pias eduxit. Sic autem acies instructa
 erat, ut primi adversum hostes incede-
 rent Lazorum equites. Pone, longo in-
 tervallo sequebatur equitatus Romanus:
 cujus ductores erant Philegagus, natione
 Gepae, vir strenuus, & Joannes, Ar-
 menius bellicosissimus, Thomae filius, co-
 gnomine Guzes, cujus mentionem feci in
 superioribus libris. Postremum locum ob-
 tinebant Gubazes Lazorum Rex, Roma-
 norumque Dux Dagisthaeus cum utriusque
 gentis peditatu, eo consilio, ut si forte
 equites terga verterent, ad hunc facile
 se reciperent. Ita quidem Romani Lazi-
 que se ordinarunt. Chorianes vero lori-
 catos caeterisque armis egregie munitos vi-
 ros mille, quos e suis delegerat, ex-
 ploratum praemisit, & cum reliquo exer-
 citus subsequutus est, paucis ad castrorum
 custodiam relictis. At praevius Lazorum
 equitatus promissa factis contrariis turpi-
 ter fallit, spem pristinam damnans atque
 evertens re secus gesta. Nam cum in
 hostium praecursores repente incidisset, eo-
 rum conspectum non sustinens, illico fle-
 xis equis incompote rediit, ac pro-

Edit. Paris.
 pag. 583.
 Lazorum fe-
 rocia.

Gubazis ora-
 tio.

Instruuntur
 acies.

pag. 584.

Equitum La-
 zorum fuga.

pere se Romanis admiscuit, non dubitans ad eos perferre, quibuscum antea jungere aciem recusaverat. Postquam ad se invicem accesserunt utrique, principio neutra acies in pugnam coorta est, nec signa contulit, utraque sic alternante, ut modo cederet irruentibus adversariis, modo recedentibus instaret. In huiusmodi cursibus recursibusque & reciprocis impressionibus multum temporis contritum est.

Artabanis, a
Persis defe-
ctio.

Quidam erat in Romano exercitu Persarmenus, Artabanus nomine: qui ad Armenios Romanis subditos multo ante transfugerat, non simplici modo, at Persarum bellatorum cxx. cæde suam in Romanos fidem testatus. Cum enim Valerianum adiisset, tunc temporis Magistrum militum per Armenias, ab eo viros quinquaginta Romanæ ditionis petierat, ac voti compos, contulerat se se in Persarmeniæ castellum: quo a Persis præsidariis loci cxx. admittitur cum comitatu, antequam constaret eum ad aliam Rempubliam transgressum, nova tentare; illis cxx. cæsis, ac directis omnibus castelli opibus, sane magnis, ad Valerianum Romanumque exercitum venerat: ex illo perspecta ipsius fide, eum Romani militiæ suæ adscriptum deinceps habuerant. Hic Artabanus, cum ad istud certamen ventum esset, assumptis duobus Romanis militibus inter utramque aciem stetit, coque ex hostibus quidam progressi sunt. In quos irruens Artabanus, Persam, animo & corpore valentissimum, hasta protinus conficit, atque equo dejectum humi sternit. Tum lapsus astans unus e Barbaris, vulnus quidem ense infligit Artabanis capiti, at non lethale. Manum hinc nondum ab Artabanis capite retraxerat, cum ipsi vitam eripuit, a læva confodiens ilia, alter comitum Artabanis. His attoniti præcursores mille, & retrogressi, Chorianem cum cæteris Persarum Alanorumque copiis expectant, ac brevi illis se adjunxerunt.

Eiusdem cer-
tamen,

Edit. Paris.
pag 585.

Prælium.

Jam vero & pedites, quibus Gubazes ac Dagisthus erant succinssi, ad equitatum suum se admovent, & conferuntur utrinque manus. Tum Philegagus & Joannes, quoniam se impares sustinendæ equitatus Barbarici impressioni judicabant, præsertim facto jam periculo virium Lazorum; desilierunt ex equis, & Romanos Lazosque omnes perpulerunt, idem ut facerent. Altissima acie compositi, obversique hosti omnes pedibus steterunt, intentis hastis. Hic hære Barbari. Nam neque incursum agitare adversarios, utpote pedites, neque eorum aciem turbare poterant, cum & hastarum cuspidibus, & clypeorum crepitu externati equi se se efficerent. Ad arcus demum cuncti respiciunt, ea spe, fore ut sagittarum ingenti numero hostem facillime in fugam vertant. Idem Romani cum Lazis omnibus faciunt. Denso hinc inde telorum ingruente nimbo, multi in utraque acie cadunt. Crebriores quidem sagittas missabant Persæ, & Alani, quam adversarii; sed pleræque scutis repellebantur. In hoc prælio Chorianes vulnus accepit; cujus auctor nescitur. Nam veniens ex conferta multitudine sagitta, ac cervici viri infixæ, eum illico peremit. Unius cæde dirempto certamine, Romanis cessit victoria. Nam simul ex equo ille in terram pronus volutus est, castra Barbari effuso cursu repetierunt. Instare cum Lazis Romani, & stragem edere, spe in-

Chorianis ex-
des.

Perfarum fu-
ga ac strages.

χένα παγείς, ὁ θυμὸν αὐτὸ διεχρήσατο. ἐνός τε θανάτου ἀνδρὸς ἢ τε μάχης ἐλύθη, καὶ πρὸς Ρωμαίους ἡ νίκη χάριται. ὁ μὲν γὰρ ἐν τῇ ἰππῇ εἰς τὸ ἔδαφος ἐπὶ σῶμα πεσὼν ἔκειτο, δρόμῳ δὲ πολλῷ ἐπὶ τὸ χαρακωμα οἱ βάρβαροι ἦσαν οἱ τε

ἐνεγκόντες τε τὴν αὐτῶν ὄψιν, σρέφαντες αὐτίκα τὰς ἰπ-
πας, κόσμῳ ἔδεν ὁπίσῳ ἀνέσρεφον. τοῖς τε Ρωμαίοις
ἐπειγόμενοι ἀνέμιγνυντο, εἰς αὐτὰς ἐκ ἀπαξιουῦτες κα-
ταφυγεῖν, οἷς δὲ ξυμπάσασθαι τὰ πρότερα ὤκνου. ἐπει-
δὴ δὲ ἀμφοτέρω ἀλλήλων ἀγχιεῖ ἵκοντο, χειρῶν μὲν τὰ
πρῶτα ἐδέτεροι ἦρχον, ἐδὲ ξυνέμισγον. ἀλλὰ τῷ ἐναν-
τίων ἐκότεροι ἐπιόντων μὲν, ἀνεπόδιζον. ὑποχωρουμένων
δὲ, ἐπεβάτθον. εἰς τεύπαγωγὰς, καὶ παλιώξεις, καὶ ἀγχι-
σρέφους μεταβολὰς, πολὺν τινα κατέτειλαν χρόνον.

Ἦν δὲ τις Ἀρταβάνης ὄνομα ἐν τῷ τῷ Ρωμαίων στρατῷ,
Περσαρμένιος γένος, ὅσπερ ἐς Ἀρμενίαν τὸς Ρωμαίων κα-
πλῶς πολλῷ πρότερον ἀπὸ νυτομοληκῶς ἔτυχεν, ἐχάπλως,
ἀλλὰ φόνῳ Περσῶν εἰκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν μάχῃ μαν, Ρω-
μαίοις τὴν εἰς αὐτοὺς πίσειν πεποιημένος ἐχέγγον. Βαλε-
ριανῷ γὰρ τότε στρατηγούτῳ ἐν Ἀρμενίᾳ εἰς ὅτιν ἐλθὼν,
ἀνδρας πενήκοντα τῷ παρὰ Ρωμαίοις οἱ αὐτῷ διδόναι ἐδεί-
το. τυχῶν τε ὥνπερ ἐβύλετο, εἰς φρεῖον Περσαρμενίᾳ
κείμενον ἦεν. ἔδὴ ἑκατὸν τε καὶ εἰκοσι Περσῶν φυλακτῆ-
ριον ὑπὸ τῷ φρουρίῳ αὐτὸν ξυὺ τοῖς ἐπομένοις ἐδέξαντο,
ἔπαρτον δὲ ὄντα, ὅτι δὴ μεταπορεύσει τὴν πολιτείαν
νεωτερίζει. ὁ δὲ τὰς τε εἰκοσι καὶ ἑκατὸν κτείνας, καὶ ἐξυμ-
παντα ληίστα μὲν τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ χρήματα, μέγιστα
ὑπερφυῶς ὄντα, παρὰ Βαλεριανὸν καὶ τὸς Ρωμαίων στρατῶ-
μα ἦεν. πίσος τε σφίσι ἀπ' αὐτῶν φανείς, Ρωμαίοις πολυ-
πὸν ξυνεστράδεν. ἔπερ Ἀρταβάνης ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ δύο
ξυὺ αὐτῶν τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν ἐπαγόμενος, ἐν με-
ταιχμίῳ ἐγένετο. ἔδὴ ἀφίκοντο καὶ τῶν πολεμίων τινες.
ἐφ' ἑς Ἀρταβάνης ἐρμήσας, τῶν Περσῶν ἕνα, ψυχῆς τε
ἀρετῇ καὶ σώματος ἀλκῇ ἐπιεικῶς μέγαν, τῷ δόρατι διδύς
ἔκτεινεν. ἔκ τε τῇ ἰππῇ ῥίψας, προσεδίξει χαμαί. τῶν
δὲ τῶν βαρβάρων παρὰ τῷ πεπρωκότι ἔσως, εἴφει καὶ κόρ-
ρης ἐπάταξε τὸν Ἀρταβάνην καὶ καίαν πληγῶν. ἀτερὸς τε
τῶν τῷ Ἀρταβάνῃ ἐπισπομένων, Γότθος γένος, τῶν δὴ
ἀνδρα, τὴν χεῖρα ἐπὶ τῇ τῷ Ἀρταβάνῃ κεφαλῇ ἔχοντα, καὶ
λαζόνα ἐπιτυχῶν τὴν δὲ ὄνυμον διεχρήσατο. καὶ οἱ χίλιοι,
τοῖς ἐξυμπεπρωκόσιν ἐκπεπληγμένοι, ὁπίσῳ ἐχώρου. τῶν
τε Χωριάνῳ ξυὺ τῷ ἄλλῳ Περσῶν τε καὶ Ἀλανῶν στρατῷ ἔμε-
νον, καὶ ἐκ ἐς μακρὰν ἀνέμιγνυντο σφίσι.

Ἦν δὲ καὶ οἱ ἀμφὶ Γουβάζῳ καὶ Δαγιδάϊον πεζοὶ εἰς ἰπ-
πῆς τὰς σφετέρους ἀφίκοντο, καὶ ἡ μάχη ἐν χειρὶν ἀμφοτέ-
ρωθεν ἦν. τότε δὴ Φιλήγαγος τε καὶ Ἰωάννης, ἐλάσας εἶναι
ἢ ἐνεγκεῖν ἐπίσταν τὴν βαρβάρων ἰππονομήτορας, μάλι-
σα ἐπεὶ ἐπέγνωσαν τὴν Λαζῶν δύναμιν, δὴ τῇ ἰππῇ δὴ πο-
δορόντες, ταῦτα ποιεῖν ἀναγκάζουσι Ρωμαίους τε καὶ Λαζῶν
παντας. εἰς φάλαγγα τε ὡς βαδυστά τὴν ταξάμενοι, πεζοὶ
μετοπηδὸν ἀντίοι τοῖς πολεμίοις ἔστησαν ἅπαντες, τὰ δόρα-
τα ἐπανατείνοντες σφίσι. οἱ δὲ βάρβαροι, ἐκ ἔχοντες ὅτι
γίνονται (ἔτι γὰρ ἐπιδραμεῖν πεζοὶς γὰρ εἰς τοῖς ἐναντίοις
ἠδυνάτο, ὅτε αὐτῶν ξυνταράξαι τὴν φάλαγγα οἱοί τε ἦσαν)
ἐπεὶ αὐτοῖς οἱ ἰπποταῖς τε τῷ δόρατων αἰχμαῖς, καὶ τῷ τῷ
ἀσπίδων πατάγῳ ἀχθόμενοι, ἀνεχάτιζον. ἐπὶ τὰ τὰ ἐ-
βλεπον ἅπαντες, ἐλπίδι θάρρους ὡς πλήθει βελῶν
ῥῆσα τὰς πολεμίας εἰς φυλὴν τρέπονται. καὶ Ρωμαῖοι ξυὺ
Λαζοῖς ἅπασιν ταῦτα τὰ τοῖς ἐποίουν. ἐκατέρωθεν τε συχρὰ εἰς
ἀλλήλους τὸς δόματα ἦεν, ἔκ τε ἀμφοτέρων πολλοὶ ἐπίπτον.
Πέρσαι μὲν οὖν καὶ Ἀλανοὶ μάλιστα ξυνεχῇ τὰ βέλη πολλῶν
ἔτι μάλλον, ἢ οἱ ἐναντίοι, ἠφίσταν. ἀλλ' αὐτῶν τὰ πολλὰ
εἰς τὰς ἀσπίδας ξυνέβαινον ἀποκρέσθαι. ἐν τῷ δὲ τῷ πο-
λέμῳ Χωριάνῃ τῷ Περσῶν ἄρχοντι βεβληθῆαι ξυνέβη. ὅ-
του μὲν τοῖς ἑτοῖς ἀνὴρ βληθεῖν, φανερόν ἐδενί γέγονεν. * ἐπεὶ * τὴν γὰρ
ἔτω πως ἐκ τῶν ὁμίλων ὁ ἀτακτος, εἰς τὴν ἀνδρῶν πρὸς αὐ-
τὸν ἐλ-
οἱ τε

οὐτε Ρωμαῖοι ξυὺ τοῖς Λαζοῖς ἐπιστόμφοι, πολλὰς ἐκτείνων, ἐλπίδα ἔχοντες, αἰρήσειν αὐτοβοεῖ τὸ ἔναντίων στρατόπεδον. ἀλλὰ τις τῶν Ἀλανῶν ἐς δὲ ψυχίαν, σώματος ἰχύϊ, ἦκων, τοξόειν τε συχνὰ ἐφ' ἐκάτερα διαφερόντως ἐξεπισάμμενος, ἐς τὸ χάρακος τὴν εἰσόδον σενοπατρίῳ ἔσαν εἰσῆκει, ἐμπόδιός τε τοῖς ἐπίσσι παράδοξαν ἐπιπλήξον ἐγίνετο. Ἰωάννης δὲ, ὁ τῶν Ὁμαίων παῖς, μόνος ὡς ἀγχοτάτω παρ' αὐτῶν ἦκων, ὅξαπινάως τὸν ἀνδραπον δόρατι ἐκτείνεν. ἔπειτα Ρωμαῖοι καὶ Λαζοὶ τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων ἐκράτησαν. καὶ τῶν βαρβάρων πλείστοι μὲν αὐτῷ διεφθάρησαν. οἱ δὲ λοιποὶ ἀπεκομίσθησαν ἐς τὰ πάτρια ἡθῆ, ὡς ἐκάστῳ διωατὰ γέγονεν. αὐτῶν μὲν ἡ Περσῶν ἐσβολὴ ἐς γλῶττι Κολχίδα γενομένη, ἐς τὸ ἐτελεύτα. καὶ ἄλλῃ δὲ Περσῶν στρατιὰ τὴν ἐν Πέτρᾳ φραγὲς τῶν ἐπιπλοίων πλήθει, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἐπιρρώσαντες, ἀνεχώρησαν.

CAPUT IX.

Dagistheus a Lazis proditionis accusatus, in carcerem conjicitur. Bessas Magister militum per Armenias, destinatur in Lazicam: cujus Reges a Romanis uxores sibi petere consueverant. Abasgorum defectio. Trachea, locus. Romani Abasgos adoriuntur & profligant.

ΕΝ τῷ τῷ δὲ τῷ δὲ ξυμμένῳ γενέσθαι, Λαζοὶ Δαγισθαῖον ἐς βασιλεῖα διέβαλον, ἐς Βυζάντιον ἦκοντες, προδοσίαν τε καὶ μηδισμὸν ἐπιφέροντες. Πέρσαις δὲ αὐτὸ ἰχυρίζοντο ἀναπειδένειν, καὶ βεβαλῆναι καταπεπτωκότος τῷ Πέρσῃ περιβόλῳ ἐπιβατεῦσαι. τὴν τε πολεμίαν θυλάκην μεταξὺ φάμμη ἐμπλησάμενος, αὐτῶν τὰς ἐπιβολὰς ἀντὶ λίθων ποισάμενος, τῷ περιβόλῳ ὅσα καταπεπτόκει κρατυάσαι ταύτην. ἔλεγον τε ὡς Δαγισθαῖος, εἴτε χημέσιν, εἴτε ὀλιγωρίᾳ ἐς τὸ ἡγμένους, τὴν ἐπίθεσιν ἐς ἑτέρον τινα χρόνον ἀπέθετο, καὶ τῷ καιρῷ τὴν ἀκμήν ἐν τῷ παραυτίκα μεθῆκεν, ἥς γε ἐκείνῃ ἀντιλάβεσθαι οἷός τε ἐγένετο. αὐτὸν οὖν βασιλεὺς ἐν τῷ οἰκήματι καθεύδων ἐπῆρει. Βέσαν δὲ, ὃς Ἰταλίας οὐ πολλῶν ἐμφορῶν ἦκοντα, στρατηγὸν Ἀρμενίων κατασησάμενος, ἐς Λαζικὴν πέμπει, ἀρχαῖν ἐπαγγέλλας τῷ ὀνταῦθα Ρωμαίων στρατῷ. οὗ δὲ καὶ Βενίλος, ὁ Βέζου ἀδελφός, ξυὺ στρατῷ ἡδὴ σαλεύει ἐτυχε, καὶ Ὀδοναχός τε καὶ Βάβας ἐν Θράκῃ, καὶ Οὐλίγαγος Ερουλός γένος. ὁ τῶν Ναβέδης ἐσβαλὼν ἐς Λαζικὴν στρατῷ, ἄλλο μὲν τι λόγῳ ἄξιον ἐδὲν ὄρασεν. Ἀβασγοῖς δὲ ἀπόσασιν ὁπότε Ρωμαίων καὶ Λαζῶν ἐπιχωρεύσας τῇ στρατιᾷ ταύτῃ, παῖδας τῶν ἐν σφίσιν ὑγιῶν ἐξήκοντα ἐν ὁμήρῳ λόγῳ πρὸς αὐτῶν ἔλαβε. τότε δὲ ποιούμενος ὁ Ναβέδης ὁδὸν παρέργον, ἐς Θεοδώραν ὀφίτην ξυμμεκίσσασαν (ὃς ἐγγόνει Γουβάζου μὲν θεῖος, Λαζῶν δὲ βασιλεὺς) ὄρων ἐν Ἀφιλίοις εἶλον, ἐς τε τὰ Περσῶν ἡθῆ ἀπῆνεγκε. Ρωμαῖα δὲ γένος ἡ γυνὴ ἐτύγχανεν ἔσα. ἐπεὶ ἐκ παλαιῶν οἱ Λαζῶν βασιλεῖς ἐς Βυζάντιον πέμποντες, βασιλεῖας τε γυνῆν ξυμῶντες ἐς κῆδος τισὶ τῶν ἀπὸ τῆς ξυγκλήτης βαλῆς γυναικας ἐνθένδε γαμετὰς ἐκομίζοντο. καὶ Γεβάζης ἀμέλει Ρωμαίας γυναικὸς ἐγγόνει γόνος. ὅπῃ δὲ ἔνεκα οἱ Ἀβασγοὶ ἔπειτα ἀπόσασιν εἶδον, ἐγὼ δηλώσω.

Επειδὴ βασιλεῖς τὴν σφετέρην καθεύδον, ἡπέρ μοι ἐναγχοῦς δεδιήνη, στρατιᾷ Ρωμαίων πρὸς βασιλεῶν σελόμενοι, ἐπεχωρεύον τε αὐτοῖς ἐν τῷ ἐπιπλήξον, καὶ προσποιεσθαι τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ τὴν χάραν ἡξίεν, καὶ αὐτοῖς ἄττα ἐπέταττον. οἱ περ Ἀβασγοὶ βιασιότεροι ἔσαν ἀτεχνῶς ἀπῆχοντο δέισαντες ἐν μὴ Ρωμαίων δέλοι τὸ λοιπὸν ἔσον, τὴν ἀρχοντας αὐτοῖς κατεστήσαντο σφίσιν. Ὀφίτην μὲν ὀνομα, ἐς τὴν χώρας τὰ πρὸς ἀνίχοντα ἡλίον σκεπαρῶν, ἐς τὰ πρὸς ἐσ-

Procopius.

A censi, fore ut primo impetu castra hostium caperent. Verum Alanus quidam, forti animo & valenti corpore praeditus, ac peritissimus crebras impellendi sagittas utroque versus, castrorum aditu, qui erat angustissimus, occupato, diu praeter opinionem invadentibus restitit. Denique Johannes, Thomae filius, proxime solus accedens, hasta derepente confecit hominem: itaque Romani & Lazi castris hostilibus potiti sunt. Ibi caesis Barbarorum quamplurimis, reliqui, prout cuique licuit, in patriam remigrarunt. Eum habuit exitum haec in Colchidem irruptio Persarum: quorum alter etiam exercitus abscessit, cum Petrae praesidium uberis annona caeterisque rebus omnibus firmasset.

Edit. Paris. pag. 586.

INTEREA Lazi, qui Byzantium venerant, Dagisthai nomen de proditione, & cum Medis consensione ad Imperatorem detulerant, asseverantes illum, Persarum suasu, Petrae muros labere pervios noluisse invadere, spatiumque hostibus dedisse, ruinas omnes muniendi, congestis lapidum vice culeis, arena plenis. Dicebant Dagisthaem, sive pecunia ad id inductum, sive negligentia, aggressionem rejecisse in aliud tempus, & rei bene gerendae opportunitatem tunc omisisse, quam postea recuperare non potuisset. Propterea Imperator ipsum custodia attineri iussit, & Bessam, qui ex Italia non ita pridem redierat, ornatum Magisterio militiae per Armenias, misit in Lazicam, ut agenti in illis partibus exercitui Romano praesset. Eodem cum copiis jam missi fuerant Buzis frater Benilus, Odonachus, Babas natione Thrax, & Uligagus Eruulus. Lazicam ingressus Nabedes cum exercitu, nihil, quod esset operae pretium, fecit: tantum inter Abasgos, qui a Romanis Lazisque desciverant, versatus cum suis copiis, accepit obsides sexaginta filios Procerum illius gentis. Tum quoque Nabedes Theodoram, uxorem Opsitis, qui Gubazis patruus Lazorumque Rex fuerat, in Apfilia nactus, eam obiter ac praeter itineris institutum Lazorum Regem a Romana muliere captam, abduxit in Persidem. Erat haec genere Romana mulier. Quippe jam inde olim Lazorum Reges per Legatos Byzantium missos affinitatem cum aliquibus Senatoribus de sententia Imperatoris jungebant, atque hinc ducebant uxores. Certe Gubazes Romanæ erat feminae filius. Jam quæ causa defectionis Abasgorum extiterit, declarabo.

Dagisthaem Lazi apud Imperatorem accusant.

Bessas Magister militum per Armenias.

Lazorum Reges a Romanis uxores petere soliti.

pag. 587.

Cum Reges suos, uti paulo ante narravi, de medio sustulissent, inter eos versati jamdiu milites, qui ab Rom. Imperatoribus missi fuerant, Romano Imperio regionem illam vindicare aggressi sunt, ac nova quædam tributa irrogarunt. Iniquiorem vim gravissime ferentes Abasgi, veritque ne Romanis postmodum fervirent, iterum sibi crearunt Regulos, Opsitem in parte exortiva, & Sceparnam ad Occidentem. Nimirum in desperationem

Bb

delapsi, quæ prius gravia judicaverant, consequentibus gravioribus non immerito præoptarunt, ac Romanæ potentiae metu impulsæ, in Persarum fidem occultissime se contulerunt. Qua de re factus certior Justinianus Augustus Bessæ mandavit, ut validas in eos copias duceret. Ille multis e Romano lectis exercitu, Uligagum & Joannem Thomæ filium duces præposuit, & mari in Abasgiam celeriter misit. Ac Principum quidem Abasgorum alter, Scernas nomine, tunc temporis in Perside morabatur, a Chosroe paulo ante accitus. Alter vero, Romanorum adventu cognito, Abasgos omnes cœgit, seque ad occursum expedit.

Thracea, locus.

Trans Apfiliorum fines, in Abasgiæ aditu, locus est istiusmodi situ. Mons excelsus, & a Caucasii propagatus, paulatim decrescit, ac scalarum instar ad Pontum Euxinum. In ima parte inclinans dorsum, pertingit desinitque ejusce montis olim Abasgi castrum validissimum amplissimumque condiderunt. Eo confugere solent, & prohibere incursum hostium, difficultate loci insuperabili. Unus est ad castrum hoc & reliquam Abasgiam aditus, isque angustior, quam ut virorum par capiat, æquis frontibus incedentium. Nam illac nonnisi singuli, & quidem pedibus, vix ire possunt. Subjacet ea semita convalli asperimæ, quæ a castro ad mare usque evadit, & sibi conveniens dat loco nomen: eum enim Græco vocabulo Thrachea, (id est, Aspera) appellant. Ergo Romana classe inter Abasgorum & Apfiliorum fines appulsa, Joannes atque Uligagus, cum militibus in terram expositis, iter agebant: nautæ cum scaphis omnibus litus legentes, exercitum sequebantur. Cum proxime Thrachea ventum est, apparent Abasgi omnes armati, ac supra tramitem, cujus modo memini, in tota convalle stantes, instructa acie. Hædere diu, ignari quid consilii pro re caperent: donec Joannes, attente secum meditatus, malo remedium invenit. Relicto enim ibi cum dimidia parte copiarum Uligago, ipse cum altera conscendit scaphas. Remigando flebant, ac prætervehuntur Thrachea, itaque a tergo hostium subeuntes, adversum illos sublatis vexillis tendunt. Abasgi ingruentem utrinque hostem conspicati, omisso resistendi consilio, turbare ordines, & fuga in composita loco cedere, ita metu districti, ut nec soli patrii salebras visu discernere, nec se illinc expedire facile possent. Romani hinc inde instant, multosque affecti interimunt. Cursu ad castrum usque progressi cum fugientibus, patientem adhuc ejus porram offendunt. Neque enim ut fores obderent, adduci custodes poterant, fusa suorum agmina adhuc expectantes. Fugientes insequentibus permixti erant, & cuncti ad portam enitebantur, alios evadendi, alios occupandi castrum extimulante studio. Itaque portam videntes patefactam, irruerunt promiscue; cum nequirent custodes, nec ab hostibus Abasgos discernere, nec valvas claudere præ impetu multitudinis. Abasgi, quamvis libenter suis mœnibus se commiserant, tenebantur tamen cum castro. Romanis vero, qui debellatum esse cum hostibus rebantur, major ibi labor se obtulit. Cum enim domorum inter se parum distantium densa series, updique murorum instar munita esset; Abasgi illas in-

Romani Abasgos adoriuntur & vincunt.

Edit. Paris. pag. 588.

Α πέραν ἐς ἀγαθὴν ἡδὲ ἐκπεπτακότες ἀπόγνωσιν, τὰ πρότερον δόξαντα σφίσι μοχθηρὰ εἶναι, τῇ ἐπιγενομένῳ, ἅτε πονηροτέρων ὄντων, ὡς τὸ εἶκος, ἀπὸ πᾶσιν ἀποστρέφονται. οὗτοι δὲ Ῥωμαίων δειμαίνοντες, Πέρσαις ὡς λαθροπόταις ἀποσεχώρησαν. ὅπερ ἐπεὶ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἤκουσε, βέβηκεν ἐκείνου στρατεύμα λόγῳ ἀξιὸν ἐπαγόμενον ἐπ' αὐτὸς εἶναι. ὁ δὲ πολλὰς ἀπαλεξάμενος τῶν Ῥωμαίων στρατῶν, ἀρχοντας τε ἐπισήσας αὐτοῖς Οὐλίγαγον τε καὶ Ἰωάννην τὸν Θωμά υἱόν, αὐτίκα ἐπὶ τῆς Ἀβασγίας ναυσὶν ἐπέμψεν. ἐτύχανε δὲ ἄτερος μὲν τῶν ἐν Ἀβασγοῖς ἡγαγμένων, Σκεπαρῆς ὄνομα, ἐν Πέρσαις τινὰ δευτερίῳ ἔχον. μετὰ πεμπτος ἡδὲ ὀλίγῳ πρότερον παρὰ Χοσρόω ἀφίκετο. ὁ δὲ δὴ ἔτερος, ὁ Ῥωμαίων μαθὼν ἐφοδόν, τὰς τε Ἀβασγίας ἀπαντὰς ἡγεῖρε, καὶ ὑπαντιάζειν δευτερίῳ εἶχε.

Β Εἰς δὲ χώρος μὲν τῆς Ἀφιλίων ὄρεος ἐν τῇ ἐς τὴν Ἀβασγίαν εἰσόδῳ τοῖς δὲ ὄρεος ὑψηλὸν ἐκ τῶν Καυκασίων ἀρχόμενον, καὶ κατὰ βραχὺ ἐλασσόμενον τε, καὶ ὑψηλὸν ὡς πέραν τις κλίμαξ, κατατείνει καὶ τελευτᾷ ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον. καὶ φρεῖον μὲν ἐχυράτατον καὶ μεγέθους πρὸς ἀξιολογώτατον ἐκ παλαιῶν οἱ Ἀβασγοὶ ἐν τῇ ὑπαρξίᾳ τῶν ὄρεος τὰς εἰδήματα. οἱ δὲ καταφύγοντες, ἐκκρέσσιν αἰεὶ τὰς τῶν πολέμων ἐφεσθῆς, ἐδαμνὴν ἐχόντων τὴν δυσχωρίαν βιάζεσθαι. μία δὲ εἰσόδος ἐστὶν εἰς ἀγασσὰς τε τὸ φρεῖον τῶν καὶ ἐς τὴν ἄλλω Ἀβασγίαν χώραν, ἥπερ ἀνδράσι ξυμδύοι ἐρχομένοις ἀπὸ τοῦ τυγχανεῖν εἶσα. μηχανῇ δὲ ἐδεμῖα ἐστὶν, ὅτι μὴ κατ' ἀνδρά, καὶ μόλις πεζόοντα ἐνθένδε εἶναι. τῆς τε ἀτραπῆς ταύτης ὑπερκεῖται φάραγξ ἐσαγὰν σκληρὰ, ἐκ τῶν φρεῖων διήκονσα μέχρι ἐς τὴν θάλασσαν. φέρεται δὲ καὶ προσηγορίαν τῆς φάραγδος ἀξίαν ὁ χώρος ἐπὶ αὐτὸν ἐκκλινόντες οἱ τῆς ἀνδραποῖ, τὰ Τραχέα καλεῖσιν. ὁ μὲν οὖν Ῥωμαίων στόλος μετὰ τὸν οἶον τῶν τε Ἀβασγῶν καὶ Ἀφιλίων κατέπλευσεν. Ἰωάννης τε καὶ Οὐλίγαγος ἐς τὴν γλῶσσαν τῆς στρατιώτας ἀποβιβάσαντες, περὶ τὴν χώραν οἱ τεναύται ταῖς ἀκάτοις ἀπάσαις παρὰ τὴν ἰόνα τῶν στρατῶν εἶποντο. ἐπειδὴ δὲ τῶν Τραχέων ὡς ἀγχατὰ πω ἐγένοντο, ἐξωπλισμένους τε ὁρῶσιν Ἀβασγίας ἀπαντας, καὶ τῆς ἀτραπῆς ὑπερδεν (ἥς ἀρτι ἐμνήσθην) μὲν τὴν φάραγγα ὅλῳ ἐντάξει ἐξώτας, ἀμνηχανίᾳ τε πολλῇ ἐῖχοντο ὅπῃ δέδαι τὰ σφίσι παρόντα ἐδαμνὴν ἐχόντες. ἔως ἐν αὐτῷ πολλὰ λογισάμενος Ἰωάννης ἀκροσὶν τινὰ τῶν κακῶν ὄρατο. τὸν δὲ Οὐλίγαγον ξυμὸς τῶν ἡμίσει τῶν στρατῶν ἐνταῦθα εἰσάσας αὐτὸς τὰς ἄλλας ἐπαγόμενος τὰς ἀκάτας ἐπλήρη ἐρέσσοντες τε, χώρον δὲ τῶν Τραχέων περιήλθον τε καὶ

Δ διέβησαν ὅλον, καὶ κατὰ τὴν πόλιν τῶν πολεμίων ταύτην ἐγένοντο. ἀραντες ἐν ταῖς σημείαις αὐτῶν ἦσαν. Ἀβασγοὶ δὲ τὰς πολεμίας σφίσι ἐκατέρωθεν ἐγκείμενας ὁρῶντες, ἐς ἀλλήλῳ μὲν ἐκτίεβλεπον, ἐδὲ δὲ τὰ ξυμφορὰς ὄρασαν. ἐς ὑπαγωγὴν δὲ ξυμὸς πολλῇ ἀκοσμίᾳ τραπόμενοι, πρόσω ἐχώρου. ἐπὶ τῶν δέει καὶ τῇ ἀπ' αὐτῶν ἀμνηχανίᾳ συμποδίζόμενοι, ὥς ἐδὲ τὴν πατρίαν σφίσι δυσχωρίαν ἐτι δευτερίῳ σκεῖν ἐδύνατο, ἐδὲ πῃ δὲ πεπὼς ἐνθένδε εἶναι. Ῥωμαῖοι δὲ αὐτοῖς ἐκατέρωθεν ἐπιπομπῆς τε, καὶ καταλαβόντες πολλὰς ἐκτεῖναν. δρόμῳ τε ξυμὸς τοῖς φερόμενοις ἐς τὸ φρεῖον ἀφικόμενοι, ἀνακεκλιμένους ἐτι ἐπιτυγχανοῦσι τῆς ταύτης πυλίδος. οἱ δὲ φύλακες ἐπιτεῖναι τὰς θύρας ἐδαμνὴν ἔχουσιν. ἀλλὰ τὰς φερόντας ἐτι

Ε ἐδέχοντο. τῶν τε φυγόντων τοῖς διώκουσιν ἀναμιχθέντων, ἐπὶ τὰς πύλας ἔνεται ἀπαντες. οἱ μὲν ἐπὶ θυμῷ τὴν σῶσιν εἶναι, οἱ δὲ τὸ φρεῖον ἐξελεῖν. ἀνακεκλιμένους οὖν τὰς πύλας ὁρῶντες, ξυμεισέβαλλον ἐς ταύτας ἀλλήλους. οἱ δὲ πυλωροὶ οὐτε δευτερίῳ ἀπὸ τῶν πολεμίων τὰς Ἀβασγίας εἶχον, οὐτε τὰς πύλας ὑπερβιάζομένου τῶν ὀμίλων ἐπιτεῖναι. καὶ οἱ

Ε ἐδέχοντο. τῶν τε φυγόντων τοῖς διώκουσιν ἀναμιχθέντων, ἐπὶ τὰς πύλας ἔνεται ἀπαντες. οἱ μὲν ἐπὶ θυμῷ τὴν σῶσιν εἶναι, οἱ δὲ τὸ φρεῖον ἐξελεῖν. ἀνακεκλιμένους οὖν τὰς πύλας ὁρῶντες, ξυμεισέβαλλον ἐς ταύτας ἀλλήλους. οἱ δὲ πυλωροὶ οὐτε δευτερίῳ ἀπὸ τῶν πολεμίων τὰς Ἀβασγίας εἶχον, οὐτε τὰς πύλας ὑπερβιάζομένου τῶν ὀμίλων ἐπιτεῖναι. καὶ οἱ

τρόπον τῆς χάρις παρὰ τὸν ξυμπεφραγμένον, Ἀβασγοὶ ἐς αὐτὰς ἀναμειχθέντες, καὶ δένει παντὶ ἀμυνόμενοι, τὰς πο-

* κορυφῶν
ἐβ. πόρῳ
φύβῳ

λεμίαις καὶ κορυφῆς ἐβαλὼν· δέει καὶ φόβῳ, ὅτι ἐς παῖδας
καὶ γυναῖκας ἐλέει καὶ τῇ ἐνδυνάμει ἀπορία ἐχόμενοι· ἕως
Ρωμαίοις ἐμπαῖσαι τὰς οἰκίας ἐς ἐννοίαν ἤλθε· πῦρ τοίνυν
πανταχοῦθεν αὐταῖς ἀνάψαντες, τὸ ἀγῶνος παντάπασιν ἐπέ-
κράτησαν. Οὐλίπης μὲν οὖν, ὁ τῶν Ἀβασγῶν ἄρχων, ξυῶ
ὀλίγοις τισὶ φυγεῖν ἔχουσεν· ἐς τὴν Οὐννης τὰς πλησιοχώρας
ἔσπερος τὸ Καυκάσιον ἀνεχώρησε. τοῖς δὲ ἄλλοις, ἢ ξυῶ τῶν
οἰκίαις ἐξέλυθρα καὶ μέναις τετεφρῶσθαι ξυνέβη, ἢ πορὶ τῶν
πολεμίων γεγονέναι χερσίν· ἐξώγρησαν δὲ Ρωμαῖοι καὶ
τὰς τῶν ἀρχόντων γυναῖκας, ξυῶ γόνυ παντί· τὰ τε φρενί-
α περιέβολον ἐς ἑδάφος καθεῖλον, καὶ τὴν χώραν ἔρημον κατε-
στήσαντο ἐκ τῆς ἐπιπλείου. Ἀβασγοῖς μὲν ἐν τῇ ἀποστάσει
ἐς τὸ ἐτελεύτησε, ἐν δὲ Ἀφίλοις ἐγένετο τὰδε.

Agressi, ac totis viribus obfistentes, in
hostes tela desuper mittebant, metu hinc
& terrore, illinc uxorū ac liberorum
miseratione permoti, redactique in sum-
mas angustias: donec Romanis in men-
tem venit domos incendere. Illis igitur
igne undique subdito, plenam hujus pu-
gnæ victoriam adepti sunt. Opfites Abas-
gorum Princeps cum paucis elabendi co-
piam nactus, ad Hunnos finitimos &
Caucasium montem concessit: cæteri vel
cum testis deflagrantibus in cinerem abie-
re, vel in manus venire hostium. Prin-
cipum quoque uxores cum omni prole Ro-
mani ceperunt, & solo æquatis castri
mœnibus, regionem late desolarunt. At-
que is fuit defectionis Abasgorum exitus:
hæc vero contigerunt apud Apfiliōs.

CAPUT X.

*Tzibillum Apfiliæ castellum occupant Persæ; deinde cæsi ob flagitium Ducis. Chosroes
ab Anatozado filio offenditur. Natura valetudinarius, Tribunum Medicum, virum
optimum, summe colit. Anatozadum rebellem sæde plectitur.*

ΑΦΙΛΙΟΙ μὲν ἐκ παλαιῶν κατήκοι Λαζῶν τυγχάνον· B
σιν ὄντες· ἐστὶ δὲ τι φρενὶον ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ ἐχυρὸν
μάλισα, Τζιβιλὸν αὐτὸ καλεῖσιν οἱ ἐπιχώριοι. τὸ δὲ τις ἐν
Λαζοῖς λογίζων, Τερδέτης ὄνομα, ὅς περ εἶχε τὴν καλεμένην
Μαγίσραν ἀρχὴν ἐν τῇ τῶν ἐθνῶν, Γεβάζην τῶν Λαζῶν
βασίλει· προσκεκρυπνῶς τε καὶ χαλεπῶς ἔχων, Πέρσαις ὁμο-
λόγησε λάθρα τὸ πρὸς τὴν ἐνδυνάμειν τὸ φρενίον. στρατεύματι
Περσῶν ἐπαρόμυρος ἐπὶ ταύτῃ τῇ πορείᾳ, ἐς Ἀφίλις ἦεν· καὶ
ἐπεὶ ἀγχις τὰ φρενίον ἐγένετο ποροτερήσας αὐτὸς ξυῶ τοῖς
οἱ ἐπομένους Λαζοῖς, ἐν τῇ περὶ βόλῃ ἐγένετο· ἐπεὶ οἱ τὸ
φυλακτήριον ταύτῃ ἔχοντες, ἀπιστεῖν τῶν Λαζῶν ἀρχόντι· ἔ-
δαμνῆ ἔχον, ἐδεμιά ἐς αὐτὸν ὑποψία ἐχόμενοι· ἔπειτα ἀφι-
κόμυρος τὸ Περσῶν στρατεύμα τῶν φρενίων· ὁ Τερδέτης ἐδέξατο.
καὶ ἀπ' αὐτῶν Μήδοι ἐ Λαζικῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἀφίλις ἐ-
χέσθαι πρὸς αὐτῶν τότε ὄντο· ἔπειτα Λαζοῖς ἔτε Ρωμαῖοι, ἀ-
χολία τῇ ἀμφὶ Πέρσῃ τε καὶ τῶν Μήδων στρατὸν πιεζόμενοι,
Ἀφίλις ἐπαμύνειν ἔχον. ὡς δὲ τις γυνὴ τῶν ἀρχόντων τὴν ἐν-
ταῦθα φυλακτικὴν Ἀφίλις γένος, τὴν ὄψιν ὁμοειδέος μά-
λισα. ταύτης δὲ τὴν γυναικὸς ἐκτόπως ἐραστὴς ὁξαρπινάως
ὁ Περσῶν στρατεύματος ἄρχων, τὰ μὲν πρῶτα πειρᾶν ἤρ-
ξατο· ἔπειτα δὲ, ἐπεὶ οἱ πρὸς τὴν γυναικὸς ἐδὲν πρὸς χάρι-
ν, βιάζεσθαι μελλήσας αὐτῇ ἐδεμιά ἐνεχείρησεν· οἷς δὲ ὁξυ-
θυμωθεὶς ὁ γυναικὸς ἀνὴρ, αὐτὸν τε νύκτωρ, καὶ τὰς ξυῶ
αὐτῶν ἐς τὸ φρενίον ἐληλυθότας ἀπαντας ἐκτενε, παρανά-
λωμα τὴν ἀρχόντος ἐπιθυμίας γεγεννημένης, καὶ τὸ φρενίον
ἔχεν αὐτός. Ἀφίλιοι τε Κόλχων δὲ τὸ πρὸς ἀπέστησαν, ἐπι-
καλαμῶντες, ὅτι δὴ σφᾶς πρὸς Περσῶν κακουμένους ἐδαμνῆ
ἤμυρον. ἀλλὰ Γεβάζης Ρωμαίων χιλίας, καὶ Ἰωάννην τὸν
Θωμᾶ υἱὸν, ἐπερ' ἐναγχοῦς ἐπεμνήσθην, ἐπ' αὐτὰς ἐπεμψεν·
ὅς περ αὐτὰς πολλὰ τιθασεύων, ἐπαγαγέσθαι ἀμαχητὶ
ἔχε, καὶ Λαζῶν κατηκόους κατεστήσατο αὐτῶν. τὰ μὲν οὖν ἀμ-
φὶ τῶν Ἀφίλοις καὶ Τζιβιλῶν τῶν φρενίων τῇδε ἐχώρησεν.

Υπὸ τῶτον δὲ χρόνον Χοσρόης ξυνέβη μὴ τὸ γόνον τῇ ἀπα-
θραπείᾳ τῇ αὐτῇ ἀνέπαφον εἶναι. τὸ γὰρ οἱ παῖδων ὁ πρεσ-
βύτατος Ἀνατωζάδος ὄνομα (δύνα) δὲ τὸ τῇ Περσῶν φω-
νὴ ἀθανάτιζον) προσκεκρυπνῶς αὐτῶν ἐτυχεν, ἀλλὰ τε πολλὰ
τῇ ἐς τὴν δίκαιαν παρανομίᾳ ὁξαρπῶν, καὶ τῇ γυναιξὶ τῇ πα-
τρὸς ὁκνήσας ἐδεμιά ἐς δυνάμειν ξυνιών. τὰ μὲν ἐν πρῶτα, φυγῇ
παῖδα τῶτον ὁ Χοσρόης ἐζημίωσεν. ἐστὶ δὲ τις ἐν Πέρσαις
Οὐαζάινη χώρα, ἀγαθὴ μάλισα· ἐν δὲ πόλιν Λαπατὼ καλε-
μένη οἱ κεῖ, ἐπὶ τῇ ἡμερῶν ὁδῷ Κησιφῶντος διέχουσα· ἐν ταύ-
τῃ πατρὸς ἀπαγγείλαντος Ἀνατωζάδος ἕτος διαβίβω
Procopius.

IN Apfilla, jam Lazis ab ævo subdi-
ta, castellum est munitissimum, quod
indigenæ Tzibillum vocant. Terdetes au-
tem, nobilis Lazus, & Magistri, ut
appellant, dignitate insignis in sua gen-
te, cum Gubazem Lazorum Regem gra-
viter offendisset, Persis clam pollicitus
traditurum se castellum illud, assump-
to ad hoc Persico agmine, in Apfi-
liam se se contulit. Proxime castellum,
cum Lazorum comitatu anteit, intro-
que acceptus est. Quippe Lazorum Præ-
fecto, de quo nulla erat suspicio, præ-
sidiarii diffidere non poterant. Simul
affuit Persarum agmen, id Terdetes in
castellum admisit: eoque factum est, ut
Medi non solum Lazica, sed Apfilia
etiam potiri se, tunc temporis existi-
maverint. Lazos autem & Romanos
Persarum exercitus ad Petram ita disti-
nuit, ut Apfiliæ ferre opem neutri va-
luerint. Qui castelli illius præsidio præ-
erat, uxorem habebat, Apfiliam ge-
nere, formosissimam: cujus insano a-
more repente captus Persarum Dux, pri-
mo tentavit eam illecebris, deinde, cum
nihil proficeret, vi subita comprimere ag-
gressus est. Hinc ira ardens maritus fœ-
minæ, eum, & quotquot in castellum
cum ipso venerant, noctu interfecit;
horum cæde, tamquam auctario, pœnam
libidinis illius cumulans. Tum ipse ca-
stellum obtinuit, & a Colchis defece-
runt Apfili, eos infimulantes, quod
se a Persis male habitos non adjuvissent.
Verum illuc a Gubaze cum Romanis mil-
le missus Thomæ filius Joannes, cujus
mentio proxime incidit, Apfiliōs citra pu-
gnam, multis videlicet blanditiis, subegit,
& ad Lazorum obsequium revocavit. Hæc
de Apfiliis & Tzibilo castello dicere ha-
bui.

Sub idem tempus contigit ut Chosrois in-
humanitatem vel ipsa ejus proles experiret-
tur. Filiorum illius natu maximus, Ana-
tozadus nomine, quod Persice idem est ac
Donans immortalitatem, ipsum offenderat,
præter alia multa licentissimæ vitæ flagitia,
non veritus cum uxoribus paternis concum-
bere. Ac primo Chosroes filium hunc mul-
tavit exilio. Est Vazaine Persidis regio in
primis fertilis, & in ea urbs Lapato,
a Ctesiphonte dierum septem itinere
diffita. Hic jussu patris degebat Ana-
tozadus. Interea Chosroes morbum corri-
pitur.

Edit. Paris.
pag. 589.
Tzibillum Ap-
filiæ castellum
Persæ occu-
pant.

Persarum ex-
des.

Chosroes ab
Anatozado fi-
lio offensus.

pag. 590.

Morbo corri-
pitur.

Tribuni medi-
ci laudes.In eum Chof-
rois magnifi-
centia.Anatozadus
rebellat.Sumpta ex eo
pœna.

adeo gravem contraxit, ut ipsius obitum fama nuntiaret. Erat enim natura valetudinarius Chosroes. Profecto Medicos sæpe undique cogebat: quo in numero fuit Tribunus, genere Palæstinus, vir eruditus, nec cuiquam secundus artis Medicæ peritia, singulari idem moderatione, pietate in Deum egregia, summaque mansuetudine præditus. Aliquando, cum Chosroem male se habentem sanasset, e Perside rediit, multis ac magnificis donis ab ipso auctus. Quando autem hæ priores induciæ pactæ sunt, a Justiniano Augusto Chosroes postulavit, ut Medicum hunc apud se anno uno manere sineret. Elapso illo domesticæ consuetudinis spatio, uti supra diximus, institit Tribuno Chosroes, ut quidquid opus haberet posceret. Ille pro omni pecunia nihil aliud petiit, nisi captivorum Romanorum aliquot libertatem. Dimisit ei Chosroes non modo ex Nobilitate bello capta quoscunque nominatim petierat, sed alios ad tria millia: unde apud omnes magnam Tribunus gloriam est consecutus. Hæc hæc.

Ubi Chosroem patrem suum teneri morbo audiit Anatozadus, potestatem sibi regiam arrogans, res novas moliri cepit. Deinde confirmata patris valetudine, nihilo is minus urbem ad defectionem induxit, sumptisque armis, bellum juvenili ardore ferox suscepit. His Chosroes auditis, in eum copias misit, Phabrizo duce: qui victum acie Anatozadum cepit, nec multo post ad Chosroem duxit. Ille oculos filii mutilavit, non illata cæcitate, sed palpebris supra infraque sædissime inversis. Nempe clausis ipsius oculis candentem acum ferream forinfecus admovens, palpebris decus abstulit. Quod eo solum animo fecit Chosroes, ut filio regnandi spem eriperet. Nam regnum Persicum lex mutilo deferri vetat; quemadmodum in superioribus libris commemoravi.

λέα καθίσταται Πέρσαις, ὥστε μοι κἄν τοῖς ἐμπαροῦσιν λόγοις ἐρρήθῃ.

Αἰχμητὸς τῆς Χοσρόης χαλεπώτατα νοσήσαι ξυνέβη, ὥς τε καὶ ἐλέχθη ἐξ ἀνδρῶν ἀφανισθῆναι νοσήσας δὲ ἦν ὁ Χοσρόης φύσει. ἀμέλει καὶ τὰς ἰατρὰς πανταχόθεν πολλάκις ἀμφ' αὐτὸν ἤγειρεν, ἐν ταῖς καὶ Τριβῆνος ὁ ἰατρός ὤν, Παλαιστίνος γένος. ὁ δὲ Τριβῆνος ἄτος λόγιος μὲν ὤν, καὶ τὰς τέχνας καὶ ἰατρικὴν ἐδιδόκει ἡσίων ἄλλως τε σώφρων τε καὶ φιλοφιλῆς, καὶ ἐπιεικέας ἐς ἄκρον ἥκων. καὶ ποτε Χοσρόω κακῶς τὸ σῶματος ἔχοντα ἰασάμενος, ἀπὸ πηλᾶγης ἐκ τῆς Περσῶν χώρας, δῶρα πολλά τε καὶ λόγους ἄξια πρὸς τὸν ἀνδρῶπι κεκομισμένους. ὡς καὶ τοῖς νῦν ἡ ταύτην προτέρα ἐκεχειρία ἐγένετο, Ἰουστινιανὸν βασιλέα Χοσρόης τὸν ἰατρὸν τῶν ξυμδιατρησόμενων αὐτῷ ἐς ἐνιαυτὸν ἤτισε δοῦναι. καὶ τε οἱ ξυμδιατρήσεως ἐπιτελεθεῖσης, ὥστε μοι ἐμπαροῦσιν εἴρηται, ἐκέλευε τὸν Τριβῆνον ὁ Χοσρόης αἰτεῖσθαι, τὰ αὐτῷ δένται. ὁ δὲ ἄλλο ἐδὲν ἤτει τῶν πάντων χρημάτων, ἡ ὥς τε οἱ Ῥωμαίων τῶν αἰχμητῶν τινὰς Χοσρόω ἀφείναι. ὁ δὲ οἱ ἄλλως τριχιλίους ἀφῆκεν, καὶ ὅσας πρὸς ὄνομα ἐξητήσατο ἐν τοῖς αἰχμητῶσι λογίμους ὄντας. κλέος τε μέγα ἐκ τῶν ἔργων τῶν ἐς πάντας ἀνδράποους ὁ Τριβῆνος ἔχε. ταῦτα μὲν οὕτω τῇδε ξυμῳεῖσθαι γινώσκει.

Επειδὴ ὁ Ἀνατοζάδης τὰ Χοσρόη τῷ πατρὶ ἀμφὶ τῇ νόσῳ ξυμπεσόντα ἔγνω, τὴν βασιλείαν ἐπιβατεύων, νεώτερα παράγματα ἔπρασε. τὰ τε πατρὸς οἱ ράϊσαντος, ἐδὲν τι ἡσίων τῷ τε πόλιν αὐτὸς ὑποστήσας, καὶ ὅπλα ἀντάρας, ἐς τὸ πόλεμον ἀκμάζων ἦν. ταῦτα ὁ Χοσρόης ἀκούσας, στρατιάν τε καὶ στρατηγὸν Φάβριον ἐπ' αὐτὸν ἐπέμψεν. νικήσας οὕτω τῇ μάχῃ ὁ Φάβριος, ὑποχείριον τε τῷ Ἀνατοζάδῃ πεποιημένος παρὰ Χοσρόω καὶ πολλὰ ὑπερον ὠνεύκε. καὶ ὅς τινος παίδος ὀφθαλμοὺς ἐλάβησάτο, καὶ τὰς ὀφθαλμοὺς ἀφελόμενος, ἀλλὰ τὰ βλέφαρα τὰ τε ἄνω καὶ τὰ κάτω ἀκοσμίᾳ πολλῇ ἀντιστρέψας. περὶ τὸν δὲ σιδηρὰν πυρακτώσας τινὰ, καὶ ταύτην μόνον τοῖς τῷ παίδος ὀφθαλμοῖν ἐξω χείρας, ἔτω δὲ τὸ βλέφαρον τὸν κόσμον λαβήσασθαι ἔχε. ταῦτα ὁ Χοσρόης τῷ δὲ ἔνεκα ἐποίησε μόνον, ὥπως αὐτῷ τὰ παιδὶ ἀνασέληται ἢ ἐπὶ βασιλείᾳ ἐλπίς. ἀνδρὰ δὲ λῶβη ἐχόμενον ἐκέτι ὁ νόμος ἐφίησι βασι-

CAPUT XI.

Exeunt induciæ. Mutuæ legationes. Isdiguna legati Persarum fastus. Braducionem interpretem occidit Chosroes. Romani in Lazica Petram obsidens. Suffodiunt murum. Eorum conatus irritus. Sabiri partim Romanis, partim Persis addicti. Arietem leviozem fabricantur novo inventa. Admoventur machinæ; quas Persæ naphtha sive oleo Medæ comburere satagunt. Bessæ Magistri militum grandævī mira vis. Persæ in turri lignea deflagrant. Urbem Romani capiunt.

Edit. Paris.
pag. 591.
Petrus ad Persas,
Istdiguna ad Romanos
Legati.

Istdiguna fastus & pompa.

HUC fortuna atque indoles Anatozadi eruperunt, exiitque annus induciarum quintus. Tunc Petrum Patricium, eundemque Magistrum Officiorum, ad Chosroem Justinianus Augustus legavit, ut de pace Orientis totius ageret. At ille hunc remisit, pollicitus, subsecuturum virum, qui rem componeret, prout rationibus conduceret utriusque gentis. Nec multo post, destinavit iterum Isdigunam, grandi virum supercilio, & arrogantia, supra quam dici potest, elatum; cuius fastus ac tumor Romanis omnibus intolerabilis videbatur. Uxorem, liberos & fratrem ducebat secum, comitante famulorum ingenti agmine: dixisses illos instructa acie ad prælium progredi. Aderant ei comites duo e primaria Persidis nobilitate, aurea diademata capitibus gestantes. Id vero Byzantios maxi-

ΤΑ μὲν οὕτω Ἀνατοζάδῃ τὰ τε τὴν τύχης καὶ τὰ τῆς ἑσπέρης τῷ τοῦ ἐτελεύτατος τὸ δὲ πέμπτον ἔτος τῆς ἐκεχειρίας διήρτυσε. καὶ Πέτρον μὲν ἄνδρα πατρίκιον, τῷ τῷ μεγίστῳ ἀρχὴν ἔχοντα, παρὰ Χοσρόω Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς ἐπέμψεν, ἵνα αὐτὸς σπονδὰς ἀμφὶ τῇ ἐσθῇ παντάπασιν διοικήσεται. ὁ δὲ αὐτὸν ἀπεπέμψατο, ἵνα αὐτῷ οἱ ἄνδρες ἐκ ἐς μακρὰν ὑποχόμενος, τὸν ταῦτα διατηροῦμενον, ὅπως κατέροις ξυνοίσειν μέλλει. Ισδιγούαν τε αὐτῷ καὶ πολλὰ ὑπερον ἐπέμψεν, ὁφθαλμοὺς τε καὶ ἀλαζονείᾳ τινὶ ἀμυδρῶν ἐχόμενον. καὶ δὴ ὅτε τύφος ἐπὶ τὸ φύσημα φορητὸν εἶναι Ῥωμαίων ἐδὲν ἐδοξεν εἶναι. ἐπήγετο δὲ τῷ τῷ γυναικῇ, καὶ τὸς παῖδας, καὶ τὸν ἀδελφόν, ἐπομένους τε δεραπόντων πάλμπολυ πλήθος. εἰκάσειεν αὐτὸς ἐς παράταξιν τὸς ἄνδρας εἶναι. εἶποντο δὲ αὐτῷ καὶ δύο τῶν ἐν Πέρσαις λογισμωτάτων. οἱ δὲ καὶ διαδήματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν χρυσὰ ἐφόρεον. ἔδανκέν τε τὸς ἐν Βυ-

Sabiri partim
Persis, partim
Romanis stu-
dent.

Novam ma-
chinam Sabi-
ri excogitant.

Novam ma-
chinam Sabi-
ri excogitant.

Edit. Paris.
pag. 594.

Admoventur
arietes.

Romano, alii cum Persarum Rege amicitia veteri conjuncti sunt. Ac solet uterque Rex certum auri modum sociis largiri suis, non quotannis; sed quando ad id necessitate compellitur. Tunc igitur Justinianus Augustus Sabiros sibi amicos ad socianda secum arma invitans, ad eos quemdam, qui pecuniam deferret, misit. Is vero, non valens tuto ad Caucasum, praesertim cum pecunia, penetrare, eo quod hostes regionem interpositam obtinerent, postquam ad Bessam, & Romanas copias Petram obsidentes pervenit, per nuntium Sabiris significavit, ut quamprimum ad se venirent ipsorum quidam, accepturi pecuniam. Ex templo Barbari delectos tres e Proceribus suis in Lazicam destinant cum nonnullis: qui post suum illuc adventum, Romanis permixti copiis, murorum oppugnationi manum admoverunt. Ad id autem operam contulerunt animadversa Romano- rum desperatione. His certe haerentibus, & quo pacto sibi in praesenti consulerent ignorantibus, Sabiri machinam fabricati sunt, qualis, post hominum memoriam, nec Persarum, nec Romanorum cuiquam in mentem venit: quamvis in utroque Imperio numquam defuerit, nec jam defuit ingens opificum numerus, & saepe in omni aetate ejusmodi machina utrique opus habuerint ad verberandas munitiones in locis asperis & aditu difficilibus positas. At eorum nemo inventum hoc umquam peperit, sicut jam isti Barbari. Is nempe est humani mos ingenii, ut pariter cum tempore ad novas rerum inventiones semper progrediatur. Ex tempore Sabiri isti arietem excitarunt, non consueto, sed novo quodam alio modo. Neque enim re- ctis transversisque trabibus compegerunt hanc machinam; verum crassioribus vir- gis inter se nexis, & in omni late- re aptatis trarium loco, totam machi- nam coriis ita circumtexerunt, ut spe- ciem arietis retinuerint, una admodum trabe in medio catenis laxis, ut asso- let, suspensa; cujus caput in mucro- nem definens, & ferro circummunitum, non secus ac teli cuspis, muros cre- bra impulsu verberaturum erat. Porro adeo levem fecere hanc machinam, ut eam viris intus dispositis trahi agere ne- cesse non esset; sed viri quadraginta, qui trabem retracturi & in murum im- pulsuri erant, arietariam machinam hu- meris expeditissime gestarent, intus pro- tecti coriis. Tres igitur hi Barbari machinas ejusmodi struxerunt, trabibus cum suo ferro detractis ex arietibus, quos Romani, a se comparatos, nequibant ad moenia trahere: tum earum quam- que ingressi milites Romani minimum qua- draginta ex fortissimis delecti, illos mu- ro admoverunt. Ad machinae cujusque latera stabant alii, loricis galeisque e- egregie muniti, atque instructi contis, quorum cuspides uncis ferreis praefixae e- rant, eo consilio, ut cum arietis ca- put, muro impactum, structuram ejus convulsisset, lapides confusos dimovere his contis, ac projicere possent. Er- go rem aggressis Romanis, jam murus crebris impressionibus quatiebatur, & qui hinc inde astabant machinis, lapides se- dibus suis emotos excutiebant contis, eratque opinio urbem continuo expugna- tum iri. At Persae istud excogitarunt. Turrim ligneam, jamdiu paratam, ma- nibus imposuerunt, ac viris complerunt pugnacissimis, qui pectoribus loricas, capitibus ac reliquo corpori tegmina in- duerant clavis ferreis horrida. Vascu-

A. Es archas de pollas epieikws dihrhmenoi. tawon de t archon-
των οι μεν τινες εισι τω Ρωμαιων αυτοκρατορι, οι δ τω Περ-
σων βασιλει εκ παλαις γνωστοι. τω τε βασιλειον εκάτε-
ρος χρυσιον ειδει τακτων τοις αυτε αναπονδοις πορεισθαι, εκ
επει τον μεν τοι, αλλ λιμνα αν ες τετο αυτον η χρεία ενάγοι.
τοτε ουκ Ιασηνιανος βασιλδς τω Σαβειρων τους οι επιτι-
δειας, ες τω ομαιχμια παρακαλων, εσελε τινα τον τα
χηματα παρ αυτες κοιμουτα. ο δε (πολεμιων δ μετα-
ξυ οντων, ες ορη τα Καυκασια ιεναι ξυ τω ασφαει, αλ-
λας τε και χηματα επαγομυος, εδαμη ειχεν.) αφι-
κνεται μεν παρα τε Βεσαν και το Ρωμαιων στρατοπεδον,
οπερ ες τω Πετρας πολιορκιαν καθισατο. παρα δ τες
Σαβειρος πεμφας, εκελδυσεν αυτων τινας οτι ταχιστα
B. τες τα χηματα ληφομενς παρ αυτον ηκειν. ο τε βάρ-
βαροι τρεις απολεξαμυοι τω εν σφισι αρχοντων, ξυ
ολιγοις τισιν ες Λαζικω ευδυς επεμφαν. οι δ ενταυ-
θα γενόμενοι ξυ τω Ρωμαιων στρατω, ες τωδε τω
τειχομαχιαν κατεσησαντο. ετοι δ επειδη Ρωμαιας ε-
δον απογονοντας, ες τειχομαχιαν κατεσησαν εαυτες. και
Ρωμαιων απορουμενων, η μη εχοντων ευ αυτοις το πα-
ρον δεδαι, Σαβειροι μηχανω τινα επετεχησαντο, οια
εδε Περσων εδε Ρωμαιων τικι, εχ ε γερονασιν ανθρωποι,
ες εννοιαν ηλθε και τοι τεχνητων μεν πολυς ομιλος εν εκατερα
πολιτεια γερονε τε αι και ταυω ες εν. ες χρεαν δε πολλακις
ες τ παντα αιωνα κατεσησαν της μηχανης εκατεροι ταυτης,
ες ερυματα τε, τειχομαχοιμτες εν χωριοις σκληροις και
C. δυσβατοις τισι, κειμυα. αλλ αυτων εδενι το ενδυμημα
τετο γεγενηται, ωπερ τετοις δη τοις βαρβαροις ταυω γεγο-
νεν. επως αι ποροι οντι τω χρονω ξυννεωτεριζειν τ παραγματων
τας επινοιας φιλει τ ανθρωπων η φύσις. κερδον δ αυτοχε-
διασιν οι Σαβειροι ετοι, εχ * ωπερ ειδαι, αλλα και
κυργησαντες ετερω τω ερω. ε δ δοκς ες τω μηχανω
ταυτω, εκ ορδας, εκ εγκαρσιας εμβεβλυνται. αλλα ρα-
βδς παχειας τινας ες αλληλας ξυμδεοντες, και αυταις αντι
τ δοκων πανταχοδι εναρμοσαμυοι, βύρσαις τε τω μη-
χανω καλυφαντες ολλω, το κερ διεσωσαντο χημα, μίαν
δοκον μόνω, ηπερ ειδισαι, και μισον τ μηχανω αλυσειν
αναρησαντες χαλαραις τισιν, ηπερ το ακρον οξυ γεγενη-
μενον, και σιδηρε περικαλυφθεν ωπερ βελος αιις, εμελλε
D. συχνά και τε περιβολα εμβάλλεσθαι. ετω η κεφω τω μη-
χανω απειργασαντο, ως ενετι αυτω προς ανδρων τ ενδον
οντων εφέλλεσθαι, η διωθεισθαι αναγκαιον εγινετο. αλλ αν-
δρες τεσαρακοντα, οι και τω δοκον ανασυρειν τε και τε πε-
ριβολα εμβάλλεσθαι εμελλον, ενδον τ μηχανης οντες και υπο
τ βυρσων καλυπτομυοι, εφερον τον κερδον επι τ ωμων εδενι
πόνω τρεις μεν ουκ ετοι οι βάρβαροι μηχανας τοιαυτας ειρ-
γασαντο, τας δοκς ξυ τω σιδηρω εκ τ κερων αφελόμενοι,
ες δη Ρωμαιοι εν παρασκη η χοντες, εχ οι οι τε ησαν ες το
τειχος εφέλλειν. υποδυμτες δ αυτων εκασην, εχ ησας η και
τεσαρακοντα στρατωται Ρωμαιοι αρισεινδω απολεχθεν-
τες, ως αγχωταται τ τειχος εδεντο. εκατερωθεν δ μηχανης
εκασης ετεροι ισαντο, τεθωρακισμενοι τε και κρανεις τις κε-
φαλας ες το ακριβες κεκαλυμμενοι, και κοντες εχοντες, ων περ
E. τα ακρα σιδηρειοις αγκισροειδσι ενήρεισο, τετα δη παρεσ-
κδασμενων αυτοις ενεκα, οπως, επειδαν η τε κερ ες τον
περιβολον εμβολη ξυχηη τας τ λιθων επιβολας, τετοις
δη τοις κοντοις περιαιρειν τε τες ξυγχομενς τ λιθων, και
απορριπτειν δυνατοι ειν. Ρωμαιοι μεν ουκ εργου ειχοντο, και
το τειχος ηδη συχναις τ εμβολαις κατεσειετο. οι δε τ μηχαν-
ων εφ εκατερα οντες τοις αγκισροειδσι κοντοις τ λιθων
τες ξυνταρασσομενς απο τ και την οι κοδομιαν ξυνθηκης ερ-
ριπταν, αλωσθαι τε η πόλις αυτικα δη μάλα επι δοξος ην.
οι δε Πέρσαι επενόου ταδε ξυλινον πυργον, ωπερ αυτοις εκ

παλαιᾷ παρεσκευάστο, καὶ ὑπερθεῖν τὴν περιβολὴν ἐτίθεντο, ἀνδρῶν ἐμπλεῶν τῇ ἐν σφίσι μαχιμότητων, ἥλοις τε σιδηροῖς καὶ θώραξι τὰς τε κεφαλὰς καὶ τὸ ἄλλο σῶμα περιβαλλόντων. ἀγγεία δὲ θεία τε καὶ ἀσφάλτε ἐμπλησάμενοι, καὶ φαρμάκων, ὅπερ Μῆδοι μὲν νάφθαν καλεῖσιν, Ἕλληνας δὲ Μηδείας ἐλάιον, πρὶν τε ταῦτα ὑφάφαντες, ἐπὶ τὰς μηχανὰς τῶν κριῶν ἐβαλλόν· ὥστε ὅλιν γὰρ ἐμπιπῶναι πάσας ἐδέχοντο. ἀλλ' οἱ περὶ ταύτας (ὥσπερ μοι ἐρρήθη) ἐσώτες, τοῖς κέντοις, ὧν περ ἐπεμνήδην ἀρτίως, ἐνδελεχέσασα περιαιρούντες τὰ βαλλόμενα καὶ περικαθαίροντες, ἀπαντὰ ἐς τὸ ἐδάφος ἐκ τῶν μηχανῶν δι' οὗς ἐρρίπτοντο ἐκ ἐπὶ πολὺν ὃ πρὸς τὸ ἔργον τὰ τοῖς ἀνδράσι ἐκινῶντο. τὸ δὲ πῦρ, ὃ προσφαύσειεν, ἐν ἐπίμωρᾳ αὐτίκα, εἰ μὴ δι' οὐδὲν ὑποβληθείη. ταῦτα μὲν οὖν ἐπαράσσετο τῆδε.

Βέσας δὲ αὐτὸς τε θωρακισμένος, καὶ ἅπαν ἐξοπλίσας τὸ στρατεύμα, κλίμακας πολλὰς ἐς τὸ πεπρωκὸς τῆ τοῦ τείχους προήγε. καὶ λόγῳ τοσαῦτα παραθαρσύνας, ὅσα μὴ ἀμβλύναι τὴν καὶ τὴν ἀκμὴν, ἔργοις τῆς παρακελεύσεως τὸ λοιπὸν ἐνεῖμε. ἀνὴρ δὲ πλέον ἢ ἐβδόμηκοντα γεγονώς ἔτι, καὶ παντάπασιν ἐξωρὸς ὧν ἦδη, πρῶτος ἐπέβη τῆς κλίμακος. ἐνταῦθα μάχη καὶ ἀρετῆς ἐπιδείξις γίνεται Ῥωμαίοις τε καὶ Πέρσαις, οἳ ἀν' ἐγὼ γε καὶ τῶν τῶν χρόνον ἐδάμην οἱ μὲν ξυμνεχθῆναι. τὸ μὲν δὲ βαρβάρων πλῆθος, εἰς διχλίους καὶ τετρακοσίας ξυνήει, Ῥωμαῖοι δὲ ἐς ἑξακισχίλιους ἐτύχανον ὄντες. καὶ αὐτῶν ἐκατέρωθεν, ὅσοι ἐ διεφθάρησαν, τραυματαῖα χεδόν τι γεγονόσιν ἅπαντες, ὅλιν γε τε λίαν ἐπ' ἀθώοις τοῖς σώμασι περιεῖναι ξυνέβη, Ῥωμαῖοι μὲν οὖν τὴν ἀνάβασιν ἐβιάζοντο διωάμεναι τὴν πᾶσιν, Πέρσαι δὲ αὐτὰς πόνῳ πολλῷ ἀπεκρέοντο. ἀμφοτέρωθεν δὲ κτενομένων πολλῶν, καὶ μακρὰν πρὸς ἐγένοντο τῶν ἀπεσθῆναι τὴν κίνδυνον Πέρσαι. ὡς οὖν μὲν δὲ πολλὰ ἐν τῇ τῇ κλιμάκῳ ὑπερβολῇ γεγεννημέναι, ἄλλοι τε Ῥωμαίων συχνοὶ, ἅτε πολεμίοις καὶ ὑπερθεῖν ἔσι μαχόμενοι, ἐθνησκον, καὶ Βέσας δὲ στρατηγὸς ἐς τὸ ἐδάφος ἐκπεσὼν ἔκειτο. καὶ τότε δὴ κραυγῆς ἐξαιτίας πρὸς ἀμφοτέρων γεγεννημένης, οἱ μὲν βάρβαροι πάντα χόρον ζυρρέοντες, ἐπ' αὐτὸν ἐβαλον. οἱ δὲ δορυφόροι ξυνέσπασαν τε σπῆδ' ἀμφ' αὐτὸν. καὶ κράνη μὲν ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχοντες, θώρακα δὲ ἀμπεχόμενοι πάντες, ἐπὶ μὲν τοῖς καὶ ὑπερθεῖν τοῖς ἀσπίσι φραζάμενοι, καὶ ἐν ᾧ ξυνιόντες ἀλλήλοις, ὁροφῆς αὐτοῦ χῆμα ἐποίουν, ἐτόν τε στρατηγὸν ὡς ἀσφαλές αὐτὰ ἐκρυψαν. καὶ τὰ βαλλόμενα παντὶ δένει ἀπεκρέοντο. ἐπ' αὐτὸς μὲν τῶν αἰετῶν πεμπομένων τε καὶ ταῖς ἀσπίσιν ἢ τοῖς ἄλλοις ὅπλοις ὑποκαυλίζομένων βελῶν πολὺς ἐγένοντο, κραυγῇ δὲ καὶ ἄδματι καὶ τάλαιπωρῇ ἐκαστος εἶχετο. Ῥωμαῖοι τε ἅπαντες τῷ στρατηγῷ ἀμύνοντο ἐν σπῆδ' ἔχοντες, ἐβαλλόν ἐς τὸ τείχος, ἐδέξατο καὶ νιέντες καιρὸν. καὶ ταύτην τῆς πολεμίας ἀνέσχελον. τότε δὴ ὁ Βέσας (ὃς δὲ ὁ ξανίσταται εἶχεν, τῆς ὀπλίσσεως ἀντιστάσεως, ἄλλως τε καὶ τὸ σῶματός οἱ ἐκ δίσταλως ὄντος, ὡς δὲ ἔτος ἀνὴρ δὲ σαρκὸς τε, καὶ ὅπερ ἐρρήθη, ἐχατογέρων) ἐκ ἐς ἀμνηστὴν ἐξέπεσε. καὶ περὶ τὸς τοσαῦτον κίνδυνον ἦκων. ἀλλὰ βεβόηται τι ἐκ τῆς αἰφνιδίης, ὅπερ αὐτὸν τε καὶ τὰ Ῥωμαίων πράγματα διασώσασθαι ἔχον. τοῖς δὲ δορυφόροις ἐπέσελλε, σύρειν τε αὐτὸν ἐκ ποδός, καὶ ὡς ἀπατάτω τὴν τείχους ἐφέλκειν. οἱ δὲ κατὰ ταῦτα ἐποίουν. καὶ αὐτὸν οἱ μὲν ἐσσυρον, οἱ δὲ ξυν' αὐτῷ ὑπεχώρου, τὰς μὲν ἀσπίδας ὑπερθεῖν ἐπ' ἀλλήλους ἔχοντες, τοσαύτῳ δὲ ποιήμενοι βιάσιν, ὅσον ἐκείνος ἐσύρετο, ὡς μὴ ἀπαρακάλυπτος γεγονὼς πρὸς τῶν πολεμίων βληθείη. ἐπειδὴ δὲ ὁ Βέσας ἐν τῇ ἀσφαλείᾳ ἐγένοντο, ἐξάνιστό τε, καὶ παρακελεύσασθαι, ἐπὶ τὸ τείχος ἦεν τῆς τε κλίμακος ἐπιβατὸς, αὐτὸς ἐπὶ τῇ ἀνάβασιν ὤρμητο. ἐπισπόμενοι δὲ Ῥωμαῖοι ἅπαντες ἔργα ἐς τὰς πολεμίας ἐπεδείκνυντο ἀρετῆς ἄξια. περίφοβοι τε γενόμενοι Πέρσαι, καιρὸν σφίσι τινὰ τῶν ἐναντίων διδόναι ἤτουν. ὅπως ξυσκιδασάμενοι ἀπαλλάσσονται τῷ πόλιν ἐσθόντες. Βέσας δὲ δολώσας αὐτὰς ἐπιτεχνᾶσθαι ὑποτοπάζων, ὅπως μεταξὺ κραυγῶνται τὸ τῆ

A la sulphure, bitumine & veneno, quod Medi Naphtham, Græci Medea oleum vocant, plena, atque igni concepto ardentia, in arietarias machinas mittebant; sic ut cunctæ tantum non conflagraverint. Sedenim qui illis, uti dixi, astabant; contis, quorum modo memini, depellentes ac repurgantes quæ iacta fuerant; e machinis omnia confestim humi devolvebant; quamquam haud diu labori huic suffecturos se & restituros putabant. Nam quidquid ignis contingeret, nisi eodem puncto temporis excuteretur, id protinus absumebat. Ita quidem hæc agebantur.

Bessas vero ipse loricatus, armatis omnibus copiis, ad muri partem collapsam scalas applicuit, & cum suis verbis eatenus animasset, ut hebescere non sineret occasionis vim, exhortationis reliquum impendit factis. Vir enim annis major septuaginta, ac plane jam exoletus, scalas primus ascendit. Tum Persæ & Romani in pugnam coorti sunt cum

Bessæ grandæ vi mira vis.

Edit. Paris. pag. 595.

ea significatione virtutis, cui parem, mea quidem sententia, ætas hæc nusquam vidit. Siquidem collectis Barbaris ad duo millia & trecentos, Romanis ad sex millia; ex utrisque, qui non interierunt, vulnerati sunt fere omnes, nec nisi oppido pauci illæso corpore superfuerunt. Itaque ascensum Romani totis viribus tentabant; eos Persæ labore multo repellebant. Cadentibus utrinque plurimis, nihil propius factum est, quam ut Persæ periculum amolirentur. Nam cum in summis scalis

magna vi se se invicem truderent, & Romani cum hoste superiorem locum tenente pugnarent; magno his numero pereuntibus, Bessas Magister militum dejectus humi concidit. Utrunque tunc sublato clamore ingenti, confluentes undique Barbari, in eum tela coniecere. Circumfusi mox Protectores, galeis omnes ac loricis induti, obtentis desuper scutis, junctisque inter se lateribus, testudine tamquam testo Magistrum militum occultabant tutissime, & missilia omni ope prohibebant. Magnus erat telorum crepitus; cum usque & usque ingruentia, clypeis aliisque armis defringerentur. Clamore quisque, sublimi anhelitu & labore se conficiebat. Rursus Romani omnes Magistrum militiæ tueri satagentes,

Ejusdem casus.

jactis in muros sine ulla intermissione telis hostem reprimebant. Tum Bessas, prægravato armis corpore per se parum agili ob nimiam obesitatem, & quam extremam fuisse dixi senectutem, non valens surgere; quamvis in tantum discrimen adductus esset, nihilominus mente constitit, atque ex tempore consilium cepit, quo se ipse remque Romanam servavit. Etenim Protectoribus imperavit, ut se e vestigio raptarent, & procul a moenibus traherent. Illi dicto audientes partim eum trahebant, alii cum ipso recedebant, sublati continuatque inter se scutis, & in gressu modum servabant æqualem ei, quo ille trahebatur; ne, si pateret, ab hostibus feriretur.

Receptus in tutum Bessas, surgit, astantesque hortatus, ad muros vadit, & pede scalis imposito, ascensum iterum ardentem molitur. Romani sequuntur omnes, ac facinora in hostes edunt viris fortibus digna. Conterriti Persæ, nonnihil petunt spatii ad convasandum, ut dedita urbe discedant. At Bessas, hæc ab illis dolose fingi conjiciens,

Acris pugna.

Edir. Paris. ut hoc interim spatio muros firmarent, se quidem impressionem abrumperet non posse dixit: iis autem, qui de compositione secum agere vellent, quamvis pugna ferret, licere nihilominus ad aliam secum ire murorum partem, quam indicabat. Illis dicta respuentibus, certamen redintegratum crudescit, seque acriter utrique trudent. Adhuc Marte pugnabatur ancipiti, cum alia pars muri, quam prius Romani suffoderant, repente corruit. Utrunque eo multi confluere. Ac Romani quidem hostibus longe numero superiores, quamvis bipartito divisi, magis ac magis torquendo jacula trudentoque, validissime adversariis instabant. Persæ vero hinc atque illinc appetiti, non ita jam repugnabant: sed eorum apparebat paucitas, copiis bifariam distributis. Dum utrique ita configunt, ut nec Persæ imminentem sibi hostem repellere, nec Romani aditum prorsus perumpere valeant; Joannes, adolescens Armenius, idemque Thomæ filius cognomento Guzes, a muri labe & iis, qui invicem ibi se propellebant, digreditur, assumptaque ex Armeniis, quorum Dux erat, exigua manu, cum ea subit per precipitium, qua urbem non posse capi omnes existimabant. Custodibus illic depositis illata vi, ascendit; cumque ad murorum pinnas evasisset, Persiam, unum ex numero propugnatorum illius partis, qui bellicosissimus videbatur, occidit hasta, & eo Romanis aditum fecit.

Joannis audax facinus.

Persæ in turri lignea de flagrant.

pag. 397. Romani urbem capiunt.

Joannis intexitus.

είσοδον πρὸς τὰ τῶν βαρβάρων βληθεὶς, ἔργα τε

A πειρόμενος ὁχύρωμα, τὴν μὲν ξυμβολὴν καταπαύειν ἔφη ἔχ' οἷός τε εἶναι τὸς ἡ ἀμφὶ τῇ ὁμολογίᾳ βελομένων αὐτῶν ξυγγενέσθαι, τὴν στρατοπέδων μαχομένων, ἐδέν τι ἥσαν εἰς ἑτέραν τινὰ ξυῶ αὐτῶν εἶναι τὸ τείχος μοῖραν, δείξας τὸ χωρίον αὐτοῖς. τῷ δ' ἔκ ἐνδεχομένων τὸν λόγον, γίνεται μὲν αὐτοῖς καρτερὰ τις μάχη, καὶ ὠδισμός πολὺς. ἔτι δ' ἀγχαμάλα τῆς ξυμβολῆς ἔσης, ξυμβέχθη τὸ τείχος ἐπερωθεῖ, ἔπερ διορύξαντες Ρωμαῖοι πρότερον ἐτυχον, ἐξαπινάίως καταπεσεῖν. ἐνταῦθα οὖν πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων ξυεῖρρον. καὶ Ρωμαῖοι μὲν πλήθει τὸς πολεμίους παραπολὺ ὑπεραίροντες, καί περ δίχα διηρημένοι, πολλῶν ἔτι μάλλον βάλλοντες τε καὶ ὠδοῦντες, καρτερώτατα τοῖς ἐναντίοις ἐνέκειντο. Πέρσαι δ' ἐπὶ οἰμοῖς ἀντεῖχον, ἑκατέρωθεν βιαζόμενοι ἀλλὰ διαιρέθεις ἡ ὀλιγανθρωπία εἰς ἀμφὶ τὰ μέρη, θαφάνης ἔν. ἔπερ δὲ πονεμένων ἀμφοτέρων ἔτι τὴν στρατευμάτων, καὶ ἐδὲ Περσῶν ἀποκρίεσθαι δυναμένων ἐγκειμένους σφίσι τὸς πολεμίους, ἐδὲ Ρωμαίων βιάζεσθαι παντάπασιν τὴν εἰσοδὸν οἷον τε ὄντων, νεανίας ἀνὴρ, ἀρμένιος γένος, Ἰωάννης ὀνομα, Θωμᾶ υἱός, ὅν περ ἐπὶ κλησιν ἐκάλεον Γέζην, τὸ μὲν καταπεπτωκότα τὸ πειρόμενος, καὶ τὸς ἐνταῦθα ὠδισμὸς εἶασεν. ἀρμυρίων δὲ τῶν οἱ ἐπομένων ἐπαγομένης ἀλῆγας τινὰς εἶχε τὴν κρημνώδεις, ἔπερ ἅπαντες τὴν πόλιν ἀνάλωτον εἶναι ὑπώπτεον, βιασάμενος ἀνέβη τοῖς ταύτῃ φρεσὶς. κατὰ τε τοῖς ἐπάλξεις γενόμενος, ἔνα Περσῶν τὴν τῆδε ἀμυνομένων, ὥστερ μαχιμώτατος ἐδόκει εἶναι, δόρατι ἐκτενεν. ἐσβατὰ τε Ρωμαῖοις ξυμβέχθη τὰ τῆδε.

C Πέρσαι δ', οἱ ἐν πύργῳ τῇ ξυλλίῳ εἰσῆκσαν, μέγα τι χεῖμα τὴν πυρφόρων ἀγχιέων ὑφῆσαν. ὥπως τὴν βαλλομένων τῶν πειρόντι καταφλέξει αὐτοῖς ἀνδράσι τοῖς μηχανὰς οἱοί τε ὄσιν, καὶ δυναμένων τὴν ἀμυνομένων ἅπαντα τοῖς κούτοις διαθεῖσθαι. πνέμα δ' ἔνδε σκληρόν τε καὶ ὑπερφύει ἄγαν ἐξαπινάίως ἐξ ἐναντίας αὐτοῖς ξυῶ πολλῶν πατάγῳ ἐπιπείων, τὴν πύργῳ σάνιδων ἀμυγέτη μίαις ἤφατο. καὶ ξυμμένον δὲ αὐτὶ καὶ τῶν ἐνταῦθα Περσῶν. (πόνῳ δὲ καὶ δορυβῶ καὶ δέει ἐπαραχῇ ἀμέτρῳ εἶχοντι ἅπαντες, ἡ τε ἀνάγκη αὐτοῖς παρρηεῖτο τὴν αἰδοῖσιν, ἡ φλόξ καὶ βραχὺ ἀερόμενη, τῶν τε τῆς μηδείας ἐπώνυμῳ ἐλαίῳ, καὶ οἱ σπερ ἄλλοις) ἐξηρτύετο, πὴν πύργον ὅλον ἐ Πέρσας τὸς ἐνταῦθα ἐνέκρησεν. ἐξελθὼν δ' ἀκαμμένοι τε ἅπαντες ἔπεισον, οἱ μὲν ἐν τῷ πειρόμενος, οἱ δὲ περὶ τὸς ἵνα δὴ ἄτε μηχαναὶ, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὰς Ρωμαῖοι εἰσῆκσαν. ἔπερ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι Ρωμαῖοι, ὅσοι δὴ εἰς τὸ πειρόμενος καταπεπτωκότα ἐμάχοντο, ἐνδιδόντων σφίσι τῶν πολεμίων, ἔς τε ὀλιγῶς ἀνέμπεπτωκότων, ἐν τῷ πειρόμενος ἐγένοντο. καὶ κατὰ κράς ἡ Πέτρα ἐάλα. τῷ μὲν οὖν Περσῶν εἰς πεντακοσίους ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀναδραμόντες, καὶ τὸ ἐκείνη καταλαβόντες ὁχύρωμα, ἡσυχῇ ἔμενον. τὸς δὲ ἄλλους Ρωμαῖοι, ὅσους ἐκτενῆσαν ἐν τῇ ξυμβολῇ, ἐξώγησαν ἅπαντας ἐς τεράκοντα καὶ ἑπτακοσίους μάλιστα ὄντας. καὶ αὐτῶν ὅκτω μὲν καὶ δέκα ἀκραιφνεῖς ὄντων, οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαντες τραυματῆαι ὄντες ἐτύγχανον. ἔπεισον δὲ καὶ Ρωμαίων πολλοὶ τε καὶ ἄριστοι, καὶ Ἰωάννης ὁ Θωμᾶ υἱός, λίθῳ τὴν κεφαλὴν ἐκ τῇ ἐς τὴν πόλιν

CAPUT XII.

Persæ, qui in Petre arcem confugerant, ad deditionem invitati, arcis incendio perire malunt, quam se hosti permittere. Chosrois in re cibaria Petre congerenda liberalitas, & in aquæductu extruendo solertia. Bessas captivos Byzantium mittit; muros Petre diruit; ab Imperatore, adeoque ab omnibus commendatur.

Τῇ ἐπιγενομένῃ ἡμέρᾳ οἱ Ῥωμαῖοι τῶν βαρβάρων τὰς ἀκρόπολιν καταλαβόντας πολιορκουῦντες, λόγους παρέφερον, τῷ τε σωτηρίᾳ αὐτοῖς προτεινόμενοι, καὶ τὰ πιστὰ δάσειν ὑπὲρ τῶν ὁμολογούντων, ταύτῃ Πέρσας παραδοκῶντες σφᾶς αὐτὰς ἐγχειρῶν σφίσι. οἱ δὲ αὐτὶ ἐκ ἐνδεχόμενοι τὰς λόγους, ἐς ἀντίστασιν εἶδον· καὶ περὶ ἐκ ἐπὶ πολὺ ἀνθέξαι τῇ παλαιᾷ πόλει οἱόμενοι, ἀλλὰ δι' ἀρετὴν θανάτῳ. Βέσσας δὲ αὐτὰς δαψήσας τὴν γνώμην ἐδέχων, ἀντικαταστήσας τὴν ἐκ τῆ σωτηρίας ἐπιθυμίαν, τῇ τινὰ Ῥωμαίων στρατιᾷ ὡς πλησιαιέταται αὐτοῖς διείναι κελούει, παραινέσιν τε τινὰ ἐς τὰς ἀνθρώπων προήσασθαι, δηλώσας ὅσα δὴ ἐς αὐτὰς εἰπεῖν βέλοιο. καὶ ὁ ἀγχοτάτω γενόμενος, ἐλέξετο ἰαδέ. τί πεπονθότες ἐφ' ὑμῖν αὐτοῖς, ὧ βέλτεροι Πέρσαι, τὸ ὄλεθρον ἔχαινεσθε τῶν ἐπιτηδύοντες τὰ θανάσιμα παρὰ ἄλλοις, καὶ τὸ ἀρετὴν ἐπιτηδύματα διαφανῶς ἀτιμάζοντες; οὐ γάρ ἐστιν ἀνδρείον, τὸ τοῖς ἀμνηστῶν ἀντισταεῖν· ἐδὲ ζυγεῖν, τὸ μὴ βούλεσθαι τοῖς κεκρατηκόσιν ὑπέκειν· ἐδὲ μὴ ἄδοξον, τὸ τύχῃ τῇ παράσῃ ἐπομένους βιώναι. ἀνάγκη γὰρ ἐδὲ ἀγαθῆς τινος ἐλπίδος τυχεῖσθαι, καὶ ἀτιμίαν ἐκφύγει δικαίως, καὶ τῇ ἐργῶν ἐπιβάλλεται τὰ αἰχρότατα. καὶ ὁ τῶν ἀμνηστῶν, τὸ σύγγνωμον ἐπεσθαι πέφυκε. μὴ τοίνυν τῷ δόποτιαν ἐν πορῶν τῷ ζῆλῳ τε κινδύνῳ, μηδὲ τῇ σωτηρίᾳ ἀλλὰ ζοεῖαν ἀλλάξασθε. ἀλλ' ἐνθυμεῖσθε, ὡς ἀναβιώσασθαι μὲν τὰς τετελευτηκότας, ἀδύνατον· οἱ δὲ περιόντες καὶ χρόνον ἔχοντες σφᾶς αὐτὰς ὕστερον, ὡς γὰρ τὸ κρεῖσσον εἶναι δοκῇ. βλαβύσασθε δὲ ὑμῶν τὴν ὑστέριον βαλὼν, καὶ περισκοπεῖσθε τὰ ζύμφορα· ἐκείνο εἰδότες, ὡς ταῦτα ἀντὶ τῆ βαλόμενων τὰ βέλτερα εἶναι, ἐν οἷς τὸ μεταμελεῖν τοῖς βαλόμενοις ἐν ὅσῳ ἔστι. ὡς ἡμεῖς ἡμᾶς γε καὶ ζυγομαχῶντες οἱ κτείρομεν, καὶ θανάτων φειδόμεθα, καὶ πρὸς τὸ βίον ἐνδιαδρυπτομένους τε καὶ βλακδόντας ἐλεεῖν ἀξίζομεν, ὡς Ῥωμαίοις Χερσιανοῖς νόμος. ἄλλο τε ὑμῖν περὶ αὐτῶν προσέειπε, πάλιν γε δὴ ὅτι τὴν πολιτείαν ἐπὶ τὰ βελτίω μεταβαλόντες, Ἰσχυριανὸν ἀντὶ Χοσρόα κύριον ἔχετε· ὑπὲρ γὰρ τῶν ὑμῖν καὶ τὰ πιστὰ δάσειν ὁμολογῶμεν. μὴ τοίνυν ὑμᾶς αὐτὰς ἔχρησασθε, παρὸν σώζεσθαι. οὐ γὰρ εὐτυχὲς ἐμφιφίλωχον τοῖς δεινοῖς ἐπ' ἀδελφῶν τοπαράπαν ἐνέσει· ἐπεὶ ἐκ ἀνδραγαθίζεσθαι, ἀλλὰ θανάτου τὸ τό γε. γενναῖος δὲ, ὅς ἀν' ἐγκαρτερῇ τὰ δεινότερα, καὶ ἵκα τι προσδοκᾷ ἀπ' αὐτῶν χρησίμους. καὶ γὰρ ἐπαινεῖται καὶ ἐκείσιν τελευτῶν ἄνθρωποι, ἐνθα δὴ τις ἐπὶ κείται κρείσσον τῷ κατὰ ταῦτ' ἐκινδύνῳ ἐλπίς· ἀλλὰ βίαιος μὲν καταστροφὴ, ἀχρηστος καὶ ἄνοια προπετής. τὸ δὲ εἰς θάνατον θράσος, ἀνόντον, τὸ δραστικὸν πρόχημα ἐκ ἀπρεπείας τοῖς γε σώφροσιν εἶναι δοκεῖ. καὶ τοῖς τούτῳ ἐκλογίζεσθαι χρὴ, μήτε δόξῃτε καλῶς τὸ θεῖον ἀγνωμονεῖν. εἰ γὰρ δόποτι ἐβέλετο, ὧ ἄνδρες, ὑμᾶς, ἐκ αὐτῶν (οἶμαι) παραδεδόκει τοῖς διασώζειν ἐφιεμένοις. τὰ μὲν οὖν παρ' ἡμῶν τοιαῦτα ἐστὶ. βλαβύσασθε δὲ ὑμεῖς δηλονότι, ἂν περὶ ζῆν ἀξίοις ὑμῖν ζυμβαίνειν εἶναι.

Ἡ μὲν παραινέσις ταύτη πη εἶχε. Πέρσαι δὲ τὰς λόγους ἐδὲ ὅσον ἀκοῇ δέχεσθαι ἠθέλον· ἀλλ' ἐδελοκωφολῶντες ὅτι δὴ ἐκ ἐπαύσιον προσεποιούντο. Ἐπότε, τὸ στρατηγὸν Procopius.

APOSTRIDIE Romani obsessis Barbaris, qui arcem occupaverant, in eam sententiam verba fecerunt, ut illis incolumitatem obtulerint, ac promiserint fidem publicam, summa spe incensi fore ut Persas ad deditionem ea via pellicerent. At illi a sermone se avertentes, ad vim spectabant; quamvis labori haud diu se restitutos putarent: verum enimvero fortiter mori cupiebant. Tum Bessas in animo habens a proposito illos abducere, & ad vitæ amorem revocare, militi cuidam Romano imperat, ut e proximo illos hortetur, ac profert quæ ipsis referri velit. Is, cum proxime accessisset, ita differuit: Quid tantum mali vobis accidit, præclari Persæ, ut contendatis ad interitum, causam ejus parantes temeritate præcipiti, & manifesto contemptu studii virtutis bellicæ. Neque enim fortiter facit, qui contra vim ineluctabilem obfirmat se se; nec sapienter, qui victoribus cedere renuit: At nec turpe est, in vitæ cursu præsentem fortunam sequi. Necessitas enim, quæ bonæ spei nihil habet, merito infamiam effugit; licet res, cæteroquin indignissimas, admittat: quippe malum inevitabile veniam secum asferre solet. Nolite igitur in evidenti discrimine stulta Edit. Paris. certare pertinacia, nec salutis præponite vanam animi ostentationem: sed cogitate, non posse mortuos restituere se in vitam: superstitionibus autem integrum fore postea pro reditu suo pacisci, si id satius esse videbitur. Itaque postremum deliberate, ad utilitates vestras intenti, & memores optima esse illa consilia, quæ qui ceperint, emendare possunt penitentia. Sic vero vos, quamvis refractarios, miseramur, sic optantibus mori parcimus, sic vitam habentibus ludibrio ac lucem contemnentibus benigne facimus, ut Romanorum Christianorum instituta ferunt. Porro datam vobis incolumitatem unum id consequetur, ut ad Rempublicam meliorem traducti, Justinianum pro Chosroe dominum habeatis: quæ nos fide publica vobis confirmaturos recipimus. Quare cum vobis liceat esse salvos, nolite vos ipsi perdere. Neque enim præclarum est, in aspectu, quæ nihil omnino prosint, alacriter versari: cum id non generosum facinus, sed mera moriendi libido sit. Fortis est, qui dura, unde aliquem expectat fructum, constanter subit ac tolerat. Nec laudant homines mortem voluntariam, quando periculo, cujus causa appetitur, spes major est: at violentus interitus inutilis & præceptis amentia judicatur. Insana demum ad mortem ultro obeundam audacia nihil aliud sapientibus videtur esse, nisi fœda quædam larva strenuitatis. Illud etiam reputandum cavendumque, ne quid ingrati animi vitio peccare in Deum videamini. Nam si vobis decrevisset exitium, o Viri, nequaquam vos, ut equidem censeo, iis tradidisset, qui servare vos cuperent. Hic noster est in vos animus: jam inter vos consulite, & num vita digni sitis videte.

Ita quidem hortator ille differuit. Persæ persæ obstinaverunt: sed pervicacia obsurdiores, diu perierunt. Tum Romanus.

mani, jussu Magistri militum, ignes arci injicere, hoc modo hostem ad deditionem perpulsum iri existimantes. Crescente admodum flamma, Barbari mortem præ oculis habebant, nec dubitabant, quin mox abituri essent in cineres: nulla spes erat reliqua, nec sciebant quo defensionis genere salutem consulerent: nihilominus in manus hostium venire recusarunt, & mirante Romano exercitu, omnes puncto temporis cum arce incendio deleti sunt. Tunc apparuit, quam cordi esset Lazica Chosroï, qui milites legisset omnium præstantissimos, & in Petraræ præsidio collocasset; ibique tantam reposuisset armorum vim, ut, cum in prædam Romanis ea ceciderant, cuique militi virorum quinque armatura obtigerit: quamvis multa in arce conflagnarint. Præterea magnus inventus est frumenti numerus, & carniū sale conditarum cæteræque rei cibariæ copia, quæ omnibus quinquennio obsessis sufficisset. Vinum sibi non providerant Persæ; sed tantum acetum, & satis filiquæ, (ex qua vinum conficerent.) Ubi aquam Romani in urbe ex canali struictili manantem viderunt, vehementi admiratione defixi hædere, donec ars occultis canalibus adhibita patuit: quod quid rei sit, modo dicam.

Edit. Paris.
pag. 599.
Quam bene
provisum Pe-
træ a Chosroë.

Aquæductus.

Quando Chosroës Petram a se expugnatam præsidio munit, pro certo habens Romanos eam viribus omnibus obsessuros, statimque admoturos manum intercidendo propere aquæductui; hæc excogitavit. Aquam, quæ in urbem inducebatur, tripartito divisit, ductaque fossa altissima, canales construxit tres: unum quidem in ima fossa: quem cum ad mediam usque fossam cœno lapidibusque texisset, ibidem alterum abdidit. Tertium vero isti imposuit ab humo extantem, subiectumque oculis omnium: ita ut aquæductus triplici concameratione distinctus occulte esset. Cujus rei inscii Romani, obsidionis initio, rupto canali illo, qui apparebat, fossam altius non subegerunt: sed prius abeuntes incepto, quam opus penitus destruxissent, sibi persuaserunt aqua jam cedere obsessos, inertem incuriam falsam illis offerente opinionem. Dum protrahiur obsidio, Romani, nonnullis hostium captis, ab ipsis resciant, obsessos ex aquæductu haurire. Quamobrem locum aggressi fodere, suppositum canalem alterum offendunt, eoque inciso, de hostibus actum existimant, nullum a prioribus ad consequentiâ documentum trahentes. Postea potiti urbe, ut manantem, quemadmodum dixi, ex canali aquam viderunt, obstupuerunt, suspensi ignorance causæ. Quam a captivis edocti, hostium in operibus moliendis diligentiam, suamque in suscepto labore negligentiam, re jam peracta cognoverunt. Protinus Bessas captivos omnes ad Imperatorem misit, ac Petraræ mœnia diruit, ne Persæ negotium de novo facefferent. Assensus Imperator, mirifice virtutem ejus laudavit, & sapientiam, quod muros funditus evertisset. Sic Bessas, re feliciter ac fortiter gesta, quem amiserat splendorem nominis ubique recuperavit. Is certe, cum Romæ præsidio præfectus esset, Romanis pristina fortitudine magnam de se spem concitaverat. Ibi vero male bello administrato, itaque, ut in superioribus libris narravi, capta a Gotthis Roma, & extinta parte maxima civium; cum Byzantium rediisset, nihilominus Justinia-

pag. 600.
Bessas ab Im-
peratore lau-
datur.

πὶ τῇ Ρώμῃ φυλακτικῶν ἐπέτακτο, ἐλπὶδα Ρωμαῖοι πολλὴν ἐπ' αὐτῷ εἶχον, ἅτε ἀνδρείοτατα διεγεγονό-
τι τὰ πρότερα. ἐπεὶ δ' αὐτῷ ἐνταῦθα διδυσχυκνέαι ξυνέπεσε, Ρώμῃς τε ἔτι τοῖς Γότθοις ἀλίσσης,
ὥσπερ μοι ἐν τοῖς ἐμπαροῦσιν λόγοις ἐρρήθη, καὶ διεφθαρμένῃ ἐκ τῆς ἐπιπλεῖστον Ρωμαίων τῆς γένους.

ἐγκλωσάμενα, Ρωμαῖοι πῦρ τῇ ἀκροπόλει ἐμβέβλυνται, τῷ ἔσπῳ τῷ ἐνδύσειν τὰ σώματα σφίσι τὰς πολεμίας οἰόμενοι. ἡ δ' ὁπλογὸς ἐπὶ μέγα χωρήσας, οἱ βάρβαροι, τῆς πάσης αὐτοῖς ἐν ὀφθαλμοῖς ὄντος, ἐξεπιστάμενοι ὅτι δὴ σφίσιν αὐτίκα δὴ μάλα τετεφρώσθαι ξυμβήσε-
ται, ἐλπίδα ἐδεμίαν ἔχοντες, ἐδὲ εἰδόντες κατὰ, τί σωθήσονται ἀμυνόμενοι, ἐδ' ὡς ὑποχείριαι τοῖς πολε-
μίοις γινέσθαι ἤθελον. ἀλλὰ ξυνὴ τῇ ἀκροπόλει δι' οὗς ἅπαντες, θαυμάζοντος τὰ ποιέμενα τῇ Ρωμαίων στρατῷ καταφλεγόμενοι διεφθάρησαν. δι' ὅσης τε σωσθῆς, Χοσρόης Λαζικῶν ἦγε, τλῆνιάδε φανερόν γεγονεν. ὅς γε στρατιώτας μὴν τὰς πάντων λογιματώτας ὑπολεξάμενος, ἐν τῇ τῆς Πέτρας κατεστήσατο φυλακτικῶν. ὅπλα δὲ κα-
τέειπε ἐνταῦθα ποσαῦτα τὸ πλῆθος, ὥστε ληϊσαμένων αὐτὰ Ρωμαίων, στρατιῶν ἐκάσῳ πέντε ἀνδρῶν ἐπιβα-
λεῖν σκιδνῶν, καὶ τοὶ καὶ τῇ ἀκροπόλει πολλὰ καυθίῃαι ξυνέβη. ὀρίηται δ' ἐκ τῆς ἐπὶ τῇ ἀκροπόλει κρεῶν μέγα τι χρῆμα, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιπλεῖστον, ὅσα δὴ ἐμελλε περ-
ταίτες τοῖς πολιορκημένοις ἀπασιν ἐπαρκέσειν. οἶνον δ' ἐκ ἐτυχὸν ἐνταῦθα καταδέμενοι Πέρσαι, πλὴν γε ὅτι τὸν τε ὀξύνῳ καὶ διαρκῇ κύαμον. ἐπεὶ δ' ὕδωρ ἐκ τῆς ὀχετῆς ἐπιρ-
ρέον ἐνταῦθα Ρωμαῖοι ὄρον, ἐν θαύματι μεγάλῳ γενό-
μενοι διηπορούτο, ἕως τὸν πάντα λόγον ἀμφὶ τοῖς κρυφί-
οις ὀχετοῖς ἔμαθον. ὃ, τι δὲ τὰ ἐς τὴν αὐτίκα δη-
λώσω.

Ἡνίκα Πέτραν ὁ Χοσρόης ἔλαβεν, τῇδε τὸ φυλακτικόν κατεστήσατο, ὃ εἰδὼς ὡς Ρωμαῖοι προσεδρόσασιν αὐτῇ μηχανῇ πάσῃ, δι' οὗς τε διελεῖν τὴν ὀχετῆσαν μελέησει ἐδεμίαν ἐγχειρήσασιν, ἐπεὶ τοιαῦτα. τὸ δὴ τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἐς τὴν πόλιν ἐσήγετο, ἐς ἑξῆς διελὼν μοίρας, κατώρυχά τε βαθεῖαν κομιδῇ ποιησάμενος, ὀχετὸς ἐτεκτῆναι τρεῖς. τὸν μὲν ἕνα κατὰ τῆς κατώρυχος ταύτης τὰ ἔχεται, κοσμή-
δὲ αὐτὸν καὶ λίθοις καλύψας ἄχει ἐς τὰς κατώρυχος μέ-
σα. καὶ ἐνταῦθα κατακρύψας τὸν δεύτερον, ὑπερτε τοῦ τε-
τονέδεματο ὑπὲρ γῆς τε ὄντα καὶ ὁρατὸν πᾶσιν. ὥστε τελώροφον ἐγκεκρυμμένως τὸν ὀχετὸν εἶναι. ὅπερ οὐ ξυμμέν-
τες κατ' ἀρχὰς τῆς πολιορκίας Ρωμαῖοι, τὸν δὴ τὸν δε-
φανῆ ὀχετὸν διελόντες, ἐπὶ παροῦσιν τε καὶ ἐπεξαγαγόντες τὸν ἐπὶ διώρυχα πόνον, ἀλλὰ τὸ ἔργον παρὰ τῆς ἐνδένδε ἀπωλείας ὑποπαυσάμενοι, ὥροντο ἐνδεῖν τοῖς πολιορκη-
μένοις τὸ ὕδωρ. σφαλίσσης αὐτοῖς τὴν δευτέραν τῆς περὶ τὸ πονεῖσθαι ὀλιγωρίας. τῆς δ' ἐπὶ προσεδρείας μηχανομένης, τῇ τινας πολεμίων λαβόντες Ρωμαῖοι, ἔμαθον ἐκ τῆς ὀχετῆς τὰς πολιορκημένους ὑδρεύεσθαι. κατορύξαντες τοῖς αὐτοῖς τὸν χῶ-
ρον, ὁρίσκειν τὸν δεύτερον ὀχετὸν ἐνταῦθα πῃ ὄντα. καὶ τῶν διελόντων αὐτίκα, ὥροντο ταύτην πᾶσαν κατεργασθαι τῇ πολεμίων τὴν δύναμιν, ἐδὲ τοῖς δευτέροις ἐν τῇ ἀπ' αὐτῶν διδασκαλίᾳ παιδευθέντες τὰ πρότερα. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν πό-
λιν ἐλόντες ἐπὶ ῥέον (ὥσπερ μοι ἐρρήθη) ἐκ τῆς ὀχετῆς τὸ ὕ-
δωρ εἶδον, ἐθαύμαζον τε καὶ ἀπορία πολλῇ εἶχοντο. τὸ δ' ἐγε-
γονός παρὰ τῇ αἰχμαλώτων ἀλίσσαντες, τῆς τε τῆς πολεμίων ἐς τὰ ἔργα ἐπιμελείας, καὶ τῆς σφετέρως παρὰ τὰς πόλιν ὀλι-
γωρίας, ὅπισθ' ἡ πραγματῶν ἡδύανοντο. τὰς μὲν οὖν αἰ-
χμαλώτους ἅπαντας ὁ Βέσας δι' οὗς βασιλεὺς ἐπεμψε τὸν δὲ Πέτρας περὶ βολὸν ἐς ἑδάφος κατέειλεν, ὡς μὴ πράγμα-
τα οἱ πολέμοι σφίσιν αὐτοῖς παρέχονται καὶ αὐτὸν βασι-
λέως ὑποδεξάμενος, ἡ ἀρετῆς ἐπῆνεσιν ἐς τὰ μάλιστα, καὶ τὸ δὲ βελίαις, ὅτι δὴ ὅλον κατέειλε τὸ τεῖχος. γέγονεν οὖν ὁ Βέσας αὐτοῖς οἷς τε ἐνήμερσεν οἷς τε ἀρετῆς πεποιήται δὴ-
λωσιν, ἀπόβλεπτος ἐς πάντας ἀνθρώπους. καὶ καὶ μὲν δὲ ἐ-

E

βασιλεὺς μὲν Ἰουστινιανὸς ἔτι δὲ Βυζάντιον ἀναστρέφαν-
τα, στρατηγὸν κατεστήσατο ἐπὶ Πέρσας αὐτόν. διέσυρόν τε
τὴν πρῶτην, ὡς εἰπεῖν, ἅπαντες, καὶ τὰ βασιλεῖ βεβαλόμε-
να ἐχλάδαζον, εἰ τῷ βέσφα τῷ, Γότθων τε ἡσθηδέντι κα-
τακράτος, καὶ τυμβογέροντι γεγεννημένῳ, πόλεμον δὲ μηδικὸν
ἐν χειρὶ σείων ἐπὶ δυσμαῖς βίβ. ἀλλὰ τῶν χερδὸν τι ἅπασιν
δεδογμένων, δὲ τυχεῖα τε καὶ ἀρετῇ τοῖς δὲ τῷ στρατηγῷ τῷ δὲ
ξυμμάχῳ χερδῶν. ἔτι πρὶν ἅπαντες ἄνθρωποις δο-
κεῖ, ἀλλὰ τῇ ἐκ τῶν δεξιῶν ποταμῶν περὶ τὰ ἀνθρώπινα, ὅ-
τι τὴν χερδῶν εἰσάσσει καλὴ οἱ ἄνθρωποι, καὶ εἰδότες, ὅτι δὴ
ἐνέκα ταύτης πορεύονται τὰ ξυμβαίνοντα, ἥπερ αὐτοῖς ἐνδηλα
γίνεται. τῷ δὲ παραλόγῳ δοκοῦντι εἶναι φιλεῖ τὸ τῆς τύχης
προχωρεῖν νόμα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς πη ἐκάστω φίλον,
ταύτη δοκεῖται.

A nus Augustus ipsi in Persas belli im-
perium esse iussit. Nemo fere erat
quin id culparet, rideretque Imperatoris
consilium, quod Bessæ, a Gotthis fœ-
de victo ac seni capulari, jam sub oc-
casum vitæ, bellum Persicum dedisset.
Hæc erat communis fere opinio, cum se
feliciter animosum Magister ille militum
præbuit. Nimirum res mortalium, non
pro ipsorum sensu, sed Dei nutu ac
providentia administrantur: quod homines
ideo Fortunam vocare solent, quia cau-
sam ignorant cursus, quem in eventis
vident: nam vulgo Fortuitum dicitur,
quod præter opinionem videtur accidere.
Verum de his ad arbitrium quisque suum
sentiat.

Quid sit For-
tuna.

CAPUT XIII.

*Mermeroes Persarum Dux Petram serius petit. Copias Archæopolin ducit cum ele-
phantibus. Sordida Bessæ cupiditas. Nimia Justiniani in Præfectos indulgentia.
Scanda & Sarapanis Lazicæ castella. Rhodopolin evertunt Lazi. Romanorum in
stativis agentium fuga.*

ΜΕΡΜΕΡΟΗΣ δὲ, δέσας μὴ τι Πέτρα τε καὶ Πέρ-
σαις τοῖς τῇδε ἀπολειμμένοις φλαῦρον ἔχοντα
μῆκος ξυμβαίνει, ἅρας παντὶ τῷ στρατῷ ἐνταῦθα ἦεν, ἐπεὶ αὐ-
τὸν ὁ καιρὸς μὲν τῶν χερδῶν ὥραν ἐς τὸ ἐνῆγε. μετα-
ξὺ δὲ τὰ ξυμπεσόντα μαθὼν ἅπαντα, τῆς μὲν οὖν ταύτης
τοπάραν ἀπέχετο, ὅτι εἰδὼς, ὅτι δὴ ἐκτὸς ποταμῶν Φάσι-
δος ἄλλο τι χωρίον Λαζοῖς, ὅτι μὴ τὸ ἐν Πέτρῃ, καὶ ὡς ἀνα-
στρέφας δὲ, καὶ καταλαβὼν τὰς ἐξ Ἰβηρίας ἐπὶ γλῶ τῶν
Κολχίδας εἰσόδους, ἵνα δὴ ὁ Φάσις διαβατὸς ἐσιν, αὐτὸν τε πε-
ρὶ τῆς ἀμείφας, καὶ ἔχοντα ποταμὸν, Ρέοντα ὄνομα, ἐδὲ αὐτὸν
ἐκεῖ ναυσίπορον ὄντα. τὲ τε Φάσιδος ἐν δεξιᾷ ταύτης γενό-
μενος, ἐπὶ πόλιν Αρχαιοπόλιν ὄνομα, ἡ πόλις τε καὶ μεγί-
στη ἐν Λαζοῖς ἐσιν, ἐπῆγε τὸ στρατόμαζον μάλισα.
ἦσαν δὲ, ὀλίγων χωρίων, ἱππεῖς ἅπαντες, καὶ αὐτοῖς ἐλέφαντες
ὀκτὼ εἶποντο. ἐφ' ὧν δὴ ἐμελλόν ἐνιστάμενοι Πέρσαι, τὰς πο-
λεμίας ὥσπερ ἐκ πύργων καὶ κορυφῶν ἐνθένδε βάλλειν. ὥστε
εἰκότως ἂν τις Περσῶν τῶν ἐς τὰς πόλιν καταπυρρῶν τε καὶ
ἐπιτεχνῶν ἀγαθῶν οἱ γὰρ τῶν ἐξ Ἰβηρίας ἐς τὴν Κολχί-
δα ὁδὸν φέρονται, κρημνώδεσι τε νάπαις, ἐν δὲ χωρίοις
λοχμώδεσι πανταχόθεν ξυμπεσόντων, ὅλως τε ἔτι ἀμφι-
λαφροῖς καλυπτομένων, ὡς ἐάνδρι δὲ ζῶντι δοκεῖν ἀπόρ-
τον τὰ πρότερα εἶναι, ἔτι πρὶν ὁμαλῶς κατεστήσαντο, ὥστε καὶ
ὅσον αὐτῶν τῶν ἱπποκτόνων πόνον ἐδὲν ἐνθένδε εἶναι, ἀλ-
λά ἐπὶ ἐλεφάντων, ὅσους βέλοιντο ἐπαγομένους ταύτην στρα-
τεύειν. ἦλθον δὲ αὐτοῖς καὶ ξύμμαχοι Οὐννοὶ καὶ Σαβείρων
καλκίμων διχίλιοι τε καὶ μυριοί. ἀλλὰ δέσας ὁ Μερμερόης,
μὴ ἐς πλῆθος τοσούτων ὄντες οἱ βάρβαροι ἔτοι, μὴτε τι αὐτῶν
ὑπακούειν ἐπαγγέλλοντι ἐδελήσωσιν, ἀλλὰ καὶ τι ἀνέκε-
σον ἐς τὸ Περσῶν στρατόμαζον δρᾶσαι, τῆς ἀκίχλιδος μὲν ξυ-
στράτευμα σφίσι εἶσε τὰς λοιπὰς χερδῶν ποταμῶν δω-
ρησάμενος, ἐς τὰ πᾶσι ἡδὲ ἀφῆκεν εἶναι ὁ δὲ Ρωμαίων στρα-
τὸς διχίλιοι μὲν καὶ μυριοί ἦσαν, καὶ μὲν ἀνηγερέμενοι ἐς ταῦτα
ἅπαντες, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ Αρχαιοπόλει φυλακτεῖν τριχί-
λιοι ἦσαν, ὧν Ὀδοναχὸς τε καὶ Βάβας ἦρχον, ἀμφὶ ἀγαθοὶ τὰ
πολεμικά. οἱ δὲ δὴ ἄλλοι ἐκτὸς τῆς ἐκβολῆς ποταμῶν Φάσιδος
ἐν στρατοπέδῳ ἀμφοῖν ἐμμενον, ἐκεῖνο δὲ ἀνοστήμενοι, ὥστε ὡς πη
ἐπισκῆψῃ τὸ πολεμίων στρατὸς, αὐτοὶ ἐνθένδε ἔξαισάμε-
νοι, βοηθεῖν δυνάμει τῇ πάσῃ. ἦρχον δὲ αὐτῶν Βενίλος τε καὶ
Οὐλίγαγος. ξυμῶν δὲ αὐτοῖς καὶ Οὐαράζης ὁ Περσαρμένιος,
Procopius.

B I N T E R E A veritus Mermeroes, ne
quid mali longa dies afferret Petræ
Persisque in ea urbe relictis, moverat
cum omnibus copiis, eoque contende-
bat, anni tempestate, quæ hyemi suc-
cesserat, invitatus. At per id tempus
plane cognitis, quæ Petræ contigerant,
institutum iter abruptit, haud ignarus,
trans fluvium Phasin, nullum esse lo-
cum, quem Lazi incoherent, nisi Pe-
tram. In reditu, occupatis faucibus, quæ
ex Iberia in Colchidem ducunt, ubi Pha-
sis vadofus est, hujus vadum transiit,
itemque fluvii, qui Rheon dicitur, &
ipse navibus ibi impar ferendis. Itaque
cum esset a dextra Phasidis, universum
exercitum Archæopolin duxit; quæ urbs
primaria est ac maxima Lazicæ. Equi-
tes erant omnes, paucis exceptis, eos-
que elephanti octo sequebantur: quibus
investi Persæ, tela inde, tamquam e
turribus, in hostem suppositum missuri
erant. Quare merito quis miretur labo-
riosam Persarum industriam; qui viam
ex Iberia ad Colchos, ubique deru-
ptis saltibus & fruticosis salebris impli-
citam, sylvisque adeo densis obtectam
prius, ut viro expedito videretur in-
superabilis, ita complanarint, ut non
modo equestres eorum copiarum inde omnes
facillime veniant, sed elephantos et-
iam, quotquot volunt, ad bellum agant.
Ipsis etiam aderant socii, ex Hunnis Sa-
biris ad duodecim millia. At timens
Mermeroes, ne tot numero Barbari
detrectarent imperium, ac Persarum ex-
ercitum ingenti malo afficerent, re-
tentis quatuor eorum millibus, cæteros
luculento stipendio donatos remisit in
patriam. Constat Romanus exerci-
tus duodecim millibus: sic tamen ut non
unum in locum omnes coacti essent: sed
tria millia Archæopoli præsidium agita-
rent, Odonacho & Baba ducibus, viris
bello egregiis; reliqui cis ostia fluvii Pha-
sidis stativa haberent, eo consilio, ut
si quo hostis iret infestus, ipsi inde
moverent castra, ac totis viribus suppe-
tias ferrent. His Benilus & Uligagus
imperabant, aderatque Varazes Persar-
menius, ex Italia recens, qui secum Tza-
nos DCCC. ducebat. Bessas autem, sta-
Cc ij

Mermeroes
Petræ serius
petit.

Edit. Paris.
pag 601.
Ducit copias
Archæopolim,
cum elephan-
tis.

Romanus exer-
citus.

Sordida Bessæ
cupiditas.

Justinianus in
Præfectos in-
dulgentior.

Scanda & Sa-
rapanis Lazicæ
castella.

Edit. Paris.
pag. 602.

Rhodopolin
evertunt La-
zi.

Romanorum
fuga.

pag. 603.

tim ut Petram cepit, dimissis laboribus bellicis, Pontum & Armenias obiens, in colligendis provinciarum suarum vectigalibus operam posuit: qua sordida cupiditate rem Romanam iterum accidit. Nam si continuo post victoriam, de qua dixi, & Petrae expugnationem, ad Lazorum Iberorumque confinia se contulisset, ac munisset eorum angustias; non amplius, mea quidem sententia, Persarum exercitus in Lazicam penetrasset. Jam vero hic Magister militum, dum in ea parte laborare negligit, propemodum manu sua Lazicam hosti tradidit, iræ Imperatoris admodum securus. Solebat enim Justinianus Augustus Præfectorum peccatis multum indulgere: quo fiebat, ut sæpius contra vitæ institutum & in Remp. palam delinquerent.

Ad Iberiæ fines habebant Lazi castella duo, Scandam & Sarapanin: quæ in montium faucibus asperis ac plane confragosis sita, difficillimos habebant aditus. Ea quondam Lazi custodiebant labore multo, ob soli malignitatem, ex quo nihil vescum nascitur: verum homines eo cibaria comportant humeris. Belli hujus initio Justinianus Augustus; amotis inde præfidiis Lazicis, Romana substituerat: quæ postmodum, urgente victus penuria, his castellis excefferunt: cum nec panico, cui minime assueverant, vitam tolerare diutius possent, ut Colchi; nec jam Lazi cibariis omnibus per longa itinera ferendis sufficerent. Eadem a Persis occupata, Romani facta pace receperant, restitutis vicissim Bolo castello Pharangioque, ut in superioribus libris plenius commemoravi. Lazi igitur castellum utrumque exciderunt, ne inde a Persis oppugnarentur. Persæ vero eorum alterum, quod Scandam vocant, reedificaverunt, occuparuntque præsidio, ac Mermeroes Medorum exercitum ulterius duxit:

Rhodopolis, urbs in planitie sita, primaque obvia irrumpentibus ex Iberia in Colchidem, aditu captique valde facilis erat. Quamobrem Lazi illam solo nuper æquaverant, Persarum adventum veriti. Quo Persæ audito, recta Archæopolim iter intenderunt. Mermeroes vero, ubi accepit castra hostes metatos esse ad fluvii Phasidis ostia, eo progredi constituit: quippe satius videbatur hos prius profligare, itaque demum Archæopolis obsidionem capeffere; ne ipsi a tergo subeuntes, Persarum copiis detrimenti aliquid importarent. Propter Archæopolis mœnia transiens, Romanos urbis incolas salutavit cavillans, & jactanter denuntians, actutum eo se redditurum: velle se prius alloqui Romanos, qui ad fluvium Phasin stativa haberent. Tum illi suo responso ire ipsum jubent quocunque volet: cæterum affirmant numquam ad se reversurum, si in Romanos illos inciderit. De his certiores facti exercitus Romani Duces, cohorruerunt, seque impares rati sustinenda aggressorum impressioni, scaphis, quæ præsto erant, conscensis, fluv. Phasin trajecere omnes, cum quidquid annonæ sibi comparatæ avehere poterant, imposuissent in scaphas, cæteris in flumen projectis, ne hostes illis gauderent. Quo cum omnes copias paulo post duxisset Mermeroes, atque hostium castra vidisset penitus vacua, rem inique tulit, secum dolens ac pendens animi. subinde Romanorum castris flamma deletis ira ardens rediit, & copias Archæopolim duxit.

ὁ Μερμερόης & πολλῶ ὕσερον, ἔρημόν τε παντάπασιν ἰδὼν τὸ τὴν πολεμίων στρατοπέδον, ἡ χαλκί τε, καὶ ὁ ποταμὸς, καὶ τὸ ῥομαίων χαράκωμα, καὶ τῶν θυμῶ ζέων ἀνέσχετό τε αὐτίκα, καὶ τὸ στρατεύμα ἐπὶ τῇ Ἀρχαιοπόλιν ἦγε.

Ἄρτι δὲ Ἰταλίας ἦκων, ὃ δὴ Τζάνοι ὀκτακόσιοι εἶποντο. Βέσας δὲ, ἐπειδὴ τὰ χιτῶνα Πέσαν εἶλε, ποιεῖν μὲν ἐτι ἐδάμνην δὲ ἐλὲν ἐς δὲ ποντικὰς τε καὶ Ἀρμενίας ἀποχωρήσας, ἐπεμελεῖτο, ὡς ἐνὶ μάλισσά, τὴν δὲ ἀρχὴν αὐτῆς πόρῳ ταύτῃ τε τῇ συμικρολογία τὰ Ῥωμαίων αὐτῶν πράγματα ἐσφίλιν. εἰ δὲ εὐδὺς τὰτε νικητικῶς, ἥπερ μοι εἴρηται, καὶ τὴν Πέτραν ἐλὼν, ἐς τὰ Λαζῶν τε καὶ Ἰβήρων ὄρια ἦλθε, καὶ τὰς ἐκεῖνην δυχωρίας ἐφράξατο, καὶ ἂν, μοι δοκεῖ, ἐτι Περσῶν στρατεύμα ἐς Λαζικὴν ἦεν. καὶ ὁ στρατηγὸς ἕτος τὰ πόνε τὰς ὀλιγωρήσας, μονονεχὶ τοῖς πολεμίοις Λαζικὴν αὐτοχειρὶ παρέδωκε, τὴν βασιλείας ὀργῆς ὀλίγα φροντίσας. εἰώθει δὲ Ἰβηρινανὸς βασιλεὺς ἐπιχωρεῖν τὰ πολλὰ τοῖς ἄρχουσιν ἀμαρτάνεσσι, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς τε τὴν δίαιταν καὶ τὴν πολιτείαν ἐκ τῆς ἐπιπλείστον παρανομουῦντες ἠλίσκοντο.

Ἦν δὲ Λαζῶν φρεῖα δύο πρὸς αὐτοῖς μάλισσά τοῖς Ἰβηρίας ὠρίοις, Σκάνδα τε καὶ Σαραπανίς. ἅπερ ἐν δυχωρίαις κείμενα χαλεπαῖς τισι καὶ ὅλως δυσκόλοις, δυσπρόσοδα ὑπερφυῶς ὄντα ἐτύγχανε. ταῦτα Λαζοὶ μὲν τὸ παλαιὸν πόνε πολλῶ ἐφρέρεον, ἐπειδὴ ταῦτα τὴν ἐδαδὶ μὲν τοπαράπαν ἐδὲν φύεται, ἀλλὰ φέροντες ἄνθρωποι ἐπὶ τῇ ὥμων τὰ ἐπιτήδεια ἐσκομίζονται. βασιλεὺς δὲ Ἰβηρινανὸς καταρχὰς τῆς δὲ πολέμης Λαζῆς ἀναστήσας ἐνθενδε Ῥωμαίων φρεῖαν στρατιῶν κατεστήσατο. οἱ δὲ πολλῶ ὕσερον, πιεζόμενοι τὴν ἀναγκαίαν τῇ ἀπορία, τὰ φρεῖα ταῦτα ἐξέλιπον ἐπεὶ αὐτοὶ μὲν ἐλύμοις ἀποζῶν ὥσπερ οἱ Κόλχοι, ἐς πλείονα χρόνον, καὶ εὐδὲς σφίσι, ὡς ἦκισα εἶχον. Λαζοὶ δὲ αὐτοῖς, μακρὰν ὁδὸν πορεύμενοι, φέροντες τε τὰ ἐπιτήδεια πάντα ἐκείνῃ ἀντείχον. Πέρσαι δὲ αὐτὰ καταλαβόντες ἔχον. ἐν τε τῇ σπονδαῖς αὐτὰ Ῥωμαῖοι ἀπέλαβον τὰς ἀντιδόσεις, βόλῃ τε τῆ φρεῖας καὶ τῇ Φαραγγίᾳ πεποιημένοι ὥσπερ μοι ταῦτα ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις πάντα ἐρρήθη. Λαζοὶ μὲν οὖν ταῦτα τὰ φρεῖα ἐς ἐδαφος κατέβηλον, ὡς μὴ αὐτὰ Πέρσαι ἐπιτεχίσματα καὶ σφῶν ἔχοιεν. Πέρσαι δὲ αὐτοῖν θάτερον, ὅπερ Σκάνδα καλεῖσιν, αὐτῶν οἱ κοδομνισάμενοι ἔχον. ὅτε Μερμερόης ἐπὶ τὴν προσθεν ἦγε τὴν Μήδων στρατὸν.

Ἦν δὲ πόλις ἐν τῇ πεδίῳ, Ροδόπολις ὄνομα, ἥπερ ὑπαντιάζει πρῶτη, τοῖς ἐς τὴν Κολχίδα ἐξ Ἰβηρίας ἐσβάλλουσιν, δὲ ἐφοδὸς τε καὶ ἐπιμαχωτάτη ἐς τὰ μάλισσά. διὸ δὲ αὐτῶν πολλῶ πρότερον, δέσαντες Λαζοὶ τὴν Περσῶν ἐφοδὸν, ἐς ἐδαφος κατέβηλον. ὅπερ ἐπεὶ οἱ Πέρσαι ἐμάθον, δὲ τὸν Ἀρχαιοπόλεως ἦσαν. γνὲς δὲ ὁ Μερμερόης τὰς πολεμίας ἀμφὶ τὰς ἐκβολὰς ἐν στρατοπέδῳ ἐδαδὶ ποταμῷ Φασίδος, ἐπ' αὐτῆς ἦλθον. ἄμεινον γὰρ οἱ ἐδοξεν εἶναι, τῆς πρότερον ἐξελόντι ἐπιπὼ δὲ ἐς τῆς Ἀρχαιοπόλεως τὴν πολιορκίαν καθεῖσθαι. ὡς μὴ ὅτι αὐτοὶ ἴοντες, κακῶς ἦσαν τὸ Περσῶν στρατεύμα. ὡς ἀγχοπῶ δὲ τῇ Ἀρχαιοπόλεως περιβάλλε γενόμενος, ἡπάσατο ἐρεχλῶν τε τὰς ταύτῃ Ῥωμαῖας, καὶ τοὺς νεανίσκους, ὡς αὐτὴ καὶ δὴ μάλα ἐπανήξει σφίσι. βελομένῳ γὰρ οἱ αὐτῶν ἐφασκεν εἶναι, Ῥωμαῖας τὰς ἄλλας προσεπειν πρότερον, οἱ δὲ ἐν στρατοπέδῳ ἐδόνται ἀμφὶ ποταμὸν Φάσιν.

οἱ δὲ ἀποκεννάμενοι, εἶναι μὲν αὐτὸν ἐκείλῳ ὅπῃ βέλοιντο ἰχυρίσαντο μὲν τοῖς, ὡς, καὶ τοῖς ἐκεῖνη Ῥωμαίοις ἐντύχη, καὶ μὴ ποτε αὐτοῖς ἐπανήξει. ταῦτα ἐπεὶ οἱ τῇ Ῥωμαίων στρατῷ ἄρχοντες ἐμάθον, καταπρῶτόν τ' ἐποίησαν, καὶ ἡσυχας οἱόμενοι εἶναι, ἢ φέρειν τὴν ἐπιόντων τὴν δύναμιν, ἐς τὰς σφίσι παρεσκευασμένας ἀκάτας ἐμβάντες, ποταμὸν Φάσιν διεπορεύσαντο ἅπαντες. τὴν σφίσι παρόντων ἐπιπείδων, ὅσα μὲν ὁρμίζουσιν οἱ οἱ τῇ ἡσαν, ἐν τῇ ἀκάτοις ἐνδέμενοι τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὸν ποταμὸν ἐμβεβλημένοι, ὅπως μὴ αὐτοῖς οἱ πόλεμοι ἔσφιν δύνωνται. γενόμενος οὖν ἐν ταῦτα παντὶ τῇ στρατῷ

ὁ Μερμερόης & πολλῶ ὕσερον, ἔρημόν τε παντάπασιν ἰδὼν τὸ τὴν πολεμίων στρατοπέδον, ἡ χαλκί τε, καὶ ὁ ποταμὸς, καὶ τὸ ῥομαίων χαράκωμα, καὶ τῶν θυμῶ ζέων ἀνέσχετό τε αὐτίκα, καὶ τὸ στρατεύμα ἐπὶ τῇ Ἀρχαιοπόλιν ἦγε.

CAPUT XIV.

Archæopolis situs. Eam Mermeroes obsidet. Romani oratione Ducum incensi erumpunt, ac Persarum cædem efficiunt. Turbatus elephas furit. Hinc Auctor ad Edessam digreditur, ubi compertum est turbari elephantes grunnitu suis. Ibidem visum prodigium. Persæ obsidionem solvunt. Mermeroes in Muebiresin concedit, & Cutanesium castellum reficit.

ΚΕΙΤΑΙ ἡ Αρχαιοπόλις ἐπὶ λόφῳ τινὸς σκληρῇ ἐσά-
γαν, καὶ ποταμὸς αὐτῇ παραρρεῖ, ὃς ὁρῶν κατιῶν,
ἄπερ τῆς πόλεως καθύπερθε ἐστὶ. πύλαι δὲ αὐτῇ αἰ μὲν
κάτω εἰσὶ, φέρουσι παρὰ τῷ λόφῳ τῷ ὑπώρειαν. ἐκ αὐ-
τῶν οὐκ οὐδὲν μὲν τοι, ἀλλ' ὅσον ἀνοδὸν ἐκ τῆς πεδίου τινὰ εἰς αὐ-
τὰς ἐχόμενα εἶναι. αἱ δὲ ἄνω εἰς τὸ κρημνῶδες ἐξέρχονται
αὐτὰς, δυσπρόσοδοι ἐσάντων. χώροι δὲ λοχμῶδες πρὸ τῶν
πυλῶν εἰσιν, ἐπιπλεῖσον δὴκοντες. ἐπεὶ τε ὕδα-
τος ἄλλ' αὖ τοῖς τῇδε ὠκνημένοις ἐδαμῇ μέτεσι, τείχη δὲ ὄν-
θ' ἐνδεοὶ τῷ πόλιν δειμάμενοι ἄχρι εἰς τὸν ποταμὸν ἐτεκτή-
ναντο. ὅπως ἂν σφίσιν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ τὸ τῷ ποταμῷ ὕδωρ
ἀρύεσθαι δυνατόν εἴη. Μερμερόης οὖν παντὶ δένει τειχομα-
χεῖν ἐνταῦθα ἀπουδάζων τε καὶ διατεινόμενος, ἐποίει τὰδε.
πρῶτα μὲν τοῖς Σαβείοις ἐπήγγειλε κειρὸς παμπληθεῖς
ἐργάζεσθαι, οἷος ἂν φέρειν ἄνθρωποι ἐπὶ τῷ ὧμων δωματοῖ
εἶεν. ἐπεὶ μηχανὰς μὲν τὰς ξυμειδισμένας τρόπῳ ἐδένει εἰς
Αρχαιοπόλεως δὲ περίβολον ἐπάγειν εἶχε, κατὰ τὸ ὅπως
πρὸ ποταμοῦ κείμενον ἠκνηοὶ δὲ ὅσα τοῖς Ῥωμαίοις ἐν σπόνδοις
Σαβείοις ἀμφὶ τὸ Πέτρας τείχος ἐργαζομένη ἐ πολλῶν ἐμ-
προδέν. καὶ τοῖς ἐπινοημένοις ἐπόμενος, τῷ ἐκ τῆς πείρας
ὠφέλειαν μετῆι, οἱ δὲ τὰ ἐπαγγελλόμενα ἐποίουν. κειρὸς
τε αὐτὰ καὶ συχνὰς ἐτεκτήναντο, ἥπερ μοι ἑναγχοῦς Ῥωμαίοις
εἰργάζεσθαι Σαβείοις ἐρήθη. ἐπειτα δὲ τὰς μὲν Δολομίτας
καλεμένους κατὰ τὴν πόλεως τὰ κρημνῶδη ἐξέλει ἐνοχλεῖν ἐ-
πισείλας τὰς ταύτης πολεμίου δυνάμει τῇ πάσῃ. οἱ δὲ Δολο-
μίται οὗτοι βάρβαροι μὲν εἰσιν, ὠκνημένοι δὲ Πέρσαις μέσοις
ἐμὴν κατήκοι γεγονάσι βασιλέως τῶν Περσῶν πρόποτε. ἐ-
δρυμένοι δὲ ἐν ὄρεσιν ὀποτόμοις τε καὶ ὁλῶς ἀβάτοις, αὐτοὶ
μοι ὄντες ἐκ παλαιῶν διαγεγόνασιν ἐς τὸδε τὸ χρόνον. μὴ δ' αὖ-
νοῦντες δὲ αἰεὶ, ξυστρατεύουσι Πέρσαις ἐπὶ πολέμους τὰς
σφετέρους ἐξοί. ἐπεὶ οὖν μὲν εἰσιν ἅπαντες, ξίφος τε καὶ ἀσπίς
καὶ φέρον ἑκάστος, καὶ ἀκόντια ἐν τῇ χειρὶ τρία. θεῖν δὲ λίαν
ἐν τε τοῖς κρημνοῖς καὶ τῇ ὁρῶν τῇ ὑπερβολῇ ἐξέπισταται,
ὥσπερ ἐν πεδίῳ ὑπὲρ. καὶ ὅτε τὸ Μερμερόης αὐτὰς τῇδε
τειχομαχεῖν ἐταξεν αὐτοὺς δὲ παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἐπὶ πύ-
λας τὰς κάτω, τὰς τε κειρὸς καὶ τὰς ἐλέφαντας ἐπαγομένους ἦεν.
οἱ μὲν οὖν Πέρσαις ξυὺ τοῖς Σαβείοις εἰς τὸ τείχος συχνὰ
βάλλοντες, τοῖς τε τοξόμοις καλύφαντες τὰ ταύτης ἀέρα,
καὶ μακρὰν περὶ ἐγένοντο ἀναγκάσαι τὰς ἐνταῦθα Ῥωμαίους ἐκ-
λιπεῖν τὰς ἐπάλξεις. οἱ δὲ Δολομίται τὰ δώρα ἐκ τῆς κρη-
μνῶν ἐκτὸς τῆς περιβολῆς ἐσακοντίζοντες, πολλὰ ἔτι μάλλον
τὰς κατ' αὐτὰς πολέμους ἐλύπου. πανταχόθεν τε Ῥωμαίοις
τὰ πράγματα πονηρά τε καὶ κινδυνῶν ἐμπλῆα ἐγεγόναι, ἐ-
σχάτως ἐσχάτων κακὰ πάσχεσι.

Τότε δὲ Ὀδονάχος τε καὶ Βάβας, εἴτε ἀρετῶν ἐνδείκνυμε-
νοι, εἴτε τῷ στρατιῷ ὀποπειρῶνται βεβλόμενοι, ἢ καὶ τι αὐ-
τὰς θεῖον ἐκίνησεν, εἰσάσαν μὲν τῷ στρατιῷ ὀλίγους τινὰς, οἷς
δὴ ἐπέσειλλον ὀπὸ τῆς ἐπάλξεως τὰς τειχομαχοῦντας ἀμύνε-
σθαι. τὰς πλείους δὲ ξυγκαλέσαντες, βραχεῖαν τινα πα-
ρακλήσιν ἐποίησαντο, καὶ ἔλεξαν τοιαῦτα. ἡ μὲν πα-
ρόντα κίνδυνον, ἄνδρες ξυστρατεύεσθαι, καὶ τὴν περιλαβῶσαν ὑμᾶς ἀνάγκην ὁρᾶτε. δεῖ δὲ ἡμᾶς τούτοις δὴ τοῖς κα-
κοῖς ὡς ἥκιστα εἶκειν. τοὺς δὲ ἀπόγνωσιν σωτηρίας ἐλπίοντες, τοῦτο ἂν διασώσασθαι δύναται μόνον, τὸ μὴ τὴν
σωτηρίαν ἐφίεσθαι ἐπεὶ τῷ φιλοφύχῳ τὸ διαφθεῖρεσθαι ἐκ τοῦ ἐπιπλεῖσον ἔπεσθαι πέφυκε καὶ τὸδε δὲ ὑμᾶς ἐννοεῖν
ἐν τοῖς παρῶσι δεινοῖς δεισέει, ὡς ἐκ τῆς ἐπάλξεως τῆς ἀμυνόμενοις τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐν βεβαίῳ τῇ σωτηρίας

ΑΣΙΤΑ est Archæopolis in colle asperri-
mo, eamque fluvius alluit, qui ex
montibus urbi imminentibus labitur. Ejus
portæ inferiores ad collis radices ducunt,
haud inaccessæ: via solum, qua ex campo
ad eas itur, non plana est. Superiores portæ
exitus habent præcipientes, atque aditus diffi-
cillimos: quippe latissima fruteta objacent.
Et quoniam incolis nihil aquæ, nisi fluvia-
lis, suppetit; urbis conditores geminum mu-
rum ad flumen usque extruxerunt, ut ex eo
lympha sine periculo hauriatur. Hanc par-
tem totis oppugnare viribus decrevit Mer-
meroes, & consilium urgens, hæc egit.
Primo quidem Sabiris curam demandavit,
arietes fabricandi quamplurimos, quibus por-
tandis hominum humeri sufficerent; eo quod
ad murum imo in monte positum consuetas
machinas nullo modo quiret appellere, &
auditis quæ Sabiri Romanorum focii paulo
ante fecissent ad Petræ mœnia; recentibus
inventis studens, eorum usu juvari vellet.
Illi dicto audientes, prorinus multos arietes
iis similes moliti sunt, quos, ut diximus,
Sabiri Romanis excitaverant. Dein vero
Dolomitæ ad urbis latus præcipientis impen-
dens mittit, jubetque hostes totis ibi viri-
bus fatigare. Barbari sunt hi Dolomitæ,
& quamvis in Perside habitent; numquam
tamen Regi Persarum fuere subditi. Cum
enim montes abruptos penitusque invios col-
lant, ab omni vetustate ad hunc diem suis
vixere legibus, nec nisi mercede conducti,
Persis in hostes ipsorum militant. Omnes
pedibus merent: gladium quisque & scutum
gestat, ternaque in manibus jacula, nec
minus expedite currunt in confragosis & ver-
ticipibus montium, quam in camporum
æquore. Quamobrem Mermeroes oppu-
gnandam his partem illam assignavit; ipse
cum reliquis copiis arietes & elephantos ad
portas inferiores promovit. Ergo Persæ &
Sabiri, cum tela in muros tam crebra
mitterent, ut sagittarum nube cœlum il-
lic obducerent; Romanos ejus partis pro-
pugnatores tantum non coegerunt pinnas de-
ferere: Dolomitæ vero ex aspretis, quæ
sunt extra mœnia, jacula torquentes, op-
positos sibi hostes multo acrius infestabant.
Pessimo ubique loco atque in præcipienti
erant res Romanorum extrema jam patien-
tium.

ΔTunc Odonachus & Babas, sive ostenden-
dæ virtutis propriæ, sive militis probandi
gratia, seu divino quodam instinctu, paucis
ad pinnas relictis militibus, jussisque oppu-
gnatores inde propellere; maximam par-
tem convocarunt, brevique hortatione hac
usi sunt. Videtis, Commilitones, quo jam
discriminis ac necessitatis reducti simus: quibus
malis cedere vos minime decet. Saluti despe-
rantibus una salus est nullam salutem opta-
re: siquidem vitæ amorem exitium plerumque

Archæopolis
situs.Eam obsidet
oppugnatque
Mermeroes.Dolomitæ
quæ natio.Edit. Paris.
pag. 604.Ducum Roma-
norum oratio.

sequitur. Id quoque his in angustiis cogitandum vobis est; quamdiu hinc e pinnis hosti repugnabimus, quamvis animosissime certemus, in dubio tamdiu salutem fore. Etenim pugna minus inita, nemini copiam exerendae virtutis facit, utpote saepius in arbitrio Fortune sita. Cum autem collato pede confligitur, praevalet erectus animus, & generositatem victoria comitatur. Praeterea, qui rem feliciter gerunt dimicantes e manibus, levem illi fructum ex prospero successu referunt. Nam hoste tum repulso, postmodum recrudescit conflictus, ac paulatim sublapsi, cum suis munitionibus certo pereunt: qui si hostem vicissent cominus, certa in posterum incolumitate fruerentur. Quibus recte exbensis, toto animo in hostes erumpamus, divina freti ope, & hoc ipso deplorato rerum nostrarum statu confisi. Enimvero qui spem salutis nullam in se repositam habent, eos maxime Deus servare solet.

Proditio.

Edit. Paris.
pag. 605.Romanorum
eruptio.

Turbatur elephas.

Ita suos hortati Odonachus & Babas, reclusis portis, copias citato cursu educunt, paucis intus relictis, istam ob causam. Pridie, nobilis quidam Lazon, cui erat Archæopoli domicilium, de prodenda patria egerat cum Mermereo. Hic autem ipsi mandaverat, unam hanc iniret a Persis gratiam, ut cum muros oppugnari ceptos videret, clam ignem inferret horreis, in quibus frumentum cæteraque annona asservabatur. Quod quidem praescripsit, horum alterum putans effectum iri; aut ut Romani circa incendium solliciti occupatique, spatium Persis darent superandi muri; aut Persarum impressioni prohibendae intenti, curam horreorum deponerent, itaque frumento ac cæteris com meatibus igne corruptis, obsessam Archæopolin brevi tempore & nullo negotio in suam Persæ ditionem redigerent. Eo spectabant mandata, quæ Lazo Mermereo dedit, & recepit ille se confecturum. Simul igitur oppugnationem fervere vidit, ignem furtim subdidit horreis. A Romanis deprehensa repente flamma jam subvolante, illum nonnulli cucurrere subsidio, & ignem late grassantem difficillime restinxerunt: cæteri omnes effuderunt se in hostes, ut dictum est, factoque subito impetu, ac terrore vi improvisa incusso, multos occidunt nec resistentes, neque arma audentes tollere. Etenim Persæ, cum non sperarent fore ut hostes, quorum numerus admodum exiguus esset, erumperent, dispersi incompositique se ad murum invadendum parabant. Atque hi quidem arietarias machinas gestantes humeris, inermes & proinde ad pugnam imparati erant. Alii vero intentos arcus in manibus habentes, instantem pede collato hostem propellere nequibant. Itaque Romani nunc hos nunc illos cedere & letho sternere. Tum fore elephantum unus, accepto, ut nonnulli referunt, vulnere, vel sponte efferatus, circumegit se se, & cum maxima perturbatione retrectans, excussis fessioribus, cæterorum ordines rupit. Ex eo Barbari referre pedem: Romani impunius obvios quosque conficere. Hic merito miretur quispiam Romanos, qui cum artem callerent repellendi impetus ab hoste dati cum elephantis, quod illa praescribebat prorsus omiserint, turbati utique praesenti motu; idque ultro ipsi acciderit: quod quid sit, mox exponam.

Quo tempore Chosroes Medorumque exercitus Edessæ muros aggressi sunt, admotus illis elephas quidam, complures vehens Persas pugnatores egregios,

A hūmā κείσεται, ὡς καὶ ἡ ἀγωνία ὡς προθυμότητα διενέγκω-
μεν. μάχη δὲ ἐκ διεσπασμένων ζυγισμένη, ἀνδραγαθίζεσθαι
ἐδένει ζυγῶν. ἀλλ' ἐς τὸ τῆς τύχης ὡς τὰ πολλὰ περιεῖσαι
κράτος. ὡς μέντοι ἡ ζυμβολὴ ζυσαδὸν γένηται· τὰ τε δὲ πο-
θυμίας ἐκ τῆς ἐπιπλείου κρατήσῃ, καὶ μὴ δὲ ἀνδρείας ἢ νί-
κη χωρήσῃ. ἀνδρὶ δὲ τῶν, δὴ μερήσαντες μὴ ἐν τῇ ζυμβο-
λῇ οἱ ὑπὸ τῆς περιβολῆς μαχόμενον, ἐδένει ἀντιτῆς δὴ μερείας
ἀπόναντο μέγα. ἐπεὶ ἐν μὴ τῇ παραυτίκα τῆς πολέμι-
σφίσιν ἐπεσθῆναι ζυμβαίνει· ἐς δὲ ἡ ὑπεραίαν ὁ κίνδυνος αὐ-
τοῖς ἐν ἀκμῇ γενέσθαι, καὶ καταμικρὸν σφαλέντες, αὐτοῖς (ὡς
τὸ εἶκος) ζυμδιαφθεῖρον τοῖς ὀχυρώμασιν. ἐκ χειρὸς δὲ τῆς
ἐναντίας νενικηκότες, ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ἢ σωτηρίᾳ τὸ λοιπὸν
ἔχουσιν. ὡς ἐνθυμηθέντες, ἰωμεν ἐπὶ τῆς πολέμι-
ας ποθυ-
μίας τῇ πάσῃ, ἢ ἀνθεν ἐπικερδίαν ἐπαγαγόμενοι, δὲ ἐλπι-
δὲς τε τῇ ποροσπέρῃ ταυτὶ ὁπορώσῃ γενησόμενοι. τῆς δὲ
ἐλπίδα σωτηρίας τινὸς ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἐδαμῆν ἔχοντας, τὸ
δεῖον αἰεὶ ἐξασώζεσθαι μάλιστα εἶωδε.

Τοσαῦτα Οδοναχὸς τε καὶ Βάβας παρακελεύσασθαι, τὰς
τε πύλας ἀνέωγον, καὶ τὸ στρατόμα δρόμῳ ἐξήγον, ὀλί-
γων ἀπολειμμένων ἐν ταῦτά τινων, ἐξ αἰτίας τοιαύτης.
τῶν τῆς Λαζῶν τῇ προτεραίᾳ, λόγιμος μὲν ἂν ἐν τῇ τῶν
δυνεῖ, ἐν Ἀρχαιοπόλει δὲ ὡκημένος, ἐπρασσε πρὸς Μερ-
μερόν ἐπὶ τῇ παρ' αὐτῶν προδοσίας πέρι. ὁ δὲ οἱ ἄλλοι
ἐδένει ἐπὶ γὰρ χαρίζεσθαι Πέρσαις, πλὴν γε δὴ ὅπως,
ὡς καὶ ἐς τειχομαχίαν καθίστανται, τὰ οἰκία ἐμπρήσῃ λα-
θρα, οἷς δὴ ὁ τε σῖτος, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐπιτηδείων ἀπέχετο.
ἐπέσελλε δὲ ταῦτα, δυοῖν γοησέσθαι τὸ ἕτερον λογισάμε-
νος. ἢ δὲ Ρωμαῖς, περὶ τὸ πῦρ τῆς σφαδάζοντος τε καὶ
διατειβλὼν ποιησέμεν, ἐνδύσειν σφίσιν κατ' ἐξήσιν ἐ-
πιβατεύειν τῇ περιβολῇ ἢ τειχομαχοῦντας ἀποκρέεσθαι
βυλομένους Πέρσαις, ταῦτα δὲ τὰ οἰκία ἐν ὀλίγῳ ποιή-
σθαι· καί οἱ μὲν δὲ τῇ τῶν τρόπῳ τῶν τῆς σῖτος καὶ τῶν ἄλλων
ἐπιτηδείων, πόνῳ σφᾶς ἐδένει πολιορκίᾳ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ
Ἀρχαιοπόλιν ἐξαιρήσεσθαι. τοιαύτη μὲν γνώμη ὁ Μερμερό-
νης τῇ τῶν Λαζῶν ταῦτα ἐπέσελλεν. ὁ δὲ οἱ τῶν ἐπὶ ταῖς
ὡμολόγει ἐπιτελῆ δράσειν. ὡς καὶ γοῦν τῶν τειχομαχίαν
ἀκμάζουσιν εἶδε, πῦρ ὡς λαθραϊότατα τοῖς δοματίοις τῶν
τοῖς ἐν τῇ αἰρομένῳ δὲ τῶν φλόγα ἐξαπινάτως Ρωμαῖοι ἰ-
δόντες, ὀλίγοι μὲν τινες ἐβοήθουν ἐν ταῦτα, καὶ πό-
νῳ πολλῷ τὸ πῦρ ἐσβεσαν ἀμνηγῆναι λυμνηάμενον. οἱ
δὲ λοιποὶ ἅπαντες, ὡς περ ἐρρήθη, ἐπὶ τῆς πολέμι-
ας ἐχώρησαν. ἐμπεσόντες δὲ αὐτοῖς ἐκ τῆς αἰφνιδίας, καὶ τῇ
ἀπροσδοκίᾳ ἐκπλήξαντες, πολλὰς ἐκτενον, ἐδὲ ἀμυνο-
μένους, ἐδὲ χεῖρας αὐτοῖς ἀνταίρειν τολμῶντας. Πέρσαις δὲ
ὀλίγους κομιδῇ τοὺς πολέμιους ὄντας ἐπέξεναι σφίσι ἐν ἐλ-
πίδι ἐδεμῖα ἔχοντες, ἀλλήλων διεσπασμένοι ὡς ἐς τειχομα-
χίαν ἐπέταχτο ζῶν τῇ ἀκοσμίᾳ. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῇ ὡμῶν
τῆς κείρας φέροντες, ἀνσπλοὶ τε καὶ τὰ ἐς μάχην ἀπαρά-
σχολοι (ὡς τὸ εἶκος) ἦσαν· οἱ δὲ ἄλλοι τὰ τοῖς ἐν τεταμέ-
νῳ ἐν χερσὶν ἔχοντες, ζυσαδὸν ἐγκειμένους τῆς πολέμι-
ας ἀ-
μυνέσθαι μηχανῇ ἐδεμῖα ἔχον. ἔτι δὲ κόποντες Ρω-
μαῖοι ἐπιστροφάδην αὐτοῖς διερχώμενοι. ζυμῆν δὲ τότε καὶ τῇ
λεφάντων ἕνα πληγέντα, ὡς ἐνίοι φασιν, ἢ ἀπ' αὐτομάτης
ἐξωταραχθέντα, περιεσφειδῆναι τε, καὶ ἐδένει κόσμῳ ἀνα-
χατίζεσθαι, καὶ τῆς μὲν ἐπιβάτας ῥίπτειν, τῇ δὲ δὴ ἄλλων τῶν
ταῖς ἐκπλήσειν. καὶ ἀπ' αὐτῶν οἱ μὲν βάρβαροι ἀνεπόδιζον, Ρω-
μαῖοι δὲ ἀδέεσερον τῆς ἐν ποσὶν αἰεὶ διερχώμενοι. θαυμάσει
δ' ἂν τις ἐν ταῦτα δικαίως, εἰ Ρωμαῖοι μὲν, ἐξ ἐπιστάμενοι
καθ' ὅ, τι χρὴ ἀποκρέεσθαι τῇ πολέμιῳ τῶν δὲ τῶν ἐλε-
φάντων ἐπὶ θεσιν, τῇ δὲ δόντων ἐδένει δράσαν, τοῖς παρ' αὐτοῖς
λογότι ζωταραχθέντες ἀπὸ ταυτομάτης δὲ τὸ τοιαῦτον σφίσι
ζυμῆν χθὲν γενέσθαι. ὅτι δὲ τῆς ἐστίν, αὐτίκα ἐγὼ δηλώσω.

Ἡρὶ καὶ Χοσρόης τε καὶ ὁ Μήδων στρατὸς ἐς τειχομαχίαν

ἀμφὶ τὸν Εδέσης περὶ βολὸν, ἥ τις ἐλεφάντων (ἐπιβεβη-
κότος οἱ οὐκ ἴσμεν πόλιν ἢ ἐν Πέρσῃ μαχίματων) ἀγχοῦ
τῷ περιβόλῃ γενόμενος, ἐπὶ δόξῃ ἴδω, ὅτι δὴ δὴ ὀλίγη βια-
σάμενος τὰς ἀπὸ τῆς ἐκείνῃ πύργῃ ἀμυνομένης, ἅτε καὶ κορυ-
φῶν συχρὰ βαλλομένης, ἥ πόλιν αἰρήσει. ἐδόκει γὰρ τις μη-
χανὴ τὸ τοιοῦτον Ελέπολις εἶναι. ἀλλὰ Ῥωμαῖοι χοῖρον αὐ-
τίκα ἐκ τῆς πύργῃ ἐπικρεμάσαντες, ἥ κινδύων τῶν διέφυ-
γον. κραυγὴν γὰρ τινὰ, ὧν (ὡς τὸ εἶκος) ἡρτημένος, ἐν-
θένδε οὐ χοῖρος ἦφίει. ὅνπερ οὐδέ τις ἀχθόμενος, ἀνεχάτι-
ζέ τε, καὶ καταβραχὺ ἀναποδίζων, ὀπίσω ἐχώρει. ἐκείνο
μὲν οὖν ταύτῃ ἐχώρησε. νῦν δὲ τὸ παρεμμένον τῇ Ῥωμαίων
ὀλιγωρία ἢ τύχῃ ἐπλήρη. ἀλλ' ἐπειδὴ Εδέσης ἐμνήσθην, ἡ
σιωπήσομαι τὸ ἐκείνῃ τέρας πρὸς τῷδε τῷ πολέμῳ ξυμνεχθῆναι.
ἡμεῖς καὶ ὁ Χοσρόης λύειν ἐμελλε τὰς ἀπεράντας καλεσμένας
αὐτοὺς, γυνὴ τις ἐν πόλει βρέφος ἐκείναι, τὰ μὲν ἄλλα ἐπι-
εικῶς ἀνδρὸς μορφοῦν, δύο δὲ τοὶ κεφαλὰς ἔχων. ὃ δὴ φα-
νερὸν τοῖς ὑποβεβηκόσι γέγονεν. Εδέσα τε δὲ, καὶ ἡ ἐῶα χε-
ρὸν τι πᾶσα, ἡ πόλις, ἡ πολλὴ Ῥωμαίων ἀρχή, βασιλευ-
σι περιμάχῃτος δυοῖν γέγονε. ταῦτα μὲν οὖν τῷδε ξυμ-
πεσον. ἐγὼ δὲ ὅσον περ ἐξέβην ἐπ' ἀνέμῳ.

Τῆς δὲ παραχῆς ἔτι περὶ τῆς τῆς Μήδων στρατῶν, ὅ-
σοι δὴ αὐτῷ ὀπίθεν ἐτετάχατο, τὴν μὲν παραχῆν ἥ ἐμπροσ-
θεν ὄντων θεώμενοι, τὸ δὲ ξυμβεβηκὸς ἑδάμῃ πεπυσμένοι,
καπορρώθησαν, ἔς τε ὑπαγωγὴν ξυμ πολλῇ ἀκοσμίᾳ ἐ-
ξάποντο. ταῦτα δὲ τῷδε οἱ Δολομίται παθόντες (ἐξ ὑ-
περβόλων δὲ τὰ ποιούμενα πάντα ἐῶρων) αἰσχρὰν τινὰ φυ-
γὴν ἐφύγον. ἡ τε ἑσπέρη λαμψρὰ ἐγένοντο. ἑτετραχίλιοι
μὲν τῶν βαρβάρων αὐτῷ ἐπεσον. ἐν τοῖς καὶ τῶν ἀρχόντων
ἑῖς τετύχηκεν εἶναι. πένταρα δὲ τῶν Περσικῶν σημείων Ῥω-
μαῖοι εἶλον, ὥστε ἐξ ἐξ Βυζαντίου βασιλεῖ ἐπεμψαν. ἵπ-
πας δὲ φασὶν αὐτῷ, ἐκ ἡσας ἢ ἐξ δισμυρίους ὑπολωλέναι,
ἐβληθέντας, ἑδὲ πληγέντας πρὸς τῷ πολέμῳ, ἀλλὰ
μακρὰν μὲν ὁδὸν πορεύθέντας, κόπῃ δὲ ὀμιληκότες ἐν
ταύτῃ πολλῶν. ἑσπέρων δὲ, ἐπεὶ ἐν Λαζικῇ ἐγένοντο, ὡς
ἦν ἡμεῖς ἐς κόρον ἐλθόντας, ἔτω τε λιμὲν καὶ ἀδινεία
πιεζόμενος πολλῇ διεφάρθαι.

Ταύτης δὲ τῆς πείρας ὁ Μερμερόης ὑποτυχὼν, πάν-
τ' ἐπὶ στρατῶν ἐς Μουχίρησιν ἀπεχώρησεν. ἐπεὶ καὶ
Ἀρχαιοπόλεως ὑποτυχόντες, Λαζικῆς τῆς ἄλλης ἥ
ἐπικράτησιν ἐκ τοῦ ἐπιπλεῖον οἱ Πέρσαι εἶχον. Ἀρ-
χαιοπόλεως δὲ ἡ Μουχίρησις μίαν ἡμέραν ὅδῳ ἀπέ-
χει, πολλὰς καὶ πολυανδρώπας κώμας ἔχουσα. καὶ γὰρ
τῆς Κολχίδος αὕτη μάλιστα ἡ ἀρίστη ἐστίν. ἐπεὶ καὶ οἱ
νὸς ἐνταῦθα καὶ οἱ ἄλλοι καρποὶ ἀγαθοὶ φύονται,
καὶ τοὶ τάγε ἄλλα τῆς Λαζικῆς οὐ ταύτῃ ἔχει.
ταύτῃ παραρρεῖ τὴν χώραν ποταμὸς, Ρέων ὄνομα,
ἡ δὲ τὸ φρεῖον ὠκοδόμησαν ἐκ παλαιῶν Κόλχοι. ἔπερ
ὑπερον αὐτοὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἑδάφος καθεῖλον, ἐπεὶ ἐν πεδίῳ
κεῖμενον ἐσάγαν ὑπὲρ, δέφοδον σφίσι νῦν ἐδοξεν εἶναι. Κο-
ταίον δὲ τότε τὸ φρεῖον ὠνομάζετο τῇ Εὐκλείων φωνῇ. νῦν
μὲν τοὶ Κετατίσιον αὐτὸ καλεῖσι Λαζοὶ τῇ τῷ φωνῇ ἀγνοίᾳ
τῷ τῷ ὀνόματος διαφθεύοντες ἀρμονίαν. ταῦτα μὲν Ἀρρί-
ανος ἔτι εἰσήκουσεν. ἑτέροι δὲ φασὶ πόλιν τε γεγονέναι ἐν τοῖς
ἀνω χρόνοις τὸ χωρίον, καὶ Κεταίαν καλεῖσθαι. ἐνθένδε δὲ
Αἰήτῃ ὀρμαῖναι καὶ ἀπ' αὐτῆς τὰς ποιητὰς αὐτὸν τε Κεταίαν
καὶ γὰρ τῷ Κολχίδῃ, Κεταίαν καλεῖν. τὸ Μερμερόης
ταυτῷ ὠκοδομήσαντα ἐν σπιδῇ ἔχων, ὅπῃ ἡδεμίαν πα-
ρασκευὴν ἔργῳ ἔχειν, ἅμα δὲ καὶ οὐ χειμῶν ἡδὲ ἐνέκειτο,
ξύλινα δὲ φρεῖα ὅσα κατεπεπτώκει ὡς τάχιστα ποιησάμε-
νος, αὐτῷ ἐμψεν. ἥ δὲ Κετατίσις ἀγχις φρεῖον ὁχυρώ-
τατον ἐστίν, οὐ χειμῶν ὄνομα. ἐν αἷ δὲ φυλακτικὸν ἐς τὸ
ἀκρεβές οἱ Λαζοὶ εἶχον. μετέχον δὲ σφίσι τῷ φρεῖου φυ-
λακῆς καὶ Ῥωμαῖοι στρατιῶται ὀλίγοι τινές. ὁ μὲν οὖν Μερμερόης τῷ παντὶ στρατῷ ἐνταῦθα καθεῖτο. γὰρ τε τῆς

A speciemque exhibens machinæ, quam *Edit. Paris.*
Helepolin vocant, videbatur brevi ur- *pag. 606.*
bem expugnaturus, iis, qui ex tur- *Helepolis.*
ri illic posita resistebant, coactis se
subducere venientium desuper telorum
grandini. At statim Romani suspenso
e turri porco, discrimine evaserunt. *Elephas effe-*
Suspenfus enim porcus, grunntum, ut *ratur grunntu*
fit, edidit acutiorē: quo efferatus *suis.*
elephas restitit; tum pedem sensim re-
ferens, excessit. Ita quidem hoc ibi
contigit; jam vero quod Romanorum
negligentia prætermisum fuerat, fortu-
na supplevit. Et quando mentio E-
dessæ incidit, prodigium, quod in ea
urbe ante bellum hoc accidit, silen-
tio non præteribo. Paulo prius quam
pacem Chosroes perpetuam solveret, mu- *Fœtus prodi-*
lier quædam fœtum enixa est, huma- *gius.*
na quidem forma cætera præditum;
sed bicipitem: quo quid portendere-
tur, eventus docuit. Non modo enim E-
dessa ac totus propemodum Oriens, at
magna etiam Imperii Romani pars, in
contentionem Principum duorum venit.
Hæc ibi: ego vero ad propositum re-
deo.

Dum sic miscentur Medorum agmina, *Perfarum fu-*
quicumque a tergo locati erant, animad- *ga ac cædes.*
versa antecedentium conturbatione, nec-
dum cognita ipsius causa, pavore con-
sternati incompotissime retrocedunt.
Eodem modo territi, qui ex edito
spectabant hæc omnia Dolomitæ, in pe-
des turpiter se conjecerunt. Effusa jam
palam fuga, ceciderunt Barbarorum
quatuor millia, in quibus Duces fue-
re tres. Romani signa Persica cepe-
re quatuor, & Byzantium protinus
miserunt Imperatori. Ferunt eorum equos
ad viginti minimum millia periisse; non
telis fixos, nec vulneratos ab hosti-
bus: sed quoniam ex quo in Lazi-
cam labore gravissimo longinquæ viæ ex-
hausti, pervenerant, minus pabuli, quam
par erat, habuerant; hinc factum, ut
eos fames imbecillitasque summa oppresse-
rint.

Post conatum hunc irritum, Mermero- *Muchiresis.*
es cum omnibus copiis Muchiresin petiit,
adhuc Persis in ditione sua partem ma-
ximam Lazicæ retinentibus, opera quam-
vis perdita ad Archæopolin: unde Mu-
chiresis diei iter unius abest, multos ha-
bens ac frequentes incolis vicos. Est hic
ager felicissimus Colchidis: quippe vinum
ac varia mitium genera fructuum prog-
nit: quod nusquam alibi in Lazica vide-
re est. Regionem hanc alluit fluvius Rhe-
on: ubi Colchi veteres castellum condide-
rant, cujus partem maximam idcirco ipso- *pag. 607.*
rum posterii diruerunt, quod cum in campo
planissimo situm esset, illud aditu captuque
facile judicarent. Cotiajum quondam voce
Græca castellum id appellabatur: nunc idem *Cotiajum, si-*
Lazi Cutatifium vocant, ignoratione Lin- *ve Cutatifium.*
guæ rectam nominis prononciationem depravantes. Ita quidem hæc Arrianus memo-
riæ prodidit: alii vero olim ibi fuisse me-
morant urbem Cytajam, Ætæ patriam,
eoque factum, ut & hunc Poetæ Cytajen-
sem, & Colchidem Cythaidem denomina-
verint. Ad locum hunc instaurandum modo
animum appellens Mermeroes, cum ab ope-
ris materia esset imparatus, jamque hy-
ems appeteret, quamprimum castelli rui-
nas omnes ligneis obstruxit munimentis,
seque inibi tenuit. Cutatifio proximum est
Uchimerium, castellum validissimum, in
quo Lazi sedulam agebant custodiam cum
exigua Romanorum militum manu. Ita-
que illic Mermeroes cum universo exer-

Uchimerium

citu stativa habebat, obtinens partem optimam Colchidis, atque hostes sic intercludens, ut nec Uchimerium com-
meatus ullos inferre, neque in Suaniam Scymniamque ditionis suæ provincias, ire possent. Quoties enim habent hostes Mu-
chiresin, Lazis ac Romanis præclusum est iter in ea loca. Is erat in Lazica rei bellicæ status.

Α Κολχίδος τὰ κάλλιστα ἔχων, ἐμπόδιός τε τοῖς ἐναντίοις γε-
νόμενος ἐς τὸ Οὐ χειμέριον φρέμον τῷ ἐπιπλεῖν τι ἐσκομί-
ζεσθαι, ἢ ἐς χώραν τὴν τε Σαυάνην καὶ τὴν Σκυμνίαν καλε-
μέναν ἵεναι, καὶ περ σφίσι αὐτῆς κατηκόνησθαι. πολε-
μίαν δὲ ἐν Μουχειρήσι διδόντων, Λαζοῖς τε καὶ Ρω-
μαίοις δὲ ὁποικεῖσθαι τὴν ἐν ταύτῃ χωρίαν ἐξυμβαίνειν.
τὰ μὲν οὖν στρατόπεδα ἐπὶ Λαζικῆς ἐφέρετο τῇδε.

CAPUT XV.

*A Persis quinquennales inducias turpiter emit Justinianus Augustus. Procopii in scri-
bendo libertas. Post vindemiam racemi alique fructus nascuntur.*

Quinquenna-
les induciæ.

Eas emit Ju-
stinianus.

Edit. Paris.
pag 608.

Libertas Pro-
copii.

Querela publi-
ca.

BYZANTII, Chofrois Legatus Isdi-
gunas sermones de pace cum Justi-
niano Augusto diutissime contulit. Post
multam disceptationem, tandem convenit,
ut induciis utrumque regnum quinquennio
gauderet, eoque interim spatio Orato-
res ultro citroque libere commeantes,
controversiam, quæ de Lazica esset ac
Saracenis, componerent. Hæc autem ac-
cessit conditio; ut pro his induciis quin-
quennialibus Persæ a Romanis auri cen-
tenaria XX. acciperent, itemque alia
sex, pro XVII. mensibus, qui inter
priores inducias atque istas intercurrissent;
quod tempus mutuis impensum esset
legationibus: neque enim gratis a se
permiffa dicebant Persæ colloquia paci-
ficatoria. Porro illud Isdigunas urgebat,
ut XX. centenaria jam tum asportaret:
quatuor dare singulis annis Imperator
volebat, ut haberet pignus, quo te-
peretur Chofrois in pactione servanda fi-
des. Deinde tamen Romani abjecta omni
cunctatione integram pacti summam auri
solverunt, ne tributum annum ipsis
pendere viderentur; sic ferente homi-
num more, ut indignis plerumque eru-
bescant vocabulis, non rebus ipsis.
Persa quidam erat, nomine Bersathus,
summo vir loco natus, Chofroique
charissimus, quem olim Valerianus in Arme-
nia victum acie ceperat, ac Byzantium extem-
plo miserat Imperatori. Jam illum diu
hic asservatum, cum vellet Chofroes
magno redimere pretio, ut in patriam
videret reducem, petente Isdiguna Ju-
stinianus Augustus dimisit. Etenim Le-
gatus hic affirmabat, inductum iri Cho-
roem illius suafu, ut Persarum exercitum revo-
caret ex Lazica. Annum vero XV. Imperii
agebat Justinianus Augustus, cum Ro-
mani & Persæ has inducias pepi-
gerunt, plerisque invisa Romanis: qui
num eas recte culpaverint, an secus pro
more subditorum, non habeo dicere.

Hæc autem vulgo jactabantur; firmato
jam Persarum dominatu in Lazica, fa-
ctam hanc esse pactionem, ne quis eos
quinquennio interpellaret; sed toto illo tempo-
re optima quæque Colchidis loca liberius at-
que otiosius incoherent: unde postea a Ro-
manis nullo umquam modo ejici possent:
quin etiam ipsis Byzantium aditu fa-
cile deinceps foret. Multos ejusmodi con-
sideratio torquebat distringebatque indigna-
bundus. Fremebant etiam, quod rem ad quam
Persæ jam inde olim aspiraverant, nec bel-
lo aliave quapiam ratione consequi se
posse duxerant, nimirum ut Romanos
vestigales haberent; firmissime jam indu-
ciarum nomine sibi afferuissent. Etenim
Chofroes, quod aperte antea concupiverat,
annuo centenariorum quatuor tributo Ro-
mæ, ὅπως ἐς δασμὲν ἀπαγωγὴν ὑπόφοροι αὐτῷ Ρωμαῖοι ἔσονται, ἰχυρότατα ἐν τῷ παρόντι τῷ ἡ ἐκεχειρίας ὀνό-
ματι ἐκράτουντο. τάχας δὲ ὁ Χοσρόης Ρωμαίοις κεντῶαριον ἐπέτειον πεσάρων δασμὸν, ἑπερ γλι-
χόμενος

Β ΕΝ τῇ Βυζαντίῳ ὁ Χοσρόης πρεσβυτέρης Ἰσδιγῆνας ἀμ-
φοῖ τῇ εἰρήνῃ ἐς λόγους Ἰσινιανῶ βασιλεῖ ξυμῶν,
πολύ τι χρόνον κατέτελλε μῆκος. πολλὰ τε διαφιλονεικί-
σαντες, ἐν ὑσάτρῃ ξυνέβησαν, ἐφ' ᾧ πενταετὴ μὲν ἡ ἐ-
κεχειρία ἐν τῇ ἐκατέρῃ βασιλείᾳ ἐπικρατεῖα εἶναι· φοιτ-
τας δὲ παρ' ἀλλήλους ἐκατέρωθεν, καὶ ἀδελφῶς ἐπικηρυκευο-
μένους ἐν τέτρωτῳ χρόνῳ, τὰ τε ἀμφὶ Λαζικῇ καὶ Σαρακη-
νοῖς διαφορά διακινῆσθαι. ξυνέκειτο δὲ, Πέρσας πρὸς
Ρωμαίων λαβεῖν ὑπὲρ μὲν τῆς ἐκεχειρίας τῷ πέντε τῶν
ἐνιαυτῶν κεντῶαριον χρυσῶν ἑκατόσι. ὑπὲρ δὲ μηνῶν ὀκ-
τωκαίδεκα, ἃς δὴ μὲν τῶν προτέρων ἐκεχειριῶν ἐς ταύτην
διαδραμεῖν μεταξύ ἐτυχεν, ἕως ἐκατέροι παρ' ἀλλήλους
ἐπρεσβύον, ἑτέρα κεντῶαριον ἔξ. ἐπὶ τέτρωτῳ δὲ ἔφασκον
Πέρσαι καὶ πρὸς ὑπὲρ τῶν ἀπονδῶν λόγους ξυγκυρωμένους
γενέσθαι. ταῦτα δὲ τὰ ἑκατόσι κεντῶαριον Ἰσδιγῆνας μὲν
αὐτόθεν ἡξίε κομίζεσθαι. βασιλὸς δὲ ἡδελον ἑκατόσι ἐ-
τος τέσσαρα δοῦναι, τέτρε δὲ ἑνὲκα, τῷ μὴ παραβῆναι
πρὸς ξυμῶν Χοσρόω, ἐνέχυρον ἔχειν. ὑπερον μὲν τοι
τὸ ξυγκείμενον ἅπαν χρυσίον Ρωμαῖοι Πέρσαις δίδους ἔ-
δοσαν, τῷ μὴ δοκεῖν δασμὸς ἀνὰ πᾶν ἔτος αὐτοῖς ὁποφέ-
ρειν. τὰ δὲ αἰχρὰ ὀνόματα, καὶ τὰ ἀράγματα, εἰώθασιν.
ἄνθρωποι ἐκ τοῦ ἐπιπλεῖσιν αἰχμῶν εἶναι. ὡς δὲ τις ἐν
Πέρσαις Βερσαδῆς ὄνομα, λόγιμος τε διαφερόντως, καὶ Χοσ-
ρόη βασιλεῖ ἐς τὰ μάλιστα φίλος. ὅνπερ ποτε Βαλεριανὸς
ἐν Ἀρμενίοις παραπεπτωκότα ἐν ξυμβολῇ δορυάλων
εἶλεν, ἔς τε Βυζάντιον αὐτίκα βασιλεῖ ἐπέμψεν. καὶ αὐτῷ
χρόνος πολὺς φυλαττομένῳ ἐνταῦθα ἐτέλει. βελομένῳ
τε ὡς τῷ Χοσρόη, χρημάτων ὑπὲρ αὐτῶν προέσθαι πλη-
θος, ὅπως δὲ Βερσαδοῦν ἐπανηκοντα ἡδὲ ἐς τὰ Περσῶν
ἡδὲ ἀλλὰ νῦν ἐξαιτησάμενος αὐτῷ Ἰσδιγῆνας, Ἰσινιανὸς
βασιλὸς δὲ ἄνδρα ἀφῆκεν. ἐπηγγέλλετο δὲ βασιλεῖ ὁ
πρεσβυτέρης ἔτος ἀναπέσειν Χοσρόω, ἐκ τῆς Λαζικῆς ἀνα-
στῆσαι τὸ Περσῶν στρατόμα. ἐγένετο δὲ ἡ ἐκεχειρία ἡδε
Ρωμαίοις τε καὶ Πέρσαις, πέμπτον τε καὶ ἑκατόσι ἐνιαυτῷ
Ἰσινιανῶ βασιλέως δὲ αυτοκράτορα ἀρχὴν ἔχοντος. ταύ-
ταις δὲ ἀπονδαῖς Ρωμαίων οἱ πλείστοι ἐπιεικῶς ἤχοντο.
καὶ εἰ μὲν δικαίαν τινὰ ἢ ἀλόγιστον ἐποιούμην τὴν πέμ-
ψιν, οἳ γὰρ γὰρ τὰ ἀρχομένων, ἐκ ἡμετέρας.

Ελεγον δὲ, ὅτι δὴ Λαζικῆς βεβαυῖστα πρὸς Περσῶν ἀρχο-
μένης αἱ ξυμῶν αὐταὶ γεγονασιν, ὡς μὴ τις πενταετής αὐ-
τοῖς ἐνοχλήσῃ· ἀλλ' ἀδελφῶν τε καὶ ὁποτέρων γῆς τῆς Κολ-
χίδος τὰ κάλλιστα πάντα τέτρωτῳ χρόνον ἐνοικεῖν δύναντο. ὁ-
θεν αὐτῶν τὸ λοιπὸν ἐξελάσαι ἐδεμῖα Ρωμαῖοι ἐς ἅπαντα τὴν
αἰῶνα μηχανῇ ἐξέσω· ἀλλὰ καὶ τὸ Βυζάντιον ἐνθενδε Πέρσαις
διέφερον τὸ λοιπὸν ἔσθαι. ταῦτ' οὖν ὁποσοποῦντες οἱ πολλοί,
ἡσυχάλλον, καὶ δυσφορούμενοι. διηποροῦντο. καὶ ὅτι Πέρ-
σαις μὲν τὸ ἐκ παλαιῆς σφίσι ἐν ἀσπῇ γεγονὸς, δόξαν τε καὶ
πολέμῳ κρατεῖν ἐπὶ τῷ ἄλλῳ τόπῳ δυνάτ' ἐσεσθαι, λέγων δὲ
πολέμῳ κρατεῖν ἐπὶ τῷ ἄλλῳ τόπῳ δυνάτ' ἐσεσθαι, λέγων δὲ
χόμενος

χόμενος ἐξ ἀρχῆς διαφανῶς ὡς ἐνδεκάετη ταυτῶν καὶ μῆ-
νας ἑξ, ὡς περὶ λόγῳ, ἐξ ἧς τεσσάρωντα κεντῶν αἰα τῇ
ἐκ χειρὸς κεκόμεναι σκήπει, ὄνομα τῷ δασμῷ τὰς
σπονδὰς δέμενος, καὶ περὶ ἐπὶ Λαζικῆς βιαζόμενος τε καὶ πό-
λεων, ἥπερ ἐρρήθη. ἔπερ Ρωμαῖοι σφᾶς αὐτὰς ῥύσασθαι
ἐς τὸν ἑπειτα χρόνον ἐλπίδα τοιοπὸν ἐδεμίαν εἶχον, ἀλλὰ
φόρᾳ ὑποτελεῖς Πέρσαις ἤδοντο ἔκεκρυμμένως γεγεννημένοι.
ταῦτα μὲν οὖν ταύτῃ ἐπέπαρκετο. Ἰσδιγούνας χημάτα τε
περιβαλλόμενος, ὅσα ἐδεῖς πρὸς βίων πώποτε, καὶ πάν-
των (οἱ μαι) πλεσιώτατος Περσῶν γεγονώς, ἐπ' οἷα ἀπε-
κομίσθη· ἐπεὶ αὐτὸν βασιλὸς ἐτετιμήκει τε ἐν τοῖς μάλι-
στα, καὶ χημάσι μεγάλοις δωρησάμενος ἀπεπέμψατο. μό-
νος δὲ πρὸς βίων ἀπάντων ἔτος ἐς πεῖραν φυλακῆς ἐδεμίᾳς
ἤλθεν· ἀλλ' αὐτὸς τε, καὶ ὅσοι αὐτῷ βαρβάροι εἶποντο, πολ-
λοὶ ἐσάγαυ ὄντες, ἐν πολλῇ ἐξέστια ἐγένοντο, ἐπὶ χρόνῳ
μῆκος ἐντυγχάνειν τε καὶ συγγίνεσθαι οἷς ἀν' ἐβλοιντο· καὶ
τῆς πόλεως πανταχόσε περιῆσιν, ὡνείδαι τε καὶ ἀποδί-
δοσθαι, ὅσα ὡς ἐβλομένοις σφίσι, καὶ συμβόλαια ποιῆ-
σθαι πάντα ἐργασία τε τῇ περὶ ταῦτα ἐνδιατρέβειν ζῶν πά-
ση ἀδεία, καθάπερ ἐν πόλει αὐτῶν ἰδίᾳ, Ρωμαίων αὖ-
τοῖς ἐδεῖς ἐπομένους, ἡ ξυμῶντος ὅλως, ἡ τηρεῖν ἀξιοῦντος,
ἥπερ εἰώθει.

Εν τῷ τῷ χρόνῳ τετύχηκε τι τῷ ἔπω πρότερον, ὅσα γε
ἡμᾶς εἰδέναι γεγονότων ξυμνεχθῆναι. τῷ μὲν γὰρ ἔτος μετό-
πωρον ὡς αὐχμὸς δὲ καὶ πνιγμός ὡς περὶ δέρας μέσῃ ἐγένετο
θαυμαστόν ὅσον· ὥς ἐμέλει ῥόδων μὲν πλήθος, ἄτε ἡρος
ὄντος, ἐφύει, τῷ εἰωθότων ἐδενὶ τοπαράπαν δαλλασόν-
των· καρπὸς δὲ τὰ δένδρα χεδόν τι ἅπαντα νέας τινὰς αὐτῆς
ὡς γὰρ καὶ τῶν ἀμπέλους ἐδεν τι ἡσόν ἐγένοντο βότρυες,
ἔπερ τῷ τρυγητῇ γεγεννημένου ἡμέραις ἤδη ἔπαλλαις ἐμπαρο-
θεν. οἷς δὲ οἱ ταῦτα δεινοὶ τεκμηριώμενοι, πρὸς ἄλλους ἀ-
ποσδόκητον μέγα τι ἔσεσθαι. οἱ μὲν ἀγαθόν, οἱ δὲ
τοῦ αὐτίου. ἐγὼ δὲ ταῦτα μὲν κατὰ τι ξυμβεβηκός γεγόνε-
ναι οἶμαι, νότων ἐπιπλεῖσον ἀνέμων (ἥπερ εἰώθει) ἐπιτε-
σύντων, καὶ θερμῆς ἐνθέρου περὶ τὰ ξυμειθισμένα πολλῆς
τε, καὶ ἔτι φύσιν τῆς ὥρας ἐπιγενομένης τῇ χάρᾳ. εἰ
δὲ τι, ὡς περ ἔποι φασιν, καὶ σημαίνει παραδόξῳ ἐ-
σόμενον, βεβαίωτατα ἐκ τῷ ὑποβισομένων εἰσόμα-
τα.

CAPUT XVI.

*Lazi Romanis offensi. Persæ Uchimerium castellum obtinent, opera Theophobii. Gu-
bazes Lazorum Rex in montibus hyemat. Mermeroe per litteras hortante, ut a
Romanis deficiat, in fide manet.*

ΕΝ τῷ δὲ τῷ ἀμφὶ τῶν σπονδῶν Ρωμαῖοις τε καὶ Πέρ-
σαις ἐν Βυζαντίῳ ἐπαράσσετο, ἐν τῷ τῷ ἐπὶ Λαζικῆς τὰς
ξυμνέχθη γενέσθαι. Γαβάζης μὲν ὁ Λαζῶν βασιλὸς Ρωμαῖ-
οις δύνει κῶς ἔχεν, ἐπεὶ οἱ Χοσρόης (ὡς περ μοι ἐν τοῖς ἐμ-
παροθεν λόγοις ἐρρήθη) ἐπιβασίλειαν θάνατον ἤδετο. τῷ δὲ ἄλ-
λων Λαζῶν οἱ πλεῖστοι ἀνέκιστα πρὸς τῇ Ρωμαίων στρατιῶν
δεινὰ πάχοντες, καὶ ἀφερόντως τοῖς ἀρχαῖς τῇ στρατῇ ἀχθό-
μενοι ἐμῆδιζον ἐκ τῇ ἐπιπλεῖσον, ἔτι Περσῶν ἀσπαζόμενοι,
ἀλλ' αὐτὰς ἀπαλλοτρίωντες τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς, καὶ τῷ δυ-
χερῶν τὰ τέως μὴ παρόντα αἰρέμενοι. ὡς δὲ τις ἐν Λαζοῖς
ἐκ ἀφανῆς ἀνὴρ Θεοφώβιος ὄνομα. ὅς περ τῷ Μερμερόῳ λα-
θραϊκῶτα ἐς λόγους ξυμμιζας, φρέζιον οἱ ἐνδῶσεν τὸ Οὐ-
χειμέριον ὡμολόγησεν. ὁ δὲ αὐτὸν ἐλπίσι μεγάλας
ἐπάρας, ἐς τὴν πρᾶξιν ὥρμησε ταύτῃ, φίλον μὲν
αὐτὸν ἐν τοῖς μάλιστα Χοσρόῳ βασιλεῖ ἐκ τῇ ἔργῃ
τῇ ἰχυρισάμενος ἔσεσθαι, Πέρσαις δὲ ἀνάγραπτον ἐπ'
Procopius.

Amanis irrogato, jam spatio annorum xī.
& mensium sex, centenaria xlvī. spe-
cioso induciarum obtentu accepit, tributo
nomen imponens pacificæ compositionis;
quamvis in Lazica vim exerceret, ac
bellum gereret, ut dictum est. Ro-
mani igitur spe deposita fore umquam ut
onus illud excuterent, eo se redactos
intelligebant, ut palam Persarum es-
sent stipendiarii. His ita transactis,
Isdigunas tanta pecunia septus, quan-
tam nullus umquam Legatus habuit, at-
que omnium, ut equidem reor, Per-
sarum ditissimus, domum rediit. Ipsum
enim Justinianus Augustus honore affecit
maximo, & ingenti donatum auro, re-
misit. Legatorum omnium nemini, præ-
terquam huic, custodiarum experti es-
se licuit. Nam cum ipse, tum quot-
quot eum comitabantur, plurimi sa-
ne numero Barbari, summam habuere
perdiu libertatem coeundi agendique qui-
buscum vellent. Per omnes itabant
regiones urbis: emebant vendebant-
que quidquid esset collibitum: nullo
exclusi commercio, cum omni secu-
ritate, ut in urbe sua, negotiabantur;
nemine Romanorum, ut mos erat,
adjuncto comite; nemine in eorum con-
suetudinem immisso, qui ipsos obser-
varet.

Id temporis, res numquam antea
quod equidem sciam, visa, accidit,
Autumnus, perinde atque æstas adulta,
mirum in modum æstuoso calore ferbuit:
sic sane ut, non secus ac vere, passim
rosæ natæ sint, consuetis omnino similes.
Novas fructus arbores fere omnes pro-
tulere iterum; & quamvis jam vindemia
paucis ante diebus collecta esset, nihi-
lominus uvæ in vitibus provenire.
Quæ conjectura interpretantes ejusmodi
rerum periti, eventurum magnum ali-
quid nec opinatum, hi lætum, illi
adversum, prædicebant. Ego vero id
forte inde factum existimo, quod Au-
ster, ut fit, diutius spirans, terram
magis solito ac supra modum, quem
tempestatis illius natura postulat, tepefe-
cerit. Si quid autem, ut isti dicunt, inopin-
atum portenditur, id nos optime docebit
exitus.

Edit. Paris.
pag. 609.

Legatis adhi-
beri solitæ cu-
stodiz.

Post vinde-
miam novi
fructus.

CUM ita Romani ac Persæ inter
se inducias Byzantii pangerent,
hic erat rerum status in Lazica. Gu-
bazes quidem Lazorum Rex Romanis
studebat, ex quo vitæ suæ insidias a
Chosroe paratas, ut in superioribus li-
bris narravi, detexerat. Cæterorum
autem Lazorum bona pars a Romanis
militibus male habita, ac præsertim ex-
ercitus Ducibus offensa, jamdiu inclinabat ad
Persas, non propensa in eos voluntate; sed
eo animo, ut a Romano dominatu se
vindicaret, præsentibus malis futura præ-
optans. Theophobius, vir inter Lazos
non obscuro genere, cum Mermeroi,
in clandestino colloquio, Uchimerium
castellum se traditurum promisit. Quo
ille ipsum impulit, spe magna ejus ani-
mum efferens, affirmansque id eo facto
consecuturum, ut in intimis esset Chos-
rois, & Persarum monumentis beneficii
nomine adscriberetur ad sempiternam

pag. 610.
Lazi Romanis
offensi.

Theophobius
de Uchimerio
tradendo agit.

memoriam : unde ipsi gloria , opes , potentiaque ingens accederet . Elatus his Theophobius , multo acrius cœpto institit . Tunc temporis nullum Romani ac Lazii commercium inter se habebant : at Persa impunissime qualibet vagante , alii ad fluvium Phasin , alii Archæopoli , vel si quem præterea occupaverant munitum regionis illius locum , latebant , ipseque adeo Gubazes Lazorum Rex tenebat se se in verticibus montium . Quare nihil habuit negotii Theophobius in persolvenda Mermeroi promissi fide . Cum ad castellum se contulisset , Lazis , ac Romanis illic præsidium agitantibus asseveravit , Romanum omnem exercitum interiisse ; Regis Gubazis & Lazorum ipsum sequentium res accifas jacere ; a Persis totam teneri Colchidem , nec sperandum , fore ut in Romanorum vel Gubazis potestatem rediret umquam ; rem hæcenus gessisse Mermeroem separate , ducentem secum septuaginta amplius millia Persarum bello præstantium , Barbarorumque Sabiorum ingentem numerum ; jam ipsum quoque Regem Chosroem advenisse cum exercitu innumerabili , seque illis repente admiscuisse , nec solum Colchicum tot copiis postmodum suffecturum . Hoc prodigioso mendacio Theophobius castelli custodes in gravem metum summasque angustias conjecit ; sic ut ipsum oblectaverint per Deum patrium , jam pro virili parte res suas loco optimo collocaret . Spondit ille , fidem se publicam ipsis a Chosroe impetraturum , si modo Persis castellum dederent : & ab iis probata conditione , inde continuo digressus , iterumque ad Mermerois admiffus conspectum , rem pandit ordine . Is omnium delectu habito , qui inter Persas eminebant , illos cum ipso Uchimerium misit , ut fidem darent præsidiariis , salvas cum vita fortunas fore , & castellum occuparent . Ita Persæ Uchimerio potiti , suam in Lazica ditionem firmissime stabilierunt : nec Lazicam tantum eo modo sibi subdidere , sed aditum etiam Romanis ac Lazorum Regi præcluserunt in Scymniam & Suaniam , regionemque omnem , quæ a Muchiride ad Iberiam usque pertinet . Porro hostem arcere nec Romani nec Lazii poterant ; cum ne degredi quidem e montibus , vel e munitis locis in eum erumpere auderent .

Ejus mendacia .

Edit. Paris. pag. 611.

Persæ Uchimerium occupant .

Mermerois providentia .

Gubazes in montibus hyemat .

Mermeroes , instante hyeme , muro ligneo , Persarumque bellatorum tribus minimum millibus Cutatifium munit , & idoneum reliquit præsidium Uchimerii . Cumque aliud castellum (Serapanin vocant) in extremis situm Lazicæ finibus , instaurasset , ibi confedit . Deinde compertum habens Romanos ac Lazos coire , & ad fluvii Phasis ostia habere castra , omnes eo copias duxit . Quod simul ac Gubazes & Romani Duces exercitus audierunt , non expectato hostium adventu , digressi sunt , & quo cuique licuit evaserunt . Gubazes , cursu verticibus montium occupatis , cum liberis , uxore & maxime familiaribus , non modo inopiæ , qua circumventus erat , sed tempestatum etiam incommodissimæ resistebat , & spe venturi Byzantio auxilii subnixus , ac præsentem levans calamitatem humanorum casuum comparatione , meliora ardentissime expectabat . Cæteri Lazii , Regem Gubazem reveriti , haud minus constanter hyemem agebant in scopulis , adversi illic nihil ab hostibus ideo timentes , quoniam vim afferre volentibus , præsertim hye-

A ðεργασία ἐς τὸ πάντα αἰῶνα . καὶ ἀπ' αὐτῆς δόξη τε καὶ πλάτῃ καὶ δυνάμει γενήσεσθαι μέγαν . οἷς δὴ ὁ Θεοφύλιος ἐπαρθεὶς , πολλῶν ἐτι μᾶλλον εἰς τὸ ἔργον ἠπειλεῖτο . καὶ ὡς ἔδειξεν ἐπιμίξια Ρωμαίοις τε καὶ Λαζοῖς τότε ἄλλ' οἱ μὲν Πέρσαι πολλὴν ὅσον πάντα χάσσε περὶ ἔρχοντο τὴν ταύτην χερσίων . Ρωμαίων δ' ἡ Λαζῶν οἱ μὲν παραποταμὸν Φάσιν ἐλάνθανον , οἱ δ' Ἀρχαιοπόλιν ἢ ἄλλο τι τὸ ἐκείνη ὀχυρωμάτων καταλαβόντες , ἐκρύπτοντο καὶ Γεβάζης αὐτοῦ , ὁ Λαζῶν βασιλεὺς , ἐς τὸ ὅρων τὰς ὑπερβολὰς ἡσυχῇ ἔμμεν . πόνῳ γοῦν ὁ Θεοφύλιος ἔδεν ἰχθυεὶ τὴν ὑποχείσιν τῷ Μερμερόνι ἐπιτελέσαι . ἐν δὲ τῇ φρεσὶ γενόμενος , ἔφασκε Λαζοῖς τε καὶ Ρωμαίοις , οἱ τὸ ἐνταῦθα φυλακτῆριον εἶχον , ὡς ἅπας μὲν ὁ Ρωμαίων στρατὸς ἀπολώλει Γουβάζῃ δὲ βασιλεῖ , καὶ Λαζοῖς τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἅπασιν , ὁφθαλμοῖς τὰ πράγματα Κολχίδος δ' ἐξυμπασσα , πρὸς Περσῶν ἔχοιτο . καὶ ἔδε τις ἐλπίς ἐς Ρωμαίους ποτὲ ἢ τὸν Γεβάζην ἀνασωθῆσθαι τῆς χώρας τὸ κράτος . τὰ μὲν δὲ ἄρτερα καὶ μόνας ταῦτα τὸν Μερμερόνι ὁφθαλμοῖς ἔχοντες , μυριάδας τε πλέον ἐπὶ τὰ παρόντων Περσῶν μαχίμων ἀνδρῶν , καὶ βαρβάρων Σαβείρων παμπληθεῖς . νῦν δὲ καὶ βασιλεὺς Χοσρόης στρατὸς ἀμυδρὸς ἐνθάδε ἦκοντα , ὁφθαλμοῖς αὐτοῖς ἀναμειχθῆναι , ἔκ αὖ τοιοῦτον ἔδε αὐτῷ Κόλχων τῇ στρατιᾷ ταύτῃ τὴν γλῶσσαν ἐπαρκέσειν . ταῦτα τεραστέως αἰσθόμενος Θεοφύλιος , ἐς δέας μέγα ἑλπίων κατεσῆσατο τὰς ἐνταῦθα φρουρας . ἑαυτὸν ἐλπίσας , πρὸς Θεοῦ τὴν παρ' αὐτῷ ἐκτείνοντες , τὰ παρόντα ὅση δυνάμει δὲ θείῃ σφίσι . καὶ αὐτοῖς ἀμολόγει , πρὸς τὴν Χοσρόου ἀμφὶ τῇ σωτηρίᾳ τὰ πρὶν οἰσεν , ἐφ' ᾧ τὸ φρεσὶ ἐνδύσσει Περσῶν . ἐπεὶ τε τὰς ἀνδράπων ταῦτα ἤρεσκεν , αὐτὰ καὶ ἐνθένδε ἀπαλλαγῆναι , αὐτῶν τε τῷ Μερμερόνι ὅσον ἦκον , ἅπαντα ἔφραζεν . ὁ δὲ Περσῶν τὰς δοκιμασίας ἅπαντας ὀλοπλόξμενος , ξυμὰ αὐτῶν ἐς τὸ Οὐχειμέριον ἐπέμψεν , τὰ τε πρὶν παρ' ἐξομένους ἀμφὶ τὴν τοῖς χήμασι ἑλπίσας τῇ σωτηρίᾳ τοῖς τῷ φρεσὶ , καὶ τὸ φρεσὶ τὸ κατέχοντες . ἔτι μὲν Πέρσαι τὸ Οὐχειμέριον φρεσὶ ἔχον , καὶ Λαζικῆς τὴν ἐπικράτησιν ἐχυρότατα ἐκρατύοντο . καὶ μόνον δὲ Λαζικῇ ταύτῃ ὑποχείριον πεποιῶνται Πέρσαι , ἀλλὰ καὶ Σκυμνίαν τε καὶ Σαυρίαν , ἐκ δὲ Μυχειρίσidos ἄχρ' ἐς Ἰβηρίαν , ἅπαντα Ρωμαίοις τε καὶ τῷ Λαζῶν βασιλεῖ ἐξυμπασσα τὰ ἐκείνη χερσίων τῷ ἑσπέρῳ τῷ ἐγένετο , ἀμύνεσθαι τε τὰς πολεμίας ἔτε Ρωμαῖοι ἔτε Λαζοὶ εἶχον ἐπεὶ ἔδε καταβαίνειν ἐκ τῶν ὅρων ἢ ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων ἐτόλμου , οὐδὲ πη τοῖς πολεμίοις ἐπέξιναι .

Μερμερόνης δὲ τὸ χεῖμανος ἐγκειμένης ὥρας , ἐξυλινον μὲν τείχος ἐν Κατατίσι ὡς ἐκτείνετο φρεσὶν τε Περσῶν τὴν μαχίμων ἐχέον ἢ τειχίλιον ἐνταῦθα κατασκευάμενος , ἐν τῇ τῷ Οὐχειμέριον ἀνδρῶν ἀντάρχεις ὀλοπλόων . οἱ κοδομνισαῖοι δὲ καὶ τὰ ἄλλα Λαζῶν φρεσὶ , ὁ δὲ καλῶσι Σαράπανιν πρὸς αὐτοῖς μάχισα τοῖς ἐχάτοις ὀλοπλόων Λαζικῆς κείμενος , αὐτῶν ἔμμεν . ἐπεὶ δὲ Ρωμαῖους τε ἡ Λαζῆς ἀγείρεσθαι τε μάχων , καὶ ἀμφὶ τὰς ἐκβολὰς ἐν στρατοπέδῳ εἶναι ποταμὸν Φάσidos , παντὶ τῷ στρατῷ ἐπ' αὐτῶν ἦεν ὅπερ ἐπεὶ Γεβάζης τε καὶ οἱ τῷ Ρωμαίων στρατῷ ἄρχοντες ἐμάχον , ἐχέοντες τὴν πολεμίων τὴν ἐφοδὸν , διελύθησαν τε , καὶ διεσώζοντο ὡς πη ἐκάσθι δυνατὰ γέγονεν . ὁ δὲ Γεβάζης , ἀναδραμὼν ἐς τὸ ὅρων τὰς ὑπερβολὰς , διεχέμαζε ξύν τε τοῖς πασι καὶ τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς ἐς τὰ μάχισα ἐπιτηδεύουσιν , τῇ μὲν ἀμνηχανίᾳ τῷ παρόντων καλῶν ὁφθαλμοῖς πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὥρας ἀνάγκην ἐλπίδι δὲ τῇ ἐκ τῶν Βυζαντίου ἐς τὸν μέλλοντα χρόνον Περσῶν , ταύτῃ τε τὴν τύχην παρηγορῶν τὴν τότε παρῶσαν , οἷα γὰρ τὰ ἀνθρώπινα , καὶ καταδοκῶν τὰ βελτίω . καὶ οἱ ἄλλοι δὲ Λαζοὶ , τῇ πρὸς βασιλεῖ Γεβάζην αἰδοῖ , τὴν χεῖμανος ὥραν ἔδεν τι ἦσαν ἐν τοῖς σκοπέλοις κατέβητον , δύσκολον μὲν ἐνταῦθα ἔδεν πρὸς τὴν πολεμίων δειμαίνοντες , ἐπεὶ τοῖς ἐπιβεβούκοις , ἄλλως τε καὶ τῇ χεῖμανος ,

ταῦτα τὰ ὄρη ἀμήχανά τε καὶ ὅλως ἀπρόσδοκα ὑμβαίνειν εἶ-
ναι· λιμῶ δὲ καὶ ψύχει καὶ τῇ ἄλλῃ κακοπαθεῖα δυνάτατοι
τες· ὁ δὲ Μερμερόης οἰκία τε πολλὰ κατ' ἐξέστην ὠκοδομή-
σατο ἐν ταῖς καὶ τῷ Μυχαίρῳ κώμας· καὶ τὰ ἐπιτήδεια
πανταχόθεν κατασκευάζων τῷ τῆδε χωρίῳ, τῷ τε αὐτο-
μόλων περιπέμπων τινὰς ἐς τῷ ὄρῳ τὰς ἀκρωρείας, καὶ τὰ
πιστὰ παρέχόμενος, ἐπαγαγέσθαι πολλὰς ἰχθυοὺς· οἷς δὲ
καὶ τὰ ἀναγκαῖον ὑπορρέουσιν ἐχωρήγει συχνά, ὥς οἰκείων
ἐπεμελεῖτο· τὰ τε ἄλλα διέκειτο ἑὺν ἀδεία πολλῇ, ἅτε τῆς
χώρας γεγωνὸς κύριος· καὶ πρὸς Γουβάζῳ ἐγράφε τὰδε·
Δύο ταῦτα ῥυθμίζει τοῖς ἀνθρώποις βίον, δυνάμεις τε καὶ
φρονήσεις· οἱ μὲν γὰρ τῷ δυνάτῳ περιόντες τῷ πέλας, αὐτοὶ
τε βιοτεύουσιν κατ' ἐξουσίαν, καὶ ὅπῃ βέλονται τὰς καταδε-
σέρας ἐσσεῖσθαι ἄρῃσιν, οἱ δὲ διὰ τὴν ἀδένειαν δεδωλωμένοι τῶν
κρείττοσι, τῷ ζυγεῖ τῷ ἀδυναμίαν ἰσχυροί, θωπεία
τὰς κρατέοντας μετῴσιν· καὶ δέν τι ἥσσαν ἐν τοῖς οἰκείοις βίον
διῶνται· πάντων δὲ πολαύοντες τῇ κολακείᾳ, ὥν περ αὐτοῖς
ἔσθ' ἀδένειαν σερεῖσθαι ὑμβαίνει· καὶ ταῦτα ἐπεὶ μὲν τῷ
ἐθῶν τισι, σφίσι φέρεται ἕως, παρὰ τῷ τοῖς ἄλλοις ἐταύ-
τη πῆχει, ἀλλ' ἀνθρώποις (ὡς εἰπεῖν) ἅπασιν· πανταχό-
θεν γὰρ οἰκισμένης ὥσπερ ἄλλοι ἐμπέπηγε φύσει· ἐσὺ τοί-
νυν, ὦ φίλε Γουβάζῳ, ὡς μὲν οἶε περιέσεσθαι Περσῶν τῷ
πολέμῳ, μὴ δὲ μέλλε, μηδὲ σοὶ ἐμπόδιον γινέσθω μηδὲν·
ἑρῆσεις γὰρ ἡμᾶς τῆς Λαζικῆς ἐνθα αὐτὸν βέλοιο, ὕψιστά μιν
τε τὸ σὺν ἔφοδον, καὶ ἀντιπαταττομένης ὑπὲρ χώρας τὸ δὲ
ὄση δυνάμεις· ὥς τε παρέσαι σοὶ δευνοῦντο ἀνδραγα-
θίζεσθαι πρὸς ἡμᾶς· ὡς μὲν γὰρ ἀδυνατός ἐστι Περσῶν τῇ δυνά-
μει ἀντιτάσσεται, καὶ αὐτὸς οἶδας· σὺ δὲ, ὦ ἀγαθὲ, τὸ δόλ-
τερον δευνοῦντο, τὸ γινώσκει σαυτὸν, καὶ προσκυβεῖσθαι σαυτὸν
δεσπότῳ Χοσρόῳ, ἅτε βασιλείᾳ, καὶ νενικηκότα, καὶ κύριον·
αἰτεῖ τέ σοι τὴν πεπραγμένην ἰλεὼν εἶναι, ὅπως αὐτὸν τοιοῦτον
δυνατός εἴης τὴν ἐνοχλουμένων ἀπὸ πᾶσιν ἀχθῆναι κακῶν· ὡς ἔγω-
γε ἀναδέχομαι τε βασιλείᾳ Χοσρόῳ ἰλεὼν τέ σοι γενήσε-
σθαι, καὶ τὰ πιστὰ δώσειν, καὶ ὁμήρεος σοὶ παρέχομαι παῖδας
τὸν Πέρσας λογίμων ἀρχόντων· ὡς τὰ τε ἄλλα καὶ τὸ σωπ-
εῖαν καὶ τὴν βασιλείαν τὴν σὺν, τὸν πάντα αἰῶνα ἐν ασφαλείᾳ
ἔξεις· εἰ δὲ σοὶ τέπων ὑδέτερον βουλομένης εἶναι, ἀλλὰ σὺ ἐς
τινα ἐτέραν ἀπὼν χώραν, δὸς τοῖς δευνοῦντο σὺν ἀβασίαν τα-
λαιπύροις γενομένοις Λαζοῖς ἀναπνεῦσαι ποτε, καὶ ἀπὸ δυσ-
κόλων τῷ αὐτοῖς ἐγκειμένων ἀπενεγκεῖν· μηδὲ αὐτοῖς ἀπέ-
ραντον ὀλεθρον τόνδε προσρίβεται βέλῃ ἐπὶ σφαλερᾷ τῇ
ἐλπίδος ὀχέου· λέγω γὰρ, τὴν Ρωμαίων ἐπικυρίας· καὶ γὰρ
σοὶ τιμωρεῖν ποτε δυνατοὶ εἰσονται, ὥσπερ εἰδὲ ἀχέεις τὴν ἡ-
μέραν δεδωλῶνται τῷδε· Μερμερόης μὲν ταῦτα ἐγράφε·
Γουβάζῳ δὲ ἔσθ' ὡς ἐπεῖθεν· ἀλλ' ἐν τοῖς ὄρῳ κολωνοῖς ἐμε-
νε, παραδοκῶν τῷ τῷ Ρωμαίων ἐπικυρίας, καὶ τῷ ἐς τὸν
Χοσρόῳ ἔχθρῳ ὡς ἦκιστα ἐς τὴν Ρωμαίων ἀπόγνωσιν ἐγκλι-
νεῖν ἐθέλων· οἱ γὰρ ἄνθρωποι τῷ δευνοῦντο ἐκ τῆς ἐπιπλεῖ-
σον πρὸς τῷ τῷ βεβλήματος ἀρμόζονται χρεῖαν· ἐλὼν μὲν,
τῷ ἀρέσκοντι αὐτῶς, αἰεὶ προχωρεῖ· καὶ προσέονται τὰ ὅσα
αὐτῶς πάντα, καὶ δευνοῦντο μὴ ψευδὴς εἶναι· τῷ δὲ λυ-
πουῖτι χαλεπῶς ἔχοντες, ἀπιστοῦσιν, καὶ διεφθάρμενοι μὴ
ἀληθὴς εἶναι.

A me, hi montes insuperabiles sint ac pe-
nitius inaccessi: verum enimvero fame, Edit. Paris.
frigore ærumnisque omnibus vita in extre-
mum adducebatur. Tum Mermeroes in
vicis Muchirifidis domos multas extruxit
libere, locisque illis omnibus provisa an-
nona, ac per quosque transfugas, cir-
ca montium juga dimissos, data fide pu-
blica, ad se multos pellexit: quibus
re cibaria defectis, prospexit affatim,
ac tamquam suis curam impendit. Pro
suo in totam illam regionem imperio,
libere compositis rebus cæteris, ad Gu-
bazem in hanc sententiam scripsit. Po-
tentia prudentiaque res duæ sunt, quæ præ-
clare constituunt hominum vitam. Nam qui
sunt finitimis potentiores, suum ad arbitrium
vivunt, & quocumque volunt, semper addu-
cunt opibus minoribus præditos. Quos autem
sua tenuitas valentioribus obnoxios facit,
sapientia medentes imbecillitati, eos, qui
rerum potiuntur, obsequio sibi conciliant,
nec vetat quidquam ipsos apud se vivere,
blanda observantia in integrum restitutos,
unde infirmitate dejecti sunt. Neque hæc
uni cuidam conveniunt populo, neque apud
alios aliter, sed apud omnes omnino eodem
se modo habent: cum ubique terrarum,
appendicis instar, adjuncta natura sint.
At tu, chare Gubazes, si te bello Persas
victurum putas, rumpe moras, nec te quid-
quam teneat. Nos enim quacumque voles
in parte Lazica offendes ad impetum tuum
excipiendum paratos, & solum, quod te-
nemus, adversa acie pro viribus tuentes:
itaque facultas erit, nobiscum fortiter di-
micandi. Verum resistere te non posse Per-
sarum viribus satis ipse intelligis. Quare
alterum arripe, præclare vir, & pertra-
ctans celebre illud, NOSCE TE IPSUM,
Chosroem adora subditus, & Regem, vi-
ctorem, dominumque agnosce. Præterito-
rum veniam pete, ut posthac vitam tradu-
cas, ærumnis, quibus premeris, libe-
ram. Ego vero tibi Regem Chosroem pla-
catum iri, ac fidem daturum recipio: &
Ducum inter Persas præstantium liberos offe-
ro hujus obsides conditionis, fore ut vita,
ac regno tuo rebusque cæteris tuto semper
fruare. Si neutrum vis, alio facesse, &
Lazos, inconsiderantia tuâ miseros, ali-
quando tandem respirare, seque ab instan-
tibus malis expedire sine, neque ipsos ca-
lamitate hac perpetua attere, spe vana in-
ductus mittendi a Romanis subsidii. Nam
ut nondum, sic numquam tibi subvenire po-
terunt. His Mermerois litteris e senten-
tia minime dimotus Gubazes, in mon-
tium jugis magna tenebatur expectatione
Romani auxilii; atque odio, quo Chos-
roem prosequabatur, spem, quam po-
fuerat in Romanis, alebat. Enimvero
plerumque homines rationem voluntati ac-
commodant & servire cogunt: ac si qua
placet opinio, ad eam accedunt semper,
& quidquid offert sequuntur, non atten-
dentes an subsit error. Rursus si qua
molesta est, illam inique ferunt, eique
fidem abrogant, omittentes quærere, num
vera sit.

Mermerois ad
Gubazem epi-
stola.

pag. 613.

Gubazis con-
stantia.

CAPUT XVII.

Ex India Monachi bombycum ova deferunt, & conficiendi serici rationem Romanis docent. Induciis a Chosroe confirmatis, nihilominus bellum adhuc in Lazica geritur. Rerum status in Africa.

Monachi rationem conficiendi serici Romanis tradunt.

Serinda regio.

Edit. Paris. pag 614.

Chosroes inducias confirmat.

Bellum adhuc in Lazica geritur.

SUB idem tempus, venerunt ex India quidam Monachi, & cum Justinianum Augustum satagere intellexissent, ne sericum a Persis Romani amplius mercarentur, convento Imperatori promiserunt, rei sericariae ita se provisuros, ut nunquam Romani a Persis hostibus suis aliave quapiam gente ejusmodi mercimonium peterent: diu se in Serinda, quam vocant, regione Indorum populis frequenti, moratos esse, & conficiendi in orbe Romano Serici rationem ibi perdidicisse. Crebris autem interrogationibus percontanti Imperatori, itane se res haberet? dixere Monachi, quosdam esse vermes serici opifices, natura magistra in opus semper incumbere subigente: deferri quidem huc vivos non posse vermes; sed expedite & facile generari: singulorum partuum ova esse innumera: hæc homines multo post tempore, quam sunt edita, integere fimo, & quamdiu satis est tepesfacta sic fovere, ut animalia progignant. Quæ cum illi enuntiassent, liberalibus Imperatoris promissis induci ut re verba firmarent, Indiam repetierunt. Unde cum ova asportassent Byzantium, servata, de qua dictum est, ratione, ea novo ortu mutarunt in vermes, quos mori foliis alunt. Hinc cœpta ars conficiendi postea serici in Romano Imperio. Tum quidem Romani ac Persæ rem bellicam eo, quo dixi, perduxerunt, seque ita habuit, quod ad sericum spectat. Acta autem hyeme, Idigunas reversus ad Chosroem cum pecunia, pacta conventa exposuit. Ille accepto auro, sine mora confirmavit inducias: Lazica tamen decedere noluit: sed eadem illa pecunia alleclis Hunnorum Saborum numerosis auxiliis, ea cum nonnullis Persarum copiis Mermeroi exemplo misit, mandavitque ut pro viribus cœpta urgeret: elephantos etiam multos adjecit. Mermeroes autem cum universo Persarum Hunnorumque exercitu movit ex Muchirside, & secum elephantos ducens, firmiora petiit Lazorum loca. Romani nusquam obvii, ad fluvii Phasis ostia, Martino duce, se continebant, situ loci valido optime muniti: una aderat Gubazes Lazorum Rex. Porro hic Medorum exercitus, casu quodam, nihil damni nec Romano nec Lazo cuiquam intulit. Ac primo quidem certior factus Mermeroes, Gubazis sororem in quodam castello agere, illuc eo duxit animo copias, ut id machinis omnibus expugnaret. Verum fortissime repugnantibus præfidiariis, eosque adjuvante loci natura, repulsi inde Barbari, infecta re abierunt. Deinde in Abasgiam contendentes, Romani, qui Tzibili præsidium agitabant, se se opposuerunt, occupato aditu, quem, ut supra dixi, summæ angustiae & præcipitia efficiunt insuperabilem. Quare non valens Mermeroes resistentes depellere, retro egit exercitum, atque e vestigio Archæopolim se se contulit, obsidionem illius meditans. At frustra

ΥΠΟ τὸν τὸν χρόνον τῶ τινες μοναχῶν ἐξ Ἰνδῶν ἦγοντες, γρόντες τε ὡς Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ διὰ ἀπορίας εἶη, μήποτε πρὸς Περσῶν τὴν μετὰ τὴν ἀνείδαι Ρωμαίους, ἐς βασιλείαν γενόμενοι, ἔπω δὴ τὰ ἀμφὶ τῇ μετὰ τὴν διοικήσεσθαι αὐτομολόγου, ὡς μήποτε Ρωμαῖοι ἐν Περσῶν τῇ σφίσι πολεμίων ἢ ἄλλῃ τῇ ἐθνῆς τὸ ἐμπόλημα τῶ ποιήσονται. χρόνος δὲ κατατελεῖται μήκος ἐν χώρῃ, ἥπερ Ἰνδῶν ἔδνη τὰ πολλὰ εἰσιν, ἥπερ Σηρίνδα οὐνομάζεται. ταύτη τε ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐκμεμασθῆναι, ὅποια ποτὲ μηχανὴ γίνεσθαι τὴν μετὰ τὴν ἐν γῇ τῇ Ρωμαίων δυνατὴ εἶη ἐνδελεχέσθαι δὲ διερόντων βασιλεῖ, καὶ ἀναπυρραινόμενῳ, εἰ ὁ λόγος ὑγιὲς εἶη, ἔφασκον οἱ μοναχοὶ, σκώληκας τινὰς τὴν μετὰ τὴν δημιουργεῖσθαι, τὴ φύσεως αὐτοῖς διδασκάλῳ τε ἔσης καὶ διλυκεῶς ἀναγκαζέσθαι ἐργάζεσθαι. ἀλλὰ τὰς μὲν σκώληκας ἐνθάδε ζῶντας διακομίζεσθαι ἀμύχανα εἶναι τὴν αὐτῶν γονίῳ, ὅτι πορόντες ἐξ ῥάδιον ὅλως εἶναι δὲ τὸ δὲ τῇ γονίῳ ὡς ἐκαστὴ ἀνάγκη ταῦτα δὲ τὰ ὡς χρόνῳ πολλῷ τῆς γονίῳ ὑστερον κόπῳ καλύψαντες ἀνδρωποῖ, ταύτη τε διαρκῇ θερμίναντες χρόνον ζῶα ποιεῖσιν ταῦτα εἰπόντες, ὁ βασιλεὺς μεγάλῳις τὰς ἀνδρας ἀγαθοῖς δωρήσασθαι ὁμολογήσας, τῷ ἔργῳ πείθει ἐπὶ ῥῶσαι τὸν λόγον. οἱ δὲ γενόμενοι ἐν Ἰνδία αὐτοῖς, τὰ τε ὡς μετῆνεγκαν ἐς Βυζάντιον. ἐς σκώληκας τε αὐτὰς τρόπον ὅν περ ἐρρήθη, μεταπεφυκέναι διαπραχθέντες, πρὸς τὰς σκαμνίσας φύλλοις, καὶ αὐτὴ γίνεσθαι μετὰ τὴν τοιοῦτον κατεψήσαντο ἐν Ρωμαίων τῇ γῇ. τότε μὲν οὖν τὰ τε κατὰ τὸν πόλεμον πράγματα Ρωμαίοις τε καὶ Πέρταις, καὶ τὰ ἀμφὶ μετὰ τὴν ταύτην ἔχον. Μετὰ δὲ τὴν χειμῶνος ὥραν, ἀφικόμενος παρὰ Χοσρόω ζῶν τοῖς χημάσιν Ἰσδιγούας, τὰ ζυγὴ μὲν σφίσι ἐσηγείσθαι καὶ τὰ μὲν χημάτα κεκομισμένους, τὴν ἐκ χειρὸς μετῆσθαι ἑδμεῖα ἐπισφράγιζε Λαζικῆς δὲ μετῆσθαι ἑδμεῖα μὴ ἡδελν. ἀλλὰ καὶ τοῖς χημάσι τῶις Οὐννων τῇ Σαβείρῳ ἐταίρῳ αὐτοῖς μέγα τι χημά, ζῶν Πέρσαις τισὶ τῶ Μερμερόν δίδως ἐπέμψεν. ὃ δὲ ἐπέσπελιν ἔργα ἔχουσαι δυνάμει τῇ πάσῃ, καὶ μὴ καὶ ἐλέφαντας οἱ πολλὰς ἐσπελε. Μερμερόνης δὲ παντὶ τῶ Περσῶν τε καὶ Οὐννων στρατῷ, ἐν Μυοχερίσιδος ἀναστὰς, ἐπὶ τὰ Λαζῶν ὀχυρώματα ἦεν, τὰς ἐλέφαντας ἐπαγόμενος. Ρωμαῖοι δὲ ἐδαμῇ ὑπὸ τῆσιν ἀλλὰ ἀμφὶ τὰς ἐκβολὰς Φάσιδος ποταμῆ, Μαρτίνα ἠγόμενα σφίσι, χερσὶν ἰσχυρῶς αὐτὰς ἀσφαλέσασθαι κρατυάμφοι, ἡσυχῇ ἔμμενοι. ζῶν δὲ αὐτοῖς καὶ Γαβάζης ὁ Λαζῶν βασιλεὺς. ἔτος δὲ ὁ Μήδων στρατὸς, τῷ χημῇ αὐτῶν ἐμβάσις τινὲς, ἐδὲν ἀχαιεῖτε Ρωμαίων, ἔτε Λαζῶν τινὲς ἔδρασε. τὰ μὲν δὲ παρῶτα ὁ Μερμερόνης ἐν φρεσὶ τινὲς μαθὼν τὴν Γαβάζης ἀδελφὸν εἶναι, ἐπὶ αὐτῷ ἐπῆγε τὸ στρατεύμα, ὡς ἐξαιρήσαν μηχανὴν πάσῃ καρτερώτατα ἡ ἀμυνόμενων τῇ ταύτῃ φρεσὶν, καὶ χερσὶ σφίσι ζυγὰ μὲν ἀνέσθαι τὴ φύσεως, ἀφρακτοὶ ἐνδὲν ἀποκρεδέντες οἱ βαρβαροὶ ἀνεχώρησαν. ἔπειτα ἐπὶ Ἀβάσγης ἀπεδῆναι, Ρωμαῖοι δὲ, οἱ ἐν Τζιβιλῷ φρεσὶν ἔχοντες, τὴν δίοδον καταλαμβάνοντες, σιωπῶν τε καὶ κρημνισθῆσαν (ἡ πέρ μοι ἐμπαρόθεν εἴρηται) τοπάρῳ τε ἀδιέξοδον, ἐμπόδιοι σφίσι ἐγένοντο. διὸ δὲ ἐκ ἔχων ὁ Μερμερόνης κατ' ὅ, τι τὰς ἀντισταμένους βιάσθαι, ἐπῆγε ὅτι σὺ τὸ στρατεύμα, ἐπὶ τῇ Ἀρχαίῳ πόλιν, ὡς πολιορκήσων, αὐτὴ καὶ ἦεν. τὴν τε περὶ τὴν ἀποπειρασάμενος, ἐπεὶ ἐδὲν ἀπὸ τῶν χερσὶν,

ἀνέσραφον αὐτοῖς. Ρωμαῖοι δὲ ἀναχωρεῖν ἐπιπαύμενοι τοῖς πολέμοις, ἐν δὲ ὁδοῖς πολλὰς ἐκτείνον. ἐν τοῖς δὲ τῷ Σαβίρων τὸν ἀρχόντα ξυμμάχῃ πεσεῖν. μάχης τε καρτερὰς ἀμφὶ τὸν νεκρὸν γενομένης, ὕστερον Πέρσαι, περὶ λύχρων ἀφ᾽ ἑαυτῶν, βιασαμένοι τὰς ἐναντίας ἐτρέφαντο, ἐπὶ τε Κεπατίσιον καὶ Μυχεῖρσιν ἀπεχώρησαν. ταῦτα μὲν οὖν Ρωμαίοις τε καὶ Πέρσαις, ἐπὶ πρακτὸς τῆς.

Τὰ μὲν περὶ ἐπὶ Λιβύης ἅπαντα Ρωμαίοις ὅτε ἐκαλῶς καθεστῆκε. τῷ δὲ Ἰωάννῃ, ὅν περ ἐν ταῦτα Ἰακινθίου βασιλὸς στρατηγὸν κατέστησεν, ὅτι τυχεῖα λόγῳ τε ἐκείνου κρείσσω ξυμμάχῃ γενέσθαι. ὃς δὲ ἔνα τῷ ἐν Μαυρασίῳ ἀρχόντῳ ἐταίρῳ ἀμείνῳ, Κετζίανον ὄνομα, τὰ τε πρότερα μάχῃ τὰς ἄλλας ἐνίκησε καὶ ἐπὶ πολλῶν ὕστερον Ἀντάλαν τε καὶ Ἰαβδαν, οἱ Μαυρασίῳ τῷ ἐν Βυζαντίῳ τε καὶ Νεμιδίᾳ τὸ κράτος εἶχον, ὑποχρεῖας πεποιήται. εἰποντο τε αὐτῶν ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ. καὶ ἀπ' αὐτῶν πολέμιον Ρωμαίοις εἶδεν ὑπὸ τῶν τῷ χρόνῳ ἐν τῇ Λιβύῃ ἐγένετο. τοῖς μὲν τοι φθάσαι πολέμοις τε καὶ εἰσεῖν ἐρημὸς ἀνδρῶπων ἡ χώρα ἐκ τῶν πλείων ἔσα διέμεινεν.

tentatis moribus, maturavit reditum. Rerum status in Africa. Romani abscedentibus instantes hostibus, in angustiis cecidere non paucos; inter quos Dux Sabirorum occubuit. Circa hujus cadaver acriter dimicatum est: demum Persæ sub serotinum crepusculum, hoste vi in fugam acto, Cutatium & Muchiresin repetiere. Sed de his haftenus, quæ Romani ac Persæ inter se gesserunt.

In Africa vero omnia Romani præclare constituta habebant. Siquidem Joanni, cui Justinianus Augustus illarum partium Magisterium militare detulerat, successus contigerunt majores fama & audientium fide. Is socio Cutzina, uno ex Maurorum principibus, primum cæteros acie vicit; nec multo post, Antalam & Jabdam, qui Mauris Byzacenæ ac Numidis præerant, ita sibi subdidit, ut ipsum tamquam mancipia affectarentur. Quo fiebat, ut id temporis fruerentur otio Romani in Africa, præteritis bellis & seditionibus adhuc late desolata.

Edit. Paris.
pag. 615.

CAPUT XVIII.

Gepædes & Langobardi ad pugnam inter se ineundam parati, terrore panico distrahuntur. Eorum Principes Thorisinus & Auduinus inducias pangunt. Gepædes Cuturguros in Rom. Imperium immittunt. Justinianus Uturguros in Cuturguros excitat. Eorum pugna.

ΕΝ ᾧ τὰ ταῦτα ἐπαράσσετο τῇδε, ἐν τῷ τὰδε ξυμμάχῃ ἐν Ἑυρώπῃ γενέσθαι. Γήπαιδες μὲν (ὡς περ μοι ἐν τοῖς ἐμφορῶν λόγοις ἐρρήθη) τὰς ἀποστάς θέρμενοι πρὸς Λαγγοβάρδας, τὰς σφίσι πολεμίας ὄντας, ἐτύγχανον. πάντας δὲ ἔχοντες τὰς ἀντιπαραστάδας αὐτῶν ἐκλύσαι, πολεμητὰς σφίσι καὶ πολλῶν ὕστερον ὄντων εἶναι. Γήπαιδες μὲν οὖν καὶ Λαγγοβάρδας πανδημείῃ ἐπ' ἀλλήλους τῷ πολέμῳ ἀκμαῖοντες ἦσαν. ἡγεῖτο δὲ τῶν Γήπαιδων, Θορσίς, τῷ δὲ Λαγγοβάρδαν, Αὐδὺν ὄνομα. καὶ αὐτῶν ἐκατέρω ἀνδρῶν μυριάδες πολλὰ εἰποντο. ἡ δὲ μὲν οὖν ἄγχις ἀπὸ ἀμφοτέρων ἡλθον, ἡ δὲ τὰ στρατοπέδα πρὸς ἀλλήλων καθεσθῶντο. δειματὰ δὲ τὰ πανικὰ καλέμενα ὁξαπινάως ἐκατέροις ἐπιπεσόντα, φέρονται, ἀπ' αἰτίας εἰδεμένας, ἅπαντας ἐπίσω ἀπὸ πύργων, μόνων δὲ ἀρχόντων αὐτῶν ὑπολειμμένων ξυμολίχοις τισὶν οἱ περ αὐτῶν ἀνθέλκεν τε καὶ ὑπαγωγῇ ἀναχαίτιζεν ἀποπειρασάμενοι, εἶδεν ἡνυον, εἶδεν θωπείας οἱ κῆρας, εἶδεν ἀπειλὰς φοβεραῖς χρώμενοι. περιδεῖς οὖν γενοῦντες Αὐδὺν οἱς οἱ περὶ τὰ αὐτὰ ὁξαπινάως ἀποστῶντες ἦσαν ἔπας (ὃ δὲ ἡδε τὰς πολεμίας ἡ ὁμοίαν κεκληρωθῆαι τύχην) οἱ ἐπομένων τινὰς ἐπὶ πρὸς βεῖα παρὰ τὰς ἐναντίας εὐθὺς ἐπεμψεν, τὴν εἰρήνην αἰτοσμένους. οἱ περ, ἐπεὶ παρὰ τὸν ἀρχόντα τῶν Γήπαιδων Θορσίς ἀφικόμενοι τὰ πρακτοῦρα εἶδον, ἐκ τῶν ἐν σφίσι αὐτοῖς τετυχηκότων κατενόησαν τὰ τοῖς πολεμίοις ξυμμεχθέντα. καὶ τῶν Θορσίνων ἐλθόντες, ἀνεπυθάνοντο αὐτῶν, ὅπῃ ποτε οἱ γῆς τὸν ἀρχομένων τὸ πλῆθος ἦεν; καὶ ὅς τ' ἐξυμπεπτωκότων εἶδεν ἀρνηθεῖς, περὶ λύχρων, εἶδεν δὲ δῶκοντος αὐτῶν, ἔφη. οἱ δὲ ὑπολαβόντες, ταῦτα τὰ τὸ φασὶ καὶ Λαγγοβάρδας πεπόνθασιν. ἀληθιζόμενοι γάρ σοι, ὁ βασιλεῦ, εἶδεν τι τῶν ἡμετέρων ὑποκυφόμενα. ἐκούῃ, ἐπειδὴ τὰ γένη ταῦτα δολωλέναι ὡς ἡκιστα βελομένῳ τῷ θεῷ ἐστι, καὶ ἀπ' αὐτῶν διέλυσε τὴν παράταξιν, σωτήριον ἀμφοτέροις ἐπιβαλὼν δέος. φέρε δὲ καὶ ἡμεῖς ἐπιχωρήσασθαι τῇ τε Θεοῦ γνώμῃ, καὶ πόλεμον καταλύοντες. ἔσω, γινέσθω ταῦτα, ὁ Θορσίς ἔφη. δύναι τε ἔτι ἐν αὐτῷ νικησέμεν πεποιήτως. ὅπως μεταξὺ ἐπικηρυκευόμενοι τε, καὶ παρ' ἀλλήλους αἰετοῖς, ἅπαντα ἐς τὸ ἀκριβὲς τὰ ὁξαπινάως ἐκλύσασθαι. τότε μὲν οὖν ἔτι κατέροι ἀνεχώρησαν.

DU M illa agerentur in his partibus, interea hæc in Europa contigerunt. Pacem quidem, de qua dixi in superioribus libris, Gepædes cum Langobardis hostibus suis fecerant. Quoniam tamen ortam inter se litem nequibant omnino discernere; arma haud multo post resumenda existimarunt. Itaque Gepædes & Langobardi, bello accenso, cum omnibus copiis adversi vadunt, imperante Thorisino Gepædibus, Auduino Langobardis: utrumque multæ virorum myriades sequebantur. Jam erant in propinquo acies, non tamen in conspectu; cum terror panicus, quem appellant, derepente ipsis injectus, omnes temere retro fugere compulit, solis Principibus cum paucis admodum remanentibus: qui illos retrahere, & qua blanditiis submissis, qua minis terribilibus a fuga revocare conati, nihil profecerunt. Attonitus Auduinus ejusmodi suorum consternatione, necdum compertum habens idem hostibus accidisse, quosdam e suis affectis illico ad eos legat, pacem petituros: qui cum pervenissent ad Thorisinum Gepædum principem, quores loco essent viderunt, suoque ex casu eum, quem hostes paterentur, intellexere. Tum coram quærunt ex Thorisino, ubi tandem terrarum sit subditorum multitudo? Is nihil eorum, quæ contigissent, inficiens, Fugierunt, inquit, nemine persequente. Mox illi, Idem, ajunt, passi sunt Langobardi. Tibi enim, Rex, vera fatentur, plane enuntiabimus quæ ad nos attinent. Cum igitur salvas Deus has gentes velit, easque in propinquo stantes dissipaverit, salutare ipsis incusso metu; age, & nos in divinam sententiam concedamus, bellum dirimentes. Tum Thorisinus, Esto, inquit, sic fiat. Itaque annorum duorum induciæ factæ sunt: ut interea loci, legationibus reciprocis, litem omnem accurate componerent. Sic utrique tunc recesserunt.

Bellum inter Gepædes & Langobardos recrudescit.

Terror panicus.

pag. 616.
Induciz.

Gepædes Co-
turguros asci-
sunt.

Justinianus
Uturguros in
Cuturguros
excitat.

Edit. Paris.
pag. 617.

Pugna.

Romanorum
captiveorum
fuga.

Harum induciarum tempore, quoniam controversias inter se tollere minime poterant, ad bellum instaurandum se compararunt. Cum autem esset opinio laturus opem Langobardis Romanos, ab his timentes sibi Gepædes, Hunnorum aliquos in societatem sibi asciscere statuerunt. Quamobrem legatione missa ad Principes Cuturgurorum, qui eis paludem Mæotidem habitant, eos rogarunt, ut arma secum in Langobardos caperent. Confestim illi armatorum miserunt duodecim milia, quibus præter alios imperabat Chinnalus, vir bellica laude clarissimus. Gepædes, horum barbarorum præcipitem adventum graviter ferentes, quod certaminis tempus nondum appeteret, sed annus adhuc superesset pactis induciis; persuaserunt, ut hoc interim spatium oras incurfarent ditionis Imperatoris, essetque intempestivæ ipsorum operæ diverticulum illa in Romanos suscepta vis. Et quoniam acerbis Romanorum custodiis in Illyrico & Thracia claudabatur Istri fluminis transitus, illi qua oram oppositam spectant, hos Hunnos Istro anne transmissos, in Romanorum sedes induxerunt. Ab iis loca fere omnia vastata sunt: quando Justinianus Augustus hoc consilium iniit. Ad Principes Hunnorum Uturgurorum trans paludem Mæotidem habitantium, legatione missa, quaeritur, eosque incusat, quod nihil in Cuturguros moveant, desidia capti injusta: Siquidem facinoribus iniquissimis annumeranda eorum est negligentia, qui amicos perire sinunt. Ostendit, Cuturguros vicinos superbo efferris contemptu, & quamvis Byzantio grandem pecuniam quotannis accipiant, nolle tamen a Romanis sceleratam vim abstinere; sed eos infestare quotidianis incurfibus, ac sine causa diripere; Uturguros autem nihil inde lucri capere, & cum in prædæ partem non vocentur a Cuturguris, Romanis deesse male habitis, quibuscum veteri, eoque arctissimo amicitiae vinculo juncti sint. Cum hæc Justinianus Augustus Uturguris significasset, ac donando pecuniam revocasset in mentem quot quantisque ipsos antea affecisset muneribus, demum pervicit, ut Cuturguros residuos bello protinus peterent. Ii vero, Gothorum Tetraxitarum, quorum fines contingunt, adjunctis sibi duobus millibus, fluvium Tanain cum omnibus copiis trajecere. Ipsi præerat Sandil, singulari prudentia vir, longo exercitus bellorum usu, & animo fortitudinæ insigni præditus. Transmisso flumine, cum Cuturguris, magno numero occurrentibus, manus conferunt. Illis impetum fortissime sustinentibus, diutissime pugnatum est. Tandem Uturguri, versis in fugam hostibus, ingentem fecere stragem; paucis, qua cuique fors effugium dedit, elapsis: quorum captis uxoribus liberisque, domum redierunt.

Εν δὲ τῇ ἐκείνῃ ταύτῃ ἔχουσι τε γεγεννημένοις τῶν ἀντιλεγόμενων τῶν δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις ἐμβλέψαι, αὐτοὶ ἐπὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα χαρεῖν ἐμείλινον. Δειμαίνοντες τε Γήπαιδες τῶν Ρωμαίων ἀρχῶν, (ἐπὶ δόξοι γὰρ ἦσαν ὡς Λαγγοβάρδαις ἐκινεῖσθαι) τῶν τινος Οὐννων ἐς τὴν ὁμαιχμίαν ἐπάγεσθαι διεννοῶντο. ἔπειτα οὖν παρὰ τῶν Κατρυγῶν τὰς ἀρχοντας, οἳ δὴ ἐν δένδρῳ κλυταὶ λίμνης τῆς Μαιώτιδος, καὶ αὐτῶν ἐδύνοντο, πόλεμον τὸν πρὸς Λαγγοβάρδας ἐκινεῖν σφίσιν. οἳ δὲ αὐτοῖς διχίλις τε καὶ μυρίας δίδυς ἔπεισαν. ὧν ἄλλοι τε ἡγουῶντο, καὶ Χινιάλος, ἀνὴρ διαφέροντως ἀγαθὸς τὰ πολέμια. Γήπαιδες δὲ τῶν δὴ τῶν βαρβάρων τῇ παρεστία ἐν τῷ παρόντι ἀχθόμενοι, ἐπεὶ ἔπαυσε τῆς μάχης ἐνεσθῆναι καιρὸς, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ταῖς ἐκινεῖσθαι ἐτι ἐλέλειπτο, πείθουσιν αὐτὰς καταθεῖν μεταξὺ τῶν βασιλέων γῆν, παρεργὸν τῆς σφετέρας ἀκαίρειας πεποιημένοι, τῶν ἐς Ρωμαίους ἐπιβλητῶν. ἐπεὶ δὲ Ρωμαῖοι τῶν δὲ βασιλέων ποταμῶν Ἰστροῦ τὸ ἀκρεβὲς ἐν τε Ἰλλυριοῖς καὶ τοῖς ἐπὶ Θράκης χωρίοις ἐφάρμοζον. αὐτοὶ τὰς δὴ τὰς Οὐννας ἐν χάρα τῇ κατ' αὐτὰς διαπορευόμενους ποταμὸν Ἰστρον, ἐς τε τὰ Ρωμαίων ἡδὴ ἀφίσταν. καὶ οἳ μὲν πάντα χεδόν τι ἐλήσαντο τὰ ἐκείνη χωρία. βασιλεὺς δὲ Ἰακινθινὸς ἐπένοε τὰδε. πέμψας παρὰ Οὐννων τῶν Κατρυγῶν τὰς ἀρχοντας, οἳ δὴ ἐπέκεινα λίμνης κλυταὶ τῆς Μαιώτιδος, ἐμμενέτω τε καὶ ἀδμοναὺς αὐτῶν ἐπὶ ἐκείνῃ τῶν ἐς Κατρυγῶν ἀφραγμοσυνώλῳ ἔπειτα τὸ τὰς φίλων διαφαιρόμενας πελορᾶν τοῖς τῶν ἔργων ἀδικωτάτοις καταλέγειν δεήσει. αὐτῶν γὰρ Κατρυγῶν ἐφ' ἡ πλυσίωχοι ὄντες ἀφροντισήσαντες, καὶ ταῦτα ἐν Βυζαντίᾳ χήματα μεγάλα κομιζόμενοι ἀνὰ πᾶν ἔπος, ἔσπευον εἰς τὴν ἐς Ρωμαίους ἀδικίαν, καὶ δέλεον ἀποπαύσθαι, ἀλλ' ὁσημέραι καταδέσσι τε καὶ ληίζονταὶ αὐτὰς ἐδύνοντο. τῶν δὲ ἐπὶ ἐδύνοντο τὸ μέρος κερδαίνοντες, ἐδὲ τῆς λείας Κατρυγῶν διαλαγχάνοντες, καὶ προσποιουμέναι κακῶς Ρωμαίους, καίπερ αὐτοῖς φίλοι ἐκ παλαιῶν ἐς τὰ μέγιστα ὄντες. ταῦτα σημήνας τοῖς Οὐτρυγῶν Ἰακινθινὸς βασιλεὺς καὶ χήμασι μὲν αὐτὰς δωρησάμενος, ὑπομνήσας ἢ ὅσων δώρων καὶ προτέρων πολλὰς πρὸς αὐτὰς ἔτυχον, ἀναπέειπε σφᾶς ἐροδὸν αὐτίκα ἐς τὴν Κατρυγῶν τὰς ὑπολειμμένας ποιήσασθαι. οἳ ἢ γότθων τῶν σφίσι προσοίκων, οἳ δὴ Τετραζῆται καλοῦνται, διχίλις ἐς ἑξήμαχίαν ἐπαγόμηναι, διέβησαν πανδημεὶ ποταμὸν Ταναιν. ἡρχεῖ αὐτῶν Σανδὶλ, ἀνὴρ ἐκ τῶν μέν, καὶ πολέμων πολλῶν ἐμπειρὸς, ἐς ἀλλήλῳ καὶ ἀνδρείαν ἰκανὸς πεφυκὼς. ἐπεὶ δὲ τῶν ποταμῶν τῶν δὲ βασιλέων ἐποίησαντο, τῶν Κατρυγῶν πολλοὺς ὑπαντάσασιν ἐς χεῖρας ἡλθον. ὧν περὶ ἰχυρότατα τὰς ἐπὶ ὄντας ἀμυνόμενοι, ἐπὶ μακρότατον μὲν ἡ μάχη ἐγένετο. μὲν δὲ Οὐτρυγῶν τρεῖς μὲν τὸς ἐναντίους, πολλὰς ἐκτείναν. ὀλίγοι δὲ τινες φύγοντες, ὅπῃ αὐτῶν ἐκαστὸν διωκτὰ γέγονε, διεσώθησαν. καὶ αὐτῶν οἳ πολέμιοι παῖδας τε καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαντες, ἐπ' οἷα ἀπεκομίσθησαν.

C A P U T XIX.

Romani apud Cuturguros captivi elabuntur. Cuturguri, audita suorum clade, cum Romanis pactiōnem faciunt. Sedes illis in Thracia Imperator attribuit. Hac de re per Legatos expostulat Sandil Uturgurorum Princeps.

HIS tunc Barbaris inter se, ut dixi, depugnantibus, præliique ingravescente periculo, Romanis fortuna mirifice favit. Eorum enim quicumque a Cuturguris in servitutem abstracti fuerant, quorum numerus ad multas myriadas eva-

TΟΤΤΩΝ δὴ τῶν βαρβάρων τότε πρὸς ἀλλήλους διαμαχομένων, ἡπὲρ μοι εἴρηται, τὰ τε κινδυνὸς σφίσι καὶ τῆς ἀγωνίας ἀκμάζοντος, ὁτυχία χρῆσθαι Ρωμαίοις ἐκινεῖσθαι πολλῇ. ὅσοι δὲ αὐτῶν ὑπὸ Κατρυγῶν ἐν αἰχμαλώτων λόγῳ ὄντες ἐτύχοντο, ἐς μυριάδας

(ὡς φασί) ξυμῶντες πολλὰς, ἐν τῷ πόνῳ θαλάσσοντες ἐν-
 δένδε τε καὶ τὰχος ὁξαναπάντες, καὶ ἐδένος σφίσι ἐπισπο-
 μέναι, ἐς τὰ πατέρα ἡδὴ ἀφίκοντο, καὶ νίκης ἀλλοτρίας ἐν τοῖς
 ἀναγκαιοτάτοις ἀπώναντο. βασιλεὺς ὁ Ἰουστινιανὸς Ἀράτιον
 στρατηγὸν εἰλας παρά τε Χινιάλον καὶ Οὐννης τὰς ἄλλας, ἀγ-
 γείλαι μὲν ἐκέλευε τὰ σφίσι ἐν γῇ τῇ σφετέρᾳ αὐτῶν ξυμ-
 νεχθέντα, χρήματα δὲ αὐτοῖς προῖέμενον, πῆσαι ἀπαλλά-
 σσεται ὅτι τὰ χίλια ἐκ Ρωμαίων τῆς γῆς. οἱ δὲ τὴν Οὐν-
 γάρων τὴν ἐφοδὸν γνόντες, καὶ χρήματα μεγάλα πρὸς τὸν Ἀρα-
 τίον κεκομισμένοι, ξυμβέβησαν μηδὲ φόρον ἐτι ἐργάσασθαι, μη-
 δὲ ἀνδραποδεῖν μηδένα, μηδὲ τι ἄλλο ἄχαρι δράσειν. ἀλ-
 λά τὴν ἀναχώρησιν ἅ τε ὅλα φίλων ποιήσασθαι τὴν δὲ ἀν-
 θρώπων. ξυμῆκετο δὲ καὶ τὸ τοῦ, ὥστε, εἰ μὲν δυνατοὶ εἶναι οἱ
 βάρβαροι ἐπὶ ἐν γῇ τῇ πατρὶα ἐπανιόντες ἰδρύνεσθαι, μένειν
 τε αὐτὰ καὶ πίστεως τῆς ἐς Ρωμαίους τοιοῦτον ἔχειν αὐτὰ καὶ γὰρ
 αὐτοῖς ἐνταῦθα μένειν ἀδύνατα ἢ, ἐπανιέναι μὲν αὐθις αὐτὰς
 ἐς γῆν τὴν Ρωμαίων, βασιλεὺς δὲ σφᾶς δαρήσασθαι τισὶ τῇ ἐπὶ
 τῇ Θράκης χωρίων, ἐφ' ᾧ ἐνταῦθα οἰκησάμενοι, ἐναποδοί-
 τε τὸν πάντα αἰῶνα Ρωμαίοις ἔσονται, καὶ τὴν χώραν ἐς τὸ
 ἀκριβὲς ξυμφυλάξουσιν ἐκ πάντων βαρβάρων.

Ἡ δὲ καὶ Οὐννων τὴν ἡσσημένων ἐν τῇ ξυμβολῇ, καὶ ὁξυ-
 γόντων τὰς Οὐνγγάρων, διχίλιοι ἦλθον ἐς Ρωμαίων τὴν
 γῆν, παῖδας τε καὶ γυναῖκας ἐπαγούμην. ἡγουῦτο δὲ αὐτῶν
 ἄλλοι τε, καὶ Σιννίαν, ὅς περ ξυμὸν Βελισαρίῳ πολλῶν πρότε-
 ρον ἐπὶ τῇ Γελίμερ καὶ Βανδίλας ἐστράτευε, γίνονται τε Ἰου-
 στινιανὸς βασιλεὺς οἰκέται. ὅς αὐτὰς ὑπεδέξατο προθυμῶς τῇ
 πάσῃ, ἐν τῇ χωρίοις ἰδρύνεσθαι τοῖς ἐπὶ Θράκης ἐκέλευεν.
 ἅπρ' ἐπεὶ Σανδὶλ, ὁ τὴν Οὐνγγάρων βασιλεὺς, παρωξυσ-
 μένος καὶ περιωργισμένος, εἰ αὐτὸς μὲν Κεττργάρων ὁμογε-
 νεῖς ὄντας ἀδικίᾳς τὴν ἐς Ρωμαίους τιννύμενος, ὅς ἡδὴ ἀνα-
 στήσειεν αὐτὰς τὴν πατρίαν οἱ δὲ, βασιλεὺς σφᾶς ἐνδεξάμε-
 ναι, ἐνοικησάμενοι ἐν Ρωμαίων τῇ γῇ, πολλῶν ἀμεινον βιο-
 τεύουσιν, ἐπεμψεν πρὸς βίβας ἐς βασιλεὺς τὰ πεπραγμένα ὀνει-
 διουῦντας, καὶ ἐπιστολῶν αὐτοῖς τινὰ ἐγχειρίσας. ἐπεὶ γραμ-
 μάτων πάντα πασιν Οὐννοι ἀνέκοι τε καὶ ἀμελέητοι ἐς τὸδε
 εἰσι, ὅς δὲ γραμματικῶς τινὰ ἔχουσιν, ἐδὲ τῷ περὶ τὰ
 γραμματα πόνῳ ξυμμάχεται αὐτοῖς τὰ παιδία. βαρβαρι-
 κώτερον δὲ ἅπαντα ἀποσομιουῦντας, ὅσα δὲ αὐτὸς ἐπέσειλε
 σφίσι. ἀφικόμενοι οὖν οἱ πρὸς βίβας ἐς ὅσον Ἰουστινιανὸς βασι-
 λεὺς, λέγειν οἱ ἔφασαν δι' αὐτῶν ὡς ἐν ἐπιστολῇ τὰδε βασι-
 λεὺς Σανδὶλ. παροιμίαν τινὰ ἐκ παιδὸς ἀκηκοὺς οἶδα καὶ εἰ
 τι μὴ αὐτῆς ἐπιλέλυσμαι, τοιαύτη τις ἡ παροιμία τυγχάνει
 ἔσθαι. τὸ θηρίον ὁ λύκος τὸ μὲν τειχὸς, φασιν, ἴσως αὖτε καὶ
 παραλλάξαι ἐκ ἀδύνατος εἴη. τὸ μὲν τοι γινώσκω καὶ μετατρέ-
 ψει. ἐκ ἀφίεσις αὐτῶν μεθαρμοσαμένῳ τὸ φύσεως. ἕτως ὁ
 Σανδὶλ τὴν πρὸς βιτέρων ἀκήκοα, πλαγίῳ τινὶ παραδηλύν-
 των τὰ ἀνθρώπινα λόγῳ. οἶδα δὲ τι καὶ ἀπὸ τῆς πείρας μα-
 θῶν, οἷα εἰκὸς καὶ ἀγροικισόμενον βάρβαρον ἐκμαθεῖν τὰς
 κυίας οἱ ποιμένες ἐπιτιτθίσαντας ἀναρουόμενοι, ἐκ ἀπην-
 μελημένους οἱ καὶ τρέφουσιν. ἀγνώμων δὲ τοῖς σιτικῶσι ζῶον
 ὁ κύων, καὶ τὰς χάριν μνημονικώτατος. φράσσεται οὖν ταῦ-
 τα τοῖς ποιμέσι, τὰς δὲ ἐνεκα, τὴν τῶν λύκων ἐπιόντων ποτὲ,
 ὁξυκρῆσθαι τὰς ἐκείνων ἐφόδους τὰς κυίας παρασάτας τε καὶ
 σωτήρας τοῖς προβατίοις κατὰ τὰς ἀμεινους. καὶ ταῦτα ἐν γῇ τῇ
 πάσῃ γίνεσθαι οἶμαι. τετέλεται ὅν τῶν πάντων εἰδὲς, ἕτε-
 ροί μνη κυίας ἐπιβελούσωντας, ἕτεροι λύκους ἀμεινομένους αὐ-
 τοῖς πῶποτε. ἀλλ' ὥς περ τινὰ τῶν ἡ φύσις θεσμὸν κυσί τε
 καὶ προβάτοις καὶ λύκοις νομοθετήσα ἔδει. οἶμαι δὲ καὶ τῇ
 βασιλείᾳ τῇ σῇ, εἰ καὶ παραγμάτων ἐκ τῆς ἐπιπλεῖστον ἀπαν-
 των, τὰ καὶ ἐκ τῆς ἀμεινους ξυμβαίνει εἶναι, παραλλά-
 ξιν τῶν τινὰ εἰδᾶμην γίνεσθαι. ἡγουμὲν τοῖς πρὸς βίβας τοῖς ἐμοῖς δειξάτο, ὅπως αὐτὸς καὶ τὸ ἐκ εἰωθότων ἐπὶ
 γήραος ἐδὴ μάθοιμην. εἰ δὲ ἀραρότως ταῦτα πάντα καὶ πέφυκεν, καὶ καλὸν σοὶ ἐστὶ Κεττργάρων τὸ γένος ξαναγε-
 σθαι, οἶμαι, τεθολωμένον ἐπαγομένῳ γετόνῃ. καὶ ὅς ὄντας ὑπεροχὴς ἐκ ἡμετέρας, τὰς ἐν δὴ μὲν πεποιημένῳ.

A fuisse fertur, ejus pugnae beneficio la-
 tentes, inde fuga celeri in patriam re-
 dierunt, nemine insequente, fructumque
 ex aliena victoria cepere maximum. Ju-
 stinianus vero Augustus Aratio Duci Chi-
 nialum Hunnosque ceteros misso man-
 davit, ut illis res in ipsorum patria
 gestas ederet, promptumque ex Romano-
 rum finibus discessum profuso auro per-
 suaderet. Illi, cognita Uturgurorum ir-
 ruptione, multaque ab Aratio accepta
 pecunia, pacti sunt, nullam se posthac
 facturos caedem, neminem abducturos ca-
 ptivum, neque aliud quidquam detrimen-
 ti importaturos; sed abscessuros ita,
 ut se regionis illius incolis amicos prae-
 starent. Convenit etiam, ut si hi
 Barbari post suum reditum sedes patrias
 tenere possent, manerent illic, ac da-
 tam Romanis fidem usque servarent:
 sin ibi nequirent consistere, ad Roma-
 nos reverterentur, ipsisque attribueret
 Imperator agros in Thracia, ubi po-
 sitis domiciliis, perpetuo devincti Ro-
 manis foedere, cum illis regionem se-
 dulo defenderent a quibuslibet Barbaris.

Jam vero Hunnorum, qui acie victi U-
 turguros evaserant, duo millia cum liberis
 atque uxoribus ad Romanos se receperunt.
 Unus erat ex eorum Ducibus, Sinnio; is
 qui jampridem in Africa Belisario adversus
 Gelimerem & Vandalos militaverat. Ipsos
 Justinianus Augustus supplices famularemque
 offerentes operam, benignissime accepit, &
 in Thracia confidere jussit. Hujus rei nun-
 tio exacerbat Uturgurorum Rex Sandil,
 iraque incensus, quod ipse quidem Cuturgu-
 ros, ejusdem secum generis homines, sedi-
 bus patriis exegisset, admissam in Romanos
 injuriam ulciscendo: illi vero ab Imperato-
 re excepti, jamque soli Romani incolae,
 multo suavius viverent: ad Imperatorem Le-
 gatos misit, acta exprobraturos, nulla ipsis
 data epistola. Quippe Hunni etiamnum ru-
 des plane sunt litterarum, quas ne auribus
 quidem admittunt, neque eorum pueri in la-
 bore litterario adolefcunt. Quare omnia Re-
 gis sui mandata more Barbarico relaturi e-
 rant memoriter Legati illi: qui ubi in con-
 spectum venerunt Justiniani Augusti, ei di-
 xerunt, sic ore suo, veluti epistola, Re-
 gem Sandilem loqui. Olim puer proverbium
 didici, quod jacari audiebam, idque ejusmodi
 est, si bene memini. Pilum quidem, ajunt,
 lupus ferum animal mutare fortasse poterit;
 ingenium vero numquam mutabit, abnuente na-
 tura emendationem. Id ego Sandil accepi a se-
 nioribus, oblique innuentibus, quae hominibus
 convenirent. Ea quoque teneo edoctus usu, quae
 me Barbarum ruri degentem discere oportuit.
 Lactentes catulos assumunt pastores, ac domi di-
 ligenter nutriunt. Altioribus autem gratum se
 canis exhibet, & accepti beneficii unice memo-
 rem. Haec eo consilio pastores agunt, ut si quan-
 do lupi ingruerint, eorum impetum canes repel-
 lant, adjutores custodesque oviculis additi: id
 quod ubique terrarum fieri arbitror. Nam gregi
 nec insidiari canes, nec lupos umquam opitulari
 quisquam vidit, quasi lex ea quaedam esset, a
 natura canibus, ovibus, & lupis posita. Neque
 in tuo Imperio, quamvis rebus cujusque fere ge-
 neris, & forte a communi intelligentia remotis-
 simis abundet, aliter haec se habere existimo. Si
 fallor; meis Legatis ostendite, ut in ipso sene-
 cutis limine discamus aliquid inusitatum. Sin
 autem ea ubique recte a natura comparata sunt;
 te, meo quidem judicio, minime decet, hospi-
 tio Cuturguros excipere, foedum adsciscendo vi-
 cinitatem, & illis de habitatione accommodan-
 do, quos externos ac procul positos non tulisti.

Cuturguri
cum Romanis
paciscuntur.

Edit. Paris.
pag. 617.

In Thracia
confident.

Sandilis expo-
stulatio.

pag. 618.

At illi indolem suam Romanis brevi probabunt. Præterea si hostis erit Cuturgurus, in perniciem Romani Imperii semper incumbet, spe adductus fore ut vel victus meliorem apud te locum obtineat: neque ita Romanos amabit, ut provincias vestras incursantibus se se umquam opponat, veritus, ne ubi rem felicissime gesserit, splendidius a vobis tractari illos videat, quos domuerit. Siquidem nos in sterili solitudine degimus; dum Cuturguris annonam curare licet, & in cellis vino expleri, & patinas deligere, quasque lubet: nec balneis excluduntur: quin etiam auro radiant erronei illi, nec vestibus carent tenuibus atque auro illis: postquam in patriam traduxerunt innumerabiles Romanorum captivorum catervas; a quibus omnia mancipiorum munia non leviter exigebant scelesti; at eos, cum nihil deliquissent, verberibus, immo etiam morte facile multabant, & quidquid Barbaro domino ingenium ac licentia suggerunt, exercebant. Nos autem laboribus nostris cum extremo conjunctis discrimine, eos calamitate, qua tunc premebantur, exemimus, parentibusque reddidimus, exantlatis ipsorum causa belli ærumnis. Talibus utrorumque meritis vices reddidistis plane contrarias. Siquidem nos in miseria patriæ versamur adhuc: Cuturgurus vero equaliter participes agrorum suorum habent illi ipsi, qui eorum jugum evaserunt virtute nostra. Hæc cum dixissent Cuturgurorum Legati, eos multis Imperator blanditiis donisque amplissimis delinitos, haud multo post remisit. Sed hæc hæc haec.

μὲν Οὐτέργερων οἱ ἀντίστροφες εἶπον. βασιλεὺς δὲ αὐτὰς πολλὰ τιμωρῶν, καὶ δῶρον πλήθει παρηγορήσας, ἐκείνους μακρὰν ἀπέπεμψε. ταῦτα μὲν οὕτως τῇδε ἐξελύχθη γενέσθαι.

CAPUT XX.

Tarnorum sedes. Brittiæ insulæ situs & populi. Hermegisclus Varnorum Rex sororem Theodeberti Francorum Regis ducit uxorem, & filium Radigerem ex priori conjugio susceptum despondet sorori Regis Anglorum. Hermegisclus mortis augur suæ, infringit filii sponsalia, eumque maritum novæ destinat. Offensa Regis Anglorum soror, bello Radigerem petit, profligat, capit. Brittiæ insulæ pars muro divisa, ac vivis hominibus inhabitabilis, animas defunctorum accipere creditur, scaphis vectas opera remigum, Franciæ Regibus subditorum.

Edit. Paris.
pag. 620.
Varnorum se-
des.

Brittiæ insulæ
situs.

Brittania.

Thule.

Brittiæ popu-
li.

PER id tempus, milites, qui Brittiæ insulam colunt, dimicarunt cum Varnis, ex ea causa, quam hic subjiciam, exorto bello. Trans fluvium Istrum habitant Varni, pertinentque ad Oceanum usque Borealem, & Rhenum amnem, qui ipsos ac Francos, aliasque vicinas gentes determinat. Quicumque olim utramque Rheni ripam accolebant, propriis singuli gaudebant nominibus. Earum nationum una nominatur Germanorum vocabulo, omnibus quondam communi. Brittiæ autem insula in hoc Oceano sita est, haud amplius cc. stadiis procul a littore contra ipsa Rheni ostia, inter Brittaniam ac Thulen insulam. Etenim Brittaniam ad Solem occidentem posita, qua extremam Hispaniam spectat, a continente stadia circiter quatuor millia distat. Brittiæ ultimis objacet Galliæ partibus, quæ ad Oceanum vergunt, a latere scilicet Aquilonari Hispaniæ Brittaniciæque. Thule, quantum mortales compertum habent, ad extremum Oceanum Septentrionalem summa est. Sed de Brittaniam ac Thule in superioribus libris diffini. Porro Brittiæ insulam nationes tres numerosissimæ, suo quæque sub Rege, habitant: Βρετανίαν δὲ Θέλλω, ἐν τοῖς ἐμπροσθέν μοι λόγοις ἑρρήθη. Βρεττίαν δὲ τὴν νῆσον ἐθνη τέσσαρα πολυανθρωπώτατα ἔχουσι· βασιλεὺς τε εἰς αὐτῶν ἐκαστὸν ἐφέστηκεν. ὀνόματα δὲ κεῖται τοῖς ἑσθνοῖς τέττοις Ἀγγίλοι τε καὶ Φρίγονες καὶ οἱ τῇ

Αὐτοὶ δὲ τὸ ὄνομα τῶν Ῥωμαίων τὸν οἰκιστὴν ἐνδείκνυνται ὡς πολλῶν ὕστερον. Ἐπεὶ τὰς χώρας, ὅτε πολέμιος ἐπιλείψει, ἔσθθαι τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν, ἐλπίδι τὴν ἡσυχίαν, ἀμείνων ἔσθθαι παρὰ σοὶ ἔτε φίλος περιέσθαι Ῥωμαίοις, ἐμπόδιος ποτε τοῖς καταδύεσθαι γλῶττι ὑμετέραν ἐσόμενος· δεῖ τὴν μὴ, ἐπειδὴν φέρεται παρὰ τῆς τύχης τὰ κράτιστα, τὰς ἡσυχίας ἐπιδεῖν ἐπιφανέστερον αὐτὸς παρ' ὑμῖν ἀράσσοντες. εἴ γε ἡμεῖς μὲν ἐν χώρᾳ ἐρήμῳ τε καὶ ἄλλως ἀγόνῳ τὰ διακτινέμενα ἔχομεν. τοῖς δὲ Κετρυγέροις σιτωνεῖν τε καὶ τοῖς οἰκιστῶν κατακταῖ παλᾶν ἐν ἔξοσίᾳ ἐστὶ, καὶ παροφίδας αἰρεῖσθαι πάσας. πάντως δὲ πη καὶ βαλανεῖαν αὐτοῖς μέτεσι. καὶ χρυσοφορῶσιν οἱ πλανῆται, καὶ ἱματίων ἐκ ἀμοιβῶν λεπτῶν τε καὶ πεποικιλμένων ἑκατακακαλυμμένων χρυσῶ. καὶ οἱ Κετρυγέροι μὲν Ῥωμαίων ἀνὰ ἑλμα πλῆθι ἐξελωδραποδοκίτες τὰ πρότερα, μετὰ ἐκείνους γλῶττι σφετέραν. οἷς δὲ τὰ ἀνδραποδώδη πάντα ἐπέχειν ὁ πάρεργον τοῖς κατακταῖ τοῖς ἐγίνετο. ἀλλὰ καὶ μάστιγας ἐχ' ἡμαρτηκόσιν ἐντεῖναι, καὶ θανάτου ἴσως, ἀποχέροντες καὶ ὅσα ἄλλα δεσπότη βαρβάρῳ ὅτε ὄρεος καὶ ἡ ἔξοσίᾳ ἐφίησιν. ἡμεῖς δὲ πόνοις τε ἡμετέροις, καὶ κινδύοις ἐς ψυχὴν φέρομεν, τύχης αὐτὸς ἀπαλλάξαντες τῆς τότε κρατῆς, τοῖς γεναμένοις ἀπὸ δουρῶν, ἔσθθαι ἡμῖν τὴν πολέμῳ γεγεννημένους. ὡν δὴ τὰς ἀμοιβὰς πρὸς ὑμῶν ἀπεναντίας ἐκάτεροι κεκομισμένα. εἴ γε ἡμεῖς μὲν ἀπολαύομεν ἐτι τῶν πατρῶν κακῶν, οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ δὲ τοῖς δι' ἀρετῶν ἡμετέρων ἀποφυγῶσι τὰ αὐτῶν δέλωσιν, χώρας τῆς ἐκείνων ἰσομοιρουῦντες ἔσθθαι ἡμεῖς. τοσαῦτα

οἱ τῇ νήσῳ ὁμώνυμοι Βεϊττῶνες. τοσαύτη δὲ ἡ τῆς νήσου ἐξουσία, ὥστε ἀνὰ πᾶν ἔτος καὶ πολ-
λὰς ἐν δένδρε μετακινεῖσθαι, ξυνοικίζουσιν ἐς γῆς τῆς σφετέρας τλὴν
ἐρημοτέραν δοκῶσαν εἶναι. καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς νήσου ποταμοὶ ὁδοὶ
φασιν. ὥστε ἀμέλει καὶ πολλῶν πρότερον ὁ Φράγγων βασιλεὺς
ἐπὶ περσέεια τῶν ἐπιτηδείων τινὰς παρὰ βασιλέα Ἰουστινι-
ανὸν ἐς Βυζάντιον στείλας, ἀνδρας αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἀγγίλων ξυνο-
πέμψαι, φιλοτιμύμενος, ὥς καὶ ἡ νήσος ἡδε πρὸς αὐτὰ ἄρχεται.
τὰ μὲν οὖν καὶ τλὴν Βεϊττίαν καλεσμένῳ νήσῳ τοιαῦτα εἰσιν.

Τῶν δὲ Οὐράνων ἀνὴρ τις καὶ πολλῶν πρότερον, Ερμεγί-
σκλης ὄνομα, ἦρχεν. ὅς περ τῆς βασιλείαν κρατύναντα δὲ
παρθεῖν ἔχων, τῆς Θεοδεβέρτης ἀδελφῆς τῆς Φράγγων ἀρχόντος
γυναικα γαμετὴν ἐποίησατο. τετέλεσθαι δὲ αὐτῷ ἐναγ-
χος ἡ πρότερον ξυνοικῆσα γυνή, παιδὸς ἐνὸς γενομένη μή-
τηρ. ὃν καὶ ἀπέλιπε τῷ πατρὶ Ραδίγερα ὄνομα, ὃ δὲ ὁ πα-
τήρ παρθεῖν κόρης, γένος Βεϊττίας, ἐμνήστευσεν γάμον,
ἥσπερ ἀδελφὸς βασιλεὺς τῷ τότε Ἀγγίλων τῆς νήσου, χρημα-
τα μεγάλα τῷ τῆς μνηστείας αὐτῇ δεδωκὼς λόγῳ. ἔτος ἀνὴρ ξὺν
Οὐράνων τοῖς λογιμωτάτοις ἐν χωρίῳ τῷ ἱπποδρόμῳ, ὅρ-
νιν τινὰ ἐπὶ δένδρε τε καὶ θημένῃν εἶδε, καὶ πολλὰ κρᾶζουσιν.
εἴτε τῆς ὀρνιθὸς τῆς φωνῆς ξυνοικῆσαι, εἴτε ἄλλο μὲν τοῖς ἐπεσι δὲ
μῦθος, ξυνοικῆσαι τῆς ὀρνιθὸς μαντευομένης τερατευσάμενος,
τοῖς παρθεῖν δὲ αὐτὸς ἐφασκεν, ὥς τε δὴ νῦν τῆς τσαρᾶκοντα ἡ-
μέρας ὕστερον. τὸ τῷ αὐτῷ τῆς ὀρνιθὸς δηλοῦν προόρρησιν. ἐ-
γὼ μὲν οὖν προορώμενος, ἔφη, ὅπως δὴ ὡς ἀσφαλές αὐτῷ ξυ-
τῇ ἀπαγαγούμην βιώσῃ, τοῖς τε Φράγγουσι ἐς κῆδος ξυ-
νήλθον, γυναικα ἐνθὲν δὲ τῆς ἐμοῦ ξυνοικῆσαν ἐπαγαγόμενος,
καὶ τῷ παιδί τῷ ἐμῷ περιβέβλημαι τῆς Βεϊττίαν μνηστῆρ. ἀλ-
λά νῦν, ἐπεὶ ἐγὼ μὲν γε τε δὴ νῦν εἶδαι ὑποπαύσας αὐτὴν κα-
μάλα, εἰ μὴ δὲ ἀπαισ ἀρσενός τε καὶ θήλεος γόνος, ὅσα γε τὰ
ἐκ γυναικὸς τῆς δὲ πρὸς τῆς καὶ ὁ παῖς ἀνυμέναιός τε καὶ ἀ-
νυμφοῦς ἐτι νῦν ἐστὶ. φέρε ὑμῖν ἐπικοινωνοῦμαι τὴν ἐ-
μὴν δαίνοισιν, καὶ εἴ τι ὑμῖν ἐκ ἀξίμορον δοξέειν εἶναι, ὑ-
μεῖς τῇ αὐτῇ, ἐπειδὴ ἀφικώμαι ταχίστα ἐς τὸ μέτρον τῆς βίης,
τύχη ἀγαθῇ κατακυροῦντες, δευτερεύετε. οἱ μὲν τοῖς νῦν
Οὐράνοις ξυνοικῆσαν τῆς κηδεῖαν ἐς Φράγγους μάλλον, ἢ ἐς τὰς
νησιώτας ποιεῖσθαι. Βεϊττίον μὲν δὲ ἐδὲ ὅσον ἐπιμύνηται
ὕμιν οἱ οἱ τε εἰσιν, ὅτι μὴ ὁφέτε καὶ μόλις. Οὐάροι δὲ καὶ
Φράγγουσι τὰ μόνον τῆς Ρώμης τὸ ὕδωρ μεταξὺ ἔχουσιν. ὥστε καὶ
αὐτὰς ἐν γειτόνων μὲν ὡς πλησιάζονται ὄντας ἡμῖν, ἐς δυα-
μῶς δὲ κεχωρηκότας μέγα τι χρημῆ, ἐν πορείᾳ ἔχειν δὲ
ποιεῖν τε ἡμᾶς καὶ λυμᾶναι, ὡς καὶ αὐτοῖς βαλομένοις
εἴη. λυμανοῦνται δὲ πάντες, ὡς καὶ τὸ κῆδος αὐτοῖς ἐμπό-
διον εἶναι. βαρεῖα δὲ φύσει τοῖς ἀνθρώποις ὑπερβάλλουσα αὐ-
τὰς τῆς πλησιόχωρων διώκρισις γίνεσθαι, καὶ πρὸς ἀδικίαν ἐτοιμο-
τάτη. ἐπεὶ γὰρ τοῖς διωκτοῦ ῥαδίων ἐπὶ τὰς πέλας ἐδὲν ἀδι-
κοῦντας ἐκπορεύεσθαι πολέμου αἰτίας. ὅτι τοῖς νῦν ταῦτα ἐ-
πιχειρεῖ. παρὲν δὲ μὲν ὑμῖν τῆς παιδὸς τῆς δὲ νησιώτης μνηστῆρ
χρημῆτα πάντα, ὅσα παρ' ἡμῶν κεκομισμένη τέτλε δὲ ἐνεκα
ἐτυχῇ, τῆς ὕβρεως ἀπενεγκάμενη μισθόν, ἡ νόμος ἀνθρώπων ὁ
κοινὸς βέλεται. Ραδίγερα δὲ ὁ παῖς ξυνοικῆσθαι τῇ μητρὶ
πολιπόν τῇ αὐτῇ, καθάπερ ὁ πάτερ ἡμῖν ἐφίησι νόμος.

Οἱ μὲν ταῦτα εἰπὼν, τῇ τσαρᾶκος τῇ δὲ τῆς προόρρησεως ἡμέ-
ρας ὀκτώσας, τῆς περσέειαν ἀνέπλησεν. ὁ δὲ τῆς Ερμεγίσκλης
υἱὸς, Οὐράνων τῆς βασιλείαν παραλαβὼν, γνώμῃ τῇ ἐν βαρ-
βάρους τοῖς δὲ λογίων ἀνδρῶν ἐπιτελῆ ἐποίησεν. τῆς τε-
τελεσθηκότος βαλὼν, καὶ τῆς γάμον αὐτῇ τῇ μνηστῇ ἀπέ-
πε, καὶ τῇ μητρὶ ξυνοικῆσαι ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἡ τῆς Ρα-
δίγερος μνηστῆρ ἐμαθεν, ἐκ ἐνεγκῆσα τῆς τῆς ἀπάγαγτος
ξυμφορὰν, τίσασθαι αὐτὸν τῆς ἐς αὐτὴν ὕβρεως ἄρρηκτο. τίμιον δὲ ἔπαι
τοῖς ἐκείνῃ βαρβάρους σωφροσύνη
νομίζεται εἶναι, ὥστε δὴ μόνον παρ' αὐτοῖς ξυνοικῆσθαι ὀνόματος γάμον,
μὴ ἐπιγενομένη τῆς ἔργου, δοκεῖ
πεπονησθαι γυνή. τὰ μὲν οὖν πρῶτα πέμψασα πρὸς αὐτὸν ἐπὶ περσέεια
τῶν ἐπιτηδείων τινὰς, ἀνέπυθᾷ.

Procopius.

Angli, Frisones, cognominesque insulae Brittones. Tanta est hominum multitudo, ut inde singulis annis non pauci cum ux-
oribus liberisque migrant ad Francos, qui in suae ditionis solo, quod desertius vide-
tur, sedes illis adscribunt: ex quo fieri dicitur, ut sibi quoddam jus in insulam
arrogent. Certe Francorum Rex non ita pridem, cum nonnullos ex inti-
mis Byzantium Legatos ad Justinianum Augustum mitteret, Anglos illis ad-
junxerat, ambitiose ostendens, se huic Edit. Paris. etiam insulae dominari. Haecenus de in- pag. 621.
sula Brittia.

Haec multo ante Varnis imperaverat Hermegiscus. Is regnum firmare fata-
gens, Theodeberti Francorum Regis so-
rorem matrimonio sibi junxerat, recens

B mortua priori conjuge, unici parente fi-
lii, cui nomen Radiger. Hunc pater
sibi relictum despondit puellae virgini, natione Brittiae, cujus frater tunc tem-
poris Rex Anglorum erat, & spon-
saliorum nomine grandem ei pecuniam
dedit. Aliquando cum Varnorum primo-
ribus in agro equitans, volucrum quam-
dam arbori infidentem, & importunius
crocitantem vidit. Tum sive cantum ali-
tis intelligeret, sive alius cujuscumque rei
apprime conscius, avis omen sibi co-
gnitum mentiretur; illico dixit astantibus,
se quadragesimo post die fato cessurum:
id enim sibi avis augurio significari: dein
haec subdit. Equidem providentiam eo con-
tuli, ut in otio tutissimo viveretis: ideoque
cum Francis affinitatem contraxi, petita mihi
ductaque inde uxore, & filio meo sponsam Brit-
tiam dedi. Jam vero, quando me brevi mo-
riturum intelligo, nec virilem aut foemineam
prolem ullam suscepi ex ista conjuge, necdum
etiam nuptiis alligatus est filius meus; agite,
quod impertio vobis consilium, audite, ac si
utile judicabitur, vos, simul ac de vita deces-
sere, feliciter id confirmate atque perficite.
Censeo igitur Varnorum rationibus magis con-
ducere Francorum, quam insulanorum affinita-
tem. Commmercium enim vobiscum Brittiae inire
nequeunt, nisi sero ac difficulter: at Varnos in-
ter & Francos nihil nisi fluvius hic Rhenus in-
terest. Quare cum in proximo sint, ac pluri-
mum polleant, illis promptum est, bene nobis
ac male facere quando volent. Omnino autem
infesti erunt, nisi ipsos teneat conjunctio neces-
situdinis. Nam ita comparata est hominum na-
tura, ut graviter ferant finitimorum potentiam
majorem suam, eaque sit ad injuriam inferen-
dam paratissima; quippe vicinus opibus valens
belli causas facile praebere potest confinibus in-
nocentibus. Quae cum ita sint, insulae filii
mei sponsam remittite nuntium, & quidquid
pecuniae a nobis sponsaliorum nomine illa acce-
pit, servare finite, idque habere sibi ignomi-
niae pretium, prout communis lex hominum
jubeat. Radiger autem filius novercam suam,
quemadmodum nobis lex patria permittit, ux-
orem ducat.

Cum Francis affinitatem contraxi, petita mihi
ductaque inde uxore, & filio meo sponsam Brit-
tiam dedi. Jam vero, quando me brevi mo-
riturum intelligo, nec virilem aut foemineam
prolem ullam suscepi ex ista conjuge, necdum
etiam nuptiis alligatus est filius meus; agite,
quod impertio vobis consilium, audite, ac si
utile judicabitur, vos, simul ac de vita deces-
sere, feliciter id confirmate atque perficite.
Censeo igitur Varnorum rationibus magis con-
ducere Francorum, quam insulanorum affinita-
tem. Commmercium enim vobiscum Brittiae inire
nequeunt, nisi sero ac difficulter: at Varnos in-
ter & Francos nihil nisi fluvius hic Rhenus in-
terest. Quare cum in proximo sint, ac pluri-
mum polleant, illis promptum est, bene nobis
ac male facere quando volent. Omnino autem
infesti erunt, nisi ipsos teneat conjunctio neces-
situdinis. Nam ita comparata est hominum na-
tura, ut graviter ferant finitimorum potentiam
majorem suam, eaque sit ad injuriam inferen-
dam paratissima; quippe vicinus opibus valens
belli causas facile praebere potest confinibus in-
nocentibus. Quae cum ita sint, insulae filii
mei sponsam remittite nuntium, & quidquid
pecuniae a nobis sponsaliorum nomine illa acce-
pit, servare finite, idque habere sibi ignomi-
niae pretium, prout communis lex hominum
jubeat. Radiger autem filius novercam suam,
quemadmodum nobis lex patria permittit, ux-
orem ducat.

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Haec locutus, quadragesimo post prae-
dicationem die morbo obiit. Hermegiscli fi-
lius, regno Varnorum suscepto, de sen-
tentia Procerum gentis illius Barbarae,
consilium demortui exequitur, ac statim
repudiata sponsa, cum noverca connu-
bium init. Quae cum accepisset sponsa
Radigeris, non ferens rei indignitatem,
ad dedecoris ulciscendi cupiditatem exar-
sit. Tanti enim pudicitiam faciunt illi
Barbari, ut eam prostituiffe videatur
foemina, cui solum nomen pacti con-
jugii, non res ipsa contigerit. Ac primo
per quosdam ex familiaribus suis, quos ad

Ec

Hermegiscus
Varnorum Rex
uxorem ducit
sororem Theo-
deberti.

Despondet
Radigerem so-
rori Regis An-
glorum.

Mortis augur
fuit.

pag. 622.
Radiger no-
vercam suam
ducit uxorem.

Bello petitura
sponsa repu-
diata.

Nulli equi in
Brittia.

Prælium.

Edit. Parif.
pag. 623.

Capitur Radi-
ger.

Ei sponsa nu-
bit.

Brittia insula
cur muro di-
visa.

ipsum legavit, causam quæsit, cur fœ-
de abdicaretur, quæ nec passa stuprum
esset, nec sponsum ulla re violasset.
Qua via cum nihil proficeret, virilem in-
duens animum, bellum parat. Mox igitur
coactis navibus cccc. & in eas impositis
bellatorum minimum decem millibus, exer-
citus hunc duxit ipsa in Varnos, assum-
pto ad res secum administrandas fratrum
suorum uno, non Rege illo, sed priva-
to. Sunt autem insulani isti Barbarorum
omnium, quos novimus, fortissimi. Pe-
dibus præliantur, non solum equitandi
rudes, sed ignari etiam quid rei tandem
sit equus: cujus ne imaginem quidem in
ea insula viderunt. Hoc enim animal in
Brittia numquam conspicitur; ac si quan-
do legationis vel cujusquam alterius rei gra-
tia cum Romanis aut Francis, aliore quo-
piam habente equos versentur, & necesse
tum habeant equitare, in equos insilire
nesciunt, sed in eos ab aliis sustolluntur, &
cum degredi volunt, iterum sublatis reponun-
tur humi. Itidem Varni non equites sunt;
sed pedites omnes. At tales quidem sunt isti
Barbari. Remiges erant cuncti in ea classe,
nulla servitia nautica. Neque hi velis insula-
ni, sed remis tantum quovis tempore navigant.

Posteaquam appulere in continentem,
dux virgo ad ipsa Rheni ostia ducto
& communito vallo, ibi se se cum
paucis tenuit, eamque dedit fratri pro-
vinciam, ut cæteras omnes copias in
hostem educeret. Tum castra Varni
metati erant non procul Oceani littore
atque ostiis Rheni: quo cum Angli
celeriter pervenissent, conferto prælio,
Varni magna vi profligantur, multifi-
que pugnando amissis, reliqui omnes
cum Rege fugiunt. Angli non lon-
gius, ut ferebat conditio peditum, eos
insecuti, in castra se receperunt. Vir-
go ad se reduces asperere accipit, con-
vitiisque acerbissimis fratrem proscindit,
affirmans ab exercitu nihil actum quod
esset operæ pretium, cum sibi non ad-
duxissent vivum Radigerem. Bellicosissi-
morum delectu habito, confestim eos
mittit, jubetque nihil non movere, ut
hominem captum adducant. Illi dicto
audientes, regionem sedulo lustrare om-
nem, donec in denso nemore laten-
tem Radigerem deprehenderunt, vin-
ctumque obtulerunt puellæ: ante cujus
oculos stetit ille tremens expectatione
imminentis mortis miserrimæ. At ipsa
præter spem nec supplicio capitali in
eum animadvertit, nec durius quid-
quam statuit; sed factam sibi injuriam
exprobrare satis habens, illum interro-
gat, quid causæ fuerit, cur solutis
sponsalibus, fœminam alteram toro so-
ciaverit, idque cum sponsa vacaret pro-
bro? Ille factum excusans, patris man-
datum, Procerumque instantiam causatur;
enixe supplicat; ac defensionis obsecratio-
nes plurimas inserit, culpam adscribens ne-
cessitati; maritum ejus, si modo ve-
lit, fore se pollicetur, & priora de-
licta consequentibus officiis emendaturum.
Assensa his puella, exiit vinclis
Radiger, humanissimeque habetur. Mox re-
missa Theodeberti sorore, Brittiam sibi co-
pulat matrimonio. Hunc res exitum habuit.
In ea insula Brittia murum longum ve-
teres ædificaverunt, qui partem ejus ma-
gnam ab altera dividit; eo quod soli
cælique affectiones cæteraque omnia utro-
bique diversa sint. Etenim plaga, quæ
a muro ad Solem orientem porrigitur,
cæli salubritate justis anni vicibus inducta

πάσαι άνθρωποι, διόχα τέμνον αὐτὸ πολλὰ τινὰ μοῖραν ὅτι ἡ γῆ καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ τὰ πάντα, ἐχόμενως ἐφ' ἐκάτερα
ἐστὶ τὰ μὲν γὰρ τείχεος πρὸς ἀνὴρ χοντα ἢ λιον, οὐδέ τίς αὐτὸν ἐστὶν ἐξυμμεταβαλλομένη τῶν αἰσῶν, θέρως μὲν μετρίως

Ανετο, ὅτε δὴ ὑβρίσειεν ἐς αὐτὴν ἕνεκα, ἔτε πεπορομένην ἔτε
τι ἄλλο ἐργασμένῳ αὐτῶν ἄχαρι, ἐπεὶ ἡ ἀνύττειν ἔδεν
ταύτη ἐδωάτο, τὸ ἀρρενωπὸν ἀνελομένη, ἐπὶ πολέμια ἔργα
ἐχώρει. ναὺς ἐν αὐτῇ κατέβατο ἀποσίαν ἀγείραςα, στρατεύμα-
τα τε αὐταῖς ἐνδεμένη ἐχέοντες ἢ μυριάδων δέκα μαχίμων
ἀνδρῶν, αὐτὴ ἐξηγεῖτο ἐπὶ τῆς Οὐάρνης τῇ στρατῷ ταύτῃ. ἐ-
πήγετο ἡ καὶ τὰ ἀδελφῶν τῶν αὐτῆς, ξυνοικοισόμενον αὐτῇ
τὰ παρόντα, ἐχὼς μὲν τοὺς βασιλείαν εἶχεν, ἀλλὰ γὰρ ἐν
ιδίῳ τελευτῶν μοῖρα. ἀλκιμοὶ δὲ εἰσι πάντων μάλιστα βαρ-
βάρων, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, οἱ νησιῶται ἔσονται, ἐς τὰς ξυμβολὰς
περὶ οἱ ἴσασιν. ἐν ᾧ ὅσον εἰσὶ τῇ ἰπποδρόμῳ ἀμελέηται, ἀλλ' ἐ-
ν ἰπποδρόμῳ ποτέ εἰσιν, ἐπὶ σταδασφίσι ξυμβαίνει. ἐπεὶ
ἰπποδρόμον ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ ἐδ' ὅσα κατ' εἰκόνα τιθέαν. ἐν γὰρ
ποτὲ τὸ ζῶον τὸ ἐν γῆ Βριττία γεγονὸς φαίνει. εἰ δὲ ποτὲ
αὐτὸ τισιν ἐπὶ πρεσβείᾳ ἢ ἄλλῃ τῇ ἕνεκα Ρωμαίοις ἢ Φράγ-
γοις ἢ ἄλλῳ τῷ ἰππασίᾳ ἐχόντι ἐπιχωρεῖν ξυμβαίνει, ἐν ταύ-
τῃ τῇ ἰπποδρόμῳ οὐχ εἶναι αὐτοῖς ἐπ' ἀναγκῆς εἶναι ἀναδρώσκων
μὲν ἐπ' αὐτῶν ἐδεμῖα μηχανῇ ἐχέουσιν, ἕτεροι δὲ αὐτῶν μετὰ
εἰζόντες ἀνδραποιοῦν ἐπὶ τῆς ἰππασίας ἀναβιβάσκειν. ἀπα-
λάσσεσθαι τε βυλομένους ἐν τεύχεσιν, αὐτοὺς αἰρόντας ἐπὶ τῇ γῆς
κατατίθεν. ἐν μὲν δὲ Οὐάρνοι ἰπποδρόμοι εἰσιν, ἀλλὰ περὶ
καὶ αὐτοὶ ἅπαντες. ἔσονται μὲν ἐν οἱ βάρβαροι τοιοῦτοι δὲ εἰσὶ περὶ
νεως ἢ ἐκ τῶν ἐν τῇ τῷ σόλῳ, ἀλλὰ αὐτερέται πάντες. ἐν δὲ ἰ-
στία τῶν τοῖς νησιώταις τυγχάνει ὄντα, ἀλλ' ἐρέσσοντες
αἰεὶ ναυτίλλονται μόνον.

Επειδὴ ἡ κατέπλευσαν ἐς τὴν ἡπειρόν, παρθένης μὲν, ἡπερ
αὐτὴ ἦρχε, χάρακα ἐχυρὸν πηξάμενη παρ' αὐτὴν μάλιστα τὴν ἐκ-
βολὴν ποταμῶν Ρῶν, ξυνοίκοις τισιν αὐτὴ ἀπέμεινε παν-
τὶ τῷ ἄλλῳ στρατῷ τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τῆς πολέμιας ἐξηγεῖσθαι
κελεύει. στρατοπέδοντο δὲ Οὐάρνοι τότε, τὴν αἰκίαν ἡ νόσος καὶ
Ρῶν ἐκβολῆς ἐπὶ πολλῷ ἀποδεν, ἐν δὲ ἀφικόμενων κατὰ τὰς
Αγγλῶν, ξυνοίκοις μὲν ἀμφοτέρω ἐς χεῖρας ἀδελφῶν, ἡ σ-
σῶν δὲ κατακράτος Οὐάρνοι. καὶ αὐτὴ πύπτωσι μὲν πολλοὶ ἐν
τῇ τῷ πόντῳ οἱ λοιποὶ δὲ ξυνοίκοι βασιλεῖ, ἐς ὑπαγωγὴν
ἔειπον δὲ ἅπαντες οἱ τε Αγγελοὶ τῶν δὲ ὡς ἐπὶ αὐτοῖς δὲ οἱ
γὰρ πεποιοῦμενοι ἢ θέμις περὶ οἱ, ἐς τὸ στρατόπεδον ἀπεχώρη-
σαν. ἔσπερ ἐκείνη ἐπ' ἀνῆλθον ἐς αὐτὴν ἡ παρθένης τῇ τε
ἀδελφῷ ἐλοιδόρειτο πικρότατα, ἐδὲν τῇ στρατῷ λόγῳ ἄξιον
ἰχυρὸς ἐκείνη περὶ ἀχθῆναι, ἐπεὶ μὴ ἀγάγοιεν αὐτὴν ζῶντα
Ραδίγερα. ἔσπερ δὲ πολεξάμενη τῶν μάλιστα μαχίμων, ἐ-
δὲν ἐσελθὼν, ἀπαγγεῖλασα, δορυάλωτον ἀγαγεῖν τὸν ἀνδρα
μηχανῇ πάσῃ. οἱ δὲ τὴν αὐτὴν ἐπιτελούντες ἐπὶ ταῖς, περὶ
χοντο διερωτάμενοι ξυμπαντα ἐς τὸ ἀκρεβές τὰ ἐκείνη χα-
εἶα, ὥς ἐν ὕλῃ ἀμφιλαφεῖ κρυπτόμενον Ραδίγερα δὲ ρον δὴ
σαντὲς τε αὐτὸν, τῇ παιδί ἀπεκόμισαν. ἔσπερ αὐτῆς ἐν ὅφ-
θαλμοῖς εἰσῆκει, ἔσπερ μὲν τε, καὶ τῇ ἐνδεμένη αὐτὴ καὶ δὴ μά-
λα ὑποτοπάζων θανάτῳ οἱ κτίσθω. ἡ δὲ αὐτὴ ἐκ τῆς παραδό-
ξου ἀπέκτεινεν, ἔτε τι ἄλλο ἄχαρι ἔδρασαν. ἀλλὰ καὶ ὅντι
δίσασα τὴν αὐτὴν ὑβρίν, ἀνεπυνθάνετο τῶν ἀνδρῶν, ὅτε δὴ
ἕνεκα ἡ λογικῶς τὰ ξυνοίκοις ἐτέρα γυναικὶ ἐς οὐκ ἐν
νέστοι, καὶ ταῦτα ἐπεπορομένης αὐτῆς τῇ μνηστῆς, καὶ ὅς τῇ
τίαν ἀπολογούμενος, τὰς τῆς πατρὸς ἐντολὰς καὶ τῶν ἀρχόν-
των ἀπαλῶς προῦφεν, ἡ καὶ τῆς πρεσβείας λόγῳ, καὶ λιτῇ
ἀνέμισε τῇ ἀπολογίᾳ πολλὰς, ἐς τὴν ἀνάγκην ἀναφέρειν
τὸ ἐγκλημα. βυλομένη τε αὐτὴ ξυνοίκοις εἶσθαι ὁμολογεῖ,
καὶ τὰ ἐκ ἐν δὲ κητὸ πρότερον οἱ αὐτῶν πεπραγμένα, τὰς ἐπι-
γινόμενοις ἴσασθαι. ἐπεὶ τε τῇ παιδί ταῦτα ἤρεσκε καὶ τῇ
τε δεσμῶν ἀφῆτο Ραδίγερα, τῇ τῇ ἀλλῆς φιλοφροσύνης ἡξίω-
το. ἀποπέμπεται μὲν τὸ Οὐδιδέρτα δὲ δὲ ἀδελφῷ, τῇ τε
Βριττίαν ἐγγάμο. ταῦτα μὲν τῇ δὲ κεχώρηκε.

Εν ταύτῃ δὲ τῇ Βριττία νήσῳ, τείχος ἐδείμαντο μακρὸν οἱ
ἐν ταύτῃ δὲ τῇ νήσῳ, τείχος ἐδείμαντο μακρὸν οἱ
ἐν ταύτῃ δὲ τῇ νήσῳ, τείχος ἐδείμαντο μακρὸν οἱ

λεεινή, ψυχρὴ δὲ χειμῶνος, καὶ ἄνθρωποι μὲν πολλοὶ ὥ-
κλυται, καὶ ταῦτα βιοτεύοντες τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις· τὰ
τε δένδρα κάρποις ἐν ἐπιτιθείῳ γινομένοις ὥραιον ἀνθεῖ,
τά τε λίγα τ' ἄλλων ἐδὲν καταδέεσθαι τὴν γῆν. ἀλλὰ καὶ ὕ-
δασιν ἡ χώρα ἐναβρυωμένη διαρκῶς φαίνεται. πρὸς δύν-
τα δὲ πᾶν τοῦ αὐτοῦ ὥστε ἀμέλει μὲν ἀνθρώπων ἐδὲ ἡμιώ-
ριον διωκόντων ἐν ταῦτα βιώναι· ἔχεις δὲ καὶ ὄφεις ἀναρίθ-
μητοι, καὶ ἄλλων θηρίων παντοδαπῶν γένη δὲ κεκλήρωται
τὸν χώρον ἐκείνον. καὶ τὸ δὴ παραλογώτατον, οἱ ἐπιχώριοι
λέγουσιν ὡς, εἴ τις ἀνθρώπος τὸ τεῖχος ἀμείψας ἐπὶ θάτερα
ἴοι, οὐδ' αὖθις θνήσκει, τὸ λοιμῶδες τῷ ἐκείνῳ αἵματι ὡς ἡ-
κιστα φέρων· τοῖς τε θηρίοις ἐνθάδε ἔστιν ὁ θάνατος οὐδ' οὐ-
ὕπαντιάζων ἐκδέχεται. Ἐνταῦθα δὲ μοι γενομένῳ τὴν ἰσορίας,
ἐπ' ἀναγκῆς ἐστὶ λόγος μυθολογία ἐμφερὲς ἀτὰρ ἐπιμνησθῆναι.
ὅς δὴ μοι ἔτε ἐπὶ τὸ παράπαν ἀληθὲς ἔδοξεν εἶναι, καὶ περ
αἰετὸς ἀνδρῶν ἐκφερόμενος ἀναρίθμων· οἱ δὲ τὴν μὲν πρᾶσ-
σομένων αὐτῶν, τὴν δὲ λόγων αὐτῶν ἰσχυρίζονται γεγόνε-
ναι· ἔτε παρὲν παντάπασιν, ὡς μὴ τά γε ἀμφὶ Βριττίας
τῇ νήσῳ ἀναγραφόμενος ἀγνοίας τινὸς τῇδε ζυμβαίνοντων
δίλωκεῖς ἀπενέγκαιμι δόξαν.

Λέγουσιν οὖν τὰς τὴν ὑποβιουύτων ἀνθρώπων ψυχὰς ἐς
τὸ αἰετὸς διακομίζεσθαι τὸ χωρίον· ὃν τινα δὲ ἔσθ' ὅπου, ἀντί-
κα δηλώσω· σπῆλαιότατα μὲν ἀπαγγελλόντων ἀκηκοὺς
πολλὰ καὶ τῇδε ἀνθρώπων, ἐς ὁνειρώδη δὲ τινα δυνάμιν
ὑποκεκρίσθαι νομοτικῶς τὰ θρυλλέμενα. Παρὰ τὴν ἀκτὴν καὶ
τὴν Βριττίαν τὴν ὠκεανὸς νῆσον, κώμας παμπληθεῖς ζυμβαίνει
εἶναι. οἱ κῆσι δὲ αὐτὰς ἄνθρωποι σαγνυδόντες τε καὶ γλυ-
γεωργῶντες, καὶ ἐπ' ἐμπορίαν ναυτιλλόμενοι ἐς τὴνδε τὴν νῆ-
σον· τὰ μὲν ἄλλα, φράγγων κατήκοοι ὄντες, φόρος μὲν τοῖς ἀ-
παγωγῶν καὶ τὴν πάποτε παραχόμενοι· ὑφειμένα αὐτοῖς ἐκ
παλαιῶν τῶνδε τῶν ἀχθῶν, ὑπεργίαις τινὸς (ὡς φασιν) ἕνεκα,
ἡ μοι ἐν τῷ παρόντι λελέξε'. λέγουσιν οἱ ταύτην ἄνθρωποι,
ἐκ περὶ ἔσθ' ἐπικεῖσθαι τὰς τῶν ψυχῶν παραπομπὰς σφί-
σιν· ὅσας οὖν τῇ ἐπιγενησομένην νηκτὶ ἐς τὸ ἐπιτιθέμενα τὸ
τῇ τῷ αὐτοῦ διαδοχῇ ἰτέον ἐστίν, ἔτι δὲ ἐπειδὴν τὰ χεῖρα
ξυσκοτάζει, ἐς τὰς οἰκίας τὰς αὐτῶν ἀναχωροῦντες, καθεύ-
δουσι, προσδεχόμενοι τὴν ζυμωγὰν τῶν ἀφ' αὐτῶν. ἀφ' ἧς
δὲ νύκτωρ τῶν μὲν θυρῶν σφίσι ἀρασσομένων αἰσθάν-
ονται φωνῆς δὲ τινος ἀφανὲς ἐπαίεσιν, ἐπὶ τὸ ἔργον αὐ-
τὰς ζυγαλῆσαι· αὐτοὶ τε ὀκνήσει ἐδεμῖα ἐκ τῶν ἐρωμάτων
ἐξαισάμενοι, ἐπὶ τῇ νήσῳ βαδίζουσιν, ἐξυμνῶντες μὲν, ὅ-
ποία ποτὲ ἀνάγκη αὐτὰς ἐς τὸ ἐνθάδε, ἀλλ' ὅμως ἀναγ-
καζόμενοι. Ἐνταῦθα δὲ ἀκράτως παρεσκυδασμένας ὁρῶσιν
ἐρήμους τοπάραν ἀνθρώπων, καὶ τὰς σφετέρους μὲν τοῖς,
ἀλλ' ἑτέρας τινὰς· ἐς ἃς δὲ ἐσβάντες, τὴν κωπὴν ἀπτονται. καὶ
τὴν βαρέαν αἰδάνονται ἀχθόμενων μὲν ἐπιβατῶν πλήθει
ἀχθῆς ἐς σάνιδος τε ἀκρας, καὶ τὴν κωπὴν τὴν χώραν ῥοδίῳ βε-
βαπτισμένων, ὑποδεσθῶν τε τῶν ὕδατος ὅσον ἐδὲ δάκτυλον
ἕνα· αὐτοὶ μὲν τοῖς ἐδὲν θάλασσας· ἀλλὰ καὶ μίαν ἐρέσσοντες
ὥραν, ἐς τὴν Βριττίαν καταίρουσι καὶ τοῖς ἀκράτοις λυίκα τὴν
αὐτῶν ἰδίαις ναυτίλλονται, ἐχίσι οἰς ἡρώμενοι, ἀλλ' ἐρέσ-
σοντες ἐς νύκτα τε καὶ ἡμέραν, μόλις ἐνταῦθα ἐξαπορθεύον-
ται· ἐς τὴν νῆσον δὲ καταπλεύσαντες, ἀποφορτίζόμενοι ἀ-
παλλάσσονται αὐτὰ καὶ μάλ' αὖθις βαρέων σφίσι κερῶν τε
γινομένων καὶ τῶν αἰφνιδίως καὶ τῶν ῥοδίων ἐπαυρομένων ἐν τῇ
ὑδατι καταδυομένων ἐδὲν τι ἄλλο, πλὴν ὅσα ἐς τὴν ἔσθ' ὅπου
αὐτῶν καὶ αὐτοὶ μὲν ἀνθρώπων ἐδὲν ὁρῶσιν, ἔτε ζυμπλέον-
τα, ἔτε ἀπαλλασσόμενον τῆς νῆος. φωνῆς δὲ ἀκῆεν τινὸς ἐν-
θένδε (φασί) τοῖς ὑποδεχομένοις ἀπαγγελλεῖν δοκῆσης
πρὸς ὄνομα τῷ ζυμπεπλοκώτων αὐτοῖς ἕκαστον, τὰ τε ἀ-
ξιώματα ἐπιλεγῆσαι οἷς, πρῶτον ἐχρῶντο, καὶ παρ' ὅθεν αὐτὰς ἀνακαλέσθαι. ὡς δὲ καὶ γυναῖκες ζυμπαπορθεύ-
σάμεναι αὐτοῖς τύχῃσι, τῷ ἀνδρῶν ὑποσηματίεσσι τὰ ὀνόματα, οἷς περ ζυμωκῆσαι ἐβίον· ταῦτα μὲν οὖν
οἱ τῇδε ἄνθρωποι ζυμβαίνειν φασίν· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὴν ἀπρότερον λόγον ἐπ' ἀνέμι.

Procopius.

A gaudet : æstate temperate callida est ,
hyeme frigida : abundat incolis , qui
vitam itidem ut cæteri mortales agunt .
Arbores fructibus in tempore nascentibus
præclare nitent , & lætæ segetes æque ut
alibi veniunt : aquarum etiam ubertate
ea regio gloriatur . Ad Occidentem vero
contrarium plane accidit : ita ut ho-
mini ne semihoram quidem ibi vivere
liceat . Tractum illum viperæ serpentesque
innumerabiles , ac feræ venenatæ cujusque ge-
neris obtinent : & , quod a communi sensu re-
motissimum est , perhibent indigenæ , si
homo quispiam superato muro illuc tran-
seat , eodem temporis puncto expirare ,
oppressum aura pestilenti . Animantes
quoque eo transgredientes illico mors ob-
via excipit . Et quando in hanc historiæ par-
tem delapsus sum , rem simillimam fabu-
læ commemorare necesse est : quam nec
veram omnino judico , quamvis ab in-
numeris prodatur viris , qui se in eo-
rum quæ fierent partem venisse , &
quæ dicerentur audiisse asseverant : nec
prorsus prætermittendam reor ; ne in rebus in-
sulæ Brittiae describendis , earum aliquam
ignorasse videar .

Illius pars in-
habitabilis.Edit. Paris.
pag. 624.

B Ferunt igitur mortuorum hominum animas
eo loci deportari consuevisse : quod quo mo-
do fiat , mox declarabo , prout sæpe ipse
audiui ab illarum partium incolis ea val-
de serio referentibus ; quæ vulgo licet
jactata , in facultatem aliquam som-
nificam refundenda existimo . Littus
regionis , quæ Brittiae Oceani insu-
læ respondet , plurimi prætexunt vici ,
in quibus habitant piscatores , agricolæ ,
& alii , qui in eam insulam commercii
gratia navigant : Francorum quidem Regi-
bus cætera subditi , at semper vacui tri-
buto ; hoc onere levati jam inde olim ,
cujusdam , ut aiunt , ministerii gratia , de
quo nunc dicam . Narrant indigenæ ,
se id habere munus , ut in orbem sua
quisque vice deducat animas . Quare , qui
ad id præstandum sequenti nocte se con-
ferre debent , officii vice sibi tradita ; ii
primis tenebris in suas reversi ædes , dant
se somno , rei præsidem expectantes . In-
tempesta nocte pulsari fores , seque ad
opus obscura voce acciri audiunt . Abiecta
omni cunctatione corripiunt se se e stratis ,
& ad littus vadunt , ignari quidem qua
tandem ad id vi impellantur , sed tamen
coacti . Paratas ibi scaphas vident , ho-
minibus penitus vacuas , non suas , verum
alias quasdam : quibus conscensis , apprehen-
dunt remos , & naves sentiunt vectoribus
tot onustas , ut ad summam usque tabulam
& columbaria immersæ , supra aquam vix
digito extent . Neminem ipsi conspiciunt ,
neque hora plus remigando appellant in
Brittiam : quamvis , cum navigiis vehuntur
suis , nec velis utuntur , sed remis , vix eo
trajiciant noctis unius ac diei spatio . Delati
in insulam , simul factam exscensionem
intelligunt , discedunt , exoneratis repente
navibus , itaque emerfis , ut in aquam non-
nisi carina tenus depressæ sint . Nullum ho-
minem vident , nec navigantem secum , nec
navi egredientem : solum asserunt audire se
inde vocem , quæ vectorum singulorum no-
mina tradere excipientibus , & dignitates
pristinas recensere , patrisque addito nomine
iplos compellare videatur . Si quæ fœminæ
una transfretaverint , viros , quibuscum ma-
trimonio junctæ vixerint , nominatim in-
clamant . Hæc ibi indigenæ fieri produnt :
ego vero ad res libri proxime superioris re-
vertor .

Fama est eo
deferri defun-
ctorum ani-
mas.

pag. 625.

CAPUT XXI.

Redit Author ad bellum Gothicum. Belisario impensus honos Byzantii. Joannes Salonis hyemat. Cur Justinianus bello Gotthico Narsetem praefecerit. Narses aliquandiu Philippopoli subsistit. Inde Italiam petit.

Impensus honor Belisario.

IS quidem erat in regionibus singulis, A quas recensui, rei bellicae status: bellum vero Gothicum sic procedebat. Cum, ut antea dixi, Belisarium Imperator Byzantium revocasset, eum habuit honorifice; haud tamen statuit in Italiam mittere post obitum Germani; sed ipsum, jam Praefectum Praetorio Orientis, corporis custodibus sui praeposuit, tenuitque apud se. Dignitate praestabat Romanis omnibus Belisarius; etsi inter eos non deerant, qui ante ipsum adscripti fuissent Patriciis, & ad sellam Consularem evecti. Nihilominus primas illi concedebant omnes, prohibiti virtutis reverentia, quo minus legis beneficio uterentur, suumque jus retinerent: id quod valde Imperatori placebat. Joannes autem, Vitaliani ex sorore nepos, Salonis hyemabat: cujus expectatione hoc anno suspensi in Italia exercitus Romani Duces, cessarunt. Porro hyemis exitus annum clausit decimum sextum huius belli, cujus historiam Procopius scripsit.

Joannes Salonis hyemat.

Cur Imperator Narsetem bello Gotthico praefecerit. Edit. Paris. pag. 626.

Statuae veterum opera.

Omen victoriarum Narsitis.

Anno sequenti, cum esset Joannis consilium Salonis movere, & sine mora adversus Totilam Gothosque educere copias; vetuit Imperator, iussitque Narsetis Eunuchi adventum ibi expectare, in animo habens hunc bello praeficere: quae cur ipsi constituta sic fuerint, nemo liquido novit. Nam Imperatoris consilium emanare nequit in vulgus, nisi ipse velit. Vulgares tantum suspiciones hic referam. Videbat, ajunt, Justinianus Augustus Joannis imperium detrectaturos exercitus Romani caeteros Duces, honore illi cedere recusantes. Propterea verebatur, ne vel in studia scissi contraria, vel per invidiam remissius agentes, omnia miscerent. Istud etiam aliquando, cum Romae degerem, a Senatore Romano accepi. Narrabat, regnante in Italia Atalarico, qui matrem habuit filiam Theoderici, die quodam, vespere, armentum boum ex agro Romam abductum, transiisse per forum Pacis, sic a Romanis dictum, quod in eo sit Pacis templum, olim de caelo tactum; Pro foro illo vetus quidam est fons, cui bos aeneus insistit, Phidiae, credo, Atheniensis, vel Lysippi opus. Nam factae utriusque manu statuae visuntur multae eo loci: ubi & alterum Phidiae opus extat, testante auctorem inscriptione statuae; ibidem est Myronis bucula. Nimirum prisca Romani id diligenter curarunt, ut excellentissima quaeque ornamenta Graeciae Roma possideret. Addebat Senator ille, taurum castratum, qui unus erat ex numero tunc praetereuntium, relicto armento, inscensoque fonte, supra bovem stetisse aeneum: illac forte praeteriisse quemdam, natione Tuscum, & specie valde agrestem: mox rem coniectando (ut sunt Tusci etiamnum dediti divinationibus) dixisse, tempus fore, cum Eunuchus Romae dominum profligaret. Tum quidem de Tusco illo ejusque verbis risus hominum fuit, qui praedictiones ante eventa vulgo solent explodere, contrario nullo argumento revicti; eo quod res nondum

ΟΤΤΩ μὲν οὖν τὰ καὶ τὰς πολεμίας ἐν χάριτι ἐκαστὴ ἐν-
νύχθινον γενέσθαι. ὃ δὲ Γότθικὸς πόλεμος ἐφέρετο ὧ-
δε. Βελισάριον μὲν ἐς Βυζάντιον μεταπεμφάμενος βασι-
λεὺς, ἡπέρ μοι ἐν τοῖς ἐμφορῶν λόγοις ἐρρήθη, δὲ τιμῆς
ἦγε. Ἐδὲ Γερμανὸς τε τελοδμηκὸς πέμπειν αὐτὸν διανοεῖτο
ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ στρατηγὸν τῆς ἐκείνου, τῷ βασι-
λικῶν σωματφυλάκων ἀρχόντι καταστῆσάμενος, αὐτὸν κα-
τεῖχε. ὡς δὲ τῷ ἀξιώματι πρῶτος ὁ Βελισάριος Ρωμαίων
ἀπάντων, καὶ τοὶ τινες αὐτῶν πρότεροι ἀνάγραπτοί τε ἐς
πατερικὰς γέγονασιν, καὶ ἐς αὐτὸν ἀναβεβήκεσαν τῷ ὑπά-
τον τὸν δίφρον. ἀλλὰ καὶ ὡς αὐτῷ τὸ πρῶτον ἐξίσταντο πάν-
τες, αἰχμησόμενοι καὶ τῆς ἀρετῆς τῷ νόμῳ χρῆσθαι καὶ τὸ ἀπὸ
αὐτοῦ δικαίωμα περιβάλλεσθαι. ταῦτα τε βασιλεὺς κομιδῇ
ἤρεσκεν. Ἰωάννης δὲ ὁ Βιταλιανὸς διεχέμαζεν ἐν Σαλῶσι.
προσδεχόμενοι τε αὐτὸν ἐν Ἰταλίᾳ τῶτον δὴ τὸν χρόνον οἱ τῶ
Ρωμαίων στρατῷ ἀρχόντες, ἀφρακτοὶ ἔμμενον. καὶ ὁ χειμῶν ἐ-
ληγε, καὶ τὸ ἐκκαθεύκατον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷ δὲ, ὃν
Προκόπιος ἐξηγήσατο.

Τῷ δὲ ἐπιγενομένῳ τῷ Ἰωάννῳ μὲν διανοεῖτο ἐν Σαλῶσι
τε ἐξανίστασθαι, καὶ τῷ στρατῷ ἐξηγεῖσθαι ὅτι τὰ χεῖρα ἐπὶ
Τωτίλῳ τε καὶ Γότθῳ. βασιλεὺς δὲ αὐτὸν διεκάλυεν: αὐτὸν
τε μένειν ἐπέσειλκεν, ἕως Ναρσῆς ὁ δυνάστης ἀφίκηται. αὐτὸν
δὲ τῷ αὐτοκράτορι καταστῆσθαι τὸν πόλεμον ἐβέλδυσεν.
ὅτε δὲ ἔνεκα ταῦτα βαλομένη βασιλεὺς εἶναι, ἡμεῖς δὲ μὲν
τὸ πάντων ἐδὲν φανερόν γεγενεῖ. βασιλεὺς δὲ βέλδυσμα ἐκ-
πυσεν, ὅτι μὴ αὐτὸν ἐδελύσει, ἀλλὰ καὶ ἐς γένεσθαι. ὃ δὲ ὑ-
ποπτόμενοι ἀνδραποιοὶ ἔλεγον, ἐγὼ δηλώσω. ἐννοία Ἰσκι-
νιανῶ βασιλεὺς γεγενεῖ, ὡς οἱ ἄλλοι τῶ Ρωμαίων στρατῷ ἀρ-
χόντες Ἰωάννην ἐπακύν ὡς ἡκιστα ἐδελύσειν, ἐκ ἀξιοῦντες
καταδέξασθαι αὐτοῖς τὸ ἀξίωμα εἶναι. καὶ ἀπὸ αὐτοῦ δεῖσε,
μὴ διχοστατοῦντες τῇ γνώμῃ, ἢ ἐδελόκαυοντες τῷ φόδῳ,
ἐσυγχέωσι τὰ φρασόμενα. ἡμεῖς δὲ ποτε ἔτῳ τὸν λόγον
ἀπαγγέλλοντος Ρωμαίου ἀνδρός, ὡς καὶ ἐπὶ Ρώμης ἔατε-
βλῶν εἶχον. ὡς δὲ ἔτος ἀνὴρ τὸ ἀπὸ τῶ ξυγκλήτης βελῆς. ἔλεγε
οὖν ὁ Ρωμαῖος ἔτος, ὡς ἀρχοὶ μὲν Ἰταλίας ποτὲ Ἀταλά-
χος ὁ Θούδερχος θυγατεὺς. βῶν δὲ τις ἀγέλης Ρώμῃ
ὑπὸ τῶτον τὸν χρόνον ἀμφὶ δαίλῳ ὀφίᾳ ἐξ ἀγρῶ ἦκει δὲ τὸ
ἀγορᾶς, ὡς φόρον εἰρήνης καλῶσι Ρωμαῖοι. ἐνταῦθα γὰρ πῃ
ὁ τῆς εἰρήνης νεὸς κεραυνόβλητος γενόμενος ἐκ παλαιῆς καὶ
ἔστι δὲ τις ἀρχαία περὶ ταύτης δὴ τῆς ἀγορᾶς κρήνη καὶ βεσὶς ἐπὶ
ταύτης χαλκὸς ἐστὶν, Φειδίας οἶμαι τῷ Ἀδωνίᾳ ἢ Δυσίπ-
πῳ ἔργον. ἀγάλματα δὲ ἐν χάριτι τέτρωτ' ἀνδρῶν ποιήματα ἐσιν. ἔδῃ δὲ Φειδίας ἔργον ἕτερον: τὰ πρὸ
λέγει τὰ ἐν τῇ ἀγάλματι γράμματα. ἐνταῦθα καὶ τὸ τῷ Μύ-
ρωνος βοῖδιον, ἐπιμελὲς δὲ ἐγγερόναι τοῖς παλαιῇ Ρωμαίοις,
τῆς Ἑλλάδος τὰ καλὰ πάντα ἐγκαλῶν πίσματα Ρώμης
ποιήσασθαι. ἕνα δὲ ταῦτον ἔφη τῷ τῶν κατὰ παλαιόντων δι-
νῶν τὸν ἀγέλης δολοειπόμην, καὶ ταύτης δὲ τῆς κρήνης
ἐπιβατεύσαντα, κατὰ περὶ βροσὶ τῆ χαλκῆς εἶναι. τύχη δὲ
τῇ παλαιόντι τινά, Τῆσπον γένος, κομιδῇ ἀγροίκον δόξαν-
τα εἶναι, ἐμβάλλοντα τὸ ποικύμενον φάναι (εἰσὶ δὲ μαντι-
κοὶ καὶ ἐς ἐμὲ Τῆσκοι) ὡς δυνάστης ποτε καταλύσει τὸν ἀρ-
χόντα Ρώμης. καὶ τῶν καὶ ταῦτα μὲν ὅτε Τῆσπος ἐκεῖνος, καὶ
ὁ παρ' αὐτῷ λόγος, γέλωτα ὤφει. περὶ δὲ τῆς πείρας
ἀεὶ ἀνδραποιοὶ τὰς ἀπορήσεις φιλεῖσι χλευάζειν, ἐκ ἀνα-
χαρίζοντος αὐτῶν τῶ ἐλέγχου, τῷ μὴτε ἀποβεβηκέναι

Δ

τὰ πράγματα, μήτε τὸν περὶ αὐτῶν λόγον εἶναι πιστὸν, ἀλλὰ μύθῳ τινὶ γελοιάδει ἐμφερῆ φαίνεσθαι. νῦν δὲ δὴ ἅπαντες τὸ ζῦμβολον τῆς τοῖς ἀποβεβηκόσιν ὑποχωροῦντες θαυμάζουσιν. καὶ ὅτε τῶν τοῖς ἐπὶ Τωτίλῳ ἐσραπῆγει Ναρσῆς, ἢ σοχαζομένης τῆς ἐσομένης τῆς βασιλείας γνώμης, ἢ πρωτανδύσεως τὸ δέον τὴν τύχης. ὁ μὲν οὖν Ναρσῆς στρατεύμα τε λόγῳ ἄξιον, καὶ χρήματα μεγάλα πρὸς βασιλείας κομισμένος, ἐξέλειτο. ἐπειδὴ δὲ ζῶν τοῖς ἐπομένοις ἐν μέσῃ Θράκῃ ἐγένετο χρόνον τινὰ ἐν Φιλιππῶν πόλει, ἀποκλεισμένος τῆς οἰκίας, ἐμείνε. στρατὸν μὲν οὖν Οὐννικὸν ἐπισκῆψαν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ἅπαντα ἡγόν τε καὶ ἔφερον, ἔθενός σφίσι ἀντιστατοῦντος. ἐπειδὴ δὲ αὐτῶν οἱ μὲν τινες ἐπὶ Θεσσαλονίκῃ, οἱ δὲ τῶν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἦσαν, μόλις ἐνδένδε ἀπαλλαγείς, ἐπὶ προδοσίᾳ ἦσαν.

A venerit, nec sermo fide dignus, sed ridicula fabula similis esse videatur. Hodie vero omen illud mirantur omnes, exitu convicti. Atque ideo forte Narseti bellum in Totilam datum est; siue futurum Imperator conjectura colligeret; siue fortuna quod erat opus facto decerneret. Ergo Narses, cum & florentem exercitum, & multam pecuniam ab Augusto accepisset, profectus est. In mediam Thraciam cum suis progressus, aliquamdiu Philippopoli substitit, intercluso itinere turmis Hunnorum, qui facta in Romanum Imperium irruptione agebant ferebantque omnia, nemine repugnante. At ubi partim Thessalonicam, partim Byzantium discesserunt, ægre illinc expeditus, porro perrexit.

Aliquamdiu Philippopoli substitit.

CAPUT XXII.

Totilas Senatores nonnullos Romam revocat. Romanorum in conservandis urbis ornamentis diligentia. Descriptio navis Aeneæ. De Calypsus insula conjectura Procopii. Navis lapidea in Corcyra Iovi Casio posita: & Dianæ altera in Eubœa: Sepulcrum Anchisæ.

ΕΝ ᾧ δὲ ὁ μὲν Ἰωάννης ἐπὶ Σαλῶν Ναρσῆν ἔμψεν, Ναρσῆς ὁ Οὐννῶν τῇ ἐφόδῳ ζῦμποδίζομενος χολαίτερον ἦν, ἐν τῷ τῷ Τωτίλῳ προσδεχόμενος τὴν Ναρσῆς στρατιάν, ἐποίει τὰς ἀλλὰς τῆς Ῥωμαίων, καὶ τινὰς τῶν ἀπὸ τῆς ζυγκλήτης βελῆς, ἐν Ῥώμῃ κατέστη, τὰς λοιπὰς ἐπὶ Καμπανίας εἰσάσας. καὶ αὐτὰς ἐκείλθεν, ὅση δύναμις, ἐπιμελεῖσθαι τὴν πόλεως, ἐνδείκνυμι, ὅτι δὴ αὐτὰς μεταμέλει. οἱ ἐς Ῥώμην εἰργασμένων τὰ πρότερα. ἐπεὶ ἐμπρήσας αὐτῆς πολλὰ ἐτύχεν, ἀλλὰς τε καὶ ὑπὲρ Τίβεριν ποταμὸν. οἱ δὲ καθεστῶτες ἐν αἰχμαλώτων λόγῳ, καὶ περιηρημένοι χρήματα πάντα, μὴ ὅτι τὸ κοινὸν, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ δὴ σφίσι προσκόντων μεταποιεῖσθαι δυνατοὶ ἦσαν. καὶ τοὶ ἀνδράπων μάλιστα πάντων, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, φιλοπόλιδες Ῥωμαῖοι τὴν χάρισιν ὄντες, περιεβλεπόν τε τὰ πάτρια πάντα καὶ θεσπάζον ἐν αὐτῇ ἔχουσιν, ὅπως δὴ μὴ δὲ ἀφανίζονται Ῥώμῃ τῆς παλαιᾶς κόσμου. οἱ γὰρ καὶ πολλοὶ τινὰ βεβαρβαρωμένοι αἰῶνα, τὰς τε πόλεως διεσώσαντο οἱ κοδομίας, καὶ τὴν ἐγκαλλωπισμάτων τὰ πλεῖστα, ὅσα οἱ ὄντες ἦν. χρόνῳ τε ποσὶ τὸ μῆκος, καὶ τὰς ἀπαιτεῖσθαι, διὰ ἀρετῶν τῶν πεποιημένων ἀντέχει. ἐτι μὲν τοὶ καὶ ὅσα μνημεῖα τῆς γένεως ἐλέλειπτο ἐτι, ἐν τοῖς καὶ ἡ ναὺς Ἀλκίνας, τῆς πόλεως οἰκιστὴς, καὶ εἰς τὸδε κεῖται, θεῖα μαπατέλως ἀπίστον. νεώσοικον ὃν ποιεσάμενοι ἐν μέσῃ τῇ πόλει, παρατῶν τῆς Τιβέριδος ὁχλῶν, ἐνταῦθα τε αὐτῶν καταδέρμενοι, ὅς ἐκείνους τρεῖσιν. ἡπερ ὅποια ποτὲ ἐστίν, αὐτὸς θεασάμενος, ἐρῶν ἐρχομαι. μονήρης δὲ ἡ ναὺς ἦν καὶ περιμήκης ἄγαν τυγχάνει ἔσχα, μῆκος μὲν ποδῶν εἰκοσὶν καὶ ἑκατὸν, οὖρος δὲ πέντε καὶ εἰκοσι, τὸ δὲ γεῦφος ποσὶ αὐτῆς ἐστίν, ὅσον αὐτῶν ἐρέσασθαι μὴ ἀδύνατα εἶναι. ζύλων δὲ κόλῃμα ἐδὲ ἐν τοπαράπῃ ἐνταῦθα ἐστίν, ἐδὲ σιδήρων ἀλλητίνι μηχανῇ τὰ ζύλα τῆς πλοίου εἰς ἀλλήλα πη ἐρήρεται. ἀλλὰ μονοειδῆ ζῦμπαντα ἐστὶ λόγου τε καὶ ἀκοῆς κρείσσω, καὶ μόνῳ γεγονότα, ὅσα γὰρ ἡμᾶς εἰδέναι, ἐν τῷδε τῷ πλοίῳ. ἥτε γὰρ ἔσχατις μονοφυῆς αὖσα, ἐκ πυρῆς ἀκρας ἀχρὲς τῶν πῶραν δύνει, καταβραχὺ μὲν θαυμασίως ἐπὶ τὸ κοῖλον ὑποχωρεῖσα, καὶ αὖ πάλιν ἐνδένδεντι λόγον δὲ μάλα ἐπὶ τὸ ὀρθόν τε καὶ δεξιότατον ἐπανίστα. τὰ τε παχέα ζῦμπαντα ζύλα ἐς τῶν ἔσχατιν ἐναρμολύνει (ἀπερ οἱ μὲν ποιηταὶ δρυὸς καλεῖσιν, ἕτεροι δὲ νομίας) ἐκ τοῦ χαμῶν ἐκασον θατέρω, ἀχρὲς τῆς νεῶς δύνει τὸν ἕτερον τοῖχον. ὑφὶ ζάνοντα δὲ καὶ αὐτὰ ὅς ἐκατέρω ἀκρας, καμ-

U M Joannes Narsetem opperitur Saloni, & Narses, Hunnorum gratulatione impeditus, lentius iter facit. Edit. Paris. pag. 627. interea hæc agit Totilas, copias Narsetis expectans. Cum Romanos alios, nonnullos Romam revocat, relictis cæteris in Campania, atque urbem pro virili parte curare jubet, præ se ferens pœnitentiam violatæ Romæ, cum ejus partem non exiguam, præsertim trans fluvium Tiberim, flamma delevisset. Illi Mancipiorum loco rituque habiti, & fortunis exuti omnibus, nullam rei nec publicæ, nec privatæ partem recuperare poterant: tametsi supra omnes, quos equidem novimus, urbis studiosi suæ Romani, res omnes patrias retinere & conservare satagunt; ne quid antiqui decoris Romæ depereat. Et quamvis diu dominationem Barbaricam passi sint, urbis tamen ædificia servarunt, & quamplurima, quoad ejus fieri potuit, ornamenta: quibus eam firmitatem industria artificum dedit, ut nec tanta ævi longiquitate, nec curæ intermissione detrita fuerint. Immo vero stant adhuc, relictæ posteris monumenta, quibus gentis origo proditur. In his navis Aeneæ, conditoris urbis, etiamnum extat; opinione omnino majus spectaculum. Eam habet navale media in urbe ad Tiberis ripam constructum: jam quæ sit ipsius forma, ego testis oculatus exponam. Agebatur uno remorum ordine navis illa, sane ingens: pedes longa centum viginti, lata viginti quinque, alta eatenus, ut remis impelli possit. Lignis constat, quorum nullum coagmentatum est e duobus, nec partibus inter se ferro nexis compactum: at sunt omnia simplicia, quod cum famam, tum audientium opinionem excedit, neque a libi, quod equidem sciam, quam in hoc navigio visitur. Carina, unius truncus arboris, ab extrema puppi ad proram usque pertinet, molli flexu alveum mirifice subiens, & inde rursus aptissime subrigens se se ad pluteum. Costæ vero omnes, seu ligna crassiora carinæ inserta, quæ Poetæ Græci δρυόχαι, cæteri Romæ appellant, ejusmodi sunt, ut singulæ ab uno navis latere pervadant ad alterum: & ipsæ ab utroque margine sub-

Romani urbis amantes suæ.

Navis Aeneæ.

pag. 628.

identes, concinnam admodum curvaturam efficiunt, pro ambitu quem habet alveus navis: sive natura ad id quod erat opus suam operam accommodans, ligna illa reciderit, itaque antea sinuarit: sive artis manus & instrumenta aptam illam obliquitatem statuminibus dederint. Præterea unaquæque tabula ab extrema puppi ad alteram navigii extremitatem pertingit, ex uno defecta caudice, coque solum clavos ferreos admisit, ut costis affixa, latus componat. Ea navis hujus structura spectaculum præbet inenarrabile. Et vero sic rerum natura fert, ut numquam possint homines plane verbis exprimere maximam partem operum, quæ a communi ratione remota sunt; at cum ea superat, quæ cogitare consuevimus, dicendi quoque facultatem excedit. Illorum autem lignorum nullum est putre, nullum cariem sensit: rota navis perinde integra, ac si modo ab artifice suo, quicumque ille fuerit, fabricata prodiret, stat adhuc mirum valde in modum. Hactenus de navi Æneæ.

Totila classis. Totilas vero, cum longas naves trecentas Gotthis impleisset, misit eos in Græciam, & obviis quibusque vastitatem, quoad possent, inferre jussit. Ea classis ad Phæaciam usque (Corcyram hodie vocant) nihil nocere potuit. Nam in trajectu a freto, cujus latus Charybdis obtinet, ad Corcyram, nulla est insula, quæ ab hominibus incolatur. Quare mihi sæpe illac pervecto hædere contigit, cum insulam Calypsus quærerem. In eo certe mari tres solum vidi insulas, stadiis non amplius trecentis distitas a Phæacide, inter se proximas, ac perexiguas: quæ & hominum & pecudum cultu, rebus denique omnibus vacant: Othonos insulas jam eas appellant: atque hic forte habitasse Calypsum quispiam dixerit, eamque fuisse causam, cur Ulysses non procul a terra Phæacide positus, Schedia, ut ait Homerus, aliove quopiam modo, sive navi inde transmiserit. Hæc a nobis, quantum conjectura assequi possumus,

De Calypso Insula, conjectura Procopii.

Edit. Paris. pag. 629. dicta sunt. Neque enim facile est de rebus vetustissimis tam vere loqui, ut omnia bene cohæreant; cum longa dies non modo vocabula, sed notitiam quoque locorum mutare plurimum soleat. Sunt qui existiment, navim ex lapide candido, quæ in Phæaciæ litore visitur, eam esse, quæ Ulysses vexit in Ithacam, cum illic exceptus fuisset hospitio. Attamen navigium illud non est uniusmodi; sed multis lapidibus constat, ac notas incisas habet, quæ diserte testantur, id olim positum ab institore quodam, & Jovi Casio consecratum. Quippe Jovem Casium illius oræ incolæ quondam venerabantur; ex quo nomen etiamnum manet urbi Cassiopæ, ubi stat ea navis. Similiter ex multis lapidibus compacta est illa, quam Atrei filius Agamemnon Gerefti in Eubœa Dianæ dicavit, expiare pergens factam ipsi injuriam: quo tempore Diana, placata casu Iphigeniæ, liberam Græcis navigationem concessit. Rem declarat inscriptio huic navi vel tunc vel postea insculpta, constansque hexametro, cujus partem maximam vetustas delevit: duo primi versus adhuc extant in hæc verba:

Navis lapidea in Corcyra.

Altera in Eubœa.

Navem nigram posuit hic Agamemnon

Monumentum navigantis Græcorum exercitus.

Quibus ista præfixa sunt: *Tenibus faciebat*

A πλὴν ποιεῖται διαφέροντως ὑπὸ πρόσωπον; ὅπως ἂν τὴν νῆα κοίλῳ ὑποτετορνῶσαι ξυμβαίη, εἴτε τῆς φύσεως κατὰ τὴν τῆς χρείας ἀνάγκην, τὰ τε ξύλα διακοφάσης, καὶ ξυναρμοσαμένης τὰ πρῶτερα τὸ κύρτωμα τῶτο· εἴτε χειροποιήτῳ τέχνῃ τε καὶ μηχανῇ ἄλλῃ, τῆς τῶ νομίῳ ἀνωμαλίας ἐν ἐπιτηδείῳ γεγεννημένης. σάνεις τε πρὸς ἐπὶ τέτοις ἐκάστη ἐκ πρύμνης ἄκρας ἐς τῆς νηὸς ἐξικνεῖται ἢ ἐτέραν ἀρχὴν, μορσιδὴς ἔσται, καὶ κέντρα σιδηρὰ τῶτα ἕνεκα προσλαβοῦσα μόνον, ὅπως δὴ ταῖς δοκοῖς ἐναρμοθεῖσα τὸν τοῖχον ποιεῖ. ἔπω μὲν ἡ ναὺς ἡδε πεποιημένη, κρείσσω παρέχεται τῷ λόγῳ τὴν ὄψιν. Ἐπεὶ τὸ ἔργον τὰ πλεῖστα παραλόγῳ ξυμβαίνοντα, ἐκ δὲ διήγητα τίθεται τοῖς ἀνθρώποις αἰετὶ τὸ φραγματῶν ἡ φύσις· ἀλλὰ ταῖς ἐπινοίαις τὰ ξυμειδισμένα νὰ νικῶσα, καὶ τῷ λόγῳ κρατεῖ. τῶτων δὲ δὴ τὸ ξύλων ἐδὲν ἔτε σέσηπεν, ἔτε τι ὑποφαίνει ὡς σαφὲς ὅτι· ἀλλ' ἀκραιφνὴς πανταχόθεν ἔσται ἡ ναὺς, ὥσπερ ὑπόγειον τῷ τεχνίτῃ τῷ αὐτῆς (ὅς τις ποτε λῶ) νεναυπηγημένη, ἔρρωται καὶ ἐς ἐμὲ θαυμαστὸν ὅσον. τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ τῇ τῷ Αἰνείει νηὶ ταύτῃ ἔχων.

Τῶτά τις δὲ πλοῖα μακρὰ ἐς τετρακόσια γότθων πληρώσας, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐκέλευεν ἵεναι, ληΐζεσθαι τε τὰς παραπίπτοντας ἐπισείλας διωάμεναι τῇ πάσῃ. ἔπος δὲ ὁ σόλος ἄχρ' ἐς τὴν Φαιάκων χώραν, ἢ νῦν κέρκυρα ἐπικαλεῖται, ἐδὲν ἄχρ' ἐργάζεσθαι ἔχει. νῆσον γὰρ ἐδεμίαν ἐν τῇδε τῇ ἑσπέρῳ οἰκιστὴν ξυμβαίνει εἶναι, ἐκ τῆς κατὰ τὴν χάρυβδιν πορθμῆς μέχρι ἐς τὴν Κέρκυραν, ὡς τε πολλάκις ἐγὼ ἐνταῦθα γνώμῃς διηπορέμην, ὅπῃ ποτὲ ἄρα τῆς Καλυψοῖς ἢ νῆσος εἴη. ταύτης γὰρ τῆς θαλάσσης ἐδαμῇ νῆσον τεδεῖσθαι, ὅτι μὴ τρεῖς· ἢ πολλῶ ἀποδὲν τῆς Φαιακίδος, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ σαδίων τετρακοσίων, ἀγχιεὶ πῇ ἀλλήλων ἔσας· βραχεῖας κομιδῇ, καὶ οὐδὲ ἀνθρώπων ἐχέσας οἰκίας, ἐδὲ ζώων, ἐδὲ ἄλλων τοπαράπων ἐδὲν. Ὀδοιοὶ δὲ καλεῖται ταυτὶ αἱ νῆσοι αὗται. καὶ φαίνεται ἂν τις τὴν Καλυψὶ ἐνταῦθα γενέσθαι· καὶ ἀπ' αὐτῆς τὸν Ὀδυσσεύα, γῆς τῆς Φαιακίδος ὄντα· ἢ πολλῶ ἀποδὲν, ἢ χερσὶ (ὡς φησὶν Ὀμηρος) ἢ ἄλλῳ τῷ ἔργῳ, νηὸς τινος χωρὶς ἐνδένδε διαπορθμεύσασθαι. ἀλλὰ ταῦτα ἡμῖν ὅσον τεκμηριεῖσθαι, εἰρήδω. τοῖς γὰρ παλαιοτάτοις ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐναρμοσάσθαι ἢ ἀληθῆ λόγον, αὐτοῖς ἔστι· ἐπεὶ ὁ πολὺς χρόνος τὰ τε τῶν χωρίων ὀνόματα, καὶ τὴν ἀμφ' αὐτοῖς δόξαν ἐκ τῆς ἐπιπλείστον μεταβάλλειν φιλεῖ. τὸ πλοῖον ἀμέλει, ἔπερ ἐν γῇ τῇ Φαιακίδι ἐκ λίθου λαοκῆ πεποιημένον παρὰ τὴν ταύτην ἀκτὴν ἔστηκεν, ἐκείνῳ τινὲς εἶναι τὴν ναυὶ οἰοῦνται, ἢ τὸν Ὀδυσσεύα ἐς τὴν Ἰθάκην ἐκόμισεν, ὡς καὶ ξαναγεῖσθαι αὐτὸν ἐνταῦθα ξυνέβη. καὶ τοῖς μορσιδῆς τὸ πλοῖον τῶτ' ἔστιν, ἀλλὰ ἐκ λίθου ὅτι μαλιστα πολλῶν ξύγεται. καὶ γράμματα ἐν αὐτῷ ἐγκυόλαπται, καὶ διαρρήδην βοᾷ τῇ τινι ἐμπόρῳ ἐν ταῖς ἀνωχρόνοις, ἰδρύσασθαι τὸ ἀνάθημα τῶτο διὰ τῷ Κασίῳ. ἔστι δὲ Κασίον ἐτίμων ποτὲ οἱ τῇδε ἄνθρωποι· ἐπεὶ καὶ ἡ πόλις, ἐν ἣ τὸ πλοῖον τῶτ' ἔστηκεν, ἐς τὸνδε τὸν χρόνον Κασίω*

D **E** λῖς, ἐν ἣ τὸ πλοῖον τῶτ' ἔστηκεν, ἐς τὸνδε τὸν χρόνον Κασίω* πῇ ἐπικαλεῖται. τῶτων δὲ τὸν ἔσπον ἐκ λίθου πολλῶν καὶ ἡ ναὺς ἐκείνη πεποιήται, ὡς Ἀγαμέμνων ὁ τῷ Ἀτρείδῃ τῆς Εὐβοίας ἐν Γερεσῶ ἀνέθηκε τῇ Ἀρτέμιδι, ἀφοσιούμενος καὶ τῶ τὴν ἐς αὐτὴν ὕβριν, ὡς καὶ ἔστι τῆς Ἰφιγενείας πάθος τὸν ἀπὸ πλοῦν ἢ Ἀρτεμὶς ξυμειδιστοῖς Ἑλλήσιν. ἀλλ' ἡ γὰρ ἡμεῖς ἐν πλοῖῳ τῶτ' ἢ τῶν κατὰ τὴν ἑσπέρῳ ἐξυθέντα δηλοῖ ἐν ἐξαμέτρῳ. ὧν τὰ μὲν πλεῖστα ἐξίτηλα χρόνῳ τῷ μακρῷ γέγονε· τὰ δὲ πρῶτα καὶ ἐς τὸδε διαφαίνεται, λέγοντα ὧδε.

Νῆα μέλαιναν ἰδρύσασθαι τῇδ' Ἀγαμέμνων,

Ἑλλήνων στρατῆς σῆμα πλοῖζομένης.

καὶ ἐν ἀρχῇ ἔχει· Τῶνχος ἐποίησε Ἀρτέμιδι Βολοσίᾳ. ἔπω

* Κασίωτι
I. S.

ἥ δ' εἰλεῖσθαι τῶν ἀνὰ χρόνους ἐκάλοι· ἐπεὶ δὲ βολὰς τὰς ἀδίνας ἐνόμιζον· ἐμοὶ δὲ αὐδῆς, ὅθεν περ ἐξέβλυ, ἵππον.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν Κέρκυραν ὑπὸ τῷ Γότθων στόλῳ ἀφίκετο, αὐτὴν τε ἦγον, καὶ ἔφερον ἐξ ἐπιδρομῆς, καὶ ὅσαι ἄλλαι αὐτῇ νῆσοι ἐπικεῖνται, αἱ Συβοταὶ καλοῦνται· ὁρῶντες δὲ καὶ ἐς τὴν ἡπειρον, ἐξαπινάϊως ἅπαντα ἐληίζοντο τὰ ἀμφὶ Δωδώνην χωρία, καὶ ὁρῶντες Νικόπολιν τε καὶ Ἀγχισον· ἡ δὲ Ἀγχισίῳ τὸν Αἰνεὺς πατέρα, ἐξ Ἰλίου ἀλυσσῆς ξυὺ τῇ παιδὶ πλεόντες φασιν οἱ ἐπιχώριοι ἐξ ἀνδράπων ἀφανισθῆναι, καὶ τὴν ἐπὶ νηυσὶν ἐπὶ τῇ χωρίῳ δοῦναι· περιόντες δὲ τὴν παραλίαν ὅλῳ, καὶ ναυσὶν Ἑλλήνων ἐντυχόντες πολλὰς, αὐτοῖς φορτίοις ἀπάσας εἶλον· ἐν ταῖς εἶναι ξυνέβη καὶ τῶν νηῶν τινας, αἱ τῇ Ναρσῇ στρατῷ ἐκ τῆς Ἑλλάδος τὰ ἐπιτήδεια ἔφερον· ταῦτα μὲν οὖν τῇ δεξιῇ χεὶρὶ γένεσθαι.

Diana Boloſia. Sic olim appellabant Lucinam: eo quod dolores partus *βολας* sive *Deæ* jactus esse ducerent. Sed unde sum digressus, eo nunc redeundum.

Gotthi, appulsa in Corcyram classe, eam cursim cæterasque omnes insulas adjacentes, quas appellant Syboth s, vastarunt, transvestique in continentem, circumjecta Dodonæ loca populati sunt subita vi, quam præcipue senterunt Nicopolis & Anchisus; ubi Anchisen Æneæ patrem, capto ex Illo cum filio navigantem, vivere desiisse, & loco dedisse nomen indigenæ memorant. Oram omnem maritimam legentes, in Græcorum naves inciderunt non paucas, & omnes cum oneribus ceperunt. In eo fuere numero naves aliquot, quæ cibaria Narsetis copiis e Græcia advehebant. Hæc ibi ita se habuerunt.

Res gestæ clas-
sis Gothicæ.

Sepulcrum
Anchisæ.

CAPUT XXIII.

Anconam Gotthi terra marique obsident. Valerianus Joannem per litteras hortatur, ut obsessis suppetias secum ferat. Ambo junctis copiis Senogalliam appellant. Occurrunt Gotthi. Concionibus Ducum uterque exercitus excitat. Prælium navale. Gothorum clades & fuga.

ΤΩΤΙΛΑΣ δὲ πολλῶν πρότερον Γότθων στρατεύμα ἐς Πικλήν ἐτύγχανε πέμψας, ἐφ' ᾧ δὴ τὸν Ἀγκῶνα ἐξεῖλυσιν· οἷς δὲ ἄρχοντας τῶν ἐν Γότθοις ἅπασιν δοκιμασθέντας ἐπέστησε, Σκιπάρ τε καὶ Γίβλαν, ὁ Γουιδάλφ, ὅσπερ Βελισαρίου δορυφόρος γεγόνει ποτὲ· τινὲς δὲ αὐτὸν Ἰνδάλφ ἐκάλοι· οἷς δὲ καὶ πλοῖα μακρὰ ἐπτά καὶ τεσσαράκοντα ἔδωκεν, ὅπως τὸ φρεῖον καὶ γλῆν τε καὶ θάλασσαν πολιορκουῖν, ῥᾶόν τε καὶ ὑπονώτερον τὴν αὐτῇ ἐπικράτειαν θύσσονται· χρόνῳ δὲ ταύτῃ τῇ προσεδρεύῃ τριβέντος συχρῆς, ξυνέβαινε τῶν πολιορκουμένων τῇ τῶν ἀναγκαίων ὑπορία πιεζέσθαι· ἅπερ ἐπεὶ Βαλεριανὸς ἔμαθεν, ἐπὶ Φαβεννης ὁρμήσας, ἀμύνειν τε καὶ μόνος τοῖς ἐν τῇ Ἀγκῶνι Ῥωμαίοις ἐχούσις τε ὢν, πέμψας πρὸς Ἰωάννην τὸν Βιταλιανὸν ἀδελφιδεῶν, ἐπὶ Σαλῶνων ὄντα, ἔγραφε τάδε· Οτι μόνος ἡμῖν ὁ Ἀγκῶν τῇ κόλπῃ ἐντὸς ὑπολέλειπται, ὥς αὐτὸς οἶδα, εἰπερ ἐτι μὲν ὑπολέλειπται· ἔγω δὲ τοῖς ἐν τῇ Ῥωμῇ πικρότατα πολιορκουμένοις τὰ παράγματα ἔχει, ὥς ἐδοικα μὴ βοηθοῦντες ἔξωροι ὦμεν, ὅπως τῇ καίρῳ τὴν σπῆδὸν ἔχοντες, ἑωλόν τε τὴν ὑπὲρ αὐτῶν προθυμίαν ποιέμενοι· ἀλλὰ παύσομαι· ἡ δὲ τῇ πολιορκουμένων ἀνάγκη μακροτέραν τὴν ἐπιστολὴν ἐκείᾳ γίνεσθαι τὸν χρόνον ἐφ' αὐτῇ ἀκριβῶς σφίγγεσθαι, καὶ ὁ κίνδυνος ὅστις τῇ λόγῳ τὴν ἐπικρατίαν ζητῶν· ταύτῃ Ἰωάννης ἀναλεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν, καίπερ αὐτὸς πρὸς βασιλέως ἀπορρήθην, αὐτοκράτορος ἐτόλμα ἵνα, τῷ οἱ πρὸς αὐτοκράτορος ἐπηγγελμένων προϋργαυτέραν τὴν ὑπὸ τῆς τύχης σενοχωρίαν πεποιημένος· ἄνδρας τε ἀπολεξάμενος, ὡς πάντων μάλιστα ἀγαθὰς τὰ πολέμια ὦντο εἶναι, καὶ αὐτῶν ὅτι καὶ τελέοντα πλοῖα μακρὰ ἐμπλησάμενος, πλεόντα τε ὡς τάχιστα, καὶ πρὸς πόλεμον τὸν ἐν θαλάσῃ ὡς ἀεὶ πεποιημένα, ἐνία τε αὐτοῖς τὴν ἐπιτήδειαν ἐνδέμενος, ἄρας ἐκ Σαλῶνων, τῶν Σκαρδῶνι προσέχε· ἡ δὲ καὶ Βαλεριανὸς ξυὺ ναυσὶ δώδεκα καὶ ἐς μακρὰν ἦλθεν.

Ἐπειδὴ δὲ ἀλλήλοις ξυνέμιξαν, κοινολογησάμενοι τε, καὶ τὰ σφίσι ξύμφορα δοξάντα εἶναι βεβαδύμενοι, ἐνδὲν δὲ μὲν ἀποπλέουσιν· ἐς δὲ ἡπειρον τὴν ἀντιπέραν κατάραντες, ἐς χωρίων ὁρμίζονται, ὅ δὲ Σενογαλλίαν Ῥωμαῖοι καλεῖσιν τὴν Ἀγκῶνος καὶ πολλῶν ἀποδεν· ὅπερ ἐπεὶ οἱ Γότθων στρατηγοὶ ἔμαθον, πλοῖα μακρὰ καὶ αὐτοὶ, τὰ σφίσι παρόντα, ἐπτά καὶ τεσσαράκοντα ὄντα, Γότθων τὴν λογίμων αὐτὰ καὶ ἐπλήρου· τὸ δὲ ἄλλο στρατεύμα ἐπὶ τῇ

JAM multo ante Totilas in Picentes Gothorum exercitum miserat, Anconam expugnare jussu, eique Duces præferebat Gotthorum omnium spectatissimos, Sci-
quarem, Gislam atque Gundulphum, si-
ve, ut quidam appellabant, Indulfum, qui olim Protector fuerat Belisarii. Hi na-
ves etiam longas XLVII. a Totila acceperant, ut castellum terra marique obses-
sum, eo facilius ac minori negotio cape-
rent. Jam longe obsidio protracta fuerat, cum ea cinctos urgere cœpit cibariorum pe-
nuria. Qua de re certior factus Valerianus, qui Ravennæ tunc morabatur, cum o-
pem Romanis, qui Anconæ erant, affer-
re per se solus non posset, ad Joannem Vi-
taliani nepotem, Salonis agentem, litte-
ras misit in hanc sententiam scriptas. Scis
ipse citra sinum Jonium nihil nobis reliquum
esse præter Anconam; si tamen hæc adhuc
reſtat. Romanorum enim, qui illic arctissi-
me obsidentur, res eo loci deductæ sunt, ut
verear, ne intempestivum afferamus auxi-
lium, & collata seriùs opera studium frustra-
tur nostrum. Hic desino: longiorem enim episto-
lam scribere vetat obsessorum necessitas, sibi
tempus totum arripiens, & periculum opem po-
stulans dicto promptiorem. Joannes, lecta hac
epistola, sponte sua, contra quam Imperator
vetuerat, proficisci non dubitavit; angustia-
rum, in quas fortuna rem adduxisset, ha-
bendam potius rationem ducens, quam man-
datorum Principis. Virorum delectu habito,
quos omnium bellicosissimos judicabat, his
naves longas implevit XXXVII. expedi-
tissimas, & ad prælium maritimum optime
factas: cumque nonnihil annonæ in eas
imposuisset, Salonis profectus, Scardonem
appulit: quo Valerianus cum navibus XII.
paulo post venit.

Edit. Parif.
pag. 630.
Totilas in pi-
centum copias
mittit.

Ancona terra
marique obli-
detur.

Valeriani ad
Joannem epi-
ſtola.

Postquam vires junxere, colloquio inter se inito, quid opus facto esset deliberarunt. Inde digressi, ad continentis adversæ oppidum applicant, quod a Ro-
manis dicitur Senogallia, nec procul
Ancona distat: Gotthorum Duces,
eorum adventu cognito, mox naves
se jun-
gunt.

Copias jun-
gunt.

pag. 631.
Senogallia.

Occurrunt
Gotthi.

Ducum Roma-
norum oratio.

& ipsi longas, quæ præsto erant, numero XLVII. Gotthorum flore complent, cæterisque copiis ad castelli obsidionem relictis, ad hostem recta tendunt. Eorum, qui ad obsidionem remanserant, dux erat Scipuar: navigantium, Giblas atque Indulphus. Cum ad se invicem accessissent, utrique navium cursu inhibito, & coacta classe, concionem ad milites habuerunt: ac priores sic orsi sunt Joannes & Valerianus. Nemo vestrum, Commilitones, pro Ancona solo modo putet, eoque dumtaxat spectare hoc prælium; sed ut omnia uno verbo complectamur, belli summam in illo positam esse, & ad quos pugnae victoria inclinaverit, eos pariter fortunæ metam assecuturos. Hinc enim de re præsentis cogitationem suscipite. Ad bellum gerendum momenti plurimum habet sumptuum copia, & qui penuria victus laborant, ab hoste vincantur necesse est. Neque enim contubernales sunt fames ac vis bellica; non sinente natura, ut vir exhaustus inedia se fortem præbeat. Hæc ita se habent: nos vero ab Hydrunte ad Ravennam nullum alium jam reliquum habemus munitum locum, ubi reponendi sint nobis equisque nostris comatus; itaque hostis in ditione sua has oras tenet, ut ne vicus quidem supersit amicus nobis, unde rei cibariæ aliquantulum suppetat. Sustinet Ancona quidquid est spei, fore ut, ex opposita continente delati, possimus huc applicare & in tutum recipi. Quare si nobis hodierna pugna feliciter cesserit; Ancona sub Augusti imperio, ut par est, stabilita, non temere posthac sperabimus plenam victoriam belli Gotthici. Sin victi discesserimus ex hoc certamine; hoc tantum (ne quid præterea dicamus gravius) faxit Deus, dominatu Italiæ non careant æternum Romani. Id quoque reputare convenit, re segniter gesta, nullum fore vobis effugium. Nam nec viam terra præbebit, ab hostibus occupata; nec navigabile erit mare, in quo iidem sic dominantur. In manibus residet salutis spes, secutura vices rerum, quæ edentur in prælio. Ergo quantum in vobis est animi viriumque, expromite; & cogitate, si cladem jam accipietis, eam ultimam fore; sin victoriam referetis, eximiam vos felicitatem & gloriam adepturos.

Edit. Parif.
pag. 632.
Oratio Ducum
classis Gotthi-
cz.

Hæc Joannes & Valerianus. Gotthorum vero Duces hortatione hac usi sunt. Quandoquidem scelesti illi, qui ex omni Italia pulsi, & in maris terræve ignotos nobis recessus contrusi, per diu latuerant, jam audent nobiscum conferre manum, seque certamini offerunt; inconsultam eorum audaciam omni ope reprimamus necesse est; ne ipsorum temeritas indulgentia nostra plurimum crescat. Nam nisi præceps insolentia principio coerceatur, in audaciam infinitam evadit, neque alium habet exitum, quam eorum, in quos incurrit, extremam calamitatem. Quamprimum igitur efficite, ut noverint se esse Græculos, natura effeminatos, qui victi ferociant; nec finite conatum ipsorum longius progredi. Siquidem ignavia, cui per negligentiam parcitur, in maiorem licentiam erumpit, & insolens confidentia processu ipso evadit impigra. Nec diu restituros vobis animose certantibus existimate. Spiritus enim, cui vires eorum, in quibus inest, parum respondent, elatus quidem ante, quam res geratur, speciem vigoris promit; inito autem confictu, dilabi solet. Quæ cum ita sint, tenete memoria, uti hostes damno sæpe suo virtutem experti vestram abscesserint; & pro certo habete eos non auctos repente majori animo huc venisse; at simile præteritis hoc eorum ausum, pari jam exitu mulctatum iri.

στια τοῖς προλαβέσι τετολμηκότες, ἢ ὁμοίαν καὶ νῦν κληρώσονται τύχην.

A προσεδρεύει τὸ φρενὲς ἀπολιπόντες, οὐδὲ τὸ πολέμιον ἐχώρου. ἤγειτο δὲ τὸ μὲν ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ μεμνηκότων, ὁ Σκιπῆαρ δὲ τὸ δὴ ἐν τῇ ναυσὶν ὄντων Γίβλας τε καὶ Ἰνδύλφ. ἐπειδὴ τε ἐγγύς αὐτῶν ἐγένοντο, ταῖς τε ναῦς ἐκάτεροι ἀνεκώχουν, καὶ ξυμμάχοντες αὐτὰς ἐς ὀλίγον, παραίνεσιν ἐς τὰς στρατιώτας ἐποιούτω τινὰ. πρῶτοί τε Ἰωάννης καὶ Βαλεριανὸς ἐλέξαντο αὐτὰς. Μηδεὶς ὑμῶν, ὡς ξυστρατιῶται, ὑπὲρ τῶν Ἀγκῶν τὰς μόνον καὶ τὴν αὐτῶν πολιορκιμένων Ρωμαίων ἀγωνιῆσθαι τανῦν οἰέσθω, μηδὲ ἄλλοι τὰς ἀποκριθῆσθαι ἡμῖν τὰ τὸ ξυμβολῆς τῆς δεξιᾶς, ἀλλὰ ξυμπαν, ὡς ξυμελόντας εἰπεῖν, τὸ τὸ πολέμου κεφάλαιον ἐνταῦθα εἶσθαι. ἐνθα τε ἂν ἀποκλιῖναι ξυμβαίη τὸ μάχην, ξυκληρῆσθαι αὐτῇ καὶ τῆς τύχης τὸ πέρας. ἐπὶ δὲ περὶ τῶν παρόντων σκοπεῖτε. πολλὴ τις ἐπὶ τῇ δαπάνῃς ἀπόκειται τῇ πολέμῳ ῥοπή. τὰς τε τῇ ἐπιτηδείῳ σπανίζοντας ἡττάσθαι τῇ πολέμιον ἐπάναγκας. λιμῶν δὲ καὶ οἱ δὲν ἡ ἀρετὴ ξυνοικίῃσθαι, πεινῇ τε καὶ ἀνδραγαθίῃσθαι ἐκ ἀνεχομένης τῆς φύσεως. τὰς δὲ τοιούτων ὄντων, ἄλλο μὲν εἶδεν ὁ χύρωμα ἡμῖν ἐκ τῶν Δρυονίων ἐς Ράβενναν ἀπολέλειπται, ὅπῃ ἂν τὰ ἐδάδιμα ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἵπποις ἡμετέροις ἀποκείσθαι δεήσει. ἔτι τε οἱ πολέμοιοι κρατῶσι τὴν χώραν, ὡς τε φίλιον εἶδεν μεμένηκεν ἡμῖν ἐνταῦθα χωρίον, ὅθεν ἂν καὶ καταβραχὺ τῇ ἐπιτηδείῳ ἐκπορεύσθαι καὶ ἐς δὲ τὸν Ἀγκῶνα ἡμῖν ἡ προσδοκία μεμένηκε πάσα, καὶ τοῖς ἐξ ἡπείρου τὴν ἀντιπέρας καταίρῃσιν ἐνταῦθα προχρῆν δυνατοῖς εἶναι, & ἀσφαλείαν εἶχειν. ἐκοῦν δὴ ἡμερησῶντες ἐν τῇ ξυμβολῇ σήμερον, καὶ βασιλεῖ τὸν Ἀγκῶνα (ὡς τὸ εἶκος) κρατυάμφοι, τίχα ἂν καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς Γότθους πολέμου ἐν ἐλπίσιν ἀγαθαῖς τὸ λοιπὸν ἐξομῶσθαλέντες ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ, ἄλλο μὲν τοι πικρὸν καὶ ἂν εἴποιμην, ἀλλὰ δοίη τὴν ἰταλίαν ἐπικράτησιν ὁ Θεὸς Ρωμαίοις διωκῆναι. καὶ κεῖνο δὲ ὑμῖν λογίζεσθαι ἄξιον, ὡς κακοῖς ἐν τῷ ἔργῳ γινομένοις ὑμῖν, εἰδὲ ἀποφύγειν ἔξόν. ἔτι δὲ τὸ γῆν ἐξέτε πρὸς τὴν ἐναντίαν κατειλημμένῳ, ἔτι τὴν θάλασσαν πλωῖμον, ἔτι θάλασσοκρατῶν τῇ πολέμιον ἀλλὰ περιέσκηκεν ὑμῖν ἡ τῆς σωτηρίας ἐλπίς, ἐν ταῖς χερσὶν ἔσθαι, καὶ ξυμμεταβαλλομένη τοῖς καὶ τὴν ἀγώνισιν ἔργοις. ἀνδραγαθίῃσθαι τοῖς νῦν, ὅση δυνάμεις, τὸ πρὸς ἐκεῖνο ἐκλογίζομενοι, ὡς ἡσυχάζοντες μὲν ἐν τῷ παρόντι, τὴν ὑσάτην ἦσαν κληρώσθαι νενικηκότες δὲ, μὴ τῷ ἄγαν οὐδαιμόνων ξυτῇ οὐκ εἰς τεταρτέσθαι.

Ἰωάννης μὲν καὶ Βαλεριανὸς, τοσαῦτα εἶπον. καὶ οἱ Γότθων δὲ ἄρχοντες τοιάνδε τὴν παρακλήσιν ἐποίησαντο. Επειδὴ πάσης ἀπεληλαμένοι τὴν ἰταλίαν, καὶ πολὺν τινὰ χρόνον ἐκίσμεν ἐν ἐποίοις ποτὲ μυχοῖς ἡσῶν οἱ κατάρτοι γῆς ἡ τῇ θάλασσης ἐκλαδόντες, τανῦν ἡμῖν τετολμηκασιν ἐς χεῖρας εἶναι, καὶ ὡς ἀναμαχόμενοι ἐφ' ἡμᾶς ἡκασιν ἐπάναγκας, αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς ἀβυλίας ἐγγενόμενον θράσος ἀναχατίζειν προσδοκίαν τῇ πάσῃ. ὡς μὴ, ἐνδιδόντων ἡμῶν, τὰ τὸ ἀπονοίας αὐτοῖς ἐς μέγα χωροῖν. ἀμαθία δὲ κατάρχας ἀνασελλομένη, ἀναβαίνει μὲν ἐπ' ἀπειρον τόλμαν, ἐς ἀνηκέστους δὲ τῷ παραπιπτόντων τελευτᾷ ξυμφορὰς. δεῖξατε τοῖς νῦν αὐτοῖς ὅτι τάχιστα, ὡς Γραικοὶ τέ εἰσι, καὶ ἀνάνδροι φύσει, καὶ ἡσχημένοι, θρασυώνονται. μὴ δὲ ξυχωρήσῃτε τῇ ἁπείρῃ αὐτοῖς πρὸς ὧς εἶναι. ἀνάνδρια δὲ καταφρονήσασα, ἐπὶ παρρησίαν ἐξάγεται μείζω. ἐπεὶ τῷ προῖναι τὸ θράσος, ἀοκνον γίνεται. ἐπιπολὺ δὲ ἀνδέξειν αὐτὰς ἀνδραγαθίζομένοις ὑμῖν, μηδαμῶς οἶεθε. φρόνημα δὲ τῇ δυνάμει τῇ αὐτῷ χρωμένων μὴ ξυμμετρίμην, πρὸ μὲν τῶν ἔργων ἐπαυρόμενον ἐν ἀκμῇ φαίνεται ἀρξάμενης δὲ τῇ ξυμβολῇ, καταρρεῖν εἶωθεν. ὅτε τῶν ταῦτα ἔπος ἔχει, ἀναμνήσθητε μὲν, ὅν τινὰ ἔσονται οἱ πολέμοιοι πολλὰς ἀποπειρασάμενοι τὴν ἀρετῆς τῇ ὑμετέρας, ἀπὸ ἡλῶσαν ἐκ λογίζεσθαι, ὡς καὶ ἀμείνης ἐκ τῶν αἰνιδίων γεγεννημένοι ἐφ' ἡμᾶς ὠρμῶνται, ἀλλὰ τὰ παραπλή-

Τοσαυ-

Τοσαῦτα καὶ οἱ ἑπτὰ Γότθων ἄρχοντες παρακελεύσασθαι, καὶ τοῖς πολεμίοις ὑπαντιάσαντες, μελλήσειεν ἐδελθεῖν εἰς χεῖρας ἡλλήων. ὡς δὲ ἡ ναυμαχία ἐσάγαν ἰχυρά, πεζομαχίᾳ ἐμφορῆς ἔστα. τὰς τε δὲ ναῦς μετωπιδὸν ἀντιπαράρας ἦ ἡρὸς ἐναντίων ἐκότεροι σήσαντες, τὰ τοξόματα εἰς ἀλλήλους ἀφίσταν. καὶ αὐτὸς οἱ ἀρετὴν τι μετεποιούμηντο, ἀγχιεῖα πη ἀλλήλων γινόμενοι, ἐν ᾧ τε ξυμμιόντες ἀπὸ τῆς καταστροφάτων ξυμμισηγόν, εἰσεσὶν τε καὶ δόρασιν, ὥσπερ ἐν πεδίῳ, μαχόμενοι, καὶ τὰ παρὸς μία ἡ ἀγώνος τῶδε τοιαῦτα ἐγγέρονται. ὕστερον δὲ οἱ βάρβαροι ἀπειρία τῆς ναυμαχίης ξυμπολλῇ ἀπαξία τῆς ξυμβολῆς τῶν δὲ διέφερον. οἱ μὲν γὰρ αὐτὸς ἔπος ἀπ' ἀλλήλων δίσταντο, ὥς ἐδιδόται τοῖς πολεμίοις αὐτὸς καὶ μόνος ἐμβάλλειν. οἱ δὲ συχνοὶ εἰς ταῦτό ξυμμιόντες, πρὸς ἀλλήλων αἰετῇ τῇ πλοίων σφονδιλιά ξυμπεδίζοντο. εἰκασεν ἂν τις φορημὸν αὐτοῖς τὰ τῇ πλοίων ἰκεία ξυγκείσθαι. καὶ εἰ δὲ τοξόειν εἰς τῶν ἐναντίων τὰς διεσώτας ἐδύοντο, οἱ μὴ ὀφέτε καὶ μόλις, εἰ δὲ εἰσεσὶν ἢ δόρασι χηῖται, λυίκα ἂν σφίσιν ἐγκειμένους αὐτὸς ἰδοίεν. ἀλλὰ κραυγῇ τε καὶ ὠδισμῶς ἐσφίσιν αὐτοῖς διηνεκῶς εἶχοντο, ξυγκρούοντες τε αἰετὸς εἰς ἀλλήλους, καὶ τοῖς κοντοῖς αὐτοῖς διωδύμενοι, εἰ δὲν κόσμῳ καὶ πῆμυρ * ξυμφύροντες τῇ σφονδιλίᾳ τὸ μέτωπον, πῇ δὲ ἀποφοιτῶντες πολλὰ ἀποδὲν ἐπὶ πονήρῳ τῷ σφονδιλίᾳ ἐκότεροι. τὰς τε παρακελεύσεις αὐτὸς ἕκαστος εἰς τὰς ἀγχιεῖας ὄντας ξυμμιόλοντο καὶ πολλὰ ἐποιῶντο. ἐκ ἐπὶ τὰς πολεμίας, ἀλλ' ὅπως τὰς ἑσέας αὐτοῖς ἀπ' ἀλλήλων ἐργάζονται. ἡ χολημένοι τε τῆς εἰς ἀλλήλους ἀμνηχανία, καὶ τῇ σφῶν νίκης αἰτιώτατοι τοῖς πολεμίοις ἐγγίνοντο. οἱ δὲ Ρωμαῖοι ἀνδρείως μὲν τὰς εἰς τῆς ξυμβολῆς, ἐμπερίως δὲ τὰς εἰς τῆς ναυμαχίης ἀπαξίοντες, τὰ τε πλοῖα μετωπιδὸν σήσαντες καὶ ἔτε καὶ πολὺ διεσώτας ἀλλήλων, ἔτε μὲν ἀγχιεῖα ξυμμιόντες περαιτέρω τῆς χείρας ἀλλὰ ξυμμιέσθαι αἰετὰς τε ξυμμιόνας καὶ διασάσεις ποιῶμενοι, ὡς μὲν ναυῶν πολεμίων ἀποσκηδαννύμενοι τῆς ἀλλήλων ἐδεῶντο, κατέδυνον ἐμβάλλοντες, εἰ δὲ πρὸς ἑξὺ γυμνῶν εἰς τῆς πολεμίων τινὰς ἰδοίεν, ἐν ταῦτά τε τοξόματα συχναῖς ἐπεμποιῶν. ὡς λυίκα σφίσιν ἐπιπέσοιεν, ἀπὸ τοῖς ἑσέσι καὶ ξυμμιέσθαι γεγενημένοις τῷ τῆς ἀπαξίας καμάτῳ, ἐκ χειρὸς αὐτὸς διεχρῶντο. ἀπειρηκότες οὖν οἱ βάρβαροι πρὸς τε τὰ τῆς τύχης ἐναντιώματα, καὶ τὰς καὶ τῶν μάχης ἀμαρτιάδας ξυμπεπτακίᾳς, ἐκ εἶχον κατὰ, τι μαχέσονται, εἰ δὲ ναυμαχοῦντες, εἰ μὲν τοῖς εἰ δὲ καθάπερ ἐν πεζομαχίᾳ ἐπὶ τῇ καταστροφάτων ἐσώτας ἀλλὰ ῥίψαντες τῆς ἀγώνισιν, ἐπικινδυνῶς ἡτρεμίζον, ἐπὶ τῇ τύχῃ καταφυγόντες. διὸ δὲ ἡς ὑπαγωγῇ οἱ Γότθοι αἰχρᾶν ξυμπολλῇ ἀποσμίᾳ ἐτράποντο. εἰ δὲ ἀλκῆς, εἰ δὲ φυγῆς τινες εἰσέπρεπες, εἰ δὲ τε μεμνημένοι ἀλλὰ, μεταξὺ πλοίων τῆς πολεμίων ὡς τὰ πολλὰ σκηδαννύμενοι, διηπορούμηντο. καὶ αὐτὸς τινες ναυσὶν ἑνδεκά διέφυγον τε, καὶ διαλαθόντες ἐσώθησαν. οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαντες ὑπὸ τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο. ὡς δὲ Ρωμαῖοι πολλὰς μὲν αὐτοχειρὶ διέφθειρον, πολλοὺς δὲ αὐτὸς ναυσὶν καταδύοντες ἐκτενον. τῶν δὲ στρατηγῶν Ἰνδελφ μὲν ξυμμιέσθαι ἑνδεκά ναυσὶ διαλαθὼν ἐφυγε καὶ δὲ ἑτερον ἐξώρησαν Ρωμαῖοι. καὶ περὶ οἱ ἐν τῇ ἑνδεκά ναυσὶν εἰς τῆς γλῶσσαι ἀποβάαντες, τὰ μὲν πλοῖα εὐδύς ἐκαυσαν, ὡς μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς χειρὸς γένωνται. αὐτοὶ δὲ περὶ τὸ στρατόπεδον ἐκομίσθησαν, ὅς τες ἐν Ἀγκῶνι ἐπολιόρκει. φράσαντες τε αὐτοῖς τὰ ξυμπεσόντα, εὐθυρὸν ξυμμιόλοντο αὐτοῖς τῆς ἀναχώρησιν ἐποίησαντο, τὸ στρατόπεδον τοῖς πολεμίοις ἀπολιπόντες. εἰ δὲ δρόμῳ τε καὶ θορύβῳ πολλὰ εἰς Αὐξίμον πόλιν, ἐγγύς πη ἔσαν, ἀνέδραμον. Ρωμαῖοι δὲ ἀφικόμενοι εἰς τῆς Ἀγκῶνα οὐ πολλὰ ὕστερον, τὸ τε στρατόπεδον τῶν πολεμίων ἀνδρῶν ὡς ἔρημον αἶρεσι, εἰ δὲ ἐπιτίθειν τοῖς ἐν τῷ φρεσὶ ἐσκομίσθησαν, ἀπέπλυνον ἐν δένδρε. καὶ Βαλεριανὸς μὲν ἐπὶ Ραβέννης ἐχώρησεν, Ἰωάννης δὲ εἰς Σάλωνα ἀνέστρεψεν. αὐτὴ δὲ φερόντως ἡ μάχη τό τε φρόνημα καὶ τῆς δυνάμιν Τωτίλα τε εἰς Γότθων κατέλυσεν.

Procopius.

A Ita suos hortati classis Gothicae Duces, occurrunt hosti, nullaue interposita mora congregiuntur. Erat navale certamen acerrimum, ac pedestri simile. Nam utrique, adversis inter se prorsus ac frontibus stantes, se se invicem sagittis petebant. Animosissimi quique cominus e foris miscebant praelium; & collato pede, non secus atque in campo, ensibus atque hastis pugnabant. Principium hoc certaminis fuit. Deinde Barbari cum essent naumachiae rudes, incompositissime dimicant. Nam alii tanto intervallo distabant inter se, ut singulos seorsum invadere liceret hosti: rursus alii conferti, in spatium iniquius redactis navibus, mutuo sibi erant impedimento. B Dixisses tegetum instar compactos intextosque navium malos. Nec nisi ægre tardeque admodum in hostes diffitos sagittas expedire Barbari, nec gladiis hastisve uti poterant, cum propius instantes cernerent: sed vociferantes trudebant usque alteros alteri, collidentes se invicem, & contis repellentes perturbatissime: modo in arcum cogeabant frontem; modo huc illucque procul discedebant cum detrimento. Singuli vicinos magno ejulatu cohortabantur, non utique in hostem, verum ut aptis spatiis abjungerentur. Denique mutua districti imperitia, hostibus suis præcipuam victoriae causam præbuerunt. At Romani, cum & arma viriliter, & artem naumachiarum scite tractarent, navium prorsus obversis hosti, nec longius distracti, nec propius quam opus erat coeuntes; verum idoneis intervallis jam colligentes navigia, jam diducetes, si quam hostium navim avulsam a cæteris viderent, facto impetu facile submergebant. Sicubi confusos viderent Barbaros, eo sagittarum nimbum mittebant: propiusque adorti inordinatos ac perturbatione laborantes, cominus interimebant. Adversa fortuna, & iis, quæ pugnando deliquerant, fracti Barbari, nesciebant quo pacto praelium sustinerent. Non jam naumachiam edebant; non stabant in foris tamquam si terra pugnarent; sed dimisso certamine, in periculo torpebant, fortunæ fidei se committentes. Deinde nullo servato ordine, cum terga turpiter verterent, virtutis honestique discessus & cuiusvis rei præclaræ immemores, inter hostium naves dispersi magnam partem hæserunt. Nonnulli clam evasere, cum navigiis elapsi undecim, reliqui omnes in potestatem hostium venerunt. Horum multos Romani suis confecere manibus; complures cum navibus merfos, aquis extinxere: Ducum alterum cepere vivum: Indulfus furtim excessit, cum illis undecim navibus: quas qui agebant, subinde facta exscensione, ipsas illico corrumpere igni, ne venirent in manus hostium: tum pedibus ad copias, quæ Anconam obsidebant, se contulerunt, & narrata clade, extemplo cum illis migrarunt, castris hosti relictis, seque in urbem vicinam Auximum effuso cursu ac tumultuose receperunt. Haud multo post Romani Anconam pervecti, vacua hostium castra occupant, & commeatibus in castellum illatis, inde solvunt: ac Valerianus quidem Ravennam, Joannes vero Salonas rediit. Hæc demum pugna spiritus & vires cum Totilæ, tum Gotthorum, maxime contudit.

Edit. Paris. pag. 633.

Gotthorum clades & fuga.

ἔδεν οἱ μαι ξυμνεχθῶναι ποτε τῷ πάντων ἀνθρώπων βασιλεὺς μὴ ὅδ' Ιστυριανὸς ἐπρότερον κατέστης πόλεμον τόνδε, ὅδε Γότθους πολεμῶντων ἐνδηλος γέγονεν, ἕως αὐτῶν Φράγγοι, φιλίας τε καὶ ξυμμαχίας ὀνόματι, χρήματα μεγάλα κεκομισμένοι, τὴν ἀγωνίαν ξυλλήψαντες ὡμολόγησαν. οἱ δὲ ἐχ' ὅπως τι δρᾶν τῷ ὡμολογημένων ἡξίωσαν. ἀλλὰ καὶ προσηδικήκασιν Ῥωμαίους τοιαῦτα, οἷα ἐδ' ἂν τις ὑποπτεύσαι ῥάδιον ἔχεν. ὁ δὲ πατὴρ ὁ σὸς Θεοδίδερος χάριτας ἐπιβατεύσαι ὑπέστη, ἔδεν αὐτῷ προσήκον· ἥσπερ βασιλεὺς πόνῳ τε πολλῷ ἐκινδύνους πολέμου, καὶ ταῦτα Φράγγων ἐκποδὼν ἰσαμένων, κύριος γέγονε. διόπερ ταυτὶ ἐς ἡμᾶς ἦκω, ἐχ' ὅπως μέμφομαι, ἢ αἰτιάσομαι. ἀλλ' αἰτησόμενος τε καὶ παρανέσων, ὅσα ξυνοίσειν ὑμῖν αὐτοῖς μέλλει. λέγω δὲ, ὅπως βεβαιότατα μὴ ἔχασώζητε τὴν ὑπάρχουσαν ὑμῖν εὐπραξίαν. ξυγχαρήσητε δὲ Ῥωμαίοις ἔχειν τὰ αὐτῶν ἰδιαιτάς. ὅδ' δὲ δύναμιν περιβεβλημένης μεγάλης, ἐβραχέων τινῶν ἐχ' ὅσῃα κτήσις ἀφαιρεῖσθαι πολλάκις τὰ παρόντα αὐτοῖς· ἵχυσεν ἐπεὶ τὸ εὐδαιμον τῷ ἀδίκῳ ἐς ταῦτο ξυμῖναι ἐδάμῃ εἶωθε. καὶ μὴ καὶ ὅπως ἡμῖν τὴν πρὸς Τωτίλαν ξυμδιενέγκητε πόλεμον, τὴν πατρὸς ὑποτελουῦντες ὁμολογίαν. τὸ τοῦδ' ἂν ἄνθρωπον γνησίους παισὶ πάντων μάλιστ' ἐπαγορεύω μὴ, εἴ τι τις γενομένης ἡμαρτᾶσαι ξυμβαίνει· περιέλλειν δὲ καὶ κρατύνεσθαι, ὅσα δὴ αὐτοῖς ἀρεῖα ἔργασαι. ἐπεὶ καὶ τῶν ἀνθρώπων ταῦτα διαφερόντως δικάζονται τοῖς ξυμπεπαισμένοις ἀνέειν, ὅπως δὴ αὐτὸν τὸ μὴ ἐπιτιμώμενον ἀρεῖα οἱ παῖδες ζηλοῖεν· εἰ δὲ τι αὐτοῖς ἐκ ὀρθῶς πέπρακ', μὴ ὑπ' ἄλλου τοῦ τοῖσιν ἢ ὑπὸ τῶν παίδων ἀμεινονέσθαι. καὶ τοι ἐχρῶν ὑμᾶς ἀκλήτους Ῥωμαίοις πόλεμον τόνδε ξυμμάχεσθαι. πρὸς Γότθους δὲ ἡμῖν ὁ ἀγὼν ἐστίν, οἱ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐχθροὶ τε ἐὼς ὅλως ἀπίστοι γεγόνασι Φράγγοις, ἀπονοῦντα τε αὐτοῖς καὶ ἀκήρυκτα πολεμῶντες τὴν ἀπαντα αἰῶνα. οἱ δὲ νῦν μὴ, δέει τῶν ἐξ ἡμῶν, ἐκ ἀπαξίσσι κολακικοὶ ἐς ὑμᾶς εἶναι. εἰ δὲ ποτε ἡμῶν ἀπαλλαγῇεν, ἐκ ἐς μακρὰν τὴν ἐς Φράγγους ἐνδείξονται γνώμην. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι τὴν αὐτῶν ἔσπον ἀμείβειν μὴ ἐκ ἐντυχούντες, ἐκ ἀφασόντες κακῶς δύνανται. ὑποκρύπτειν δὲ αὐτὴν ἐκ τῆς ἐπιπλείστον ἐν κακοπαθείαις εἰώθασιν. ἄλλως τε, ὡς καὶ τὴν πέλας τινὸς δέονται, τὴν χρείας αὐτῶν ξυγκαλύπτειν ἀναγκαζέσθαι τὴν μοχθηρίαν. ὡς ἐνδυμνηθέντες, ἀναγεῖν μὴ τὴν ἐς βασιλέα φιλίαν, ἀμυνέσθαι τὴν ἀνῶθεν ὑμῖν δυσμενῆς δύναμει τῇ πάσῃ. Λεόντιος μὴ τοσαῦτα εἶπε. Θεοδίδερος δὲ ἀμείβετο· ὦδε. Συμμαχίας μὲν ἐπὶ Γότθους ἡμᾶς ἐκ ὀρθῶς ἐδὲ τὰ δίκαια ποιῶντες καλεῖτε. φίλοι δὲ ὑμῖν ταῦν Γότθοι τυγχάνουσιν ὄντες. εἰ ἀβέβαιοι Φράγγοι ἐς αὐτὰς εἶεν, ἐδὲ ὑμῖν ποτε πιστοὶ ἔσονται. γνώμην δὲ ἀπαξ μοχθηρὰ ἐς τὴν φίλως ὀφείσθαι, ἐκτρέπεσθαι τὴν δικαίαν ὁδὸν ἐσθαι πέφυκεν. ὡς μὴ τοι ἐπεμνήσθαι χωρίων ἕνεκα, τοσαῦτα ἐρεῖμεν, ὡς ὁ πατὴρ οὐμός. Θεοδίδερος οὐδὲ βιάσασθαι πᾶν ποτε τὸ ὁμόρων τινὰ ἐν σπῆδι ἔχεν, ἐδὲ κτήμασιν ἀλλοτρίοις ἐπιπληθύναν. τεκμήριον δὲ, ἐγὼ εἰμι πλάσιος. ἐπὶ τὴν αὐτὴν αὐτὴν τὰ χωρία ταῦτα Ῥωμαίοις ἀφελόμενος, ἀλλὰ Τωτίλῃ ἐχόντος ἡδὴ αὐτὰ καὶ ἑαρήνῃ ἐνδιδόντος καταλαβὼν ἔχεν· ἐφ' ᾧ ἐχρῶν μάλιστ' ἀφελόμενος Ιστυριανὸν ξυμῖναι Φράγγοις. ὁ δὲ τὴν ἀφελόμενος τῷ αὐτῷ κτημάτων ἰδίῳ, ὑφ' ἐτέρων τινῶν βιασθέντας ὁρῶν, εἰκότως ἂν χαίροι, τὴν δίκην ἐκτετικέναι ὁρῶν καὶ δικαίως τὴν αὐτὴν ἡδονήκοντες οἴομενος, ὡς μὴ ἐς τὴν βιασθέντας αὐτὸς φθονερὸς γένηται, ἐπὶ τῷ ἀποποιεῖσθαι τὰ τῶν ἐχθρῶν δικαιώματα, οἷς ἐς φθόνον ὡς τὰ πολλὰ περιέσθαι εἰώθασιν ἄνθρωποι. δικασαῖς μὲν τοι ἐπιτρέπειν οἷοιτε ἐσμέν, τὴν περὶ τὰς διὰ γνῶσιν. ὡς τε εἴ τι Ῥωμαίους ἀφελέσθαι τὴν πατέρα τὴν ἐμὴν φανερόν γένηται, τὸ ἡμᾶς ὑποτινύναι μελλήσει ἐδεμῖα ἐπ' ἀνάγκης εἶναι. ὑπερτετέων πρὸς βίαν ἐς Βυζάντιον σαλήσονται παρ' ἡμῶν φάτο, καὶ πρὸς βίαν Λεὺδαρδον, ἄνδρα Φράγγον, τέταρτον οὐ πολλῶν ὑπερ. τοσαῦτα εἰπὼν, τὸν τε Λεόντιον ἀπεπέμειν, παρὰ βασιλέα Ιστυριανὸν ἔστειλε. ὁ οὖν ἐς Βυζάντιον ἀφικόμενος, ἔφραστον ἕνεκα ἡλθον.

Procopius.

A præterea contigisse unquam crediderim. Etenim Justinianus Augustus non ante ad bellum istud adjecit animum, nec se arma in Gothos movere prius ostendit, quam Franci auxilia promississent, amicitia & societatis nomine accepta ingenti pecunia. At illi, adeo non promissi partem implevere aliquam, ut Romanis injuriam tantam intulerint, quantam vel suspicari nemo facile possit. Neque enim dubitavit pater tuus Theodebertus in provincias contra jus fasque involare, quas Imperator labore multo bellicisque periculis, idque sine Francorum ope, in ditionem suam subjunxerat. Quare huc modo veni, ut, ommissis querelis & criminatibus, ea petam ac moneam, quæ vobis ipsis profutura sint; nimirum ut vestram stabilitatis optime felicitatem, & Romanos finatis habere sua. Certe potentissimos evertit sæpe fortunis omnibus injusta recula alicujus possessio. Nec vero dives prosperitas cum iniquitate coire solet. Præterea postulo, ut socia nobiscum arma feras in Totilam, itaque fidem paternam liberes. Quippe veros justosque liberos maxime decet, si quid parentes peccaverint; id corrigere; firmare autem & rata facere, quidquid præclare constituerint. Hoc in primis optandum sapientissimis viris, ut studiorum, quibus dediti cum laude fuerint, imitatores relinquunt filios: ac rursus, si quid peccaram egerint, id emendet nemo, præterquam ipsorum liberi. Quin etiam vos, non invitatos, inire cum Romanis oportuit societatem hujus belli, quo Gothos petimus, veteres Francorum hostes, & omnino ipsis infidos, ac bellum impacato atque inexpiabili odio inferre solitos. Nunc quidem impulsus metu, quem incutimus, adulari vobis non renuunt: at si quando a nobis se expedierint, quo in Francos animo sint, brevi ostendent. Enimvero homines improbi nec in prospera, nec in adversa fortuna ingenium mutare valent; licet duris in rebus occultare maxime consueverint; præsertim si finitimorum opera indigent; quo tempore perversitatem tegere necessitas cogit. His perpensis, cum Imperatore amicitiam renovate, ac totis viribus ultimum ite veterem hostem. Hæc Leontius: cui Theodebaldus ita respondit. Ad societatem belli in Gothos nec recede, nec jure nos invitatis: jam enim nobis amicitia conjuncti sunt: quibus si fidem Franci fefellerint, nec vobis unquam præstabunt. Deprehensus enim semel animus in prava adversus amicos fraude, semper deflectere de recto solet. Quod ad loca attinet, quorum mentionem fecisti, satis habeo dicere, numquam eo patrem meum Theodebertum spectasse, ut finitimorum cuiquam afferret vim, aut in alienas possessiones involare. Id ex eo conjice, quod mihi non magnas opes reliquit. Neque ille ea loca Romanis eripuit; sed a Totila, qui jam illa obtinuerat, palam tradita occupavit: quo nomine Francis maxime gratulari Justinianum Augustum decuit. Nam qui rerum raptos suorum ab aliis spoliatos videt, is meritam facta sibi injurie pœnam ipsos luisse arbitratus, jure letatur, nisi forte vindicibus ipse invideat, amplectendo potius quæ pro se hostes allegare possint, eo comparata, ut in animis hominum plerumque invidiam excitent. Cæterum Judicibus disceptationem rei permittere utrique possumus: ut si quid patrem meum Romanis abstulisse constiterit, sine mora cogamur id restituere. Sed de his Legatos Byzantium mittemus brevi. His dictis, remisit Leontium; & Leudardum, genere Francum, ad Justinianum Augustum legavit cum tribus aliis. Atque illi cum pervenissent Byzantium, rem, cujus gratia venerant, ex sententia confecerunt.

Edit. Paris.
pag. 636.Theodebaldi
oratio.

Gotthi
cam ac
niam
pant.

Edit. Paris.
pag 637.

Romanorum
clades & fuga.

Rifus Sardo-
nius.

In Corsicah.
mines & equi
minimi.

Totilas vero, cum adjunctas ditioni A-
fricæ insulas affectaret, statim classem colle-
git, impositoque justo exercitu, in Corsi-
cam & Sardiniam misit. Ille in Corsicam
primum expositus, nemine prohibente,
insulam occupavit, ac deinde Sardiniam:
tum utramque insulam Totilas vestigalem
fecit. Quod ubi accepit Joannes, militiæ
Magister in Africa, classem in Sardiniam
cum copiis destinat: quæ cum ad urbem
Calarim accessissent, castris positis
obsidionem meditabantur, impares
se oppugnandis mœnibus judicantes, eo
quod ibi præsidium Gotthi satis vali-
dum haberent. Re Barbari cognita,
ex urbe erumpunt, subitoque impetu
hostibus facile in fugam versis, mul-
tos conficiunt: cæteri ad naves tum
evasere: nec multo post inde profecti cum
omni classe pervenerunt Carthaginem,
ibique hyemarunt, primo vere bellum
iterum in Corsicam & Sardiniam por-
taturi majori cum apparatu. Olim
Sardo, nunc Sardinia appellatur hæc in-
sula: ubi herba nascitur, quam qui
degustant, continuo lethiferam patiuntur
convulsionem, cujus subinde vi sic in-
tereunt, ut ridere videantur; convul-
sione risum efficiente ejusmodi, quem
de insulæ nomine Sardonium dicunt.
Corsicam vero vocarunt veteres Cynum:
hic ut sunt homines nani, sic armenta
quædam equorum, paulo grandiorum ovi-
bus, videre est. Hæc hæctenus.

γίνονται, ἔτι δὲ τινῶν ἵππων ἀγέλαι εἰσὶ τῷ προβάτῳ ὀλίγω μείζονες. ταῦτ' οὖν τοιαῦτά ἐστι.

Α Τωτίλας δὲ νήσους τὰς Λιβύης προσήκουσας καταλαβεῖν
ἔχοντα εἶχε. σόλον οὖν αὐτίκα νηῶν ἀγέρας, ἃς ἐρά-
τωμα τοῖς ἐνδέμευσι ἀξιόχρεον, ἔς τε Κερσικὴν καὶ Σαρ-
δὼν ἐπέλκει· οἱ δὲ τὰ μὲν πρῶτα ἐς Κερσικὴν ἀποπλεύσαν-
τες, ἐδένοντες αὐτοῖς ἀμυνομένοις, τὴν νῆσον ἔχον. μετὰ δὲ καὶ Σαρ-
δὼν κατέλαβον. ἀμφὶ δὲ τὰς νήσους ὁ Τωτίλας ὑποτελείς ἐς ἀ-
παγωγὴν φόρου πεποιήται. ὅπερ Ἰωάννης μαθὼν, ὃς τὴν ἐν
Λιβύῃ Ρωμαίων στρατὸν ἦρχε, σόλον τε νηῶν καὶ στρατιωτῶν
πλήθος ἐς Σαρδὼν ἐπέμψεν. οἱ περὶ ἐπειδὴ Καρνάλεως πό-
λεως ἀγχιεσθῆναι, ἐν στρατοπεδῷ ἀμύνοι ἐς πολιορκίαν
καθίστασθαι διανοοῦντο. τειχομαχεῖν δὲ οὐκ ᾔκωντο οἱ οἱ τε εἶ-
ναι, ἐπεὶ Γότθοι ἐνταῦθα φυλακτῆριον διαρκὲς εἶχον. ἐπει-
δὴ δὲ ταῦτα οἱ βάρβαροι ἔγνωσαν, ἐπεξελθόντες ἐκ τῆς πόλε-
ως, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐξαπιναιῶς ἐπιτεσόντες, τρεφάμενοί
τε αὐτὰς ἐδένον πόλιν, πολλὰς ἐκτείναντο· ἢ λοιποὶ φεύγοντες,
ἐν μὲν τὸ παραυτίκα ἐς τὰς ναῦς διεσώθησαν ὀλίγοι, ἢ ὑπε-
ρον ἐνδένοντες ἀπάραντες, ἐς Καρχηδόνα παντὶ τῷ σόλῳ ἀφί-
κοντο. ἐνταῦθα τε ὁ χειμάσας ἔμμενον, ἐφ' ᾧ δὴ ἅμα ἦεν
ἀρχομένῳ παρασκόπῃ πλείονι ἐπὶ τῇ Κερσικῇ καὶ Σαρδὼν
αὐτοῖς στρατεύσασιν. ταύτῃ δὲ τῇ Σαρδὼν ταυτὴν Σαρδηνίαν
καλεῖσιν. ἐνταῦθα φύεσθαι ξυμβαίνει πόον, ἧς δὴ ἀπο-
γδομένοις ἀνδράποιοις ἀντὶ δασπασμὸς θανάσιμος ἐπιγί-
νεται· ἀφ' οὗ δὴ τελευτῶσιν ἡ πολλὰ ὑπερον, γέλωτα γελῶν
ἀπὸ τῆς σπασμῆς δοκουῦντες τινα, ὅνπερ ὁ μωνύμωος τῇ χώ-
ρᾳ, Σαρδώνιον καλεῖσιν. τὴν δὲ Κερσικὴν οἱ πάλαι ἀνδρω-
ποι, Κύρνον ἐκάλεον. ἐνταῦθα ὡς περ ἀνδρωποὶ νάνοι

C A P U T XXV.

Sclaveni Illyricum vastant. Imperator fœdus cum Gepædibus pangit: deinde adversus illos mittit auxilia Langobardis. Horum victoria. Eversa urbes terræmotibus. Maris inundatio. Gotthi Crotonem obsident.

CUM Sclavenorum ingens multitudo, facta in Illyricum irruptione, infan-
tibus perpetraret; in eos Justinianus Au-
gustus misit exercitum, cui, præter alios,
Germani filii præerant. Hi numero longe
hostibus inferiores, obviam illis obli-
stere non poterant; sic autem subi-
bant a tergo, ut postremo carperent.
Multis cæsis, nonnullos cepere vivos,
& ad Imperatorem miserunt. Nihilo tamen
minus grassabantur hi Barbari. Fuit hæc popu-
latio impendio diuturnior; ita ut cadave-
ribus vias omnes constraverint, & cum
infinita captivorum multitudine prædaque
omni, quam cuncta vastando college-
rant, domum redierint, nemine prohi-
bente. Neque enim ad Istri fluminis trajectum
illis insidias Romani struere, nec vim
ullam afferre poterant: propterea quod
a Gepædibus excepti transvehébantur,
pacto transmissionis pretio non exiguo:
quippe aureum staterem unum pendebant
in capita. Ex eo anxius Imperator, quod
jam illos inhibere non posset, sive fluvium
Istrum transirent, Romanum direpturi
Imperium, sive hinc repente excederent;
hac de causa pacisci cum Gepædibus
cupiebat.

Interea loci, Gepædes & Langobardi inter
se bellum reparabant. Tum Gepædes, nondum
accepto nuntio jurati ab Augusto cum
Langobardis fœderis, Romanorum vires
veriti, ad eorum amicitiam & socie-
tatem aspirabant enixe. Quamobrem missa
confestim Byzantium legatione, rogatus Im-
perator ut cum ipsis quoque fœdus pangeret, ex-
templo data fide illud percussit, idemque Se-
χρίαν παρακαλουῦντες καὶ ὅς αὐτοῖς μελλήσει ἐδεμῖα θύς πέμπειν, βασιλεῖα καὶ * αὐτοῖς ἐς τὴν ὁμαι

Σ ΚΛΑΒΗΝΩΝ δὲ πολὺς ὄμιλος Ἰλλυριοῖς ἐπισκή-
ψαντες, πᾶσιν ἐνταῦθα οὐκ ἐδιδήγηται διεργάσαντο.
βασιλεὺς δὲ Ἰουστινιανὸς ἐράτωμα ἐπ' αὐτὰς ἐπέμψεν· ἃ δὴ
ἄλλοι τε καὶ οἱ Γερμανὲς παῖδες ἠγούντο. οἱ περ τῆς πλήθους τῆς
πολεμίων παραπολὺ ἐλασθέντες, χωρῆσαι μὲν αὐτοῖς ἀν-
τίστον ἐδαμῆν ἵχυσαν ὅπιδεν δὲ αἰεὶ μένοντες, τῇ βαρβάρων τῶν
ἀπολειπομένων ἐσίνοντο. καὶ πολλὰς μὲν αὐτῶν ἐκτείνον, τινὰς δὲ
καὶ ζωγρήσαντες βασιλεῖ ἐπέμψαν. ἐδέν μὲν τοῖς ἡσόν οἱ βάρ-
βαροι ἔτοι τὰ δεινὰ ἐδρασσαν. ἐν ταύτῃ τε τῇ ληληλασίᾳ χρόνῳ
τιμὴν κατὰ τὴν ἴφαντες μῆκος, τὰς μὲν ὁδὸς νεκρῶν ἐπλησαν
ἀπάσας· ἐξ ἀνδραποδίσαντες δὲ ἀνὰ εἶδη πλῆθη, καὶ λη-
σάμενοι ξύμπαντα, ἐδένον σφίσι ἀντιστατοῦντος, ἐπ' οἷον
ἀπεκομίσθησαν οὖν πᾶσιν τῇ λείᾳ. ἐδὲ δὲ ὁδεύοντες ποταμὸν
Ἰστρον ἵχυσαν σφᾶς ἐνεδρεύσαι Ρωμαῖοι, ἢ ἄλ-
λων τῶν βιάσασθαι ἔσπον· ἐπεὶ Γήπαιδες αὐτὰς μιδαρνή-
σαντες ὑπέδεξαντο, καὶ διεπόρθμευσαν ἡ μικροὶ μὲν γεγενη-
μένοι. ἐπὶ κεφαλῇ δὲ ἐκείνῃ καὶ σατῆρα χρυσοῦ ἡ μίδωσις
ἔχον. διόπερ βασιλεὺς ἐδυσφορεῖτο, οὐκ ἔχων τοιοῦτον ὅπῃ πο-
τὲ αὐτὰς ἀνασέλλῃ. ὁδεύοντες ποταμὸν Ἰστρον, ἐφ' ᾧ λη-
σονται τῶν Ρωμαίων ἀρχὴν, καὶ αἰφνιδίαν τῶν ἀποπορείων
ποιεμένους ἐνδένον. ἡ δὲ ἐλὲ τε τέπον δὴ ἔνεκα Γηπαίδων τῶν
ἐδνει εἰς συνθήκας καταστῆναι τὰς.

Εν τῷ τῷ δὲ Γηπαίδες τε ἃ Λαγγοβάρδαι αὐτοῖς πολε-
μῆσιόντες ἐπ' ἀλλήλους ἦσαν. Γηπαίδες τε δύναμιν τῇ τῇ
Ρωμαίων δειμαίνοντες (ἀνήκοι δὲ ἐδαμῆν ἦσαν αἷς Ἰου-
στινιανὸς βασιλεὺς ὁμαιχμίαν ἐνωμότως πρὸς Λαγγο-
βάρδας πεποιήται) φίλοι καὶ ξύμμαχοι Ρωμαίοις γε-
νέσθαι ἐν σπονδῇ ἔχον. πρέσβεις οὖν ἐς Βυζάντιον δι-
στέλλονται, βασιλεῖα καὶ * αὐτοῖς ἐς τὴν ὁμαι

Γερμανῶν τὴν κηδεῖαν ἀπολελειμμένῳ, ξυῖ αὐτῶν ἦν. καὶ Αὐδουῖν ὁ Λαγγοβαρδῶν ἡγέμενος, χρίμασι πολλοῖς ἀναπειθεῖς Ἰκσινιανῶν βασιλεῖ, ἐτὴ τῆς ὁμαιχμίας ξυ-
 θήκη, πεντακοσίους τε καὶ διχιλίους τῶν οἱ ἐπομένων ἀπο-
 λεξάμενος ἀνδρας, ἀγαθὸς τὰ πολέμια, ἐς ξυμμαχίαν
 αὐτῷ ἐπεμψεν· οἷς καὶ θεραπείαν μαχίμων ἀνδρῶν ἐ-
 δωκε πλεον ἢ τριχιλίων. εἶποντο δὲ αὐτῷ καὶ τὸ Εὐρέ-
 λων ἔδνης πλεον ἢ τριχίλιοι, ἱππεῖς ἅπαντες· ὧν
 ἄλλοι τε καὶ Φιλμούθῃ ἦρχον. καὶ Οὐννοὶ τε παμπλη-
 θεῖς καὶ Δαγισθαῖος ξυῖ τοῖς ἐπομένοις ἐν τῇ δεσμοπι-
 ρίᾳ ἔχοντο ἀπαλλαγῆς καὶ Καβάδης, Πέρσας ἔχων αὐ-
 τομόλους πολλὰς, ὁ Ζάμης μὲν υἱὸς, Καβάδης δὲ τῆς Περσῶν
 βασιλείας υἱανὸς· ἔπερ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ἐμνήσθην,
 ἅτε δὴ Χαναράγγης σπαρτὴν ἔξαφυγόντος τε Χοσρόλῳ τὸν δεῖ-
 αν, καὶ πολλῶν ποτερον ἀφικομένων ἐς τὰ Ρωμαίων ἥθη. καὶ
 Ασβάδος, νεανίας τις, Γήπαις γένος, ἔξαφροντὸς δραστήριος,
 ὁμογενεῖς τε βρακοσίους ξυῖ αὐτῷ ἔχων, ἀνδρας ἀγαθὸς τὰ
 πολέμια· Ἐρεθὰ, Ερελὸς μὲν τὸ γένος, ἐκ παιδὸς ὁ Ρω-
 μαίων τῷ δῖαιταν σερξας, ἐτῶν παῖδα Μαυρικίᾳ τῇ
 Μουίδῃ γυναικί γαμετῶν ποιησάμενος, αὐτὸς τε μαχι-
 μώτατος ὧν, καὶ πολλὰς τῶν Εὐρέλων ἔδνης ἐπομένους ἔχων ἐν
 πολέμῳ κινδυνώους ὡς μάλιστα δοκιμασιώτας· Ἰωάννης τε, ὁ
 φαγᾶς τῷ ἐπὶ κλησιν, ἔπερ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ἐμνή-
 σθην, Ρωμαίων ἐπαγόμενος ὁμιλον ἀνδρῶν μαχίμων. ὧν
 δὲ μεγαλοδωρότατος ὁ Ναρσῆς, καὶ πρὸς τὸ εὖ ποιεῖν τοῖς δεο-
 μένοις οὕτως ἐσάγγεν· δυνάμιν τε πολλὴν περιβεβλημένος
 ἐκ βασιλείας, ἀδέσπερον ἐς τὰ σπαρτάζομενα ἐχρήτο τῇ γνώ-
 μῃ. καὶ ἀπ' αὐτῶν πολλοὶ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις ἄρχοντες
 τε καὶ στρατιῶται, δὲ ἐργεῖται αὐτῷ ἐτυχον. ἐπεὶ οὖν αὐτὸς ἐδεῖτο
 στρατηγὸς ἐπὶ Τωτίλαν τε καὶ Γότθους, ὡς ἀσμενέσασθαι ἐκα-
 σοι στρατεύεσθαι ὑπ' αὐτῷ ἡθέλον, οἱ μὲν ἐκτίνουν οἱ ἐδέλον-
 τες παλαιὰς χάριτας, οἱ δὲ παραδοκαυῶτες (ὡς τὸ εἰκὸς)
 μεγάλων ἀγαθῶν παρ' αὐτῷ τούζεσθαι. μάλιστα δὲ αὐτῷ
 Ερελῶν τε καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι δυνόικως εἶχον, ἔξαφροντὸς
 πρὸς τὴν ἀνδρώπῃα εὖ πεπονθότες.

Ἐπειδὴ δὲ Βενετίων ὡς ἀγχοτάτω ἐγένετο, παρὰ τῇ Φράγ-
 γων τὴν ἡγεμόνας, οἱ τῇ ἐκείνῃ φυλακτικῶν ἦρχον, ἀγγελον
 σείλας, ἡτέτο τῇ δίοδον σφίσι νῆας φιλίους εἶσι παρέχεσθαι.
 οἱ δὲ τῷ Ναρσῇ ἐπὶ τῇ ἐξελίξει μηχανὴν ἔφασαν, ἐς
 μὲν τὸ ἐμφανὲς τῇ αἰτίᾳ ἐκ ἐξενεγκόντες ἄλλ', ὡς ἐνι μάλι-
 σα, τῇ Φράγγων ἐνεκα ξυμφορᾶς, ἢ τῇ ἐς Γότθους δυνόιας, τῇ
 κωλύμῳ ποιεῖσθαι. σκῆψιν δὲ τινὰ ἐλπίαν δὲ πρὸς ὥσπον δό-
 ξασαν εἶναι ποροβεβλημένοι, ὅτι δὴ Λαγγοβαρδὸς τὴν σφί-
 σιν πολεμικῶς ἔτος ἐπαγόμενος ἦκει. ἐπὶ τῶν πορῶν ἔξαφ-
 ρομένῳ τῇ ἀρχῇ τῷ Ναρσῇ, καὶ Ἰταλῶν τῇ οἱ παρόντων ἀμφὶ
 τῇ φρακτικῇ πυνθανομένων, ἐπήγγελόν τινες, ὡς εἰ καὶ Φράγ-
 γοι παρήσασιν σφᾶς τῷ δὲ τῇ δίοδον ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἐς Ρά-
 βενναν ἐνθενδε κομίζεσθαι ἐδαμῇ ἔξασιν, ἐδὲ τῇ πορείᾳ
 ταύτῃ ποιεῖσθαι, ὅτι μὴ ἀχρὶ ἐς πόλιν Βερόνῳ. Τωτίλαν
 ὅν ὁπολεξάμενος εἰ τι δόκιμον ὧν ἐν τῇ Γότθων στρατῷ, στρα-
 τηγὸν τε αὐτοῖς καταστῆσάμενον Τεῖαν τὸν Γότθον, ἀνδρα ἔξα-
 φροντὸς ἀγαθὸν τὰ πολέμια, σείλαι ἐς πόλιν Βερόνῃν
 Γότθων κατήκοον ἔσαν, ἐφ' ᾧ Ρωμαίων τῷ στρατῷ ἔξακωλύοι
 τῇ πάροδον, ὅσα γε δυνάτ'· καὶ ὧν ἔτος. ἐπειδὴ τε ὁ Τεῖας
 ἐγένετο ἐν πόλει Βερόνῃ, τῷ ἐκείνῃ δίοδον τοῖς πολεμίοις
 ἀπέφραξε πᾶσαν. ἀδιέξοδόν τε καὶ ὅλως ἀπορα πανταχόσε
 ἀμφὶ ποταμὸν Πάδον τὰ χωρία εἶναι ἀνάγκη χειροποιήτων
 σκιδωρησάμενος. καὶ πῇ μὲν λόχμας τε καὶ τάφρους καὶ φάραγ-
 γας τεκτενῆσάμενος, πῇ δὲ τέλμινάς τε ὡς βαθυτάτας καὶ χῶ-
 ρους πεναγώδεις τινὰς, αὐτὸς τῷ Γότθων στρατῷ ἐφύλασεν ἐς
 τὸ ἀκρεβές, ὡς ὁμοσε χωρῆσαι Ρωμαίοις, ἢν τι δόπειρῶνται τὸν ἐνθενδε ὁδόν. ταῦτα δὲ Τωτίλας ἐμνησάμενος, οἱ ὁ-
 μένος δὲ μὲν τὴν παραλίαν κόλπε τῇ Ἰονίᾳ, Ρωμαίοις μὴ ποτε δυνατὰ εἶσθαι τῇ πορείᾳ ποιεῖσθαι ἐπεὶ ναυσίπο-
 ροι ποταμοὶ παμπληθεῖς ἐνταῦθα ἐκβολὰς ἔχοντες, δόπειρῶνται παντάπασιν παρέχονται εἶναι τὰ ἐκείνη χωρία.

Byzantio Thraciaque asciverat: multos coe-
 gerat ex Illyrico. Aderat Joannes cum suis
 copiis, & cum illis, quas Germanus ip-
 sius focer reliquerat. Auduinus Langobar-
 dorum Rex, a Justiniano Augusto multa
 pecunia & fœderis sanctione inductus, de-
 lectu suorum habito, bis mille ducen-
 tos bellatores egregios auxilio miserat,
 hisque in famulatum addiderat amplius
 tria pugnatorum millia. Equitum quoque
 Erulorum plus tria millia sequebantur, du-
 ce cum nonnullis aliis Philemutho; & Hun-
 ni quamplurimi, & Dagisthæus cum suis,
 ejus rei gratia dimissus e carcere. Persas
 multos transfugas ducebat Cabades, Zamis
 filius, & Cabadis Persarum Regis nepos,
 qui, ut in libris superioribus retuli, exi-
 tium sibi a Chosroe patruo decretum effuge-
 rat Chanarangis opera, seque ad Romanos
 multo ante receperat. Asbadus quoque, Ge-
 pars adolescens strenuissimus, populares suos
 C. D. viros bello præstantes habebat secum.
 Una ibat plurimorum dux Erulorum, quo-
 rum virtus in belli periculis enituerat, vir
 fortissimus Aruthus, & ipse Erulus, qui a
 puero Romanorum vivendi rationem amave-
 rat, & filiam Mauriti, qui patrem habuit
 Mundum, uxorem duxerat. Joannes etiam
 cognomine Heluo, cujus mentio supra inci-
 dit, agmen Romanorum, virorum fortium,
 agebat. Porro Narfes munificentissimus erat,
 & ad levandos indigentes promptissimus:
 cumque ab Imperatore septus magnis fuisset
 opibus, ea, quæ ipsi erant in studio, ple-
 niori arbitrio exercebat. Et quoniam mul-
 ti, Duces juxta ac milites, liberalitatem
 ejus jam ante experti fuerant, simul expedi-
 tionis in Totilam & Gothos dux est sum-
 mus renuntiatus, certatim singuli ad mili-
 tandum sub ipso paratissimos se ostenderunt;
 partim studio pensandi pristina beneficia;
 partim spe, procul dubio, inducti, ab ip-
 so magna consequendi. In primis Erulos cæ-
 terosque Barbaros sibi ille devinxerat singu-
 lari munificentia.

Narfes muni-
 ficus.

Cum proxime agrum venisset Venetum, Edit. Paris.
 misso nuntio ad Francorum Duces, qui pag. 642.
 loca illa tenebant præsidii, postulavit, Franci transi-
 ut sibi, tamquam amicis, transitum tum negant.

Illi Narseti se nullo id pacto
 permiffuros respondent; nullaque facta men-
 tione utilitatis Francorum, vel suæ in Got-
 thos benevolentia, quæ vera erat causa
 cur se, quoad possent, opponerent; præ-
 textum hunc parum speciosum confingunt,
 quod secum Narfes Langobardos duceret,
 capitales Francorum hostes. Dubitanti
 initio Narseti, atque ex astantibus Ita-
 lis, quid opus facto esset, quærenti,
 dixere quidam, quamvis transitum Fran-
 ci permitterent, non posse tamen exer-
 citum inde Ravennam tendere, nec lon-
 gius ea via, quam ad urbem Veronam
 progredi, eo quod Totilas delectum exer-
 citus Gothici florem, duce Teja, Got-
 tho bellicosissimo, Veronam, Gothi-
 cæ ditionis urbem, misisset, ut pro vi-
 ribus transitum Romanis copiis interclu-
 deret. Sic res erat. Ac Tejas quidem,
 ubi Veronam attigit, aditus omnes illius
 tractus obstruxit hosti, & loca omnia flu-
 vio Pado circumjacentia plane invia red-
 didit artis vi: hic aggressit arbores, fos-
 sas duxit, & præcipitiis abruptit solum:
 illic altas lacunas fecit ac cœnoscas vora-
 gines. Tum eo diligenter intendit cum
 Gotthorum exercitu, ut cum Romanis
 confliceret, si viam illac tentarent. Hæc
 Totilas idcirco moliebatur, quia sibi per-
 suadebat non posse Romanos iter facere

Totilæ consi-
 lium.

secundum littus sinus Jonii, ubi multorum fluminum navigabilium ostia viam prorsus abnuerent; neque illos tot habere navigia, ut simul copias omnes sinum Jonium trajicerent: si pauci simul navigarent, se facile cum reliquis Gotthorum copiis turmas singulas exscensu prohibiturum. Eo spectabat Totilas, cum ea dedit mandata, quæ Tejas executus est. Narseti autem in summas adducto angustias, Joannes Vitaliani nepos, locorum peritus, auctor fuit, ut cum universo exercitu per oram maritimam, Romanis adhuc, ut supra dictum est, subditam, iter haberent: sequerentur naves aliquot, & scaphæ plurimæ: quo fieret, ut cum ad fluminum ostia pervenisset exercitus, facto ex scaphis ponte fluvium jungerent, & facilius expeditiusque transirent. Hæc fuit Joannis sententia; quam amplexus Narsetes, cum omnibus copiis Ravennam eo modo contendit.

Α ναὺς δὲ αὐτὴς τοσαύτας τὸ πλῆθος ὡς ἦκιστα ἔχειν, ὥστε δὴ * ἀνδρῶν παντὶ τῆς στρατῶς ἀποπορθεύεσθαι τὸ ἰόνιον κόλπον, * αὐτὸν δὲ γε κατ' ὀλίγους ναυτίλλωνται, αὐτὸς ἂν τῆς καταλοί-
πῳ στρατῶ τῇ Γότθων τὴν ἐκείνου ἀποβαίνοντα πόνω ἐδενὶ ἀνασεύλει. τοιαύτη μὲν οὖν γνώμη ὅτε Γατίλας ἐπήγγελλε ταῦτα, καὶ ὁ Τείας ἐποίησεν. Ναρσῆ δὲ λίαν ἀμνηχανοῦντι Ἰωάν-
νης ὁ Βιταλιανῆ, τῇ δὲ χειρὶ ἐμπείρως ἔχων, παρήνεν παντὶ τῆς στρατῶ μὲν καὶ τῇ παραλίαν ἰέναι, κατηκόνων σφίσιν ὄντων (ὡς προεδήλωται) τῇ δὲ ἀνδρῶ-
πων, παρακολυθεῖν δὲ τῇ νῆων τινὰς καὶ ἀκάτας πολ-
λάς. ἐπειδὴ δὲ ὁ στρατὸς ἐπὶ τῇ τῶν ποταμῶν ἐκ-
βολαῖς γένωνται, γέφυραν ἐκ τῶν ἀκάτων τέτων τῆς τῶν ποταμῶν ῥοδῶ ἐναρμοσάμενοι, ῥᾶν ἂν καὶ ὀπο-
νώτερον ποιήσαιντο τῷ δέξασθαι. ὁ μὲν Ἰωάννης ταῦτα παρήνεν. πεῖθεται δὲ Ναρσῆς, καὶ τῆς τρόπῳ τῇ, παντὶ τῆς στρατῶ ἐπὶ Ραβέννης κομίζεται.

CAPUT XXVII.

Ildigisal Langobardus, qui ad Imperatorem perfugerat, Byzantio cum Goare Gottho aufugit. Adjunctis sibi popularibus, Cuturguros acie vincit in Thracia, & Romanos Duces in Illyrico incautos occidit: tum ad Gepædes se recipit. Ustrigotibus Gepædes se in fidem confert Langobardorum. Ildigisal & Ustrigotibus intereunt, fraude Regum, quorum fidei se commiserant.

Edit. Paris.
pag. 643.
Ildigisal ad
Imperatorem
perfugit.

DUM ibi sic ea fierent, interea hæc contigerunt. Ildigisal, vir Langobardus, cujus antea memini, inimicitias habens cum Barbarorum, popularium suorum, Rege Auduino, qui Regnum ipsi jure hæreditario debitum vi occuparat; patria profugus, Byzantium se contulerat. Eo cum pervenisset, humanissime illum acceperat Imperator, ac Ducem creaverat unius Scholæ: sic vocant catervas militum ad Palatii custodiam destinatas. Langobardos ducebat minimum trecentos, bellica virtute præditos; qui una prius commorati in Thracia fuerant. Ab Imperatore Justiniano petierat Auduinus, ut sibi, utpote Romanorum amico & socio, traderetur Ildigisal; & clientis prodicionem exegerat in præmium amicitiae: verum Augustus abnuerat. Postea queri Ildigisal cœpit, quod infra meritum suum ac Romanum splendorem stipendiis & honore afficeretur; ita ut graviter offensum præ se animum ferret. Id animadvertit Goar, homo Gotthus; qui olim bellum cum Romanis gerente Vittige, captivus huc abductus fuerat e Dalmatia. Utque erat animo vir fervido acerrimoque, præsentem fortunam impatienter ferebat. Post debellatum Vittigem, cum Gotthi, qui prius arma contra Imperatorem tulerant, defectionem moliti essent, convictus & ipse fuerat initæ in Rempublicam machinationis, multatusque exilio, in Ægyptum una migraverat. Hac in pœna diu relictum miseratus postmodum Imperator, Byzantium revocaverat. Iste igitur Goar Ildigisalem, ut dixi, dolore percitum animadvertens, assiduis urget monitis, ac fugam suadet, se una Byzantio excessurum pollicitus. Probato consilio, repente cum nonnullis elapsi, ut Apros urbem Thraciæ attingere, Langobardis illic degentibus admiscerent se se, & Cæsarea equilia nacti, inde magna equorum vi abacta, porro pergunt. Simul hæc Imperator cognovit, per Thraciam totam atque Illyricum dimittit nuntios, Ducibusque omnibus ac militibus injungit, ut pro

Ei Goar fugam
suadet.

pag. 644.

EN ᾧ τὰ ταῦτα ἐφάσσετο τῇδε, ἐν τῇ τῶν τῶν ζυμωχῇ γενέσθαι. Ἰλδισισὰ Λαγγοβάρδης ἀνὴρ, ὅστις ἐν τοῖς ἐμφορῶν λόγοις ἐμνήσθην, αὐτῷ τῷ Αὐδίνῳ ὄντος ἐχθρῶ, ὅς τῶν δὴ τῶν βαρβάρων ἡγεῖτο (αὐτῷ δὲ τῷ ἀρχῇ καὶ γένος προσήκεισαν Αὐδουῖν βιασάμενος ἔχεν ἐξ ἡδὼν ἀποδράς τῇ πατρίῳ ἐπὶ Βυζαντίῃ κομίζεται. καὶ δὴ αὐτὸν ἀφικόμενον Ἰασηνιανὸς βασιλεὺς ἐν τοῖς μάλιστα φιλοφροσυνῆς ἡξίωσεν, ἀρχοντά τε κατεστήσατο ἐνός τῇ ἐπὶ τῇ παλατίᾳ φυλακῆς τετραγώνων λόγων, ὥστε ὡς οὐνοῦ ὀνομάζουσιν. εἶποντο δὲ αὐτῷ τῇ Λαγγοβαρδῶν ἔδρας ἀνδρες ἀγαθοὶ τὰ πολέμια, ἐχθροὶ ἢ τριακόσιοι. οἱ δὲ μίαν τῶν ἐπὶ Θράκης δίαυτον εἶχον. τὸν Ἰλδισισὰ οὖν Αὐδουῖν μὲν πρὸς βασιλέως Ἰασηνιανῆς ἐζητεῖτο, ἅτε φίλος τε Ρωμαίοις καὶ ζυμωχῶν ὢν, μισθὸν δὲ φιλίας, τῷ προδοσίαν αὐτῷ τῇ ἰκετὶς εἰς φραττόμενος. ὁ δὲ ἔσπευ ἐδενὶ ἐδίδεν. χρόνῳ δὲ ὑπερον Ἰλδισισὰ ἐνδεέστερον, ἢ καὶ τῷ ἀξίαν αὐτῷ τῇ Ρωμαίων δόξαν, ἐπικαλῶν οἱ αὐτῷ τῷ τε τιμῇ καὶ τῇ ἐπιτήδειᾳ εἶναι, δυσφορῶν ἐπιπλεῖσον ἐώκει. ὁ δὲ Γόαρ κατενόησε, Γότθος ἀνὴρ, πάσαι τε δορυάλωτος ἐν τῇδε τῇ πολέμῳ ἐκ Δαλματίας ἐνταῦθα ἦκων, ὡς καὶ τὸν πόλεμον Οὐίττιγης ὁ Γότθων βασιλεὺς πρὸς Ρωμαίους διέφερε. θυμοειδὴς δὲ ὢν, καὶ δραστήριος ἄνθρωπος, πρὸς τὴν τῇ παρῆσαν ζυγῶμα καὶ ἡγήγουν. ἐπειδὴ δὲ Γότθοι καὶ τῇ Οὐίττιγιδος ἐπικρατῆσιν ἐς ἀπόστασιν εἶδον, βασιλεῖ οἱ πάσαι ἀντάραντες, κακῶν ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ, ὡς φανῶς ἦλθον. φυγὴ δὲ ζημιώδης, τῇ Αἰγύπτῳ ἐς ταῦτον κομίζεται καὶ χρόνος αὐτῷ πολὺς ἐν τῇ ποιῇ ταύτῃ ἐτελείβη. ἀλλ' ὑπερον οἱ κτισάμενος βασιλεὺς, κατήγαγεν ἐς Βυζαντίον. ἔτος ὁ Γόαρ τῇ Ἰλδισισὰ ἰδὼν ἀχάλλοντα, ἢ πέρ μοι εἴρηται, ἐνδελεχέστατα νεδεπῶν, ἀναπέθει δρασμῶν χησάσαι, ζῶν αὐτῷ ὁμολογήσας ἐκ Βυζαντίᾳ ἀπαλλαγήσασθαι. ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἡ βαλὴ ἤρεσκε, φόβῳ μὲν ἐξαπιναιῶς ζῶν ὀλίγοις τισίν. ἐς δὲ Αἰγύπτῳ ἀφικόμενοι τῷ Οὐακῶν πόλιν, ἀναμίσγυνται Λαγγοβάρδαις τοῖς τῇδε ἐσσι. τοῖς τε βασιλικῶς ἰπποφορβίοις κατατυχόντες, μέγα τι χρῆμα ἰππων ἐνθενδε ἐπαγόμενοι, πρὸς τὴν ἐχθροῦ. ὡς περ ἐπειδὴ βασιλεὺς ἤθετο, ἐς τὴν Θράκην ὅλῳ καὶ Ἰλλυριῶν σείλας, ἀρχαί τε πᾶσι καὶ στρατιώταις ἐπέ-

ἐπέσειλκε τοῖς δραπέταις τέτοις δένει παντὶ ὑπαντίασαι. καὶ ἀπὸ τῶν μὲν Οὐννων ἢ Κυτταργέων καλεσμένων ὀλίγοι τινες (οἱ δὲ ὅτε ἡδῶν τῆς πατρίδος ὀξυανασάντες, ἡπέρ μοι ἔπολλω ἔμπαρθεν δεδιήγεται, δόντος βασιλέως ἐπὶ τῇ Θράκης ἰδρύσαντο) τοῖς φεύγουσι τέτοις ἐς χεῖρας ἤλθον. ἡσθηδέντες δὲ μάχῃ, τινες μὲν πίπτουσιν· οἱ δὲ λοιποὶ ἔξαπόμφοι, ἐκίετι ἐδίωκον, ἀλλ' αὐτὲς ἔμενον. ἔτω τε Θράκῃ ὅλῳ διελυγύθασιν Ἰλδιγισάλ τε καὶ Γόαρ ξυὺ τοῖς ἐπομένοις, ἐδένος ἐνοχλῆντος. ἐν Ἰλλυριοῖς δὲ γενόμενοι, Ρωμαίων στρατὸν ὄντα ἐπὶ τῇ σφῶν πονήρῳ ξυὺ ἐπιμελείᾳ ξυμειλεγμένον. ἢ ἔστρεψεν τὰς ἀλλοὶ τε τινες, καὶ Ἀράτιος τε καὶ Ρεκίθαγγος καὶ Λεωνιανὸς καὶ Αεμιμῶς ἦρχον, οἱ δὲ ἐτύγχανον ἢ ἡμέραν ἰππεύσαντες ὅλῳ. ἐς τε χώρον ὑλώδη ἀφικόμφοι περὶ λυχνῶν ἀφάς, ἐσησαν, ὡς αὐλισόμενοι τε καὶ δακρυκτερόδοντες ἐνταῦθα ἢ νύκτα ἐκείνῳ. τοῖς μὲν ἐν στρατιώταις ἐπέσειλλον οἱ ἄρχοντες ἔπειτα τε ἄλλα, καὶ ἵππων ἢ σφετέρων ἐπιμελείδαι, καὶ παρὰ τὸν παύτη ρέοντα ποταμὸν αὐτὰς ἀναψύχειν, παρηγορῶντας ἢ τὸ ὄδον κόπον. αὐτοὶ τε καὶ ἔτις ἢ τέταρτος ἑκάστος δορυφόρος ἐπαγόμενοι, ὑποκεκρυμμένως τὸ ποταμὸν ἔπινον· διέφει δὲ (ὡς τὸ εἶκος) χαλεπῇ εἴχοντο. οἱ δὲ ἀμφὶ Γόαρ καὶ Ἰλδιγισάλ ἀγχεύοντες, καὶ σκοπεύοντες ἐμψαντες, ταῦτα ἐγνώσαν. ἀποροδοκίτοι τε πίνασιν αὐτοῖς ἐπιστάντες, ἅπαντας ἐκτείναν· καὶ τὸ λοιπὸν, ἀδέεσερον σφίσι αὐτοῖς τὰ ἐς τὴν πορείαν ἡπὲρ ἐβέλοντο διώκῃσαντο· ἀναρχοὶ δὲ οἱ στρατιῶται γενόμενοι, διηπορῶντο τε, καὶ παντάπασιν ἀμνηχανόντες, ὅπως ἀπῆλθον. Γόαρ μὲν οὖν καὶ Ἰλδιγισάλ ἔτω δακρυγόντες, ἐς Γήπαιδας ἤλθον.

Ετύγχανε δὲ καὶ τις ἐκ Γηπαίδων, Οὐσεργότθος ὄνομα, ἐς Λαγγοβάρδας φυγὼν ἔσπευ ποτῶδε. Ελεμουῦδος μὲν ὁ Γηπαίδων γενοῦς βασιλεὺς, ἔπολλω ἔμπαρθεν ὅτε ἀνθρώπων ἡφάνισο νόσῳ, τότε δὴ οἱ μόνον τῷ Οὐσεργότθῳ ὑπολειμμένα παιδὸς, ὅνπερ ὁ Θεορσίς βιασάμενος (μετράκιον δὲ ὡς ἔτι) ἢ ἀρχὴν ἔχε. διὸ δὴ ὁ παῖς, ἐκ ἔχων τὸν ἡδικηκότα κατ' ὅτι ἀμύνηται, ὅτε ἡδῶν ἀνασας τῇ πατρίδι, ἐς Λαγγοβάρδας Γήπαισι πολέμιος ὄντας ἀπὸ τῶν ὤχετο. ἐγένοντο ἢ Γήπαισιν ὀλίγῳ ὕστερον πρὸς τε βασιλέα Ἰασηνιανὸν καὶ τὸ Λαγγοβαρδῶν ἔθνος δακρυγαί. ὁρκίοις τε ἀλλήλους δεινότητος κατέλαβον, ἢ μὲν τὸ λοιπὸν φιλίαν ἢ ἐς ἀλλήλους ἀπέραντον δακρυσάσθαι. ἐπειδὴ τε αὐτοῖς τὰ ἐς τὰς διαλλαγὰς βεβαιώτατα ξυμτελέεθαι, βασιλεὺς τε Ἰουσηνιανὸς, καὶ Αὐδαῖν ὁ τῆς Λαγγοβαρδῶν ἡγεμνός, παρὰ Θεορσίς τὸν Γηπαίδων ἄρχοντα ἐμψαντες, τὸν Ἰλδιγισάλ, ἅτε κοινὸν ἐχθρὸν, ὅξῃεντο, τὴν ἐς τὸν ἰκέτιον τὴν αὐτὴν ποροδοσίαν δέοντες, δήλωσαν τῆς ἐς αὐτὰς φιλίας ποιήσασθαι πρῶτον. καὶ ὅς τοις Γηπαίδων λογίμοις κοινολογησάμενος, τὰ παρόντα ἀποδοῖν ἀνεπυθάνετο, εἰ ποιεῖται οἱ τὰ πρὸς τοῖν βασιλέοις αἰτούμενα εἶναι; οἱ δὲ ἀντικρυς μὴ ποιήσιν ἀπεῖπον· κρείσσον ἀπικρυεσάμενοι εἶναι Γηπαίδων τῇ ἔθνεϊ, αὐταῖς τε γυναῖξιν καὶ γόνῳ παντὶ διολωλέναι αὐτίκα δὴ μάλα, ἢ ἀνοσίους ἐπ' ἀσεβήματι γενέσθαι ταῖσιν. ταῦτα ἀκράσας ὁ Θεορσίς, ἐς ἀμνηχανίαν ὅξῃεπιπτεν· ἔτε δὲ ἀκράσιον τῆς ἀρχομένων ἐπιτελεῖσαι τὸ ἔργον εἶχεν. ἔτε ἀνακυκλῆν πόλεμον, πόνῳ τε καὶ χρόνῳ πεπαυμένον ποτῶ, πρὸς τε Ρωμαίους καὶ Λαγγοβαρδας ἔτι ἡδῆεν. ὕστερον μὲν τοι ἐπενόει τὰδε. ἐμψας παρὰ τῇ Αὐδαῖν, ὅξῃετο ἢ Ελεμουῦδος υἱὸν Οὐσεργότθου, ἐπὶ τῇ ὁμοίαν αὐτῇ ἀμαρτάδα ὁρμῶν, τῇ τε ἰκετῶν ἀναταλάσσεσθαι τὴν ποροδοσίαν παρακαλῶν. τῇ δὲ τῆς ἐμφορῆς ἀτοπίας ὁκνήσει ἢ ἐπιτάξιν αὐτῇ ἀναχατίσειν εἶχε. ἀλλ' Αὐδαῖν αὐτῇ μηδεμίᾳ μελλήσει τῇ παρανομίᾳ καὶ ὁμολογίᾳ λήψασθαι. τῶν τε αὐτοῖς δεδογμένων, ὅξῃεπιστάμενοι, ὡς ἔδδ Λαγγοβάρδαι, ἐδδ Γήπαιδες ἐδέλεσι ἢ μιάσμα-

Procopius.

A virili parte fugitivis istis occurrant. Ac primo quidem exigua manus Hunnorum Fugitivi Cuturgurorum, qui relicta patria, ut paulo ante narraui, in Thracia confederant, Imperatoris permisso; cum his fugitivis congressa acie vincitur: cæsis nonnullis, fusi cæteri, infectandi consilium abjiciunt, ibique manent. Itaque Ildigisal & Goar cum sociis totam Thraciam pervaserunt, obsistente nemine, & Illyricum ingressi, Romanum exercitum offenderunt, accurate collectum in suam ipsius perniciem. Copias illas cum alii ducebant, tum Aratius, Rhecithangus, Leonianus & Arimuthus. Diem totam equitaverant: cumque in locum sylvosum primis tenebris venissent, ibi constiterunt, ut noctem illam quieti traducerent. Ac militibus quidem hi Duces, præter alia, id quoque mandarunt, ut suos curarent equos, seque in fluvio illac perfluyente refrigerantes, levarent laborem viæ. Ipsorum vero quisque tribus quatuorve assumptis Protectoribus, seorsum, loco in abdito, fluminis aquam bibebat: gravem enim, ut res ferebat, sitim collegerant. Ut id Goar atque Ildigisal, qui prope aderant, per exploratores cognoverunt, bibentes adorti de improvviso, omnes occidunt, eo- que facto reliquam viam sibi plane expediunt. Milites enim, amissis Ducibus, anxii, consilii quoque omnino inopes, retro commearunt; atque ita cum Goare elapsus Ildigisal ad Gepædes pervenit.

Fugitivi Cuturguros vincunt.

Duces Romanos occidunt.

Recipiunt se ad Gepædes.

C Tum etiam quidam, cui nomen U- Ustrogotthus strigotthus, ad Langobardos ex Gepæ- ad Langobardos profugus. dibus profugus se receperat; quod ita contigit. Elemundus Gepædum Rex morbo paulo ante extinctus, unigenam filium reliquerat hunc Ustrogotthum: quo facile exturbato (adhuc enim erat adolescentulus) regnum Thorisfinus obtinuit. Ille, cum auctorem injuriæ ulcisci non posset, e patria ad Langobardos Gepædum hostes concessit. Haud multo post, pepigere pacem Gepædes cum Justiniano Augusto & Langobardis, sanctissime jurata utrinque perpetua amicitia. Postquam inter eos gratia firmissimo foedere coit, Justinianus Augustus & Auduinus Langobardorum Rex ad Thorisfinum Gepædum Regem miserunt, qui Ildigisalem, communem hostem, depollerent, ut amici erga se animi primum esset indicium proditionis supplicis. Is vero, cum Gepædum proceribus communicato consilio, intente quæsit, annuendum esset necne utriusque Principis postulatis? Aperte illi tum intercedere, satius esse asseverantes, momento interire Gepædes cum uxoribus omnique sobole, quam tali piaculo inquinari. His Thorisfinus auditis, æstuabat dubitatione. Nam nec rem exequi invitis subditis poterat; nec bellum, labore multo diuturnoque extinctum, in Romanos ac Langobardos volebat reparare. Deinde rationem hanc iniit. Missa ad Auduinum legatione, Ustrogotthum Elemundi filium repetiit, ad scelus par impellens, hortansque ut sibi invicem proderent, quos accepissent in suam fidem. Quo pacto id consecutus est, ut Langobardorum petitionem retunderet objecta difficultate similis indignitatis, statimque Auduinum ipsum iniqua conventionem implicaret. Qua facta, cum probe scirent, nec Langobardos nec Gepædes piaculi participes esse velle, nihil quidem ege-

ad Langobardos profugus.

Post Edit. Paris. pag. 645.

Imperator & Auduinus Ildigisalem depol- lunt.

Thorisfinus Ustrogotthum ab Auduino repetit.

Gg

runt palam; sed alter alterius inimicum dolo sustulit. Cædis peractæ modum omitto scribere, non consentientibus qui illum referunt, sed inter se plurimum discrepantibus; ut fit, cum de rebus agitur occultissimis. Hos demum exitus habuerunt Illigifal & Ustrogotthus,

Α τος μεταλαχὼν σφίσι, ἐς μὲν τὸ ἐμφανὲς, εἰδὲν ἔδρασαν. ἑκάτερος δὲ δόλῳ τὸν θάτερον ἐχθρὸν ἐκτείνεν. οὐτινα μὲν τοιτρόπον, ἀφίημι λέγειν. ἐγὼ δὲ ὁμολογῶσιν ἀλλήλοις οἱ ἀμφ' αὐτῶν λόγοι, ἀλλὰ καταπολύ διαλλάσσουσιν, οἱ ἄ γε τῇ πραγματείᾳ τὰ λαθραῖα. τὰ μὲν οὖν καὶ Ἰλδριγοτθὸς καὶ Οὐστρίγοτθον ἐς τὸ ἐπελδοῦται.

CAPUT XXVIII

Usdrilas, præsidii Ariminensis Præfectus, per litteras Romanos provocat. Narses cum exercitu Ariminum petit, ibique pontis transitu prohibetur. Usdrila occiso, porro pergit.

Narses Ravennam per-
venit.

Edit. Paris.
pag. 646.
Usdrilas ad Va-
lerianum epist.

Romani Ari-
minum petunt.

Pons difficilis
transitu.

Usdrilas cædes.

Narses porro
pergit.

POSTQUAM cum exercitu Ravennam advenit Narses, ei se adjunxerunt Valerianus ac Justinus Magistri militiæ, & quicumque Romani milites ibi supereant. Ea in urbe dies manserant novem; cum Usdrilas, natione Gotthus, vir bellica laude clarissimus, idemque Præfectus Præsidii Ariminensis, ad Valerianum scripsit in hanc sententiam. Postquam omnia occupastis rumoribus, totamque Italiam ingentis potentiæ spectris complexi, ac fastu humanam supra conditionem elati, Gotthos, ut creditis, concussistis terrore; nunc Ravennæ residetis. Certe ita latendo, ostenditis hostibus, vestros illos spiritus jam concidisse, & confusa Barbarorum multitudine regionem atteritis, in quam nullum habetis jus. Agitedum; actutum movete; exercete nunc bellum; subite Gotthorum oculos, nec nos spe longiori suspendite jamdiu cupidos videndi vestri. Hæc significabat epistola; quam Narses oblatam sibi cum perlegisset, Gotthorum vaniloquentiam ridens, statim se in viam dedit cum omnibus copiis, relicto Ravennæ præsidio cum Justino. Proxime urbem Ariminum, transitum difficilem offendunt, utroque pontis latere a Gotthis paulo ante acciso. Jam sane pontem fluvii, qui Ariminum alluit, vix labore multo unus pedes inermis transgreditur: licet nemo obturbet, adituve prohibeat, hominum autem turbæ in primis armatorum, iter est omnino insuperabile; maxime si hostes obfistant. Quocirca Narses ad pontem cum paucis progressus, hæsit diu, viam quærens, qua consilium explicaret. Eo quoque Usdrilas manum equitum eduxit, ne quid eorum, quæ agerentur, ipsum lateret. Tum quidam Narsētis affecula, intento arcu, in illos sagittam impulit, qua confixus equorum unus illico occubuit. Mox Usdrilas ejusque comites digressi inde, commiserunt se urbi, & sine mora accitis aliis e numero fortissimorum, porta altera se in Romanos eiecunt, quasi primo, eoque improviso impetu oppressuri Narsetem essent. Jam enim is ad partem alteram fluvii se contulerat, quærens trajectum copiis. At Eruli quidam illis forte obviam facti, Usdrilam interemerunt, & cum a Romano agnitus obruncassent, ad Romanum exercitum reversi, ostenso Narsēti capite, erexere omnium animos, ex eo casu intelligentium, Gotthis Deum infensum esse: qui cum insidiarentur summo hostium Duci, suum ipsi Ducem subito amisissent, non ex insidiis, neque ex destinato occisum. Narses vero, etsi de medio sublatus erat præsidii Ariminensis Præfectus Usdrilas, nihilo tamen minus processit. Neque enim consilium erat, Ariminum aliumve quem-

ΤΟΙΣ ἂν ἀμφὶ Ναρσῶ ἀφικομένοις ἐς Ράβενναν πόλιν, ἀνέμεινοντο Βαλεριανὸς καὶ Ἰουστίνος οἱ στρατηγοί, καὶ εἴ τι ἄλλο σπράτευμα Ρωμαίων ταύτῃ ἐλέλειπτο. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἐννέα ἡμερῶν χρόνος ἐς Ράβενναν ἐπέτριπτο. Οὐστρίλας, Γότθος ἀνὴρ, διαφερόντως ἀγαθὸς τὰ πολέμια, τὸ ἐν Αἰμιλίῳ φυλακτικῇ ἀρχῇ, πρὸς Βαλεριανὸν ἐγράφε τὰς δὲ. Πάντα ταῖς φήμαις καταλαβόντες, τοῖς τε φάσμασιν ἡδὲ ζύμπασιν Ἰταλίαν συχόντες, καὶ ὀφρυάσαντες ἐχθρὰ γε τὰ ἀνδράπεια, ταύτῃ τε Γότθους (ὡς περ οἱ εἶδε) δεδιζάμενοι, εἴτα καὶ τῆς ἐν Ράβεννῃ ὥς τε τῶ μὲν ὑποκεκρύφθαι, ὡς ἦ τις αὐτοῖς πολεμίοις ἐνδύοι εἶναι ζυμφορουῦντες ἐπὶ τὸ φρόνημα τῶ βαρβαρῶν δὲ παμμικτῶ ὁμίλῳ, τῷ ἐδαμῶθεν προσήκοντι κατελείποντες χώρων ἀλλ' ἀνάστητέ οἱ τὰ χεῖρα, καὶ πολεμίων ἔργων τοιοῦτον ἀπτεθε. δεῖξάτε τε ὑμᾶς αὐτοῖς Γότθοις μὴδ' ἀναρτήσιντε μακροτέραις ἐλπίσιν ἡμᾶς, προσδεχομένους ἐκ παλαιᾶ τὸ θέαμα. ἡ μὲν γραφὴ τοσαῦτα εἰδήλα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα Ναρσὴς ἀπενέχθη, εἶδε, Γότθων δ' ἀλαζονείας καταγελάσας, καθεῖς αὐτὸς παντὶ τῷ στρατῷ ἐς τὸ ἐξοδὸν, φρενὴν ζῶν Ἰουστίνῳ ἐν Ράβεννῃ ὑπολιπὼν. γενόμενοι τε πόλεως Αἰμιλίῳ ἀρχισα, ὅρου ἐκ δὲ περὶ σφίσι τὸ ἐνδεδέ τῷ δίοδον ἔσαν, Γότθων περιηρηκότων δ' ἐκείνῃ γεφυραν ἐ πολλῶ πρότερον. ὃ δὲ ποταμός, ὃ δὲ Αἰμιλίῳ παραρρέων, ἀνδρὶ μὲν ἀόπλῳ ἐνὶ περὶ ἰόντι μόλις διαβατὸς γίνετο, δὲ τὸ γεφύρας πόνῳ τε καὶ ταιλαιπείᾳ πολλῇ, καὶ ταῦτα μὴδὲν ἐνοχλοῦντος, ἢ δὲ δίοδον ἀνασέλλοντος. πλήθει δ' ἀνδράπων καὶ διαφερόντως ἐξωπλισμένων, ἄλλως τε καὶ πολεμίων ἀντισταυῶντων, τρόπῳ ὁττωῦ ἐνταῦθα διαπορθμύσασθαι ἀδύνατα ἔστι. διόπερ οὐ Ναρσὴς ἐν τῇ γεφύρας χώρῃ γενόμενος ζῶν ὀλίγοις τισίν, ὑπορμήνους ἐπιπλεῖσον διεσκοπεῖτο ὅπόθεν ἂν ποτε πόρον τινὰ τῷ πράγματι ὄροι. εἰ δὲ καὶ Οὐστρίλας τινὰς ἐπαγαγόμενος ἐπέων ἦλθε, μὴ τε τὸ παραστομένων αὐτὸν ἐλάθοι. τῷ δὲ τοῖς Ναρσῇ ἐπιστομένῳ τὸ τόξον ἐντείνας, ἐπ' αὐτὰς ἔβαλλεν. ἐνὶ τῇ ἰππων κατατυχάν, ὁ δὲ ἐκτείνεν. οἱ τε ἀμφὶ τὸ Οὐστρίλαν τότε μὲν ἐνθενδε καὶ τὰχος ἀπαλλαγόντες, ἐντὸς τὸ περιβόλῳ ἐγένοντο. αὐτίκα δ' καὶ ἄλλας ἐπαγαγόμενοι τὸ σφίσι μαχίματα δὲ πύλης ἐτέρας ἐπ' αὐτὰς ἔειπτο. ὡς ἀποσδοκῆται τε αὐτοῖς ἐπιπεσόντες, καὶ τὸ Ναρσῶν δὲ χηρὸς μὲν αὐτίκα δὴ μάλα. ἐπὶ θάτερα δὲ τὸ ποταμὸς διερδυνάμενος τῇ στρατιᾷ τὸ διαβάσιν ἡδὲ ἀφίκετο. ἀλλὰ τὸ τινες Ερῶλων τύχη αὐτοῖς τινὲς ἐνταῦθα ὑπαντίσσαντες, κτείνανσιν τε τὸ Οὐστρίλαν καὶ ὅς τις ποτελῶ, ἐπιγνωθέντα παρὰ Ρωμαίῳ ἀνδρὸς δὲ κεφαλῶν ἀφαιρέμενοι, ἐς τὸ Ρωμαίων στρατόπεδον ἦλθον, καὶ Ναρσῇ ἐπιδείξαντες, τῇ προθυμίᾳ ἐπ' ἑρρώσαν πάντας, τεκμηριώμενας τῷ ζυμβεβηκότι, τὰ ἐκ τῶ Θεῷ Γότθοις πολέμια εἶναι. οἱ γε τὸ πολεμίων τῷ στρατῷ ἐνεδρόσαντες, αὐτοὶ ἐκ ἐπὶ βελῆς, ἢ ἀρονοῖας τινὸς τὸ ἀρχοντα σφῶν ἐξαπινάτως ἀφῆρνοντο. Ναρσὴς δ' καὶ περ Οὐστρίλα πεπτωκότος, ὃς τὸ ἐν Αἰμιλίῳ φυλακτικῇ ἤρχε, πρόσω ἤπειγε τὸ στρατεύμα. εἰδὲ δὲ Αἰμιλίον, ἢ ἄλλο τι χωρίον πρὸς τὸ πολε-

μίων ἐχόμενον, ἐνοχλεῖν ἤθελεν ὥς μή τις αὐτοῦ εἰς βοῖται ἤσυχος, μηδὲ τῶν παρέργων τῆς ῥεῖας ἢ σπευδαῖοι διέρχοιτο παρὰ τῆς. τῇ πολεμίων (αἵτε πεπρωκότες σφίσι τῷ ἀρχόντος) ἡσυχάζοντων τε, καὶ ἐκείνῃ ἐμποδίων καθισταμένων, ὁ Ναρσῆς ἀδέετον γέφυρα τῷ ποταμὸν ζεύξας, διεβίβασε πόνω ἐδένι τῷ στρατῷ ἅπαντα. ὁ δὲ τῇ Φλαμινίᾳ ἐν δένδε ἀφ' ἑμῶν, ἐν αἰετῶν ἦεν. Πέρας δὲ τῇ περτάσης καλαμένης (ἥς πέρι μοι ἐν τοῖς ἐμφορῶν δεινῇ λόγους) τὸ πῶς χυράματος καρτερὸν χωρεῖον φύσει, κατελημμένον τοῖς ἐναντίοις πολλῶν ὁπλοῦν. ἀπόρροια Ρωμαίοις καὶ παντάπασιν ἀδιέξοδα, ὅσα γε καὶ τῇ Φλαμινίᾳ ὄντα ἐτύχανον. ὁ δὲ οὖν ὁ Ναρσῆς δὲ ταῦτα τῶν ἐπιτομωτέρων ἀφ' ἑμῶν τῶν βασιμῶν ἦεν.

A piam locum aggredi infessum ab hostibus, Edit. Paris. ne quid temporis tereretur, neu quod maxime urgendum erat opus; id rei levioris accessio impediret. Dum Præfecto orbatu hostes se oppido tenent, nec moram obijciunt, impune Narses ponte fluvium jungit, ac nullo negotio totum traducit exercitum, omifque via Flaminia, ad lævam tendit. Cum enim Petra pertusa, ut vocant, quam in superioribus libris descripsi, locus natura munitissimus, ab hoste pridem teneretur, via Flaminia Romanis plane occlusa erat. Quare Narses, relicto breviori itinere, id, quo transitus patebat, ingressus est.

CAPUT XXIX.

Totilas Teiam expectat. Audita cæde Usdrilæ, ad Apenninum tendit. Eodem se confert Narses, & officii Totilam admonet. Ad Romanos ante diem dictum progressus Totilas, eos de colle deturbare sæpe aggreditur frustra. Egregia Pauli Ausileque facinora.

Τῶι μὲν ἐν Ρωμαίων στρατῷ τὰ γε ἀμφὶ τῇ πορείᾳ ταύτῃ πη εἶχε. Τωτίλας δὲ πεπυσμένος ἦδη τὰ ἐν Βενετίας ξυμνεχθέντα, Τείαν μὲν τὰ πρῶτα καὶ τῷ ξυῶ αὐτοῦ στρατιὰν προσδεχόμενος, ἐν τοῖς ἐπὶ Ρώμης χωρίοις ἡσυχῇ ἔμεινεν. ἐπειδὴ δὲ παρῆσαν, μόνοι τε διχίλιοι ἰππεῖς ἐλείποντο ἔτι, τέτοις δὲ ἐκ ἀναμείνας ὁ Τωτίλας, ἀλλὰ παντὶ ἄρας τῶν ἄλλων στρατῶν, ὡς τοῖς πολεμίοις ἐν ἐπιτηδείῳ ὑπαντίαςων ἦεν. ἐν τῇ τῇ δὲ ταύτῃ τὰ τε τῶν Οὐσδεῖλα ξυμπεπρωκότες, & Αἰμίλιον τὸς πολεμίας δὲ βεβηκέναι μαθὼν, ὅλῳ μὲν Τροσκίᾳ ἀμείψας, ἐν ὅρῃ τῇ Απεννίνῳ καλεμένῳ γενόμενος, αὐτῷ ἐν στρατοπέδῳ ἀμύρας, ἐμεινεν ἄρχισα κώμης, ὑπὲρ οἱ ἐπιχώριοι Ταγίνας καλεῖσιν. ἡ τε Ρωμαίων στρατιὰ, Ναρσῆς ἡγεμὴν, ἐπὶ πολλῶν ὕστερον ἐν τῇ ὅρῃ καὶ αὐτοὶ τῇ Απεννίνῳ ἐν στρατοπέδῳ ἀμύρας ἔμεινον, σαδίας ἐκατὸν μάλιστα τῷ ἐναντίῳ στρατοπέδῳ, ἐν χωρίῳ ὁμαλῶ μὲν, ἄρχισα δὲ πη τὰς περὶ βεβηκέναι πολλὰς, ἵνα δὲ στρατηγὸν τὰ ποτε Ρωμαίων Κάμιλλον τῷ Γάλλων ὁμίλον δὲ φεῖται μίχην νενικηκότε φασί. φέρει δὲ εἰς ἐμὲ μαρτύριον τῷ ἔργῳ τῷ προσηγορίᾳ ὁ χῶρος, & δὲ ἀσάξει τῇ μνήμῃ τῇ Γάλλων τὸ πάθος, βῆσα Γαλλῶν καλεμῶν. βῆσα δὲ Λατῖνοι τὰ ἐκ τῇ πυρᾷ καλεῖσιν λείψανα. τύμβοι τε τῇδε γεώλοφοι τῇ νεκρῶν ἐκείνων παμπληθεῖς εἰσιν. αὐτίκα δὲ σείλας ἐν δένδε Ναρσῆς τῇ οἱ ἐπιτηδείων τινὰς, παραίνεσιν ἐπὶ πύργῳ ποιεῖσθαι τῷ Τωτίλᾳ καταδέσθαι μὲν τὰ πολεμια, βεβηκέναι δὲ εἰρηναῖα ποτε, διαρῆμνεντα, ὅτι δὲ αὐτοῖς, ἀνδράπων ἀρχῶν ὀλίγων τέτινων, & ὅς ὑπογύμνα, νόμῳ ἐδένι ξυμειλεγμένων, πάσῃ τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ ἐπιπλεῖσον διαμάχεσθαι ἐκ αὐτῶν αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτοῖς καὶ τῷ, ὥς δὲ αὐτὸν, εἰ πολεμητεῖοντα ἴδοιεν, μελλήσει ἐδεμῖα ἐγκελεύσθαι, ταύτῃ διορίσθαι τινὰ ἡμέραν τῇ μάχῃ. ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρὸς βεῖς ἔτοι τῷ Τωτίλᾳ ἐς ὅσον ἦλθον, τὰ ἐπιτεταγμένα ἐποίησαν. καὶ ὁ μὲν νεανιδόμυρος ἐκομψεύετο, ὡς ὅπως αὐτοῖς παντὶ πολεμητεῖον εἴη. οἱ δὲ ὑπολαβόντες, ἀλλ', ὡς γεναῖε, ἔφασαν, τὸν τινὰ καιρὸν τῇ ξυμβολῇ τιθεῖς; καὶ ὅς, αὐτίκα ὁπλῶν ἡμερῶν ξυμμίξωμεν. οἱ μὲν οὖν πρὸς βεῖς παρὰ τὸν Ναρσίῳ ἐπανήκοντες, τὰ ξυγκείμενα σφίσι ἐπὶ πύργῳ. ὁ δὲ Τωτίλαν δολῶσεις ὑποτοπάζων ἐπινόειν, παρεσκιάζετο, ὡς τῇ ὑστεραίᾳ μαχόμενος. καὶ ἐτυχε γὰρ τῇ πολεμίων ἐννοίας. ἡμέρα δὲ τῇ ἐπιγενομένη αὐτὰγγελος παντὶ τῷ στρατῷ παρῶν ὁ Τωτίλας. ἦδη δὲ ἀλλήλοισι ἐκάτεροι ἀντεκάλωτο, ἐπὶ πλέον ἢ δυοῖν διέχοντες τοξοδύματων βολῶν.

Ἦν γὰρ γεώλοφον ἐνταῦθα βραχὺ, ὃ δὲ καταλαβεῖν Procopius.

IT A quidem Romanus exercitus procebat: Totilas vero, auditis jam quæ contigerant in agro Veneto, primum ad Romam constitit, Tejam copiasque ejus opperiens. Deinde ut advenerunt, præter equitum duo millia, quæ nondum aderant, his Totilas minime expectatis, eo consilio cum reliquo omni exercitu profectus est, ut hostibus opportune occurreret. Cum autem eos, cæso Usdrila transisse Ariminum cognovisset in via, totamque emensus Tusciam, montem Apenninum attigisset; castris proxime vicum, quem indigenæ Taginas appellant, positis, ibi confedit. Nec multo post Romanus quoque exercitus, Narsete duce, castra in monte Apennino metatus est, centum ad summum stadiis procul a castris hostium, plano quidem in loco, sed multis cincto tumulis prope extantibus: ubi quondam a Camillo, Romani duce exercitus, victas acie & cæsas ferunt Gallorum copias: id quod suo locus nomine etiamnum testatur, & memoriam cladis Gallorum servat, Busta Gallorum dictus. Busta enim Latini vocant rogi reliquias, & plurimi visuntur hic mortuorum illorum tumuli, terra aggesta editi. Inde mox Narses quosdam e suis familiaribus destinavit, jubetque hortari Totilam, ut, armis depositis, aliquando tandem consilia pacis agitet, cum animo reputans, se, recentibus ac temere contractis copiis succinctum, non posse diu resistere Romano Imperio universo. Hoc etiam mandatum adjecit; si ipsum belli libidine teneri animadvertent, statim juberent diem prælii constituere. Præscripta accurarunt Legati, ad conspectum admissi Totilæ: cumque is ferociter ac superbe denuntiasset, omnino ipsis pugnandum esse, subjecere continuo: Agedum, præclare vir: quodnam certamini tempus præstituis? At ille, Statim, inquit, ut ostiduum effluerit, præliemur. Reversi ad Narsetem Legati, pacta renuntiant. Hic structam a Totila fraudem suspicans, perinde se accinxit, ac si pugnam initurus esset postriedie: neque ab hostium consilio aberravit. Etenim sequenti die Totilas, adventus famam sui prævertens, affuit cum omni exercitu: utrique tum constitere adversi, nec diffiti longius duplici sagittæ jactu. Ibi collis erat modicus, quem occupare

Totilas Tejam expectat.

Castra locat ad Apenninum.

Narses castra metatur ad Busta Gallorum.

pag. 648. Totilam officii admonet.

Romanos ante diem dictum adit Totilas.

Collis oppor-
tunitas.

Eum Romani
occupant.

Conflictus.

Edit. Paris.
pag. 649.

Pauli & Ausili
egregia faci-
nora.

utrique vehementer optabant; tum quod commodus videbatur feriendis ex edito hostibus; tum quia, cum ager; ut dixi; tumultuosus esset, a tergo circumveniri non poterat Romanus exercitus, nisi per tramitem subiectum colli. Quare erat cur utrique multum in eo ponerent; Gotthi quidem, ut interpu- gnandum circumventis hostibus, eos tel- lis hinc inde peterent; Romani vero, ne id paterentur. Eo Narfes pedites quinquaginta ex cohorte delectos, in- tempesta nocte mittere occupat, locum- que obtinere ac tueri jubet. Ad quem illi cum evasissent, nemine hostium prohibente, ibi quierunt. Colli præ- jacet torrens, prætextus tramite, cujus mentionem proxime feci. Erant au- tem Gotthorum castra loco opposita, in quo stabant quinquageni illi, adeo den- si, ut se contingerent, acieque com- positi, quantum per angustias loci li- cebat. Simul Totilæ id lux aperuit, omne eo studium contulit, ut inde il- los dejiceret. Itaque turmam equitum confestim mittit, jubetque eos quam- primum deturbare. Tum equites mul- to cum fremitu & clamore invehi, quasi ipsos primo impetu everfuri es- sent. Hi vero densatis ordinibus, pro- tecti clypeis stabant, cum Gotthi, ad- missis equis, confuse impressionem fe- cerunt. At illam quinquageni viri, scuta collidendo, crebroque & apposi- te vibrando hastas, validissime excepe- runt; sic, ut equos, de industria con- crepantium clypeorum assiduo sonitu, & viros intantum cuspidibus hastarum terrent. Retro equi cedebant, loci iniquitate & scutorum crepitu efferati, penitusque exclusi transitu: equites quo se verterent nesciebant, cum homini- bus adeo munitis minimeque cedentibus pugnantes, frustra imperitantes e- quis contumacibus. Hac prima repul- si conflictione, viam convertunt. Ad- orti iterum, eodemque modo excepti, pedem iterum referunt. Ita sæpe di- gressi irriti, abstant eos laceessere. In idem ausum submisso a Totila al- tero agmine, & similiter pulso, ter- tium subit. Sic Totilas, multis per vices suffectis turmis, operaque a cun- ctis perditæ, tandem cæpto abiit. Hinc quinquaginta illi magnam retulere fortitudinis laudem; sed rem melius cæ- teris in hoc certamine gesserunt duo, Paulus & Ausilas; qui ex acie pro- gressi, virtutis significatione supra om- nes se commendarunt. Cum enim di- strictos acinaces humi deposuissent, in- tentis arcubus in hostes scitissime col- limando, sagittas sic emittebant, ut viros equosque multos confecerint, quam- diu sagittas habuere in pharetris. His omnino exhaustis, eduxere gladios, & seorsum soli objectis clypeis impetum sustinuerunt. Si qui equitum in eos cum hastis se invehebant, statim illi ensi- bus recidebant earum cuspides. Ho- stium crebros incursus dum ita repri- munt, secandis usque lignis retusus est Pauli gladius, ac prorsus inutilis eva- sit. Hoc ille protinus abjecto humi, hastas ambabus manibus apprehensas, aggressoribus extorquebat. Quo modo, cum palam hastas quatuor eripuisset ho- stibus, præcipua causa extitit, cur incepto desperanter absterent. Faci- noris illius ergo eum Narfes in Scu- tatorum suorum numero deinceps ha- buit.

A ἀμφοτέροι δὲ ἀπεδείχθησαν, ἐν ἐπιτηδείᾳ σφίσι τοῖς ὁμοῖοις κείσθαι, ὅπως τε βάλῃεν τὰς ἐναντίας ἐξ ὑπερδεξίων ἑ- χοῖεν, καὶ ὅτι χώροι λοφώδεις ἡπὲρ μοι δεδομένοι, ἐν ταύ- τῃ πῃ ἦσαν, ταύτῃ τοι κυκλώσασθαι τινὰς τῶν Ῥωμαίων στρα- τώπεδον καὶ νῶτε ἰόντας, ἀμήχανον ἦν, ὅτι μὴ δὲ μιᾶς τινος ἀφ' αὐτῶν, ἢ παρὰ τὸ γεώλοφον ἐνύχχανεν εἶσα. διὸ δὴ περὶ πλείονος αὐτὸ ποιεῖσθαι ἀμφοτέροις ἐπ' ἀνάγκης ἦν Γότθοις, ὅπως ἐν τῇ ξυμβολῇ κυκλώσασθαι τοὺς πολεμίους, ἐν ἀμφι- βόλῃ ποιήσονται Ῥωμαίοις δὲ, ὅπως δὴ ταῦτα μὴ πάθοιεν. ἀλλὰ προτερήσας Ναρσῆς, πενήκοντα ἐκ καταλόγου πέντες ὑπολέξας, ἀνελὺν κτωρ ὡς καταληφόμενος τε καὶ καθέξον- τας αὐτὰς ἐσείλε. καὶ οἱ μὲν, ἐδενός σφίσι τῶν πολεμίων ἐμ- ποδὼν ἱσταμένους, ἐν ταύτῃ γενόμενοι ἡσυχῇ ἔμεινον. ἐστὶ δὲ τις χειμάρρως τῷ γεώλοφῳ ἐπὶ προσθεν, παρὰ μὲν τῷ ἀφ' α- πὸν, ἧς ἀρτί ἐμνήθην, τῷ δὲ χώρῳ κατ' ἀντικρυ ἐστρατοπε- δόσαντο Γότθοι, ἐδὴ οἱ πενήκοντα ἐσησαν, ἐν ᾗ μὲν ξυνιόντες ἀλλήλους, ἐς φάλαγγα δὲ ὡς ἐν στενοχωρίᾳ ξυν- τεταγμένοι. μετ' ἡμέραν δὲ τὸ γεγονός ἰδὼν Τωτίλας, ἀ- πάσασθαι αὐτὰς ἐν ἀσπιδί εἶχε. ἵλυν τε ἱππέων δίδυς ἐπ' αὐτὰς ἐπέμψεν, ἐξελθὼν ὅτι τάχιστα ἐνθένδ' αὐτὰς ὀπισθεύ- λας. οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς δορυβώτε πολλῶν κραυγῇ ἐπ' αὐ- τὰς ἵκοντο, ὡς αὐτοβοεῖ ἐξ αἰρήσοντες. οἱ δὲ ἐπὶ ὀλίγον ξυντε- ταγμένοι, ἐταῖς ἀσπίσι φραζάμενοι, ἐσησαν. εἴτα οἱ μὲν Γότθοι ἀσπιδὲν ἐπιόντες, ξυνταράξαντες αὐτὰς, ἤλαυνον. οἱ δὲ πενήκοντα, τῶν τε ἀσπίδων τῷ ὀπισθῷ, καὶ τῶν δορατίων τῇ ἐπιβολῇ πυκνοτάτην ἔσθην καὶ οὐδαμῇ ξυγκεκυμέ- νην, ὡς καρτερώτατα τὰς ἐπιόντας ἡμύνοντο, ἐξ ἐπιτιμῆς τε πά- τρον ἢ ἀσπίσιν ἐποίουν, ταύτη μὲν τὰς ἱππεὺς αἰεὶ δεδισ- σόμενοι, τὰς δὲ ἀνδρας ταῖς τῶν δορατίων αἰχμαῖς. καὶ οἱ τε ἱπποὶ ἀνεχαιτίζοντο, τῇ τε δυσχωρίᾳ καὶ τῶν ἀσπίδων τῷ πα- τάγῳ λίαν ἀχθόμενοι, καὶ διέξοδον οὐκ ἔχοντες. οἱ τε ἀνδρες ἡπορούμενοι, ἀνδράποισ τε ἔσω ξυμφραξαμένοις μαχόμενοι, καὶ ὅπως ἐδενὶ εἰκασί, καὶ ἱπποῖς ἐγκλωδομένοι, ὡς ἦκιστα ἐπαίσειν. ὀποκρεσθέντες τε τ' ἀπὸ τῶν ὀπίσσω ἐχώρου. καὶ αὐτοὶς ἀποπειρασάμενοι, καὶ ταῦτα πάσχοντες, ἀνεπὸ δίδυς. πολλὰς τε ἔσως ἀπαλλάξαντες, ἐκέτι νόχλου. ἀλλ' ἐ- τέραν ἵλυν Τωτίλας εἰς τὸ ἔργον τῷ ἀντικατέστη. ὡν περ ὁμοίως τοῖς προτέροις ἀπαλλαγέντων, ἑτεροὶς δὲ πράξιν καδίσαντο. πολλὰς τε ἵλας ὁ Τωτίλας ἔσως ἀμείψας, ἐπὶ πάσαις τε ἀπρακτοῦς γεγονῶς, εἴτα ἀπέπεισεν. οἱ μὲν οὖν πενήκοντα κλέος ὑπὲρ ἀρετῆς ὑπὲρ ἡλικίας μέγα. δύο δὲ αὐ- τῶν ἀφαιρόντως ἐν τῷ πότῳ τῷ τῷ ἡλίσσαντο, Παῦλος τε καὶ Αὐσίλας. οἱ δὲ ἐκ πενήκοντος τῆς φάλαγγος, δὴ λωσιν ἀ- ρετῆς μάλιστα πάντων πεποιήνται. τὰς μὲν γὰρ ἀκιννάκας σπασάμενοι, κατέθεντο ἐς τὸ ἔδαφος. τὰ δὲ τῶν ἐντεινόμε- νοι, ἐβαλον ἐπὶ κακιστάτα σοχαζόμενοι τῶν πολεμίων. καὶ πολλὰς μὲν ἀνδρας, πολλὰς δὲ ἱππεὺς διεσχίσαντο, ἕως ἔτι ἔχον τὰς ἀφ' αἰχμῶν αὐτοῖς αἰ φαρέξαι. ἐπειδὴ δὲ ἀ- παντα αὐτὰς τὰ βέλη ἡδὴ ἐπελελοίπει, οἱ δὲ τὰ τε ξίφη ἀνε- λόμενοι, καὶ τὰς ἀσπίδας προβεβλημένοι, καὶ μόνες τὰς ἐ- πιόντας ἡμύνοντο. ἐπειδὴ καὶ τῇ ἱπποδρόμῳ τῇ ἐναντίων τι- νὲς ξύν τοῖς δόρασιν ἐπ' αὐτὰς ἵκειν οἱ δὲ τοῖς ξίφεσι παίων- τες, ἀπεκαύλίζον τῶν δορατῶν δίδυς τὰς αἰχμαῖς. πολλὰς καὶ αὐτῶν ἔσω δὴ ἀναστέλλοντες τὰς τῶν πολεμίων ἐπιδρομὰς, ξυνωλέχθη τὸ πατέρω ξίφος (ὡς δὲ ἔτος ἀνὴρ Παῦλος ὀνό- ματι) συγκεκλῆσθαι τῇ ἐς τὰ ξύλα ξυνεχὲς τομῇ, καὶ τὸ πα- ράπαν ἀρξέον εἶναι. ὅπερ αὐτὴ κα μὲν προσεδίξει χαμαὶ χερσὶ δὲ ἀμφοτέραις ἐπιλαβόμενος τῶν δορατῶν, ἀφῆρτο τὰς ἐπιόντας. τέτταρά τε δόρατα ἔσω τὰς πολεμίας διαφανῶς ἀφελόμενος, αἰτιώτατος γέγονε τῷ τῷ πράξιν αὐτὰς ὀπο- γνῶναι. διὸ δὴ αὐτὸν καὶ ὑπασπιστὴν αὐτῷ ἰδίον, ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν Ναρσῆς τὸ λοιπὸν κατεστήσατο.

CAPUT XXX.

Conciones Militares Narsesis ac Totila.

ΤΑΥΤΑ μὲν οὖν τῇδε κεχώρηκεν. ἐκάτεροι δὲ παρε-
σκόδάζοντο εἰς παράταξιν. καὶ Ναρσῆς τὸ στρατεύμα ἐν
χώρῳ ὀλίγῳ ξυλλαγών, τοιαύτῃ παρεκελεύσατο. τοῖς μὲν
ἐξ ἀντιπάλης τῆς δυνάμεως εἰς ἀγωνίαν τοῖς πολεμίοις κα-
θίσταμένοις παρακελεύσεως τε ἀνίσως δέησει πολλῆς, ὅ-
τι παραινέσεως δὲ προθυμίαν ὁρμήσεως, ὅπως δὴ ταύτῃ τῇ ἐναν-
τίων πλεονεκτοῦντες, καὶ νουνὺ μάλιστα τὴν παρατάξεως ἀπαλ-
λάξωσιν. ὑμῖν δὲ, ὦ ἄνδρες, οἷς καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ πλήθει καὶ τῇ
ἄλλῃ παρασκευῇ πάσῃ πολλῶν τῶν θεῶν ἀσπονδοῦντες, πρὸς κατα-
δυσέμεν εἰς τὴν μάχην, ἐδὲν ἄλλο προσδεῖν οἶομαι, ἢ τῷ θεῷ
ἰλεῶ, εἰς ξυμβολῶν τῶνδε καθίστασθαι. οὐχὶ τοίνυν αὐτὸ ἐν-
δελεχέστατα εἰς ξυμμαχίαν ἐπαγόμενοι, πολλῶν τῶν καταφρο-
νήματι ἐπὶ τῶν δὴ τῇ ληστῶν τῇ ἐπικράτῃσι ἰδοὺ εἴγε δού-
λοι βασιλέως τῷ μεγάλῳ τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄντες, καὶ δραπεταὶ γε-
γεννημένοι, τύραννόν τε αὐτοῖς ἀγελαῖον τινα ἐκ τῆς συρφετοῦ
ποροσιστάμενοι, ἐπικλοπώτερον συνταράξαι τῶν Ρωμαίων
ἀρχῶν ἐπὶ καιρῷ τινος ἰχθυῶν καὶ τοιούτους γε ἡμῖν, ἐδὲ ἀν-
τιπαρτάσσεσθαι νῦν τὰ εἰκότα λογιζομένους, ὑπώπτεσθαι
ἄν τις. ὁ δὲ θράσει θανατῶντες ἀλογίστων, καὶ μανιώδη
προπέττειαν ἐνδεικνύμενοι, πρὸς τὸν αὐτοῖς θάνατον ἀναιρεῖ-
σθαι πολέμῳσιν. ἐπὶ τοσούτοις τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδα, ἐδὲ
τί ἐπιγενήσεται σφίσι αὐτοῖς ἐκ τῆς παραλόγου τῆς παρα-
δόξου καταδοκούσας. ἀλλὰ πρὸς τῷ θεῷ ἁρρήδην ἐπὶ τὰς
ποινας τῆς πεπολιτευμένων ἀγόμενοι. ὧν δὲ ἀνωδύν τι κατε-
γνώδη παθεῖν, χωρῶσιν ἐπὶ τὰς τιμωρίας αὐτόματοι. χω-
ρεῖς δὲ τῶν, ὑμεῖς μὲν πολιτείας δυνάμει προκινδυνεύοντες
καθίστασθε εἰς ξυμβολῶν τῶνδε οἱ δὲ νεωτερίζουσιν, ἐπὶ τοῖς
νόμοις ζυγομαχοῦντες. καὶ παραπέμψιν τι τῇ ὑπαρχόντων εἰς
θεοδόχου προσδοκῶντες τινος. ἀλλὰ οὐκ εἰδότες, ὡς συναπο-
λεῖται αὐτοῖς ἅπαντα, καὶ μετ' ἐφημέριον βιοτεύουσιν ἐλπίδος.
ὥστε καταφρονεῖσθαι τὰ μάλιστα εἰσιν ἄξιοι. τῷ δὲ οὐ νόμῳ
καὶ ἀγαθῇ πολιτείᾳ ξυμισταμένων ἀπολέλειπται μὲν ἀρε-
τῇ πᾶσα. θεοκέρει δὲ (ὡς τὸ εἶκος) ἡ νίκη, καὶ εἰσώδη δὲ
ἀρεταῖς ἀντιτάσσεσθαι. τοιαύτῳ μὲν ὁ Ναρσῆς τὴν παρακέ-
λεύσειν ἐποίησατο. καὶ Τωτίλας δὲ, τῷ τῆς Ρωμαίων
στρατιᾶς τὸς οἱ ἐπομένους ὁρῶν, ξυγκαλέσας καὶ αὐτὸς ἅπαν-
τας, ἐλέξετάςδε.

Τσαύτῳ ὑμῖν παραινέσειν ποινιστόμενος, ἐνταῦθα ἡμᾶς,
ἄνδρες ξυστρατιῶται, ξυνήγαγον. ἄλλης δὲ, οἷμαι, παρα-
κελεύσεως μὴ τῶνδε τῶν ξυμβολῶν ἐκ ἐτι δέησει, ἀλλὰ τὴν
πόλεμον ἐς ἡμέραν μίαν ἀποκεκρίσθαι ξυμβήσεται πάντως.
ἔγω δὲ ἡμᾶς τε καὶ βασιλέα Ἰουλιανόν ἐκνευδρεύεται τετύχη-
κε, καὶ περὶ ἡμῶν δυνάμει ἀπάσας, πόνοις τε καὶ μάχαις καὶ
ταλαιπωρίαις ὁμιληκότας ἐπὶ χρόνῳ παμμέγεθες μῆκος.
ἀπειρηκέναι τε πρὸς τὰς τῆς πολέμου ἀνάγκας, ὥστε, καὶ τῇ ξυμ-
βολῇ τῇ νῦν τῇ ἐναντίων περιεσώμεθα, ἐδομῶς ἀναμαχή-
σεσθαι λελέγεται. γότθοις, ἀλλὰ τὴν ἡσυχίαν ἐκάτεροις σκηψιν
εἰς τὴν ἡσυχίαν δὲ ἀπόσσωπον διαρκῶς ἐξοίμην. δὲ πλεονέχοντες δὲ
ἄνθρωποι πρὸς τὴν παραγμάτων τὰ πονηρότατα, εἰς αὐτὰ ἐπα-
νείναι ἐκ ἐτι πολέμῳσιν. ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἰσως διαθραμμένης αὐ-
τῶν ἐπὶ ταῦτα τὴν χρείας, τὴν γνώμης ἀναχαλίζον, δέδιστο-
μένης αὐτοῖς τὰς ψυχὰς τῆς κακῶν μνήμης. τοσαῦτα, ὦ ἄν-
δρες, ἀκηκοότες, ἀνδραγαθίζετε μὲν τῶν παντὶ θένει, μηδε-
μίαν εἰς ἄλλον τινα χρόνον ἀποτιδέμενοι τὴν ψυχῆς ἀρετῇ.
ταλαιπωρεῖσθε δὲ ἀνάγκῃ τῇ πάσῃ, μηδὲ τὸ σῶμα ταμιεύμενοι εἰς κίνδυνον ἄλλο. ὅπλων δὲ ὑμῖν γινέσθω, καὶ ἰπ-
πων ἐδεμίαι φειδῶ, ὡς ἐκ ἐτι χηρῶν ἐσόμενων ὑμῖν. ἅπαντα δὲ προκατατελέψασα τὰ ἄλλα ἡ τύχη, μόνῳ τῷ
ἐλπίδος δὲ κεφαλῶν * τὴν ἡμέραν ἐφύλαξε ταύτῳ. καὶ δὲ ψυχῇ τοίνυν ἀκείτῃ, καὶ πρὸς δὲ πολέμῳ παρασκευάζεσθε. * εἰς τῶν

Α **Η** Is ita gestis, utrique ad pugnam se accin-
xerunt: tum Narses coactas in angustum copias, his fere verbis hor-
tatus est. Qui ad dimicandum accedunt cum hoste viribus pari; eos forte verbis hortari plu-
ribus & accendere necesse fuerit; ut adversa-
riis hac saltem parte instructiores, ex sententia
prælio defungantur. Vobis autem, o Viri,
quandoquidem cum hominibus, virtute, nume-
ro, & belli apparatu longe inferioribus certan-
dum est; id unum judico necessarium, ut pu-
gnam hanc ineatis, Deo propitio. Hujus ope
enixis precibus impetrata, contemptu elati ge-
nerosissimo, aggredimini profligare latrones
istos: qui, postquam magno Imperatori, cui
jam inde olim servierant, elapsi fuga se sub-
duxerunt; assumpto ex plebe tyranno quodam
gregario, Romanum Imperium turbaverunt ali-
quandiu, impunitus latrocinando. Certe meri-
to quispiam existimaret, eos, si quid scirent,
nobis numquam se oblaturus instructa acie. Ve-
rum illi inconsulta audacia perire volunt, &
furiosa abrepti palam temeritate, certam am-
plecti mortem non dubitant. Nec vero spe tan-
ta freti sunt, ut sibi extraordinarium quid-
quam & communi opinione majus eventurum ex-
pectent; sed ipsos Deus ad pœnas antea vitæ
debitas aperte ducit. Nam quibus divina
sententia supplicium aliquod decretum est, id
sponte ipsimet adeunt. Præterea vos pro bene
morata & constituta Repub. in certaminis aleam
venitis: illi in jugum legum se efferentes,
novitati student: nec se fortunarum suarum
partem aliquam heredibus ullis transmissuros
sperant: at probe intelligentes omnia secum pe-
ritura, sic vivunt, ut spem non ultra diem
producant. Quare contemptu maximo digni
sunt. Etenim qui nec lege, nec laudabili in-
stituto coeunt, eos virtus omnis deserit: pro-
inde ab ipsis victoria procul abest; ut quippe
quæ virtutibus repugnare non soleat. Hæc
Narses. Totilas vero, suos exercitus
Romani admiratione defixos videns, advo-
cata concione, sic verba fecit.

Huc vos collegi, Commilitones, extre-
mum hortaturus. Nam post hoc prælium,
nulla amplius, ut equidem censeo, milita-
li concione opus erit: sed bello dies hic fi-
nem afferet. Et vero nos Justinianumque
Augustum debilitarunt atque exhausserunt viri-
bus labores, certamina, ærumnæ, in quibus
diutissime versati sumus; itaque tædet difficul-
tatum belli, ut si ex hoste reportemus victo-
riam hodierno prælio, nullum aliud Gotthi
facturi sint; utrisque speciosissimam quietis cau-
sam præbente clade. Nam homines in eos ca-
sus, quibus pessime jactati sunt, non audent
iterum se dimittere: at si forte necessitate il-
luc vehementius impellantur, inde refugiant
eorum animi, memoria territi præteritæ cala-
mitatis. His auditis, o Viri, rem viriliter ge-
rite, promentes totam pectoris vim; nec par-
tem ullam fortitudinis reponite in tempus aliud.
Quidquid difficultatis occurret, constanter su-
bite, nec corpus in discrimen alterum reser-
vate. Nolite armis equisque parcere, nulli
posthac futuris usui. Siquidem Fortuna, pro-
ritis rebus omnibus, spei summam, in
hunc diem unum adductam, servavit.
Ergo generositatem exercete, vosque ad pu-
gnandum animose accingite. Nam quorum spes,
ut jam vestra, in pilo stat, illis vel momento

brevissimo residere non expedit. Ubi enim effluxit occasio, frustra est operæ contentio quamvis maxima; abdicante rerum natura animositatem præposteram: quippe elapsa semel opportunitate, intempestiva sint, quæ consequuntur, necesse est. Itaque eo vos incumbere debere arbitror, ut momenta ad bene pugnandum, quæ se offerent, dextere arripiatis; quo possitis bona inde profectura percipere. Illud etiam apprime teneatis velim, nihil jam esse perniciosus fuga. Qui suum deferentes ordinem terga dant, nihil aliud, nisi viam salutis, quærunt. At si fugam certum consequatur exitium; qui pugnam sustinet, nã is longe tutior est quam qui fugit. Quod ad hostium multitudinem ex gentibus quamplurimis coactam attinet, ea vobis temnenda est: cum ex multis pretio conflata societas, nec fidem, nec vires habeat stabiles: idque natura ferat, ut quanta gentium, tanta consiliorum diversitas in ea sit. Nec putate Hunnos, Langobardos, Erulosque pecunia infinita conductos, pro ipsis ad extremum spiritum dimicaturus. Neque enim vitam adeo vilem habent, ut eam argento postferant: nec dubito quin servata pugnantium specie, de industria remisse agant, sive quia mercedem jam acceperunt, sive ut arcanis Ducum suorum mandatis obtemperent. Enimvero non solum hostilia, sed illa etiam, quæ vulgo habentur suavissima, si ab hominibus, vi, pretio, aliove quopiam adactis modo, non autem sponte exerceantur, ipsis displicent, atque intolerabilia videntur ob adjunctam necessitatem. His imbuti cogitationibus, toto animi impetu hostem adoriamur.

Ed. Paris.
pag. 652.

ἀλλὰ τῶ ἀναγκαδεῖσιν, ἐκέτι αὐτοῖς ἐπὶ τὸ κατὰ θυμὸν δοποκεῖσθαι συμβήσεται, ἀλλὰ τῶ ἀναγκαίῳ μοχθηρὰ φαίνεται. ὧν ἐνδυμνηθέντες, προθυμίᾳ τῇ πάσῃ ὁμῶς τοῖς πολέμοις χαρήσονται.

CAPUT XXXI.

Utriusque aciei dispositio. Singulare certamen. Totilas equitandi peritiam ostentat.

Utriusque aciei dispositio.

SECUNDUM hanc Totilæ orationem, Uterque exercitus ad pugnam colit, sic dispositus. Ita omnes adversis frontibus stabant, ut aciei frons utriusque altissima esset atque oblonga. Lævum cornu Romanorum ad collem tenebant Narfes ac Joannes cum Romani flore exercitus. Uterque enim, præter cæteros milites, hastatis scutatisque fatis litibus plurimis, magnaque Hunnorum vi lectissimorum stipatus erat. Habebant cornu dexterum Valerianus, Joannes Heluo, Dagisthæus ac reliqui Romani, peditum sagittariorum octo fere millibus ad utrumque latus locatis. Media in acie Langobardos, Erulos, cæterosque omnes Barbaros constituit Narfes, iussitque ad pedes degredi, ne si metu, vel forte perfidia ardorem pugnae remitterent, ad fugam essent expeditiores. Sinistri Romanorum cornu extremitatem, quæ erat in fronte aciei, produxit Narfes in angulum, equitibus ibi positis mille quingentis: ac quingentis quidem edixit, ut, si quod Romanorum agmen verteretur in fugam, statim illi succurrerent: aliis vero mille, ut simul hostilis peditatus pugnare cœpisset, a tergo subirent, quo interceptus, utrinque oppugnaretur. Eodem dispositas modo copias omnes objecit hostibus Totilas: tum aciem suam circumvolans, militibus subdebat animos, eosque vultu ac voce ad audendum excitabat. Idem agebat Narfes, armillas, torques, fræna aurea, & alia quædam pectoribus ad-

Α οἱς ὁ ἐπὶ τειχὸς ἐλπίς (ὡς περ τανῶν ὑμῶν) ἔσηκεν, ἐδὲ χροὺς τινὰ βραχυτάτῳ ῥοπῇν ἀναπεπτωκέναι ξυνοῖσαι. παρεληλυθίας ὁ δὲ ἀκμῆς τῆς καιρῶς ἀνόνητος τὸ λοιπὸν ἡσπαδὴ γίνετο, καὶ ἁφαιρόντως ὑπέρογκος ἦ, ἐκ ἐνδεχομένης τῆς πραγμάτων τῆ φύσεως ἀρετῇ ἑώλον. ἐπεὶ παρελθούσης τῆς χρείας, ἔξωρα καὶ τὰ ἐπιγινώμῃα ἐπάνανγκες εἶναι οἱ μαι τοῖνυ προσήκειν ὑμᾶς ἐπικαιρώτατα ἐν ἔργῳ λαβεῖν τῷ ἀγώνισιν, ὡς ἀνδυνήσῃτε καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς χρῆσθαι. ὁ δὲ ἐπὶ σάδε τε, ὡς ἐν τῶ παρόντι ἀξιώλεθρος μάλιστα ἡ φυγὴ γίνεται. φθίγῃσι ὁ δὲ ἀνδραποιοὶ οἱ λείποντες τῆ τάξεως, ἐκ ἄλλης πένεκα, ἢ ὅπως βιώσονται. καὶ δὲ θάνατον ἡ φυγὴ πρὸς πτόν ἐπάγεται μέλλῃ, ὅτι κίνδυνον ὑποσας, τῷ φυγόντος πολλὰ ἔτι μάλλον ἐν ἀσφαλεῖ ἔσαι. τῷ δὲ τῷ πολέμοις ὁμίλῃ καπαφρονεῖν ἄξιον, ὅς ἐστιν ὧν ξυμειλεγμένων ὅτι μάλιστα πλείστων. ξυμμαχία ὁ πολλὰ χόθεν ἐρανισθεῖσα, ὅτε τῇ πίσει κατεδυνάμην ἀσφαλῆ φέρετο. ἀλλὰ χαζομένη τοῖς γένεσι, μερίζεται καὶ τῇ γνώμῃς εἰκότως. μηδὲ ὁ δὲ οἶδε, Οὐννας τε καὶ Λαγγοβάρδους καὶ Ερελῆς ποτὲ, χρημάτων αὐτοῖς μεμιδωμένους ἐκ αἰδᾶ ὁπόσων, προκινδυνώσιν αὐτῶν ἄχει ἐς θάνατον. καὶ ὁ δὲ ἔπος αὐτοῖς ἡ ψυχὴ ἄτιμος, ὡς τε καὶ ἀργυρίᾳ τῇ δούτερίᾳ παρ' αὐτοῖς φέρεται. ἀλλ' ὁ δὲ οἶδα, ὡς μάχεσθαι τῇ ἐς τὸ ὄψιν ποιεῖσθαι. ἐδελοκακήσασιν αὐτίκα δὴ μάλα ἡ κεκομισμένοι τῷ μίθῳσιν, ἢ τῇ ἐπὶ τάξιν ὑποπετελεύστες τῆς ἐν σφίσι ἀρχόντων. τοῖς δὲ ἀνθρώποις καὶ τῇ πραγμάτων τερπινότατα δοκοῦντα εἶναι, μὴ ὅτι πολέμια, καὶ μὴ κατὰ γνώμην αὐτοῖς πράσσεται, ἀλλὰ βιασθεῖσιν, ἢ μιδαρνήσασιν, ἢ

ΤΟΣΑΥΤΑ μὲν καὶ ὁ Τωτίλας εἶπε. τὰ δὲ στρατεύματα ἐς μάχην ξυνήκει, καὶ ἐπέσαντο ὧδε. μετοπηδὸν μὲν ἀμφοτέρωθεν ἀπαντες ἔστησαν, ὡς βαδύτατον τε καὶ περιμήκες τῆς φάλαγγος τὸ μέτωπον ποιοσόμενοι. τῷ δὲ Ρωμαίων κέρως μὲν τὸ ἀριστερὸν Ναρσῆς τε καὶ Ἰωάννης ἀμφὶ τὸ γεώλορον εἶχον, καὶ ξυνὴ αὐτοῖς εἰταῖρον ἐν τῇ Ρωμαίων στρατῷ ἐτύγχανον. ἐκατέρωθεν τῇ ἄλλῃ χωρὶς τῇ στρατιῇ, δορυφόρων τε καὶ ὑπασιῶν καὶ βαρβάρων Οὐννων, εἶπετο πλῆθος ἀεὶ σίνδων συμειλεγμένων καὶ δεξιόν. Βαλεριανὸς τε ὁ Ἰωάννης ὁ φαγᾶς ξυνὴ τῇ Δαγισθαίῳ. καὶ οἱ κατὰ λοιποὶ Ρωμαῖοι ἐπέσαντο πάντες. πέζως μὲν τοὶ τοξόταις ἐκ τῇ καπιλόγῃ στρατιωτῶν ἐκτακτοὶ μάλιστα ἔστησαν κατ' ἀμφοτέρω καὶ τῇ δεξίᾳ. καὶ μέσα τῇ φάλαγγος, τῆς τε Λαγγοβάρδους καὶ τῇ Ερελῶν ἔθνος, καὶ πάντας τῆς ἄλλης βαρβάρους ὁ Ναρσῆς ἐπέσαν, ἐκ τε τῇ πτωπῶν δοποβιάσας, καὶ πέζως εἶναι κατὰ σισαμῶρος, ὅπως ἀνμὴ κακοὶ ἐν τῇ ἔργῳ γινόμενοι, ἢ ἐδελοκακοῦντες (ἀν' ἔποτύχη) ἐς ὑπαγωγὴν ἀξύτεροι εἶεν. τὸ μὲν τοὶ πέρας κέρως τῇ δυνάμει τῇ Ρωμαίων μετώπε, Ναρσῆς ἐγγώνιον κατεσῆσαστο, πεντακοσίους τε καὶ χιλίους ἰππεῖς ἐνταῦθα σῆσας. προεῖρητο δὲ τοῖς μὲν πεντακοσίοις, ἐπειδὴν τάχιστα τῇ Ρωμαίων τισὶ τραπῆναι ξυμβάλῃ, ἐπιβονθεῖν αὐτοῖς ἐν σπασθῇ. τοῖς δὲ χιλίοις, ὅπηνι καὶ οἱ τῇ πολέμοις πεζοὶ ἔργα ἀρχωνται, κατόπισθεν τε αὐτῶν αὐτίκα γενέσθαι, καὶ ἀμφιβόλους ποιήσασθαι. καὶ ὁ Τωτίλας δὲ ἔσπευ τῇ αὐτῇ τοῖς πολέμοις ἐκτακτοῖς τῇ στρατιᾷ ξυμπάσαν ἐσῆσε. καὶ περὶ τῶν τῶν οἱ κείων παράταξιν, τῆς στρατιῶτας παρεθάρσυνε τε καὶ παρεκάλει ἐς ὁ πολμῶν προσώπῳ ὁ λόγος. καὶ ὁ Ναρσῆς δὲ ταῦτο τὸ ἐποίησε, καὶ ἄλλα ἄλλα τῇ ἐν τῇ κίνδυνον προθυμίας ἐ-

πεκκαύματα ἐνδείκνυμι. χρόνον δὲ τινα μάχης ἐδέτεροι ἦρχον, ἀλλ' ἡσυχῇ ἀμφοτέροι ἐμύρον, προσδεχόμενοι τὴν τ' ἐναντίων ἐπίθεσιν.

Μετὰ δὲ, εἰς τὴν Γότθων στρατὸν, Κόκας ὄνομα, δόξαν ἐπὶ τῇ δραστηρίᾳ ἔχων, ἥ ἵππον ἐξελάσας, ἤλθε ἀγχι τῇ Ρωμαίων στρατῷ, προκαλεῖτό τε, εἴ τις βέλοιο, πρὸς μονομαχίαν ἐπέξιναι. ὁ δὲ Κόκας ἔπος, εἰς τὴν Ρωμαίων στρατιωτῶν ἐτύγχανεν ὢν, τῷ παρὰ Τωτίλῳ ἀπνυτομολικότων τὰ πρότερα. καὶ οἱ αὐτίκα τῷ τις Ναρσῆ δορυφόρῳ ἀντίος ἦλθε, γένος Ἀρμένιος, Ἀνζαλᾶς ὄνομα, καὶ αὐτὸς ἵππῳ ὀχέμενος. ὁ μὲν οὖν Κόκας ὀρμήσας πρῶτος, ὡς τῷ δόρατι παίσων, ἐπὶ τὸν πολέμιον ἵετο, κατασοχαζόμενος τῆς ἐκείνου γαστροῦ. ὁ δὲ Ἀνζαλᾶς ἐξαπινάίως τὸν ἵππον ἐκλίνας, ἀνόνητον αὐτὸν κατεσῆσας γενέσθαι τῆς οἰκείας ὀρμῆς. ταύτην τε αὐτὸς ἐκ πλαγίᾳ τῷ πολέμῳ γενόμενος, ἐς πλοῦραν αὐτῷ τὴν ἀριστερὰν τὸ δόρυ ὥσπερ καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς ἵππου πεσὼν ἐς τὸ ἔδαφος, νεκρὸς ἔκειτο. κραυγὴ δὲ ὑπὸ τῇ Ρωμαίων στρατῷ ὑπερφύης ἦρθη. ἐδ' ὡς μὲν τοὶ μάχης τινὸς ἐδέτεροι ἦσαν. Τωτίλῳ δὲ μόνος ἐν μεταχειμῶν ἐγένετο, καὶ μονομαχίῃ, ἀλλὰ τὸν καιρὸν ἐκκράσων. Γότθων δὲ τὰς ὑπολειμμένους διχιλίους ἀγχις προσεῖναι μάθων, ἀπετίθετο ἐς τὴν αὐτῶν παρεστῆσαν τὴν ξυμβολὴν, ἐποίει δὲ τὰδε. πρῶτα μὲν οὖν ἤϊεν τοῖς πολέμοις ἐνδείκνυται, ὅσις ποτε εἴη. τὴν τε δὲ τὸ πλὴν σκεδὴν κατακόρως τῷ χρυσῷ κατελειμμένῳ ἡμίχετο, καὶ τὸ οἱ φαλάρων οἱ κόσμος ἐκ τῆς πύλας καὶ τῆς δόρατος ἀλουργός τε καὶ ἄλλως βασιλεῖ πρέπων ἐκρέματα θαυμαστὸς ὅσος. καὶ αὐτὸς ὑπερφυεὶ ὀχέμενος ἵππῳ, παιδίαν ἐν μεταχειμῶν ἐπαίξε τὴν ἐνόπιον ἐπισαμένως. τὸν τε δὲ ἵππον ἐν κύκλῳ περιελίσσων, ἐπὶ θάτερα τε ἀνασρέφων αὐτίς, κυκλωτερεῖς πεποίητο δρόμας. καὶ ἵππῳ δόμῳ, μεδίει ταῖς αὐραῖς τὸ δόρυ, ἀπ' αὐτῶν τε κραδαίνοντο ἀρπάζοντας μέσον, εἴτα ἐκ χειρὸς ἐς χεῖρα παραπέμπων συχνὰ ἐφ' ἐκάτερα, καὶ μεταβιβάζων ἐμπεύρας, ἐφιλοτιμῆτο τῇ ἐς τὰ τοιαῦτα μελέτῃ ὑπτιάζων, καὶ ἰχιάζων, καὶ πρὸς ἐκάτερα ἐγκλινόμενος, ὥσπερ ἐκ παιδὸς ἀκρίβως τὰ ἐς τὴν ὀρχήσαν δειδασμένους. ταῦτά τε ποιῶν, πᾶσαν κατέτεινε τὴν δαίλῳ παύσαν. ἐπιπλεῖσον δὲ τῇ τῆς μάχης ἀναβολῇ μνησκύνειν ἐδέλων, ἐπεμύον ἐς τὸ Ρωμαίων στρατόπεδον, φάσκων ἐδέλιν αὐτοῖς ἐς λόγους συμμίξαι. Ναρσῆς δὲ φρονιζέειν αὐτὸν ἰχρυίζετο, εἶγε πολέμουσιν τὰ πρότερα, λυίκα προτείνεσθαι λόγους ὅς οἱ εἴη, νῦν ἐν μεταχειμῶν γενόμενος, ἐς τὰς ἐξελόγους χωροῖν.

Prælium accendendis idonea ostendens, hastilibus elata. Ab ineunda pugna aliquamdiu utrique se cohibuerunt, & adversariorum impressionem expectantes, pede presso steterunt.

Deinde Cocas, vir strenuitatis laude clarissimus, ex acie Gotthica provectus equo, ad Rom. exercitum accessit, unum aliquem poscens, qui secum vellet singulari certamine congedi. Erat Cocas ex Romanorum numero militum, qui ad Totilam ante desciverant. Mox unus ex Narsetis stipatoribus, Anzalas nomine, natione Armenius, se se adversum obtulit, equo & ipse vestus. Prior Cocas, capto impetu, in hostem irruit, ipsum hasta ferire meditans, in ventrem intenta, Equo Anzalas repente flexo, declinat istum, impetumque frustratur. Hæc arte hosti oblique imminens, in latus ejus sinistrum hastam adigit: ille excussus equo, exanimis humi sternitur. Ex acie Romana tollitur ingens in cælum clamor: neutri tamen cooriuntur ad pugnam. Unus admodum Totilas inter aciem utramque prodit, non ad singulare certamen; sed ducendi eximendique temporis gratia. Cum enim bis mille Gotthos, quos dederat, in proximo esse audiret, prælium in eorum adventum extrahens, hæc palam egit. Primum hostibus ostendere voluit, qui vir esset. Armis auro plurimo illitis indutus erat. Ex ejus pilo atque hasta pendebant phaleræ, purpura adeo ardenti insignes, ut Regi plane conveniret mirificus hic ornatus. Ipse equo eximio vectus, inter geminas acies armorum ludum scite ludebat. Equum enim circumagens ac reflectens utroqueversum, orbes orbibus impediabat: sic equitans, hastam in auras jaculabatur, eamque, cum tremula relaberetur, arripiebat mediam, & ex altera manu in alteram sæpe trajiciens ac dextere mutans, operam huic artī feliciter navatam ostentabat: resupinabat se se, & flexu multiplici nunc huc nunc illuc ita inclinabat, ut appareret diligenter ipsum a pueritia didicisse saltare. In hac ludicra exercitatione tempus omne matutinum contrivit, habensque in animo longius pugnam proferre, misit ad Romanum exercitum, & sermonem velle se conferre significavit. Abnuit Narfes, nugari ipsum asserens ac dare verba; qui prius bellandi fuisset cupidus, cum offerri colloquium posset; nunc autem id peteret in medio certaminis campo.

Singulare certamen.

Edit. Paris. pag. 653.

Ostentat se se Totilas.

C A P U T XXXII.

Totilas campo cum exercitu excedit. Narsetis providentia. Redeunt Gotthi. Pugna committitur. Romanorum victoria. Totile cades.

ΕΝ τῷ τῷ Γότθοις καὶ οἱ διχιλίοι ἦκον. ὥσπερ ἐς τὸ χάραγμα Τωτίλῳ ἀφικέσθαι μαθὼν, ἐπειδὴ καὶ ὁ καιρὸς ἐς αἰεσον ἦγεν, αὐτὸς τε ἐς σκηνὴν τῇ οἰκίᾳ ἐχώρησε. καὶ Γότθοι χαλῶσαντες τὴν παράταξιν, ὅπισθ' ἀνέστρεφον. ἐν τῇ καταλύσει τῇ αὐτῇ γεροντῷ Τωτίλῳ, τὰς διχιλίους ἡδὴ παρόντας ὄρετό, τε αἰεσον πάντας αἰρεῖσθαι κελεύσας, καὶ τὸ πλὴν σκεδὴν μεταμφιεσάμενος, ἀπαντας ἐξοπλίσας, μὲν ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐν στρατιωτῶν λόγῳ. ὁ δὲ τὴν στρατιάν ἐπὶ τὰς πολέμους ἐξῆγεν, ἀπροσδόκητος αὐτοῖς ἐπιπεσεῖν οἱόμενος, καὶ ταύτην αἰρήσειν. ἀλλ' ἐδ' ὡς ἀπαρασκήδους Ρωμαῖους ὄρε. δέσας δὲ ὁ Ναρσῆς, ὅπερ ἐγένετο, μὴ σφίσι ἀπροσδοκήτοις ἐπιπέσειν οἱ πολέμοι,

HOC interim spatio advenere Gotthis duo millia bellatorum: quos ubi Totilas in castris esse audit, appetente hora prandii, in tabernaculum suum concessit, & Gotthi, soluta acie, retro commearunt. Ad suum reversus Totilas diverforium, illa duo millia adesse jam videt, totumque exercitum prandere jubet. Mox armis indutus, summaque adhibita cura, ut cuncti militariter armati essent, copias in hostes educit, incautos aggressurum se & oppressurum ratus: at imparatos non offendit Romanos. Veritus enim Narfes quod contigit, ne hostis inopinato intrueret, edixit, ne quis pranderet, nec meridiaretur, neu

pag. 654. Gotthi campo excedunt.

Narsetis providentia.

μὲν τῶν παρόντων ἐζώρησαν, ἔπολλω δὲ ὕστερον ἐκτείναν. ἔπειτα δὲ Γότθοι ἀνῆλθον, ἀλλὰ καὶ τὴν πάλαι Ρωμαίων στρατιωτῶν πλείους, ἢ τὸ πρότερον μὲν ὀπταζαμένων τῇ Ρωμαίων στρατιᾷ, ἀπηνυτομοληκότων ἢ ὑπὲρ μοι ἐν τοῖς ἐμφορδαῖν λόγοις ἐρήθη) παρὰ Τωτίλαν τε καὶ Γότθους. ὅσοις ἢ δὴ τῶν Γότθων στρατὸς μὴτε ὀπλωμένοι μὴτε τὴν πολεμίων τοῖς χερσὶ ξυμμάχῃ γενέσθαι, ἐπὶ δὲ λαθεῖν τε καὶ φυγεῖν ἔχουσιν, ὡς αὐτῶν ἑκάστος ἵππον, ἢ ποδῶν, ἢ τύχης ἔχον, ἢ καίρε, ἢ χάρις φέροντες ἐς τὸ ἐπιτυχεῖν.

Ἦδη μὲν οὖν ἡ μάχης τὸ ἐτελεύτα, καὶ ξυμσκότασε παντάπασιν ἡδὴ. Τωτίλαν ἢ φεύγοντα ἐν σκότει συὲ ἀνδράσιν ἔπλεον ἢ πέντε ἔσιν, ὧν περὶ Σκιπούριος ἐτύχατο ὧν, ἢ τινες Ρωμαίων ἐδίωκον. ἐκ εἰδότες ὡς Τωτίλας εἴη ἐν τοῖς καὶ Ασβαδὸν τὸν Γήπαιδα ξυμβάλλον ἐναι ὅσπερ ἐπεὶ Τωτίλα ἀγχοτάτω ἐγένετο, ὡς τῶν δόρατι αὐτὸν καὶ τῶν ῥώτων παίσων ἐπῆρι. Γότθικόν δὲ τι μεράκιον, ἐκ τῆς Τωτίλα οἰκίας φεύγοντι τῶν δεσποτῶν ἐπὶ ὁδόν, τύχῃ τε ἀπαξιού τῶν τότε παρῆσαν, ἀνέκραγε μέγα. τί τὸ τοῦ κύων, τὸν δεσποτῶν τὸν σαυτὴ πλῆζων ὠρμηκας; ὁ μὲν οὖν Ασβαδὸς ἐπὶ Τωτίλαν τὸ δόρυ δένει παντὶ ὥσεν αὐτὸς δὲ πρὸς τῶν Σκιπούριος τὸν πόδα πληγείς, αὐτὸς ἔμεινε. καὶ αὐτὸς ἢ Σκιπούριος, πρὸς τῶν διωκόντων πληγείς, ἔση. οἱ τὴν ξυμμάχῃ πεποιήμενοι τὴν δὲ δώξιν, τέταρτος ὄντες, ὅπως αὐτὸν δαμάσσοιντο, ἐκείνι ἐδίωκον. ἀλλὰ ξυμμάχῃ ὅπισθεν ἀνέσφρον. οἱ δὲ Τωτίλα ἐπιστόμιοι, διώκειν σφᾶς ἐτι τὴν πολεμίας οἰόμενοι, ἐδέν τι ἥσαν προσήλαυνον, καίπερ αὐτὸν καίρειαν πληγόντα, καὶ λειποφυχοῦντα ἐπαρόμιοι, πρυτανεύσαντες αὐτοῖς τῆς ἀνάγκης τὸν βίαιον δρόμον. σαρδίας δὲ ἀνίσταντες τέσσαρας τε καὶ ὀγδοήκοντα, ἐς χωρίον ἀφίκοντο, Κάπρας ὄνομα. ἔδῃ τὸ λοιπὸν ἡσυχάζοντες, Τωτίλα τῶν πληγῶν ἐθεράπευον, ὅσπερ ἔπολλω ὕστερον τὸν βίον ἐξέμελλεσεν. ἐνταῦθα τε αὐτὸν οἱ ἐπιστόμιοι κρύφοντες τῇ γῇ, ἀνεχώρησαν. αὕτη γέγονε Τωτίλα τῆς τε ἀρχῆς καὶ τῆς βίης καταστροφὴ, ἐπὶ ἑνδεκά Γότθων ἄρξαντι. ἐκ ἐπαξίως ἐπιγενομένη τῇ ἐμπροσθεν αὐτῶν πεπραγμένων ἐπεὶ καὶ τὰ πράγματα πρότερον τῶν ἀνδρῶν ἐχώρησε. καὶ τοῖς ἔργοις ἔκατὰ λόγῳ ἡ τελευτὴ ἐπὶ γενέτο. ἀλλὰ καὶ νῦν ἡ τύχη ὠραζομένη τε θαφάνης, καὶ διασύρσας τὰ ἀνθρώπεια, τὸ τε παράλογον τὸ αὐτῆς ἰδίον, καὶ τὸ τῆς βελήματος ἀπροφάσιον ἐπιδέδεικται. Τωτίλα μὲν τὴν δὲ δαίμονιαν ἐξ αἰτίας ἐδεμίας ἐπὶ χρόνου μῆκος αὐτοματίσασα. δειλὴν δὲ ἔπῳ τῶν ἀνδρῶν καταστροφῇ ἀπανταδιεσπασμένη ἐξ ἑπὶ προσηκόντων ἐν τῇ παρόντι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀνθρώπων, οἱ μαι, καταληπτὰ ἔτε γέγονε πῶποτε, ἔτε μῆποτε ὕστερον ἔσαι. λέγεται ἢ αἰὶ καὶ δὲ ἀζέται διαφιδυεζόμενα ἐς τὸν πάντα αἰῶνα, ὡς περ ἐκάστω φίλον, λόγῳ τῶν εἰκότι δοκοῦντι εἶναι, παρηγοροῦντι τὴν ἀγνοίαν. ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον ἐπάνειμι.

Τωτίλαν γοῦν Ρωμαῖοι ἔπῳ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι ἔκρινον, ἔως αὐτοῖς γυνὴ μία, Γότθα γένος, ἐφρασέτε, καὶ τὸν τάφον ἐπέδειξεν. οἱ τὴν ἀκηκόες, ἐκ ὕψους τὸν λόγον εἶναι οἱ ὁμιοι, ἐν τῇ χωρίῳ ἐγένοντο. καὶ τῶν δὴ κῆλιν ὀκνήσει ἐδεμίας διορύξαντες, ἐξέλεγκαν μὲν Τωτίλαν ἐνθενδε νεκρὸν ἐπιγόνοντες δὲ αὐτὸν (ὡς φασί) καὶ τῆς δὴ τῆς θεάματος ἐμπλησάμενοι τὴν σφετέραν ἐπιθυμίαν, αὐτῶν αὐτὸν τῇ γῇ ἐκρύβαν, ἔς τε Ναρσῆν τὸν πάντα αὐτίκα ἀνέλεγκαν λόγον. τινες ἢ ἐκ ἄλλῳ τὰ γε καὶ Τωτίλαν καὶ τῶνδε τὴν μάχην ξυμβῆναι, ἀλλὰ ἔοπα τῶν ἐτέρῳ φασί. ὅνπερ μοι ἀναγράφεται ἔστι δὲ τὸ ἔοπα ἔδοξεν εἶναι. λέγουσι γὰρ ἐκ ἀπροφάσιον ἐδὲ παράλογον τὴν ὑπαγωγὴν ξυμμάχῃ τῶν Γότθων στρατῶν. ἀλλὰ, Ρωμαίων ἀπροβόλιζομένων τινῶν, βέλος ἐκ τοῦ δόματος τῶν Τωτίλα ἐξαπινάως ἐπιτίθειν, ἐκ ἐκ προκοῖας τὴν πέμψαντος ἐπεὶ Τωτίλας ἐν στρατιωτῶν λόγῳ ὠπλισμένος τε καὶ παρατε-

Procopius.

A inde vero interfecerunt. Nec solum Gotthi cæsi sunt; sed pars etiam maxima Romanorum olim militum, qui prius a Romana militia, ut in superioribus libris narravi, ad Totilam & Gotthos defecerant. Demum Edit. Paris. pag. 656. Gotthis, qui mortem hostilesque manus vitarunt, latere & elabi licuit, pro ut cuique vel equi, vel pedum celebritas comitante fortuna favit, pro temporis ac loci opportunitate.

Jam prælium hunc habuerat exitum, tenebatque nox terras; adhuc Totilam fugientem in tenebris cum viris non amplius quinque, quo ex numero erat Scipuar, Romani aliquot infestabantur, nescientes Totilam eum esse. In his erat Asbadus Gæpes. Hic a tergo Totilæ imminens, ejusque humeros lancea ferire destinans, irruerat, cum Gotthus adolescentulus, domesticus Totilæ, fugæ domini comes, casum tunc oblatum indignans, contenta voce, Quid agis, inquit, o canis, cur istu petis dominum tuum? Asbadus vero intenta totis viribus lancea Totilam perfodit: mox ipse, inflicto pedi a Scipuare vulnere, in eo loco hæere cogitur: hæret una Scipuar a persequentium quodam fauciatus. Illi etiam quatuor, qui cum Asbado hostes agitaverant, his omisfis, ut eum servarent, cum ipso regressi sunt: dum Totilæ comites, ab illis adhuc se premi rati, nihilo lentius proveherentur, quamvis eum lethaliter faucium, & linquente animo collabentem deducerent: nempe cursum violentum ipsis necessitas imperabat. Emenfi stadia Lxxxiv. Capras perveniunt: id loco nomen: ubi intermissa fuga, curarunt vulnus Totilæ: quem paulo post mortuum, inibi comites mandarunt humo, & abscefferunt. Annos undecim Gotthi Totilas imperaverat, cum hunc regni ac vitæ finem habuit, indignum rebus, quas ante gesserat. Cum enim priora incepta bene illi processissent, actis non respondit exitus vitæ: sed tunc etiam Fortuna se se palam ostentans, & humana obterens, prodidit suam inopinato agendi vim, potestatemque decernendi indicta causa: siquidem abs re diuturnam Totilæ largita ultro felicitatem, morti adeo miseræ ipsum auctoritate sua addixit, nulla causa tunc apparente. Quæ, meo quidem judicio, sunt ejusmodi, ut nondum potuerint, nec possint umquam humana capi intelligentia. De his, nullo non tempore decantatis, sentire quisque & loqui solet ad libitum, oratione, quæ videtur probabilis, ignorationem suam consolans. Ego vero ad propositum redeo.

Romani Totilam ita extinctum nescierunt; donec fœmina quædam Gottha rem ipsis aperuit, ac tumultum indicavit. Mendacium suspicantes qui hæc audierunt, veniunt in rem præsentem, atque effosso protinus loculo, educunt cadaver Totilæ: quod cum, ut ferunt, agnovissent, ad satietatem spectatum reddiderunt sepulchro, ac rem totam Narseti e vestigio renuntiaverunt. Quidam aliter casum Totilæ & hoc prælium narrant: id quod mandare litteris non alienum judico. Ajunt Gotthici exercitus

fugam non sine causa nec temere contigisse: sed quodam Romanorum agmine velitante, confixum esse sagitta Totilam ex improvviso, ac præter propositum sagittarii; cum Totilas militis ritu armatus atque instructus, temere & sine ullo delectu loci sta-

Totilæ cædes.

pag. 657. Romani Totilæ cadaver agnoscunt.

Narratur aliter Totilæ cædes.

H h

ret in acie, notescere nolens hostibus, nec se præcipue petendum offerens: verum hæc agente fortuna, & in ipsius corpus sagittam dirigente, plaga eum lethiferam accepisse; victumque accerbissimo doloris sensu, excessisse acie, & pedetentim cum paucis retro commeasse: cum autem Capras venisset inventus equo, ac dolore ibi prævalente, cœpisset animo linq̃ui, haud multo post adhibitum vulnere medicamentum, supremum diem obiisse: Gotthorum vero exercitum, qui jam hosti longe impar viribus erat, ut suum etiam Principem ad pugnam invalidum vidit, obstupuisse, quod quamvis hostes non petiissent præ cæteris Totilam, unus tamen ipse lethali plaga affectus esset: hinc factum, ut metu exanimati, ultra modum horruerint, seque in fugam conjecerint adeo turpem. Sed de his ad suum quisque arbitrium disse- rat.

Αταγμένος, ὅπως δὴ τὸ φάλαγγος ἀπὸ πηλὴς ἐκείνης εἰσῆκει, & βολόμενος τοῖς πολεμίοις ἐν δὴλος εἶναι, & δὲ πῃ αὐτὸν ἐς ἐπιβελὴν παρεχόμενος ἀλλὰ τὴν τύχης ταῦτα σκεδωραμένης τινός, καὶ ἰδυνάσσης ἐπὶ τὸ πᾶν ἀνθρώπου σώμα τ' ἄρ' αὐτὸν καὶ αὐτὴν μὲν καὶ εἰς βλῆθ' ἐντα (ὡς ἐνὶ μάλιστα) περιώδινον γεγενημένον, ἐξω γενέσθαι τὸ φάλαγγος, ξυῶ τε ὀλίγοις καταβραχὺ ὀπίσσω ἵεναι. καὶ μέλει μὲν ἐς Κάπρας τ' ἵππον ἔλ' ἂν ἐνταῦθα ἦεν ἀντέχοντα τῇ ταιλαιπωρίᾳ, λειποψυχίσαντα τὸ λοιπὸν εἶναι τ' πληγῇ θεραπεύσαντι & πολλῶν τε ὕστερον αὐτῷ ἐπιγενέσθαι τ' τέλειον ἡμέραν τ' βίη. τ' ἦ Γότθων στρατιάν, ἔπε αὐτῶς ἀξιομάχον τοῖς ἐναντίοις ἔσαν, ἀλλὰ καὶ ὁδομάχου σφίσι παρὰ δόξαν γεγενημένον τῷ ἄρχοντος, ἐν δ' αὖ μὲν γενέσθαι, εἰ μόνος αὐτὸς ἐκ ὧς ἐπιβελῆς τ' πολεμίων ὁ Τωτίλας καὶ εἰς βλῆθ' ἐντα καὶ ἀπ' αὐτῶν περιφόβος τε καὶ ἀδύμης γεγενημένους, ἐς τε ὀρρωδίαν ὄρον ἐκ' ἔχασαν, καὶ ὑπαγωγῇ ἔπος αἰχρὰν ἐμπεπτωκέναι. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν λεγέμενων εἰς ὅπῃ αὐτῶν φιλόνευσαι.

C A P U T XXXIII.

Narses Langobardos remittit. Valerianus frustra Veronam obsidet, renitentibus Francis. Teias Rex Gotthorum creatur. Narses Narniam, Spolegium ac Perusiam capit. Romam oppugnat, eaque facile potitur.

Narses Langobardos remittit.

Edit. Paris. pag. 658.

Valerianus frustra Veronam obsidet.

Tejas Rex Gotthorum creatur.

Narses Narniam, Spolegium, ac Perusiam capit.

NARSSES successu lætus, ad Deum omnia, verum utique auctorem, referebat perpetuo, atque instantia digerebat. Ac primum redimere pretio voluit indignam licentiam Langobardorum, quos secum duxerat: cum præter alia inquinatissimæ vitæ scelera, obvias domos delerent igni, & fæminis, quæ sacris ædibus se commiserant, turpem vim afferrent. Quare magna pecunia donatos remisit in patriam, Valeriano ac Damiano nepoti suo eorumque copiis demandata cura, eos ad Romani Imperii limitem deducendi, ut in via ab injuria & maleficio temperarent. Postquam Langobardi ex Romano solo pedem extulerunt, castra Valerianus ad urbem Veronam posuit, ut eam obsidione Imperatori subiceret. Qui in urbis præsidio locati erant, de illa secum tradenda cum Valeriano sunt collocuti, urgente metu. Hoc nuntio exciti Franci in agro Veneto stationarii, omni id studio prohibere, regionem sibi vindicantes, ut suam: quocirca Valerianus inde cum omnibus copiis, re infecta, abscessit. Gotthi vero, qui ex prælio evaserant, trajecto Pado, urbem Ticinum circumjectaque loca occuparunt, ac sibi Regem crearunt Tejam: qui inventa omni pecunia, quam Ticini Totilas reposuerat, Francos ad belli societatem pellicere statuit, & Gotthos pro tempore & re composuit instruxitque, circa se omnes propere colligens. His Narses auditis, Valeriano mandavit, ut cum suis omnibus ad fluvium Padum agitare custodiam, ne Gotthi liberius coirent: ipse cum reliquo exercitu Romam contendit. In Tuscia Narniam deditione cepit, ac Spoletinis, qui mœnibus exuti erant, præsidium reliquit, iussitque reædificari confestim murum, ubicumque dirutus a Gotthis fuerat. Misit etiam, qui præsidium Perusinum tentarent, cui præerant transfugæ Romani duo, Meligedius atque Vliphus. Hic antea, cum Cypriani Protector esset, inductus amplis pollicitationibus Totilæ, eundem Cyprianum dolo occiderat, tunc Præfectum loci præsidio. Narseti assentiens Meligedius, ur-

B NARSSES ἡ περιχαρὴς τοῖς συμπεπτωκόσι γενομένης, ἐπαναφέρων ἐκ ἀνίει τ' Θεὸν ἅπαντα (ὅπερ καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος ἐγίνετο) πᾶ τε ἐν ποσὶ διωκέτο. καὶ πρῶτα μὲν τ' οἱ ἐπισπομένοι Λαγγοβάρδων ἀλλὰ ξείων τ' ἀποπίας (οἱ γὰρ πρὸς τῇ ἀλλήλῃς τ' διαίταν παρανομία τὰς τε οἰκοδομίας, αἷς αὐτῶν τοῖς ἐν ἐπιπρασσαν, & γυναιξὶ τ' ἐς τὰ ἱερά καταφύγεσθαις βιαζόμενοι ἐπλησίαν) χρήμασι μεγάλοις αὐτῶς δεξιωσάμενος, ἐς τὰ πάτρια ἦδη ἀφῆκεν ἵεναι, Βαλεριανὸν τε & Δαμιανόν, τὸν αὐτῶν ἀδελφίδου, ξυῶ τοῖς ἐπομένοις ὁδηγεῖσθαι τ' ὁδὸν ἄχρ' ἐς τὰ Ρωμαίων ὄρια σφίσι κελεύσας, ὅπως μηδενὶ ἐν τῇ ὑποπορείᾳ λυμηνῶνται. ἐπειδὴ ἡ Λαγγοβάρδαι ἀπὸ πηλὴς ἐκείνης ἐκ Ρωμαίων τ' γῆς, Βαλεριανὸς ἐστρατοπεδούσατο ἀμφὶ πόλιν Βερόναν, ὡς πολιόρκησων τε & παρασησόμενος αὐτῷ βασιλεῖ. δίδαντες τε οἱ τὸ φυλακτικὸν ταύτῃ ἔχοντες, Βαλεριανῶ ἐς λόγος ἦλθον, ὡς σφᾶς τε αὐτῶς καὶ τὴν πόλιν ὁμολογίᾳ ἐνδύσοντες. ἀ δὲ Φράγγοι μαθόντες, ὅσοι φρερᾶν ἐς τὰ ἐπὶ Βενετίας χωρία ἔχον, διεκώλυον ποροδμίᾳ τῇ πάσῃ τ' χώρας, ἅτε αὐτοῖς προσηκόντος, ἀξιοῦντες μεταποιεῖσθαι. καὶ ἀπ' αὐτῶν ἄπρακτος ἐνδένδε παντὶ τῷ στρατεύματι Βαλεριανὸς ἀνεχώρησε. Γότθοι δὲ, ὅσοι ὁδοφυγόντες ἐκ τ' ξυμβολῆς διεσώθησαν, διαβάντες ποταμὸν Πάδον, πόλιν τε Τίκινον καὶ τὰ ἐκείνην χωρία ἔχον Ἀρχοντὰ τε τὸν Τείαν κατεστήσαντο σφίσιν. ὅς δὲ τὰ χρήματα δύναν ἅπαντα, ὅσα Τωτίλας ἔτυχεν ἐν Τικίῳ καταδέρμενος, Φράγγος ἐς ξυμμαχίαν ἐπαγαγέσθαι διανοεῖτο. Γότθος δὲ, ὡς ἐκ τῆς παρόντων, διείπε τ' καὶ διεκόςμει, ξυλλέγων σπασθὴ ἀμφ' αὐτὸν ἅπαντας. ταῦτα ὁ Ναρσῆς ἀκούσας, Βαλεριανὸν μὲν ἐκέλευσε πᾶσι τοῖς ἐπομένοις ἀμφὶ Πάδον ποταμὸν φυλακτικῶς ἔχειν, ὅπως μὴ Γότθοι ἀδέεσθαι ξυστήσθαι δυνατοὶ εἶεν αὐτὸς ἡ παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἐπὶ Ρώμῃ ἦεν. ἐν Τέσσοις τε γενόμηνος, τῷ Ναρσίαν μὲν ὁμολογίᾳ εἶλε καὶ Σπολιτινοῖς ἀτειχίστοις ἔστι φρουρὰν ἔλπειν, ἀνοικοδομήσασθαι δὲ τὰ χεῖρα ἐπιστάλας, ὅσα τῶ περιβόλῃ κατελόντες ἐτύχανον Γότθοι. ἡ γὰρ αὐτὸς ἡ τῆς ἐν Περυσίᾳ φρερᾶν, αὐτόμολοι γεγονότες, Ρωμαῖοι δύο, Μελιγιδίος τε καὶ Οὐλφός, ὅπερ Κυπριανὸς δορυφόρος γεγονὼς πρότερον, Τωτίλα, πολλὰ οἱ ἐπαγγελαμένῳ ἀναπειθεῖς, Κυπριανὸν τότε ἄρχοντα τῶ ἐνταῦθα φυλακτικῶν δόλῳ ἔκτεινεν. ὁ μὲν οὖν Μελιγιδίος λόγους τῶ Ναρσῆ ἐνδοξάμενος, ἐβελόετο ξυῶ

τοῖς οἱ ἐπομένοις, Ρωμαίοις δὲ πόλιν ἐνδύναμι. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Οὐλίφον τὴν φρασσομένην αἰδομένοι, ξυμίσταντο ἐπ' αὐτὰς ἐκ τῆς ἐμφανῆς. καὶ Οὐλίφος μὲν ξυὺ τοῖς ὁμογνωμονέσιν αὐτῶν διεφθάρη· Μελιγχιδῆος δὲ παρέδωκε Περυσίαν Ρωμαίοις αὐτίκα. τῇ μὲν τοι Οὐλίφῳ ξυμίσθη τις τίσις, ἐκ τῆς Θεᾶς δηλονότι ἐπιπεσῶσα, ἐν αὐτῇ μάλιστα διεφθάρθαι τῷ χώρῳ, ἵνα δὴ αὐτὸς τὴν Κυπεριανὸν διεχρήσατο. ταῦτα μὲν δὴ ἔτω κεχώρηκε.

Γότθοι δὲ, οἱ ἐν Ρώμῃ φυλακῇ ἔχοντες, ἐπειδὴ Ναρσῶν τε καὶ τὸν Ρωμαίων στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἰόντας ἀγχιτάπη ἐπύθοντο εἶναι, παρεσκευάζοντο, ὥς τὰ δυνατὰ σφίσι ἐπαντιάσοντες. ἐτύγχανε δὲ Τωτίλας πολλὰς μὲν ἐμπρησάμενος τὴν πόλεως οἰκοδομίας, λιμένα δὲ αὐτῷ τὸ πρῶτον ἐξεῖλεν. ἐν ὑστάτῳ δὲ λογισάμενος, ὥς ἐς ὀλίγας ἀποκεκερμένον ἔχῃ οἱοί τε εἰσι τοιοῦτον Γότθοι ἅπαντα τὴν περίβολον Ρώμης διαφυλάξαι, τειχίσματι βραχεὶ ὀλίγῳ τινά τὴν πόλεως μοῖραν ἀμφὶ τὴν Ἀδριανῆν περιβαλὼν τάφον, καὶ αὐτὸ τῇ προτέρῳ τείχει ἐνάψας, φρενὴς κατενήσατο χῆμα. ἐνταῦθα τε σφίσι αὐτοῖς τιμιώτατα καταθέμενοι Γότθοι, ἐς μὲν τὸ ἀκριβὲς τὸ φρενὸν τὸ ἐφύλασσον· τὸ δὲ ἄλλο τὴν πόλεως τείχος ἀπημολημένον ὑπερέωρων. φρενὲς τοίνυν σφῶν ἐν τῷ τῷ χωρίῳ τῷ λιμένι δὲ ἀπολιπόντες ὀλίγας τινὰς, οἱ λοιποὶ ἅπαντες ἀμφὶ τὰς ἐπάλξεις τὴν πόλεως γενόμενοι τείχος, τὴν πολεμίων ἀποπειράσασθαι τειχομαχέων ἐν σπῆδι εἶχον. ὅλον μὲν οὖν τὸν Ρώμης περίβολον, ὅρα μεγέθους ὑπερβολῇ, ἔτε Ρωμαῖοι ἐπιόντες περιβάλλεσθαι εἶχον, ἔτε Γότθοι φρενῇ. ὁρῶντες δὲ οἱ μὲν ὅπῃ παρατύχοι προσέβαλλον· οἱ δὲ ὡς ἐκ τῆς παρόντων ἡμῶντο. καὶ Ναρσῆς μὲν τῶν ἐπὶ τῶν ἐπαγόμενος μέγα τι χῆμα, ἐς μοῖραν τινὰ τὴν περιβολὴν ἐπέσκηπτεν· ἐτέρῳ δὲ Ἰωάννης ὁ Βιταλιανὸς ξυὺ τοῖς οἱ ἐπομένοις προσέβαλλε. Φιλημεῖδ δὲ, καὶ οἱ Ἐρῆλοι, κατ' ἄλλο τι μέρος ἠνώχλου, ἐκαστῷ τε αὐτῶν οἱ λοιποὶ εἶποντο. ἐτειχομάχου ἢ ἅπαντες ὡς ἀποτάττω ἀλλήλων ὄντες. Κατ' αὐτὰς οἱ βάρβαροι ξυμίσταμενοι, ἐδέχοντο τῷ ἐπίθῃσιν. τὰ μὲν τοι ἄλλα τῆς περιβολῆς, ἵνα δὴ Ρωμαίων ἐκ ἐγένετο προσβολή, ἀνδρῶν ἔρημα παντάπασιν ἡ Γότθων ἀπάντων, ὅπῃ αὖ οἱ πολέμοι ἐπισκήψαι, ἀγχιρομένων, ἢ πῆρ μοι εἴρηται. ἐν τῷ τῷ γινώμῃ Ναρσῆς ὁ Δαγισθαῖος στρατιώτας τε παμπληθεῖς ἔχων, καὶ τὸ τε Ναρσῆ καὶ τὸ Ἰωάννη σημείον, καὶ κλίμακας πολλὰς ἐπαγόμενος, μοῖρα τινὶ τῆς περιβολῆς ἐξαπινάτως ἐπέσκηψε, φρενὴς τὸ παράπαν ἐρήμωσεν. τὰς τε κλίμακας οὐδὲς ἀπάσας, ἐδενὸς ἀμύνομενα, τῇ τείχει ἐρείσας, ἐδενὶ πόνῳ ξυὺ τοῖς ἐπομένοις ἐν τῷ τῷ περιβολῇ ἐγένετο· τὰς τε πύλας κατ' ἐξουσίαν ἀνέωγεν. ὥν περ αὐτίκα Γότθοι αἰσθόμενοι ἐκ ἐπὶ ἐς ἀλκῇ ἐβλεπον, ἀλλ' ἐφύγον ἅπαντες ὅπῃ αὐτῶν ἐκαστῷ δυνατὰ ἐγένοντο. καὶ οἱ μὲν εἰς τὸ φρενὸν εἰσεπήδησαν. οἱ δὲ δὴ ἐς τὴν πόρτον ἐχώρησαν δρόμῳ. ἐνταῦθα μοι τῆς λόγου ἔννοια γέγονεν, ὅν τινὰ ἡ τύχη ἐκτελεσάσῃ τὰ ἀνθρώπεια ἔσπον, ἐκ αἰὲ κατὰ ταῦτα παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἰούσα, ἐδὲ ἴσοις αὐτῶν ὁφθαλμοῖς βλέψασα· ἀλλὰ ξυμμεταβαλλομένη χρόνῳ καὶ τόπῳ. καὶ παίζει ἐς αὐτὰς παιδίαν τινὰ παρὰ τὸν καιρὸν, ἢ τὸν χρόνον ἢ ἔσπον διαλλάσσει τῷ τῷ παλαιῶν ἀξίαν. εἰ γὰρ Ρώμῃ μὲν ἀπολαλεῖ τὰ φρότερα Βέσας, ἐπὶ πολλῷ ὕστερον ἀνεσώσατο Ρωμαίοις τῷ τῷ Λαζικῇ Πέτρῳ ἐμπαλιν ὁ Δαγισθαῖος Πέτρῳ τοῖς πολεμίοις μεθεῖς, ἀνεκτίσαστο ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ βασιλεῖ Ρώμῃ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν γέγονε τὸ ἐξ ἀρχῆς, καὶ αἰεὶ ἔσται, ὥς αὖ ἡ αὐτὴ τύχη ἀνθρώποις ἢ. Ναρσῆς δὲ τότε παντὶ τῷ στρατῷ ἐπὶ τὸ φρενὸν πολεμῶν ἦεν· κατορρώδησαν τὰς τε οἱ βάρβαροι καὶ τὰς πῆρ ὑπὲρ τῆς σωματικῆς κεκομισμένοι, σφᾶς τε αὐτὰς καὶ τὸ φρενὸν οἱ αὐτίκα δὴ μάλα παρέδωκαν, ἔκτον τε καὶ εἰκοστὸν ἔτος Ἰουλιανοῦ βασιλέως τὴν αυτοκράτορα ἀρχὴν ἔχοντος. ἔτω τε

Procopius.

his Romanis dedenda consilium cum suis iniit. Quo cognito, in eos aperte Uliphus ipsiusque milites conspirarunt. Ibi demum caeso Ulipho cum ejusdem propositi sociis, statim Perusiam Meligedius Romanis tradidit. Caeterum in hoc eluxit divina ultio, quod ubi Cyprianum Uliphus interemerat, eodem loci ipse perierit. Ita res in illis partibus procedebant.

Gotthi vero, qui praesidio Romam tenebant, ut adversum se tendere, jamque appropinquare Narsetem Romanumque exercitum intellexerunt; se se ad occurrendum totis viribus compararunt. Multa urbis aedificia Totilas igni corruerat, cum eam primum cepisset: deinde secum reputans Gotthos, ad modicum redactos numerum, non sufficere custodiendis muris omnibus Romae; partem urbis exiguam, circa Adriani molem, parvo muro cinxerat, eoque veteribus annexo mœnibus, castelli speciem loco dederat. Ibi Gotthi rebus, quas pretiosissimas ducebant, repositis, castellum hoc sedulo custodiebant; reliquos urbis muros per indiligentiam negligebant. Tunc autem relictis eo loci paucis custodibus, caeteros omnes ad pinnae murorum urbis tulit impetus animi, periculum facturos oppugnantium. At cum amplior murorum ambitus obstaret, quo minus totum circumcluderent ag-

Edit. Paris.
pag. 659.
Narsetes Ro-
mam petit.

Adriani moles
munita.

Oppugnatio.

gressores Romani, & Gotthi defenderent; dispersi, impressionem illi, ut se dabat occasio, faciebant; hi pro re nata repellebant. Narsetes ingenti sagittariorum numero succinctus, muri partem adoriebatur; alteram Joannes Vitaliani nepos cum suis, Philemuthus cum Erulis tertiam, sequentibus caeteris longo intervallo. Nec minus inter se distabant oppugnatores, quorum impetum oppositi Barbari sustinebant. Vacabant prorsus reliquae muri partes, a quibus abstinebant Romani vim, coactis, ut dixi, Gotthis omnibus, ubicumque hostes ingruerant. Interea Narsetis jussu Dagistheus, magno septus militum globo, & cum ipsius Narsetis tum Joannis vexillum secum habens, scalisque instructus plurimis, repente quamdam muri partem invadit, defensoribus omnino vacuam. Confestim scalis omnibus, ne-

Dagistheus
urbem capit.

Fortunae va-
rietates.

Edit. Paris.
pag. 660.

mine prohibente, applicitis, sine ullo negotio cum suis urbem ingressus, portas ad libitum recludit: His Gotthi statim animadversis, abjicere resistendi propositum, & cuncti, quo cuique licet, evadere. Alii conjicere se in castellum; alii Portum cursu petere. Hæc me narrantem cogitatio subit, quo pacto Fortunae res humanas irrideat, non æquabili motu mortales adiens, neque iisdem contuens oculis; at se pro tempore & loco vertens. Ludum quemdam inter ipsos ludit, vel tempore, vel loco, vel modo mutans miserorum conditionem. Certe Bessas, qui Romam prius perdiderat, haud multo post Romanis Petram Lazicæ recuperavit. Rursus Dagistheus, qui Petram pene hostibus ereptam dimiserat, momento Romam Imperatoris ditioni restituit. Verum ejusmodi vices ab orbe condito extiterunt, eruntque semper, quamdiu eadem Fortuna hominibus dominabitur. Tum vero Narsetes intento infestoque omni exercitu ad castellum accessit. Territi Barbari, accepta salutis fide, eodem temporis puncto, se & castellum dederunt, annum Imperii

H h ij

εἰλον· καὶ φρεῖον ἐν Τήσχοις, ὃ δὴ Νέπα καλεῖται, καὶ τὸ ἐν Πέ-
τρα τῇ περὶ τὴν * ὀνομαζόμενον ὁχύρωμα.

Τείας ὅ(ς δὲ ἀξιομάχης τῆς Ρωμαίων στρατῷ Γότθας κα-
ταμόνας ᾔετο εἶναι) παρὰ Θιδίβαλδον τὸν Φράγγων ἄρ-
χοντα ἐπεμψε, χρήματα πολλὰ προτεινόμενος, ἐπὶ τῇ ξυμ-
μαχίαν παρακαλῶν· ἀλλὰ Φράγγοι (τὰ ξύμφορα, οἶμαι,
βεβηλωμένοι) ἐδὲ ὑπὲρ τῆς Γότθων, ἐδὲ ὑπὲρ τῆς τῆς Ρω-
μαίων ἀφελείας ἐβέλοντο θνήσκειν· ἀλλὰ σφίσι αὐτοῖς
προσποιεῖν Ἰταλίαν ἐν σωδῇ εἶχον, καὶ τὰς δὴ ἐνε-
κα τὰς ἐν πολέμῳ κινδυνεύς ὑφίστασθαι μόνοι. ἐτύγ-
χανε δὲ Τωτίλας ἕναι μὲν τῇ χρημάτων ἐν Τικίνῳ
καταθέμενος, ἥπερ μοι ἐμπροσθεν εἴρηται· τὰ δὲ
πλεῖστα ἐν φρεῖῳ ἐχυρῷ μάλισα, ὅπερ ἐν Κύμῃ τῇ ἐπὶ
Καμπανίας ξυμβαίνει εἶναι, καὶ φρεῖας ἐνταῦθα κατα-
σησάμενος, ἄρχοντά τε αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν τὸν αὐτῆς ξυὺ
Ηρωδιανῶ ἐπισήσας· τῆς δὲ βελομένης ὁ Ναρσῆς
ἐξελεῖν, ἐς Κύμῳ τινὰς, τὰς τὸ φρεῖον πολιορκή-
σοντας, ἐπεμψε· αὐτὸς δὲ Ρώμῃ διακοσμῶν αὐτὰ
ἔμεινε. καὶ ἄλλας σείλας, ἐκέλευε Κεντακέλλας πο-
λιορκεῖν. Τείας δὲ ἀμφὶ τὰς ἐν Κύμῃ φρεῖας καὶ τὰ
χρήματα δείσας, ὁποῦνός τε τὴν ἀπὸ τῆς Φράγγων
ἐλπίδα, τὰς οἱ ἐπομένους διέτασεν ὥς τοῖς πολεμίοις
ὁμοσε χωρήσων. ὥνπερ αἰδομένης ὁ Ναρσῆς, Ἰωάν-
νῳ τε τὸν Βιταλιανῶ ἀδελφιδουῷ, καὶ Φιλημέτῳ, ξυὺ
τῷ οἰκίῳ στρατεύματι, ἐς τὰ ἐπὶ Τησκίας χωρεῖα ἰέναι
κέλευε, ἐνταῦθα τε καθεζομένους, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἀνα-
χαιτίζοντας τὴν ἐπὶ Καμπανίας ὁδόν· ὅπως οἱ Κύ-
μῳ πολιορκουῖτες ἀδέεσερον αὐτῷ ἢ βία, ἢ ὁμολο-
γία ἐξελεῖν δύναιντο. ἀλλὰ Τείας ὁδὸς ἐν δεξιᾷ τὰς
ἐπιτομωτάτας ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀφείς περιόδους τε πολ-
λὰς καὶ μακροτάτας περιβαλλόμενος, ἔχων τε τῆς πα-
ραλίας κόλπε τῷ Ἰονίᾳ ἰών, ἐς Καμπανίαν ἀφίκε-
το, τὰς πολεμίας λατῶν ἅπαντας· ὅπερ ἐπεὶ Ναρ-
σῆς ἔμαθε, τὰς τε ἀμφὶ τὸν Ἰωάννῳ καὶ Φιλημέτῳ
μετεπέμπετο, οἱ δὲ Δίοδον ἐν Τήσχοις ἐφρούρου· καὶ
ῤῥῶσαν καλεμένην, μετεκάλει ξυὺ τοῖς ἐπομένοισι· τὰς τε
τῆς στρατῷ ὡς ἐς μάχην ξυμπεταγμένος ἐς Καμπανίαν ἦει.

cia, castellum, cui nomen Nepa, ac Pe-Nepa cast.
trae pertusae munitionem.

Tejas vero, Gotthos infirmiores judicans, quam ut soli pugnare possent cum Romano exercitu, legatione missa ad Francorum Regem Theodebaldum, ad belli societatem ingentis pecuniae pollicitationibus eum invitavit. At Franci, suis, opinor, rationibus servientes, nec Gotthicae, nec Romanae rei causa volebant vitam profundere; sed Italiam sibi subdere, ejusque rei gratia bellum gerere cupiebant nulla impliciti societate. Ticini quidem, uti antea diximus, partem aliquam gazae Totilas reposuerat; maximam vero commiserat castello munitissimo, quod Cumis est in Campania, locatoque ibi praesidio fratrem suum cum Herodiano praefecerat. Hos Nar-ses expugnare constitutum habens, mittit Cumas, qui castellum obsideant; moratur ipse Romae, constituendis rebus urbis intentus: Centumcellarum quoque obsidionem aliis eo missis mandat. Tum Tejas Cumano praesidio gazaeque timens, & a Francis desperans, ita suos instruit, ut pugnandi cum hoste consilium prae se ferret. Quo Nar-ses cognito, Joannem Vitaliani nepotem ac Philemuthum in Tusciam proprio cum exercitu destinavit, stativa illic habere iussos, hostiumque profectiorem in Campaniam impedire; quo liberius Cumas vel caperent vi, vel ad deditionem perpererent obsessores. Verum Teias, ubique fere relictis a dextera brevissimis itineribus, per multos longissimosque anfractus, ac per oram sinus Jonii, in Campaniam pervenit, nemine hostium advertente. Qua de re factus certior Nar-ses, Joannem & Philemuthum, qui in Tuscia transitum custodiebant, accersit, ac Valerianum, Petra pertusa recens potitum, cum ipsius copiis revocat: tum collectis viribus, in Campaniam cum universo exercitu ad praelium instructo contendit.

Edit. Paris.
pag. 662.

Cumas & Cen-
tumcellas Ro-
mani obsident.

Tejas & Nar-
ses in Campa-
niam se se con-
ferunt.

Βαλериανὸν ἄρτι Πέτραν ὀξαιρουῦτα τὴν πε-
τρῶν δύναμεις ξυνήγειρε, παντὶ τε καὶ αὐτοῖς

CAPUT XXXVI.

Nonnulla in Vesuviano incendio fieri solita. Utriusque castra exercitus. Gotthi ad Lactarium se recipiunt. Romanos invadunt. Teje heroica fortitudo. Eo occiso, Gotthi pertinaciter pugnant. Tandem pacem petunt. Joannis sententia. Pacis conventio.

Vesuvii incen-
dium.

Edit. Paris.
pag. 663.

Rivus igneus.

Utriusque ca-
stra exercitus
ad Draconem
fluvium, forte
Sarnum.

Gotthi ad
montem La-
ctarium se re-
cipiunt.

pag. 664.

EST in Campania mons Vesuvius, de quo antea commemoravi, ex eo saepe sonum erumpere mugitui similem: cumque id accidit, subinde ipsum ardentis favillae vim magnam eructare. Hæc ibi dixi. Porro, ut Ætnæ in Sicilia, sic montis hujus viscera ab imo pede ad verticem hiato spontaneo patent, intus ardente igni perpetuo. Tam alta est illa inanitas, ut si quis in culmine stans, audeat inde despicere, flammam ægre admodum deprehendat. Quoties autem contingit eruptio cineris, de qua dixi, etiam saxa ab imo flamma avellens, supra montis hujus verticem ea tollit, partim exigua, partim grandia, atque illinc emittens, quovis temere spargit. Ibidem rivus igneus a cacumine ad radices, immo & longius profluit: quæ omnia in Ætna quoque fieri solent. Ripas utrimque altas ribus ille igneus efficit, alveum excavans. Flamma, quæ principio fertur in rivo, ardentis aquæ effluvio similis est. Extincta flamma, cursum rivus illico suppressit, nec ulterius manat: quod autem ex igni subsidit, id limum favillæ similem dices.

Ad radices Vesuvii sunt fontes aquæ dulcis, & aptæ potui, amnisque ab his ortus, nomine Draco, proxime urbem Nuceriam labitur: tunc autem utraque ejus ripa sedem præbuit utriusque castris exercitus. Et si aquis non abundat Draco; transitum tamen equitibus pariter ac peditibus negat: eo quod in angustum se contrahens, humumque cavans altissime, præruptas utrimque ripas efficiat. Id unde fiat, ex natura soli, an aquæ, nescio. Gotthi, occupato fluminis ponte, cui castra applicuerant, ligneisque turribus eidem impositis, balistas, quas vocant, atque alias machinas illic statuerunt, ut e sublimi hostes laceßere & ferire possent. Pugnare quidem cominus prohibebantur, interjecto, ut dixi, flumine: sed propter ejus ripas utrique stantes, sagittis plerumque se invicem petebant: nonnumquam singularia certamina edebantur; si forte unus aliquis Gotthus ex provocatione pontem transiret. Sic mentes duos uterque consumpsit exercitus, & quamdiu Gotthi in illis partibus imperio maris gavisæ sunt, tamdiu resisterunt, commeatus importantes navigiis, cum vicina mari castra haberent. Dein Romanis universam hostium classem Gotthus, qui illi præerat, prodidit, & innumeræ naves ex Sicilia aliisque Imperii partibus advenerunt. Simul etiam Narfes in fluvii ripa locatis turribus ligneis, Barbarorum animos perculit. His igitur terri-

ti, reique cibariæ penuria pressi, confugiunt in montem proximum, quem Romani Lactis montem Latine vocant. Eos Romanus exercitus illuc sequi non potuit, repugnante loci iniquitate. Verum Barbaros continuo prænituit eo a-

ESTI δέ τι ὄρος ἐπὶ Καμπανίας ὁ Βέβιος, ἔπερ ἐν τοῖς ἐμωροδέν λόγοις ἐμνήδην, ὅτι δὴ πολλάκις ἀφίσιν ἢ χον μυκηθμῶ ἐμφορῇ. καὶ περὶ δὲ αὐτοῦ τὸ ζυμβαίνει, ὃ δὲ καὶ κόνεως ἐπὶ τῷ ζέσσης τι χεῖμα μέγα ἐρόλγει. ταῦτα μὲν ἐς ἐκείνῳ μοι τὸ λόγῳ ἐρρήθη. ἐπὶ τῷ δὲ ὄρει, ἥπερ καὶ τῇ Σικελίᾳ Αἴτνης, κενὰ τὰ ἐν μέσῳ ἐκ τῆς χάτων ἀχειρὲς τῆς ὑπερβολῆς ἀπὸ ταυτομάτης τετύχηκεν εἶναι, καὶ δὴ ἐνερθεὶν διηκεῖς τὸ πῦρ καίεται. ἐς τόσον δὲ βάθος τὸ δὴ τὸ κενὸν διήκειν ζυμβαίνει, ὥστε δὴ ἀνθρώπων ἐν τῇ ἀκρωρείᾳ ἐστῶτι, ὑπερκύπτειν τε τολμῶντι ἐνθένδε, ἐραδίως ἢ φλόξ ὁρατὴ γίνεται ὀπνίκα δὲ ζυυενεχθεῖν ἐν τῷ ὄρει τῷ δὲ τῷ κόνιν (ἥπερ μοι ἐρρήθη) ἐρόλγεται, καὶ πέτρας ἀποτεμνομένη ἀπὸ τῆς βεβίης ἐκ χάτων ἢ φλόξ ὑπὲρ τῆς κορυφῆς τῷ ὄρει τῷ μετεωρίζει, τὰς μὲν βραχείας, τὰς δὲ μεγάλας κομιδῇ ἔσας, ἐνθένδε τε αὐτὰς ἀποτεμνομένη ὀπη παρατύχοι διασκαδάνυσσι. ῥεῖει δὲ καὶ ῥύαξ ἐν ταῦτα πυρὸς, ἐκ τῆς ἀκρωρείας κατατείνων ἀχειρὲς τῷ ὄρει τῷ ὑπόποδα, καὶ ἐπὶ τῷ ὄρει ἀπὸ πάντων καὶ τῇ Αἴτνῃ γίνεσθαι πέφυκεν. ὅχθας δὲ ποιεῖται ὑψηλὰς ἐκατέρωθεν ὅττι πυρὸς ῥύαξ, τὰ ἐνερθεὶν τέμνων. ἐφερομένη μὲν ἐπὶ τῷ ῥύακι τὰ ὀρώτα ἢ φλόξ, καιομένη εἰσάγεται ὕδατος ἐκροῇ. ἐπειδὴ δὲ αὐτὴ ἀποσβεσθῆναι ζυμβαίνει, ἀνασέλλεται μὲν τῷ ῥύακι ὁ δρόμος οὐδὺς, ἐπὶ τῷ ὄρει τε ὁ ῥοῦς ἐδαμῇ ὀρώσει. τὸ δὲ ὑψίζανον τῷ δὲ τῷ πυρὸς, πηλὸς φαίνεται ἀποδιὰ ἐμφορῆς.

Κατὰ τὰς δὲ τῆς βεβίης τῷ ὑπόποδα ὕδατος πηγὰς ποτίμῃ εἰσὶ καὶ ποταμὸς ἀπ' αὐτῶν ὀρώσει, * Δράκων ὄνομα, ὃς * ἰσ. Σάρπ. δὴ ἀγχιὰ πητὴ Νηκερίας πόλεως φέρεται. τὰς τῆς ποταμῆς ἐκατέρωθεν ἐσρατοπεδεύσαντο ἀμφοτέροι τότε ἐπὶ δὲ ὁ Δράκων τὸ μὲν ῥόμα βραχύς, καὶ μὲν τοῖς ἐσβατοῦς ἔτε ἰππῶσιν ἔτε πεζοῖς: ἐπεὶ ἐν σενῶ ζυυάγων τῷ ῥοῦ, τῷ τε γὰρ ἀπτεμνόμενος ὡς βαδύτατα, ἐκατέρωθεν ὥσπερ ἀποκρεμαμένης ποιεῖται τὰς ὀχθὰς. ποτέρα δὲ τῆς γῆς, ἢ τῷ ὕδατος φέρεται τῇ αἰτίᾳ φύσις, καὶ ἔχω εἶδέναι. καταλαβόντες δὲ τῷ ποταμῷ τῇ γέφυρᾳ Γότθοι, ἐπεὶ αὐτῆς ἐσρατοπεδεύσαντο ἀγχιὰ, πύργους τε ξυλίνους ταύτην ἐντέμνουν, μηχανὰς τε ἄλλας, καὶ τὰς βαλλίστρας καλυμένας, ἐν ταῦτα πεποιήνται ὅπως ἐνθένδε καὶ κορυφῇ τῆς πολέμιων ἐνοχλοῦντες διώκονται βάλλειν. ἐκ χειρὸς μὲν οὖν γίνεσθαι τινα ζυμβολῇ, ἀμήχανα μὲν, τῷ ποταμῷ (ἥπερ μοι εἰρήται) μεταξὺ ὄντος. ἀμφοτέροι δὲ ὡς ἀγχοπατῶ τῆς κατ' αὐτὸν ὀχθῆς γενόμενοι, τοξόμασι τὰ πολλὰ ἐς ἀλλήλους ἐρχῶντο. ἐγένοντο δὲ καὶ μονομαχίαι τινες, Γότθων ἀνδρὸς (ἀν' ἐπὶ τῷ χεῖρι) ἐκ προκλήσεως τῇ γέφυρᾳ διαβαίνοντος. χρόνος τε μηνῶν δυοῖν τοῖν ἐσρατοπέδοις ἐς τὸ ἐτελεῖν. ἔως μὲν οὖν ἐθαλασσοκράτους ἐν ταῦτα οἱ Γότθοι, ἐσκομιζόμενοι τὰ ἐπιτήδεια ναυσὶ, ἀντίχον. ἐπεὶ τῆς θαλάσσης ἐσρατοπεδεύοντο καὶ πολλῶ ἀποδέν. ὕπερον δὲ Ρωμαῖοι τὰς πλοῖα τῶν πολέμιων ὀροδοσίᾳ Γότθων ἀνδρὸς εἶλον, ὃς δὴ τῇ ναυσὶ ἐφείσθηκε πᾶσαις καὶ αὐτοῖς νῆες ἀναεθμοὶ ἦλθον ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς ἄλλης ἀρχῆς. ἀμα δὲ καὶ ὁ Ναρσῆς πύργους ξυλίνους ἐπὶ τῷ πο-

ταμῷ τῇ ὀχθῇ καταστῆσαι ἄμφοτεροῖς ἐναντίων φρόνημα παντελῶς ἵχυσεν. οἷς δὲ οἱ Γότθοι περὶ φοβοὶ γεννημένοι, καὶ πιεζόμενοι τῇ ὀναγκαίᾳ τῇ ἀπορείᾳ, ἐς ὅρος ἀγχιὰ ὃν καταφεύγουσιν, ὅπερ Ρωμαῖοι γάλακτος ὄρος τῇ Λατίνων καλῶσι φωνῇ. καὶ οἱ αὐτοῖς Ρωμαῖοι ἐπισπένδαν ὕδα μὴ εἶχον, τῆς συχωρείας ἀντιστάσεως. ἀλλὰ τοῖς βαρβάροις αὐτίκα ἐν ταῦτα ἀναβεβηκόσι, μετέμελ' ἐπεὶ τῇ ἐπιτηδείᾳ πολλῶ ἐτι μᾶλλον ἐσπᾶνίζον, σφίσι τε

αὐτοῖς καὶ τοῖς ἱπποῖς ἐκπορεύεσθαι αὐτὰ ἐδεμῖα μηχανῇ ἔχοντες διότι ἢ ἐν συμβολῇ τῆ βίᾳ καταστροφῇ αἰρετωτέρων τῆς πρὸς τὴν λιμὴν εἶναι οἰόμενοι, ὁμοσε τοῖς πολεμίοις παρὰ δόξαν ἐχώρου, ἀποσδόντες τε αὐτοῖς ἑξαπινάως ἐπέπεσον. Ῥωμαῖοι δὲ αὐτὰς ὡς ἐκ τῆς παρόντων ἀμυνόμενοι ἔστησαν, καὶ τὰς ἀρχοντας, ἢ λόχους, ἢ καταλόγους τῶν τάξεων καταστῆσαντες, καὶ ἑξ ὅπως ἄλλω ὁμοκρεμένον ἀλλήλων, καὶ τῆς σφίσι παραγγελλομένων ἐν τῇ συμβολῇ ἀκασάμενοι· ἀλλ' ἀλλή τῇ πάσῃ, ὅπῃποτε παρατύχη, τοῖς πολεμίοις ἀντιταξάμενοι. Γότθοι μὲν οὖν τὰς ἱππας ἀφείμενοι, πρῶτον περὶ μετοπιδὸν ἐς βαθεῖαν φαλαγγα ἔστησαν ἅπαντες. καὶ Ῥωμαῖοι δὲ, ταῦτα ἰδόντες, τὰς ἱππας ἀφῆκαν· καὶ ἑξ ὅπως αὐτὰς ἐπέταξαν πάντες.

Ἐνταῦθα μοι μάχη τε πολλὴ λόγῳ ἀξία, καὶ ἀνδρὸς ἀρετῇ καὶ τῆς τινος λεγομένων ἡρώων (οἵ μαι) καταδεεστέρα γεγράφεται, ἥς δὴ ὁ Τείας δὴλωσιν ἐν τῇ παρόντι πεποιήται. Γότθος μὲν ἐς δούλιαν ἢ τῆς παρόντων δόξιν ὡς ἄρμα· Ῥωμαῖοι δὲ αὐτὰς, καίπερ ἀπονενομημένους ὄρωντες, ὑψίσαντο διωάμεν τῇ πάσῃ, τοῖς καταδεεστέροις ἐρυθρίωντες ὑποχωρεῖν· ἀμφοτέροι τε θυμῷ ἐπὶ τὰς πέλας πολλῶ ἔειπτο, οἱ μὲν θανάτωντες, οἱ δὲ ἀρετῶντες. καὶ ἡ μὲν μάχη πρῶτον ἤρξατο· Τείας δὲ πᾶσιν ἐνδηλος γεγεννημένος, καὶ τῶν μὲν ἀσπίδα προβεβλημένος, ἐπανατεινάμενος δὲ τὸ δόρυ, πρῶτος ξυὸν ὀλίγοις τισὶ πρὸς τῆς φαλαγγος ἔστη. Ῥωμαῖοι δὲ αὐτὸν ἰδόντες, οἰόμενοι τε, καὶ αὐτὸς πέσῃ, ὁλοκλήρως εἶναι τῇ συμβολῇ σφίσινα αὐτίκα δὴ μάλα, ξυώσαντο ἐπ' αὐτὸν ὅσοι ἀρετῆς μετεποιούμηντο, παμπληθεῖς ὄντες, καὶ τὰ δόρατα ἐς αὐτὸν ἅπαντες οἱ μὲν ὤδου, οἱ δὲ ἐσηκόντιζον. αὐτὸς δὲ ὑπὸ τῇ ἀσπίδι κεκαλυμμένος, ταύτῃ μὲν τὰ δόρατα ἐδέχετο πάντα· ἐμπύππων δὲ ἐκ τῆς αἰφνιδίας, πολλὰς διερχέτο. καὶ ὁπλίηκα οἱ τῶν ἀσπίδων ἐμπλεον ἔσαν πεπηγόντων δόρατων θρόνον, τῆς τινὶ ὑπασπιστῶν ταύτῃ παραδιδόντες, ἑτέραν ἤρειτο. ἔπειτα μαχόμενος ἐς τὴν ἡμέραν τὸν τελευτῶντα ἀφῆγε. καὶ τότε δὴ δώδεκα μὲν αὐτῷ δόρατα ἐμπεπηγόντα ἢ ἀσπίς εἶχε· κινεῖν δὲ αὐτῷ ὅπῃ βάλειτο, καὶ ἀποκρῖναι τὰς ἐπὶ ὀντας ἐχέει ἵχουε. τῇ δὲ τινι ὑπασπιστῶν μετεκάλεισεν, καὶ τὰς τῶν λιπῶν, καὶ ὅσον ἄρτι ἐς δάκτυλον ἔνα καὶ ἀναποδίσας, ἢ τὰς πολεμίας ἐπὶ τὰ πρόσω ἐπαγαγόμενος· καὶ ἐπὶ ἐπὶ σφαιρῆς, καὶ τὰ νῶτα τῇ ἀσπίδι ἐρείσας, καὶ μὴ καὶ πλάγιος γεγωνῶς, ἀλλ' ὡς περὶ τῆς ἀφῆκε ἰρημισμένος, αὐτῷ μὴ τῇ ἀσπίδος εἰσῆκει· κτείνων δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ, καὶ ἀποκρῖναι τῇ λαίᾳ, καὶ ἀνακαλῶν τὸ ὑπασπιστῆ ὄνομα. καὶ ὁ μὲν αὐτῷ μὴ τῆς ἀσπίδος παρῶν· ὁ δὲ ταύτῃ δούσης τῆς βαρυμένης τοῖς δόρασιν ἀντιπλάσσετο. ἐν τῇ δὲ οἱ χρόνῳ τινὰ βραχεῖαν σιγῇ γυνὰ γενέσθαι τὰς ἐρῆα ξυμβῆ· τύχη τε οἱ ξυμῆεσε τότε ἀκοντὶ βεβλήσθαι, καὶ ἀπ' αὐτῆς δούσας θνήσκει. καὶ αὐτῇ τῇ κεφαλῇ ἐπὶ κόντε μετεωρίσαντες τῆς Ῥωμαίων τινες, στρατὸν ἐκατέρω περὶ ὄντες ἐδείκνυσαν. Ῥωμαῖοι μὲν, ὅπως δὴ θάρσυνον μαλῶν. Γότθοι δὲ, ὅπως ἀπογνόντες τὸν πόλεμον καταλύσασιν. καὶ μὴ καὶ ὡς τῶν συμβολῶν κατέλυσαν Γότθοι· ἀλλ' ἀχέως νύκτα ἐμάχοντο, καίπερ ἑξ ἐπιστάμενοι τὸν βασιλέα τεθῆναι σφίσι. ἐπειδὴ δὲ ξυμῆεσε, αὐτῶν ἐκατέροι ὁλοκλήρως, ἐν τῇ τῇ ὅπλων σκιδῇ ἐνυκτέρευον. ἡμέρα δὲ τῇ ἐπιγενομένη ἀναστάντες ὄρθρῳ, ἑξ ὅπως αὐτῶν αὐτοῖς ἐπέταξαν, καὶ μέγας ἐς νύκτα ἐμάχοντο· καὶ ἐδὲ ὑπεχώρου ἀλλήλοις, καὶ πῇ ἐτρέποντο, καὶ ἀπεπόδιζον, καίπερ ἀμφοτέρωθεν κτενομένων πολλῶν· ἀλλ' ἀπηγελαμένοι τῶν ἀλλήλων ἀπνέει, ἔργα εἶχοντο. Γότθοι μὲν δὲ εἰδότες, ὅτι δὴ ὑψάτῃ ἀφῆκεσι μάχῃ Ῥωμαῖοι τῶν αὐτῶν ἐλασθεῖν ἀπαξιοῦντες. ἐν ὑσάτῃ δὲ οἱ βάρβαροι παρὰ τὸν Ναρσὴν πέμ-

A cendisse, ita crescente commeatus inopia, ut unde se equosque alerent non haberent. Quare satius esse rati mori in acie, quam fame absumi, hostem nihil tale opinantem adoriuntur, & improvise repente impetum faciunt. Illos pro re ac tempore propulsantes Romani stant, non contributa in Duces, classes ac numeros acie, nec dispositis ordinibus inter se distincti, nec quæ dabantur in acie mandata audientes; sed prout fors ferebat, hosti opposcentes se totis viribus. Ac primum Gotthi, dimissis equis, conversisque ad hostem frontibus, pedites steterunt omnes, sic, ut alta eorum acies. Tum Romani, id conspicati, ipsi quoque amoris equis, eodem omnes modo in acie se composuerunt.

Romanos invadunt.

B Prælium hic describam memorabile, in quo se Heroum nemini virtute bellica secundum probavit Tejas illustrissimo argumento. Gotthis animos dabat præsentis fortunæ desperatio: Romani quamvis desperatos viderent, viribus tamen omnibus sustinebant, inferioribus cedere erubescens: utrique sibi proximos impetebant animosissime: cum hi mortem, illi fortitudinis laudem quærent. Inita mane pugna, Tejas cunctis conspicuus protectus clypeo, hastamque intendens, primus ante aciem cum paucis stetit. Quem ut Romani conspexerunt, protinus diremptum iri certamen rati, si is caderet, in ipsum conspirarunt quicumque valebant animo: quorum magnus erat numerus. Cuncti in eum hastas partim impellebant, partim jaculabantur: quas omnes ipse clypeo, quo tegebatur, excipiens, subito impetu multos de medio tollebat. Scutum infixis plenum hastilibus animadvertens, illo scutariorum cuidam tradito, alterum arripiebat. Cum sic decertans partem diei tertiam exegisset; accidit ut onustum hærentibus duodecim hastilibus clypeum haud movere posset ad libitum: neque aggressores eo repellere. Tum unum e Scutariis contente evocat, ne transversum quidem digitum se loco movens, nec referens pedem, neque hostem progredi sinens.

Prælium.

Tejas heroica fortitudo.

D Immo nec se convertit, nec scuto tergum applicuit, nec se flexit in latus: sed tamquam si affixus solo esset, sic in vestigiis hærebat cum clypeo, hostium cædem efficiens dextra, impetum sinistra reprimens, & nomine inclamans armigerum. Qui ubi recentem clypeum attulit, hoc ille statim mutavit alterum hastilibus gravem. Interea puncto temporis patuit illius pectus: tum forte jaculo confixus, momento efflavit animam. Ipsius caput conto impositum elatumque circumferentes Romani quidam, utrique exercitui ostendebant, Romano, ut contra iret audientior; Gotthico, ut omni spe deposita, arma componeret. Ac ne ita quidem certamini finem imposuerunt Gotthi; sed ad noctem id produxerunt; quamvis Regem suum obiisse jam probe scirent. Cum nox prælium diremisset, ibidem eam utrique traduxerunt armati. Postridie, luce prima consurgunt, ac similiter instructa acie, ad noctem dimicant, obstinati non cedere invicem, nec terga vertere, vel retroire, multis licet utrinque cæsis: sed aspero efferati inter se odio cæptum urgent. Nimirum videbant Gotthi se postremum configere: Romani illis concedere renuebant. Denique Barbari, missis Procerum nonnullis, Nar-

Edit Paris. pag 665.

Tejas Occumbit.

Obstinatum prælium.

Gotthi pacem petunt.

feti significarunt, se jam intelligere, sibi bellum esse cum Deo: sentire se vim adversam, ductaque ex iis, quae accidissent, conjectura, rei veritatem tenere: velle in posterum ab armis cessare; non tamen ita, ut Imperatori fervirent; sed cum aliis quibusdam Barbaris suis legibus viverent. Rogarunt, ne discessum Romani suum turbarent, neu secum benigne agere gravarentur; sed viatici loco donarent pecunias, quas antea quisque in Italia praesidiis reposuisset. Qua de re deliberanti Narseti, Joannes Vitaliani nepos auctor fuit, ut annueret postulatum: cum hominibus perire volentibus pugnare desineret, nec periclitaretur audaciam, in ipsa natam vitae desperatione, non iis modo quos incitaret, sed obviis etiam funesta. Nam, inquit, vincere satis habent viri prudentia ac moderatione praediti: ambitiosior autem cupiditas utique in perniciem vertit: Sententiam hanc amplexo Narsete, pacto convenit, ut qui supererant Barbari, cum rebus suis omni Italia confestim excederent, neque ulla ratione cum Romanis bellum amplius gererent. Hoc interim spatio Gotthi mille, castris egressi, urbem Ticinum ac regionem Transpadanam perierunt, cum alios Duces, tum Indulthum secuti, de quo mentio supra incidit: caeteri omnes, interposito iurejurando, omnia pacta conventa firmarunt. Itaque Romani Cumas ac reliqua omnia cepere praesidia, & annus exiit xviii. belli huius Gotthici, cujus historiam Procopius scripsit.

Joannis sententia.

Pacis conventio.

Gotthi mille trans Padum abeunt.

Edit. Paris. pag. 666.

Αφαντες ἤδη λογίμων τινάς, μεμαθηκέναι μὲν ἔλεγον, ὡς πρὸς τὸν Θεὸν σφίσιν ὁ ἀγὼν γένοιτο. αἰδάνεσθαι δὲ ἅ ἀντιπαχθεῖσαν αὐτοῖς δυνάμιν· καὶ τοῖς ξυμπεισῶσι ξυμβάλλοντας τὴν τῆς παραγμάτων ἀλήθειαν γνώριμον ἔχειν. πολλοὶ πὸν βέλεσθαι μὲν ἀπολιπεῖν τὴν ἀγωνίαν, ἢ μὲν τοὶ βασιλεῖς ἐπακύνοντες, ἀλλὰ ξυὺ τῶν ἄλλων βαρβάρων τις ἐν αὐτονομοῖ βιωτέουσιν, ἐδέοντό τε εἰρηναίαν σφίσι ἅ ἀναχωρήσιν ἐνδοῦναι Ρωμαίους, ἢ φθοροῦντας αὐτοῖς λογισμῷ σώφρονος· ἀλλὰ καὶ χρήμασι τοῖς αὐτῶν ὥσπερ ἐφοδίοις αὐτὰς δωρεμένους, ὅσα δὴ ἐν τοῖς ἐπὶ τῆς Ἰταλίας φρεσίοις αὐτῶν ἕκαστος ἐναποθέμενος ἔτυχε πρῶτον. ταῦτα δὲ μὲν Ναρσῆς ἐν βελῇ ἐποίητο. Ἰωάννης δὲ ὁ Βιταλιανὸς παρήνει δέησιν ἐνδέχεσθαι τὴν δὲ καὶ μὴ περαιτέρω θανατῶσιν ἀνδράποισι δὲ μάχης ἵνα μὴ ἀποπειράσασθαι τὸ λῆμν, ἐν ἀπογνώσει φουμένης τῆ βίης, ἢ καὶ τοῖς αὐτῇ ἐχομένοις καὶ τοῖς ὑπαντιάζουσι χαλεπὴ γίνεται. ἀρκεῖ δὲ, ἔφη, τοῖς γε σώφροσι τὸ νικᾶν. τὸ δὲ ὑπεράγαν ἐθέλειν, ἴσως ἀν καὶ ἐς τὸ ἀξυμφορὸν τρέποιτο. πέρι δὲ τῆς ὑποθήκης Ναρσῆς καὶ ξυνέβησαν, ἐφ' ᾧ τῶν βαρβάρων οἱ ἀπολελειμμένοι χρήματα κεκομισμένοι τὰ αὐτῶν ἴδια, ἐκ πάσης ἀπαλλάσσονται Ἰταλίας δουλοῦς, πολεμὸν τε μηχανῇ ἐδεμῖα πρὸς Ρωμαίους διοίσασιν ἔτι. τότε τοὶ μὲν οὖν μεταξὺ χίλιοι τῶν στρατοπέδων ἔξαναστάντες, ἐς Τίκινόν τε πόλιν, καὶ χωρία τὰ ὑπὲρ ποταμὸν Πάδον ἐχώρησαν. ὧν ἄλλοι τε ηἰρουῦτο, καὶ Ἰνδελφ, ἔπερ πρῶτον ἐπεμνήσθην. οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαντες, ὄρνια δόντες, τὰ ξυγκείμενα πάντα ἐπέρρωσαν. ἔπειτα καὶ Κύμλιν καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἔξείλον Ρωμαῖοι. καὶ τὸ ὀκτωκαίδεκάτον ἔτος ξυυετέλεσται τῆς Γοτθικῆς πολέμου τῆς δευτέρας Προκόπιος ξυυεγράψεν.

LECTIONES VARIÆ ET UTRIVSQUE TEXTUS EMENDATIONES.

LIB. I. DE BELLO GOTHICO.

Pag. 1. a. Αττίλα. Sic emendavi, Antalæ Mauro-
rum Principis extincto nomine, quod ab hoc loco
alienissimum est. ibid. ὑπέληγε. Reg. ὑπὲρ ἡλυγε.

Pag. 2. b. Ταυλαντίων. Reg. Ταλαντίων. Boic. Ταλαυ-
τίων.

Pag. 3. a. elogium Theoderici refert Svid. v. Θάδε-
ειχος: ubi pro illis, ὅσα ἦν φύσει βασιλέων, hæc ha-
bet, ὅσα τῷ φύσει βασιλῆ. b. ἦν περιούκων. Svid. ἦν πε-
ριουκῶτων. ibid. ἐληλύθα. Svid. ἐληλύθεν. c. ἀδοκιμηκό-
των. Svid. ὑδοκιμηκότων. d. πολιτῶν τε καὶ ξένων. Hæc
reposui, cum ita legerem, πολλῶν τε αὐτῶν καὶ ξένων.
ubi sententia minus commoda est.

Pag. 4. a. reliquam hanc paginam & partem sequen-
tis habet Svidas v. Αμαλασουῶδα. Sic tamen ut nonni-
hil discrepet a nostra editione. Hic enim legimus,
ibid. τῆς πολιτείας: Svidas vero, τῆς πόλεως. b. ἀγε-
σαι. Svid. ἀρχεῖσαι. c. ἐν τῷ κοιτῶνι. Svid. ἐν τῷ κοιτῶ.
ibid. ἀνδρωνίτιδα. Svid. & Cod. Reg. ἀνδρωνίτιν. ibid.
ἔδῃ ἢ συμφέρει. Svidas omisso verbo συμφέρει, legit ἔδῃ
οἱ. d. ἐς τὴν ἀρχὴν. Svid. ἐς τὴν ἀρετὴν. ibid. ἐπὶ νύκτε.
Svid. ἐπὶ νύκτε.

Pag. 5. b. ὥσπερ. Sic legere malui quam ὅπερ, vel,
ut emendat Jos. Scaliger, εἰς ὅπερ.

Edit. Paris.
Aug. 190. Pag. 6. b. εἰ δὲ αὐτός. Sic præstat emendare, quam
ex Boico exscribere αὐτε αὐτός. Quod Scaliger ita cor-
rigit, εἰς ὅτε. Hæc autem emendatio minus quadrat.
c. Οὐλίαις τε, & quæ sequuntur sic leges in editione
Aug. Οὐλίαις τε αὐτός, ὅς Νεάπολιν ἐφύλασσαν, Αμα-
λασουῶδα ἢ τι ἐκασίως ἐδέξατο. Quæ verba sententiam
efficiunt huic loco parum convenientem. Videtur
mea emendatio melius coherere. e. φέρει. Reg. φέρειν.

Pag. 7. c. ἐν Θεσσαλονίκῃ. leg. ἐκ. e. αἰδέσθαι. Boic. αἰ-
δῶναι. ibid. ἐκ ἀγαθῶ. Boic. ἀναγκαθῶ. Jos. Scaliger le-
gendum censuit ἀγαθῶ: ego vero ἐκ ἀγαθῶ.

Pag. 8. a. λέγουν. hanc vocem desideramus in Codi-
ce Boic. c. βασιλῆ ἀπ' αὐτῶ. Boic. βασιλείων ἀπ' αὐτῆς.
ibid. βασιλῆ. Boic. βασιλείαν. d. πρεσβύτων. I. πρεσβύ-
των. ibid. Αὐλῶν. Boic. Αὐλῶν.

Pag. 9. a. Πέτρῳ ἢ ἀφικομένῳ. Me ipse hic reprehen-
do, convictus cap. xvi. Hist. arc. Ita vertere debui:
Posteaquam Petrus in Italiam pervenit, ex vivorum nu-
mero exturbata est Amalasuntha. Propinqui enim Got-
thorum, quos illa morte affecerat, adjere Theodatum,
eique asseverarunt nec ipsum, &c. Scripseram asseue-
rant: sed ita legas velim ut hic emendo. b. καὶ ἔδος.
Fortasse melius, κατὰ ἔχδος, ut postea. pag. 14. c.

Pag. 10. a. κοινόν. Reg. κοινωνόν. b. ἴσας. leg. ἰσῆς. d. ἀσ-
φασ' αν. corrig. ἀφασίαν.

Pag. 12. c. Sibyllinum illud oraculum, quod hic le-
gis, ita cūsum exhibet Joannes Opsopæus in Sibylli-
norum oraculorum fragmentis, pag. 432. ἀεὶ ὅσας ἀρτα

ΒΟΛΩΣΕΜΕΝΑ ΤΙΣΕΡΕΙΣΙΟΙ.

Nos de hoc alibi, Deo juvante, dicemus commo-
dius.

Pag. 13. e. ἦδη καὶ πεπτῶκει. emend. ἦδη καταπεπτῶ-
κει.

Pag. 14. a. Σκαρδάνης. Sic legendum puto; non ut
est in Boic. Κρότωνος. ibid. Λυσία. conjecturam meam
habes in margine. c. Εβερέμδ. Reg. Εβερέμος. ibid. ἐν
Ρηγίου. leg. ἐκ. ibid. Βρυτίων. Boic. Βρυτίων.

Pag. 15. d. γράψαντες. connecte γράψαντες.

Pag. 17. e. ἀνθ' ὧν, lege ἀνθ' ὧν. ibid. ζῶντες. C.
Vat. ζέοντες.

Pag. 18. c. ἔδῃ γὰρ ὡ. Vat. ἔδῃ δ᾽. forte ἔγῃ δ᾽. C.
Procopius.

e. οἱ οἱ τε ὧσι. ita Vat. Regius vero, οἱ οἱ τε ἔεν. Boic.
οἱ οἱ τε εἶναι. ibid. οἱ ὑπὲρ ἡμισυ. Vat. omittit οἱ.

Pag. 19. b. ἀπηλελημένον. Boic. ἀπληλημένον. e. ἐπ' αὐ-
τοῖς. Vat. ἐπ' αὐτῆς. ibid. παραδόξως. Vat. παρὰ δόξαν.

Pag. 20. c. ἐπιτιμίων. Reg. ἐπιτιμείων. e. ἐκωμιάζων.
leg. ἐγκωμιάζων.

Pag. 21. a. Θεσπόταις. dic δεσπόταις. ibid. ἐδέξην. Vat.
ἐνδ᾽ ἐξαι.

Pag. 22. b. ἦν κατορθώσιν. leg. τῇ. d. αἰμεινον. Hæc
Vatic. lectio multo melior quam illa Boic. αμειχανον.
c. Σαβερῶ. Sic habet Vat. non Λιβερῶ, ut male Boic.

Pag. 23. b. ἦ ἐν ἀρετῇ. Boic. ἦ ἐν δέξῃ, sed perpe-
ram. c. διορίζει. Boic. διορίζεται. ibid. Ρόδανος. Boic.
peffime, Ηερίδανος. ibid. τέτοιον τὴν ὁδὸν τὴν ἐναντίαν.
ita correxi ope Cod. Vat. quod in aliis ita legitur, τῇ-
τοιῦ τῶν ὁδῶν τὴν ἐναντίαν. ibid. Τυρρῶν. Vat. Τυρρῶν.
κλῶ d. ἐχόμενοι. Reg. ἐχόμενα. ibid. ζῶ πάση. Boic. ζυμ-
πάση. ibid. Βυρρῶν. Boic. Βυρρῶν. c. Σαβῶ. Boic.
Σαβῶ.

Pag. 24. b. πάτερ. sic legendum censui, non au-
tem ἦδη. c. ἔχον. Reg. ἔχον.

Pag. 25. c. τὸ ἐκκαλεῖται. dele τό.

Pag. 26. c. ut nec vestigal. expungatur nec.

Pag. 28. a. διέκυσσα. scrib. διέχυσσα. d. ὑπὸ μῶδος. Hinc
nequeo me expedire, nisi meam, quam habes in mar-
gine, conjecturam sequar, ductam ex Evagrii lib. iv.
cap. 19. edit. Græcæ Rob. Stephani, & ex Nicepho-
ri Call. lib. xvii. cap. 13. ubi citato Procopii testimo-
nio, dicitur recepta Roma ἐν αὐτῇ ἀπὸ μῶδος, die 9.
mensis Apellæ, sive Decembris. Quam temporis no-
tam videtur Procopius, vel Librarius sic abbrevias-
se, θ'. ἀπε. μῶδος, ut fieri videmus quotidie. Hanc
scripturam depravatam existimo sublata numeri nota
θ'. & ἀπε. mutato in ὑπό. Est autem Απὸ μῶδος Decem-
ber, teste Evagrio, quem supra laudavi, nec piger
ejus referre verba: γέγονεν ὑπὸ Ρωμαίων αὐτῆς ἡ Ρώμῃ ἐξή-
κοντα ἔτεσιν ὑπερον, ἐν αὐτῇ Απὸ μῶδος, πρὸς δὲ Ρωμαίων πρὸς α-
γορὰς Δικεβέρη μῶδος. Nicephorus vero Call. sic
loquitur: ἡ Ρώμῃ αὐτῆς ὑπὸ Ρωμαίων ἐγένετο ἐξήκοντα ἔτε-
σιν ὑπερον, ἐν αὐτῇ Απὸ μῶδος, ὅς πρὸς Ρωμαίων Δικεμ-
βέρης ὀνομάζεται. Latinum etiam nomen hujus mensis
hic forte Procopius addiderat, ut illud jam supra ex-
pressit pag. 390. a. Lib. ii. Vandal. In hac vero pag.
29. a. ἦν ἀρετῇ, inferenda videtur præpositio ἐν.

Pag. 30. c. ὁ Δρυῖς. Boic. Οδρυῖς. ibid. Terracinam,
melius, Tarracinam. ibid. Locri, Epizephyrî: ex-
teratur interjecta virgula. d. Πρέκαλις. Vat. Πρέβαλις. pag. 191.

Pag. 31. b. Κωνσταντίνος. Reg. Κωνσταντιανός, male;
erat enim Constantianus in Dalmatia, ut ex hoc ipso
cap. patet. ibid. στρατιὰν τε ἀρχόντας, infere καί.

Pag. 31. b. Πίσσαν. Reg. Πίτσαν. ibid. ἐγγόνων. scrib.
ἐγγόνων. c. πρὸς αὐτόν. Boic. omisit πρὸς. omitti posse
censeo præpositionem, ita tamen ut legatur αὐτῷ,
pendente casu a duabus ultimis periodi vocibus, ἐμ-
πόδιοι ἦσαν. ibid. ἐκ Γαλίων. Reg. ἐκ Γαλίας. ibid. ἀνασώ-
σητον. Reg. ἀνασῶσαι.

Pag. 32. d. Ἀρέδαι. Vat. Ἀράδαι.

Pag. 33. a. ἔχ' ὅτι τοῖς πολεμίοις. Locum hunc in edi-
tione Aug. vitiatum restitui ex Vat. ibid. τρεῖς βεδα.
scrib. τρεῖς βεδα. d. ζήτησιν μέντοι αὐτῶ. In Boic. defi-
deratur αὐτῶ.

Pag. 34. a. ἐς πάντας. Vat. ὡς πάντας.

Pag. 35. a. ἡκιστα. leg. ὡς ἡκιστα. ibid. ἐπειδὴ αὐτῷ τὰ πρῶτα ἐ-
πέπεσεν. Ita Vat. At in Boic. deest αὐτῷ. c. Πρανεσίγη.
Boic. Πινεσίγη.

c. Παγκρατίου ἀνδρὸς ἀγίου. Caret hoc addito Boic. νική-
σεν. melius forte νικήσαι.

Pag. 36. a. αὐτοῖς. Vat. αὐτῆς. ibid. κώλη. leg. κύλη
ibid. Μολβίς. Boic. Μολβίς. Reg. Μολβίς. d. σκολότων.
dic. σκολόπων. ibid. ἐργάσαντο. leg. ἐργάσαντο.

Pag. 37. a. ὅς ὁ χεῖρων. Svidas v. μύλη, addit γῆς Ρω-
μαίων.

Pag. 39. a. μεδήσεσθαι ταύτης. ita Vat. Boic. vero,
μεδήσεσθαι τοσέτων.

Pag. 40. a. ἐμβάλλοντες. Boic. ἐμβάλλοντες.

Pag. 41. a. ἀπορήμενοι. Reg. ἀποκρυόμενοι. c. ἐδόκει
γὰρ τῇ πόλει. Hæc in edit. Aug. depravata correxi ex
Vat. ibid. Κωνσταντίνον. Sic corrigendus Boicus, in
quo male legimus Κωνσταντιανόν. e. Δύρας. legendum
puto Δυρέες, ac subinde ἐλασσημένους ὅς ἐν Πέρσαις γερ-
ρῶν.

Pag. 42. a. ὅς τὰς Δύρας. forte ὅς τὰς Δυρέες. b. δεδι-
ξάμενος. Boic. δεξάμενος. c. Φλαμινίας. Boic. Φλαμινίας.
d. προσεδόκων. Boic. προσεδόκω. ibid. ὅτι ἐς μνήμην, &c.
Sic habet Vat. ὅτι ἐδὲ ἐς μνήμην ἡμετέραν ἢ ὅς πολέμιων
αὐτῇ τῷ περιβόλῃ μούρα περὶ πάντα τὸν χρόνον ἦλθεν. e.
ἐβάλλε συχνά. ita Vat. Inepte Boic. ἐβάλλε χοῖνον.

Pag. 43. c. καὶ κτὶ τὸ ἐξω τείχισμα, &c. pro quibus
hæc offert Vat. καὶ ὁρύσιν τὸ ἐξω τείχισμα τὰς Γότθους
ἐκέλευεν. ibid. εἶα ἔχεσθαι. Vat. ἐκέλευεν ἔχεσθαι. Ibid.
τῷ φόβῳ πεπτωκότας. Vat. τὰς ἐσπεπτωκότας. d. ἄλλων
ἄλλῃ φερομένων. Vat. ἄλλῃ φερομένων. e. ἐν παντός.
leg. ἐκ.

Pag. 44. e. ἔγω ποτέ. Vat. πώποτε.

Pag. 45. a. βασιλῆς τε. Vat. βασιλῆς δέ. b. ἐπτέρωσεν.
Vat. ἐπέρρωσεν. c. Opfopæus in fragmentis Sibylli-
norum orac. pag. 432. oraculum Sibyllinum ex Codice
MS. Jac. Aug. Thuanii eodem fere modo, quo hic le-
gitur, excrispit. d. ζυμβαίνειν. Opfopæus legit ζυμβαί-
νει, & quidem rectius. ibid. ἐνιαυτῷ ὕστερον. Ex Vat.
addidi ἐνιαυτῷ, quod vocabulum a cæteris codici bus
abest.

Pag. 46. a. ζυμῆναι. Opfop. ζυμῆναι.

Pag. 47. a. Σιλβέριον. Boic. male Λιβέριον. b. τοῖς τε
ἐν τῷ περιβόλῳ. Vat. addit φυλακῶν ἔχουσιν.

Pag. 48. a. Κερβεντίνος. Boic. Γερβεντίνος. d. ἀτημελη-
μένη. Vat. ἀπιμελημένη.

Pag. 49. b. ὡς ἐκείνῳ. Locum hunc in editione Aug.
corruptum restitui ope Codicis Vat. d. At Vitigis. me-
lius ita vertissem: At Vitigis non attendens armaturæ
bellicæque exercitationis discrimen, quod inter utrum-
que exercitum intercedebat.

Pag. 50. b. Nihil detrimenti suorum paucitas allatura
esset. Hic in partem abii contrariam scriptoris menti.
Ita me revoco. Nihil detrimenti suorum paucitas ac-
ceptura esse ab hostium multitudine. ibid. τῇ σφετέρῃ ὀλι-
γανθρωπία. Vat. τῆς σφετέρως ὀλιγανθρωπίας. ibid. ὠτυ-
χήμασι. leg. ὠτυχήμασι.

Pag. 51. a. μεταβάλλεσθαι. Reg. μεταβαλέσθαι. ibid.
ἔσομαι. Vat. γήσομαι. d. Οὗτος μὲν. Rectius forsan, ἔστω
μὲν. ibid. ἡμετέρῃ. leg. ἡμέρῃ. e. Περιγίπιος. Boic. Περι-
γίπιος.

Pag. 52. c. ἐπαγωγὰ. Vat. ὑπεραγωγὰ.

Pag. 53. a. ὅς λογιμῶν. Ita correxi, cum legerem,
ὅς λογιμῶν. e. ἄτε γὰρ τῷ στρατηγῷ ἐτέρῳ διόντος. Sic ha-
bet Vat. quam lectionem huic prætuli: ἄτε γὰρ τῷ στρα-
τῷ ἐτέρῳ διόντες.

Pag. 54. a. τινὰ. Reg. τινάς. b. ἐφάγον. Reg. ἐφυγον.
d. ἐς αὐτὰς. Reg. ἐαυτὰς.

Pag. 55. a. καίπερ. Boic. καὶάπερ.

LIB. II. DE BELLO GOTHICO.

Pag. 56. a. πολλὰ τε. Vat. addit ἄλλα.

Pag. 57. a. ἐς νῶτα. Boic. ἐς αὐτὰς. b. ζυμῆδόντε.
Vat. ζυμῆδέτῳ. c. τὸν ἑταῖρον. Boic. τὸν ἑτερον. e. βλη-
θέντι. Vat. βόλῃ. ibid. ἐνομιδῇ ἵνα ἀκρῶ. Vat. ἐνο-
μιδῇ τῷτο ἵνα ἀκρῶ. Vat. ἐνομιδῇ τῷτο ἵνα ἀκρῶ.

Pag. 58. b. στρατεύμα. Boic. στρατόπεδον. Quod sequi-
tur, vitiatum in editione Aug. ex Vat. emendavi.

Pag. 59. c. λαβομένους. melius forte λαβομένους, vel λα-
βομένους.

Pag. 60. b. διέχοντι. Boic. διέχοντε.

Pag. 61. a. ἐτι. sic legitur in Vat. melius quam alibi
ἔτι. b. τῆς λήθης. Reg. λήθη. ibid. τὰ παρ' ἡμῶν: lege
ut est in Vat. τὰ παρ' ἡμῶν. c. πόλεμος γὰρ ὅς ἀλογίσου.
leg. πόλεμος γὰρ ὅς ἀλογίσου.

Pag. 62. a. παραδρασίως. Reg. παραδρασίως. ibid. τὰ
ἐν Καμπανία. Reg. τὰ Καμπανίας. b. ἵνα. Vat. πορβί-
σαι. ibid. Ἀέλπιδος. leg. Ἀέλπιδος. c. Σινδύλῳ. Boic. Σιν-
δύλῳ. ibid. Τιβέρῳ. Reg. Τιβέρῳ.

Pag. 63. d. σρέφεται. Boic. τρέφεται. e. ἀνὴρ. leg.
ἀνὴρ.

Pag. 65. b. κατηδόντες. scrib. κατιδόντες. c. πρόεισιν
ἐξω. ita Vat. At Boic. πρόεισιν ἐνδον. forte ἐνδοθεν. e.
Quisque vestrum: leg. nostrum.

Pag. 66. a. ὡς τι μὴ ἐπιτηδείως. Locum hunc in edi-
tione Aug. mutilum, damus integrum ex Vat. γεγονώς
Boic. γέγονεν. Porro dialogum, qui hic legitur, additis
personarum nominibus interpunxi, beneficio Vat.

Pag. 67. a. Γότθους. Boic. Γότθους.

Pag. 68. a. ἐνδὰ μὲν ποταμὸς ἦεν. Editionis Aug. vi-
tium hic vitavimus, Vaticano adjuti. b. ἔως. scrib.
ἔως. c. Ἰλδύγρ. Boic. Ἰλδύγρ. Reg. Ἰλδύγρ. In
textu Lat. ibid. Legatos relatueros ad suam gentem.
Fortasse melius, Legatis reditum ad suam gentem da-
tum. e. ὡς μὴ ταῦτα σφίσιν ἀποδιδῶ, ἐκ ἐπιτρέψιν.
sic legitur in Vat. Boicus autem sic habet: ὡς μὴ ταῦ-
τα σφίσιν ὑποδιδόναι ἐπιτρέψιν. ibid. Βιταλιανὸς ἀδελφί-
δου Ἰωάννου. Hoc ita pervertit Boic. Βιταλιανὸν τὸν
ἀδελφίδου Ἰωάννου.

Pag. 69. a. Πικλῶν. Boic. Πικλῶν. Reg. Πικλῶν.
ibid. Αβιγιν. Vat. Αβιγιν. ibid. Πικλῶν. Boic. Πικλῶν.

Pag. 70. a. ἀκινάκα. Boic. ἀκινάκα. b. ζυῶ ἀπειλῇ κελδόν-
των. Hæc est Vat. lectio. At Boic. ζυῶ ἀπειλῇ κελδόν-
των.

Pag. 71. d. ἐπίμαχος μάλισα. Boic. ἐπιμαχώτατος. pag. 193.
μάλισα.

Pag. 72. b. Οὐρβίνον. Boic. Οὐρβίνος.

Pag. 73. d. Τέσκων. ita legendum, non τέτων, ut
est in Boic. ibid. Οὐίσανδρον. Boic. Οὐίσανδρον. ibid. Καί-
σινά τε καὶ Μοντεφέρεξον. ab ista Vaticani lectione sic
discrepat Boic. καὶ σινά τε καὶ Μόντης φεράντης. circumse-
deat. scripsisse mallet, circumfederet.

Pag. 74. b. Φλαμινία. Boic. Φλαμινία.

Pag. 75. e. ζυμῆσαντες. leg. ζυμῆσαντες.

Pag. 76. a. ἀνδραγαδιζομένους. dic. ἀνδραγαδιζομένοις. c.
ἐπιτηδείως. Boic. ἐπιτηδείως. ibid. Γενέα. Ita ex Vat. ex-
scribere malui, quam ex Boico, Ἰαννέα. ibid. παρὰ
πλεὶς δὲ καλῶς Γάλλων. Reg. & Boic. περὶ πλεὶς δὲ τὰς ἀρχὰς
τῆς Γαλλίας. Vat. παρὰ πλεὶς δὲ καλῶν Γάλλων. Lectionem
hanc ita sum amplexus, ut pro καλῶν scribendum cen-
suerim καλῶς. ibid. Τικλῶν πόλιν. Ita legit vetus Inter-
pres; ita Leonardus Aretinus excepit. Non ita edi-
tio Aug. quæ nobis Πικλῶν πόλιν exhibet. Nimirum
Librario pronus fuit calami lapsus a littera τ in π,
præsertim facta sæpe antea mentione Piceni. Qua
correctione opus fuit, ubicumque occurrit Ticini no-
men. d. νεῶν. Boic. νεῶν. Reg. νεῶν.

Pag. 78. b. ζυμῆσας. Reg. ζυμῆσας.

Pag. 79. b. ἐσονται. Reg. γενήσονται. ibid. μαρτυρούμενοι
τὸ Θεόν, ὃ ὑπὲρ τῆς ῥοπῆς καὶ βραχιά τις τὸ παράπαν ἵκται,
&c. Hugo Grotius in annot. ad prolegomena de Jure
belli ac pacis, pro ὃ ὑπὲρ τῆς ῥοπῆς, legit ὅτι τῆς ῥοπῆς.
sic vero Latine reddit: Testatur Deum, cuius potentie
vel minima particula omnem humanam vim æquiparat.
Rectius forte emendaretur ita, ὅτι τῇ ῥοπῇ. Nostra
autem interpretatio melius videtur congruere sequen-
ti narrationi. In edit. Aug. sic legimus: ὡς ὑπὲρ τῆς ῥο-
πῆς. d. ἐκτὸς Ἰσρα. Boic. ἐντὸς.

Pag. 80. b. ζῶων. Vat. ὄνων. d. ἰδρύσαντο. Boic. ἰδρύ-
σαντο.

Pag. 81. a. εἴητε. Vat. οἶοί τε. Videtur hic deesse ali-
quid. b. ἐνίεναι. Vat. φαίνεσθαι. d. Σκευδιφίνων. Reg. Σκευ-
τιφίκων. e. ἰδέσθαι οἰκτίσας. hanc vocem ultimam addi-
di ex Vat.

Pag. 82. a. οἶδέ. leg. οἶδή. ibid. ἐγγύς ἐγένετο. Vat. ἐν
Δανοῖς ἐγένετο. ibid. Τόδ' αἰσίων. Vat. Δαίτιον. c. ἰόντες.
Boic. ἰόντας.

Pag. 84. b. τοῖς ἀπαργάνοις περιόν. legendum cenfeo,
ἐν τοῖς ἀπαργάνοις περιόν. c. ἦκα. Reg. ἦκα.

Pag. 85. c. GUM. CUM.

Pag. 86. a. ἐταῦτα. leg. ἐταῦτα. c. ζυμῆσαντες. Boic.
ζυμῆσαντες. ibid. καδ' ὑμᾶς. Boic. καδ' ὑμᾶς. ibid. ὡς
γάρ. scrib. ὡς γάρ.

Pag. 87. d. μηχανῶ. Boic. μάχῳ.

Pag. 88. b. Φοροκορνήλιος. Boic. vitiose, Φοροκορνήτης.
Capitis titulum ita leg. Auximi obsidendi in aliud tem-
pus rejecit consilio, &c.

Pag. 89. a. ἀρχόμενοι. leg. ἐρχόμενοι.

Pag. 90. b. *αποβεβλημένης*. leg. *αποβεβλημένη*.

Pag. 91. a. *ἡ δὲ ἡ* Boic. *ἡ περ γὰρ*. priorem lectionem, quæ est Vat. sequi malui. e. *προέρχεται*. melius forte, *προσέρχεται*, *impendet*. e. *ἀρετὴ ἢ ἀνάγκη κομίσασθαι* ἢ δόξαν. *ἐκάστω*, sic emendavi quæ ita legebam, *ἀρετὴ τῷ ἀνάγκη κομίσασθαι* ἢ δόξον *ἐαυτῶ*.

Pag. 92. b. *præscripsit* leg. *perscripsit*. c. *ἐν σκηνῇ*. forte *ἐν Κασσῳ*, quia Phanitheus, cujus obitus hic memoratur, supra, nimirum pag. 488. b. occisus dicitur in oppugnatione Cæsena.

Pag. 93. e. *ὅπως μὴ*. Οὐράϊας. Hic ex Vat. supplevimus quæ in edit. Aug. desunt.

Edit. Paris.
pag. 194.

Pag. 94. a. *ὀρθοῖκοντα*. Jos. Scal. mavult legere *ὀκτακοσίς*, sed male. b. *ἔποτε πολυμήσωσιν*, inferre *στρατεύειν*. d. *ἔποτεμονομένω*. ita quidem Boic. Sed melius Vat. *ἔποτεμονομένως*. e. *ἄλαμενος* leg. *ἄλαμένως*.

Pag. 95. a. *ἀντιπατηγουμένων*. leg. *ἀντιπαταγουμένων*. d. *μυῶν*. Reg. *μυῶνος*. ibid. *ἄκαρακτοι*. scrib. *ἄρακτοι*.

Pag. 96. d. *ἐπέρωσαν*. Vat. *ἐπέρωσαν*.

Pag. 97. d. *ἐκ ξύλων*. Boic. *τῶ ξύλων*. Cluverius lib. 1. Antiq. Germ. cap. XLIV. legendum censet, *τῶ ξύλων*. ibid. *ἔως μὲν Λιγύροις*. omissa est *præp. ἐν*.

Pag. 98. b. *τρέφαντες*. Boic. *στρέφαντες*.

Pag. 99. a. *φυλάκω*. ita correxi, cum scriptum viderem. *φυλῶ* c. *deseruiimus*. leg. *deseruerimus*. d. *ἐπέρωσαν*. Vat. *ἐπέρωσαν*.

Pag. 100. b. *ἐλάν*. Boic. *ἐλάν*. c. *ἡλεγχεν*. Ita Vaticano emendatur Boic. ubi legitur *ἡδελάν*.

Pag. 101. b. *ὑπὲρ τῶ ὕδατος*. Svid. v. *κύρτωμα*, habet *ὑπὲρ τῆς δὲ ἀμύνης*. c. *καλὴν νενομίσασιν*. Svid. v. *τίτανον*. legit *καλῶσι*.

Pag. 102. b. *τῶ κυρῶ*. Boic. *τὸν κυρῶν*. c. *ἀναγκαδέντες*. leg. *ἀναγκαδέντες*. ibid. *ἢ δ' οὐ*, *ποιοῦν*. scrib. *ἢ δ' οὐ*.

Pag. 103. d. *ᾧ χρῆσαι αὐχέτιν*. Hæc Vat. pro quibus ista offert Boic. *ἢ ἡμῶν ἡδόντων*. e. *κοινωνεῖν ὅς πέντων*, *ἢ τῶ*, &c. Hæc mea emendatio videtur satis convenire loco ita corrupto, *κρέττω νῦν ὅς πέντων τῶ*.

Pag. 104. a. *τά πλεῖστα*. Svid. v. *ἐπαγαγέσθαι*, habet *ὡς πλεῖστα*. b. *Ματασοῦδης*. Boic. *Αμαλασοῦδης*, perperam. ibid. *αὐτὰς τε Λιγύροις*. indenda conjunctio. *καὶ*. Hinc emendabis Svidam v. *Αλπειον*, ubi leguntur ista: *Αλπειος ὅρη*, *διορίζοντα Γάλλους καὶ Αἰθίους*, &c. quæ ibi contractiora videre est. ibid. *ἐπομένον τινός*. leg. *τινός*.

Pag. 105. a. *ἡγαλν*. Svidas v. *παρόν*, legit *ἡγαλν*.

Pag. 106. a. *διοικήσασθαι*. Reg. *διοικήσασθαι*. b. *βυλάδε*. leg. *βυλάδαι*. c. *ὁμῆσαι*. leg. *ὁμῆσαι*. d. *ἐς Κλάσας*. Ita correxi beneficio Vaticani, quod in aliis exemplaribus sic scriptum est, *ἐς Κλάσας*, & *ἐς Κλάσας*.

Pag. 107. a. *in suos agros*: dele *præpos. in*, male inductam. d. *ἐμῇ σὺ*. Boic. *ἐμῇ σὺ*.

Pag. 108. a. *οἰκῆς*. sic legendum judico, non *ἐχθρῶς*, ut habet Boic.

Pag. 109. a. *ἐπιβατεύοι*. Boic. *ἐπιβατεύειν*.

LIB. III. DE BELLO GOTHICO.

Pag. 111. a. *ἀδόξω*. leg. *ἀδόξω*. ib. *ἐμφορῇ εἶναι*. Svid. v. *Βελισάριος*, hoc referens tanti Ducis elogium, scripsit, *ἐμφορῇ εἶναι*. ib. *στρατῶν* *ἔχεν ἀδελφὰ παρῆχεν*. Svid. *στρατῶν* *ἀδελφὰ παρῆχεν*. ibid. *στρατῶν*. Svid. *στρατῶν*. ibid. *ἔτερον*. Svid. *ἔτερος*. ibid. *αὐτῶν* *ἡδέναι*. Svid. *αὐτῶν* *ἡδέναι*. b. *παρῆσαι ἢ ἵππος*. Svid. *παρῆσαι*, idque rectius. Quare ita vertisse vellem, *transiens equitatus*. ibid. *καὶ μὴ* *ἢ σωφροσύνης*, & quæ sequuntur, ita Svidas contrahit: *ἡ δὲ καὶ σωφροσύνη καὶ λίσαν ἐν ἀρετῶς*. c. *ἀπολμόσματος*. Boic. *ἐντολμόσματος*.

Pag. 112. a. *πόλιν μίαν Τίκινον*. Boic. male, *Πηκλῶν*. c. *ἔξαπατήσαντες*. Sic legitur in Vat. melius quam in Boic. *ἔξαπατήσαντες*. ibid. *ἐδελοκακούτες*. Boic. vitiose, *ἐδελοκακούτες*. ibid. *Ἰλδιβάδω*. Vetus Interp. legit *Ἰλδιβάδω*. d. *Ερῶλοι*. Boic. *Ερῶλοι*. & quidem sæpius hoc nomen ita effert.

Pag. 113. a. *femine*, adde, *formose*. d. *Τωτίλας*. Vat. *Τωτίλας*, idque constanter. Reg. *Τωτίλας*. ibid. *Ταρβισίω*. Reg. *Ταρβισίω*.

Pag. 114. c. *Βερώνω*. Boic. *Βερώνω*. ibid. *Τικινός*. Procopius.

corrupte in Boic. *Πηκλῶν*. d. *Βενέτοις*. Reg. *Βενέτοις*. pag. 195.

Pag. 115. a. *πέμπη τὴς αὐτῶν δὲ συμπαρόντων*. Reg. *πέμπη τὴς πρέσβεις*, *αὐτὸ δὲ συμπαρόντων*. ibid. *Βλαχάνη*. Boic. *Βλαχάνη*.

Pag. 115. c. *συμφορήσαντες*. leg. *συμφορήσαντες*. d. *ἡ χάρις μὲν τῆς Αἰμιλίας ἐστὶ*. Sic legere malui, quam *ἡ χάρις*, &c.

Pag. 116. c. *Necessarii mei*. fortasse melius, *Porulares mei*. d. *ὕμῶν*. leg. *ἡμῶν*. ibid. *ἐς Τίκινον πόλιν*. Boic. more suo perverse, *ἐς Πηκλῶν πόλιν*.

Pag. 117. b. *Οὐλίαις*. Reg. *Οὐλίαις*. Vat. *Οὐλίαις*. ibid. *connititur*: malim legas, *conniti*.

Pag. 118. a. *Μυκάλλω*. Boic. *Μυκάλλω*. c. *Κασσίνω*. Boic. *Κισίνω*.

Pag. 119. *ἀσμενοι*. Reg. *ἀσμένως*. e. *Δημήτριος ἡλθεν*. Vat. *ἰέναι Δημήτριος ἡλθε*.

Pag. 120. d. in margine leg. *ἀνέπει*.

Pag. 121. a. *ἐπὶ αὐτῶν αἰνῆς*. Vaticani ope emendavi, cum in editione Aug. nulla esset sententia. c. *καὶ μὴ πρὸς ἡδονῇ*. sic habet Vat. At in Boico, *καὶ μὴ πρὸς ἡδονῇ*. Verba diversa; sententia eadem. d. *ποιήσωσι*. Reg. *ποιήν*.

Pag. 122. d. *ἀτεχνῶς*. leg. *καὶ ἀτεχνῶς*.

Pag. 123. a. *ἀνδρα*. Vat. addit *τῶτον*. ibid. *ὡς ἡ*. Reg. *ὡς ἡ*. c. *ἐρμηνεύς*. Boic. *ἐρμηνεύς*.

Pag. 124. a. *ἢ Γραικῶν ἐς τὸ ὑπὸ πύκνον ἀρετῶν*. Boic. *ἢ Γραικῶν ἐς τὸ ὑπὸ πύκνον ἀρετῶν*. ibid. *ἐξαγαγεῖτε*. Vat. *ἐξαγαγεῖτε*. legendum videtur *ἐξαγαγεῖτε*, vel in media voce, *ἐξαγαγεῖτε*. b. *ἀποποτάτων*. corr. *ἀποποτάτων*, vel dele præcedentem art. *τ*. c. *γραμμῶν*. Boic. *γραμμῶν*. ibid. *in celeberrimis*, &c. ita lege, *in celeberrimis affixæ urbis locis*, *postquam illuxit*, &c.

Pag. 125. b. *ἐν αὐτῶν*. leg. *ἐν αὐτῶν*. c. *ὕπατις αὐτῶν*. leg. *ὕπατις αὐτῶν*. d. *Πόλη*. sic scribendum censui, cum in Boico legerem *πόλην*, in Reg. *πόλην*. ibid. *χρησάμενος*, *χρησάμενος*. corr. *χρησάμενος*, *χρησάμενος*.

Pag. 126. a. *Τίβυρον πόλιν*. Boic. perperam *Τίβυρον πόλιν*. d. *πολεμίσαι*. sic habet Vat. Boic. vero *πολεμίσαι*.

Pag. 127. a. *Βιτάλιος ὧν*. leg. *ὧν*. ibid. *conjugesque*. leg. *conjugesque*.

Pag. 128. b. *Πηκλῶν*. Boic. *Πηκλῶν*.

Pag. 129. b. *Σισίφιδος*. Boic. *Σισίφιδος*. c. *ἐγένετο*. Reg. *ἐγένετο*.

Pag. 130. b. *ἀδωάτος*. Reg. *ἀδωάτος*. c. *ἢ Θεόν*. Boic. *ἢ Θεόν*. ibid. *ἔχοντα*. Boic. *ἔχοντι*. ibid. *ἐπιπνέει*. Boic. *ἐπιπνέει*. ibid. *βυλάδω*. leg. *βυλάδω*. ibid. *ἀπαντίασαι* *ἢ ἐν δὲ σκόλον*. Reg. *ἢ ἐν ὑπαντίασαι δεινόν*. d. *ποτε* *ἢ δεινόν*. Reg. *πῃ μελετῶν δεινόν*, quod Jos. Scal. ita corrigit, *ἐπιμελῶς ἢ δεινόν*. c. *τῶν* *τινὶ*. Reg. *τις τῶν*. ibid. *ἐκείνη*. Reg. *ἐκείνη*.

Pag. 131. a. *μέτρω*. Scaligeri emendationem secutus sum, cum Boic. haberet *ἀμετρία*. Reg. *μετρία*. b. *τὰ πολέμια*. Svidas v. *Χιλβέρδος*, habet *πολεμικά*. ibid. *ἐς πόσον*. Svid. *ἐς πόσον*. cætera carptim excipit.

Pag. 132. a. *καταλέγειν*. Reg. *καταλέγειν*. b. *ἐμποδῶν* *ἢ*. Reg. *καταλέγειν*. d. *ὡν ἡδαι*. Boic. *ὡν ἡδαι*. ibid. *ἐς τὴς πολέμιας*. Reg. *ἐπὶ τῶν*. ibid. *ἀσπίδα*. Reg. *ἀσπίδα*. e. *τι*. Reg. *τῶν*. ibid. *πλήρης ἐνδελεχέστατα μένους*. Vat. omisso nomine *πλήρης*, ita habet, *ἐνδελεχέστατα μένους*. ibid. *ἀφελῆ*. Vetus Interp. legisse videtur *ἀφελῆ*.

Pag. 133. c. *ἡπερ*. Reg. *ἡπερ*. ibid. *συμφυλάξωσι*. Reg. *συμφυλάξωσι*.

Pag. 134. b. *ἐτέρωσε*. Reg. *ἐτέρωσε*. c. *ἐπενεγκῶν*. Boic. *ἐπενεγκῶν*, ac deinde *ἀπέκοψαν*. d. *ἀπολιπόντων*. Reg. *ἐπιλιπόντων*.

Pag. 135. b. *περιβριζέσθαι*. Vat. *περιβριζέσθαι*. ibid. *ὧν δὲ*. Reg. *ᾧ δὲ*. ibid. *ἐν Σικελιωτῶν τινι χαλρίσθαι*. Vat. *ἐν Σικελιωτῶν τινι χαλρίσθαι*. Reg. *τι χαλρίσθαι*. c. *ἐκλύσομεν*. Vat. *ἐκλύσομεν*. e. *Σικελιωτῶν*. Boic. *Σικελιωτῶν*. ibid. *ἢ ἐτέρω γάρ*. Boic. *ἢ ἐτέρω γάρ*. ac deinde *πολιορκηθῆσθαι*. forsan *πολιορκηθῆσθαι*.

Pag. 136. a. *ἐγχερίσαι*. Reg. *ἐγχερίσαι*. ibid. *βεβαίαν*. leg. *βεβαίαν*. b. *ἐπανελθεῖν*. Boic. *ἀνελθεῖν*. c. *ὅπως δὲ ἀκύνει*. Reg. *ὅπως δὲ ἀκύνει*. d. *ἐχέσιν*. Boic. *ἐχέσιν*.

Pag. 137. c. *δάκνηται*. Reg. *δάκνη*. d. *ἀπόδονται*. Vat. *ἀπόδονται*. e. *καλυψάμενος*. Reg. *καλυπτόμενος*. ibid. *ἐκείνῳ δυνάται*. Reg. *ἐκείνῳ δυνάται*.

Pag. 138. c. *κομίζονται*. Reg. *ἐσκομίζονται*. ibid. *Βρεντήσιον*. Reg. *Βρεντήσιον*. ibid. *Γότθοις τοῖς*. Reg. *Γότθοις*. *τῶν*. e. *ἐνδεκνύναι*. Reg. *ἀναδεκνύναι*.

Pag. 139. a. *πολεμίων*. Reg. *ἐναντίων*. ibid. *ἀπαρῆσαν*.

μαίνωσι. Reg. σημύνωσι. b. ἀπεπείραντο. Reg. ἀποπειρά-
σασθαι. ibid. πολεμίων. Reg. ἐναντίων. ibid. στρατῶ. l. στρα-
τῆ. c. ὕπερον. Reg. ὑπέρω. d. παρεσκλασμένος. Reg. παρα-
σκαλασμένος. e. Ασβάδη. Reg. Ασβάσδωθ.

Pag. 172. b. Τόπερον. Boic. Τόπειρον. ibid. ὁδόν. Reg.
ὁδῶ. c. ὅτι δέ. leg. ὅτι δὴ. d. φῶτον. Reg. φῶτα.

Pag. 173. a. Θορμύδ. Boic. Θορμύδ. ibid. Δομνετίο-
λος. Reg. Δομνετίολος. Boic. Δομνεντίολος. b. ἐν καταλό-
γῳ. l. ἐκ. c. παραχόμενος. Reg. παρέχόμενος. d. παραδόξως.
Reg. παρὰ δόξαν.

Pag. 174. a. Ματατομίδαν. Boic. Ματτατομίδαν. Reg.
Μετατομίδαν. c. ἐν Ἰταλίᾳ. Reg. ἐς Ἰταλίαν.

Pag. 175. a. καί τί. Reg. καί ὅ, τι. ibid. ἔλαρῃσιντες
ἤκοιεν. Boic. ἔλαρῃσιντες ἤκοιεν. d. ποτε. Reg. πῶποτε.

Pag. 176. a. Κεφαλυνία. Reg. Κεφαλυνία. In textu
Lat. ibid. *Vitaliani ex fratre nepoti: dele, ex fratre.*

Pag. 176. c. ἐπεξίέναι. Reg. ὑπεξίέναι. ibid. ἀνεχώρησε.
Reg. ἀπεχώρησε. d. Σπίλον. Boic. Σπίλον.

Pag. 177. a. ἀνδραποδίσαι. Reg. ἀνδραποδίσωσι, ac
deinde. κηίσων. ibid. ἔλαρῃσιντες. scrib. ἔλαρῃσιν-
τας. ibid. φρυγίς. Reg. φρυγίς. ibid. *licebit iterum*, adde
ineunte vere. c. ἐς αὐτοὺς. Reg. ἐπ' αὐτοὺς. d. Σχολασί-
κόν. Boic. Σχολασίκιον. ibid. διέχυσαν. Reg. διέχυσαν.
e. ὁδῶ ἡμέρας. Reg. ἡμέρας ὁδόν. In edit. Aug. liber hic
supervacanea clauditur repetitione profectiois Ger-
mani, cujus obitum jam supra Auctor narravit.

LIB. IV. DE BELLO GOTHICO.

Pag. 179. a. ἐς τὸ πᾶν. Boic. omittit praeposit. ἐς. ibid.
πολέμους. Boic. πολεμίους. b. Χορμάνης. Boic. Χορσά-
νης. ibid. Ἰππης. Reg. Ἰππης. Boic. Ἰάσπης. ibid. ἐποιήσα-
το. l. ἐποίησαντο. c. τῷ παλαυτέρων. Reg. τὸ παλαυτέρον.
ibid. ὦν γέντινες. sic emendavi cum male scriptum esset,
οἷς γέντινες. ibid. Σουάνης. l. Σάνης, & locum hunc con-
fer cum iis quæ habes sup. p. 252. d. Sani sive Tzani
longe diversi sunt a Suanis: sed de his alias.

Pag. 180. a. ἀποκρέματα. Boic. ἀποκρέμανται. ibid.
hyatus, scrib. hiatus. c. Αμίσος. Boic. Αμινσός. ibid.
Θεμισκυρον. Reg. Θεμισκύριον. ibid. διέκει. l. διήκει. d. Ρι-
ζαῖον. Boic. Ρίζιον. ibid. ὁδῶ. Reg. ὁδόν. ibid. λοφώδη.
Boic. ὑλώδη. e. τοιαύτη. Reg. τοσαύτη. ibid. ποταμὸν Βόαν.
Reg. ποταμὸν Βόα. In textu Lat. *gentis*, adde *libera*.

Pag. 181. a. Αρκαβίς. scrib. Αρχαβίς. ibid. ὁδόν. Reg.
ὁδῶ. b. ἀπολείπειται. Reg. ἀπολείπεται. ibid. Τραπεζου-
τίοις ὁμόρους. Boic. Τραπεζουτίων ἰσομόρους. c. Σαγιδας.
Boic. Σαυνίτας. d. Σκυμνία. Reg. & Boic. Σκυμνία. e. αἰῶνας
τε. καὶ ἐς ἀμπελώνας τυγχάνουσιν ὄντες pro his Vat. habet,
καὶ ἀμπελώνες τυγχάνουσιν ὄντες.

Pag. 182. a. οἰκία. Reg. οἰκία. b. ἐπεμνήδην. Reg.
ἐμνήδην.

Pag. 182. c. ὕψος. Reg. ὕψος. ibid. νεφελών. Boic. νε-
φών. ibid. διλυκῶς. Reg. διλυκῶς. d. ἐξ ὁδῶς. Reg. ἐξ ὁδῶς.
ibid. καλῶμενον. Reg. ἐπικαλῶμενον. ibid. Θεμισκυρον. Reg.
Θεμισκυρον. ibid. Αμίσος. Boic. Αμινσός. e. στρατῶ. Reg.
στρατεύματι. ibid. ἀναγκάων. Reg. ἐπιτηδίων.

Pag. 183. a. ἐξαπλισαίνας. l. ἐξαπλισμένας. b. ἐς τῆς
χωρὰς τὰ πρὸς ἑσπεραν. Reg. ἐς τὰς χωρὰς τὰς πρὸς ἑσπεραν.
d. Εὐφραντίν. Reg. Εὐφραντίν. ibid. ἔσταξεν. Reg. ἐπι-
τάξεν. ibid. ἐχώρησε. Boic. ἐχώρησαν.

Pag. 184. a. Αλανών. Boic. Αλαμανών. ibid. Ζήχοι.
Reg. Ζήχοι. ibid. Σαγίδα. Boic. Σαγίνα. ibid. σφίσιν
σφίσιν. dele alterum b. ἔχε. Reg. ἔχε. b. ὑπέρδε. Reg.
ὑπερδεν δέ.

Pag. 184. c. Τετραξίται. Boic. Τραπεξίται. d. ἡσκητο.
Reg. ἡσκήτο. ibid. ἀφ' ἀφελείας. Boic. ἀφ' ἀφελείας. ibid.
αὐτοκρατορίαν. Reg. αὐτοκρατορεῖν. ibid. ἐπεμψέ.
Reg. πέμψε.

Pag. 185. b. πολὺς τε. Fragmentum Pithoei, πολὺς τις.
ibid. αὐτοῖς. Reg. αὐτοῖν. ibid. ἰδρωτο. Reg. ῥέλωτο. d. ὅτι
μὴ γένεθαι. Pith. ὅτι μὴ τῷ γένεθαι. ibid. ἐκδίδω. Reg. ἐκδίδω.
e. Γότθοις δὴ τὰς ἐς τὰ τῆδε φύκην. Reg. Γότθοις δὴ τὰς
ἐς τὰ τῆδε φύκην. ibid. αὐτῶν. Pith. αὐτῶν. ibid. τὰς
ταύσιν φύκην. Boic. τοῖς ταύτῃ φύκην. ibid. φύκην. Reg.
φύκην.

Pag. 186. a. ὡς ἐρρήθη. Reg. ὡς ἐρρήθη. ibid. κομί-
ζονται. Reg. κομίζονται. b. Οὐτάρχοι. Pith. Οὐτάρχοι.
ibid. ἀλκμωτάτοι. Reg. inferit ἀπ' αὐτῶν. ibid. ἰδρω-
το. Reg. ἰδρωτο.

Pag. 186. c. Οὐτάρχοι. Reg. Οὐτάρχοι. d. Κετάρχοι.
Reg. Κετάρχοι. d. ἡσπερ μοῖρα τις. Boic. ἡσπερ. Pith. ἡσπερ
μοῖρα τις. ad marginem corrigi, σπερ τις. Vulcanius σπερ
μοῖρα τις. ego vero legendum putavi ut in hac legis editio-
ne. e. Φανάγχοι. Boic. Φανύγχοι.

Pag. 187. a. ὁρέων. Reg. ὁρέων. b. ῥή. Reg. ὁ δὴ. c.
ἡσπερ ταῦτα. scrib. ἡσπερ ταῦτα. d. οἰεταί. Boic. οἰε-
ταί. ibid. ὁρῶν. Reg. ὁρέων.

Pag. 187. d. Εὐραπύ. Reg. Εὐραπύ. e. ἔρξιδιον εἶναι. pag. 200.
fortasse εἶναι. ibid. φερόμενος. Boic. φανόμενος.

Pag. 188. a. κεκόμψεται. leg. κεκόμψεται. b. παραπο-
δισθεῖσαι. Reg. παρεμποδισθεῖσαι. ibid. διηρῆσαι. Reg.
διαρῆσαι. ibid. διορίζεται. Reg. διορίζεται. ibid. Κολχόν.
Boic. Κολχικόν. b. Τάναϊν ποταμόν. Reg. Τανάϊδι ποτα-
μῷ. c. αὐτῶ. Reg. αὐτῶ. ibid. ἐμβάλλεται. Reg. συμβα-
λέται. d. κατὰ τιν. Boic. κατὰ τιν. Reg. ἐξίσιν. ibid. φαί-
νεται. Boic. φαίνονται. e. ἐν Χαλκίδι. & Εὐβοίᾳ. Boic. ἐν
Χολῇ ἐπὶ τῇ Εὐβοίᾳ. ibid. κατανοῶσαι. Reg. κατανοῶν τε.

Pag. 189. a. ἀπεναντίας. Boic. addit αὐτῶ. Reg. αὐτό.
ibid. ἐνδένδε. Reg. ἐνδέν. ibid. ἐνωίς. leg. ἐνωίς. Reg.
hic habet, σοφίας. ibid. ἦν. Reg. ἀφίκετο. ibid. ἐμὴ ἀλ-
λά. Reg. ἐπεί. ibid. τῷ παραλόγῳ. Hoefschelius suspica-
tur deesse παραπλήσια.

Pag. 189. b. ῥοφάσαι. Reg. ῥοφάσαι. ibid. εἰ τοι δὴ ταῦ-
τα πάντα. Reg. εἰ τοι δὴ ταῦτα δὴ πάντα. ibid. χωρεῖν.
Reg. χωρεῖ. c. κατὰ τιν. Reg. ἀπείσιν. d. ἀποτομήν. Reg.
ἀποτομήν. ibid. ὅπως. Reg. ὅπῃ. In textu Lat. ibid. acci-
piat, adde hæc, sed retro labitur. e. ἐμβάλλοντες. Boic.
ἐμβάλλοντες.

Pag. 190. b. ὡς περ. Reg. ἡσπερ. b. περιέσεται. scrib. πε-
ριέσεται. ibid. διαρκῶς. Boic. διλυκῶς. In text. Lat. a.
luctum, adde retulerant.

Pag. 190. c. δι' αὐτό. Reg. δι' αὐτό. d. δυνάτον. Reg.
δυνατό. ibid. καδελών. Boic. addit, λῶκα ἐξείλην. ibid.
ἐδάμ. Reg. ἐδάμ. e. πάγκοιον. Reg. ἐπίκοινα.

Pag. 191. a. ἐναντίως. Reg. πολεμίως. ibid. τῆς τε ἐμ-
βολῆς αὐτοῖ ἀρξονται καὶ δαλῶσαι. Reg. τῇ ἐμβολῇ αὐτῆς
ἀρξονται, δαλῶσαι. ibid. ἐμβάλλει. Reg. ἐμβάλλει. c. ἐμει-
δισμένῳ. Reg. ἐμειδισμένῳ. d. Γέζω. Boic. Γοβίζω. d. καὶ
ὁ Λαζών. dele καὶ e. ἐμβάλλει. Reg. ἐμβάλλει.

Pag. 192. a. σρέφαντες. Reg. τρέφαντες. ibid. ἐπαγρό-
μενοι ἀνεμίνωντο. Reg. ἐπινόμενοι. ib. παλιώζεις. Reg. πα-
λινδωζεις. b. παρὰ Ρωμαίους. Reg. παρὰ Ρωμαίους. ib. Περσαρ-
μενίους. videtur addenda praepositio ἐν. c. τῷ πεπτωκότι.
Reg. τῷ πεπτωκότῳ. e. συχνά. Boic. συχνῶς. ibid. ἠφίσαν.
Reg. ἀφίεσαν. ibid. ἀτακτος. leg. ἀτράκτος.

Pag. 193. b. ἡκοντες. Reg. ἡκοντα. ibid. τῷ περὶ βόλῳ.
Reg. τῷ περὶ βόλῳ. ibid. ἀντιλαβέδαι οἷός τε ἐγένετο. Reg.
λαβέδαι οἷός τε ἐγένετο. priorem lectionem confirmat
Svid. v. ἀκμή. c. Οὐλίλαγος. Boic. Οὐλίλαγος. d. πρὸς βα-
σιλέων. legere mallet, πρὸς βασιλέως, atque ita Lati-
ne reddidisse, ab Imperatore Rom. ibid. ἀπὸ χθονος.
Reg. ἡχθονος.

Pag. 194. a. ὅπερ. Reg. ὅπερ. ibid. ἀπολεξάμενος. Reg. ἀ-
πολεξάμενος. ib. καὶ σὺν ἐπεμψεν. pro his Boic. ἦν. ib. Α-
φίλιαν. Reg. Αφίλιαν. b. ἐχυρώτατον. Reg. ὀχυρώτατον. c.
ἔρατο. Reg. ἔρατο. d. ὁρῶντες. Reg. ἰδόντες. ibid. ἔχον.
Reg. ἔχον.

Pag. 195. b. ἐς Αφίλιαν. Reg. ἐς Αφίλιαν. ibid. ἐγένετο.
Reg. ἐγένοντο. c. Αφίλιαν. Reg. Αφίλιαν. ibid. ἀμφὶ Πέ-
τραν τε & τῇ Μήδων στρατόν. Reg. ἀμφὶ Πέτραν τε & τῇ Μή-
δων στρατῶ. ibid. ἐραδίς. Boic. ὑπεραγαδίς. ibid. ἐλληυδ-
τες. Reg. ἐσσηλυδότες. d. κακμῆνυς ἐδάμῃ ἡμῶν. Reg.
κακμῆνυς ποσποινίδαι ἐδάμῃ ἡμῶν. ibid. εἶναι. Reg. μεί-
ναι. ibid. Ανατάζαδος. Reg. Ανατάζαδος. ibid. Λαπατῶ.
Reg. Βηλαπατῶν.

Pag. 196. a. νοσῶδες γὰρ ἡ οὐ Χοσρόης φύσεως. Reg. νοσῶ-
δης γὰρ ἡ οὐ Χοσρόης φύσις. ibid. ἐν τοῖς. Reg. ἐν οἷς. Tri-
buni elogium excerpit Svid. v. Τεμβουῶς. ibid. λόγος.
Boic. λόγμος. ibid. Ἰστυνιανὸν βασιλέα. Svid. μὲν Ἰστυνι-
ανὸν βασιλέως. b. ἐξιδιαιτήσεων. Svid. αἰτήσεων. c. Ανατά-
ζαδον. Reg. Ανασώσανδον. quo etiam modo scribitur
pag. sequenti. ibid. d. Ἰσθυριαν. Boic. Ἰσθυριαν. Reg.
Ἰσθυριαν. In textu Lat. *Ut de pace Orientis totius age-
res: melius ut de pace Orientis omnino constitueret.*

Pag. 197. a. καὶ πρὸς βόλῳ. forte καδῶ. ibid. Βραδύκων.
Reg. Βαδύκων. Boic. Βραδύκων. ibid. Ἰσθυριαν. Reg. Ἰσ-
θυριαν. c. ἐδιδόσης. Reg. ἀφίεσης. Svid. v. πορτανδύ-
σης, legit ἐφίεσης. ibid. αὐτοῖς. Boic. αὐτό. Reg. αὐτῆς.
ibid. ὑπαγωγῶ. Boic. ἀπάγωγῶ. ibid. ἐς ἀλλήλους. leg. ἐς
ἀλλήλους. ibid. οἰκοδομῶ. Reg. οἰκοδομῶ. d. ὡδεατι-
νί. Reg. ὡδύς. ibid. χῶρον. Reg. τόπον. e. τὸ κατασαι-
νέν. Reg. τὸ κατασείνεντος καὶ δεμέν. In Lat. c. serva-
runt: leg. servarunt. e. Σαβέρων. Reg. Σαβέρων.

Pag. 225. a. πεζομαχία ἐμφερής. Boic. πεζομαχίας ἰχυροτέρα. ibid. ἀπειρία. Reg. ἀπορία. ibid. ἐμβόλαι. Reg. ἐκβάλλειν. b. ἐς σφίσιν. l. ἐν. ibid. ἐκτέρω. Boic. ἐκάτερα. c. μαχέονται. Reg. μαχίσονται. d. καταφυγόντες. Reg. καταλιπόντες. ibid. αὐτοχαιρέ. Boic. αὐτοχαιρῶ. ibid. ἡλαδών. Reg. λαδών. ibid. τὸν δὲ δὴ ἕτερον. Reg. τὸν δὲ δὴ ἕτερος. ibid. πεζῇ. Reg. πεζοί. In Lat. *viderent*, *malim cernerent*.

Pag. 226. b. Ρωμαίοις. Boic. Ρωμαίων. ibid. πλείονα. Reg. πολλά. ibid. ἀποφείδαι. Reg. ἀποφέρειν. c. Αρχηγός. Reg. βασιλεύς. ibid. Κετίας. Boic. Σκετίας. ibid. δι' χαλκῶν. scrib. Δικαιρίαν. d. ὃν περιέγοντο, ἐγκρατὲς ἡσυχῇ μένειν. Reg. ὃν περὶ ἐγένοντο ἐγκρατὲς, ἡσυχῇ μένειν. ibid. χωρίων ἐκείνων. locum hunc Svidas v. ἐπιβλῶναι, & v. ὃ δέον ita expressit, ita habet Vat. Boic. vero ἐπιστρατεύσας. ibid. ἐν σπαρταῖς. l. ἐν σπονδαῖς. Reg. ἐν σπαρταῖς. ibid. ἄλλοις. Boic. ἄλλο.

Pag. 227. a. ξυνερχόμενοι ποτε. Reg. ξυνίχθη πώποτε. c. ἐντυχωῦντες. l. ἀτυχωῦντες. ibid. ὃν παρόσοντες. Reg. ὃν παρόσοντες. d. ἑμός. Reg. ὃ ἑμός. e. ἐχλῶ. Reg. χλῶ. ibid. ἐπὶ τῷ. Reg. ἐπὶ τῷ. ibid. μέντοι. Reg. γάρ. ibid. τέτα. Reg. τέτων. ibid. ἡμᾶς. Boic. ὑμᾶς.

Pag. 228. a. τὰς νήσους. Reg. τὰ νήσω. ibid. Καρναίεως. Reg. Καρναίως. ibid. οἱ οἱ τε. Reg. οἱ οἱ τε. b. Σαρδάνων. Reg. Σαρδάνων. ibid. νάννοι. Editio Aug. hæc habet in margine, πινθῆδες, & πίνθηες. ibid. προβάτων. Reg. προβατίων. ibid. μέζοντες. melius Reg. μεζόνων. c. ὃ δὴ. Boic. οἷς δὴ. ibid. ἀντίον. Reg. ὁμόσε. ibid. *postremo*, l. *postremos*. ibid. ἐπλησαν. Reg. ἀνέπλησαν. d. ὃ μικρομίδιοι γεγεννημένοι. Reg. & Boic. omittunt ὃ, ac præterea ille μικρομίδιοι habet, hic μικρομίδιος γεγεννημένος. ibid. πεποίηται. Reg. πεποίηκε. ibid. Βυζάντιον. Reg. Βυζαντίως.

Pag. 229. a. Σαρτάς. Boic. Σαρτάς. b. Αμκαφείδος. Boic. Αμκαφείδος. ibid. Ερμενεφείδης. Boic. Ερμενίφης. c. Κεραῖον. Boic. Κρησαῖον. d. πολλὰς. Boic. πολλὰς. ibid. Θεσσαλίας. Boic. Μεσσαλίας. ibid. Βοιωτοῖς. leg. ἐν Βοιωτοῖς. e. πεζῇ. Reg. πεζοῖς. ibid. χίσμα. Reg. χημα.

Pag. 230. a. ἑπτακαίδεκατον. Reg. falso ὀκτωκαίδεκατον. ibid. ἄραντες. Reg. ἀράμενοι. ibid. πεζῇ ἰόντες. sic Vat. at Boic. ἐπεζιόντες. ibid. Πάγναρις. Reg. Γατταρίας. b. Πακρυῶν. addendam censet Hoefschelius præp. σιῶ. ibid. ἐγγαίσιον. Reg. ἐγγαίσιον. ibid. Βυζαντίαν. Reg. Βυζαντίον. ibid. τοῖς στρατιώταις. Svid. v. ὑπερήμερος, legit τῶς στρατιώταις.

Pag. 231. a. Χαναράγγη. Reg. Χαναράγγη. b. Ἀρῶ. Reg. Ἀρῶ. d. ἐπήγγελον. Boic. ἐσήγγελον. ibid. ἡκωλῶσι. Reg. ἡκωλῶσι.

Pag. 232. a. Ἰνδισιάλ. Boic. Ἰνδισιάλ. b. ἰκέτω. Boic. οἰκέτω. ibid. βασιλεῖ. Reg. βασιλέων.

Pag. 233. a. πρῶτα μὲν Οὐννων ἢ Κετρυγάρων. Reg. πρῶτα μὲν ὅν Κετρυγάρων. ibid. Ἰκρυγάρων. Reg. ἐν Ἰκρυγάρων. b. παρά. Reg. περὶ. c. Ελεμωῖδος. Boic. Οὐελεμωῖτος. ibid. πρὸς τε βασιλεῖ Ἰσινιανὸν καὶ τὸ Λαγγοβαρδῶν ἑδνός. Reg. πρὸς τε βασιλεῖ Ἰσινιανῶν καὶ τῷ Λαγγοβαρδῶν ἑδνῶν. d. κοινολογησάμενος. Reg. ἐπικοινωνήσας. e. τὰδε. Reg. τοιαῦτα. ibid. ἰκέτων ἀνταλλάσσειν. Boic. ἰκέτων ἀπαλλάσσειν.

Pag. 234. a. ἀλλήλοισι. Reg. ἀλλήλων. b. ὀφραῖσαντες. Reg. ὀφραῖσαντες. ibid. συμφορουῦντες. Reg. συμφορουῦντες. c. καταγελάσας. Boic. γελάσας. ibid. πεζῇ. Reg. πεζῇ. ib.

ἀνδράπων. Reg. ἀνδρῶν. ibid. ἀντιστατούτων. Reg. ἐν-στρατηγούτων.

Pag. 235. b. τῇ πορείᾳ. Reg. ἢ πορείαν. ibid. τὰ τοῖς leg. τούτους. c. ἡγεμονεύοντα. Boic. ἡγεμονῶν. d. τιθεῖς. Placet Hoefsch. legere *videtur*.

Pag. 236. c. ἡπορουῦτο. Boic. ἀπεκρέοντο. ibid. ἀντικατέστη. Jof. Scaliger, ἀντικαθίστη.

Pag. 237. b. ὃ δὲ. l. οἱ δὲ. c. *ut quippe*, expunge, ut. d. αὐτῶν. Boic. αὐτῶν.

Pag. 238. b. ἀτμος. Boic. ἀτμον. c. σωμαλεγεμένων. claudatur posito hic puncto sententia. ibid. κατ' ἄμφω. locum hunc restituere conatus sum.

Pag. 239. b. ἐγένετο. Vide Svidam v. ἐκκρεόμενοι. ibid. παιδείαν. sic legendum videtur, non παιδείαν.

Pag. 240. d. ἀμφὶ τῷ. Boic. ἀμφὶ τῷ.

Pag. 241. d. δαίλῳ. Boic. δαίλῳ.

Pag. 242. a. αὐτός. Reg. αὐτῶν. b. τὸν Θεόν. l. ἐς τὸν Θεόν. c. πόλιν Τίκινον. Boic. Πικλῶν. Reg. Πικλῶν. uterque male. d. διενόητο. R. διεσκοπήτο. ib. Ρωμαῖοι. Reg. ἐν Ρωμαῖον. ibid. Οὐλίφος. Boic. Οὐλιδος. In textu Lat. b. dicitur Narfes mandasse *Valeriano*, ac *Damiano nepoti suo*. Hic memoria lapsus sum. Lege, *Valeriano*, ac *Damiano ejus nepoti*. Nam, ut constat hujus operis pag. 69. a. erat Damianus Valeriani nepos.

Pag. 243. b. ἐς ὀλίγους. Reg. ἐν ὀλίγοις. ibid. ἐν ἰσῶ. Reg. ἀνά. ibid. χωρίῳ. Boic. φρυγῶν. c. ἐκαστά. Reg. ἐκαστοῖς. ibid. ἐπισκή. Boic. ἐπισκή. d. φρυγῶν. Reg. φρυγῶν. ibid. εἰσπηδήσαν. Reg. ἐππηδήσαν. ibid. ἡγεμονεύοντες. Reg. ἡγεμονεύοντες. e. ἢ δὲ Λαζικῆς Πέτρων. Boic. ἢ Λαζικῶν Πέτρων. In col. Lat. e. *dederunt*: leg. uti scripseram, *dediderunt*.

Pag. 244. a. *Sextum capta est*. Hic meum agnosco παρόραμα. In Græco est, τὸ πέμπτον ἐάλω. Itaque vertere debui: *quintum capta est*. b. Δημερία. Boic. Διδρυμία. ibid. φδόρη. Reg. φδόρη. c. ἰέναι. Boic. ἰέναι. d. παραχρῶντες. Reg. παραχρῶντες. ibid. σφαδάζων. Reg. σφαδάζων. ibid. Δρυοῦτα. Reg. Τρυοῦτα. ibid. καί. Reg. ἐν δὲ. ibid. ἐπὶ Βυζαντίω. Reg. ἐπὶ Βυζαντίως. e. στρατῷ. Reg. στρατεύματι. ibid. αὐτῶν. Boic. αὐτῶν.

Pag. 245. a. ὠφελείας. Boic. ἐλπίδας. ibid. Τίκινον. ita legendum, non Πικλῶν. b. φρυγῶν. Reg. φρυγῶν. ibid. ἀμφὶ τῶν. Reg. ἀμφὶ τοῖς. ibid. καδιζόμενος & ἀναχατίζοντας. melius Reg. καδιζόμενος & ἀναχατίζοντας. c. ἐπιτομωτάτας. Reg. ἐπιτομωτέρας.

Pag. 246. a. τὸ τοῖς. Reg. τὸ τοῖς. b. αὐτῶν. Reg. αὐτῶν. c. αὐτῶν. Reg. αὐτῶν. d. τοῖν στρατοπέδων. Reg. τοῖς στρατιώταις. ibid. ὡς μὲν ὅν. Reg. ὡς μὲν. ibid. γεγεννημένοι. Reg. γεγέννητοι.

Pag. 247. a. ἐχόντες. Boic. ἔχοντες. ibid. λόχος. Boic. λοχός. ibid. τῶν ἵππων. Reg. ἢ ἵππων. b. πρὸς. leg. πρὸς. In Lat. a. sic, ut *alta*, adde, *esset*. d. ἀντηλάσσειτο. Reg. ἀνταλλάσσει. ibid. γυμνά. Reg. γυμνῶ. e. κατέλυσαν. Reg. κατέπαυσαν. ibid. αὐτῶν. Reg. αὐτῶν. ibid. ἀντιπρόδον, præpone particul. ἢ. ibid. ἐλασθεῖν. Reg. ἀπαλλάσσειν.

Pag. 248. a. λογίμων. Reg. λογίων. ibid. τοῖς συμπεσῶσι, & quæ sequuntur, sic habet Reg. τοῖς συμπεσῶσι. ibid. ἀντιπρόδον, & ἢ ἀντιπρόδον ἀλλήλων, γυναιμαχίαν ἐπὶ λοιπὸν. ibid. ἀγώνισιν. Boic. ἀπόγνων. b. ἀρχαί. scrib. ἀρχαί. ibid. ἀπολελειμμένοι. Reg. ὑπολελειμμένοι. ibid. ἀπαλλάσσονται. Boic. ἀπαλλάσσονται. ibid. Τίκινον πόλιν. sic lege, non Πικλῶν πόλιν. ibid. ἑκρότερον. Reg. ἑκρότερον.

FRAGMENTA

LIBRORUM VIII

PROCOPII CAESARIENSIS

DE BELLIS,

EXSVIDA.

Edit. Paris.
pag. 667.
Svidas v.
Aγκών.

ΑΓΚΩΝ ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ τῷ Γελίμερος, οἰκημα-
τὶς σκότους ἀνάπλεων· ὃ δὲ ἀγκώνας ἐκάλεον οἱ Καρχη-
δόνιοι· ἐνθα ἐνεβάλλοντο ἅπαντες, οἷς ἀνὴρ χαλεπαίνοντι ὁ τυ-
ραννος· ἐνταῦθα ἐπὶ Βελισαρίου πολλοὶ καθεργαμένοι ἐτύγχανον
ἐξ ὧν ἐμπόρων· Hæc pertinent ad lib. I. Vand. cap.
xx. pag. 376.

ἀγνώτας· Οἱ ἄρτι τῆς γεωργίας ἀφήμενοι, ἐς κίνδυνον τῷ πολέμῳ
κατέστησαν, ἀγνώτα σφίσι τὰ πρότερα ὄντα. I. Perf. cap.
xviii. pag. 259.

ἀγχιέροφροι· Προκόπιος· ἡ τε μάχη καρτερά ἐγένοντο, ἔκ χειρὸς τῷ·
ἀγχιέροφος τε τὰς διώξεις ἐποιεῖτο ἐς ἀλλήλους ἐκάτεροι. I.
Perf. cap. xv. pag. 252.

ἀδύωτον· Οἱ δὲ τῷ γλῶσσῳ ἀδύωτον ἔχον ἐδέλοντες, ὡμολόγησαν
ἀργυρεῖς σαβμά διχίλια δώσειν. II. Perf. cap. vi. pag.
291.

ἀκμή· Προκόπιος· ὁ δὲ τῷ χειρὶ τῷ ἀκμῶ ἐν τῷ παραυτίκῳ με-
δῆκαν, ἥς γε ἐκέτι ἀντιλαβέσθαι οἷός τε ἐγένοντο. IV. Gotth.
cap. ix. pag. 193.

**ἀλλαντοπώ-
λη**· Ἀντὶ βροχῆς ἐστῆσαν τῷ στρατηγῷ (leg. ἢ στρατηγῷ) ση-
μαῖον· ἀλλαντας τε αὐτῷ ἀποκρεμάσαντες, τοῖς πολέμοις
σὺ γέλωτι ἐπετάσσοντο. II. Perf. cap. xviii. pag. 311.

Αλπειον· Αλπειος ὄρη διορίζοντα Γάλλους καὶ Αἰλάρους (emend. Δι-
γέρους) ἐνθα ζυμώσαντο φρούρα συγχρᾶ εἶναι, ὃ δὲ Γότθοι ἐκ
παλαιῶν ὠκνημένοι φυλακῇ εἶχον. II. Gotth. cap. xxviii.
pag. 104.

**Αμαλασσοῦ-
δα**· Αμαλασσοῦδα· αὕτη μήτηρ Αταλαρείου· ἡ δὲ διακροῦ-
σθαι ἐπιπλεῖσιν ἐλθούσα, τῆς τε φύσεως ἐς ἀγαν τὸ ἀρρενωπὸν
ἐπιδικνυμένη, ὅσον χρόνον τὸ πόλεως (melius, τὸ πολυτέας)
πρόσθι, ἐδένα ὅθι πάντων Ῥωμαίων ἐς τὸ σῶμα ἐκόλασεν, ἡ
χρημασιν ἐζημίωσεν· ἡ μὲν δὲ Γότθοις ζυμώσασθαι ἐς τὴν
ἐκείνων ἀδικίαν ὀργώσιν· ἐβύλετο δὲ ἔκ τὸν παῖδα τοῖς Ῥω-
μαίων ἀρχασι τὰς δὲ διαταγὰς ὁμοῦ ἔχον καταστήσασθαι· ἔ-
ποιον ἐς γραμματιστὴν ἡδὴ λυάγκασε· τρεῖς τε ἀπολεσάμενοι ὅθι
ἐν Γότθοις γερόντων, ὑπερῆπτατο μάλλον ἀπάντων ζυμώσας
τε καὶ ἐπιπλεῖσιν εἶναι, ζυμώσασθαι Αταλαρείου ἐκέλευσε.
Γότθοις δὲ ταῦτα ὑδάμῃ ἤρεσκε· τῇ γὰρ ἐς τὰς ὑπὸ κροῦσιν ἀδι-
κίας ἐπιδικνύει βαρβαρικώτερον πρὸς αὐτῶν ἀρχεῖναι ἢ δέον· ἔ-
ποτε ἡ μήτηρ ἀμαρτάνοντά τι ἐν τῷ κοινῷ (rectius, ἐν τῷ
κοιτῶνι) λαβῆσα, ἐβράβησε· ἔδωκε δὲ ἀκρομένους ἐς τὴν ἀν-
δραγίαν ἐνδένει ἀπὸ τῆς· Γότθοι δὲ αὐτῷ ἐντυχόντες, δι-
κὰ ἐποιεῖτο, ἔκ τῇ Αμαλασσοῦδῃ λοιδορούμενοι, ἰχυρίζοντο
βύλεσθαι γε αὐτῷ τὸν παῖδα ἐξ ἀνδράπων ἀφανίσαι ὅτι ταχί-
στα, ὅπως αὐτῇ ἐτέρω ἀνδρὶ ἐς κοίτῃ ἐλθούσα, ζυμώσασθαι
ἀρχῇ· ζυμώσαντες δὲ, ἡτῶντο ἐκ ὁρῶς σφίσι δὲ οἱ τὸν
βασιλέα παιδάζοντο· γραμματὰς τε γὰρ πολλοὺς κεχωρῆσθαι ἀν-
δρείας, καὶ διδασκαλίας γερόντων ἀνδράπων ἐς τὸ δειλὸν
καὶ ταπεινὸν ἀποκρίνεσθαι τὰ ἐπιπλεῖσιν· δύναντο τὸν
ἐν τινὶ ἔργῳ τολμητῶ τε καὶ δόξῃ μέγαν ἐσόμενον, φόβῳ τῷ
ἐκ διδασκαλῶν ἀπαλαγνέσθαι, τὰς ἐν τοῖς ὅπλοις μελέτας
ποιῶν· ἔλεγον δὲ καὶ ὡς ἀνὴρ αὐτῷ τὸ ἀπὸ τῆς σκῆπτος ἐπι-
γένηται δέος, ἢ μὴ ποτε ξίφους ἢ δορατὶς ὑπερδρονῶν ἀξιώ-
σιν· Vide in loco mox indicando quid hic defit. Per-
git Svidas· ἐκουῶ, ὃ δὲ ἀσπὶνα, ἔφασαν, παιδαγωγὸς μὲν
τῆς χάριτος ἔα· σὺ δὲ Αταλαρείου παῖδας ὁμοδιαιτῆς ἡλι-
κας δίδου, ὅπως αὐτὸν τὰς ἐν τῷ ἡλικίᾳ ζυμώσαντες ἐς
τὴν ἀρετῇ κατὰ γε τὸν βαρβαρὸν νόμον ὁρμήσασιν· ἡ δὲ ἐκ
ἐπένδυσε μὲν (melius ἐπὶ νύκτι) δέσποτα δὲ τῷ ζῆλῳ αὐτῶν
ἐπιβυλλῶ ζυμώσασθαι πάντα ὅσα οἱ βαρβαροὶ ἤδελον. I. Gotth.
cap. ii. pag. 4.

ἀμύβεσθαι· Λεόντιος μὲν τοσαῦτα εἶπε· Θωδὶ βαλδὸς δὲ ἀμύβεσθαι
ᾧ δὲ. IV. Gotth. cap. xxiv. pag. 227.

ἀμύχανα· Οἱ δὲ, ἐπὶ τὰ ἀμύχανα τῷ λιμῷ ἔπαχον, ἐκεχειρίαν
ὀλίγων τινῶν ἡμερῶν ἡτοίμω ὄψεσθαι. III. Gotth. cap.
xvi. pag. 134.

ἀνάγειν· Προκόπιος· ὃ γὰρ δέμεις τινὰ ἐκ Βυζαντίου ἀνάγειν πρὸς τὴν
ἀνδρῶν· Videtur hoc ad Anecdota pertinere.

ἀνὰ κράτος· Οἱ δὲ ἐφάγον ἀνὰ κράτος· II. Perf. cap. xxv. pag.
325.

ἀναρτίσις· Προκόπιος· ὁ δὲ ἐπανήκεν ἐπιστολῇ ἔχον, ἥ ὁμοίαις ἐλ-
πίσιν αὐτὸς ἀναρτῶσαν· II. Gotth. cap. xxvi. pag. 100.

Δόγων ἐλθούσων καὶ παιδείας ἀνήκους τῷ· ὃ γὰρ ἄλλο ὅθεν ἀνήκους·
ἐς γραμματιστὴν φοιτῶν ἐμάθεν, ὅτι μὴ γράμματα, καὶ ταῦ-
τα κακὰ κακῶς γράψαι. I. Perf. cap. xxiv. pag. 270.

Οὐτε ἀνδρῶν πληθεῖ ὅτε ἄλλο ὅθι ἀπάντων ὅθεν ἀξίωμα· ἀξίωμαχος·
χοι πρὸς ἡμᾶς ὄντες· III. Gott. cap. xvi. pag. 135.

Οὐδὲ Χοσρόης τῷ ἀπέρατον καλεμένῳ εἰρῇ λυμῶσας ἀπέρατον·
παρέλυσεν· II. Perf. cap. v. pag. 288.

Γράμματα τε ἀντικρὺς ἀπολέγοντα τοῖς πρὸς βεσιν ἔγρα-
φε, μηδὲ μὲν προῖεσθαι τὰ φρούρα Πέρσαις· I. Perf. cap.
xxii. pag. 266.

Προκόπιος· ὁ δὲ Χοσρόης ἐκ ἐβύλετο (melius ἐβύλετο) ἀποπρῆα·
τῷ ἀποπρῆαν, ἥπερ ἐλλήλιδι, ποιήσασθαι· II. Perf. cap.
xii. pag. 301.

Οὐδὲ Ἰστανίανος ἀδικον αὐτὸν ἀπενάλει ἔκ Κετρυγέρους ἀ-
πορροσούσῳ· IV. Gotth. cap. xviii. pag. 214.

Προκόπιος· ἀμφοτέρω δὲ, οἱ μὲν θανάτωντες, οἱ δὲ ἀρε-
τῶντες, ἐπὶ τὰς πέλας πολλῶν ἵεντο· Excidit nomen du-
μῶ· Hic locus est IV. Gotth. cap. ult. pag. 247.

Οὐδὲ Ἰελιανὸς ὅθι πρὸς βεσιν ἄλλος ἀπὸ πέν ἀπασιν μὴ διδύ-
ναι χημάτα τοῖς πολέμοις· II. Perf. cap. vii. pag. 292.

Προκόπιος· τινὸς ὅθι ἐν ταῖς ἐπὶ ἀλλήλων ἀμυνομένων ὡς οὐ
χάτατα ἀφίεντος τὸν ἀτρακτον, ἀνῆρηται βλαβείας· ἀτρακτον.

Οὐδὲ Περσῶν βασιλῆς ἐσθλὸν ἐς τὴν Ῥωμαίων γλῶσσῳ· ὅθεν
δὲ ἐδράσαν ἀχαι· I. Perf. cap. ii. pag. 227.

Βελισαρίου ὁ στρατηγός, τῷ μὲν τὸ σῶμα καλὸς τε καὶ μέ-
γας καὶ ἀπόσωπος πάντων μάχισα· ὅθεν δὲ πρὸς τὴν τε καὶ ἀ-
πορροδὸν αὐτὸν παρέχετο τοῖς ἐντυχάνουσιν, ὅτε ἀνδράπων
πένητι τε λίαν καὶ ἀδόξῳ ἐμπερὶς εἶναι· ἔρως δὲ αὐτῷ τῆς
ἀρχῆς πρὸς τὴν στρατιωτῶν αἰεὶ καὶ ἀγροίκων ἀμαχὸς τις ἐγένε-
το· ὅτι δὴ ἐς μὲν τὰς στρατιώτας φιλοδωρότατος ἐγένοντο ἀν-
δράπων ἀπάντων· ὅθι γὰρ ἐν ζυμώσῃ ἡτυχηκότων, χη-
μασιν μεγάλοις παρεμυδῆτο τὰ τραύματα, καὶ τοῖς ἀδικομή-
σασιν φέλια τε ἔσπεπτεσθαι παρὶ χετοῖ· ἵππῳ δὲ ἡ σφόδ-
ρῃ ἢ ἄλλῳ ὅπου στρατιώται ἐν τῇ μάχῃ ἀπολωλότες, ἕτερος ἀντὶ
αὐτῶν πρὸς Βελισαρίου αὐτίκα ὑπὴρχεν· ἐς δὲ τὰς ἀγροίκους,
ὅτι δὴ τοσαύτη φηδοὶ τε καὶ φρονεία ἐχρήτο, ὥς βιασθῆναι
μὲν αὐτὸς ὅθεν πᾶσι στρατιωτοῖς Βελισαρίου τετύχηκεν·
ἀπεδίδοντο γὰρ αὐτοῖς καὶ γνώμῃ τὰ ὄντα πάντα· ὃ λυκά
ἀκμάζοντα τὰ λήϊα, ἐς τὸ ἀκρεβὲς διεφύλασσε, μὴ τινι πε-
ρῆσαι ἢ ἵππῳ λυμῆναι· ὅθι ὡραίων ἐν τοῖς δένδροις ὄντων
ἔλθον αὐτῶν ὅθεν τὸ παράπαν ἐξῆλθον· τῷ δὲ καὶ σφύραν
καὶ λίαν ἐνάρετος· III. Gotth. cap. i. pag. 110. e. 111. a.

Τὸν δὲ ἀπορρήτων γραμματῶν ἀσυκρήτι καλεῖσι τὸ ἀξίω-
μα Ῥωμαίων· II. Perf. cap. vii. pag. 292.

Οὐδὲ ἐς γραμματιστὴν ἐφοίτησε παρὰ Ἀντιοχεῦσι· II. Perf.
cap. vi. pag. 291. καὶ αὐτὸς ὃ γὰρ ἄλλο ὅθεν ἐς γραμματιστοῦ
φοιτῶν ἐμάθεν, ὅτι μὴ γράμματα, καὶ ταῦτα κακῶς γρά-
ψαι· I. Perf. cap. xxiv. pag. 270.

Προκόπιος· Ῥωμαίων δὲ ἵππῳ ἦσαν ἀρχόντες ἵππῶν, οἱ
τὰ πρότερα τῷ ἐς Δάρας μάχῃ διώεγκαν· I. Perf. cap.
xviii. pag. 257.

Προκόπιος· μίαν πηλὴν ὄσαν, ὃ δὲ αὐτῷ ἐκπεπωκότων δέον·
ἀποξηρανθῆναι· II. Perf. cap. vii. pag. 292.

Ες Σελάκειαν πόλιν ἐπιδαλασίαν ἀφίκετο, Ἀντιοχείας
ῤ· καὶ λ'· σαδίας διέχυσαν· II. Perf. cap. xi. pag. 299.

Προκόπιος· Ῥωμαίων δὲ ἵππῳ ἦσαν ἀρχόντες ἵππῶν, οἱ
τὸ πρότερον τῷ ἐς Δάρας μάχῃ διώεγκαν· I. Perf. cap.
xviii. pag. 257.

Χαλᾶσαντες τὰ μεγάλα ἄρματα, τοῖς μικροῖς, ὃ δὲ δόλω-
νες καλεῖσιν, ἔπεισαν· I. Vand. cap. xvii. pag. 372.

Αὐτὸν πᾶσις τε καὶ μήκῃς διαρκῶς ἔχοντα ἀναρτήσαντες
ἐκ ζύλων μακρῶν ἐπὶ πρὸς ἐπὶ δέντρο· ἐνταῦθα γὰρ ὅτε πύρ-
φοι οἱ τοῖς ὅθεν ἄλλα βέλη ἐξικνεῖσθαι εἶχον, ἀλλ' αὐτῷ ἐπὶ
ὅθι προκαλυμμάτων ἔμενον· II. Perf. cap. xxvi. pag.
317.

Προκόπιος· ἐκαστῶν δὲ τῶν βαρβάρων ἐπιβυλλῆς ὄντες· I.
Vand. cap. ii. pag. 346.

Οὐδὲ ἐστὶν ἐν ματαιοχέρει ὁ μονομαχῆσων, ἀλλὰ τὸν καμρὸν
σῆτον τοῖς ἐναντίοις ἐκκρουόμενος· IV. Gotth. cap. xxxi.
pag. 239.

Οὐδὲ

Τελωνιανός. Οὗτος φησὶ μὲν δουράμεν ἐχρίτο, καὶ παιδείας εἰς ἄκρον
ἀφίκετο, ὅς κ' αὐτὸν ἐδεδόξεν ἵκων. ἐς δὲ φιλοχρηματικὴν
δαίμονιν ὡς ἐσθλακῆς, οἷός τε καὶ κέρδους αἰετὸς διέκρινον ἀποδί-
δοσαι. ὅς τε νόμων ἡμέρας οἱ ἐκ τῶ ἐπιπλεῖσον ἐκάστης τοῖς
μὲν ἀνέροις, τῶς δὲ ἔγραφον, ἀπεμπολῶν τοῖς δεομένοις καὶ τῶ
χρεῖαν ἑκατέρω. I. Pers. cap. xxiv. pag. 270. ἐπὶ τῇ πολλῇ
ἐπιβίῳ τῇ τιμῇ, ἐτελεύτησε νόσῳ, ἣ δὲν ἄχαρ' ἀπὸς ἐδεδόξεν
παθῶν. καὶ γὰρ αἰμύλος τε καὶ τὰ καὶ ἡδύς, καὶ τῆς φιλοχρημα-
τίας τὸ νόσημα ἐπισκιάσαι ἰκανώτατος τῇ τῆς παιδείας
περισίῳ. I. Pers. cap. xxiv. pag. 273.

τύχη. Οὐκ ἀνδρώπων βυλαῖς, ἀλλὰ τῇ ἐκ Θεοῦ ῥοπήν ἄρτυνδ' ε-
ται τὰ ἀνδρώπων. ὁ δὲ τὴν τύχην καλεῖν ἐβόλυσαν οἱ ἀνδρώπων,
ἐκ τῆς ὅτι δὴ ἵνεκ' αὐτῆς ἀφαιρεῖται τὰ ζυμβαίνοντα, εἴπερ
αὐτοῖς ἐκ ἐνδὲς γίνεταί. τῷ γὰρ ἀλόγῳ δοκοῦντι εἶναι φιλι-
τὸ τῆς τύχης ὄνομα προχωρεῖν. IV. Gotth. cap. xii. pag.
600. b. & cap. iv. Hist. arcanæ, pag. 289.

ὑπερήμερος. Τὸ δὲ δὴ Ἰταλίας στρατιώτας (melius τοῖς στρατιώταις)
ἐκλύσαι τὰ φρόνεν ὀφλήματα πάντα, ἐφ' οἷς περ αὐτοῖς ὑπε-
ρήμερος χρόνῳ πολλῷ βασιλεύς ἐγένοντο, ἔκνομίζοντο ἐκ τῆς
δημοσίᾳ τῆς συντάξεως. IV. Gotth. cap. xxvi. pag.
230.

φάρμακον. Ἀγγεῖον δὲ δεῖν τε καὶ ἀσφάλτου ἐμπλησάμενον καὶ φαρμά-

κον, ὅπερ Μυδοὶ νάφθαν καλεῖσι. IV. Gotth. cap. xi. pag.
199.

Οὗτος καὶ ἐκ τῆς Ἰουστινιανοῦ οἰκίας, ἐσώζων μὲν δραπετῆρας
τὰ πολεμικά, ἐς τοσοῦτον δὲ χρημάτων κρείσσαν, ὥς ἐάντι
μεγίστη κτήματος ἐν τῇ οὐσίᾳ τῇ αὐτοῦ ἔχε τὸ κατηύδα μη-
δέν. ὥς ἐ τούτῳ στρατηγῆσαντος Θεοδόσιου, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ Ἰσρα-
φυλακῆ κατασάντος, ἐν πολέμῳ ἀναμειβέντος, συμβύσαι τὸν
Ἰσραὺν ἐσβατὸν κατ' ἐξουσίαν τοῖς βαρβάρους γενέσθαι τὰ Ρω-
μαίων φράγματα καὶ ζυμπασὰ τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ, ἀνδρὸς
ἐνὸς ἀρετῇ ἀντὶ ῥήματος γενέσθαι ἐν τῷ ἔργῳ τῷ δεοῦ δαμῆ ἵχου-
σεν. Quæ hic mutila sunt, habes integra III. Gotth.
cap. xiv. pag. 131.

Svidas v. γράφειν ἐς τὰχος, ita habet: Προκόπιος τῶ
ἐς τὰχος γράφει μούραν. Hæc me nusquam legere me-
mini apud Procopium Cæsariensem. Idem v. ἐπὶ κίμωνος
ista refert: ταῦτα δὲ ἀρχία τυγχάνειν ἐδόξεν, ὡς περὶ
τῶς ἐπὶ κίμωνος. ὁ Προκόπιος φησι περὶ Θεοδοσίου τῷ βασιλέως.
Nihil tale de Theodosio Imp. scripsit usquam Proco-
pius noster. Ego vero emendam huc Librarianorum cul-
pa irrepsisse arbitror, & Procopium ab illis substitu-
tum in locum Prisci, qui Svida teste, γεγονὸς ἐπὶ τῷ
χρόνῳ Θεοδοσίᾳ τῷ μικρῷ, ἔγραψεν Ἰσορίαν Βυζαντινῶν.

Procopius

Prokopiu Kaisareōs tōn kat'auton historiōn tetras deuthera cum supplementis
Vaticanis, & locorum aliquot emendationibus = Procopii Caesariensis
historiarum temporis sui tetras altera

Venetiis 1729

2 H.int. 76,2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10328781-6